

A

TP/A12013161

అనందాశ్రమ గ్రంథరత్నమాల

643

శ్రీ పరమేశ్వరకరుణాకలితానవద్యకవిత్వవిద్యావినుతానుషమసాహిత్య

సహజపాండిత్య

బమ్మెరపోతనామాత్యప్రణీత

శ్రీమదాంధ్ర మహాభాగవతము

రెండుసంపుటములలో

(1-వ సంపుటము)

కీ. శ్రీ. తంజనగరము - తేవప్పెరుమాళ్లయ్యగారి

పాఠాంతరములలో

మద్రాసు వేమూరు - వేంకటకృష్ణమసెట్టి అండ్ సన్స్చే
బ్రకటింపబడుచుండినది.

ప్రకాశకులు:

రామా అండ్ కో.,

హైదరాబాద్ :- ఏలూరు,

బ్యాంకాచెస్ :- గుంటూరు - రాజమండ్రి - భీమవరం.

1947

(Copyright Registered)

Rs: 10.00

B

శ్రీరామ వంద్య పరబ్రహ్మణే నమః

శోధకవిజయి

—ఊఊఊ—

శ్లో. పురాణ మిత్యేవ స సాధు సర్వం । న చాపి కావ్యం నచ మిత్యవద్యమ్

సన్తః పరీత్యైవ్యతర దృఢస్తే । మూఢః పర ప్రత్యయనేనుబుద్ధిః.

అభిరూపశేఖరులారా !

ఇక్కాలమునఁ దెనుఁగు గ్రంథములను సంస్కృతములముతోను వ్రాత ప్రతులతోను బోల్చి యథాశక్తినిర్దుష్టముగా సవరించి మేము ముద్రించుటం గొందలు చూచి 'కూర్చిరి మార్చిరి చెటిపిరి చెడినది' యని చేయనాక్షేపణములు నాక్రోశములును గర్జితాడితము లగుచున్నవి. ఏనిం గొంత పరామర్శించుట కిప్పుడు మిక్కిలి యవసర మై యున్నది.

మనదేశమునఁ జదువరులపాలిటిభాగ్యదేశత యై ముద్రణపద్ధతి యేర్పడిన పిదప నాంధ్రభాషయందు గొప్పగ్రంథము లగుభారతమును భాగవతమును ముద్రితము లయినవి. ఒక గ్రంథమునకుఁ గలవ్రాతప్రతు లొక్కొక్కటికిని బ్రా యికముగా వ్రాయసకా డొక్కొక్కఁ డగును గాన వానియం దక్షరము లొక్క తీరు గాకయుఁ బాఠము లొక్క తెఱఁగుగాకయు నుండుటతోఁగూడ నందంద సొంత కూర్పులును వింతకూర్పులును గొంతకొంత కానిపించుటయుం గలదు. కాన వానిలోఁ బెక్కులు ప్రోఘు లగుపాఠకులకు సైతము ప్రాణగొడ్డములుగా నుండును. ఆ గ్రంథమునచ్చు ప్రతులం దాయాకూర్పులోనివాని కన్నిటికిని శోధనమా ను ముద్రణ మును సమానము లగుటచే నాయన్నింటకు బాఠ మొక్కటిగాను, నక్షరములునుఁజేరి త విడిగా మాత్రైపుసరులవలె ముద్దులు గులుకుచును, నుండును; కాన యవి యభిజ్ఞులకే కాక యర్థము దెలియనిబాలురకును స్త్రీలకును సైతము సొంపై సుఖముగాఁ బఠింపఁదగి యుండును. అచ్చపునేతికి ముండఱఁ బచ్చివెన్నయు మెచ్చా? అట్లు గట్టఁబడి చేపట్టునకు దిట్టముగా నుండునచ్చుబొ తములపస యెక్కడ! కట్టలవలెఁ గట్టువై దారముల నులిగొనునాకు ప్రతులపసయెక్కడ! వ్రాతఁజలుగులపిలుగులకంటె నచ్చుతేటలనీటులు మీటు గాకున్నే! ఇవి సరస్వతి నోచిననోములపంటలు. ఏనికి ముం దవి పెంటలు గావో!!

ఇట్లచ్చు ప్రతులు చదువరులకనువిందులుగా నెచ్చుచురాఁగావ్రాతప్రతులు పురువులపెనువింగ లై పుచ్చుచుఁ బంచత నొందసాగినవి. శోను! మంు మగ్గి మన్నె, నీటను దోఁగి నజ్జె, నిచ్చునఁగ్రాఁగి నీజ్జె, గాలిం గలసి దుమ్మె, బయలం బడి

వచ్చే, యిట్లు పంచభూతములం గెసియఁ గలియఁచుననున్నవి. ఇంతవఱకవి
యంతరింకఁ దొడఁగి దాదాపు రెండుతరములగుచున్నవి. మనము తాతలకాలమువఱ
కే వానిమరువులను బరువులును, మనతాతలవప్తిపూర్తి కచ్చప్రతులు పొతము
ముత్తైదువవేరంటము న్నకై యెత్తినబిత్తరపురూపులవలె మనోనయనోత్సవము లై
మొలకెత్తసాగినవి. అందలిపాఠములే మనతండ్రులకు వెన్నతోఁ గూర్చి పెట్టినవి.
మనకు నవియే నగ్గుబాలతో నూటి పోసినవి. కేదేల? అచ్చప్రతుల పాఠములే
యెల్లయెడల నల్లకొని యిప్పు డన్నిపట్టుల నిల్లు గట్టుకొని యున్నవి.

ముద్రాక్షరములు సరులగుర్చినయాణిముత్తైములే. అచ్చప్రతులు చూచు
టకును బట్టుటకును జదువుటకును మెచ్చలు గలుకునే? అందలిపాఠములు మనతాతల
తండ్రులవాళ్ళుం బడి పవిత్రములై మనహృదయసీమలం బ్రతిష్ఠింపఁబడి యున్నవే!
అయిన నేమి? వానియందుఁ దప్పు లుండవా? కూర్పులను మార్పులును గలుగనేర
వా? ఇది కొంత విచారించుము.

భారతాదులను రచించినకవులు గడచి యిప్పటి కనుదారువందలసంవత్సర
ముల కెక్కు నయే యైనది. ఇంతదీర్ఘకాలములో దేశమనఁ బెక్కు రాజ్యవిభ్రమ
ణములును నూతనరాజ్యజననములును నపురవ్యవతభాషాసంపర్కములును గలు
గుటంజేసి జనవ్యవహారములలో మునుపటివి గొన్ని నశించుటయు మరికొన్ని క్రొ
త్తగాఁ దలనూపుటయు సహజము. ఈ వ్యవహారములమాటుపాటు ననుసరించియే
భాషయందును దద్వాచకము లయినపదములును వాని ప్రయోగవిశేషములును గొ
న్ని మాసిపోయి యిప్పటివాడుకలోఁ గానిపిండకున్నవి. ఆపదాదులచొప్పు నక్కాల
పుగ్రంథములను బెక్కింటిని గొనియే నిరూపింపఁదగియొన్నది. ఈవిశేషము పెక్కు
భాషలందుఁ గానిపించుచున్న దని భాషాచరిత్రములే యద్వోపించుచున్నవి. ఇట్లా
పదాదులు జనవ్యవహారములం గానిపింపనియిక్కలమున నచ్చప్రతుల శోధించి
ముద్రింపఁ బూనినపండితులు వానిలో నప్పటికలపుగ్రంథప్రయోగములనుబట్టి
తమకు నిర్ణయింపఁగూడినవి తప్ప దక్కినవానిని నట్లే సరిదిగ్ధములుగా నంచునడికె
బాలుపడ నోపకయుఁ, దాము ప్రకటించుప్రతు లొకటి రెండు గాక కూర్పునకు
వందలకొలది నుంటంజేసి యా పెక్కింటును నట్టిదుస్సాధములు వ్యాపించి యం
డుటకు మనసు రాకయుఁ, గూర్పును మార్పును జాలినపాండిత్యమును గవిత్యమును
గలవారు గాన యారెంటిని గొని య పదాదులు పాఠసామాన్యమునకు సుబోధ
ములుగా నుండునట్లు సవరించుటకు బలవంతము గాఁ దనంతఁ బ్రేరితు లగుచున్నారు.
వ్రాతప్రతులలో నొకటిని జూచి మఱొకటిగాఁ బూర్వమునుండి వ్రాయంబడుచు
వచ్చినవగుటచేతను, మిక్కిలి పురాతనములైనవియుఁ బెక్కు మిగిలియుండుటచేతను
నట్టివానిలోఁ బెక్కింట నాపదాదులు తప్పక వచ్చియుండవచ్చును. వాని వ్రాయన
కాండ్రలోఁ బెక్కిండు గూర్పును మార్పును జాలినంతవ్యుత్పన్నులు గాకుండుటచే
నట్టివారిప్రతులం దేనియు నవి మాటుపడక యుండవచ్చును. ఒక్కొక్కవ్రాయనకాని

ప్రతు లొకకొన్నియే కాని వందలకొలదిగా గావు గావున నా తెలియనిపదానుసార
రించియే తీటవలయు ననుస్వాత్మప్రేరణము వాని కంతబలవంతముగా నుండకు. ఈ
కారణములంబట్టి యచ్చ ప్రతులకన్న నా ప్రతులే పాఠసౌష్ఠ్యమునకై మఱియ
యాశ్రయణీయములుగా నుండును. పెక్కురి తనాదములకన్న రెండొక్కయువాహ
రణములే మిన .

భారతమున యతిభిక్షాసమమువివరణమున 'విఘ్నామేన్యస్థముసలే వ్యజ్ఞారే
భుక్తవజ్జనే' శాంతి అని యున్నది. ఇందులకు 'డంపకములకువంటకములకుచుభోజన
ములకుఁ దణియైవప్రాద్దుఁ గడపి' ౧ ఆ. ౩93 అని వ్రాతప్రతులం దున్నది. ముసలశబ్ద
మునకుఁ బర్యాయముగాఁ దెలుగున 'డంపక'మున్నది. అయినను 'దంపకముదండు'
అనియేకాని 'డంపకము' అని వాడుకలోలేదు. చుట్టిప్రయోగమందో 'డంపునుమే
కుభృత్పరివృథంబుల' నని కాశీఖండమునఁ గలగుగాని యది ముద్రణసమయమున
శోధకులకుఁ దెలియకగాని మఱవఁబడికాని ముద్రణవచ్చును. సర్వజ్ఞత్వమివరిసాము?
అర్థము పొసఁగియుఁ బ్రకరణమునకుఁబొంతు పడియునుండుటకన్నః తేటగానుండుటే
మఱింత యావశ్యకము కాబోలు. కాన తెలియకున్న 'డంపకములు' తేటగానున్న
'డాంబికము' లయ్యె. కనుక 'డాంబికములకు వంటలుకుఁ జొరక' అని పాఠము పుట్టి
నది. ఇవి తేటగా నుండుట యటుండ మనతాతగారినోటఁ బడియువచ్చినదిగాన తప్ప
యిన నొప్పే ! దీనిని మరల దిద్దుటయె తప్ప!! అచ్చుప్రతులయాగడమా యది!!!

ఆరణ్యపర్వమున 'ఉల్ల కాంచనరథముపై నున్నవాడు' షష్ఠ. ౧43, అని
వ్రాతప్రతుల నున్నది. 'ఉల్ల' యని యిపుడు వ్యవహారమున లేదు. ప్రయోగము
'మూడు'యోజనము లిచ్చటికి వానికగుల్ల తెరువు, పట్టివే చని యాదైత్యభర్త,
గనుము' అని శాంతిపర్వమునఁ గలదు. ముద్రణసమయమున నిది శోధకులకు నోచ
రము గావయ్యె. కాన 'అల్ల కాంచనరథముపై నున్నవాడు' అని 'ఉల్ల' తేటతెల్ల
యగు 'అల్ల' యైనది. దీనిని మరల దిద్దవచ్చునా ? పండితులు దిద్దరట. పండితుల
కైనను జిరోత్సన్నపదము లెట్లు తెలియును? దిద్ది తరములును రెండైనవట! అప్పుడు
దిద్దినది దండితనమే యైనది; ఇప్పుడు దిద్దుటయో దుండగమే చుడి !

'మఱ' మరియు : గలకు. 'మఱ' మరియుగా మఱపు. ఇదివెఱవంటిది. 'మది
మఱగొన్నయట్టియొక మానిరికిం దను. కాన కాదికో, చాదవిన' భార. ఉన్యోగ.
ఈ 'మఱ' తెలియక 'మదిమది చున్నయట్టియొక' నని మార్చబడినది. మఱియు,
భాగవతమున వామనఘట్టమున 'తేజనావిపులు పూర్ణులే నీరంబుచుభోయు
దే, మఱ లే కర్ణుల వాసులకొ సుజనులకొ మన్నింపుదేపైదలీ' అష్ట. 436. ఇటమఱ
నెఱుంగక 'పోయు' దే, మఱకే యర్థుల' నని 'ఏమఱక' గా మార్చి శోధకులేమఱికి.

మండట' యనఁగా దగవు. జగన్మోహిన్యవతారఘట్టమున'మనకువేయిలకు
సుమంతట లేకుండఁ బంపివెట్టెన నని పదవతి పూన' భాగ. అష్ట. 321. అని

యున్నది. ఈ 'మందట' తెలియక యానాటము పెట్టినందున 'మాతాటము'గా మఱి
నది. 'మనములసమ్మతించితమమందటనాసభ వారుతీర్చి'నా రాయణకృతపంచతంత్ర
ము ౧ ఆ. ఇట 'మందట'కు 'సమీప' మని శబ్దరత్నాకరమం దర్థ మున్నది. విను
కుంభాండ యనేకకాలము...నావగు భుజంబుల్ మందటం బొందినన్' హరివం
శము. ఉత్త. 2. ఆ, ఇట 'మందట' యచ్చు ప్రతుల 'ముచ్చట' యైనది. తెలియని
మందటకన్నఁ దేట యగుముచ్చట మేలు గదా!

దుడుకడుచు' అనఁగా మగ్గుమగుట. కృష్ణబలరామబాలకీడావర్ణనమున
'అప్పంకముల దుడుకడువఁజొత్తురు' దశ. పూ. 289 అనియు, బ్రహ్మగోగోపులనంత
ర్హితులం జేసినఘట్టమున 'దుడుకనిమహిమాబ్ధి నజఁడు, దుడుకడిచె నృపా'
దశ. పూర్వ. 547 యనియు నున్నది, ఇది తెలియక 'దుడుకడరఁ జొత్తు' రని
మార్పఁబడినది. మరల 'దుడుకడువ' నని దిద్దుట దుడు కగునా ?

భాగవతమున తీర్థీకుర్వన్తితీర్థాని' ౧స్క. ౧3 అధ్యాయ. అని యున్నందులకు
వ్రాతప్రతులఁ 'దీర్థసంఘంబులఁదీర్థమింతురు' ప్రథ. 301 అనియున్నది. 'తీర్థమింతురు'
అనియిప్పుడువాడుటలేదు. 'ఉత్తరమింతురు' ఇత్యాదినన్నయ ప్రయోగములు శోధకుల
కుపస్థితములుగావు. కనుక 'తీర్థసంఘంబుల ధిక్కరింతురు' అనిసవరింపఁబడినది. మఱి
తాతగారిబొక్కికోటఁ జొచ్చియు నచ్చివచ్చినది గాన యది విడువరాదు. అట్టిదానిని
దిద్దితిమాయంతికన్నఁ బాతకములేదు. ముద్రణమహిమ! ముద్రణదేవతాకటాక్షము
నకుఁ బాత్రము లైనతప్పులుగూడ దిద్దరానంతపవిత్రములై యొప్పులు గులుకునా?

ఇట్టివి పెక్కులు చూపవచ్చును. వ్రాతప్రతులందు గ్రుడ్డిదెబ్బలనుదప్పులు
గలుగునే యందు రేమో. ఔను! వానియందు శకటరేఫ మనియు లఘురేఫమనియు
భేద ముండదు, 'వాండు కాండు' అని యన్నియుఁ బూర్ణబిందువులే కాని యర్ధ
బిందువు చూపట్టదు. 'మంచ్చము రంగము' అని యనవసరము లగుద్విత్వములును
'శాయు' 'యెవ్వఁడు' అని యక్షరవ్యత్యయములును, 'కోరికె' 'నాలికె' అని యస
మంజసరూపములును, బట్టినచోటఁ బెక్కులుగనుపట్టును అయినను డాంబికములు
'ధిక్కరింతురు' అనునచ్చప్రతులసవరణలంబట్టి 'డంబకములు' 'తీర్థమింతురు' అని
నిర్ణయించుకష్టమునకంటె 'వాండు' 'శాయు' అను నాకు ప్రతులవ్రాతలను బట్టి
'వాఁడు' 'చేయు' అను దిద్దుకొనుసౌకర్యమేపాటి యతిశయమో యభిజ్ఞులకుఁ దేట
గాకపోవదు.

మఱియు శోధనమునకు నైపుణ్యమునుగావలయును. పాండిత్యమున్నచోట నెల్ల
నైపుణ్యము సయతముగా నుండదు. మఱియుఁ బండితులుతమతమదర్శనములచొ
ప్పునఁ బాఠముల దిద్దుటయుఁ గలదు. స్వదర్శనాభిసవేశపారవశ్య మనివార్యమగుట
సహజమే కదా. ఈరెండుకారణములనుబట్టియు నచ్చప్రతులఁ దప్పులు గలుగుట
గలదు. ఈనిర్ణయము లెంతవఱకు సాధువుల ప్రకృత గ్రంథమునఁబరామర్శితము

శ్రీకైవల్యపదంబుఁ జేరుటకుఁ నై చింతించెదన్ లోకర

క్షేకారంభకు భక్తపాలనకళాసంరంభకున్

౧ స్కం. ౧. ౩

ఇట క్రిందిగీటలు గలవానిం జూడుము. ఆరంభముననే హంసపాదము! మొట్టమొదటి పద్యముననే యతి తప్పినది. ఈ తప్పు గ్రంథమున మఱెచ్చటనే నుండునేని వ్రాయసము గురునాథునిపమునో లేక కంపాసిటరు రామస్వామిమీదనో మోపవచ్చును. ఇట్లును గాదే! శోధకులకు దోషము వచ్చునని మహాకవికి యతి తెలియ దందుమా! మొన్నటి తాతగారి కాగ్రహము వచ్చినను, సంతకంపె మునుపటి పోతనగారి నిగ్రహము దగదు. కావున 'రక్షాకారంభకు భక్తపాలనకళా సంరంభకున్' అని దిద్ద కుండరాదు.

ఏతద్రూపం భగవతో హ్యరూపస్య చిదాత్మః

మాయాగుణై ర్విరచితం మహదాదిభి రాత్మని

యథా నభసి మేఘాఘో రేణుర్వా పార్థివోఽనితే

ఏవం ద్రష్టరి దృశ్యత్వ మారోపిత మబుద్ధిభిః.

౧-స్కం. 3-అధ్యాయం.

శ్రీధరవ్యాఖ్యా. అరూపస్య-చిదేకరసస్య, ఆత్మనో-జీవస్య, ఏతత్-స్థూలం, రూపం-శరీరం భగవతో మాయాయాః, తస్యాః, గుణైః-మహదాదిరూపైః, విరచితం - కృతం, ఆత్మని - ఆత్మ స్థానే, శరీరం కృత మిత్యర్థః॥ కథ మిత్యపేక్షయా స్వరూపావరణేన తదధ్యాస ఇతిసదృష్టాంత మాహ॥ యథావాయాక్రితో మేఘాఘో, నభసి-ఆకాశే, అబుద్ధిభిః-అజ్ఞైః, ఆరోపితః, యథావా పార్థివో రేణుః- తద్గతసూక్ష్మత్వాదిః, అనితే, ఏవం, ద్రష్టరి-ఆత్మని, దృశ్యత్వం - దృశ్యత్వాది ధర్మకం శరీర మారోపిత మిత్యర్థః.

ఇందుల కచ్చు ప్రతిపాతము:- వినుం డరూపుం డయినజీవుండు చిదాత్మకుండై పరఁగు-జీవు నికిఁ బరమేశ్వరు మాయాగుణంబు లైనమహదాది రూపములచేత నాత్మాధారస్థానముగా విరచితం బైన స్థూలశరీరంబు గగనంబునందుఁ బవనాశ్రిత మేఘసమూహంబును గాలియందుఁ బార్థివ ధూళి ధూసరత్వంబును నేరీతి నట్లు ద్రష్ట యగు నాత్మకుండు దృశ్యత్వము బుద్ధిమంతులు గానివారిచేత నారోపింపబడు.

'ఆత్మని' అనుటకు 'ఆత్మస్థానే' యని యర్థము. ఇట 'ఆత్మాధారస్థానముగా' ననుట యెట్లు? 'స్థూలశరీరంబు' అనుటకుఁ గ్రియ యెద్ది? ఆరోపింపబడినది స్థూల శరీరమా? దృశ్యత్వమా? అన్వయ మేదియుఁ గానరాదు. అంతగా మూలాను గుణ్యమును లేదు.

వ్రాతప్రతులపాతము—వినుం డరూపుం డై యేకరసుండై యాత్మయవం బరఁగుజీవునికిఁ బరమే...రూపంబులచేత నాత్మస్థానంబునందు విరచితం బైన స్థూలశరీరంబు...దృశ్యత్వమై ... నారోపింపబడు. ౧స్కం.-67.

ఇట 'స్థూలశరీరము దృశ్యత్వమై యారోపింపబడు' నని యన్వయము. ఇది చాల మూలానుగుణముగాఁ దెనిగింపబడినది. ఇట్లు మూలానుగుణ్యమును నన్వయమును గల యీపోతన పాతమును గమకొనవచ్చునా? లేక యన్వయము చెడి నను మూలానుగుణ్యము కొఱవడినను మనతాతగారి యచ్చుప్రతిపాత మేవల యునా?

‘యత్రేమే సదసద్రూపే ప్రతిషిధ్యే స్వసంవిదా
అవిద్య-యాత్మనికృతే ఇతి తద్బ్రహ్మదర్శనమ్
యద్యోహోపరతా దేవీ మాయా వై శారదీ మతిః
సంపన్న ఏవేతివిదుః మహిమ్ని స్వే మహీయతే॥’

౧-స్కం, 3.అ.

శ్రీధరవ్యాఖ్యా॥ యత్ర-యదా, సదసతీ-కార్యకారణరూపే-స్థూలసూక్ష్మరూపే. స్వసంవి
దా-స్వరూపసమ్యక్ జ్ఞానేన; ప్రతిషిధ్యే, భవతి; జ్ఞానేన ప్రతిషేధార్హత్వే తమేవహేతుమాహ-
అవిద్యయా, ఆత్మని, కృతే-కల్పితే ఇతిహేతోః, తద్బ్రహ్మ-తదాజీవోబ్రహ్మైవభవతీత్యర్థః, కథం
భూతం? దర్శనం-జ్ఞానైకస్వరూపమ్॥ వై శారదీ-విశారదః సర్వజ్ఞః ఈశః-తదీయా, దేవీ - సం
సారచక్రేణ క్రీడన్తి, ఏషామాయా, మతిః-విద్యా...అయంభావః...యావదవిద్యాత్మనా ఆవరణవి
క్షేపాకరోతి తావన్నోపరమతే-యదాతు సైవవిద్యాయాపేణపరిణతా...స్వయమేవోపరమేదితి.

అ-ప్ర-అప్పు డీస్థూలసూక్ష్మరూపంబులు రెండును స్వరూపసమ్యక్ జ్ఞానంబున నిషేధింపం
బడునని తెలియు-నవిద్యంజేసి యాత్మకుఁ గల్పింపఁబడె ననియెడి హేతువువలన నప్పుడు జీవుండు
బ్రహ్మదర్శనమును జ్ఞానంబున కధికారియగు-నట్టి బ్రహ్మజ్ఞానమతి-విశారదయై యీశ్వరునిదై క్రీడిం
చు-నట్టి మతిప్రకాశంబున నవిద్య యనంబడుచున్నమామ యుపరత యై. ౧ స్కం. 67.

ఇట ‘యదా-తదా’ యను నన్వయములేదు. ‘ఎప్పుడుస్థూలసూక్ష్మరూపములు
స్వరూపసమ్యక్ జ్ఞానమున నిషేధింపఁబడుచో యప్పుడు జీవుండు బ్రహ్మమగు’ నని
యర్థము నిషేధింపఁబడునని తెలియు నేమి? ఆరూపములు ‘ఆత్మని కృతే’ ఆత్మ
యందుఁ గల్పితములని యుండఁగా ‘ఆత్మకుఁ గల్పితము’లేట్లు? తద్బ్రహ్మ-తదాజీవః
బ్రహ్మైవభవతి, అని యుండఁగా బ్రహ్మదర్శనం బనుజ్ఞానమున కధికారియగు నట!
బ్రహ్మదర్శనజ్ఞానమేమి? ఇట దానికిఁ బ్రసక్తియెట్లు? ‘అట్టిబ్రహ్మజ్ఞానమతి-విశారద
యీశ్వరునిదై క్రీడించు’ దీనికర్థ మేమి? బ్రహ్మజ్ఞానమతి క్రీడించుచున్నదని యర్థ
యమా? మతి యసఁగా విద్య యని వ్యాఖ్య; విద్యారూపమున మామ పరిణత
యగుటచెప్పఁబడినది. ఆమతి యిట బ్రహ్మజ్ఞానమతి యయ్యెనా? లేక అతివిశారద
యై యని పదచ్ఛేదమా! అట్టిమతిప్రకాశంబున నవిద్య యనంబడుచున్నమామ
ఇటఁ గూడ ‘మతి’ వచ్చినదే? మూలమునందలి ‘మతి’ కర్థము తెలియనందున
నది యిన్నిగతులు పడినది. పోనిండు. ఈమతిప్రకాశమేమి? మూలమున నిందులకు
గమకము గానరాదు. ‘వైశారదీ’ అనుటకు విశారదః సర్వజ్ఞః ఈశః తదీయవైశా
రదీ’ అని వ్యాఖ్య. దీనికా విశారద యై యీశ్వరునిదై’ యని తెలుగు?

ఇటీవలియచ్చుప్రతి పాఠము-ఎప్పుడుస్థూల...నిషేధింపఁబడుననియును నవిద్యంజేసి యాత్మకు
గల్పింపఁబడుననియును దెలియునప్పుడుజీవుండుబ్రహ్మదర్శనంబుల కధికారియగునర్థవంబన జ్ఞానైక
స్వరూపం బతివిశారదయై యీశ్వరునిదై క్రీడించుచు నవిద్య యనంబడుచున్నమామ యుపరత యై.

ఇందు ‘ఎప్పుడు-అప్పుడు’ అనునన్వయము గలిగెను ‘మతి’ కిందు గతులులే
వు. బ్రహ్మదర్శనజ్ఞానమును గానరాదు. ‘అవిద్యంజేసి యాత్మకుఁ గల్పింపఁబడినని
హేతువు’ అనుహేతువుమాత్రము పోయినది. మఱికొన్ని సవరణలును గలిగినవి.
కాని తక్కినదోషములన్నియు, గలవు వ్రాఁత ప్రతులపాఠము చూడుడు— . .

ఎప్పుడీ స్థూలనూత్నరూపములు పొందును స్వరూపసమ్యక్జ్ఞానంబునంజేసి ప్రతిష్ఠింపబడు
లగు నదిద్యంజేసి యత్మను గల్పింపఁజేసెడి హేతువువలన నెప్పుడూజీవుండు బ్రహ్మదర్శనం
బగు దర్శనంబనజ్ఞానంబునంజేసి యేకస్వరూపంబు వికారముఁ దైనయీశ్వరునిపై క్రిడించుచు
నవిష్ణు యనఁబడుచున్నమాయ యుపరత యై ౧ స్కం.67

మూలమున కిట్లు మిక్కిలియనుగుణమైనయీ పాఠ మచ్చు ప్రతులం బడి తా
లుమాత్రై నది; తప్పులకుప్ప యైనది మరల దిద్దవచ్చునా? ముద్రణదేవతాకటాక్ష
పాత్రమై యది సవిశ్రీకృతమై యున్నదే! ఆదేవతకును మతేతాతకును గోపము
వచ్చినను వచ్చుగాక. మహాకవి కవయశము దగదు. కాన దిద్దఁబడినది.

ఒకవచనమున నిన్నిదోషములు! మీఁదఁ బెక్కువచనములం దిట్లెన్నిదోష
ములు దిద్దంబడి యన్నవో మఱి పద్యములం దెన్నిసవరణలు సేయంబడినవో యభి
జ్ఞులై మూలమున వ్రాతప్రతులను నారయు ప్రయాసమునకువెనుదీయనిభాషాభి
మానులకుఁ దెలియకపోవదు. ఇంకేకాక వచనములం దెన్నికూర్పులు చేర్పంబడి
నవియు నెన్నికూర్పులు సేయంబడినవియు నెన్నిమతములు త్రిప్పంబడినవియు నా
యాపుటలం గల కుండలీకరణాదులచేతను గ్రిందిపాఠాంతరములచేతను దేటతెల్ల
ము గాఁగలదు గావున నిట విస్తరించి తెలుప నవసరములేదు. అన్నియు నిట సరికలి
తముగా రూపింపఁ బూనినచో నీవిజ్ఞ పివేయుమడుంగులెచ్చును. వేయిమాటలేల?
ఒకభాగవతమునంత గ్రంథమే కావచ్చును. వానిని మూలముతోను వ్రాతప్రతుల
తోను బోల్చిచూచుట కవకాశము మిక్కిలియవలయునుగావునఁజదువరులు చూ
డకయేపోవుదురని తెలఁచియొక్కొక్కస్కంధమునందు నొకటిరెండుదోషములను
విస్తరభీతిచేఁ జిన్నవైనవానినిగా స్థానీపులాకన్యాయమున నెత్తిచూపుట సరసము

‘లోకమంగళదసుశ్లోకరూపంబు’

ద్వితీ-261

ఇందులకు ‘భగవతాచతుశ్లోక్యాంసంతే పేనపోక్తమ్’ అని మూలము.
కావున ‘లోకమంగళచతుశ్లోకిమూలంబున’ అది వ్రాతప్రతులపాఠము.

విదురమై త్రేయసంహదమాన

క. అగుణున కవికారునకున్, జగదవనోద్భవవినాశసత్కర్మములం

దగులీల లయిన నాతడు, నగుణుం డై యుండు పెట్టు సౌజన్యనిధి.

సీ. అనిన నర్భకుగతి ననఘుండు మైత్రేయ, మునిఁ జూచి విదురుఁ డిట్లనియె. తృతీ-232-233

ఇట విదురుఁ డర్భకునిగతిమైత్రేయు నడుగలేదు. నిర్గుణుఁడను నిర్వికారుఁడు
నగునీశ్వరునికి లీలలెట్లు? అని ప్రశ్నము. ‘అర్భకవల్లీలాపియజ్యతే’ అనువ్యాఖ్యాపం
క్తిచొప్పున ‘అర్భకునివలె’ననియు తరముకాన “అనర్భకునిగతి ననవుడుమైత్రేయ
యని యుండవలయును

చ. మఱి యపు డమృహాత్ముఁ డసమాసబలుండు మహాగ్రబాణముల్

గఱకరిఁ దాఁక నేసి భుజగర్వ మెలర్ప విరోధిమర్మముల్.

చతు-336

. . ఇట ‘గఱకరి’ తప్పు; ‘గఱి గఱి’ యని యొప్పు.

‘యస్యా మేవకవయ ఆత్మానమవిరతం వివిధవృజినః సారపరితాపోపతప్యమాన మనుసవనం
స్నాపయంతస్తయైవ నిర్వృత్యా పరయాహ్యపవగ్మార్గ మాత్యంతికం పరమపురుషార్థమపి స్వయ
మాసాదితం నోపవాదియంతే’ పంచసప్తమాధ్యాయః.

ఇందుల కచ్చుప్రతి—పెద్దలు భాగవతు లగుటంజేసి సంప్రాప్తసర్వపురుషార్థ లగుచు
వివిధవృజినశ్శోతుకం లగుసంసారతాపంబును బాసి ఆవిరతంబుఁ దద్భక్తియోగామృత
స్నానంబునంజేసి పరమపురుషార్థం బైనమోక్షంబును జెందుదురు. పంచ-౧ ఆ 88

మూఁమున భక్తిభోగ్యతాతిశయమునమోక్షము తనంత లభించిననుబెద్ద
లాదరింప రని యుండఁగామోక్షంబు నొందుదురట! వ్రాతప్రతులందు

‘హరికథామృతపానంబున నిర్వృతు లై పరమపురుషార్థం బైనమోక్షంబు నజేక్షింపరు.

అని యన్నది. దీని నేల మార్చిరో తెలియరాదు. మోక్షసాధనములలో
భక్త్యుత్కర్షము శోధకులమఠము గాదో!

కాశ్యపఃశ్రీవర్ణనమున.

పీ. కామితప్రదుఁడైనకశ్యపుకాఁగిట, ముచ్చటఁ దీర్తు రేముద్దరాండు

రఖలలోకములకు నవల నై జగమెల్లఁ, బూజింప నుండు రేపువ్వఁబోండ్లు

షష్ఠ. 255

ఇట కాశ్యపఃశ్రీవర్ణనముల కవలనై యుండుటేమి? ‘యతన్యూతమిదం
జగత్’ అను మూలముచొప్పున లోకముల కవ్వలై’ అని యుండవలయును అందే
గీతమున

‘వారి కలగంపకడుపుల నేరుపరుల, నరిదిబిడ్డలఁ బడసినబిరుదసతుల

నామములు నన్వయంబులు’

షష్ఠ. 255

అని యన్నది. ఇటమీఁదఁ గాశ్యపఃశ్రీవర్ణననామాదులు చెప్పంబడుచున్నవి
గాన యాపత్తుఁడే ‘బిరుదసతుల’ యనియిట కవిపేర్కొన్నాఁడు. అనఁగా ‘కలగంప
కడుపుల నేరుపరులను - అరిదిబిడ్డలను - బడసిన బిరుదసతుఁ నామములు, అని య
న్వయము ‘వారి’ యనునది పూర్వసీసపాదములందు ‘ఏవింతరాండు’ ఇత్యాదుల
చేఁ బ్రతిపాదిత లయినయాపత్తులనే పరామర్శించు చున్నది. కాన దీని కన్వయ మె
ట్లు? ఏకవాక్యముననే ‘వారి’ ‘బిరుదసతులు’ అనురెంటిలోనేదేనొకటి యుండవల
యునుగానిరెండు నుండిన నన్వయము గలుగదు. రెండును భిన్నవాక్యములలోనివేని
‘వారి’ అనువాక్యమునకు సమాపక మేని? కనుక నిది తప్పు. ‘వారి కలగంపకడుపుల
నేఱుపరుల, నరిది; బిడ్డలఁ బడసినబిరుదసతుల’ అని దిద్దుకొనవలయును. యతిభం
గ మన్నచోనికవి (సింగన) యుభయరేఖమైత్రినిబాటించినవాఁడని తెలియునది.

దేవేంద్రునిసభాస్థితివర్ణనమున.

‘నిండుపున్నమనాఁడు గండరించినచంద్ర, మండలక్రిలలో మాటుమలయ

భద్రవిద్యోతాతపత్రంబు గ్రాలుచు, మిన్నేటితరఁగల మేలుకొలుపఁ

గలితదివ్యాంగ నాకరతలచాతుర్య, చామికరక్తేణి జాడపలుప’

షష్ఠ. 260

ఇట ‘ఆతపత్రము గ్రాలుచు మిన్నేటితరఁగల మేలుకొలుపు’ టేమి? దివ్యాం

గనాకరతలచాతుర్యచామీకర శ్రేణి జాడఁజుచుట' యన నర్థము గలదా? 'మండలశ్రీతోడ మాఱుమాయ భద్రవిద్యోతాతపతఁబు గ్రాలంగ' ననియును 'మిన్నేటితరఁగల మేలుపుకొలుపఁ గలితదివ్యాంగ' నాకరతలచాతుర్యచామర శ్రేణులజాడపడగ' ననియు దిద్దునది. 'చామరవ్యజనాదిభిః' యని మూలము. పూర్ణచంద్రమండలశ్రీతోడ నాతపత్రము నగును, మిన్నేటితరఁగలతోడఁ జామరశ్రేణులకునునామ్యము; కాని యాతపత్రము మిన్నేటితరఁగల మేలుకొలుపలేదు. మిన్నేటితరఁగల మేలుకొలుపుటకుఁ జామీకర శ్రేణులు జాడఁజుపలేదు. చామరములు చామీకరము లై యనర్థము పుట్టించినవి.

శ్లో॥ భూతానిస్తై పైర్విజయోనికర్మభిర్భవన్తి కాలేన భవన్తి సర్వశః
న తత్ర హత్యాప్రకృతావస్థి తస్మాద్గురై రవ్యతమో నిదధ్యతే॥ సప్తమ. ౨. ఆ.
ఆ-ప్ర. క. కలుగును మఱి లేకుండును, గలభూతము లెల్లఁ గాలకర్మవశము లై
నిలువఁడు ప్రకృతిం దగ్ధుఁడ, కలికుఁడు గాఁ డాత్మమయుఁ డగమ్యుఁడు దలఁపన్.

మూలమున 'ప్రకృతావస్థితః' అన్నందులకు 'నిలువఁడు ప్రకృతి'నని తెనుఁగున్నది. 'నిలువఁబడుఁ బ్రకృతిఁ దద్గుణ' అని దిద్దునది. 'క్రోడసద్గ్రంథంబుల్' క్రోడమునకు సద్గ్రంథము లేమి? సద్గ్రంథము అని యుండవలయును. సప్తమ 168

మత్స్యవతారవర్ణనమున,

గలులు సారించు మీసలు గడలుకొలుపు
నొడలు జలిపించుఁ గన్నులబొమల నార్చు. అష్టమ. 724.

అని యున్నది. మత్స్యము మీసలు గడలుకొలుపుటయు కనుబొమలనార్చుటయు వింతలోనివింత. మత్స్య మప్రాకృత మన్నను, దాని కీయపూర్వవ్యాపారము లనవసరములు గావున వర్ణింప నావశ్యకములు గావు, 'మీసలఁ గడలుసివురు' నని యుఁ 'గన్నులపొలప మార్చు' ననియు దిద్దునది.

'నయత్ప్రసాదాయతభాగలేశమ్' అష్టమ. ౨౪ ఆ.
ఇందులకు 'ప్రసన్నతఁ, బదివేలవపా లిలేశభావము' అష్టమ. 781.

అని యచ్చప్రతి. ఇట ప్రసన్నతలోనిపదివేలవపాలు 'ఇలేశభావము' గాదు 'ప్రసన్నతపదివేలవపాలి 'లేశ' భాగము' అని దిద్దునది.

కుమారవనముచు జొచ్చినసుద్యుమ్నుఁడు శివునిశౌఁమున స్త్రీకాఁగ వసిష్ఠ
ప్రార్థనమువ నద్దేవుఁడు

'స్వాంచ వాచ మృతాంకుర్యన్నిదమాహ విశాంపతే
మాసం పుమాన్ సభవితా మాసం స్త్రీ తపసా తన'

అని యొకమాసము పురుషుఁడుగాను నొకమాసము స్త్రీగాను నుండ ననుగ్రహించినాఁడు. ఇందుల కచ్చప్రతిని

‘తనమున్నాడినమాటయన్ నిజముగాఁ దన్మానికిం బ్రీతిగా
మనుజేంద్రుండు నెలన్ నెలం బురుషుఁ డై మాసాంతరం బైఁ గా
విని యై’

నవ. 98.

అని యున్నది. ఇట నెలన్ నెలం బురుషుఁడగునే. గామిని యగుటకుమాసాం
తర మెక్కుడిది? ఇది మూలానుగుణమునుగాదే! ‘మనుజుండున్ నెలన్ నెలం బురు
షుఁడై’ అని యుండవలయును. ఇట మనుజుఁడనగా మన ష్యుఁడని యర్థముకాదు,
మనువుపుత్రుఁ డైననుద్యుమ్నుఁ డని యర్థము. మనుష్యుఁ డని యర్థముసేసి యి
టనర్థముసేసిరి కాబోలు. మందుకంటె రోగమే మంచి దయ్యె.

‘భువి దూఱన్ భువి దూఱు నభి సార నభిం బొచ్చు’

నవ. 107

ఇట యతి తప్పు ‘అబ్బుల్ సొచ్చు’ నని యుండవలయును.

‘ప, ర్యాప్తస్వేదజలాంగి వారిసముదాయాలంకృతన్ భార్గవిన్’

నవ. 558

నూతినుండి పర్యాప్తస్వేదజలాంగి’ యై లేచినదేశయాని’ ‘వారిసముదా
యాలంకృత’ యెస? ఇం దేమిసారస్యము గులికెడినో? ‘ఆళి సముదాయస్వర్గవిన్
భార్గవిన్’ అని యుండవలయును. ఇందలియర్థము ననుప్రాసవిభవమును జూడఁడు.
తాతిగా రున్నచోఁ జెప్పును.

శకటాసురభంజనమున

‘కదాచి దౌత్యానికకాతుకాప్లవే జన్మర్షయోగే సమవేతయోషితామ్’

దశ. 2 అ.

వ్యాఖ్యా॥ ఉత్థానం-‘శివోరంగ పరివర్తనం, తత్రకరణీయే’ కాతుకాప్లవే-ఉత్సవాభిషేకే’

అని యున్నది. ఇందులకు

‘బాలకుఁ డొదికిలఁబడ నేర్చె నని జన్మ, నక్షత్రమం దొక నాఁడునందు

పొలఁతి వేడుకతోడఁ బొరుగువేలఁ, జీరి’

దశ. పూ. 248

అని యున్నది. మూలమందలి ‘కాతుకాప్లవము’నకు నిట దెనుఁగు లేదు. కాన
‘పొలఁతి వేడుకబోర్కుఁ బోయ వ్రేతలఁజేరి’యని యుండవలయును. ‘బోర్కు’ అని
ప్రత్యేకపదముగా నిఘంటువులందు లేదు. కాన ‘బోర్కు’ ‘పొరుగు’ అయినది.

‘పట్టి యలరుఁబోడి పట్టి యీతం డని

గట్టితలఁపుతోడఁ గట్టె గాక

పట్టికడుపు పెక్కు బ్రహ్మాండములు పట్టు

టెఱిగనేని దల్లి యేల కట్టు.

దశ. పూ. 888

ఇట ‘యలరుఁబోడి’ యని యుండఁగా మరల ‘తల్లి’ యని చెప్పవలసినయావ
శ్యకత లేదు. అది యందమును గాదు. ‘పట్టి యెల్లబోటిపట్టి యీతం డని’ యని
పాఠము. ‘ఎల్లబోటి గోపాలురమందగాదు.’ దశ. పూ. : 142 అని యీస్కంధము
ననే ప్రయోగాంతరము గలదు గాన యిది యబ్బురము గాదు.

‘వేలం దొక్కనిపాదరేణువులు పై వేష్టించినం జాలగే’

దశ. పూ. 574

పాదరేణువులు వేలం దొక్కని వెట్టు? మూలమున’ యద్దోక్త. లేక ౩ త
మాంప్రిరజోభిషేకమ్’ దశ ౧౪ అ. అనియున్నది. ‘వేలం దొక్కనిపాదరేణువు’
అని యర్థము, గోపాల్పర్యాయమగు ‘వేలు’ అంగుళిపర్యాయమైన ‘వే’ అయ్యె
వేలు మాటగా ‘ఒక్కని, యు’ యత్రొక్కని’ యయ్యె.

‘కూడి గ్రహంబులు నిరుగఁగ, మేడలతుది నెలవులందు’

దశ పూ. 2600

‘తుదినిలువులందు’ అని యుండవలయు. నిలు వనఁగా నంతస్తు. ‘పాలుచు
చతుర్థశ ౩ భువఃముల్ దశకీర్తియాడెడినిలువులమేడగాఁగ’ నిర్వచనోత్తరరామా
యణము. ‘నాటకశాలమేడపై నిలువున’ మనుచరిత్రము.

ఇట్లు పెక్కులు చూపవచ్చును. మూలమును జూచి, పోతనకవితావైలక్ష్య
మును బరిశీలించి, తక్కినకవులరచనావిశేషముల విమర్శించి పెక్కు-వ్రాతప్రశ్నుల
శోధించి, నాకావించినసవరణలును, బూరించిన గ్రంథపాఠములును, విశేషదీపికా
ర్పులను, దేటపఱచిన మార్పులును సహజములో కావో యనువిషయమున
గుణదోష గ్రహణపారీణు లగుసహృదయశిరోమణులే ప్రమాణము. తప్పో యొప్పో
తమమనస్సుల నాజ్ఞియున్న తాతలవాటిపాఠములను దీయలేకయు, గావుననే త
మంతటఁ దెలిసికొనఁజూపకయు ‘బండ్లితులశోధనములు’ ‘తాతగారిపాఠము’ అని
యీపూరిపుడకలనేపాశుపతాస్త్రములుగాఁ గొని తమపక్షము నిలుపు కొనఁజూచు
వారికీవిజ్ఞప్తియం దవగాహించుట గజస్థానమువంటి దే యగును. వీరి కాపగడి
తులే వ్యాసులు, ఆతాతయే పోతయ. గ్రంథమునుగూర్చి యీవిజ్ఞప్తియందుఁగల
విషయములను దక్కుం గలవిషయములను దమంతటఁ దెలిసికొనఁ జాలుకోవిదు
లయ్యు నసూయవలన నంగీకరింపనిచలపాగులను దెలుప బ్రహ్మదేవునివశమును గా
దనుట విదిత మేకదా! అట్టివారి కావ్యాసులే వచ్చి యిందలిగూర్పులు మార్పులు
తనమతము గా దని వాదించినను బోతనయే తనకవనము కా దని యొట్టుపెట్టినను
మెచ్చగలుగ దన్న నిఁ నీవిజ్ఞప్తి వారిమది కెక్కునా? మొట్టమొదట దిద్దినవారు
మనీషులే. ప్రమాదో ధీమతా మపి’ యన్నట్లు మనీషులకును బ్రమాణములు
గలుగక పోవవు. మఱియుఁ బుస్తకములఁ దొలుతొలుతవ్రాతసుండి యచ్చనకుఁ
దెచ్చనపుడు చిక్కులు పెక్కులు గలుగుచు చిరోత్పన్నములైనపదాదులుచుజిక్కు
లఁ బెట్టును. కాన దప్పులుగలుగుటఁ ద్రోసిపుచ్చవలవిగాను. పిదపభాషావిషయమున
బరిశ్రమ మెక్కుడగుచు రాఁగా, దానంజేసి నూతనవిషయములు తేలుచునుండఁగా
మునుపటిపండితులశోధనమునకుఁ జిక్కనిపయు వారిమదికిఁ దెలియనివియు నగు
దోషములు పెక్కులుచూపట్టిభాషావృద్ధి లఁదిని బై పయినవరింపఁబడుచుండును.
ఇది సత్యమగుట పెక్కుభాషాచరిత్రముల సిగ్గము. ఇది తెలియక నాగరికత వరిల్లి
భాషాభివృద్ధి గాఢించుచున్నయిక్కాలమున ‘శాస్త్రమపొరుష మాద్యమృనుము

క్కను గొని పూర్వకము లెల్లఁ బమాణములే యని సాధించుగ్రుడ్డిఛాందస మందము గాదు. షక్షపాతదూరు లగు సత్యాన్వేషణపరులసందేహనివృత్తికి సాధనములు కలుపుగావు. ప్రాచ్యలిఖిత గ్రంథభండానిమున వ్రాతప్రతులు వలయునన్ని యున్నవి. వలయునేని, ప్రతులునాయొద్దనుగలవు; చూచుకొనవచ్చును, లిట్లుగాక యసూయగా భువులై దూరభిమానమున 'చెడినదిమాటినది' యనుకట్టుగతలు ఘంటాపథముగాఁ జాటినను, వాడవాడల ధంకాకొట్టినను, దిక్కుదిక్కుల శాసనములు చెక్కించినను సత్యముసత్యమై నిలుచునుగానియసత్యముగాదు. 'సత్యమేవ జయతి' యనునానుషి తప్పదుకదా. సత్యవ్యాపనకాంక్షు లగుపండితులు నరుదుకాదుకదా! భాషాభిమాన మాననీయులకును సత్యము ప్రియము కాకపోదే. కానవిచారము లేదు. భాగవతము విషయమున వ్యాసులను మించినపండితుఁడు మాకు లేడు, పోతనను మించిన తాతగారును గలుగరు. మాకే కాదు; మీకును గలుగరు; మఱెవ్వరికిఁ గలుగరు. కాన యాయొద్దటిని మున్నిడుకొని యేతన్నుద్రణశోధనము గావించితిని. తప్పులును దప్పులుగాఁ జూపుదురేని బాలురయినను వంద్యులే. ఒప్పులను దప్పులుగాఁ బ్రాజ్ఞులు చూపిరేనియు బాలుఁడుగూడ నభినందింపఁడుగదా. కాన గుణదోషము లారసి దోషముల నెల్లరును దెలుపఁ బ్రార్థితులు.

ఇట్లు
తం. తేవప్పెరుమాళ్లయ్య.

శ్రీరామచంద్రపరబ్రహ్మణే నమః
 పోతనాదికవికవిత్వాదివిమర్శనము

శ్రీరామచంద్రపరబ్రహ్మణే నమః పోతనాదికవికవిత్వాదివిమర్శనము

శ్రీమదాశ్రితజనరక్షాపరాయణుం డగునారామణునిమంశంబున నన
 తరించినవ్యాసుండు, వివిధతత్వార్థప్రాతిపదికంబు లగుసంవాదంబులును, బహు
 ధర్మావబోధకంబు లగుపుణ్యరాజచరిత్రంబులును, భక్తిరసోద్దీపకంబు లగుభగవ
 జ్జన్మకర్త్యాద్యభివర్ణనంబులును గలిగి సకలకలికల్మషాపహంబుగా నుండునట్లు మహా
 భాగవతపురాణంబును రచించుటంజేసి పఠనశ్రీవణాదిపరాయణులైన
 యాస్తికశిరోమణుల కెల్ల నది యైహికాముష్మికశ్రేయఃపదంబు నత్యంతోపాదే
 యంబు నై యొప్పుచుండు. అయిన నది గీర్వాణభాషం బ్రణీతం బై, యందును
 దద్భాషాప్రవీణులకు మాత్రంబె సుగమం బై యుండుటం జూచి యందలిమహోర్ధం
 బులు ముముక్షువుల కెల్ల సుబోధములుగాను రమణీయములుగాను గావింప దొరఁ
 కొని శ్రీరామానుగ్రహసమాసాదితసరనక నితాసామ్రాజ్యధురంధరుం డగుబమ్మెర
 పోతనామాత్యుండు మృదుమధురాతిసుందరపదసందర్భసౌభాగ్యంబు దీపింప నవరస
 భావబంధురంబుగా నమ్మహాగ్రంథంబు నాంధ్రీకరించి యనపాయం బగుయశఃకా
 యంబు నొంది కృతార్థుం డయ్యె.

భాషాంతరీకరణము.

మధురసర్సురీమాధురీధురీనిరుపమాననిర్గళకవిత్వధారావిరాజితం డగు
 పోతనామాత్యుం డిమ్మహాపురాణంబునందలిపండ్రెండుస్కంధముల సహృదయ
 హృదయంగమం బగురచనాసరణి పురణింపఁ బూర్ణముగాఁ దెనిగించి కీర్తి
 శేషుం డైనపిదపఁ గొన్నికారణంబులచే నందలిభాగంబులు కొన్ని యుత్స
 న్నంబులు కాఁగా వానిని నారయాదులు పూరించి రని పండితపరంపరామూలం
 బున నెల్లరకుం దెల్లంబై యున్నదికదా. ఇది యిట్లుండఁ గవులకునొకగ్రంథము ను
 సరిగా భాషాంతరీకరించుటకన్న నొకదానిని సొంతముగా రచించుటమఱింతసుకర
 ము. ఏలనఁగా సొంతకృత్యయందుఁ దమకవిత్వాపటిమకును బాండిత్యపరిమితికిని న
 నురూపము లగువర్ణనంబులును విషయములు నలవరించుకొని దానిని రచింపవచ్చు
 ను. భాషాంతరీకరణమందో యట్లు సేయ నయితకాదు. ఇంక బహువిధవర్ణనాసందర్భ
 సమలంకృతంబై, నానాతత్త్వవిషయభూయిష్టంబై, ఏపులప్రబంధబంధురంబై కవి
 తాప్రాధి నొప్పారునిమ్మహాపురాణంబు నన్యూనంబుగా భాషాంతరీకరించుట సుక

రంబని చెప్ప నొప్పునే? అది రహాచితచిత్రవిచిత్రరచనాచమత్కృతియు, నమేయవర్ణనాచాతురియు, దత్తార్థపరిజ్ఞానంబును, నిరూపమస్తతిభావిస్మయగదుర్వారకవిత్వధారాప్రవాహంబును గలమహాకవికిం గాక యాదట కలవి గాదు. అట్టికవియే పోతన యని యాతనికవిత్వమే చాటుచున్నది. తక్కినగంగనాదులకవనంబులు పోతనదానిం బోలె నంతరసవంతములును రచనావైచిత్ర్య గలవియుఁ గావు. వేదాంతవిషయ వైదుష్యంబునఁగాని, తత్త్వార్థనిరూపణనైపుణ్యంబునఁ గాని వారు పోతనకంటెఁ దద్దయుఁ దక్కువ యని చెప్ప నొప్పును. మొత్తమునకు సింగనకవనంబు మా ధుర్యము నను, గంగనది మృదుత్వమునను, పోతనకవితారీతి గొంత పోలియుండును.

పోతనకవితావిలాసవైచిత్ర్యంబులు పీఠికాంతరమున విపులముగాఁ దెలుపఁ బడి యుండుటవలన, వానిని సాకల్యంబున నిట వివరింపఁ బని లేదుగాని, యిప్పురాణంబును దెనిఁగించినవారింకూర్చి వేఱువేఱ మఱికొన్ని విశేషంబులుమాత్రమిందుఁ బొందుపఱుచు చున్నాఁడను.

పోతన.

పోతన రచించినభాగము లెల్ల నద్వైతపరములుగానే యున్నవి. ఇతం డిప్పురాణము నంతయు, ముఖ్యముగాఁ దత్త్వఘట్టములను, శ్రీధరాచార్యవ్యాఖ్యానము ననుసరించియే తెనిఁగించి యున్నాఁడు. మూలార్థము కొంచెము గూఢముగా నుండు నేని దానిని వివరించువ్యాఖ్యానపదములను గొన్నింటిని కూడ గద్యపద్యములందు నీటుగా దీటుకొల్పి దానిని డీకవలెఁ దేటపఱచుచున్నాఁడు. ఎట్లన,

దశమస్కంధము - పోడశాధ్యాయము.

కాళియపత్నిస్తుతిఘట్టము.

నమోఽనంతాయ సూక్ష్మాయ కూటస్థాయ విపశ్చితే

నానావాదానురోధాయ వాచ్యవాచకశక్తయే॥

సమః ప్రమాణమూలాయ కవయే శాస్త్రయోనయే॥

శ్రీధర వ్యాఖ్యానము.

ర 3॥ నమఃకలిః॥ అనంతాయ, అహంకారాపరిచ్ఛేదాత్ అతః సూక్ష్మాయ, అదృశ్యత్వాత్ ; అతఏవ, కూటస్థాయ, ఉపాధికృతవికారాభావాత్ ; అతఏవ విపశ్చితే-సర్వజ్ఞాయ; ॥నానేతి॥ నానావాదానురోధాయ - అస్తి, నాస్తి, సర్వజ్ఞః, కించిజ్ఞః, బద్ధః, ముక్తః, ఏకః, అనేకః, ఇత్యాదీన్ నానావాదాన్, అమరుణద్ధి-మాయయా నువర్తతే, యస్తస్మై; వాచ్యవాచకశక్తయే-అభిధానాభిధేయశక్తిభేదావపి, నాత్మే ప్రతీయమానాయ ॥రర॥ నమఃకలిః॥ ప్రమాణమూలాయ - చక్షురాదీనాం చక్షురాదిరూపాయ, అతఏవ, కవయే - స్వయం తన్నరపేక్షజ్ఞానాయ; కుతః, శాస్త్రయోనయే-వేదాత్మకనిశ్వానాయ.

౧౦) దీ కరణము

మూడవహంకృతులచేత ముసుగువడక.

తే. నెటి ననంతుడనై దర్శనీయగుచివి, గాక నూత్నుడనై నిర్వికారమహిమ
దనరి కూటస్థుడన సమస్తంబు నెఱుంగు, నీకుమ్రుక్కెడమాలింపు నిర్మలాశ్రి.
వ. ముటియు గలందు, లేడు సర్వంబు నెఱుంగు, నించుక యెఱుంగు, బదుండ,
ముక్తుం, డొకం. డనేకుండు నను నవిమోడలుగాఁగలవాదంబులు మామవన
ననురోధింపుదువు కావున నానావాదానురోధకుండ వయ్య నభిధానాభిధేయ
శక్తిభేదంబువలన బహుభావప్రతీతుండ వయ్యను, జక్షురాదిరూపంబువలన
బ్రమాణమూలకుండ వయ్య, నిరపేక్షజ్ఞానంబుకలిమి గవి వయ్య, వేదమయ
నిశ్శాసత్వంబువలన శాస్త్రయోని వయ్య.

*ఇట గ్రిందిగీటలు గలవి యెల్ల గవి కేవలవ్యాఖ్యానమునుండి మాత్రము
గైకొని తెనిగించిన వగుటచేతం డావ్యాఖ్యానమనే యనుసరించి రచించినాఁ
డనుట తేటతెల్లగఁ దెలియ నగును. ముటియుఁ గేవలకావ్యసరణికి సరసములుగాఁ
దోడనిత త్యవిషయములను గూడ నతిపేశలకవనంబున హవణించి మనోహరము
లనుగాఁ దోచించుటయం దీకవిశిఖామణి మిక్కిలి నిపుణుడు.

సప్తమస్కంధము - పంచమాధ్యాయము.

శ్లో॥ మతి ర్న కృష్ణే పరత స్వతో హ మిథోభిపద్యేత గృహ వ్రతానాం
అదాంతిగోభి ర్విశతాంతమింద్రం పునఃపున శ్చర్వితచర్వణానామ్॥

తెనుఁగు

ఉ. అచ్చపుజేఁకటిం బడి గృహ వ్రతు లై విషయప్రవిష్టు లై
చచ్చుచుఁ బుట్టుచుకొ మఱుకఁ గ జర్వితచర్వణు లైనవారికిం
జెచ్చెరఁ బుట్టునే పరులు గ సెప్పిన నైన నిజేచ్చ నైన నే
మిచ్చిన నైనఁ గానలకు గ నేగిన నైన హరి ప్రబోధముల్.

మూలము.

శ్లో. నతే విదు స్సార్థగతిం హి విష్ణుం దురాశయా యే బహిరర్థమానినః
అంధా యథాంధై రుపనీయమానా వాచీశతత్రా మురుదామ్ని బద్ధాః.
శ్లో. నైషాం మతి స్తావదురుక్రమాంఘ్రిం స్పృశ త్యనర్థాపగమో యదర్థః
మహీయసాం పాదరజోభిషేకం నిష్కించనానాం న వృణీత యావత్.

♦ క్రిందిగీటలుమూలమునుండి కాని వ్యాఖ్యానమునుండికానికైకొని తెనిగించినవానినిజూపు
చున్నది. ఇట్లే తక్కినయెడల నెఱుంగునది.

తెనుగు.

ఉ. కాననివాని నూతగొని క కాననివాడు విశిష్టవస్తువుల్
గాననిభంగి గర్మములు క గైకొని కొండలు కర్మబద్ధులై
కానరు విష్ణుఁ గొంద అటఁ క గందు రకించనవైష్ణవాంఘ్రిసం
స్థానరజోభిషిక్తు లగునసంహృతకర్మలు దానవేశ్వరా.

ఇట్లంటగా హృదయరంజకములుగా నిరూపింపబడనితత్త్వార్థముల నతిశ్ర
వ్య మగువృదుమధురశైలిం గూర్చి మనోహరము లగునట్లు చెప్పినాడు మఱియు
మీఁదిపద్యంబులనడకసాబగును గడుంగడు ముద్దులు గులుకు నండలిపదములపొంది
కయు, వానిభావంబుఁ జక్కఁగా నెఱుంగ లేనిపామరునిమనంబుఁగూడ నాచికొని
యానగడరసమగ్నంబుఁ గావింపక మానదు.

ఈ యొకటిరెండుదృష్టాంతములవలనఁ బోతనభాషాంతరీకరణరీతి చక్కఁగాఁ
దెలియవచ్చును. తాను జేయు తెనుంగు మూలావిరుద్ధముగానుండుటయ కాక కావ్య
ఫణితి కనరూపముగాను నలవడుటకై కొన్నియెడల సంతగా నర్థపోషకములు కాని
కతిపయవిశేషణంబుల మానియు, మూలాతిక్రమణ మయ్యు రసోత్పత్తికిని దాత్ప
ర్యోత్కర్ష మనకును నుపకారములగునరసపదములఁ గొన్నింటిని సొంతముగాఁ గూ
ర్చియు, నేదేనొక దానికి మాటుగాఁ జల్పమానార్థపర్యవసాయి యగువేటొక దాని
నుండియుఁ దెనిఁగించియున్నాడు. ఒకానొకచో నావశ్యకము లగువానియందుసైత
మేదైన నొకటి నన్వయాదిసౌలభ్యంబుపొంటె విడిచివెట్టుటయుం గలదు. అయి
నను మొత్తమునకు మూలార్థము సుంతైనఁ గొటవక కడురమణీయముగానే ప్రతి
పాదితమైయుండును. వీనికెల్ల నుదాహరణంబు లింతవఱకు నేవ్రాసియుండగద్యపద్య
ములఁ దెలియఁగూడును గాన విస్తరభీతి నిట వేఱువేఱ వ్రాయలేదు. అర్థరచన
కొంతకటవుగా నుండునేని తద్యాచకము లగుపదముల నట్లే తెనిఁగింపక దానితా
త్పర్యమును మాత్రము తేటగాఁ గూర్చుటను బెక్కుచోట్లఁ గానవచ్చును. మీఁద
'వాచీశతంత్రా మరుదాక్షి బద్ధాః' అనటకు శ్రీధరులు 'ఈశస్య'వాచితంత్రాం
వేదలక్షణాయాం రజ్జ్వం, ఉరుదామ్ని-ఉరూణి దామాని బ్రాహ్మణాదీని యస్యాం
తస్యాం బద్ధాః' అని టీకవ్రాసి, 'కామ్యైః కర్మభి ర్బద్ధా ఇశ్యోర్భి' అని యాశయమును
దెలిపియన్నాడు. పోతనయు నిట నీవత్సరుషార్థక మగుమూలపదఁగిరమ నుమాని
తదాశయమునే 'కర్మబద్ధులై' యని కోమలముగాఁ గూర్చియున్నాడు. మఱియు
రసోద్దీపకములు కాని రిక్తకథాంశములనుగూడ రచనాచమత్కృతి నతిరమణీయము
లుగాఁ జేయుటయందుఁ బోతన యసమానుఁడు. ఎట్లనః

సప్తమస్కంధము-పంచమాధ్యాయము.

శ్లో. ఏకదా సురరాట్పుత్ర మంక మారోఽపృ పాండవ!

పప్రచ్ఛ కథ్యతాం వత్స! మన్యతే సాధు య ద్భవాన్.

తెనుగు

శా. అంతం గొన్నిదినంబు లేగిన సురేంద్రద్రాఢి శంకాన్విత
స్వాంతుం డై నిజనందనుఁ గురువు లేజాడం బరింపించిరో
భ్రాంతుం డేమి పరించెనో పిలిచి సంభాషించి విద్యాపరి
శ్రాంతిం జూచెదఁ గాక నేఁ డని మహాసాధాంతరాసీనుఁ డై.

ఉ. మోదమతోడ దైత్యకులముఖ్యుఁడు ర మ్మని చీరఁ బంచె బ్ర
హ్మదకుమారకుఁ భవమహార్గపతారకుఁ గామరోషలో
భాదివిరోధివర్గఁగిహారకుఁ గేశవచింతనామృతా
స్వాదకతోరకుం గలువజాలమహోగ్ర వనీకుతారకున్.

వ. ఇట్లు చారులచేత నాహూయమానుం డై ప్రహ్లాదుండు సమదెంచిన.

శా. ఉత్సాహప్రభుమంత్రశక్తియుతమే యుద్యోగ మాయాభసం
విత్సంపన్నుండ వైతివే చదివితే యేదంబులుకా శాస్త్రముల్
వత్సా రమ్మని చేరఁ జీరి కొడుకుకా యాత్సల్యసంపూర్ణుం డై
యుత్సంగాగ్రముఁ జేర్చి దానవవిభుం యదుత్కంఠ దీపింపఁగన్.

క. అనుదినసంతోషణములు, జనితశ్రమతాపదుఃఖసంశోషణముల్
తనయులసంభాషణములు, జనకులకుం గర్ణయుగళసద్భాషణముల్.

వ. అని మఱియుఁ బుత్రా నీ కెయ్యది భద్రం బై యున్నది చెప్పు మనినఁ గన్నతిం
డ్రికిఁ బ్రియనందనుం డిట్లనియె.

అష్టమస్కంధము - తృతీయాధ్యాయము.

గజేంద్రమోక్షణఘట్టము.

శ్లో. తం తద్వదార్త ముపలభ్య జగన్నివాసః స్తోత్రంనిశమ్య దిపిజైస్సహ సంస్తువద్భిః
ఛందోమయేనగరుడేనసడోహ్యమానశ్చక్రాయుధోభ్యగమదాశుయతోగజేంద్రః.

32. స్తోత్రస్మరస్యరుబలేన గృహీత ఆర్కోదృష్ట్వా గరుత్మతి హరిం ఖ ఉపాత్తచక్రం
ఉత్తిప్య సాంబుజకరం గిర మాహాకృచ్ఛాన్నారాయణాఖిలగురో భగవన్నమస్తే.

33. తం వీక్ష్య పీడిత మజస్సహసావతీర్య సగ్రాహ మాశు సరసః కృపయోజ్జహర
గ్రాహాద్విపాటితముఖా దరిణాగజేంద్రం సంపశ్యతాం హరి రమూముచదుస్త్రియా
ఈమూఁడుశ్లోకములకు, [తామ్.

మ. అలవైకుంఠపురంబులో నగరిలో య నామూలసాధంబుదా
పల మందారవనాంతరామృతసరఃప్రాంతేందుకాంతోపలో
త్పలపర్యంకరమావినోది యగునాశపన్నప్రసన్నుండు వి
హ్వలనాగేంద్రము పాహి పాహి యనుకు య్యాళించి సంరంభి యై.

అనునీపద్యము మొదలుకొని

శా. పూరించే హరి పాంచజన్యముఁ గృపాంభోరాశిసౌజన్యమున్
భూరిధ్వానచలాచలీకృతమహాభూత ప్రచైతన్యమున్
సారోదారశితప్రభా చకితపర్జన్యాదిరాజన్యమున్
దూరీభూతవిపన్నదైన్యమును నిర్ధూతద్విషత్తైన్యమున్.

అమపద్యమువఱకుఁగలయురువదిపద్యగద్యములను రచించినాఁడు. ఇట్లు మూ
లంబునందలియొకటిరెండుశ్లోకంబులకు నూఱుగా నసదృశానర్థశకఃత్వధారాప్రవా
హంబు పొంగి పొరలఁ బెక్కుపద్యంబు లతిహృద్యంబులుగాను నత్యంతరసోల్లాస
భాసురంబులుగాను రచించుటం బెక్కుచోట్లఁ గానవచ్చును.

నవమస్కంధము - నవమాధ్యాయము.

26. శ్లో. వ్యవాయకాలే దదృశే వనాకోదంపతీ ద్వజౌ
క్షుధార్థో జగృహే విప్రం తత్ప్ర త్నాహాకృతార్థవత్.

27. న భవా రాక్షస స్సాయో దిక్ష్యాకూణాం మహారథః
మదయంత్యాః పతి ర్వీర నాధర్మం కర్తు మర్హసి
ఏష హి బ్రాహ్మణో విద్వాన్ తపశ్శీలగుణాన్వితః.

31. సోయం బ్రహ్మర్షి వర్యస్తే రాజర్షిప్ర వరా ద్విభోః
కథ మర్హతి ధర్మజ్ఞ వధం పితు రి వా త్మజః.

32. తస్య సాధో రపాపస్య భూణస్య బ్రహ్మవాదినః
కథం వధం యథా బభ్రౌ ర్మన్యతే స స్మతో భవాన్.

33. యద్యయః క్రియతే భిక్ష స్త్రిమాం ఖాద పూర్వతః
న జీషిష్యే వినా యేన క్షణంచ మృతకం యథా.

34. ఏవం కరుణభాషిణ్యా విలపంత్యా అనాథవత్
వ్యాఘ్రః పశు మి వాఖాద త్సేదాస శ్శాపమోహితః.

తెనుఁగు.

క. ఆకట మలమల మాఁడుచు, వీర నతం డడవి నున్నవిప్రమిథునముం
దాకి తటాలున విప్రుని, గూఁకటిచే బట్టి మ్రింగఁ శ గొనిపోవుతటిన్.

వ. అంత నాబ్రాహ్మణునిభార్య పతికి నడ్డంబు వచ్చి యేడ్చుచు నారాచరక్రమను
కి ట్లనియె.

మ. రవివంశగ్రాణి వై సమస్తధరణీశరాజ్యానుసంధాయు వై
భువనస్తుత్యుడ వై పరార్థరతి వై శ పుణ్యానుకూలుండ వై
వివరం బేమియు లేక నాపెనిమిటికే విప్రం దపశ్శీలు స
త్ప్రవరూ బ్రహ్మవిదుఁ జగన్నుతగుణుఁ శ భక్షింపఁగాఁ బాడియె.

శా. తండ్రి మీకు దినేశవంశజులకుఁ దైపం బకుఁ బ్రాహ్మణుం
డం డ్రామాటలు లేవె భూమిసురగోహత్యాభిలాషంబుఁ గై

కొండ్రే మీయటువంటిసాధువులు రక్షింభావ మీ క్షేల మీ
తండ్రిం దాతలఁ బూర్వలం దలఁపవే ॥ ధర్మంబునం బోగదే.
శా. అన్నా చెల్లెల నయ్యెడన్ విడువు నీ ॥ కన్నంబు వెట్టింతు నా
హృన్నాథున్ ద్విజు గంగికుట్టి నకటా ॥ హింసింప నేలయ్య నీ
వెన్నం డింతులతోడఁ బుట్టవె నిజం ॥ బిట్టెన మున్నట్ట నా

పన్నన్ నన్ను శిరంబుఁ ద్రుంచి మఱి మఱ్ఱాప్రణేష భక్షింపవే.
క. అని కరుణ పుట్ట నాడుచు, ననితామణి పలవరింప ॥ వసుధాదేవుం
దినియె నతఁడు పులి పశువుం, దిను క్రియ శాశంబుకతన ॥ ధీరహీతుండై,

ఇట నిరపవకవిత్వాతిశయప్రయుక్తనిరంకుశస్వాతంత్ర్యమన మూలము
నందలిపదపద్ధతి సరిగా ననుసరింపక సందర్భముదితరసావేశపారవశ్యమున నీచద్యం
బుల మూలంబుకంటె సత్యంతరసోద్దీపకములనుగా గచించినాఁడు.

పదలాలిత్యమను, బ్రసాదవైభవమును, సులలితసరిశధారయుఁ. బోతనకవి
తాకమనీయతకు ముఖ్యహేతువులు. అతనికవిత్వధార మన్నిట నతశయించినది.
అది యెందును గుంటులేక కటుపదంబుల గడుసు గాక యతిప్రాసములందు మెలిగొ
నక యొకమహానదినిర్మలప్రవాహంబువలె నిగనిగలాడుచు నిరర్గళముగా బ్రవహిం
చుచుండును. మఱియు శృంగారరసంబు నితర సంబులతోఁబరస్పరనిరపేక్షముగాఁ
గూర్చి కాని లేక వాని కంగముగాఁ జేసి కానియభివర్ణించుట యీకవికి నిష్ఠముగాఁ
గొన్ని చోటులఁ గానిపించుచున్నది. ఇతనివర్ణనావిషయములలో నితరరసపరిష్కృత
ములుగా నుండునవి గూడ నితనికవిత్వామలల్లిం దనంతటఁ జిప్పిలుచుండుశృంగార
రసపూరంబున నిసుమంతయైనఁ దోఁగియండక మానవు. సమవిభక్తావయవములు
శరీరసౌందర్యమున కెట్లాకహేతువో యట్లే పోతనపద్యంబులందలిపదసమాసా
దులు తులఁ దూచి తీరిచినట్లు రసవైభవానరూపంబుగ సువిభక్తములై వాని
రామణీయకంబునకు మూలముగా నుండును. ఎట్లనఁ—

దశమస్కంధ - పూర్వభాగము

మ. జవస త్వంబులు మేలె సాము గలదే ॥ సత్రాణమే మేను భూ
ప్రవరుం బోనన మీ మృగంగ వలెనే ॥ పాలీ లభీష్టంబు లే
పవివో కాక కృతాంతదండకమవో ॥ ఫాలాక్షునేత్రాగ్నివో
నవనీతంబులముద్ద గాదు మెసఁగన్ ॥ నానుష్ఠి గోపార్భకా.

మ. ఘనుఁ డాభూసురుఁ డేఁగనో నడుమ మాన్ద్రశాంతుఁ డై చిక్కెనో
విని కృష్ణుం డిది తప్పుగాఁ దలఁచెనో ॥ విచ్చేసెనో యీశ్వరుం
డనుకూలింపఁ దలంచునో తలఁపఁడో ॥ యార్యామహాదేవియున్
నను రక్షింప నెఱుంగునో యెఱుంగవో ॥ నాభాగ్య మే ట్లున్నదో.

ఇతనికవనంబునఁ బద్యాంతము లతిరమణీయములు. పద్యాదినంకురించినరసం

బును బయింబయి నతిచతురముగాఁ బుష్టి నొందించుచుఁ దుదిని వ్యస్తపదములవి
న్యాస్తవైఖరిచేఁగాని సుధార్మునివలె నురవడించునొకనిడుదసమాసంపుధాటిచేఁగాని
దానిని బెల్లుగా వెల్లిగొలుపును.

క. కలఁ డందురు దీనలయెడఁ, గల డందుగు పరమయోగిగణములపాలం

గలఁ డందు రన్నిదిశలను, గలఁడు గలం డనెడివాఁడుగలఁడో లేఁడో. అష్ట.

మ. మలఁగుఁ మెల్లనిగాలికిం బటురట్టన్మ త్తద్విరేఫాలికిం

దలఁగుంగోయిలమ్రోతకై యలఁగు నుద్యత్కీరసంభాషలం

గలఁగుఁ వెన్నెలవేడిమిఁ నలఁగు మాత్రకందాంకురచ్ఛాయకుం

దొలఁగుంగొమ్మ మనోభవానలశిఖాదోదూయమానాంగి యై దశ. పూ.

ఈకవిసంస్కృతపదరచన లించుమించుగా నన్నయకవనంబునందుంబోలె
లలితమలుగా నుండును. అయిన నర్థసారస్యమునను బదవాక్యసౌష్ఠవమునను నీతని
కవనంబు తిక్కనచానియంతప్రౌఢము గాదుగాని, రసోచితరచనా వైచిత్ర్యయం దిది
యతనికవితకువెనుదీసినదికాదు. ఎక్కువయని చెప్పటయు సాహసముకాదు. తిక్క-
న కర్థసారస్యమునందుఁ గన్ను. పోలనకు రససౌభాగ్యమునందు దృష్టి. ఈహేతువుం
బట్టియేపోతనకొన్నియెడలఁ బదాడంబర మని కాని వ్యర్థపూరణ మని కాని పాటిం
పక రస్సై కానురూపముగాఁ బద్యముల రచించి యున్నాడు.

మ. వరగోవిందకథాసుధారసమహానర్రోరుధారాపరం

పరలం గాక బుధేంద్రచంద్ర యితరోహాయానురక్తిం బ్రవి

స్తరదుర్దాంతదురంతదుస్సహజనుస్సంభావితానేకదు

స్తరగంభీరకరోరకల్మషకనశ్చద్రావానలం బెఱునే

ప్రథ.

ఈకవినాచనసోమునియు త్తరహరివంశమును జూచియే దీనిని రచించియుండ
వచ్చును. దీనికి నిదర్శనముగా మూఁమునలేక యాయు త్తరహరివంశమునందు
మాత్రము గలకథాంశములును నందలిపద్యాదులవంటివి గొన్నియు నిందుఁ
గానఁబడుచున్నవి. ఉదాహరణము నొక్కటిఁ బ్రదర్శించెద.

ఉ త్తరహరివంశము.

మ. అరిఁ జూచుఁ హరిఁ జూచు సూచకములై యందంద మందారకే

సరమాలామకరందబిందుసలిలస్యందంబు లందంబులై

దొరఁగం బయ్యెదకొం గొకింత దొలఁగం శ్రదోడ్తో శరాసారముఁ

దరహాసామృతసారముం గురియుచుం శ్రదన్యంగి కేళీగతిన్.

దశమస్కంధము:

మ. పరుఁ జూచుఁ పరుఁ జూచు నొంప నలరింపఁ రోషరాగోదయా

విరతభ్రాకుటిమందహాసములతో శ్రవీరంబు శృంగారముఁ

జరగం గన్నులఁ గెంపు సొంపుఁ బరఁగం శ్రబండాస్త్రసందోహముఁ

సరసాలోకసమూహమున్ నేల ప్రచుం శ జంద్రాస్య హేలాగతిన్

పోతనకవిలావిషయ మింతటితో నిలిపి యీపురాణంబును దెంగించిన తక్కినకవులంగూర్చి కొంత వ్రాయుట యావశ్యకము. పోతనకంటె వా రేవిధమున ను దక్కువయే యగుదు రని ముందే చెప్పియున్నాడను పోతనకవనంబునం గాని పించుపదలాలిత్యమును, బాక ప్రసన్నతయు, శబ్దాలంకారవైచిత్ర్యము, వివిధవర్ణనానల్పకల్పనాచమత్కరియు, సత్యంతరసస్ఫూర్తియు, సందర్భోచితసుకుమారసరసపదపద్యాభినివేశచాతురీగరిమయు, విలాసోల్లసిలవిశృంఖలధారావిహారంబును దక్కినవారికి రావు. వారిలో

సింగన

కవనంబున మృదుమధురగుంభితములును మానసోద్దీపకము లగువర్ణనములును గొన్ని యక్కడక్కడఁ గానంబడుచున్నవి, ఈతనిశైలిం జూడఁగాఁ బోతనకవితారీతిం గూడినంతవఱకు ననుకరించియే తనభాగమును రచింపఁ జూచినాఁ డని తోచుచున్నది. పోతనశైలిని సూచించుకొన్నిపద్యాదుల నుదాహరించుట మంచిది.

క. మోదం బై పరిమాపిత, ఘోదం బై శాబరీద్ధకిలికించితదృ

గ్భేదం బై బహుసౌఖ్యాపాదంబైయొప్పువింధ్యపాదంబునకున్.

షష్ఠ

క. పుణ్యంబై మునివల్లభ, గణ్యం బై కుసుమఫలనికాయోత్థితసా

ద్గుణ్య మయి నైమిశాఖ్యా,రణ్యంబు నుతింపఁదగు నరణ్యంబులోన్. ప్రథమ.

క. పుట్టితి వజ్రతనువునఁ జే, పట్టితివి పురాణపురుషభజనము పదమల్

మెట్టితివి దిక్కులం దుది, ముట్టితివి మహా ప్రబోధమున మునినాథా. షష్ఠ

క. విడిచితి భవబంధంబుల, నడచితి మాయావిమోహ శ మైనతమంబున్

నొడిచితి నరివర్గంబులఁ, గడచితి నాజన్మదుఃఖకర్మార్థవమున్.

ప్రథ.

వ. కుంతంబుల గ్రుచ్చుచుఁ గుతారంబుల వ్రచ్చుచు, ముసలంబుల మోడుచు,

ముద్గరంబుల బొడుచుఁ, జక్రంబులం ద్రుంచుచు, సబళంబుల నొంచుచు. షష్ఠ.

వ. గదలవ్రేయుచుఁ, గాండంబు లేయుచు, ముద్గరంబుల నొత్తుచు, ముసలంబుల

మొత్తుచుఁ, గరవాలంబులఁ ద్రొంచుచుఁ, జక్రంబులఁ ద్రుంచుచు. దశ. పూ.

ఇట్లీయద్దఱకవనంబుల నందంద కొన్నిపోలికలు కానంబడు చున్నవి గాని పోతనధార యత్యంతనిస్సర్గోలసితం బగునిరుపమప్రతిభాతిశయంబువలన న శ్రమంబునఁ దొరంగిరసావేశతరంగిత మై తురంగలించుటంజేసి యతనిరచనలు సింగనవాని కంటె నతిమధురము లై, ప్రకృతిమనోహరము లై, నిబిడరసపరిపూర్ణము లై కాని పించుచున్నవి. ఇది యిట్లుండ నిలేడు షష్ఠస్కంధము నద్వైతపరముగానే తెనిగించినాఁడు. దీనికి నిదర్శనముల నాస్కంధమునుండి కొన్నింటి వ్రాసెద.

షష్ఠస్కంధము.

నీ. అఖిలభూతములదేహాంతస్థమగునాత్మ, యీశుడచ్యుతుడనియెఱుంగవలయు.

వ. దేవా! రజ్జువునందు సర్పభ్రాంతి గలుగునట్లు ద్రవ్యాంతరంబుచేత బ్రహ్మంబయిన నీయందుఁ బ్రపంచభ్రాంతి గలిగెడిని.

వ. కావున గుణంబులును గుణియును, భోక్తయును భోగ్యంబును...హర్తయు హన్యంబును, నుత్పత్తితిలయైకకర్తయై సర్వోత్కృష్టం జైనయస్పరమేశ్వరుండై కాన్తీయన్యంబులేదు.

ఇట్లు జీవపరతాదాత్మ్యంబును జగత్కథ్యాత్వంబును బ్రతిపాదితంబు లగుటంజేసి యీస్కంధ మద్వైతపరముగాఁ దెనిగింపఁబడె ననుట తెల్లమగుచున్నది. మఱియు నిందు శ్రీధరవ్యాఖ్యానమనందలిపదార్థాదు లాయాతత్వఘట్టములందుఁ గానఁబడుచున్నవి.

షష్ఠస్కంధము - చతుర్థాధ్యాయము.

29. శ్లో. యదోపరామోమనసో నామరూపరూపస్యదృష్టస్త్రిసంప్రమోషాత్
య ఈయతే కేవలయా స్వసంస్థయా హంసాయ తస్మై శుచిసద్మనే నమః.

వ్యాఖ్యానము

యదేతి॥ యదా, మనస ఉపరామః-సమాధిః...తదా, నామరూపే రూప్యతేయేన తత్తథా, తస్యఉపరమే హేతుః; దృష్టం-దర్శనం, స్త్రిశ్చ, తయోః సంప్రమోషాత్-నాశాత్,తదా, యః కేవలేన-స్వరూపజ్ఞానేన ప్రతీయతే, తస్మై హంసాయ, శుద్ధాయః శుచి-శుద్ధం మనః, సద్మ-ప్రతీతిస్థానం, యస్యతస్మై నమః.

తెనుఁగు.

మఱియు ననేకవిధనామరూపనిరూప్యం బగుమనంబునకు దృష్టస్త్రితుల నాశంబువలనం గలిగెడునుపరామం బగుసమాధియందుఁ కేవలస్వరూపజ్ఞానంబునఁ దోచు నిర్మల ప్రతీతిస్థానం బైనహంసస్వరూపికి నమస్కరింతు.

ఇట్లు వ్యాఖ్యానమునందలిపదార్థాదులు గలిగియు నద్వైతపర మయ్యు నుంటంజేసి యీస్కంధమును బహుతరమ గా నావ్యాఖ్యానము ననుసరించియే సింగన తెనిగించి యుండు నని తోచెడిని. అయినను భోతనవలె వ్యాఖ్యానము నుగొని మూలము సన్మూలముగాను వనతివిపులముగాను విశదీకరించువైదుష్యముగాని ప్రావీణ్యముగాని యీకవియందుఁ గానము. మఱియు నావ్యాఖ్యానముఁ జక్కఁగాఁ బాటించి మూలమును దానికి మిక్కిలి సరిగాఁ దెనింగించినవాఁడును గాఁ డని మీఁదియుదాహరణముచేతనే తెలియవచ్చును. కొన్నియెడలఁ దెనింగింపు మూలమునకుఁ జాల భిన్నముగాను నుండును. మూలమునఁ దత్త్వఘట్టములలోని సమాసములఁ భోతనవలెఁ దేటపఱుప లేక యట్లే యుంచి రచించుట యటుండఁగా వానిలోఁ గొన్నింటియర్థములు నిందు సరిగాఁ గానుపించుటలేదు. కొన్నియెడల నద్వైత ప్రక్రియను మాత్రము దప్పక తనకుఁ దోచినరీతిని మూలమునకు జాల విరుద్ధముగాను దెనింగించి యున్నాఁడు. కేవలకవిత్వమునుబట్టి చూడ

నీతడుఁ సింగననారయలకంటె నెక్కుడై బోతనవలె స్వకపోలకల్పితము లగువర్ణ
నీయములను గూడఁ జేర్చి మధురముగాను మనోహరముగాను దనస్కంధమును దెనిఁ
గించినాఁ డని చెప్ప నొప్పును. ఇతనికవనమున లక్షణదోషములు కొన్నిగానిపించు
చున్నవి.

కొనికి కాదేశము.

పెట్టుక.

పట్టుక.

ఉకారాంతశబ్దమునకు కుషష్ఠి పరమగు

నపుడు నగామము రామి.

పాటుకు.

దుష్టరూపములు.

చేతును.

దుష్టసంధులు.

ఓ రేడ్వకుఁ డని.

గిక్కిటి నీజగంబునను.

నుహి మెట్టిదియో.

అడఁకు వేమియు.

ధాతంతవానిని.

నేర్పరింతింతవాఁ డన రానివాఁడు.

మఱియు సమాసదోషములు మొదలగునవి కొన్ని గానిపించుచున్నవి కాని
విస్తరభీతి నిట వ్రాయక పంచమస్కంధము దెనిఁగించిన

గంగన్న

ను గూర్చి కొంతవ్రాయుట యుక్తము. ఈతనికవన మంతరసవంతయుకాదు.
దానిని సింగనకవనముకంటెఁ దక్కువ యని చెప్పవచ్చును. రసోత్పత్తికొఱకుఁ
జేసినరచన లంతగా శ్రమపడక కుదిరినవిగాఁ దోపమిచేఁ బోతనవానివలె నవి
స్వభావసుభగములుగాఁ గానిపింపవు. అయినచు మొత్తమునకు నితనికవిత్వము
కొంత లలితముగాను సింగనదానికంటె సుకుమారముగాను నుండును. ఇతని
తెనిఁగింపును సింగనదానివలె మూలమునకు మిక్కిలిసరిగా నుండదు. వర్ణనాసంద
ర్భములయందు నిది మూలముకంటెఁ జాల హృదయముగాను గొన్నియెడల భిన్నము
గాను నుండును.

పంచమస్కంధము - ద్వితీయాధ్యాయము.

కటాక్షవర్ణనము.

శ్లో. బాణా విమా భగవత శ్శతపత్రపత్రై కాంతా వపుంఖరుచిరా వతితిగ్మదంతౌ
కస్త్రైయుముంక్షుసినేవిహరన్నవిద్యః క్షేమామనోదడధియూతవవిక్రమోస్తు.
తేనుఁగు.

క. పాలు పగుచున్నవిలాసంబు లనంగజబాణములను ౩ బోలెడునీచం
చలనత్కటాక్షవీక్షణముల నెవ్వని నింతి చిత్తమునఁ గలఁచెదవే.

అంగపరిమళలోభానుగతభ్రమరవర్ణనము.

శ్లో. శిష్యా ఇమేభగవతః పరితః పఠంతి గాయంతి సామ సరహస్య మజస్రమీశ!
యుష్మచ్ఛిఖా విలులితాస్సుమనోభివృష్టిః సర్వేభజాత్యుష్మిగణాఞ్చవవేదశాఖాః.

తెనుగు

చ. చెదరగ వేదముల్ చదువుశిష్యులవై దగఁ బుష్పవృష్టి స
ముదమున నంతలోఁ గురియ్యమాడ్కిని మన్మథసామగానముల్
చదివెడుశిష్యులో యనఁగ న వట్టదపంక్తులు మోయఁగా వడిం.
బదపడి మీఁద రాలుఁ గచభార్గమునంచలజాటుక్రొవ్విరుల్.

వీనిలో మొదటిపద్యమున మూలమునందలివిశేషణాదులు పెక్కులు లేవు. రెండవదానియందు మూలార్థరీతి గానిపించు. ఇట్టితనికవిత్వ మంతగా సరసమును మధురమును గాకపోయినను, మార్దవమూలమునఁ గొంత లాలిత్యమును గాంచుచున్నది. మఱియుఁ బోతనాదులకవనంబులందుఁజూలె నిందు స్వకపోలకల్పితము లగువర్ణనము లెందును గానరావు గాని సరసవస్తుత్వాగములు పెక్కు కానఁబడుచున్నవి.

౧౬. ఇతి తేషాం వృషలానాం రజస్తమః ప్రకృతీనాం ధనమదరజఉత్పి
క్తమనసాం...కర్మాతిదారుణం యద్భ్రహ్మభూతస్య సాక్షాద్భ్రహ్మర్షిసుతస్య నిర్వై
రస్య సర్వభూతసుహృద స్సూనాయా మప్యనుజ్ఞాతాయా మనభిమత మాలంభనం
త దుపలభ్య బ్రహ్మతేజసాతిదుర్విషహేణ దందహ్యమానేన వపుషా సహసోచ్ఛ
చాలసైవ దేవీభద్ర కాళీ. ౧౭. భృశమమర రోషావేశర ధనవిలసితభ్రుకుటీవిట పకుటిల
దంష్ట్రాకుణేక్షణాటోపాతిధయానకవదనా హంతుకామేవేదం మహాట్టహాస మతి
సంరంభేణ విముంచంతి, తతఉత్పత్య పాపీయసా మతిదృప్తానాం తేనైవాసినా
వృక్షశీర్షాం గళాత్ ప్రస్తవంత మస్మగాసవ మత్యుష్ణం సహగణేన నిపీయా
తిపానమదవిహ్వలోచ్చైస్తరాం స్వపార్షదైస్సహ జగౌ ననర్త విజహర చ శిరః
కందుకలీలయా. పంచ. నవమాధ్యాయము.

తెనుగు.

సీ. సర్వభూతములకు న సఖుఁడును బ్రహ్మభూ, తాత్ముఁడు నిర్వైరుఁడ మునబ్రహ్మ
సుతునితేజం బంతఁ న జూడ దుస్సహమైన, భయ ముది వడఁకుచు న భద్ర కాళి
క్రోధంబు ముమ్మడిగొనఁగ హుంకారంబు, సలుపుచు నట్టహాసంబు సేసి
పాపాత్ములును దుష్టపరులును రాజస, తామసకర్మసంధాను లగుచు

తే. విప్ర వరునట్లుహింసించునృవృషలపతిని, భృత్యవర్గంబుతోఁ దలఁచుభిఁద్రుఁ గూల్చి
యపుడు వృషలాధిపునిశిర న మంది లీలఁ, బాడి యాడుచు నందందకీడసలిపె.

ఇది యితని తెనిగింపునకు మంచినిదర్శనము. ఇందు రసపూర్తిమూలంబు కంటె మిక్కిలి తక్కువ. మూలార్థమెల్ల ననతిన్యూనముగా సంగ్రహించి నిపుణముగా నొక్కసీసంబున నిమిడ్చి యతిమృదువుగా రచించినరీతి నిచటఁగానవచ్చును. పోతనయేని నిట్టివర్ణనాప్రసంగము పొసంగెనా రసపారవశ్యంబునఁ జిత్రవిచిత్ర రచనాశల్పకల్పనాభమత్కారం బేవార స్వానవద్యహృద్యకవిత్వవిద్యావిలాస

విశేషంబులెల్లఁ జూసి రసంబులు చిప్పించియుండునే ! ఇట్లే తత్వస్తు ములందు
మూలమునకును దేవుఁగునకును బెక్కుచోట్ల భేద మగపడినను బావలకు మూల
ము ననుసరించియే తాత్పర్యరూపము గల దేవుఁగు నేసియున్నాఁడు. కొన్నిచోట్ల
శ్రీధరాచార్యవ్యాఖ్యానమందలియర్థాదులు గానిపించుటచే దానిని బూర్ణముగా
ననుసరింపకపోయినను సహాయముగా నురాచుకొని సంగ్రహముగాఁ దెనిగించి
యుండు నని తోచెడిని.

పంచమస్కంధము - ఏకాదశాధ్యాయము.

శ్లో. యావన్మనో రజసా పూరుషస్య సత్త్వేనవా తమసా వానురుద్ధం |

చేతోభి గాకూతిభి రాతనోతి నిరంకుశం కుశలం వేతరం వా |

సవాసనాత్మా విషయోపరక్తో గుణప్రవాహో వికృత స్తోడశాత్మా |

వ్యా. పూరుషస్య, కుశలం-ధర్మ మితర-మధర్మంవా, ఆతనోతి, కైః, చేతో
భిః-జ్ఞానేంద్రియైః. ఆకూతిభిః-క ర్మేంద్రి యైశ్చ | ర || తతశ్చధర్మాధర్మవాసనాయుక్తం
తదేవానేకదేహాదివైచిత్ర్యంకరో తీత్యాహ || సత్త్వేతి - తస్మిన్సత్త్వర్థః, వాసనాయుక్తం
ఆత్మోపాధిత్వా దాత్మా.

తెనుఁగు.

పురుషుని, చిత్తంబుగుణములఁ గ జేంది యెంత

తే కాల ముండును మఱియంతకాలమందు, నరయవిజ్ఞానకర్మేంద్రియములదేత
మరగి ధర్మంబుమఱియధర్మంబునట్లు, తగిలి పుట్టించుచుండు నత్యంతమహిమ.

వ. మఱియు ధర్మాధర్మవాసనాయుక్తంబు...చి తంబు

ఈకవియుఁ దనస్కంధము సద్వైతపరముగాఁ దెనిగించె ననుటకు దాని
యందలినిదర్శనములం గొన్నింటిఁ దెలిపెద :

అ. పరఁగఁ బెద్ద లీప్రపంచ మంతయుఁ దధ్య, మనకు

౧-ఆ. 151

వ. మనోవృత్తుల నతిక్రమించినజీవుండు పరంజ్యోతి యైననారాయణస్వరూపంబు
గా నెఱుంగుము... ఈశ్వరుండు సర్వభూతాంతర్యామి యగుచు జీవాత్మ
స్వరూపంబున నుండు.

౧-ఆ. 153

వ. బ్రహ్మం బొక్కటియ సత్యంబు బగ త్తసత్యంబు.

౧-ఆ. 159

ఇట్లద్వైతపరముగాఁ దెనిగించుటయు నితండు శ్రీధరవ్యాఖ్యానమును
గొంతయేని ననుసరించి యుండు ననుటకుఁ గొంతయాధారముగా నున్నది ఇతని
శవనధికునను గొన్నిలక్షణదోషంబులు చూపట్టుచున్నవి.

కొనికి కాదేశము.		నాటుక.	145
ప్రథమాశ్వాసము.		ఉకారాంతశబ్దమునకు కువప్తిని	
తఱుముక.	1-8	నగాగమము రామి.	
ఆశ్రయించుక.	147	ఆశ్రమముకు.	21
• ద్వితీయాశ్వాసము		సుతుక.	56
జాట్టుక.	120		

మఱియు దుష్టము లగునఖండయతులును మఱికొన్నిదోషములును గాని పించుచున్నవి. మొత్తమునకు నితనికవిత్యము మిక్కిలి మృదువుగానుండు ననుటకును రెండుదాహరణము లిచ్చి యితనివిషయ మంతఃతో విరమించెద.

ఉ. అక్కట! తల్లిఁ బాసి హరిఁగార్భక మాప్తులు లేమిఁజేసి యే
దిక్కును లేక యున్న నిటఁ క దెచ్చితి నాయెడ నీమృగార్భకం
బెక్కుడుప్రేమఁజేసి చరియించుచు నన్నది నాదుసన్నిధి
మక్కువఁజేసి దీనిఁ గడుమన్ననలం దగఁబోతు నెంతయున్.

ఉ. రాజులు మే లనంగ సురరరాజసమానుడ నై తమాజులన్
రాజులఁ జేసి తాపసులు క రాజముషీంద్రుఁ డటంచుఁ బల్కుఁగాఁ
దేజము నొంది యాహరిణదేహమునందలి పీఠిఁజేసి నా
యోజ సెడంగ నేఁ జెడితి క యోగిజనంబులలోన భేల నై.

ఇక వ్రాతప్రతులందును నచ్చుప్రతులగద్యలందును నేకాదశద్వాదశస్కంధములను రచించినవాఁడుగాఁ దెలియుచున్న వెలిగందల

నారయ

ను గూర్చి కొంతవ్రాయఁజలసియున్నది. ఈ రెండుస్కంధముల తెనిగింపు మొత్తమునకు మూలమునకుఁ జాలనఱకు సరిగా నుండదు. తత్వఘట్టములందుఁగాని కథాంశములందుఁగాని యిది మూలమునకింకెను బెక్కుచోట్లఁ జాల సూయనము గాను గొన్నియెడల మిగులవిశుద్ధముగాను నుండు నని తొలుతనే చెప్పియున్నాఁడను. స్థావరపులాకన్యాయంబున రెండుదాహరణంబు లిచ్చెద.

శ్లో. ఇంద్రియార్థభ్రమో జాగ్రత్స్విప్నోంతఃకరణభ్రమః
సుప్తం తద్వాసనాబీజం తుర్యా యార్తి స్తదన్వితః॥ ఏకాదశ.

వ. ఇంద్రియార్థభ్రమణంబు సేసెడుమర్మతులకు సుషుప్త్యావస్థలు వరుసన కలుగుటంజేసి షరమేశ్వరునిం బొందరామి యనునాల గవయవస్థయుఁ గలుగు.

శ్లో. తంచోపనియ సజసి పరిమూనముఖశ్రియః
రాజ్ఞ ఆవేదయాంచకు స్సర్వయావవసన్నిధౌ॥
తం చూర్ణయత్వా ముసలం యమరాజ స్స ఆహుకః

సముద్రసలిలే ప్రాప్య లోహం చాస్యావశేషితం
కస్మిన్మత్స్యోగ్రస్తీ లోహమ్॥

ఏకాదశ.

వ. ... దానింగొనిచనిదేవకీనందనుసన్నిధానంబునంబెట్టియెఱింగించిన నతం (డాక్టర్ కల్పితమాయారూపం బగుట యెఱింగియు నొలుంగని తెఱంగున) వారలం జూచి యిట్లనియె... (సముద్రతీరంబున నొక్క మహాహ్వతం బున్నది. అందు నుండు న త్యుచ్చయఃపిశాలవిభీషణం బగుపాషాణంబున మీభుజాబలంబుచేత నీమసలం బుఁ దివిచి) దీనిచూర్ణంబు సింహుబంధంబులం గలిపి రండు పొం డని జగద్వభుం డైనకృష్ణుం డానతిచ్చిన వాగుఁ బట్లచేసి తత్కలితం బైనలోహఖండంబును సరకు గొనక సాగరంబునఁ బడవై చిన నొక్కరుషంబు గ్రసించిన.

ఇట మూలమున 'రాజ్ఞే' 'యదురాజస్య ఆశుకః' ఇత్యాదు లుగ్రసేయని నిర్దేశించుచుండఁగా నతనికి మాఱుగా 'దేవకీనందనుండు' 'జగద్వభుం డైనకృష్ణుండు' అని తెనుఁగున నున్నది. మఱియుఁ దెనుఁగునఁ గుండలీకరణములలోని ముసలమాయారూపత్వఃస్వతపాషాణాదు లెవ్వయు మూలమునఁ గానరావు ఇంతే కాక యందలికుండలితవాక్యము రెండవ - నికి వ్రాతప్రతులందు 'సముద్రతీరం బున నొక్కమహాహ్వతం బున్నది. ఇమ్ముసలంబు మీభుజాబలంబున దానిమీఁ దం దివిసి' అని పాఠాంతరము చూపట్టుచున్నది. మూలమునకును, వ్రాతప్రతుల కును, నచ్చుప్రతులకును గానిపించుపరస్పరభేదముల కిది యొకవిదర్భనము. ఇట్టిభేద ములు కథాంశములకు దత్త్యుబ్బములను గానఁబడుటకుఁ జెఱి యొకయువాహరణముఁ జూపెద.

మూలము.

శ్లో॥ తక్షకః ప్రహితో విప్రాః! కృద్ధేన ద్విజసూనునా ।
హంతుకామో నృపం గచ్ఛన్దగర్భ పథి కాశ్యపమ్ ।
తం తర్పయిత్వా ద్రవిణై ర్నివర్త్య విషహారిణమ్ ।
ద్విజరూపప్రతిచ్ఛన్నః కామరూ ప్యదశ స్మృపమ్॥
బ్రహ్మభూతస్య రాజర్షే రేహోహి గరళాగ్నినా ।
బభూవ భస్మసా తృద్యః పశ్యతాం సర్వదేహిగామ్॥
షాహాకారో మహా నాసీ ద్భువి ఖే దిక్షు సర్వతః ।
విస్మితా హ్యభివ స్సర్వే దేవాసురనరాదయః ।
జనమేజయః స్వసితరం శ్రుత్వా తక్షకభక్షితమ్ ।

వ్రాతప్రతులతెనుఁగు.

వ. తక్షకప్రేరితుం డైన ముర్వీసుసర్వండు సనుదెంచి రాజసన్నిధి నున్నవారిచే తికి నొక్కఫలం బిచ్చిన వారు రాజున కిచ్చిన నతం డది యాస్వాదింప నంగుఁ గ్రిమిరూపంబున వెడలి మహాభయంకరరూపంబునఁ గాకోదరం బైకఱచిన బరీక్షిత్తు పంచత్వంబు నొందఁగ విని ననయుం డైనజనమేధముండు.

అచ్చు ప్రతుల తెనుగు.

వ. ఇటఁ గుడ్డుం డైన బ్రాహ్మణోత్తమునిచేఁ బ్రేతుం డైన తక్షకుండు ద్విజరూపంబుఁ దాల్చి పరీక్షిద్వధార్థంబుగా నేతెంచుచుండి మార్గమధ్యంబునఁ గాశ్యపుఁ డన సర్పవిషహరణసమర్థుం డగు నొక్క విష్ణునిం గని యతని నపరిమితధనప్రవాసంబునఁ దృపుం గాఢించి పరీక్షిన్నికటంబునకు రా కండునట్లు నర్చి యంతటఁ బరీక్షిన్మహారాజుచెంత నున్నవారిచేతి కొక్కఫలం బిచ్చి చనిన హా రాఫలంబు రాజున కిచ్చిన నతం డాఫలంబు నాస్వాదించినం గ్రిమిరూపంబున నందుండి వెడలి మహాభయంకరరూపంబునఁ గాకోదరం బై రాజుం గఱచిన నతండు నాక్షణంబ విమాగ్నిచే భస్మిభూతుం డయ్యె. అట్టియవసరంబున భూవ్యంతరిక్షంబుల నందునిఖిలప్రాణు లాశ్చర్యకరం బగుతన్మరణంబుఁ గని హాహారివంబులు సేసిరి అంత నీయర్థంబు నతనితనయుం డైన జనమేజయుండు విని.

ఇట వ్రాతప్రతులపాఠము మూలముకంటె మిక్కిలి న్యూనముగాను విరుద్ధముగాను నుండుటం జూచి యచ్చు ప్రతులందలిపాఠము మూలానుసారముగా గ్రచింపఁబడెను గాఁబోలు. వ్రాతప్రతులనిరుద్ధపాఠమునుబట్టి పర్యాయోచింపఁగా మూలమునఁ గల 'తక్షకః ప్రహితో విప్రాః' అనుపాఠమునకు మాటుగా 'తక్షక ప్రహితో విప్ర' అనుతప్పపాఠము నెట్లో కొని కవి తెనిగించియుండు నని తోచెడిది. తెనుగుపాఠముల రెంటును గల 'ఒక్కఫలం బిచ్చుటయు' తక్షకుండు 'క్రిమిరూపంబున నందుండి వెడలి' వచ్చుటయు మూలమునఁ గనరావు.

ద్వాదశస్కంధము - చతుర్థాధ్యాయము.

శ్లో. బుద్ధేర్జాగరణం స్వప్నం సుషుప్తి రతిచోచ్యతే
 మాయామాత్ర మిదం రాజ న్నానాత్వం ప్రత్యగాత్మని
 యథా జలధరా వ్యోమ్ని భవంతి స భవంతి చ
 బ్రహ్మణీదం తథా విశ్వ మవయ పృథ గావ్య రుత్
 అన్యోన్యాపా శ్రయాత్సర్వ మాద్యంతవ దవస్తు చ
 నానాత్వం చిద్రయోర్యద్య జ్యోతిషో ర్వాతయో రపి
 యథా హిరణ్యం బహుధా సమీయ తే నృభిః క్రియాభి ర్యవహార వర్తసు
 ఏవం వచోభి ర్భగవా నధోక్షజో వ్యాఖ్యాయతే లోకిక వైదికై ర్జనైః॥

వ్రాతప్రతుల తెనుగు.

వ. స్వప్నజాగరణసుషుప్త్యనస్థా(భేదం బాత్మమయంబై బుద్ధియుక్తం బైనమాయయై యోగంబునం బరిణమించు. ప్రాణిజాతంబున కీశ్వరునందు లయోదయంబులగు. ఈజగం బన్యోన్యాపాశ్రయం బై యాద్యంతవస్తువై వర్తించు) ఒక్కతేజంబు బహురంధ్రంబులఁ గానంబడు తెఱంగున నొక్క(పరమాత్మను) బెక్కువిధం

బులుగా భావించుడు. హాటకంబు వెక్కురూపంబులయ్యు నేకం బైన తెఱంగునఁ బరమాత్ము నొక్కటిగా భావించి.

అచ్చప్రతుల తెనుఁగు.

వ. జాగ్రత్స్వప్నసమృద్ధ్యవస్థలు (బుద్ధిధర్మంబు లగు. ప్రత్యగాత్మయందు నానా ప్రకారంబులం దోచు నీదృశ్యప్రపంచం బంతయు మిథ్య యని తెలియుము). ఒక్క జేజంబు బహురంగింబుం గానంబడువడువున నొక్కయాత్మయే పెక్కు విధంబులఁ దోచుచుండు. హాటకంబు వెక్కురూపంబులు గల దైన నేకం బైన తెఱంగునఁ బరమాత్మ (వివిధచేతనాచేతనశరీరంబులయందఁ) పెక్కువిధంబులం గనంబడిన నేకంబుగా భావింపవలయును.

ఇట మూలమునం దెడ నెడ నుండుశ్లోకము లు కొన్ని తెనిగింపఁబడినవికావు. ఆశ్లోకము లుండుచోటులనే చుక్కలతోఁ జూపి తెనిగింపఁబడినవానిని మాత్రము వ్రాసినాఁడను. తెనిగింపఁబడినవో యేదర్శనమునుబట్టి చూచినను మూలమునకు వలయునంతసరిగా లేవు. ఈలోపము లటుండఁగాఁ దెనుఁగుపాఠములు రెంటును గుండలితము లగుబంతులొందొంటియందు లేవు. మఱియు నచ్చప్రతులందలి తెనిగింపు సువ్యక్తముగా న్నద్వైతేశ్వరమ గా నున్నది. వ్రాతప్రతుల తెనిగిం పట్లు గాని పింపదు.

ఇట్లు మీఁదిరెండుజాహరణములవలన మూలాదులు మూఁటికిని గలభేదములు విశదముగాఁ దెలియఁనచ్చును. మఱియు నద్యైయెడల సధ్యాయము లొకటి రెండుగాఁ దెనిగింపఁబడినవి. ఏకాదశస్కంధమునఁ ద్రయోదశాధ్యాయమున శ్రీవిష్ణుండు హంసరూపి యై చేసినతత్త్వోపదేశము

‘వస్తునో య దనానాత్వ మాత్మనః ప్రశ్న ఈశ్వరః’

అనుశ్లోకము మొదలుగాఁ బదియేడుశ్లోకములఁ జెప్పఁబడియున్నది. వాని కెల్లఁ దెనుఁగయిదాటుబంతులేయున్నవి. అవియును మూలమునకు సరిగావు. అందు

మనసా వచసా దృష్ట్యా దృశ్యతేన్ద్రై రపీంద్రియైః|

అహమేవ న మత్తోఽన్య దితి బుధ్యత్స మంజసా||

24

అనునీశ్లోకము ‘పంచేంద్రియంబులకు దృష్టం బైనపదార్థం బనిత్యంబు. అది నిత్యదృష్టిని బ్రహ్మంబని తెలియవలయు’ అని తెనిగింపఁబడియున్నది. కవిఁదునాలు గవయధ్యాయమునఁ జెప్పఁబడినభక్తిపారమ్యధ్యానయోగములను బదిబంతులలో నఱగొఱగాఁ దెనిగించి, షోడశమునందలివిభూతులను జెప్పి యవ్వలిమూఁడధ్యాయములవిషయములను మూఁడుబంతి లతో నూచించి పండ్రెండవయధ్యాయమునకు మఱలి, యందుఁ గల

శ్లో॥ తస్మాత్త్వ ముద్గవోత్సృజ్య చోదనాం ప్రతిచోదనాం
ప్రవృత్తించ నివృత్తించ శ్లోతవ్యంశ్చ త మేవ చ
మా మేక మేవ శరణ మాత్మానం సర్వశోహినామ్|

యాహి సర్వాత్మభావేన మయాస్యా హ్యకుశో భయః॥

15

ఈశ్లోకము లకే||సర్వధర్మాః పరిత్యజ్యమామేకం శరణం వ్రజ' ఇత్యాదులు
నాలుగుబంతులు చెప్పి పిదపఁ బందొమ్మిదవయధ్యాయమునందలిశిష్టాంశమును గొం
తయు నిరువదినాలుగవదానియందలిసాంఖ్యవిధియు సప్తవింశమునందలియర్చనాప్ర
కారంబు గొంతను దెనిగించి యిరువదితోమ్మిదవదానియందుఁ గల

‘గ చోద్ధవ ! మయాదిష్టో బదగ్యాఖ్యం మయాశ్రమమ్’

ఇత్యాదులను, సర్వలిరెండధ్యాయంబులఁ గలమాదవజ్జయబలరామకృష్ణ
నిర్యాణంబులును దెనిగించి యున్నాఁడు. ఈస్కంధమునఁ గలభిక్షుగీతాదులుతెనుఁ
గున లేవు. మఱియు ‘నారాయణనిగ్రహంబు జ. ధిపాంతంబున జగన్నాథస్వరూ
పం బై యుండె’ ననుట మూలమునం గానరాన . మే త్తమునకు నీస్కంధమునకుఁ
దెనుఁగు మూలమున నాలుగింట నొకపా లుండును. ద్వాదశస్కంధమును దెని
గించుటయం దిట్లధ్యాయములగా వదలిపెట్టుట లేదు గాని యది పెక్కుచోట్ల
మూలముకంటె మిక్కిలి న్యూనముగాను గొన్నియెడలఁ గడుభిన్నముగాను గాని
పించుచున్నది.

వ్రాతప్రతులందా లేనిదీయు మూలానుసారము లైనవియు నగు సధికపాఠా
దు లచ్చప్రతులందుఁ గానంబడుటకుఁ బంక్షాలు మూలముగా నుండఁబోలు నని
చెప్పినాఁడనుగదా. అవిషయ మట్లుండ మఱియొకవిచిత్రమును జూపట్టుచున్నది. ఈ
రెండుస్కంధముల తెనిగింపు వ్రాతప్రతులం దద్వైతపరముగాఁ దోఁపదు. అచ్చు
ప్రతులందో యది స్పష్టముగా నద్వైతపరముగాఁ గానిపించుచున్నది. వ్రాతప్రతు
లపాఠమునుబట్టి చూడ నది యద్వైతపర మనటకంటె విశిష్టాద్వైతపర మనుటకుఁ
గొన్నిరూఢారము లందే కానఁబడుచున్నవి.

‘సర్వధర్మాః పరిత్యజ్య మామేకం శరణం వ్రజ యన న పనిషత్తుల్యం బగు
గీతావచన ప్రకారంబున’ అని యీశ్లోకమునకు విశిష్టాద్వైతశాలవలెఁ గవి మిక్కిలి
ప్రాధాన్యముకలిమిని జూపియున్నాఁడు.

మఱియు ‘జీవాత్మభేదంబు న్ని మొదలైనవి యెఱిగించి విజ్ఞానవంతుంగాఁ
జేసి మన్నించితి’ అని యిట జీవాత్మభేదంబుఁ బ్రతిపాదించియున్నాఁడు.

♦ ‘దేవతాంతరమంత్రాంతరసాధనాంతరంబులు వర్జించి యుండేనేని వైకుం
ఠంబున వసించు’ ఇది వీరవైష్ణవత్వసూచకము.

ఈవాక్యములు వ్రాతప్రతులందును సచ్చప్రతులందును గానిపించుచున్న

వి. ఇవి నిస్సందేహముగా విశిష్టాద్వైతపరములు ఆచ్ఛప్రతులందుఁ గంఠోక్తిగా నద్వైతమును బ్రతిపాదించువాక్యములు మూఁటిని వ్రాసెద.

‘ప్రత్యగాత్మయందు గానాప్రకారంబులందోఁచునీదృశ్యప్రపంచంబంతయు మిథ్య యని తెలియుము.’

‘ఇట్లాత్మస్వరూపునిగా హరిని నిరంతరంబు భావించుచుండుట విశేషంబు’

‘బ్రహ్మత్వైక్యానుసంధానంబు.’

ఇందు మొదటిదియు మూడవదియు వ్రాతప్రతులందు లేవు. రెండవదానికి మూలము ‘ఏవమాత్మాన మాత్మస్థ మాత్మనై వామృశ ప్రభో.’ దీనికి వ్రాతప్రతులం దెల్ల * ‘ఇట్లాత్మనాత్మస్థునిగాఁ జేసి హరినిజాకారంబు మనంబునం దలండుచుండుము’ అని తెలుఁగు కానఁబడుచున్నది కాని యచ్ఛప్రతులపాఠము కానఁబడదు. కాఁబట్టి యీవాక్యము లంత గానవలంబనీయములు కావు ఉభయవిధప్రతులందు గానిసించిన పాఠములంబట్టి కడపటిరెండుసంకథముల తెనిగింపు విశిష్టాద్వైతపర మనునయే సమంజసముగాఁ నోచుచున్నది ఈవిషయము నిట్లుండ నిచ్చి మఱియొకదానిం గూర్చి కొంత చర్చించుట యావశ్యకము.

ద్వితీయతృతీయ పతుర్థస్కంధములందును, బంచమషష్ఠములందును, దశమోత్తరభాగమునందు, నేకాదశద్వాదశములను బోతనకవితారీతి కానిసింపమిచే నవి యుత్పన్నములై నారయూదులచేఁ బూరింపబడిన వని పండితులు వ్రాసియున్నారు గదా. అందుఁ బంచమషష్ఠములు కేవలరామాంకితములుగాకయచ్యుతనందగోపకు మారాంకితము లగునాద్యంతపద్యగమ్యాదులంబట్టి యవి పూర్ణముగా గంగనసింగన లచే రచింపఁబడిన వని నిస్సందేహముగాఁ దలఁచుచున్నది. ఏకాదశద్వాదశములు రామాంకితము లయ్యుఁ గవిత్వశైలిఁబట్టియు భాషాంతరీకరణవైఖరిసింబట్టియుఁ బోతనగంగనసింగనల కితగఁ జైనయొకసచే ననఁగా బండితలిఖితపీఠికానుసార ముగా నారయచేఁ బూర్ణముగా రచింపఁబడిన వని తెలియుచున్నది. తిక్కనద్వితీ యాదులు మూఁటిను, దశమోత్తరభాగమునను గలగద్యములనుబట్టియు, రామాం కితము లగునాద్యంతపద్యములనుబట్టియు, వానియందు నయ్యెయెడలఁ బోతనపద శమ్యాదులు గానిసించుటంబట్టియు, సవి తొలుతఁ బోతనచే రచితము లని తెల్ల మగుచున్నది. మఱియు శ్రీధరవ్యాఖ్యానమందలి యవతారికలను విశేషాంశములను గూడ జేర్చి తత్త్విఖుట్టములను దెనిగించుట పోతనదప్పఁ దక్కినవారెవరియందును గానఁబడదు. అట్టితెనిగింపును ద్వితీయాదులు మూఁటి వరుసగా జూపెద.

ద్వితీయస్కంధము - పంచమాధ్యాయము.

శ్లో॥ ద్రవ్యం కర్మచ కాల శ్చ స్వభావోజీవవపచ ।

వాసుదేవా త్పరో బ్రహ్మ న్నత్వన్యోన్యోసి తత్త్వతః॥

వ్యా॥ ద్రవ్యం-మహాభూతాని, ఉపాదానరూపాణి; కర్మ - జన్మనిమిత్తం;
కాలః - తత్క్షోభకః ; స్వభావః - తత్పరిణామహేతుః ; జీవో-భోక్తా-వాసుదేవా
త్పర అన్యోఽన్యో నాస్తి,

తెనుఁగు॥ మఱియు దేహంబునకు ద్రవ్యంబు లైనమహాభూతంబులును,
జన్మనిమిత్తంబు లైన కర్మంబులును, గర్మక్షోభకం బైనకాలంబును, గలపరిణా
మహేతు వైనస్వభావంబును భోక్తయైన జీవుండును వాసుదేవుండ కా నెఱుంగు
ము. వాసుదేవవ్యతిరిక్తంబు లేదు.

తృతీయస్కంధము - ననమాధ్యాయము.

శ్లో॥ శశ్వత్స్వరూపమహస్యైవ నిషిద్ధభేదమోహాయ బోధధిషణాయ సమాః పరస్మై
విశ్వోద్భవస్థితీయేషు నిమిత్తలీలారాసాయ తే నమ ఇదం చ రమేశ్వరాయ ।

వ్యా॥ స్వరూపమహస్యైవ - స్వరూపచైతన్యైవ, బోధః (విజ్ఞానమ్) ఏవ
ధిషణం¹ ఆశ్రయం-యశ్చ... విశ్వస్య ఉద్భవాదిషు నిమిత్తం-మాయా; తస్యాః లీలా
-విలాసః, తయాసహ, రాసః - క్రీడా.

తే. తవిలి శశ్వత్స్వరూపచైతన్యభూరి, మహిమచేత నపాస్తసకమస్తభేద
మోహుడవు నఖిలవిజ్ఞానకమానకునా శ, ముండవగునీకు మ్రొక్కెదనోరమేశ.

క. జననస్థితివిలయంబుల, కనయంబును హేతుభూత శ మగుమాయాలీ
లను జెంది నటనసలిపెడు, ననఘాత్మక నీ కొనర్తు శ నభివందనముల్.

చతుర్థస్కంధము - ఏకోన త్రింశాధ్యాయము.

శ్లో॥ అర్థే హ్యవిద్యమానేషి సంస్మృతి ర్న నివర్తతే
మనసా లింగరూపేణ స్వప్నే విచరతో యథా.

ననుతర్హి అజ్ఞానవింశితత్వేన సంస్మృతిహేతో ర్దేహాదే రప్యసత్యత్వాత్క్రింత
ర్హితన్నివర్తనప్రయాసేన తత్రాహః । అర్థహీతి । లింగరూపేణ - ఉపాధిభూతేన.
తెనుఁగు.

సీ. నరనాథ ! ఏచుము స్వప్నంబుచందంబున, నజ్ఞాతవిలసితం శ బగుటఁజేసి
తివిరి మిథ్యాభూతదేహాదికమునకు, నరయ వివర్తనాఽయాస మేటి
కని యుటివేచియు శ నర్థంబు లేకున్న, నిర్దిష్టోపాధికం శ బైన మనము

ఇట్టి తెనిగింపుచుబట్టియు నీమూఁడును బోతన మొదట రచించినవే యగు
నని యేర్పడుచున్నది. దశమోత్తరభాగమునఁ దత్త్వఘట్టముల నిట్టితెనిగింపు కాన
రాకున్నను. గథాసందర్భములు పెక్కింట నాతనిశ్చైలి నిర్వివాదముగాఁ దెలియుచు
న్నదిగాన నదియు మొదటఁ బోతన రచించినదే యగునని చెప్పవచ్చును. అయిన
నీనాలుగింటబెక్కు-చోట్లఁ బోతనపదశయ్యాదులు నతని తెనిగింపురీతియునుగానరా
కున్నవి. రెండు వాహరణములమాత్రముః జూపెద.

సీ. మందారమకరంద శ మాధుర్యము నఁ జేలు, నాధుపంబు వోవునే శ మదనము లకు
సిర్మలమందాకినీవీచికలఁ దూఁగు, రాయంచ సను నె తరంగిణులకు
లితరసాలపల్ల వఖాది యె చొక్కు, కోయిల సేరునే శ కటజములకుఁ
బూర్ణేందుచంద్రి కాశ్శుభితచకోరకం, బహుగునే సాంద్ర నీశవారములకు
తే నంబుజోదరదివ్యపాదారవింద, చింతనామృతపానవిశేషమ త్త
చి త్త మేరీతి నితరంబుఁ శ జేర నేర్పు. వినుతగుణశీల మాటలు వేయునేల. సప్త.

సీ. నీరదాగమమేఘనిర్వృత్తయఃశాన. చాతకం జేఁగునే శ చౌటిపడెకుఁ
బరిపక్వమాకందశఫలరసంబులు గ్రోలు, కీరంబు చను నె దుశ్శ్రూరములకు
ఘనరవాకర్ణ నోత, లికమయూరంబు, కోరునే కఠినశ్శిరవంబుఁ
గరికుంభపిశితసద్రాసమోదితసింహ, మరుగునే శునకమాంసాభిలాషఁ
తే. బ్రవిమలాకార భవదీయపాదపద్మ, యుగసమాశ్రయనై పుణోద్యోగచి త్త
మన్యుఁ జేరునె తన కుపాశ్శయంబు గాఁగఁ భ క్తమందార దుర్భవశభయవిమార.

మ. హరినామాంకితసత్క-థామృతరసశ్రవ్యాలోలుఁ డై నట్టిస
త్పురుషశ్రేష్ఠుఁ డసత్క-థాలవణవాఃశపూరంబుఁ దాఁ గ్రోలునే
— వరమందారమరంద పానకుతుకశస్వాంతద్విరేఫంబు స
త్వర మై పోవునె చేదువేములకుఁ దగ్ధంధానుమోదాత్మమై. తృతీ.

శా. శోధింపంబడె సర్వశాస్త్రములు రక్షతోనాథ వే యేటికిఁ
గాధల్ మాధవశేముషీతరణిసాంగత్యంబునం గాక దు
రేధక దాటఁగఁ నాడునే సుతవధూమినోగ్ర వాంఛామద
క్రోధోల్లోలవిశాలసంస్పృశిమహాఘోరామితాంభోసిధిన్. సప్త.

మ. ధరణీశో త్తమ నీవు కేవలసముద్యద్భక్తి ధీయు క్తిమై
వరగోవిందపదారవిందయుగభాస్వన్నాన సంధించి దు
స్తరభూరివ్యసనాకరోల్ల సితదుర్ధాంతో గ్ర గంభీరసం
సరణాంభోధిఁ దరింపవయ్య పరమోత్సాహంబు దీపింపఁగన్. చతు.

ఇట నిర్వివాదముగాఁ బోతనైకవిరచితము లనఁదగుసప్తమస్కంధపద్యము
లందుఁ గానిపించుకవనప్రోధిమయు, భావసుభగత్వమును, రసౌత్కట్యమును, శ
య్యాచార్యత్వమును దక్షిణపద్యములందుఁ గానరావు. మఱియును బూర్ణముగాఁ
బోతినచే రచితము లనఁబడుస్కంధములందు, మఱి, నెఱి, వఱలు, మఱచు, ఎఱుఁ
గు, పఱచు మొదలగుశబ్దములలోనిఱకార మాఱకారముతో మాత్రమే యతిప్రాస
మైతి సెందియుండఁగా నీద్వితీయాదులు నాలుగింట నవి లఘురేఫముతోఁగూడ
నట్టిమైతి సెందియున్నవి. అయినను

ఉ. పాఱఁడు లేచి దిక్కులకు శ బాహువు లొడ్డఁడు బంధురాజులో...
జీరఁడు. సప్త.

క. పోరుదురు గికురు వొడచుచు, దూఱుదురు.

దశ. పూ.

చ. విరవిర లేనియట్టిబల్లపీరుఁడు కృష్ణకుమారుఁ డొక్కచేఁ
జఱచి.

దశ. పూ.

చ. మఱియొకనాఁటిరాత్రి బలమాధవు లుజ్జ్వలవస్త్రమాలికా
ధర్మమును.

దశ. పూ.

ఇప్పడ్యంబుల నుభయరేఫమైతి కానిపించుచున్నది. చీరుశబ్ద ముభయరేఫ ముగా నున్నదని కూచిమంచితిమ్మకవి సర్వలక్షణసారసంగ్రహమునం జెప్పినాఁడు గాని యది శకటరేఫమగుట కీపోతసపద్యమునే యుదాహరించినాఁడు. పోతన దీని నుభయరేఫముగాఁ దలఁచెనేమో, పోరుశబ్దప్రయోగము ప్రమాదజనితమై యుండ వచ్చును. విరవిర' లఘురేఫముగానే

చ. ఖరముల నేలఁ ద్రవ్వచు నశకుంతలవాలసమీరణంబులక
విరవిరఁబోయి

దశ. పూ.

అనునీపద్యమునఁ గానిపించుచున్నది కాని మీఁద నిందలిరేఫమును జకార మునకు మిత్రముగా బ్రయోగించుటకు హేతువు గానరాకున్నది. పోరుశబ్దమువలెనే యిదియుఁ బ్రమాదవశముననో లేక యుభయరేఫమనితలంచియో కవిప్రయోగించి యుండును. ఎట్టిధీమంతులకును బ్రమాదము కలుగక పోవదుగదా. 'మఱి' శబ్దము దశమపూర్వభాగాంతమున నుంటుండేసి యుత్తరభాగపూరకుం డగునితరకవిచే నుంపఁబడి యుండు నని తోఁచెడిని. ఈరెండుమూఁడుచోట్లం దప్పఁ బోతనయేపూర్ణ ముగా రచించినతక్కిన స్కంధములం దెల్ల నయితముగా రేఫద్వయమునకు మైత్రి లేమిచే నీరెండుమూఁడువిరుద్ధప్రయోగములు ప్రమాదవశమునఁ గాని మతభేద మునఁ గాని వేఱుకారణముచేఁ గాని కలిగియుండు నని తలఁపవలయునే కాని వీనిని గొని పోతన యుభయరేఫమైత్రి పాటించినవాఁ డనుట యెంతమాత్రము యుక్తము కాదు.

ఇట్లు ద్వివీరయాదులు నాలుగింటఁ బెక్కుచోట్లఁ బోతనపదశయ్యాదులు లేమి చేతను, పోతన పాటించనియుభయరేఫమైత్రి వీనియందు గానిపించుటచేతను, నివి యితరకవిపూరితము లయ్యునుండవలయు నని తోఁచెడిని. అయినను పోతనపద శయ్యాదులు నతని తెనిగించురీతియు నందంద కానిపించుటంబట్టియు నాద్యంతపద్య గద్యములంబట్టియు నీనాలుగును మొదటఁ బోతనచే రచితము లైనవే యగు నని యూహింపవలసియున్నదని నిరూపించియున్నాఁడను. కాఁబట్టి యివి మొదటఁ పోత నచే రచితములై, యెడనెడ నుత్పన్నములు కాఁగా నితరకవులచేఁ బూరితములయ్యె నని యేర్పడుచున్నది. ఇతరకవులు వీనిని బూర్ణముగా రచించిరేని నట్లు రచించిన యితరస్కంధంబులందుంబోలె నిందును దమపేరే యుంచుకొని యుందురుగదా. ఇది యిట్లుండ వీనిని పోతనకు వెనుకఁ బూరించినవారెవరు ? వారయాదులు ముగ్గు

రా? లేక యం దొక్క-రా? మఱి వేటొక్క-రా? పండితులు నారయాదు లని మొత్తముగాఁ జెప్పియున్నారు. వ్రాతప్రతులందుఁ జూడఁగాఁ గొన్నిట దశ మోత్ర భాగమునఁ గృష్ణవిరసోక్తిఘట్టమున 'కాటుక నెఱయంగ' అనుసీసపద్యమునాలవ పాదము మొదలుకొని శిష్టభాగమును, ద్వితీయస్కంధమున బ్రహ్మనారదునకు దత్తోపదేశము సేయుఘట్టమున 'బహుయజ్ఞవాట' అనుపద్యము మొదలుకొని శిష్టభాగమును అనఁగాఁ జతుర్థస్కంధాంతమావఱకును, నారయకవిత్వ మని వ్రాయఁబడి యున్నది. ఈవ్రాతవలన నవియెల్ల నారయచేఁ బూర్ణముగారచింపఁబడిననితలంపక పూర్వోక్త హేతువులంబట్టి యయ్యెయెడలఁ బూరితము లని మాత్రమః తెలియవలయును. ఈస్వల్పాధారముతప్పవేటొక్కటి కానరాదు. ఇదియును సరియైనదోకాదో నిశ్చయింపరాకున్నది. అయినను గొంతయేని నిజము లేక యిట్లు వ్రాతప్రతులందు వ్రాయఁబడుటకు వీలుండదు. మఱియు నీవిషయమున ఛందోవ్యాకరణసంబంధులగు గ్రంథస్థనిదర్శనము లేవైనఁ గలవా యని శోధింపఁగా నాకుం గానఁబడినవానిని గొన్నింట నిట వ్రాసెద.

దశమస్కంధోత్ర భాగంబునం దత్త్వఘట్టముల తెనిగింపు చాలవఱకువిశిష్టాద్వైతపరముగా నున్నది.

'దేవా భవదీయసంకల్పాధీనంబు లైనశరీరంబులం బ్రవేశించి యున్నజీవ సమూహంబు నీకు శేషభూతం బని తెలిసి కృతార్థు లగుదురు.'

'వెండియుఁ గొండఱు సచరాచరవస్తుజాతంబులకు నంతర్యామివై సర్వంబు నీవ యగుటం దెలియలేక యనిత్యం బని విపరీతబుద్ధిం దెలియుదురు కాని కొండఱు జగద్భరితుండవు గాన జగద్రాపకుండ వైననిన్నుఁ గటకమకుటకర్ణి కాదివివిధభూషణభేదంబులం గనకంబు నిజస్వరూపంబు విచువక వర్తించుచందంబున జగద్వికారానుగతుండ వయును నిఖిలహేయ ప్రత్యసీకకల్యాణగుణాత్మకుండ వై యుందు వని యాత్మవిదు లైనవారు తెలియుదురు.'

1220

'అట్టిజీవులు దేవతీర్యజ్మచుష్యసావరాదిశరీరంబులు సొచ్చి యణురూపులై యుందురు. అందును నీ వుందువు తదంతరాత్మ వగుచు.'

1223

'సకలచేతనాచేతనాంతర్యామియైననర్వేశ్వరుండు సర్వశబ్దవాచ్యుండు.'

1203

'సకలబ్రహ్మాండనాయకుండ వైననీయందు శ్రుతులు ముఖ్యవృత్తిం బ్రవర్తించు.'

1230

'మా రూత్మవిశిష్టుండ వగుచుఁ గార్యకారణాత్మకుండ వై.'

1204

ఇట జీవబహుత్వాణురూపత్వశేషత్వములు, ఈశ్వరునిజగద్రూపత్వము చిదచిద్విశిష్టత్వము, శేషిత్వము, శరీరభూతచిదచిదాత్మకత్వము, సర్వశబ్దవాచ్యత్వము, ఈశ్వరునియందు శ్రుతులముఖ్యవృత్తిత్వము మొదలగు విశిష్టాద్వైతసిద్ధాంతములు కానిపించుచున్నవి.

ఇతర నీయు త్తరభాగంబునగ గల లక్షణనోపంబులను బ్రయోగ
విశేషంబులను గొన్నింటి వ్రాసెద.

(1) సంధిదోషములు. పద్యగద్యసంఖ్య	(2) ఉకారాంతమునకు నగాగమము
కోసిచ్చె 724	లేకయే కుషష్టి. 723
నిఖిలావసేశ్య రై న 1017	ఎఱుకుకు. 723
నిర్వాణమూర్తై స 1049	(4) అవధిశబ్దము ఆద్యర్థకము.
పిశాచప తౌట 1255	జారుడు జన్మావధియును. 791
	జన్మత్రయావధి 799
ఒదిఁ గుండి 1237	(5) పూర్వ ధాతూ క్తప్రత్యయాంతము
ఎఱిఁగెఱిఁగి 193	పునీతము
(2) విశేషదోషములు.	పునీతములు 1121
పుత్తుండు జాత మైన 1282	పునీతములు 1221
(6) పుకారమునకు ఉకారతన్మిత్రములతో యతిమైత్రి	
చెలు వొలయఁగఁ బాటించి యుద్ధపు 665	మ, హోగ్రుడై పట్టి తెచ్చె నాల్కుం 900
నకు.	
కా పునఁ దగ నర్జునుండు పవనోద్భ 715	ఒనరింప మీటి నకన్వలయు. 1154
వుడు.	

మఱియు నీభాగంబులందలియాంధ్రీకరణము పెక్కుచోట్ల న్యూనముగాను భిన్నముగాను నున్నది. ఇతర దృతీయాదులు మూలము విశిష్టాద్వైతప్రతిపాదకపద్య గద్యములును మీఁదఁ జూపఁబడినదోషాదులును వ్రాసెద.

విశిష్టాద్వైతపరపద్యగద్యములు.

ద్వితీయస్కంధము.	గురుతరానేకకల్యాణగుణవిశిష్టుడు. 963
సీ. జీవుండు భగవత్కృపావశంబునఁజేసి	మత్సమానాకారతం బొందు. 958
... .. భగవచ్ఛరీర	
తే. భూతుడై పారతింత్రాత్మబుద్ధినొప్పి	సె ... సకలకర్మత్యాగసరణి నొప్పి ఆత్మ
దివ్యమాల్యానులేపన భవ్యగంధ	తత్త్వజ్ఞానమున మించి
కలితమంగళదివ్యవిగ్రహవిశిష్టుఁ	
డగుచు హరిరూపమొందు పేయనఘ	తే. మహిత ఫలసంగరహితధర్మమునఁ ద
ముక్తి. 269	నరు, నట్టిపురుషుండు దలపోయ నఖిల
తృతీయస్కంధము.	హేయ, గుణములను బాసి కల్యాణ
హేయగుణరహితుడనఁగల, నాయుండు	గుణవిశిష్టుఁ, డైనహరి నొందుఁ బర
లభక్తి. 957	మాత్ము ననఘుఁ డగుచు. 1026

మఱియు లీలావిభూతినిత్యవిభూతులును, లక్ష్మీనిత్యానసాయినీత్వమును భగ

వత్సనూకారపాప్తిరూపము క్రియు, ఈశ్వరునియఖిలహేయ ప్రత్యనీకకల్యాణగుణవి శిష్టత్వమును, జీవునిపారతంత్ర్యభగవచ్చరభూతత్వములను ఆస్మయధాత్మ్యజ్ఞాన పూర్వకఫలాభిసంధిరహితకర్మానుష్ఠానమును నీమూఁట నందంద ప్రతిపాదితములై యున్నవి.

లక్షణదోషములు.

(1) సంధిదోషములు.		మనువుకు	144
తృతీయస్కంధము.		చ.	
కూ డాడుచుండె	106	వనముకు	359
కది సిట్లనియె	648	రాజుకు	442
తలఁ చిటు	649	(4) అవధిశబ్దము ఆద్యర్థకము.	
ఎఱిఁ గేము	785	క. తనజన్మావధి నిజనం	
(2) విశేషదోషములు.		దనుఁ ను...	తృతీయ. 16
తృ.		(5) పూర్వోక్తప్రత్యయాంతము పునీతము	
అంతర్ధానుఁ డయ్యె	89	తృ.	
చ.		కోరి పునీతులఁ జేయు	557
అంతర్ధానుఁ డయ్యె	735	సద్యఃపునీతాత్ములై	562
(3) నగాగమమురామి		పునీతాకృతిన్	57
ద్వి.		చతుర్థ	
వ్రాతముకు	85, 204	పప్పఁ బునీతముసేయ	931
(6) వుకారమునకు ఉకారతన్మిత్రములతో యతిమైత్రి.			
ద్వితీయ.		ఒదవఁగ గానవచ్చుగురుపుల్	252
ఒప్పఁగఁదగు సప్తతంత్రువులు.	98	చతుర్థ.	
తృతీయ.		ఒదవఁగ నిట్లనిరి మానకపుల్	99
కాపున నీవేళన త్రుంపు సజ్జన		పొడపును బంచసప్తతియోజనము	136
హితోద్యోగానురక్తుండ వై	672	కాపున నీలఁ బుణ్యాతీర్థముల నొప్ప	931
మఱియుఁ దత్త్వఘట్టములందు నీమూఁటను మూలమునందలిశ్లోకములు			
పెక్కులు తెనిగింపఁబడకున్నవి. ఇట్లు దశమోత్తరభాగమునఁ గలఛందోవ్యాకరణ			
దోషములును, విశిష్టాద్వైతపరము లగుగద్యపద్యములును, నసనుగ్రమును గొన్ని			
యెడల భిన్నము నగునాంధ్రీకరణమును, ద్వితీయామలు మూఁటకుగానెపించుటను			
కాక కవిత్వశైలియు నించుమించుగా నొక్కతీరున నుండుటజేసియు ద్వితీ			
యాదులు మూఁడును దశమోత్తరభాగమును బూరింభినవారిచేతనే పూరితము			

తెయుండు నని తోచెడిని వ్రాత ప్రతులందు దశమోత్తరమును బూరించినవాడే ద్వితీయాదులను సైతము పూరించినట్లు వ్రాయఁబడియుండుటయు నీర్ణయము నకుఁ గొంతవార్ధ్యము నిచ్చుచున్నది. మరియు గంగనసింగనలు వేఱుస్కంధములను బూర్ణముగా రచించుటకు నెత్తుకొనియుండుటవలనను వారికవసంబుల నీ ద్వితీయాదులు మూఁటను దశమోత్తరభాగమునను గలదోషములలోఁ బెక్కు గాని పింపమింజేసియు వారీనాలుగింటిపూరణంబున సంబంధపడియుండరనుట నిజమునకు మిక్కిలి దూరము కానేరదు. కాబట్టి ద్వితీయాదులు నాలుగింటిని బూరించినవాఁడొక్కఁడై యుండవచ్చు నని చెప్పబోలును.

ఇది యిట్లండఁగడపటిరెండుస్కంధములకడకు మఱిలి వత్తము. వీని తెనిగింపద్వైతపర మనుటకు నంతగా నుపపత్తిలేమియు విశిష్టాద్వైతపర మనుటకుఁ గలనిదర్శనములును ముందు తెలిసియున్నాఁడను. వీనియందును నాంధ్రీకరణ మతి న్యూనముగాను బెక్కుచోట్ల మూలమునకు భిన్నముగాను నుండుటను దెలిపితిని. నగాగమమురామి, కొనికి కాదేశము మొదలగుకొన్నిలక్షణదోషంబులును వీని యందుఁ గానిపించుచున్నవి. ఈ హేతువులంబట్టి యీరెంటికిని ద్వితీయాదులు నాలుగింటికిని సామ్య మేర్పడుచున్నది. దుష్టము లగునఖండయకు లీయాటింట నందంద యతివిరళముగాఁ బొడసూపుటయుఁ గలదు. కడపటిరెండును దఱుచు గాఁ బద్యాత్మకములు కామింజేసి వానికినిఁ దక్కిననాలుగింటికిని ఛందోవ్యాకరణకవిత్వాదివిషయిక మగుసామ్యమును స్థిరీకరించుటకు నయితి కాదు గాని తక్కిన పోలికలంబట్టియు వ్రాత ప్రతులసాక్ష్యముంబట్టియు, నేకాదశద్వాదశములను బూర్ణముగా రచించినవాడే, అనఁగా నారయయే, ద్వితీయాదుల మూఁటిని దశమోత్తరభాగమును నందంద పూరించియుండు ననుట యుపపన్నముగాఁ గానిపించుచున్నది.

ద్వితీయాదులు మూఁటను బోతనపదశయ్యాదులు లేచిచోట్ల సైతము తత్త్వఘట్టముల తెనిగింపునందద్వైతపరమ సత్ప్రధరవ్యాఖ్యానంబునందలిపదార్థాదులు కొన్ని యందంద కానిపించుచున్నవి. అయిన నది పోతన తెనిగింపువలె మూలమునకు మిక్కిలి సరిగాను బూర్ణముగాను లేకయు, గంగనసింగనలకవనంబుల లేనిదోషంబులు కలిగియు, నుటంజేసి దానిని రచించినవా రామువ్వురిలో నెవ్వరును గారు కాని, నారయయే యాస్కంధంబులలో నుత్పన్నంబులు గాక చిక్కినపోతనభాగంబు లద్వైతపరములుగా నుండుటం జూచి నడుమనడుమ విశిష్టాద్వైతపరముగాఁ దెనిగించుట పూర్వోత్తరవ్యాఖ్యాతమునకుఁ బ్రసక్తి కలిగించు నని తలంచి శ్రీధరవ్యాఖ్యాతముసారముగా శక్తికొలఁదిని దెనిగించి యుండు ననియు, నైనను విశిష్టాద్వైతమువలనిపక్షపాతమున నందంద తద్దర్శనానుసారముగాఁ గొంత దెనిగించి యుండు ననియుఁ దోచెడిని. దశమోత్తర

భాగమునఁ దత్త్వఘట్టముల నెల్ల గాతం దొక్కరుండె తెనిగించినట్లు తోచుచున్నది గాన నందుఁ బూర్వోత్తరవ్యాఖ్యలము ప్రసక్తింప దని తలచి దాని నెల్లఁ దఱచుచుగా విశిష్టాద్వైతపరమ గాఁ దెనిగించి యుండు నని యూహింపవచ్చును. అయిన నిది యూహాపోహమే కాక సిద్ధాంతము గాదు గాని శైలి మొదలైనవానిం బట్టి యాస్కంధములకుఁ గలసామ్యమే యట్టియూహల కడ మిచ్చి, యెస నవి యేక కవిపూరితములే యని సాధింపఁజేయుచున్నది.

నారయ యెంతలాక్షణికుఁడో మదిలోఁ గృష్ణుఁ డెశోద' ద్వితీ. 180. తన యాయొక్కనిశందు గోపకులు' ద్వితీ. 182. 'వాక్యవ్యంగ' తృతీ. 324. నను వీనిం జూచినఁ దెలియును. ఇట్టివిషెక్కులాయాపుటల క్రిందఁ జూడవచ్చును. వీనినెల్లఁబండి తులు సొంతకవనమున సవరించి కప్పిపుచ్చిరి. బంగారుకొండ మూఁపర మనునొర గంట' తృతీ. 415. ఇట మూఁపురము'నకు మూఁపర' మని ప్రయోగించినాఁడు. రజత'మునకు రజత'మని యున్నది. ఇట్లే వెక్కిరింటికి గ్రామ్యరూపములును గానం బడుచున్నవి. నారయశైలి కొంత పదసమాసపారుష్యమును బాదపూరణములును గలదై నిరాఘాట మగుధాటితోఁ గూడియుండును. ఒక్కయుదాహరణము :

మ. ఘనసాహస్ర కిరీటరత్నవిలసత్కాంతిప్రశుద్ధచ్ఛటా
జనితోదగ్రరుచిప్రకాశితఫణాసాహస్రఁడౌదేవతా
వనరత్నోచణరూపకృత్యము లొగిన్ గ వాంఛం బ్రశంసించి వా
రనురాగస్థలితోక్తు లొప్పు నమగ్న్ గ హర్షించి యాదేవుఁడున్. తృతీయ.

మూలమునందలికటుపదరచనల నల్లె తెనుఁగున నుంచుటయు నీకవియందుఁ గానఁబడుచున్నది. 'పురుకృచ్ఛోరువేపధుః' అనుదానిని 'పురుకృచ్ఛోరువేపధుం డై' యని తెనిగించి యున్నాఁడు. , వాచీశతంత్ర్యా మురుకామ్నిబద్ధాః' అనుదానిని 'కర్తృబద్ధులై' అని తెనిగించినపోతనరచనాసౌకుమార్యముం గనుఁడు.

ఇట్లు నేను బరిశోధింపఁగా నాకుఁ గానంబడినవిషయముల నెత్తి వ్రాసినాఁడ ను. నాయభిప్రాయములకుఁ గలహేతువుల లెల్లఁ దెలిపి యున్నాఁడను. అయినను సిద్ధాంతముసేయుటకు నాధారము లింకను గావలసియున్నవి. చరిత్రాద్యాధారము లు లేక కేవల గ్రంథస్థనిదర్శనములంబట్టి చేసిననిర్ణయములందుఁ బొరపాటు లుండక పోవు. ఆంధ్ర భాషాభిమానమాననీయు లగుపండితులు సత్యకాంక్షతో నట్టియాధారముల నాకుఁ దెలిపి యేతచ్చర్చావిషయమును మఱింతనిర్వివాదముగా నిర్ణయించుటకు సాయపడుదురు గాక యని కోరుచున్నాఁడను.

తం. తేవప్పెరుమాళ్ళయ్య.

ఉ పా దా త ము

శ్రీమత్పరమయోగలబ్ధసిద్ధు లగుయోగీంద్రుల కేనియు దుదూహ మైనయీ ప్రపంచమున నిత్యంబు జననమరణాది క్షేపసాగరంబునఁ దొప్పఁదోఁగుచు. దరిఁ జేర వెరవు గానక దురపిల్లుచుఁ బెల్లలఁచు జనులదెసం గరుణార్ద్రచిత్తుఁడై నారాయణాంశసంజనితుం డయి చతుర్వేదవిభాగ మొనరించి వేదవ్యాసుండు నాఁ బేరెన్నిక గన్నకృష్ణదైవాయనమునీంద్రుండు గీర్వాణభాషం దొల్లి యెల్లధర్మముల నొప్పారిన పురాణజాతమును మహాభారతేతిహాసంబును సర్వభూతహితంబు గోరి రచించి యుండె. అవి రచించియుఁ “దనహృదయంబు సంతసింపకున్న సరస్వతీతటంబున నొంటి నుండి హేతువు విత్కరించుచుఁ దనలో”

“అశ్మ సంతస మంద దాత్యలో నీకుండు సంతసింపక యున్నబాడ దోఁచె
హరికియోగివరుల కభిలషితం బైన
భాగవతవిధంబుఁ బలుక నైతి
మోస మయ్యెఁ దెలివి మొనయదు మఱచితి
ననుచు వగచు చున్నయవసరమున”

నారదుఁ డరుదెంచి విష్ణుకథలఁ బాలుపారెడుభాగవతిపురాణమును రచింపు మని బోధించిన నమ్మొయి నమ్మహామునీంద్రుం డతిప్రాధం బగుకవితారీతి మెఱయ శ్రీవిష్ణు దేవునిలీలల విలసిల్లునీభాగవతంబును రచించి కృతార్థుం డయ్యె. అప్పురాణ జాతంబులలోఁ బ్రకల్పితంబు లగుగుణనామరూపాదుల ననుసరించి కేవలైకుం డగుసర్వేశ్వరుండు కొన్నిచోటుల శివుం డనియుఁ గొన్నియిక్కల విష్ణుం డనియుఁ గొన్నితావుల బ్రహ్మయనియు నింకం బలుఁచందంబుల నభివర్ణితుండై యున్నవాఁడు ఇక్కరణిం బెక్కుతెఱంగులఁ బరమేశ్వరు నభివర్ణించుట యద్దేవదేవునిలీలామహి మంబు లెల్ల జనులకుఁ దేటపఱుపఁగాని మానవు లొండొరులతో నితండు మాదైవ మతండు మీదైవము మాదైవం బెక్కున మీదైవంబు లేక్కవ యని వామలాడు కొనుచు నొకశ్లోకశ్చయెడ బద్ధమత్సగు లై పరస్పరినిందలు మాత్రమ కాక స్వత్వ పరత్వభ్రాంతిని దైవమాషణంబుఁ జేయుచుండఁగోరి కాదు. ఆయామూర్తులవిశేషం బులు వర్ణింపఁబడుచో నిర్వచనసౌభ్యంబు నవలంబించి యాయామూర్తులు పృథ గ్వేవతలుగఁ జెప్పఁబడియున్నవారుగాని యప్పగిదిని నిక్కముగఁ బరస్పరభిన్నులుగఁ బరిగణితులు గారు. వేదములయందును నీరీతినె సర్వకారణం బగుపర బ్రహ్మమనేక భంగుల నెన్నఁబడియున్నది. ఇందులకుఁ బ్రమాణములు:—.

“ఏకావశీ సర్వభూతాంతరాత్మా ఏకం రూపం బహుధా యః కరోతి”
 “త మాత్మనః యేనుపశ్యంతి ధీరా స్తేషాం సుఖం శాశ్వత స్నేతరేషామ్”
 “ఏకోదేవ సర్వభూతేషు గూఢ సర్వవ్యాపీ సర్వభూతాంతరాత్మా”
 “కర్మాధ్యక్ష సర్వభూతాధివాస స్సాక్షీ చేతా కేవల నిర్గుణ శ్చ”
 “ఏకో నారాయణో నర్సితీయో స్తి కశ్చిత్”
 “ఏక ఏవ శివో నిత్య స్తతో న్య త్సకలం మృషా”
 “బహునాత్ర కిముక్తేన సర్వం బ్రహ్మమయం జగత్”
 “అనేక భేదభిన్నస్తు క్షీడతే పరమేశ్వరః”

ఇమ్మాడ్కిఁ బ్రమాణంబు లనంతంబు లామ్నాయంబులను బురాణేతిహాస
 స్మృతులనుం గానంబడియెడి. పురాణంబులలోఁ గొన్నింట శివోత్కర్షంబును గొ
 న్నింట విష్ణుప్రాశస్త్యంబును మఱికొన్నింట నితరదేవతాప్రాముఖ్యంబును నుగ్గ
 డింపఁబడి యున్నవి. ఆయామూర్తివిశేషంబు లుగ్గడించుచో జనులకు భక్త్యతి
 శయంబు పనుపడుటకును జితైకాగ్ర్యం బలవడుటకును దత్తదేవతాప్రాశస్త్యంబు
 ను నితరదేవతలం గ్రిందుపఱుచుటయుం జెప్పఁబడియున్నవి, కాని యంతలోననయ
 వ్యానియందు భేదబుద్ధి పాటించుట పోలదు. అట్లు విష్ణుోత్కర్షంబు ప్రతిపాదింపఁ
 బడినపురాణములలో నగ్రగణ్యము శ్రీమహాభాగవతము. ఇందుఁ గేవలహరిలీలలు
 మాత్రమే కాక విగళితవేద్యాంతర మగుపరతత్వస్వరూపము నిరూపింపఁబడి యు
 న్నది. అయినను నిది గీర్వాణభాషయం దతిప్రౌఢశైలిని వ్రాయఁబడియున్నందునఁ
 బ్రాకృతజనుల కెంతయు దురవగాహంబై యుండును.

బమ్మెరపోతనామాత్యుఁడు.

ఇస్పరాణిత్నంబు నాంధ్ర దేశీయులకుఁ దేటతెల్లముగఁ దెలుపఁగోరిబమ్మెర
 పోతనామాత్యుండు దీనిని గద్యపద్యాత్మకంబుగ నాంధ్రీకరించి శాశ్వతం బగుయశ
 స్సంపద లనుభవించుచున్నవాఁడు. ఇక్కవిశిఖామణివృత్తాంతంబును గవితాశైలి
 తెఱంగును గొండొక వివరించెదము,

బమ్మెరపోతనామాత్యుండు కడపమండలములో నున్న యేకశిలానగర మను
 నామాంతరము గలయొంటిమిట్టయం దుండినవాఁడు. అమాత్యశబ్దమువలన నీతఁడు
 నియోగిబ్రాహ్మణుడని యూహింపవలయు. ఇతఁడు కౌండిన్యసగోత్రుఁడు. ఆపస్తంబ
 నూత్రుఁడు. కేశనమంత్రికిని లక్కమాంబకును బుత్తుఁడు. మల్లనకవిసరునిజన
 కుఁడు, ఇతఁడు జీవించియుండినకాలము ను నిర్ణయించుటకుఁ గొన్నియాధారములు
 గానంబడియెడి. “బమ్మెరపోతనామాత్యుని జన్మకర్మప్రభావాగులః దెలిపెడువచన

ప్రతాపరుద్రదేవునిరాజ్యమునఁ బ్రధానపట్టణమగునోరుగల్లునకును నేకశిలానగరమని నామాం
 తరమున్నట్లుప్రతాపరు ద్రీయమువలననుసతనికాసనములవలననుదెలియరచ్చుచున్నది. కావునబమ్మె
 రపోతన యం దుండినవాఁడా యని యొకసంగియము పొడమెడి. అది నిక్కమయేనినితఁ డొంటిమి
 ట్టయం దుండిననుసర్వజనులవ్యవహారమునకు హేతువుండగుగావున నిట్లేయిక్కడవ్రాయఁబడియె,

రూపం ఒగుప్రాచీనపండితజ-లిఖిత గ్రంథంబు"వలన శాలివాహనశకము ౧౩౧౦-వ సంవత్సరమున నిక్కవికరజరుండు జననమొందినట్లొంద్రభాగవతమునింతకుమునుపు ముద్రించినవారు తత్పీఠికయందువ్రాసియున్నారు. బమ్మెరపోతన భోగినీదండకమును రచించి వేంకటగిరిసంస్థానాధీశ్వరుండును బండితజనాగ్రగణ్యుండు నగుసర్వజ్ఞ సింగమహీపాలునకుఁ గృతియిచ్చిన స్త్రీ క్రిందిపద్యమువలనఁ తెలియుచున్నది:—

“పండితకీర్తనీయుఁ డగుబమ్మెరపోతన యాసాధాంశుమా
రండకులాచలాంబునిధితారక మై విలసిల్ల భోగినీ
దండకమున్ రచించె బహుదానవిహర్తకు రావుసింగభూ
మండలభర్తకు నివృతమానసనాథమదాపహర్తకున్”

ఇట్లు కృతియిచ్చుటవలన వీరిరువురు సమకాలికు లనుట స్పష్టము. సర్వజ్ఞసింగభూ పతి హూణశకము “౧౪౨౨-వ సంవత్సరముమొదలుకొని ౧౪౪౭-వ సంవత్సరమువఱకును విజయనగరాధీశ్వరుఁగానున్న ప్రౌఢదేవరాయనితో సమకాలికుఁ”[†] డని తెలియుచున్నది. కావున బమ్మెరపోతరా జప్పటికించుమించు నన్నూటదేఁబది సంవత్సరములకుఁ బూర్వముండినట్లు నిశ్చయింపవలసియున్నది.

ఇతఁడు పుట్టిననాటంగోలె నాంధ్రకవులలో నెవ్వరు ననుభవింపనిమహా దారిద్ర్యముననుభవించుచుండెను. నన్నయభట్టు తనకవిత్వసంపదను రాజమహేంద్ర వరాధీశుం డగురాజనరేంద్రుని కొసఁగియతనియాస్థానపండితుఁడై లేమిడి నెఱుంగక కాలము గడపెను. తిక్కనసోమయాజి నెల్లూరు ప్రభు నగుమానుమసిద్దిరాజు నాశ్రయించి యతఁడే నపరిమితధనంబులు ననేకాగ్రహారంబులుం గొని యజ్ఞముసేసి ధనవంతుఁడై యుండెను. ఎఱ్ఱాపైగ్గడ యనవేమారెడ్డియాస్థానకవీశ్వరుఁడై యుండి లెస్సగ బ్రదికెను. భాస్కరుఁడు సాహిణిమారనవలన ధనము గ్రహించి జీవించెను. పోతన బావమఱుది యగుశ్రీనాథుఁడు రెడ్లకుఁ గృతుల నొసంగియెట్టిసంపద లనుభవించె ననుట తెల్లము. ఈవలఁ గృష్ణదేవరాయనియాస్థానంబు నప్పదిగ్గజము లని పేర్కొనంబడినయల్లసానిపెద్దనాదులెట్టిమహోన్నతదశయం దుండి రనుటలోకవిది తము. తక్కుంగలయాంధ్రకవు లందఱు నెవరినే నొక్కభూపతి నాశ్రయించి ధనికులై యే మిరికాని బమ్మెరపోతనమాత్రము నిష్పచ్చరంబునఁ దొప్పదోగుచుండినను నరపతులను వినుతింపనిచ్చగింపక కేవలకృషిమాత్ర జీవనోపాయుండై తనకాలము నంతయుఁగడఁద్రోసెను. తననరస్తుతివైముఖ్యంబునుగూర్చి బమ్మెరపోతనయే భాగవతప్రథమస్కంధమున నిట్లనిచెప్పి కొనియున్నాఁడు:—

“ఇమ్మనుజేశ్వరాధముల కిచ్చి పురంబులు వాహనంబులున్
సొమ్ములుఁ గొన్ని పుచ్చుకొని సొక్కి శరీరముఁ బాసి కాలుచే
సమ్మెటవేటులం బడక సమ్మతి శ్రీహరి కిచ్చి చెప్పె నీ
బమ్మెరపోతరా జొకఁడు భాగవతంబు జగద్ధితంబుగన్”

ఇతఁడు చిన్నటినాఁటఁ బసుల మేపుటకయి తనయూ రగునొంటిమిట్టచేరువ నున్నయొకనగంబున సంచరించు చుండ నతనిపురాకృతసుకృతపరిపాకంబునఁ జిదానందయోగీంద్రుం డనుఋషిచంద్రుండు దయాసాంద్రుం డై యతనికిఁజెప్పెనుటఁ బొడసూసి యతనిభక్తికి మెచ్చి యతనికి నిఖిలసంస్కృతిదురితతారకం బగుతారక మంత్రం బుపదేశించి చనియె. అంతఁ బోతనకుఁ గ్రమంబుగ నమ్మత్ర యజయిననం బున శ్రీరామానుగ్రహంబు పెంపు ననర్థం బగు సహృదయహృదయంగమకవితా శక్తివోడమఁ దనగురువృద్ధబుధబంధుజనులయభ్యర్థనంబున శ్రీభాగవతంబు నాంధ్రీ కరింప సమకట్టె. అట్లు తలంపుగొని యరవిందనయనచరణారపిందంబులు డెందం బునం దిరంబుగ నెఱకొలిపి యొకసోమోపరాగపుణ్యకాలంబున గంగానదికిం జని క్రుంకు లిడి మ్రాగన్న వెట్టి హరిచరణంబులు ధ్యానించుచున్నెడ శ్రీరామమూర్తి యతనికిఁ బ్రత్యక్షం బై నీకు “మన్నామాంకితంబుగా శ్రీమహాభాగవతంబు దెలుంగుసేయుము నీకు భవబంధంబులు దెగు” నని యానతిచ్చి తిరోహితుం డయ్యె. అంతఁ బోతన పరమానందభరితుం డై మగిడి తనయూరికిఁ జనుదెంచి శ్రీభాగవతమును సరసవచనరచనావైదగ్యము మెఱయ నాంధ్రీకరించి కరంబుఁ దీరం బగుయశంబు సంపాదించె.

ఇతఁడు భాగవతమును శ్రీరామభద్రునానతిమెఱుఁ దవంకితముగ నాశ్వా సాద్యంతపద్యంబులలో శ్రీరామచంద్రుని వినుతించి యున్నవాఁడుగాని కథాప్రారంభసమయమున “నాది త్తమునశ్రీరామచంద్రుని సన్నిధానంబు గల్పించుకొని”యని నుడివి “హరికి నందగోకుల.... .” మొదలగు నాలుగు షష్ఠ్యంతపద్యములచే గృహ్యవిమూర్తిం గీర్తించి యతనికి సమర్పితముగా భాగవతంబు నాంధ్రంబున రచియించెన నని వ్రాసియున్నాఁడు. కేవలమూర్తిభేదముమాత్ర మగుటచేసి యట్లు ధ్యానించియుండనోపు. ఇతఁడు “పరమేశ్వరకరుణాకలితకవితావిదిత్ర” యని గవ్యమువ్రాసినయునికి చూడ నితఁడు శివభక్తుఁ డనియు దెలియుచున్నది. ఇతఁడు కేవల శైవగ్రంథ మగు “విరభద్రవిజయము” ను రచియించి యున్నట్లు తెలియఁజెప్పెడి. సర్వోపనిషదర్థవిమం డగువిమృశాత్మునికి శివవిష్ణుభేదబుద్ధి నుండేనియుండనోవునా?

ఇమ్మహాకవిభక్తిగౌరవమును బ్రభావవిశేషమును దెలుపుకొన్నికథలు పురాతనవిద్యజ్ఞపారంపర్యమున మనము విచుచున్నాము. ఇక్కాలపునాకు కొందఱు అవి కేవలకల్పితకథ లనియు నిక్కములు గానోప వనియు. బరిహసింతురు. మఱియుఁ గొందఱు వానిని బ్రవృత్తము నిగానే భావించి వానిని గొనిమాడుదురు. అవి విశ్వాసార్హము లైనను గాకున్నను సకలపండితపామరదరంబకముగా నుండుటకు సం దియము లేదు గావున వానిలోఁ గొన్నింటి నిటు వివరించుచున్నాము:—

(౧) పోతన తృతీయస్కంధమున వరాహేశ్వరస్తుతియును రచియించు ముఠఁగ నొకనాఁడు భాగవతమునకుఁ దమ్ముఁ గృతిపతిఁగాఁ జేయకొల్పనికతమున నతఁడు బట్టి కట్టి తెమ్మని కర్తావాఙ్మేయఁ డనినభయము వచ్చి మరలని బాధిపఁదొకఁని రచియు

నపుడమ్మహాభాగవతాఁడు హరిచరణధ్యానముచేయుచుఁ జలింపకున్న విష్ణువు శ్వేతవ
రాహరూపంబున నచ్చోటఁ దోఁతెంచి వారిం దతిమి పాటదోలెననియు విననయ్యెడి.

(౨) పోతన యష్టమస్కంధమున గజేంద్రమోక్షణకథను వ్రాయుచు “నల
వై కుంఠశ్రరంబులో నగరిలో” ననివ్రాసి యావలదోపక లేచియెట కేసియుం బోయె
ననియు నతఁడింట లేనప్పుడు శ్రీకృష్ణస్వామి పోతనరూపమునఁ దనయగారముసొత్తెం
చి తనయ గారవమొప్పఁ బిలిచి పొత్తము దెమ్మని యం దాపద్యములో “నామూల
సౌధంబుదాపల” నని వ్రాసి మగిడి యరుదెంతు నని చెప్పి చనియె ననియుఁ బదంపడి
పోతరాజు నను దెంచి యనుఁగుఁగూతుచే గ్రంథముఁ దెప్పించి యందు వ్రాసియున్న
పైభాగంబుఁ గని యిది యెవ్వరు వ్రాసిరని కూతునడుగుటయు నాచిన్నది నీపింతకు
మున్నె వచ్చి వ్రాసి చని యిప్పు డిమ్మెయి నడుగుట మేలొకో యని చెప్పఁగా విని
యోహో భగవంతుఁ శగు శ్రీహరి యవ్యాజకటాక్షంబున నిట్లు చేసియుండవలయు
నని నిశ్చయించి విష్ణుమూర్తిని సందర్శింపఁ గలిగినతనయ భాగ్యంబుఁ బొగడి తన
యభాగ్యంబుఁ దెగడి సంతాపముఁ బొంది యావలిభాగము వ్రాయ దొరఁకొనె
ననియుఁ జెప్పుదురు.

(3) పోతన దశమస్కంధమున రుక్మిణీకల్యాణము వ్రాయునెడ “దేవకీసుతు
కోర్కితీవెలు వీడంగ” ననుపద్యంబున రుక్మిణీయావనావిర్భావవర్ణనము సేయుచు
“హరికిఁ బ్రేమబంధ మధికంబుగాఁ గేశబంధ మధిక మగుచు బాల కమరె” నని
వ్రాయఁగా సంతలోన నతనికూతురు కుంపటిలోఁ బడి కమరె ననియుఁ “బద్మ
సయనువలనఁ బ్రమదంబు నిండార” నని వెంబడినె వ్రాయ నామె యయ్యాపద
దొలఁగి సుఖించె ననియు మఱియొకకథఁ జెప్పుదురు.

(౪) ఈకవీశ్వరునికి సకలవిద్యాసనాథుడగు శ్రీనాథుడు బావమఱిది యని
యందురు. వీరిరువురు సమకాలికు లగుటకెంతమాత్రము సందియములేదు. ఎట్లనఁ
గా భోగినీదండక మువలన బమ్మెరపోతరాజు వేంకటగిరిరా జయినసర్వసింగమహి
పాలునికాలమువాఁ డనుట తెల్లము. శ్రీనాథుఁడు నాభూనాథునికాలమున నుండె
ననుటకు నొకసందర్భము గలదు. శ్రీనాథు డాంధ్ర దేశమునం గలసకలధరణీపతుల
సభలకుఁబోయి తనకవిత్వాతిశయమును బ్రకటించి యందఱిచే మన్ననలును బిరు
దులును ధనములును బడసి వేంకటగిరికిఁ జనుదెంచి సమస్తవిద్యలయందును నిరుపమ
వైదుష్యంబు గలిగి సర్వజ్ఞుం డని పేర్కొనఁబడిన రావుసింగభూపతిని సందర్శింపఁ
గడిచి యతనిసభ కేఁగుటకుము న్నతఁడు తన్నేమేమి యడుగునో యెక్కడఁ దప్పు
లు వట్టునో యని తలఁకి

సీ. “దీ నారటంకాలఁ దీర్చ మాడించితి దక్షిణాశ్రమత్యాలకాల
బలుకుదో డై తాంధ్రభాషామహాకావ్యనైషధగ్రంథసందర్భమునకుఁ
బగులఁగొట్టించి తుదృఢవివాదప్రాధి గొడడిండిమభట్టుకంచుఢక్కఁ
జండ్రశేఖరక్రూశక్తరాతుల మొద్దఁ బాదుకొల్పితి సాశ్వభౌమబిరుద

మేలులు మెప్పించెదో నన్ను నింకమీఁద
రావు సింగమహిపాలు ధీవిశాలు
నిండుకొలువున నెలకొని యుండి నీవు
సరసస్థుణనికురుంబ శారదాంబ”

యని చెప్పి చింతామణిమంత్ర రాజమనఁ దనకుఁ బ్రసన్నురాలైన సరస్వతీదేవినిసం
స్తుతించి యమ్మేదినీనాయకు జేరోలగమునకుఁ జనియెనట.

శ్రీనాథుఁడు ఈన బావ సుతసతీయుతుఁ డై మహాదారిద్ర్యము ననుభవించు
టం గని యుత్తలంపడుచి త్తంబుతో నతని నెట్టులైన నొప్పించి భగవతమును గర్ణా
టాధీశ్వరున కంకితము సేయించి ధనువంతుఁ గావింప నెంచి దారిద్ర్యదుఃఖ మతనికి
బెక్కు మడుంగు లెక్కుడుగాఁ దోఁపఁగోరియెక్కనాఁడు చతురంతయానాధిరూఢుఁ
డై పెక్కుండు పరిజనులు పరివేష్టించిరాఁ బయనమై యొంటిమిట్టచేరువఁ జనుదెంచు
చుండి పోతన తనపాలములోఁగూర్చుండి తనయుండగుమల్ల నచేదున్నించుచుండఁగని
తనమహత్వమును దెలుపఁగోరి శ్రీనాథుఁడు పల్లకిమోయువాండ్రలో ముందటినం
డెను మోయువానికి బల్లకని విడిచిపెట్టుఁ డని యానతిచ్చె ననియుఁ బల్లకి యెప్పటి
యట్ల నడచుచుండె ననియు మల్ల న యాచిత్రమును దండ్రికిఁ జూప నతఁడునాఁగటి
కొడికిఁ గట్టినయొక యెద్దును విడువు మని యాజ్ఞాపింపఁగా మడకయథాప్రకారము
సాగుచుండె ననియు శ్రీనాథుఁడుపల్లకియావలిప్రక్కమోయువారినింగూడవదలుం
డనఁగాఁ బల్లకి మోతెగాండ్లు లేకయే నడచుచుండఁ గని పోతనయుఁ గాఁడియందలి
రెండవయెద్దును విడిపించి దుక్కిసాగించెననియు నంతట శ్రీనాథుఁడు పల్లకి డిగిబావ
చెంత కేతెంచి హాలికు లగుమీకుఁ గుశలమా యని యల్లస మాడె ననియుదానక

♦ ఉ. “బాలరసాలసాలనవపల్లవకోమల కావ్యకన్యకం
గూళల కిచ్చి యప్పడుపుఁగూడు భుజించుటకంటె సత్కవుల్
హాలికు లైన నేమి గహనాంతరసీమలఁ గంపమూలకా
ద్దాలికు లైవ నేమి నిజదారసుతోడరపోణార్థ మై”

యని కినిసి పోతన చెప్పె ననియు నంత శ్రీనాథుఁ డతనిం గవుంగిట గ్రుచ్చి
బావా వేడుకకై మేల మాడిన నలుగనగునా యని యతని ననునయించి

క. “కమ్మనిగ్రంథం బొక్కటిచోఁ
యిమ్ముగ నేనృపతికైనఁ గృతి యిచ్చిన
గొమ్మని యియ్యరె వెయ్య
ర్లిమ్మనొ దున్నంగ నేల యిట్టిమహాత్ముల్”

అని సరస్వతీవనం బగుకవనంబు సేయ నియ్యకొలుపుచు నందఱుం గలసి యింటి కేఁగె
ననియు నింట వంటపదార్థము లేమియు లేమిని మల్ల న నెటకేనియు నప్పుగొని తేరఁ

♦ ఉ. “బాలరసాలసాలనవపల్లవకోమల కావ్యకన్యకం
గూళల కిచ్చి యప్పడుపుఁ కూడుభుజించుటకన్నఁ మేలుగా
హాలికు లైన నేమి మనీయంతకును న్యకలేక యున్నఁగా
ద్దాలికు లైన నేమి నిజదారసుతాదికపోషణార్థ మై.” అని సాతాంతరము.

బంచి యతండు విఫలమనోరథుండై మగిడి చనుదెంచుడుఁ బోతన యిందటికిని నేఁ
డెప్పగిది నోగిరం బిడువాడ నని కొండొకవడి యెందురి యెట్టకేలకు దిట్టతనంబు
దెచ్చికొని మఱిందిని దక్కుంగలవారిని జలకమాడి రాఁ బనిచి సరస్వతీదేవినిఁబరమ
భక్తియుక్తుండై ధ్యానింప నద్దేవి యతనిఁబొడనూపిబాసముశుద్ధిచేయించి యచట
నొకతెర కట్టంప నాజ్ఞాపించి యతం డట్లు కావింప నే జూచికొనియెడ నీవింకవగవ
వలదని యూటడించెననియు నంత శ్రీనాథుఁడకృతావగాహుండై తనవారి నెల్లఁదో
డ్కొని గీమునకు మఱలి వచ్చి యచ్చట సువారపుంబను లేవియు జరుగకుండుట క
బ్బురపడి భుజింప నందఱు నరుసలుదీరి కూర్చుండ భగినింబిలిచి యక్కా యింకఁ
దడయ నేల వడ్డిపు మనవుడు నాసాధ్య తెరమాటుననుండి భారతీదేవి పంచభక్త్య
పరమాన్నములతోఁ జతుర్విధాహారములు నించినపాత్రంబు లందియ్యఁదెచ్చి తెచ్చి
యందటికిని వలయునంతవడ్డించి శ్రీనాథాదులనాశ్చర్యరససాగరతరంగ పరంపరాస్లా
వితచిత్తులఁ గావించెననియు భోజనోత్తరంబునఁ దాంబూలచర్యణములు సలుపుతఱి
శ్రీనాథుఁడుతన బావదెసనుపలక్షించికవిశ్రేష్ఠుడవగునీకిట్టిమహాదారి ద్రవ్యమనుభవిం
పనేల? నీవు రచించుభాగవతమును నేరాజునకయిన నంకితముచేసివలయునంతధనము
సంపాదించి సుఖవృత్తి నుండుమా. పారలౌకికసుఖంబుమీఁదియాశచే నైహలౌకిక
సౌఖ్యంబును నిరాకరించి యిడుమలఁ బడి బడలనేల యని బోధించి యతనిడెంద
ముఁ గరఁగింప నంతలో వాణి యతనియెదుట నిలిచి వలవల నేడువఁగాఁ బోతన

ఉ. కాటుకకంటినిరు చనుకట్టుపయిం బడ నేల యేడ్చి దో

కైటభచైత్యమర్దనుని గాఁదిలికోడల యోమదంబ యో

హాటకగర్భరాణి నిను నాఁకటికిం గొనిపోయి యల్లక

ర్ణాటకరాటకీచకుల కమ్మఁ ద్రిశుద్ధిగ నమ్ము భారతీ”

యనుపద్యముఁ జెప్పి సరస్వతీ ననునయించె ననియు నంతట శ్రీనాథుఁడు పోతనభాగ
వతముం దెప్పించి దాని నక్కడక్కడఁ బరిశీలించుచు నష్టమస్కంధంబునగ జేంద్ర
మోక్షణకథాప్రసంగంబున నేనుంగును మొసలివాతివలన విడిపింపఁ గరుణవొడమి
విష్ణువు వైకుంఠము నిర్గమించుచోఁ

మ. నీరికిం జెప్పఁడు శంఖచక్రయుగముం జేదోయి సంధింపఁ జే

పరివారంబును జీరఁ డభ్రగపతిం బన్నింప డాకర్ణికాం

తరథమ్మిల్లము చక్కనొత్తఁడు వివాదప్రోద్ధతక్రీకుచో

పరిచేలాంచల మైనవీడడు గజప్రాణావనోత్సాహియై”

యని యేసన్నాహమును లేక దిగ్గన లేచి పఱతెంచె నని యుండఁగని బావాభక్తుని
శత్రువును జూపఁబోయినవిష్ణువు పరికరములు లేక వేడుకచూడఁబోయెనా? కాకున్న
నేమి సేయఁ బోయె నిట్లు చెప్పుట పోల దని యాక్షేపించె ననియు, దానికిఁ బోతన
యపు డేమియు నుత్తరం బియ్యక మిన్నకుండి మఱునాఁడు శ్రీనాథుఁడు మస్తకమున
సూనియు నిడి రాచుగొనుచును సమయమున నతఁడుచూచు నెక్కడనో దాచి

వచ్చి పోతన పెరటినూతిలో నొకఁడు తాతలిం బడ వైచి యల్లన వచ్చి మఱదిం గని నీకొడుకు బావిలోఁ బడియె ననుటయు శ్రీనాథుండు గుండె జలుమన దిగ్గనలేచి విరియఁబోసికొనినవెండ్లకలలోఁ గాటుచున్ననూనియతో విగళితం బగునల్పపరిధా నంబుతో నవ్యాపిచెంతకుఁ బరుగెత్తి తొంగి తొంగి యందుఁ జూచుచు నాక్రందన ము సేయుచుండఁ బోతన వెనువెంటం బఱతెంచి శ్రీనాథా యదియేమియవసరము? నిచ్చెనయెక్కడ? త్రాళ్లెక్కడ? బావిలోదిగుటకు భటులెక్కడ? ఈయొడలి నూనియఁ గడిగికొని జలకమాడి కేశజాలము మడిచి యూరికిబైటఁబోయి యన్నపరివారము నెల్లఁ బిలుచుకొని వలసినయుపకరణావళి యెల్ల సంతరించుకొనికదా రావలయు. అట్లు గాక యిక్కరణి వేడుకఁ జూడవచ్చితివా కాకున్న నీవు నందఁ బడ వచ్చితి వా యని పరిహాసముచేసి నీవు పుత్రవాత్సల్యమున నేరీతి నాతురముతోఁ బరికర ములు లేకయే పరువిడివచ్చితివో యాచాడ్పుననే పరమేశ్వరుఁడును దసభక్తుల దెసం గఁవాత్సల్యాతిరేకంబున భక్తునిమఱ చెవి సోకగానే తటాలున లేచి యుపకర ణావళిం దడవక పరువిడి యరుదెంచె నని సమాధానము చెప్పి ననియు నీకథ లూ రూరను బహుపండితపామరజనఁరంపరామూలముగ వినుచున్నాము.

పైవివరించినకథలు నిజములో కేవలకల్పితములో మిశ్రమములో నిశ్చయింపఁ జాలము. వీనిం జదువువారు తమతమయుక్తికొలఁదిని భక్తికొలఁదిని నూహించు కొనవచ్చును.

పోతరాజు భాగవతము సమగ్రముగాఁ దెనిఁగించి నిరంతరహరిహరపదధ్యా నైకతానమానసుం డై విశాలయశోలతల కాలవాలం బై నెగడి శాశ్వతం పగుతన పేరుం దనగ్రంథముతో నీలోకమున నిలిపి నశ్వరం బగుకాయంబు దొఱఁగి పరమ పదమున కరిగె.

గ్రంథపాతవివేచనము.

ఇమ్మహాకవి భాగవతమును తెలిఁగించి దానిని లోకమునఁ బ్రకటింపక తాళప త్రసంపుటమున లిఖించి పదిలముగా దేవతార్చనపేటికయం దుంచి పూజించుచు వచ్చి సిర్యాణకాలంబునఁ దనకుమారుఁ డగుమల్లనం బిలిచి మందసము నతనికిఁ జూపి యందున్నధనమును జతనమునఁగాపాడు మని యాజ్ఞాపించి పంచత్వముఁ బొం దె ననియుఁ దదనంతరముమల్లన దానిని విప్పి పరిశోధింపఁగానం దనేకభాగములు బాణనామక క్రిమికులదష్టంబై నష్టంబై యండినందునఁ బోతరాజశిష్యుం డగువెలి గండలనారయకవికొంతభాగమును నేర్పూరిసింగనకొంతభాగమును గంగరాజు మఱి కొంతభాగమును మఱలఁ దెనిఁగించిరనియుఁ గొందఱు చెప్పుచున్నారు. మఱికొందఱు సర్వజ్ఞభూపతి బమ్మెరపోతనం బిలిపించి భాగవతమునకుఁ దన్నుఁగృతిపతిగా నొనర్పు మని వేడి యరఁ డియ్యికొనమిక్కి గోపించి యన్నరపాలుఁడు భూమిలో నొకపెనుఁబ ల్లము ద్రవ్వించి యందా గ్రంథమునుబూడ్పించెననియునంతఁగొంతకాలమునకాజేని

పత్నికలలో శ్రీరామమూర్తి సాక్షాత్కరించి యానందస్థింధమును బైటఁ దీయించి జగంబునఁ బ్రకటింప మగనిఁ బ్రోత్సహపఱుపు మని యానతిచ్చి యంతర్ధానము నొందె ననియు నాయమవేడికోలు నంగీకరించి సింగనృపాలుఁడు పుష్పకమును బైటఁ దీయింప నం దక్కడక్కడఁ దాటాకుల బలుదెఱఁగులపురుగులు తిని పెక్కుచోట్లు శిథిలములై యుండె ననియు నంతటఁ బోతనశిష్యవర్గములోనివా రగు వెలిగందలనారాయణాదులు నష్టభాగములను బూరించి రనియుఁ జెప్పుచున్నారు. ఈ హేతువునే కూచిమంచితిమ్మకవి “సర్వలక్షణసారసంగ్రహము”నందు

సీ. “ఘనుఁడు పోతనమంత్రియాను భాగవతము రచించి చక్రికి సమర్పించునెడల
సర్వజ్ఞ సింగమత్మావరుం డది తన కి మ్మని వేడఁగా నీయకున్న
నలిగి యాపుష్పకం బవనిఁ బాఁతించినఁ జివికి యం దొకకొంత శిథిల మయ్యెఁ
గ్రమ్మఱ నది వెలిగందల నారప్పరాజును మఱి బొప్పరాజు గంగ
రాజు మొదలగు కవివరుల్ తేజ మెసఁగఁ
జెప్పి రాగ్రంధములయందె తప్ప లొదవెఁ
గాని పోతకపిండ్రునికవితయందు
లక్షణం బెందుఁ దప్పనా దక్షహరణ!”

యని చెప్పియున్నాఁడు.

వీనిలో నేకారణము నిజ మయినను బోతరాజకృతభాగవతమున నక్కడక్కడఁ గొన్నిభాగము లుత్పన్నము లగుటయు వానిని నారాయాదులు పూరించుటయు స్పష్టము. కాని యేయేభాగములు పోతనవిరచితముగా వేయేభాగము లితరకవులు చెప్పిరోవాని నిర్దేశించుటకుఁ దగినయాధారము లంతగాఁ గానము. ద్వితీయస్కంధము లోబ్రహ్మనారదునకుఁ దత్త్వోపదేశంబుసేయుఘట్టమునఁ “బశుయజ్ఞవాటయాపస్తం భపాత్రమృద్ధుటశరావవసంతకాలములను” ననుసీసపద్యము మొదలుకొని వెలిగం దలనారయ చెప్పినకవిత్య”మని పూర్వ ముద్రితభాగవతమునందు ముద్రింపఁబడియు న్నది. ద్వితీయస్కంధమున గద్యముంజూడఁగాఁ బోతనామాత్యరచితంబనియేయున్నది. తృతీయచతుర్థస్కంధములును “బోతనామాత్య ప్రణీతం”బనియేయున్నది. పంచ మస్కంధాంతగద్యమున గంగనార్య ప్రణీతంబనియు, షష్ఠంబున నేర్పూరిసింగనార్య విరచిత మనియు నున్నవి. ఈసింగన, “యేర్పూరిశాసనం” డగు నెఱ్ఱాపైగ్గడకు మనఁమఁడని యాస్కంధంబునఁ దొలుతఁ జెప్పికొనియున్నాఁడు. సప్తమాష్టమనవమ స్కంధములును దశమస్కంధపూర్వభాగమును బోతనామాత్య ప్రణీతము లనియున్నది. దశమస్కంధోత్తరభాగమున శ్రీకృష్ణుఁడు కేళీగృహమునందు రుక్మిణీదేవితోవిర సోక్తు లాడుట యనుఘట్టమునఁ “గాటుక నెఱుంగఁ గన్నీరు వఱవలై” యనుసీస పద్యము మొదలు వెలిగందల నారాయణకవివిరచితమని ప్రాచీనపండితజనలిఖితపుస్తకములందుఁజెప్పబడియున్నదనిపూర్వముద్రితగ్రంథపీఠికయందు వ్రాయఁబడియున్నది. ఏకాదశద్వాదశస్కంధములగద్యములలో నారాయణాఖ్య ప్రణీత మని యున్నది.

ఇవి మాత్రమే కాక పోతనామాత్యవిరచితము లని గద్యము లున్నస్కంధములలో నేయేచోటుల నేయేపద్యముల నేయేకవు లెంతెంతభాగము వ్రాసిరో యెఱుంగరాదు. శైలిభేదములవలనఁ గొంతకొంత యోహింపవచ్చుఁ గాని యిదమిత్ర మని నిర్ణయము సేయ సాధ్యము గాదు.

శైలి లోనగువానింగూర్చి యిచఁ బ్రశంసితము.

ఈమహాకవీశ్వరునికవిత్వ మతిసుకుమారసరసవచనరచనాధోరేయమై నాతికఠిన మై శబ్దార్థాలంకారశోభమాన మై గోవిదపామరజనహృదయంగమ మై వీనులవిం దై చదువువారి కమందానందంబు గలిగించును. చదువుచుండఁగానే యర్థమును గోచరం బగుటచే బోతనరచన కేవలద్రాక్షాపాకము. తఱుచుగాఁ గోమలసురుచిరపదసముదయసంకలిత మగుట నీగ్రంథమునఁ గైశికీవృత్తియే ప్రధానము. ఓజఃప్రసాదమాధుర్యాదికావ్యగుణంబులు పోతనకవనంబున మెండుగాఁ గానంబడుచుండును. రసానుగుణంబుగ శైలి నుచితరీతుల మార్చి రసపోషణంబు సేయుటయందుఁ బోతన యెంతయుసమర్థుఁడు. శృంగారరసపోషితభక్తిరసము పోతనకవనమున విలసిల్లుకై వడి నితరాంధ్రగ్రంథమాలయం దెక్కడను గానము. కేవలశృంగారరసమును భక్తిరసమును నెందఱో గవులు వర్ణించియున్నారుగాని భక్తిరసమునకు సకలజరంజనంబుపొంటె శృంగారరసంబు నంగంబుగ నంగీకరించి యెల్లరయల్లంబుల హంభ క్తి నీవ్వట్టిల్లి పల్లవింప నీట్లు చిత్రమ గా వర్ణించినకవు లెవ్వరును లేరు. సగుణవర్ణనావైదగ్యంబునఁ బోతనతోఁ దులఁదూఁగువారు లేరు. ఇతనికి గలహరిభక్తి యంతయు సచ్చుపడ శ్రీకృష్ణదేవునిలీలామాహాత్మ్యంబులు పరిపరివిధములఁ దనయావచ్చుక్తిని వినియోగించి మనోహరలీలల వర్ణించియున్న వాఁడు గవున నెట్టివాఁడేని భగవతమన జనున దేహము పులకాంకిత మగును. సప్తమస్కంధమునఁ బ్రహ్లాదచరిత్ర ప్రస్తావనను హరిభక్తి వర్ణింపఁబడియున్నరీతి యంతయు నవాఙ్మానసగోచరము. అది చెమవఁజదున మనంబు భగవంతునిపాదారవిందయుగళంబున లుంచుటయ కాక పోతనామాత్యుని వర్ణనాచాతుర్యంబును నీశ్వరభక్తియు నింత యొప్పునే యని డెందమున నిబ్బరంపుటబ్బరంబును గదిరెడి.

కేవలశృంగారరసమున కష్టమస్కంధంబున మోహిన్యవతారవర్ణనంబును దశమస్కంధమున గోపికాకృష్ణవిలాసములును వీరరాద్రరసములకు సప్తమస్కంధమును శ్రీనృసింహవతారఘట్టంబును నుదాహరణంబులు. ఇట్లక్కడక్కడ నామూరసముల కుదాహరణము లూహించుకొనునది. మహాకావ్యలక్షణము లగు

క. “పురసింధునగర్జివశశి
సరసీవనమధురతిప్రసంగవిరహముల్
పరిణయతనానందయనము
విరచనయాత్రాజిదూత్యవిభువృత్తనముల్”

అనువీనిలోఁ బెక్కులక్షణములు భాగవతమున నక్కడక్కడ మనోజ్ఞముగా నర్చింపఁ బడి యున్నవి.

అనేకవిధములగు శబ్దాలంకారములలో సంత్యప్రాసనియమంబును నీకవి విచ్చలవిడి ప్రయోగించియున్నాఁడు. ఈ శబ్దాలంకారము పోతనకవిత్వమునందు వెలయు మనోజ్ఞభంగి నితరకవులరచనల నెక్కడనుం గానరాదు. ఇందుల కుదాహరణములు సూచించెదము.

క. కనియె న్నారదుఁ డంతన్

వినయైక విలాసు, నిగమవిభజనవిద్యా

జనితోల్లాసున్, భవదుః

ఖనిరాసున్, గురుమనోవికాసున్ వ్యాసున్.”

ప్రథమస్కంధము.

మ. కనియెం గృష్ణుఁడు సాధునీరము, మహాగంధీరముం, బద్ధకో

కనదాస్వాదువినోదమోదమదభృంగద్వంద్వయుంకారమున్,

ఘనకల్లోలతావితానవిహరత్కాదంబకోలాహల

స్వనవిస్ఫాగము, మందవాయుజకణాసారంబుఁ గాసారమున్.”

దశమస్కంధము.

ఇక్కడ సమాసాంత్యవర్ణము లెల్ల నొక్కటియగుట సంత్యప్రాసనియమంబు నాఁబడు. ఇట్టియంత్యనియమచిత్రములు గలపద్యంబులు పోతనకవిత్వములో లెక్కకు మిగిలినవై యున్నవి. ఇవి ప్రయోగించునపుడుతఱుచుగాఁగ్రియాపదమును బద్యము తోలుతనుంచి వెంబడి నాక్రియతో నన్వయించువిశేష్యపదమున కనేకవిశేషణములు చెప్పి యావిశేష్యముతోఁ బద్యమును ముగించుచున్నాఁడు గావున నివి యెంతయు హృద్యములుగా నుండును. “కనియె” ననిపద్యారంభమ నఁగ్రియయుండె నేని సంత్యనియమ మవశ్య మందున్నదనియే యూహింపవచ్చు ఈయలంకారవిశేషము పోతనకవిత్వములోఁ బ్రతిఘట్టమునఁగానఁబడుచున్నను శ్రీరామభక్తాగ్రేసరుఁ డగుటంజేసి నవమస్కంధమున రామావతారకథాప్రసంగంబున ననేకపద్యముల నీశబ్దచిత్రములతో నతిమనోహరంబుగవిరచించియున్నవాఁడు. శ్రీరామదేవునికీఁబరమభక్తుండుగావున రామాయణమునే తెనింగింపఁ దనకుఁ గోరికి యగ్గలంబనియు నై నను దద్గ్రంథ మంతకుఁబూర్వమే భాస్కరాదులచేఁ దెనిఁగింపఁబడియుండుటచేదానినే మగుడఁ దా రచియించుట చర్వితచర్వణం బనియుఁ “బదిరెను భాస్కరుఁడు లేదా రామాయణమును బండ్ల కెక్కింపనా”యనియుఁ జెప్పి పోతనవిషాదపడి యదిమానుకొని భాగవతముఁ దెనిఁగింపఁ బూనె ననియుఁ బెద్దలు వ్యవహరింతురు. ఈశబ్దాలంకారఘట్కి నితఁడు భాస్కరరామాయణంబున సంగ్రహించియుండనోపుననితోఁచెడి.

ఉ. “పాటితదుష్టసత్త్వవనవాటక, నిద్ధబలావరుద్ధశృం

గాటక, గంధిలక్రతుటి గాధలలాటక, గూరతారకా

నాటక, నాంత్రకాంచిపరిణద్దశవప్రపతత్క్రిమిచ్చటా .

కీటక, రక్తసిక్తపటుఖేటకః దాటకః, గాంచి రయ్యేడన్.”

భాస్కరరామాయణము-బాలకాండము.

మ. “సవరక్షార్థము తండ్రి వంపఁ జని విశ్వామిత్రుఁడుం దోడ రా
నవలీలం దునుమాడె రాముఁ డదయుం డై బాబుఁ డై కుంతల
చ్చవిసంపల్లతహాటకం, గపటభాషావిస్ఫుగన్నాటకన్
జవభిన్నార్యమఘోటకం, గరవిరాజ్ఞేటకం దాటకన్.”

భాగవతము-సవమస్కంధము

ఉ. “పుణ్యచరిత్రుఁ డప్రిమునిపుంగవు వీడ్కొని రాముఁ డంచితా
గణ్యగుణాభీరాముఁ డుపకంఠసునం జని కాంచె దండకా
రణ్యము సిద్ధసం కుమివిరాజితచారుతపోనుజాతస
త్పుణ్యము, నిర్మలాంబువరపుష్కరపూర్ణసహోవరేణ్యమున్.”

భాస్కరరామాయణము-అగణ్యకాండము.

ఉ. “పుణ్యుఁడు రామచంద్రుఁ డటఁ బోయి ముదమ్మునఁ గాంచె దండకా
రణ్యముఁ దాపసోత్తమశరణ్యము, నుద్ధతబర్హి బర్హి లా
వణ్యము, గౌతమీవిమలవాఃకణపర్యటనప్రభూతసా
గ్ధణ్యము, నుల్లస త్తరునికుంజవరేణ్యము సత్యగణ్యమున్.”

భాగవతము-సవమస్కంధము.

ఎఱ్ఱాప్రెగడయు నీయలంకారమును బ్రయోగించియున్నాఁడు.

క. “ధీమంతు లంతఁ గాంచిరి
గోమంతము విపినకుసుమకుంచితశబరీ
నీమంతము నిర్ఘ్నరకణి
హేమంతముఁ గనకమయమహీమంతంబున్.”

హరివంశము. ఉత్తరభాగము. ఆ. ౧

క. “చారుశరీరుగ్యతిజిత
శారదనీరదుఁడు ధీవిశారదుఁడు భవో
త్తారదుఁ డాశ్రితవితతికి
నారదుఁడు తిదీయగృహమునకు నే తెంచెన్.”

ఆ. ౬.

ఇయ్యలంకారివిశేషమును బోధన నానావిధచిత్రగతుల వీనులవిందుగా రచియించియున్నవాఁడు.

క. “భూషణములు సెవులకు నఘ
వేషణములు మృగ్యుచిత్తభేషణములు హృ
శోషణములు కల్యాణవి
వేషణములు హరిగుణోపచిత భాషణముల్.”

క. “పావనములు దురితిలతా
లావనములు నిత్యమంగళప్రాధవసం
జీవనములు లక్ష్మీసం
భావనములు వాసుదేవపద సేవనముల్.”

శ్రావమస్కంధము.

క. “మంతనములు సద్గతులకుఁ
బొంతనములు ఘనము లైనపుణ్యముల కిదా
నీంతనపూర్వమహాఘని
కృంతనములు రామనామకృతచింతనముల్.”

నవమస్కంధము.

క. “ధృతి చెడి లోబడె మల్లుం
డతులితభవజలధితరికి హతిరిపు శృరికిన్
హింకరికిన్ ధృతగిరికిం
దతహరిరవభరితశిఖరిదరికిన్ హరికిన్.”

దశమస్కంధము.

క. “స్ఫురితవిబుధజనముఖములు
పరివిదళితదనుజనివహపతితనుముఖముల్
గురురుచిజితశిఖిశిఖములు
నరహరికరనఖము లమరు నతజననఖముల్.”

గీర్వాణపదలఘుభూయిష్ఠము - సప్తమస్కంధము.

క. “అడిగెద నని కడువడిఁ జను
నడిగినఁ దను మగుడ నుడువఁ డని నడ యుడుగున్
వెడవెడ సిడిముడిఁ దడఁబడ
నడుగిడు నడుగిడదు జడిమ నడు గిడునెడలన్.”

ఆంధ్రపదలఘుభూయిష్ఠము, అష్టమస్కంధము.

ఇట్లు కర్ణామృతము లగుపద్యములు వెక్కుచోట్లఁ గానఁబడుచున్నవి. వెనుకటిమధ్యకాలపుఁగవు లందఱుఁ బోతరాజుమార్గము పోతఁగాఁ గొని తమ “పరిణయముల”తో శబ్దచిత్రములఁ బెల్లుగాఁ బ్రయోగించియున్నారు.

పోతన యీరీతిని శబ్దచిత్రములకు విశేషముగాఁ జొచ్చినను సర్థాలంకారముల నొప్పరికింపక ప్రసంగము పొసంగినపుడెల్ల ననేకవిధము లగుసర్థాలంకారములుదాహరించియున్నవాఁడు. వానిలో శ్లేషానుప్రాణితాభేదాధ్యవసాయంబు నితఁడు భట్టబాణుఁడు. కాదంబరియందుఁబోలె గడుదీర్ఘము లగువచనములయందుఁ బ్రయోగించియున్నాఁడు. కథారంభముననే నైమిశారణ్యావర్ణనావచనము నవమస్కంధపాన గంగానదీవర్ణనావచనము లోనగువానిఁ జూడ నియ్యలంకారము నందుఁ గవికిఁ గలప్రేమ తెల్ల మగు.

క. “కొందఱకుఁ దెనుఁగు గుణ మగు
గొందఱకును సంస్కృతంబు గుణ మగు రెండొం
గొందఱకు గుణము లగు నే
నందఱ మెప్పంతుఁ గృతుల మైయ్యుమెడలన్.”

అని పోతన ముపోద్ఘాతమునఁ జెప్పి తత్ప్రతిజ్ఞానుసారంబుగఁ గొన్నిచోటులఁ గేవలాంధ్రపదరచనలును గొన్నియెడల శుద్ధగీర్వాణరచనలుం గావించె గాని లెస్సగాఁ బరిశీలించిన గ్రంథమునఁ దెనుఁగుకంటె సంస్కృతమే యెక్కుడయి గోచరించును. అష్టమస్కంధమున స్వర్గవర్ణనావచనపూర్వభాగంబును దశమస్కంధపూర్వభాగ

మునఁ గృష్ణావతార బాల్య క్రీడాదివర్ణనంబులును నాస్కంధంబుననే ఋతువర్ణనాదుల నొప్పారు వెక్కువచనములును నాంధ్ర పదభూయిష్ఠము లై యుండును గాని గీర్వాణరచనలే యీగ్రంథంబున బహుళము లై కన్పట్టుచున్నవి.

పోతనయశ్వాసాంతగద్యమునందలి “సహజపాండిత్య” యను బిరుదుం జూడ నితండు గురువులవాశ్రయించి విద్య నభ్యసించక స్వయముగాఁ గష్టించి గ్రంథములు చదివి పాండిత్యము సంపాదించె నని యెన్నవలసియున్నది. సహజపాండిత్యుడైనను బోతనకుఁ గలసహజం బగునుభయభిషాప్రవీణ్యంబును బదప్రయోగనైపుణ్యంబును నసాధారణములై యెసఁగు. భాగవతమునఁ గానవచ్చునొకకొన్నివ్యాకరణాదిస్థానిత్యముల కిమ్మహాకవీశ్వరుఁడు గురుముఖమున విద్యాభ్యాసము సేయమియే కారణ మని కొందఱుదురుగాని యదియట్లనియే నిర్ణయింపనవకాశము కానరాదు. పోతరాజుకవనంబున నిన్నిసులక్షణప్రయోగములును నిట్టిపాండితీమహిమయుఁ జూపట్టుచుండఁగా నొకటిరెండువ్యాకరణభ్రంశములును బొడసూపినయెడల వానికి జరికాలలేఖనసరంపరాజనితవ్యత్యాసములో, గ్రంథపాతంబున నితరకవిజనపూరణములో, మఱియేవో కారణము లై యుండనోపు నని యూహింపవచ్చును. పోతనకుఁ గేవలగ్రంథవిలోడనజనితవైదుష్యముమాత్రమే కాక సర్వతోముఖం బగు లోకానుభవజ్ఞానంబును గలిమికిఁ దద్రచనయం దనేకభాగములు నిదర్శనము లై యున్నవి. దశమస్కంధపూర్వభాగమునందలి రాసక్రీడాభివర్ణనావచనముం జూడ నిక్కవిశ్రేష్ఠునకుఁ గలభరితశాస్త్రప్రౌఢిమయు, హావభావాద్యభినయవర్ణనాపాటవంబును, వెల్లడియగు. దశమస్కంధముననే శ్రీకృష్ణునిశైశవక్రీడాప్రసంగంబున జలక్రీడాభివర్ణనంబును జలిది గుఱుచుకథయు, నాల మేపులీలయు, గ్రేపుమొదవులవిలాసములును గోదోహన ప్రకారములును మఱియు ననేకవిషయములును హృదయానురంజకము లగుస్వభావోక్తులఁ బాలుపార వర్ణింపఁబడి యునికిఁ జూడఁ జూడ నితని ప్రపంచజ్ఞానము తెఱఁగెఱుంగనగు.

పోతనశైలికిని నన్నయ తిక్కన యెఱ్ఱవలోనగువారిశైలికిని భేదములు గాన వచ్చుచున్నవి. వారికవిత్వమున వ్యాకరణ ప్రయోగప్రౌఢిమయు, నన్వయకాఠిన్యంబును, నాంధ్ర పదబాహుళ్యంబును మెండు. పోతనకవనంబున నన్వయసౌలభ్యంబును, బదసౌకుమార్యంబును, శబ్దార్థాలంకారాదిచిత్రంబులును, మెండు. కవిత్వయము వారిపద్యములలోఁ దఱుచుగా యతిప్రాసములపట్టులఁ బృథక్పదములుఁ లేక సంధిగ తాక్షరములఁగాని పదమధ్యాక్షరములఁగాని ప్రాసవిశ్రమములు ఘటిల్లఁ బొదపొదమునకు నిలిపి చదువ నెంతయు ననువుగాక యతిప్రౌఢముగా నుండును. పోతనపద్యములలోఁ దఱుచుగాఁ బ్రతిపాదాంతమునను విశ్రమస్థానంబులును బదములు ముగింపఁబడి శయ్యాచిత్రముల నొప్పి పామరులకును జనువ సులభము లై సరళము లై శ్రావ్యము లై యుండును. ఈభేదములఁ దెలుపుటకై సమానవిషయవర్ణనలు గల

కొన్నిపద్యములు రెండు గ్రంథములనుండి యెత్తి క్రింద వ్రాయుచున్నాము.

మాలిని. “ఏచి తలిర్చి తనర్చినక్రొవుల నిమ్మగుర్రావులజొంపములం
బూచినమంచియశోకములన్ సురపొన్నలఁబొన్నలఁ గేదఁగులం
గాచి బెడంగుగఁ బండినయాసహకౌరములం గదళీతతులం
జూచుచు వీనుల కిం పెసఁగన్ వినుచున్ శుకశోకిలసుస్వరముల్.”

కవిరాజవిర్రాజితము. “చనిచని మందట నాజ్యహవిర్ధృతసౌరభధూమలతాతతులం
బెనఁగినప్రమాదులకొమ్మలమీఁద నపేతలతాంతము లైనను బా
యనిమధుపస్రకరంబులఁ జూచి జనాధిపుఁ డంత నెఱింగి దపో
వన మిది యల్లదె దివ్యమునొందనివాసము దా నగు నంచు నెదన్.”

సీ. “శ్రవణసుఖంబుగా సామగానంబులు చదివెడుశుకములచదువు దగిలి
కదలక వినుచుండు కరులయుఁ గరికరశీతలచ్ఛాయఁ దచ్చీకరాంబు
కణములచల్లనిగా ద్వాసపడి వానిఁ జెంది సుఖం బున్నసింహములయు
భూసుర ప్రవరులు భూతబలుల్ గెచ్చి పెట్టు నీవారాన్నపిండతగులు
గడఁగి భక్షింప నొక్కటఁ గలసి యాడు
చున్నయెలుకల పిల్లల యొండు సహజ
వైరిసత్త్వంబులయు సహవాస మపుడు
చూచి మునిశక్తి కెంతయు, జోద్య మంగి.”

భారతము ఆదిపర్వము ఆ-ర-కణ్వామహామున్యాశ్రమవర్ణనము.

భాగవతమున

ఉ. “అందుఁ దమాలసాలవకుళార్జుననింబకదంబపాటలీ
చందన నారి కేళిఘన సారశరీమలవంగలుంగమా •
కందకుచందనక్రముక కాంచనబిల్వకపితమల్లి కా
కుందమధూకమంజుళనికుంజములం దనరారి వెండియున్.”

క. “పరిపక్వఫలభరానత
తరుకాఖానికరనివసితస్ఫుటవిహగో
త్కరబహుకొలఁచులరవ
భరితదిగంతములు గలిగి భవ్యం బగుచున్.”

క. “అతినిశితచంచుదళన
క్షతనిర్గతపక్వఫలరసప్రాశననా
దితరాజశుకవచోర్ధ
శ్రుతిఘోషము చెలఁగు శ్రవణసుఖదం బగుచున్.”

క. “లలితసహకౌరపల్లవ
కలితాస్వాదనకషాయకంతవిరాజ
త్కలకంతపంచమస్వర
కలనాదము లుల్లసిల్ల గడురమ్యము లై.”

క. ఆతులతమాలమహీజ
ప్రతీక్షణజాతజలదపరిశంకాంగీ
కృతతాండవభేలనవిల
నితపింఛవిభాసిబాలశిఖినేవ్యం బై”

తృతీయస్కంధము-కర్దమాశ్రమవర్ణనము.

క. “నుకుమారుఁ డతఁడు గోపా
లకవృత్తి వహించి యప్పులం గ్రమ్మరుచు
స్కీకే నాక కాదు వగలన్.
రికి నైనఁ దలంప మన మెరియదే వగలన్.”

భారతము - విరాటపర్వము.

క. “వికచముఖుఁ డగుచు కాత్రవు
లకు హితు లగునట్టివారలం గని భూపా.
లకుఁ డెద కత్తెరయును నా
లుక బెల్లము నై కలయఁ బలుకఁ గావలయున్.”

కాంతిపర్వము.

ఈపద్యములతోఁ బై వ్రాసినభాగవతపద్యములను బోల్పిచూడ ఛందో
విషయిక మగుభేదము గోచరించును.

భాగవతమునఁ గొన్నిచోటుల రేఫఋకారములు ప్రాసవిశ్రమములయందు
మైత్రిఁ జెందుచుంటం గని కాకునూరియప్పకవి తన యప్పకవీయములో

ఉ. “బమ్మెరపోతరాజకృతభాగవతంబు సలక్షణంబు గా
కిమ్మహి నేమిటం గొదవ యెంతయు నారసిచూడఁగాను రే
ఫమ్ములు తాలునుం గలిసి ప్రాసము లైనకతంబునం గదా
యిమ్ముల నాదిలాక్షణికు లెల్లరు మాని రుదాహరింపఁగన్.”

అనివ్రాసి పోతనకవిత్వములో నుభయరేఫసాంకర్యదోషము గన్పట్టుచున్న దని
చెప్పియున్నాఁడు. చక్కఁగ విచారింపఁగా నీసాంకర్యము భాగవతమునఁ గొన్నిచో
టులఁగానఁబడుచున్ననునాదోషము పోతనదియూ మితరకవులదియూ యనివిచారింప
వలసి యున్నది. ఆంధ్రకవులలో నొకపక్షమువా రీభేదమును బాటించినవారును
నింకొకపక్షమువారు దీనిని బాటింపనివారునై యున్నవారు. ఈ మతద్వితయ
ములో నేది ప్రశస్తమో యేది యవలంబనీయమో యేయేకపు లేయేపక్షము
వారో వీనినెల్ల నుపోద్ఘాతవిస్తరభీతిచే నిటఁ జర్చింపఁబూనుకొనము. పోతనరచన
యం దీమైత్రి యున్నదా యనునంశముమాత్ర మిచ్చట విచార్యము.

కూచిమంచితిమ్మకవి సర్వలక్షణసారసంగ్రహమునం దీవిషయమై కొండొక
విచారించి పోతనరచనయం దీమైత్రి గానరామి కుదాహరణములు వ్రాసి

ఆ.వె. “కాకునూరియప్పకవి యహోబలపతి
ముద్దరాజురామముఖ్యు లెల్లఁ
బోతరాజుకబ్బమున తాలు రేఫలు
గదిసె నంచుఁ జెప్పి రది హుళిక్కి.”

యని సిద్ధాంతీకరించియున్నాఁడు. దీనిని స్థాపింపఁ బోతన వ్రాసినభాగములు “ప్రథమ
స్కంధము, ద్వితీయస్కంధమునఁ గొంతయు, షష్ఠస్కంధమునవమంబులును
దశమ పూర్వభాగములోని కొంతయునునై” యున్న వని చెప్పి వానిలో నీదోషము

లేకుంట కుదాహరణములు వ్రాసియున్నాడు. అయినను వృత్తస్కంధము సింగ
నార్య ప్రణీత మని యా స్కంధమునం దాద్యంతపద్యములవలనఁ దెలియవచ్చెడి.
పయవాక్యమునందలి “వృత్త” యనఁపదము ప్రక్షిప్తముగాఁ బడియున్నదేమో,
ఉభయరేఖమై త్రి లేమికిఁ దిమ్మకవి వ్రాసినయదాహరణములలోఁ గొన్నిటిని వెండి
యుం గొన్నింటిని నిందు వ్రాయుచున్నాము.

ఉ. “మాటువడంగ లేనియసమర్థుల సుపుల నక్ష్రవిద్యలం
దేఱినిషిన్నపాపల వధించె నిష్పిద్ధపుఁ గ్రూరకర్ముఁ డై
పాటుఁడె వీఁడు పాతకుఁడు ప్రాణభయంబున వెచ్చనూర్చుచుం
బాఁడెడి వీనిఁ గావుము కృపామతి నక్షన పాపవజ్జనా.”

చ. “వెఱచినవాని నైశ్యమున వేఁదులు నొందినవాని నిద్ర మై
మఱచినవాని సౌఖ్యముగ మద్యముఁ ద్రావినవాని భగ్నుఁ డై
పఱచినవాని సాధుజడభావమువానిని గావు మంచు వా
చఱచినవానిఁ గామినులఁ జంపుట ధర్మము గాదు ఫల్గునా.”

ప్రథమస్కంధము.

ఉ. తెక్కలు రావు పిల్లలకు జేపటిసుండియు మేఱ గానవిం.....”

సప్తమస్కంధము.

మ. ఉటుకుం గుంభయుగంబుపై హరిక్రియన్ హుమ్మందు బాదమ్ములం
దిటుకుం గంతము వెన్న దన్న నెగయున్ హేలాగతి న్యాలముం
జఱచు న్నుగ్గుఁ దాకు మంచు మనుఁగున్ శల్భంబులున్ దంతముల్
విటు'గన్ ప్రేయుచుఁ బొంచిపొంచి కదియున్ వేదండయూథోత్తమన్.”

క. “ఎఱుఁగుదుఁ దెఱవా యిప్పుడు
వఱవను సకలంబు నన్ను మఱచినయెడలన్
మఱతు నని యెఱిగి మొఱుగక
మఱవక మొఱయిడిరయేని మఱి యన్యములన్.”

క. “ఒఱ పగునురమును బిఱుదును
నెఱిదోకయు ముఖము సిరియు నిర్మలఖురముల్
కుఱచుచెవులుఁ దెలిగన్నులుఁ
దఱు చగుక్కంతంబుఁ జూడఁ దగు నాహరికిన్.”

ఆ-వె. “చావు లేనిమందు చక్కన మన కబ్బె
ననుచుఁ గడవ యసురు లడఁచికొనిన
వెఱచి సురలు హరికి మొఱలు వెట్టిరి సుధా
పూర్ణఘటము పోయెఁ బోయె ననుచు.”

ఆ-వె. “వాలుఁగంటివాఁడివాలారుఁజూపుల
కూలి ధైర్య మెల్లఁ గోలుపోయి
తఱలి యెఱుక లేక మఱచె గుణంబుల
నాలి మఱచె నిజగణాలి మఱచె.”

క. “వెఱచుదు వంగుచు వ్రాలుదు
నఱిముఱి గుబురులకుఁ జనుచు హరిహరియనుచున్.

మఱుగుచు నులుకుచు దిఱదిఱఁ

గుఱుమట్టపుఁ బొట్టివడుగు కొంత నటించెన్.”

మ. “నెఱి నెల్లప్పుడు నిల్చి ప్రాణచయము నిర్మించి నిర్మించి వీఁ
పిఱయ న్నీల్లుచు నావులింపచు నజాం డీసృష్టియు న్మాని మే
నొఱగన్ తెప్పలు మాసి క్కేలగ డై యుండంగ నిద్రించుచుం
గుఱువెట్టం దొడఁగెం గలల్ గనుచు నుద్దోషించుచున్ భూవరా.”

క. “కుఱుగఱులు వలుఁదమిసలుఁ
జిఱుదోఁకయఁ బసిఁడియొడలు నీరి గలసాడలున్
నెఱిమొగము నొక్కకొమ్మును
మిఱుచూపులు గలిగి విభుఁడు బానం బయ్యెన్.”

క. “పెఱివాఁడు గురుఁ డటంచును
గొఱి గానిపదంబు నూపఁ గుజనుండును నీ
నెఱిఱోవ నడవ నేర్చిన
నఱిమఱి లేనట్టిపదము నందు దయాన్.”

మ. “ఉఱి కంభోనిధి రోసి వేదములకుయ్యం దైన్యముం జూచి వే
గఱు లల్లార్చి ముఖంబు సాఁచి బలువీఁకం దోఁక సారింపి మే
నెఱియం దొడలు దీటి మీస లదరన్ మీనాకృతి నిర్మలఁ డ
క్కఱటిం దాఁకి వధించె ముష్టిదళితగ్రావున్ హయగ్రీవునిన్.”

అష్టమస్కంధము.

మ. “తెఱివా నీపలుకట్ల యా వినుము లే దేవోత్తమాహ్వనముల్
మొఱగం బోలునె, వేల్పులం బడయుటల్ మోఘంబులే నీకు నీ
తఱిగర్భం బగుఁ బుష్టుఁడుం గలుగు నీతారుణ్యముం బూజ్య మా
వెఱవం గార్యము లేదు సిగ్గు దగునే వ్రీడావినమ్రాననా.”

నవమస్కంధము-

క. “మఱియును దనుజాఁడు రామునిఁ
గఱవన్ గమకించి తెఱిపి గానక యతనిం
జాఱచుఱఁ జూచుచు శౌర్యముఁ
బఱివోవఁగ నంత నింతఁ బదముల దన్నెన్.”

క. “కఱచి పిఱులివక మఱియును
వెఱవక నిజవదనజనితవిషదహనశిఖల్
మెఱయఁ దననిడుదయొడలిని
నెఱి హరిఁ బెనఁగొని మె భుజగనివహపతి వడిన్.”

చ. “వెఱిమఱి లేనిమేటి బలువీరుఁడు కృష్ణకుమారుఁ డొక్కచేఁ
జఱచి ఖగేంద్రుఁడనునఁ జక్కనిదొడలఁ బట్టి కన్నులుం
జొఱచొఱ దుర్విషానలము జొబ్బిలుచుండఁగ నొత్తి లీలతో
జిఱజిఱఁ ద్రిప్పివైచెఁ బరిశేషితదర్పముఁ గ్రూరసర్పమున్.”

క. అఱువదినాలుగువిద్యలు
నఱువది నాలుగుదినంబులంతన వారల్
నెఱివాడు లై నకతమున
నెఱినొక్కొక న్నాఁటివినికి నేర్పిరిలేకా.”

చ. “ఎఱుగుదు వేము నిన్ను వనజేక్షణమిత్రుడ వీవు కూరిమి
స్నేహయుచుఁ దల్లిదండ్రులకు మే లెఱిగింపఁ బ్రియుండు వంపఁగా
వఱలెడుభక్తి వచ్చితివి వారల నైన మనంబులోపలన్
మఱవఁడు శౌరి వేలు మఱి మాన్యులు రాజాన కవ్వరిచ్చటన్.”

మ. “కఱపించెన్ ఫణికోటిచే లలికలం గట్టించి గంగానది
న్నెళ్ళిఁ ద్రోపించె విషాన్వితాన్న మొగఁగెన్ నిద్రారతిం జెంది యే
మఱియుండం బొడిపించె నాయుధములన్ మత్పుత్త్రులం జేమియున్
గొఱగాఁ డీ ధృతరాష్ట్రనూనుఁడు మహాకూరుండు కార్యంబునన్.”

దశమస్కంధము.

ఇట్లు పై పద్యములు నింకననేకములును బోతనరచితభాగములలోఁ గేవల
శకటరేఫప్రాసముల కుదాహరణములుగాఁ గానఁబడుచుండుటఁజేసి రేఫఱకార భేద
మును బోతన లెస్సగా నెఱిగినవాఁ డనియు నుభయరేఫములమైత్రిగాఁడ దనుట
యే పోతనామాత్యునిమత మనియు నూహింపవలయు ననుట స్పష్టము.

వెలిగందలనారయాదులు రేఫఱకారములఁ గలిపినందుల కుదాహరణములు:—

చ. “హరిఁ బరమాత్ము నచ్యుతు ననంతునిఁ జిత్తములోఁ దలంచి సు
స్థిరత విశోక సౌఖ్యములఁ జెందినధీనిధు లన్యకృత్యము
ల్యుఱచియుఁ జేయనొల్లరు తలంచిన నట్టిద యౌ సురేంద్రుఁడుం
బరువడి నూయి ద్రవ్వెడు నిపానఖనిత్రము మానుకైవడిన్.”

ద్వితీయస్కంధము.

క. “మఱియును ఋష్యాశ్రమ వన
సరిదుపవననద పులిందజనపదగిరిగ
హ్వార గోష్ఠ యజ్ఞశాలా
పుర దేవాయతన పుణ్యభూములయందున్.”

మ. “తెఱఁ గొప్పన్ జనశీవియోగమునఁ గుంతి స్తన్యపానంబు సో
దరసంరక్షయుఁ గల్గ దేవవిభువ క్రృష్ణామృతంబున్ ఖగే
శ్వరుఁ డర్థిం గయికొన్నమాడ్కిఁ గురువంశశ్రేణి నిర్జించి త
ద్ధరణీరాజ్యముఁగొన్న మాద్రికొడుకుల్ ధన్యాత్ములే యుద్ధవా.”

క. “ధర కునకభోగ్యమును నిహ
పరదూరము నైనతను పుపాదేయముగా
నెఱి నమ్మి వస్త్రమాల్యా
భరణంబు లలంకరించుపామరజనులన్.”

క. పరఁగఁగ దక్కొద్దతు లి
ద్దఱు కొడుకులు నీకుఁ బుట్టి ధరణికి ప్రేఁ గ
నిరతము బుధజనపీఠా
పరు లై వర్తింతు రాత్మబలగర్వమునన్.”

♦ “మఱి” యను శబ్దములోని ఱకారము ప్రాసస్థానమందుండి రేఫముతోఁ బ్రాసమైత్రి
సెందునట్టి పద్యములు తృతీయచతుర్థస్కంధము లన నేకము లున్నవి.

- క. “వరుణుని బలమును దనుజే
శ్వరులేజముఁ దేజిమాడఁ జాలక శౌర్య
స్ఫురణము చెడి యెందేనియుఁ
బఱచెం దజ్జలధిమధ్య భాగమునందున్.”

తృతీయస్కంధము.

- క. “పరిపూర్ణం బగుభక్తిని
గర మనిశము సంశయూత్యకం బై చాలన్
వఱలిన హృదయగ్రంథిని
నిరసించు విరక్త యుతమనిష జనించెన్”
- చ. “హరిభజనీయ మాన్దనియతాత్మకుఁ లై భవదీయమూర్తిపై
వఱలిన భక్తియుక్తు లగువారలసంగతి గల్గఁ జేయు స
త్పురుషసుసంగతిన్ వ్యసనదుర్భరసాగర మప్రయత్నతన్
సరసభవత్కథామృతరసంబున మత్తుడ నై తరించెదన్.”
- చ. “నిరతముఁ చావకీనభజనీయపదాజ్ఞసుగంధలబ్ధి నె
వ్వరిమది వొందఁగాఁ గలుగు వారలు తత్ప్రియమస్త్యదేహమున్
గరము తగీయదారసుత కామసుహృద్వహబంధువర్గమున్
మఱియు విశ్వతోముఖ రమాహృదయేశ ముకుంద మాధవా.”

చతుర్థస్కంధము.

- చ. “కరువలిఁ బాయు వస్త్రమును గట్టనెఱుంగవు చూడ్కి దిక్కులం
బఱచుచుఁ జంచరీకములభాతిఁ జెలంగెడుఁ గంధరంబునం
బారలెడు ముక్తకేశ భరముం దుఱుమంగఁ దలంపు మిప్పుడి
ట్లరుదుగ రత్నకందుక ఐహారము సల్పెడు సంభ్రమంబునన్.
- క. “ధరణీసుతోత్తముఁడు తా
నరుదుగఁ దమవారు నెప్పినవి యెల్ల ను నే
మఱి కందుఁ బ్రీతిసేయక
నిరతము గృహకర్మ మట్లు నెఱపుచునుండెన్.”
- క. “ధరణీవల్లభ నిన్నును
నిరతంబును బుద్ధదేవునిం గొలిచినయా
తెఱుగునఁ గొలిచెద మని భా
సురమతి బోధించి రపుడు సుమతిం బ్రీతిన్.”

పంచమస్కంధము.

- క. “అరుదుగ నరహరిభక్తిం
బారయనియా పురుషు సుకృతపుంజంబులు వే
మఱు పుణ్యుఁ జేయ నేరవు
నరవరమధుఘటము పెక్కునదులంబోలెన్.”
- చ. “ఎఱుగఁమిఁ జేసినట్టి గురు హేశన మంత నెఱింగి యింద్రుఁ డ
చ్చెరువడి భీతి నొంది యతిచింతితుఁడై తలపోసి పల్కె న
ప్రరమపరిత్ర లోకనుతభవ్యచరిత్ర విశేషపాదపం
కరుహముఁ బూజనీయక యకర్మముఁ జేసితి నల్పబుద్ధిన్.”

షష్ఠస్కంధము.

క. “ఎఱుంగమి నై నను భూసుర
వరులధనం బపహరింప వలవదు పతికిన్
మఱిపున ననలము ముట్టిన
దరికొని వెసఁ గాల్పకున్నె తను వెరియంగన్.”

క. “ఎఱిగెఱిగి బ్రహ్మహత్యా
దురితంబున నీమనంబు దూకొనె బాపొ
త్తరణప్రాయశ్చిత్తము
దొరకొని కావింపుమయ్య దుర్జనచారణా.”

దశమస్కంధము-ఉత్తర భాగము.

ఇట్లు పెక్కుచోటుల నితరకవిరచితభాగములలో నుభయరేఖమైతి గలపద్యములు
గానవచ్చు చున్నవి. ఇదియునుంగాక యితరదోషములు గొన్ని వారికవిత్వములఁ
గన్నట్లు చున్నవి.

క. “వినుము ఫలారంభుఁడు కృప
ఁబని నడిగినఁ దనయశంబునుం దనమానం
బును జెడుఁ గావునఁ దగ నీ
వెనయ వివాహేచ్ఛఁ దగులు టెఱిగే గే నిటకున్.”

తృతీయస్కంధము.

క. అని యిట్లులు ప్రతికూలవ
చనములు దఱుండు వలికి శపియింతును శ
ర్వుని నని జలములు గొని కర
మున నిలి పి ట్లనియె రోషమున ననఘాత్మా.

చతుర్థస్కంధము.

పై రెండు పద్యములలోఁ గ్వా రేత్తునకుసంధి. గ్రంథవి న్తరభీతిచే మఱియుఁ
బ్రయోగంబులువ్రాయక విరమించెదము. శైలింబట్టిచూడఁదృతీయచతుర్థస్కంధము
లలోఁ జాలభాగములు పోతనార్యవిరచితములు గానోప వని యెన్నవలసియున్నది.
ఆస్కంధములంతయు నుత్సన్నములై యుండెనేని వెలిగిందలనారయాదులు వానిని
బూరించి వానియంతిమగద్యములలోఁ బంచమషష్ఠికాదశ వ్యాదశస్కంధాంతము
లందుఁబోలెఁ దమ పేరులకు జెప్పికొనియేయుందురు. అట్లు చెప్పికొనకునికింజూడఁదృ
తీయచతుర్థస్కంధములు పూర్ణముగా నశింపక చాలభాగము యాపునెడఁగా నార
యాదు లున్నవాని సలిపి లేనిచోటుల నూత్నరచనలు గావించి పూరించి రని తోచు
చున్నది. దీనిని నిర్ణయము సేయుటకుఁ దగినమూఢారము లేవియు మాకుఁ జిక్కనం
దున నియంశము విచార్య మని యంతర్వాణిజనంబులతో విన్నవించుచు నీవిచికిత్స
నింతటితో విరమించెదము.

పోతనభాషాంతరీకరణము ప్రాముఖ్యముగ మూలగ్రంథము ననుసరించియే
యుండు. కొన్నిచోటుల మూలగ్రంథములోనిశ్లోకములయర్థము లెస్సగాఁ దెలియు
నట్లు వ్యాఖ్యానమురీతిని విపులముగావ్రాసియుఁ గొన్నియెడలఁ దనహరిభక్తి తేట
పడునట్లువర్ణనలు మూలగ్రంథముననున్నవానికంటె నెక్కుడుగరచియించియుఁగొన్ని

తావుల శ్రీవిష్ణుపురాణము, లోసగు గ్రంథములనుండి కొత్తకథల నెత్తి కూర్చియు నిమ్మాడ్కిని బోతన తనపొత్తమును సంస్కృతమునకంటె నెక్కు డగునట్లు పెంచి వ్రాసెను. దశమస్కంధపూర్వభాగమునందలి నరకాసురునితోడిసత్యభామాయుద్ధము విష్ణుపురాణమునుండి చేకొనఁబడినది. ఇటు లున్నను మొత్తముమీఁద నాంధ్రభాగ వతము సంస్కృతభాగవతము ననుసరించియే యుండును. ఈకవీశ్వరునిభాషాంత రీకరణముం జూపుటకై కొన్నియుదాహరణములు వ్రాయుచున్నాము.

సంస్కృతభాగవతము-ప్రథమస్కంధము.

“అత్మారామా శ్చ మనయో నిర్గంధా అప్యరుక్రమే
కుర్వం త్యహైతుకీం భక్తి మితం భూతగుణో హరిః”

దీనికిఁ దెనుఁగు.

క. “ధీరులు నిరపేక్షులు నా
తామ్రములు నైన మనులు హరిభజనము ని
ష్కారణమ చేయు చుందురు
నారాయణుఁ డట్టివాఁడు నవ్యచరిత్రా.”

ఈ పద్యము మూలశ్లోకమునకు సరిగా నున్నయది.

శ్లో. “నమః పరస్మై పురుషాయ భూయసే
సదుద్భవస్థాననిరోధలయా
గృహీతశక్తిత్రితయాయ దేహినా
మంతర్భవా యానుపలభ్యవర్త్యనే.”

మ. “పరుఁ డై యీశ్వరుఁ డై మహామహిముఁ డై ప్రాదుర్భవస్థానసం
హరణక్రీడనుఁ డై త్రిశక్తియునుఁ డై యతర్గతి జ్యోతియై
పర మేష్ఠిప్రముఖామరాధిపులకుం బ్రాపింప రాకుండుడు
స్తరమార్గంబునఁ దేజరిల్లుహరికిం దత్వార్థి నై మ్రొక్కెదన్.”

ఇందు శ్లోకార్థము విపులముగాఁ దెనిఁగింపఁబడినది.

శ్లో. “య త్కిర్రనం య తస్మిరణం య దీక్షణం
య ద్వందనం య చ్ఛ్రవణం య దర్హణం
లోకస్య సవ్యో విధునోతి కల్మషం
తస్మై సుభద్రశ్రవసే నమో నమః”

ఉ. “ఏవిభవంద నార్చనము లేవిభుచింతయు నామకీర్తనం
బేవిభులీల లద్భుతము లేవ్వనిసంశ్రవణంబు నేయ వో
షావళిఁ బాసి లోకము శుభాయతవృత్తిఁ జెలంగు నండు నే
నావిభు నాశ్రయించెద నఘాఘునివృత్తిదు భద్రకీర్తిదున్ .

ఇం దొకటి రెండు విశేషము లెక్కుదుగాఁ జేర్చఁబడినవి.

భాగ. ద్వితీయస్కంధము.

శ్లో. “ఏక స్వయా యో జగతస్సృత్యయా
ద్వితీయయాత్మ న్యది యోగమాయయా
సృజ స్యదః పాసి పున ర్గ్రసిష్యసే
య భోర్ణ నాభి ర్భగవన్ స్వశక్తిభిః.”

మ. “అనఘా, యొక్కడ వయ్య నాత్మకృతమాయాజాతసత్త్వాదిశ
క్తి కాయస్థితి నీజగజ్జనవృద్ధికోభహేతుప్రభా
వనిరూఢిం దగు దూర్తనాభిగతి వీశ్వస్తుత్య సర్వేశ నీ
ఘనలీలామహిమార్ణవంబు గడవం గా వచ్చునే యేరికిన్.”

తృతీయస్కంధము.

ఇందుఁ దురీయపాద మధికముగా నున్నను శ్లోకార్థము సుంతేనియుఁ గొఱం
తవడనీక తెనిగింపఁబడియె.

శ్లో. “బిభర్షి కాయం పీవానం సోద్యమో భోగవా న్యథా
విత్తం చే హోద్యమవతాం భోగో విత్తవతాంను హ
భోగినాం ఖలు దోహోయం పీవా భవతి నాన్యథా.
న తే శయానస్య నిరుద్యమస్య
బ్రహ్మన్నహోగో యత ఏవ భోగాః
అభోగినో యం తవ విప్రదేహః
పీవాయత స్తద్వద నః క్షమంచేత్
కవిః కల్యాణిపుణదృ క్చిత్రప్రియకథ స్సమః
లోకస్య కుర్వతః కర్మశేషే తద్వీక్షీతాపివా.”

సీ. భూమి నుద్యోగి యై భోగి యై యుండెడి నరునికై వడి మునినాథ నీవు
ఘనశరీరము దాల్చి కదలవు చిత్ర ముద్యమయుక్తునికై గాని ధనము లేదు.
ధనవంతునకుఁ గాని తగుభోగములు లేవు భోగికిఁ గాని సంపూర్ణ మైన
తనువు లే దుద్యోగధనభోగములు లేక నేల నూరక పడి నిద్రవోవు

నీకు నెట్లు గలిగె నిరుపమదేహంబు
సముడ వార్యుడవు వికారదుడవు
బద్ధినిధివి జనులఁ బొగడవు తెగడవు
నిద్రప్రతిదిశంబు నిలుప నేల.”

సప్తమస్కంధము.

పైశ్లోకములయర్థము సంగ్రహముగ నొక సీసపద్యమునందె వ్రాయఁబడి
యున్నది.

శ్లో. “యస్సాన్వితృనీదం నిజమాయ యార్పితం
క్వచి ద్విభాతం క్వచ త త్తిరోహితం
అవిద్యదృ క్సాక్ష్యభయం త దీక్షితే
స ఆత్మమూలోఽవతు మాం పరాత్పరః”

క. “ఒకపరి జగములు వెలి నిడి
యొకపరి లోపలికిఁ గొనుచు నుభయము గనుచుం

సకలార్థ సాక్షి యగున
య్యకలంకుని నాత్మమూలు నర్థింతుమదిన్,

శ్లో. “దిదృక్షువో యస్య పదం హి మంగళం
విముక్తసంగ మనయ స్సుసాధవః
చరం త్యలోకవ్రత మవ్రణం వనే
భూతాత్మభూతా స్సుహృద స్స మే గతిః.”

తే. గీ. ముక్తసంగు లయినమునులు దిదృక్షులు
సర్వభూతహితులు సాధుచిత్తు
లసదృశవ్రతాధ్యులై కొల్లు రెవ్వని
దివ్యపదము వాడు దిక్కు నాకు.”

అష్టమస్కంధము.

శ్లో. “క స్యాశ్చిత్పూతనాయంత్యాః కృష్ణాయం త్యపిబత్సనం
లోకయత్వా రుదం త్యన్యా పదాహం చ్చకటాయతీం
దైత్యయిత్వా జహా రాన్యా మేకా కృష్ణార్భభావనాం
కృష్ణరామాయతే ద్వేతు గోపవత్సయితాః పరాః
వత్సయితాన్ గృహీత్వాన్యా భ్రామయిత్వా న్యపాతయత్
కృష్ణాయితా జఘానాన్యాతత్రైకాంతు బకాయితాం
అహూయ దూరగాయద్వత్కృష్ణస్త మనుకుర్వతీమ్.”

సీ. “పూతన యై యొక్క పాలఁది చరింపంగ శౌరి యై యొకకొంత చన్నుగడుచు
బాలుఁ డై యొకభామ పాలకు నేడ్చుచో బండి నే ననులేమఁ బాఁడ దన్ను
సుడిగాలి నని యొకసుందరి గొనిపోవ హరి నని వర్తించునబ్జముఖియు
బకుఁడ నే నని యొక్కపడఁది సంరంభింపఁ బద్మాక్షుఁ డనుకొమ్మ పరిభవించు

అ. వె. నెలమి రామకృష్ణు లింతు లిద్దఱు గాఁగ
గోపవత్సగణము గొంద యగుదు
రసురవైరి ననుచు నబల యొక్కతె చీరుఁ
బసుల మనెడు సతుల భరతముఖ్యు.”

శ్లో. జయతి తేధికం జన్మనా వ్రజః
శ్రయత ఇందిరా శశ్వ దత్ర హి
దయిత దృశ్యతాం దిక్షు తావకా
స్త్వయి భృతాసవ స్త్వాం విచిన్వతే.”

క. “నీవు జనించినకతమున
నోవల్లభ లక్ష్మీమంద నొప్పె నధిక మై
నీవెంటనె ప్రాణము లిడి
నీవా రరసెదరు చూపు నీరూపంబున్.”

శ్లో. “శరదుదాశయే సాధుజాతస
త్సరసిజోదర శ్రీముషాదృశా
సురతనాథ తేఽశుల్కదాసికా
వరద నిఘ్నతో నేహ కిం వధః.”

క. “శారదకమలోదరరుచి
చోరక మగుచూపువలన నుందర మమ్ముం
గోరి వెల యీనిదాసుల
ధీరత నొప్పించు టిది వధించుటగాడే.”

శ్లో. “శ్రుతదేహినాం పాపకర్మణం
తృణచరానుగం శ్రీనికేతనమ్
ఫణిఫణార్పితం తే పదాంబుజం
వృణు కుచేషు నః కృంధి హృచ్చయమ్.”

ఉ. “గోవులవెంటఁ ద్రిమ్మరుచుఁ గొల్చినవారల పాపసంఘముల్
ద్రోవఁగఁ జాలి శ్రీ దనరి దుష్టభుజంగ ఫణాలతాగ్రగం
భావిత మైన నీచరణపద్మము చన్నలమీఁద మోపి త
ద్భావజపుష్పభల్లభవబాధ హరింపు వరింపు మాధవా.”

దశమస్కంధము.

పైశ్లోకము లన్నియు నర్థలోపము లేకుండునటులు లెస్సగాఁ దెనిఁగింపఁబడిన
యునికిఁ జూడఁ గవికిఁ గలభాషాంతరీకరణచాతుర్యము లేటపడు. కేవలవర్ణనాప్రసం
గములు పొసంగినచోటులఁ బోతన మూలమునకంటె నెక్కుడుగావ్రాసినను దత్త్వ
విషయనిరూపణము సేయునపు డెల్లఁ బ్రాయశ్చముగా మూల గ్రంథశ్లోకార్థములం
బట్టియే తెనిఁగించియున్నాఁడు.

ఇదానీంతనవిద్యజ్ఞులు గొందఱు సంస్కృత గ్రంథములను దెనిఁగించునెడల
మూల గ్రంథములో నున్నవిశేషణములనుగూడ విడువక తెనుఁగు సేయవలయు నని
యు మూల గ్రంథములో లేనియెట్టివిశేషణమునేని నభిప్రాయమునేనిఁ దెనుఁగునఁ
బొందింపఁదగ దనియు భావించుచున్నారు. అట్లన్యూనానధికంబుగ గీర్వాణభాషలోని
నాటకములను గావ్యములను దెనుఁగుసేసినచోఁ లెస్సగానుండును గాని పురాణేతి
హాసంబుల నాచందంబున నాంధ్రీకరించినచో నాయాంధ్రగ్రంథములుపసచెడి చదు
వుట కెంతయునేవగలిగించు. ‘హనుమాన్ మారుతాత్మజః’ ‘యుధిష్ఠిరోధర్మపుత్రి’
ఇట్టివిశేషణములు తఱుచుగాఁ బ్రయోగింపఁబడియుండుటఁజేసి వానినెల్ల మాటి
మాటికిఁ దెనుఁగునకు దెచ్చినచో భాషాశైలియందమునకు లోపము వాటిలునని
తోఁచెడి. వెండియు నాంధ్ర శైలికనుగుణంబుగ నుచితభంగులనక్కడక్కడఁగొన్ని
విశేషణములు నభిప్రాయములును రసవంతంబుగఁ బ్రయోగించుచుఁ గథాసందర్భ
మునుమాత్రము మానక తెనిఁగించుటయే శ్లాఘనీయభాషాంతరీకరణమని తలంచె
దము. భారతము నాంధ్రీకరించినకవిత్రియమువారును భాగవతమును దెనుఁగుసేసిన
బమ్మెరపోతరాజును సమతమునే యవలంబించినవారు.

వెలిగందలనారయానులకవనంబునుగుఱించి విశేషంబుగా నిటఁ జర్పింప నవసరము: లేదు. వాడును బోతనామాత్యునిశైలినే గువలంబించి దాని తెఱంగు ననే తమరచనలనుం జేసియున్నారు. పోతనకవనమునందుం బోలె వారికవనము నందును సంత్యనియమప్రాసాదిశబ్దాలంకారములును ఛేకయమకాదిచిత్రరచనలును సభేదాధ్యవసాయములును గానవచ్చుచున్నవి. ఐనను వారికవన మెల్లవిధములఁ బోతన కవనమునకంటెఁ దద్దయు లోకువ యగుట కెంతమాత్రమును సందియము లేదు. వీరికవనంబులలో సింగనాఝానికవనము తక్కుంగల యిరువురికవనముల కంటెఁ బ్రౌఢ మనియుఁ నారయకవనము గంగరాజుదానికంటె సరస మనియుఁ దోచుచున్నయది. పోతన వ్రాసినసంపూర్ణ భాగవత ముండినయెడల నెంతమనో హరముగా నుండును!

ఇందలి రుక్మిణీకల్యాణము, గజేంద్రమోక్షణము, ప్రహ్లాదచరిత్రములోనగు కథలను బాలురకును బాలికలకును విశేషముగాఁ జెప్పింతురు. భారతముంబోలె భాగవతమును సకలపండితపామరజనంబులమనంబుల కెక్కినగ్రంథము. పల్లియల లోనిజానపదులును జదువులయ్యుం గొని దీనిని వీధిపురాణముగాఁ జదివింతురు.

పోతనామాత్యునిశైలినిగూర్చి యెంతేని వ్రాయఁదగియున్నను బీతికావిస్తర భయమున నింతకంటె నిట విపులముగాఁ జర్పింప నయితి కాదాయె. ఇష్టహాకవి పదలాలిత్యమును, రచనాసౌకుమార్యమును, సరసపదప్రయోగవైచిత్ర్యంబును, సుభయభాషాప్రావీణ్యంబును, హరిలీలావర్ణనాపాటవంబును, వేదాంతార్థనిరూపణ వైదగ్ధ్యంబును నితనిరచనలఁ జనువఁ జడువ గోచరించును.

ఇతనిపదము లతికోమలములు. అలంకారములు మనోజ్ఞములు రచనలు సరసములు. పాకము మధురము. ఇతనియెడం జూపట్టుహరిభక్తియగ్గలము. పాండిత్యము మిక్కుటము. లోకానుభవం బహీనము. వేదాంతార్థవింతలంబు మెండు. పురాణరత్నం బగునిమ్మపాభాగవతము నాంధ్రీకరించి యితండు సాపాయంబగు కాయంబు నొఱంగియు జీవించియేయున్నవాడు. ఇతని భాగవతము నాంధ్రదేశీయు లెల్లరుఁ బెల్లుగాఁ జదివి భవగుగార్తులు నిర్దేపత్వమును భాషాజ్ఞానార్థులు భాషాజ్ఞానమును సుకవిపుంగవు లానందమును భాగవతులు చృఢభక్తిని మును కనువులు మోక్షమును బొందుదురుగాక యని యచుగ్రహింప సర్వేశ్వరుం బ్రార్థించుచు నీయుపోద్ఘాతము నుపసంహరించెదము.

నాగపూడి కుప్పస్వామయ్య, బి. ఏ.

అంధ భాగవత రచనా క్రమము. ౧౧

కైఁదెలిసినపోతనామాత్యవిరచితం బగునీయాంధ్రభాగవతంబునం గలగ్రంథ సంఖ్య సాకల్యంబుగా గణింప సరాసరి ముప్పదివే లగుచున్నది. ఈ గ్రంథంబునకు మూలభూతం బగుసంస్కృతభాగవతంబునం గలగ్రంథసంఖ్య రమారమి యరువది రెండువేటి. ఈమీఁద జెప్పినక్రమమున మూలగ్రంథము నతిక్రమించెడి గ్రంథసంఖ్యగలదిగా నీ గ్రంథము రచియింపఁబడుటకుఁ గారణం జెయ్యది యనిన, బ్రాహ్మద్యష్టాదశపురాణంబులలో నుత్తమం బగునీపురాణం బత్యంతరహస్యార్థప్రతిపాదకంబు ను, బరమవేదాంతప్రతిపాద్యభగవద్గుణగణాపాదకంబును నైన యుత్తమగ్రంథం బగుటంబట్టి యిట్టిగూఢం బైనగ్రంథార్థంబు దేటపఱుప వ్యాఖ్యానరూపముగా నభివర్ణించుట, భగవద్గుణవర్ణనాదిఘట్టంబులందు సంస్కృతభాగవతప్రతిపాదితక్రమమున నభివర్ణించి స్వకీయభగవద్భక్త్యతిశయమున స్వానంద్యకవిత్వవిద్యాచాతురీ సంప్రాప్తినిరంకుశస్వాతంత్ర్యము సకలవిద్యజ్ఞనంబులకుం దెలుప భగవద్గుణాదులను విశేషముగా వర్ణించుట, *భాగవతగ్రంథప్రతిపాదితంబై కాకవిశిష్టశిష్టజనాంగీకార్యంబులగు విష్ణుపురాణహరివంశాదిగ్రంథప్రతిపాదితంబు లగుకథావిశేషంబులం గొన్నిటిం దెలుపుట, యనునీహేతుత్రయంబువలననుచింధ్రభాగవతంబునందు సరాసరి యష్టసహస్రగ్రంథసంఖ్య యధికంబై యున్నది. కానసంరక్షితసకలార్థంబులు గలధనికునక నధికారంబు చేకూడుటచే నతనిసంపద యతిశ్లాఘ్యంబుగా నుండురీతి సంస్కృతభాగవత గ్రంథప్రతిపాదితార్థావిరుద్ధభగవద్గుణవర్ణనాదులుగల యీ గ్రంథం బతిపూజ్యంబుగా సకలవిద్యజ్ఞనంబులచే నంగీకరింపంబడఁదగినదిగా నున్నయది. ఇదియునుం గాక భారతరామాయణవిష్ణుపురాణనాఁకందాద్యుత్తమ గ్రంథములఁ దెనుంగున గద్యపద్యాశ్రికంబులుగాఁ జేసిననన్నయభట్టారకాదులయినమహాకవు లాచూగ్రంథస్థితకథాంశానుక్రమణికమాత్రము వదలక తమకుఁ దోచినట్లు గ్రంథరచన గావించినందున సపాదలక్షగ్రంథపరిమితం బగుమహాభారతం బాంధ్రంబున సరాసరిపంచాశత్సహస్రసంఖ్యాకగ్రంథవిస్తృతంబై యున్నది. ఇజ్జతీరునఁ జతుర్వింశత్సహస్రగ్రంథపరిమితంబై షట్కొండములంగల శ్రీమద్రామాయణము తెనుంగునందు ముందుచెప్పినచొప్పున భాస్కరకవి పంచదశసహస్రగ్రంథ విస్తృతంబుగా నొనర్చె. ఇట్లు మూలగ్రంథార్థం బతిసంగ్రహంబు సేసి స్వేచ్ఛననుసరించి గ్రంథంబుల రచించుటవలన వ్యాసవాల్మీక్యాదిమహర్షులయధోక్తార్థంబు సమగ్రంబుగాఁ దెలుపఁబడక కేవలకథాంశానువర్ణనపరంబులుగా నుండుటవలన ఋషిప్రోక్తసంస్కృతగ్రంథంబులవలె నత్యాదరణీయములు గానేరవు గావునఁ బూర్వోక్తక్రమంబున నీభాగవతము వ్యాసప్రోక్తభాగవతగ్రంథార్థమున నీషన్మాత్రంబయినం బొరపాటు లేకయుండుటయ కాక యాయాసందర్భములకుఁదగి

† ఇందు సత్యకామాయుధాదికథాభాగములు మూలగ్రంథం బగుభాగవతమందుఁ దెలుపఁబడనివి.

నట్లు హరిగుణవర్ణనాధిక్యాదులుం గలిగి యుండుటవలన సమగ్రభగవద్గుణప్రతిపాదక గ్రంథ మగుచున్నది. కాబట్టి భగవద్వ్యాసప్రణీతభాగవతమువలె బోతనామా త్యవిరచితం బగునీ గ్రంథ భాగవతమును బఠించునట్టినిఖిలజనులకు నైహికాముష్మిక ఫలప్రదం బగు నని నిశ్చయింప నించుకయు సందియంబు పనిలేదు.

... శ్రీకృష్ణావతారకాలనిర్ణయవిచారఘట్టము. ...

శ్రీమద్భగవద్గీతజనాపన్నివారణైకపరాయణుం డగునాదిత్యారాయణుండు భూభారావతరణార్థంబు బ్రహ్మరుద్రేంద్రాదినిఖిలదేవగణంబులచే సంప్రార్థించు డై శ్రీకృష్ణావతారంబునొంది యఖిలదష్టజననిబర్హణ శిష్టజనపరిరక్షణాదికృత్యంబులు నలిపి యమానుషంబు లగువిచిత్ర చరిత్రంబులచే నపరిమేయమహిమ నశేషభక్తజనాళికిం దెలిపి మరల బ్రహ్మాదిదేవగణప్రార్థించు డై స్వధామం బగువైకుంఠధామంబున కరిగె. అట్టియపరిమేయానన్యాదృశానవద్యగుణగణ ప్రభావవినుతుం డగుభగవంతుని యవతారకాలనిర్ణయంబు నన్యూనానతిరక్తం బగునట్లు సాకల్యంబుగాఁ దెలిపెడు భాగవతవిష్ణుపురాణహరివంశాదిగ్రంథంబులలోఁ గొన్నిటియందు శ్రీకృష్ణావతారఘట్టంబునఁ దజ్జననక్షత్రమును దదావిర్భావప్రతిపాదకనిశీధకాలవిశేషమును మాత్రము దెలియుచున్నవి. మఱికొన్నిగ్రంథంబులయందు మాస-యుతు-పక్ష-నక్షత్ర-ముహూర్తములుమాత్రము దెలుపఁబడియున్నవి గాని యట్టియభ్యుదయకాలంబు నిఖిలభక్తజను లత్యంతానందంబున నిదాసించి తెలిసికొనుటకు నుపయుక్తం బగు నట్లు యుగవర్షాదినిర్ణయంబావతారఘట్టంబునఁ గంతోక్తిగా నెందుం దెలుపఁబడలేదు. అయినను దదితరఘట్టంబులయందు నాయుగవర్షాదినిర్ణయంబు విద్యజ్ఞ నైకవేద్యం బగునట్లు వివిధవచనంబులచే సూచితంబైయున్నది. అట్టిసూచితార్థం బఖిలభక్తజనగ్రాహ్యంబు గానియెడల నాకృష్ణపరబ్రహ్మమూర్తి యేయుగంబున నేవర్షంబున నవతరించె ననియు, నట్టికాలంబు గణింపనిప్పటికి గతవత్సరము లిన్ని యయ్యె ననియు, నమ్మహాస్మృండు భూలోకంబున లీలామానుషవిగ్రహంబు దాల్చి యుండినవర్షంబు లిన్ని యనియు, దలియక భగవద్భక్తు లెల్లవారును సందిగ్ధమానసు లగుచున్నారు. కాబట్టి యట్టిసూచనానివృత్తి చేయుటచే నఖిలాస్మదీయజనుల నుల్లసింపఁ జేయఁదలంచి శ్రీకృష్ణావతారకాలనిర్ణయప్రతిపాదక గ్రంథంబులఁ దెలుపఁబడి యుండెడు ప్రమాణవచనాభిప్రాయములఁబట్టి సర్వగ్రంథసామరస్యంబు గలుగు నట్లు విశదముగా నీదిగువఁ దెలుపుచున్నాము.

→ శ్రీకృష్ణావతారకాలనిర్ణయకప్రమాణవచనార్థవిచారము. ←

శ్రీమద్భాగవతమునందు దశమంబునం గలతృతీయాధ్యాయమునందుఁ దెలుపఁబడి యుండెడు శ్రీకృష్ణమూర్త్యావిర్భావకాలప్రతిపాదక ప్రమాణవచనములు.

శ్లో. అథసర్వగుహోపేతః కాలః పరమశోభనః

యశ్చైవాదనజన్మర్షం శాంతర్ష గ్రహతారకమ్.

శ్లో. మందం మందం జలధరా జగర్జు రనుసాగరమ్
నిశీధే తమ ఉద్భూతే జాయమానే జనార్దనే.

ఈశ్లోకద్వయమునందు ప్రథమశ్లోకమున “అజనజన్మరమ్” అనుటచేత రోహిణీనక్షత్ర మనియు, రెండవశ్లోకమున “నిశీధేతమఉద్భూతే” అనుటచేత జీక టితోఁ జేరియుండెడు నిశీధకాల మ్మనియుఁ దెలియఁబడుచున్నది. ఈమీఁద జెప్పిన రోహిణీనక్షత్రనిశీధకాలములు గాక తక్కిన యగ వర్ష ఋతు మాస పక్ష తిథులు మొదలయినవి యేమియు నీభాగవతమున నుండనారాయణావతారఘట్టంబునఁ దెలుపఁబడియుండ లేదు,

హరివంశమునందు పూర్వభాగములోఁ గల ౫౨-వ యధ్యాయమునందలి ప్రమాణవచనములు.

యోగమాయాం ప్రతి విష్ణుః_కీః.

శ్లో. తతోఽహం సంభవిష్యామి దేవకీజతరే శుభే
గర్భే త్వయా యశోదాయా గంతవ్య మవిలంబితమ్.

శ్లో. ప్రావృట్కాలే చ నభసి కృష్ణాష్టమ్యా మహం నిశి
ఉత్పత్స్యః నవమ్యాంచ ప్రసూతిం త్వమవాప్స్యసి.

ఈశ్లోకద్వయంబునందు “ప్రావృట్కాలే” అనుదానివలన వర్షర్తు వనియు “నభసి” అనుదానివలనశ్రావణమాస మనియు “కృష్ణాష్టమ్యాం నిశి” అనుటవలనఁ గృష్ణపక్షాష్టమినాఁటిరాత్రిపూట యనియుఁ దెలియఁబడుచున్నది. మరియు “నవమ్యాంచ ప్రసూతం త్వమవాప్స్యసి” అనువాక్యార్థమును వక్ష్యమాణహరివంశ గ్రంథోదాహృతప్రమాణవచనముగ “యా మేవరచనీకృష్ణో జజ్ఞే వృష్ణికులేప్రభుః | తామేవ రజనిం కన్యాం యశోదాదే వ్యజాయత” అనువచనార్థంబును సమరసపెట్టి యాలోచింపఁగా నవమీవిధగలయష్టమి శ్రీకృష్ణజననతిథియని తేలియఁబడుచున్నది.

తస్మిన్నేవాధ్యాయే—యోగనిద్రాం ప్రతి శ్రీమన్నారాయణో_కీః.

శ్లో. అర్ధరాత్రే కరిష్యామి గర్భమోతం యథాసుఖమ్
అష్టమస్యతు మాసస్య జాతా వావాం తత స్సమమ్.

శ్లో. అహం యశోదాం యాన్యామి త్వం దేవిం యాహి దేవకీమ్
అవయోర్గర్భవ్యత్యాసే కంసో గచ్ఛతి మూఢతామ్.

—అధ్యాయే_౫౩.

శ్లో. యస్మిన్నహని దేవేశం గర్భే చాధ త దేవకీ
యశోదాపి సమాధత్త గర్భం త దహ రేవహి.

శ్లో. విష్ణో శ్శరీరతాం నిద్రాం విష్ణో ర్నిర్రేశ కారిణీమ్
గర్భకాలే త్వసంపూర్ణే హ్యష్టమే మాసి తే స్త్రీమా.

శ్లో. దేవకీచ యశోదాచ సుషువాతే సమం తనా

యా మేవ రజనీం కృష్ణో జజ్ఞే వృష్ణీకులే ప్రభుః.

శ్లో. తా మేవ రజనీం కన్యాం యశోదాదే వ్యజాయత

అప్తన్యూం శ్రావణే మాసి కృష్ణః తే మహాతీథౌ.

శ్లో. రోహిణ్యా మర్ధరాత్రేచ సుధాంశా పునయోన్మూఖే

దేవక్యజనము ద్విష్టుం యశోదా తాంతు కన్యకామ్.

శ్లో. ముహూర్తేభిజితి ప్రాప్తే హ్యర్ధరాత్రే సుఖావహే.

తస్మిన్నేవాధ్యాయే.—

శ్లో. వసుదేవ స్తత్యో గత్వా దేవకీగర్భవేశ్మతత్

దదర్శ దేవదేవేశం రాత్రౌ జాత మధోక్షజమ్.

శ్లో. శయాన మాంబుజే పత్రే వటపత్రే యథాపురా

ప్రాచీనశిరసౌ దేవం పశ్యిమన్యస్తపాదకమ్.

ఈవచనార్థపర్వాలోచన సాకల్యముగాఁ జేయుటవలన భాగవత విష్ణు పురాణ ప్రతిపాదితమాస ఋషు పక్ష సక్షత్ర తీథి రాత్రాదులు నూత్రమే కాక జననముహూర్తము అభిజిత్తనియు, దేవకీయశోదలగర్భంబులం దేక రాత్రియందే, శ్రీకృష్ణయోగమాయ లుద్భవించి రసయు, అట్టియద్భవకాల మసంపూర్ణమగు నప్తమమాసముగా నుండె ననియు, అట్లసంపూర్ణకాలంబున జనియించినందుననే శ్రీకృష్ణమూర్తి యతనిజననోత్తరకాలంబున లోకులనాడుక ప్రకారము పద్మపత్ర ముల నుంపఁబడియుండె ననియు, అత్రతీ సూతికాగ్రహంబునఁ దేజరిల్లెడునా శ్రీకృష్ణుండు ప్రాగ్విజ్ఞయమిత శిరస్కుండను, పశ్చిమదిగ్విన్యస్తపాదయుగళుండు నై యుండె ననియు నిట్టిపేరేపార్థంబులు దెలియఁబడుచున్నవి.

శ్రీమద్భాగవతైకాదశస్కంధంబునం గలవస్తాధ్యాయముననుండు

శ్రీకృష్ణమూర్తి జీవితకాలనిర్ణయక ప్రమాణవచనము.

శ్రీకృష్ణంప్రతి బ్రహ్మదేవోక్తిః

శ్లో. యగ వంశేవతీర్ణస్య భవతః పురుషోత్తమ

శరచ్ఛతం వ్యతీయాయ పంచవింశాధికం విభో.

ఈవచనముననుండు “భవతః, పంచవింశాధికం, శరచ్ఛతం, వ్యతీయాయ” అనుపదములచే బ్రహ్మదేవతలు శ్రీకృష్ణుని వైకుంఠమునకు రమ్మని పిలువవచ్చిన కాలమునందు నమ్మహాపురుషునికి జనన ప్రభృతిగతసంవత్సరములు ౧౨౫-అని తెలియఁబడుచున్నది. విష్ణుపురాణమునందు నిదే క్రమంబునఁ జెప్పఁబడి యున్నది. అ దెట్లనిన—విష్ణుపురాణము, అంశము ౫-అధ్యాయము-32 —శ్రీకృష్ణంప్రతి ఇంద్రప్రేషితదేవదూతోక్తిః.

శ్లో. వస్వశ్విమరుదాదిత్యరుద్ర సాధ్యాదిభి స్సహ
విజ్ఞాపయతి శ క్ర స్వాం త దిదం శూయతాం ప్రభో.

శ్లో. దుర్వృత్తా నిహతా దైత్యా భువోభారోవతారతః
త్వయీ సనాథా స్త్రిదశా భవంతు త్రిదివే పునః.

శ్లో. పంచవింశత్యుత్తరకం శతంతు శరదాం గతమ్
ఇదానీం గమ్యతాం స్వర్గో భవతే యదిరోచతే.

ఈవచనములయందుఁ దెలుపఁబడిన “పంచవింశత్యుత్తరకంశతంతు శరదాం గతమ్” అనువాక్యముచేత ౧౨గి సంవత్సరములు జరిగినవి యని తెలియఁబడుచున్నది. హరివంశాది గ్రంథములయందు నీకమంబుననే తెలుపఁబడియున్నది. గ్రంథవిస్తరభీతిచేత నా గ్రంథస్థప్రమాణవచనంబుల నిచ్చటఁ బ్రకాశపఱుపలేదు.

శ్రీమద్భాగవతైకాదశస్కంధమునం గల సప్తమాధ్యాయములో నుండు

శ్రీకృష్ణమూర్తినిర్యాణకాలప్రతిపాదక ప్రమాణవచనములు.

శ్లో. ఉత్తరార్థ మారభ్య|| సముద్ర స్సప్తమేష్యేతాం పురీ మాస్లావయిష్యతి.

శ్లో. యశ్చైవాయం మయా త్యక్తో లోకోయం నష్టమంగళః

భవిష్య త్యచిరా త్సాధో కలినాపి నిరాకృతః.

ఈప్రమాణవచనార్థపర్యాలోచనవలనం దెలియఁబడిన దేమనిన, బ్రహ్మాది దేవతలు శ్రీకృష్ణమూర్తిని వైకుంఠమునకు రమ్మని విన్నవించి వారివారిలోకములకుఁ బోయినతోడనే శ్రీకృష్ణుండుద్ధవునితో ద్వారకాపట్టణము నేటి కేడవదివ సమునందు సముద్రునిచే నావరింపఁబడును. నేను భూలోకమును వదిలఁగానే కలి ప్రవేశించును. అట్టికాల మశిత్వరితముగానే సంభవించును—అని చెప్పినందున శ్రీకృష్ణనిర్యాణకాలము కలియుగప్రవేశదివ మనియు, అట్టికలియుగాదిదివసమునకు నవ్యవహితపూర్వమాసంబుననే బ్రహ్మాదిదేవతలు శ్రీకృష్ణాహ్వానము సేయ వచ్చి రనియు నూచనగాఁ దెలియఁబడుచున్నది. ఈ యర్థము విష్ణుపురాణమునందు స్పష్టముగాఁ దెలుపఁబడియున్నది, అ దెట్లు లనిన :—

విష్ణుపురాణము, అంశము-౪, అధ్యాయము-౨౪

శ్లో. యస్మిన్ కృష్ణో దివం యాత స్తస్మిన్నేవ తదాహని

ప్రతిపన్నం కలియుగం తస్య సంఖ్యాం నిబోధత.

ఈవచనార్థపర్యాలోచనమువలన శ్రీకృష్ణనిర్యాణదివసమునందే యీభూ లోకమునందుఁ గలి ప్రవేశమాయెను—అని దృఢముగాఁ దెలియఁబడుచున్నది. కాన మీఁదఁ దెలుపఁబడిన భాగవతవచననూచితార్థమునకు సామరస్యము లెస్సగాఁ గలుగుచున్న దని తెలియఁదగ్గది. బ్రహ్మాదిదేవతలు శ్రీకృష్ణాహ్వానమునందుఁ దెలియఁజేసిన-౧౨గి-సంవత్సరములు దేవసంవత్సరము లని చెప్పెడుదురాక్షేప పరిహార విచారము.

విష్ణుపురాణము, ౧౦ శ్లోకము-౫, అధ్యాయము-౨౩.

శ్రీకృష్ణం ప్రతి ముచికుందోక్తిః.

శ్లో. ముచికుంద శ్చ తత్రాదౌ వృద్ధగార్ధ్యవచః స్మరన్
సంస్మృత్య ప్రణిపత్యైవం పరం సర్వేశ్వరం హరిమ్.

శ్లో. స్రాహ జాతో భవా నిష్ఠో రంశ స్త్వం పరమేశ్వర
పురా గర్జేణ కథిత మష్టావింశ తమే యుగే.

శ్లో. ద్వాపరాంతే హరే ర్జన్మ యదువంశే భవిష్యతి.

ఈవచనార్థపర్యాయలోచనవలన శ్రీకృష్ణావతారము జగత్సృష్టిమొదలుకొని జరిగెడి యిరువదెనిమిదవమహాయుగమునందుఁ దటస్థించునట్టి ద్వాపరయుగంబున సంతిమభాగములో యదువంశమునందు శ్రీకృష్ణమూర్తి యవతరింపఁబోవుచున్నాఁడని తొలి వృద్ధగార్ధ్యులు చెప్పినట్లు ముచికుందమహారాజు శ్రీకృష్ణునితో విన్నపము చేసి నని తెలుపఁబడినందున ముందు నాదాహరించిన ప్రమాణవచనములలో శ్రీకృష్ణునితో బ్రహ్మాదిదేవతలు తెలిసినసంవత్సరపరిగణనము, విహికవ్యవహారోపయుక్తాస్మత్ప్రభవాదినంవత్సరములే కాని యాముష్మికలోకవ్యవహార్యమాణదైవసంవత్సరంబులు కావు కావున మీఁదఁ జెప్పినముచికుందోక్తిచొప్పున నిరువదెనిమిదవ మహాయుగంబునఁ దటస్థించిన ద్వాపరయుగం బీకలియుగంబునకు నవ్యవహితపూర్వంబయినద్వాపరయుగమేకాని వేటొకద్వాపరయుగము కానేరదు. అదెట్లనినః—

సూర్యసిద్ధాంతము-అధ్యాయము-౧

శ్లో. అయుషోర్ధం గతం తస్య శేషా త్కల్పోయ మాదిమః
కల్పా దస్మాచ్చ మనవ షడ్వ్యతీతా స్ససంధయః

శ్లో. అష్టావింశయుగా దస్మా ద్యత మేతత్కృతం యుగమ్
అతఃకాలం ప్రసంఖ్యాయ సంఖ్యా మేక త్ర పిండయేత్”

ఈవచనములందుఁ దెలిసిన “అష్టావింశయుగా దస్మాత్” అనాదానిచలన నిది యిరువదెనిమిదవమహాయుగం మని తెలియనాయెను. ఇచ్చట యగశబ్దము వ్యాఖ్యాత్రభిప్రాయానుసారముగా మహాయుగపర మని తెలియఁదగినది. అట్లు కానిపక్ష ముం దీవచనములోనే “యాతమేతత్కృతంయుగం” అనువచనమువలనఁ గృతయుగంబునకు నష్టావింశమహాయుగాంతఃపాతిత్వము ఘటింపకపోవును. కాఁగా నా క్రమంబుననే క్రిందట జరిగినకృతయుగము మొదలుకొని యిప్పుడుజరిగెడికలియుగ పర్యంతము గలయుగచతుష్టయము నిరువదెనిమిదవమహాయుగంబునఁ జేరినవిగాన ముందు విష్ణుపురాణోదాహృతమగు “ద్వాపరాంతే హరే ర్జన్మయదువంశేభవిష్యతి”

♦ కృతాదియుగచతుష్టయ మొకమహాయుగ మనఁబడుచున్నది గావున నొకమహాయుగమున కృతాదినాల్గుయుగములు తటస్థము లగుచున్నవి.

అనువచనమువలనఁ దెలిసినయుగ మీకలియఁగావ్యవహితపూర్వయుగం బగు ద్వాపరయుగంబే యనట నూర్యసిద్ధాంతాదినిఖిలసిద్ధాంత గ్రంథ ప్రతిపాదితసిద్ధాంత ముతో నత్యంతసామరస్యము నొందియున్నది గాన మీఁదఁ దెలిసినసంవత్సరనిర్ణయ ము దైవసంవత్సరపర మని కుశంకలు సేయుపురుషులపలుకుల కెంతమాత్రము నవ కాశము గలుగనేరదు. అదియునంగాక మీఁద నుడిహరించిన గర్గవాక్యాను స్మృతశ్రీకృష్ణజననకాలనిర్ణయవిషయము శ్రీమద్భాగవతమునందును సూచనగాఁ దెలుపఁబడియున్నది. అ దెట్లు లసనః—

భాగవతము-దశమస్కంధము-అధ్యాయము-౫౧

శ్లో. ఇత్యుక్త స్తం ప్రణమ్యాహ ముచికుందో ముదాన్వితః

జ్ఞాత్వా నారాయణం దేవం గర్గవాక్య మనుస్మరన్.

ఇచ్చట “గర్గవాక్యమనుస్మరన్” అనుటకుభాగవతవ్యాఖ్యానకర్తలును సర్వ జ్ఞులు నగుశ్రీధరాచార్యులువారు “అష్టావింశతితమే మహాయుగే యదవంశేభగవా నవతరివ్యతీతిగార్గ్యవాక్యమనుస్మర నిర్మల్కః” అనిచెప్పియున్నారు. మఱియునాంధ్ర భాగవతకర్తయగు బమ్మెరపోతనయును దశమస్కంధపూర్వభాగములో ముచికుంద పూర్వకథాభివర్ణనఘట్టమునందు సంతిమవచనాంతమున “హరికి ముచికుందుండు నమస్కరించి నారాయణదేవుం డగుట యెఱింగి యరున దెనివిదవమహాయుగంబు నందు నారాయణుం డవతరించు నని మున్న గర్గుండుసెప్పట తలంచి” అనివ్యాఖ్యా త్రభిప్రాయ నుసారముగానే తెలిపియున్నాఁడు. గాన అష్టావింశమహాయుగాంతః పతితం బగుద్వాపరయుగం బీకలియఁగావ్యవహితపూర్వవృత్తయుగమే యని దృఢ ముగా నఖిలజనులకుం దెలుపుటయం దత్యంతసంక్షంబు నొందుచున్నాము. కాఁగా శ్రీమద్భాగవత, విష్ణుపురాణ, హరివంశాదిశిష్టజనాంగీకారంబు లగువిషయముల సాకల్యముగా సంప్రదయార్థమునకుఁ బరిపాటు రానటులు పరిశీలించినయెడ నఖిలసందేహంబులకు సామరస్యం బతిష్టాఘృతమంబుగాఁగలుగునటయందేమియు సందేహము లేదు గాన నిఖిలచరాచరప్రపంచకాయ త్తచిత్తుండగు భాగవంతునియవ తారాదికృత్యములనుగుఱించి కుమతప్రవిష్టు లగుకడనుట సేయుకత్తితాక్షపణము లన్నియు ససంప్రదాయాధీతాపరిపూర్ణ గ్రంథార్థపఞ్జానప్రయుక్తావివేకమూలకము లని దృఢముగా నమ్ముచున్నారము.

నిష్కృష్టాభిప్రాయవివేచనమః :—మీఁదఁ దెలిసినక్రమంబున భాగవత, విష్ణుపురాణ, హరివంశాది గ్రంథ ప్రతిపాదిత ప్రమాణ వచనార్థపర్యాలోచనచేగలి గెడు నిష్కృష్టాభిప్రాయం బఖిలజనులకుఁ గరతలామలకమగాఁ దెలియఁబడునట్లే దిగువ వివరించుచున్నాము.

ద్వాపరయుగపరిమితసంవత్సరములు ౮౬౪౦౦౦ లలో ౮౬౩౮౭౪ సంవత్సరములు, ౪ నెలలు, ౨౧ దినములు, గతమయినకాలమునందలి శ్రీముఖసంవత్సర శ్రావణబహుళనవమివిద్ధాష్టమియందు రాత్రిశీఘ్రకాలంబున వృషభలగ్నమునందు సంభవించినసర్వోత్తమం బగునభిజన్ముహూర్తంబున శ్రీమదాదినారాయణపరబ్రహ్మమూర్తి లీలాగృహీతశరీరుం డయి దేవకీదేవిగర్భంబున నర్భకుం డయి యుదయించెను. అట్టియాదయకాలంబునఁ బ్రాగ్జ్ఞియమితశరస్కుండును, బళ్ళిమదిగ్విన్యస్తపాదయుగళుండును. జతుర్భాహుండును, శంఖచక్రాద్యాయధధరుండును, అధికతేజఃపుంజదీపితనూతికాగృహుండును నై పద్మపత్రంబుల శయనించి తేజరిల్లుచుండెను. అమ్మహాత్ముం డావిర్భావంబు నొందినమీఁదఁ దెలిసిన శ్రీముఖసంవత్సర శ్రావణబహుళాష్టమి మొదలుకొని లీలామానుషవిగ్రహంబుఁ దాల్చిభూలోకంబున నుండినసంవత్సరంబులు ౧౨గే ను, నెలలు ౭ ను, దినములు ౮ యునగా నున్నవి. అప్పురుషోత్తమండు లీలామానుషవిగ్రహంబు వదలి మరల వైకుంఠము ప్రవేశించినకాలంబు కలియుగాదిమసంవత్సరంబగు ప్రమాదిసంవత్సరచైత్రశుద్ధప్రతిపద్భుగువాసర మగుచున్నది. భార్గవస్వత్యమానరీతిని శ్రీకృష్ణావతారసంవత్సరము పార్థివ. నిర్యాణసంవత్సరము ఖర. అట్టిజగదీశ్వరునినిర్యాణానంతరము గతసంవత్సరంబుల పరిమితిగిం ౧౨గానున్నవి. శ్రీకృష్ణమూర్త్యావిర్భావదినంబునందే నవమిఘటికలలో యశోదాదేవిగర్భంబున యోగమాయ జన్మించెను గాన యోగమాయ శ్రీకృష్ణానుజన్మ యని తెలియందగినది.

ఇదియునుం గ క నిఖిలాస్మదీయజనులకు నిత్యక్షేమము గలుగఁ జేసెడునద్విద్యాభివృద్ధి నొందుటకు ముఖ్యసాధనంబులుగా నుండు సద్గ్రంథపాఠ్య రణతత్ప్రకాశనాదిసత్కీయలయందుఁ బ్రవర్తించి యుండెడునస్మత్సజాతీయు లగుజనులచే నత్యంతపరిశ్రమంబునం బరిష్కరింపంబడెడునస్మద్గ్రంథంబులఁ బఠించుటవలనఁ గలిగెడునానందంబు ననుభవించునత్పురుషులు కృతజ్ఞులయి యిదేకమంబున నసృజీయసద్గ్రంథంబు లభివృద్ధి నొందుట కత్యంతసహాయంబుచేయుటయం దపరిమితాసక్తి నొందియుండవలయు నని నిఖిలసజ్జనసద్విద్యావైదుష్యాభివర్ధనైకపరాయణుండగునారాయణుని నిరంతరంబు ప్రార్థించుచున్నారము.

పురాణం-హయగ్రీ వశాస్త్రులు.

విషయ సూచిక.

ప్రథమస్కంధము.

విషయము.	పుట.
ఇష్టదేవతాదిప్రార్థనము.	1
కృతిపతిత్వనిర్ణయము.	3
గ్రంథకర్తృవంశావతారము.	4
శ్రీమహాభాగవతకథాప్రారంభము	5
నూతుండు నారాయణకథాప్రశంస సేయుట	8
భగవంతునియేకవింశత్యవతారములు	11
శ్రీమహాభాగవతరచనాదివృత్తాంతము	18
వ్యాసుండు వ్యాకులచిత్తుం డై చింతించుట	15
వ్యాసునికడకు నారదుండు వచ్చుట	16
నారదునిపూర్వజన్మవృత్తాంతము	18
అరునుండు పుత్రసూతి యగునశ్వత్థామ నవమానించుట	28
ద్రౌపది యశ్వత్థామను జూచి సంభాషించుట	25
శ్రీకృష్ణుండు త్తరాగర్భస్థుం డగువర్భకుని రక్షించుట	27
కుంతీదేవి శ్రీకృష్ణుని నుతించుట	28
ధర్మజుండు శ్రీకృష్ణసహితుం డై శగతల్పగతుం డైనభీష్మునికడ కేగుట	31
భీష్ముండు శ్రీకృష్ణుని స్తుతించుట	33
శ్రీకృష్ణుండు ద్వారకానగరంబున కరుగుట	35
శ్రీకృష్ణుండు ద్వారకానగరంబు ప్రవేశించుట	37
శ్రీకృష్ణుండు డంతఃపురకొంతలం జూడఁబోవుట	39
ఉత్తరకుఁ బరీక్షిత్తు జనించుట	41
గాంధారిధృతరాష్ట్రులు దేహత్యాగము చేసికొనుట	45
ధర్మరాజు దుర్మిమిత్తములం గని చింతించుట	49
అరునుండు ద్వారకనుండి వచ్చి కృష్ణనిర్యాణము జెలుపుట	50
ధర్మరాజు పరీక్షిన్మహారాజునకుఁ బట్టము గట్టి మహాప్రస్థానంబున కేగుట	54
పరీక్షిన్మహారాజు భూధర్మదేవతలసంవాదంబానించుట	56
కతిపురుషుండు ధర్మదేవతకు సన్నుట	58

విషయము.

పుట.

పరీక్షీన్యహారాజు కలిని నిగ్రహించి ధర్మపరిపాలనము నేయుట	...	60
పరీక్షీన్యహారాజు వేటూడి శంకరాచార్యమునిపై మృత్యుసర్పము నెత్తి వైచుట	...	63
శంకరాచార్యమునిపై శ్రీకృష్ణుని పరీక్షింపుట	...	64
పరీక్షీన్యహారాజు విప్రశాపంబు చెలిసికొని ప్రాణోపవిష్టం డగుట	...	67
శుకమహర్షి పరీక్షీన్యహారాజునొద్ద కేటెంచుట	...	69

ద్వితీయస్కంధము.

శుకుండు పరీక్షిత్తునకు విరాట్స్వరూపంబుచెలుపుట	...	74
శుకమహర్షి పరీక్షీన్యహారాజునకు భక్తిమార్గంబు ముఖ్యం బని తెలుపుట	...	79
నారదుండు బ్రహ్మను బ్రపంచప్రకారముఁ చెలుపుమని యడుగుట	...	88
శ్రీమన్నారాయణునిలీలావతారంబులయభివర్ణనము	...	92
పరీక్షీన్యహారాజు శుకయోగిని బ్రపంచోద్భవాదికంబు నడుగుట	...	104
శ్రీమన్నారాయణుండు బ్రహ్మతపంబునకు మెచ్చి వరంబు లిచ్చుట	...	107

తృతీయస్కంధము.

విదురుం డుద్ధవుం గని కృష్ణాదులవృత్తాంతం బడుగుట	...	122
విదుర మైత్రేయసంవాదము	...	137
స్వామంభువనువు ప్రజావృద్ధి చేయుట	...	169
శ్రీయజ్ఞవల్క్యవరాహవతారవిగ్రహము	...	170
శ్రీయజ్ఞవల్క్యవరాహమూర్తిని బ్రహ్మాదులు స్తుతియించుట	...	172
మైత్రేయమహాముని విగురునకు హిరణ్యాక్షహిరణ్యకశిపులజననం బెఱింగించుట	...	176
సనకసనందనాదులు వైశంఠమున కరుగుట	...	181
సనకసనందనాదులు నారాయణదేవుని స్తుతియించుట	...	187
జయవిజయులు దిలిగర్చుంబున హిరణ్యాక్షహిరణ్యకశిపు లై పుట్టుట	...	192
హిరణ్యాక్షుండు యజ్ఞవరాహం బగుకారి నెదిరించి పోరుట	...	195
చతుర్ముఖుం డొనర్చుచున్నదిదేవతాగణసృష్టిఁ చెలుపుట	...	203
కర్దమప్రజాపతి భగవదనుజు వడసి దేవహూతిని బెండ్లి యాడుట	...	207
కర్దమప్రజాపతి యోగప్రభావంబుచే విమానంబు గల్పించి భార్యతోఁగూడ విహరించుట	...	214
దేవహూతిగర్భంబున విష్ణుండు కపిలాచార్యుండుగాఁ బుట్టుట	...	218
దేవహూతి తనపుత్రుం డైనకపిలునివలనఁ దత్త్వజ్ఞానంబు వడయుట	...	221
కపిలుండు దేవహూతికి భక్తియోగమును చెలియఁజేయుట	...	237
కపిలుండు దేవహూతికిఁ బిండోత్పత్తిక్రమంబుఁ చెలుపుట	...	242
గర్భస్థుం డగుజీవుండు భగవంతుని స్తుతియించుట	...	248

చతుర్థస్కంధము.

కర్దమప్రజాపతిసంతతిని చెలుపుట	...	255
------------------------------	-----	-----

విషయము.

పుట.

దక్షప్రజాపతిసంతతిని జెలియఁజేయుట	...	258
ఈశ్వరునకు దక్షప్రజాపతికిని విరోధము సంభవించినకథ	...	259
దక్షప్రజాపతియజ్ఞమునకు దాక్షాయణి పోఁగోరుట	...	262
శివుఁడు వీరభద్రునిచే దక్షయజ్ఞంబు ధ్వంసంబు నేయించుట	...	268
దేవతలు వీరభద్రులచేఁ బరాజితులయి బ్రహ్మతో విన్నవించుట	...	270
బ్రహ్మదులు దక్షిణామూర్తిరూపుం డగునీశ్వరుని స్తుతియించుట	...	272
శివుఁడు బ్రహ్మదులచేఁ బ్రార్థింపఁ దే దక్షుల ననుగ్రహించుట	...	274
దక్షాధ్వరంబునకు వచ్చిననారాయణుని దక్షులు నుతించుట	...	276
ధ్రువోపాఖ్యానము	...	282
ధ్రువుండు నారదోపదేశంబు వడసి తపంబుఁ జేయుట	...	283
సాక్షాత్కరించినభగవంతుని ధృవుండు స్తుతియించుట	...	288
ధ్రువుండు మరలి తనపురంబునకు వచ్చుట	...	292
ధృవుండు కుబేరానుచరు లైనగుహ్యకులతో యుద్ధముచేయుట	...	295
అంగపుత్రుం డగువేనుని చరిత్రము	...	305
పృథుచక్రవర్తిగోరూపధారిణి యగుభూమివలన నోషధులఁ బిదుకుట	...	314
పృథుచక్రవర్తి యశ్వమేధంబు నేయునెడ నింద్రుం డశ్వము నపహరించుట	...	319
నారాయణుండు ప్రసన్నుం డయి పృథుచక్రవర్తి ననుగ్రహించుట	...	322
పృథుచక్రవర్తి సభాసదులకు సద్భర్మముల నుపదేశించి బ్రాహ్మణశ్రవణంబు జేయుట	...	327
పృథుచక్రవర్తియొద్దకు సనకాదు లరుదెంచుట	...	332
పృథుచక్రవర్తి జ్ఞానవైరాగ్యవంతుం డయి ముక్తినిొందుట	...	337
రుద్రుండు ప్రచేతసులకు యోగాదేశ ముచ్చోత్రమును బెల్పుట	...	343
నారదుండు ప్రాచీనబర్హికి జ్ఞానమూర్తమును జెలియఁజేయుట	...	349
పురంజనోపాఖ్యానము	...	"
ప్రచేతసులతపంబునకు భగవంతుండు మెచ్చి వరంబు లిచ్చుట	...	371

పంచమస్కంధము - ప్రథమాశ్వాసము

భగవంతుఁ డగునారాయణుండు ఋషభావతార మెత్తుట	...	387
ఋషభుండు పుత్రులకు నీతి యుపదేశించుట	...	391
భరతోపాఖ్యానము	...	397
భరతుండు హరిణజన్మంబు విడిచి బ్రాహ్మణుం డయి జనియించుట	...	401
వృషభరాజభృత్యులు కొలికి బలి యిచ్చుటకై భరతునిఁ గొనిపోవుట	...	403
భరతుండు రహూగణునిమాటలకుఁ బ్రత్యుత్తరంబు లిచ్చుట	...	405

పంచమస్కంధము - ద్వితీయాశ్వాసము

కుశయోగి పరీక్షితున కుపదేశరూపమునఁ జెలుపుధూగోళస్వరూపాదికము	...	416
--	-----	-----

విషయము.

పుట.

భగవద్విషయము	...	429
శుకయోగి పరీక్షితున కుపదేశరూపమునఁ జెలిపెడినరకలోకవర్ణనము	...	439

మ ష స్కంధము.

అజామిలోపాఖ్యానము	...	450
విష్ణుదూతయమదూతలసంవాదము	...	451
దక్షుఁడు స్తుతియించినహంసగుహ్యం బయ్య స్తవరాజము	...	466
నారదుండు శబళాశ్వలకు నివృత్తిమార్గంబు నుపదేశించుట	...	472
దక్షుండు నారదుని శపియించి ప్రజాసర్గం బొనరించుట	...	473
దానవులు దేవతలతో యుద్ధము చేసి యోడించుట	...	478
శ్రీమన్నారాయణకవచప్రారంభము	...	481
చిత్రకేతూపాఖ్యానము	...	505
చిత్రకేసుండు తపం బొనరించి భగవత్ప్రసాదంబు నొందుట	...	510
చిత్రకేతుం డీశ్వరధిక్కారంబువలన గొరిచే కాపంబు నొందుట	...	513
సవితృవంశప్రవచనాదికత	...	516

సప్తమ స్కంధము.

శ్రీహరిద్వారపాలకు లైనజయవిజయులకు సనకాదులవలన కాపంబు గలుగుట	...	525
బాలవేషము దాల్చినయముండు చెలిపెడుసుయజ్ఞోపాఖ్యానము	...	528
బ్రహ్మదేవుండు హిరణ్యకశిపువకు వరంబు లిచ్చుట	...	532
ప్రహ్లాదచరిత్రప్రారంభము	...	537
హిరణ్యకశిపుఁడు ప్రహ్లాదుని వివిధోపాయంబుల సేంపించుట	...	544
శ్రీహరి నరసింహరూపంబున స్తంభంబునం దావిర్భవించుట	...	557
శ్రీనృసింహమూర్తి హిరణ్యకశిపునితోఁ బోరి వధించుట	...	559
బ్రహ్మాదిదేవతలు శ్రీనృసింహదేవుని వేలువేలుగా స్తుతియించుట	...	561
ప్రహ్లాదుఁడు నరసింహమూర్తిని స్తుతియించుట	...	565
త్రిపురాసురసంహారము	...	572
నారదుఁడు ధర్మరాజునకు వర్ణాశ్రమధర్మంబు చెలుపుట	...	574
ప్రహ్లాదాచగరమునులసంవాదము	...	579
నారదునిపూర్వజన్మవృత్తాంతము	...	587

శ్రీహయగ్రీవాలు నమః.

... శ్రీ స ర స్వ తీ ప్రార్థన. ...

ఉ. శ్రీణితలంబు నెన్నుదురు • సోకంగ మ్రొక్కి నతింతు సైకత
శ్రీణికి జంచరికచయఃసుందర వేణికి రక్షితామర
శ్రీణికి దోయజాతభవఃచి తవశీకరణైకవాణికి
వాణికి నక్షదామశుకఃవారిజపు స్థకరమ్యపాణికిన్.

శా. తల్లి నిన్నుఁ దలంచి పుస్తకమా చేతం బూనితిన్ నీవు నా
యుల్లంబందునె నిల్చి జృంభణముగా • నుక్కుల్ సుశబ్దంబు శో
భిల్లం బల్కు ము నాదువాక్కునను సంప్రీతిన్ జగన్మోహిని
పుల్లాబ్జాక్షి సరస్వతి భగవతి • పూర్ణేందుబింబాననా.

... శ్రీమద్భాగవతగ్రంథప్రణేత యగువ్యాసమహర్షి ప్రార్థన. ...

ఉ. ప్రాంశుపయోదనీతనః • భాసితు నజ్జ్వలదండధారుఁ బిం
గాంశుజటాచ్ఛటాభరణ • నాగమపుంజపదార్థత త్వని
స్సంశయకాగః గృష్ణస్యగః • చర్మకృతాంబరకృత్యు భారతీ
వంశవివర్ధనుం ద్రి దశఃనందితు సాత్యవతేయఁ గొల్చెన్.

... శ్రీమద్భాగవతార్థోపదేష్ట యగుశుకమహర్షి ప్రార్థన. ...

మ. సమాఁ డై యెవ్వఁడు ముక్తకర్మచరుఁ డై • సన్నాసి యై యొంటిఁ బో
వ న హాభీతిఁ నొహో కమార యనుచున్ • హ్యసుండు చీరంగ వృ
క్షములుం దన్మయగం బ్రతిధ్వనులు చఃక్కుంజేసె మున్నట్టిభూ
తమయున్ మొక్కెద బాదరాయణిఁ దపోధన్యాగ్రణిన్ ధీమణిన్.

... శ్రీ మ ద్భా గ వ త ప్రార్థన. ...

ఆ. వేదకల్పవృక్షఃవిగళిత మయి శుక
ముఖసుధాద్రవమున • మొనసి యన్న
భాగవతిపురాణఃఫలరసాస్వాదన
పదవిఁ గనుడు. రసికఃభావవిదులు.

మ. లలితస్కంధము కృష్ణమూలము శుకాఃలాపాభిరామంబు మం
జులతాశోభితముఁ సువర్ణసుమనఃస్పృష్టేయముఁ సుందరో
జ్వలవృత్తంబు మహాఫలంబు విమలఃవ్యాసాలవాలంబు నై
వెలయుఁ భాగవతాఖ్యకల్పతరు పుష్పిన్ సద్విజ్రేయ మై.

క. నిగమములు వేయి చదివిన
సుగమంబులు గావు ముక్తిఃసుభగత్వంబుల్
సుగమంబు భాగవత మను
నిగమంబుఁ బఠింప ముక్తిఃనివసనము బుధా.

ఆ. అతిరహస్య మైనఃహరిజన్మకథనంబు
మనుజుఁ డెవ్వఁ డేని యాపు రేపు
చాలభక్తితోడఁ జడవుఁ దా సంసార
దుఃఖరాశిఁ బాసి యోలఁగిపోవు.

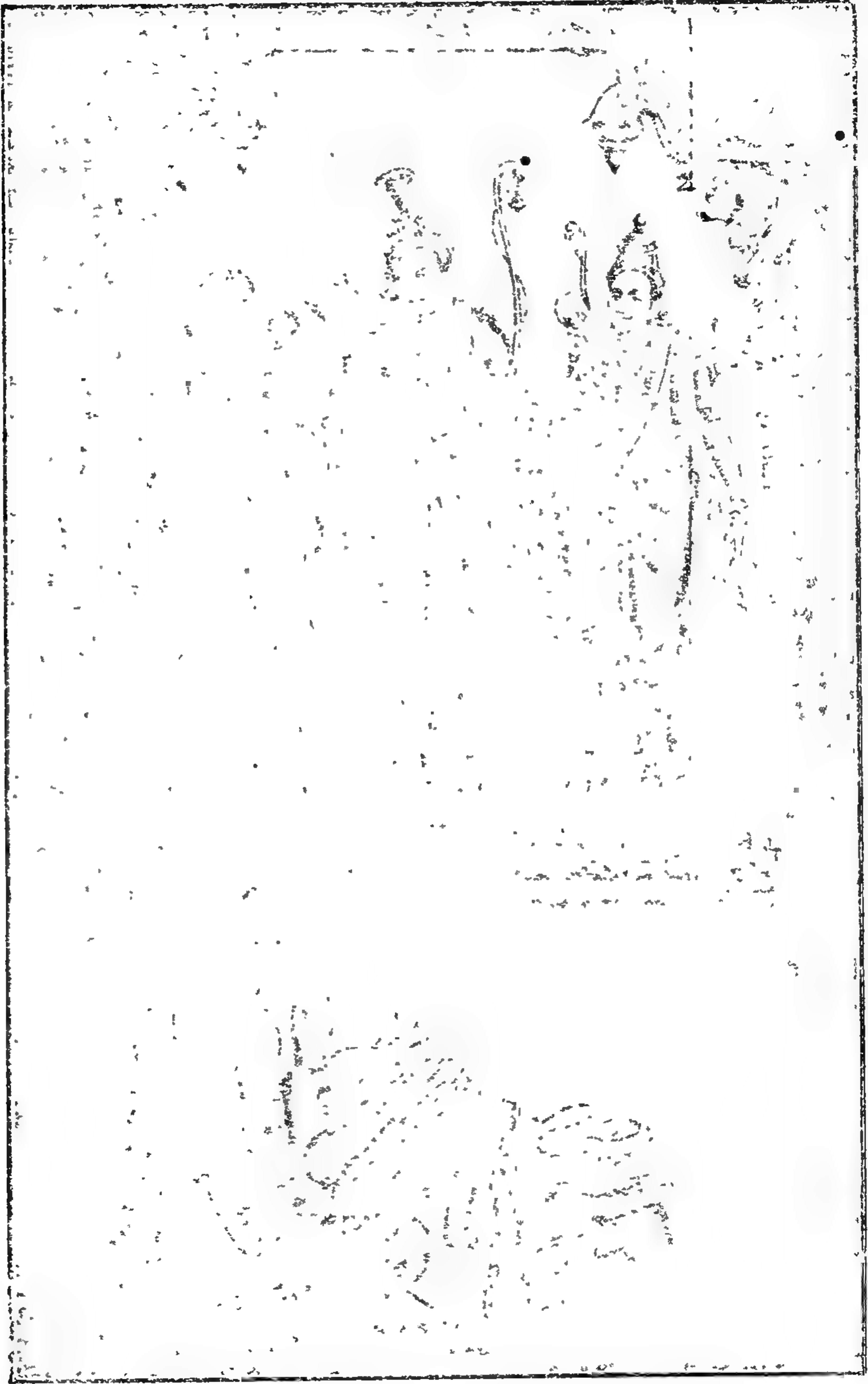
—ఐ శ్రీమద్భాగవతగ్రంథ ప్రతిపాద్య క్రికృష్ణమూర్తి ప్రార్థన. ఐ—

మ. తరుణాబ్జారుణలోచనద్వయి కృపాఃధౌరేయ మై యొప్ప సా
గరకన్యాకుచకుంభపాళిఁ బులకల్ యగన్పట్ట మానీంద్రహృ
త్సరసీజంబులు సంచలింప మురళీఃసంజాతగీతావృత
స్ఫురణా రాల్లరఁగం జరించువారికి శోరంబు భావించెడన్.

చ. జలనిధికన్యకాఘనకు యచస్థలిపచ్చలతాళి గోపికా
విలసితహారమధ్యమణి యిశ్వజగద్వలయప్రకాశకో
జ్వలమహానీయరత్న మని యారితకాళియభోగిభోగమం
డలగిరివజ్ర మై వెలయు యందతనూజ భజింతు నామదిన్.

—ఐ గ్రంథనాయకుం డగుశ్రీరామమూర్తి ప్రార్థన. ఐ—

క. శ్రీకంఠచాపఖండన
పాకారిప్రముఖవినుత యభండన విలస
త్కాకుత్స్థవంశమండన
రాకేందుయశోవికాల యరామన్మసాలా.

1, బమ్మెర పోతన, సీతా, రామ, లక్ష్మణులు.

80 B

శ్రీ రస్తు

శ్రీరామచంద్రాయ పరబ్రహ్మణేనమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

ప్రథమ స్కంధము

—॥—

మంగళము

కైవల్యపదంబుఁ జేరుటకునై రచింతించెదన్ లోకర
మౌకారంభకు భక్తపాలనక శాసంరంభకున్ దానవ
ద్రేక స్తంభకుఁ 1 శేలిలోలవిఃసర్వద్వైగాలసంభూతనా
నాకంజాతధవాండుకుంభకు మహానందాంగనాడింభకున్.

1

—॥ ఇప్తదేవతాదిప్రార్థనము. ॥—

ఉ. వాలినభక్తి మ్రొక్కెన నరనారితలావరకేళిక దయా
శాలికి శూలికి శిఖరిజాముఖపద్మమయూఖమూలికి
బాలశశాంకమూలికి గరపాలికి మన్మథగర్వపర్వతో
న్మూలికి నారదాదిమునిముఖ్యమవస్సరసీమహాలికిన్.

2

ఉ. ఆతతసేవఁ జేసెన సకల స్తచరాచరభూతపుష్టివి
జ్ఞాతకు భారతీహృదయరసౌఖ్యవిధాతకు వేదరాశి
రేతకు దేవతానికరరనేతకుఁ గల్మషజేతకు నర
త్రాతకు ధాతకు నిఖిలతాపసలోకశుభప్రదాతకున్.

3

వ. అని నిఖిలభువనప్రధానదేవతావందనంబుఁ జేసి.

4

1. శేలిలోలసంభవ.

ఉ. ఆదర మొప్ప మ్రొక్కి డుదు శ సద్రిసుతాహృదయానురాగసం
పాదికి దోషభేదికి బ్రహ్మవిద్యోదికి విష్ణువల్లికా
చేడికి మంజవాదికి సృశేషజగజ్జనందవేదికి
మోడకభాదికి సమదర మూషాసాదికి సుప్రసాదికిన్.

5

ఉ. యోగితలంబు¹నన్ నుదురు శ సోచంగ మ్రొక్కినతింతు పైకత
శ్రోణికి జంచరీక చయ్యసుందర వేణికి రక్షితామర
శ్రేణికి దోయాజాతభవదత్తవశీకరణైక వాణికి
వాణికి నక్ష - మశుకరవాజపుస్తకరమ్యవాణికిన్.

6

కా. పుట్టం బుట్ట శరంబునన్ మొలవ సంభోయానసాత్రంబునన్
నెట్టం గల్లను గాళి గొల్వను బుర్రాణింపన్ దొరంకొంటి మీఁ
దెట్టవెంట²రచింతుఁ దత్సరణి³సి శ వీవహ్మ యోయమ్మ మేల్
పట్టు⁴మానకుమమ్మ నమ్మతిఁ జమి శ బ్రాహ్మ దయాంభోనిధి.

7

ఉ.*శారదనీర దేందు ఘనసార పటిర మరాళ మల్లికా
హార తుమార ఫేన రజతాచల కాశ ఫణేశ కుద మం
దార సుధాపయోధి సితతామరసామరవాహినీ శుభా
కారత నొప్పునిన్ను మదిఁ శ గానంగ నెన్నఁడు గల్లు భారతీ!

8

ఉ.*అంబ నవాంబుజోజ్జ్వలకరరాంబుజ శారదచంద్రచంద్రికా
డంబరచారుమూర్తి ప్రకటస్ఫుటభూషణిర్నదీపికా
చురబితగ్విభాగ శ్రుతిసూక్తిపక్తి జప్త భావ భా
వాంబరవీధి శ్రుతివివారిణి నన్ గృహ జూడు భారతీ!

9

ఉ. అమ్మల గన్నయమ్మ ముగురమ్మలమూలపుబమ్మ చాలఁ బె
ద్దమ్మ సురారులమ్మ శ కడుపాణిఁ బుచ్చినయమ్మ దన్న లో
నమ్మినవేల్పుటమ్మలమనమ్మల నుండెడియమ్మ డర్గ మా
యమ్మ కృపాబ్ధి యచ్చుత మరహత్త్వకవిత్వబుత్వసంపదన్.

10

మ. హరికిం బట్టపుదేవి పున్నెములప్రో శ జర్గపుఁబెన్నెక్కి చం
దురుతోబుట్టపు భారతీగిరిసురిల్ శ దొ నాడువూఁజోడి చా
మరలం దుండెసిముద్దరాలు కగముల్ శ మన్నంచునల్లులు భా
సురతన్ లేములు వాపుతల్లి సిరి యిచ్చన్ నిత్యకల్యాణమల్.

11

1. నెన్నెదురు. 2. 'జరింతు' అని యచ్చప్రతి. 3. 'నా కీవహ్మ' అని యచ్చప్రతి.
4. 'నా కగుదమ్మ' అని యచ్చప్రతి.

* ఈ రెండుపద్యములును వ్రాతప్రతులందుఁ గానఁబడవు; క్రితీప్తములుగాఁదోచెడివి. రెండవది
మహాభారతమునందలియారణ్యపర్వములోనిచతుర్థాశ్వాసంబుననతిగౌరవసంవాదఘట్టముననున్నది.
5. టన్నులమనముల.

వ. అని యిష్ట దేవతలం జింతించి దిశకరకుమార ప్రముఖులం వలంచి ప్రథమకవితా
విరచనవిద్యావిలాసాతి రేకివాల్మీకి శిష్యులంబి వాయగ్రీ వదనజకరపరిమళితనిగమ
నివహవిభాగనిర్ణయః పుణతాసముల్లాసునకు వ్యాసునకు మ్రొక్కి శ్రీమహాభాగవ
తకథాసుధారసప్రయోగికి శుకయోగికి నమన, రించి మృదుమదురవచనవర్ణవల్ల
విత్తసాణునకున్ బాణునకుం బ్రణమిల్లికశిష్యశ్లోకసమ్మోదితసూను సుశూరు నభి
నందించి మహాకావ్యకరణకళావిలాసం గాళిదాసుః గొనియాడి కవికసులరివిన్
భారవిం బొగడి విదళితాఘు మాఘు వినుతించి యాంధ్రకవితాశౌరవజన
మనోహరి నన్నయసూరింగై వారంబు సేసి హరిహర చరణారవిందవంశనాభిలాషిం
దిక్కమనీషిన్ భూషించి మఱియు సతరపూర్వకవిజనసంభావనంబు గాఁచి
వర్తమానకవులకుం బ్రయోజనంబు కలికి భావికవుల బహుకరించి యుధయకావ్య
కరణదక్షుండ నై.

12

— శ్లోకృతిపతిత్వనిర్ణయము. —

ఉ. ఇమ్మును జేశ్వరాధమాల శ కిచ్చి పురంబులు వాహనంబులున్
సాములుఁ గొన్ని పుచ్చకొని శ చొక్కి శరీరము వాసి కాలుచే
సమ్మెట¹వాటులం బడక శ సమ్మతితో హరి ²కిచ్చి చెప్పె నీ
బమ్మెరపోతరా జొకడు శ భాగవతంబు జగద్ధిరంబుగన్.

13

తే. ³చేతులారంగ శివునిఁ బూజింపఁడేనిఁ, నోరు నోన్వంగ హరికీర్తి శ నుడువఁడేని
దయయు సత్యంబులోనుగాఁడలఁపఁడేనిఁ, గలుగ నేటికిఁ దల్లులకడుపుఁజేటు.

14

వ. అనిమఱియు మదీయపూర్వజాతసహస్రసంచితతపఃఫలంబున శ్రీమహారాయణ
కథాప్రపంచవిరచనాకుతూహలుండ నై యొక్కరాకానిశాకాలంబున సోమో
పరాగంబురాకం గని సజ్జనానుమతంబున సభ్రంశషశుభ్రసముత్తుంగ భంగ య
గుగంగకుం జని క్రుంకు లిడి వెడలి మహనీయమంజులపులినతలమంటపమధ్యం
బున మహేశ్వరధ్యానంబు సేసి కించి దుస్మిలితలోచనండ నై యన్నయెడ.

15

సీ. మెఱుంగుచెంగట నన్నరమేఘంబుకై వడి, నువిద చెంగట నుండ నొప్పువాఁడు
చంద్రమండలసూర్యసారంబుపోలికి, ముఖమునఁ జిలునవ్వు శ మొలనువాఁడు
వల్లియుతతమాలవసుమతీఁజనుభంగి, బలువిల్లు మూపునఁ శ బరంగువాడు
నీలనగాగ్ర సన్నహితభానుసభంగి. ఘనకీరీఁ ము దలఁ శ గలుగువాఁడు

ఆ. పుండరీకయుగము శ బోలుకన్నలవాఁడు, వెడఁదయరమువాఁడు శ విపులభద్ర
మూర్తివాఁడురాజశ్రమ ఖ్యుఁడొక్కరుఁడునా, కన్నుగవకు నెదురఁగనఁబడియె.

వ. ఏను నారాజశేఖరుం దేజీచూచి భాషింప యత్నంబు సేయునెడ సతండు దా
రామ భద్రుండ మన్నామాంకితంబుగా శ్రీమహాభాగవతంబు దెనుంగు సేయుము.

నీకు భవబంధంబులు దెగు నని యానతిచ్చి తిరోహితుం డయిన సమస్తీ
లిత నయనుండనై వెలుగుపడి చిత్తంబుగ. 17

క. పలికెడిది భాగవతమట, పలికించువిభుండు రామభద్రుండట నే
బలికిన భవహర మగునట, పలికెద వేటొందుగాధ శ వలుకగ నేలా. 18

ఆ. భాగవతము దెలిసి శ పలుకుటచిత్తంబు, శూలికైనఁ దమ్మితమాలికైన
విబుధజనులవలన శ విన్నంత గన్నంత, దెలియ వచ్చినంత శ తేటపలుతు. 19

క. కొందఱకుఁ దెనుఁగుగుణమగు, గొందఱకును సంస్కృతంబుగుణమగు రెండుం
గొందఱకు గుణము లగు నే వందఱ మెప్పింతుఁ గృతుల శ నయ్యెయెడలన్. 20

మ. ఒసర్క నన్నయదిక్కనాదికపు లీఁయుర్విం బురాణావళుల్
తెనుఁగుం జేయుచు మత్పురాకృతశుభ శధిక్యంబు దా నెట్టిదో
తెనుఁగుం జేయరు మున్ను భాగవతమ౯ శ దీనిం దెనింగించి నా
జననంబు సఫలంబుఁ జేసెదఁ బునశ్చన్ద్రంబు లే కుండఁగన్. 21

మ. లలితస్కంధము గృష్ణమూలము శుకాశలాపాభిరామంబు మం
జులతాశోభితము సువర్ణసుమనస్సుజ్జేయము సుందరో
జ్వలవృత్తంబు మహాఫలంబు విమలవ్యాసాలవాలంబు నై
వెలయు భాగవతాఖ్యకల్పతకు పుర్వీక సద్విజశ్రేయ మై. 22

వ. ఇట్లు భాసిల్లెడు శ్రీమహాభాగవతపురాణపారిజాతపాదపసమాశ్రయంబుననుహరి
కరుణావిశేషంబునను గృతార్థత్వంబు సిద్ధించె నని బుద్ధి నెఱింగి లేచి మరలి
కొన్నిదినంబులకు నేకశిలానగరంబునకుం జను దెంచియందుగురువృద్ధబుధబంధు
జనానుజ్ఞాతుండనై 23

అతి గ్రంథకర్తృ వంశావతారము అతి

నీ. కొండిన్యగ్రాతసంకలితఁ డాపస్తంబ, నూత్తుండు పుణ్యండు శ సుభగుఁ డైన
భీమనమంత్రికి, బ్రియపుత్రుఁ డన్నయ, కలకంఠి తదాభిర్య శ గౌరమాంబ
కమలాపువరమునఁ శ గనియె సోమనమంత్రి, వల్లభ మల్లమ శ వారితనయుఁ
డెల్లన యతనికి శ నిల్లాలు మాచమ, వారిపుత్రుఁడు వంశవర్ధనుండు

ఆ. లలితమూర్తి బహుకృతాసిధి కేసన, దానమాననీతిశధనుఁడు ఘనుఁడు
దనకు లక్కమాంబధర్మగేహిగఁగ, మనియె శైవశాస్త్రమతముఁ గనియె.

క. నడవదు నిలయము వెలువడి, తడవదు పరపురుషగుణముఁ శ దనపతిసుడువుం
గడవదు వితరణకరుణలు, విడువదు లక్కాంబ విబుధశ్రవినరము నొగడన్. 25

ఉ. మానిసు లీడు గారు బహుమాననివారితదీనమానస
గ్గానికి దానధర్మమతిశగౌరవమంజుల భాగభీరితా

సానికి ¹మద్దుసానికి సదాశివపాదయుగార్చనానుకం
పానయవాగ్భవానికిని శ బమ్మెర కేసయలక్కసానికిన్.

26

క. ఆమాసికిం బుట్టితి, మే మిరువుర మగ్రజాతఁ శ డీశ్వరసేవా
కాముఁడు తిప్పన పోతన, నామన్మకుండ సాధుశనయయు క్తుండన్.

27

వ. అయిన నేను నాచి త్తంబున శ్రీ రామచంద్రునిసన్నిధానంబు గల్పించుకొని.

28

... మన్వంతరులు ...

ఉ. హరికి నందగోకులవిహారికిఁ బక్రమిారదైత్యసం
హరికి భక్తదూతఖపరిహారికి గోపనితంబిసీమనో
హరికి దుష్టసంపదపహారికి ఘోషకుటీపయోఘృతా
హరికి బాలకగ్రహమశహసురదుర్వనితాప్రహారికిన్.

29

ఉ. శీలికి నీతిశాలికి వశీకృతశూలికి బాణహస్తని
రూలికి ఘోరనీరదవిరము క్తశిలాహతగోపగోపికా
పాలికి వర్ణధర్మపరిపాలికి నర్జునభూజయగ్రసం
చాలికి మాలిక్ గోవిందులచక్రనిరుద్ధమదీచిహారికిన్.

30

ఉ. శుంతకుఁ గాళియోరగవిశళాఁ ఫణావళిన ర్తనక్రియా
రంతకు నుల్లసగ్మగధరరాజచతుర్విధఘోరవాహినీ
హంతకు నింద్రసందననిరయంతకు సర్వచరాచరావళీ
మంతకు నిర్జితేంద్రియసకమంచితభక్తజనానుగంతకున్.

31

ఉ. న్యాయకి భూసురేంద్రమృతశనందనదాయికి రుక్మిణీపన
స్థాయికి భూతసమ్మదవిరధాయికి సాధుజనానురాగసం
ధాయికిఁ బీతవస్త్రపరిధాయికిఁ బద్మభవాండభాండసి
రూయికి గోపికానినహామందిరియాయికి శేషశాయికిన్.

32

వ. సమర్పితంబుగా నే నాఁధ్రంబున రచియింపం బూనిన శ్రీమహాభాగవతపురాణం
బునకుం గథాప్రారంభం బెట్టి దనిన.

33

... శ్రీమహాభాగవతకథాప్రారంభము. ...

సీ. విశ్వజన్మస్థితివిలయంబు లెవ్వని, వలెన నేర్పడు నమశ్రవ ర్తనమున
వ్యావర్తనమునఁ గార్యమాలం దభిజ్ఞుఁడై, తాన రాజగుచుఁ జిత్రతమనఁజేసి
వేదంబు లజానకు శ విదితముల్ గావించె, నెవ్వఁడు బుధులు మోహింతురెవ్వ
నికి నెండమావుల శ నీళ్లఁ గాచాదుల నన్యోన్యబుద్ధి దా శ నడరునట్లు

ఆ. త్రిగుణస్పృష్టి యెందు శ డీపించి సత్యము, భంగిఁ దోచు స్వప్రభానిరస్త
కహకుఁ డెవ్వఁ డతని శ గోరి చింతించెద, ²ననఘు సత్యుఁ బరునిరనుదినంబు.

- వ. ఇట్లు సత్యం పరం ధీమహి యనగాయ శ్రీప్రారంభంబున గాయ శ్రీనామ బ్రహ్మ
రూపం బై కుశ్యపరాణగబులోన గాయత్రి నిధికిరించి ధర్మవిస్తరంబును
వృత్రాసురవధంబు నెందుఁ జెప్పంబడు నదియ భాగవతం బని పలుకుటంజేసి
యీపురాణంబు శ్రీమహాభాగవతం బన నొప్పుచుండు. 35
- నీ. శ్రీమంత మై మునిశ్రేష్ఠకృతం బైన, భాగవతంబు సకద్భ కితోడ
వినఁ గోరువారలవిమలచిత్తంబులఁ, జెచ్చెర నీశుండు నీసిక్కుఁ గాక
యితరశాస్త్రుగబుల నీశుండు నీక్కునే, మంచివారలకు నిరర్మత్యగులకుఁ
గపటనిర్ముక్తు లైత కాంక్ష సేయకయిందుఁ, దగిలియుండట మహాత్మ త్వబుద్ధి
తే. పరఁగ నాధ్యాత్మికాదితాపత్రయంబు, నడఁచి పరమార్థభూతిమైయధికసుఖన
మైనమస్తంబుఁగాకయునయ్యునుండు, నస్తుకేలు. గంగఁదగు భాగవతమనుండు. 36
- ఆ. వేదకల్పవృక్షవిగళిత మై శుక, మాఖసుధాద్రవమున న మొనసి యున్న
భాగవతపురాణఫలరసాస్వాదన, పదవిఁ గనుఁడు రసికభాషవిదులు. 37
- క. పుణ్యం బై మునివల్లభ, గణ్యం బై కసుమఫలనిరకాయోత్థితసా
ద్గుణ్యంబు నైమిశాఖ్యా, రణ్యంబు నుతింపఁ దగు నరణ్యంబులలోన్. 38
- వ. మఱియును మధునైరిమందిరంబునుంబోలె మాధవమన్మథమహితం బై బ్రహ్మ
గేహంబునుంబోలె శారదాన్వితం బై నీలగళిసభానికేతనంబునుంబోలె వహ్ని
వరుణసమీరణ చంద్రుడప్రహేమవతీ కుబేరన్మవభగాలవశాండీల్య పాశుపత
జటిపటలమండితం బై బలభేదిభవనంబునుంబోలె నైరావ తామృత రంభా
గణికాభిరామం బై మూరాసురనియంబునుంబోలె నున్మత్తరాక్షసవంశసంకు
లం బై ధనదాగారంబునుంబోలె శంఖపద్మకుండముకుండసుందరఁ బై రఘు
రాముఁ యుద్ధంబునుం బోలె నిరంతరశరానలశిఖాబహుళం బై పరశురాము
భండనంబునుంబోలె నర్జునోద్భేదం బై దానవసంగ్రామంబునుంబోలె నరిష్ట
జంభనికుంభశక్తియుక్తం బై కౌరవసంగరంబునుంబోలె ద్రోణార్జునకాంచన
స్యందనికడంబసమేతం బై కర్ణుకలహంబునుం బోలె మహాన్నతశైల్యసహ
కారం బై సేతుబంధనంబునుం బోలె సలసీలపనసాదిప్రదీపితం బై భర్గుభజ
నంబునుం బోలె నానాశోకలేఖాఫలితం బై మకునికోదండంబునుం బోలెఁ
బున్నాగశిలీమఖభుషితం బై నరసింహరూపంబునుం బోలెఁ గేసరకరజకాం
తం బై నాట్కరంగంబునుంబోలె నటనటీసుషిరాన్వితం బై శైలజానిటలంబునుం
బోలెఁ జందనకర్పూరతిలకాలంకృతం బై వర్షాగమనంబునుంబోలె నింద్రబా
ణాసనమేఘకరకకమనీయం బై నిగమంబునుంబోలె గాయత్రీవిరాజితం బై
మహాకావ్యంబునుంబోలె సరసమృదులతాకలితం బై వినతాలయంబునుంబోలె
సుపర్ణరుచిరం బై యమరావతీపురంబునుంబోలె సుమనోలలితం బై కైటభో
ద్యోగంబునుంబోలె మధునూనితం బై పురుషోత్తమసేవనంబునుం బోలె

నమ్రోఫలదం బై ధనంజయుఁగిమికంబునుంబోలె నబ్రంశవపరాగంబై వైకుంఠ
పురంబునుంబోలె ఖడ్గపుండరీకః కలఁగింబై వండఘోషంబునుంబోలె గృష్ణ
సారసుంఁడరం బై లంకానగరంబునుంబోలె రామమహిమీనంచకసమేతం బై
సుగ్రీవసైన్యంబునుంబోలె గజగవముశరభశోభితం బై నారాయణస్థానంబునుం
బోలె నీలకంఠ హంస కౌశిక శుక భరద్వాజ తిత్తిరిభాసురం బై మహాభారతంబు
నుంబోలె నేకచక్ర బక కంక ధార్తరాష్ట్ర శకుని సకులసంచారసమ్మిళితం బై
సూర్యరథంబునుంబోలె నురుతరప్రవాహం బై జలదకాలసంధ్యామహూర్తం
బునుంబోలె బహువిధతజాతిసౌమనస్యం బై యెస్వనైమిశారణ్యం బనుశ్రీవిష్ణు
క్షేత్రంబునందు శౌనకాదిమహాదాసులు స్వర్లోకగీమమానుండగుహం జేసు
కొలుకు సహస్రవర్షంబు లనుష్ఠానకాలంబుగాఁగల సత్తపంజ్ఞికం బైనమాగం
బు సేయుచుండె రం దొక్కఁడు వారలు రేపకడ నిత్యనైమితిక హోమంబు
లాచరించి సర్కృతుం డై సుఖాసీనుం డై యన్నసూతుం జూచి. 39

క. ఆ తాపసు లిట్లనిరి విశితుఁ డిజ్ఞాన¹ ఫలితసిగవపురాణ
వ్రాతఁ నతహరిగీణసం, ఘాతఁ నూతుఁ నితాంత్రోరుణోపేతున్ . 40

మ. సమతం దొల్లి పురాణపంక్తు లితహాసశ్రేణులు ధర్మశా
స్త్రములు నీవు పెరిచి చెప్పితివి వేదవ్యాసముఖ్యుల్ మునుల్
సుమతుల్ నూచిన వెన్ని యన్నియును దోతచఁ నిమదిం దల్ ప్రసా
దమునం జేరి యెఱుంగ నేర్తువు సమస్తస్తంబు బుధేంద్రోత్తమా. 41

క. గురవులు ప్రియశిష్యులకుం, బరమరహస్యములు దెలియఁబలుకును రచల
స్థితిల్యాణం బెఱ్ఱున, పురుషులకుఁ సెప్పియించి ర బోధి పు రిగన్ . 42

క. మన్నాడవు చిరకాఁము, గన్నాడవు పెన్ము లైనగ్రంథార్థంబుల్
విన్నాడవు వినఁ దగినవి, యన్నాడవు పెద్దలొద్ద ర నుత్తమశోషిక్ . 43

చ. అలసులు మందబుద్ధిబలు ర లల్పతరాయువు లుగ్రరోగసం
కలితులు మందభాగ్యులు సుకకర్మము లెవ్వియుఁ జేయుఁ జాలరీ
కలియుగమందు మానవులు ర గావున నెయ్యది సర్వసౌఖ్య మై
యలవడు నేమిటం బొడము ర నాత్మకు శాంతి మునీంద్ర చెప్పవే. 44

సీ. ఎవ్వనియవతార ర మెల్లభూతములకు, సుఖమును వృద్ధియు ర సౌండిఁ జేయుఁ
నెవ్వనిశుభనామ ర ఊపొద్దు నుడువంగ, సంసారబంధంబు ర సమసి పోవు
నెవ్వనిచరితంబు ర వృద్ధయంబుఁ జేర్పంగ, భయ మందిమృత్యువు రపరువుఁబెట్టు
నెవ్వనిపదనది ర నేవారుడలముల, సేపంప నైర్మల్యసిద్ధి గలుగుఁ

తే. దపసు లెవ్వనిపాదంబు ర దగిలిశాంతి, తెనువుఁ గాంచిరి వసుదేవరదేవకులకు
నెవ్వఁ డుదయించెఁ దల్కఁధిలెల్ల వినఁగి, నిచ్చవుట్టెను నెఱిగింపుమిద్ధచరిత.

1. ఫణితానిధిల - నిగమ - పురాణ, 2. విధి.

- క. భూషణములు వానికి నభా, పేషణములు మృత్యుచిత్తభీషణములు హృ
త్తోషణములు కల్యాణవి, శేషణములు హరిగుణోపచితభాషణముల్. 46
- క. కలిదోషనివారణ మై, యలఘుయశుల్ నొగడునట్టిహరికథనము ని
ర్మలగతిఁ గోరెడుపురుషుఁడు, వెలయుఁగ నెవ్వఁడు దగిలి శ వినఁడు మహాత్మా.
- ఆ. అనఘ విను రసజ్ఞ శ లై వినువారికి, మాటమాట కధికశ్రమధుర మైన
యట్టికృష్ణుకథన శ మాకర్ణ నేము సేయఁ, దలపు గలదు మాకుఁ శ దనివి లేదు.
- మ. వరగోవిందకథాసుధారసమహా¹వర్షో క్తిహారాపరం
పరలం గాక బుధేంద్రచంద్ర యితరోపాయాసుర క్తిం బ్రవి
స్తరదుర్దంతమరంతిదుస్సహజనుస్సంభావితానేకదు
స్తరగంభీరకఠోరకల్మషకన్యద్రావానలం బొలునే. 49
- సీ. హరినామకథనదాహవలజ్వాలచేఁ, గాలవే ఘోరాఘాతకాననములు
వైకుంఠదర్శనసవాయుసంఘంబుచేఁ, దొలఁగ వే బహుదుఃఖితోయదములు
గమలనాభధ్యానశకంతీరవంబుచేఁ, గూలవే సంతాపశకుంజరములు
నారాయణ స్మరణప్రభాకరదీప్తిఁ, దీఱవే షడ్వర్గతిమిరతతులు
- ఆ. నలిననయనభ క్తిరసావచేఁ గాక సం,సారజలధి దాటి శ చనఁగ రాదు
వేయు నేల మాకు శ విష్ణుప్రభావంబు. దెలుపవయ్య సూత శ ధీసమేత, 50
- వ. మఱియుఁ గపటమానవుండును గూఢుండు నైనమాధవుండు రామసహితుం డై
యతిమానుషంబు లైన పరాక్రమంబులు సేసినటు వాని వివరింపుము కలియు
గంబు రాఁగల దని వైష్ణవక్షేత్రంబున దీర్ఘసత్రునిమిత్రంబున హరికథలు విన
నడి గలిగి నిలిచితిమి దైవయోగంబున. 51
- క. జలరాశి దాటఁ గోరెడి, కలముదనుల్ గర్జధారుఁ శ గాంచినభంగిం
గలిదోషహరణవాంఛా, కలితుల మగుమేము నిన్నుఁ శ గంటిమిసూతా. 52
- క. చారుతరధర్మ,రాశికి, భారకుఁ డగుకృష్ణుఁ డాత్మశ్రవదమున కేఁగఁ
భారకుఁడు లేక యెవ్వనిఁ, జేరెను ధర్మంబు బలుపు శ సెడి మునాథా. 53

— యి సూతుండు నారాయణకథాప్రశంస సేయుట. యి—

- వ. అని యిట్లు మహనీయగుణగరిష్టు లయినశౌనకాదిమునిశ్రేష్ఠు లడిగిన రోమ
హర్షణపుత్రుం డయి యుగ శ్రవసుం డనుపేర నొప్పి నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యాన
వైఖరీసమేతుం డైన సూతుండు. 54
- మ. సముండ్ల యెవ్వఁడు ముక్తకచ్ఛరయుఁ డై శ సన్న్యాసియై యొంటి వో
వ మహాభీతి నొసఁగొ కుమార మనుచుకా శ వ్యాపండు సీరంగ వృ
క్షములుం దన్మయతం బ్రతిధ్వనులు సర్వకం జేసె మున్నట్టి ధూ
తమయుక మొక్కెద బొదరాముణిఁ దపోధన్యాగ్రణిఁ ధీమణిన్. 55

- సీ. కార్యవర్గంబును శ గారణసంఘంబు, నధికరించి చరించు శ నాశ్మత త్త
మధ్యాత్మమనఃబడు శ నట్టియధ్యాత్మమూఁ, చెలిమఁజేయఁగఁజాలురవీపనుగుమ
సకలవేదములకు శ సారాంశ మై యేక, మై యసాధారణ శ మగు ప్రభావ
రాజకం బైనపురరాణమర్కంబున, గాఢసంసారాంధ్రకారపటలి
- తే. దాటఁ గోరెడివారికి శ ద ము దలిర్చు, నే తపోనిధి వివరించె శ నేర్పడంగ
నట్టిశుకనామధేయు మరహాత్మగేయు, విమలవిజ్ఞానరమణీయు శ వేదకఁగొలుతు.
- క. నారాయణునకు నరునకు, భారతికిని మ్రొక్కి వ్యాసురపదములకు నమ
స్కారము సేసి వచింతు ను, నార గ్రంథంబు దళితశతనుబంధంబున్. 57
- వ. అని యిట్లు దేవతాగురునమస్కారంబు సేసి యిట్లనియె. మునీంద్రులారా
నన్ను మీరలు నిఖిలలోకమంగళం బున ప్రయోజనం బడిగితి రేమిట
గృష్ణసంప్రశ్నంబు సేయంబడు నెవ్వధంబున నాత్మప్రసన్నం బగు నిర్విఘ్నము
నిర్దేతుకయు నైనహరిభక్తి యే రూపంబునం గలుగు నది పురుషులకుఁ బర
మార్థం బగు వాసుదేవునియందుఁ బ్రయోగింపంబడినభక్తియోగంబు వైరాగ్య
విజ్ఞానంబులం బుట్టించునారాయణకథలవలన నెవ్వేధర్మంబులు దగులునక వని
నిరర్థకంబు లపవర్గపర్యంతం బునయీశ్వరమధర్మంబునకుం దృష్టశ్రుత ప్రపం
చార్థంబు ఫలంబు గాదు ధర్మంబునం దవ్యభిచారి మైనయర్థంబునకుఁ గామంబు
ఫలంబు గాదు విషయభోగం బైనకామంబున కింద్రియప్రీతి ఫలంబు గా
దెంతతడవు జీవించు నంతయ కామంబునకు ఫలంబు తత్త్వజ్ఞాన గలజీవునకుఁ
గర్మంబులచేత నెఱ్ఱుది సుప్రసిద్ధం బనియు నర్థంబుగాదు తత్త్వజ్ఞానయచనది
ధర్మజ్ఞాన యగుటఁ గొండలు ధర్మంబే తత్త్వంబని పలుకుదురు తత్త్వంబులు
జ్ఞానం బను పేర నద్యయం బైనయది తత్త్వం బని యెఱుంగును రాతత్త్వంబు
నొపనిషదులచేత బ్రహ్మమనియు హైరణ్యగర్భులచేతంబరమాత్మయనియు సాత్త్వి
తులచేత భగవంతుం డనియును బలుకంబడు వేదాంత శ్రవణంబున గ్రహింపం
బడి జ్ఞానవైరాగ్యంబులతోడం గూడి భక్తిచేతఁ దత్సమలైన పెద్దలు తేతజ్ఞు
డైనయాత్మయందుఁ బరమాత్మంబొడగందరుధర్మంబునకు భక్తిఫలంబుపురుషులు
వర్ణాశ్రమధర్మభేదంబులం జేయుధర్మంబునకు మాధవుడు సంతోషించుటయే
సిద్ధి యేకచిత్తంబున నిత్యంబును గోవిందు నాకర్ణింపను వర్ణింపనుం దగు జక్రా
యుధధ్యానం బనుభుద్ధంబున వివేకవంతుఁ లహంకారనిబద్ధంబైనకర్మంబుద్రుంచి
వైతురు*(భగవంతునియొండలిశ్రద్ధయు నపవర్గదం బగుతత్కథా శ్రవణాదులం
దత్వంతాసక్తి యుఁబుణ్యతీర్థావగాహనమహాత్మేవాదులచేసిద్ధించు) గర్మసిర్తులన
హేతువులైనకమలలోచనుకథలం దెన్వండు రతిసేయు విన నిచ్చగించువాని కితి

1. 'మధ్యాత్మ మనఃబడు' నట్టియధ్యాత్మమూఁ, చెలివిసేయఁగఁజాలు' అనియే ప్రతులు.

* ఈకుండలికథామహానిది వ్రాతప్రతులందుఁ గనుపట్టెను.

రంబు లెవ్వియు రుచిపట్టింపనేరవువుణ్యశ్రవణకీర్తనంజై నకృష్ణుండు దనకథలు
 వినువారిహృదయంబులందు నిలిచి శుభంబు లాచరించు నశుభంబులు పరిహా
 రించు నశుభంబులు నష్టంబు లయిన భాగవతసేవావిశేషంబున నిశ్చలభక్తి
 యుదయించు భక్తి గలుగ రజ సమోగుణప్రభాతంబు లైనకామలోభాదులకు
 వశంబుగాక చిత్తంబు సత్త్వగుణంబునఁ బ్రసన్నం బగుఁ బ్రసన్నమనస్కుండైన
 ముక్తసంగుం డగు ముక్తసంగుం డైన నీశ్వరతత్వజ్ఞానంబు దీపించు నీశ్వరుండు
 గానంబడినఁ జిజ్ఞాస గ్రథనరూపంబైనయహంకారంబు భిన్నంబగుసహంకారంబు
 భిన్నంబైన నసంభావనాదిరూపంబు లగుసంశయంబులు విచ్ఛిన్నంబు లగు సంశ
 యవిచ్ఛేదం బైన నారబద్ధఫలంబు లైనకర్మంబులు నిశ్చేషంబు లగుఁ గావున.

క. గురవతులు తపసు లంతఃకరణంబుల శుద్ధి సేయ శ్రమనతరభక్తి
 వారియందు సమర్పింతురు, పరమానందమున భిన్నభవబంధను లై. 59

తరలము పరమపూరుషుఁ డొక్కఁ డాధ్యుఁడు క పాలనోద్భవనాశముల్
 సారిడిఁ జేయ ముకుందపద్మజశూలిసంజ్ఞలఁ బ్రాకృత
 స్ఫురితసత్త్వరజ సమంబులఁ క బొందు నందు శుభస్థితుల్
 వారి చరాచరగోటి కిచ్చు నశనంతసత్త్వనిరూఢుఁ డై. 60

వ. మఱియు నొక్కవిశేషంబు గలదు కాష్టంబుకంటె ధూమంబు ధూమంబుకంటెఁ
 ద్రయీమయం బయిననహి యెట్లు విశేషం బగు నట్లు తమోగుణంబుకంటె
 రజోగుణంబు రజోగుణంబుకంటె బ్రహ్మప్రకాశకం బగుసత్త్వగుణంబు పిశిష్టం
 బగుఁ దొల్లి మునులు సత్త్వమయం డని భగవంతు వారి నధోక్షజం గొలిచిరి.
 కొండలు సంసారమండలి మేలుకొలుకు నన్యల సేవింతురు మోక్షార్థు లయిన
 వారలు ఘోరరూపులయిన భూతపతులవిడిచి దేవతాంతరనింద సేయక శాంతు
 లయి నారాయణకథ లనుభవించురు కొండలు రాజసతామసు లయి సిరియు
 నైశ్వర్యంబును బ్రజలనుం గోరి పితృభూతప్రజేశాదుల నారాధింతురు
 మోక్ష మిచ్చుటంజేసి నారాయణుడు సేవ్యుండు వేద యాగ యోగ క్రియా
 జ్ఞాన తపోగతిధర్మంబులు వాసుదేవపరంబులు నిర్గుణం డయినపరమేశ్వరుండు
 గలుగుచు లే కుండుచుఁ ద్రిగుణంబులతోడం గూడినతనమామచేత నింతయు
 సృజించి గుణవంతుని చందంబున నిజమాయావిలసితంబు లయినగుణంబు
 లలో బ్రవేశించి విజ్ఞానవిజృంభితుం డై వెలుగు నగ్ని యొక్కరుం డయ్యుఁ
 బెక్కుప్రాకులందుఁ దేజరిల్లుచుఁ బెక్కుండ్ల తోచు తెఱంగున విశ్వాత్మకుం
 డైనపురుషుం డొక్కండ తనవలనం గలిగిననిఖిలభూతంబులందు నంతర్యామి
 రూపంబునదీపించు నతండు మనోభూతసూక్ష్మేంద్రియంబులతోడంగూడి గుణ
 మయంబు లయినభావంబులం దనచేత నిర్మితంబు లైనభూతంబులందుఁ దగులు
 వడక తద్గుణంబు లనుభవంబు సేయు లోకకర్త యైననతండు దేవతిర్మజ్జను

స్వాదిజాతులందు లీల నవతరించి లోకంబుల రక్షించు నని మఱియు సూతుం
డి ట్లనియె. 61

నీ. మహాదహంకారత్రాత్ర సంయుక్తుఁడై, చారుషోడశకళాసహితుఁడగుచుఁ
బంచమహాభూతభ్రాంతితుండు శుద్ధసత్త్వఁడై సర్వాత్రశాయి యగుచుఁ
జరణోరు భుజ ముఖ శ్రవణాక్షి నానాశి, రములునానాసహస్రము తీవెలుఁగ
నంబర కేయూర శ హార కుండల కరీ, టామలు పెక్కువేల మగు చుండఁ
తే. 1 పురుషరూపంబు ధరియించిపగుఁడనంతఁ, డళిలభువనైకవర్తన మత్న మమర
మానితాసారజలరాశి మధ్యమునన, యోగసిద్ధావిలాసి యై శ యొప్పుచుండు.

శ్లో. భగవంతునియేక వింశత్యవతారములు. శ్లో.

వ. అది సకలావతారంబులకు మొదలిగని యైశ్వర్యమన్నారాయణదేవునివిరాజ
మానం బయినదివ్యరూపంబు దానిం బరమయోగీంద్రులు దర్శించు రప్పరమే
శ్వరునాభికమలంబువలన సృష్టికర్తలలోన శ్రేష్ఠుడైన బ్రహ్మముదయించె నతని
యవయవస్థానంబులయందు లోకపిస్తారంబులు గల్పింపబడియె మొదల నద్దే
వుండు కౌమారాఖ్యసర్గంబు నాశ్రయించి బ్రహ్మణ్యం డై దుశ్చరం బైన
బ్రహ్మచర్యంబు చరియించె రెండవమారు జగజ్జనంబుగొఱకు రసాతలగత
యయినభూమి నెత్తుచు యజ్ఞేశుఁడయి పరాహదేహంబు దాల్చె. మూడవ
తోయంబున నారదుం డనుదేవర్షి యై కర్మనిర్మోచకం బైనవైష్ణవతత్త్వంబు
సెప్పె నాలవపరికర్మభార్యాసర్గంబునందు సరనారాయణాభిధానం డై దుశ్చరం
బైనతనంబు సేసెఁ బంచమావతారంబునం గపిలుం డనుసిద్ధేశుఁడయి
యాసురి యనుబ్రాహ్మణుఁకుఁ దత్త్వగ్రామసిర్గయంబు గలసాంఖ్యంబు నుపదే
శించె నాఱవశరీరంబున ననసూయాదేవియందు నశ్రిమహామునికఁ గుమారుం
డై యులకునికి బ్రహ్మాదముఖ్యులకు నాత్మవిద్యఁ దలిపె. నేడవవిగ్రహంబున
నాకూతియందు నుచిక జన్మించి యజ్ఞుడనఁ బ్రకాశమానుడై యామానిదేవతల
తోడం గూడ స్వాయంభువమన్వంతరంబు రక్షించె నష్టమమూర్తిని మేరుదేవి
యందు నాభికి జన్మించి యురుక్రముం డనం బ్రసిద్ధుం డై విద్యజ్ఞులకుఁబరమ
హంసమార్గంబు బ్రకటించె ఋషులచేతఁ గోరంబడి తొమ్మిదవదన్త్రంబునఁబృథు
చక్రవర్తి యై భూమిని ధేనువున జేసి సమస్త వస్తువులం బిదికెఁజాక్షుషమన్వం
తరసంప్లవంబున దశమం బయినమీనావతారంబు నొంది మహీమాపం బగు
నావనెక్కించి వైవస్వతమయపు నుద్భవించె సముద్రమథన కాలంబునంబదురొకం
డవమాటు కసురాకృతిని మందరాచలంబునఁదంపృష్ఠకర్పరంబున నేర్పడియె విలిపె
తాఢన్వంతరి యనఁ బండ్రెండవతమపున సురామర మధ్యమానక్షిర వాఘోధిమధ్య
భాగంబున నమృతకలశవాస్తుం డై వెడలెఁ బరుమూడవది యయినమోహిని

వేషంబున సురాసురుల మోహితులం జేసి సురల నమృతాహారులం గావించె
 బమనాయిగవది యెనరసింహమాపంబునం గనకకశిపుని సంహరించె బదునేన
 వది యెనక పటవామనావతారంబున ఒలిని బడ త్రయంబు యాచించి మూడు
 లోకంబుల నాక్రమించె బడనానవది యెన భార్గవరామాకృతిని గుప్తిత
 భావంబుఁ దాల్చి బ్రహ్మణద్తోహు లయినరాజుల నిరుపదియొక్కమాటు వధి
 యించి భూమి నీత్రంబు గావించె బడ నేడవది యెనవ్యాసగాత్రంబున
 నల్పముతు లయినపురుషులం గరుణించి వేదవృక్షంబునకు శాఖ తేర్పఱిచె
 బడు నేడిమిడవ దైనరామాభిధానంబున దేవకార్యార్థంబు రావత్వంబు నొంది
 సముద్రనిగ్రహాదిపరాక్రమంబు లాచరించె నేకోనవింశతివింశతితమంబు లైన
 రాక్షసకృష్ణరూపంబులచే యమవంశంబునందు సంభవించి విశ్వంభరాభారంబు
 నివారించె, గలియఁగాడ్యవసరంబునం రాక్షససమ్మోహంబుకొఱకు నేకవింశతి
 తమం బైనబుద్ధనామధేయంబునం గీకటదేశంబుల జనసుతుం డయి వర్తించు
 యగసంధియందు వసుంధరాధీశులు చోరప్రాయు లై సంచరింప విష్ణుయశుం
 డనవిప్రుసికిఁ గల్క యన పేర నుద్భవింపంగలం డని యిట్లనియె. 63

మ. సరసిం బాసిన ¹వేయుకాలువలయోజ్జ్వల విష్ణునం దైన శ్రీ
 కరనానా²ప్రకటావతారము లసంఖ్యాతంబు లుర్విశులున్
 సురలున్ బ్రాహ్మణసంయమింద్రులు మహాకృత్ విష్ణునంశాంశజుల్
 వారి కృష్ణుండు బలానుబన్ముఁ డెడలే య దావిష్ణుఁ డౌ నేర్పడన్. 64

క. భగవంతుం డగువిష్ణుం బగముల కెవ్వేళ రాక్షసవృథ గలుగుం
 దగ నవ్వేళలఁ ³దడయక, యుగయుగమునఁ బుట్టి కాచు య నుద్యల్లీలన్. 65

ఆ. అతిరహస్య మెనఁహరిజన్మకథనంబు, మనుజుఁ డెవ్వఁ డేని య మాపు రేపుఁ
 జాల భక్తితోడఁ ⁴య జదివిన సంసార, దుఃఖరాశిఁ బాసి య తొలఁగి పోవు. 66

వ. వినుం డిరూపుండయియేకరూపుండయి యాత్మయనంబరఁగుజీవునికిఁ బరమేశ్వరు
 మాయాగుణంబులైన మహాదాదిరూపంబులచేరి నాత్మస్థానంబులందు పరచి
 లింబైనస్థూలశరీరంబు గగనంబునందు. పవనా శ్రి తమేఘస మూహంబును గాలి
 యందుఁ బార్థివధూళిధూసరత్వంబును నేరీతి నారీతి ద్రష్ట యగునాత్మయందు
⁵దృశ్యమై బుద్ధిమంతులు గానివారిచేరి నారోపింపంబడు నిస్థూలరూపంబుకంటె
 నదృష్టగుణం బయి యశ్రుతంబైనవస్తువ పటంజేసి వ్యక్తంబు గాక సూక్ష్మంబై
 కిరచరణాదులు లేక జీవునికి నొండొకరూపంబు పరచితిం బయి యుండు సూ
 క్ష్మం డైనజీవునివలన సత క్రాంతిగ మనాగ మనంబులఁ బునర్జన్మంబునోచు నెప్పు
 డీస్థూలసూక్ష్మరూపంబులు రెండుస్వరూపసమ్యగానంబులంజేసి ప్రతిషిద్ధంబులగు

1. కాయ-బాలు-కాలువల. 2. ఘటనావతారము. 3. దయతో. 4. భృశాత్మమై; భృశాత్మమై

నవిద్యంజేసి యాత్మనుఁ గల్పింపంబడ్డ వనెడి హేతువుచలన నప్పు డాజీవునకు
బ్రహ్మవక్తనం బగు దర్శనం బన జ్ఞానంబునంజేసి యేకస్వరూపంబు విశార
దం డైనయీశ్వరుని దైక్రీడించుచు నవిద్య యనంబడుచున్నచూయ యప
రత యై యెప్పుడు దాన విద్యారూపంబునం బరిణత యగు నప్పుడు జీవోపాధి
యునుస్థూలసూక్ష్మరూపంబు దహించి జీవుండు గావ్వంబు లేక తేజరిల్లువహి
చందంబునం దాన యుపరతుం డు బ్రహ్మస్వరూపంబునం బొంది పరమానం
దంబున విరాజమానుండగు నట్లు తత్త్వజ్ఞులు సెప్పుదు రని సూతుండిట్లనియె.

చ. జననము లేక కర్మములకాడలఁ బోక సమస్తచిత్తవ

త్తనుఁ డగుచక్రకిం గవు లుత్తరదారపదంబుల జన్మకర్మముల్
వినుతులు సేయు చుండుదురు శ వేదరహస్యములందు నెందుఁ జూ
చిన మఱి లేవు జీవునికిఁ శ జెప్పినకైనడి జన్మకర్మముల్ .

68

మ. భువనశ్రేణి నమోఘలీలుఁ డగుచుం శ బుట్టించు రక్షించు నం
తివిధిం జేయు మునుంగఁ డందు బహుభూతవ్రాతమం దా త్మతం
త్రవిహరస్థితుఁ డై వడింద్రియసమస్త ప్రీతియున్ దప్పులన్
దవిభంగిన్ గొనుఁ జిక్క డింద్రియములం శ ద్రిష్టన్ నిబంధించుచున్ .

69

చ. జగదధినాథుఁ డైనహరిసంతతిలీలల నామరూపముల్
దగిలి మనోవచోగతులఁ శ దార్కికచాతురి యెంత గల్గినన్
మిగిలి కుతర్కవాది దగ శ మేరలు సేసి యెఱుంగ నేర్చునే
యగణితనర్తన క్రమము శ నజ్ఞఁ డెఱింగి నుతింప నోపునే.

70

ఉ. ఇంచుక మాయ లేక మది శ నెప్పుడుఁ బాయనిభక్తితోడ వ
రించుచు నెవ్వఁడేని హరిదివ్యపదాంబుజగంధరాశి సే
వించు నతం డెఱుంగ సంప్రదింపవామల కెన దుర్లభో
దందిలి మైనయీహరియొకవారిమహాదృఢకర్మమార్గముల్ .

71

మ. హరిపాదద్వయధి కి మీవలన ని శ చూరూఢ మై యుండునే
తిరుగంబాఱుచి చిత్తవృత్తి హరిపై శ దిపించి మీలోపల్
ధరణీదేవతలార మీలు మహాభక్త్యున్ సమ సజ్జలున్
హరిఁదంతున్ మిముఁ జెంద వెన్నఁడును జగన్మాంబవ్యథాయోగముల్ .

72

శ్రీమహాభాగవతరచనాదివృత్తాంతము.

సీ. పుణ్యకీర్తనుఁ డైనభువనేశుచరిత మై, బ్రహ్మశిల్పం బైనభాగవతము
సకలపురాణరాత్రము చొల్లలోఁ భ, ద్రముగ ధన్యముగ మోక్షముగఁబ్రీతి
భగవంతుఁ డగువ్యాసభట్టారకుఁ డొచ్చి, శునుఁ డనియెమతవ్రతునిచేతఁ
జదిపించె నింతయు శ సకలవేదితహాసములలోపల నెల్ల శ సార మైన

ఆ. యీపురాణ మెల్ల శ నెలమి నాశుకయోగి, గంగనడుమ వచ్చి శ ఘనవిరక్తి
యొదవి మునులతోడ శనుపవిష్టుడగుపరీక్షీన్న రేంద్రుడడుగఁ శజెప్పెవినఁడు.

న. కృష్ణుండు ధర్మజ్ఞానాదులతోడం దనలోకంబునకుం జనినసిమ్మటం గలికాల
దోషాంధకారంబున నవ్వదర్శులయిన జనులకుఁ పుడిప్పురాణంబు గమలబంధుని
భంగి నున్నది నాఁ డుండు భూరితేశం డయి కీర్తించుచున్న విప్రర్షివలన నేఁ
బరించినక్రమంబున నామదికి గోచరించినంతయు వినిపించెద ననిన సూతునకు
మునివరుండైనశౌనకుం డిట్లనియె.

74

శా. సూతా యే యుగవేళ నేమిటికి నెశ్చోటక్¹ మునిశ్రేష్ఠు లే
శ్రోతల్ గోరిన నేమిహేతువునకై శ శోధించి లోకైక వి
ఖ్యాతికొ వ్యాసుఁడు మున్ను భాగవతముం శ గల్పించెఁ దత్పుత్రుఁ డే
ప్రీతికొ రాజున కీపురాణకథఁ జెప్పెం జెప్పవే యంతయున్.

75

వ. బుధేంద్రా వ్యాసపుత్రుం డైనశుకుం డనుమహాయోగి సమదర్శులం డేకాంత
మతి మామూ²ళయనంబువలనం దెలిసినవాఁడు గూఢుండు మూఢునిక్రియ
నుండు నిరీ సభేమం డదియునుం గాక.

76

తిరలము. శుకుఁడు గోదీయు లేక పైఁ జనఁ శ జూది తోయములందు ల
జ్జసుఁ జలింపక చీర లొల్లక శ చల్లు లాడెడి దేవక
న్యకలు హా శుక యంచు వెన్నఁ జనంగ వ్యాసునిఁ జూది యం
శుకములకొ ధరియించి సిగ్గున శ స్రుక్కి రందలు ధీనిధి.

77

వ. మఱియు నగుండు రుణుండు నై చనురనకొడుకుం గని వస్త్రపరిధానం బాన
రింపకవస్త్రధారియు వృద్ధుండును నై సతన్నుం జూది చేలంబులు ధరించుదేవ
రమణులం గని వ్యాసుండు కొణం బడిగన వారలు నీ పుత్రుండు స్త్రీపురుషు
లనెమభేదదృష్టి లేక యుండు మఱియు నతండు నిర్వికల్పుండు గాన నీకు నతనికి
మహాంతరంబు గల దని రట్టిశుకుండు కురుబాగలదేశంబులు సొచ్చి హస్తీరా
పురంబునఁ బౌరజనంబులచే నెల్లు జ్ఞాతుం డయ్యె మఱియు నున్నత్తుని
క్రియ మూఁగ దెలిగున జనుధంగి నుండునమ్మహాయోగి రావర్షి యైన
పరీక్షి న్మహారాజుతోడ సంవాదం బెల్లు సిద్ధించె బహుకాలకథనీయం బయిన
శ్రీ భాగవతనిగమవ్యాఖ్యానం బేరీతి సాగి నయ్యోగిముఖ్యుండు గృహస్థుల
గృహంబుల గోవులు బంకినయంతవడవు గాని నిలువంబడం దతండు గో
దోహనమాత్ర కాలంబు సంచరించినస్థంబులు తీర్థంబు లగు నందు పెద్ద
కాలం బేసె దేశంబు నెల్లుండె భాగవతోత్తముండైన జనపాలునివన్మకర్తం
బు లేపకాంబులు వివరింపుము.

78

- సీ. పాండవవంశంబు శ బలము మానంబును, వర్ధిల్లఁ గడిమి నెరవ్వఁడు మనియెఁ
బరిపఁధిరాజులు శ భర్తాదిధనముల, నర్పించి రెవ్వనియఁఁఘ్రియగమఁ
గుంభజకర్ణాదికరుధటవ్వాహంబు, సాచ్చి చెండాడ నేకూరుతండ్రి
గాంగేయసేనికాక్రాంతగోవర్గంబు, విడిపించి తెచ్చె నేవీరుతాత
- బ. యట్టిగాధకీర్తి శ యగుపరీక్షిస్తహా, రాజు విడువ రానిరరాజ్యక్షీర్తి .
బరిహరించి గంగఁ బ్రాయోపవిష్టుడై, యసువు లుండనేల శ యడఁగియుండె.
- ఉ. ఉత్తమకీర్తు లైనమనశ్శోతము లాత్మహితంబు లెన్నఁడుం
జిత్తములందుఁ గోరరు హాసించియు లోకుల కెల్ల నర్థసం
పత్తియు భూతియు శ సుఖము శ భద్రముఁ గోరుదు రన్యరక్షణ
త్యుత్తమ మైనమేను విభుఁ శ దూరక యేల విరక్తిఁ బాసెనో. 80
- క. సారముల నెల్ల నెఱుఁగుదు, పారగుండవు భాషాండు శ బహువిధకథనో
దారుడవు మాకు సర్వముఁ, బారము ముట్టంగఁ దెలియఁ శ బలుకు మహాత్మా.

... వ్యాసుండు వ్యాకులచిత్తుం డై చింతించుట. ...

- వ. అని యడిగిన శౌనకాదిమూనిశ్రేష్ఠులకు సూతుం డిట్లనియెఁ దృతీయం బైన
ద్వాపరయుగంబు దీటుసమయంబున నుపరిచరవసువువీర్యంబున జన్మించి వాసవి
నాఁ దగు సత్యవతియందుఁ బరాశరునికి హరికళంజేసి విజ్ఞాని యయినవేద
వ్యాసుండు జన్మించియొక్కనాఁడు బదరికాశ్రమంబున సరస్వతీజలంబులస్నానాని
కర్మంబులం దీర్చి శుచి యై పరులు లేనివోట నొంటి గూర్చుండి సూర్యోదయ
వేళ నతీతానాగతవర్తమానజ్ఞుం డయినయాముషి వ్యక్తంబు గానివేగంబు గల
కాలంబునంజేసి యుగధర్మంబుకు భువి సాంకర్యంబు వొందు యుగయగం
బుల భౌతికశరీరంబులకు శక్తిసంపన్నం బగుఁ బురుషులు నిస్సత్వులు ధైర్య
శూన్యులు మంద ప్రజ్ఞు లల్పాయువులు దుర్బలులు నయ్యెద రని తఁదివ్యదృష్టిం
జూచి సర్వవర్ణాశ్రమంబులకు హితంబు సేయం దలంచి నలువురు హాతల
చేత ననుష్ఠింపం దగి ప్రజలకు శుద్ధికరంబులయినవైదిక కర్మంబు లగుయజ్ఞంబు
లెడ తెగ కుండకొఱకు నేకం బైనవేదంబు ఋగ్యజుస్సామాధర్వణంబు లను
నాలుగునామంబుల విభాగించి యితహాసపురాణంబు లన్నియుఁ బంచమవేదం
బని పల్కె నందు. 82

- సీ. పైలుండు ఋగ్వేదరహితంబు దొరకొనె, సామంబు జైమిని శ చదువుచుండె
యజువువైశంపాయనాఖ్యుండుగైకొనె, దుది సధర్వము సుమంత్రుఁడు పఠించె
నఖిలపురాణేతిహాసముల్ మాతండ్రి, రోమహర్షణఁగు నిరూఢిఁ దాల్చె
దమతమ వేద మారపసులు భాగించి, శిష్యసంఘమునకుఁ శ జెప్పి రంత
- తే. శిష్యులెల్లనునాత్మీయశిష్యజనుల, కంతబహు మార్గములఁ ద్రుంచియనుమతింపఁ

బెక్కళాఖలు గలిగి యీశ్వరధినిలోన, నిగమ మొప్పారుభూసురశనివహమందు.

వ. ఇట్లు మేధావిహీను లయిన పురుషులచేత నట్టి వేదంబులు ధరియింపబడు చున్నవి మఱియు దీనవత్సలుం డయినవ్యాసుండు శ్రీశూద్రులకుం దైవర్ణికాధ ములకు వేదంబులు విన నర్హంబులు గావు గావున మూఢుల కెల్ల మేలగు నని భారతాఖ్యానంబు సేసియు నమ్మని భూతహితంబునందుఁ దనహృదయంబు సంతసింప కున్న సరస్వతీతటంబున నొంటి యుండి హేతువు వితర్కించుచుఁ దనలో నిట్లనియె.

84

సీ. వ్రతధారి నై వేదవహ్నిగరు శ్రేణి, మన్నింతు విహితకర్మములఁ గొఱత వడ కుండ నడపుదు శ భారతమివముఁ, లలికితి వేదార్థభావ మెల్ల మునుకొని శ్రీశూద్రమూఖ్యధర్మము లందుఁ, డలిపితి నేఁజెల్ల శ దీనఁజేసి యాత్మ సంతస మంద శ దాత్మలో నీశుండు, సంతసింపక యన్నరజాడ దోఁచె

ఆ. హరికి యోగివరుల శ కథిలపితం బైన, భాగవతవిధంబుఁ శ బలుకనైతి మోసమయ్యెఁదలివిశ్రమొనయదుమఱితి, ననుచువగచుచున్నరయవసరిమాన.

— శ్యామనికడకు వారడుండు కచ్చుట. —

సీ. తనచేతివల్లకీత్రం త్రీ¹చయంబున, సతతనారాయణశబ్ద మొప్ప నాననసంఘాతహరిగీతరవసుధా, ధారల యోగీంద్ర గణతులు సొక్కఁ గపిలజటాభారకాంతిపుంజంబుల, దిశలు ప్రభావనీధితి వహింపఁ దనులగ్నతులసికాశనామగంధంబులు, గగనాంతరాళంబుఁ శ గప్పికొనఁగ

ఆ. వచ్చె మింఁదుండి శ వాసవీనందను, కడకు మాటలాడ శ గడఁకతోడ భద్రవిమలకీర్తిపారగుఁ డాచూఢ, నయఁగెఱుడుండు శ నారదుండు.

86

క. కనియెన్ నారదుఁ డంతన్, వినయైకవీలాసు నిగమశ్రవిభజనవిద్యా జనితోల్లాసున్ భవదుఃఖిని, రాసున్ గురుమనోవిశ్వాసున్ వ్యాసున్.

87

వ. ఇట్లు నిజాశ్రమంబునకు వచ్చిననారదు నెఱింగి లేచి వ్యాసుండు వివిధక్రమం బులం బూజించిన సతండు లేనగవు నగడఁడిమొగంబుతోడ విపంచికాతంత్రి వ్రేల మీటుచు నిట్లనియె.

88

ఉ. ధాతవు భారతశ్రుతివిధాతవు వేదపదార్థజాల ని జ్ఞాతవు కామమూఖ్యరిపురమట్కుఁజేతవు బ్రహ్మగత్త్వని ర్జేతవు యోగినేతవు²విశ్నీతుండ వీవు చలింఁ చెల్లరే కాతరుకైవడిన్ వగవఁ శ గారణ మేమి పరాశరాత్మజా.

89

వ. అనినఁ బారాశర్యుం డిట్లనియె.

90

క. పుట్టితి వజ్రతనువునఁ జే, పట్టితివి పురాణపురుషుభజనము పదమూల్ మెట్టితివి దిక్కులం దుది, ముట్టితివి మహాప్రబోధశ్రమున మునినాథా.

91

- వ. అదియునుం గాక నీవు సూర్యభంగి మూడులోకంబులం జరింతువు వాయువు
 పగిది నిఖిలజనులలోనక మెలంగుదువు సర్వజ్ఞుండ వగుటంజేసి. 92
- క. నీ కెఱుంగ రానిధర్మము, లోకమలను లేదు బహువిధలోకిని నీ వీ
 నాకొఱత యెట్టి దంతము, నాకు వివరింపవయ్య న నారద కరుణన్. 93
- వ. అనిన నారదుం డిట్లనియె. 94
- ఉ. అంచిత మైనధర్మచయ న మంతయఁ జెప్పితి నందులోన ¹నిం
 చించుక గాని విష్ణుకథ న లేర్పడఁ జెప్పవు ధర్మముల్ ప్రపం
 చించిన మెచ్చునే గుణవిశేషము లెన్నినఁ గాక నీకు నీ
 కొంచెము వచ్చు టెల్ల హరిఁ న గోరి ననింపమి నార్యపూజితా. 95
- మ. హరినామస్తుతి సేయకావ్యము సువర్ణాంభోజహంసావళీ
 సురుచిభ్రాజత మైనమానససర్వసూక్ష్మార్థి వెలుం గొందు శ్రీ
 హరినామస్తుతి లేనికావ్యము విచిత్రార్థాన్వితం బయ్యు శ్రీ
 కరమై యుండ దయోగ్యమర్మిలివత్తా కొలగర్తాకృతిన్. 96
- మ. అపశబ్దంబులఁ గూడియక హరిచరిత్రాలాపముల్ సర్వపా
 పహరిత్యాగము సేయఁ గావున హరిక న భావించుచుం బాదుచుక
 జపముల్ సేయుచు వీనులక వినుచు నశ్రాంతంబుఁ గీర్తించుచుం
 దపముల్ సాధులు ధన్యతాదురు గదా న తత్త్వజ్ఞ చింతింపుమా. 97
- వ. మునీంద్రా నిగ్రతకర్మంబై నిగుపాధికం బైగజ్ఞానంబు హరిభక్తి లే కున్న
 శోభితంబు గాదు ఫలంబు లోక కర్మం బీశ్వరునకు సమర్పణంబు సేయ
 కన్న నది ప్రశస్తంబై యుండదా. భక్తిహీనంబు లయినజ్ఞానవాచాకర్మ
 కౌశలంబులు నిరర్థకంబులు గావున మహాన భావుండవు యథార్థధర్మనుండవు
 సకలదిగంతధవళకీర్తిని సత్సరతుండవు ధృత్వతుండవు నగునీవు నిఖిలబంధ
 మోచనంబుకొఱకు వాసుదేవుఁలీలావిశేషంబులు భక్తితోడ వర్ణింపుము
 హరివర్ణనంబు సేయక ప్రకారాంతరంబున స్థాంతరంబులు వివక్షించి తద్వివ
 త్కృతరూపనామంబులంజేసి పృథగ్దర్శనం దైనవానిమతి పెనుగాలిచేతఁ
 ద్రిప్పంబడి తప్పం జననాపచందంబున నెలవు సేర సేరదు కావ్యకర్మంబులందు
 రాగంబు గలప్రాకృతజనులకు నియామించినధర్మంబులు సెప్పి²శాసకుండ వగునీ
 నడవడి దగ దది యెట్లు లనిన వార లదియె ధర్మం బని జుగుప్సితంబు లగుకామ్య
 కర్మంబులు సేయుచుఁ దత్త్వజ్ఞానంబు మఱతురు గావున బుద్ధిమోహంబు జప
 యింపక తత్త్వప్రదుండవై వ్యథావియోగంబు సేయు మని మఱియు నిట్లనియె.
- చ. ఎఱిగెడువాఁడు కర్మచయ న మెల్లను మాని హరిస్వరూపముక
 నెఱయ ³ నెఱుంగునవ్వలను న నేరుపుఁ జూపు గుణానురక్తుఁ డై

1. ని నిం చుక. 2. శాంభుడ. 3. నెఱింగడిక కలను * నేరుపుఁ; నెఱుంగుఁ బాను మది * నేరుపుఁ.

తెజకవ లేక క్రమ్మరుచు శ దేహధనాద్యభిమానముక్తుడై
యెఱుంగనివానికిం దెలియు శ నీశ్వరిలీ : మునీంద్ర చెప్పుమా.

99

చ. తనకులధర్మమున్ విడిచి శ దానవవైరిపనారపింగళుల్
ఁనివడి సేవసేసి పరిపాకము వొందక యెవ్వఁడేనిఁ జ
చ్చిన వఱుమేన నైన నది శ సిద్ధి వహించుఁ గడియసేవఁ బా
సినఁ గులధర్మగౌరవము శ సిద్ధి వహించునె యెన్నిమేనులన్.

100

వ. అదిగావున నెఱుక గలవాఁడు హరిసేవకుం బ్రయత్నంబు సేయం దగుఁ గాల
క్రమంబున సుఖదుఃఖంబులు ప్రాప్తంబు లయినను హరిసేవ విడువం దగదు
దానంజేసి బ్రహ్మస్థావరపర్యంతంబు దిరుగుచున్న ¹జనలకు నెయ్యది పొంద
రాదట్టి మేలు సిద్ధించు హరిసేవకుం దగువాఁడు నీచజన్మంబు నొందియు
నన్యోక్తియ సంసారంబునం జిక్కఁడు, క్రమ్మఱ హఃచరణ స్మరణంబుఁ జేయు
భక్తిరసవశీకృతుం డయి విడువ నిచ్చుగింపండు, మఱియును.

101

సీ. విష్ణుండు విశ్వంబు శ విష్ణునికంటెను, వే జేమియును లేదు శ విశ్వమునకు
భవవృద్ధిలయము లాశరమేశుచే నగు, నీ వెఱుంగుదు గాదె శ నీముఖమున
నెఱిగింపబడ్డది శ యేకదేశమున నీ, భువనభద్రమునకై శ పుట్టినట్టి
హరికళాజాతుండ శ వని విచారింపుమా, రమణలో హరిపరాక్రమము లెల్ల
ఆ. వినతిసేయు మీవు శవినికియుఁ జదువును, వానమతులనయముఁదపముధృతియు
గలిమి కెల్ల ఫలము శ గాదె పుణ్యశ్లోకుఁ, గమలనాథుఁ బొగడఁ శ గలిగినేని.

—శ్రీనారదుని పూర్వజన్మ వృత్తాంతము—

వ. మహాత్మా! నేను బూర్వకల్పంబునం దొల్లటిజన్మంబున వేదవాదులయింటిదాసికిం
బుట్టి పిన్ననా.డు వారలచే బహుపంబడి యొక్క-వానకాలంబునఁ జాతుర్త్వాస్యం
బున నేకస్థలనివాసంబు సేయ నిశ్చయించినయోగిజనులకుం బరిచర్యసేయుచోట.

క. ఓటమిలో నెల్లప్పుడుఁ, బాటవమునఁ బనులు సేసి శ బాలురకడ కే
యాటలకుఁ బోక యొకజం, బాటంబును లేక భక్తి శ సలుపుదు ననఘా.

104

క. మంగళ మనుచును వారల, యెంగిలిభక్షింతు వాన శ కెండకు నోడన్
ముంగల నిలుతును నియతిని, వెంగలిక్రియఁ జనుదు నురువిరవేకముతోడన్.

వ. ఇట్లేను వర్షాకాలశరత్కాలంబులు సేవించితి వాగును నాయందుఁగృపసేసి రంత.

శా. వారల్ కృష్ణుచరితముల్ సదువఁగా శ వర్ణింపఁగాఁ బాడఁగా
నారావంబు సుధారసప్రతిమ మై శ శుశ్రాంతమున్ వీనులం
దోరంబై పరిపూర్ణమైనమది సంతోషింది నే నంతటం
బ్రారంభించితి విష్ణుసేవ కిరరప్రారంభమారుండ నై.

107

1. 'జనులకు దుఃఖంబులట్ల సుఖంబులు ప్రాకృతకర్మాధినంబు లై సిద్ధించు నెయ్యది' అని అచ్చుప్రతి.

వ. ఇట్లు హరిసేవారతింజేసి ప్రపంచాతీతుండనై బ్రహ్మరూపకుండ నయిననాయుడు
స్థూలసూక్ష్మం బయినయీశరీరంబు నిజమాయాకల్పిణం బవి యమృహాత్ము లగు
యోగిజనులమూలంబున రజ స మోగుణపరిహారిణి యయిన భక్తి సంభవించె
నంతఃజాతుర్మాత్యంబునింజిన నయోగిజనులు మాత్ర సేయువారలై రివ్వినంబున.

మ. అపచారంబులు లేక నిశ్చలచిత్తభక్తియు క్తుండనై
చపలత్వంబును మాని నేఁ గొలువఁగాఁగ సంప్రీతు లై వారు ని
ష్కపటత్వంబున దీనవత్సలతతోఁ గ గాగుణ్యసంయుక్తు లై
యుపదేశించిరి నాకు నీశ్వరరహస్యోపదేశవిజ్ఞానమునో. 109

వ. ఏమను వారియపదేశంబున వాసుదేవునిమామూనుభావంబు దెలిసితి నీశ్వరుని
యందు సమర్పితం బయినకర్మంబు దాసత్వయంబు మాకుప నౌషధం బగు
నేద్రప్యంబువలన సరోగంబు జనియించె నాద్యవం బాసోగంబు మాయప
నేరదు ద్రవ్యాంతరంబులచేత నైచిత్త మానుప నోపు నవ్విధంబునఁ గర్మా
బులు సంసార హేతుకంబు లయ్యు నీశ్వరాప్తితంబు లై తామ తముత్తజెఱుకు
కొన నోపియందు నీశ్వరునియందు జేమంటకుకర్మంబు విజ్ఞాన హేతుకం బై
యీశ్వరసంతోషణంబులు భక్తియోగంబులం బుట్టించు నీశ్వరశిక్షుండేసి
కర్మంబులు సేయువారలు కృష్ణగుణరామవర్ణన స్మరణంబులు సేయుమను ప్రణవ
పూర్వకంబులుగా వాసుదేవ ప్రద్యుమ్న సంకర్షణానికుద్యమూర్తినామంబులు
నాలుగు భక్తిం బలికి నమస్కారంబు సేసి మంత్రమూర్తియు మూర్తి
శూన్యండు నయినయజ్ఞపురుషుం బూజించుపురుషుండు సమ్యగ్దర్శనం డగు. 110

క. ఏ నివ్విధమునఁ జేమఁగ, దాసవకులవైరి నాకుఁ గ దనయందుల వి
జ్ఞానము నిచ్చెను మదను, ప్రానము నతఁ డెఱుగు నిపు గ నలుపుము దీనికొ. 111

క. మునికులములోన మిక్కిలి, పనుకులు గలవాడ వీపు గ విధుకీర్తులు నీ
వనుకూలతఁ బొందుము విను, ¹జనకులములమఃఖ మెల్ల గ శాంతిం బొందన్.

వ. ఇట్లు నారదుఁడన్మకర్మంబులు వి క్రమము వ్యాసుం డిట్లనియె. 113

మ. విను మాభిక్షులు నిను నిట్లు కరుణా గ్ర విజ్ఞానము జెప్పి పో
యిన బాల్యంబున వృద్ధభావమున ని గ్ర కేరీత సంచారమున
సనె నీ కిప్పుడు పూర్వకల్పమతి యేకాదం బ్రదీపించెఁ ద
త్తనువుం బొసినచంద మెట్లు చెపుమా గ దాసిసుత త్వంబుతోన్. 114

వ. అని యిట్లు వ్యాసుం డడిగిన నారదుం డిట్లనియె దాసపుత్రుండ నయినయేమ
భిక్షులవలన పారిపిచ్చానంబు గలిగి యున్నంత. 115

సీ. మమ్ము నేలినవా, ముదిరంబునఁ గల, పలు లెల్లఁ గ్ర మమున గ్ర భక్తిఁ జేసి
తనపరాధీనతఁ గ దలఁపదు సొంతతి, నొంతతి వాఁగొంటి గ నమకు నవ్వి

- మాపును రేపును శ మాతల్లి మోహంబు, సొంపార ముద్దామః శ జంతు దువ్వు
దేహంబు నివ్రు మోశెంచుఁ గొంగిటఁజేపు, సర్మిలిన న్నిట్టు శ లరసి మనుప
ఆ. కేను విడిచి పోక శ ముంటుండితి నవ్వు, మోహింక క యెటుక శ మోసపోక
మూలుచింతి లేక శ మానైన యేనేడ్ల, వాడనగుచుఁ గొన్నెనవాసరములు.
క. సదనము వెలువడి తెరువుఁ, జెనరక మాతల్లి రాత్రిఁ శ జీకటివేళక
మొనవుంటినుకఁగ నొకఫణి, పదభాగముఁ గఱచెద్రొక్కఁబడి మునినాథా.
క. నీలా శుభోగఫణి, వ్యాభాగలవిషమహోగ్రవహ్నిజ్వాలా
మాలావినిపాతిత యై, వ్రాలెక ననుఁ గన్నెల్లవసుమతిమీఁదన్. 118
ఉ. తల్లి ధర త్రిపై నొలుగి శ తల్లడపాటును జెంది చిత్తముం
బల్లటిలంగఁబ్రాణములు శ వ సీఁజూచి కలంగ కేరు నా
యల్లములోన¹ మోహగుచి శ నొందక సంగము వాసె మేలు రా
జిలై నటంచు విష్ణుపకరచింత²యొర్పఁగ బుద్ధిఁ జేప్పుచున్. 119
వ. ఉత్తరాభిమఖుండనై యేను వెడలి జనపదంబులుఁ బురంబులుఁ బట్టణంబులు
గ్రామంబులుఁ బల్లెలు మందలుఁ గిరాతలళిందఁవాసంబులు వనంబులు నుప
వనంబులుఁ జిత్తధాతువిచిత్రంబు లయినపర్వతంబులు సమాదకరికరవిదళితశా
ఖలు గలశాఖలు నవారితనివారితపథికజనశ్రమాతిరేకంబు లై నతటాకంబులు
బహువిధవిహంగ నినదమనోహరంబులై వికచారవిందమమృతానపరవశపరిభమ
ద్యృమరసుందరంబు లైన సరోవరంబులు దాటి చనుచు తుత్పిపాసాసమేతుండ
నై యొక్కనదీప్రావంబునఁ గ్రుగు లిడి శుచి నై నీరు ద్రావి గతశ్రముండనై.
క. సాలాన్యక కపి భల్లుక, కో లేభ లులాయ శిష్యఘూక శిరభ శా
ర్దుల శిశ గవయ ఖడ్గ, వ్యాభాజగ రాదిభ ముద్రవనమధ్యమునన్. 121
వ. దుస్తరంబులైన నవవేణుకీచకగుల్మలతాగవ్వారంబులపొంతి నొక్క రావిమ్రాం
డగ్గఱఁ గూర్చుండి యే విన్నచందంబున నాహృదయగతుం బరమాత్మ
స్వరూపు హరిం జింతించితి. 122
శా. ఆనందా శ్రులు గన్నులక వెడల రోమాంచంబుతోఁ దత్పద
ధ్యానారూఢుడ నై సనాతఃపులో శ నద్దేవుఁడుందోఁచె నే
నానందాబ్ధితుండ నై యెటుఁగ లే శ నై తి నను న్ని శ్వరున్
నానాశోకపా మైనయత్తనుపు గానక లేని యు ట్లంతటన్. 123
వ. లేచి నిలుచుండి క్రమ్మఱ నద్దేవుఁడివ్యాకారంబుఁ జూడ సిచ్చించుచుహృదయం
బున నిలుపుకొని యాతురుండునుబోలెఁజూచియుంగాన లేః నిర్మమవ్యూజై న
వనబుంసం జరియించుచున్ననన్ను నద్దేశించి వాగోవరుం డైన హరి గంభీర
మధురంబు లైనవచనంబుల శోకం బువకమంపం జేయుచందంబున నిట్లనయె.

- ఉ. ఏల కుమార శోషిలంక శ నీజననంబున నన్నం గానంగా
జూపు నీవు కామముఖవల్లము ర్దళితంబు నీసి ని
రూఢితకర్మం దైనమునిరూఢ్యుడు గాని ¹కుయోగి గానంగా
జాలడు నీచుకోర్కొ కొనకాగుటక నిజమూర్తి జాపితీవ్. 125
- క. నావలనికోర్కొ యూరక, పోవను విడిపించు దోషశ్రుంజములను మ
జ్జేవం బుట్టుచు వైశమ, భావింపంగ నాకుభక్తి శ బాలక విఠే. 126
- క. ²నాయందులమతి గలిగిన, వాయదు జన్మాంతరమున శ బాలక నీ వీ
కాయంబు విడిచి మీదట, మాయుచుమతి బుట్టె గలపురచుద్భక్తుడవై. 127
- మ. విను మీసృష్టి లయంబు నొంది యుగముల్ శ వే యైకకాలంబు యా
మిని యై పోయెడి బోవంగా గలుగు జా శ మీదం బునస్సృష్టి యం
దు నిరూఢస్మృతితోడ బుట్టెకపు నిర్దోషుండ వై నాకృతన్
ఘనతం జెందెడు శుద్ధసాత్వికులలో శ గణ్యుండ వై యర్భకా. 128
- వ. అని యిట్లా శాశంబు మూర్తియు బుగ్వేదాదీకంబు నిశ్వాసంబును గా నొప్పి
సర్వవియామకం బైననుహాభూతంబు లిక మూర కున్న నేను మస్తకంబు
వంచి మ్రొక్కి తిల్కరుణ సంతసించుడు మదంబు దిగనాడి మచ్చరంబు సిడిచి
కామంబు సిద్ధించి కోధంబు వర్జించి లోభమోహంబుల వెడలనడిచి సిగ్గు
విడిచి యనుతనామంబులు పఠించుచు బరమభద్రంబు లయినతచ్చరిత్రంబులం
జిత్తిమిచు నిరంతరసంతోషుండ నై కృష్ణుని బుద్ధినిలిపి నిర్మలాంతఃకరణంబుల
తోడి విషయవిర కుండ నై కాలంబున కెమరు సూచుచు భూమిం దిరుగుచు
నుండునంతింగంతికాలంబునకు మెలుగుమెఱసిన తేజంగునవృత్తువుదోచినం
బంచభూతమయం బయి కిష్కన్దరూపం బయినపూర్వాదేహంబు విడిచి హరికృ
షణంబున శుద్ధసత్త్వమయం బైన భాగవతదేహంబు సాద్భితి నంతండ్రలో
క్యంబు సంహరించి పశ్చిమకాలపయోరాశిమధ్యంబున శమనించి నిదుర వోవ
నిచ్చగించునారాయణమూర్తి యును బ్రహ్మనిశ్వాసంబువెంట నతినిలోపలం
బ్రవేశించితి నంత సహస్ర యుగపరిమితం బైనకాలంబు సనిన లేచి లోకంబులు
సృజియింప నువ్వోగించుబ్రహ్మప్రాణంబువలన మరీచిమఖ్యు లగుమునులును
నేనును జన్మించితి మందు నఖండత బ్రహ్మచర్యుండనై యేను మూడవోకంబుల
బహిరంతరంబులందు మహావిష్ణుని యనుగ్రహంబున నడ్డంబు లేక యాశ్వరదత్త
యై బ్రహ్మభివ్యంబకంబు లైన సప్తస్వరంబులుదమయంతిన మ్రోయుచున్నయా
వీణలాపనంబంబున నారాయణాధానింబు నేయుచు జరుగించు చుండుడు.
- ఆ. అరవామః డిమనః దేవ్రుడు పిషుడు, తనచరిత్ర మేను శ దవిలి పాడఁ
జ్జీవేడవాని, చేలులన నెత్తించి, ఘోరము నామముల శ గాన వస్తు. 130

- క. వినుమీ సంసారం బను, వననిధిలో¹మునిగి కర్మవారాఢలచే వే
దనఁ బొందెడువానికి విష్ణునిగుణవర్ణనము దేవ శ సుమ్మ మునీంద్రా. 131
- చ. యమనియమాదియోగముల శ నాత్మనియం త్రిత మయ్యఁ గామరో
షములఁ బ్రచోదితంబ యగు శ శాంతి వహింపదు విష్ణుసేవచే
గ్రమమున శాంతి గైకొనినశక్తి వడి నాచుశరీరజన్మక
ర్మములరహస్య మెల్ల మునిశ్రమండన చెప్పితి నీవు గోరినన్. 132
- వ. అని యిట్లు భగవంతుం డగునారడండు వ్యాసమునీంద్రుని వీడ్కొని వీణ
వాయించుచు యదృచ్ఛామార్గంబునం జనియె నని సూతుం డిట్లనియె. 133
- క. వాయించు వీణ నెప్పుడు, మ్రోయుంచు ముకుందగీతములు జగములకున్
జేయుంచుఁ జెవులపండువు, మ్రోయుంచు నఘాళి నిట్టికమతి మఱి గలఁడే 134
- వ. అని నారదుం గొనియాడిన సూతునిం జూచి నారదుమాటలు విన్నవెనుక
భగవంతుం డైనబాదరాయణుం డేమి సేసె నని శౌనకుం డడిగిన సూతుం
డిట్లనియెబ్రహ్మదైవత్య యైవసరస్వతిపడమటితీరంబున ఋషులకుసత్త కర్మవర్ధనం
బు బదరీశుమండ మండితంబు శమ్యాప్రాసం బనం బ్రసిద్ధంబగునాశ్రమంబు
గల దందు జలంబుల వార్చి కూర్చుండి వ్యాసుండు దనమది దిరంబు సేసికొని
భక్తియుక్తం బయినచి తంబునం బరివూర్ణుం డయినయాశక్తుం గాంచి యీశ్వ
రాధీపమాయాత్మతం బైనజీవునిసంసారంబుఁ గని జీవుండు మాయచేత మో
హితుం డై గుణవ్యతిరేకుం డయ్య మామాసంగతిం దన్నుఁ ద్రిగుణాత్మకుం
డని యభిమానించుచుఁ ద్రిగుణత్వాభిమానంబునం గర్తయు భోక్తయు నను
ననర్థంబు నొందుననియు నయ్యనర్థంబునకు నారాయణభక్తియోగంబు గాని
యపశమనంబు వేటొకటి లే దనియు నిశ్చయించి. 135
- మ. అవనిచ క్రములోన నేపురుషుఁ డేయాన్నాయమున్ విన్న మా
ధవుపై లోకశరణ్యుపై భవములం శ దప్పింపఁగాఁ జాలు భ
క్తినిశేషంబు జనించు నెట్టిధువనశ్చేమంకరిం బైన భా
గవతామ్నాయము బాదరాయణుండు దాఁ శ గల్పించె నే ర్పొప్పఁగన్. 136
- వ. ఇట్లు భాగవతింబు నిర్మించి మోక్షార్థి యైవశుకునిచేఁ జదివించె నని చెప్పిన విని
శౌనకుండు నిర్వాణతత్పరుండును సర్వోపేక్షకుండు నైనశుకయోగి యెమిటికి
భాగవతిం బధ్యసించె ననవుడు సూతుం డిట్లనియె. 137
- క. ధీరులు నిరపేక్షులు నా, త్కారాములు నైవమునులు శ హరిభజనము ని
ష్కారణమి చేయు చుందురు, నారాయణుఁ డెట్టివాడ శ నవ్యచరిత్రా. 138
- క. హరిగుణవర్ధనరతుఁ డై, హరితత్పుఁ డైనబాదరాయ.కి శుభత
త్పరతం బవించెఁ ద్రిదగ,ద్వరముగళి ముంభాగవతనిగమంబున్. 139

క. నిగమములు వేయఁ జదివిన, సుగమంబులు గావు ముక్తిసుధగత్సంబుల్
సుగమంబు భాగవత మను, నిగమంబుఁ బఠింప ముక్తినివసనము బుధా. 140

- యి అర్జునండు పుర్రఘాత యగనశ్వతామ నవమానించుట యి -

వ. అని పలికి రాజర్షి యైనఁ రీక్షిస్తానరాజు జన్మకర్మముక్తులును బాండవులమహా
ప్రస్థానంబును గృష్ణకథోదయంబును జెప్పెదం గౌరవభృష్టద్యచ్ఛూదుల
యద్ధంబున వీరు లైనవారలు స్వర్గంబునకుం జనినవెనుక భీముఁదాఘాతంబున
దుర్యోధనుండు దొడలు విడిగి కూలిన నశ్వతామ దుర్యోధనునకుం బ్రియంబు
సేయువాఁడై నిదురవోవుద్రాపదీపుత్రులశిరంబులు ఖండించి తెచ్చి సమ్మించె
నది క్రూరకర్మం బని లోకలునిందింతురు. 141

ఉ. బాలురచావు కర్లముఁ శ బడ్డఁ గలంగి యలంగి యోధవం
జాలక బాష్పతోయకణజాలము చెక్కుల రాల నేడ్చి పాం
చాల తనూజ నేలఁబడి శ జాలిఁ బడం గసి యెత్తి మంజువా
చాలతఁ జాపుచుం జికురజాలము దువ్వచుఁ గ్రీడి యిట్లనున్. 142

మ. ధరణీశాత్మజ 1వీపు నీకు వగవన్ శ ధర్మంబె యా ద్రాణి ని
ష్కరణుం డై విదళించె బాలకుల మృద్ధాండీవనిర్ముక్తభీ
కరబాణంబుల నేడు వానిశిరమున్ శ ఖండించి నేఁ దెత్తుఁ ద
చ్చిరముం ద్రొక్కి జలంబు లాడు మిచటన్ శ శీతాంశుబింబాననా. 143

వ. అని యిట్లాడంబడిచి తనకు మిత్రుండును సారథియు నైనహరి మేలనుచుండం
గవచంబు దొడిగి గాండీవంబు ధరియించి కపిధ్వజుం డై గురుసుతునివెంట
రథంబు దోలించిన. 144

శా. తన్నుం జంపెద నంచు వచ్చువిజయున్ శ దర్శించి తద్ద్రాణి యా
పన్నుం డై శిశుహంత గావున నిజప్రాణేచ్ఛఁ బాటన్ వడిన్
ము న్నాబ్రహ్మ మృగాకృతిం దనయకున్ శ మోహించి క్రీడింప నా
సన్నుం డౌహరుఁ జూచి పాటుపగిదిన్ శ సర్వేంద్రియభ్రాంతిలోన్. 145

వ. ఇట్లోపినంతదూరంబుం బరువిడి వెనుకఁ జూచి రథతురంగంబు లలయటఁ దెలిసి
నిలిచి ప్రాణరక్షణంబునకు నొందుపాయంబు లేమి నిశ్చయించి జలంబుల వార్చి
ద్రోణనందనుండు సమాహితచిత్తుం డై ప్రయోగంబ కాని యుపసంహారంబు
నేరకయుఁ బ్రాణసంరక్షణార్థంబు పార్థమిఁద బ్రహ్మశిరోనామకాస్త్రంబుం
బ్రయోగించిన నదిప్రచండతేజంబున దిగంతరాళంబు నిండిప్రాణిభయంకరం
బై తోఁచిన హరికి నర్జునుం డిట్లనియె. 146

సీ. పద్మలోచన కృష్ణ శక్తాధయప్రద, వినుము సంసారాగ్ని శ వేచు చున్న
జనులసంసారంబు శ సంహరింపఁగ నిపు, దక్క నన్యులు లేరు శ దలఁచిచూడ

- సాక్షాత్కరించిన సర్వేశ్వరుండవు, ప్రకృతికి నవలీల ప భుండ వాద్య
పురుషుండ ¹వీవు ప్రబోధంబుచే మాయ, నడతవు నిశ్చేయశాంతియందు
- అ. మాయచేత మనిగి శ మనువారలకుఁ గృప, సేసి ధర్మమఖ్యరచిహ్న మయిన
శుభము సేయు దీవుశుజనుల నవనిలో., గావఁ బుట్టదవు జగన్నివాస. 147
- క. ఇది యొక శేజము భూమియఁ, జడలును దిక్కులను నిండి శ సర్వంకష మై
యెదు రై వచ్చుచు నున్నది, విదితముగా నెఱుంగ జెప్పరవే దేవేశా. 148
- వ. అనిన హరి యిట్లనియె. 149
- శా. జహ్మత్వంబునఁ బాటి ద్రోణజుడు దృశ్యీలుండు ప్రాణేచ్ఛమై
బ్రహ్మత్రం బదె యేసె వచ్చు నిదె తదబ్ధిగా ² భీభత్స నీ
బ్రహ్మత్రంబునఁ గాని దీని మరలింకపరాదు సహార మీ
బ్రహ్మపర్య మెఱుంగఁ జేయుము వడిక శ బ్రహ్మత్రము ³ దీనిపై. 150
- వ. అనిన నర్జునండు జలంబుల వార్చి హరికిం బ్రదక్షిణంబు వచ్చి ద్రోణనందనుం
డేసిన బ్రహ్మత్రంబుమీఁద దనబ్రహ్మత్రంబుం బ్రయోగించిన. 151
- మ. అవనివోమములందు నిండి తమలో శ నారెందు బ్రహ్మత్రముల్
రవివహ్నిద్యుతిఁ బోరుచుం ద్రిభువనత్రాసంబు గావింపఁగా
వినశభ్రాంతి యుగాంతమో యని ప్రజల్ గవీక్షింప నానేళ మా
ధవునాజ్ఞా విజయుండు సేసె విశిఖరన్వద్వోపసంహారమాన్. 152
- వ. ఇట్లత్రస్వయంబు రుపసంహరించి ధనజయుండు ద్రోణనందనుం గూడ వెగచి
పట్టుకొని రోహదణితలోచనండై యాజ్ఞకుండు రజ్జవునం బశువుగట్టినచందం
బున బంధించి శిబిరంబుకడకుం గొని చని హింసించు నని తిగిచినం జూచి హరి
యిట్లనియె. 153
- ఉ. మాఱుపడంగ లేనియనకమర్థుల సుపుల నత్రవిద్యలం
దేటఁపిన్నపాపల వ్రధించె నిశీథము నందుఁ గ్రూరుం డై
పాఱుండు గాని పాతకుండు శ ప్రాణభయంబున వెచ్చ నూర్పుచుం
బాటెడివీనిఁ ⁴గావుము కృపామతి నర్జున పాపకర్జనా. 154
- చ. వెఱచినవాని దైన్యమున శ వేఁదులు నొందినవాని నిద్ర మై
మఱచినవాని సౌఖ్యమున శ మద్యము ద్రానినవాని ⁵భిగ్గుం డై

1. వసుదేవు శ బోధంబుచే. 2. మూలమున 'మైనం పార్థవాశిత్రుతుం బ్రహ్మబంధు మిమం
జహి' అని కృష్ణుండు అర్జునమును గావక చంపుమని చెప్పినట్లున్నది. వ్రాతప్రతులం దెల్లఁ
'గావు' మనియే యున్నది. మూలమునుబట్టి దీనిని 'గావకు' మని పండితులు దిద్దియున్నను వ్రాత
ప్రతులచొప్పునఁ 'గావు' మనియే దిద్దఁబడియె. 3. అగ్నుం డై. 4.

పఱచినవాని సాధుజడభావమువానిని గావు మంచు వా

చఱచినవానిఁ గామినులఁ గ జంపుట ధర్మము గాదు ఘ్నుచా.

155

శా. స్వప్రాణంబుల నెవ్వఁ డేని గరుణాసంగంబు సాలించి య

స్వప్రాణంబుల చేత రక్షణము నేర ముం జూచు వాఁ డంత్యలో

కప్రాప్తుం డగు రాజదండమున సత్కల్పాణుఁ డౌ నైన నీ

విప్రుం దండితుఁ జేయ నేటికి మహావిభ్రాంతిచే నుండఁగన్.

156

వ. అని యివ్విధంబునఁ గృష్ణుం దానతిచ్చిన బ్రాహ్మణుండు కృతాఽరాధుండయ్యు

వధ్యుండు గాఁ డనుధర్మంబుఁ దలంచి చంపక ద్రుపదరాజపుత్రికిం దనచేసిన

ప్రతిజ్ఞం దలంచి బద్ధుం డైనగురువందనుం దోడ్కొని కృష్ణుండు సారథ్యంబు

నేయ శిబిరంబుకడకు వచ్చి.

157

క. సురరాజసుతుఁడు నూజెను, దురవధిపతశోకయుతకు గ ద్రుపదునిసుతకుం

బరిచలితాంగ శ్రేణిం, బరుషమహాపాశబద్ధపాణిన్ ద్రాణిన్.

158

—|| ద్రౌపది యశ్వత్థామను జూచి సంభాషించుట. ||—

వ. ఇ ట్లర్జునుండు దెచ్చి చూసిన బాలవధజనితలజ్జాపరాజుక్రతుం డైనకృపికోడుకుం

జూచి మ్రోక్కి సుస్వభావ యగుద్రౌపది యి ట్లనియె.

159

మ. షరఁగన్ మామగవార లందఱును మాన్ గ బాణప్రయోగోపసం

హరణాద్యాయుధవిద్య లన్నియును ద్రోణాచార్యుచే నభ్యసిం

చిరి పుత్రాకృతి నున్నద్రోణుడవు నీచి త్తంబులో లేశమాం

గరుణాసంగము లేక శిష్యసుతులన్ గ ఖండింపఁగా బాడియె.

160

క. భూసురుడవు బుద్ధివయా, భాసురుడవు శుద్ధవీరభటసంవోహ

గ్రేసరుడవు శిశుమూరణ, మాసురకృత్యంబు ధర్మ గ మగునే తాడ్రి.

161

శా. ఉద్ద్రేకంబున రారు శస్త్రధరు లై గ యుద్ధాపనిన్ లేరు కిం

చిద్ద్రోహంబును నీకుఁ జేయరు బలోత్సేకంబుతోఁ జీకటిన్

భద్దాకారులఁ బిన్నపాపల రణభౌధ క్రియాహీనులన్

నిద్ద్రాసక్తుల సంహరింప నకటా గ నీచేతు లె ట్లాడెనో.

162

ఉ. అక్కట పుత్ర శోకజనితాకులభారవిషణ్ణచిత్త నై

పొక్కుచు నున్నభంగి నినుఁ గ బోరఁ గిరీటి నిబద్ధుఁ జేసి నేఁ

డిక్కడ కీడ్చి తెచ్చుట సహింపని దె భవదీయమాత నేఁ

డెక్కడ నిట్టిశోకమున గ నే క్రియ నేడ్చుచుఁ బొక్కు చున్నదో.

163

వ. అని కృష్ణార్జునులం జూచి యి ట్లనియె.

164

1. ఇచటను 'తదసౌవధ్యతాం' అను మూలమునకు సరిగా 'దండితుఁ జేయు మేటికి' అని పాఠము దిద్దఁబడియున్నది. వ్రాతప్రతులం దెల్ల 'దండితుఁజేయు నేటికి'యనియే యున్నది.

- ఉ. ద్రోణునితో శిఖం బడక శ ద్రోణకుటుంబిని యన్న దింట న
క్షీణతనూజశోకవివశీకృత నై విలపించుభంగి నీ
ద్రాణిఁ దెరల్చి తెచ్చుటకు శ దైన్యము నొందును నంత పొక్కునో
ప్రాణవియక్తుఁడైన సతిరపాపము బ్రాహ్మణహింస మానరే.
- క. భూపాలకులకు విప్రులఁ గోపింపం జేయఁ దగదు శ కోపించినఁడ
తోక్తపాణలంబు మొదలికిఁ, భూపాలాటవలఁ గాలు శ భూకంపముగాన్. 166
- వ. అని ¹యిట్లు ధర్మ్యంబును సకరుణంబును నిర్వ్యభీకంబును సమంజసంబును శ్లా
ఘ్యంబునుం గాఁ బలుకుద్రాపదిపలుకఁకు ధర్మనందనుండు సంతసిల్లె నకుల
సహదేవ సాత్యకి ధనంజయ కృష్ణులు సమ్మతించిరి సమ్మతింపక భీముండిట్లనియె.
- చ. కొడుకులఁ బట్టి చంపె నని శ కోపము నొందదు బాలఘాతకన్
విడుపు మటంచుఁ జెప్పెడిని శ వెట్టిది ద్రాపది వీడు విప్రుఁడే
విడువఁగ నేల చంపుఁ డిటు శ వీనిని మీరలు చంపరేని నా
పిడికిటిపోటునన్ శిరము శ భిన్నము సేసెదఁ జూడుఁ డిందలున్. 168
- వ. అని పోకినశ్వత్థామకు ద్రాపది యడ్డంబు వచ్చె భీమునిసంరంభంబు మాచి
హరి చతుర్భుజుం డయి రెండుచేతుల భీముని వారించి కడమరెంటను ద్రుపద
పుత్రికను దలంగించి నగుచుఁ భీమున కిట్లనియె. 169
- ఉ. ఆవృఁడు గాఁడు వీఁడు శిశు శ హంత దురాత్మకుఁ డాతతాయి హం
తవృఁడు బ్రహ్మబంధుఁ డగుఁ శ దప్పదు నిక్కము “బ్రాహ్మణో నహ
స్తవ్య” యటంచు వేదము శ్రుతం బగుఁ గావున ధర్మదృష్టిఁ గ
ర్తవ్యము వీనిఁ గాచుట యథాస్థితిఁ జూచుము పాండవోత్తమా. 170
- వ. అని సరసాలాపంబు లాడి పవననందను నొడంబటిచి యర్జునుం జూచిద్రాపదికి
నాకు భీమసేనునకు సమ్మతంబుగ మాన్ము ² చేసిన ప్రజ్ఞ సిద్ధించునట్లు నాపంపు
సేయు మని నారాయణుం డానతిచ్చిన నగుచుండును దదనుమతంబున. 171
- శా. విశ్వస్తుత్యఁడు శ క్రనూనుఁడు మహాశ్రవీరుండు ఘోరాసిచే
నశ్వత్థామశిరోజముల్ దటిఁగి చూడంతర్మహారత్నమున్
శశ్వత్కీర్తి వెలుంగఁ బుచ్చుకొని పాశవ్రాతబంధంబులన్
విశ్వాసంబున నూడ్చి త్రోచె శిబిరోశ్వభాగముం బాసి పోన్. 172
- క. నిబ్బరళ బాలహంతయు, గొబ్బనఁ జేజంబు మణియుఁ శ గోల్పడి నతుండై
ప్రబ్బినవగచే విప్రుఁడు, సిబ్బితితో నొడలిగబ్బు శ సెడి వడిఁ జనియెన్. 173
- ఆ. ధనహఁ గొనుట యొండఁ శ దల గొలుగుట యొండఁ
నాలమంబు వెడల శ నడుచు టొండఁ

1. 'యిట్లు ద్రాపది పలికినకరుణా న్యాయధర్మసహితంబు లైనపలుకుటకు' అనియే వ్రాత ప్రకులు. 2. కల్పి సెడి.

గాని చంపఁ దగిసకర్తృంబు సేసినఁ

జంపఁ దగదు విప్రజాతిఁ బతికి.

174

వ. ఇట్లశ్వతామం బ్రాహ్మవశిష్టుఁ జేసి వెదిల నడిచి పొండవులు పొంచాలీసహితు
లై పుత్రులకు శోకించి మృశు లైనబంధువుల కెల్ల దహనాదికృత్యంబులు సేసి
యదక ప్రదానంబు సేయుకొఱకు స్త్రీ ముందట నిడికొని గోవిందుండునుం
దారును గంగకుం జని తిలోదకంబులు వోసి క్రమ్మఱ విలపించి హరిపాదపద్మ
పరాగపటలపవిత్రంబు లనునభాగీరథీజలంబుల స్నాతు లు యున్నయెడం
బుత్తశోకాతురు లున గాంధారిధృతరాష్ట్రులను గుంతీద్రాపదులను జూచి
మాధవుండు మునింద్రులు దానును బంధుమరణశోకాతురు లునవారలవగపు
మానిచి మునించె నివ్వధంబున.

175

శా. పాంచాలీకబరీవికర్ణణమహాసాపక్షతాయుష్కులం

జంచద్గర్వుల ధార్తరాష్ట్రుల నుం క జంపించి గోవిందుఁ డి

ప్పించెన్ రాజ్యము ధర్మపుత్రులకుఁ గల్పించెన్ మహాఖ్యాతిఁ జే

యించెన్ మూడుశురంగ మేఘములు దేవేంద్రప్రభావంబునన్.

176

—ఇతి శ్రీకృష్ణః దుత్తరాగర్భకుం డగువర్భకుని రక్షించుట. ఇతి—

వ. అంత వాసుదేవుండు వ్యాసప్రముఖమౌళిరపూజితుం డు ముద్ధవసాత్యకులు
గొలువ ద్వారకాగమనప్రయత్నంబునం బొండవుల వీడ్కొని రథారోహణంబు
సేయునమయంబున భయంబునం జత్రులపడుచు నుత్తర సమదెంచి కల్యాణ
గుణోత్తరుం డైనహరి కిట్లనియె.

177

మ. ఇదె కాలానలతుల్య మైనవిశిఖం క బేలెంచె దేవేశ నేఁ

డువరాంతర్గతగర్భవాహమునకై క యుగప్రభా వమ్ము చు

న్నది దుర్లోక్యము మానుపన్ శరణ మరన్యం బేమియున్ లేదు నీ

పదపద్మంబులె కాని మొ డెఱుంగ నీరబాణాగ్ని వారింపవే.

178

క. దుర్భరబాణానలమున, గర్భములో నున్నశిశువు క ఘనసంతాపా

విర్భావంబునఁ బొరలెడి, నిర్భరకృపఁ గావ వమ్ము క నిఖిలస్తుత్యా.

179

క. చల్లెలికోడల నీమే, నల్లుండు శత్రువులచేత క హతుఁ డయ్యెను సం

పుల్లారవిందలోచన, భల్లాగ్ని నడంచి శిశువు క బ్రదికింపఁ గడే.

180

అ. గర్భముందుఁ గ ముగ్ధగర్భావశతములు, నిముడుకొన వహిం మరసిశ్వరేశ

నీకు నొక్క-మానిసిగర్భాక్షణ, మొతెబడువు నిర్వరహింతు గాక.

181

వ. అనిన నాశ్రితవత్సలం డగువల్లర మీశ్వరుండు సుధద్రకోడలీడీకాలాసంబురాలిం
చి యిది ద్రోణనిండనుండు లోక మంతయు నహంకారం బయ్యెను మని యేసిన
దివ్యాస్త్రం బని యెఱింగె నంతఁ బొండవుల కభిముఖం బు ద్రోణుడన

దివ్యాస్త్రనిర్గతసిశితమార్గణంబులు డగ్గటిన బెగ్గడిలక వారును బ్రత్యస్తంబు
లందికని పెనంగుసమయంబున. 182

మ. తనసేవారతి చింత గాని పరచింతలా లేశమున్ లేని స
జ్జులం బాండుతనూజలన్ ముచుచువార్యబృంబుతో ద్రోణనం
దను బ్రహ్మాస్త్రము నడ్డపెట్టఁ బనిచోన్ శ దైత్యారి సర్వారిసా
ధననిర్వక్రము రక్షితాఖిలసుధాంధశ్చక్రముం జక్రముకే. 183

మ. సకలప్రాణిహృదంతరాళముల భాతస్వజ్యోతి యై యుండునూ
త్మకళుం డచ్యుతుఁ డయ్యెడన్ *విరటుచూల్ శగర్భంబుఁ దాఁ జక్రహ
స్తకుఁ డై వైష్ణవమాయఁ గప్పి కురుసంతానార్థి యై యడ మై
ప్రకటస్ఫూర్తి నడంచె ద్రోణతనయన్ బ్రహ్మాస్త్రమున్ లీలతోన్. 184

వ. ఇట్లు ద్రోణతనయుం డేసిన ప్రతిక్రియారహితం బయిన బ్రహ్మశిరం బనియెడి
దివ్యాస్త్రంబు వైష్ణవతేజంబున నిర్గతం బయ్యె నిజమాయచే సకలలోకసర్గస్థితి
సంహారంబు లాచరించునట్టివారికి ధరణీసురబాణనివారణంబు విచిత్రంబు గాదు
తత్సమయంబున సంతసించి పాండవపాంచాలీసహిత యై గొంతి గమనోన్ముఖుం
డయినవారిం జేర వచ్చి యిట్లనియె. 185

—ఐ కుంతీదేవి శ్రీకృష్ణుని నుతించుట. ఐ—

క. పురుషుం డాధ్యుడు ప్రకృతికిఁ, బగుఁ డవ్యయుఁ డఖిలభూతరబహిరంతర్భా
సురుఁ డనవలోకనీయుఁడుఁ, బరమేశ్వరుఁ డైననీకుఁ శ బ్రణవములు హరీ. 186

వ. మఱియు జవనికమఱువున నాట్యంబు సలుపునటునిచందంబున మాయాయవని
కాంతిరాళంబున నిలువంబడి నీమహిమచేఁ బరమహంసలు నివృత్తరాగద్వేషులు
నిర్మలాత్ములు నయిన మునులకు నదృశ్యమానుండ వయి పరిచ్ఛిన్నుండవు
గాని నీవు మూఢదర్శనంబులు దర్శించుమట్లుంబవతు లగుమాకు నెట్లు దర్శనీ
యుండ వయ్యెడు శ్రీకృష్ణ నాసుడవ దేవకిండన నందగోపకుమార గోవింద
పంకజనాథ పద్మమాలికాలంకృత పద్మలోచన పద్మసంకాశచరణ హృషీకేశ
భక్తియోగంబునిండేసి నమస్కరించెద నవధరింపుము. 187

సీ. తనయులతోడనే శ దహ్యామానం బగు, జతుగృహంబునయందుఁ శ జావకుండఁ
గురురాజు వెట్టిచుర్రుహారివిషంబున, మారుతపుత్తుండు శ మడియ కుండ
ధార్తరాష్ట్రుఁడు సముద్రధతిఁ జేర లొలువంగ, ద్రౌపదిమానంబు శ దలఁగకుండ
గాంగేయకుంభజకర్ణాదఘుమలచే, నాబిడ్డ లనిలోన శ నలఁగ కుండఁ

తే. విరటుపుత్రికకడుపులో శ వెలయుచూలు, ద్రోణసందనుశరవహ్నిఁద్రుంగకుండ
మఱియు రక్షించితివి పెక్కుశ్రమార్గములను, సన్న నేమని వర్ణింతు శ నిరజాక్షు.

మత్త. బల్లిదుం డగుకంసుచేతను శ బాధ నొందుచు నున్న మీ

* 'విరటుశశగర్భంబు' ననియే వ్రాతప్రతులు. అయ్యది చింత్యము.

తల్లిఁ గాచినభంగిఁ గాచితి శ ధార్తరాష్ట్రులచేత నేఁ
దల్లకంబునఁ జిక్క కుండఁగఁ శ దావక్యగుణవ్రజం
బెల్ల సంస్తుతి సేసి శృంగ శ నంతవాన జగత్పతి.

189

క. జనము నైశ్వర్యంబును, ధనమును విద్యమును గలనుభవచ్ఛముల కెం
చ నగోచరుఁ డగునన్నుఁ, వినుతిఁపఁగ లేరు నిఖిలవిబుధస్తుత్వా.

190

వ. మఱియు ధ క్తధమందును నివృత్తఫర్మార్థకామవిషయందును నాత్మరాముందును
రాగాదిహితుందును గైవల్యదాససమర్థుందును గాలరూపకుందును నిరూమ
కుందును నావ్యంతశూన్యంబును విభుండును సర్వసముందును సకలభూతనిగ్ర
హానిగ్రహకరుండును నైననిన్నఁ దలంచి నమస్కరించెన నవధరింపుము మను
ష్యుల విడంబించుభవదీయవిలసనంబు నిర్ణయంప నెవ్వఁడు సమర్థుండు నీకుం
బ్రియాప్రియులు లేరు జన్మకర్మశూన్యుండ వయిననీవు తిర్యగావజీవులయందు
వరాహాదిరూపంబులను మహాష్యులందు రామాదిరూపంబులను ఋషులందు
హమనాదిరూపంబులను జలచరంబులయందు మత్స్యాదిరూపంబులను నవత
రించుట లోకవిడంబనార్థంబు గాని జన్మకర్మసహితుండ వగుటం గాదు.

191

ఉ. కోపముతోడ నీవు దధిరకుంభము భిన్నము సేయు చున్నచో

గోపిక ద్రాటఁ గట్టిన విశకుంచితసాంజనబాష్పతోయ ధా

రాపరిపూర్ణవస్త్రముఁ గళరంబులఁ బ్రాముచు వెచ్చ నూర్పుచుం

బాపఁడ వై నటించుట కృపాపర నామిది జోద్య మమృషిక్.

192

క. మలయమునఁ జందనముక్రియ, వెలయుగ ధర్మజనికీర్తివెలయించుటకై
యిలపై నభవుఁడు హరి యదు, కులమున నుదయించె నంద్రు శ గొంద అనంత.

క. వసుదేవదేవకులు తా, పసగతి గతిభవమునందుఁ శ బ్రార్థించిన సం
తసమానఁ బుత్రుల నొందితి, వసుకలమృతి కందుఁ గొంద శ అంద్రు మహర్మా.

క. జలరాశినడుమ మునిఁగెను, కలమ క్రియఁ భారిభారకర్శిత యగుని
యిలఁ గాన నజఁడు కోరినఁ, గలిగతి వని కొంద అంద్రు శ గణనాతీత.

195

తే. మఱిది మజ్జానకామ్యకర్మములఁ దిరుగు

వేదనాతులకుఁ దన్నిరవృత్తిజేయ

శ్రవణచింతనవందనార్పణము లిచ్చు

కొఱకు నుదయించి లింద్రు సక శ గొంద అభవ.

మ. నినుఁ జింతించుచుఁ బొడుమం బొగడుచుక శ నీదివ్యచారిత్రముల్

వినుచు జూతురు గాక లోకు లితరాన్వేషంబులు జూతురే

ఘనదర్జున్మరంపరాశిసమక్షం బై మహాయోగివా

గ్వినుతిం బై నభవత్పదార్థముగముక శ విశ్వేశ విశ్వాభరా.

197

వ. దేవా నిరాశ్రయుల మై భవదీయచరణారవిందంబు లాశ్రయించి నీవారలమైన

మమ్మ విడచి విచ్చేయ నేల నీసకరుణావలోకనంబుల నిత్యంబును జూడవేని
యాదవసహితు లైనపాండవులు జీవుఁం బాసినయింద్రియంబుల చందంబునఁ
గీర్తిసంపదలు లేక తుచ్ఛత్వంబు నొందుదుఁ. కల్యాణలక్షణలక్షితంబు లైననీ
యదుగులచేత నంకితం బయినమదీయధరణీయండలంబు నీవు నాసిన శోభితంబు
గాదు నీకృపావిక్షణామృతంబున సకృదీదనపదంబులు గుసుమఫలభరితంబు
లై యోషధితరులతాగుల్మవదనదీపమేతంబు లై యుండు. 198

ఉ. యాదవులందుఁ బాండవులయందు నధీశ్వర నాకు మోహవి
చ్చేదము నేము మయ్య ఘనసింధువుఁ జేరెడిగంగభంగి నీ
పాద సరోజచింతనముపై నంశంబు మదీయబుద్ధి న
త్యాదరవృత్తితోఁ గదియ్యునట్లుగఁ జేయఁ గదయ్య యీశ్వరా. 199

ళా. శ్రీకృష్ణ యదుభూషణా నరసఖా శ శృంగారరత్నాకరా
లోకద్రోహనరేంద్రవంశదహనా శ లోకేశ్వరా దేవతా
నీకబ్రహ్మణగోగణార్తిహరణా శ నిర్వాణసంధాయకా
నీకున్ మొక్కదామ్రుపవే భవలతల్ శ నిత్యానుకంపానిధీ. 200

వ. అని యిట్లు సకలభాషణంబుల నుత్తముంచుగొంతిమాటకు నియ్యకొని గోవిం
దుండుమాయాసరూపమందహాస విశేషంబున మోహంబు నొందించి రథా
యాభుం డై కరినగరంబునకు వచ్చి కుంతసుభద్రాదుల వీడ్కొని తనపురంబునకు
విచ్చేయ గమకించి ధర్మరాజుచేఁ గించిత్కలంబు నిలుపు మని ప్రార్థితుం డై
సలిచె నంత బంధువధిశోకాతురుం డయిన ధర్మజుండు నారాయణ వ్యాస
ధౌమ్యాదులచేతఁ దలుసంబడియుఁ దెలియక మోహితుండై నిర్వివేకం బగుచిత్తం
బున నీ ట్లనియె. 201

మ. తన టిహంబునకై యనేకమృగసంఘతానంబుఁ జంపించుదు
ర్జనుభంగిన్ గురుబాలకద్వజతపాజభ్రాతృసంఘంబు ని
ట్లసఁ జంపించినపాపకర్మనకు రాజ్యాకాంక్షకన్ నాకు హా
యసలక్షణవధి నైన ఘోరనిరీతివ్యాసంగముల్ మానునే. 202

క. మఱియుఁ బ్రజాపరిపాలసపహం డయినధర్మరాజు ధర్మయుద్ధంబున శత్రువుల వధి
యించినం బాపంబు లే దనిశాస్త్రవచసంబు గల డయిననది విజ్ఞానంబుకొఱకు
సమరంబు గాదు చెతురింగింబుల ననేకాక్షోహణీసంఖ్యాతింబులంజంపించితి హత
బంధు లయిననతుల కేను జేసినద్రోహంబు దప్పించుకొన నేర్పు లేదు గృహస్థా
శ్రమధర్మంబు లై నతురింగి మేఘాదీ మోగంబులచేతఁ బురుషుండు బ్రహ్మహత్యాది
పాపంబులవలన విడిపడె సర్మలుండగు నని నిగమంబులు నిగమించుఁ బాకిం
బునఁ బంకిలసలంబునకు మద్యంబున మద్యభాండంబునకు శుద్ధి సంభవింపని

చందంబున బుద్ధిపూర్వకజీవహింసనంబు లయినయాగంబులచేతం బురుషులకుఁ
బాపబాహుళ్యంబ కాని పాపనిర్ముక్తి గాదని శంకించెద.

క. అనియిట్లు ధర్మనూతుఁడు, మొనసి నిరాహారిభావమున దేవనదీ
తీరయుఁడుఁ గూలినచోటికిఁ, జనియెఁ బ్రజాద్రోహపాపశచలితాత్ముండై. 204

వ. అయ్యవసరంబునం దక్కిన పాండవులును ఘల్లనహితుం డైనపద్మలోచనుండును
గాంచనసమంచితంబు లయినరథంబు లెక్కి ధర్మజం గూడి చనిన నతిండు గు
హ్యకసహితుం డయినకుబేరునిభంగి నొప్పెనిట్లు పాండవులు పరిజనులు గొలువఁ
బద్మనాభసహితులై కురుక్షేత్రంబున కేగి దివంబుననుండి నేలం గూలినదేవత
తెటంగున సంగ్రామరంగఁబడితుండై నగంగానందనునకు నమస్కరించి రంత బృహ
దశ్య భరద్వాజ పరశురామ పర్వత నారద బాదరాయణ కశ్యపాంగిరసకౌశిక
ధౌమ్య సుదర్శన శుక వశిష్టాశ్వతేక రాబర్హి బ్రహ్మర్షులు శిష్యసమేతులై
చనుదెందినం జూచి సంతసించి దేశకాలవిభాగవేది యైన భీష్ముండు వారలకుం
బూజనంబు గావించి. 205

క. మాయాంగీకృతదేహుం, డై యఖలేశ్వరుఁడు మనుజుఁ య డైనాఁ డని ప్ర
జ్ఞాయ త్తచిత్తమున గాం,గేయుఁడు పూజనము సేసెఁ య గృష్ణున్ జిష్ణున్. 206

వ. మఱియు గంగానందనుండు వినయప్రేమసుందరు లయినపాండునందనులం గూ
ర్చుండ నియోగించి మహానురాగజనితబాష్పసలిలసందోహసమ్మిళితలోచనుం
డై యిట్లనియె. 207

ఆ. ధరణిసురులు హరియు శర్మగ్మంబు దిక్కుగా, బ్రతుకఁదఁచి మీరుశబహువిధముల
నన్నలార పడితి శ రాపర్శరంపర, లిట్టిదిత్రకర్మ శ మెందుఁగలదు. 208

ఉ. సంతస వింత లేదు మృగశాపవశంబునఁ బొందుభూవిభుం .
డంతయు నొంది యుండ మిను శ సర్పకులం గొని వచ్చి కాంక్షతో
నింతలవారిఁ గాఁ బెనిచె శ నెన్నఁడు పౌఖ్యముపట్టు గాన దీ
గొంతి యనేకకుఃఖములఁ శ గుందుచు నుండుచు భాగ్య మెట్టిదో. 209

ఉ. వాయువశంబు లై యెగసి శ వారిధరంబులు మిగులఁ గూడుచు
బాయుచు నుండుతై వడిఁ బ్రసవంచము సర్వమూఁ గాలరంత్ర మై
పాయుచుఁ గూడు చుండు నొకశభంగిఁ జరింపదు కాలమన్నియుం
జేయుచు నుండుఁ గాలము విశచిత్రము కుస్తర మెట్టివారికిన్. 210

ఉ. రా జట ధర్మజంబు సురశరాజసుతుం డట ధన్వి శాత్రవో
ద్వేజక మైనగాండివము శ విల్లట సారథి సర్వభద్రసం
యోజకుఁ డైనచక్రి యట శ యుగ్రగదాధరుఁ డైనభీముఁ డ
య్యాజకిఁ దోడువచ్చు నట శ యూపదగల్గు టి జేయిచోద్యమా. 211

అ. ఈశ్వరుండు విష్ణుఁ డెవ్వేళ నెవ్వని, కేమి సేయుఁ బురుషుఁ డేమి యెఱుఁగు
ననిమాయఁ కు నుగ్రహాత్ములు విద్యాంసు,లడఁగి మోఁగుచుండుశరంధు లగుచు.

వ. కావున నైవశ్యశ్రంతై ననఁగి వగవం బనిలేదు రక్షకులు లేని ప్రజలు రక్షింపఁ
బుండరీకాక్షుండు సాక్షాత్కరించిననారాయణుండు దేవోనిరూఢుండు గాక
యాదవులందు నిగూఢుం డై తనమాయచేత లోకంబుల మోహాతిరేకంబుల
నొందించు నతనిరహస్యప్రకారంబుల భగవంతుం డైన షరమేశ్వరుం డెఱుంగు
మఱియు దేవరి యగునారదుండును భగవంతుం డగుకపిలమునియు నెఱుంగు
దురు మీరు శృంగుండు దేవకీపుత్రుం డగుమాతులేయుం డని తలంచి మాత
సచివసాగధిబంధుమిత్రప్రయోజనంబుల నియమింతు రిన్నిగటం గొఱంత లేదు
రాగాదిశూన్యుండు నిరహంకారుండు నద్వయండు సమదర్శనుండు సర్వాత్మ
కుండు నయినయీశ్వరునకు నతోన్నతభావంబు లెక్కడివి లేకైన భక్తవత్స
లుండు గావున నేకాంతభక్తులకు సులభుఁడైయుండు. 213

నీ. అతిభక్తి నెవ్వనియందుఁ జిత్రముఁ జేర్చి, యెవ్వనినామ మూహించి పొగడి
కాయంబు విడుచుచుఁ డ గామకర్మాదినిర్మూలనుం డై యోగిముక్తి నొందు
నట్టిసర్వేశ్వరుం డ డఖిలదేవోత్తంసుఁ, డెవ్వేళఁ బ్రాణంబు డ లేను విడుతు
నందాఁక నిదె ¹మహాహర్షుం డై వికసిత, వదనారవిందుఁ డై డ వచ్చె నేడు

తే. నాల్గుభుజములుఁగమలాభరణయనయుగము, నొప్పుఁగన్నులముందటరనున్నవాఁడు
మానవేశ్వర నాభాగ్యమహిమఁ జూడు, మేమిసేసితి నో పుణ్య డ మితనిఁగూర్చి.

వ. అని యిట్లు ధనంజయుసంప్రాప్తితతరపంజరుం డయినకురుకుంజరునివచనంబు లాక
ర్ణించి మును లండఱు విను చుండ ధర్మనందనుండు మందాకినీనందనువలన నర
జాతి సాధారణంబు లగు ధర్మంబులునువర్ణాశ్రమధర్మంబులును రాగవైరా
గ్యోపాధులతోఁ గూడిన ప్రవృత్తినివృత్తి ధర్మంబులును దానధర్మంబులును రాజ
ధర్మంబులును స్త్రీధర్మంబులును శమదమాదికంబులును వారితోషణంబు లగు
ధర్మంబులును ధర్మార్థకామమోక్షంబులును నానావిధోపాఖ్యానేతిహాసంబులును
సంక్షేపవిస్తారరూపంబుల నెఱింగె నంత రథికసహస్రంబులకు గమికాఁ డైన
భీష్ముండు స్వచ్ఛందమరణు లైనయోగీశ్వరులచేత వాంఛితం బగును త్రరాయ
ణంబు సనుదెంచిన నది దనకు మరణోచితకాలం బని నిశ్చయించి. 215

శా. ఆలాపంబులు మాని చిత్రము మనీషాయత్తమం జేసి దృ
గాలంబు హరిమోముపైఁ బఱపి తరతామణ్యశృష్టి విని
రూపలీభూతశరవ్యథానిచయుఁ డై డమోదించి భీష్ముండు సం
శీలం బొప్ప నుతించెఁ గల్మషగజశ్రేణీహరిక్ శ్రీహరిన్.

వ. ఇట్లు వీతాంబరధారియఁ జతుర్భుజుండునాదివారముండఁ బరమేశ్వరుండు నగు
హరియందు నిష్కామాం బై విశ్వుం బగుధ్యానవిశేషంబుచే నిరస్తదోషుం
డగుచు ధారణావతియొనబుద్ధిని సహస్పించి పరమానందంబు నొందిప్రకృతివలన
నై నస్పృష్టిపరంపరలఁ బరివారించుతలంపున మందాకినీనందనుం డిట్లనియె. 217

— ఓ భీష్ముఁడు శ్రీకృష్ణుని స్తుతించుట. ఓ —

మ. త్రిజగన్మోహననీలకాంతితను పురస్థిపింపఁ బ్రాభాత నీ
రజబంధుప్రభ మైనచేలమః పయః శ రంజల్ల నీలాలక
వ్రజసంయుక్తమఃఖారవింద మతిసేవ్యం బై విజృంభింప మా
విజయుం జేరెడువన్నెలాఁడు మది నాశవేశించు నెల్లప్పుడున్. 218

మ. హయరింఖాను ఖధూళిధూసరపరివ్యస్తాలకోపేత మై
రయజాతశ్రమతోయబిందుయుశ మై శ రాజల్లునమ్మాముతో
జయముం బార్థన కిచ్చు వేడ్క నని నాశస్త్రవాతింజాల నొ
చ్చియఁ బోరించుమహానుభావు మదిలోఁ శ జింతింతు నశ్రాంతమున్. 219

మ. నరుమాటల్ విని నవ్వుతో నుభయసేనామధ్యమక్షోణిలోఁ
బరు లీక్షింప రథంబు నిల్పి పరభూతపాలావళిం జూపుచుం
బరభూపాయువు లెల్లఁ జూపులన శుంభతేలి వంచించు నీ
పరమేశుండు వెలుంగుచుండెడు సుహృత్సద్మాననాసీచఁ జే. 220

క. తనవారిఁ జంపఁ జాలక, వెనకకుఁ బోనిచ్చగించుకవిజయనిశంకఁ
ఘనయోగవిద్యఁ బాపిన, మునివంద్యునిపాదభక్తి శ మునయున్ నాకున్. 221

సీ. కుప్పించి యెగసినఁ శ గుండలంబులకాంతి, గగనభాగం బెల్లఁ శ గప్పికొనఁగ
నుటికిన నోర్వక శ యుదరంబులో నున్న, జగములవ్రేఁగున శ జగతి గడలఁ
జక్రంబుఁ జేపట్టి శ చనుదెంచురయమునఁ, బై నున్నపచ్చని శ పటము జాఱ
నమ్మితి నాలావు శ నగుఁబాటు సేయకు, మన్నింపుమని క్రీడి శ మరలఁ దిగువఁ
తే. గరికి లంఘించుసింహంబుకరణమెఱసి, నేడు భీష్మునిఁ జంపుదు శ విన్నఁగాతు
విడువు మర్జున యనుచుమృద్విశిఖవృష్టి, దెరలి చనుదెంచుదేవుండుదిక్కునాకు.

మ. లనకుఁ భృత్యుఁడు వీనిఁ గాచుట మహాధర్మంబు వొ మ్మంచు న
ర్జునసారథ్యమః పూని పగ్గములు చేఁ శ జోడ్యంబుగాఁ బట్టుచున్
మునికోలన్ వడిఁ బూన్చి ఘోటకముఁ శ మోదించి తాడించుచున్
జనులన్ మోహము నొండఁ జేయుపరమోత్సాహుం బ్రశంసించెదన్. 223

క. పలుకుల నగవుల నడపుల, నలుకల నవలోకనముల శ నాభీవధూ
కులములనునములతాలిమి, కొలకలు వడలించుఘననిత్రగొలిచెద మదిలోన్.

ఆ. మునులునృపులుఁజూడక మనుధర్మజునిసభా, మందిరమాన యాగమండపమునఁ
జిత్రమహిమతోడై శ జెలు వొందుజగదాది, దేవుడమరునామఁ శద్వష్టియందు.

- మ. ఒకసూర్యుండు సమస్తజీవులకుఁ దా నొక్కొక్కఁ డై తోచువా
లిక నేజేవుఁడు సర్వకాలము మహాలీలక నిజోత్పన్నజ
న్యకదంబంబులహృత్పరోరుహములక నానావిధానూనరూ
పకుఁ డై యొప్పుచు నుండు నట్టివారి నేఁ న బ్రార్థింతు శుద్ధుండ నై. 226
- చ. అని యిట్లు మనోవాగ్దర్శనంబులం బరమాత్ముం డగుకృష్ణుని హృదయంబున
నిలిపికొని నిశ్వాసంబు మాని నిరసాధికం బయిన వాసుదేవబ్రహ్మంబునంకుఁ
గలిసినభీష్ముం జూచి సర్వజనులు ఓవసావసానంబున విహంగంబు లూరక
యందు తెఱంగున నుండిరి దేవమానవవాదితంబు లై దుందుభినిసదంబులు
మొరసె సాధుజనకీర్తనంబులు మొఱసెఁ గుసుమవరంబులు గురిసె మృతుం
డయినభీష్మునికి ధర్మజుండు పరలోక క్రియలు నేయించి ¹(ముహూర్తమాత్రంబు
దుఃఖితుం డయ్యె నంత నచ్చటిమానులు గృష్ణునిఁ దమహృదయంబుల నిలిపి
కొని సంతృప్తాంతరంగు లగుచుం దదీ మదివ్యావతారనామంబులచే స్తుతియించి
స్వాశ్రమంబులకుం జనిరి. పిదప నయ్యాధిష్ఠికుండు) గృష్ణసహితుండై గజపురం
బునకుం జని గాంధారీసమేతుండయినధృతరాష్ట్రునొడంబటిచి వారిసమ్మతంబున
వాసుదేవానుమోదితుం డై పితృపైతృమహం బైనరాజ్యంబు గైకొని ధర్మ
మార్గంబునం జేయు చుండె నని చెప్పిన విని సూతునకు శౌనకుం డిట్లనియె.
- ఆ. ధనము లపహరించి న తనతోడఁ ²జెనకెడు, వారతాయిజనుల న నని వధించి
బంధుమరణదుఃఖభరమున ధర్మజుం, డెట్లు రాజ్యలక్ష్మీ న నిచ్చగించె. 228
- వ. అనిన సూతుం డిట్లనియె. 229
- క. కుసుసంశతికిఁ బరీక్షి,న్నరవరు సంకురముఁ జేసి న నారాయణుడీ
ధరణీరాజ్యమునకు నీ,శ్వరుఁగా ధర్మజుని నిలిపి న సంతోషించెన్. 230
- వ. ఇట్లు ధర్మనందనుండు భీష్మునివచనంబులంగృష్ణునిసంభాషణాంబులం బ్రవర్ధమాన
విజ్ఞానుండును నివర్తితశంకాకలంకుండును నై నాగాయణాశ్రయం డైన
యింద్రుండునుంబోలెఁ జతుస్సాగరవేలాంకృతం బగువసుంధరామండలంబు
సహోదరసహాయుం డై యేలుచుండె. 231
- నీ. సంపూర్ణవృష్టిఁ బరర్జ్యన్యండు గురియించు, నిల మెల్లకోర్కుల న నీను చుండు
గోవులు షర్వించుశ్రుహోషభూముఁ బాలు ఫలవంతములు లతాసాదపములు
పండు సస్యములు దశపుక ఋతువుల నెల్ల, ధర్మ మెల్లెడలను న దనరి యుండు
దైవభూతాత్మతంత్రము లగురోగాది, భయములు పెందవు న ప్రజల కెందుఁ
- ఆ. గురుకులోత్తముండు న గుంతీతనూజుండు, దానమానవునుండు న ధర్మజుండు

1. () ఈకుండలీకరణములోని పాదము వ్రాతప్రతులందు లేదు. మూలమునుబట్టి ఇందుఁ జేర్చబడిన దని తోచెడిది. 2. జెనకెడు.

సత్యవాక్య¹ధతుఁడు సకలమహారాజ్య² విధవభాజి యయినవేళయందు. 232

— యి శ్రీకృష్ణుండు ద్వారకానగరంబున కరుగుట యి —

వ. అంత గృష్ణుండు మాట్టాలకు శోకంబు లే కుండం జేయకొఱకు సుభద్రకుఁ బ్రിയంబు సేయకొఱకును గజపురంబునం గొన్ని నెల లుండిద్వారకానగరంబు నకుం బ్రయాణంబు సేయఁదలంచి కొండఱికి నమస్కరించి కొండఱిం గౌగిలిం చికొని ³కొండఱు దనకు నమస్కరించినా గౌగిలిండుకొని రథారోహణంబు సేయనవసరంబున సుభద్రయు ద్రౌపదియుఁ గుంతియు నుత్తరయు గాంధారియు ధృతరాష్ట్రుండును విమరుండును యుయుత్సుండును గృపాచార్యుండును ధౌమ్యుండును ⁴(సత్సంగంబువలన యుక్తదుస్సంగుం డగుబుధుండు సకృత్కాం సంతీర్త్యమానం బై రుచికరం బగునన్యయియశంబు గాకర్ణించి విడువ నోపం డట్టి) హరితోడివిమోగంబు సహింపక దగ్ధనస్పర్శచాలాపశయనాసనభోజనం బులవలన నిమిషమాత్రంబును హరికి నెడ లేచినార లయినపాండవులం గూఁ కొని హరి మరలవలయు నని కోరుచు హరి చనినమార్గంబు నూచుచుహరివిన్యస్తచిత్తులయి లోచనంబుల బాష్పంబు లొలుక నంత నంత నిలువంబడి రయ్యవసరంబున. 233

సీ. కనకసౌధములపైఁ క గౌరవకాంతలు, గుఱుచువర్షంబులు క గోరి కురిచు మా క్తికదామసకమందితధవళాత, పత్రంబు విజయుండు క వట్టు చుండ నుద్ధవసాత్యకు క లుల్సాహవాతు లై, రత్నభూషితచామరములు వీవ గగనాంతరాళంబుఁ క గప్పి కాహళభేరి, పటహాశంఖాదిశబ్దములు మొరయ
ఆ. సకలవిప్రజనులు క సగుణవిద్గురూప, భద్ర భాషణములు క వలుకు చుండ భువనమోహకుండు క పుండరీకాక్షుండు, పుణ్యరాశి హస్తీపురమువెడలె. 234
వ. తత్సమయంబునం జౌరసుంధరులు ప్రాసాదశిఖరభాగంబుల నిలిచి గోపాల సుందరుని సందర్శించి వర్గంబు లై మార్గింబురెండుదెసలఁ గరారవిందులు సాచి యొడ్డులకుం జూపుచుం దమలోనం దొలిగుణంబులం గూడక జీవులు లీనరూపంబు లై యుండం బ్రపంచంబు ప్రవర్తింపరసమయంబున నొంటి నీపించుపురాణపుకుషుం డితం డచువారును జీవులకు బ్రహ్మాత్మంబు గలుగ లయంబు సిద్ధించుట యెట్లుచువారును జీవోపాధిభూతంబు లయిన సత్త్వాదులక క్రియంబు జీవలయం బచువారును గ్రమ్మఱ నప్పుకమేశ్వరుండు నిజవీర్యప్రేరిత యె నిజాంశభూతంబు లై నజీవులకు మోహాని యెఱ్ఱి నీయ

1. రతుఁడు. 2. విధవరాజి. 3. 'ధర్మంబునకుఁ గృతాభిసంధుం డగుచు నొనిచే నాలింగితుం డై యామంత్రణంబు వడిసి...రథా' అని యిట అచ్చుప్రతులపాతము. ఇది వ్రాత ప్రతులందు లేదు; ఇది మూలానుసారముగా నిట మార్చబడియి. 4. ఈపాతమును మూలానుసారముగాఁ జేర్చబడినది. •

నిచ్చించుమాయా ననుసరణంబు సేయు ననువారును నామరూపంబులు లేని
జీవులందు నామరూపంబులు గల్పించుకొంటకు నీశ్వరుండు వేదంబుల నిర్మించి
మాయ ననుసరణంబు సేయు ననువారును నిర్మలభక్తి సముత్కంఠావిశేషంబుల
నకుంతితు లై జితేంద్రియు లగువిద్వాంసు లిమ్మహానుభావుని నిజరూపంబు
దర్శింతు రనువారును యోగమార్గంబునం గాని దర్శింపరా దనువారును నై
మతీయాను. 235

మ. రమణీ దూరము వోయెఁ గృష్ణరథమున్ శ రా దింక వీక్షింప నీ
కమలాక్షుం బొడగాన లేనిదినముల్ శ గల్పంబు లై తోచు గే
హములం దుండఁగ నేల పోయి పరిచర్యల్ సేయుచన్ నెమ్మి నుం
దము రమ్మా యనె నొక్కచంద్రముఖ కంఠదర్పాశుఁగభ్రాంత యై 236

మ. తరుణీ యాదవరాజు కాఁ డిరఁడు వేదవ్యక్తుఁ డై యొక్కఁ డై
వరుసన్ లోకభవస్థితి ప్రళయముల్ శ వ రిల్లఁగాఁజేయుదు
స్తరిలీలారతుఁ డైనయీశుఁ డితనిన్ శ దర్శించితిం బుణ్యభా
సుర నే నంచు నటించె నొక్కత మహాశుద్ధాంతరంగంబునన్.. 237

క. తామసగుణు లగురాజులు, భూమిం బ్రభవించి ప్రజలఁ శ బాలియింపఁగ స
త్వామలతనుఁ డై యీరఁడు, భామిని వారల వధించుఁ శ ¹బ్రతికల్పమునన్.
వ. ఇదియునుం గాక. 239

నీ. ఈ యుత్తమశ్లోకుఁ శ డెలమి బన్ధింపంగ, యాదవకుల మెల్ల శ ననఘ మయ్యె
నీపుణ్యవర్తనుఁ శ డేప్రాద్దు నుండంగ, మధురాపుష్పము దొడ్డమహిమఁ గనియె
నీపూరుపశ్రేష్ఠు శ నీక్షించి భక్తితో, ద్వారకావాసులు శ ధన్యులైరి
యీమహాబలశాలి శ యెఱిగి ²శిక్షింపంగ, సమ్మంటకం బయ్యెనిఖిలభువన
తే. మీజగన్మోహనాకృతి శ ³నిచ్చగించి, పంచకరభల్లజాలఁతభద్రమాన
⁴వివశమానస మై వల్లభీనమూహ, మిరిసియధరామృతముఁ గ్రోలునెల్లప్రాద్దు.

ఉ. ఈ కమలాక్షు నిసుభగు శ నీకరుణాంబుధిఁ బ్రాణనాథుఁ గాఁ
జేకొని వేడ్కఁ గాపురము శ సేయుచు నుండెడిరుక్మిణీముఖా
నేకపతివ్రతల్ నియతి శ నిర్మలమానస లై జగన్నుతా
స్తోకవిశేషతీర్థములఁ శ దొల్లిటిబాముల నేమి నోచిరో. 241

వ. అని యిట్లు నానావిధంబు లగుపురిసుందరీవచనంబు లాకర్ణించి కటాక్షించి
నగుచు సగిరంబు వెడలె ధర్మజుండును వారికి రక్షణంబు లై కొలిచి నడవం
జతురంగబలంబులం బంచినఁ దత్సేనాసమేతులై తనతోడవియోగంబున కోర్వక
దూరంబు వెనుదిగిలినకొరిపుల మరలించి కరుణాంగలసాంచాలదేశంబులు
దాటి శూరి సేనయామనభూములం గడ వి బ్రహ్మవర్తకులక్షేత్రమత్స్యసారస్వత

మరుధన్వసోవీరాభీరస్సైంధవవిషయంబు లతిక్రమించి తత్తద్దేశవాసులిద్విచకాను
కలుగై కొనుచు గానర్థమండలంబు సొచ్చి పద్మబంధుండు పశ్చిమసింధుచిమ
గ్నుండయిన సమయంబునఁ బరిశ్రాంతవాహుం డై చని చని. 242

— యి క్రి కృష్ణుండు ద్వారకానగరంబు ప్రవేశించుట. యి —

మ. బలహతాక్షుండు శౌరి డగ్గతై మహాసేధాగ్ర¹భృంగారకం
గలహంసావృత హేమపద్మ పరిఖాతకాసారకం దోరణా
వళిసంఛాదితతారకందరుల తావర్గానువేహదయ
త్ఫలపుష్పాంకురకోరకన్ మణిమయప్రాకారకన్ ద్వారకన్. 243

వ. ఇట్లు దనప్రియపునంబు డగ్గతే. 244

మ. త్తకోకిలము. అన్యసన్ను తనావాసుండు మహారాజు యొత్తై యమాత్తమల్
²ధన్వతై వినఁ బొంచదన్యము శ దారికాఖిలజంతుచై
తన్యమున్ భువనైకమాన్యము శ దారుణధ్వనిభీతరా
జన్యముం బరిమూర్చి తాఖిల శ శత్రువానవస్సైన్యమున్. 245

శా. శంఖారావము పీనులన్ విని జనుల్ శ స్వర్ణాంబుడద్రవ్యముల్
⁴ శంఖాద్యంబులఁ గొంచు వచ్చిరి దిదృక్కుడొదర్పితోత్కంఠన
ప్రేంఖద్భక్తులు వంశ కాహళిమహాభరీగజాశ్వావళీ
రింఖారావము లుల్లసిల్ల దనుజాశరిం జూడ నాసక్తులై. 246

క. బంధులుఁ బౌరులుఁ దెచ్చిన, గంధేభహయాదు లైనకానుకలు దయా
సింధుండు గైకొనె నంబుడ, బంధుండు గొనువ తదీప్రపంక్తులభంగిన్. 247

వ. ఇట్లాత్మరాముండును బూర్ణికాముండును నైనయప్పరమేశ్వరునికి నుపాయ
నంబులెచ్చి నాగరులు విఃసితములు లయు గద్గదభావణంబులతోడ డయ్యకండ
నడపునయ్యకు నెయ్యంబు సూప నడ్డంబు లేనిబిడ్డలచందంబున మ్రోగి
యి ల్లనిరి. 248

శా. నీపాదాబ్జము బ్రహ్మపూజ్యము గదా శ నీసేవ సంసారసం
తాపధ్వంసిన యాఁ గదా సకలభ్రద్రశేణులం బ్రీతితో
నాపాదుతు గదా ప్రసన్నులకుఁ గాలాధీశ కాలంబు ని
ర్వాహారంబు గదయ్యు చాలరు సనున్ శ వర్ణింప బ్రహ్మమలున్. 249

క. ఉన్నారము సౌఖ్యంబున, నన్నారము నీప్ర తాపవిక్రమకథలన్
మన్నారము ధనుల మె, కన్నారము తావకాంఘ్రికమలములు హరి. 250

క. ఆరాటము మది నెఱుంగము, హారాటము లిండ్లకడలఁ శ బుట్టపు పురిలోఁ
⁵జోరాలన మెనయుమ ని, దూరాటన మోర్వితము శ తోయజనేత్రా. 251

1. బృహరకం; కృంగారకం. 2. ధన్వమున్ వినఁ క. భీకరో, దన్యమున్ పరిమూర్చితా
ఖిలదైత్యవానవ. 4. శంఖాతలిమఁ, 5. మాతాట మెఱుంగ మెదనీ.

- ఉ. తండుల కెల్లఁ దండ్రి యగుఁ ధాతకుఁ దండ్రివి దేవ నీవు మా
తండ్రివిఁ బల్లివిం బతివి శ దైవమవుకా సఖివికా గురుండవుం
దండులు నీ క్రియం బ్రజల శ ధన్యులఁ జేసిరె వేల్పు లైన నో
తండ్రి భవ్యఖాంబుజము శ ధన్యులఁ గానరు మావిధంబునన్. 252
- క. చెచ్చెరఁ గరినగరికి. నీ, విచ్చేసిననిమిష జైన శ వేయెండ్లగు మా
కెచ్చోటికి విచ్చేయక, మచ్చికతో నుండవయ్య శ మానగరమునన్. 253
- ఆ. అంధకారవైరి శ యపరాద్రియవ్యలఁ, జనిన నంధ మయినబ్రగముభంగి
నిన్నుఁ గానకున్న శ నీరజలొచన, యంధతమసయుతులశమగుదు మయ్య. 254
- వ. అని యిట్లు ప్రజ లాడెడిభ క్తియు కమధురమంజులాలాపంబులు గర్జకలాపంబు
లుగా నవధరించి కరుణానలోకనంబులు వర్షించుచు హర్షించుచుఁ దనరాక
విని మహానురాగంబున సంరంభవేగంబుల మజ్జనభోజనశయనాదికృత్యంబు
లొల్లక యుగ్ర సేనాక్రూరవసుదేవబలభద్రప్రద్యక్షాంబచారుధేష్ణగదప్రముఖ
ఖయదుకుంజములు కుంజరతురగరథాహూను లై దిక్కుంజరసన్నిధం బయిన
యొక్క కుంజరింబు ముందట నిడికొని సూతమాగధనటన ర్తకవందిసందోహం
బులమంగళభాషణంబులును భూసురాశీర్వాదవేదఘోషణంబులును వీణావేణు
బేరీపటహశంఖకాహళధ్వానంబులును రథాహూఢవిభూషణభూషితవారమువతీ
గానంబులును నసమానంబులై చెలంగ నెవరుకొని యథోచిత ప్రణామనమ
స్కారపరిరంభ బాహుస్పర్శసంభాషణమందహాససందర్శనాది విధానంబులబహు
మానంబులుసేసి వారలుం దానును భుజగేంద్రపాలితంబునభోగవతీనగరంబు
చందంబున స్వసమానబలయదుభోజనశార్వకుసు రాంధకవృష్టివీరపాలితంబును
సకలకాలసంపద్యమానాంకురపల్లవకోరకకుట్టల కుసుమఫలమంచరీపుంజభారవిన
మితలతాపాదపరాజీవిరాజితోద్యానమహావనోపవనారామ లాలితంబును వనాం
తరాళంసాలసాలశాఖాంకురఖాదనక్షుణ్ణ కమాయకలతకలకంఠ మిథునకోలాహల
ఫలరినాన్వానపరిపూర్ణ శరకాకీరలకలకలకల్వార పుష్పమకరందపానపరవశ
భృంగభృంగికిదండయుంకారిసరోవరికనక కమలమృదులకాండఖండ స్వీకారమ
త్తవంటాయుత్తకలవాంసఃపవా కేంకారసహితంబును మహోన్నతసౌధజాలరం
ధ్రనిర్గతకిర్పూం ధూఽధూమిపటలసందర్శనసంజాతజలధరభ్రాంతి విభ్రాంతసముద్భ
తపింఛన ర్తన ప్రవర్తిమానమత్తిమయూర కేకారవమహితంబును నానారూపతో
రణధ్వజవైడ్యుపతి కాసకాయసిద్ధితార కాగ్రహప్ర కాశంబును ముక్తాఫలవిర
చితంబగవల్లికాలంకృతీ మందల హ్వయ దేహళీవేదికాప్ర దేశంబును ఘననారగం
ధనారికిసూరకాసువాసితిలకగేహ గేహళీపరకనక గళంత కావికీర్యమాదాసలిల
ధారాసంసి కపిణిమూర్తంబును బ్రతినివాసబహిరంగణసమర్పితరసాలదండ ఫల
క్షుసుమగంధాక్షతఘాపదీపర త్నంబరాదినివిధోపహారవర్గంబును బ్రవాళసిలమర

కతవ జవైదూర్యఃర్మిగగోవురాట్టలకంబును విభవనిరితమహేంద్రనగరకుజేరా
లకంబును నైనపుగనరంబుఁ బ్రవేశించి రాజమార్గంబున వచ్చుసమయంబున,
మల్లకోకిలము. కన్న లారంగ నిత్యము హరిఁ గాంచుచు మనువార ల
య్య న్నవీనకుతు హలోత్పవతయు క్తి నాగరకాంత ల
త్యున్నతోన్నరపార్శ్వ ¹శేఖర. శ నుండి చూచిరి నిక్కి చే
సన్నం దమలోనఁ దద్విభుకసాకుమార్యము నూపుచున్. 256

సీ. కలుముల నీనెడతలకంతి యెలనాఁగ, వర్తించు నెవ్వనివక్షమందు
జనదృక్పకోరకతనంఘంబునకు సుధా, పానీయపాత్ర మేతభవ్యముఖము
సకలదిక్పాలకతసంహతి కెవ్వని, బాహుదండంబులు శ పట్టుఁగొమ్మ
లాశ్రితశ్రేణి కేతవధిపునిపాదరా, జీనయగ్గంబులు శ చేరుగడలు
ఆ. భువఃమోహనండు శ పురుషభూషణుఁ డెవ్వఁ, దట్టికృష్ణుఁ డిరిగె శ పార్శ్వశిఖర
రాజమాన లగుచు శ రాజమార్గంబున, రాజముఖులు గుసుసురాజి. గురియ.
మ. జలహతాక్షుడు నూర్చి నొప్పె ధవళశచ్చత్రంబుతోఁ జామరం
బుతోఁ బుష్పపిశంగ చేలములతో శ భూషామాణిస్ఫీకుఁ డై
నలిసీబాంధవ్రతో శశిధ్వజముతో శ నక్షత్రసంఘంబుతో
బలభిచ్ఛాపముతోఁ దట్టితికతో శ భాసిల్లుమేఘాకృతిన్. 258

వ. ఇట్లరిగి తల్లిగంధ్రులనివాసంబు సొచ్చి జేవకీప్రముఖు లయినతల్లుల కేడ్వరకు
మ్రొక్కిన. 259

క. బిడ్డఁడు మ్రొక్కినఁ దల్లులు, జడ్డన నంకముల నునిచి శ చన్నులతుదిఁ బా
లోడ్డగిలఁ బ్రేమాభరమాన, జడ్డువడం దడిపి యీతజలములననఘా. 260

—యోక్తికృష్ణం దంతఃపురకాంతం జాడఁ బోవుట. యి—

వ. తదనంతరంబ యష్టోత్తరశతపాదశతసహస్ర సౌవర్ణ సౌధకాంతం బయినశుద్ధాంత
భవనంబు సొచ్చి వారి తనమనంబున, 261

మ. ఒక దేవీధనంబు మున్న సొర వేర తొక్క ర్తు లోఁ గుందునో
సుకరాలాపము లాడదో సొలయనో శ సుప్రీతి నీక్షింపజో
వికలత్వంబున నుండనో యనుచు నశవ్యేన నధూగేహమల్
ప్రకటాశ్చర్యవిభూతిఁ జొచ్చి బహురూపవ్యక్తుఁడై భార్గవా. 262

వ. ఆసమయంబున. 263

క. శిశువులఁ జంగల నిడి తన, శృశతలు విరహగ్నిఁ దెలుప శ గృహగేహకులన్
రశనలు జాఱఁగ సిగ్గున, శశిమఖు లెదు రేగి రవుడు శ జలజాతునకన్. 264

మ. పతి నాయంటికి మున్న వచ్చె నిదె నాకప్రాణేశుఁ డస్మద్భవా
గతుఁడయ్యెన్ యను నేరె. బో తొలుత మరత్కాంతండు ²నాళాలకే

- నితరాలభ్యసుఖగుణు గంటి నని తా శ రింటింట నర్పించి ర
య్యతివల్ నాఱుఁ బరాఱ వేలు నెనమం శ ద్రవ్యే శ 1నాశ్మేశ్వరున్. 265
- వ. వారలం జూచి హరి యిట్లనియె. 266
- మ. కొడుకుల్ భ కివిధేయు లాదురు గదా శ కోడఁడు మీవాక్యముల్
గడవం జాలక యందరా విబుధసత్కారంబు గావించురా
తొడవుల్ వస్త్రములుం బదార్థరససంధోహఁబలుం జాలునా
కడమల్ గావు గదా భవన్నిలయముల్ శ కళ్యాణయుక్తంబులే. 267
- సీ. తిలక మేటికి లేదు శ తిలకినీతిలకమ, పువ్వులు దులుమవా శ పువ్వబోడి
కన్నూరి యలదవా శ కన్నూరికాగఁధి, తొడవులు దొడవవాతొడవుతొడవ
కలహఁనఁ బెంపుడే శ కలహంసగామిని, కీరనుఁ జదివెంతె శ కీరవాణి
లతలఁ బోషింతువా శ లతికాఁలితదేహ, సరసి నోలాడుడే శ సరసిజాషీ
- త. మృగికి మేత లిడుడె శ మృగశాబహోచన, గురల నాదరింతె శ గురువివేక
బంధుజనలఁబ్రోతెబంధుచింతామణి, యనుచుసతుల నడిగె శ నచ్యుతండు. 269
- వ. అని యడిగిన వారలు హరిం బాసినదినంబులందు శరీరసంస్కార కేళివిహారహాస
వదనమందిరగమనమహోత్సవదర్శవంబు లొల్లనియిల్లాండు గావున.
- మ. సిరి చాంచల్యముతోడి దయ్యఁ దనకున్ శ జీవేశ్వరుం దంచు నే
పురుషశ్రేష్ఠు వరించు నట్టికరమన్ శ బుద్ధి విలోకంబులం
గరయుగ్మంబులఁ గౌఁగిలింఁది సతుల్ శ గల్యాణబాష్పంబులా
భరణశ్రేణులుగాఁ బ్రతిక్షణనవ శ ప్రాప్తాన రాంబులన్. 270
- మ త్తకోకిలము. పంచబాణుని నీలు నేసిఁ శ భర్గునిం దనఁజెల్లు వ
రించి మూర్ఛిలఁ జేయఁ జాలువి శ శేషహాసవిలోకనో
దంచితాత్మతు లయ్యఁ గాంతలు శ దంభచేష్టల మాధవుం
జంచలింపగఁ జేయ నేమియుఁ శ జాల రైరిబుధో త్తమా. 271
- వ. ఇవ్విధంబున సంగవిరహితుం డైనకంసారి సఁసారికైనది విహరింప నజ్ఞాన
విలోకు లయికలోకులు లోకసామాన్యమనుష్యుఁ డని తలంతు రాత్మాశ్రయ
యైఁబుద్ధి యాత్మయం దున్నయానందాద్యతోడం గూడనితెఱంగున నీశ్వ
రుండు ప్రకృతితోడం గూడియు నాప్రకృతిగుణంబులైనసఖదుఃఖంబులఁ
జెందక యుండుఁ బరస్పరసంఘర్షణంబులచే వేణువులవలన వహ్ని బుట్టించి
వనంబుల దహించుమహావాయవుచందంబున భూమికి భారహేతువు లై యనే
కాక్షోహిణులతోడంబ్రవృద్ధతేజ లగురాజుల కన్యోన్యవైరంబులు గల్పించి
నిరాశుధుం డై సంహారంబు నేసి శాంతుఁ డై పిదపం గాంతామధ్యంబునఁ
బ్రాకృతిమనుష్యుండునుంబోలె సఁచరించుచుండ నాసమయంబున. 272

- క. యతు లీశ్వరునిమహాత్వము, మిత మెఱుంగనిభంగి నప్ర శ మేయుఁ డగుహరి
స్థితి నెఱుంగక కాముకుఁ డని, రతములు సలుపుదురు తిగిచి శ రమణులు సుమతీ.
క. ఎల్లప్పుడు నూయిండ్లను, వల్లభుఁడు వసించు నేమ శ వల్లభలము శ్రీ
వల్లభున కనుచు గోపీ, వల్లభుచే సతులు మమత్రవలఁ బడి రనఘా. 274
వ. అని చెప్పిన విని శౌనకుండు సూతుర కి ట్లనియె. 275

ఉత్తరకుఁ బరీక్షింతు జనించుట. ఉత్తర

- సీ. గురునందనుండు సక్రోధుఁ డై యేసిన, బ్రహ్మశిరోనామశ్రావణవహ్నిఁ
గంపించును తర్కగర్భంబు గ్రహజుఁ, బద్మలోచనుచేత శ బ్రదికె నండు
గర్భస్థుఁ డగుబాలుఁ గంసారి యేతే, బ్రదికించె మృత్యుపుత్రభయము వాపి
జనియించి యతఁ డెన్నికనవత్సరము లుండె, నెబ్బంగి వర్జించె శ నేమి సేసె
ఆ. వినుము శుకుఁడు వచ్చి శ విజ్ఞానపద్ధతి, సతని కెట్లు సూపె శ నతఁడు సిదపఁ
దనశరీర మేవిధంబున వర్జించె' విప్రమఖ్య నాకు శ విస్తరింపు. 276
వ. అనిన సూతుం డి ట్లనియె భక్తనందనుండు చతుస్సముద్రమూర్తితాళలజంబూ
ద్వీపరాజ్యంబు నార్జించియు మిన్నముట్టినకీర్తి నుపార్జించియు సంగనాతురంగ
మాతంగసుభట కాంచనాదిదివ్యసంపదలు సంపాదించియు వీరసోదరవిప్రవిద్య
జ్ఞనవినోదంబులఁ బ్రమోదించియు వైభవంబు లలవరించియుఁ గ్రతువు లాచ
రించియు దుష్టశిక్షణశిష్టరక్షణంబు లొనరించియు ముకుందచరణారవిందసేవా
రతుం డై సమస్తసంగంబులందు నభిలాషంబు వర్జించి యరిషడ్వర్గంబు జయించి
రాజ్యంబు సేయుచు. 277
తే. చందనాదుల నాకట శ స్త్రగువాఁడు, డనివి నొందనికై వడి శ ధర్మసుతుఁడు
సంపదలు పెక్కు గలియుఁ శ జక్రిపాద, సేననంబులఁ బరిపూర్తి శ సెందకుండె.
వ. అంతం గొన్నిదినంబులకు నభిమన్యుకాంతాగర్భంబునం దున్నడింభకుండు
దశమమాసపరిచ్ఛేద్యం డై గర్భాంతరాళంబున దురంతం బైనయశ్వత్థామ
బాణానలంబున దందహ్యమానుం డై తల్లడిల్లుచు. 279
ఉ. కుయ్యడ శక్తి లే దుదరగోళములోపల నున్న వాడ ది
కెయ్యది దా ననాథ నని శ యెప్పుడుఁ దల్లి గణింప విందు నేఁ
డియ్యఘవహ్ని వాయుటకు శ నెయ్యది మార్గము నన్నుఁ గావ నే
యయ్య గలండు గర్భజనితాపద నెవ్వఁ డెఱుంగు దైవమా. 280
క. చిచ్చుఱ్ఱోలవశంబునఁ, జచ్చి బహిర్గతుఁడఁ గ నిశమయమునను దా
నుచ్చలితగర్భవేదనఁ, జచ్చును మాతల్లి గర్భసంతాపమునన్. 281
క. చెచ్చెర బాణజ్వాలలు, వచ్చిన విష్ణుండు గావ శ వచ్చు ననుచుఁ దా
ముచ్చటలు సెప్పు సతులకు, నిచ్చలు మాయవ్వ నేడు శ నిజ మయ్యెడినో.

- శ. రాఁడా చూడ సమ స్తభూతమ లో శ రాజులువాఁ డిచ్చుట
లేఁడా పాఱనిచిచ్చుటమ్మఁ దొలఁగఁ శ లీలాగతి ద్రోచి నా
కీఁడా నేఁ డభయప్రదాన మతఁ డూహింపఁ నతత్రాత మున్
కాఁడా యెందఱఁ గాఁడ డీయెడల మరక్కర్తంబు దా నెట్టిదో. 283
- వ. అని గతాగతప్రణం డై భూణగతం డై నశీశువు చింతించ సమయంబున. 284
- సీ. మేఘంబుమీఁదిక్రొత్తమ్మొఱఁగుకై వడి మేని, పై నన్నపచ్చనికడటమవాఁడు
గండ్లభాగంబులఁ శ గాఁచనమణివయ, మకరికండలకాంతి శ మలయువాఁడు
శరవహ్ని నడఁగించునసంరంభమ నజే, కన్నుల నునుగెంపు శ గలుగువాఁడు
బాలార్క మండల ప్రతిమానరత్నహా, కి కి రాజిత. రీతంబువాఁడు
- తే. కంకిణాంగదవనమ ల్లికావిరాజ, మాను. డసమానుఁ డంగువృత్తమాత్ర దేశుఁ
దొక్క గదఁజేతఁదాల్చినేత్రోత్సవముగ, విష్ణుఁ డావిర్భవించె నశవ్వేళయందు.
- వ. ఇట్లు భ క్తపరాధీనుం డయినపరమేశ్వరుం డావిర్భవించి మంచు విరియించుమా
ర్తాండుచండంబున శిశువునకు దశదిశలం దనచేతియొడితమహోల్కాజాల
సన్నిధం బైనగద దండంబు మండలాకారంబున జిఱజిఱం ద్రిప్పి విప్రులచి
చ్చుటమ్మవేడిమిపోడిమిఁ జెఱిచి డింధకునిఁగరితాపంబువిజృంభణంబు నివారించి
గర్భంబు కంద కుండ నర్భకునికి నానందంబు గల్పించినా. 286
- మ. గదఁ జేఁ బట్టి పరిభ్రమించుచుగదాభూతంబులం ¹గూరశు
కృద పై వచ్చుశరాగ్నిఁ దుత్తుమురుగ శ భంజించి రక్షించె నీ
సదయుం డెవ్వఁ డొకో యటంచు మదిలోఁ శ జర్పించుచున్ శాబకుం
డెదు రై చూడ నదృశ్యుఁ డయ్యె వారి సర్వేశ్వరుండు విప్రోత్తమా. 287
- వ. అంత ననుకూలశుభ గ్ర హోదయంబున మహోత్సాహ సూచకంబును నైన
శుభలగ్నంబునం బాండవవింశోద్ధారకుం డయినకుమారుండు జన్మించిన ధర్మ
నందనుండు ధౌమ్యాదిభూసురవర్గంబు రప్పించి పుత్రాహంబు సదివించి జాత
కర్మంబులు సేయించి కుమ రుజన్మమహోత్సవకాంబున భూసురులకు విభవాభి
రామంబు లయినగోభూహిరణ్యహయగ్రామంబులును స్వాదురుచిసంసన్నంబు
లయినయన్నంబు లిడిన వారలు తృపులై ధర్మపుత్తుని కిట్లనిరి. 288
- చ. ప్ర కటితదైవయోగమునఁ శ బౌరవసంతతి యంతరింపఁగా
వికలత నొంద నీక ప్ర భవిష్ణుఁడు విష్ణుఁ డనుగ్రహించి శా
బకు బ్రదికించె గావున నృపాలక శాబకుఁ డింక శాత్రవాం
తకుఁ డగు విష్ణురాతుఁ డనశధాత్రిఁ బ్రసిద్ధికి నెక్కుఁ బూజ్యుఁ డై. 289
- వ. అనిన విని భూదేవోత్తమఃలకు నరదేవోత్తమం డిట్లనియె. 290

శా. ఓశ్చణ్యాత్మకులార నాపలుకు మీ శ రూహింశ్చఽడా మ్రొక్కెదన్
మావెద్దల్ శ్రుతీర్తులై సదయులై శ మన్నారు ¹రాజరులై
యూపిన్నాతఁడు వారిఁ బోలెడిఁ గదా యెల్లప్పుడన్ మాధవ
శ్రీపాదాంబుజభక్తియిక్కుఁ డగుచన్ శ జీవించునే చూడరే.

291

శ. అనిన విని సరేంద్రా భవదీయపౌత్తుఁడు శుచుపుత్తుఁడయనయిత్వొనుచందం
బునం బ్రజల రక్షించు ²(శ్రీరామచంద్రునిధంగి బ్రహ్మణ్యుండు సత్యప్రజ్ఞుం
డు నగు) డేగ నెంట నంటినఁ బట్టిల్లుభీతిమెయి నెనుకకు సమాయాతం బైన
కపోతంబుఁ గాచినశిబిచక్రవర్తిగి శరణ్యుండును పితరణఖనియు నగు మమ్మంత
సూనుం డయినభరితుపగిది ³సోనూన్వయజ్ఞాతివర్గంబులకు యజ్వలకు ననర్గళకీర్తి
విస్తరించుధనంజయ కార్తవీర్యులకరణి భవార్ధరాగ్రే సరుండగుఁ గీలిపోలిక మరదు
డగు సమద్రుని శౌఁగున దుస్థుం డగు మృగేంద్రునికై వడి విక్రమశాలి
యగు ⁴(నసుమతిహోల నక్షయతొంటియుక్తుం డగు భానునిలాగునబ్రతాప
వంతుం డగు) వాసుదేవవడువున ⁵స్వభూతహేతుం డగుఁ నల్లిదండ్రులను డ్ది
సహిష్ణుం డగు మఱియును.

292

శీ. సమదర్శనంబున శ జలజాతభవుఁ డనఁ, బరమబ్రహ్మత శ భర్గుఁ డనఁగ
నెల్లగుణంబుల శ సిందిరావిభుఁ డన, నధికధర్మమున య శ యూతి యనఁగ
ధైర్యసంపద బలిదైత్యవల్లభుఁ డన, నద్యుతభక్తిఁ బ్రహ్లాదుఁ డనఁగ
రాజితోదాత శ రంతిదేవుం డన, నాశ్రమమహిమ హిమాద్రి యనఁగ

తే. యశము వర్ధించుఁ బెద్దల శ నాదరించు
నశ్వమేఘంబు లొనరించు శ నాత్మసతుల
ఘనులఁ బుట్టించు దండించు శ ఖలులఁ బట్టి
మానధనుఁడు నీషనుమఁడు శ మానవేంద్ర.

293

భుజుగప్రమాతము. హరిమం గలిప్రీతితాసుంబు లెల్లన్
భరించున్ ధరన్ రామభక్తుకహోలం
జరించున్ సవా వేకశాస్త్రాచువృత్తిన్
వరించున్ విశేషించి శ వైకుంఠ భక్తిన్.

294

శ. ఇల్లు పెక్కింపు కీర్తిచి హూసుకను హృప్తికం బయనకక్షకరకవిహంబు
బునం దవకు చుకలుచి మెత్తిగి సుగవర్తికుం డయి మునునపవారవిద
భజనంబు సేయుదు శుకమోగీంద్రునివలన నాత్మవిజ్ఞానసంపన్నుం డై గంగా
తటంబున శరీరంబు నికివి నిర్వకన మహోకం బయకహోకంబుఁ బ్రవేశించు నని
జాతకఫలంబు సెప్పి లబ్ధకాము లయి హూసుకులు పని రుత.

295

1. రారాజులై: 2. (శ్రీ) ఇది హూసునారకుగానిది శేర్పూడిమ. 3. సోమహరి
పుష్కరి. 4. (శ్రీ) ఇది హూసునారకుగానిది శేర్పూడినది. 5. నక్షయతొంటి కుత్తుం.

- క. తనతల్లికడుపులోపల, మును నూచినవిభుఁడు విశ్వమున నెల్లఁ గలం
డనుచుఁ బరీక్షింపఁగ జను, లనఘుఁ బరీక్షిన్న రేంద్రుఁడండుమునీంద్రా. 296
- అ. కళలచేత రాజు శ్ర గ్రమమునఁ బరిపూర్ణుఁ, డయినభంగిఁ దాత్రలనుదినంబుఁ
బోషణంబు సేయఁ శ్ర బూర్ణుఁ డయ్యెను ధర్మ,పటలపాలకుండుశబాలకుండు. 297
- వ. మఱియు ధర్మనందనుండు బంధుసంహారదోషంబు వాయుకొఱకు నశ్వమేధయా
గంబు సేయఁచుఁ బ్రజలవలనం గరదండంబుల సముపాత్తం బయినవిత్తంబు
సాలక చిత్తంబునఁ జింతించునెడ నచ్యుతప్రేరితులై భీమార్జునాదులు దొల్లిమరు
త్తుం డనురాజు మఖంబు సేసి పరిత్యజించి నిక్షేపించినసువర్ణపాత్రాదికం బైన
విత్తం బుత్తరదిగ్భాగంబువలన బలవంతులై తెచ్చిన నారాజసత్తముండుసమా
యత్తయజ్ఞోపకరుణుం డై ¹(సకలబంధుసమేతంబుగఁ గృష్ణుని నాహ్వానంబు
సేసి) ²పురుషోత్తము నుద్దేశించి మూఁడుజన్నంబులు గావించె ³(దదనంత
రంబ కృష్ణుండు బంధుప్రియంబుకొఱకుఁ గరినగరంబునఁ గొన్ని నెలలుండిధర్మ
పుత్రాదులచే నామంత్రణంబు వడసి యాదవసమేతుం డయి ధనంజయుండు
దోడ రా నిజనగరంబునకుం జనియె) నంత విదురుండు తీర్థయాత్ర సని
మైత్రేయుముందటఁ గర్మయోగవ్రతాదివిషయంబు లయినప్రశ్నంబులఁ గొన్ని
టిం జేసి యతనివలన నాత్మగతిజ్ఞానంబు దెలిసి కృతార్థుం డై హస్తీపురంబు
నకు వచ్చిన. 298
- క. బంధుఁడు వచ్చె నటంచును, గాంధారివిభుఁడు మొదలుగ నందఱు సం
బంధములు నెఱపి ప్రీతి న,మంధరగతిఁ జేసి రపుడు శ్ర మన్నన లనఘా. 299
- వ. అంత ధర్మనందనుండు విదురునికి మజ్జనభోజనాదిసత్కారంబులు సేయించి
సుఖాసీనుం డై తనవార లందఱు విన నిట్లనియె. 300
- నీ. ఏవ ర్తనంబున శ్ర నింతకాలము మీఁకు, సంచరించితిరయ్య శ్ర జగతిలోన
నేతీర్థములు గంటి శ్ర రెక్కడ నుంటిరి, భావింప మీవంటిభాగవతులు
తీర్థసంఘంబుల శ్ర ధిక్కరింతురు గదా, మీయందు విష్ణుండు శ్ర మెఱయుకతన
మీరు తీర్థంబులు శ్ర మీకంటె మిక్కిలి, తీర్థంబు లున్నవె శ్ర తెలిసి చూడ
- తే. వేఱ తీర్థంబు లవనిపైవెదక నేల, మిమ్ముఁ బొడగని భాషించుమేల చాలు
వార్తలే మండులోకులుశ్రవసుధలోన, మీకు సర్వంబు నెఱిగెడుశ్రమేధగలదు.
- మత్తకోకిలము. తండ్రి సచ్చినమీఁద మా పిదగ్రాక్షిబిడ్డలు దొల్లి పె
క్కండు సర్పవిషాగ్ని బాధల శ్ర గాసిఁ బెట్టఁగ మమ్ము ని

1. (1) ఇది మూలానుసారముగా నిట చేర్చబడినది. 2. 'యజ్ఞేశ్వరుండగు పురుషోత్తము'
అని వ్రాతప్రతులు. 3. లవిచ్చిన్నసంపన్నంబులు గావించె. 4. (1) ఇది మూలానుసారముగా
నిట చేర్చబడినది. 5. మేర గలదు.

- ల్లాండ్ర నంతముఁ బొంద కుండఁగ ॥ లాలనంబున మీరు మా
తండ్రి భంగి సముద్ధరింతురు ॥ తద్విధంబు వలంతురే. 302
- క. పక్షులు తమకైక్కలలోఁ, బక్షంబులు రానిపిల్ల ॥ పడువుల మమత
రక్షించిన క్రియ మీరలు, పక్షీకరణంబు నేయ ॥ బ్రదికితిమి గదే. 303
- క. మన్నారా ద్వారకలో, మన్నారా యదువు లంబుజోదరుకరుణం
గన్నారా లోకలచే, వినన్నారా మీరు వారివిధ మిట్టిదియో. 304
- చ. అన విని ధర్మరాజునకు ॥ నావిదురుండు సమస్తలోకవ
ర్తనముఁ గ్రమంబుతోడ విశ్రదంబుగఁ జెప్పి యదుక్షయంబు సె
ప్పిన నతఁడు గ్రహోకమున ॥ బెగ్గిలి కుందెడి నంచు నేనియున్
విను మని చెప్పఁ డయ్యె యదుప్రేరులనాశము భార్గవోత్తమా. 305
- ఆ. మేలు సెప్పె నేని ॥ మే లండు లోకులు, చెట్ట యండు కేడు ॥ సెప్పె నేని
యంతమీఁద శూద్రుఁ ॥ డైనకతంబున, శిష్టమణ మతఁడు ॥ సెప్పఁ డయ్యె.
- వ. అని యెట్లనిన మాండవ్యమహామునిశాపంబునం దొల్లి యముండు శూద్ర
యోనియందు విదురుండై జన్మించియున్ననూలువత్సరంబు లర్యముండు యథా
క్రమంబునం బాపకర్మల దండించె నిట్లు యుధిష్ఠిరుండు రాజ్యంబుఁ గైకొని
లోకపాలసంకాశు లయినతమ్ములుం దానును గులదీపకుం డైనమనుమని ముద్దు
సేయుచుఁ బెద్దకాలంబు మహావైభవంబున సుఖ మై యుండె నంత. 307
- క. బాలాజనశాలాధన, లీలావనముఖ్యవిభవశ్రీనమనీషా
1. లాలసు లగు మానవులను, గాలము వంచించు దురవశగాహము సుమతీ. 308
- ... గాంధారీధృతరాష్ట్రులు దేహత్యాగము నేసికొనుట. ...
- వ. అది నిమిత్తంబుగాఁ గాలగతి యెఱింగి విదురుండు ధృతరాష్ట్రుని కిట్లనియె. 309
- మ. కనకాగారకశత్రుమిత్ర సుతసంఘాతంబులన్ ముందటం
గని ప్రాణేచ్ఛల నుండుజంతువుల నేకకాలంబు దుర్లంఘ్య మై
యనివార్యస్థితిఁ జంపు నెట్టినిరుపాయం బైనకాలంబు వ
చ్చె నుపాంతంబున మాటు దీనికి మదిం ॥ జింతింపు ధాత్రీశ్వరా. 310
- శా. చుట్టంధుండవు పెద్దవాడవు మహాభోగంబులా లేవు నీ
పట్టెలం జెడి పోయె దుస్సహజరాశభారంబు పైఁ గప్పె నీ
చుట్టా లెల్లను బోయి రాలు మగఁడున్ ॥ శోకంబునన్ మగ్ను లై
కట్టా దాయలపంచ నుండఁ దగవే ॥ కౌరవ్యవంశా గ్రణీ. 311
- క. పెట్టితిరి చిచ్చు గృహమునఁ, బట్టితిరి తదీయభార్యఁ ॥ బాడడవులకుం
గొట్టితిరి వారు మనుపఁ గ, నెట్టును భరింపవలెనె ॥ యీప్రాణములన్. 312
- క. బిడ్డలకు బుద్ధి సెప్పని, గుడ్డికిఁ బిండంబు వండికొని పొం డిదె పైఁ

- క. క్షణమొకదాని భీముం డొర, గొడ్డెము లొకంగఁ గూడుం గుడిచెద నధిపా. 313
- క. కనియెడవో బిడ్డల సెక, వనియెడవో తొంటికంటె గ మనుమలమాటల్
కనియెడవో యిచ్చెద ర, మ్మనియెడవో దానములకు గ నవనీసురున్. 314
- క. దేహము నిత్యము గా దని, మోహముఁ గగఁ గోసి సిద్ధము నివర్తనఁ డై
దేహము వెలువడునకుఁ డు, తాహముతోఁ జెందు ముక్తిసంపద ననఘా. 315
- న. అసి విడురుండు ధృతరాష్ట్రునకు విరక్తిచూర్గం బుపదేశించిన నతండు ప్రజ్ఞా
చక్షుం డై సఁసారంబు దిగనాడి మోహపాశంబువలన నూడి విజ్ఞానమార్గం
బునం గూడి దర్శనం బగుహిమవన్నగంబునకు నిర్గమించిన. 316
- శా. అంధుం డైనఁటిక వరించి పతిభావానక్తి నేత్రద్వయూ
బాధాచ్ఛాదనమక ధరించి నిమగ్నప్రఖ్యాత యై యున్నత
ద్ధాంధారక్షీతినాధుకూతుకును యోగ ప్రీతి చిత్తంబులో
స ధిల్లం బతివెంట నేగె నుదయఃస్వాధ్యక్షునారూఢ యై. 317
- చ. వెనుకకు రాక చొచ్చుకొనినానికై వడి రాజవంశనా
బుంకు భవంబు లేక వడిఁ గ బోయెడుధీరునిభంగి నప్పు డా
వనిత దురంత మైనహిమవనంతముపొంతవనాంతభూమికిం
బెనిమిటితోడ నించుకయు గ భీతి నహింపక యేగె బ్రీతితోన్. 318
- న. ఇట్లు విమరసహితు లై గాంధారీధృతరాష్ట్రులు వనంబునకుం జనిన మఱునాఁడు
ధర్మనందనుండు ప్రభాతంబున సంధ్యావందనంబు సేసి నిత్యహోమంబు గా
వింది బ్రాహ్మణోత్తములకు గోహరణ్యతిలవస్త్రాదిదానంబులు సేసి నమస్కరించి
గురువందనంబుకొఱకుఁ బూర్వప్రకారంబునం దండ్రీమందిరంబునకుఁ జని
యందు విమరసహితు లయినతల్లిదండ్రులం గానక మంజువీరంబునఁ గూర్చున్న
సంజయున కిట్లనియె. 319
- పీ. మాతల్లిదండు లీశమందిరంబున లేకు, సాజయ నా రెండు గ జనిరి వేడు
ముందర గానఁడు గ ముసలి మాపెదతండ్రి, పుత్రకోకంబునఁ గ బొగులు దల్లి
సౌజన్యనిధి ప్రాణసఖుఁడు మాసినతండ్రి, మందబుద్ధుల మైనతమమ్ము విడిచి
యెటు వోయిరో మువ్వరైతిఁగింపు గంగలోఁ, దన మపరాధంబుఁ దడవికొనుచు
- ఆ. భార్యతోడఁ దండ్రీపతితాపమునఁ బడు, గపట మింత లేకు గ కరుణ గలఁడు
పాండుభూవిభుండు గ పరలోకగతుఁ డైన, మమ్ముఁ బిన్ననాఁడుమనిచె నతఁడు.
- వ. అనిన సాజయుండు 1 *దమాన్నేహంబు నతికర్మితుం డగుమఁ దనప్రభువు
పోయినతెల్ల గెలుగక కొంతదడ చూరకుండి తద్వియోగదుఃఖంబునఁ గ
న్నీరు కరతలంబునం దుకిచికొనుచు బుద్ధిబలంబున జిత్తంబు ధైర్యాయత్తంబు
సేసి 2 (తనధర్మపాదంబు మరంబున నెన్నుచు) సర్వజన కిట్లనియె. 321

తే. అఖిలవార్తలు మున్న నన్నడుగుచుండు, నడుగఁజీరేయమీతండ్రియవసాధ
మందిరముగోన పికురుతోతమంతయు, నిన్నయాడుచునుండెను నేడులేడు.

వ. విదురగాంధార్వీధృతరాష్ట్రులు నన్ను వంచింది యెందుబోయిరో ¹(*వారలనిష్ఠ
యంబు లెట్టివో) యెఱుంగనని సంయమం ప దుఃఖించుసమయంబునఁ దంబురు
సహితుం డై నాగదండు వచ్చిన లేచి నమస్కరించి తమ్ములుం దానును నార
దుం బూజించి కౌంతేయూగ్ర జం డి ట్లనియె. 323

ఉ. అక్కట తల్లిదండ్రులు గృహంబున లేరు మహాత్మ వారు నేఁ
డెక్కడఁ బోయిరో యెఱుంగ నెప్పుడు బిడ్డలపేరు గ్రుచ్చి తాఁ
బొక్కుచు నుండుఁ దల్లియెటు నోమెనోకో విషదంబు గాఁగికి
నిక్కము కర్ణధారుడవు నీవు జంజ్వలపారదర్శనా. 324

వ. అసిన విని సర్వజ్ఞుడైన నారదండుధర్మజునట్లనియెనీశ్వరశంభై ²(*నదివిశ్వం
బీశ్వరుండ భూతంబు నొకటితో నొకటి జేర్చు నెడఁబాపు సూచిభిన్ననాసిక
లందు రజ్జుపోతంబు లగుచుఁ గంతరజ్జువులఁ గట్టంబడిన లీవర్దంబులుం బోలెఁ
గ రత్నాక ర్థవ్య వేదలక్షణముగు వాక్తంత్రీయందు వర్ణాశ్రమక్షణంబులు గల
నామంబులచే బద్ధులై) లోకపాలసహితం బైనలోకంబు లీశ్వరాదేశంబు వహిం
చుఁ ³గ్రీడాసాధనంబులకు నక్షికందుకాదు, కెట్లు సంయోగవియోగంబు లట్లు
క్రీడించునీశ్వరునికిం గ్రీడాసాధనంబు లైనజంతువులకు సంయోగవియోగంబు
లగు చుండు సమస్తజంతువులు జీవరూపంబున ధువంబును దేహరూపంబున
నధువంబు నై యుండు మఱియొక్క పక్షింబున ధువంబు నధువంబునం
గాక యుండు శుద్ధబ్రహ్మస్వరూపంబు నిర్వచింప రాక రెండు నై యుండు
నజగరంబుచేత మ్రొగంబడిన పురుషుం డన్యుల రక్షింపలేని తెఱంగునఁ బంచ
భూతమయం బై కాలకర్మ గుణాధీనం బైనదేహంబు పరుల రక్షింప సమర్థంబు
గాదు కరణంబులు గల జంతువులకుఁ గలంబులు లేని చతుష్పదంబు లాహారంబు
లగుఁ జరణంబులు గలప్రాణులకుం జరణంబులు లేనితృణాదులు భక్షణీయంబు
లగు నధికజన్మంబులకు నల్పజన్మంబులు భోజ్యంబులకు నకలదేహి దేహం
బులందు జీవుండు గలుగుటంజేసి జీవునికి జీవుండ జీవిక యగు సహస్రాహస్రాది
రూపం బైనీశ్వ మంతయు నీశ్వరుండు గాఁ దలయు మతనికి వేఱు లేదు నిజ
మాయావిశేషంబున మాయావి యై జాతిభేదరహితుం డైన యీశ్వరుండు
బహుప్రకారంబుల భోగిభోగ్యరూపంబుల నంతరంగ బహిరంగంబుల దీపించుం
⁴(గాన యనాథులు దీనులు నగునాదు తల్లిదండ్రులు ననం బాసి యే మయ్యె
దరో యెట్లు వర్తింతురో యని వగవం బనిలే దజ్ఞానమూలం బగున్నేహంబున
నైనమనోవ్యాకులత్వంబు పరిహరింపు మని మఱియు ని ట్లనియె.) 325

1, 2, 4 (1) ఇవి మూలానుసారముగాఁ జేర్పఁబడినవి. 3. నిచ్చాప్రకారంబునఁగ్రీడించు నీశ్వ.

ఆ. అట్టికాఁ రూపుఁడఖిలాత్ముఁ డగువిష్ణుఁ, డసురనాశమునకుఁ ననతఁరించి
దేవకృత్య మెల్లఁబ్రదీర్చి చిక్కినపని, కెదురుచూచుచుండునెప్పు డధిప. 326

మ త్తకోకిలము: ఎంతకాలము గృష్ణుఁ డీశ్వరుఁ శ డిద్దరి త్రిఁ జరించు మీ
రంతకాలమునుండుఁ డండఱు శ నవ్వలం బని లేదు వి
భ్రాంతి మానుము కాలమం గడవంగ నెవ్వరు నోప రీ
చింత యేల ¹నరేంద్ర సత్తమ శ చెప్పెదన్ విను మంతయున్. 327

వ. ధృతరాష్ట్రుండు గాంధారివిదురసహితుం డై హిమవత్సర్వతదక్షిణ భాగంబున
నొక్కమునివనంబునకుం జని తల్లి సప్తరులకు సంతోషంబు సేయకొఱకు
నాకాశగంగ యేడుప్రవాహంబు లు పాటినపుణ్యతీర్థంబునం గృతస్నానం
డై యథావిధి హోమంబొనరించి జలభక్షణంబు గావించి సకలకర్మంబు
లు విసర్జించి విఘ్నంబులం జెందక నిరాహారుం డు శాంతి నంగీకరించి
పుత్రార్థదారైషణంబులు వర్జించి విన్యస్తాసనుం డై ప్రాణంబుల నియమించి
మనస్సహితంబు లైన యింద్రియంబుల నాటించిని విషయంబులం బ్రవర్తిం
ప నీశ నివర్తించి హరిభావనచే ధారణయోగంబు వహించి రజస్సత్త్వ
తమోరూపంబు లగుమలంబుల మూఁటిని హరించి మనఁబు సహంకారాస్పదం
బైన స్థూలదేహంబునలనం బాపి బుద్ధియందు నేకీకరణంబుసేసి ²యట్టివిజ్ఞానా
త్మను దృశ్యాంశంబువలన వియోగించి క్షేత్రజ్ఞునియందుఁ బొందించి దృష్టం
బైన యీశ్వరునివలన క్షేత్రజ్ఞునిం బాపి మహాకాశంబుతోడ ఘటాకాశముం
గలుపుకై వడి నాధారభూతంబైన బ్రహ్మమందుఁగలిపి లోపలిగుణక్షోభంబును
వెలుపలి యింద్రియ విక్షేపంబును ³లేక నిర్మూలతమాయాగుణవాసనుం డగుచు
నిగుడ్డంబులగు మనశ్చక్షురాదీంద్రియంబుల గలిగి యఖిలాహారంబుల వర్జించి
⁴కొఱడుచందంబున. 328

మ. ఉటజాంతస్థులవేదికన్ నియతుఁ డై శ యన్నాఁడు నేఁ డాదిగా
సిటపై నేనవనాఁడు మేన్ విడువఁగా శ ⁴నిజ్యాగ్ని యోగాగ్ని త
త్పటుదేహంబు దహింపఁ జూచి నియమప్రఖ్యాత గాంధారి యి
ట్టటు వో నొల్లక ప్రాణవల్లభునితో శ నగ్నిం బడున్ భూవరా. 329

క. అంతట వారలమరణము, వింత యగుచుఁ జూడఁబడిన శ విదురుఁడు చింతా
సంతాప మొదవఁ బ్రీత, స్వాంతుం డై తీర్థములకుఁ శ జనియెడు నధిపా. 330

1 నరేంద్రచంద్ర విశేషమున్ విను చెప్పెదన్.

2 'బుద్ధిసహితుం డైనతన్ను దృశ్యాంశంబువలన' అని వ్రాతప్రతులు.

3 'లేనికొఱడుచందంబున' అని వ్రాతప్రతులు.

4 నేతెంచుదావాగ్ని.

5 'అంతట నయ్యాశ్చర్యము, వింతయగుచుఁ జెవులఁ బడిన' ననియే వ్రాతప్రతులు.

ధర్మజుఁడు దుర్నిమిత్తంబులం గని చింతించుటః

- వ. అని విదురాదులవృత్తాంతం బంతయు ధర్మనందనున కెఱింగించి తుంబురుసహితుం డయిన నారదుండు స్వర్గంబునకు నిర్గమించినవెనుక ధర్మజుండు భీమునిం జూచి యిట్లనియె. 331
- సీ. ఒకకాలమునఁ బండునోషధిచయము వేఱొకకాలమునఁ బండుకుండు నండుక్రోధంబు లోభంబు శక్రారత బొంకును, దీపింప నరులు వశ్యింతు రండువ్యవహారములు మహావ్యాజయుక్తము లండు, సఖ్యంబు వంచనాసహితమండు మగలతో నిల్లాండుశ్రమచ్చరించెద రండు, సుతులు దండ్రులఁ దెగఁజూతు రండు
- తే. గురుల శిష్యులు దూషించికూడ రండు, శాస్త్రమార్గము లెవ్వియుఁజాగవండు న్యాయపద్ధతి బుద్ధులైన శ నడవ రండు, కాలగతి వింతయైవచ్చెఁ శ గంట నేఁడు.
- మ. హరిఁ జూడన్ నరుఁ డేఁగినాఁడు నెల లే శ డయ్యెం గదా రారు గాలరు లెవ్వారును యాదవుల్ సమదలోశలస్యాంతు లీవేశ సుస్థిరు లై యుండుదురా మురారి సుఖ యై శ సేమంబుతో నుండునా యెర వై యున్నది చిత్త మీశ్వరకృతం శ బెట్లో కదే మారుతీ. 333
- క. మానసము గలఁగు చున్నది, మానవు బహుదుర్నిమిత్తమర్యాదలు సంతానవదేహాక్రీడలు, మాన విచారింప నోపు శ మాధవుఁ డకటా. 334
- క. మనవులు సెప్పక ముందట, మనదారప్రాణరాజ్యమానశ్రీలన్
1 మనువుడు నని మాధవుఁ డిట, మనమునఁ దలపోసి మనిచె² మనలం గరుణన్.
- క. నారదుఁ డాడిన్తెవడిఁ, గ్రూరపుఁగాలంబు వచ్చెఁ శ గుంభినిమీఁదక³
ఘోరము లగునుత్పాతము, లారభటిం జూడఁబడియె శ ననిలజ కంటే. 336
- సీ. ఓడక ముందట శ నొకసారి మేయంబు, మొఱిఁగుచు నున్నది శ మోర యెత్తి
యాదిత్యుడఁదయింపశశిముఖంబై నక్క, వాపోయె మంటలు⁴ వాతఁగలుగ
మిక్కిలు చున్నవి శ మెఱసి గృధ్రాదులు, గర్ధభాదులు దీర్చి శ క్రందుకొనియె
నుత్తమాశ్వంబుల శ కుదయించెఁ గన్నీరు, మత్తగజంబులమదము లుడిగె
- ఆ. గాలుమాతభంగిఁ శ గదిసెఁ గపోతము, మండ దగ్ని హోమశ్రమందిరములఁ
జుట్టుఁ బొగలు దిశలశసారిది నాచ్చాడించెఁ, దరణి మాసెఁ జూడుధరణిగదలె.
- క. వాతములు విసరి రేణు, వ్రాతము లాకసముఁ గప్పె శ వడి సుడిగొని ని
ర్భాతములు వడియె ఘనసం, ఘాతంబులు రక్తవర్షకలితము లయ్యెన్. 338
- క. గ్రహములు పోరాడెడి నా, గ్రహముల వినఁబడియె భూతశకలకలములు దు
స్సహము లగుచు శిఖికిలా, వహములక్రియఁ దోచె గగనశవసుధాంతరముల్.
- క. దూడలు గుడువవు చన్నులు, దూడలకు⁵ గోవు లీవు శ దుగ్ధము లొడలం
బీడలు మానవు పశువులఁ, గూడవు వృషభములు దఱపిర కుఱ్ఱుల నెక్కన్. 340

1 మను పురుషుని. 2. 'మనముల' అనియే వ్రాతప్రతులు 3. వాంతి నేసి,

క. కదలెడు వేల్పులరూపులు, వదలెడఁ గన్నీరు వానివలనఁ జెమటల్
వొడలెడిఁ బ్రతిమలు ¹వెలిఁ జని, మెడలెడి నొక్కొక్క గుడివి మేదినియందున్.

క. కాకంబులు వాపో మెడి, ఘూకంబులు నగరఁ బగలు శ గుండ్రలు గొలిపెన్
లోకంబులు విభ్రష్ట, శ్రీకంబులగతి నశించి శ శిథిలము లయ్యెన్. 342

మ. యనపద్మాంకుశచాపచక్ర ఝషరేఖాఽంకృతం బైనమా
ధవుపాదద్వయ మింక ²మెట్టెడుపవిత్ర తత్త్వంబు నేఁ డాదిగా
నవనీకాంతకు లేదు పో మఱి మదీరయాంగంబు వామాక్షి బా
హువు లాకంపము నొందు చుండు నిల కేరయుగ్రస్థితల్ వచ్చున్. 343

ప. మఱియు మహోత్పాతఁబులు పెక్కులు పుట్టు చున్నయవి మురాంతకుని
వృత్తాంతంబు వినరా దని కుంతీసుతాగ్రజుండు భీమునితో విచారించు సమ
యంబున. 344

—ఈ అష్టనుఁడు ద్వారకనుండి వచ్చి కృష్ణనిర్యాణంబుఁ జెల్పుట. —

క. భేదమున నింద్రసూనుఁడు, యాదవపురినుండి వచ్చి శ యగ్రజుఁ గని త
త్పాదముల నయనసలిలో, త్పాదకుఁ డై పడియె దీనుశ్రధంగి నరేంద్రా. 345

క. పల్లటిలినయల్లముతోఁ, దల్లడపడు చున్నపిన్నతమ్మునిఁ గని వె
ల్వెల్ల నగుమొగముతో జను, లెల్లను విన ధర్మపుత్రుఁడె ట్లని పలికెన్. 346

సీ. మాతామహుం డైనశ్రమఁశూరుఁ డున్నాఁడె, మంగళమే మనశమాతులునకు
మోదమే నలుగురు శ ముగురు మేనత్తల, కానందమే వారిశయాత్మజులకు
నక్రూరకృతవర్త శ లాయస్సమేతులే, జీవితుఁడే యుగ్ర శ సేనవిభుఁడు
కల్యాణయుక్తులే శ గదసారణాదులు, మాధవులమ్ములు శ మానధరులు
తే. నందమే మనఁత్యకఁడందన నకు, భద్రమే శంబరాసురశభంజనునకుఁ
గుశలమే బాణదనుజేంద్రుకూతుపతికి, హర్షమే పార్థ మ సలికి శ హాళికి బలికి.
ప. మఱియు న. ధకయ దుభోజదశార్వా వృష్ణిసాత్వతులు మొదలైనయదావంశ
వీరులును హరికుమారిలైన సాంబసుమేణ ప్ర మఖులునునారాయణానుచరులైన
యుద్ధవాదులును గృష్ణసహచరు లైనసునందనందాదులును ³(శనుఖానందులే
యని) యందఱ నడిగి ధర్మజుండు గ్రమ్మఱ ని ట్లనియె. 348

సీ. వెకుంతవాసులవడువున నెవ్వని, బలమున నానందభరితు లగుచు
వెఱవక యాదవవీరులు వర్ధింతు, రమరులు గొలు వుండునట్టికొలువుఁ
జవికె నాకర్షించి శ చరణసేవకు లైన, బంధుమిత్రాదులపదయుగముల
నెవ్వఁడు ద్రొక్కించె శ నింద్రపీఠముమీఁద, వజ్రంబు జళిపించి శ వ్రాలువాని
తే. ప్రాణవల్లభ కెంగేలఁ శ బాదుసేసి, యమృతజలములఁ బోషింప శ నలరుపారి
జాత మెవ్వఁడు గొని వచ్చినత్యభామ, కిచ్చె నట్టిమహాత్మునకిపుడు శుభమె.

- శా. అన్నా ఫల్గున భ క్తవత్సలుఁడు బ్రహ్మాణ్యుండు గోవిందుఁ డా
పన్నాసీకశరణ్యుఁ డీశుఁడు జగదభద్రానుసంధాయి శ్రీ
మన్నవ్యాంబుజపత్ర నేత్రుఁడు సుధర్మార్థమధ్యవీరంబునం
దున్నాఁడా బలభద్రుఁ గూడి సుఖ యై యుత్సాహి యై ద్వారకన్. 350
- క. ఆరామ కేశవులకును, సారామలభ క్తి నీవు య సలుపుదువు గదా
గారాములు సేయుదురా, పోరాముల బంధులెల్ల ప్రొద్దు జితాత్మి. 351
- శా. మున్నుగ్రాటవిలో వరాహమునకై య ముక్కంటితోఁ బోరుచో
సన్నాహంబునఁ గాల కేయుల ననిం య జక్కాడుచోఁ బ్రాభవ
స్కన్నుండై చచుకొర వేంపుపనికై య గంధర్వులం దోలుచోఁ
గన్నీ రెన్నఁడుఁ దేవు తొడి చెపుమా య కల్యాణమే చ్చకికిన్. 352
- వ. అదియునుం గాక. 353
- క. ఓడితివో శత్రువులకు, నాడితివో సాధుమాషరణాలాపములం
గూడితివో పరసతులకు, వీడితివో మానధనము య వీరులనడుచున్. 354
- క. తప్పితివో యిచ్చెద నని, చెప్పితివో కపటసాక్షి య చేసినమేలుం
దప్పితివో శరణార్థుల, రొప్పితివో ద్విజులఁ బసుల య రోగుల సతులన్. 355
- క. అడిచితివో భూసురులను, గుడిచితివో బాలవృద్ధగురువులు వెలిగా
విడిచితివో యాశితులను, ముడిచితివో పరులవి త్తములు లోభమునన్. 356
- వ. అని పలికినం గన్నీరు కరతలంబునం దుడిచికొనుచు గద్గదస్వరంబునఁ బెన్నిధిం
గోలుపోయిన పేదచందంబున నిట్టూర్పుల నిగిడించుచు నర్జునం డన్న కిట్లనియె. 357
- క. మనసారథి మనసచివుఁడు, మనవిష్యము మనసఖుండు య మనబాంధవుఁడున్
మనవిభుఁడు గురుఁడు దేవర, మనలకు దిగనాడి చనియె య మచుబాధీశా. 358
- క. కంటకపున్యపులు సూడఁగ, మింటం గన్నించుయంత్రమీనముఁ గోలన్
గెంటించి మనము వాలుం, గంటిం జేకొంటి మతనిరకరుణన కాదే. 359
- క. దండి ననేకులతో నా, ఖండలుఁ డెదురయిన గెలిచి య ఖాండవవనముం
జండార్చికి నర్పించిన, గాండీవము నిచ్చెఁ జక్ర య గలుగుట నధిపా. 360
- క. దిక్కులరాజుల నెల్లను, మ్రక్కించి ధనంబు గొనుట య మయకృతపభ ము
న్నెక్కుట జన్నము సేయుట, నిక్కము హరి మనకు దండరనిలిచినఁగాదే. 361
- మ. ఇభజిద్వీర్య మఖాభిషే క్త మగునీయిల్లాలిభమ్మిల్లమున్
సభలో శాత్రువు లీడ్చినన్ ముడువ కారచంద్రాస్య దుఃఖంపఁ గా
నధయం బిచ్చి ప్రతిజ్ఞ సేసి భవదీరయారాతికాంతాశిరో
జభరశ్రీల హరింపఁడే విధవ లై య సౌభాగ్యముల్ వీడఁగన్. 362
- శా. వైరుల్ గట్టినపుట్టముల్ విడువగా య వారింప నావల్లభుల్

- రా రీవేళ నుపేక్ష సేయఁ దగవే శ రావే నివారింపవే
 లేరే త్రాతలుఁ గృష్ణ యంచు సభలో శ లీనాంగి యై కుయ్యడం
 గారుణ్యంబున భూరివస్త్రశలితం శ గాఁ జేయఁడే ద్రౌపదిన్. 363
- సీ. దుర్వాసుఁ డొకనాఁడు, దుర్యోధనుఁడు వంపఁ, బదివేలశిష్యులుభక్తిఁ గొలువఁ
 జనుదెంచి మనముఁ బాంశచాలియుఁ గుడిచిన, వెనుక నాహారంబు శ వేడికొనినఁ
 బెట్టెద ననవుడుఁ శ బెట్ట కున్న శపింతు, ననుచుఁ దోయావగా శ హమున కేఁగఁ
 గడవల నన్నశాశకములు దీటుటఁ జూచి, పాంచాలపుత్రిక శ పర్ణశాల
 తే. లోనఁదలచిన విచ్చేసి శ లోవిలోని, శిష్టశాకాన్నలవముఁ బ్రాశించి తపసి
 శోష ముడిగించి పరిపూర్ణకుక్షిఁ జేసె, నిట్టిత్రైలోక్యసంతర్పియెందుఁ గలఁడు.
- సీ. పందికై పోరాడ శ ఫాలాక్షుఁడెవ్వని, బలమున నా కిచ్చెఁ శ బాశుపతము
 నెవ్వనిలావున శ సిమ్మన దేవేంద్ర పీఠార్థమున నండఁ శ బెంపుఁ గంటిఁ
 గాలకేయనివాతశకవచాదిదైత్యులఁ, జంపితి నెవ్వని శ సంస్మరించి
 గోగ్రహణమునాఁడు శ కురులాంభోనిధిఁ, గడచితి నెవ్వనిశకరుణఁజేసి
- ఆ. కర్ణసింధురాజశకౌరవేంద్రాదుల, తలలపాగ లెల్లఁ శ దడివి తెచ్చి.
 యేమహాత్ముబలిమి శ నిచ్చితి విరటుని, పుత్రి యడుగబామ్మశపాత్రికలకు. 365
- మ. గురుభీష్మాదులు గూడిపన్నినకురుత్తోణీశచక్రంబులో
 గురుశక్తి రథయంత యై నొగలపైఁ శ గూర్చుండి యామేటి నా
 శరముల్ వాఱక మున్న వారలబలోత్సాహాయురుద్యోగత
 త్వరతల్ చూడ్కుల సంహరించు నమితోత్సాహంబు నా కిచ్చుచున్. 366
- మ. అసురేంద్రుం డొనరించుకృత్యములు ప్రహ్లాదుం బ్రవేశించి గె
 ల్వ సమర్థంబులు గానికై వడిఁ గృపాశ్వత్థామ గాంగేయ సూ
 ర్యసుత ద్రోణ ధనుర్విముక్తబహుదిశ్వాస్త్రప్రపంచంబు నా
 దెసకుఁ రాక తొలంగు మాధవుదయాదృష్టి నరేంద్రోత్తమా. 367
- చ. వసుమతి దివ్యబాణముల శ వ్రక్కలు వాపి కొలంకు సేసి నా
 రసములు మాటుగాఁ బఱపి శ రథ్యములన్ రిపు లెల్లఁ జూడ సా
 నాసమున నీటఁ బెట్టితి రణణావని సైంధవుఁ జంపునాఁడు నా
 కసురవిరోధి భద్రగతి శ నం డయి వచ్చినఁ గాదే భూవరా. 368
- సీ. ఛలికాఁడ రమ్మని శ చీరు నన్నొకవేళ, మన్నించు నొకవేళ శ మఱఁది యనుచు
 బంధుభావంబునఁ బాటించు నొకవేళ, దాతయై యొకవేళ శ ధనము లిచ్చు
 మంత్రియై యొకవేళశమంత్ర మాదేశించు, బోధియై యొకవేళ శ బుద్ధి సెప్పు
 సారథ్య మొనరించుఁ శ జన విచ్చి యొకవేళఁ, గ్రీడించు నొకవేళ శ గేలిసేయు
- తే. నొక్కశయ్యాసనంబున శ నుండుఁ గన్న, తండ్రికై వడిఁ జేసినశతప్పుఁగాచు
 హస్తములు వట్టి పొత్తున శ నారగించు, మనుజవల్లభ మాధవుఁమఱపు రాదు.

- క. విజయ ధనంజయ హనుమద్ధ్వజ ఫల్గున పార్థ పాండుశతనయ నర మహేం
ద్రజ మిత్రార్జున యంచును, భుజములు తలకడవ రాకశవోకలఁ జీరున్. 370
- క. వారిజగంధులు మదిలో, వారింపఁగ రానిప్రేమశ్రవాదము సేయన్
వారిజనేత్రుఁడు ననుఁ దగ, వాఁండ్లకుఁబనుపు నలుక శ వారింప నృపా. 371
- క. నిచ్చలు లోపలికాంతలు, మచ్చికఁ దనతోడ నాడుశమాటలు నాకున్
ముచ్చటలు సెప్పు మెల్లన, విచ్చలవిడిఁదొడలమీఁద విచ్చేసి నృపా. 372
- చ. అటమట మయ్యె నాభజన శ మంతయు భూవర నేఁడు సూడుమా
యిటువలె గారవించుజగదీశుఁడు గృష్ణుఁడు లేనిపిమ్మటం
బటుతరదేహలోభమునఁ శ బ్రాణము లున్నవి వెంటఁ బోక నేఁ
గటకట పూర్వజన్మమునఁ శ గర్మము లెట్టివి చేసినాఁడనో. 373
- శా. కాంతారంబున నొంటి దోడుకొని రాక్షగాఁ జూచి గోవిందుశు
ద్ధాంతశ్రీలఁ బదాఱువేల మదరాగాయత్తులై తాఁకి నా
చేంతన్ బోయలు మూఁగి పట్టకొన నాశసీమంత్రసంఘమున్
భ్రాంతిన్ భామినిభంగి నుంటి విడిపింపన్ లేక ధాత్రీశ్వరా. 374
- శా. ఆతే రారధికుండు నాహయము లాశయస్త్రాసనం బాశర
వ్రాతం బన్యులఁ దొల్లి చంపుఁ దుదినిన్ శ వ్యర్థంబు లై పోయె మ
చ్చేతోధీశుఁడుచక్రి లేమి భసితక్షిప్తాజ్యమాయావిమా
యాతంత్రోషరభూమిబీజములమశ్రయాదన్ నిమేషంబునన్. 375
- మ. యదువీరుల్ మునినాథుశాపమునఁ గాశలాధీను లై యందఱున్
మదిరాపానవివర్ధమానమదస్యమృద్ధోగ్రోహాంధు లై
కదనంబుల్ దమలోన ముష్టిహతులం శ గావించి నీ తెరి న
వ్వుదశం జిక్కిరి నల్గు రేగు రచటన్ శ సర్వంసహావల్లభా. 376
- క. భూతములవలన నెప్పుడు, భూతములకు జన్మమరణప్రోషణములు ని
ర్ణీతములు సేయుచుండును, భూతమయుం డీశ్వరుండు శ భూతశరణ్యా 377
- క. బలములు గలమీనంబులు, బలవిరహితమీనములను శ భక్షించు క్రియన్
బలవంతు లయినయదువులు, బలరహితులఁ జంపి రహితశభావములనృపా. 378
- మ. బలహీనాంగులకున్ బలాధికులకుం శ బ్రత్యర్థిభావోద్యమం
బులు గల్పించి వినాశమున్ నెఱపి యీశభూభారముం బాపి ని
శ్చలబుద్ధిన్ గృతకార్యుడై చనియె నాశర్యేశ్వరుం డచ్యుతుం
డలఘుం డేమని చెప్పుదున్ భగవదీరయాయ త్త మున్వీశ్వరా. 379
- వ. మఱియు దేశకాలార్థయు క్తంబులు నంతఃకరణసంతాపశమనంబులు నయినహరి
వచనంబులం దలంచి చిత్తంబు పరాయ త్తం బయియున్న దని యన్నకుం జెప్పి
నిరు త్తకుం డై నిరంతరహరిచరణారవింపచింతామంబున్ది యైశోకంబు వర్జించి

సదాధ్యానభక్తివిశేషంబులం గామక్రోధాదుల జయించి తొల్లి తన కుభయ
సేనామధ్యంబున నచ్యుతం డానతిచ్చినగీతఁబ దలంచి కాలసర్వభోగాభినివేశం
బులచేత నాన్యతం బయినవిజ్ఞానంబుఁ గ్రమ్మఱ నధిగమించి హేతుమద్యావం
బునశోక హేతు ¹(*జహంకారమమకారాత్మకంబయిన) ద్వైతభ్రమంబనియును
ద్వైతభ్రమంబునకుఁగారణంబు దేహంబనియును దేహంబునకు బీజంబు లింగం
బనియును లింగంబునకు మూలంబు గుణంబు లనియును గుణంబునకు నిదా
నంబు ప్రకృతి యనియును బ్రహ్మహాహనియెడుజ్ఞానంబున లీనయై ప్రకృతి లే
కుండుననియుఁ ²(*ప్రకృతియడంగుటయనైర్గుణ్యంబనియును నైర్గుణ్యంబువలనఁ
గార్యలింగనాశం బనియును గార్యలింగనాశంబున నసంభవం బగు) ప్రకృతిం
బాసి క్రమ్మఱ స్థూలశరీరప్రాప్తుండు గాక పురుషుండు ³సమ్యగ్భాగంబున
నండు ననియును నిశ్చయించి యర్జునుండు విరక్తుండై యూరకుండైధర్మజుండు
భగవదీయమార్గంబు దెలిసి యాదవులనాశంబు విని నారదువచనంబులఁ దలంచి
నిశ్చలచిత్తుం డై స్వర్గమార్గంబునకు యత్నంబు సేయు చుండె నాసమ
యంబున.

380

క. యదవులనాశము మాధవు,పదవియు విని కుంతి విమలభక్తిన్ భగవ
త్పదచింతితత్పర యై, ముదమున సంసారమార్గమునకుం బాసెన్. 381

వ. ఇట్లు కంటకంబునం గంటకోన్మూలనంబు సేసి కంటకంబులు రెంటినిబరిహరించు
వినూణితెఱంగున యాదవరూపశరీరంబునంజేసి యీశ్వరుండు లోకకంటక
శరీరంబులు సంహరించి నిజశరీరంబు విడిచె సంహారంబునకు నిజశరీరపరశరీరం
బులు ధరియించి క్రమ్మఱ నంతర్ధానంబు నొందునటునికై వడి లీలాపరాయణుం
డై ననారాయణుండు మీనకూర్మాదిరూపంబులు ధరియించుఁ బరిహరించు నని
చెప్పి మఱియు నిట్లనియె.

382

క. ఏదినమున వైకుంఠుఁడు మేదినిపైఁ దాల్చినట్టిమేను విడిచినాఁ
డాదినమున నశుభప్రతి,పాదక మగుకలియుగంబు శ ప్రాప్తం బయ్యెన్. 383

అంశ ధర్మరాజు పరీక్షితునకుఁ బట్టము గట్టి మహాప్రస్థానంబున కేగుట. అంశ

సీ. కలివర్తనంబునఁ శ గౌర్యహింసాసత్య, దంభకౌటిల్యావ్యభర్మచయము
పురముల గృహముల శ భూములఁ దమలోనఁ, గలుగుటదలపోసికరిపురమున
మరుమని రాజవై శ మరు మని దీవించి, సింఘతోయకణాభిషిక్తుఁజేసి
యనిరుద్ధనందనుం శ డైనవజ్రునిఁ దెచ్చి, మధురఁ బట్టము గట్టి శ మమతఁబాసి
ఆ. కరుల హరుల భటులఁ శ గంకణాదికముల, మంత్రిజనుల బుధుల శ మానవతుల
నఖిల మమునధనము శ నభిమమ్యసుతునకుఁ నప్పగించి బుద్ధినాశ్రయించి. 384

వ. విరక్తుం డై ధర్మనందనుండు ప్రాజాపత్యం బనియెడియప్పై గావించి యగుల
నాత్మారోషణంబు సేసి నిరహంకారుండును నిర్దళితాశేషబలధనుండును నై సక
లేంద్రియంబుల మానసంబున నడంచి ప్రాణాధీశవృత్తి యగుమానసంబును
గ్రాణమందును గ్రాణము నపానమందును నుత్సర్గసహితం బయినయపానము
మృత్యువునందును మృత్యువును బంచభూతంబులకు నైక్యం బైనదేహంబునం
డును దేహమును గుణత్రయంబునందును గుణత్రయంబు నవిద్యయందును
సర్వారోపహేతు వగునవిద్యను జీవునియందును జీవుం డయినతన్న నవ్యయం
బయినబ్రహ్మమందును లయింపఁజేసి బహిరంగవ్యాపారంబులువిడిచి నారచీరలు
ధరియించి మానియు నిరాహారుండును ముక్తకేశుండును నై యున్మత్తపిశాచ
బధిరజడులచందంబున నిర పేక్షత్వంబున. 385

క. చిత్తంబున బ్రహ్మము నా,వృత్తముఁ గావించికొనుచు శ విజ్ఞానధనా
యత్తులు దొల్లి వెలింగెడి,యు తరదిశ కేఁగె నిర్మలలోద్యోగమునన్. 386

సీ. అంత నాతనితమ్ము శ లనిలపుత్తాదులు, గలిరాకచే బాపకర్మ లగుచుఁ
జరియించు ప్రజలసంఘాతంబు లీక్షించి, యఖిలధర్మంబుల శ నాచరించి
వైకుంఠచరణాబ్జవ ర్తితహృదయు లై, తద్భక్తి నిర్మలత్వమును జెంది
విషయయుక్తులకుఁ బ్రవేశింపఁగా రాక, నిర్ధూతకల్మషనిపుణమతులు

తే. బహుళవిజ్ఞానదావాగ్నిభసితకర్మ, లైనయేకాంతులకు ¹లక్ష్మ్య శ మై వెలుంగు
ముఖ్యనారాయణస్థానమునకుఁ జనిరి, విగతరజ మైనయాత్మల శ విప్రముఖ్య.

వ. అంత విదురుండు ప్రభాసతీర్థంబున హరియందుఁ జిత్తంబు సేర్చి శరీరంబువిడిచి
పితృవర్గంబుతోడ దండధరుం డగుటంజేసి నిజాధికారస్థానంబునకుం జనియె
ద్రుపదరాజపుత్రియుఁ బతులవలన నుపేక్షితయై జగత్పతి యైనవాసుదేవునందుఁ
జిత్తంబు సేర్చి తత్పదంబు సేరె నిట్లు. 388

క. ²పాండవులసంప్రయాణము, పాండురమతి నెవ్వఁ డైనఁ శ బలికిన విన్నక
ఖండితభవుఁ డై హరిదా,సుం డై కైవల్యపదము శ సొచ్చు నరేంద్రా. 389

వ. అంత నట పరీక్షిత్కుమారుండు జాతకర్మవిదులైనకోవిదులు సెప్పినచందంబున
భూసురోత్తమశిక్షావశంబున మహాభాగవతశేఖరుం డై ధరణీపాలనంబు సేయు
చు నుత్తరునిపుత్రిక నిరావతి యనుమత్తకాశినిం బెండ్లి యయి జనమేజయ
ప్రముఖు లైన నలువురుగొడకుల నుత్పాదించి గంగాపులినతలంబునఁ గృపాచా
ర్యుండు గురుత్వంబు సేయ యాభాగంబులకు వచ్చినదేవతల నీక్షించుచు
సదక్షిణంబుగా మూఁడశ్వమేధంబు లాచరించి దిగ్విజయకాలంబున గోమిథు
నంబుఁ దన్ను చున్నశూద్ర రాజచిహ్నముదితుం డగుకలిం బట్టి నిగ్రహించె
నని చెప్పిన శౌనకుండు పౌరాణికున కిట్లనియె. 390

1. లభ్య † మై. 2. పాండవకృష్ణలయానము.

... పరీక్షి నృహారాజ భూధర్మదేవతలసంవాదం బాలించుట. ...

- క. భూవరరూపపుశూద్రుడు, గోవుండా నేల తన్నెఁగ నోరి పరీక్షి
 ద్భూవరుఁడు దిశల గెలుచుచు; నేవిధిఁ గలి నిగ్రహించె న నెఱిగింపఁ గదే.
- మ. అరవిందాక్షపదారవిందమకరందాసక్తులై యున్నన
 త్పురుషశ్రేష్ఠులవృత్తముల్ వినక దుర్బుద్ధి¹ విలంఘించి దు
 ర్నరవార్తాకథన ప్రపంచముల గర్జనప్రాప్తముల్ సేసి వా
 సరముల్ వ్యర్థతఁ ద్రోచుచుండ జన దీనసంసారమోహంబునన్. 392
- సీ. మనువు నిత్యము కాదుశమరణంబు నిజ మని, యెఱిగి మోక్షస్థితినిచ్చయించు
 నల్పాయువు లగుమా న కన్యదర్జనచరి, త్రము లోలిఁ గర్ణరంధ్రములఁ బెట్టి
 బంగారువంటియీ బ్రదికెడుకాలంబు, బో నాడఁగా నేల న పుణ్యచరిత
 మాధవపదపద్మశమకరందపానంబు, సేయింపవే యేము న సేయునట్టి
- ఆ. సత్ప్రియాగమునకు న సన్మునీంద్రులు చీర, వాడె దండధరుఁడు న వచ్చెఁజూడు
 చంపఁ డొకనినైననరజన్న మయ్యెడుదాఁక, వినుచు నుండుఁ దగిలి న విష్ణుకథలు.
- క. మందునకు మందబుద్ధికి, మందాయువునకు నిరర్థమార్గములను గో
 విందచరణారవిందమ, రందము గొనఁ దెఱపి లేదు న రాత్రిందివముల్. 394
- వ. అని శౌనకుండు వలికిన నూతుం డిట్లనియెఁ బరీక్షిన్న రేంద్రుండు నిజవాహినీ
 సందోహసంరక్షితం బగుకురుజాంగలదేశంబున యుద్ధకుతూహలంబు నంగీగరించి
 శ్రీవ్రం బగుకలిసంచారంబు నాకర్ణించి యొక్కనాఁడు సముల్లాసంబున బాణాస
 నంబు గైకొని నీలనీరదనిభతురంగనివహయోజితంబును గంగీరవ కేతనవిభ్రాజ
 తంబును ఫలితమనోరథంబునునైనరథంబు నారోహణంబుసేసి రథతురంగమను
 భటకరటిఘటాసంఘటితం బగువాహినీచ కంబు నిర్వక్తంబుగం గొలువ దిగ్విజ
 యార్థంబు వెడలి పూర్వదక్షిణపశ్చిమోత్తరసముద్రలగ్నంబు లయినయిలావృత
 రమ్యకహిరణ్మయహరివర్ష కింపురుషభద్రాశ్వ కేతుమాలాభారతివర్షంబులు నుత్తర
 కురుదేశంబులు జయించి² తత్తద్దేశవాసు లిచ్చినకానికలు గైకొనుచు మం
 గళపాతకసంఘాతజేగీయమానపూర్వరాజవృత్తాంతంబు లాకర్ణించుచుఁ బాతక
 పతిపద్యంబులవలనం బాండవులకు భక్తవత్సలం డైనపుండరీకాక్షుం డాచ
 రించిన సారథ్య సఖ్య సాచివ్య సభాపతిత్వ వీరాసనత్వదూతభావాది కర్మంబులు
³(నశ్వతామాస్త్రతేజంబువలనఁ దన్ను రక్షించుటయు యాదవపాండవులందలి
 స్నేహానుబంధంబును వారలకుఁ గలిననభగవద్భక్తి విశేషంబును విని (⁴విశ్వం
 భరుని భక్తవాత్సల్యంబునకు నాశ్చర్యంబు నొందుచు వందిబృందంబులకు నం
 బరాభరణ సుందరీసందోహంబుల నొనఁగుచుఁ బద్మనాభపాదపద్మభజనపర

1. విడంబించి. 2. 'తత్తద్దేశమంగళపాతక' అని వ్రాతప్రతులు. 3. ఇది మూలానుసారముగఁ జేర్చబడినది. 4. విశ్వంభరత్వంబునకు నాశ్చర్యంబు.

తంత్రప్రవిత్రమానసుం డై యుండె నయ్యెడ వృషభరూపంబున నేకపాదం
బున సంచరించుధర్మ దేవుండు దనసమీపంబున లేగ లేని లేగటికుట్టిచండం
బున హతప్రభ యై నేత్రనలిలంబులు గురియుచు గోరూప యై యున్నధాత్రి
కి ట్లనియె. 395

మ. నయనాంభఃకణజాల మేల విడువన్ శ నాతల్లి నీమేచు సా
మయ మై యుండదు మోము వాడినది నీమన్నించుచుట్టలకున్
భయదుఃఖంబులు నేడు వొండవు గదా శ బంధించి శూద్రుల్ పద
త్రయహీనున్ ననుఁ బట్ట వత్తు రనియో శ తాపంబు నీ కేటికిన్. 396

సీ. మఖములు లేమి నమ్రమర్మల కీటమీఁద, మఖభాగములు లేక శ మాను ననియొ
రమణులు రమణల శ రక్షింప రనియొ తత్పుష్టులఁ దండ్రులు శ ప్రోవ రనియొ
భారతి గుజనుఁ శ బ్రాపించు ననియొ సద్విపులు నృపుల సేవింతు రనియొ
కులిశహస్తండు వానశగురియింపకుండఁగ, బ్రజలు దుఃఖంబులఁబడుదు రనియొ

ఆ. ¹హీనవంశజాతు శ లేలెద రనియొ రాజ్యములు పాడి గలిగి శ జరగ వనియొ
మనుజు లన్నపానశ్రమైథునశయనాస, నాదికర్మసక్తు శ లగుదు రనియొ. 397

మ. జననీ నీభర మెల్ల డించుటకు నై శ చక్రాయుధుం డిన్నిహా
యనముల్ దాను నరాకృతిన్ మెలఁగి నిత్యానందముం జేసి పో
యిన నే నింక ననాథ నైతిఁ గుజను శ డెవ్వఁడు శాసించునో
పెనుదుఃఖంబులఁ బొందఁగంటి ననియో శ భీతిల్లి చింతించుటల్. 398

క. దెప్పర మగుకాలముచే, నెప్పుడు దేవతల కైన శ నిష్టం బగునీ
యొప్పిదము కృష్ణుఁ డరిగినఁ, దప్పెఁ గదా తల్లి నీవు శ తల్లడపడఁగన్. 399

వ. అనిన భూదేవి యి ట్లనియె. 400

క. ఈలోకంబునఁ బూర్వము, నాలుగుపాదముల నీవు శ ²నడతువు నేఁ డా
శ్రీలలనేఱుఁడు లేమిని, గాలముచే నీకు నొంటిశకాలయ్యెఁ గదే. 401

వ. మఱియు సత్యశౌచదయాక్షమంబులును సంతోషత్యాగశమదమార్జవంబు
లును దపంబును సమత్వంబును బరాపరాధసహనంబును లాభంబు గలయెడ
నుదాసీనుం డై యుండుటయును శాస్త్రవిచారవిజ్ఞానవిరక్తులును నైశ్వర్యశౌ
ర్యప్రభాక్షత్వంబులును స్మృతియును స్వాతంత్ర్యంబును గౌశలశాంతిధైర్య
మార్దవ ప్రతిభాతిశయ ప్రశ్రయశీలంబులును జ్ఞానేంద్రియకర్మేంద్రియమనోబలం
బులును సౌభాగ్యగాంభీర్యసైర్యంబులును శ్రద్ధాకీర్తిమానగర్వాభావంబులును

ననియెడి ముప్పదితొమ్మిదిగుణంబులు నవియునుం గాక బ్రహ్మణ్యతాశరణ్య
తాదిమహాగుణసమూహంబును శ్రీకృష్ణదేవునియందు వర్తిల్లుం గావున. 402

1. హీనవశ్య లింక. 2. నడవఁగ నకటా.

- క. గణనాతీతము లగున,ద్ధుణములు గలచక్రి సనిన శ్ర ఘోరకలిప్తే
రణమునఁ బాపసమూహ, వ్రణయతు లగుజనులఁ చూచి శ్ర వగచెదఁ దండ్రీ.
- క. దేవతలకు ఋషులకుఁ బితృ, దేవతలకున నాకు శ్ర నీకుధీరులకును నా
నావర్ణాశ్రమముఁ కనుఁ గోవులకును బాధ యనుచుఁ శ్ర గుండెద ననఘా. 404
- సీ. బ్రహ్మాదు లెవ్వనిభద్రకటాక్షవీ,క్షణము వాఙ్మితురు శ్ర సత్తపములఁ
గమలాలయము మానికమల యెవ్వనిపాద,కమలాబు సేవించుఁగౌతుకమునఁ
బరమయోగీంద్రులు శ్ర భవ్యచిత్తములందు, నిలుపుదు లెవ్వని శ్ర నియతితోడ
వేదంబు లెవ్వనివిమలచారిత్రముల్, వినుతింపఁగా లేక శ్ర వెగడువడియె
- ఆ. నట్టివాసుదేవు శ్ర నబ్జవజ్రాంకుశచక్ర మీనశంఖః,చాపకేతు
చిహ్నితంబు లైనశ్రశ్రీచరణము లింకఁ,జోకవనుచు వగపు శ్ర సోకె నయ్య.
- క. హరిపాదంబులు సోకెడి, సిరికతనున నిఖిలభువనశ్రసేవ్యత్వముతో
స్థిర నైతి నిన్నిదినములు, హరి నాగర్వంబు మాన్చి శ్ర యరిగె మహాత్మా. 406
- క. లీలాకారము దాల్చెను, శ్రీలలనేఘండు ఖిల శ్ర శిక్షించి భవో
న్మాలనము సేయుకొఱకును, నాలుగుపాదముల నన్ను శ్ర నడపించుటకున్. 407
- ఉ. ఆమధురోక్తు లానయమ. శ్ర లాదరహాసము లాదయారసం
బామురిపెంబు లాతగవు శ్ర లాగమనక్రియ లామనోహర
ప్రేమకరావలోకనముఁ శ్ర బ్రీతిఁ గనుంగొన లేమి మాధవుం
గామిను లేల నిర్దళితశ్రకర్ములు యోగులుఁ బాయ నేర్తురే. 408
- క. మెల్లన నాపై యాదవ,వల్లభుఁ డడు గిడఁగ మోహ,వశ నై నే రం
జిల్లగ రోమాంచముక్తి ము, మెల్లములై మెలచు సప్యశములు మార్గములన్
- వ. అని యిట్లు పూర్వవాహిని యైవసరస్వతీతీరంబున ధర్మదేవుండును భూమియు
వృషభధేనురూపంబుల భాషింప రాజర్షి యైవసరీక్షిద్భావరుండు డగ్గటియె
నాసమయంబున. 410

... కలిపురుషుండు ధర్మదేవతను దన్నుట. ...

- శా. కైలాసాచలసన్నిభం బగుమహా,గంభీరగోరాజముం
గాలక్రోధుండు దండహస్తుండు నృపాశకరుండు క్రూరుండు జం
ఘాలుం డొక్కఁడు శూద్రుఁ డాసురగతిం శ్ర గారుణ్యానిర్ముక్తుఁ డై
నేలం గూలఁగఁ దన్నెఁ బంచితలఁగా శ్ర స్థిరాతపాచాహతిన్. 411
- వ. మఱియును. 412
- శా. ఆలోలాంగక నశ్రతోయః,ణలీనాక్షిః మహాంభారవన్
బాలారూఢతృణావళీకబళలోభవ్యాప్తజహ్వాగ్ర నాం
దోళస్వాంత సజీవవత్ప్ర నుదయః,ద్దుఃఖాన్వితన్ ఘర్మకీ.
లాలాపూర్ణశరీర నామొదవు నుల్లగ్ఘించి లేన్నెన్ వడిన్.

- వ. ఇట్లా ధేనువృషభంబులు రెంటినిం గంటకుం డై తన్నుచున్న రాజలక్షణము ద్రి
తుం డునశూద్రునిం జూచి సువర్ణఃకరస్యందనారూఢుం డగునభిమన్యునంద
నుండు గోదండంబు సగుణంబు సేసి మేఘగంధీరరవంబు లగువచనంబుల
నిట్లనియె. 414
- శా. నిన్నుం గొమ్ములఁ జిమ్మెనో కదిసెనో శ నిశ్చీతి వై గోవులం
దన్నం గారణ మేమి మద్భుజసనాధక్షోణి నేవేళలం
దు స్నేరంబులు సేయ రాదెఱుఁగవా శ ధూర్తత్వము భూమిభృ
త్సన్నాహంబు నొనర్చె దెవ్వఁడవు నీక శాసించెదన్ దుర్మతి. 415
- క. గాండీవియఁ జక్రియు భూమండలిఁ బెడఁబాసి చనిన శ మదమత్తుఁడ వై
దండింపఁ దగనివారల, దండించెదు నీవ తగుదు శ దంశనమునకున్. 416
- వ. అని వృషభంబు నుద్దేశించి యిట్లనియె. 417
- మ. కురుధాత్రీశ్వర బాహువప్రయుగశీఃగు ప్థక్షమామండలిం
బరికింపన్ భవదీయనేత్ర జనితాంభ శ్శ్రేణి దక్కన్ జనుల్
దొరఁగం 1 జేయ రిధర్మసంజనితజంత్రు శ్రేణిబాష్పంబులన్
గురుశక్తి విదళింతుఁ జూడు మితనిన్ శ గోమూర్తి దేవోత్తమా. 418
- క. జాలిఁ బడ నేల నాశర, జాలంబులపాలు సేసి శ చంపెద వీనిన్
భూలోకంబున నిపు డే, నాలుగుపాదముల నిన్ను శ నడపింతుఁ జమి. 419
- ఉ. వాచవి యైనగడ్డిఁ దిని శ వాహినులందు జలంబు ద్రావఁ గా
నీచరణంబు లెవ్వఁ డిటు శ నిర్దళితంబుగఁ జేసె వాఁడు దా
ఖేచరుఁ డైన వాని మణిక్షీలితభూషణయుక్త బాహులన్
వే చని త్రుంచి వైతు వినువీధికి నేఁగిన నేల డాఁగినన్. 420
- వ. అని మఱియు గోమూర్తి యునభూదేవితో నిట్లనియె. 421
- చ. అగణితవైభవుండగుమురారాంతకుఁ డక్కట పోయె నంచు నె
వ్వగలఁ 2 గృశించి నేత్రముల శ వారికణంబులు దేకు మమ్మ లో
బెగడకుమమ్మ మద్విశిఖరబృందములన్ వృషలున్ వధింతు నా
మగఁటిమిఁ జూడవమ్మ వెఱ శ మానఁ గదమ్మ శుభప్రదాయినీ. 422
- క. సాధువు లగుజంత్రువులకు, బాధలు గావించుఖలుల శ భజింపసిరా
జాధమనాయుస్స్వర్గ, శ్రీధనములు వీటిఁబోవు శ సిద్ధము తల్లీ. 423
- క. దుష్టజననిగ్రహంబును, శిష్టజనానుగ్రహంబుఁ శ జేయఁగ నృపులన్
స్తప్త విధించెఁ బురాణ, ద్రష్టలు సెప్పుదురు పరమధర్మము సాధ్వీ. 424
- వ. అనిన ధర్మనందన పౌత్రునకు వృషభమూర్తి నున్నధర్మదేవుం డిట్లనియె. 425

- ఉ. క్రూరులఁ జంపి సాధువులకు విజయం బొనరించునట్టియా
 పౌరవవంశ జాతుడవు శ భాగ్యసమేతుడ వాడు తొల్లి మీ
 వా రిటువంటివా రగుట శ వాఙ్మనోత్తమ మెచ్చి చాత్య సం
 చారము సేసెఁ గాదె నృపతన తమ భక్తిలతానిబద్ధుడై. 426
- వ. నరేంద్రా యేము ప్రాణులకు దుఃఖహేతువులనూ గాము మావలన దుఃఖంబు
 నొందెడువురుషుండు లేడు వాదివాక్యభేదంబులఁ 1 గొందఱు మోహితులై
 భేదంబు నాచ్ఛాదించి తమకు నాత్మసుఖదుఃఖంబుల నిచ్చుప్రభు వని చెప్పుదురు
 2 గొందఱు గ్రహదేవతాదులకుఁ బ్రభుత్వంబు సంపాదించుదు 3 గొందఱు
 గర్మంబునకుం బ్రభవంబుం బ్రకటింతురు 4 గొందఱు స్వభావంబు ప్రభు
 వని పలుకుదు రిం దెవ్వరికిని సుఖదుఃఖప్రదానంబు సేయఁ బ్రభుత్వంబు
 లేదు పరులవలన దుఃఖంబు వచ్చిన నధర్మంబు పరులు సేసి రని విచారింప
 వలదు తర్కింపను నిర్దేశింపను రానిపరమేశ్వరునివలన సర్వంబు నగుచుండు
 ననిన ధర్మదేవునికి ధర్మనందనపౌత్రుం డి ట్లనియె. 427
- ఆ ధర్మమూర్తి వయ్య శ ధర్మజ వృషభరూప, పరమధర్మ మీవు శ పలుకుత్రోవ
 పాపకర్ము చేయుశపాపంబు సూచింపఁ, 5 బాపకర్ముఁ డేగుశపథము వచ్చు. 428
- వ. మఱియు దేవమాయవలన భూతంబులవాఙ్మనసంబులకు వధ్యఘాతుకలక్షణా
 వృత్తిసులభంబుగం దెలియ రాదు నీవు ధర్మదేవతవు కృతయుగంబునం దప
 శ్శౌచదయాసత్యంబు లను నాలుగు నీకుం బాదంబు లని చెప్పుదురు 6 *త్రేతా
 యుగంబునం బూర్వోక్తపాదచతుష్కంబునం దొక్కపాదంబు క్షీణం బయ్యె
 ద్వాపరంబునఁ బాదద్వయంబు నశించెఁ గలియుగంబందు నివ్వడువున) నిప్పుడు
 నీకుఁ బాదత్రయంబు భగ్నం బయ్యె నవశిష్టం బగుభగవదీయచతుర్థపాదంబున
 ధర్మంబు గల్యంతంబున నిగ్రహింపగమకించుచున్నయది విను మదియునుంగాక.
- మ. భరమం బాపి రమావిభుండు గరుణం శ బాదంబులం దొక్కఁగా
 స్థిర యై వేడక నింతకాలము సుఖశ్రీ నొందె భూదేవి త
 చ్చరణస్పర్శము లేమి శూద్రకులజుల్ శ శాసింతు రంచున్ నిరం
 తరశోకంబుల నీరు గన్నుల నిడన్ శ ధర్మజ్ఞ వీక్షించితే. 430
- ... యి పరీక్షిన్మహారాజు గలిని నిగ్రహించి ధర్మపరిపాలనము సేయుట. యి ...
- వ. అని యిట్లు ధరణీధర్మదేవతల బుజ్జగించి మహారథుం డయిన విజయపౌత్రుండు
 క్రొక్కరుమెఱుంగు తెఱంగు ధిక్కరించుచు దిక్కులకు వెక్కసం బయినయడి
 దంబు బెడిదంబుగ జడిపించి పాపహేతు వయినకలిరూపు మాప నుద్యోగిం
 చిన వాడు రాజరూపంబు విడనాడి వాడిన మొగంబుతోడ భయవిహ్వలుం

1. 'యోగీశ్వరులు' అచ్చుప్రతి. 2. 'వైవర్ణాలు' అ. ప్ర. 3. 'మిమాంసకులు' అ. ప్ర.
 4. 'తాకాయకలు' అ. ప్ర. 5. బాకేక్షింప. 6. (†) ఇది పండితులు గూర్చినది.

డై హా సంబులు సాచి తత్సామూలవిన్యస్థమ స్తకుండై ప్రణామంబు సేసి.

క. కంపించె దేహ మెల్లం, జంపకు మోరాజతిలక శ శరణాగతు ర

క్షింపు మని తనకు మ్రొక్కినఁ, జంపక కలిరాజు జూచి శ జనపతి వలుకన్.

క. అర్జునకీర్తిసమేతుం, డర్శనపొత్తుండు భయరససావృతజనులన్

నిజించి చంపఁ దలఁపఁడు, దుర్జనభావంబు విడిచి శ తొలఁగు దురాత్మా. 433

వ. నీవు పాపభంధుండను మదీయ బాహుపాలితం బయినమహీమండలంబున నిలువ

వలవదు రాజదేహంబునందు వర్తించుచున్న నసత్యలోభ చౌర్యదౌర్జన్యదురా

చారమాయాకలహం కపటకలు మాలత్యోద్దిగ్ధేతరసమూహంబు లాశ్రయించు

సత్యధర్మంబులకు నివాసం బగు బ్రహ్మవర్తదేశంబున యజ్ఞవిస్తారనిపుణు లయిన

వారు యజ్ఞేశ్వరం డయినహరింగూర్చి యాగంబు సేయుచున్నవారు యజించు

వారలకు సుఖపదానంబు సేయుచు సకలభూతాంతర్యామి యై భగవంతుం

డయినహరి జంగమస్థావరంబులకు సంతరింగబహిరంగంబుల సంచరించువాయు

పుచందంబున నాత్మరూపంబున మనోరథంబుల నిచ్చుం గావున నీ విం దుండ

వలవ డనుచు దండహస్తుం డయినజమునికైవడి మండలాగ్రంబు సాచిన రాజ

వద్యునకుం గలియి ట్లనియె. 434

క. జగతీశ్వర నీయసిదము, ధగధగితప్రభలతోడఁ శ దటదగ మెఱవన్

బెగడెం జిత్తము గుండెలు, వగిలెడు నిత నెందుఁజొత్తు శ భావింపఁ గడే. 435

వ. నరేంద్రా నిన్ను నారోపితశరశరాసను సర్వప్రదేశంబులందును విలోకించుచు

న్నవాడ నే నెక్కడ నుండుదు నానతి మ్మనిన రాజస్య శేఖరుండు ప్రాణిపథస్త్రీ

ద్యూతపానంబు లనియెడునాలుగుస్థానంబుల నిచ్చి మఱియు నడిగిన సువర్ణ

మూలం బగునసత్యమహిమహింసావైరంబు లనియెడు పంచప్రదేశంబుల

నొసంగి యితరస్థలంబుల స్పృశింప కుండ నియమించె నిట్లు కలినిగ్రహంబు

సేసి హీనంబు లయినతపశ్శౌచదయ లనియెడిమూఁడుపాదంబులు వృషభ

మూర్తి యయినధర్మదేవత కిచ్చి విశ్వంభరకు నిర్భరం బయినసంతోషంబు

సంపాదించి. 436

క. గజనామధేయపురమున, గజరిపువీరమున ఘనుఁడు శ గడిచముఁడు మహా

గజవైరిపరాక్రముఁ డే, గజబిజి లే కుండఁ దాల్చెఁ శ గౌరవలక్ష్మీన్. 437

వ. ఇట్లు కృష్ణనియన్ గ్రహంబున నశ్వత్థామబాణపావకంబువలన బుదికి వృషభ

మూర్తి యయినధర్మదేవతఁ నభయం బిచ్చిన పరీక్షిన్నరేంద్రుండు బ్రాహ్మణ

శాపప్రాప్తక్షకాహిభయంబువలనఁ బ్రాణంబులు వోవు నని యెఱింగి సర్వ

సంగంబులు వర్జించి శుకునకు శిష్యుం డై విజ్ఞానంబు గలిగి గంగాతరంగిణీ తీరం

బునం గ శేబరంబు విడిచె వినుఁడు. 438

- క. హరివార్త లెఱుగువారికి, హరిపదములు దలంచువారి క నవరతంబున్
హరికథలు వినెడివారికి, మరణాగతమోహసంభ్రమము లే దనఘా. 439
- క. శుభచరితుఁడు హరి యరిగినఁ, బ్రభవించి ధర్మితి నెల్లఁ క బ్రబ్బియుఁ గలి దా
నభిమన్యసుతునిచేతన, బ్రభవింపక యడఁగి యుండె క భార్గవముఖ్యా. 440
- వ. ఇవ్విధంబునఁ జతుస్సముద్రముద్రితాఖిలమహీమండలప్రాజ్యసామ్రాజ్యంబు పూ
జ్యంబుగాఁ జేయుచు నాయభిమన్యసంభవుండు. 441
- ఉ. చేసినఁ గాని పాపములు క సెందవు చేయఁ దలంచినంతటం
జేసెద నన్నమాశ్రమమునఁ క జెందుఁ గదా కలివేళఁ బుణ్యమూల్
మోసము లే దలంచు నృపముఖ్యుఁడు గాచె గలిన్ మరద ము
ల్లాసముతోడఁ గ్రలి విరుగలం దెగఁజూడని తేటికైకడిన్. 442
- వ. మఱియుం బ్రమత్తులై యధీరు లగునరులయందు వృకంబుచందంబున నొదిఁగి
కాంచుకొని యుండి చేస్సించుఁగాని ధీరు లైనవారికిం గలివలనిభయంబు లే దని
కలి నంతంబు నొందింపఁ డయ్యె ననిన విని ఋషులు సూతున కిట్లనిరి. 443
- సీ. పౌరాణికోత్తమ క బ్రదుకుము పెక్కేండ్లు, తామరసాక్షునిధవళయశము
మరణశీలుర మైన మా కెఱింగించితి, కల్పితం బగుక్రతుకర్తమందుఁ
బాగలచే బాగిలి యభిబుద్ధచిత్తుల మైన, మము హరిపదపద్ధమధురరసముఁ
ద్రావించితివి నీవు క ధన్యుల మైతిమి, జన్మాంతరము లేనిస్వర్గ మైన
- తే. విష్ణుభక్తులసంగంబుకవెలకు రాదు, స్రక్పలిగుణహీనుఁడగుచ క్రిభద గుణము
లీకకమలాసనాదులు క నెఱుగ లేరు, వినికి వినఁ జాల మనియెడికవెట్టి గలఁడె.
- క. శ్రీపంబులు ఖండితగం, తాపంబులు గల్కపాంధ్రతనుసమహోద్య
ద్దీపంబులు పాపండదు, రాపంబులు విష్ణువందనాలాపంబుల్. 445
- క. పావనములు దురితలతా, లావనములు నిత్యమంగళప్రాభవసం
జీవనములు యీస్మిసం, భావనములు వాసుదేవప్రపదసేవనమూల్. 446
- ఆ. పరమభాగవతుఁడు క పాండవపౌత్రుండు, శుకునిభాషణమూల క శుద్ధబుద్ధి
యై విరాజమానుఁ క డై ముక్తియగువిష్ణు, పాదమూల మెట్లు క వడసె ననఘ.
- వ. మహాత్మా విచిత్ర యోగనిష్ఠాకలితంబును విష్ణుచరితలలితంబును బరమపుణ్యం
బును సకలకల్యాణగుణగణ్యంబును భాగవతజనాపేక్షితంబును నైనపారీక్షిత
భాగవతాఖ్యానంబు వినిపింపు మసిన సూతుం డిట్లనియె. 448
- క. మిముబోటిపెద్దవారలు, కమలాక్షునిచరిత మడుగఁగఁగా జెప్పెడిభా
గ్యముగలిగెనేఁడు నాజ, న్నము సఫలం బయ్యెవృద్ధమాన్యుఁడ నగుటన్. 449
- క. కులహీనుఁడు నారాయణ, విలసత్కథనములు గడఁగ క వినిపించినఁ ద
త్కులహీనతఁ బాసి మహోజ్వలకులజత్వమును బొందు క సన్తునులారా. 450

- సీ. ఎవ్వనిగుణజాల కమెన్న జిహ్వలు లేక, నలినగర్భాదు లశనంతుఁడంద్రు
కోరెడు విబుధేంద్రుకోటి నొల్లక లక్ష్మీ, ప్రార్థించె నెవ్వనిపాదరజము
బ్రహ్మ యెవ్వనిపాదపద్మంబు గడిగిన, జలము ధన్యత నిచ్చెరజనులకెల్ల
భగవంతు డనియెడిభద్రశబ్దమునకు, నెవ్వఁ డ్రాకృతిశనేపు మిగులు
- ఆ. నే మహాత్ము నాశ్రయించి శరీరాది, సంగకోటిన్లెల్లనసంహరించి
ప్రాభవమున ¹మునులుపారమహంసంబు, నొందితిరిగి రాకకయుందు రెలమి.
- చ. క్రమమున మింటికై యెగయుఁగొక విహంగము మింటి దైనపా
రము గన నేక్కునే హరిపరాక్రమ మోపినయంతఁ గాక స
ర్వము వివరింప నెవ్వఁడు ప్రవర్తకుఁ డౌ మునులార "నాదుచి
త్తమునకు నెంత గానఁబడెదప్పక చెప్పెద మీకు నంతయున్. 452
- క. వేదండపురాధీశుఁడు, గోదండము సేతఁ బట్టికొని గహనములో
వేదండాదుల నొకనాఁ, డేదండలఁ బోవ నీకకయెగచెన్ బలిమిన్. 453
- క. ఒగ్గమఁ బు ద్రవ్వి పడు మని, యొగ్గెడు పెనుఁడరలవలలశ్రమరలుమృగములన్
డగ్గిఁగి చంపెనువేడుక, నెగ్గల మై చి త్తమందు, వెంటాడింపన్. 454
- క. కోలముల గపయవృకశా,ర్దులములఁ దరతుఖడ్గశరోహితహరిశుం
డాలముల శరభచమర,వ్యాలముల వధించె విభుడుశ్రవణి నోలములన్. 455

→ ఇ పరీక్షితుఁడు వేటాడి శమికునిపై మృతసర్పము నెత్తి వైచుట. ←

- క. మృగములు మెచ్చ నరేంద్రుఁడు, మృగరాజపరాక్రమమునశమెఱసి హరించెన్
మృగధరమండలమునఁ గల,మృగ మొక్కటిదక్క సర్వమృగముల నెల్లన్.
- వ. ఇట్లు వాటంబున వేటతమకంబున మృగంబుల వెంబడింబడి యెగచుచుం
బరించుటంజేసి బుభుక్షుపిపాసలవలన మిగులఁ బరిశ్రాంతుం డయి ధరణీకాం
తుండు చల్లనినీటికొలకుం గానక కలంకితచిత్తుం డై చని చని యొక్కతపో
వనంబు గని యందు. 457
- సీ. మెలఁగుట చాలించి 1 మూలితనేత్రుఁ డై శాంతుఁ డై కూర్చుండ్లి క జడత లేక
ప్రాణమనో బుద్ధిపంచేంద్రియంబుల, ఒహిరంగవీధులఁబాట నీక
జాగరణాదికశ్శానత్రయము దాటి పరమ మై యుండెడిపదముఁ డెలిసి
బ్రహ్మభూతత్వసంప్రాప్త్యవిక్రియుఁ డయి, యశివీర్ణజటలు ద శ న్నావరింప
తే. నలఘురురుచర్మధారియైయలరుచున్న, తపసిఁబాడగనిశోషిత్రతాలుఁడగుచు
నెండ్లి తడి లేక కుత్తుకనెలుఁగు డింద, మందభాషల ని ట్లచురమచుజవిభుఁడు.
- క. తోయములు దెమ్ము మా కీ, తోయము వేటాడ వెరవురదొరకదు ఘనచే
తోయుత డప్పి జనించెను, తోయమువారలును లేరుదుస్సహ మనఘా. 459

1. ఘనులు. 2. బుద్ధిచి, త్తములకు. 3. తోయము వేటాడువేళఁ ♦ దొల్లి పాడమ దీ, తోయముక్రియ జలదాహము.

వ. అని భూవరుండు శమికమహముని ¹సమాధినిష్ఠానిమిలితనేత్రుండును విస్మృత బాహ్యంతరింద్రియ్యతసంచారుండును హరిచింతాపరుండును నై యుండుట విచారింపలేక. 460

ఉ. కన్నులు మూసి బ్రహ్మణుడుగర్వముతోడుత నున్నవాడు చే సన్నల నైన ర మ్మనఁడుసారజలంబులు దెచ్చి పోయఁ డే మన్నన లైనఁ జేయఁడు సకమగ్ర ఫలంబులు వెట్టఁ డితనం పన్నత నొం దెనే తనతప్తశరణా ప్రతిమ ప్రభావముల్. 461

ఆ. వారిఁ గోరు చున్నవారికి శీతల, వారి యిడుట యెట్టివారి కయిన వారితంబు గానవలసినధర్మంబు, వారి యడఁడు ²దాహావారి గాఁడు. 462

చ. అని యుజేశ్వరుండు మృగయాచసరాగతతోయదాహసం జనితదురంతరోషముననయమి దన్నఁ దిరస్కరించి పూ జనములు సేయఁ డంచు మృగసర్పము నొక్కటి వింటికొప్పునం బని వడి తెచ్చి వైచె నట్లు బ్రహ్మమునీందునియంసవేకన్. 463

వ. ఇట్లతండు ³ప్రత్యాహృతబాహ్యంతరింద్రియండగుఁడనిమిలితి లోచనుండు గా నోపునో యట్లు గాక గతాగతు లగుక్షత్రబంధులచే నేమియని మృషాస మాధినిష్ఠుండు గా నోపునో యని వితర్కించుచు) వృథారోషదర్పంబున ముని మూఁపున గతాసు వయనసర్పంబు నిడి నరేశ్వరుండు దనపురంబునకుం జనియె నంత సమీపవర్తులైనమునికమారు లంతయు దెలియఁ జూచి శమికనంద నుం డై నశృంగికడకుం జని. 464

— శమికపుష్పం దగుశృంగి పరీక్షితుని శపించుట. —

క. నరగంధగజస్యందన, తురగంబుల నేలురాజ్యతోయాతురుఁ డై. పరగన్ నీజనకునిమెడ, నురగముఁ దగిలించి పోయెనోడక తండ్రి. 465

వ. అనిపలికిన సమానవయోరూపమునికుమారలీలాసంగి యయినశృంగి శృంగంబు లతోడిమూర్తి ⁴ధరియించినట్లు విజృంభించి రోషసంరంభమున నుదరిపడి (⁵బల్యన్నంబుల భుజించి పుష్పంబు లగుపరపుష్పంబులుబోలె బలిసియు ద్వారంబు లం గాచికొని యుండుసారమేయంబులపగిది దాసభూతు లగు క్షత్రియాభాసు లెట్లు బ్రాహ్మణోత్తములచే స్వరక్షకులుగ నిరూపితు లయి రట్టివార లెట్లు తద్గృహంబుల భాండసంగతం బగునన్నంబు భుజింప నర్హులగుదురు తత్కృతంబు లయిన ద్రోహంబు లెట్లు నిజస్వామిం జెందు నని మఱియు) నిట్లనియె. 466

1. 'సమాధి నుండి హరిచింతాపరుం డై' అని వ్రాతప్రతులు.

2. ధర్మవారి గాఁడు.

3. 5 (†) ఇవి మూలానుసారముగాఁ జేర్చఁబడినవి.

4. ధరియించి విజృంభించురోషరసంబుభంగి నుదరి.

- ఉ. ఆడఁడు తన్ను దూషణము శ్రీ లాశ్రమవాసులఁ గాని వైరులం
గూడఁడు కందనూలములు శ్రీ గూడు గఁ దించు సమాధినిష్ఠుడై
వీడఁడు లోనిచూడ్కులను శ్రీ విష్ణునిఁ దక్కఁ బరప్రపంచముం
జూడఁడు మద్దురుండు ఫణి శ్రీ జుట్టఁగ నేటికి రాచవానికిన్. 467
- ఉ. పోము హిగణ్యదానములఁ శ్రీ బుచ్చుకొనంగ ధనంబు లేమియుం
దేము సవంచనంబులుగ శ్రీ దీవన లిచ్చుచు వేసరింపఁ గా
రాము వనంబులన్ గృహవిశ్రాముల మై నివసింపఁ జెల్ల రే
పామును వైవఁగాఁ దగునె శ్రీ బ్రహ్మమునీంద్రభుజార్ద్రశంబునన్. 468
- క. పుడఁమి గలజనులు నొగడఁగఁ, గుడుశురు గట్టుదురు గాకశకువలయపతు లై
యడవుల నిడుమలఁ బడియెడి, బడుగులయెడ నిడఁగఁ దగునెశపన్నగశవమున్. 469
- క. భగవంతుఁడు గోవిందుఁడు, జగతిం బెడఁబాసి చనిన శ్రీ శాసింపంగాఁ
దగువారు లేమి దుర్జను, లెగసి మహాసాధుజనుల శ్రీ నేచెద రకటా. 470
- క. బాలకులార ధరిశ్రీ, పాలకు శపియింతు ననుచు శ్రీ బలువడిని విలో
లాలకుఁ డగుమునికుంజర, బాలకుఁ డరిగె ద్రిలోకపాలకు లదరన్. 471
- వ. ఇట్లు రోషించి కౌశికీనదికిం జని జలోపస్పర్శనంబు సేసి. 472
- ఉ. ఓడక వింటికోపున మృత్యోరగముం గొని వచ్చి మాటుమా
టాడక యున్నమజ్జనకుశ్ర నంసతలంబున బెట్టి దుర్మద
క్రీడఁ జరించురాజు హర కేశవు ¹లొడ్డిననైనఁ జచ్చు బో
యెడవనాఁడుతక్షకఫణింద్రు షానలహేతిసంహతిన్. 473
- వ. అని శమికమహామునికుమారుం డయిన శృంగి పరీక్షిన్నరేంద్రుని శపియించి
నిజాశ్రమంబునకుం జనుదెంచి కంతలగ్న కాకోదరకశేబరుం డైన తండ్రింజూచి.
- క. ఇయ్యెడ నీకంతమునకు, నియ్యురగశవంబుఁ దెచ్చి శ్రీ²యీ నేర్చినయా
దయ్య మిఁక నేమి సేయదు, నెయ్యంబులు లేవు సుముక్తనృపులకుఁ దండ్రి. 475
- శా. ప్రారంభంబున వేట వచ్చి ధరణీపాలుండు మాతండ్రిపై
నేరం బేమియు లేక సర్పశవమున్ శ్రీ నేఁ దుగ్గుఁ డైవెచినాఁ
డీరితిన్ ఫణి గ్రమ్మఱన్ బ్రదుకునో శ్రీ హింసించునో కోఱలన్
రారే తాపసులార దీనిఁ దివరే శ్రీ రక్షింపరే మ్రొక్కెదన్. 476
- వ. అని వెఱసున సర్పంబుఁ దిగుమనేర్పు లేక యెలుంగెత్తి యేడ్చుచున్నకుమారకు
రోదనధ్వని విని యాంగిరసుం డయినశమికకుండు సమాధి సాలించి మెల్లన
కన్నులు దెఱచి మూపున వ్రేలు చున్నమృత్యోరగంబు నీక్షించి తీసి పాఱ
వైచి కుమారకుం జూచి. 477

1. లొడినఁ జచ్చు నేటితో, నేడవ. 2. యీ నేర్చినయా, దయ్యమిఁక నేమి సేయదు.

- క. ఏకీడు నాచరింపము, లోకులకున్ మనము సర్వలోకసములమున్
శోకింప నేల పుత్రక, కాకోదర మేల వచ్చెన్ శ గంఠంబునకున్. 478
- వ. అని యడిగినఁ దండ్రికిం గొడుగు రాజు వచ్చి సర్పంబు వైచుటయుం దాను
శపించుటయును వినిసించిన నమ్మాని దనదివ్యజ్ఞాసంబున నమ్మానవేంద్రుండు
పరీక్షింపఁజేంద్రుం డని యెఱింగి కొడుకువలన సంతసింపక యిట్లనియె. 479
- క. బెట్టిద మగుశాపమునకు, దట్టపుద్రోహంబు గాదు శ ధరణీకాంతుం
గట్టా యేల శపించితి, పట్టి తక్షకవిషాగ్నిపాలగు మనుచున్. 480
- ఆ. తల్లికడుపులోన శదగ్ధుఁ డై కమ్మఱు. గమలనాభకరుణఁ శ కలిగినాఁడు
బలిమి గలిగి ప్రజలఁ శ బాలించు చున్నాఁడు, దిట్టపడుచు రాజుఁ దిట్టదగునె.
- ఉ. కాపరి లేనిగొట్టియల శ కైవడిఁ గంటకచోరకోటిచే
నేపటి యున్న దీభువన శ మీశుఁడు గృష్ణుఁడు లేమి నిట్టిచో
భూపరిపాలనంబు సమర్థబుద్ధి నితం దొనరింపఁ జెల్లరే
యీపరిపాటిద్రోహమున శ కిట్లు శపింపఁగ నేల బాలకా. 482
- నీ. పాపంబు నీచేతఁ శ బ్రాపించె మన కింక, రాజు నశించినశరాజ్యమందు
బలవంతుఁ డగువాఁడు శ బలహీనుపశుదార, హయసువర్ణాదుల శ నపహరించు
జారచోరాదులు శ సంచరింతురు ప్రజ, కన్యోన్యకలహంబు శ నతిశయిల్లు
వైదికం బై యున్నవర్ణాశ్రమాచార,ధర్మమించుక లేక శ తప్పి పోవు
- ఆ. సంతమీఁద లోకు శ లర్థకామంబులఁ, దగిలి సంచరింప శ ధరణి నెల్ల
వర్ణసంకరములుశవచ్చు మర్కటసార,మేయములకు వచ్చుశమేరఁ బుత్ర. 483
- ఉ. భారతవంశజుం బరమశ్రభాగవతున్ హయమేధయూజి నా
చారుపరున్ మహానయవిశేశారదు రాజకులైకభూషణున్
నీరము గోరి నేఁడు మనశనేలకు వచ్చినయర్థి భక్తిస
త్కారము సేసి పంప జనుఁ శ గాక శపింపఁగ నీకు ధర్మమే. 484
- క. భూపతికి నిరపరాధమ, శాపము దానిచ్చె బుద్ధిశాపలమున మా
పాపఁడు వీఁ దొనరించిన,పాపము దొలగింపు కృష్ణ శ పరమేశ హరీ. 485
- క. పొడిచినఁ దిట్టినఁ గొట్టినఁ, బడుచుందురు గాని పరమశ్రభాగవతులు దా
రొడఁబడరుమాటు సేయఁగఁ, గొడుకా విభుఁ డెగ్గు సేయఁగోరఁడు నీకున్.
- క. ¹చెలఁగరు కలఁగరుసాధులు, మిళితము లయి పరులవలన శ మేలుం గీడున్
నెలకొనిన నైన నాత్మకు, నొలయపుసుఖదుఃఖచయముశయుగ్మములగుచున్.
- వ. అని యిట్లు శమీకమహామునీంద్రుండు గ్రమ్మఱింప శక్తి లేనికొడుకు సేసినపా
పంబునకు సంతాపంబు నొంది తనశిష్యా నొకమునికుమారునిం బిలిచి యేత
ద్వైతాంతం బంతయు రాజున కెఱింగించి రమ్మని పంచె నంత నాయభిమన్యు

పుత్రుండు శమీకమునిశిష్యునివలన శాపవృత్తాంతంబు విని కామక్రోధాదివిషయాసక్తుం డగుతనకుం దక్షకవిపాగ్ని విరక్తిబీజం బగు ననుచుఁ గరినగరింబునకుం జని యేకాంతంబున.

488

— పరీక్షితుఁడు విప్రశాపం బెఱింగి ప్రాయోపవిష్టుం డగుట. —

ఉ. ఏటికి వేట వోయితి ముగ్ధసింగుఁడు గాఢసమాధి నుండఁగా
నేటికిఁ తద్భుజాగ్రమున న నేసితి సర్పశవంబుఁ దెచ్చి నే
నేటికిఁ బాపసాహసము న లీక్రియఁ జేసితి దైవయోగమున్
దాటఁగ రాదు వేగిరమ న తథ్యము గీచు జనించు ఘోర మై.

489

ఉ. పామువిపాగ్నికీలములఁ బ్రాణమున లేగిన నేఁగుఁ గాక యీ
భూమియు రాజ్యభోగములుఁ న బోయిన నిప్పుడ పోవుఁ గాక సా
దామినిఁ బోలుజీవనముఁ న దధ్యముగాఁ దలపోసి యింక నే
నే మని మాటు దిట్టుచు ముగ్ధసింద్రకుమారకు దుర్నివారకున్.

490

ఆ. రాజ ననుచుఁ బోయి న రాజ్యగర్వంబున, వనముకొఱకు వారిశవనము సొచ్చి
దండశూకశవముఁ దండ్రిపైవెదినఁ, బాలియఁ దిట్ట కేల న పోవు సుతుఁడు.

క. గోవులకును బ్రాహ్మణులకు, దేవతలకు నెల్లప్రాద్దుఁ న దెంపునఁ బీడల్
గావించుపాపమానస, మేవిధమునఁ బుట్ట కుండ న నే వారింతున్.

492

వ. అని వితర్కించి.

493

క. దామోదరపదభక్తిం, గామాదుల గెల్చినాఁడు న గావునఁ గరుణన్
భూమీశుఁ డలుగఁ డయ్యెను, సామర్థ్యము గలిగి దోషనసంగిన్ శృంగిన్.

494

వ. అంత మునికుమారుండు శఙ్గించినవృత్తాంతంబు దక్షకుండు విని యెడరు వేచి
యుండె నట తక్షకవ్యాశవిషానలజ్వాలాజాలంబునం దనకు సప్తమదినంబున
మరణం బని యెఱింగినవాఁడు గావున భూపాలుండు భూలోకస్వర్గలోకభోగం
బులు హేయంబు లని తలంచి రాజ్యంబు విసర్జించి నిరశనత్వదీక్షోచరణంబు
సంకల్పించుకొని.

495

మ. తులసీసంయుతదైత్యజిత్సదరిజనస్తోమంబుకంఠెన్ మహా
జ్వల మై దిక్పతిసంఘసంయుతజగత్సౌభాగ్యసంపాది యై
కలిదోషావళి నెల్లఁ బాపెడివియన్దంగాప్రవాహంబులో
పలికిం బోయి మరిష్యమాణుఁ డగుచుం న బ్రాయోపవేశంబునన్.

496

క. చిత్తము గోవిందపదా,యత్తముఁ గావించి మాని న యై తనలో నే
తత్తము లేక భూవర,సత్తముఁడు వసించె ముక్తనంగత్వమునన్.

497

వ. ఇట్లు పాండవపౌత్రుండు మ కుండచరణారవిందవందనానందకందాయమాన
మానసుం డై విష్ణుపదీతీరంబునం బ్రాయోపవేశంబున నుండుట విని సకలలోక

పావనమూర్తులు మహానాభావులు నగుచుఁ దీర్థంబులకుం దీర్థత్వంబు నొసంగ
సమర్థు లైనయత్తి విశామిత్ర మైత్రేయ భృగు వసిష్ఠ పరాశర చ్యవన భర
ద్వాజ పరశురామ దేవల గౌతమ కిశ్యప కవష కణ్వా కేశసంభవ వ్యాస ప
ర్వతనారిదప్రమాఖు లైనబ్రహ్మర్షి దేవర్షి రాజర్షి పుంగవులును గాండర్వులయిన
యరుణాదులును మఱియు నానాగోత్రసంజాతు లైనమనులును శిష్యప్రశిష్య
సమేతు లై చనుదెంచిన వారలకుఁ బ్రత్యుత్థానంబుసేసి పూజించి దండప్రణా
మంబు లాచరించి కూర్చుండ నియోగించి. 498

క. క్రమ్మఱి నమ్మనివిభులకు, నమ్మనుజేంద్రుండు మ్రొక్కి శ హర్షాశ్రుతతుల్
గ్రమ్మఱి ముకుళితకరుడై, సమ్మతముగఁ జెప్పె నాత్మసంచారంబున్. 499

ఉ. ఓపిక లేక చచ్చినమహోరగముం గొని వచ్చి కోపి నై
తాపసుమూఁపుపై నిడినశదారుణచిత్తుండ మత్తుండ మహా
పాపుండ మీరు పాపతృణాపావకు లుత్తము లయ్యలార నా
పాపము వాయుమార్గముఁ గృతపాపరులార విధించి చెప్పరే. 500

ఉ. భూసురపాదరేణువులు శ పుణ్యులఁ జేయు నరేంద్రులన్ ధరి
త్రీసురులార మీచరణరేణుకణంబులు మేను నోకి నా
చేసినపాప మంతయు నశించెఁ గృతార్థుండ నైతి నెద్ది యే
జేసిన ముక్తిపద్ధతికిఁ శ జెచ్చెరఁ బోవఁగ వచ్చుఁ జెప్పరే. 501

క. భీకరతరసంసార,వ్యాకులతన్ ¹విసిగి దేహవర్జనగతి నా
లోకించునాకుఁ దక్షిణ, కాకోదరవిషము ముక్తికారణ మయ్యెన్. 502

క. ఏపారునహంకార,వ్యాపారముఁందు మునిఁగి న ర్తింపంగా
నాపాలిటిహరి భూసుర,శాపవ్యాజమున ముక్త్యసంగుం జేసెన్. 503

మ. ఉరగాధీశువిమానలంబునకు మే శ నొప్పింతు శంకింప నీ
శ్వరసంకల్పము నేడు మానదు భవిష్యజన్మజన్మంబులన్
హరిచింతారతియన్ హరిప్రణతిభాషాకర్ణనాసక్తియన్
హరిపాదాంబుజసేవయుం గలుగ మీ శ రర్థిం బ్రసాదింపరే. 504

క. చూడుడు నాకల్యాణము, పాడుడు గోవిందుమీఁదిపాటలు ²దయతో
నాడుడు హరిభక్తులకథ, లే డహమలలోన ముక్తి శ కేగెద నిచటన్. 505

క. అమ్మా నినుఁ జూచిననరుఁ, బొమ్మా యని ముక్తికడకుఁ బుత్తు వంట కృపన్
లెమ్మా నీరూపముతో, రమ్మా నా కెదుర గంగ శ రమ్యతరంగా. 506

వ. అని తనకు మీఁద నయ్యెడిజన్మాంతరంబులందును హరిపాదభక్తిసౌజన్యంబులు
సంధిల్లుంగాత మని గంగాతరంగిణీదక్షిణకూలంబునం బూర్వాగ్రదర్శనంబున
నుత్తరాభిముఖుం డై ³యుపవేశించి జనమేజయు రప్పించి రాజ్యభారంబు సమ

ర్పించి¹యత్నంబు సంసారబంధంబునకుఁ దప్పించి చిత్తంబుహరికి నొప్పించి పర
మభాగవతుం డైనపాండవ పౌత్రుండు ప్రాయోపవిష్టుం డై యున్నసమయంబున
క. ఒత్తిలి పొగడుచు సురలువి,య తలమున నుండె మెచ్చి శ యలరులవానల్
మొత్తము లై కురుసిరి నృప,సత్తముపై భూరిభేరిశబ్దంబులతోన్. 508

వ. ఆసమయంబున సభాసీను లయినముషు లిట్లనిరి. 509

మ. క్షీతినాథో లైమ నీచరిత్ర ము మహాశచిత్రంబు మీ తాత లు
గ్రతపోధన్యులు విష్ణుపార్శ్వపదవిం శ గవించి రాజన్యశో
భితకోటీరమణిప్రభాన్వితమహాశ్రవీరంబు వర్జింతు రు
న్నతు లై నీవు మహోన్నతుండవు గదా శ నారాయణధ్యాయి వై. 510

మ. వసుధాధీశ్వర నీవు మర్త్యతనవు శ వర్జించి నిశ్శోక మై
వ్యసనచ్ఛేదక మై రజోరహిత మై శ వర్తించులోకంబు స
ర్వసమత్వంబునఁ జేరనంతకు భవద్యాక్యంబుల వించు నే
దేసకుం బోవక చూచు చుండెదము నీరదివ్యప్రభావంబులన్. 511

వ. అని ఇట్లు పక్షపాతశూన్యంబులును మహాసీయమాధుర్యంగాంభీర్యసౌజన్యధు
ర్యంబులును నైనభాషణంబు లాడుచు మూడులోకంబులకు నవ్వలి దైనసత్య
లోకంబునందు మూర్తిమంతంబు లై² నెగడు చున్ననిగమంబులచందంబునం
దేజరిల్లు చున్నముషులంజూచిభూనరుండు నారాయణకథాశ్రవణకుతూహలం
డయి నమస్కరించి యిట్లనియె 512

క. ఏడుదినంబుల ముక్తిం, గూడఁగ నేదీతి వచ్చు శ గురుసంసార
క్రీడన మేక్రియ నెడతెగుఁ, జూడుడు మాతంద్రులార శశ్రుతివచనమలన్.

శా. ప్రాపుల్ వెద్దలు బ్రహ్మబోధనకళాపాదీణు లాత్మప్రభా
లుప్రాజ్ఞానమహాంధకారులు దయాశుత్వాభిరాముల్ మనో
గుప్తంబుల్ సకలారజాలములు మీశకుం గాన వచ్చుంగదా
సప్తాహంబుల ముక్తికేఁగెడుగతిం శ జర్పించి భాషింపరే. 514

వ. అని యుత్తరాండనుం డాడినవచనంబులకు మను లందఱుఁ బ్రత్యుత్తరంబు
విమర్శించునెడదై వయోగంబున. 515

—ఛ శుకమహర్షి పరీక్షిత్వహారాజనాద్ద కేతెంచుట. ఛ—

సి. ప్రతినిమేషముఁ బరశబ్రహ్మంబు నీక్షించి, మదిఁ జొక్కి వెలుపలశ్రమఱచువాఁడు
కమలంబుమీఁదిభృంగములకై వడి మోము,పై నెఱసిన కేశశపటలివాఁడు
గెఱ వ్రాసి మాయ నంగీకరించినభంగి, వసనంబుఁ గట్టక శ వచ్చువాఁడు
సంగి గాఁ డని వెంటఁ శ జాటుభూతమిలు నా, బాలురహసశబ్దములవాఁడు
తే. మహితపదజానుజంఘోరుశ్రమధ్యహస్త బాహువక్షోగళాననఃఫాలకర్ణ

- నాసికాగండమ స్తకనయనయుగళుఁ, డై నయవధూతమూర్తివాఁడగుదెంచి
ఉ. ఈ రని లోకులఁ గినిసి శ యెగులు ఎల్కనివాఁడు గోరికల్
గోరనివాఁడు గూటువలఁ శ గూడనివాఁడు వృథా ప్రపంచముం
జేరనివాఁడు దైవగతిఁ శ జేరినలాభమూఁ జూచి తుష్టుఁ డై
నేరనివానిచందమున శ నేర్పులు సూపనివాఁడు వెంసియున్: 517
- ఆ. అమ్మహాత్ము 'హోడ' శబ్దవయోరూప, గమనగుణవిలాసశ్శౌర్యములు
ముక్తికాంత సూచి శ మోహితయగునన, నితరకాంత లెల్ల శ నేమి సెప్ప 518
- ఆ. వెట్టితనము మాని శ నిజ్ఞానమూర్తియై, బ్రహ్మభావమునను శ బిర్యటింప
వెట్టి యంచు శుకునిశ్వెంట నేతెంతురు, వెలఁదు లర్భకులును శ వెట్టులగుచు.
- వ. ఇట్లు వ్యాసనందనుం డైనశుకుం డగుగుదెంచిన నందలిమనీంద్రు లమ్మహానుభా
వునిప్ర భావంబు తెఱంగెఱుంగుదురు గావున నిజాసనంబులు డిగ్గి ప్రత్యుత్థా
నంబు సేసిరి పాండవపౌత్రుండు నాయోగిజనశిఖామణికి నతిధిసత్కారంబులు
గావించి దండప్రణామంబు సేసి పూజించె మఱియు గ్రహనక్షత్రతారకామ
ధ్యంబునం దేబరిల్లురాకాసుధాకిరుండునుంబోలె బ్రహ్మర్షి దేవర్షి రాజర్షి మధ్యంబు
నం గూర్చుండి విరాజమానుం డైనశుకయోగీంద్రుం గనుంగొని. 520
- ఉ. ఫాలము నేల మోపి భయభక్తులతోడ నమస్కరించి భూ
పాలకులోత్తమండు కరకపద్మములన్ మ.కుళించి నేడు నా
పాలిటిభాగ్య మెట్టిదియై శ పావనమూర్తివి పుణ్యకీర్తి వీ
వేళకు నీవు వచ్చితి విశ్వేశవిభూషణ దివ్యభాషణ. 521
- మ. అవధూతోత్తమ మంటి నేడు నిను డాదాయం గంటి నీవంటివి
ప్రవరుం బేర్కొనునంతటన్ భసిత మా శ బాపంబు నాబోటికిన్
భవదాలోకనభాషణార్చనపదప్ర ఘోషనస్పర్శనా
దివిధానంబుల ముక్తి చేపడుట చింతింపంగ నాశ్చర్యమే. 522
- క. హరిచేతను దనుజేంద్రులు ధర, ద్రుంగెడుభంగి నీపదస్పర్శముచే
గురుపాతకసంఘంబులు, పారిమాలుఁ గదయ్య యోగిభూషణ వింటే. 523
- మ. ఎలిమిన్ మేనమఱింది యై సచివుఁ డై శ యేమేటి మాతాతల్
బలిమిం గాచి సముద్రము ది తధరం శ బట్టంబుఁ గట్టించె న
య్యలఘుం డీశుఁడు చక్రి రక్షకుఁడు గా శ కన్యూల్ విపదక్షుకుల్
గలరే వేడెద భక్తి నాగుణనిధిం శ గారుణ్యవారాన్నిధిన్. 524
- నీ. అవ్యక్తమార్గుండ శ వైననీదర్శన, మారడిఁ బో నేర శ దభిమతార్థ
సిద్ధి గావించుట శ సిద్ధంబు నేఁ డెల్లి దేహంబు వర్జింతు శ దేహధారి
కేమి చింతించిన శ నేమి జపించిన, నేమి గావించిన శ నేమి వినిన

శ్రీ

శ్రీరామచంద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

ద్వితీయ స్కంధము

—౬౬—

మద్భక్తచకోరక

సోమ వివేకాభిరామ శ సురనినుతగుణ

స్తోమ నిరలంకృతాసుర

రామాసీమంతసీమ శ రాఘవరామా.

1

వ. మహానీయగుణగరిష్ఠు లగునమ్మునిశ్రేష్ఠులకు నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యానవైఖరీసమేతుం డైనసూతుం డిట్లనియె నట్లు పరీక్షిన్నరేంద్రునకు శుకయోగీంద్రుం డిట్లనియె.

2

—ఐ శుకుఁడు పరీక్షితునకు ముక్తిమార్గము చెల్పుట. ఐ—

సీ. క్షీతిప నీ ప్రశ్నంబు శ సిద్ధంబు మంచిది, యాత్మవేదులు మెత్తు శ రఖిలశుభద మాకర్ణనీయంబు శ లయతసంఖ్యలు గల, ¹వందులోపల నిది శ యధికతరము గృహములలోపల శ గృహమేధు లగునకు, లాత్మతత్త్వము ²లేశమైన నెఱుంగ రంగనారతుల నిద్రాసక్తి జను రాత్రి, పోవుఁ గుటుంబార్థబుద్ధి నహము

ఆ. పశుకశ త్రపుత్రబాంధవదేహాది, సంఘమెల్లఁ దమకు శ సత్య మనుచుఁ గాఁపురములు సేసి కడపటఁ జత్తురు, కనియుఁ గాన రంతశకాలసరణి.

3

క. కావున సర్వాత్మకుఁడు మ, హావిభవుఁడు విష్ణు డీశుఁ శ డాకర్ణింపక సేవింపను వర్ణింపను, భావింపను భావ్యుఁ ³డభవభాజికి నధిపా.

4

ఆ. జనుల కెల్లశుభము శ సాంఖ్యయోగము దాని, వలన ధర్మనిష్ఠవలన నయిన నంతకాలముందు శ హరిచింత సేయుట, పుట్టువునకు ఫలము శ భూవరేంద్ర.

5

తే. అరసి నిర్గుణబ్రహ్మంబు శ నాశ్రయించి విధినిషేధ⁴నివృత్తి సకద్విమలమతులు సేయు చుందురు హరిగుణచింతనములు మానసంబుల నేప్రోద్దు శ మానవేంద్ర.

6

1. వందు ముఖ్యం బిది. 2. లు నిం + వైన నెఱుంగ. 3. దుభయ. 4. ము లాల్లనినిమల.

- సీ. ద్వైపాయనుఁడు నాద్రతంఁజి ద్వాపరవేళ, బ్రహ్మసమ్మిత మైనభాగవతముఁ
బరనంబు సేయించె న బ్రహ్మతత్పరుఁడ నై, యుత్తమశ్లోకలీలలోత్సవమున
నాకృష్టచిత్తుండ నై పఠించితి నీవు, హరిపాదభక్తుండ న వగుటఁజేసి
యెఱిగింతు విన వయ్య న యీభాగవతమాన, విష్ణుసేవాబుద్ధి న విస్తరిల్లు
- ఆ. మోక్షకామునకును న మోక్షంబు సిద్ధించు, భవభయంబు లెల్ల న బాసిపోవు
యోగిసంఘమునకు న నుత్తమ వ్రతములు, వాసుదేవనామవర్ణనములు. 7
- తరలము. హరి నెఱుంగక యింటిలో బహుశహాయనంబులు మత్తుఁడై
పొరలు చుండెడివెట్టి ముక్తికై న బోవనేర్చునె వాఁడు సం
సరణముం బెడఁబాయఁ డెన్నఁడు న సత్య మాహరినామసం
స్మరణ మొక్కముహూర్తమాత్రము న చాలు ముక్తిద మా నృపా. 8
- సీ. కౌరవేశ్వర తొల్లి న ఖట్వాంగుఁ డనువిభుం, డిల నేడుచీవుల న నేలు చుండి
శక్రాది దివిజులు న సంగ్రామభూముల, నుగ్రదానవులకు న నోడి వచ్చి
తమకుఁ దో డడిగిన న ధరనుండి దివి కేగి, దానవవిభుల సంధతి వధింప
వర మిత్తు మనుచు దేవతలు సంభాషింప, జీవితకాలంబు న సెప్పఁడిదియ
- ఆ. వరము నాకు నొందువర మొల్ల ననవుడు, నాయువోకముహూర్తమంతదడవు
గల దటంచుఁ బలుక న గగనయానమున న,మ్మానవేశ్వరుండు న మహికి వచ్చి.
- క. గిరులం బోలెడికరులను, హరులం దనప్రాణదయిత న లై మనియెడిసుం
దరులను హితవరులను బుధ, వరులను వర్జించి గాఢశవైరాగ్యమునన్. 10
- క. గోవిందనామకీర్తనఁ, గావించి భయంబు దక్కి న ఖట్వాంగధరి
త్రీవిభుఁడు సూరి గొనియెను, గైవల్యముఁ దొల్లి రెండురగడియలలోనన్. 11
- వ. వినుము నీకు నేడుదివసంబులకుం గాని జీవితాంతంబు గాదు తావత్కాలంబు
నం (బారతాకీకసాధనభూతం బగు) పరమకల్యాణంబు సంపాదింప వచ్చు నం
తకాలంబు డగ్గఱిసం బెగ్గడిలక దేహి దేహపుత్రకళత్రాదిసందోహంబువలని
మోహసాలంబు నిష్కామకరవాలంబున నిర్మూలనంబు సేసి గేహంబు వెడలి
పుణ్యతీర్థజలావగాహంబు సేయుచు నేకాంతశుచిప్రదేశంబున విధివత్ప్రకారం
బునంగుళాజినచేలంబులతోడం గల్పితాసనుండై మానసంబున నిఖిలజగత్పరి
త్రీకరణసమర్థం బై) యకారాదిత్రివర్ణకలితం బై బ్రహ్మబీజం బైనప్రణవంబు
సంస్మరించుచు వాయువుల జయించి విషయంబులవెంట నంటి గెంటి పాఠెడియు
ద్రియంబుల బుద్ధిసారథి యై మనోనామకంబు లైనపగ్గంబుల బిగ్గఁ బట్టి
మ్రొగ్గం దిగిచి దట్టంబు లైనకర్మఘట్టం బుల నిట్టట్ట మెట్టెడుమనంబును శే
ముషీబలంబున నిరోధించి భగవదాకారంబుతోడ బంధించి నిర్విషయం బైన
మనంబున భగవత్స్వాద్యాద్యవయవంబులం గ్రమంబున ధ్యానంబు సేయుచు

†కుండలీకరణములు మూల్యానుసారముగాఁ జేత్పఁబడినయధికపాఠము లని మీఁదనెల్లఁ జెలియునది.

రజస్తమోగణంబులచేత నాక్షిప్తం బైనచిత్తంబు విమూఢం బైన ధారణా
వశంబునం దద్గణంబులవలన నయ్యేడిమలంబులం జెఱిచి నిర్మలచిత్తంబునం
బరిమం బైనవిష్ణుపదంబునకుం జను ధారణానియమంబున * (సుఖాత్మకం బగు
విషయంబు నవలోకించు) యోగికిభక్తిలక్షణంబైనయోగాశ్రయంబున వేగంబు
మోక్షంబు సిద్ధించు ననిన యోగీంద్రునకు నరేంద్రుం డిట్లనియె. 12

క. ధారణ యేక్రియ నిలుచును, ధారణ కేరూప మెద్ది ధారణ యనగా
ధారణ పురుషమనోమల, మేఘి హరించు నాకు ధారణ నెఱిగింపఁ గదే. 13

వ. అనిన విని రాజునకు నవధూతవిభుం డిట్లనియె. 14

ఆ. పవనము ¹నియమించిపరిహృతసంగుఁడై, యింద్రియముల²వర్గమెల్ల మాపి
హరివిశాలరూపమందుఁ జిత్తముఁ జేర్చి, నిలుపవలయు బుద్ధి నెఱిపి బుధుఁడు.

వ. వినుచు భగవంతుం డైనహరి విరాడ్విగ్రహంబునందు భూతభవిష్యద్వర్తమా
నం బైనవిశ్వంబు విలోక్యమానంబగు ధరణీసలిలతేజస్సమీరణగగనాహంకార
మహత్తత్త్వంబు లనియెడిసప్తావరణంబులచేత నావృతం బగుమహాండకోశం
బైనశరీరంబునందు ధారణాశ్రయం బయినవైరాజపురుషుండు దేజరిల్లు నమ్మ
హాత్మునికిఁ బాదమూలంబు పాతాళంబు పార్శ్వభాగపాదాగ్రభాగంబు రసా

తలంబు గుల్ఫంబులు మహాతలంబు జంఘలు తలాతలంబు జానుద్వయంబు
సుతలంబు దొడలు వితలాతలంబులు జఘనంబు మహీతలంబు నాభీవివరంబు
నభస్తలంబు వక్షంబు గ్రహతారకాముఖజ్యోతిస్సమూహసమేతం బగు ³సువ
ర్లోకంబు గ్రీవంబు మహర్లోకంబు ముఖంబు జనలోకంబు లలాటంబు దపో
లోకంబు శీరంబు సత్యలోకంబు బాహుదండంబు లింద్రాదులు గర్జంబులు
దిశలు శ్రవణేంద్రియంబు శబ్దంబు నాసాఫటంబు లశ్వదేవతలు స్పృశేంద్రి
యంబు గంధంబు వదనంబు వహ్ని నేత్రంబు లంతరిక్షంబు చక్షురింద్రి
యంబు సూర్యుండు రేవగళ్లు తెప్పలు భూయగ్గవిజృంభణంబు బ్రహ్మపదంబు
దాలువులు జలంబులు జిహ్వేంద్రియంబు రసంబు వేదంబులు బ్రహ్మరంధ్రంబు
దంష్ట్రలు దండధరుండు దంతంబులు పుత్రాదిన్నహాకళలు నగవులు జనో
న్మాదకరంబు లయినమాయావిశేషంబులు కటాక్షంబు లనంతసర్గంబులు పెద
వులు వ్రీడాలోభంబులు స్తనంబులు ధర్మమార్గంబులు వెన్నధర్మమార్గంబు
మేధంబు ప్రజాపతి వృషణంబులు మిత్రావరుణులు జతరంబు సముద్రంబులు
శల్యసంఘంబులు గిరులు నాడీనివహంబులు నదులు దనూరుహంబులు దరువులు
నిశ్వాసంబులు వాయువు ప్రాయంబు నిరవధికం బయినకాలంబు ⁴గర్మంబులు
నానావిధజంతునివహసంవృతసంసరణంబులు శిరోజంబులు మేఘంబులు గట్టు

పుట్టించులు సంఖ్యలు హృదయంబు ప్రధానంబు సర్వవికారంబులకు నాశ్రయం
బైనమనంబు చంద్రుండు చిత్తంబు మహాత్మత్వంబహంకారంబు రుద్రుండు¹ డశ్వా
శ్వతరుష్ట్రగజంబులు నఖంబులు కటిప్రదేశంబు పశుమృగాదులు విచిత్రంబు
లైన² యాలాపనైపుణంబులు షణ్ములు బుద్ధి మనువు నివాసంబు పురుషుండు షడ్జా
దులైన స్వావిశేషంబులు గంధర్వవిద్యాధరచారణాపురస్సమూహంబులు స్త్రోతి
ప్రహ్లాదుండు వీర్యంబు దైత్యదానవాసికం బు యుండు మతియు నమ్మహా
విభునకు ముఖంబు బ్రాహ్మణులును భుజంబులుక్షత్రియులు నూరులువైశ్యులును
జరణంబులు శూద్రులును నామంబులు నానావిధంబులు లైనవసురుద్రాదిదేవ
తాభిధానంబులును ద్రవ్యంబులు హవిర్భాగంబులును గర్మంబులు యజ్ఞప్రయో
గంబులును నగు నిట్టిసర్వయును డైనపరమేశ్వరునివిగ్రహంబు బుద్ధిమంతుడై
మునుడు వైనవాడు షణంబున ననుసంధానంబు సేయ వలయు నని వక్కా
ణించి వెండియు నిట్లనియె.

16

క. హరిమయము విశ్వ మంతయు, హరి విశ్వమయుండు సంశయము పని లేదా
హరిమయము గానిద్రవ్యము, పరమాణువు లేదు వంశశపావన వింటే.

17

సీ. కలలోన జీవుండు శ్శ గౌతూహలంబునఁ, బెక్కుదేహంబులఁ శ్శ బేరు వడసి
యింద్రియంబులవెంట శ్శ నెల్లవృత్తంబులు, నీక్షించి మఱితన్ను శ్శ నెఱుఁగుకరణి
నఖిలాంతరాత్మకుఁ శ్శ డగుపరమేశ్వరుఁ, డఖిలజీవులహృదయముల నుండి
బుద్ధివృత్తుల నెల్ల శ్శ బోధి యై వీక్షించు, బంధబద్ధుఁడు గాఁడు శ్శ ప్రాధవమునఁ
తే. సత్యుఁ డానందబహుళవిజ్ఞానమూర్తి, యతనిసేవింప నగుఁగాక శ్శ యన్యసేవఁ
గలుగ నేరవుఁకై నల్యశ్శగౌరవములు, పాచు డెన్నఁడు సంసారబంధ మధిప.

18

మ. బహువర్షంబులు బ్రహ్మాదొల్లి జగ ముత్పాదింప విన్నాణిగా
క హరిప్రార్థనధారణావశమునం శ్శ గాదే యమోఘోల్లస
న్మహానీయోజ్జ్వలబుద్ధి యై భువనని, రాక్షా ప్రభావంబుతో
విహరించె నరనాథ జంతులవహావిరభావనిరేత యై.

19

వ. విను చూడుండు శబ్దమయవేదమార్గం బైనకర్మఫలబోధన ప్రకారంబున వ్యర్థం
బు లైనస్వర్గాదినామలోకసుఖంబుల నిచ్చయించుచు మాయామయమార్గం
బున వాస నామూలంబున నిద్రించువాడు గలలు గనుతెఱుగునం బరిభ్రమిం
చుచు నిరవద్యసుఖలాభంబు జెందఁడు తన్నిమిత్తంబున విద్వాంసుండు నామ
మాత్రసారంబు లగు హోగ్యులులలోన నెంతట దేహనిర్వహణంబు సిద్ధించు
నంతయు కైకొనుచు నప్రమత్తుడై సంసారంబు సుఖం బని నిశ్చయింపక
యొందుమార్గంబున సిద్ధి గలదని నూచి పాథ్రులుంబు సేయు చుండు.

20

సీ. కమలమహామభాగములు లేసన్నవే, పడియుండుటకు దూదిపలుపు లేల

- సహజంబు లగుకరాంజలులు లే కున్నవే, భోజనభాజనశ్రవుంజ మేల
వల్కలాజనకుశావళులు లే కున్నవే, కట్ట దుకూలసంఘంబు లేల
గొనకొని వసియింప శ గుహలు లే కున్నవే, ప్రాసాదసౌధాదిశ్రవటల మేల
తే. ఫలరసాదలు గురియవే శ పాదపములు, స్వామజలముల నుండవే శ సకలనదుల
పొసంగ భీక్షలువెట్టరే శ పుణ్యసతులు, ధనమదాంధులకొలు వేల శ తాపసులకు.
క. రక్షకులు లేనివారల, రక్షించెద ననుచుఁ జక్రైరా జై యుండన్
రక్షింపు మనుచు నొకనరు, నక్షముఁ బ్రార్థింప నేల శ యాత్మజ్ఞులకున్. 22
వ. అని యట్లు చిత్తంబున స్వతస్సిద్ధుండు నాత్మయు నిత్యుండును సత్యుండును
భగవంతుండును నైనవాసుదేవుని భజించి తదీయసేవానుభవానందంబున
సంసార హేతు వగునవిద్యవలన బుద్ధిమంతుండు విడివడుం గావున. 23
మ. హరిఁ జింతింపక మత్తుఁ డై విషయచింతాయత్తుఁ డై చిక్కివా
సరముల్ ¹ద్రోసిడువాఁడు కింకరగదాశసంతాడితోరస్కుఁ డై
ధరణీతో త్రమ దంశభృన్నివసనశద్వారోపకంఠోగ్రవై
తరణీవహ్నిశిఖాపరంపరలచే శ దగ్ధుండు గా కుండునే. 24
క. మొత్తుదురు గదల మంటల, కెత్తుదు రడ్డంబుదేహ మింతింతలు గా
నొత్తుదు రసిపు త్రికలను, హత్తుదురు కృతాంతభటులు శ హరివిరహితులన్. 25
వ. మఱియ హరిచరణకమలగంధరసాస్వాదనం బెఱుంగనివారలు నిజకర్మబంధం
బుల దండధరమందిరద్వారగేహళీసమీపజాబ్జల్యమానవై తరణీతరంగిణీదహన
దారుణజ్వాలాజాలదందహ్యమానదేహులం గూడి శిఖిశిఖావగాహంబుల నొం
దు చుండుదురు మఱియు విజ్ఞానసంపన్ను లై మన్నప్రపన్నులు మాయాప
న్నులుగాక విన్నాణంబునం దమతమహృదయాంతరాళంబులం బ్రాదేశమాత్ర
దివ్యదేహుండును దిగిభ రాజశుండాదంశసంకాశదీర్ఘ చతుర్భాహుండును గం
దర్పకోటిసమానసుందరుండును ధృతిగుండరుండును రాకావిరాజమానరాజ
మండలసన్నిభవదనుండును సౌభాగ్యుడనుండును బ్రభాతకాలభాసమాన
భాస్కరబింబప్రతిమానవిరాజితపద్మరాగరత్నరాజీవిరాజమాన కిరీటకుండలుం
డును శ్రీవత్సలక్షణలక్ష్మీతవత్సోమండలుండును రమణీయకౌస్తుభరత్నఖచిత
కంఠికాలంకృతకంఠరుండును నిరంతరపరిమళమిళితవనమాలికాబంధురుండును
నానావిధగంభీరహారకేయూరకటకకంకణమేఖలాంగుళీయక విభూషణవ్రాతసము
జ్జ్వలుండును నిటలతటవిలంబమానవిమలస్నిగ్ధసీలకుంచితకుంతలుండును ద
రుణచంద్రచంద్రి కాధవళిమందహాసుండును బరిపూర్ణకరుణావలోకనభ్రూభంగ
సంసూచితసుభగసంతతానుగ్రహలీలావిలాసుండునుమహాయోగిరాజవిలసితహృ
దయకమలకర్ణి కామధ్యసంస్థాపితవిలసితచరణకిసలయుండును సంతతానందమ

యుండును సహస్రకోటిసూర్యసంఘాతసన్నిభుండును మహావిభుండును నైనపర
మేశ్వరుని మనోధారణావశంబున నిలిపికొని తదీయగుల్ఫచరణజానుసంఘాద్య
వయవంబులం గ్రమంబున నొక్కొకటిని బ్రతిక్షణంబును ధ్యానంబుసేయుచు
నెంతకాలంబునకుఁ బరిపూర్ణనిశ్చల భక్తియోగంబుసిద్ధించు నెంతకాలంబునఁ
దదీయచింతితత్పరులై యుందు రని మఱియు నిట్లనియె. 26

సీ ఆసన్నమరణార్థి శ యైవయతీశుండు, గాలదేశములను శ గాచికోనఁడు
తనువు విసర్జించుతలపు జనించిన, భద్రాసనస్థుఁ డై శ ప్రాణపవను
మనసుచే నిరించి శ మానసవేగంబు, బుద్ధిచే ¹భంగించి శ బుద్ధి దెచ్చి
క్షేత్రజ్ఞుకోగూర్చి శ క్షేత్రజ్ఞ నాత్మతో, పలు జేర్చి యాత్మను శ బ్రహ్మమందు
తే. గలిపి యొక్కటి గావించిగారవమున, శాంతితోడ నిరూఢుఁ డై సకలకార్య
నివహమెల్లను దిగనాడినీతివసుఖము, వలయు నని చూచు నటమీఁద వసుమతిశ.
వ. వినుఁగు పరమాత్మయైన బ్రహ్మంబునందుఁ గాలదేశసత్వరజస్తమోగుణాహంకార
మహత్త్వప్రధానంబులకుఁ బ్రభుత్వంబు లేదు కావునం బరమాత్మవ్యతిరి
క్తంబు లేదు లే దని సకలం బుత్సర్జనంబుసేసి దేహదులయం దాత్మత్వంబు విస
ర్జించి యన్యసౌజన్యంబు మాని పూజ్యం బయినహరిపదంబుం బ్రతిపదంబును
హృదయంబున నాలింగనంబు సేసి పరమపదంబు వైష్ణవం బని సత్పురుషులు
దెలియదు రివ్విధంబున విజ్ఞానదర్శనబలంబున నిర్దగవిషయవాసనుం డై
క్రమంబున నిరపేక్షత్వంబున. 28

సీ. అంఘ్రిమూలమున మూలధారచక్రంబుఁ, బీడించి ప్రాణంబు శ బిగియఁ బట్టి
నాభితలముఁ జేర్చినయముతో మెల్లన, హృత్సరోజముమీఁది శ కెగయఁబట్టి
యటమీఁద నురమందురహ త్తించి క్రమ్మఱఁ, దాలుమూలమునకుఁదటిమి నిలిపి
మతముతో భూముగ్రమధ్యంబుఁ జేర్చి దృక్కర్ణనాసాస్యమార్గములుమూసి
ఆ. యిచ్చ లేనియోగి శ యెలమి ముహూర్తార్థ, మింద్రియానుషంగ శ మింతిలేక
ప్రాణముల లయించిబ్రహ్మరంధ్రమచించి, బ్రహ్మమందుఁ గలయుఁ శ జౌరవేంద్ర.
వ. మఱియు దేహత్యాగకాలంబున నింద్రియంబులతోడిసంగమంబు విడువనివాఁ
డు వానితోడన గుణసముదాయరూపం బగు బ్రహ్మాండంబునందు ²భేదరసిద్ధవి
హారయోగ్యంబును నణిమాదికసకలైశ్వర్యసమేతంబును నైనపరమేష్ఠిపదం
బుఁ జేరు విద్యాతపోయోగసమాధిభజనంబు సేయుచుఁ బవనాంతర్గతలింగశరీ
రులైనయోగీశ్వరులకు బ్రహ్మాండబహిరంతరాళంబులు గతి యని చెప్పుదు
రగ్గతికి నేరికిం గర్మంబులం బోవరాదు యోగి యగువాఁడు బ్రహ్మలోకంబు
నకు నాకాశపథంబునం తోవుచు సుషుమ్ననాడివెంట నగ్ని సధిదేవతం జేసి
జ్యోతిర్మయం బైన తేజంబున నిర్మలుం డై యెందునుం దగులువడక తారా

1. బంధించి; బంట్రించి. 2. భేద...సమేతంబును గుణసముదాయరూపంబునునైన పరమే. వ్రా. ప్ర.

మండలంబుమీఁద నూర్వాదిధ్రువాంతపదంబులఁ గ్రమక్రమంబున సతి క
మించి హరిసంబంధం బయినశింశుమారచక్రంబుఁ జేరి (యెంటరి యగుచు)
బరమాణుభూతం బయినలింగశరీరంబుతోడ బ్రహ్మవిదులకు నెలవైనమహాన్లో
కంబుఁ జొచ్చి మహాకల్పకాలంబు క్రీడించుచుఁ గల్పాంతరం బైన ననంతము
ఖానలజ్వాలాజాలదండహ్యమానం బగులోక త్రయంబు నీక్షించుచుఁదన్నిమిత్ర
సంజాతానలదాహంబు సహింపం జాలక.

30

సీ. ఇలమీఁద మనువు లీరేడ్వరుఁ జనువేళ, దివస మై యెచ్చోటఁ గ దిరుగుచుండు
మహాసీయసిద్ధవిమానసంఘము లెందు, దినకర ప్రభము లై గ తేజరిల్లు
శోకజరామృత్యుశోషణభయదుఃఖ, నివహంబు లెందు జగనింప కుండు
విష్ణుపదధ్యానశ్రవిజ్ఞానరహితుల, శోకంబు లెందుండి గ చూడ వచ్చుఁ

ఆ. బరమసిద్ధయోగిభాషణామృత మెందు, శ్రవణపర్వ మగుచు గ జరుగుచుండు
నట్టిబ్రహ్మలోకమందు వసించును, రాజవర్మ తిరిగి గ రాఁడు వాఁడు. 31

వ. మఱియు నొక్కవిశేషంబు గలదు పుణ్యాతిరేకంబునబ్రహ్మలోకగతు లైనవారు
కల్పాంతరంబున బుణ్యతారతమ్యంబుల నధికారవిశేషంబు నొందువార లగు
దురు బ్రహ్మదిదేవతాభజనంబునం జనువారు బ్రహ్మజీవననకాలంబునబ్రహ్మ
లోకంబున వసిమించి ముక్తు లగుదురు నారాయణచరణకమలభ క్తిపరాయణ
త్వంబునం జనినవారు నిజేచ్ఛావశంబున నిరర్గళగమను లై బ్రహ్మాండంబు భేదిం
చి మహాన్నతం బగువైష్ణవపదంబు నారోహితు రీశ్వరాధిష్ఠితం బైన ప్రకృ
తియంశంబున మహత్తత్త్వం బగు మహత్తత్త్వాంశంబున నహంకారం బగు
నహంకారాంశంబున శబ్దతన్మాత్రం బగు శబ్దతన్మాత్రాంశంబున గగనం బగు
గగనాంశంబున స్పర్శతన్మాత్రంబగు స్పర్శతన్మాత్రాంశంబున సమీరణం బగు
సమీరణాంశంబున రూపతన్మాత్రంబగు రూపతన్మాత్రాంశంబునలనఁ దేజంబగుఁ
దేజోంశంబున రసతన్మాత్రం బగు రసతన్మాత్రాంశంబునలనఁ జలం బగు జలాంశం
బున గంధతన్మాత్రం బగు గంధతన్మాత్రాంశంబునఁ బృథివి యగు వానిమేళనం
బునం జతుర్దశభువనాత్మకంబైనవిరాడ్రూపంబగు నారూపంబునకుఁ గోటియోజన
విశాలంబైనయండకటాహంబు ప్రథమావరణం బైనపృథ్వియగు దీనిఁ బంచాశ
తోక్తివిశాలం బనికొందఱువలుకు మ రియ్యావరణంబుమీఁద సలిల తేజస్సమీర
గగనాహంకారమహత్తత్త్వంబు లనియెడియావరణంబులు గ్రమంబున నొం
డొంటికి దశగుణోత్తరాధికంబు లై యుండు నట్టియేసింపిమీఁదఁ బ్రకృత్యావర
ణంబున మహావ్యాపకంబగుబ్రహ్మాండంబు భేదించి వైష్ణవపదారోహంబుసేయు
వాఁడు సిర్భముండై మెల్లన లింగ దేహంబునఁ బృథివ్యాత్మకత్వంబునొంది యట్టి
పృథివ్యాత్మకత్వంబున స్థూలంబున గంధంబును జూర్మాకత్వంబును రసనేంది
యంబున రసంబును దేశోపాపకత్వంబున దర్శనంబున రూపంబునుసమీరణాత్మక

కత్వంబున దేహంబున స్పర్శంబును గగనాత్మకత్వంబున శ్రవణంబున శబ్దంబును నతిక్రమించి భూతనూక్షేంద్రియలయస్థానం బైనయహంకారావరణంబున సంప్రాప్తుండై యందు మనోమయంబును దేవమయంబును నైసర్గికాహంకారగమనంబును మహత్త్వంబు సొచ్చి గుణతయంబున లయించి ప్రధానంబు నొంది ప్రధానాత్మకత్వంబును దేహంబును మపాధిపరంపరావస్థానంబునం బ్రకృతిం బాసి గూఢానందమయుండై యానందంబునం బరమాత్మరూపం బైనవాసుదేవబ్రహ్మంబునందుఁ గలయు నని చెప్పి కెండియు నిట్లనియె. 32

ఆ. పరమభాగవతులు శ పాటించుషధ మిది, యీషధమున యోగి శ యేగనేని మగిడి రాఁడు వాఁడు శ మఱి సంశయము లేదు, కల్పశతములైనఁ గౌరవేంద్ర. వ. వినుము నీ వడిగినసద్యోమా క్రియఁ గ్రమము క్రియు ననియెడు నీరెండమార్గంబులు వేదగీతలందు వివరింపబడియె వీనిం దొల్లి భగవంతుం డైనవాసుదేవుండు బ్రహ్మచేత నారాధితుం డై చెప్పె సంసారప్రవిష్టుం డైనవానికిఁ దపోయోగాదు లయినమోక్షమార్గంబులు పెక్కలు గల వందు భక్తిమార్గంబుకంటె సులభంబు లేదు. 34

— యి శుకుఁడు పరీక్షిత్తునకు భక్తిమార్గంబె ముఖ్యం బని తెలుపుట యి—

మ. విను మంభోజభవుండు మన్ను మదిలో శ వేదంబు ముమ్మాట 1 నె మ్మనమందుం దలపోసి యెంతయుఁ బరాశమర్చించి మోక్షంబు ద క్కినమార్గంబునవెంట లేడనుచు భక్తికిం జింత సేసెన్ జనార్దను నాత్మాకృతి నిర్వికారుఁ డగుచు శ దన్మార్గనిర్ణేత యె. 35

నీ. అఖిలభూతమాలందు శ నాత్మరూపంబున, నీశుండు హరియుండు శ నెల్లప్రొద్దు బుద్ధ్యాదిలక్షణాంశబలఁ గానఁబడును మ, హాత్మేవనీయుఁ డహర్నిశంబు వందనీయుఁడు భక్తవత్సలుం డత్యంత, నియతఁడై సతతంబు శ నియతబుద్ధి నాత్మరూపకుఁ డగు శ హాకభామృతమున, గర్లపుటఁబులఁ శ గాంక్ష దీరఁ

తే. గ్రోలుచుండెడుధన్యులు శకుటిలబహుళ, విషయమలిసీకృతాంగముల్ శవేగవిడిచి విష్ణుదేవునిచరణార్పింపఁజయగమ, కడకుఁ జనుదురు సిద్ధంబు శ గౌరవేంద్ర 36

క. మానుషజన్మము నొందిన, మానవులకు లభ్యమానమరణులకు మహా జ్ఞానలకుఁ జేయ వలయువిధానము నిగదింపఁబడియె శ ధరణీనాథా. 37

వ. వినుము బ్రహ్మవర్చసకాముఁ డైనవానికి వేదవిభుండగుచతుర్ముఖుండును నింద్రియపాటవకామునకు నింద్రుండును బ్రజాకామునకు దక్షోద్రిష్టజాపతులును భోజనకామునకు నదితియు స్వర్గకామునకు నాదిత్యులును రాజ్యకామునకు విశ్వేదేవతలును కేశప్రజాసాధనకామునకు సాధ్యులును శ్రీకామునకు దుర్గయుఁదేజస్కామునకు నగ్నియు వసుకామునకు వసువులును వీర్యకామునకు వీర్యప్రదు

లగురుద్రులును నాయుష్కామునకు నాశ్వినదేవతలును బుష్టికామునకు భూమి
యుఁ బ్రతిష్ఠాకామునకు లోకమాత లైనగగనభూదేవతలును సౌందర్యకాము
నకు గంధర్వులును గామినీకామునకు నప్పరస యైనయూర్వశియు సర్వాధిపత్య
కామునకు బ్రహ్మయుఁ గీర్తికామునకు యజ్ఞంబులును విత్తసంచయకామునకుం
బ్రచేతసుండును విద్యాకామునకు నుమావల్లభుండును దాంపత్యప్రీతికామునకు
నుమాదేవియు ధర్మార్థకామ నకు నుత్తమశ్లోకుం డగువిష్ణువును సంతానకాము
నకుఁ బితృదేవతలును రక్షాకామునకు యక్షులును బలకామునకు మరుద్గణం
బులును రాజత్యకామునకు మనురూపదేవతలును శత్రుమరణకామునకుఁ గోణ
పాలకుం డైనరాక్షసుండును భోగకామునకుం జంద్రుండును భజనీయు లగు
దురు మణియును.

38

క. కామింకయును సర్వముఁ, ¹గామించియు నైన ముక్తిఁ శ్ర గామించి తగన్
²లో మించి పరమపురుషుని, నేమించి ³భజించుఁ దత్త్వనిపుణుం డధిపా. 39

మ. అమరేంద్రాదులఁ గొల్చుభంగి జనుఁ డాయబ్రాహ్మ సేవింపఁగా

విమలజ్ఞానవిరక్తిముక్తు లొదవున్ శ్ర వేయేల భూనాథ త

త్క మలాధీశకథాసుధారసనదీరకల్లోలమాలాపరి

భ్రమ మెవ్వారికి నైనఁ గర్ణయుగళీరపర్వంబు గా కుండునే.

40

వ. అని యిట్లు రాజునకు శుకుండు సెప్పె ననిన విని శౌనకుండు సూతున కిట్లనియె.

క. వరితాత్పర్యముతో నిటు, భరతాన్వయవిభుఁడు శుకునిశ్చలకులు విని స
త్వరతాయుతుఁ డై శ్రేయ, స్కరత మతి నేమి యడిగె శ్ర గణతింపఁ గదే.

క. ఒప్పెడిహరికథ లెయ్యవి, సెప్పెడినో యనుచు మాకుఁ శ్ర జిత్తోత్కంఠల్
గుప్పలుకొను చున్నవి రుచు, లుప్పతిలన్ నీమనోహారోక్తులు వినఁగన్. 43

వ. అనిన విని సూతుం డిట్లనియె. 44

క. తూలెడికూడటితోడను, బాలురతో నాడు చుండి శ్ర బాల్యమున మహీ
పాలుఁడు హరిచరణార్చన, హేలాలసుఁ డగుచు నుండెనంతయు నియతిన్. 45

వ. అట్టి పరమభాగవతుం డైనపాండవేయునకు వాసుదేవపరాయణుం డైనశుకుం
డిట్లనియె. 46

సీ. వాసుదేవశ్లోకకవార్త లాలించుచు, గాల మేపుణ్యుండు శ్ర గడపు చుండు
నతనియాయువుఁ దక్కనెన్యులయాయువు, లుదయాస్తమయములకన్గకరుండు
వంచించి కొని పోవునవాఁ డది యెఱుంగక, జీవించుఁ బెక్కిండ్లునసిద్ధ మనుచు
నంగనాపుత్ర గ్రహారామవిత్తాది, సంసార హేతుకనంగసుఖముఁ

తే. దగిలి వర్తింపఁ గాలంబుతటి యెఱింగి, దండధరకింకరులు వచ్చితాడనములు
సేసి కొనిపోవఁ బుణ్యంబు శ్ర సేయ నైతి, బాపరతి నైతి నని బిట్లు పలవరించు.

వ. అది గావున.

48

సీ. అలరుబొంపములతో న భ్రంశమంబులై, బ్రదుకవే వనములఁ గ బాదనములు
భాదనమేహనాశకాంక్షలఁ బశువులు, బీవింపవే గ్రామసీమలందు
నియతిమై నుచ్చాస్యసంసిక్తాస్వపనముల్, ప్రాకింపవే చర్మభస్మికలును
గ్రామసూకరశునకశ్రేణు లింటింటఁ దిరుగనే ¹దుర్యోగగీనవృత్తి

[వృత్తి]

తే. నష్టభిరములు మోవవేళగుగుభరములఁ, బుండరీకాక్షునెఱుంగనిపురుషపశు
లడవులందు నివాసములైందుఁ బ్రాణవిషయభరయుక్తితోనుంటరవిఫల మధిప.

సీ. విష్ణుకీర్తనముల గ విననికర్ణంబులు, గొండలబిఱములు గ గువలయేశ
చక్రపద్యంబులఁ గ జదువనిజిహ్వాలు, గప్పలజిహ్వాలు గ గౌరవేంద్ర
శ్రీమనోనాథు నీక్షింపనిఁ న్ముఱు, గేకిపిఱాక్షులు గ గీర్తిదయిత
కమలాక్షుపూజకుఁ గ గానిహస్తంబులు. శవముహస్తంబులు గ సత్యవచన

అ. హరిపదతులసీదశభామోదరతి లేని, మఱుఁ పందిముక్కు గ మునిచరిత్ర
గగుడగమనుభజనగతి వేషములు, పాదపములపాదపటలు మనఘ. 50

సీ. నారాయణనిదివ్యనామాక్షరములపైఁ, గరఁగనిమనములు గ గతినశిలలు
మురవైరికథలకు గ ముదితాశ్రురోమాంచ, మిళిత మై యుండనిమేను మొద్దు
చక్రికి మ్రొక్కనిజడునియాదల నన్న, కనకకిరీటంబు గ గట్టెమోపు
మాధవార్పితనుగా గ మనసిమానవుసిరి, వనదుర్గచంద్ర కావైభవంబు

ఆ. కైటభారిభజన గ గలిగి యుండనివాఁడు, గాలిలోన నుండి గ కదలుశవము
కమలనాభుపదముఁ గననివాని బ్రదుకు, పసిడికాయలోనిప్రాణి బ్రదుకు. 51

వ. అని యిట్లు పలికినవైయాసకించనంబుల కౌత్తరేయుం డానందకందళితహృద
యుం డై నిర్మలమతివిశేషంబున. 52

ఆ. సుతుల హితుల విడిచి గ చుట్టల విడిచి యి,ల్లాలి విడిచి బహుబ గ లాలి విడిచి
రాజు హృదయ మిడియెరరాజీవనయనుపై, ధనము విడిచి జడ్డుశ్రవనము విడిచి.

వ. ఇట్లు మృత్యుభయంబు నిరసించి ధర్మార్థకామంబులు సన్న్యసింఁ పురుషోత్తము
నందుఁ జిత్తంబు విన్యసించి హరిలీలాలక్షణంబు ²లుపన్యసింపు మనుతలంపున
నరేంద్రుం డిట్లనియె. 54

క. సర్వాత్ము వాసుదేవుని, సర్వజ్ఞుడ వై ననీవు గ సంస్తుతి సేయక
సర్వభ్రాంతులు వదలె మ,హోర్వీసురవర్య మానసోత్సవ మగుచున్. 55

సీ. ఈశుండు హరి విష్ణుఁడీవిశ్వ మేరీతిఁ, బుట్టించు రిక్షించుఁ గ బొలియఁజూచు
బహుశక్తియుతుఁ డగుభగవంతుఁ డవ్యయుఁ, డాది నేశక్తుల గ నాశ్రయించి
బ్రహ్మశక్రాదిరూపముల విరోధించెఁ, గ్రమముననో దేకకాలముననో
ప్రకృతిగుణంబులఁ గబట్టి గ్రహించుట, నేకత్వమున నుండునీశ్వరుండు

1. దుర్యోగ్యధీశ మగుచు. 2. లుపన్యసించి మను.

- ఆ. భిన్నమూర్తి యగుచుఁ గైకొను విధంబుల, నేల యందు నతని గైకొని చిక్కె
నండ కున్నఁ దాపసోత్తమ తెలుపవే, నేడ్క నాకు స్వయవేది వీవు. 56
- వ. అనిన నయ్యైరానందన వచనంబులకు నిడుల్లగుండు గాక నదు తరప్రదానకు
తూహలుండై లోకోత్తరగణోత్తరం దైనతాపసోత్తమండు ననచిత్తంబున.
- మ. పరఁ దై యీశ్వరుఁ దై మహామహిమఁ దై గ ప్రాదుభవస్థానసం
హరణక్రిడనుఁ దై త్రిశక్తియుతుఁ దై గ యంతర్గతజ్యోతి యై
పరమేష్ఠిప్రమాఖామరాధిపులకం గ బ్రాపింప రాకుండుదు
స్తరమార్గంబునఁ దేజరిల్లుహరిఁ గ దత్వార్థి నై మ్రొక్కెదన్. 58
- వ. మఱియు నజ్జనదురితసంహారకుండును దుర్జననివారకుండును సర్వరూపకుండును
బరమహంసాశ్రమ ప్రవర్తమాన మునిజగత్పాదయకమలకర్ణి కామధ్యప్రదీపకుం
డును సాత్త్వికశ్రేష్ఠుండును నిఖిలకల్యాణగుణగర్భియుండును బరమభక్తియుక్తసుల
భుండును భక్తిహీనజనదుర్లభుండును నిరతిశయనిరుపమనిరవధిక ప్రకారుండును
నిజస్వరూపబ్రహ్మవిహారుండును నైనయప్పరమేశ్వరునకు నమస్కరించెద. 59
- ఉ. ఏవిభువందనార్చనము గ లేవిభుచింతయు నామకీర్తనం
బేవిభులీల లద్భుతము గ లెప్పుడఁ సంశ్రవణంబు సేయ దో
షావలిఁ బాసి లోకము శుభభాయతవృత్తిఁ జెలంగు నండు నే
నావిభు నాశ్రయించెద నశ్రహాఘనివర్తను భద్రకీర్తనున్. 60
- ఉ. ఏపరమేశుపాదయుగ గ మెప్పుడుఁ గోరి భజించునేర్పరుల్
లోపలిబుద్ధితో నుభయశ్రలోకములందులజడ్డుఁ బాసి యే
తాపము లేక బ్రహ్మగతిఁ గ దాగు జితశ్రము లై చరింతు రే
నాపరమేశు మ్రొక్కెద నశ్రహాఘనివర్తను భద్రకీర్తనున్. 61
- చ. తపమాలఁ జేసి యైన మఱి గ దాసము లెన్నియుఁ జేసి యైన నే
జపములఁ జేసి యైన ఘోరసంచయ మెవ్వనిఁ జేర్చ కఁన్న హే
యపదము లై దురంతవిప్రదాస్థితి చెప్పుడు నొప్పు చుండు న
య్యపరిమితుఁ భజించెద నశ్రహాఘనివర్తను భద్రకీర్తనున్. 62
- మ. యవనవ్యాధపులిందహాణకషకంఠకాభీరచండాలసం
భవులుం దక్కినపాపవర్తనులు నేరభద్రాత్ము సేవించి భా
గవతశ్రేష్ఠుల డాసి శుద్ధతను లై గ కల్యాణు లై యుండు రా
యవికారుం బ్రభవిష్ణు నాదుమదిలో గ నశ్రాంతమున్ మ్రొక్కెదన్. 63
- మ. తపమాల సేసిననో మనోనియతిలో గ దానవతావృత్తిలో
జపమంత్రంబులనో శ్రుతిస్మృతులనో గ సద్భక్తిలో యెట్లు ల
బ్ధపదుం డొ నని బ్రహ్మరుద్ర మఖరుల్ గ భావించు రెవ్వని న

య్యవర్ణాధిః పుడతమూర్తి సులభం శ డౌ గాక నా కెప్పుడున్. 64

క. శ్రీపతియు యజ్ఞపతియుః బ్రజాపతియు బుద్ధిపతియు శ జగదధిపతియున్
భూపతియు యాదవశ్రేణీపతియున్ గతియు నెనగనిపుణు భజింతున్. 65

మ. అణువో కాక కక్షన్ మహావిధవుడో శ యచ్చిన్నుడో చిన్నుడో
గుణియో నిర్గుణుడో యటంచు విబుధుల్ శ గుగనీభవ తత్త్వమా
ర్గణులై యేవిభుపాదపద్మభజనోత్కర్షంబులగ దత్త్వవీ
క్షణముం జేసెద రట్టివిష్ణు బరమున్ శ సర్వాత్ము సేవించెదన్. 66

మ. జగదుత్పాదనబుద్ధి బ్రహ్మకు మిదిన్ శ సంధింప సూహించి యే
భగవంతుండు సరస్వతిం బయ నాపద్యాప్య దా నవ్విభున్
మగనిం గా నియమించి తద్భజనసామ్రాజ్యస్థితిన్ సృష్టిపా
రగుం జేసెన్ మును బ్రహ్మ నట్టిగుణి నాగరంభింతు సేవింపగన్. 67

సీ. పూర్ణుడ య్యను మహాభూతపంచక యోగ, మునమేచులనుపురకములు సృజించి
పురములలో నుండి శ పురుషభావంబున, దీపించు నెప్పుడు శ ధీవృత్తిఁ
బంచభూతములను శ బదునొకొండిం ద్రియ, ములఁ బ్రకాశింపించి శ భూరిమహిమ
పోడ శాత్మకుఁ డన శ శోభిల్లి జవత్వ, నృత్తవినోదంబు శ నెఱపు చుండు

తే. నట్టిభగవంతుఁ డవ్యయుం శ డచ్యుతుండు, మానసోదితవాక్కుష్పశ్రమాలికలను
మంజునవరసమకరంద్రమహిమ లుట్ట, శిష్టహృద్యావలీలలఁ శ జేయుఁగాత. 68

ఉ. మాసధనుల్ మహాత్ములు సకమాధిఃరూఢులు యన్ముఖాంబుజ
ధ్యాసమకరందపానమున శ నాత్మ భయంబులఁ బాసి ముక్తులై
లూనత నొంద రట్టిమునిలోకశిఖామణికిన్ విశంకటా
జ్ఞానతమోనభోమణికి శ సాధుజనాగ్రణి కేను మ్రొక్కెదన్. 69

వ. అని యిట్లు హరిగురువందనంబు సేసిశుక యోగీంద్రుండు రాజేంద్రున కిట్లనియె.

మ. అవిరోధంబున నివు న న్నడుగునీయర్థంబు మున్ బ్రహ్మ మా
ధవుచేతన్ విని నారదుం డడిగినం శ దధ్యంబుగాఁ జెప్పె మా
నవలోకేశ్వర నారదుండు వెనుకన్ శ నాకుం బ్రసాదించె సం
శ్రవణీయంబు మహాద్భుతంబు వినుమా శ సందేహవిచ్ఛేది వై. 71

— శ నారదుండు బ్రహ్మను బ్రహంచప్రకారంబు నడుగుట. శ —

వ. నారదుండు బ్రహ్మ కిట్లనియె. 72

మ. చతురాస్యండువు వేల్పుఁబెద్దవు జగత్స్వరానుసంధాయి వీ
శ్రుతిసంఘాతము నీముఖాంబుజములన్ శ శోభిల్లు శబ్దార్థసం
యుత మై సర్వము నీకరామలక మై శ యుండుం గదా భారతీ
సతి యిల్లా లట నీకు నోజనక నాసందేహముం బాపవే. 73

- శా. ¹ పారంభించువివేక మెవ్వఁ డొసఁగుం శ బ్రారంభసంపత్తి కా
ధారం బెయ్యది యేమిహేతువు యధర్థం బేచ్ఛయాపంబు సం
సారానుక్రమ మూర్ణనాభిపగిదిం శ జాగించె దొక్కప్పుడుం
బారం బెన్నఁడు లేదు నీమచువు దుష్ప్రాప్తిపంబు వాణీశ్వరా. 74
- శా. నాకుం జూడఁగ నీవు రాజ వశ చున్నాడెన్ యధార్థసితిన్
నీకంటెన్ ఘనుఁ డొక్కరాజు గలఁడో శ నీ వంతకున్ రాజవో
నీ కేలాభము రాఁ దలంచి జగముల్ శ నిర్మించె దీచేతనా
నీకం బెందు జనించు నుండు నడఁగున్ శ నిక్కంబు భాషింపుమా. 75
- మ. సదసత్సంగతి నామరూపగుణదృశ్యం బైనవిశ్వంబు నీ
హృదధీనంబు గదా ఘనుల్ సచులు నీ శ కవ్వారలున్ లేరు నీ
పద మత్యున్నత విట్టిసీవు తపముం శ బ్రావీణ్యయుక్తుండ వై
మది నేయీశ్వరుఁ గోరి చేసితివి తనూర్ధ్వంబు సూచింపవే. 76
- శా. అంభోజాసన నీకు నీశుఁడు గలం శ డం చేనిఁ డత్సక్షమం
దంభోజాతభవాండ మేవిభుః ప్రీతాపాంగసంభ్రాంతిచే
సంభూతం బగు వర్తమాన మగు సంభన్నం బగుం దద్విభున్
సంభాషింప గ వచ్చునేఁ దలఁప నేతచందంబునాఁ డాశ్చర్యిన్. 77
- క. తోయజసంభవ నా కీ, తోయము వివరింపు చాలఁ శ దోచిన నే నా
తోయమువారికి నన్యల, తోయములం జెంద కుండ శ ధ్రువ మెఱిగింతున్. 78
- వ. దేవా భూతభవిష్యద్వర్తమానంబు లగుచ్యవహారంబుఁకు నీవ వల్లభుండవు నీ
యెఱుంగనియర్థం బొం డెద్దియు లేదు విశ్వప్రకారంబు వినిపింపు మనిన విని
వికసితముఖుం డై విరించి యిట్లనియె. 79
- క. రారా బుధులు విరక్తులు, గారా యారీతి నడుగఁ శ గా నేరరు వి
స్మేరావహము భవన్మత, మారా నాపసిఁడిమర్మ శ మడిగితి వత్సా. 80
- శా. నానాస్థావరజంగమప్రకరముల్ శ నాయంత నిర్మింప ²వి
న్నాణం బేమియు లేక తొట్టుపడఁగా శ సమస్తానుసం
ధానారంభవిచక్షణత్వము మహోదారంబుగా నిచ్చె ము
న్నే నాయీశ్వరునాజ్ఞఁ గాక జగముల్ శ నిర్మింప శక్తుండనే. 81
- మ. అనఘా విశ్వము నెల్ల దీప్తముగఁ జేరయన్ నే సమర్థుండనే
యినచంద్రానలతారకాగ్రహగణం శ బేరీతి నారీతి నె
వ్వనిదీప్తిం బ్రతిదీప్త మయ్యె నఖిలవ్రాతంబు దద్దీప్తిచే
ననుదీప్తం బగు నట్టియీశ్వరున కే శ నశ్రాంతమున్ మ్రొక్కెదన్. 82

1. ప్రారంభాదివివేక. 2. వ్రాతప్రతుల నిట్లె పాఠము చూపఁబడి. అచ్చుప్రతులందు
'విజ్ఞానం బేమియు లేక తొట్టుపడ నొచ్చున్ నాకు సర్వానుసం' అని యున్నది.

మ. విను మే నీశ్వరుడృష్టిమార్గమున నా శ్ర వేశింప శంకించి సి
గ్గున సంకోచము నొందుమాయవలనం శ్ర గుంతీభవత్ప్రజ్ఞచే
నను లోకేశ్వరుఁ డంచు మ్రొక్కమతిహీనవ్రాతముం జూచి నే
ననిశంబున్ నగి ధిక్కరింతు హరిమాత్రయాకృత్య మంచున్ సుతా. 83

వ. మఱియు దేహంబునకు ద్రవ్యంబు లైనమహాభూతంబులును జన్మనిమిత్తంబు
లైనకర్మంబులును గర్మక్షోభకం బైనకాలంబును గాలపరిణామహేతువైనస్వ
భావంబును భోక్త యైనజీవుండును వాసుదేవుండ కా నెఱుంగుము వాసుదేవ
వ్యతిరేక్తంబు లేదు సిద్ధంబు నారాయణనియమ్యంబులు లోకంబులు దేవతలు
నారాయణశరీరసంభూతులు వేదయాగతపోయోగవిజ్ఞానంబులు నారాయణ
పరంబులు జ్ఞానసాధ్యం బగుఫలంబు నారాయణాధీనంబు కూటస్థుండును సర్వా
త్మకుండును సర్వద్రష్టయు నయినయాశ్వరునికటాక్షవిశేషంబున ¹సృజించు
బడి పేరితుండైనై సృజ్యంబైన ప్రపంచంబు సృజించుచుండుదు నిర్గుణుడైన
యాశ్వరుని వలన రజస్సత్త్వతమోగుణంబులు ప్రభూతంబులై యుత్పత్తిస్థితి
లయంబులకుఁ బాలుపడి కార్యకారణకర్తృత్వభావంబులందు ద్రవ్యంబు లైన
మహాభూతంబులును జ్ఞానమూర్తు లయినదేవతలును గ్రియామాపంబు లయిన
యింద్రియంబులును నాశ్రయంబులుగా నిత్యముక్తుం డయ్యును మాయాసమ
న్వితం డైనజీవుని బంధించు జీవునకు నావరణంబు లయి యుపాధిభూతంబు
లయినమూఁడులింగంబులు సేసి పరులకు లక్షితంబు గాక తనకు లక్షితం బైన
తత్త్వంబు గలయాశ్వరుం డివ్విధంబునం గ్రీడించు చుండు. 84

క. ఆయాశుఁ డనంతుఁడు హరి, నాయకుఁ డీ భువనములకు శ్ర నాకున్ నీకున్
మాయకుఁ బ్రాణివ్రాతమా, కేయెడలన్ లేద యాశ్వరేతరము సుతా. 85

వ. వినుము మాయావిభుండైనయాశ్వరుండు దనమాయుజేసి దైవమోగంబునం
బ్రాహ్మంబు లయినకాలజీవాదృష్టస్వభావంబులు వివిధంబులు సేయ నిశ్చ
యించి కై కొనియె నీశ్వరాధిష్ఠితం బైనమహాతత్త్వంబువలన నగుకాలంబున
గుణవ్యతికరంబును స్వభావంబునఁ బరిణామంబును జీవాదృష్టభూతం బయిన
కర్మంబున జన్మంబును సమ్యే రజస్సత్త్వంబులచే నుపబృహితంబై వికారంబు
నొందినమహా తత్త్వంబువలనం దమః ప్రధానంబై దివ్యజ్ఞానక్రియాత్మకం బగు
నహంకారంబు గలిగి నదియు రూపాంతరంబు లొంగుచు ద్రవ్యశక్తి యైవరా
జసంబును గ్రియాశక్తి యైనతామసంబును జ్ఞానశక్తి యైనసాత్త్వికంబును నన
మూఁడువిధంబు లయ్యె నందు భూతాది యైనతామసాహంకారంబువలన నభం
బు గలిగె నభంబునకు సూక్ష్మరూపంబు భూతదృశ్యంబునకు బోధకం బైన
శబ్దంబు గుణం బగు నభంబువలన వాయువు గలిగె వాయువునకుం బరాన్వయం

బున శబ్దంబు స్పర్శంబు నను రెండుగుణంబులు గలిగి యుండునది దేహంబులం
 దుండుటంజేసి ప్రాణరూపంబై యింద్రియమనశ్శరీరపాటవం బైనయోజస్సహో
 బలంబులకు హేతు వై వర్తించు వాయువువలన రూపస్పర్శశబ్దంబు లని
 యెడుగుణంబులు మూఁటితోడఁ దేజంబు గలిగెఁ దేజంబువలన రసరూప
 స్పర్శశబ్దంబు లనియెడునాలుగుగుణంబులతోడ జలంబు గలిగె జలంబువలన
 గంధరసరూపస్పర్శశబ్దంబు లనియెడుగుణంబు లయిదింటితోడం బృథివి గలిగె
 వైకారికం బైన సాత్త్వికాహంకారంబువలనఁ జంద్రదైవతం బయినమనంబు
 గలిగె మఱియు దిక్కులును వాయువును నర్కండును బ్రచేతసుండును నాశ్వి
 నులును వహ్నియు నింద్రుండును నుపేంద్రుండును మిత్రుండును బ్రజాపతియు
 ననియెడిదశదేవతలు గలిగిరి తైజసం బైనరాజసాహంకారంబువలన దిగ్దేవతం
 బైన శ్రవణేంద్రియంబును వాయుదైవతం బైనత్వగింద్రియంబును సూర్యదై
 వతం బైననయనేంద్రియంబును బ్రచేతోదైవతం బైనరసనేంద్రియంబును
 నశ్విదేవతం బైనఘ్రాణేంద్రియంబును వహ్నిదైవతం బైనవాగింద్రియంబును
 నింద్రదైవతం బైనహస్తేంద్రియంబును నుపేంద్రదైవతం బైనపాదేంద్రి
 యంబును మిత్రదైవతం బైనగుదేంద్రియంబును ప్రజాపతిదైవతం బైనగు
 హ్యేంద్రియంబును ననియెడిదశేంద్రియంబులును బోధజనకాంతర్గతకణైకభాగం
 బయినబుద్ధియుఁ గ్రియాజనకాంతఃకరణం బయినప్రాణంబును కలిగె నిట్టి
 శ్లోత్మాదు లగుదశేంద్రియంబులతోఁ గూడినభూతేంద్రియమనోగుణంబులు
 వేర్వేరుగ బ్రహ్మాండశరీరనిర్మాణంబునం దసమర్థంబులగునపుడు గృహనిర్మాణం
 బునకుం బెక్కుపదార్థంబులు సంపాదించినం గాని చాలనిచందంబున భూతేంద్రి
 యమనోగుణంబులవలన గృహంబుకై వశి(భగవచ్చక్తి ప్రేరితంబు లగుచు నేకే
 భవించినమట్టివ్యష్టాత్మకత్వంబు నంగీకరించి చేతనాచేతనంబులు గల) బ్రహ్మాం
 డంబు కల్పితం బయ్యె నట్టియండంబు వర్షాయుతసహసాంతంబుననక జలం
 బునం దుండఁ గాలకర్మస్వభావంబులం దగులునడక సమస్తంబును జీవయు
 క్తంబుఁగఁ జేయునీశ్వరు డచేతనంబును సచేతనంబునుగ నొనర్చె నంతఁ
 గాలకర్మస్వభావప్రేరకుం డయినపరమేశ్వరుండు జీవరూపంబు మహావరణజల
 మధ్యస్థితం బయినబ్రహ్మాండంబునోను సొచ్చి సవిస్తారంబు గావించి (యట్టి
 యండంబు భేదించి నిర్గమించె నెట్లం లేని).

86

క. భువనాత్మకుఁ డాయాశుఁడు, భవనాకృతితోడ నుండు న బ్రహ్మాండంబు
 వివరముతోఁ బనుకాలును, నివరంబులుగా నొనర్చు న వివరంబులుగనె. 87

మ. బహుసావోరుభుజాననేక్షణశిరఃస్థాలశ్రవోయుక్తుఁ డై
 విహారిమౌ బహుదేహదేహితుః డై న విహ్వంసు బాహుది త

ద్భహూరూపావయవంబులై భవనసంప్రతిన్ విచారించు రా
మహానీయాద్భుతమూర్తి యోగిజనహృన్మాన్యండు మేధానిధి. 88

వ. వినుము చతుర్థశలోకంబులందు మీఁదటియేడులోకంబుల శ్రీమహావిష్ణువు
నకుం గట్టిప్రదేశంబుననుండి మీఁదటిదేహావనియ ను గ్రిందటియేడులోకంబులు
జఘనంబుననుండి క్రిందటిదేహా మనియునుం బలుకుదురు (ప్రపంచశరీరుం డగు
భగవంతుని) ముఖంబువలన బ్రహ్మకులంబును బాహువులవలన త్కత్రియకులం
బును నూరువులవలన వైశ్యకులంబును బాదంబులవలన శూద్రకులంబును జని
యించె నని చెప్పుదురు భూలోకంబు గట్టిపర్యంత ప్రదేశంబు భువర్లోకంబునాభి
సువర్లోకంబు హృదయంబు మహర్లోకంబు వత్సంబు జనలోకంబు గ్రీవంబు దపో
లోకంబు స్తనద్వయంబు సనాతంబును బ్రహ్మనివాసంబును నైనసత్యలోకంబు
శిరంబు జఘన ప్రదేశం బతలంబు దొడలు వితలంబు జానవులు సుతలంబు జం
ఘలు దలాతలంబు గుల్ఫంబులు మహాతలంబు పాదాగ్రంబులు రసాతలంబు పా
దతలంబు పాతాళంబు నని (లోకమయంగా) భావించురు కొందఱు మఱియుం
1 బాదతలంబువలన భూలోకంబును నాభివలన భువర్లోకంబును శిరంబువలన
స్వర్లోకంబును గలిగె నని లోకకల్పనంబు నెన్నుదురు పురుషోత్తమునిముఖం
బువలన సర్వజఙ్మవాచాజాలంబుం (దదధిస్తాత యగు) వహ్నియు నుదయించెం
జర్మర క్రమాంసమేదశ్శల్యమజ్జాశుక్లంబులు సప్తధాతువు లందురు పక్షాంతరం
బున రోమ² శ్వజ్మాంసాస్థిసాన్నయుమజ్జప్రాణంబులును సప్తధాతువు లని యందు
రందఁ దంతరోమంబు బుష్టికృందం బనియు ద్వక³ ధాత్రీఛందం బనియు
మాంసంబు త్రిష్టుప్చందం బనియు సాన్నయ వనుష్టుప్చందం బనియు నస్థి జగతీ
ఛందం బనియు మజ్జ పం క్రిచ్చందం బనియు బ్రాణంబు బృహతీఛందం బనియు
నాదేశించురు హవ్యక న్యామృతాన్నంబులకు మధురాదిషడ్రసంబులకు (రసనేం
ద్రియంబునకు) రసాధీశ్వరుండైనవరుణునికి హరిరసనేంద్రియంబు జన్మస్థానంబు
సర్వప్రాణాదులకు వాయువునకు విష్ణునాశికావరంబు నివాసంబు సమీపమార
వ్యాపిగంధంబులకు నోషధులకు నశ్వజీవతలకు దిశాంబురుఃసూత్రేంద్రియంబు
నివాసంబు దేవలోకసత్యలోకంబులకు దేజంబునకు సూర్యునకు సకలచక్షువు
లకు లోకలోచనునిచక్షురింద్రియంబు స్థానంబు దిశలకు నాకాశంబునకు
శ్రుతిభూతంబు లై సయంశంబులకు శిబ్దంబునకు సర్వేశ్వరునికర్ణేంద్రియంబు
జన్మస్థానంబు వస్తుసారంబులకు వర్ణనీయసౌభాగ్యంబులకు బరమపురుషుని
గాత్రంబు భాజనంబు స్పర్శంబునకు వాయువునకు సకలస్నిగ్ధత్వంబులకు దివ్య

1. 'బాదతలంబు భూలోకంబును నాభి భువర్లోకంబును శిరంబు స్వర్లోకంబు నగు నని నిగ
మించురు పురుషోత్తముని' అనియే వ్రాతప్రతులు. 2. త్వక్మాంససాన్నయాపక్వమజ్జా. 3. సర్వ
కర్ణంబులకు సర్వేశ్వరుని.

దేహుని దేహేదియంబు శేహంబు యూపప్రముఖయశ్శోపకరణంబు లగు
తరగల్మలతాదులకుఁ బురుషోత్తమునిరోమంబులు మూంబులు శిలాలోహం
బులు సర్వమయనినఖంబులు మేఘజాలంబులు హృషీకేశుని కేశంబులు వెఱుం
గులు విశ్వేశ్వరుని శ్రువులు భూర్భువస్సువర్లోకముకు లై న లోకపాలకులపరా
క్రమంబులకు (భూరాదిలోకంబులక్షేమంబునకు శరణంబునకు) నారాయణుని
విక్రంబు నికేతనంబు సర్వకామంబులకు నుత్తమంబు¹లైన వరంబులకుఁ
దీర్ఘపాదునిపాదారవిందంబు లాస్పదంబులు జలంబులకు శుక్లంబునకుఁ బరస్వ
నకుఁ బ్రజాపతినర్గంబునకు సర్వేశ్వరునిమేధ్రంబు సంభవనిలయంబు²నంత
బునకుఁ గామాదిపురుషార్థంబులకుఁ జిత్తసౌఖ్యరూపంబు లగునానందంబులకు
శరీరసౌఖ్యంబునకు సచ్యతునియుపస్థేంద్రియంబు స్థానంబు యమనికి మిత్ర
నికి వైవిర్గంబునకు భగవంతునిపాద్వింద్రియంబు భవనంబు హింసకు నిర్భ
తికి మృత్యువునకు నిరయంబునకు నిఖిలరూపకునిగదంబు నివాసంబు పరాభ
వంబునకు నధర్మంబునకు నవిద్యకు సంధకారంబునకు ననంతునిపశ్చిమభాగంబు
సదనంబు సదనదీనివహంబునకు నీశ్వరునినాడీసందోహంబు జన్మమందిరంబు
పర్వతంబులకు నధోక్షజనిశల్యంబులు జనకస్థలంబులు³ ప్రధానంబునకు నన్న
రసంబునకు సముద్రంబులకు భూతనిధనంబునకు బ్రహ్మాండగర్భవియదరంబు
నివేశంబు మనోవ్యాపార⁴రూపం బగులింగశరీరంబునకు వహామహిమునిహృద
యంబు సర్గభూమి యగు మఱియును.

89

- ఆ. నీలకంధరునకు ॥ నీకు నాకు సనత్కు-మారముఖ్యసుతసమాజమానకు
ధర్మసత్త్వబుద్ధి ॥ తత్త్వములకు నీశ్వ, రాత్మ వినుము పరమ ॥ మౌననెలవు. 90
- సీ. నరసురాసురపితృనాగకుఁజరమ్మగ, గంధర్వయక్షరాక్షసమహిజ
సిద్ధవిద్యాధరశ్రీమూతచ రణ, గ్రహశారకాఘరోగణవిహంగ
భూతతటిద్వసుపుంజంబులుచు నీవు, ముక్కంటియును మహామునులు నేను
సలిలనభస్మలశరములు మొదలైన, వివిధజీవులతోడివిశ్వ మెల్ల
- ఆ. విష్ణుమయము పుత్ర ॥ వేయేల బ్రహ్మాండ, మతనిజేనలోన ॥ నడఁగి యుండు
బుద్ధి నెఱుఁగ రాదు ॥ భూతభవద్భవ్య, లోక మెల్ల విష్ణులోన నుండు. 91
- క. ఏదేనొకకర్మఫల, ప్రాదుర్భావ మగులోకపాలనకే కా
కాదేవుం డభయప్రతి, పాదక మగుమోక్షమునకుఁ ॥ బతి యెట్లన్నన్. 92

1. లైనపదంబులకు. 2. 'ప్రజాసుఖోపశమనంబులకు నచ్యుతునిగు హ్యేంద్రియంబు స్థానం
బు' అనియే వ్రాతప్రతులు. 3. ప్రధానద్రవ్యసమద్రంబులకు. 4. 'రూపంబులకు మహా' అనియే
వ్రా. ప్ర. 5. ఈయధికపాఠముమాలమున 'సోమృతస్యాభయస్య' అనుట మొదలుకొని; 'పురుష
స్తాభియాశ్రయః' అనువఱకుఁ గల నాలుగుశ్లోకములకును వానికి శ్రీధరులు రచించినవ్యాఖ్యాన
మునకును దెనుఁగై యీఘట్టమున నుండవలసినదియే. అయిన నిది పెక్కువ్రాతప్రతులను నచ్చు
ప్రతులను గానరాదు.

వ. వినుము పరమాత్మయు నానందేశ్వరుం డగునవిష్ణునకుఁ బ్రపంచమాత్రాధిక
త్వం బేమి యద్భుత ముట్లగుటంజేసి యతఃమహిమాతిశయం బస్మదాదులు
నెఱుంగనేర్తురె స్థిత్యర్థపాదుం డగునీశ్వరునిపాదాంశంబులందు భూభువస్సువ
ర్లోకంబులు గుదురుకొనియుండుఁ దదీయఃపిలయఃసమయంబునం దదుపరిమహర్లో
కంబు దపియింప నందుఁ గలజనంబు లంతరాశంబు నందక మహర్లోకశిరఃస్థానం
బైనజనలోకంబుఁ బ్రవేశించి యర్జ్యంతం బగునవినాశిసుఖంబు లనుభవించుదు
తపోలోకంబు సంకర్షణానఁ శక్తిచేత నధస్త్రిలోకంబులం దందవ్యామానంబు
లగునప్పుడు తదూష్మలం జెందక విలక్షణం బై తేమంబు గలిమిఁ దజ్జనం బంద
సుఖించు జన్మజరామరణభయంబులు లేక ముక్తికి బ్రత్యాసన్ను లగుటంజేసి
సత్యలోకపువాసు లంద యానందించుదు భూభువస్సువర్లోకంబు లవ్వెరాట్సగు
షునిపదస్థలం బగుట నేకపాద్విభూతి యయ్యె మహర్లోకంబు మధ్యమవిభూతి
యన నమరె జనతపోసత్యలోకంబు లమ్మహాపురుషునిశిరఃస్థానంబు గావున నది
త్రిపాద్విభూతి యనంబడుఁ దదీయలోకంబు బ్రహ్మచర్యవానప్రస్థయతులకుం
దక్క నితరుల కసాధ్యంబు గృహస్థు లయ్యు నీతరత్రివిధాశ్రమధర్మంబులు గలి
గినం జేకులు తేత్రజ్ఞుం డైనపురుషుండు స్వర్గాపవర్గహేతుభూతం బైనదక్షి
ణోత్తరక ర్మజ్ఞానమార్గంబులు సృజించి యంతయుఁ దాని యై యుండు. 93

క. మండలములోన భాస్కరుం డుండి జగంబులకు దీప్తి నొసగెడిక్రియ బ్ర
హ్మాండములోపల నచ్యుతుఁ, యుండుచు 1 బహిరంతరములనొగి వెలిగించెన్.

—... ఇది మొదలుకొని వెలిగందల నారయక విత్వము. —

ఉ. అట్టియనంతశక్తి జగదాత్మానినాభిసరోజమందు నేఁ
బుట్టి యజంపఁగా మనసు న పుట్టిన యజ్ఞపదార్థజాతముల్
నెట్టన కాన రామికి వినిర్మల మైనతదీయరూపమున్
గట్టిగ బుద్ధిలో నిలిపి న కంటి నుపాయము నామనంబునన్. 95

నీ. పశు, ముష్టి వాటయూ, పస్తంభపాత్రమృద్దుటశిరావవసంతకాలములును
న్నేహాషధీబహు, లోహచాతుర్వాత్ర, సుతనామధేయసన్మంత్రములును
సంకల్పఋగ్యజుస్సామనియు క్తవ, మహ్మరమంత్రాను, చిరణములును

ఒకొకొక వ్రాతప్రతియందే చూపట్టు చున్నది: మఱియుఁ బోతన మూలమును శ్రీధర
వ్యాఖ్యానసహితముగాఁ దెనిగించినవాఁడు. కనుకఁ గ్రందినాలుగుస్లోకములు పోతనకు లభించిన
మూలమున లేకుండవచ్చు నని తలఁచినను వాసివ్యాఖ్యానమునందైనను దప్పక కనుపట్టియుండును
గాన వానిని దెనిగింపకుండఁడు అయిన నీ తెనిగింపు పోతనదానియంతసమంజసమును బ్రాథమము
గాకున్నది. వెలిగందల నారయక విత్వ మానన్నముగా నుంటచే నీ భాగమును గొంత యుత్పన్నమై
యుండు ననియుఁ గావున నారయక విత్వ మిందును గొంత చేరియుండు ననియుఁ గనుక నేయిది
పోతనరచనవలె సమంజసమును బ్రాథమము గాదయ్యె ననియునూహింపఁ దగి యున్నది.

1. నావరణపటలి † కొనఁగును దీప్తిన్.

దక్షిణాల్ దేవతాధ్యానోదనుగత, తంత్రవ్రతోద్దేశ్యధరణీసురులు

తే. సర్పణంబులు బోధాయనాదీకర్త

సరణి మొద లగుయజ్ఞోపకరణసమితి

యంతయును నమ్మహాశ్మిత్రయవయవములు

గాఁగఁ గల్పించె విధివత్ప్రకారమునను.

96

క. యజ్ఞాంగి యజ్ఞ ఫలదుఁడు, యజ్ఞేశుఁడు యజ్ఞ కర్త యగుభగవంతుఁ

యజ్ఞ పురుషుఁగా మానస, యజ్ఞముఁ గావించితిం దదీర్పణబుద్ధిన్.

97

క. అప్పుడు బ్రహ్మలు దమలో, దప్పక ననుఁ జూచి సముచితక్రియు ¹లగుచు

న్నప్పరమేశున కభిమత, మొప్పఁగఁ దగున ప్తతంత్రపులు గావింపన్.

98

చ. మనువులు దేవదానవులు² మానవనాథులు మర్త్యకోటి ³దా

రనయము వారివారికిఁ బ్రియం బగు దేవతలన్ గుఱించుచున్

ఘన మగునిష్ఠ యజ్ఞములఁ గైకొని చేసిరి తత్ఫలంబు ల

య్యనుపమమూర్తి యజ్ఞ మయుఁడైన రమావరుసందుఁ జెందఁగన్.

99

క. సువ్యక్తితంత్రరూపకుఁ, డవ్యక్తు డనఁతుఁ డభవుఁ గ డాధ్యం డీశుం

డవ్యయఁ డగుహరి సురిగణ, సేవ్యుఁడు క్రతుఫలదుఁ డగుటఁ గ జేసిరిమఖిముల్

క. అగుణుం డగుపరమేశుఁడు, జగములఁ గల్పించుకొఱకుఁ గ జతుర మాయా

సగుణుం డగుఁ గావున హరి, భగవంతుం డనఁగఁ బరఁగె గ భవ్యచరిత్రా. 101

క. విశ్వాత్ముడ విశ్వేశుఁడు, విశ్వమయుం డఖిలనేత గ విష్ణుఁ డజుం డీ

విశ్వములో దా నుండును, విశ్వము దనలోనఁ జాల గ వెలుఁగుచు నుండున్.

చ. ఆతనినియై క్తిజేసి సచరచరభూతసమేతసృష్టి నే

వితతమగా సృజింతుఁ బ్రభవవిష్ణుఁడు విష్ణుఁడు ప్రోచుఁ బార్వతీ

పతి లయ మొందఁ జేయు హరి గ పంకరుహోదరుఁ డాదిమూర్తి య

చ్యుతుఁడు త్రిశక్తియుక్తు డగు⁴చుండును నింతకుఁ దాన మూల మై.

103

క. విను వత్స నీవు న న్నడి, గినప్రశ్నకు నుత్తరంబు గ కేవలపరమం

బును బ్రహ్మం బీయఖిలం, బున కగు నాధారహేతుభూతము సుమీమా.

104

క. హరి భగవంతుఁ డనంతుఁడు, గరుణాంబుధి సృష్టికార్యకారణహేతు

స్ఫురణుం డవ్విభుకంటెం, బగుఁ డన్యఁడు లేడు తండ్రి గ పరికింపంగన్. 105

సీ. ఇది యంతయును నిక్కశ్రమే బొంక మత్కంత, మతిఁ దద్గుణధ్యానశ్రమహిమఁజేసి

పరికింప నేనేమి గ వలికిన నది యెల్ల, సత్యంబ యగు బుధశస్త్రత్య వినుము

ధీయుక్తమామకేంద్రియములు మఱచియు, బొరయ వసత్పథస్ఫురణలెందు

నది గాక మత్తను గ వామ్నాయతుల్యంబు, నమరేంద్రవందనీయంబునయ్యె

1. 'లగుచు' న్నప్పరమేశు' అనియే వ్రా. ప్ర. 2. 'యన్, అనయము' వ్రా. ప్ర

3. మంత్రరూప 4. చున్నతఁ డింతకు.

తే. దవిలి యద్దేవదేవునిభవమహాబ్ధి, తారణంబును మంగళకారణంబు
నఖిలసంపత్కరంబు నై శ యలకుపాద,వనజమున కే నొనర్చెద శ వందనములు.

ఉ. ఆనలినాక్షునందనుఁడ శ నయ్యుఁ బ్రజాపతి నయ్య యోగవి
ద్యావిపుణుండ నయ్యును బశదంపడి మజ్జనన ప్రకారమే
యేను నెఱుంగ నవ్విభునిర్ముద్ధమహా త్మ మెఱుంగ నేర్తునే
కానఁబడున్ రమేశపరికల్పితవిశ్వము గొంతకొంతయున్. 107

మ. విను వే యేటికిఁ దాపసస్రవర యశ్వినాత్ముఁ డీశుండు దాఁ
దనమాయామహిమాంతముం దెలియఁగాఁ శ దధ్యంబుగాఁ జాలఁ డ
న్నను నే నైనను మీర లైన సుర లై శ నన్ వామదేవుండు నై
నను నిక్కం బెఱుంగంగఁ జాలునుమె ²జ్ఞానప్రక్రియాయుక్తులన్. 108

వ. అమృతహాత్ముం డైనపుండరీకాక్షుండు సర్వజ్ఞుం డంటేని. 109

క. గగనము దనకడపలఁ దాఁదగ నెఱుంగనికరణి విఘ్నఁడు శ దా నెఱుంగఁ డనన్
గగనప్రసవము లే దన, నగునే సర్వజ్ఞమునకు శ హాని దలండున్. 110

చ. తలకొని యమృతహాత్ముఁడు శ దాల్చినయమ్యవతారకర్మముల్
వెలయఁగ నస్మదాదులము శ వేయివిధంబుల సన్నుతెంతు మ
య్యఁ ఘు ననంతునిం జినచిదాత్మకు నాద్యు ననీశు నీశ్వరుం
దెలియఁగ నేర్తుమే తవిలి శ దివ్యచరిత్రున కేను మ్రొక్కెదన్. 111

మ. పరమాత్ముం డజఁ డీజగంబుఁ బ్రతీకల్పంబందుఁ గల్పించుఁ దాఁ
బరిరక్షించును ద్రుంచు నట్టియనఘున్ శ బ్రహ్మాత్ము నిత్యున్ జగ
ద్భరితుం గేవలు నద్వితీయుని విశుద్ధజ్ఞాను సర్వాత్ము నీ
శ్వరు నాద్యంతవిహీను నిర్గుణుని శశ్వత్కర్మా ర్థిఁ జింతించెదన్. 112

చ. సరసగతిన్ మునీంద్రులు ప్రసన్నశరీరహృషీకమానస
స్ఫురణ గలప్పు డవిభునిభూరికళాకలితస్వరూపముం
దర మిడి చూతు రెప్పుడుఁ గుఠర్కతమోహతిచేత నజ్ఞ తం
బొరసినయప్పు డవిభునిభూర్థిఁ గనుంగొన లేరు నారదా. 113

వ. అని వెండియు ని ట్లను ననఘా యమృతహానీయతేజోనిధి మొదలియవతారంబు
³సహస్రశీర్షాదియుక్తం బును ప్రకృతిప్రవర్తకం బగునాదిపురుషరూపం బగు
నందుఁ గాలస్వభావంబు లనుశక్తు లుదయించె నందుఁ గార్యకారణరూపంబయిన
ప్రకృతి జనించెఁ బ్రకృతివలన మహా తత్త్వంబును దానివలన సహంకారత్ర
యంబును బుట్టె నందు రాజసాహంకారంబువలన నింద్రియంబులును దామ
సాహంకారంబువలన భూతకారణంబు లయినశబ్దస్పర్శరూపరసగంధతన్మాత్రం

1.దదీయపరికల్పిత. 2.విజ్ఞానక్రియాయుక్తులన్ .3. 'సహస్రమస్తకుం డగునాదిపురుషుం
దుష్కరం బయ్యె నందు' అనియే వ్రాతప్రతులు.

బులునం బొడమెఁ బంచతన్మాత్రంబువలన గగనానిలవహ్నిఁగలిగరాదికంబైన
భూతపంచకంబు గలిగెనందు జ్ఞానేంద్రియంబు లయినత్వచ్ఛక్తుశ్శోత్రజిహ్వ
ఘ్రాణంబులును గర్మేంద్రియంబు లైనవాక్పాణి పాదపాయూపస్థంబులును మ
నంబును జనియించె నన్నింటిసంఘాతంబున విశ్వరూపుం డయినవిరాట్పురుషుం
డు పుట్టె నతనివలన స్వయంప్రకాశుం డైనస్వరాట్టు సంభవించె నందుఁ జరా
చరరూపంబుల స్థావరజంగమాత్మకం బయినజగత్తు గలిగె నందు సత్త్వరజస్త
మోగుణాత్మకుల మయినవిష్ణుండును హిరణ్యగర్భుండ నయినయేచునురుద్రుండు
నుం గలిగితి మందు సృష్టిజననకారణం డయినచతుర్ముఖుండు పుట్టె వానివలన
దక్షోదు లగుప్రజాపతులు దొమ్మిండు గలిగి రందు ¹భగత్ప్రముఖు లైనసనక
సనందనాదియోగీంద్రులును నాకలోకనివాసు (లయినవాసవాదు)లును (ఖగలోక
పాలకు లగుగరుడాదులును నృలోకపాలకులకుఁ గుమనుమాంధాత్మప్రముఖులును
దలలోకపాలకు లగునంతవాసుకి ప్రభృతులును) గంధర్వసిద్ధవిద్యాధరచారణ
సాధ్యరక్షోయక్షోరగనాగలోకపాలురును మఱియు ఋషులును బిశ్వదేవతలు
ను దైత్యదానవభూతప్రేతపిశాచకూశ్మాండపశుమృగాదులును నుద్భవించి టిట్టి
జగత్ప్రథమోద్భవంబు మహత్తత్త్వసృష్టియును ద్వితీయం బఖండసంస్థితంబును
దృతీయంబు సర్వభూతజననంబును గలిగియుండు నందు మహదైశ్వర్యతేజోబల
సంపన్ను లైనపురుషులు స్వాత్ముం డైననారాయణునిక శాంశసంభవులుగా నె
ఱుంగు మప్పుండరీకాక్షునిలీలావతారంబు లనంతంబులు దత్కర్మంబులులెక్క
వెట్ట నెవ్వరికి నలవి గా దయినను నాకుం దోచినంత నీ కెఱింగించెద వినుము.

●●— శ్రీమన్నారాయణునిలీలావతారంబుల ముఖ్యవర్ణనము. ●●—

- ఉ. అన్యథానులాపము లగ్రహర్నిశమున్ వినునట్టిసత్కిరీయా
శూన్యము లైనకర్ణముల క్ సూరిజన స్తుతె సర్వలోకస
మ్మాన్యము నై తనర్చుహరిమంగళదివ్యకథామృతంబు సౌ
జన్యతఁ గ్రోల వయ్య బుధశస్త్రమ యే వివరించి చెప్పెదన్. 115
- వ. అని పలికి మఱియు ని ట్లనియె. 116
- మ. కనకాక్షుండు భుజావిజృంభణమునన్ క్ ట్మోచ క్రమం జాఁపఁ జ
ట్టినమాడ్కిం గొని పోవ యజ్ఞమయ²దంష్ట్రీస్వాకృతిం దాల్చి య
ద్దనుజాధీశ్వరుఁ దాకి యబ్ధినడుమన్ క్ దంష్ట్రీహతిం ద్రుంప థా
త్రిసి గూలెం గులిశాహతిం బడుమహాశ్రద్రిం బోలి యత్యుగ్రతన్. 117
- వ. మఱియు సుయజ్ఞావతారంబు విను మని యి ట్లనియె. 118
- సీ. ప్రకటించిం బ్రజాపతికిని స్వాయంభువుగూఁతు రాకూతి క్ యనులతాంగి
కర్ణి జన్మించి సుయజ్ఞుండు నా నొప్పు, నతఁడు దక్షిణ యనునతివయందు

1. 'భవదీ ముముఖు లైన' వ్రా. ప్ర. 2. 'దంష్ట్రీ' కూపమున్ వ్రా. ప్ర.

- సుయమనామామరస్సోమంబుఁ బుట్టిచి, యింద్రుఁడై వెలసి యుగపేంద్రలీల
నఖిలలోకంబులయ్యార్తి హరించిన, నతనిమాతామహుం యడైనమనువు
- తే. దననుకంబునఁ దచ్చర్చిత్రమున కలరి, పరమపుణ్యండు హరి యని పలికెఁగాన
యంచితజ్ఞాననిధియైసుతయజ్ఞుఁ డెలమి, దాపసోత్తమ హరియవతార మయ్యె.
- వ. అని చెప్పి (సాంఖ్యయోగప్రవర్తకాచార్యవర్యుం డగు) కపినియవతారంబు
విచు మని యిట్లనియె. 120
- చ. ధృతమతి దేవహూతికిని యదివ్యచిభుఁ డగుకర్దమప్రజా
పతికిఁ బ్రమోద మొప్ప నవభామలతోఁ గపిలాఖ్యుఁ బుట్టి యే
గతి హరి పొందు నట్టిసుభద్రగం బగుసాంఖ్యము దల్లి కిచ్చి దు
ష్కృతములు వాపి చూపె మునిశసేవిత మై తనరారుమోక్షమున్. 121
- వ. మఱియు దత్తాత్రేయావతారంబు వినుము. 122
- సీ. తాపసోత్తముఁ డత్రి యదనయునిఁ గోచి ర, మేఘ వేడిన హరి యేను నీకు
ననఘ వత్తుఁడ నెతి యని పల్కుకతమున, నతఁడు దత్తాత్రేయుఁ యడై జనించె
నమ్మహాత్మునిచరణాబ్జపరాగసం, దోహంబుచేఁ బూతఁడేఱు లగుచు
హైహయయమవంశ్యు యై హి కాముష్మిక. ఫలరూప మగుయోగజలము వడసి
- తే. సంచితజ్ఞానఫలసుఖైశ్వర్యశక్తి, శౌర్యములఁ బొంది తమకీర్తిసదల వెలుఁగ
నిందు నందును వాసికి యెక్కి రట్టి, ¹దివ్యతరమూర్తి విష్ణు సుతరింపఁ దరమె.
- వ. వెండియు సనకాద్యవతారంబు వినుము. 124
- సీ. అనఘాత్మ యేను గల్గల్పాదిని విశ్వంబు, సృజియింపఁ దలచి యాచితతపంబు
నర్థిఁ జేయుచు నస యని పల్కుటయు నది, కారణంబుగ సనాఖ్యులచు గలన
సందన సనక సనత్కుమార సనత్సు, జాతులు నల్వరు యసంభవించి
మాససపుత్రులై యనుహి నుతి కెక్కిరి, సోయినకల్పాంతమున²నశించి
- తే. నట్టియాత్మీయతత్త్వంబు యపుట్టఁ జేసి, సాంప్రదాయికభంగిని యజగతి నెల్లఁ
గలుగఁజేసిరి యవ్యిష్ణుకళలఁ దనరి, నలుపు రయ్యును నొక్కఁడనయచరిత్ర.
- వ. మఱియు నరనారాయణావతారంబు వినుము. 126
- క. గణుతింపఁగ నరనారాయణు లన ధర్మునకు నుదయ యమందిరి దాక్షా
యణి యైనమూర్తివలనం, బ్రణుతగుణోత్తరులు పరమరూపావనమూర్తుల్. 127
- క. అనఘులు బదరీవనమున, వినుతతపోవృత్తి నుండ యవిబుధాధిపుఁడు
మనమున నిజపదహానికి, ఘనముగఁ జిత్తించి దివిజకాంతామణులన్. 128
- క. రావించి తపోవిఘ్నముఁ, గావించుం డనుచుఁ బనుపఁ యగడు పేడుకతో
భావభవానీకిను లనఁ, గా వనితలు సవిరి బదరికావనమునకున్. 129
- వ. అందు. 130

- మ. నరనారాయణులున్నచోటికి మకున్నారీసమూహంబు భా
స్వరలీలం జని రూపవిభ్రమకళాచాతుర్య మే పారంగా
బరిహాసోక్తుల నాటపాటలఁ జరింపఁ జూచి నిశ్చింతతన్
భరితధ్యానతపఃప్రభావనిరతిం శ బాటించి నిష్కాము లై. 131
- క. క్రోధము దమతపములకును, బాధక మగు టెఱిగి దివిజశ్రభామలపై న
మృధాత్మకు లొకయింతయుఁ, గ్రోధముఁ దేరెరి సత్త్వగుణసంగతు లై. 132
- క. నారాయణుఁ డప్పుడు దన,యూరువు వెనఁ జీఱ నందు శ నుదయించెను బెం
పారంగ సూర్యశీమఖి, నారీజనకోటి దివిజశ్రనారులు మెచ్చన్. 133
- క. ఊరువులందు జనించిన, కారణమున సూర్యశి యన శ ఘనతకు నెక్కెన్
వారలరూపవిలాసవి, హారములకు నోడి రంత శ నమరీజనముల్. 134
- వ. అంతం దాము నరనారాయణులతపోవిఘ్నంబు గావింపం బూని చేయువిలాసం
బులు (మానసికసంకల్పమాత్రంబున సృష్టిసితీసంహారంబు లొనర్పఁజాలు)నమ్మ
హాత్ములదెసం బసికి రాక కృతఘ్ననకుం చేయునుపశ్యజులుంబోలె నిష్ఫలంబు
లైన సిగ్గునం గుందుచు సూర్యశిం దమకు ముఖ్యురాలిఁగాఁ గైకొని తమవచ్చిన
జాడన మరలి చని రంత. 135
- క. కామము దహించెఁ గ్రోధము, హామహిమను రుద్రుఁ డట్టిశ్రయవమర్షంబున్
ధీమంతలు గెలిచి రనం, గామము గలుచుటలు సెప్పఁగ నేమిటికెన్. 136
- వ. అట్టిసరనారాయణావతారంబు జగత్సావనం బై విలసిల్లె వెండియు ధ్రువావ
తారంబు వివరించెద వినుము. 137
- సీ. మానితచరితుఁ డుత్తాసపాదుం డను, భూవర్యేణునకు సత్పుత్రుఁ డనఁగ
నుదయించి మహిమఁ బెం శ పొంది బాల్యంబున, జనకునికడ నుండి శ సవతితల్లి
దను నాడువాక్యాస్త్రతతిఁ గుంది మహితత, పంబు గావించి కాయంబుతోడఁ
జని మింట ధ్రువపదస్థాయి యై యటమీఁద, నర్థివ గ్గించుభృ శ గ్వాదిమునులుఁ
తే. జతురగతిఁ గ్రింద వర్తించున ప్తయుషులుఁ
బెంపుఁ దీపింపఁ డన్ను నుత్తింపుచుండ
ధ్రువుఁడు నా నొప్పి యవ్వొప్పుతుల్యుఁ డగుచు
నున్న పుణ్యాత్ముఁ డిప్పుడు శ నున్నవాఁడు. 138
- వ. మఱియుఁ బృథునియవతారంబు వినుము. 139
- ఉ. వేగుఁడు విప్రభాషణ⁴పవిప్రహరచ్యుతభాగ్యపౌరుషం
డై నిరయంబునం బడిన శ నాత్మతనూభవుఁ డై పృథుండు నాఁ

132-వ 133-వ పద్యములకు నడుమ 'ఇట్లున్నయెడ' అనువచనము కొన్నిటఁ గాని
పించుచున్నది. 1. 'కామని' అచ్చుప్రతి. 2. యవమర్షాశ్కన్. 3. జతురగతి నిందు. 4. 'పవ
చ్యుతభాగ్యవిహీనపౌరుషం, డై' అ. ప్ర.

బూని జనించి తజనకుఁ శ బున్నరకంబును బాపి మేదినిఁ
ధేనువుఁ జేసి వస్త్రవిత్తతిం బిదికెఁ హరిసత్కళాంశుఁడై.

140

వ. అని మఱియు వృషభావతారంబు నెఱింగింతు విను మాగ్నిధ్రుం ¹డనువానికి
సుదేవివలన నాభి యనువాఁ డుదయించె నతనికి మేరుదేవియందు హరి వృష
భావతారంబు నొంది జడస్వభావంబైనయోగంబుదాల్చిప్రశాంతాంతఃకరుణం
డును బరిముక్తనగుండును నై పరమహంసాభిగమ్యం బయినపదం బిది యని
మహర్షులు వలుకు చుండం జరిగె మఱియు హయగ్రీవావతారంబు సెప్పెద
వినుము.

141

చ. అనఘచరిత్ర మన్మథమునందు జనించె హయాననాఖ్యతఁ
వినుతసువర్ణ వర్ణుడును శ వేదమయుం డఖిలాంతరాత్మకుం
డనుపమయజ్ఞపూరుషుఁడు శ నై భగవంతుఁడు దత్సమస్తపా
వన మగునాసికాశ్వచక్రవర్తములం దుదయించె వేదముల్.

142

వ. మఱియు మత్స్యవతారంబు వినుము.

143

సీ. ఘనుఁడు వైవస్వతఃమనువుకు దృష్ట మై, యరుదెంచినట్టియుగాంత²సమయ
మందు విచిత్రమత్స్యవతారముదాల్చి, యఖిలావసీమయం శ బగుచుఁ జాల
సర్వజీవులకు నాశ్రయభూతుఁ డగుచు నే, కార్ణవం బైనతోయమాననడుమ
మన్మథిశ్ల ధవేదఃసార్గంబులను జిక్కు, పడ కుండ శాఖ లేర్పడఁగ జేసి

తే. దివ్య లర్థింప నాకర్ణిఁదెచ్చియిచ్చి, మనువు నెక్కినవెన్నావ శ వసధిసడును
మునుఁగ కుండంగ సరసిన్త్రయనిమిషావ, తాం మేకినుతియింపఁడిరమె వత్స.

వ. మఱియుఁ గూర్మావతారంబు వినుము.

145

మ. అమృతోత్పాదనయత్ను లై విబుధదైత్యానీకమల్ నుందరా
గముఁ గవ్వంబుఁగఁ జేసి యబ్ధి దహవంఁగాఁ గవ్వపుంగొండ వా
ర్థి మానుంగఁ హరి గూర్మరూపమున నక్షత్రం దాల్చెఁ దత్సర్వత
భ్రమణవ్యాజత వీపుఁదీట శమియింపఁ జేయఁగా నారదా.

146

వ. వెండియు నృసింహావతారంబు వినుము.

147

మ. సురలోకంబుఁ గలంచి దేవసమితిఁ శ స్రుక్కించి యుద్యద్గదా
ధరుఁడై వచ్చునిశాచరుం గని కన్ద్రంష్ట్రాకరాశాస్యవి
స్ఫురితభూకుటితో నృసింహగతి రక్షోరాజవక్షంబు భీ
కరభాస్వన్నఖరాజిఁ ద్రుంచెఁ ద్రిజగత్కల్యాణసంధాను యై.

148

వ. ఇంక నాదిమూలావతారంబు సెప్పెద వినుము.

149

1. 'డనువానికి నాభియను.....మేరుదేవి యనునామాంతరంబు గల సుదేవియందు' అచ్చు ప్రతి. 2. మందు, నాన్నత్యలీల మత్స్యవతారము.

మ. కనినాథుండు జలగ్రహగ్రహణదాఃఖాక్రాంతుఁడై వేయివ
 త్రయమూల గుయ్యిడు చుండ వేల్పులకు విశ్వవ్యాప్తి లే కుండుట
 హరి నీవే శరణంబు నా కనినఁ గు య్యాలించి ¹వేవేగ వా
 శ్చగమం ద్రుంచి కరీంద్రుఁ గాచె మహితోత్సాహంబునం దాపనా.

వ. మఱియును వామనావతారంబు వినుము. 151

నీ. యజ్ఞేశ్వరుం డగు-హరి విష్ణుఁ డదితినం, తానంబునకు నెల్లఁ క్క దమ్మఁడయ్యుఁ
బెం పాఠగుణములఁ క్క బెద్ద యై వావన, మూర్తితో జలిచ క్రవర్తిఁ జేరి
తద్భూమి మూఁడుపాదముల నడిగి ప,దత్రయంబునకు జగత్త్రయంబు
వంచించి కొనియను క్క వాసవునకు రాజ్య, మందింపనీశ్వరుం, డయ్యమొఱంగి
తే. యధిరూపంబుగై కొనియడుగవలసె, ధార్మికసాము వినయోచితను లఁగాని
వెడఁగుఁదనముననూరకకవిగ్రహించి, చలన మందింపరాదు నిశ్చయమపుత్ర.

చ. ౨ లి నిజమాళి నవ్వునిరసాదనరోరుమాభవ్యతీర్థము
 త్కలిక ధరించి తన్నును జగత్త్రయమున్ హరి కిచ్చి కీర్తులన్
 నిలిపె వసుంధరాస్థలిని న్నిర్జరలోకవిభుత్వహానికిం
 దలఁచక శుక్రమాటలకుఁ న్దారక భూరివదాన్యశీలుడై.

వ. మఱియు నప్పగమేశ్వరుండు నారదా నీకు హంసావతారంబు నొంది యతిశయ భక్తియోగంబున సంతృప్తాంతరంగుం డగుచు నాత్మతత్వప్రదీపకం బగు భాగవతమహాపురాణం బుపదేశించె మన్వవతారంబు నొంది స్వకీయలేజః ప్రభావంబున నప్రహతం బైనచక్రంబు ధరియించి దష్టవర్తను లైనరాజుల డండించుచు శిష్టప్రతిపాదనంబు సేయుచు నాత్మీయకీర్తించుదిక్కిలు సత్యలోకం బున వెలింగించె మఱియు ధన్వంతరి యన నవతరించి తననామస్మరణంబున భూజనంబులకు సకలరోగనివారణంబు సేయుచు నాయుర్వేదంబు గల్పించె నింకఁ బరశురామావతారంబు వినము.

మ. ధరణీకంటకః తై నహైహయనశరేంద్రవ్రాతముః భూరివి
స్ఫురితోదారకుతారధారః గలనః ॥ ముయ్యేడుమాఱుల్ పారిం
బూరి మర్దించి సమస్తభూతలము విఘ్నల్ వేడఁగానిచ్చి భా
సురకీర్తిఁ జమదగ్నిరాముఁ డన మింగుచుం దాపసేంద్రోత్తమా.

వ. మఱియు శ్రీరామావతారంబు సెప్పెద వినుము. 156

సీ. తో యజహితవంశశ్రద్ధుగ్ధపారావార, రాకావిహరైశ్చైరవహితండుఁ
గమనీయకోసప్రత్యౌభృత్సతాగర్భ, శుక్తిసంపుటలసన్మోక్షకంబు
నిజపాదసేవకృత్రజదుఃఖనిబిడాంధ, కారవిస్ఫురితపంక్తరుహసఖుఁడు
దశరథేశ్వరకృతాధ్వరవాటికాప్రాంగ, నాకరదేవతానోకహంబుఁ

తే. జటులదాననగహనన్దేశ్యానరుండు, రావణాటోపశైలపురందరుండు
 నగుచు లోకోపకారార్థం మవతరించె, రాముడై చక్రి లోకాభిరాముఁ
 క. చిత్రముగ భరతలక్ష్మణ, శత్రుఘ్నుల కర్థి నగ్రజన్మం డగుచున్ [డగుచు.
 ధాత్రి రాముఁడు వెలసె బ, విత్తుఁడు దుర్భవలతాభవిత్రుం డగుచున్. 158
 వ. అంత 159

సీ. కిసలయుఖిఁడెందుఁబిసకుండ¹ పద్మాబ్జ, పదఫాలభుజరదశపాణినేత్రఁ
 గాహళకరభచక్ర వియత్నులినశంఖ జంఘోరుకుచమధ్యజఘనకంఠ
 ముకురచందనబింబశుఃగజశ్రీకార, గండగంధోష్ఠకగమనకర్ణఁ
 జంపకేందుస్వర్ణశఫరధనుర్మీల, నాసాననాంగదృశగూఢ్భిశిరోజ
 తే. నలిసుధావర్తకుంతలహాసనాభి, లిత జనకావనీపాలశిష్యకాల
 లామఁ బరిణయ మయ్యె లలలాటనేత్ర, కార్ముకధ్వంస ముంకువరగాఁగ నతఁడు.
 వ. అంత. 161

క. రామున్ మేచకజలద, శ్యామున్ సుగుణాభిరామున్ సద్వైభవసు
 త్రామున్ దుష్టనిశాటవి, రాముం బొమ్మనియెఁ బంక్తిరథుఁ డడవులకున్.
 వ. ఇట్లు పంచిన. 163

చ. అరుదుగ లక్ష్మణుండు జనకాత్మజయుం దనతోడ నేగుదే
 నరిగి రఘూత్తముండు ముదన్ మారఁగఁ జొచ్చెఁ దరతు సింహ సూ
 కర కరి ఘండరీక కపిన్ ఖడ్గ కురంగ వృకాహి భల్ల కా
 సరముఖవన్యసత్వచయఃచండతరాటవి దండకాటవిన్. 164

క. ఆననమున వసియించి నృపావననయశాలి యిచ్చెన్ నభయములు జగ
 త్పావనమునిసంతతికిఁ గృపావనఁ ధి యైవరామభద్రుం డెలమిన్. 165

క. ఖరకరకులజలనిధిహిమ, కరుఁ డగురఘురామవిభుఁడున్ గఱకటితోడన్
 ఖరుని వధించెను ఘనభీ, కరశరముల నఖిలజనులున్ గర మరు దండన్. 166

క. హరిసుతుఁ బరిచరుఁగాఁ గొని, హరిసుతుఁ దునుమాడి పనిచెఁహరిపురమునకున్
 హరివిభునకు హరిమధ్యను, హరిరాజ్యపదంబు నిచ్చెన్ హరివిక్రముఁ డై. 167

వ. అంత సీతాసమిత్తంబునం ద్రిలోకకంటకుం డగుదశకంఠు దునుమాడుటకు నై
 కపిసేనాసమేతుం డయి చని మాందట నతిదుర్గమం బయినసముద్రంబు పేర్చి
 తెరువు సూప కున్న నలిగి. 168

మ. వికటభ్రూకుటిఫాలభాగుఁ డగుచున్ న వీరుండు క్రోధారుణాం
 బకుఁ డై చూచినయంతమాత్రమున నశ్పాథోధి సంతప్తతో
 యకణ గ్రాహ తిమింగిల ప్లవ ధులీన్ వ్యాళ ప్రవాళోర్మిభృ
 ద్భక కారండవ చక్ర ముఖ్యజలసత్త్వశ్రేణితో నింకినన్. 169

1. పద్మాస్త్ర. 2. శంపాధనుర్మీల.

వ. అయ్యవసరంబున సమద్రుండు గరుణాసమద్రుం డగుశ్రీరామభద్రుని శరణంబు సొచ్చినం గరుణించి యెప్పటియట్ల నిలిపి నలునిచే నేతువు ఒంధింపించి తన్నార్గంబునం జని. 170

మ. పురముల్ మూడును నొక్క బాణమున నిర్మూలంబు గావించుశంకరుచందంబున నేర్చె రాఘవుడు లంకాపటణం బిద్దగోపురశాలాంగణవార్మ్యరాజభవనప్రద్యల్పితోళీకవాటరథాశ్వద్విషశస్త్రమందిరనిశాటశ్రేణితో వేల్మిడిన్. 171

క. రావణు నఖిలజగద్విద్రావణు బరిమాచ్చి నిలిపె శరత్కోవిభుఁ గారావణుననుజన్ముని నై, రావణసితకీర్తి మెఱసి శరాఘవుఁ డెలమిన్. 172

సీ. ధర్మసంరక్షకత్వప్రభావుం డయ్య, ధర్మవిధ్వంసకత్వమునఁ బొదలి ఖరదండనాభిముఖ్యతఁ బొంద కుండియు, ఖరదండనాభిముఖ్యతను మెఱసి పుణ్యజనావనస్సూర్తిఁ జెం పొందియు, బుణ్యజనాంతకస్ఫురణఁ దనరి సంతతాశ్రితవిభీషణుఁడు గా కుండియు, సంతతాశ్రితవిభీషణత నొప్పి

తే. మించెదనకీర్తిచేత వాసింపె దిశలు, దరమె నుతియింప జగతి నెవ్వరికినైనఁ జారుతరమూర్తి నవనీశఃచక్రవర్తి, బ్రకటగుణసాంద్రు దశరథశరామచంద్రు.

వ. అట్టిశ్రీరామావతారంబు జగత్సావనంబు నస్మత్ప్రసాదకారణంబును నై నుతి కెక్కె నింకఁ గృష్ణావతారంబు వివరించెద వినుము. 174

సీ. తాపసోత్తమ విను శ దైత్యాంశములఁ బుట్టి, నరనాథవితతి సేనాసమేతు లగుచు ధర్మేతరు శలై ధాత్రిఁ బెక్కుబాధల నలంచుటఁజేసి శ ధరణి వగలఁ బొందుచు వాపోవ శ భూభార ముడుపుట, శై హరి పరుఁడు నాశరాయణుండు 1 తనమేనిధవళాస్థితపుఁశేషయుగమున, బలరామకృష్ణరూపములఁ దనరి

తే. యదుకులంబున లీలతోనుడయ మయ్యె, భవ్యయశుఁ డగువసుదేవుభార్యలైన రోహిణియుదేవకియనను శరూపవతుల, యందునున్మత్తదైత్యసంహారియగుచు.

వ. ఇట్లు పుండరీకాక్షుం డగునారాయణుండు సమస్తభూభారనివారణంబు సేయం దనమేని కేకద్వయంబ చాలు నని యాత్మప్రభావంబు దెలుపుకొఱకు నిజకళాంశ సంభవులైనరామకృష్ణులదేహవర్ణంబులు శ్వేతకృష్ణంబు లని నిర్దేశించుకొఱకు సితాసితకేశద్వయవ్యాసంబున రామకృష్ణాఖ్యల నలరి యవతరించె నందు భగవంతుండును సాక్షాద్విష్ణుండును నై నకృష్ణుండు జనమార్గవర్తి యయ్యును నతిమానుషకర్మంబుల నాచరించుటఁజేసి కేవలపరమేశ్వరుం డయ్యె నమ్మహాత్ముం డాచరించుకార్యంబులు లెక్కవెట్ట నెవ్వరికి నలవి గా దయినను నాకు గోచరించినయంత యెఱింగించెద వినుము. 176

క. నూతనగరళి స్తని యగు, పూతన బురిటింటిలోనఁ శ బాతులశిశు పై

చేతనమును హరియించి ప, రేతనగరమునకు ననిచే ర గృష్ణుడు వెలుచన్.

క. వికటముగ నిజపదాహతిఁ, బ్రకటముగా మూఁడు నెలలరబాలకుఁ డై యా
శకటనిశాచరు నంతక, నికటస్థునిఁ జేసె భ క్తనికరావనుఁ డై. 178

క. ముద్దులకొమరుని వ్రేతల, రద్దుల కై తల్లి తోల ర రజ్జునఁ గట్ట
1 నమ్మిద్దు లన మిన్ను ముట్టిన, మద్దుల వడిఁ గూల్చె జనసమాజము వొగడన్.

మ. 2 మదిఁ గృష్ణుండు యశోదబిడ్డఁ డని నశమ్మం జాల యోగీంద్ర త
ద్వదనాంభోజములోఁ జరాచరసమృ స్తప్రాణిజాతాటవీ
నదనద్యద్రిపయోధియు క్త మగు నానాలోకజాలంబు భా
స్వదనూనక్రియఁ జూపెఁ దల్లికి మహాశ్చర్యంబు వాటిల్లఁగన్. 180

చ. వరయమునానదీప్రాదః ప్రవాసకుఁ డై నిజవక్త్రనిర్గత
స్ఫురితవిషాంబుపానమున ర భూజచుల్ మృతిఁ బొందఁ జేయుభీ
కరగరళద్విజిహ్వఁ డగుశకాలియపన్నగుఁ దన్నదంబుఁ జె
చ్చెర వెడిలించి కాచె యదుశసింహుఁడు గోపకగోగణంబులన్. 181

మ. తనయా 3 గోపకు లొక్క రేయితటి నిరద్రం జెందఁ గార్చిచ్చు వ
చ్చినఁ గృష్ణా మము నగ్నిపీడితుల రక్షింపం దగుం గావవే
యవినం గన్నులు మీరు మోడ్చుఁ డిదె దానాగ్నిన్ వెన న్నార్తు నే
నన వా రట్ల యొనర్ప మ్రింగె శిఖఁ బ్రద్యాతుండు లీలాగతిన్. 182

క. మందునిగతి యమునాంబువు, లందు సిసిం గ్రుంకి బద్ధుఁ డై చిక్కినయా
నందుని వరుణునిబంధన, మందు నివృత్తునిఁగఁ జేసె ర హరి సదయుం డై. 183

మ. హమసూనుం డగుదానవుండు నిజమాయా గోపరాజు గుహ
4 శ్రయ యశాన ట్లానరించి తత్పథము నీరంద్రంబు గావించినన్
రయ మొప్పం గుటిలాసురాధమునిఁ బోరం ద్రుంచి గోపావళిన్
దయతోఁ గాచినకృష్ణసన్మహిమ మేతన్మాత్రమే తాపసా. 184

క. దివిజేంద్ర ప్రీతిగ వ,ల్లవజను లేఁ టేటఁ జేయులాలితసవనో
త్సవము హరి మానిపిన గో,పవరులు గావింప కున్న ర బలరిపుఁ డలుకన్. 185

తే. మందగొందలమంద నశమందవృష్టి, గ్రందుకొనుఁడంచునింద్రుండుశమందలింపఁ
జండపవనసముద్ధాతశచటులవింయ, సమయాసంవ ర్తకాభీలశజలధరములు. 186

శా. సప్తస్కంధశిఖాకలాపరుచిమత్సైదామనీవల్లి కా
దీప్తోదగ్రముహు స్తమఃపిహితధాత్రీ భాగనిరంద్ర మై

1. 'బద్దులకు మిన్ను' అ. ప్ర. 2. 'మదిలోఁ గృష్ణుఁ డెకోద' అనియే వ్రాతప్రతులు.
3. 'యొక్కనిశంకు గోపము నిరద్రం' అనియే వ్రా. ప్ర. 4. 'శ్రయ అంగా నొనరించి' అనియే వ్రాతప్రతులు.

- సప్తాశ్వస్ఫురదిండుమండలనభ్రస్సంఛాదితాశాంతర
వ్యాప్తాంభోదనిరర్గళస్ఫుటశిలాశవాఃపూరధారాశ మై. 187
- వ. కురియ. వానజల్లువెల్లున రిమ్మలు గొని సొమ్మలువోయి గోకులం బాకులం బయి
కృష్ణ కృష్ణ రక్షింపు రక్షింపు మని యార్చిం బొంది కుయ్యడ నఖండకరుణా
సముద్రుండును భక్తజనసురద్రుముండును నగుచు బుండరీకాక్షుండు. 188
- శా. సప్తాబ్దంబులబాలుఁడై నిజభుజాస్తంభంబునన్ లీలతో
సప్తాహంబులు శైలరాజము లసఁచ్చత్రంబుగాఁ దాల్చి సం
గుప్తప్రాణుల జేసె మాధవుండు గోగోపాలకవ్రాతమున్
సప్తాంభోధిపరీతభూధరున కాశ్చర్యంబు చింతింపఁగన్. 189
- సీ. సాంద్ర శరచ్చంద్రచంద్రి కాధవళిత, విమలబృందావనవీధియందు
రాసకేళీమహోల్లాసుఁడై యత్ఫుల్లజలజాక్షుఁడొకనిశాసమయమునను
దనరారుమంద్రమధ్యమతారముల నింపు, దళుకొత్త రాగభేదములఁ జెలఁగి
ధైవతముషభగాంధారనిషాదపం, చమషడ్జమధ్యమస్వరము లోలిఁ
తే. గళలు జాతులు మూర్ఛనల్ గళుగ వేణు
నాళవివరాంగుళిన్యాసశలాలనమున
మహితగతిఁ బాడె నవ్యక్తమధురముగను
బంకజాక్షుండు దారువు గలంకురింప. 190
- మ. హరివంశోద్గతమంజులస్వననినాశ¹దాహూత లై గోపసుం
దరు లేతేర ధనేశుచారుఁడగు గంధర్వుండు గొంపోవఁ ద
త్తరుణుల్ గుయ్యడ శంఖచూడునిభుజాదర్పంబు మాయించి తాఁ
బరిరక్షించినయట్టికృష్ణుని నుతింపన్ శక్యమే యేరికిన్. 191
- చ. నరక ముర ప్రలంబ యవశన ద్విప ముష్టిక మల్ల కంస శం
బర శిశుపాల పంచజన గ పౌండ్రక పల్వల దంతవక్త్ర వా
నర ఖః సాల్య వత్స యక గ నాగ విదూరథ రుక్మి కేశి ద
ర్దుర వృష ధేనుక ప్రముఖదుష్టనిశాటులఁ ద్రుంచె వ్రేల్మిడిన్. 192
- వ. మఱియును. 193
- మ. బలభీమాంజనముఖ్యచాపధరరూపవ్యాజతం గూర్గ లన్
ఖలులన్ దుష్టధరాతలేశ్వరుల సంగ్రామైకపారీణిదో
ర్బలకేళిం దునుమాడి సర్వధరణీభారంబు మాయించి సా
ధుల రక్షించినయట్టికృష్ణుని చనంతయుం గొల్తు నెల్లప్పుడున్. 194
- వ. అట్టిలోకోత్కృష్టుం డైనకృష్ణునియవతారమాహాత్మ్యం బెఱింగింపితి నింక
వ్యాసావతారంబు వినుము. 195

1. 'దాహూత లై' అని వ్రా. 2. 'బలభీమాంజనచాపధరరూపవ్యాజతం' అని వ్రా.

- చ. ¹ ప్రతియుగమందు సంకుచితభావులు నల్పతరాయువుల్ సుదు
ర్గతికులు నైనమర్త్యుల కఃగమ్యములన్ స్వకృతంబులున్ సశా
శ్వతసులు నైనవేదతరుణాఖలు చా విభజించిట్టిన
న్నతుఁడు పరాశర ప్రియతిరూపఁడు నా హరి వుట్టె నర్మిలిన్. 196
- వ. మఱియు బుద్ధావతారంబు వినుము. 197
- మ. అతిలోభాత్ములు సూన్యతేతరులు భేదాచారసంశీలు రు
ద్రపాపంశమతౌఁధర్మములు జగత్సంహారు లై నట్టియా
²దితిసంజాతు లధర్మవాసనల వర్తింపం దదాచారసం
హతి మాయించి హరించె ద నవులః బద్మాక్షుఁడు బుద్ధాకృతిన్. 198
- వ. మఱియుం గల్యణతారంబు వినుము. 199
- మ. వనజాక్ష స్తవశూన్యు లై మఱి వషట్సాహస్రహాస్వధానాకృశో
భనరాహిత్ములు సూన్యతేతరులునుం ట బాపండులు నైనవి
ప్రకాయంబును శూద్రభూవులుః గలిం ట బాటిల్లినం గల్కి యై
జననం బంది యధర్మము న్నడఁచు సాస్థాపించు ధర్మం బిల్క 200
- వ. అని మఱియుః బితామహుండు నారదున కి ట్లనియె మునీంద్రా పుంకరీకాక్షుం
డంగీకరించిన లీలావతారకథాన్యత్కాంతంబు నేను నీకు నెఱింగించునితకుమున్న
హరి వరాహావ్యవతారంబు లంగీకరించి తత్ప్రయోజనంబులఁ దీర్చె మన్వంత
రావతారంబు లంగీకరించినవియు నంగీకరింప గలవియు నై యున్నయవి వర్త
మానంబున ధన్వంతరిపరశురామావతారంబులుం దాల్చియున్నవాఁడు భావికా
లంబున శ్రీరామావ్యవతారంబుల నంగీకరింపంగలవాఁడమృహాత్ముండు సృష్ట్యా
దికార్యభేదంబులకొఱకు మాయాగుణావతారంబు లందు బహుశక్తిధారణుం
డైన భగవంతుండు సర్గాదిని దపస్సులును నేనును ఋషిగణంబులును నవప్రజా
సతులును నై యవతరించి విశ్వోత్పాదనంబు గావించుచుండు ధర్మంబును విష్ణుం
డును యజ్ఞంబులును మనువులును సిద్ధాదిదేవగణంబులును ధాతృసతులును
నయి యవతరించె జగంబుల రక్షించు చుండు నధర్మంబును రుద్రుండును మ

1. "ఉ. ప్రత్యుగమందు సంకుచితభావులు నల్పతరాయువుల్ సుదౌ
ర్గతిగు లైనమర్త్యుని కఃగమ్యమునున్ స్వకృతంబు నిత్యమున్
సత్యము నైన వేదతరుణాఖలఁ దా విభజించినట్టియా
సాత్యపతేయమూర్తియయి జాతమునొందె హరి ప్రసన్నుడై." అనియేవ్రాతప్రశులం
దీపద్యము మాపట్టుచున్నది. మకారమును అచ్చుగాఁగొని పూర్వస్వరముతో సంధిచేయుట నాగయ
కవనమునఁ బెక్కుచోట్లఁ జూపఁబట్టెడి. 'యజ్ఞాంగుఁ డెజ్జ ఫలనుఁడు', 'మదిలోఁ గృష్ణుఁ డెశోద',
'ప్రత్యుగమందు' ఇత్యాదులు పెక్కుగలవు. పండితులుసాంతకవనముతో వీనిని ద్వివిధములఁ జెడిచి.
2. 'దితిసంతాన మనంతధామముల' వ్రా. ప్ర.

హోరగంబులును రాక్షసాసీకంబులును నై (యవతరించి) విలయంబు నొందించు
చుండు నితైఱంగునం బరమేశ్వరుండును సర్వాత్మకుండును నై న హరి విశ్వోత్ప
త్తిస్థితియ హేతుభూతుండై విలసిల్లు ధరణీరేణువుల నయిన గణుతింప నలవి
యగుం గాని యమ్మహాత్మునిలీలావ¹తారాచ్ఛతకర్మంబులు లెక్కవెట్ట నెవ్వరికి
నశిక్యంబై యుండు నీకు సంక్షేపరూపంబున నుపన్యసించితి సవిస్తరంబుగా
నెఱింగింప నాకుం దరంబు గా దనిన నన్యులం జెప్ప నేల వినుము. 201

మ. అమరః ద్రివిక్రమస్ఫురణ శ నందినయమ్మహితాత్ముపాదవే
గమున హతంబు లైనత్రిజగంబుల కావల వెల్లుసత్యలో
కము చలియించినం గరుణః శ గైకొని కాచి²ధరించె బాదప
ద్మమునను నట్టియప్రతిహతం బగుశక్తి గణింప శక్యమే. 202

మ. హరిమాయాబల మే నెఱుంగనట శక్యంబే సనందాదిస
త్పురుషవ్రాతము కైన బుద్ధి నితరంబు మాని సేవాధిక
స్ఫురణం దచ్చరితానురాగ³గుణవిస్ఫూర్తి⁴ సహస్రాస్యసు
న్దరతం బొల్పగు శేషుండుం దెలియఁ డశన్నజెప్ప నే లొండొరున్. 203

చ. ఇతరము మాని తన్ను మది శ నెంతయు నమ్మి భజించువారి నా
శ్రితజనసేవితాంఘ్రిసరశసీరుహుఁ డైనసరోజనాభుఁ డం
చితదయతోడ నిష్కపటశచిత్తమునం గరుణించునట్టివా
రితులదురంత మై తనరునవ్విభుమాయఁ దరింతు రెప్పుడున్. 204

వ. మఱియును సంసారమగును లయు దివసంబులు⁴ద్రోచియు నంతంబున శునక
సృగాలభక్ష్యంబు లైనకాయంబులందు మమత్వంబు సేయక భగవదర్పణంబు
సేసినపుణ్యాత్ములుం గొందఱు గల రెఱింగింతు వినుము నేను నీబ్రహ్మాత్వంబునం
జెందురాజసంబు విడిచి యమ్మహాత్మునిపాదారవిందంబుల భక్తినిష్ఠుండ నయి
శరణాగతత్వంబున భజించునప్పుడు దెలియుదు రాజసగుణుండ నై యున్న
వేశం దెలియం జాలఁ గావున శాస్త్రంబులు ప్రపంచింపక కేవలభక్తిజ్ఞానయో
గంబున సేవింతు మఱియు సనకాదు లగుమీరును భగవంతుం డైనరుద్రుండును
దైత్యపతియైనప్రహ్లాదుండును స్వాయంభువమనువును నశనిపత్ని(యగుశతరూప)
యుఁ దత్పుత్రు (లగుప్రియవ్రతోత్తానపాదు) లునుం బ్రాచీనబర్హియు ఋభువు
ను (వేనజనకుం డగునంగుండును) ధ్రువుండును వెండియు. 205

సీ. గాధి రఘూత్త మేకత్వోకు దిలీప మాం, ధాతృ భీష్మ శుక యశయాతి సగర
ఽఘు ముచుకుం దైశ శ రంకిదే వోద్ధవ, సారస్వ తోదంక శ భూరిషేణ
శ్రుతదేవ మారుతి శ శతధన్వ పిప్పల, బలి విభీషణ శిబి శ పార్థ విదురు
లంబరీష పరాశ శ రాలర్క దేవల, సౌభరి మిథిలేశ్వ శ రాభిమన్యు

1. తారంబులు లెక్క. 2. ధరించుపాద. 3. 'గణిత; గణుతి' వ్రా. ప్ర. 4. మోక్షము.

- తే. లార్గి పేణాదు లైనమగహత్ము లైమఁ, దవిలి యర్జేవభక్తి జితముల నిల్పి
తత్సరాయణ లాట దుర్గత వైన, విష్ణుమాయఁ దరితురు కవిమలచరిత.
- మ. అసఘా వీరల నెన్న నేమిటికిఁ దిగ్విజృంభితసంతానప
క్షినిశాటాటవికాఘజీవనిఁ మాస్త్రిశూద్రహూణాదు లై
నను నారాయణభక్తియోగమహితానందాత్ము లై రేని వా
రసయంబుం దరియితు రవ్వభిమానయావైభవాంభోనిధిన్. 207
- వ. కావున. 208
- క. శశ్వత్ప్రళాతు సభయని, విశ్వాత్ముఁ బ్రబోధమాత్మ క విభు సంశుద్ధున్
శాశ్వతు సదసత్పూరుషు, నీశ్వరుఁ జితమున నిలుపు క మెపుడు మనీంద్రా. 209
- వ. అట్లయిన నష్టాశ్వాత్ముల ననవద్యశీలుర నవిద్య లజ్జావనతవదనయై పొందంజాలక
వై ముఖ్యంబున దవ్వుదవ్వులం దలంగి పోవు మఱియును 210
- చ. హరిఁ బరమాత్ము నచ్యుతు ననంతతునిఁ జితములం దలంచి సు
స్థిరత విశోక¹ సౌఖ్యమ లఁ క జెందినధీనిధు లన్యకృత్యము
లొఱచియుఁ జేయ నొల్లరు తలంచిన నట్టిద యా సురేంద్రుడుం
బరువడి నుయ్య ద్రవ్వనె పిరపాసితుఁ డై సలిలాభిలాషితన్. 211
- ఉ. సర్వఫలప్రదాతయును క సర్వశరణ్యుఁడు సర్వశక్తుఁడున్
సర్వజగత్ప్రసిద్ధుఁడును క సర్వగతుం డగుచక్రపాణి యీ
సర్వశరీరులున్ నిగమనంగతిఁ జెంది విశీల్యమాణు లై
పర్వీనచో² నభంబుగతి క బ్రహ్మము దాఁ జెడ కుండు నెప్పుడున్. 212
- ఉ. కారణకార్యహేతు నగుకంజదళాతునికంటె నన్యు లె
వ్వారును లేరు తండ్రి భగవంతు ననంతతుని విశ్వభావనో
దారుని సద్గుణావళు లుదాత్తమతిం గొనియాడ కుండినం
జేరవు చిత్రమూల్ ప్రకృతిఁ కజెందనినిర్గుణ మైన బ్రహ్మమున్ 213
- మ. నిగమార్థప్రతిపాదకప్రకట మై క నిర్వాణసంధాయి గా
భగవంతుండు రచింప భాగవతకల్పక్షౌజ మై శాస్త్రరా
జగరిష్ఠం బగునీపురాణకథ సంక్షేపంబునం జెప్పితిన్
జగతిన్ నీవు రచింపు దీని నతివిస్తారంబుగాఁ బుత్రకా. 214
- చ. పురుషభవంబు నొందుట యశపూర్వము జన్మములందు నందు భూ
సురకులమందఁ బుట్టు టతిచోద్యము నిట్లగుటన్ మనుష్యు ల
స్థిర మగుకార్యదుర్దశలకేత నశింపక విష్ణుసేవనా
పరతఁ దనర్చి నిత్య మగుభవ్యపథంబున బొందు టొప్పుదే. 215

- మ. ఉపవాస వ్రతశౌచశీలమఖిసంధ్యోపాసనాగ్నిక్రియా
జపదానాధ్యయనాదికర్మముల మోక్షక్షప్తాప్తి సేకూర ద
చ్చపుభక్తి హరిః బుండరీకనయనః ౧ సర్వాతిశయా రమా
ధిపుః బాహుః బరేశు నచ్యుతుని నర్థిం గొల్వ లే కుండినన్. 216
- క. వనజాక్షుమహిమ నిర్లమ, వినతించుచు నొరులవొగడ ౨ వినుచు మదిలో
సనుమోదించుచు నుండెడ, జనములు దన్మోహవశతః ౩ జనరు మునీంద్రా. 217
- క. అని వాణీశుడు నారద, మువివరునకుఁ జెప్పినట్టి ముఖ్యకథానూ
చన మఱి భక్తి బరీక్షి, జనపాలునితోడ యోగిచంద్రుడు నుడివెన్. 218
- *** పరీక్షితుడు శుకునిఁ బ్రపంచోద్భవాదికంబు నడుగుట. ***
- సీ. విను శకయోగికి ౨ మనుజేశుఁ డిట్లను, మునినాథ దేవదర్శనము గలుగ
నారదమ నికిఁ బంకేరుహభవుఁ డెఱింగించిన తెఱఁగు సత్కృప దలిర్ప
గణుతింప సత్వాదిగుణశూన్యఁ డగుహరి, కమలాక్షు లోకమంగళములైన
కథలు నా కెఱింగింపు ౩ కైకొని నిస్సంగ, మైననాహృదయాబ్జమందుఁ గృష్ణు
తే. భవ్యచరితుని నాద్యంతఃభావశూన్యఁ, జన్మయాకారు ననఘు లక్ష్మీసమేతు
నిలిపి యస్థిరవిభవంబు ౨ నిఖిలహేయ, భాజనం బైనయాక శేబరము విడుతు.
- వ. అదియునుం గాక యెవ్వం డేని శ్రద్ధాభక్తియుక్తుం డై కృష్ణగుణకీర్తనంబులు
వినుచుం బలుకుచుండు నట్టివానిహృదయఁద్రుంబునందుఁ గర్ణరంధ్రమార్గంబులం
బ్రవేశించి కృష్ణుండు విశ్రమించి సలిలగతం బైనకలుషంబును శరత్కాలంబు
నివారించుచందంబున నాత్మగతం బైనమాలిన్యంబు నపకర్షించుఁ గావున. 220
- మ. భరితోదగ్రనిదాఘతత్వఁ డగునప్సాంధుం డరణ్యానిసం
చరణక్షేపముద్భవం బగుపిపాసం జెంది యాత్మీయమం
దిరముం జేరి గతశ్రమం డగుచు నెంతదేనిం జనన్ బోసభం
గి రమాధీశుపదారవిందయుగసంగీభూతుఁ డై మానునే. 221
- వ. అదియునుం గాక సకలభూతసంసర్గశూన్యంబైనయాత్మకు భూతసంసర్గం బేప్ర
కారంబునం గలిగె నది నిర్నిమిత్తత్వంబునంజేసియో కర్మమూలంబునంజేసి
యో యాక్రమంబు నా కెఱింగింపుము. 222
- సీ. ఎవ్వనినాభియం ౧ దెల్ల గోకాంగసం, స్థానకారణపంక్తజంబు వొడమె
నం దుదయించి సర్వావయవస్ఫూర్తి, దనరారునట్టిప్రతామహుండు
గడఁగి యెవ్వనియనుగ్రహమున నిఖిలభూతముల సృజించె నుత్కంఠతోడ
నట్టివిధాత యోయనువున సర్వేశు, రూపంబు గనుఁగొనె ౨ రుచిరభంగి
దే. నాపరంజ్యోతి యైనపద్మాక్షునకును, నలినజనకుఁ బ్రతీకవిఘ్నాసభావ
గతులవలనను భేదంబుగలదె చెపుమ, యతిదయాసాంద్ర యోగికులార్భచంద్ర.

వ. మఱియును భూతేశ్వరుం డమునసరేశ్వరుం డుత్పత్తిస్థితిలయకారణం బైనతన
 మాయను విడిచి రమానాయకండై యేయేప్రదేశంబుల శయనంబు సేసె నది
 యును గాక పురుషావయవంబులచే బూర్వకాలంబున లోకపాలనసమేతంబు
 లైనలోకంబు లెత్తెఱంగునం గల్పితంబు లయ్యె నదియును గాక మహాకల్పం
 బులును నవాంతరకల్పంబులును (భూతభవిష్యద్వర్తమానకాలంబులును) దేహా
 భిమానులై జనియించినదేవపితృమనుష్యాదులకుం గలుగు నాయుః ప్రమాణంబు
 లును (బృహత్సూక్ష్మ) కాలానువర్తనంబును (నేయేకర్మంబులంజేసి) జీవులే (యే
 లోకంబుల నొందుదురు మఱియు నే) యేకర్మంబులం జేసి దేవాదిశరీరంబులం
 బ్రాపింతు రట్టికర్మ మార్గప్రకారంబును ¹సత్త్వాదిగుణంబులపరిణామంబు లగు
 దేవాదిరూపంబులం గోచజీవులకు నేయేకర్మసముదాయం బెట్లు సేయం దగు
 నెవ్వనికి నర్పింపం దగు నవి యెవ్వనిచేత గ్రహింపంబడు భూపాతాళకకుబ్ధ్యో
 మగ్రహనక్షత్రపర్వతంబులును సరితస్సముద్రంబులును ద్వీపంబులును నే ప్రకా
 రంబున సంభవించె నాయాస్థానంబులం గలవారిసంభవంబు లేలాగు (వియ
 ద్బాహ్యంతరంబులం) గలుగు బ్రహ్మాండప్రమాణం బెంత మహాత్ములచరి
 త్రంబులెట్టివి వర్ణాశ్రమవినిశ్చయంబులును ననుగతంబులై యాశ్చర్యానహంబు
 లగు హరి)యవతారచరిత్రంబులును యుగంబులును యుగప్రమాణంబులును
 యుగధర్మంబులును బ్రతియుగంబునందును మనుష్యుల కేయేధర్మంబు లాచర
 ణీయంబు (లట్టిసాధారణధర్మంబులును విశేషధర్మంబులును జాతివిశేషధర్మం
 బులును రాజర్షిధర్మంబులును నాపత్కాలజీవనసాధనభూతంబు లగుధర్మంబు
 లును) మహాదాదితత్త్వంబులసంఖ్యయు సంఖ్యలక్షణంబును నాతత్త్వంబులకు
 హేతుభూతలక్షణంబులునుభగవత్సమారాధనవిధంబును నష్టాంగయోగక్రమం
 బును యోగీశ్వరులయణిమాద్యైశ్వర్యప్రకారంబును వారలయర్చిరాదిగతులు
 ను లింగశరీరధంగంబులును ఋగ్యజుస్సామవేదంబులును నుపవేదంబు లైన
 యాయుర్వేదాదులును ధర్మశాస్త్రంబులును నితిహాసపురాణంబులసంభవంబును
 సర్వభూతంబులయవాంతరప్రళయంబును (మహాప్రళయంబును) నిష్టాపూర్తం
 బులును (యాగాదివైదికకర్మజాలంబులును) వాపీకూపతటాక దేవాలయాది
 నిర్మాణంబులును నన్నదానం బారామప్రతిష్ఠ(మొదలగుస్మార్త) కర్మంబులును
 గ్రామ్యంబు లైనయన్నిహాత్రంబు (లయనుష్ఠానప్రకారంబు)ను జీవసృష్టియు
 (ధర్మార్థకామంబు లనియెడుత్రివర్గంబునయాచరణప్రకారంబును మలినోపాధిక)
 పాషండసంభవంబును జీవాత్మబంధమోక్షప్రకారంబును స్వరూపావస్థానవిధం
 బును సర్వతంత్రం (డైనయూశ్వరుం డాత్మమాయంజేసి సర్వకర్మసాక్షి య
 య్య) నమ్మాయ నెడఁబాసి యుదాసీనగతిని (విభుం డై) క్రీడించు తెఱంగును

1. గుణవంతు లయి పరిణామాపేక్షకు లయినవా రెవ్వరియందేకర్మము లాచరింపఁదగు
 నెవ్వనిచేత గ్రహింపంబడు.

గ్రమంబునఁ బ్రసన్నుండ నైననాకు నెఱింగింపుము బ్రాహ్మణశాపంబునంజేసి
 శోకవ్యాకులితచిత్తుండ వై యనశనవ్రతుండ వైననీవు వినట యెట్లని సందే
 హింపవలవదు (త్వదీయమఃఖారవిందవినిస్సృత)నారాయణకథామృతపానకు తూ
 హలి నైననాకు నిందియంబులు వశంబు లై యుండు నది గావున నే నడిగిన
 ప్రశ్నంబులకు నుత్తరంబులు సవిస్తరంబులుగా నానతిచ్చి కృతార్థునింజేయఁ
 బరమేష్ఠితుల్యుండ వగునీవ పూర్వసంప్రదాయానురోధంబున నర్హుండ వగుదు
 వని విష్ణురాతుండయినపరీక్షీన్న రేంద్రుండు బ్రహ్మరాతుండైనశుకయోగినడిగిన
 నతండు బ్రహ్మనారదసంవాదంబును నేకసంప్రదాయానుగతంబునుగతానుగతిక
 ప్రకారంబును నై దొల్లినర్వేశ్వరుండుబ్రహ్మకల్పంబున బ్రహ్మ కుపదేశించిన
 భాగవతపురాణంబు వేదతుల్యంబు నీ కేఱిగింతు విను మని చెప్పె నని
 సూతుండు శౌన కాదిమహామూనులకుంజెప్పె నట్లు శుకయోగింద్రుండు పరీక్షీన్న
 రేంద్రున కిట్లనియె.

224

సీ. భూపాలకోత్తమ శ్ర భూతహితుండు సుజ్ఞానస్వరూపకుఁ శ్ర డై నయట్టి
 ప్రాణికి దేహసంబంధ మెట్లగు నన్న, మహి నొప్పునీశ్వరశ్రమాయ లేక
 కలుగదు నిద్రలోఁ గలలోనఁ దోచిన, దేహబంధంబులకెఱిగువలెను
 హరియోగమాయామృతహత్వంబునం బాంచభౌతికదేహసంబంధుఁ డగుచు
 తే. నట్టిమాయాగుణంబుల శ్ర నాత్మ యోలి
 బాల్య కౌమార యౌవనశ్రభావములను
 నరసుపర్వాదిమూర్తులఁ శ్ర బొరసి యేను
 నాయ దిది యనుసంసారశ్రమాయఁ దగిలి.

225

వ. వర్తించుచు నిట్లున్నజీవునికి భగవద్భక్తియోగంబున ముక్తి సంభవించుట
 యెట్లన్న నెప్పుడేని జీవుండు ప్రకృతిపురుషాతీతం బయినబ్రహ్మస్వరూపంబు
 నందు మహితధ్యానసిన్ధుండగు నప్పుడు విగతమోహుం డై యహంకారమను
 కారాత్మకం బయినసంసరణంబు దొఱంగి ముక్తుం డయి యుండు మఱియు
 జీవేశ్వరులకు దేహసంబంధంబులు గానంబడు చుండు నట్టిదేహధారి యైనభగ
 వంతునందలిభక్తింజేసి జీవునకు ముక్తి యెత్తెఱింగునం గలుగు నని యడిగితివి
 జీవుఁ డవిద్యామహిమంజేసి కర్మానుగతం బయినమిథ్యారూపదేహసంబంధుండు
 భగవంతుండు నిజయోగమాయామహిమంబునంజేసి స్వేచ్ఛాపరికల్పితచిద్భవలీ
 లావిగ్రహుండు గావున భగవంతుండు నయీశ్వరుండుస్వభజనంబు ముక్తిసాధన
 జ్ఞానార్థంబు కల్పితం బని చతుర్ముఖునకుఁ "దదీయనిష్కపటతపశ్చర్వాదిసేవితం
 డయి నిజజ్ఞానానందఘనం బయినస్వరూపంబు సూపుచు నానతిచ్చె నదిగావున
 జీవునికి భగవద్భక్తి మోక్షప్రదాయకం బగు నిందులకు నొక్కయతిహాసంబు

గల దెఱింగింతు నాకర్ణింపుము దాన ¹భవదీయ సంశయనివృత్తి యయ్యెడు నని శుకయోగీంద్రుండు రాజేంద్రున కిట్లనియె. 226

నారాయణుండు బ్రహ్మతపంబునకు మెచ్చి వరంబు లిచ్చుట.
 సీ. హరిపాదభక్తిరహస్యోపదేష్టయు, నఖిలదేవతలకు నధివిభుండు నైనవిధాత గల్పాదియందను నిజా, శ్రయపద్మమున కధిష్ఠాన మరయ నర్థించి జలముల నన్వేషణము సేసి, నలినంబుమొదలు గానంగ లేక విసివి క్రమ్మటను దగ్దిసరుహాసీచుఁ డై, సృష్టినిర్మాణేచ్ఛ, నజిత్తమందుఁ తే. జాల నూహించి తత్సర్వజ్ఞానమహిమ, సరణి మనమునఁ దోపఁకరజడనుపడుచు లోకజాలంబుఁ బుట్టింపఁలేక మోహి,తాత్ముఁడై చింతనొందు నశ్రయ్యవసరమున వ. జలమగ్యంబున నుండి కాదిస్పర్శహోడశాక్షరంబును నేకవింశాక్షరంబునుం గా నక్షరద్వయం బినుమాటు మహామునిజనధనం బున తపస్తపేతివాక్యంబు ని సంబడిన నవ్వాక్యంబు వలికిన యప్పురుషుని వీక్షింపంగోరి నలుదిక్కుఁకుం జని వెదకి యెందునుంగానక మరలివచ్చి నిజస్థానంబైన పద్మంబునం దాసీచుండ్డై యొ క్కింత చింతించి యట్టివాక్యంబు దన్నుఁ దపంబు సేయు మని నియమించుటగాఁ దలంచి పాణాయామపరాయణుండై జ్ఞానేంద్రియకర్మేంద్రియంబుల జయించియే కాగ్రచిత్తుం డై సకలలోకసంతాపహేతువగు తపంబు వేయిదివ్యవత్సరంబులు గావింప నీశ్వరుండు ప్రసన్నుండై పొడసూపిన నక్కమలసంభవుండు తత్త్వణంబ రాజసతామసమిశ్రస్తత్త్వగుణాతీతంబును శుద్ధస్తత్త్వగుణావాసంబును నకాల విక్రమంబును సర్వలోకోన్నతంబును సకలసురగణస్తుత్యంబును లోభమోహ భయవిరహితంబును నపునరావృత్తిమార్గంబును ననంత తేజోవిరాజితంబును నైన వైకుంఠపురంబుం బొడగని యందు. 228

సీ. సూర్యచంద్రానలస్ఫురణలఁ జొర నీక, నిజదీధితిస్ఫూర్తి న నివ్వటిల్ల దివ్యమణిప్రభాదీపితసాధవి, మానగోపురహర్మ్యమండపములుఁ బ్రసవఁల్ల వగుచ్ఛరభరితకామితఫల, సంతానపాదప్రసముదయములుఁ గాంచనదండసంగతమారుతోద్ధూత, తరళవిచిత్ర కేతనచయములు తే. వికచక్షరవదళదరవిందగతమ, రందరసపానమదవదిందొందిరప్ర భూతమంజులనినద ప్రబుద్ధరాజ, హంసశోభితవరకమృలాకరములు. 229

సీ. వల నొప్పఁగా నదైవం కేశవాత్సర, మ్మని పల్కు రాజకీరరావళియును మహిమ ²సర్వం విష్ణుమయ మీజగ త్తని, చదివెడుశారికాసముదయంబు నే పారఁగా జితం న తే పుండరీకాక్ష, యని లీలఁ బొడుపిరకావళియును లలి మీఱఁగా ³మంగళం భగవాన్ విష్ణు, వో యని పల్కుమరయూరములును

1. 'భవదీయశరీరబాధానివృత్తి' అని వ్రాతప్రతులు. 2, 3. ఈరెండును వ్యాకరణదుష్టము లయ్యు వ్రాతప్రతుల నిట్లై కానిపించుచున్నవి. 2. జగద్విష్ణుమయ మఖిల మ్మని. మంగళం మధుకూదన, యనుచుఁ బల్కెడు మయూరరావలియును. 3. ప్ర.

తే. దవిలి ¹వషడితిస్వాహాస్వనానుశబ్ద
కలితముగ మ్రోయుమధుపనికాయకులును
గలిగి యఖలై కదివ్యమంగళవిలాస
మహిమఁ జెన్నొందు వైకుంఠమందిరంబు.

230

వ. మఱియుం బయోధరావళీవిభాసితనభంబునుం బోలె వెలుంగుచున్న యద్వివ్య
ధామంబునందు.

231

సీ. సలలితేందీవరశ్యామాయమానోజ్జ్వలాంగులు నవ్యపీతాంబరులును
ధవళారవిందసుందరపత్రనేత్రులు, సుకుమారతనులు భాసురవినూత్న
రత్నవిభూషణశ్రేణీవేయకంకణ, హారకేయూరమంతజీరధనులు
నిత్యయావనులు వినిర్మలచరితులు, రోచిష్టు లంచితారూఢయశులు

తే. నగుసునందుండు నందుండునర్హుండుఁ

బ్ర బలుఁడును నాదియగు నిజపార్శ్వచరులు

మఱియు వైదూర్య విద్రుమామలమృణాళ

తుల్యగాత్రులు దను భక్తితో భజింప.

232

సీ. టౌళితాఖిలకల్మష వ్రజామరనదీ, జనకకోమలపదాశ్శబ్దములవాని
నఖిలసంపత్కారణాపాంగలక్ష్మీవి, లాసితవత్స్సలంబువానిఁ
బద్మమిత్రామిత్రభాసితకరుణాత, రంగితచారునేత్రములవాని
¹భువననిర్మాణనైపుణభవ్యనిజజన్మ, కారణనాభిపంకజమువాని

తే. నహిహితాహితశయనవాహములవాని, సేవితామరతాపసశ్రేణివాని

నఖిలలోకంబులకు గురుఁ డైనవానిఁ, గాంచె బరమేష్ఠి గన్నులకకటపు దీఱ.

క. కమనీయరూపరేఖా, రమణీయతఁ జాల నొప్పురమణీమణి య

కమలాలయ దనమృదుకర, కమలంబుల విభునిపాదకమలము లొత్తన్.

234

వ వెండియు

235

శా. శ్రీకాంతాతిలకంబు రత్నరుచిరాశజప్రేంభితస్వర్ణదో

లాకేళి విలసింపఁ దత్కచభరాళంకార స్రగ్గంధలో

భాకీర్ణప్రచరన్మధువ్రతమనోజ్ఞాలోలనాదంబు ల

స్తోకానుస్వరలీల నొప్పుగ నిజేశు వేడ్కతోఁ బాడఁగన్.

236

వ. అట్టి నిత్యవిభూతియందు.

237

మ. సతతజ్ఞానరమాయశోబలమహైశ్వర్యాదియుక్తు జగ

త్పతి యజ్ఞేశు ననంత నచ్యుతు దళితం కేరుహాక్షు శ్రియః

1. 'శ్రౌషడ్వషట్స్వధోత్యాదిశబ్ద' అచ్చుప్రతి. 2. భాషితపుష్పవ,న్నయనాభినవవదనంబువాని. 3. సృష్టికారణవిరించిప్రభూతస్థాన, కమనీయనాభి.

పతి నాద్యంతవికారమూఁడఁ గరణాపాథోనిధి సాత్వతాం

పతి వర్ధిష్ఠుఁ సహిష్ఠు విష్ఠు గుణవిభ్రాజిష్ఠు రోచిష్ఠునిన్.

238

మ. దరహాసావృతపూరితాన్యు నిజభక్తక్రతాణపారాయణు

న్నరుణాంభోరహపత్రలోచనునిఁ బీతావాసుఁ డ్రైలోక్యసుం

దరు మంజీరకీరీటకుండలముఖోద్యద్భాషు యోగీశ్వరే

శ్వరు లక్ష్మీయతఃకుఁ జిన్మయ దయాసాంద్రం జతుర్బాహునిన్.

239

వ. మఱియు ననర్థరత్నమయసింహాసనాసీనుండును సునందనందకుముదాదిసేవితం

డును బ్రకృతిపురుషమహాదహంకారంబు లనుచతుశ్శక్తులును గర్మేంద్రియజ్ఞా

నేంద్రియమనోమహాభూతంబు లనుషోడశశక్తులును బంచలేన్మాత్రంబులును ౭రి

వేష్టింపఁ గోటికోట్యర్కప్రభావిభాసితండును (శ్వేతరాజభ్యస్వాభావికసమస్త

భాగ్యోదయుండును నై (స్వస్వరూపంబునం గ్రీడించునర్వేశ్వరుం డై)నపరమ

పురుషుం బురుహోత్తముం బుండరీకాక్షు నారాయణుం జూచి సాంద్రానందకం

దళితహృదయారవిందుండును రోమాంచకంచుకితశరీరుండును నానంద బాష్ప

ధారాసిక్తకపోలుండును నగుచు.

240

క. వరపరమహంసగమ్యస్ఫురణం దనరారుపరమృపురుషునిపదపం

కరుహము లజుఁ డాత్మచతుర్శ్చిరములు సోకంగ నతులు శ సేసిన హరియున్.

చ. ¹ప్రియుఁ డగుబొడ్డుఁదమ్మితొలిగిబిడ్డఁడు వేలుపుఁబెద్ద భూతసం

చయములఁ జేయుకర్త నిజశాసనపాత్రఁడు ధాత మ్రొక్కినన్

దయ దళు కొత్తఁ బల్కెఁ బ్రమరదస్మితచారుముఖారవిందుఁ డై

నయమునఁ బాణిపంకజమునన్ హరి యాతనిదేహ మంటుచున్.

242

వ. ఇట్లనియె.

243

ఆ. కపటమునుల కెంతశకాలంబునకు నైన, సంతసింప నేను శ జలజగర్భ

చిరతపస్సమాధిఁ జెంది విసర్గేచ్ఛ, మెలఁగునిచ్చుఁ బరిణామింతుఁగాని.

244

తే. భద్రమగుఁగాక నీకు నోశపద్మగర్భవరము నిపు డిత్తు నెఱిగింపు శవాంభితంబు

దేవదేవుఁడ నగునస్మరదీయపాద,దర్శనావధి వో విపరద్దశల కనఁగు.

245

చ. సరసిజగర్భ నీయెడఁ బ్రసన్నత నొంది మదీయలోక మే

నిరవుగఁ జూపు తెల్లను స్రవేతుకభూరిదయాకటాక్షవి

స్ఫురణన కాని నీ దగుత్రపోవిభవంబునఁ గాదు నీతప

శ్చరణము నాదువాక్యములశసంగతిఁ గాదె సరోజసంభవా.

246

1. 'బీతాచ్ఛాదు' అచ్చప్రతి. 2. 'ప్రియు...తొలిబిడ్డని...నం. చయములఁ బుట్టజేయు నిజాశాసనపాత్ర ముపస్థిత న్ వనో. దయ దళుకొత్తఁ బల్కె' అనియే వ్రాతప్రతులు.

- క. 'తప మనఁగ మత్స్వరూపము, తప మనుతరువునకు ఫలవిఠానము నే నా
తపమున కే జనఁగి, త్యుపసంహరణము లొనర్చు శ చుడుదుఁ దనయా. 247
- క. కావున మద్భక్తికిఁ దప, మేవిధమున మూలధనము శ నిది నీమది రా
జీవభవ యెఱిగి తప మిటు, గావించుట విగతమోహాకర్ముడ వింకన్. 248
- క. అని యాన తిచ్చి కమలజ, యెనయఁగ భవదీయమానసేస్సిత మే మై
నను నిత్తు వేడు మనినను, వనరుహసంభవుడు వికచవదనం డగుచున్. 249
- చ. హరివచనంబు లాత్మకుఁ బ్రీయం బొనరింపఁ బయోజగర్భుఁ డో
పరమపదేశ యోగిజనభావన యీనిఁజూర్చియందు నీ
యరయని యట్టి యర్థ మొకఁ శ డైనను గల్గునె యైన నామదిన్
బెరసినకోర్కి దేవ వినిశ్చింతు దయామతిఁ జి త్తగింపవే. 250
- వ. దేవా సర్వభూతాంతర్యామి వై భగవంతుండవై ననీకు నమస్కరించి మదీయ
వాంఛితంబు విన్నవించెద నవధరింపు మవ్యక్తరూపంబు లై వెలుంగుభవదీయ
స్థూలసూక్ష్మరూపంబులును నానాశక్త్యుపబృంహితంబు లైనబ్రహ్మాదిరూపంబు
లును నీయంత నీవేధరియించి జగదుత్పత్తిస్థితిలయంబులం దంతుకీటంబునుం
బోలెఁ గావించుచు నమోఘసంకల్పండ వై లీలావిభూతిం గ్రీడించుమహిమం
బుఁ దెలియునట్టిపరిజ్ఞానంబుఁ గృప సేయుము భవదీయశాసనంబున జగన్నిర్మా
ణంబు గావించునపుడు బహ్మభిమానంబునంజేసి యవశ్యంబును మహదహం
కారంబులు నామదిం బొడముం గావునఁ దత్పరిహారార్థంబు వేడెద నన్నం
గరుణార్ద్రదృష్టి విలోకించి దయ సేయు మని విన్నవించిన నాలించి పుండరీకా
క్షుం డతని కి ట్లనియె. 251
- క. వారిజభవ శాస్త్రార్థవి, చారజ్ఞానమును భక్తిసమధికసాక్షా
త్కారము లనునీమూఁడు ను, చారత నీమనమునందు శ ధరియింప నగున్. 252
- నీ. పరికింప మత్స్వరూపస్వభావములును, మహిమావతారకర్మములుఁ దెలియఁ
ద త్వవిజ్ఞానంబు శ దలకొని మత్స్రీసా, దమునఁ గల్గెడి నీకుఁ శ గమలగర్భ
సృష్టిపూర్వమునఁ జర్చింప నేనొకరుండఁ, గలిగియుండుదు వీశక్తకర్మినగుచు
సమధికస్థూలసూక్ష్మస్వరూపములుఁ ద, త్కారణప్రకృతియుఁ శ దగ మదంశ
- ఆ. మందు లీన మైన శ నద్వితీయుండ నై, యుందు నాకు నన్య శ మొకటి లేదు
సృష్టికాలమందు శ సృజ్యమానం బగు, జగము మత్స్వరూప శ మగును వత్స.
- క. అరయఁగఁ గల్పప్రళయం, తరమున నాద్యంతవిరహితక్రియతోడం
బరిపూర్ణ నిత్యమహిమం, బరమాత్ముడ నై సరోజభవ యే నుందున్. 254

1. 'తప మనఁగ నాదుహృదయమ, దప మన మద్రూప మనఘ † ధర్మము దప మా, తప
మున నే జనన' అనియే వ్రాతప్రతులు. 2. దృష్టమానం బగు.

వ. అదియను గాక నీవు నన్నడిగిన యీజగన్నిర్మాణమాయా ప్రకారంబెఱింగింతు లేనియర్థంబు శుక్తిరజతభ్రాంతియుంబోలె నేమిటి మహిమం దోచి క్రమ్మఱి దోషకమాను నదియె నామాయావిడంబనం బని యెఱుంగు మదియనుం గాక లేనియర్థంబు దృశ్యమానం బగుటను గలయర్థంబు దర్శనగోచరంబు గా కుండుటను ద్విచంద్రాదికంబును దమఃప్రభాసంబును దృష్టాంతంబులుగాఁ దెలి యు మే ప్రకారంబున మహాభూతంబులు భౌతికంబు లయిన ఘటపటాదులందుఁ బ్రవేశించి యుండు నా ప్రకారంబున నేను నీభూతభౌతికంబు లయిన సర్వకార్యం బులందు సత్వాదిరూపంబులం బ్రవేశించి యుండుదు భౌతికంబులు భూతంబు లందుఁ గారణావస్థం బొందుచందంబున భూతభౌతికంబులు గారణావస్థం బొంది నాయందు నభివ్యక్తంబులై యుండవు సర్వదేశంబులయందును సర్వకాలంబుల యందును నేది చోదితం బై యుండు నట్టిదియ పరబ్రహ్మస్వరూపంబు తత్త్వం బెఱుంగ నిచ్చించిన మిముబోటివారలకు నీచెప్పిన మదీయతత్త్వాత్మకం బైన యర్థంబు యర్థం బని యెఱుంగు మీయర్థం బుత్కృష్టం బయినయది యేకాగ్ర చిత్తుండ వై యాకర్ణించి భవదీయచిత్తంబున ధరియించిన నీకు సర్గాదికర్మంబు లందు మోహంబు సెంద కుండెడి నని భగవంతుం డయినపరమేశ్వరుండు చెతు ర్ముఖున కానతిచ్చి నిజలోకంబుతో నంతర్ధానంబు నొందె నని చెప్పి శుకుండు వెండియు నిట్లనియె.

255

సీ. అవనీశ బ్రహ్మ యి శ ట్లంతర్హితుం డైనఁ, బుండరీకాక్షునిర బుద్ధి నిలిపి యానందమునఁ బొంది శ యంజలి గావించి, తత్పరిగ్రహమునఁ శ దనదుబుద్ధి గైకొని పూర్వప్రకారంబునను సమ, స్తప్రపంచంబును శ దగ సృజించి మఱియొకనాఁడు ధర్మప్రవర్తకుఁ డగు, చఖిలప్రజాపతి శ యైనకమల

తే. గర్భః డాత్మహితార్థమై శ కాక సకలభువనహితబుద్ధి నున్నతస్సృరణ మెఱసి నూనితంబైనయమనియశ్రమములరెంటి, నాచరించెను సమ్మోదితాత్ముఁడగుచు.

వ. అయ్యవసరంబున.

257

క. ఆనలినాసననందను, లై నననందాదిమునుల శ కగ్రేసరుఁడ౯

మానుగఁ బ్రియతముఁడును నగు, నానారదుఁ డేగుదెంచెనబ్రజుకడకున్. 258

క. చనుదెంచి తండ్రికిం బ్రియ, మొనరఁగ శుశ్రూషణంబు శ లొనరిచి యతఁడుం దనదెసఁ బ్రసన్నుఁడగుటయు, గసి భగవన్మాయఁ దెలియఁ శ గా నుత్సుకుండై.

సీ. అవనీశ నీవు న శ న్నడిగినపగిది నా,తఁడు దండ్రి నడుగఁ బితామహుండు భగవంతుఁ డాశ్రితశ్రపారిజాతము హరి, గృపతోడఁ దన కెఱింగించినట్టి లోకమంగళచతుఃశ్లోకమూలంబున, దశలక్షణంబులఁ శ దనరుభాగ వతము నారిదున కున్నతిఁ జెప్పె నాతఁడు, చారుసరస్వతీతీరమునను

తే. హరిపదధ్యానపారీబఁ. శ డాత్మవేది, ప్రకటతేజస్వి యగుబాదశ్రయ సునకుఁ

- గోరి యెఱిగించెనమ్మహోదారుఁ డెలమి, నాకు నెఱిగించె నెఱిగింతునీకునేను.
- వ. అదియ నుం గాక యపుడు విరాటుప్పురుషునివలన నీజగంబు లేవిధంబునజనియించె ననునవి మొదలయిన ప్రశ్నంబులు గొన్ని న న్నడిగితి వేను నన్నింటికి నుత్తరం బగునట్లుగ నమ్మహాభాగవతం బుపన్యసించెద నాకర్ణింపు మమ్మహాపురాణంబు చక్షుశ్లోకరూపంబును దశలక్షణంబును నై సంకుచితమార్గంబున నొప్పు నందు దశలక్షణంబు లెవ్వి యనిన సర్గంబును విసర్గంబును స్థానంబును బోషణం బును సూతులును మన్వంతరంబులును నీశానుచరితంబులును నిరోధంబును ముక్తియు నాశ్రయంబును ననం బదితెఱుగు లయ్యె దశమాశ్రయవిశుద్ధ్యర్థంబు దక్కినతొమ్మిదిలక్షణంబులు నెప్పంబడె నవి యెట్టి వనిన. 261
- తే. మహాదహంకార పంచతస్మాత్త గగన, పవనశిఖితోయభూభూతః పంచకేంద్రి యప్రపంచంబు భగవంతునందుఁ గనుట, సర్గ మందుకు దీనిని శ బనవరేణ్య.
- క. సరిసిజగర్భండు విరా,ట్పురుషునివలనఁ జనించి శ భూరితరచరా చరభూతసృష్టిఁ జేయుట, పరువడిని విసర్గ మండు శ భరతకులేశా. 263
- క. లోకద్రోహినరేంద్రా,నీకముఁ బరిమార్చి జగము శ నిల్పినహరి యా వైకుంఠనాథువిజయం, బాకల్పస్థానమయ్యె శ నవనీనాథా. 264
- క. హరి సర్వేశుఁ డనంతుఁడు, నిరుపమశుభమూర్తి సేయునజభ క్తజనోద్ధరణము పోషణ మవనీ,వర యూతు లనంగఁ గర్మశవాసన లరయన్. 265
- తే. జలజనాభదయాకటాక్షప్ర సాద,లబ్ధి నఖిలైకలోకపాశలకవిభూతి మహిమఁబొందినవారిధశ్రమములువిస్త,రమునఁబలుకుట మన్వంతరములుభూప.
- క. వనజోదరు నవతారక,ధనముఁ దదీయానువృత్తిఁ శ దచ్చారిత్రం బును విస్తరించి పలుకం, జనునవి యీశానుకథలు శ సౌజన్యనిధి. 267
- సీ. వసుమతీనాథ సర్వస్వస్వారి యైనగో,విందుండు చిదచిదానందమూర్తి సలీతస్వోపాధిశక్తిసమేతుఁ డై, తనరారునాత్మీయధామమందు ఘణిరాజమృదులతల్పంబుపై సుఖలీల, యోగనిద్రారతి శ నున్నవేశ నఖిలజీవులు నిజశవ్యాపారశూన్యలై, యున్నతతేజంబుశ¹లురులుకొనఁగ
- తే. జరుగునయ్యవస్థావిశేషంబు లెల్ల, విదిత మగునట్లు వలుకుట శ యది నిరోధ మన నిది యవాంతర ప్రళయం బనంగఁ, బరఁగు నితము క్తిగతి వినుశపార్థివేంద్ర.
- సీ. జీవుండు భగవత్కృపావశంబునఁజేసి, దేహాగర్మంబులై శ ధృతి ననేక జన్మానుచరితదృశ్యము లై నయజ్జరా,మరిణంబు లాత్మధర్మంబు లయిన ఘనపుణ్యాపాపనిశ్కాయనిర్మోచన,స్థితి నొప్పి పూర్వసంఘితము లై న యపహతపాపకృపత్వాదృష్టశ్రద్ధణ,వంతుఁ డై తగ భగవచ్ఛరీర

తే. భూతుఁడై పారతంత్ర్యాత్మకబుద్ధి నొప్పి, దివ్యమాల్యాను లేపనభవ్యగంధ
కలితమంగళదివ్యవిగ్రహవిశిష్టఁ, డగుచు హరిరూపమొందు పేర యనఘ ముక్తి.

వ. మఱియు నుత్పత్తిస్థితిలయంబు లెం దగు (చుఁబ్ర కాశింపఁబడు) నది యాశ్రయం
బనంబడు నదియ షరమాత్మ బ్రహ్మశబ్దవాచ్యంబు నదియ ప్రత్యక్షానుభవం
బున విదితంబు సేయకొఱకు నాత్మ కాధ్యాత్మికాదివిభాగంబు సెప్పంబడియె
నది యెట్లనిన నాత్మ యాధ్యాత్మికాధి దైవికాధిభౌతికంబులం ద్రివిధం బయ్యె
నందు నాధ్యాత్మికంబు చక్షురాదిగోళకాంతర్వర్తి యై యెఱుంగంబడుఁ జక్షు
రాదికరణాభిమాని యై ద్రష్ట యైనశరీరకుం డతండ్రి యాధిదైవికుం డనం దగుఁ
జక్షురాద్యధిష్ఠానాభిమాని దేవత యై సూర్యాదితేజోవిగ్రహుండు నగుచు నెవ్వ
నియందు నీయుభయవిభాగంబునుం గలుగు నతండ్రి యాధిభౌతికుండును పరాడ్వి
గ్రహుండును నగుం గావున ద్రష్టయు దృక్కును దృశ్యంబు ననం దగునీమూఁటి
యందు నొకటి లేకున్న నొకటి గాన నా దీప్తితయంబు నెవ్వఁ డెఱుంగు నతండు
సర్వలోకాశ్రయం డై యుండు నతండ్రి షరమాత్మయును నమ్మహాత్ముండులీలా
ర్థం బై జగత్సరనంబు సేయతలంపున బ్రహ్మాండంబు వినిశ్చేదించి తనకు సుఖ
శయనంబు నపేక్షించి మొదల ¹జలతత్త్వంబు సృజించె స్వతఃపరిశుద్ధుండు
గావున (స్వసృష్టంబై) యేకార్ణవాకారం బైనజలరాశియందు శయనంబు
సేయుటంజేసి 'శో, ఆపో నారా ఇతి ప్రోక్తా అపోవై నరసూనవః! అయనం తస్య
తాః పూర్వం తేన నారాయణః స్మృత' యను (ప్రమాణమచొప్పున నారా
యణశబ్దవాచ్యుండు గావున నతని ప్రభావంబు వర్ణింప దుర్లభం బుపాదానభూ
తం బయినద్రవ్యంబును ద్రివిధం బయినకర్మంబును గలాకాష్ఠాద్యుపాధిభిన్నం
బయినకాలంబును ²జ్ఞానాదికం బగుజీవస్వభావంబును (భోక్తయగు) జీవుండును
నెవ్వనియనుగ్రహంబునంజేసి వర్తించుచుండు నెవ్వనియ పీక్షంజేసి వర్తింప
కుండు నట్టిప్రభావంబు గలసర్వేశ్వరుండు దా నేక మయ్యు ననేకంబుగాఁ
దలంచి యోగతల్పంబునంబ్రబుద్ధుం డై యుండి యటమీఁద స్వసంకల్పంబునం
జేసి హిరణ్మయం బైనతనవిగ్రహంబు నధిదైవతంబును నధ్యాత్మికంబును నధి
భూతంబును ననుసంజ్ఞాయుతం బై త్రివిధంబు గా సృజించె. 270

సీ. అట్టివిరాడ్విగ్రహంబుం గగనతేజఃప్రాణములు సర్వజంతురతుఁడు
నై నట్టిజీవుని శ ననుసరింపుచు నుండుఁ, బంబి జీవుఁడు శరీరంబువలన
వెలువడి చన జీవి శ వెనుకొని ప్రాణముల్, చనుచుండు నిజనాథు శ ననుసరించి
భటులచందంబునఁ శ బాటిల్లు యుత్తును, భూరితృప్తయు మఱి శ ముఖమువలనఁ

1. జలతల్పంబు. 2. ద్రవ్యకాలాదిస్వభావంబును భోక్త. 3. 'డిగ్విహంతరాకాశంబు, వలన నోజస్సహోబలము లయ్యెఁ, బ్రాణంబు సూక్ష్మరూపక్రయాశక్తి చే, జనియించి ముఖ్యాను
భవనఁగఁ బరఁగో అయి అచ్చప్రతి.

తే. దాలుజిహ్వాదికంబు లుత్సృజనము నొందె
నందు నుదయించె నానావిధైకరసము
తెనయ నవి యెల్ల జిహ్వచే ! నెఱుంగఁబడును
మొనసి పలుక నపేక్షించుముఃఖమువలన.

271

వ. *మఱియు¹వాగింద్రియంబు పుట్టె దానికి దేవత యగ్ని యారెంటివలన భాష
ణంబు వొడమె నాయగ్నికి మహాజలవ్యాప్తం బగుజలంబున నిరోధంబు గలు
గుటంజేసి యాజలంబెప్రతిబంధకం బయ్యె దోఘాయమానం బైనమహావాయు
పువలన పూణంబు పుట్టెం గావున వాయుదేవతాకం బైనపూణేంద్రియంబు
గంధగ్రహణసమర్థం బయ్యె నిరాలోకం బగునాత్మ నాత్మయందుఁ జూడంగోరి
తేజంబువలన నాదిత్యదేవతాకం బై రూపగ్రహకం బైనయక్షియుగళంబు
పుట్టె ఋషిగణంబులచేత బోధితుం డగుచు భగవంతుండు దిగ్దేవతాకంబును
శబ్దగ్రహకంబును నైనశ్రోతేంద్రియంబు పుట్టించె సర్జనంబు సేయుపురుషుని
వలన మృదుత్వకాఠిన్యంబులును లఘుత్వగురుత్వంబులును నుష్ణత్వశీతలత్వంబు
లునుం జేసెడుత్వగింద్రియాధిష్ఠానం బగుచర్మంబు పుట్టె బహిర్గతం బయిన
చర్మంబువలన రోమంబు లుదయించె వానికి మహీరుహంబు లధిదేవత లయ్యె
నందు నధిగతస్పర్శగుణండును సంతర్బహిఃప్రదేశంబుల నావృతుండును నగువా
యుపువలన బలవంతంబులును నింద్రదేవతాకంబులును నాదానసమర్థంబులును
నానాకర్మకరణదక్షింబులును నగుహస్తంబు లుదయించె స్వేచ్ఛావిషయగతిస
మర్థం డగునీశ్వరునివలన విష్ణుదేవతాకంబు లగుపాదంబు లుదయించెఁ బ్రజా
నందామృతార్థి యగుభగవంతునివలనఁ బ్రజాపతిదేవతాకంబై స్త్రీసంభోగాది
కామ్యసుఖంబులు గార్యంబులుగాఁ గలశిశ్నోపస్థంబు లుదయించె మిత్త్రం డధి
దేవతంబుగాఁ గలిగి భుక్తాన్నాద్యసారాంశత్యాగోపయోగం బగుపాయు వ
నెడిగుదం బుద్భవిం చె వానికృత్యం బుభయమలమోచనంబు దేహంబుననుండి
దేహాంతరంబుఁ జేరంగోరి పూర్వకాయంబు విడుచుటకు సాధనం బగునాభి
ద్వారంబు సంభవించె నట్టినాభియ ప్రాణాపానబంధస్థానం బనంబడుఁ దద్బంధ
విశ్లేషంబై మృత్యువగు నదియ్యూర్ధ్వాధోదేహభేదకం బనియును జెప్పఁబడు
నన్నపానాదిధారణార్థంబుగ నాంత్రకుక్షీనాడీనిచయఁబులు గల్పింపంబడియె
వానికి నదులును సముద్రంబులును నధిదేవతలయ్యె వానవలనఁ దుష్టిపుష్టులను
నుదరభరణరసపరిణామంబులు గలిగియుండు నాత్మీయమాయాచింతనంబొనర్చు
నపుడు కామసంకల్పాదిస్థానం బగుహృదయంబు గలిగె దానివలన మనంబును

* ఈవచన మంతయు వ్రాతప్రతులపాఠమునకు భిన్నము. ఇట విస్తరభీతిచే నాభేదము తె
లుపఁబడినది గాదు. 1. 'నగ్నియు వాద్దేవతయు నాసికవలన దోఘాయమానం బైనమహా' వ్రా.ప్ర.

జందుండును గాముండును సంకల్పంబును నుదయించె నంతమీద జగత్సర్జ
నంబు సేయువీరాడ్విగ్రహంబువలన సప్తధాతువులును బృథివ్యప్రేజోమయంబు
లయినసప్తప్రాణంబులును వ్యోమాంబువాయువులచే నుత్పన్నంబులై గుణాత్మ
కంబు లైనయంద్రియంబులును నహంకారప్రభవంబు లైనగుణంబులును సర్వ
వికారస్వరూపం బగుమనస్సును విజ్ఞానరూపిణి యగుబుద్ధియును విఃధం బగు
నిది యంతయు సర్వేశ్వరునిస్థూలవిగ్రహంబునం బుట్టు మఱియును. 272

క. వరుసఁ బృథివ్యాద్యష్టావరణావృత మై సమగ్రవైభవములఁ బం
కరుహభవాండాతీత,స్ఫురణం జెలు వొందు నతివిభూతి దలిర్పన్. 273

క. పౌలు పగుసకలవిలక్షణ,ములు గలయాద్యంతశూన్యమును నిత్యము నై
లలి సూక్ష్మమై మనోవా,క్కు లకుం దలపోయఁగా సగోచర మగుచున్. 274

సీ. అలఘుతేజోరూప శ మైనరూపమునకు, క్షీణినాథ నాచేతఁ శ జెప్పఁబడిన
మానితస్థూఁ సూక్ష్మస్వరూపంబులు, వల నొప్పఁగలభగవత్స్వరూప
మమ్మహాత్మకునిమాయాబలంబునఁ జేసి, దివ్యమనీంద్రులుఁ శ దెలియలేకు
వసుధేశ వాచ్యమై శ వాచకంబై నామ,రూపముల్ క్రియలునుకరూఢిఁ దాల్చి

ఆ. యుండునట్టియీశ్వరుండు నారాయణుం, డఖిలధృతి జగన్నియంత యైన
చిన్మయాత్మకుండుశృంగియించు నీ ప్రజాపతుల ఋషుల మనులఁబ్రతివరులను.

వ. మఱియును. 276

సీ. సుర సిద్ధ సాధ్య కిన్నరవర చారణ, గరుడ గంధర్వ రాక్షస పిచాచ
భూత వేతాళ కింపురుష. కూశ్మాండ గుహ్యక డాకినీ యక్ష శయతాధాన
విద్యాధ రాపురోశవిషధర గ్రహ మాతృ,గణ వృక హరిఘృష్టిఖగ మృగాళి
భల్లూక రోహిత శ పశు పృక్షయోనుల, వివిధకర్మంబులు శ వెలయఁ బుట్టి

తే. జలనభోభూతలంబుల శ సంచరించు, జంతురాసుల సత్త్వరజస్తమోగు
ణములఁ 1దిర్యక్సురాసురనరధరాది,భావముల భిన్ను లగుదురుపౌరవేంద్ర.

మ. ఇర వొంద 2దుహితాత్మకుం డయి రమాధీశుండు విశ్వంబు సు
స్థిరత 3 నిల్చి కృపాకటాక్షమున రక్షించున్ సమస్తప్రజో
త్కరసంహారము సేయునప్పుడు హరాంతరర్యామి యై యంతయున్
హరియించుం బవనుండు మేఘముల మాయం జేయుచందంబునన్. 278

క. ఈపగిదిన విశ్వము సం,స్థాపించును మనుచు నడచు శ ధర్మాత్మకుఁ డై
దీపితతిర్యగ్నరసుర,రూపంబులు దాల్చి హరి పరమం డజుఁ డెలమిన్. 279

సీ. హరియందు నాకాశమాకాశమున వాయు, వనిలంబువలన హస్తతాశనుండు
హవ్యవాహనునందు శ నంబువు లుదకంబు,వలన వసుంధర శ గలిగె ధాత్రి

1. 'సురసరతిర్యగః నాగకాడి; సురసరకీటకః నాగకాడి' అని వ్రాతప్రతులు,

2. 'భువనావనం డయి' అని వ్రాతప్రతులు.

వలన బహుప్రజాశ్రవణి యుద్భవం బయ్యె, నింతకు మూల మై శ్ర యెసఁగునట్టి
నారాయణుడు చిదాశనందస్వరూపకుం, ఉవ్యయం ఉజరుఁ ఉశనంతుఁ డాధ్యుఁ
లే. డాదిమధ్యాంతశూన్యం ఉశనాదినిధనుఁ ఉతనివలనను సంభూత శ్ర మైనయట్టి
సృష్టిహేతుప్రకార మీశ్వీంచి తెలియఁజాల రెంతటిమునలైన శ్ర జనవరేణ్య.
వ. అదియునుం గాక. 281

మ. ధరణీశోత్తమ భూతసృష్టి నిట సంస్థాపించి రక్షించునా
హరి గర్భత్వము నొల్ల కాత్మగతమాశ్రయారోపితం జేసి తా
నిరవద్యుండు నిరంజనుండుఁ బరుఁడు శ్ర నిష్కించనుం డాధ్యుఁడు
నిరపేక్షుండును నిష్కళంకుఁ డగుచు శ్ర నిత్యత్వముం బొందెడిన్. 282

వ. (బ్రహ్మసంబంధి యగు) నీకల్పప్రకారం (బహంతరకల్పంబుతోడ) సంకుచితప్ర
కారంబున నెఱింగించితి నిట్టిప్రాకృతవైకృతకల్పప్రకారంబులును దత్పరిమాణం
బులును గాలకల్పలక్షణంబులును విగ్రహంబును నవాంతరకల్పంబులు మన్వం
తరాదిభేదవిభాగస్వరూపంబును నతివిస్తారంబుగ నెఱింగింతు విను మదియునుం
బడకల్పం బనం దగు నని భగవంతుం డైనశుకుండు పరీక్షిత్తునకుం జెప్పె నని
నూతుండు మహర్షులకు నెఱింగించిన. 283

క. విని శౌనకుండు సూతుం, గనుఁగొని యిట్లనియె సూత శ్ర కరుణోపేతా
జననుతగుణసంఘాతా, ఘనపుణ్యసమేత విగతకలుషవ్రాతా. 284

వ. పరమభాగవతోత్తముండైనవిదురుండు బంధుమిత్రజాతంబులవిడిచి సకలభువన
పావనంబులును గీర్తనీయంబులును నైనతీర్థంబు నగణ్యంబు లైనపుణ్యక్షే
త్రంబులును దర్శించి క్రమ్మట వచ్చి కౌషారవి యగుమైత్రేయుం గని యతనివలన
సద్భ్యాత్మజోధంబు వడసె నని వినంబడఁ నది యంతయు నెఱింగింపు మనిన
నతం డిట్లనియె. 285

క. వినుఁ డిపుడు మీరు నన్నడిగిన తెఱఁగున శుకమునీంద్ర శ్రేయఁ బరీక్షి
జ్జనపతి యడిగిన నతఁ డాతని కెఱిగించినవిధంబుఁ శ్ర దగ నెఱిగింతున్. 286

వ. సావధానుల రై వినుం డని. 287

ఉ. రామ గుణాభిరామ దినశరాజకులాంబుధిసోమ తోయద
శ్యామ దశానన ప్రబలశసైన్యవిరామ సురారిగోత్రసు
త్రామ సుబాహుబాహుబలదర్పితమఃపటుతీవ్రధామ ని
ష్కామ కిభృల్లలామ గరకంతసతీనుతనామ రాఘవా. 288

క. అమరేంద్రసుతవిదారణ, కమలాప్తనూజరాజ్యశకారణ భవసం
తమసదినేశ్వర రాజోత్తమ డైవరసార్వభౌమ శ్ర దశరథరామా. 289

మాలిని. నిరుపమగుణజాలా శ నిర్మలానందలోలా

దూరితఘనసమీరా శ దుష్టదైత్యప్రహారా

శరధిమదవిశోషా శ చారుసద్భక్తపోషా

సరిసిజదళనేత్రా శ సజ్జనస్తోత్రపాత్రా.

290

గద్యము. ఇది శ్రీపరమేశ్వరకరుణాకలితకవితావిచిత్ర కేశనమంత్రిపుత్రసహజపాండిత్య పోతనామాత్యప్రణీతం బైన శ్రీమహాభాగవతపురాణంబునందుఁ బరీక్షిత్తుతోడ శుకయోగి భాషించుటయు భాగవతపురాణవైభవంబును ఖట్వాంగు మోక్షప్రకారంబును ధారణాయోగవిషయం బయినమహావిష్ణుని శ్రీపాదాద్యవయవంబుల సర్వలోకంబులు నున్న తేటంగును సత్పురుషవృత్తియు మోక్షవ్యతిరిక్తసర్వకామ్యఫలప్రదదేవతాభజనప్రకారంబును మోక్షప్రదుండు శ్రీహరి యనుటయు హరిభజనవిరహితు లైనజనులకు హేయతాపాదనంబును రాజప్రశ్నంబును శుకయోగి శ్రీహరిస్తోత్రంబు సేయటయు వాసుదేవప్రసాదంబునం జతుర్ముఖుండు బ్రహ్మాధిపత్యంబు వడయుటయు శ్రీహరివలన బ్రహ్మరుద్రాదిలోకప్రపంచంబు పుట్టుటయు శ్రీమన్నారాయణదివ్యలీలావతారపరంపరావైభవృత్తాంతసూచనంబును భాగవతవైభవంబును పరీక్షిత్తు శుకయోగి నడిగినప్రపంచాదిప్రశ్నంబులును నందు శ్రీహరి ప్రధానకర్త యని తద్వృత్తాంతంబు సెప్పుటయు భగవద్భక్తివైభవంబును బ్రహ్మతపశ్చరణంబునకుం బ్రసన్నుం డై హరి వైకుంఠనగరంబుతోడఁ బ్రసన్నుం డయిన స్తోత్రంబు సేసి తత్ప్రసాదంబునం దన్మహిమంబు వినుటయు వాసుదేవుం డానతిచ్చినప్రకారంబున బ్రహ్మ నారదునికి భాగవతపురాణప్రధానదశలక్షణంబు లుపన్యసించుటయు నారాయణవైభవంబును జీవాదితత్త్వసృష్టియు శ్రీహరినిత్యవిభూత్యాదివర్ణనంబును గల్గుప్రకారాదిసూచనంబును శౌనకుండు విదురమైత్రేయసంవాదంబు సెప్పు మని సూతు నడుగుటయు ననుకథలం గలద్వితీయస్కంధము.

ఓం తత్సద్బ్రహ్మార్పణ మస్తు.

శ్రీ

శ్రీరామచంద్రాయ సరస్వహృదే నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

తృతీయస్కంధము

—३३—

మహితవినుతదివిజ

స్తామ యశస్సీమ రాజశోమ సుమేరు

స్థేమ వినిర్జితభార్గవ

రామ దశాననవిరామ శ రఘుకులరామా.

1

వ. మహనీయగుణగరిష్ఠ లగునమ్మునిశ్రేష్ఠులకు నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యానవైఖరీసమేతుం డైనసూతుం డి ట్లనియె నట్లు ప్రాయోపవిష్టుం డైనపరీక్షిన్న రేంద్రునకు శుకయోగీంద్రుం డి ట్లనియె.

2

ఉ. పాండునృపాలనందనులు శ బాహుబలంబున ధార్మరాష్ట్రులకు భండనభూమిలో గెలిచి శ పాండురశారదచంద్రచంద్రికా భండయశఃప్రసూనకలిశకాతతిః గౌరవరాజ్యలక్ష్మీ నొం డొండ యలంకరించుచు జశయొన్నతి రాజ్యము సేయు చుండఁగన్.

3

క. మనుజేంద్ర విదురుఁ డంతక, మును వనమన కేఁగి యచట శ మునిజనగేయుక్ వినుతతపోధోరేయు, న్ననుపమగుణజనవిధేయు శ నమ్మైత్రేయున్.

4

క. కనుఁగొని తత్పాదంబులుఁ దనఫాలము సోఁక మ్రొక్కి శ తగ ని ట్లనియెన్ ముసవర సకలజగత్పావనచరితుఁడు గృష్ణుఁ డఖిలవంద్యుం డెలమిన్.

5

క. మండితతేజోనిధి యై, పాండవహితమతిని దూతశభావంబున వే దండపురి కేఁగి కురుకుల, మండనుఁ డగుధార్మరాష్ట్రమందిరమునకున్.

6

తే. చనఁగ నొల్లక మద్భవాంశబునకు భక్త వత్సలుం డగుకృష్ణుండు శ వచ్చుటేమి కతము నా కది యెఱిఁగింపు శ కరుణతోడ ననుచు విదురుండు మైత్రేయు శ నడిగె ననిన.

7

క. విని వెఱు గంది పరీక్షి, న్మనుజవరేణ్యుండు విమలశమతిని స్తంద్రున్

- చు నికులజలనిధిచంద్రున్, సునిశితహరిభక్తిసాంద్రున్ శుకయోగీంద్రున్. 8
- క. కని యిట్లనె మైత్రేయుని, నసఘం డగువిదురుఁ డేరహస్యము లడిగెన్
ముని యేమి సెప్పె నేపగి,దిని దీర్ఘము లాడె నెచటఁ శ దిరుగుచు నుండెన్. 9
- తే. ఇన్నియును దెలియఁగ నానతిచ్చి నన్ను, నర్థి రక్షింపవే విమలంతరంగ
ఘనదయాపాంగ హరిపాదకమలభృంగ, మహితగుణసంగ పాపత్రమఃపతంగ.
- చ. అనవుడు బాదరాయణి ధర్మరాధిపు కి ట్లనుఁ బూరువంశవ
ర్ధన విను కష్టఁ డైనధృతరాష్ట్రనృపాలుఁడు పెంపుతో సుయో
ధనమ ఖపుత్రులం గడు ముదంబునఁ బెంచుచుఁ బొందురాజు ద
ప్పినపిదపం దదాత్మజులు శ వెల్కుటి త న్నని చేర వచ్చినన్. 11
- వ. ఇట్లు సేర వచ్చినపాండవులయెడ నసూయానిమగ్నలై సుయోధనాదులు. 12
- క. పెట్టిరి విషాన్న మంటం, గట్టిరి ఘనపాశములను శ గంగానదియం
దొట్టిరి రాజ్యము వెడలం, గొట్టిరి ధర్మంబు విడిచి శ కుటిలాత్మకులై. 13
- క. క్రూరాత్ము లగుచు లాక్షో,గారంబున వారు నిద్రఁ శ గైకొని యుండెన్
దారుణశిఖి దరికొలిపిరి, మారణకర్మముల ¹కప్రమత్తత వెలయన్. 14
- తే. సూరిజనగేయ మగురాజసూయయజ్ఞవిలసదవభృథసేకపర విత్ర మైన
ద్రౌపదీచారువేణీభరంబు వట్టి,కొలుపులోపలి కేడ్చిరి శ కుచ్చితమున. 15
- క. కావున వారల కపకృతి, గావింపని దొకదినంబుఁ శ గలుగదు తమజ
న్మావధి నిజనందనులను, వావిరి నయ్యంధనృపతి శ వల దనఁ డయ్యెన్. 16
- తే. మాయజూదంబు వన్ని దుర్మార్గవృత్తిఁ
బుడమిఁ గొని యడవులకుఁ బో శ నడువ నచటఁ
దిరిగి వారిలు సనుయంబు శ దీర్చి యేగు
దెంచి తమయంశ మడిగినఁ శ బంచి యీక. 17
- వ. ఉన్నయెడ. 18
- చ. సకలసయంత యైనహరి శ సర్వశరణ్యుఁడు మాధవుండు సే
వకనవకల్పకంబు భగవంతుఁ డనంతుఁడనంతశక్తి నం
దకధరుఁ డబ్జలోచనుఁడు శ ధర్మతనూభవుచే నియుక్తుఁ డై
యకుటిలభక్తియోగమహితాత్మకుఁ డై ధృతరాష్ట్రపాలికిన్. 19
- క. చని యచట భీష్మగురుత, తనయకృపాచార్యనిఖిలధాత్రీ పతులున్
విని యనుమోదింపఁగ ని, ట్లనియెన్ ధృతరాష్ట్రతోడ శ నవనీనాథా. 20
- క. కౌరవపాండవు లిరువురు, నారయ నీ కొక్కసమము శ యవనీవర నీ
వేరీతి నైనఁ బొందుకు,మారులపా లొసఁగితేని శ మచు నుభయంబున్. 21
- క. అని ధర్మబోధమునఁ బలి,కినమాటలు సెవుల నిడమిఁ శ గృష్ణుఁడు విదురున్

- ఘనసీతిమంతుఁ బిలువం, బనిచినఁ జనుదెంచిఁ గురుసభాస్థలమునకున్ 22
- వ. చనుదెంచి యచటిజనంబులచేత నుపస్థితం బయినకార్యంబు దెలిసినవాఁ డయి 23
- ధృతరాష్ట్రు నుద్దేశించి యిట్లనియె.
- మ. ధరణీనాయక పాండుభూవిభుఁడు నీరతమ్ముండు దత్తుత్త్రులం 24
- బరిరక్షించిన ధర్మువుం దగవునుం శ బాటిల్లు వంశంబు సు
- స్థిరసౌఖ్యోన్నతిఁ జెందు శత్రుజయముం శ జేకూరు గోపాలశే
- ఖరుచిత్తంబును వచ్చునట్లగుట యశాఁ శ గౌరవ్యవంశాగ్రణీ.
- ఆ. వారితండ్రిపాలు శవారికి నొసఁగి నీ, పాలు సుతుల కెల్లఁ శ బంచి యచ్చి 25
- చలము విడిచి ధర్మ శ మలవడ నీబుద్ధిఁ, జొనుపవయ్య కులము శ మనుపవయ్య.
- చ. వినుము నృపాల నాపలుకు శ వేయును నేల సమీరసూతి నీ 26
- తనయులపేరు విన్నఁ బదశతాడితదుష్టభుజంగమంబుచా
- డ్చునఁ గన లొందు నింతయును శ మున్నును జెప్పితిఁ గాదె వానిచే
- తన భవదీయపుత్తులకుఁ శ దప్పదు మృత్యు వ దెన్నిభంగులన్.
- వ. అదియునుం గాక. 27
- క. నీపుత్తులశౌర్యంబును, జాపాచార్యాపగాత్మజాతకృపభుజా 28
- టోపంబును గర్ణదురా,లాపంబులు నిజముగాఁ దగలంతె మనమునన్.
- వ. అట్లేని విచుము. 29
- ఉ. ఏవరమేషుచే జగము శ లీసచరాచరకోటితోసము 30
- ద్వీపిత మయ్యె నేవిభునిదివ్యకళాంశజు లబ్ధగర్భగా
- రీపతియుఖ్యదేవమునిబృందము లెవ్వఁ డనంతుఁ డచ్యుతుం
- డాపురుషోత్తముండు గరుణాంబుధి గృష్ణుఁడు వో నరేశ్వరా.
- ఉ. అట్టిజగన్నివాసుఁడు మురారాసురభేది పరాపరుండు చే 31
- పట్టి సఖుండు వియ్యమును శ బాంధవుఁడు గురుఁడు విభుండు నై
- యిట్టల మైత్రప్రేమమున శ నెప్పుడుఁ దోడ్పడు చుండ వారలన్
- జుట్టనవ్రేల నెన్వరికిఁ శ జూపఁగ వచ్చునె పార్థివోత్తమా.
- ఉ. కావునఁ బాండునందనులఁ గాటియపెట్టక రాజ్యభాగమున్ 32
- వావిరి నిచ్చి రాజ్యమును శ వంశముఁ బుత్తుల బంధువర్గముం
- గావుము గాక లోభి యగుకష్టసుయోధనుమాట వింటివే
- భూవర నీయుపేక్ష నగుఁ శ బో కులనాశము బంధునాశమున్.
- తే. ఒకనికై యిట్లు కుల మెల్ల శ ను క్కడంప 33
- నెత్తికొనఁ జూచె దిది నీతియే నృపాల
- వినుము నామాట నీసుయోధుని విడిచి
- కులము రాజ్యంబుఁ దేజుబు శ నిలువవయ్య.

- క. అని యిట్లు దఱిమి చెప్పిన, విని దుర్యోధనుడు రోషవివశం డగుచు
న్నినతనయశకునిదుశ్శాసనుల నిరీక్షించి తామసంబునఁ బలికెన్. 34
- క. దాసీపుత్తుని మీఁర లు, దాసీనుం జేయ కిటకుఁ దగునె పిలువఁగా
నాసీనుం డై పేతెడు, గాసిలి చెడి పోవ వెడలఁగా నడువ రనా. 35
- వ. అని యిట్లు దుర్యోధనుం డాసీన దురాలాపంబులు దనకు మనస్తాపంబు సేయం
గార్యంబు విచారించి ధైర్యం బవలంబించి యెందు వలుక నొల్లక శరశరాసనం
బులు విడిచి క్రోధంబు నడచి వనంబునకుఁ జని యందు. 36
- సీ. విష్ణుస్వయంవ్యక్తవిమలభూములను బ, వి త్రంబు లగుహరిక్షేత్రమలను
నెలకొని దేవతానిర్మితహరిదివ్యభూమల గంగాదిశుభ్రానదుల
సిద్ధపురాణప్రసిద్ధపుణ్యాశ్రమ, స్థలముల నుపవేశస్థలములందు
గంధమాదనముఖ్యక్షౌభృత్తటంబుల, మంజులగిరికంజశుంజములను
తే. వికచక్తై రివపద్మహస్తల కమరంద, పానవశమ త్తమధుకరగనబుద్ధ
రాజహంసవిలోలవికరాజమాన, మగుచుఁ జెలు వొందుఁకేరుశహకరముల. 37
- క. మఱియును ఋష్యాశ్రమ వన, సరి దుపవన నద పుళింద శ జనపద గిరిగ
హ్వార గోష్ఠ యజ్ఞశాలా, పుర దేవాయతన పుణ్యభూములయందున్. 38
- క. కూరలుఁ గాయలు నీళ్ళా, హారముగాఁ గొనుచు నియమ శ మలవడఁగ నసం
స్కారశరీరరుం డగుచు ను, దారత నవఘాతవేషధరుఁ డై నరుసన్. 39
- క. హర్షము గదురఁగ భారత, వర్షమునం గలుగుపుణ్యవరతీర్థము లు
త్కర్షం జూచుచు విగతా, మరుం డై సంచరించె శ మనుజవరేణ్యా. 40
- వ. ఇట్లు సంచరించుచుఁ బ్రభాసతీర్థమునకు వచ్చునప్పుడు. 41
- చ. అరుగుచు దైత్యభేదనదశయాపరిలబ్ధసమస్తమేదిని
భరణధురంధరుం డగుచుఁ శ బొందునుతా గ్రజుఁ డొప్పు ¹చుండు న
త్తఱి విదురుండుఁ దత్సరిదురదంచితసాల రసాల మాధవీ
కురవక మాతీ వకుళ శ కుంజ లసత్తటమందు నున్నెడన్. 42
- చ. నరవర వేణుజానలవినష్టమహాటవిమాడ్కిఁ బొందుభూ
వరధృతరాష్ట్రనూను ²లనివారణఁ జాల విరోధ మెత్తి యొం
డొరుల జయింపఁ గోరి కదనోర్విఁ గురుక్షేత్రపాలముఖ్యు లం
దలు మృతు లౌటయున్ విని ఘనంబుగ శోకనిమగ్నచిత్తుఁ డై. 43
- ఉ. ఆయెడఁ గాలు దన్నక రక్తయంబున నేఁగి సరస్వతీనదీ
తోయను లందుఁ గ్రుంకి ముఁతుల్యుడు వే చనియెఁ దనూనపా
త్తోయరుహాప్తభార్గవప్రభు త్రితనోచ³సుదాసశక్తిభృ

1. 'చుండ భూ, వర విదురుండుఁ దన్నికటవర్యతమాలరసాల' అ. పు. 2. 'లనివారణ
మాధవిరోధ' అచ్చుప్రతి. 3. 'కుమారగోసుధా, వాయు' వ్రా. ప్ర.

ద్వాయుయమాభీధానయత్రవాహినుః॥ దనుర్క్రిగ్గుఃకుచున్.

44

ఉ. వెండియుఁ బుణ్యభూములఁ బ్రవృత్తపరిత్తులఁ జూచుచున్ రమా
మండనుఁ డుండుదిన్యరచిత్రమన్మణిచారుకవాటగేహళీ
మండితసాధగోపుర విహూనము లున్నతభక్తిఁ జూచుచున్
నిండినవేడ్కఁ గృష్ణపద్యనీరజచింతనుఁ డై క్రమంబునన్.

45

→ ❖ విదురుం డుద్ధవుం గని కృష్ణాదుల వృత్తాంతం బడుగుట. ❖ →

చ. చని చని తొంటిమత్స్యకురుజాంగలభూమి లతిక్రమించి చ
య్యన యమునానదిం గదిసి యచ్చట భాగవతుఁ సరోజిణి
చన¹నిజభక్తు సద్గుణవిశారదు శాంతాని దేవమంత్రిశి
ష్యుని మహిత ప్రసిద్దుఁ బరిశోషితదోషుఁ బ్రబుదు నుడవున్.

46

క. కని యనురాగవికాసము, దనమనమునఁ దొంగలింపఁ శ్రీ దగ గాఢాలిం
గన మాచరించి నెయ్యం,బునఁ గుశలప్ర శ్న సేసి శ్రీ ముదమునఁ బలికెన్.

47

క. ²హరిభక్తుల పుణ్యాత్ముల, దురితవిదూగుల విరోధిదుర్దమబలులం
గురుకులజిలకుల కుంతీ, వరసూనుల సేమ మరసి త వారిని భ క్తిన్.

48

వ. ఇ టనియె.

49

చ. మారి దననాభిపంక రుహామందు జనించిన యట్టి భారతీ
శ్వరుఁ డతిభక్తి వేడ యదురవంశమునన్ బలకృష్ణమూర్తు లై
పరఁగ జనించి భూభరముఁ గ బాపినభవ్యులు రేవతీందిరా
వరు లట శూరసేనుని నిరవాసమునన్ సుఖ మున్నవారలే.

50

చ. కురుకులు లాదరింపఁగ సక్కుండను నాపుడు నై తనర్చి సో
దరతరుణీజనంబులను శ దల్పితలంగడుగారవంబునం
గరుణ దలిర్ప నాత్మజలశకంఠఁ బ్రియోన్నతిఁ బ్రోచువాఁడు సు
స్థిరమతి నున్నవాఁడె వసుదేవుఁడు వృష్ణకులపదీపకా.

51

శా. కందర్పాంశమునం దనూజః బడయం । గమించి భూదేవతా
బృందంబు భజించి తత్కరుణః దాపింశ ప్రభావర్ణపెం
పొందఁ రుక్మిణి గన్ననందనుఁడు ప్రద్యుమ్నుండు భాస్వచ్చమా
సందోహంబులు దన్నుఁ గొల్వ మహితోత్సాహంబుతో నొప్పునే.

52

క. సరసిజలోచనకరుణా, పరిలభ్యసమ స్తథరణిపాలనమహిమం
 బరమప్రీతి సుఖించునె, చిరవిభవోదారుఁ డగ్రసేనుఁడు జగతిన్.

58

చ. లలితపతివ్రతామణి విలాసవతీతిలకంబు పార్వతీ
 లలన గుమారుఁ గన్నటు సులక్షణ జాంబవతీలలామ ని

1. నిజభక్తసద్గుణ. 2. హరిభక్తులు పుణ్యాత్ములు, దురితవిదూరులు విరోధిదుర్దమబలులున్.
గ ర త ల ల ల గ ల యే న ల గ ల ల క యే వ ల ల భ క్తిన్ 'అ.ప్ర.పి.'కిరింకలై భవంబ' అ.

ర్మలగతిఁ గన్నట్టి సుఖమారతనుండు విరోధిభంజనో

త్కలిక సుఖించునే గుణకదంబుఁడు సాంబుఁడు వృష్టిపుంగవా.

54

క. హరిపవనేవకుఁ డరిభీ, కరుఁ డద్దుఁపవలన మిగులఁ గ గార్ముకవిద్యల్

¹దిరముగఁ గఱచిన సాత్యకి, వరసుఖవిభవముల నున్ననవాఁడె ధరి త్రిన్.

55

మ. జలజాతాంకుశచక్ర చాపకులిశఁచచ్చత్రాది రేఖాంకితో

జ్వలగోవిందపదాబ్జలక్ష్మీతవిరాజన్మార్గధూళిచ్చటా

కలితాంగుండు విధూతకల్మషుండు నిఃష్కామైకధర్ముండు స

త్కులజాతుం డన నొప్పునట్టిఘనుఁ డరక్రూరుండు ²జీవించునే.

56

క. శ్రుతులుచు గ్రతుజాతము స, మృతిఁ దాల్చినయట్టివేదమాతగతిన్ శ్రీ

పతిఁ దనగర్భంబున రక్షితుఁ జేసినగరిత దేవకీసతి సుఖమే.

57

వ. మఱియు మహాత్మా మహితోపాసకు లగువారలకోర్కులు నింకింపం జాలిన

భగవంతుండుచు శబ్దశాస్త్రంబునకుం గారణం బని తన్ను సఖిలదేవతాజనంబు

లగ్గింపం గలమేటియుచు సకలజీవచ ఋద్విధాంతఃకరణంబు లయనచిత్తాహం

కారబుద్ధిమనంబులకుం గ్రమంబున వాసుదేవ సంకర్షణ ప్రద్యుమ్నానిరుద్ధు

లధిదైవతంబు లగుదు రట్టిచతుర్విధత త్వంబులకుఁ దుర్యం బైనత త్వంబు

మనస్సు తన్మనోమయుండు నైనయనిరుద్ధకుమారుండు సంశోషచిత్తుం డగునే

యని.

58

మ. ఇతరారాధన మాని కృష్ణుఁ గమలాధీశుం బయోజాసనా

ర్చితు భక్తిన్ నిజనాథుఁగా సతతమున్ గ సేవించుపుణ్యుల్ జగ

న్నుతు లధ్యాత్మవిదుల్ మహాభుజులు మోక్షమ్యుల్ ధర్మమార్గుల్ సము

న్నతి సత్యాత్మజచారుధేష్టగదు లానందాత్ములే యుద్ధవా.

59

తే. క్రోధమాత్సర్యధనుఁడు సుగమోధనుండు

నొలుచునెవ్వనిసభఁ జూచి గ కలుష మొదవి

మనములోన నసూయానిరమగ్నుఁ డయ్యె

నట్టిధర్మజుఁ డున్నాఁడె గ యచఘచరిత.

60

తే. ఘనగదాభ్యాసచిత్రసంగతుల మెఱసి, కురుకుమారుల భూరిసంగరములోన

హతులఁ గావించి వెలసివచ్చుట్టిజెట్టి, నాయుతనయుండు గుశలియైవఱునయ్య.

చ. హరికరుణాతరంగితకటాక్షనిరీక్షణలబ్ధశౌర్యవి

స్ఫురణఁ దనర్చి తన్ను నని గ బోయగతి న్నభవుం డెదిర్చినన్

బరవస మొప్పుఁగా గెలిచి గ పాశుపతాస్త్రముఁ గొన్నశత్రుభీ

కరుండు ధనంజయుండు సుభద్రగస్థితి మోదము నొందునే కదా.

62

¹ 1. 'గఱచిన బలియుండు సాత్యకి, వఱచినసుఖలీల చున్ననవాఁడె' వ్రా. ప్ర. 2. 'భక్తాత్ముడే' అ. ప్ర. 3. 'సుఖమే' వ్రాతప్రతులు.

- మ. తెఱఁ గొప్పఁ జననీవియోగమునఁ గుంతి స్తవ్యపానంబు సో
దరసంరక్షయుఁ గల్గి దేవవిభునశక్తస్థామృతంబున్ ఖగే
శ్వరుఁ డర్థిం గయికొన్నమాడ్కిఁ గురువంశశ్రేణి నిర్జించి త
ద్ధరణీరాజ్యముఁ గొన్నమాడ్కి కొడుకుల్ శ ధన్యాత్ములే యుద్ధవా. 63
- తే. పాండుభూమిశ్వరుండు సంప్రాప్తమరణుఁ, దైనశిశువులఁ బ్రోచుటకై నిజేశుఁ
గూడి చన కున్నయట్టియారకుంటిభోజ,తనయ జీవించునే నేడు శ మనుచరిత్ర. 65
- వ. అని వెండియు.
- మ. అనుసంభూతుఁడు పాండుభూపిభుఁడు నిర్యాణంబునం బొంద నా
తనిపుత్రుల్ దనుఁ జేర వచ్చినను మార్ధన్యస్యంబుఁ బోఁ దట్టి యె
గ్గొనరించెన్ ¹ధృతరాష్ట్రభూమివిభుఁ డ శ ట్లూహింపఁగా నెగ్గు సే
సినవాడే యగుఁ గాక మేలు గలదే శ చింతింపఁగా నుద్ధవా. 66
- క. అనుజుఁడు వీఁ డనకయ తని,తనయులు నను వెడల నడువఁదా నూరక యుం
డినధృతరాష్ట్రుఁడు సరకం,బునఁబడు నా దైనదుఃఖమున ననఘాత్తా. 67
- వ. అదియునుం గాక పరమశాంతుండ వైననీమనంబున దుఃఖంబు గర్తవ్యంబుగా
దంటేని.
- క. నరలోకవిడంబనమున, హరి పరమపరుండు మానశవాక్యతితో ని
ద్ధరఁ బుట్టి యాత్మమాయా,స్ఫురణ మోహింపఁజేయు శ భూజనకోటిన్. 69
- ఉ. కావున నమ్మహాత్ముని విశ్కారవిదూరుని సర్వమోహమా
యాఽలమానసుండ నగుశ నప్పుడు సంస్మృతి దుఃఖ నౌదు న
దేవునిసత్కృపామహిమఁ శ దేలిన వేళ సుఖంతు నేన కా
²దావిధిశంకరప్రభృతు శ లవ్విభుమాయఁ దరింప నేర్తురే. 70
- వ. అయిన నమ్మహాత్ముని కరుణాతరంగితాపాంగపరిబంధవిజ్ఞానదీపాంకురనిరస్తసమస్త
దోషాంధకారుండ నగుటను మదీయచిత్తంబు హరిపరాయత్తం ³బయినఁ దన్మా
ర్గంబు సతతంబు నిరీక్షించుచు నుండుదు మతియును. 71
- సీ. అట్టిసరోజాక్షుఁ శ డా త్తీయపదభక్తు, లడవుల నిడుమలఁ శ గుడుచు చుండ
దౌత్యంబు సేయఁ గొందఱు విరోధులు పట్టి, బద్ధునిఁ జేయ సన్నద్ధులైన
బలహీనుమాడ్కి మార్పడ లేడ యసమర్థుఁ, డని తలంచెదవేని శ నచ్యుతుండు
పరుల జయింప నోపక కాదు విద్యాభి, ⁴జనధనమత్తులై శ జగతిఁ బెక్కు
- తే. బాధల నలంచుదుష్టభూతపుల నెల్ల, సైన్యయుక్తంబుగా నని శ సంహరించు
కొఱకు సభలోన నప్పుడారసురుకుమారు,లాడుదుర్భాషణములకునలుగఁడయ్యె.

1. 'మదిఁ బాండుభూవిభుఁకు † న్నూహింపఁగా' వ్రా. ప్ర. 2. 'దావిధిరుద్రముఖ్యులకు †
నవ్వి...వచ్చునే.' వ్రాతప్రతులు. 3. 'బయినకొరణంబునను వత్తంబు సతతంబు' అచ్చుప్రతి.
4. 'జాత్యధనంబుల † జగతిఁ' అ. ప్ర.

- మ. జననం బందుట లేనియీశ్వరుడు దా ౩ జన్మించు తెల్ల విరో
ధినిరాసార్థము వీతకర్ముఁ డగునశ్చేవుండు గర్మప్రవ
ర్తనుఁ డౌ తెల్ల జరాచరప్రకటభూత శ్రేణులం గర్మవ
ర్తనులం జేయఁ దలంచి కాక కలవే ౩ దైత్యారికిఁ గర్మముల్. 73
- క. హరి నరుల కెల్లఁ బూజ్యుఁడు, హరి లీలామనుజుఁడును గుర్రాతీతుఁడు నై
పరఁగినభవకర్తంబులఁ, బొరయం డట హరికిఁ గర్మములు లీల లగున్. 74
- క. మదిఁ దనశాసన మిడి నిజ, పదములు సేవించులోకప్రపాలాదులఁ 1 బెం
పొందవింప యదుకులంబున, నుదయించెను భువిని బలసహోదరుఁ డగుచున్.
- తే. చలన మందక భూరిసంస్కరణతరణ, మైనసత్త్వి ర్తి దిక్కుల ౩ నతిశయిల్లి
వఱల సమమతి యై యున్న ౩ వాఁడె కృష్ణుఁ
డనుచు విదురుఁడా యుద్ధవు ౩ నడుగుట మును. 76
- వ. అట్టియెడ నయ్యుద్ధవుండు. 77
- క. యదుకులసిధి యగుకృష్ణుని, పదజలజవియోగతాపభరమున మాటల్
ప్రిదులక హృదయం బెరియఁగఁ, బెదవులు దడుపుచును సగలఁ బరిపఱియుండెన్.
- క. అని చెప్పి బాదరాయణి, మనుజేంద్రునివలను సూచి ౩ మఱి యిట్లనియెఁ
విను మొకనాఁ డయ్యుద్ధవుఁ, డనయమునై దేండ్ల బాలుఁ ౩ డైయున్నతఱిన్. 79
- వ. మున్న కృష్ణునిం గూడి యాడుబాలకులలో నొక్క బాలుఁగఁ గృష్ణునింగా
భావించి పరిచర్య సేయు చుండ గుణవతీమతల్లి యగుతల్లి సనుదెంచి యాఁ
కొంటి వది యేల రా నన్న యని పిలిచిన జననీవాక్యంబులు గైకొనక యఖండ
తేజోనిధియైనపుండరీకాక్షుపాదారవిందమకరందసేవానురక్తింజేసి యున్నయుద్ధ
వుండ నేడు కృష్ణవియోగతాపంబున హరివార్త విదురునకుఁ జెప్పం జాలక
(యొప్పటి)యందుట యేమివిచిత్రం బని వెండియు నిట్లనియె నంత నుద్ధవుండు
సకోజాక్షపాదారవిందమకరందసుధాజలనిధిమగ్నమానసుం డై సముత్కంఠం
జింతించి యొక్క ముహూర్తమాత్రంబునకు బాష్పజలపూరితలోచనం డై
గద్గదకంఠం డగుచు. 80
- క. ఘనముగ నెమ్మనమున 2 మించినకృష్ణవియోగజనితశిఖి దరికొనఁగాఁ
గనుఁగవఁ బెడచే నొత్తుచఁ, బెను పొందినదురితశిఖిరిభిదురున్ విదురున్. 81
- వ. కనుంగొని యిట్లనియె. 82
- క. యముఁ డనుమనకాలభుజం, గమపుంగవుఁ డెగచి పట్టఁ ౩ గా యదువంశో
త్తములచరిత్రలుఁ దత్కుశ,లము లే మని చెప్పుదుం గ్రలంగెడి మనమున్. 83
- సీ. మునిజనముఖపద్మములు ముకుళింపంగ, ఖలజనలోచనోత్పలము లలర
జారవోరులకోర్కి ౩ సఫలత నొందంగ, దానవదర్పాంశతమన మడర

1. బెం. పొదవించుట కెదుకులమున. 1. 'మం, చిన....దరికొలుపన్' అచ్చుప్రతి.

వరయోగిజనచ క్రవాకంబు లడలంగఁ, గలుషజనానురాగంబు పర్వ
భూరిదోషాగమశస్సూర్తి వాటిల్లంగ, నదితధర్మక్రియ శ¹లుడిగి మడఁగ
తే. మానుషాకారరుచికోటి శ మందపటిచి, యనఘ యేమననేర్పుఁగృ శ్లాభిధాన
లోక బాంధవుఁ డుత్తమశ్లోకమూర్తి, మించుతేజంబుతోన స్తమించె నయ్య.
వ. మఱియును. 85

క. హలకులిశజలజరేఖా, లలితశ్రీకృష్ణపాదశలక్షిత యై ని
ర్మలగతి నొప్పెడుధరణీ, లలనామణి నేఁ డభాగ్యశలక్షణ యయ్యెన్. 86

క. యాదవులవలన రాజ్య, శ్రీ దొలఁగెను ధర్మగతి నశించెను భువి మ
ర్యాదలు దప్పె నధర్మోత్పాదనమున దైత్యభేదిదప్పినపిదపన్. 87

వ. మఱియు లలితనికషణ విరాజమాన మణిగణకిరణసుషమావిశేషవిడంబితవిమల
సలిలంబులందుఁ బ్రతిఫలితసంపూర్ణచంద్ర మండలరుచినిరీక్షించి జలచరబుద్ధింజేసి
తజ్జలవిలోలమీనంబు లనూనన్నహంబునం దలంచుచందంబునఁ గృష్ణాసుచరు
లైనయదువృష్టికుమారు లమ్మహానీయమూర్తిం దమకు నగ్రేసరుం డని కాని
లీలామానుషవిగ్రహుం డైనపరమాత్ముం డని యెఱుంగక హరిమాయాజనితం
²బగునసద్భావంబునం జేసి భోజనశయనాసనానుగమనంబులం జేరి సహోదరా
దిభావంబులం గూడి చరియింతు రట్టిదేవుని మాయాపయోనిధినిమగ్నులు గా
కుండ నబ్జభవభవాదులకైనం దీఱదు సర్వగుణగరిష్ఠులును సత్పురుషశ్రేష్ఠులును
నగుపరమభాగవతులకుం దక్కఁ దక్కినవారలకుం జెప్ప నేల యదియునుం గాక
యభజనవిద్యానబలగర్వమదాంధీభూతచేతస్కులైన శిశుపాలాదిభూపాలకు ల
మ్మహాత్ముని బరతత్త్వం బని యెఱుంగక నిందించుదుర్భాషలు దలంచిమనస్తా
పంబు నొందు చుండుదు నని వెండియు. 88

మ. అవిత్తప్తవ్రతధీసమాహితతపోవ్యాసంగు లై నట్టిభా
గవతశ్రేష్ఠుల కాత్మమూర్తి నిఖలైశ్వర్యోతిమైఁ జూపి శో
కవిశోకంబులు నిర్దహించి కమలాకాంతుండు శాంతుండు మా
నవరూపం బగుదేహమున్ వదలి యంతర్ధానుఁ డయ్యెం జూమి. 89

సీ. మర్త్యవికాసైకమాన మై తనకును, విస్మయజనక మై శ వెలయునట్టి
యాత్మీయయోగమాయాశక్తిఁ జేపట్టి, చూపుచు నత్యంతసుభగ మగుచు
భూషణంబులకుమ శ భూషణం బై వివేకముల కెల్లను బరశకాష్ఠ యగుచు
సకలకల్యాణసంస్థాన మై సత్యమై, తేజరిల్లెడునట్టిరదివ్యమూర్తి

తే. తాన తనమూర్తి నిజశక్తిఁ దగ ధరించి, యమతనూభవురాజసూరయాధ్వరంబు
నందు నెవ్వనిశుభమూర్తి శ నర్థితోడ, నిండువేడుకఁ జూచి వర్ణించు చుండు.

1. 'లుష్ట మడఁగఁ: లుష్టి పడఁగ' వ్రా. ప్ర. 2. 'దైనయసద్భావంబునంజేసి' వ్రా. ప్ర.
3. 'లో, కవిలోకంబులు' వ్రా. ప్ర.

క. ప్రకటమగఁ గమలభవస్సప్తికిఁ గారణ విష్ణుహత్కరడే యనచును ను
తుకు లై తన్నూర్నిని ద,స్పక చూచిరి గాదె తత్సభాజను లెల్లన్. 91

వ. మఱియు శాంతోగ్రూపధరుం డైనసర్వేశ్వరుండు శాంతరూపుండు గావునఁ
బరికృతాపరాధనివీడ్యమానమానసుం డయ్యు¹ననుకంపాయ త్తచిత్తుండై వర్తిం
చుపరాపరుండును ఒకృతికార్యం బైనవహత్తత్వరూపుండును జననరహి
తుం డయ్యున దారవులవలన ననలంబు దోచుచందంబున జననంబు నొందు
చుండు నట్టిసరోజనాభుని హాసరాసలీలానురాగశోకన ప్రతిలబ్ధమాన లైన
గోపకామినులు దన్నూర్నిదర్శనానుష క్తమనీషలం గలిగి వర్తించి రదియునుం
గాక. 92

చ. దివిజలకోర్కిఁ దీర్చ వసుదేవునియింట జనించి కంసదా
నవుడు హరించు నన్భయమునం జని నందునియింట నుంటక్షణ
యవనజరాసుతాదులకు శ నాజి నెదుర్పడ లేక సజ్జన
స్తవ మధురాపురిక విడిచి శ దాఁగుటకు మదిఁ జింత నొందుదున్. 93

వ. అదియునుం గాక. 94

నీ. కడఁగి పెక్కిడుమలఁ గుడుచుచుఁ జిత్రమల్, గలఁగఁగ బంధనాగారములను
వనరిన దేవకీవసుదేవులను డాయఁ, జనుదెంచి భక్తివంశదన మొనర్చి
తలిదండ్రులార యే శ గలుగంగ మీరలు, కంసుచే నలజిడి శ గ్రాఁగు చుండఁ
గడిఁదిశత్రునిఁ జంపఁగా లేక చూచుచు, నన్ననాతప్పుఁ బ్రసన్ను లగుచుఁ

తే. గావుం డని యానతిచ్చినదేవదేవు, నద్భుతావహానుధురవాక్యమాలఁ దలఁచి
తలఁచినాచి త్తమనఁబెద్దగలఁగుచుండఁ,బృథులపాతకభూషభృద్భిగూర విదుర.

క. విమలమతిఁ దలఁప నెవ్వని,బామముడిమాత్రమున నఖిలభూదేవీభా
రము వాయు నట్టిహరిపద,కమలమరందంబుఁ గ్రోలుకొనుఁ డెవ్వఁడో. 96

క. మందప్రజ్ఞుడ నై గో,విందుని మురదైత్యహరుని శ విష్ణునిఁ బరమా
నందుని నందతనూజుని, మందరధరుఁ జిత్తమందు శ మఱితునె యెందున్. 97

చ. అదియును గాక మీరు నృపు శ లండఱుఁ జూడఁగ ధర్మనూతి పెం
పొదవినరాజసూయసవనోత్సవమందును జన్త మాదిగాఁ
బదపడి యె గ్గొనర్చుశిష్యుపాలుఁడు యోగిజనంబు నిట్టి ద
ట్టి దని యెఱుంగ నోపనికఁడిందిపదంబునఁ ²బొందెనే కదా. 98

చ. కురునృపపాండునందను లకకుంతితకేళిఁ జమూసమేతు లై
యరిది రణోర్వి నెవ్వనిముఖాంబురుహామృత మాత్తలోచనో
త్కరముల, గ్రోలి పార్థవిశిఖప్రకరక్షతపూతగాత్తులై
గురుతరమోక్షధామమునకుం జని సౌఖ్యము ²నొందిరే తుదిన్. 99

- సీ. అట్టసరోజాక్షుఁ ॥ డాడ్యంతశూన్యండు, సుభగండు శ్రైలోక్య సుందరుండు
గమనీయసాగరకన్యకాకుచకుంకు, మాంకితవిపులభాహంతకుండు
నకలదిక్పాలభాస్వత్కిరీటన్యస్త, పద్మరాగారుణాపాదపీఠఁ
డజఁ డనఁతుఁడు సమానాధికవిరహితుం, డిద్ధమూర్తిత్రయ్యాధీశ్వరుండు
- తే. నైనహరి యుగ్రసేనుని ॥ నఖిలరాజ్య, రుచిరసింహాసనమనఁ గూర్చుండఁబెట్టి
భృత్యభావంబునొంది సంప్రీతి నతని, పనుపు సేయుట కెపుడునామనముగొందు
- వ. అని వెండియు నిట్లనియె ననఘా పరాత్పరుండును యోగీశ్వరేశ్వరుండును నగు
కృష్ణుండు భగవద్భక్తుండును బరమభాగవతోత్తముండును నైనయుగ్రసేనుని
సేవించుట యాశ్చర్యంబు గాదు తన్నుహరియింపం దలంచి కచంబుల విషంబు
ధరియించి స్తన్యపానంబుసేయించిన దుష్టచేతన యైనపూతనకుం జన్నిచ్చి పెంచిన
యశోదాదేవికి నైన నందరానినిజపదంబుఁ గారుణ్యాయ త్తచిత్తుం డై యొసంగె
ననిన నిజపదధ్యానపరాయణు లగువారల ననుసరించి సేవించుట సెప్ప నేల
యనిన నుద్ధవునికి విదురుం డిట్లనియె భక్తవత్సలుండును గారుణ్యజలనిధియ (నై
భాగవతజనల ననుగ్రహించు) పుండరీకాక్షుండు భాగవతసేవ సేసెం గ క నిజ
దాసలోకంబున కొసంగుపరమపదంబు నుగ్రకర్తులైనరాక్షసుల కెట్లా సంగె
నలైటం గెటింగింపు మనిన విదురునకు నుద్ధవుం డిట్లనియె. 101
- మ. దనుజానీక మనేకవారములు దోర్దర్శనంబు సంధిల్లఁగా
వినతానూనుభుజాధిరోహుఁ డగునశ్వప్రస్థున్ సునాభాయధు
న్ననిలో మార్కొని పోకు పోకు హరి దైత్యాతి యంచుం దదా
ననముం జూచుచుఁ గూలి మోక్షపదము నాప్రిపింతు రత్యున్నతిన్ 102
- క. ధీరజనోత్తమ నవసిత, సారసలోచనుఁడు గృష్ణశ్రజననంబును ద
చ్చారిత్తము నెఱిగింతు ను, దారత నీవిపుడు వినుము ॥ తద్విధ మెల్లన్. 103
- చ. ధరణిభరంబు వాపుటకుఁ ॥ దామరసాసనుప్రార్థనన్ రమా
వరఁ డలకంసబంధననిశ్వాసమునన్ వసుదేవదేవకీ
వరులకు నుద్భవింప బలవంతుఁడు గంసుఁడు హింస సేయు న
న్వేషింపున నర్థరాత్రి సుతునిం గొని యవ్వసుదేవుఁ డిమ్ములన్. 104
- క. నందునిమందకుఁ జని త, త్సుందరితల్పమునఁ బరులు ॥ సూడకయుండన్
నందనుని నునిచి యానక, దుందుభి మరలంగ నేగెఁ ॥ చొల్లి టిపురికిన్. 105
- క. హరి యేకాదశసంవ, త్సరములు నందవ్రజమునఁ ॥ దను హరి యనియె
వ్వరు నెఱుంగ కుండ నాహల, ధరుతోఁ 1 గ్రీడించు చుండె ॥ వద్దముఁబ్రీతిన్.
- క. గోపాలవరుల కైనను, నాపోవఁగ దనసమంచితాకార మొగిం
జూపనిశ్రీపతి వేడుక, గోపాలురఁ గూడి కాచె ॥ గోవత్సములన్. 107

వ. అయ్యవసరంబునం గృష్ణుండు లీలావినోదంబులు దోడ్గోపాలబాలురకుం
జూపం దలంచి. 108

చ. నరయమునానదీపలిలవర్ధితసౌరభయు కృపుష్పమే
దురమరందపాన¹ పరితృప్తమధువ్రతయూధమాధవీ
కురివకకుందచందననికంజములందు మయూరశారికా
పరభృతరాజకీరమృదుభావలభంగిఁ జెలంగి పల్కుచున్. 109

ఉ. శ్రీరమణీమనోవిభుఁడు ॥ సింహకిశోరముఁబోలె లీలఁ గౌ
మారదశఁ రమావిమలమందిరముం బురుడించుగోతతిఁ
వారక మేపుచుం దరశ్రవంశరవస్సుటమాధురీసుధా
సారముచేత గోపజనసంఘము లఁ ముద మందఁ జేయుచున్. 110

వ. మఱియును. 111

మ. చిరకేళీరతి బాలకుల్ తృణములఁ ॥ సింహాదిరూపంబులం
గర మొప్పుఁ విరచించి వాని మరలఁ ॥ ఖండించుచందంబునం
గరుణాశీతులఁ గామరూపు లగునక్కంస ప్తయు క్తక్షపా
చరులం గృష్ణుఁడు సంగరస్థలములం ॥² జక్కాడె లీలాగతిన్. 112

చ. వరయమునానదీజలనితవాసమహోరగవిస్తృతాస్యవి
స్ఫురితవిషానలప్రభలనసోకునఁ గ్రాగినగోపగోధనో
త్కరముల నెల్లఁ గాచి భుజగప్రవరుఁ వెడలంగఁ దోలి త
త్పరిదమలాంబుపానమున ॥ సంతస మందఁగఁ జేసె గోతతిన్. 113

మ. దివిజాధీశుగుఱించి వానకొఱ కై ॥ నీపింప నందాదివ
ల్లపు లేఁ టేఁట ననూనసంపదల మృల్లాసంబునం జేయును
త్పచముం గృష్ణుఁడు మాన్చి గోపగణముల్ ॥ సంప్రీతి నొందఁ శచీ
ధవుగర్వం బడఁపంగ నవ్యయముగాఁ ॥ నాఁ జేసె గోయూగమున్. 114

చ. హరిహాయుఁ డంత రోషవినశశావిలమానసుఁ డై సరోరుహో
దరుమహిమం బెఱుంగక మృదం బడరంగ వలాహకాదిభీ
కరఘనపంక్తిఁ బంపిన నశ్విండశిలామయభూరివర్షముల్
గురిసె ననూనగర్జనల ॥ గోకుల మాకుల మంది మ్రాదఁగన్. 115

ఉ. ఆ తఱి మంద గొందలము ॥ నందఁగ వల్లపు లెల్లఁ గృష్ణ శృ
ష్టేతివిభీతవాక్యములఁ ॥ జిందఱవందఱ లై కలంగుచుం
గాతరులై మముం గరుణఁ ॥ గావుము కావు మనాథనాథ ని
ర్మాతకళంక భక్తపరితోషణభూషణ పాపశోషణ. 116

మ. అని యిట్లుంగి విపన్ను లై పలుకఁ గురమ్యాలించి కృష్ణుండు న

జ్ఞానవిధిఁడు గోపగోనివహ రక్షయోదయుఁడై దేవతా

జను లగ్గింపఁ గరాంబుజాతమున సశ్చక్రత్రంబుగాఁ దాల్చె బో

రన గోవర్ధనశైలముం దటచరద్రమ్యామరీజాలమున్.

117

వ. వెండియు.

118

సీ. శరదాగమారంభశంపూర్ణపూర్ణిమా, చంద్రసాంద్రాతపోజ్వలిత మగుచు

వెలయుబృందాటవీరీధియం దొకచాఁడు, రాసకేళీమహోల్లాసుఁ డగుచు

రుచిరసౌభాగ్యతామరణ్యమనోరమ, స్ఫూర్తిఁ జెన్నొందినశ్రమూర్తి దనర

సలలితముఖచంద్రచంద్రిక గోపికా, నయనోత్పలమాల కానంక మొదవ

తే. భవ్యచాతుర్యభంగిఁ ద్రిభంగి యగుచు, నబ్జనాభుండు సమ్మోదక మతిశయిల్ల
లీలఁ బూరించువరమూర్తీనినాద, మర్థి వీతేర విని మోహితాత్మలగుచు. 119

చ. పతులు మఱిందులున్ సుతులు క బావలు నత్తలు మామలున్ సము

న్నతి వల దన్న మానక మనంబునఁ గృష్ణపదాబ్జసేవనా

న్వితరతి గోపకామినులు క వే చనుదేఁ గరుణాపయోధి శో

భితగతి రాసకేళి సలిపెం దరుణీనవపుష్పచావుఁడై.

120

ఉ. రాముఁడు దాను గూడి మధురాపురికిం జని యందు వైభవో

ద్దామనృపాసనంబున ముగ్ధంబున నున్నదురాత్ముఁ గంసుడు

ప్రేమరశత్రుఁడై ద్రుంచి ముదక మారఁగఁ దల్లిని దండ్రి నంచిత

శ్రీమహితాత్ములై తనరఁ క జేసె సరోరుహనాభుఁడున్నతిన్.

121

మ. నలు వొప్పంగ వడంగయు క్తమహితా, ¹మ్నాయంబుఁ జౌవష్టివి

ద్యలు సాందీపనిచే నెఱింగెఁ జెలు వొందఁ విన్నమాత్రంబులో

పలనే లోకగురుండు దాన తనకున్ క భావింప నన్యుల్ గురు

ల్లరే లోకవిడంబనార్థ మగు లీలల్ గావె యమ్మీటికిన్.

122

ఉ. ²మించి ప్రభాసతీర్థమున క మృత్యువశంబునఁ బొంది పోయి యా

పంచజనోదరస్థుఁ డగు బాలకు దేశికునందనుం బ్రభో

దంచితలీలఁ దెచ్చి గురుదక్షిణగా నతిభక్తియుక్తి న

ర్పించె గురుండు చిత్తమునఁ క బెం పెసలార మురారి వెండియున్.

123

సీ. ఘనుఁడు విదర్భేశుఁ క డన నొప్పుభీష్మకు, వరసుతామణి నవశవారిజాక్షిఁ

బద్మాసమాన రూపశ్రీవిభాసితఁ, గమనీయభూషణఁ క గంబుకంఠిఁ

జతురస్వయంవరోత్సవసమాగతచైద్య, సాల్వమాగధముఖ్యజనవరేణ్య

నికరసమావృతఁ క బ్రకటసచ్చారిత్ర, రుక్మిణి నసమానశరుక్మకాంతి

తే. నమరగుప్తామృతంబు విహంగవిభుఁడు, గొనివచ్చె వసి మనుజేంద్రకోటిఁ దోలి

1. 'మ్నయాదివైర్యల్యవి, ద్యలు' వ్రా. ప్ర. 2. 'మంచిప్రభాసతీర్థజలమధ్యమునన్ మృతి నొంది పోయి' వ్రా. ప్ర.

కమలాభుండు నిజభజాగర్వ మలరఁ, దెచ్చి వరియించె నతని నుతింపవశమె.

చ. పరువడి భూరిస స్తవ్యవ్రభంబుల ముక్కల గుట్టఁ దద్బల
స్ఫురణ సహింపఁ జాలక నృశుల్ దలపడ్డ జయించి నగ్నజి
ద్ధరణిప నందనన్ కికచత్రతామరసాక్షిఁ బ్రమోది యై స్వయం
వరమునఁ బెండ్లి యాడె గుణవంతుఁ డనంతుఁ డనంతశక్తితోన్. 125

మ. ప్రతివీరక్షయకారి నాఁ జరఁగి సత్త్రాజి తనూజాహృదీ
స్థితమం దీర్చఁ దలంచి నాకమునకుం శ బెంపారఁ గా నేఁగి వ
ర్ణితశౌర్యోన్నతిఁ బారిజాత మిలకు శ స్త్రీలాగతిం దెచ్చె ను
ద్ధతి దేవేంద్రు జయించి కృష్ణుఁ డన నీతన్మాత్రుఁడే చూడఁగన్. 126

సీ. మానితాఖిలజగత్సమయదేహమునఁ బొల్చు, ధరణిదేవికిఁ బ్రియతనయుఁడైన
నరకదానవుని సునాభాఖ్యఁ జె న్నొందు, ఘనచక్రధారావిఖండితో త
మాంగునిఁ జేయ నశయ్యవనీలలామంబు, వేడినఁ దత్పుత్రు శ విపులరాజ్య
పదమున నిల్చి లోపలిమందిరమునకుఁ, జేరఁగ నరకుండు శ సెఱలఁ బెట్టి
తే. నట్టికన్యలు నూఱుఁ బరదాఱువేలు, నార్తబాంధవుఁ డైనపద్మాక్షుఁ జూచి
హర బాహ్మంబుధారాప్రవర్ష మొదవఁ, బంచశరబాణనిర్భిన్నశభావ లగుచు.

చ. లలితతదీయసుందరవిశలాసవిమోహిత లైనవారి నిం
పొలసినకోర్కిఁ దీర్చుటకు శ నొక్కముహూర్తమునన్ వరించి క
న్యల లలితావరోధభవనంబుల నందఱ కన్నిరూపు లై
కలసి సుఖస్థితిం దనిపెఁ శ గాంతల భక్తిసితాంతచి త్తన్. 128

క. చతురతతో నం దొక్కొక,యతివకుఁ బదురేసి సుతుల శ నాత్మసముల ను
న్నతభుజశక్తులఁ గాంచెను, వితతం బై కీర్తి దిశల శ వినుతికి నెక్కన్. 129

సీ. మధురాపురముఁ జతుర్విధఃసౌఘములతో, నావరించినకాలయవనసాల్వ
మగధభూపాలాదీశమనుజేంద్ర లోకంబు, సైన్యయుక్తము గాఁగ శ సంహరించి
తనబాహుశక్తిఁ జిత్తముల నర్థించిన,భీమపార్థులకు నుశద్దామవిజయ
మొసఁగి తద్వైరుల శ నక్కడంగఁగఁ ద్రుంచి, బాణశంబరమ రతపల్వలాది

తే. దనుజనాయకసేనావిశ్రాంతములను, హలధరాదిసమేతుఁ డై శ హతులఁ జేసె
1దంతవక్త్రాద్విదైత్యులుదన్నునెదుర, భండనములోనఁద్రుంచెదోర్బలము మెఱసి.

వ. వెండియుం గృష్ణుండు గౌరవపాండవభండనంబునకుం దోడ్పడి రాజన్య లన్యో
న్యమాత్సర్యోత్సాహసమేతు లై సైనికపాదఘట్టనంబుల ధరాచక్రంబు గంపింప
ననన్యసామాన్యంబు లయినశంఖభరీప్రముఖతూర్యఘోషంబులు నింగి మ్రొంగఁ
దురంగమరింఖాసముద్ధాతధూళిపటలపరిచ్ఛన్న భానుమండలంబునుం గాఁ జను
దెంచి కురుక్షేత్రంబున మోహరించిన నుభయపక్షబలంబులం దునుమాడి నిఖిల

రాజ్యవైభవమదోక్తం డయిననుయోధనుండు నిఖిలరాజసమక్షంబునఁ గర్ణ
శకునిదుశ్శాసనాదులుదర్శంత్రంబున నిరంతరంబుఁ గుఁతినండనుల కెగుఁచేసిన
దోషంబునంజేసి సంగరరంగంబున భీముగదాఘాతంబునం దొడలు విటిగి
పుడమిం బడి గతాయశ్శ్రీవిభవుం డై యంత సరితోషచిత్తుండ నై చూచి
తిని గదా యవరిమితబాహుబలోత్సాహు లైనభీష్మద్రోణభీమార్జునులచేత
నఖిలధరాధిపతులు నష్టాఢశాత్రుహిణీబలంబులతోడం దునిమించితినింకను మత్స
మానబలు లయినయదుక్షీరుల జలుంప నెంతవారలక్షై నం దీరదు మధుపానమద
విఘ్నార్థి తతామ్రుణిల చనులై వర్తించుయాదవుల కన్యోన్యవైరంబులు గల్పించి
పోరించి యితరేతరకరాఘాతంబుల హతు లై తన్నుఁ గలసినం గాని భూభారం
బుడుగ దని చిత్తంబునం దలంచి యంతధర్మనందనుచే నిస్సహత్నంబగురాజ్యంబు
పూజ్యంబుగాఁ జేయించుచు మర్త్యులకుం గర్తవ్యంబు లైనధర్మపథంబులు
నూపుచు బంధుపుత్రులనెల్లఁ బరితోషంబునొందించుచుం దత్సరోక్షంబున వారి
వంశం బుద్ధరింపం దలంచి యభిమన్యునివలనియు త్తరాగర్భంబు నిలిపి గురు
తనయప్రయు క్షమహితబహ్మశ్రుపాతంబునం దద్గర్భదళనంబు గాకుండ నర్భకుని
రక్షించి నిజదారవిందసేవారతుం డైనధర్మసుతుచేఁ గీర్తిప్రతాపంబులు నివ్వ
టిల్లం దురంగమేధంబులు మూఁడు సేయించి వెండియు. 131

సీ. వల నొప్ప తొక్కివైదికమార్గముల్, నడపుచు ద్వారకానగరమందు
నవిదితాత్మీయమాయాప్రభావమన ని,స్సంగుం డై యండి సంసారిపగిదిఁ
జెంది కామంబులచేత విమోహితుం, డైసుఖించుచు ముదితాత్మకుం డగుచు
నంచితస్మిగ్ధస్మితావలోకముల సు,ధాపరిపూర్ణ సల్లాఘములను

తే. శ్రీనికేతన మైనశరీరమునను, బాండునందనయదకులప్రకరములను
లీలఁగారుగ్యా మొలయఁబోలించుచుండె,నార్తరత్నోచణుండు నారాయణుండు.

సీ. సంపూర్ణపూర్ణిమాశచంద్ర చంద్రిక నొప్పు, రమణీయశారదశరాత్ములందు
సలలితకాంచనశస్త్రంభసాధోపరి, చంద్రకాంతోపలశస్థలమాలందు
మహితకరేణుకాశమధ్యదిగ్గజముల, గతిని సాదామిసీలతలనడిమి
నీలమేఘంబులశలీల ¹ముక్తానుయ, క్తస్మిగ్ధనీలరత్నములభాతి

తే. సతతయావనసుందరీయతవిహారు, డగుచు సతు లెంద అందఱు కన్నిరూప
ములను గ్రీడించెఁ బెక్క బ్రహ్మలు సెలంగి,నందనందనుఁ డభినవానందలీల. 133
వ. అంత నొక్కనాఁడు. 134

చ. మునివరు లేగుదేర యదుభోజవరేణ్యులు గూడి ముట్టఁ బ
ల్కి నఁ గన లొంది వారు దమకించి శపించినఁ గొన్నిమాసముల్
చనునెడ దైవయోగమున క జాతరఁ బో సమకట్టి వేడుకల్

1. ముక్తాయుక్త, లాలితస్మిగ్ధనీలములభాతి. 2. 'మఖ్యులు గొందఱు గూడి'ల .ప్ర.

మనములఁ దొంగిలింపఁ గరికమన్ నిజయానము లెక్కి యాదవుల్.

135

ఉ. కోరి ప్రభాసతీర్థమునకుం జని తన్నదిఁ గ్రుంకి నిర్మల¹
దారత నందు దేవముః²తర్పణముల్ పితృతర్పణంబులున్
వారసిభక్తిఁ జేసి నవనవత్సలతోఁ బాలుపారుగోవులన్
భూరిసదక్షిణాకముగ న భూసురకోటికి నిచ్చె వెండియన్.

136

క. అజినకట రత్నకంఠశ్చ, రజత మహారజత తిల ధరరావరికన్యా
గ జ తురగ రథమలను స,ద్విజకోటికి నిచ్చె బెంపు 1 దీపింగన్.

137

వ. ఇట్లు సఖలంబు లయిన భూదానంబుమొదలుగాఁ గఁదానంబు లనూనంబులుగా
భగవదర్పణబుద్ధిం జేసి యనంతఃంబ.

138

తే. ఎసఁగుమోదంబు సఁధిల్ల న నిష్ప్రమైన, రసికమృదులాన్న మర్థిఁ బాతరణలు సేసి
మంజులాసవరసపానమత్తులగుచు, గడఁగియన్యోన్యహాస్యవాక్యములఁగలఁగి.

వ. ఇట్లు దమలోన మది రాపానమదవిఘూర్ణితతామ్రలోచను లయి మత్సరంబుల
నొండొరులం బొడిచి సమస్తయాదవులును వేణుజాతానలంబునఁదద్వంశపరం
పరలు దహనంబు నొందుచందంబున బాలిసి రది యంతయుం గనుంగొని
శ్రీకృష్ణుం డప్పడు.

140

క. చతురతతో నిజమాయా,గతిఁ జూచి లసద్విలోలకల్లోలసమం
చితవిమలకమలసార,స్వతజలముల విహితవిధులు న సలిపినవాడై.

141

క. ఒకవృక్షమూలతలమున, నకలంకగుణాభిరాముఁ న డాసీనుం డై
యకుటిలమతి ¹బదరీవన,మునకును బొమ్మనుచు మొఱఁగిపోయిన నేనున్.

142

క. క్రమమన నిజకులసంహారము సేయఁ గడంగు తెఱిగి న రమణీయశ్రీ
రమణుచరణాబ్జయగవిర,హమానకు మది నొర్వలేక న యనుగమనుడ నై.

143

క. హరి నరయుచుఁ జని చని యొక,తరుమూలతలంబుందుఁ న దసదేహారుచుల్
వరఁగఁగనున్నమహాత్మునిఁ, బరునిఁ బ్రహన్నార్తిహరుని న భక్తవిధేయన్.

144

వ. మఱియును.

145

సీ. అస్మత్ప్రియస్వామి న చ్యుతుఁ బరస త్వ,గుణగరిష్ఠుని రజోగుణవిహీను
సురుచిరద్వారకాపురసమాశ్రయ సనా,శ్రయ సీలసీరదశ్యామవర్ణ
దళదరవిందసుందరపత్రనేత్రుల,క్ష్మీయతుఁ బితకౌశలేయవాసు
విలసితవామాంకవిన్యస్తదక్షిణ,చరణారవిందు శతశ్చత్ప్రికాశు

తే. ఘనచతుర్బాహు సుందరారకారు ధీరుఁ, జెన్నుగలలేతరావిపై వెన్నుమోపి
యున్నవీరాసనాసీను న న్నుఁ గన్న,తండ్రి నానందపరిపూర్ణు న దనుజహరుని.

మత్తకోకిలము. కంటిఁ గంటి భవాబ్ధి దాటఁగఁ న గంటి నాశ్రితరక్షకుం
గంటి యోగిజనంబుడెందముఁ న గంటి జుట్టముఁ గంటి ము

కొంటికిం గన రానియెక్కటిఁ గంటిఁ దామరికంటిఁ జే

కొంటి ము క్రినిధానమం దలకొంటి సౌఖ్యము లండఁగన్.

147

వ. అయ్యవసరంబునం బరమభాగవతోత్తమండును మునిజనసత్తమండును ద్వై
పాయనసఖండును బరమతపోధనుండును నఘశూన్యండును నఖిలజనమాన్యం
డును బుధజనవిధేయండును నగుమైత్రేయండు దీర్ఘాచరణంబు సేయుచుం జని
చని.

148

మ. కనియెం దాపసవుంగవుం డఖిలలోకఖ్యాతవర్ధిష్ఠ శో
భనభాస్వత్పరిపూర్ణయావనకళాభ్రాజిష్ఠ యోగీంద్రహృ
ద్వనజాతైకచరిష్ఠఁ గౌస్తుభమభోగ్యదృఢాభిషణాలంకరి
ష్ఠ నిజేపహితజిష్ఠ విష్ఠఁ బ్రభవిష్ఠఁ గృష్ణ రోచిష్ఠనిన్.

149

క. తడనంతరంబ హరిఁ దన,హృదయాంభోరుహము ముకుళితేజః,ణముల స
మ్మదమనఁ జూచుచునానత,వదనుండై యుండె ముదమునవలఁగ ననఘా.

వ. అంత దగ్గఱ నేతెంచి యున్నమైత్రేయండు వినుచు నుండ దరహాసచంద్రికా
సుందరవదనారవిందుండును నానందసుధానివ్యందకందభితహృదయుండును భ
క్తానురక్తదయాసక్తవిలోకనుండును నగుపుండరీకాక్షుండు నన్ను నిరీక్షించి
యిట్లని యానతిచ్చెఁ బూర్వభవంబున వసుబ్రహ్మలు సేయసత్త్రయాగంబున
వసునై భవదీయహృదయంబుననితరపదార్థంబులు గోరకమరీయపాదారవింద
సేవం గాఁగొనితివి గావునం దన్నివిత్తంబున నేను నీహృదయంబున వసి
యించి నమస్తంబును గను చుందును నాత్మారామండ నై న నన్ను నెవ్వరేని
సదసద్వివేక లై యెఱుంగం జాలరు వారలకు నేను నగోచరుండ నై యుండుదు
మతపరిగ్రహంబు గలనీకు నీజన్మంబ కాని పునర్భవంబు నొంద కుండుటకు
భవదీయపూర్వజన్మకృతసుకృతవిశేషఫలంబుకతన నియ్యాశ్రమంబున మత్సా
దారవిందసందర్శనంబు గలిగె నదియుం గాక పద్మకల్పంబునందు మన్నాభి
పద్మమధ్యనిషణ్ణం డయినపద్మసంభవునకు (జన్మమరణాదిసంసృతినివర్తకంబును
నవిరతానశ్వరిసౌఖ్యప్రవర్తకంబునగు) మన్మహత్వంబుఁ దెలియఁజేయునట్టి
దివ్యజ్ఞానంబు నీకు నెఱింగింతు నని యమ్మహనీయతేజోనధి యానతిచ్చినసుధా
సమానసరసాలాపంబులు గర్జకలాపంబులై మనస్తాపంబులం బాపినరోమాంచ
కంచకితశరీరుండను నానందబాష్పధారాసిక్తకపోలుండను బరితోషసాగరాంత
ర్నిమగ్నమానసుండను నయి యంజలిపుటంబు నిటలతటంబున ఘటయించి
యిట్లంటి.

151

క. పురుషోత్తమ నీపదసర,సిరుహధ్యానామృతాభిరక్షకస్ఫురణం

గర మొప్పిననాచిత్తమి,తరవస్తువులందు వాంఛఁ గ దగులు నెయెందున్.

152

- చ. జననము లేనినీవు భవనంగతి నొందుట కేమికారణం
బనియును గాలసంహరుడ ౧ నై జగముల్ ¹విలయించునీవు పా
యనిరిపుభీతి కై సరిదుగ్ధదంచితదుర్గము నాశ్రయించు టె
ట్లనియును దేవ నామనమునందుఁ దలంతు సరోజలోచనా. 153
- వ. అదియునుం గాక. 154
- క. శ్రీరమణీశ్వర నీ వా,త్మా రాముడ వయ్యు లీలఁ ౧ దరుణీకోటిం
గోరి రమించితి వనియును, వారక యేఁ దలఁతు భక్తనశ్శల కృష్ణా. 155
- క. పరతత్త్వజులు గరుణా,కర నిను సంసారి వనుమఁ ౧ గడఁక దలంపన్
అరసి ననుఁ గాచు టెల్లను, గర మరుదు తలంచి చూడఁ ౧ గమలాధీశా. 156
- వ. దేవా నీ వఖండితవిజ్ఞాననిర్మలాంతఃకరణుండ వయ్యుచు ముగ్ధభావంబునఁ బ్రమ
త్తుని చందంబున విమోహితై వడింబ్రవర్తించుచు నెందేని నొదిఁగి యుండుటం
దలంచి నాడెందంబు గుందు చుండు సరవిందలోచన పురందరవందిత ముకుంద
యిందిరాసుందరీరమణ సరస్వతీరమణునకుం గరుణించి యానతిచ్చినసుజ్ఞానంబు
ధరించుశక్తిగాకుం గల దేనిఁ గృపసేయుము భవదీయశాసనంబు ధరియించి భూరి
సంసార పారావారోత్థరణంబు సేయుదు నని విన్నవించి బహుభంగులం బ్రస్తు
తించిన భగవంతుండును బ్రపన్నపారిజాతంబును నైనకృష్ణుండు పరతత్త్వనిర్ణ
యంబు నెఱింగించిన. 157
- క. సరసిజలోచనకరుణా, పరిలబ్ధజ్ఞానకలితభావుడ నగుటం
బరతత్త్వవేది నై త,చ్చరణసరోదముల కెరఁగి ౧ సమ్మతితోడన్. 158
- క. హరిపదజలరుహవిరహా,తురతిన్ దుర్దాంతమఃఖ్యతోయధిఁ గడవన్
జెర వేది తిరుగ వలసెను, సరసిజభవకల్పవిలయసమయము ²దాఁకన్. 159
- వ. ఇట్లు దిరుగుచు. 160
- మ. సరనారాయణతాపసాశ్రమపదోన్నత్యంబునం బొల్పుభా
సురమంగార రసాల నాల వకు షాశో కామ్ల పున్నాగ కే
సర జంబీర కదంబ నింబ కుట జాశ్వత స్ఫురన్మల్లికా
కరవీరక్షితిజాభిరామ బదరీకాంతార సేవారతిన్. 161
- క. చను చున్నవాడ నని ప,ల్కినపలుకుల కులికి కళవశించుచు విదురుం
డనుపమశోకార్ణవమున, మునిఁగియు నిజయోగసత్త్వమునఁ దరియించెన్. 162
- వ. ఇట్లు విదురుండు శోకపావకునిం దనవివేకజలంబుల నార్చి యుద్ధవుని కిట్లనియె.
- మ. అనఘా యుద్ధవ నీకుఁ గృష్ణుఁ డసురేంద్రద్రాఢి మన్నించి చె
ప్పినయథ్యాత్మరహస్యతత్త్వవిమలాభిజ్ఞానసారంబు బో
రన నన్నుం గరుణించి చెప్పినఁ గృతార్థత్వంబునం బొందెదన్

- విను పుణ్యాత్ములు శిష్యసంఘముల నుగ్ధిం బ్రోవరే వెండియున్. 164
- క. భగవద్భక్తులు సుజనులు, దగ వెఱిగి పరోపకారతాత్పర్యవివే
కగర్హిణులై చరింతురు, జగతిం బొగ డొంది వృష్టిసత్తమ యెందున్. 165
- క. అనవుడు నుద్ధవుఁ డవ్వెదు,రున కి ట్లను ననఘ మునివరరుఁడు సాక్షాద్వి
ష్ణునిభుం డగుమైత్రేయుఁడు, దనమనమున మనుజగతి వరదలఁ దలచి తగన్. 166
- క. హరి మురళేదిఁ బరాపరుఁ, గరుణాకరుఁ దలఁచునట్టిభునుఁ డమ్మునికుం
జరుకడ కేఁగిన నాతఁడు, గర మర్థిం దెలుపు సాత్త్వికజ్ఞానంబున్. 167
- వ. అసి యుద్ధవుండు విదురుం గూడఁ జని చని. 168
- ఉ. ముందటఁ గాంచె నంత బుధశ్రముఖ్యుఁడు హల్లకపుల్లపద్మని
ష్యుండమరందపానవిలసనమృదభృంగఁ జలత్తరంగ మా
కందలవంగలుంగలతికాచయసంగ సురాంగనాశ్రితా
నందితపుణ్యసంగ యమునన్ భవభంగ శుభాంగ నర్మిలిన్. 169
- క. కని డాయ నేఁగి మోదం,బునఁ దత్సరిదమలపులినశ్రభూములఁ దగ నా
దినశేషము ¹నివసించెను, వనజోదరపాదపద్మవశమానసుఁ డై. 170
- క. మఱునాఁడు రేపకడ భా,సురపుణ్యుఁడు ఘనుఁడు మధునిశ్షూదనచరణ
స్మరణ క్రీడాకలితుఁడు, దరియించెం గలుషగహన²దమునన్ యమునన్. 171
- వ. ఇట్లు యమునానది ను త్తరించి యుద్ధవుండు బదరికాశ్రమంబునకుం జనియె
ననిన విని రాజేంద్రుండు యోగీంద్రున కి ట్లనియె. 172
- క. శౌరియు నతిరథవరులు మ,హారథసమరథులు యదుబరలాధిపు లెల్లం
బోరి మృతిఁ బొంద నుద్ధవుఁ, డేరీతిక బ్రదికె నాకు శ నెఱిగింపు తగన్. 173
- సీ. నావుడు రాజేంద్రునకు శుకయోగీంద్రుఁ, డి ట్లను మున్ను లోకకేసుచేత
సంప్రార్థితుం డైన³ జలరుహనాభుండు, వసుమతిపై యదువంశమందు
నుదయించి తనుఁదాన శ మదిలోనఁ జింతించి, తెలివొంది యాశ్రమియగులవినాశ
మొనరించి తాను బంశచోపనిషత్తాయ, మగుదివ్యదేహంబునందుఁ జెందఁ
తే. దలచి విజ్ఞానతత్త్వంబు శ ధరణిమీఁదఁ, దాల్చి జనకోటి కెఱిగింపఁదగినధీరుఁ
డుద్ధవుఁడుదక్క నితరులేనోపరితఁడు,నిర్జితేంద్రియుఁ డాత్మసరన్నిభుఁ డటంచు. 174
- క. క్షీతిపై నిలిపినకతమున, నతనికి మృతి దొరక దయ్యె శ నవనీశ రమా
పతియభిమానము గలిగిన, యశిపుణ్యుఁడు సనియె బదరికాశ్రమమునకున్. 175
- వ. అంత. 176
- క. ఉద్ధవుఁ డరిగినపిదప స,మిద్ధపరిజ్ఞాను సుజనశహితు మైత్రేయున్
వృద్ధజనసేవ్యుఁ దాపస, వృద్ధశ్రవుఁ జూడఁ గోరి శ విదురుఁడు గడఁకన్. 177

1. నివసించిరి...మానసులై. 2. దమునశృంగము సాంతము గాన 'దమునసన్' అని యుండఁ
వగు, అయినను వ్రాతప్రతులందు 'దమునన్' అనియే కానిపించుచున్నది.

వ. యమునానది దాటి కలిపము ప్రయాణంబులఁ బుణ్యనదులను హరిక్షేత్రంబు
లనుదర్శించుచు నతిత్వరితగమనంబున.

178

క. చని చని ముండలుఁ గనుఁగొనె, ఘనపావతమఃపతంగం శ గరుణాపాంగం
గనదుత్తంగతరంగం, జనవరనుతబహుళపణ్యసంగం గంగన్.

179

క. అందు నరవిందసౌరభ, నందితపనమానఘాతశనటమార్మిపరి
స్పందితకందశశీకర, నందోహలసన్నివాహజలమజ్జనుఁ డై.

180

సీ. ఘనసారగుచివాలుశకాసముగంచిత, సైకతవేదికాస్థలమనందు
యమనియమాదియోగంగక్రియాస్థి, బూని పద్మాసనాసీనుఁ డగుచు
హరిపాదసరసీరుహస్వస్థచిత్తుఁ డై, బాహ్యేంద్రియవ్యాప్తి శ బాఱఁ దోలి
సకలవిద్యజ్ఞ శ స్తవనీయసమచితా, చారవ్రతోపవాసములఁ గ్రుస్సి

తే. యన్నపుణ్యాత్ము విగతవశ్యయోవికారు, విసతసంచారు భుజనపాశవనవిహారు
యోగిజనగేయునత్తతిభాగధేయు, శ్రితవిధేయు నమేయు మైత్రేయుఁగాంచె.

... విదుర మైత్రేయసంవాదము. ...

వ. ఇట్లుగనుంగొని యమ్మునీంద్రుని పాదంబులకుం బ్రణమిల్లి ముకుళితహస్తంఢై
యిట్లనియె మునీంద్రా లోకంబున సకలజనంబులు మనంబులఘనంబులగుసౌఖ్యం
బు లందందలంచి తత్ఫలప్రాప్తి హేతువులైన కర్మంబు లాచరించి డైవోపహా
తు లై తత్కర్మంబులచేత నిష్ఫలారంభు లగుదురు కర్మంబులు బంధకంబులును
దుఃఖహేతువులునుం గాని సౌఖ్యదాయకంబులై పాపనిష్కృతిఁ జేయనోప వది
యట్లుండె భూరిదుఃఖానుసారం బైనసంసారచక్రంబునందుఁ బరిభ్రమించుచుం
గామవిమోహితు లై పూర్వకర్మానుగతంబు లైన శరీరగబులు దాల్చుచుం
జచ్చుచు మరలం బుట్టుచు నంతికాలంబునకుం బాపనిష్కృతిఁగానకమాతృ
యావనవనకుతారు లై జన్మించి వర్తించుమూఢాత్ములం బశుప్రాయులరక్షించు
కొఱకుఁ గాదె నారాయణపరాయణు లైన మీవంటిపుణ్యాత్ములు లోకంబునం
జరియించుట యదియునుం గాక.

182

మ. అవివేకానుగతస్వకార్యజలవేళలాకీర్ణ మై మిత్త్రబం
ధు వధూ పుత్ర జలగ్రహోగ్ర యత మై శ దుర్దాంత మైనట్టిదు
ర్భవపాథోధిఁ దరించువారె హరిసంభంధ క్రియాలోలభా
గవతానుగ్రహనావ లేనియధముల్ శ గాగుణ్యసంధాయకా.

183

క. మునినాథచంద్ర ననుఁ గై, కొని కాచుతలంపు బుద్ధి శ గూడినయేనిక
వినుమ మదీప్సిత మది నా, చనవునఁ గాపింపవయ్య శ సజ్జనతిలకా.

184

వ. అని వెండియు విదురుండు మైత్రేయుం జూచి మునీంద్రా ¹త్రిగుణాత్మకమాయా
నియంత యగుభగవంతుండు స్వతంత్రుం డయ్య నవతరించె యేయేయవతారం

1. 'పురుషధీశ్వరుం డై నభగవంతుండు.' వ్రా ప్ర.

బుల నేవేకర్మంబు లాచరించె నదియు ¹నిష్క్రియుం డగునీశుండు మొదలం బ్ర పంచంబు నేవిధంబునం గల్పించి యేదీతిం బాలించె (మఱియు నీవిశ్వంబు) నాత్మీయహృదయాకాశగత²ముం జేసి నివృత్తవృత్తి యగుచు యోగమాయ యందెట్లువసియించె బ్రహ్మాండంబునందు నేలీలవర్తించె నందు బ్రహ్మాదిరూపం బులం బొంది బహుప్రకారంబుల నెట్లు క్రిడించె భూసురగోసురాదులఁ బరి రక్షించుటకై మత్స్యద్యవతాఁబులు ధరించి యేయేప్రయోజనంబులం దీర్చెఁ బయోరుహగర్భాండకటాహాంతర్గతంబు ³తై లోకపాలసహితంబు లైన లోకంబులను లోకాలోకపర్వతంబులను బహిర్భాగంబులను నేయే తత్త్వభేదం బులను నెత్తెఱంగునం బుట్టించె నందుఁ (బ్రదీపితం బగు)జీవకోటియెవ్వనింగొల్చి బ్రదుకు జనులకుఁ ⁴గర్మనామరూపభేదంబులెట్లు నిర్దేశించె నింతయు సవిస్తరం బుగా వివరింపు ముత్తమశ్లోకమాళీమండనండునుయోగీశ్వరేశ్వరుండును నైన పుండరీకాక్షునిచరిత్ర శ్రవణంబునంగాని (జన్మమరణాదిసకలదుఃఖాకరంబులును దుష్కర్మప్రాప్తంబులును నగు) భవబంధంబులు దెగ వని వెండియు నిట్లనియె.

తరలము. సతతమున్ సరసిరుహోదరసత్కథామృతపూరమున్

శ్రుతిపుటాంజలిచేత నిమ్మల శ్ర జుట్టియుం దనివోదు భా

రతకథామిష మూని విష్ణుఁ బరరాశరప్రియసూతి స

న్మతి నుతించినచోట సన్మనినాథ నామది నుబ్బుదున్.

186

క. ఇతరకథావర్ణనములఁ నతిహేయత నొందెఁ జిత్త శ్ర మనఘాత్మ ర మా

పతిచరితామృతరతి సరి, సృతివేదన లెల్లఁ బాయఁ శ్ర జెయు మునీంద్రా.

187

తే. భూరివిజ్ఞాననిధు లగునారదాది, నిర్మలాత్ముల కయిన వర్ణింప రాని

హరికథామృతపానంబునందు విసివి, యెల్ల ననువాఁజిపో వెట్టిగొల్ల డనఘ.

వ, అదియునుం గాక.

189

సీ. అరవిందనాభునియపరావతార మై, జననమందినపరాశరసుతుండు

⁵చతురవర్ణాశ్రమాచారధర్మములును, తవణింప లోకవిడంబనములు

నగుగ్రామ్యకథలు పె శ్ర క్కర్ణిఁ గల్పించుచు, హరికథావర్ణన శ్ర మందులోన

నించుకించుక గాని శ్ర యేర్పడఁ జెప్పమి, నంచితవిజ్ఞాన శ్ర మాత్మ నిలువ

తే. కున్నఁ జింతించి మఱి నారదోపదిష్టుఁడగుచు హరికి ర్తనామృతమాత్మగ్రోలి

విమలసుజ్ఞాననిధి యన శ్రవినుతికెక్కి, ధన్యుడయ్యెనులోకై క్రమాన్యుడగుచు.

వ. కావున.

191

క. సరసిరుహోదరుమంగళ, చరితామృత మాత్మఁ గ్రోలుజనుఁ డితరకథా

1. 'సృష్టిపూర్వంబునఁ బ్రపంచంబు' వ్రా. ప్ర. 2. 'యైనయోగమాయ' వ్రాతప్రతులు. 3. 'తైనలోకాంతరంబులను లోకాలోకపర్వతంబులను లోకపాలురను విశ్వంబును నెత్తెఱంగునఁ బెట్టించె' వ్రాతప్రతులు. 4. జాతకర్మనామ. 5. మహిమోప్పవర్ణాశ్రమాచారధర్మముల్. అ.ప్ర.

- గరళముఁ గ్రోలునె హరిసం, స్మరణము జీవులకు నఖిలసౌఖ్యద మనఘా. 192
- క. శ్రీవనితాధిపనామక, ధావిముఖుల కిహముఁ బరము శ దవ్వై పిదపం
బోవుదురు నరకమునకున్, వావిరి నే వారిఁ జూచి శ వగతు మునీంద్రా. 193
- క. ఏనరుడే నొకనిమిషం, బైన వృథావాదగతిని శ హరిపదకమల
ధ్యానానందుఁడు గాఁడే, నానరునకు నాయు వల్పు శ మగు మునినాథా. 194
- చ. మృదుగతిఁ బువ్వుదేనియ రశమించుచుఁ బానము సేయఁ బాటు ప
ట్టదవిభుసోల్కి నా ర్తజనశబాంధవు విశ్వభవస్థితివ్యయా
స్పదమహితావతాడఁ డగుశంకరుహోదగునిత్యమంగళ
ప్రదగుణకీర్తనామృతముఁ శ బాయక ¹గ్రోలెదఁ జెప్పవే దయన్. 195
- క. అని విదురుఁడు మైత్రేయుం, డనుమునినాయకుని నడిగె శ నని వేదవ్యా
సునితనయుం డభిమన్యుని, తనయునకుం జెప్పి మఱియుఁ శ దగ ని ట్లనియెన్. 196
- వ. ఇట్లు విదురుండు మైత్రేయు నడిగిన నతం డతని గని యతిమృదుమధురవచన
రచనం డై యి ట్లనియె నఁఘా కృష్ణకథాశ్రవణతత్పరుండ వై నీవు న న్నడి
గితివి గావున భద్రం బయ్యె నీవు భగవద్భక్తుండవు గావున హరికథాసక్తుండ
వగుట విచిత్రంబు గా దదియును గాక మాండవ్యుశాపంబున సాత్యవతేయు
వలన (భ్రాతృక్షేత్రంబున) శూద్రయోనిం బుట్టినట్టి (ప్రజాసంయమనుండ వగు)
ధర్ముండవు పరమజ్ఞానసంపంనుండవు నారాయణునకుం బ్రియతముండవు గావునఁ
గృష్ణుండు నిర్యాణకాలంబునం దనసన్నిధికిం జనిననన్ను డాయం జీరి విజ్ఞానం
బెల్ల నుపదేశించి నీకు నెఱిగింపు మని యానతిచ్చుటంజేసి యవశ్యంబును
నీకు నెఱిగింతు దత్తావధానుండ వై వినుము. 197
- క. వనజాక్షయోగమాయా, జసితం బగువిశ్వజననశంస్థానవినా
శనముల తెఱఁ గెఱిగిందుచు, ననఘా విష్ణునిమహాత్వ శ మభివర్ణింతున్. 198
- సీ. సకలజీవుల కెల్లఁ శ బ్రకటదేహము నాత్మ, నాఘోరుఁ బరుఁడు నానావిధైక
మత్స్యపలక్షణమహితుండు నగుభగ, వంతుండు సృష్టిపూర్వంబునందు
నాక్మీయమాయ లయంబు నొందిన విశ్వ, గర్భుడై తాన యొక్కటి నెలుంగు
పరమాత్ముఁ డభవుం డుపద్రష్ట యమ్యువ, స్వంతరపరిశూన్యుఁ శ డగుటఁజేసి
- తే. ద్రష్ట గాకుండు మాయాప్రధానశక్తి, నతులదిచ్ఛక్తిగలవాఁడు నగుదుఁదన్ను
లేనివానిఁగఁ జిత్తంబులోనఁ దలఁచి, ద్రష్ట యగుఁ దనభువననిర్మాణవాంఛ.
- తే. బుద్ధిఁ దోచిన నమ్మహాపురుషునరుఁడు, గార్యకారణరూప మై శ ఘనతకెక్కి
భూరిమాయాభిధానవిస్ఫురితశక్తి, విరుతి కెక్కినయట్టియవిద్యయందు. 200
- క. పురుషాకృతి నాత్మాంశ, స్ఫురణము గలశక్తి నిలిపి శ పురుషోత్తముఁ డీ
శ్వరుఁ డభవుం డజుఁకు నిజో, దరసాస్థితవిశ్వ మపుడు శ దగఁ బుట్టించెన్. 201

సీ. ధృతిః బూనికాలచోదితము నవ్య క్తంబు, బ్రకృతియు ననుపేశ్యః బరః గుమాయ
వలన మహ త్త్వ శ మెలమి బుట్టించె మా, యాంశ కాలాదిగుణాత్మకంబు
నైనమహ త్త్వ శ మచ్యుతదృగ్గోచర మగుచు విశ్వవికాసానాం
నందుట జేసి రూపాంతరంబునఁ బొంది, నట్టిమహ త్త్వ మందు నోలి

తే. గార్యకారణకర్తాత్మకత్వమైన, మహితభూతేంద్రియకమనోరమయ మనంగఁ
దగునహంకారతత్త్వముననున్నమయ్యె, గోరిన త్వరజ స్తమోగుణకమగుచు.

వ. వెండియు రూపాంతరంబులం బొందు చున్నసాత్త్వికాహంకారంబువలన మనం
బును వైకారిక కార్యభూతంబులైనదేవతాగుణంబులును సంభవించె నింద్రియా
ధిష్ఠితలైనవానివలన శబ్దంబు పూర్వంబునఁ బ్రకాశంబగుటంజేసి జ్ఞానేంద్రియం
బులయిన త్వక్ష్మశ్శోత్ర జిహ్వఘ్రాణంబులును గర్తేంద్రియంబులయినవాక్సా
ణిపాదపాయూపస్థములును దైదహంకారంబున నుత్పన్నంబు లయ్యెదామ
సాహంకారంబువలనశబ్దస్పర్శరూపరసగంధంబు లుదయించె నందు శబ్దంబు నిజ
గుణం బయినశబ్దంబువలన నాకాశంబు బుట్టించె గగనంబు ¹గాలమాయాంశ
యోగంబునం బుండరీకాక్షునిరీక్షణంబునస్పర్శతన్మాత్రంబువలన వాయువుంగలి
గించెఁ బవనుండు నభోబలంబున రూపతన్మాత్రంబువలన లోకలోచనంబైన
తేజంబు నుత్పాదించెఁ దేజంబు గాల²మాయాంశయోగంబున నుత్తమశ్లోకుని
విలోకనంబునఁ బవమానయుక్తం బగుచు రసతన్మాత్రంబువలన నంబువులం
బుట్టించె సలిలంబు గాల³మాయాంశయోగంబునం బరమేశ్వరానుగ్రహంబు
గలిగి తేజోయుక్తం బైనగంధగుణంబువలనఁ బృథివి గలిగించె నందు గగనంబు
నకు శబ్దంబును వాయువునకు శబ్దస్పర్శంబులును దేజంబునకు శబ్దస్పర్శరూపంబు
లును సలిలంబునకు శబ్దస్పర్శరూపరసంబులును పృథివికి శబ్దస్పర్శరూపరస
గంధంబులును గుణంబులై యుండుఁ గాల⁴మాయాంశలింగంబులు గలిగి మహదా
ద్యభిమానంబులు నొందినదేవతలు విష్ణుకళాకలితు లగుదు రట్టిమహదాది
తత్త్వంబు లైక్యంబు సాలమిం బ్రపంచంబులు గల్పింప సమర్థంబులు గాక
కృతాంజలు లై యోగీశ్వరేశ్వరుం డైననారాయణు నిట్లని స్తుతియించె. 203

దండకము. శ్రీనాథ నాథా జగన్నాథ నమ్రోకరక్షావిపక్షక్షమాభృతహస్తాక్ష
నీరేజపత్త్రేక్షణా దేవదేవా భవద్దాసవర్గోపతాపంబులం బాపఁగానోపుదివ్యాతప
త్రంబు నాఁ బొల్చుయుష్మత్పదాంభోజమూలంబు పుణ్యాలవాలంబుగాఁ బొంది
యోగీంద్రు లుద్దామసంసారతాపంబులం బోవఁగా మీఁటి వర్తింతు రోతండ్రి
యీశా సమస్తాఘనిర్ణాశ యీవిశ్వమం దెల్లజీవుల్ భవోదగ్రదుర్వారతాపత్ర
యాభీల దావాగ్నిచేఁ గ్రాగిదుఃఖాభిలోదోగి యేకర్మము ధర్మముబొందఁ

1. మాయాశక్తియోగ. 2. మాయాశక్తియోగ. 3. మాయాశక్తియోగ. 4. మాయాశక్తిలింగ.

గా లేక సంసారచక్రంబునందుం బరిభ్రామ్యమాణాత్ములై యుందు రమూఢఁ
చేతస్కులం జెప్పఁగా నేల యోదేవ విజ్ఞానదీపాంకురం బైనమీపాదపంకేరుహ
చ్ఛాయఁ బ్రాపింతుమబ్జాక్ష సన్మోనిసంఘంబులై కాంతికస్వాంతతం బేర్చిమర్దాం
తపాపౌఘనిర్ణాశ కాంబుప్రవాహభ్రగంగానివాసంబు గా నొప్పుమీపాదయుగ్మం
బు యుష్మన్ముఖాంభోజనీడోద్గతం బైనవేదాండజశ్రేణిచేతం గవేషించి సంప్రా
ప్తులై యుందు రోనాథ వైరాగ్యశక్తిఘటజ్ఞానబోధాత్ములై నట్టిధీరోత్తముల్
నిత్యనైర్మల్యభవ్యాంతరంగంబులందే పరంజ్యోతిపాదాబ్జపీఠంబు గీలించి
కైవల్యసంప్రాప్తులై రట్టినిర్వాణమూర్తిం బ్రశంసించు మింద్రాదివంద్యా ము
కుందా సమస్తంబుఁ గల్పింపఁ బాలింపఁ దూలింపఁగాఁ బెక్కుదివ్యావతారం
బులం బొందునీపాదపంకేరుహధ్యానపారీణసుస్వాంతులై యొప్పు భక్తాళికిమో
క్షవంబైన నీపాదకంజాతముల్ గొల్తుమీశారమాధీశ పుత్రాంగనామిత్రసంబం
ధబంధంబులం జెంది నిత్యంబు నుష్టక్రియాలోలురై దేహగేహంబులం దోలి
వర్తించుమర్మానవశ్రేణులం దంతరాత్ముండ వై యుండియున్ దూరమైతోచు
నీపాదపద్మంబు లర్పించు మోదేవ బాహ్యేంద్రియవ్యాప్తి నుద్వృత్తులైనట్టి
మూఢాత్ము లధ్యాత్మతత్త్వప్రభావాఘ్యులై నిపదాబ్జాతవిన్యాసలక్ష్మీకళావాస
ముం గన్నయయ్యుత్తమశ్లోకులం గానఁగాఁజాల రప్పణ్యు²లాదుష్టులం జూడఁగా
నొల్ల రంభోధిరాటకస్యకాకాంత వేదాంతశుద్ధాంతసిద్ధాంత మై యొప్పునీసత్క
థానారచంచత్సుధాసారపూరంబులం గ్రోలి సౌఖ్యోన్నతి³ సోలి ధీయుక్తు
లై వ్రాలి తాపంబులం దోలి మోదంబులం దేలి సంసన్నులై మన్ననిత్యప్ర
పన్నుల్ మహోత్కంఠతం బేర్చి వైకుంఠధామంబు నల్పక్రియాలోలురై
కాంతు రద్దివ్యవాసైకసంప్రాప్తికిం గోరు చున్నార మోదేవ వైరాగ్యవిజ్ఞాన
బోధాత్మయోగక్రియామాఢి నంతర్భహిర్వాప్తిః జాలించి శుద్ధాంతరంగంబు
గావించి హృత్పద్మవాసుండవైచిన్మయాకారత న్నున్ననీయున్నతానంత తేజో
విలాసోల్లసన్మూర్తిః జిత్తంబులం జేర్చి యానందలోలాత్మతం బొబ్బుయోగీశ్వర
శ్రేణికిం దావకీనానుకంపానుబంధస్ఫుటజ్ఞానముం గలుగుజేసి యాయాసమున్
లేద యోదేవతాచక్రవర్తి సదానందమూర్తి జగద్గీతకీర్తిలసద్భూతవర్తి భవ
ద్దాసులైనట్టిమమ్మున్ జగత్కల్పనాసక్తచిత్తుండ వై నీవు త్రైగుణ్యావిస్ఫూర్తిః
బుట్టించినం బుట్టుచు కాక సేభవ్యలీలానుమేయంబుగా సృష్టినిర్మాణముం జేయ
నేమెంత వారాదు మీశక్తియుక్తి భవత్పూజ గావించు మట్లుండె నీసత్క
లాజాతులై నట్టిమ మ్రొన్న నే మున్న దధ్యాత్మతత్త్వంబ వన్నం బరంజ్యోతి
వన్నం బ్రపంచంబు కెల్ల న్నధిష్ఠాత వన్నున్ సదాసాక్షి వన్నున్ గుణాతతనివే

1. 'సోహం మమేలిక్రియాలోలురై' వ్రా. ప్ర. 2. లామర్మదాంధాత్మలన్. 3. శుభా
కర్తనిదాసుల మ్రొనమమ్మున్' వ్రా. ప్ర. 4. రమ్ము.

కదా పద్మపత్రాక్ష సత్త్వాదిత్రైగుణ్యమూలంబు గా నొప్పు మాయాగుణంబందు
నుద్యన్మహాతత్త్వ మైనట్టిసీవీర్యముం బెట్టుటం జేసి నీ వింతకుం గారణం
బొదు వాయాయికాలంబు లన్నీకు సౌఖ్యంబు లే మెట్లు గావించు మేరీతి నన్నం
బు భక్షింతు మెబ్బంగి వర్తింతు మేనిల్కడ నున్నందు మీజీవలోకంబ యాధా
రమై యుండి భోగంబులం బొందుచు న్నన్న మేరీతి భక్షించు నిష్కార్యసం
ధాను ¹లైనట్టిమాకుం జగత్కల్పనాశక్తికడ దేవ సీతక్తి దోడ్పాటు గావించి
విజ్ఞానముం జూపి కారుణ్యసంధాయి వై మమ్ము రక్షింపు లక్ష్మీమనఃపల్వలక్రోడ
యోగీంద్రచేతస్సరోహంస దేవాదిదేవా నమస్తే నమస్తే నమ. 204

సీ. అనినఁ బ్రసన్నుడై శ హరి మహదాదుల, కన్యోన్యము త్ప్రత్య శ మందకున్న
కతమున నిఖిలజగత్కల్పనాశక్తి, వాడమ కుండుటఁ దనఁబుద్ధి నెఱిగి
కైకొని కాలవేగమున నుద్రేకంబు, నొందిన ప్రకృతితోఁగబొంది నిజ బ
లము నిల్పి తా నురుక్రముడన సప్తవింశతితత్త్వము లయందు సమతనొక్క

తే. పరిప్రవేశించి మాతత్త్వభవ్యగుణము, నందు జ్యేష్ఠానుమాపంబులలరఁజెంది
యొకటి నొకటినిగలయగ్రముండివిశ్వ, రచన నెఱుంగనిమాతత్త్వనిచయమునకు.

వ. ఇట్లు విశ్వనిర్మాణపుణత్వంబు నెఱుంగం జూపుచు నన్నింటికీ నన్యోన్యతం
గల్పించి తనయచగ్రహంబునం బ్రేరేతం బై కానంబడి క్రియాసామర్థ్యంబునం
జె న్నొందినతత్త్వవితానంబు ²దేవప్రేరేతం బు సృక్తియంబు లగునంశంబుల
చేతం బుట్టించిన విరాడ్విగ్రహంబై తత్త్వవితతి దమయదుః జెందినపుండరీకా
క్షునికళాంశంబున నొకటికొకటి నైక్యంబు నాటిల్లి పరిణతం బై రూపాంతరం
బును జెందె నేతత్త్వంబున నేనియుఁ జరాచరలోకపుంజంబులు నిండి యుండు
నా హిరణ్మయం బైనవిరాడ్విగ్రహంబు నొందినపురుషుండు సర్వజీవన సమేతుం
డై యుండె నంత. 206

క. జలములలోపల నిమ్ముల, జలమహా³తాండమందు శ సాహస్రాబ్దం
బులు నిలిచెఁ గార్యరూపా, కలితం బగు ⁴నవ్విరాట్పురగర్భము వసుపక్. 207

తే. దైవకర్మాత్మశక్తివికాసములను

దగిలి తనచేతఁ దనుఁ దాన శ దైవశక్తి

యగుచు వెలుఁ గొందుచును బ్రహ్మరాంతరమునఁ

దనువు వితతంబు గానిచైతన్య మొంది. 208

తే. రూపసంసక్తిజేసి సకమాభకర్మ, శక్తి యగుచుఁ గ్రియామర్యాసక్తి దశవి
ధములు గలిగినప్రాణరూపమున నాత్మ, శక్తితోక్తృత్వమగుచున్నశక్తిగలిగి.

క. త్రివిధం బగుచును నాధ్యాత్మ్యవిభేదంబులను బాపి శ మజి యభిఘాతా

1. ల మ్మైనమాకుం. 2. 'లంగూడిస్వక్తియం దైవకళచేత' వ్రాతప్రతులు. 3. తఘటమందు. 4. 'నవ్విరాట్పురగర్భము' వ్రా. ప్ర. 5. 'మజియును బాపి యామిరాజం బగుగర్భము' వ్రా. ప్ర.

- తృవిరాడ్రూప మ్మగు నిది, వివిధస్థానములకు ¹నాత్మ్యవిధ మై మఱియన్ . 210
- క. జీవం బై పరమాత్మకుఁ, దావల న్న యాదిమావతారం బగున
దేవుని గర్భంబున భూ, తావలితోడం బ్రహ్మం శ మర్గం దోచెన్ . 211
- వ. ఇట్లు దోచిన విరాట్పురుషుం డాధ్యాత్మికాధిదైవికాధిభౌతికంబు లనుభేదంబు
లచేఁ బూర్వోక్త క్రమంబున వెలుగొందు ననుచు విదూరునకు మైత్రేయం
డెఱింగించె నని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె. 212
- చ. హరి పరమాత్ముఁ డీశుఁ డజు శ డాధ్య డనంతుఁ డనంతమూర్తి సా
గరతనయాహృదీశుఁడు వికారవిదూరుఁడు సిత్యమంగళా
కరుఁడు గృహపయోనిధి యకల్మషచిత్తుఁడు సర్వశక్తి దా
మరసవిలోచనండు బుధశ్రమాన్య చరిత్రపవిత్రుఁ డిమ్ములన్ . 213
- వ. ఇట్లెఱంగున (నీశుండగునధోక్షజుండు) మహాదాది²తత్త్వంబులమనంబుల ఘనం
బు లగుతలంపులు దా మనంబున నెఱింగి (యట్టితత్త్వంబుల వివిధవృత్తిలాభం
బునకై స్వకీయచిచ్ఛక్తిచే నిట్లు లొనర్తు నని చింతించి) నిజకళాకలితం బగు
విరాడ్విగ్రహంబునందు (నగ్నిప్రముఖం బగు)³దేవతావళి కెల్లనివాసంబగుచు
గానంబడినవై రాజపురుషుని యాస్యాద్యవయవంబుల వినిపింతు దత్తావధానుండ
వై వినుము. 214
- నీ. నరసుత యాదివ్యశపురుషోత్తమునిపుత్ర, గాభావంబు నొంది ముఖంబువలన
భువనపాలకుఁ డైనశ్రవమానసఖుఁ డంత, రాత్ము నీశ్వరునంశమైనవాని
కనయంబు ననుకూల శ మగుచు నిజస్థాన, మనఁ బ్రవేశించెనమ్మృతిమునందుఁ
బరఁగ జీవుండు శబ్దము నుచ్చరించుఁ బృథగ్గాభవము లగునేత్ర తములనినుఁడు
తే. చక్షురింద్రియయుక్తుఁ డైనసరవిఁ జెంది, రూపవిజ్ఞానమహిమ నిరూఢినొందు
మఱియుఁజర్మంబులనుబవశమానుఁడీశ్వ, రాంశమైతత్త్వగింద్రియమందుఁగూడి.
- వ. నిజవాసంబు నాశ్రయించిన జీవుండు స్పర్శేంద్రియగతుండగుఁ బృథగ్గాభవంబైన
శ్రోత్రంబుల దిక్కు లచ్యుతకళాంశం బగు శ్రవణేంద్రియయుక్తంబులై నిజస్థానం
బునం బొందిన జీవుండు శబ్దజ్ఞానగతుం డగు (వెండియుఁదాలుపు నిర్భిన్నంబయిన
లోకపాలుం డగువరుణుం డందుఁ బ్రవేశించి రసనేంద్రియంబుచేఁబ్రకాశించినం
బ్రాణిరసంబులం గ్రహించెఁ బరమేశ్వరునాసికేంద్రియంబుపృథగ్గాభవంబునొంది
యాశ్వినేయాధిష్ఠానంబై ఘ్రాణాంశంబు నొందిన జంతువు గంధగ్రహణసమర్థం
బయ్యె) వెండియు భిన్నం బయినచర్మంబును నోషధులును బరమపురుషాంశంబు
లయిన కేశంబులం గూడి నిజవాసంబు నొందిన జీవుండు ⁴కంఠాయమానుం
డగు భిన్నభూతం బైనమేధ్రంబునం బ్రజాపతిరేతంబున నిజస్థానంబునొందినజీవుం
డానందంబునం బొరయు భిన్నభావంబైన గుదంబునమిత్త్రుం డచ్యుతాంశంబును

బొందుపాయువుంగూడి నిజాధిష్ఠానంబు నొందుడు జీవుండు విసర్గంబుఁ జెందు
 వేటువేటై న బాహువులం ద్రి దశాధీశ్వరండయినపురందరండు శ్రయవిక్రయాది
 శక్తియుక్తం డగుచు నిజస్థానంబు నొందినజీవుండు వానిచేత జీవకంబొందు (మఱి
 యఁ బాదంబులు నిర్భిన్నంబులయి నవిష్ణుండుస్వావాసంబుగై కొని గతిశక్తింబొం
 దిన జీవుండు గమనాగమనార్హుం డయ్యె)వెండియు భిన్నభావంబయినహృదయం
 బును మనఁబుతోడం గలిసి(నిజాధిష్ఠానంబుగఁ) జంద్రుండు ప్రవేశించిన జీవుండు
 శరీరసంకల్పాదిరూపం బగుఁకారంబునంబొందు భిన్నభావంబైనయహంకారం
 బు నహం ప్రకృతియుక్తండై రుద్రుండు(నిజస్థానంబుగా) వసియించిన నాయహం
 కృతిచేతశరీర కర్తవ్యంబులనడపు బద్ధి వాగీశ్వరావాసంబై హృదయంబుతోడం
 గలసి నిజాధిష్ఠానంబున ¹(ఁబాధాంశంబుచే వెలింగిన శరీర బోధవ్యలం బొందు
 భిన్నం బైనచిత్రంబు బ్రహ్మవాసంబై చేతనాంశంబు నొందినఁ బ్రాణి)విజ్ఞానంబు
 నుం బొందు నట్టివిరాట్పురుషునిశీర్షంబున స్వర్గంబును జరణంబుల వసుమతియు
 నాభియందు గగనంబునుం గలిగె సత్త్వాదిగుణపరిణామంబుల నమరులై యార్జిత
 సత్త్వగుణంబున నద్దేవతలు త్రిదివంబును బొందిరి రజోగుణంబున మను
 జులును గవాదులును ధరణిం బొందిరి తామసంబున భూతాదు లైన రుద్ర
 పారిషదులు (ద్యావాపుథివ్యంతరం బగు) విమత్తలంబునుం బొందిరి ముఖంబు
 వలన గామూయంబు లుత్పన్నంబు లయ్యె వెండియు. 216

క. ధరణీదివిజులు శ్రుతులును, నరవర యమ్మేలోముఖముననం బొడముట భూ
 సురుఁ డఖిలవర్ణములకన్, గురుడున్ ముఖ్యుండు నయ్యె శగుణరత్ననిధి. 217

క. ధర బ్రాహ్మణాదికము ద,స్కరబాధలఁ బొందకుండఁ శ గైకొని కావం
 బురుషోత్తముబాహువులన్, నరనాథకులంబు వుట్టె శ నయతత్త్వనిధి. 218

క. గణకింపఁగఁ గృషిగోర,క్షణవాణిజ్యాదికర్మకలితంబుగ నా
 గుణనిధియూరువులంబుం, బ్రణకింపఁగ వైశ్యజాతి శ ప్రభవం బయ్యెన్. 219

తే. తివిరి సేవకధర్ములై శ దేవదేవు,పదములను శూద్రసంతతు శ లుదయ మైరి
 వీర లందఱుఁ దమతమవిహితకర్మ,మలరఁజేయుచు జనకుండు,శ నాత్మగురుఁడు.

క. అగుసర్వేశుఁ బరాత్పరు, జగదేకప్రభుని పాదశబలజాతంబుల్
 దగిలి భజింతురు సతతము, నిగమోక్తి భక్తియోగనిపుణాత్మకు లై. 221

తే. మహిమ దీపింపఁ గాలకర్మస్వభావ
 శక్తిసంయుక్తుఁ డగుపరేశ్వరునిభూరి
 యోగమాయావిజృంభణోద్యోగ మెవ్వఁ
 డెఱిగి నుతియింపఁగా నోపు శ నిద్రచరిత.

222

- ఉ. అన్య¹కథాకలాపము లభహర్నిశముం బఱియించి చాలమా
లిన్యము నాత్మశోభనవిశలీ²నత నొండుమదీయజిహ్వా సౌ
జన్యముఁ జెందె నేడు హరిసద్గుణవివ్యకథామృతంబు స
నాన్య³చరిత్ర మై నెగడుకొమ్మగువాక్యసదంబుఁ జెందఁగన్. 223
- మ. హరినామాంకతసత్కథామృతరసప్రవాహలోలుఁ డైనట్టిస
త్పురుషశ్రేష్ఠుఁ డసత్కథాలవణవాః పూరంబుఁ దాఁ గ్రోలునే
వరమందారమరందపానకుతుకకస్వాంతద్విరేఫంబు స
త్వర మై పోవు నె చేతివేములకుఁ దద్దండధానుమోదాత్మ మై. 224
- క. హరిమహిమముఁ దన్నాభీ, సరసిజనంజాతుఁ డైనచతురాననుఁడుం
బరికించి యెఱుఁగఁ డన్న ని, తరమనుజులఁ జెప్ప నేల క త త్త్వజనిధి. 225
- తే. శ్రుతులు దమలోన వివరించి క మాని పుంక, రీకలోచను నుత్తమశ్లోకచరితు
నమరగణవంద్యమానపాదాబ్జయుగళు, వెదకికనుఁగొనలేనంధ్రువిమలమతులు.
- క. ⁴హరియుం దనమాయాగతిఁ, బరికించియుఁ గానఁ డయ్యెఁ క బరిమితి లేమిన్
మఱి మాయావిని మోహిని, చగితఁజుఁ గనుఁగొందు రెట్లు క చతురాస్యాదుల్.
- క. ఆ దివిజాధీశుఁడు మహా, దాదులు దిక్పశులుఁ బంకజాపనుఁడున్ గౌ
రీదసుతుఁడు గనఁ జాలని, శ్రీదేవునిపదయుగంబుఁ క జింతింతు మచిన్. 228
- క. అని మైత్రేయుం డవ్వెదు, నున కెఱిగించినతెఱంగు క రుచిరముగా న
ర్జునపాత్రునకుఁ బరాశర, మునిమనుమం డెఱుఁగఁ జెప్పి క ముదము దలిర్పన్. 230
- వ. వెండియు ని ట్లనియె.
- క. భూమిశ్వర మైత్రేయును, హాముని వికురునకు నట్లు క హరిగుణశుభలీ
లామాహాత్త్యముఁ జెప్పిన, నామైత్రేయునకు విదురుఁ క డనియెన్ మఱియున్.
- క. అగుణం డగునీశ్వరునకు, జగదవచోద్భవవినాశకసత్కర్మములుం
దగులీల లైన నాతఁడు, సగుణు డై యుండు రెట్లు క సౌజన్యనిధి. 232
- సీ. అనిన నర్భకుగతి క ననవుడు మైత్రేయు, మునిఁ జూచి విమరుఁ డి క ట్లనియె మరల
బాలుఁడు క్రీడావిలోల మానసమున, దీపించి లీలానురూపుఁ డగుచుఁ
గైకొని కామానుగతుఁ డై రమించును, నర్భకుఁ డర్థి వత్స్వంతరమున
నర్భకాంతరమున క నైనను బాలకే, లీసంకుఁ డగుచు నోరలిని జరించు
- తే. ⁵దనుజభేదనుఁ డెట్లు స్వతంత్రవృత్తి
వెలయ వర్తించె నేరీతి క విక్రమించె

1. కథానులాపము. 2. 'నమున్ననమదీయ' వ్రా. ప్ర, 3. 'చరిత్రుఁ డై నెగడు' వ్రాత
ప్రతులు. 4. ఈపద్యము పెక్కుప్రతులఁ గనుపట్టెను. 5. 'గానిచో' అచ్చుప్రతి. 6. 'హరియు
నెపుడు నిర్భక్తు' శంకరాశ్రయపు, డగుట వర్తించు రెట్లు క్రీడానులంగు' అచ్చుప్రతి.

మఱియుఁ ద్రిగుణాత్మకం బైనమామఁ గూడి
యఖిలజగములఁ గల్పించి యంతమీఁద.

233

సీ. అమ్మాయచేత నీయఖిలంబు¹ద్రుంచిన, శశ్వత్ప్రకాశుఁ డీశ్వరుఁడు పరుఁడు
ననఘాత్మ దేశకాలావస్థలందును, నితరులయందు నహీన మైన
జ్ఞానస్వభావంబుఁ యీ బూని యాప్రకృతితో, నెబ్బంగిఁ గలసెఁ దానీక మయ్యుఁ
గోరి సమ స్తశరీరంబులందును, జీవరూపమున వ్రసించి యున్న

తే. ²జీవుని దగువిభూతి ప్రసిద్ధి యేది, కర్మమున సంభవించెను కడఁగి నాడు
చిత్త మజ్ఞానదుర్గమస్థితిఁ గలంగి, యద్భుతంబునఁ బొందెడు యనఘచరిత.

వ. అది గావున సూరిజనోత్తముండ వైననీవు మదీయవాంఛితంబు నెఱింగింప న
ర్హుండ వని విదురుండు మైత్రేయమహామునీంద్రు నడిగెనని బాదరాయణతనూ
భవుం డభిమన్యునందనున కిట్లనియె.

235

క. సరసిరుహోదరుమంగళ, చరితామృతపానకుతుకశసంగంబున ని
ర్భరుఁ డగువిదురునకు మునీ, శ్వరుఁ డగుమైత్రేయుఁ డనియె యనఘనతిలకా.

236

చ. వినుము వితర్క³వాదములు యిష్టుని పుల్లసరోజపత్రనే
త్రుని ఘనమాయ నెప్పుడు విరోధము సేయుఁ బరేశు నిత్యశో
భనయుతు బంధనాదికవిప్రద్దశలుఁ గృపణత్వభావము
న్ననయముఁ బొంద లేవు విభుఁ యి డాద్యుఁ డనంతుఁడు నిత్యుఁ డౌటనున్.

237

వ. మఱియును.

238

చ. పురుషుఁడు నిద్రవోఁ గలఁబఁ యి బొందుపమ స్తనుఖంబు లాత్మసం
హరణశీరోవిఖండనము యి లాదిగ జీవునికిఁ బ్రబోధమం
దరయఁగఁ దోచు చున్నగతి యి నాదిఁ బరేశుఁడు బంధనాదులం
బొరయక తక్కు పెట్లనుచు యి బుద్ధిని సంశయ మందె దేనియున్.

239

వ. అవ్వీధం బతనికిం గలుగ నేర దది యెట్లంటుని.

240

చ. లలితవిలోలనిర్మలజ్వల ప్రతిబింబిత పూర్ణచంద్రమం
డలము దదంబుచాలనవిడంబన హేతువు నొందియున్ వియ
త్తలమునఁ గంప మొందనివిధంబున సర్వశరీర కర్మముల్
గలిగి రమించునీశునకుఁ • గల్గ నేరవు కర్మబంధముల్.

241

వ. కావున జీవునకు నవిద్యామహిమంజేసి కర్మబంధనాదికంబు సంప్రాప్తం బగుం
గాని సర్వభూతాంతర్యామి యైనయీశ్వరునకుం బ్రాప్తంబు గానేర దని వెం
డియు.

242

చ. నరునకు నా త్మదేహజగుణంబులఁ బాపఁగ నోవుఁ బంకజో

1. 'సృజించి, పాలించి పాలించి • పరమపురుషుఁ డనఘాత్మ' అచ్చుప్రతి.

2. 'జీవునకు దుర్భగక్షేత్ర • స్థితి యెట్టి' అచ్చుప్రతి. 3. 'వాక్యములు' వ్రా. ప్ర.

దరచరణారవిందమహితస్ఫుటభక్తియైంద్రియంబులీ
శ్వరవిషయంబులైన మది ॥ సంచితనిశ్చలతత్త్వమైనచో
సరసిజనేతుకీర్తనమే ॥ చాలు విపద్దశలక జయంపఁగన్.

243

చ. హరిచరణారవిందయుగళార్చనసన్నతిభక్తియోగముల్
నిరతముఁ గల్గువారు భవనీరజగచ్ఛల కంద రానిభా
సురపదమందుఁ జేరుదురు ॥ నూరిజన స్థవనీయ యట్టిస
త్పురుషులపూర్వజన్మఫలశ్రమున్ గణతింపఁ దరంబె యేరికిన్.

244

వ. అని చెప్పిన కిదురుఁడు మైత్రేయం గనంగొని ముకళితహస్తంజై తనమనం
బున వినమితమస్తకుండుగాఁ దలంచుచుఁ (దనమనంబున శ్రీహరిం దలంచుచు)
వినయవచనరచనం జై యిట్లనియె మునీంద్రా భవదీయవాక్యంబులచేత నా
మనంబున నారాయణుండు లోకైకనాథుం డెట్లయ్యె ననియు శరీరధారి యైన
జీవునికిఁ గర్మబంధంబు లేరీతి సంభవించె నియుం బొడమినసంశయంబు
నేఁడు నివృత్తం జయ్యెఁ బూర్వమున నేను నామనంబున లోకంబున కీశ్వరుండు
హరి యనియు జీవుండు పరతంత్రుం డనియును దలంపుదు నారాయణభక్తి
ప్రకారంబు ప్రాణగోచరం బైనయవిద్యకు¹నధిష్ఠానం బనం దనరుచుండు(నారా
యణుండు) దనకు నాధారంబు లేక సమస్తంబునకుం దాన యాధారభూతుం
డై విశ్వంబుం బొదివి విశ్వంబులోనఁ దా నుండుతెఱుం గెట్లు శరీరాభిమానం
బును బొంది యెవ్వఁడు (మూఢతముం జై) సంసారప్రవర్తకం డగు నెవ్వండు
(భక్తిమార్గంబునఁ) ఒరమాత్ముం డైన పుండరీకాక్షునిం జెందు వీర²లిద్దఱును
(సంశయక్షేపంబులు లేమింజేసి) సుఖానందసంపూర్ణు లై యభివృద్ధి నొందు
వార లగుదు రెవండు సుఖదుఃఖాను సంధానంబుచే లోకానుగతుం డగుచుం
బ్రమోదభేదంబుల నొందు నతండు దుఃఖాశ్రయం డగు నారాయణభజ
నంబున సమస్తదుఃఖనివారణం బగుటను భవదీయచరణసేవానిమిత్తంబునను
బ్రపంచంబు ప్రతీతమాత్రంబు గలిగి యున్న దయిన నందులకుఁ గారణంబు
లే కుండుటంజేసి తెలియనివాఁడ నై వర్తింతు నని వెండియు.

245

క. లలి నామదిఁ దలంపుదు సుమ, తలు గొనియాడంగఁ దగినతోయజనాభుం
డలవడ నల్పతపోవృత్తులతలపోతలకు మిగుల ॥ దుర్లభుఁ డనియున్.

246

సీ. ఇంద్రియంబులతోడ ॥ నెలమి నొప్పెడిమహా, దాదుల నితరేతరరానుషంగ
ముగఁ జేసి వానియం ॥ దొగి విరాడ్దేహంబు, పుట్టించి యందుఁ జేరపట్టి తాను
వసియించు నాతఁడు ॥ వరుస సహస్రసంఖ్యాకంబు లగుమ స్తకాంఘ్రిబాహు

1. నాశనకారణం. 2. 'లిద్దఱియందును సుఖానందపరిపూర్ణుం డైయభివృద్ధి నొందువాఁడె
వ్వం డని సంశయంబు నొంగు మానవుండు దుఃఖాశ్రయం డగు' వా. పు. 3. 'కుండుఁ దెలిసిన
వాఁడ నై యది నివర్తింతు నని' వా. పు.

కలితసత్పురుషునిఁ గా బ్రహ్మవాదలు, వలుకదు రావిరాట్పుభువునందు
తే. భువనజాలంబు లలజడిఁ గ బొరియ కుండుఁ

బ్రాణదశకఁబు నిందియాశ్రమములు నింది,
యాధిదైవతములుఁ గూడ గ ననఘ త్రివిధ
మగుచు విస్తాదివర్ణము గ ¹లయ్యె నట్టి.

247

క. ఇలఁ బుత్తపాత్తినప్తఁ, గలిగిఁపంశములతోడఁ గ గడుఁ జోద్యముగా
లలిఁ బ్రజ లేగతిఁ గలిగిరి, గలిగినయాప్రజలచే జగము లెట్లుండెన్.

248

క. చతురత దీపింపఁ బ్రజా,పతులకుఁ బతి యనఁగ వెలయునపద్మాపతి యే
గతిఁ బుట్టించెను సప్త, ప్రతతులచే నవవిధ ప్రపంచము మఱియన్.

249

తే. వానిభేదంబులును మనునవంశములును, మనుకలాధీశ్వరులును దగ్గననుకులాను
చరితములు నేవిభూతి నేజాడ దీని, సంతయను బుట్టజేసె నాశకెఱుగఁబలుకు.

క. ²ధరణిం గ్రిందట మీఁదట, ధరణీకిఁ గలలోకములను గ దత్తత్థితులన్
వరుసలుఁ బరిమాణంబులు, నెఱిగింపఁ గదయ్య నాకు గ నిద్ధచరిత్రా.

251

క. సుర తిర్య జ్జర రాక్షస, గరు డోరగ సిద్ధ సాధ్య గంధర్వ నభ
శ్చరముఖ భవములు మునికుం, జర గర్భస్వేదజాండ్రజముల తెఱంగున్.

252

క. త్రిగుణ ప్రధానకంబులు, నగునవతారములఁ బూర్ణ గ మై వెలసినయా
జగదుత్పాదనరక్షణ, నిగమములవిధంబు వానిశనిలుకడలుఁ దగన్.

253

క. చక్రాయుధుసౌందర్యప, రాక్రమముఖగుణములును ధరామరముఖవ
ర్ణక్రమములు నాశ్రమధ, రక్రక్రియలును శీలవృత్తమతభావములున్.

254

తే. యోగవిస్తారమహిమలు గ యోగములును

జ్ఞానమార్గంబులును బర్జిజ్ఞానసాధ

నములు నై యొప్పుసాంఖ్యయోగములు వికచ

జలజనయనకృతంబు లాశాస్త్రములును.

255

సీ. పాపండధర్మంబుఁ గ బ్రతిలోమకులవిభా, గములు జీవులగుణకర్మములును
బలుకులగతులను గ గలిగెడిధర్మమో, క్షమలయందులపరస్పరవిరోధ

ములు లేనిసాధనమును భూవిపాలక, నీతివార్తలు దండ్రసీతిజాడ

యును బృథగ్భావంబులును విధానములును, బిత్తమేధములునుదత్త్రిత్తవిస్మయి

తే. గతులుఁ దారాగ్రహంబులుఁ గ గాలచక్ర
మున వసించిననిలుకడ్రలును దపములు

దానములుఁ దత్ఫలంబులుఁ గ ³దగుప్రవాస

ధర్మములుఁ బ్రజ లొనరించుకర్మములును.

256

1. 'లయ్యె నందు' అ. ప్ర. 2. 'సరవిం గ్రిందన్ మీఁదన్' అ. ప్ర. 3. 'దనరుప్ర
బల, ధర్మ' అచ్చుపూతి.

- చ. వదలక భూజనావళికి ॥ వచ్చువిపద్ధశధర్మముల్ సరో
జదళనిభాక్షుఁడేగతిని ॥ సంతస మందెడు నెట్టివారి కిం
పొదవఁగఁ గానవచ్చు గురుశ్రుల్ ప్రియశిష్యులు గొల్చు వారు స
మ్మదమనఁ గోరునర్థములు ॥ మానుగ నెఱుఁగింతు రిమ్ములన్. 257
- క. విలయ దిఢేదమల న, య్యలఘునిఁ బరమేశు నెవ్వ ॥ రంచితభక్తిం
గొలుతు ర దెవ్వరిలోను, త్కలిక ॥ సుఖించు జీవతత్త్వము మఱియున్. 258
- క. గోవిందునిరూపంబున, జీవజహ్మలకు నైక్యశిద్ధియు నెటు సం
భావన నుపనిషదర్థం, 1 ॥ వెలసెడిజ్ఞాన మెట్టి ॥ దార్యస్తుత్యా. 259
- తే. ఉచిత మగునట్టిశిష్యుల యోజనములు
సజ్జనులచేత విజ్ఞానసాధనములు
నేమి పలుకంగఁబడు వాని ॥ నెల్ల మఱియుఁ
బాలుచునై రాగ్యమునఁ దగుపుకషభక్తి. 260
- తే. ఇన్నియఁ దెలియ నానతి ॥ యిచ్చి నన్న, నర్థి రక్షింపు యజ్ఞదానాదిపుణ్య
ఫలము వేదంబునదివిన ॥ ఫలమునార్జ, జనులఁగాచినఫలముతో ॥ సమముగావు.
- క. అని విదూరుఁడు మైత్రేయుని, వినయంబునఁ దెలియ నడుగుశిధ మెల్లను వ్యా
సునిసుతుఁడభిమన్యునినం, దనున కెఱింగించి మఱియఁ ॥ దగ నిట్లనియెన్. 262
- చ. ఇలఁ గలమానవావళికి ॥ నెల్ల నుతింప భజింప యోగ్యమై
వెలసినపురుషంశము పవిత్రము సేయఁగఁ బుట్టి సద్గుణ
కలితయశః ప్రసూనలతీకాశతికిం బ్రతివాసకంబుఁ బెం
పలరఁగఁ బ్రోది వెట్టుదు గ్రదయ్య ముకండకథామృతంబునన్. 263
- తే. అల్పతర మైనసుఖముల ॥ నందుచున్న, జనులదుఃఖంబు మాన్పంగఁగజాలునట్టి
2 ॥ పుండరీకాక్షగుణకథాప్రౌఠ మైన, వితతనిగమార్థమగుభాగవతము నీకు. 264
- వ. ఎఱిగింతు విను మని యిట్లనియె. 265
- సీ. అమ్మహాభాగవతతామ్నాయ మొకఁనాడు, గై కొనిపాతాళలోకమందు
నప్రతీకజ్ఞాన ॥ యై వాసుదేవాఖ్య, బాలుచుసంకర్షణము ర్తిదివ్య
పురుషుండు దనుఁ దానశబ్దబుద్ధిలోఁ జూచుచు, సలలితధ్యానముకుళితనేత్రుఁ
డై సనందాభ్యుదయార్థంబు గను విచ్చి, చూచిన వారుసం ॥ స్తుతులొనర్ప
తే. నమర గంగావగాహను ॥ లై యహీంద్ర, కన్యలార్ద్రజటాబంధకలిత లగుచు
భర్తృవాంఛానుబుద్ధినశ్చరమపురుషుఁ, గదియనేతెంచితత్పాదకమలయుగము.
- క. సేవించి భక్తితో నా, నావిధపూజోపహారనతినుతులను నా
దేవునిహృదయము వడసిరి, యావేళ సనందనాదు ॥ లమ్మహితాత్మున్. 267
- మ. ఘనసాహస్రకీరతన్నవిలసత్కాంతి ప్రసిద్ధచ్ఛటా

- జనితోద గ్రుచిప్రకాశితఘాతసాహస్రునిఁ జేవతా
వనదత్తు న్ననురూపకృత్యమ లొగిన్ శ వాంఛం ¹బ్ర శంసించి వా
రనురాగస్థలితోక్తు లొప్ప నడుగన్ శ హరించి యాడేవుడన్. 268
- తే. భూరినిగమార్థసారవిశార మగుచుఁ, దనరుసీభ గవతము సాదరతఁ బలికె
నలినభవనూతియైనసనత్కు మార, కునకునఱిగించె²నతఁడు సాంఖ్యునకుఁదగను.
- క. ³ఎఱిగించిన నతఁడు పరా, శరునకు నుపదేశ మిచ్చె శ సన్మతి నతఁడున్
సురగురున కొసఁగెనాతఁడు, గరమరుదుగ నాకుఁ జెప్పె శ గై కొని యేనున్.
- క. నీకీప్పుడు వివరించెద, నాకర్ణింపుమునరోరుహాక్షుండగును
శ్లోకనిచరితామృతపరి, పేకుడవై ముదముగదారత జెలఁగుమవిదురా. 271
- వ. ఇట్లు భగవత్ప్రొక్తంబును ఋషిసాంప్రదాయకంబును బురుషోత్తమస్తో
త్రంబును బరమపవిత్రంబును భవలతాలవిత్రంబును నయినభాగవతకథాసూ
త్రంబు (శ్రద్ధాభుండవు భక్తుండవు నగు) నీకు నుపన్యసించెద వినము. 272
- నీ. అనఘ యేకోదక శ వై యున్నవేశ నం, తర్నిరుద్ధానలదారువితతి
భాటిఁ జిచ్చక్తిసమేతుఁ డై కపటని, ద్రాలోలుఁ డగుచు నిరమిలితాక్షుఁ
డైననారాయణుం శ డంబుమధ్యమన భా, సురిసుధాఫేనపాండురశరీర
రుచులు సహస్ర శిరోరత్నరుచులతోఁ, జెలిమి సేయఁగ నొప్పుశేషభోగ
- తే. తల్పమునఁ బవ్వళించి యనల్పతత్వ
దీప్తిఁ జెన్నొందఁగా నద్వితీయుఁ డగుచు
నభిరతుం డయ్యఁ గోర్కలయందుఁ బాసి
ప్రవిమలాకృతి నానందభరితుఁ డగుచు. 273
- తే. యోగమాయావిదూరుఁ డై శ యుగసహస్ర
కాలపర్యంత మఖిలలోకముల మ్రింగి
పేర్చి మఱి కాలశక్తుప్రబృంహితమున
సమత సృష్టిక్రియాకలాపములఁ దగిలి. 274
- క. తనజతరములోపలఁ దాఁచినలోకనికాయముల స్ఫుజించుటకును సా
ధన మగుసూక్ష్మార్థము మన, సునఁగని కాలానుగతిరతజోగుణ మంతన్. 275
- నీ. పుట్టించెఁ దద్గుణంబునఁ బరమేశ్వరు, నాభిదేశమానందు శ నలిననాళ
ముదయించె మఱియప్పుయోరుహముకుళంబు, గర్మబోధిత మైనకాలమందుఁ
దనతేజమునఁ బ్రవృద్ధం బైనజలముచే, జఃజాఘృగతిఁ బ్రకాశంబు నొందఁ
జేసి లోకాశ్రయస్థితి సర్వగుణవిభా, సితగతి నొప్పురాజీవమందు
- తే. నిజకళాకలితాంశంబునిలిపిదాని, వలననామ్నాయమయఁడునురవరగుణండు

1. 'బ్రశంసించుచు. న్నను...నడగ శ్నాడేవుడన్ వారికిన్.' వ్రా. ప్ర.

2. 'సాంఖ్యాయశకు నతఁడు' కి. పరఁగ నతం డంతఁ బరా' అ. ప్ర.

- నాత్మయోనియనై సత్తోయజభవుండు, సరవిజతురాననుండునాశననమయ్యె.
 తే. అతఁడు దత్పద్మకర్ణికకయందు నిలిచి
 వికచలోచనుఁ డై లోకకవితతి దిశలు
 నంబరంబును నిజచతుర్రాసనములఁ
 గలయఁ బరికించి చూచుచుఁ గ గమలభవుఁడు. 277
- చ. అలఘుయుగాంతకాలపవనాహతసంచలమార్మిజాలసం
 కలితజలప్రభూత మగుకంజముఁ దద్వనజాతకర్ణికా
 తలమున నున్నతన్ను విశ్రదక్రియ గల్గినలోకతత్త్వమున్
 నలిఁ దెలియంగ నోపక మననంబునఁ జాల విచార మొందుచున్. 278
- వ. ఇట్లని వితర్కించె. 279
- ఉ. ఈ జలమందు నీకమల గ మేగతి నుద్భవ మయ్యె నొంటి యే
 నీజలజాతపీఠమున గ నేగతి నుంటి మదాఖ్య యెద్ది నా
 కీజననంబు నొందుటకు గ నెయ్యది హేతువు బుద్ధిఁ జూడ నే
 యోజ నెఱుంగ లే నని ప్రయోగుహగర్భుఁడు విస్మితాత్ముఁ డై. 280
- క. ఆ వనజనాళమూలం, బా వనములలోన నర్ధి గ నరయుటకొఱుకై
 యా వనజాతప్రభవుం, డా వనరుహనాళవివరమం దభిముఖుఁ డై. 281
- మ. అతిగంభీరవిశాలవారినిధితోయాయంతర్నిమగ్నాంగుఁ డై
 చతురాస్యం డొగి దివ్యవత్సరసహస్రం బబ్జమూలంబు స
 న్మతి నీక్షించియుఁ గాన లేక భగవత్సన్మాయామహత్త్వంబు వి
 స్మృతిఁ గావింప విభీతుఁ డై మరలఁ జేరె దత్సరోజాతమున్. 282
- తే. అట్లు గ్రమ్మఱఁ జేరి యశయ్యబ్జపీఠ, మందు నష్టాంగయోగక్రియానురక్తిఁ
 బవను బంధించి మహిత త్రపస్సమాధి, నుండి శతవర్షములు సమకచుండ నంత.
- ఆ. అట్టియోగజనిత సమైసవిజ్ఞానంబు, గలిగి యుండి దానఁ గ గమలనయనుఁ
 గాన లేక హృదయకమలకర్ణికయందు, నున్నవానిఁ దన్నుఁ గ గన్నవాని. 284
- మ. కనియెన్ నిశ్చలభక్తియోగమహిమం గ గంజాతగర్భుండు శో
 భనచారిత్రు జగత్పవిత్ర విలసత్పద్మాకళత్రు సుధా
 శనముఖ్యస్తుతిపాత్రు దాసవచమూరజైత్రు దళత్పద్మనే
 త్రు నవీనోజ్వలనీలమేఘనిభగ్రాత్రు బక్షిరాట్పత్రునిన్. 285
- వ. మఱియును. 286
- చ. అలఘుఫణాతపత్రనిచక్రయాగ్ర సమంచితనూత్నరత్నని
 ర్మలరుచిచే యుగాంతతిమిరంబు నడంచి యకల్మషోల్లస
 జలములఁ జేసి యందు సవరసారసనాళస్థితైకభోగము
 గలిగిన శేషతల్పమును గ గైకొని యున్ననుహాత్ము నొక్కనిన్. 287

- సీ. నరపీతకౌశేయకపరిధానకాంతి సంధ్యాంబునరుచినిచయంబుఁగాగ
గమనీయనవహేమకలితకిరీటంబు, రమణఁ గాంచనశిఖరంబు గాఁగఁ
మానితమాక్తికమాలికారుచి సాను, పతితస్థిరపరంభరలు గాఁగఁ
జెలు వొందునవతులసీదామకములు లా, నితతటజౌవధీలతలు గాఁగఁ
- తే. వరభుజంబులు నికటస్థవంశములుగఁ, బదము లంగణపాదపత్రప్రచయములుగ
లలితగతి నొప్పుమరకతాచలవిడంబి, తాత్మదేహంబు గలుగుమహాత్ము హరిని.
- వ. మఱియు నపరిచ్ఛిన్నంబును నిరుపమానంబును నిఖిలలోకసంగ్రహంబును నతి
విస్తారవర్తులాయామంబును నై వివిధవిచిత్రదివ్యమణిభూషణంబుల నాత్మీయ
నిర్మలద్యుతిచేతం బ్రకాశంబు నొందంజేయుదివ్యదేహంబు దవర వివిధంబులగు
కామంబు లభిలషించి విశుద్ధం బైనవేదోక్తమార్గంబున భజించువురువశ్రే
ష్ఠులకుఁ గామధేను వనంబగిన పాదపద్మముగంబును నలిక ఫలకలలితరుచినిచయం
బులకు నోటువడి కృపాపాత్రుం డై చంద్రుండు బహురూపంబులఁ బదసరోజం
బుల నాశ్రయించె నన నొప్పుపదనఖంబులును గమలాభూకాంతలకు నుపధాన
రూపంబు లనం దగి నీలకదళికాస్తంభంబులడంబు విడంబించుచూరుయుగళంబు
ను గనకమణిమయమేఖలాకలాపాభిరామంబుఁ గదంబకింజల్కశోభితపీతాంబ
రాలంకృతంబు నై విలసిల్లుకటిమండలంబును శృంగారవాహినీజలావర్తంబు
నాఁ బాలుపొందునాభినివరంబును జతరస్థనిఖిలబ్రహ్మాండముహుక్మహునృభవ
కృశీభూతం బనం దగుమధ్యభాగంబును మహితముక్తాఫలమాలికావిరచితరంగ
వల్లీవిరాజితంబు నవతులసీదామకిసలయతల్పంబుఁ గుసుమమాలికాలంకృతంబు
ఘనసారకస్తూరికాచందనవిలిప్తంబుఁ గౌస్తుభరత్నదీప్తిప్రదీప్తంబుశ్రీవత్సలక్షణ
లక్షితంబు నై యిందిరారమణికఁ గేళీమందిరం బనం బొల్పునక్షిస్థలంబును
సుఖకేళీసమారంభపరిరంభణాంభోధి రాట్కన్య కాకరాంభోజకీలితకనకమణికంక
ణామంబు లనం బొలుపారురేఖాత్మయవిరాజమానం బైనకంధరంబును సుమ
హితాస్థునివ్యయిప్రభావిభాసిత కేమూరకంకణము ద్రికాలంకృతంబు లయిన
బాహువులును సకలలోకార్తినివారకదరహాసచంద్రికాధవళితంబు లైనకర్ణకుం
డలమండనమణిమరీచులు నర్తనంబును సలుపం దవరి నిద్దంబు లగుచెక్కుటన్దం
బులును బరిపక్వబింబఫలప్రవాళపల్లవాధరశోణాయుతంబును నఖిలభువనపరిపాల
నంబునకు నేన చాలును నని వివాదించునయనయుగళంబునకు సీమాస్తంభంబుఁ
జంపకప్రసూనరుచివిభాసంబు నగునాసాదండంబును గమలకుముదంబులకుం
బెంపు సంపాదించుచుఁ గరుణామృతతరంగితాపాగంబు లై కర్ణాంతవిశ్రాంతం
బులై చెలువొందునేత్రంబులును సలలితశ్రీకారంబునకు నక్షరత్వంబు సార్థకం
బయ్యె ననం దగుకర్ణంబులును నిఘ్నవాపవాపవ్యయంబురూపంబునఁ జూపట్టు
భూముగళంబును నపరపక్షొష్టమీశశౌకశంకాస్పదఫాలఫలకంబును నిలిగిరి

ద్రశ్యంగసంగతబాలనూర్ణాంకమండలవిడంబిత పద్మరాగమణిఖచితకాంచనకిరీ
టంబునం బొలుపారి సూర్యేందుపవనానలప్రకాశంబులకు ననకాశంబు సూపక
త్రిలోకవ్యాపకసమర్థంబు లగుశేజోవిశేషంబుఁ జెలువొంది సంగరరంగంబుల
దానవానీకంబుల హరింపం జాలుచువర్జనాదిదివ్యసాధనంబులచే దురాసదం
బగుదివ్యరూపంబునుం గలిగి యుండును. 289

ఉ. హరికలాః పుష్పనిచిత్రయంబులఁ జంచదసర్పరత్నకే
యూరకరాంగుళియకమహోజ్వలబాహుసహస్రశాఖ 1లొ
ప్పారఁగఁ జూడ నొప్పి భువనాత్మకలీల నద్విష్ణుమూలవి
స్ఫూరితభోగ వేష్టితవిభాసితచంచనభూమహాకృతిన్. 290

మ. విలసత్కుండలిరాజసఖ్యమన నుద్వేగభృతసమాఖ్యన్ సము
జ్వలితోదారశిరోవిభూషణసహస్రస్వర్ణకూటంబునన్
సలిలావాసతః జారుకొస్తుభవిరాజద్రత్నగర్భంబునన్
నలినాక్షుండు గనుంగొనంగఁ దగె మైత్రనాకావనీభృద్గతిన్. 291

క. వితతార్థజ్ఞానజప, స్తుతిమకరంద ప్రహృష్టశ్రుతిజాతమధు
వ్రతగణపరివృతశోభా, గతకీర్తిప్రసవమాలికలు గలవానిన్. 292

వ. కనుంగొని చతురాననుండు. 293

సీ. అనఘు సర్వేశ్వరుఁ నాద్యంతశూన్యుని, ధన్యుని జగదేకమాన్యచరితుఁ
2దన్నాభిసరసిజోద్భవసరోజంబును, నప్పుల ననిలుని నంబరమును
మానితభువననిర్మాణదృష్టిని బొడ, గనఁ గాని యతరముఁ న గానలేక
యాతీయకర్మబీజాంకురంబున రజో, గుణయుక్తుడగుచు నశకుంతితప్ర

తే. జాభిసర్గాభిముఖత నశవ్యక్తమార్గుఁ, జైనహరియందుఁ దనహృదయంబుఁజేర్చి
యమ్మహాత్మునిఁ బరము నశనంతు నభవు, నజునమేయుని నిట్లనియభినుతించె.

సీ. నలినాక్ష మాయాగుణవ్యతికరమనఁ, జేసి శార్వం బైనశస్త్రస్థిరూప
మునఁ బ్రకాశించునీశఘనరూపవిభవంబు, రూపింప దేహధారులకు దుర్వి
భావ్యంబు దలపోయ న భగవంతుడవు నైన, పద్మాక్ష నీస్వరూపంబుకంటె
నన్య మొక్కటి సత్య న మై బొధకంబైన, యదిలేదు గాన నీయతులదివ్య

తే. మైనరూపంబు నాకుఁ బ్రత్యక్ష మయ్యె, నదియుఁ గాక వివేకోదయమునఁజేసి
వరద నీరూప మజ్ఞానగురుతమోని, వారకం బయ్యె నాకు శశ్వత్ప్రదీప. 295

క. ఘన4సత్పురుషానుగ్రహ, ముసకై యమితావతారకమూలం బగుచుం
దనరెడినీరూపము శోభన మగు భవనీయనాభిప్రదమమువలనన్. 296

1. 'ల, ప్నారముఁ జూడ, వ్రా. ప్ర. 2. 'దన్నాభిసరసముద్భవసరోజంబును' వ్రా. ప్ర.
3. 'నమేయు నజేయుని నిట్లని నచించె' వ్రా. ప్ర. 4. 'సత్పురుషపరిగ్రహ' వ్రాతప్రతులు.

- క. జననంబందిననాచే, ననయము మొదలనె గృహీత శ్రమయ్యె జగత్సా
వన నీదుసుస్వరూపము, ఘనరచిరం బై స్వయంప్రకాశక మగుటన్. 297
- వ. మఱియు జ్ఞానానంద¹పరిపూర్ణమాత్రంబును (ననావృతప్రకాశంబును) భేదరహితంబును బ్రపంచజనకంబును బ్రపంచవిలక్షణంబును భూతేంద్రియాత్మకంబును నేకంబును నైనరూపంబు నొందియు నెందను బాడగాననట్టినిన్న నాశ్రయించె దనదియనుఁగాక జగన్మంగళస్వరూపధరుండ క్షేణీయపాపకల మైనమామంగళంబులకొఱకు నిరంతరధ్యానంబుచేత నీదివ్యరూపంబునం గానంబడితి విట్టిసీవు నిరయభాక్కు లై నిరీశ్వరవాదంబునంజేసి కులర్కంబులు ప్రసంగించ భగ్యరహితాలచేత నాదృతుండవుగావు మఱియంగొండలు కృతార్థులైనమహాత్ములు భవదీయశ్రీచరణారవిందకోశగంధంబు వేదమారుతాసీతం బగుటంజేసి తమ తమకర్ణకుహరంబులచేత నాఘ్రాణించుచుండుదురు వారలహృదయకమలంబులయంద భక్తిపారతంత్ర్యంబున గృహీతపాదారవిందంబులు గలిగి ప్రకాశింతు వదియునం గాక ప్రాణులకు ద్రవ్యగారిసుహృత్సమిత్తం బయినభయంబును దన్నాశనిమిత్తం బయినశోకంబును ద్రవ్యాదిస్పృహయును దన్నిమిత్తం బయిన పరిభవంబును (మఱియు నందుఁ దృప్తయ నది ప్రయాసంబున లబ్ధంబైన నార్తిమూలం బగు)²తదీయం బైనవృథాగ్రహంబును నీశీపాదారవిందంబులందు వైముఖ్యం బెంతకాలంబు గలుగు సంతకాలంబును బ్రాప్తంబు లగుం గాని మానవాత్మనాయకుండ వగునిన్న నాశ్రయించిన భయనివృత్తిహేతు వైనమోక్షంబు గలుగు మఱియునం గొండలు సకలపాపనివర్తకం బయినత్వదీయనామ స్మరణకీర్తనంబులంద విమఘ్నలై కామ్యకర్మప్రావీణ్యంబునం జేసి నష్టమత్తులై యింద్రియపరితంతులై యమంగళంబు లైనకార్యంబులు నేయుచుండురు దానంజేసి వాతాదితృధాతములంబైన (క్షుత్తృడాది)దుఃఖంబులచేతను శీతోష్ణవరవాతాదిదుఃఖంబులచేతను నతిద్వీర్షంబైనకామాగ్నిచేతను (నవిచ్ఛిన్నంబగు క్రోధంబుచేతనుం) దవ్యమాను లగుదురు వారలఁ గనిన నాచిత్తంబు గలంకంబొందు జీవుండు భవదీయమాయీ⁴పరిభ్రామ్యమానుం డై యాత్మ వేఱనియెప్పుడు దెలియు సంతదాక (నిరర్థకం బైదుస్తరం బైన) సంసారసాగరంబు దరియింపం జాల కండు సన్మనీంద్రులైనను భవదీయనామస్మరణంబు మఱచి యితరవిషయాసక్తులై లేని వారలు దివంబులందు వృథాప్రయత్న లై సంచరించుచు రాత్రులయందు సిద్ధాసక్తులై స్వప్నగోచరంబు లయినబహువిధ సంపదలకు నానందించుచు శరీరపరిణామాదిపీడలకు దుఃఖించుచుం బ్రతిహతంబులైనయద్యోగంబుల భూలోకంబున సంసారులై వర్తంతురు నిష్కామధర్ము

1. 'స్వరూపమాత్రంబును' వ్రా. ప్ర. 2. 'ద్రవ్యశరీరమహృ' వ్రా. ప్ర. 3. 'వదీయం బమవృథాగ్రహ' వ్రా. ప్ర. 4. సంక్రాంతం డై.

- లై నిన్ను భజించునట్లు గుఱులకర్ణమార్గంబులం బ్రోవించి భవదీయభక్తి
యోగపరిశోధితం బైనహృద్దయోజకర్ణి కౌపీతంబున నసియింతు నదియునుంగాక.
మ. నరయోగీంద్రులు యోగమార్గముల భావంబుండ నేరీమనో
హరిగూపంబుఁ 1జలంచి యేగుణగణధ్యానంబు గావించు ర
స్వరుషశ్రేష్ఠపరిగ్రహంబునకు నై 2 సౌ ల్కారఁ దద్ధ్యానగో
చరమూర్తి ధరియింతు గాదె పరమోత్సాహుండ వై మాధవా. 299
- తే. అగయ నిష్కామధమ్మ లై నట్టిధక్తులందు నిచ్చ ప్రసన్నుండ 3 వైనరీతి
హృదయముల బద్ధకాములై యెనముదేవ, గణములందుఁ బ్రసన్నతరగలుగవీవు.
చ. అరయ సమస్తభూతహృదయంబులయందు వసించి యేక మై
పరఁగి సుహృత్కియూనుగుణభాసిధమ్మఁడవుం బరాపరే
శ్వరుడవు నై తనక్రుప న్ననజ్జనదుర్లభ మైనయట్టిసు
స్థిర మగుసర్వభూతపయఃచేఁ బావగావఁగ వత్తు వచ్యుతా. 301
- మ. క్రతుదానోగ్రతస్సమాధిజనకతః రాగిని హోత్రాఖిల
వ్రతచర్యాదుల నాదరింప వఖిలవ్యాపారపారాయణ
స్థితి నొప్పారెడిసేపదాబ్జయుః 4 శీః సేవాభిపూజాసమ
ర్పితధమ్మం డగువానిధంగి నసురాన్తీ జీవమాడామణి. 302
- తే. తవిలి శశ్వత్స్వరూపచైతన్యభూతి, మహిమచేత నపాస్తసకమస్తభేద
మోహుడ వఖిలవిఘ్నావమునకు నాశ్రయుండ వగునీకు మ్రొక్కెదనోరమేశ.
క. జననస్థితివిలయంబుల, కనయంబును హేతుభూత 5 మగుమామాలీ
లను జెంది నటన సలిపితి, వనఘాత్మక 6 నీ కొనర్తు 7 నభివందనముల్. 304
- సీ. అనఘాత్మ మతి ధనకవతారగుణకర్మ, సునదిడంబున హేతుకంబు లయున
రమణీయ మగుదాశరథివసుదేవకు, మారాదిదివ్యనాథమంబు లోలి
వెలయుంగ మనుజులు 8 వివశాత్ములై యన, సానకాలంబున 9 సంస్మరించి
జన్మజన్మాంతరసంచితమగితంబుఁ, గాచి కైవల్యసంప్రాప్తు లగుదు
తే. రట్టిదివ్యావతారింబు 10 లవలరింను, నజుడ వగునీకు మ్రొక్కెద 11 ననఘచరిత
చిరశుభాకార నిత్యలక్ష్మీవిహార, భక్తమందార మర్చనభయవిహార. 305
- తరలము. జననవృద్ధినినాశ హేతుకఁడంగతిం గలయేను 12
పును హరుండుఁ ద్రిశాఖ లై మనువుల్ మరీచిముఖామరుల్
13 వొనర నం దుపశాఖ లై చెలువొంద నింతకు మూల మై
యవయమున్ భువనమ్రమాకృతి 14 వైననీ కిదె మ్రొక్కెదన్. 306
- మ. పురుషాధీశ భవత్పదాబ్జయుగళీరపూజాదికర్మక్రియా

1. ధరించి తస్యగుణ' వ్రా. ప్ర. 2. 'దనర నం దుపశాఖలై భువనాశ్మ దీనికి మూలమై'
అచ్చుప్రతి.

పరతిం జెందనిమూఢచితునిఁ బశుప్తాయుఁ మనుష్యాధముఁ
జరయు న్నంతము నొందఁ జేయ నతిదక్షుం బైనకాలంబు త
ద్గురుకాలాత్ముడ వైననీకు మది సంఘోషంబునఁ మ్రొక్కెదన్. 307

సీ. సర్వేశ కల్పాంతస్సంస్థిత మగుజల, జాతమం దేను సంజనన మంది
భవదీయసుస్వరూపముఁ జూడ నర్థించి, బహువత్సరములు దక్షపంబు సేసి
క్రతుకర్మములు పెక్కు శ గావించియును నినుఁ బొడగానఁగాలేక శ బుద్ధి భీతిఁ
బొందిననాకు నిశ్చపుడును నిర్దేతుక, కరుణచే నఖిలలోకైకవంద్య

తే. మాన సతత ప్రసన్నకోమలముఖాబ్జ, కలితభవదీయదివ్యమంగళవిలాస
మూర్తిదర్శింపఁగలిగెభక్తార్తహరణ, కరణతుభ్యంస¹ మోయనిమరలఁబలుకు

సీ. అమరతిర్యక్తనుశ్శ్యాదిచేతనయోను, లందు నా త్మేచ్ఛచేఁ శ జెందినట్టి
కమనీయశుభము-ర్తి శ గలవాడ వై ధర్మ, సేతు వనంగఁ బ్రఖ్యాతి నొంది
విషయసుఖంబుల శ విడిచి సంతతసిజా, నందానుభవసమున్నతిఁ దనర్చు

వది గాన పురుషోత్తమాఖ్యఁ జెన్నొందుదు, వట్టిని న్నెప్పుడు శనభినుతింతు

తే. నర్థి భవదీయపాదంబు శ లాశ్రయింతు, మహితభక్తిని నీకు నశమస్కరింతు
భక్తజనపోషపరితోష శ పరమపురుష, ప్రవిమలాకార సంసారభయవిమూర.

సీ. తలకొని పంచభూత ప్రవర్తక మైన, భూరిమాయాగుణస్ఫురణఁ జిక్కు
వడక లోకంబులు శ భవదీయజరరంబు, లో నిల్చి ఘనసమాలోలచటుల
సర్వంకజోర్మిభీషణవార్ధినడుమను, ఫణిరాజభోగతల్పంబునందు

యోగనిద్రారతి శ నుండంగ నొకకొంత, కాలంబు సనఁగ మేల్కొనినవేళగఁ

తే. నలఘుభవదీయనాభితోయజమువలనఁ, గడఁగి మల్లోకములుసోపకరణములు
బుట్టఁ జేసితి వతులవిభూతి మెఱసి, పుండరీకాక్ష సంతతభువనరక్ష. 310

క. నిగమస్తుత లక్ష్మీపతి, జగదంతర్యామి వగుచు శ సర్గము నెల్లం
దగుభవదైశ్వర్యంబున, నగణితసౌఖ్యానుభవము శ నందింతు గదే. 311

సీ. జలజాక్ష యెట్టివిజ్ఞానబలంబునఁ, గల్పింతు వఖిలలోకంబు లోలి

నతజనప్రియఁడవు శ నా కట్టిసుజ్ఞాన, మర్థిమై గృహసేయు శ మయ్య వరద

సృష్టినిర్మాణేచ్ఛఁ శ జెంది నాచి త్తంబు, దత్కర్మకౌశలత్వమునఁ దగిలి [నట్టి
యును గర్మవైషమ్యమునఁ బొందుకతిమున, దురితంబుఁ బొరయక శ తోలఁగు

తే. వెరపు నాకెల్లు గలుగు నశ్వీధముదలఁచి, కర్మవర్తను నను భవత్కరుణమెఱసి
తగఁ గృతార్థునఁ జేయవే శ నిగమపసుత, సత్కృపామూర్తియోదేవశ్రవక్రవర్తి.

చ. భవదుదర ప్రభూత మగుపద్మమునందు వసించి యున్ననే

నవిరళతావకిసకలి, తాంశమునం దనరారువిశ్వముం

దవిల్చి రచించుచుఁ బహువిధంబులఁ బల్కెడివేదజాలముల్

313

శివతర మై ఫలింపఁ గృపఁ నేయుము భక్తభావ నాయకా.

చ. అని యనుకంప దోష వివరయంబునఁ జాగిలి మ్రొక్కి చారులో
చనసరసీరుహలు డగుచు న సర్వజగత్పరికల్పనారతిం

దగరినఁ నున్న బ్రోచుటకుఁ న దా నిటు సన్నిధి యైనయాశ్వరుం
డనయము నాదుదుఃఖము దశయామతిఁ బాపెను నంచు నమ్ముడై.

314

క. వనరుహసంజాతుఁడు నె, మృనమున హర్షించె ననుచు మైత్రేయమహా
ముని ఘనుఁ డగువిమరుచకుఁ, వివరయంబున నెఱుంగఁజెప్పిరవెండియుఁబలికెన్.

మ. వాజాతప్రభవుండు కేవలతపోవ్యాసంగుఁడై పద్మలో
చను గోవిందు ననంతు నాఘ్యఁ దనవాక్చక్ర క్రిన్ నుతింపన్ సుధా
శనవంద్యుండు ప్రసన్నుఁడై నిఖిలవిశ్వస్థాపనాలోకనం
బునఁ జూచెన్ విలయప్రభూతిబహువాఃపూరంబులన్ వ్రేల్చిడిన్.

316

తే. అట్లు నొడగని యార్తుఁడైనట్టిపద్మభవునివాంఛిత మాత్రుఁ దీర్పంగఁదలఁచి
యతనిమోహనివారక మైనయట్టి, యమృతరసతుల్యమధురవాక్యములవనియె.

చ. తలకొని నీయొనర్చుపని న దప్పి మదిం దలపోయుదుఃఖముం
దలఁగుము నాదులీలకు బ్రధానగుఁడం బగు సృష్టికల్పనం
బలవడఁ జేయుబుద్ధి హృదయంబునఁ జొన్ని తపస్సమాధిని
వృథా నతిభక్తులన్ ననుఁ బ్రసన్నునిఁ జేయుము చెందు గోరికల్.

318

క. నీ వొనరించుతపోవి, ద్యావిభవవిలోకనీయ న మగునీసృష్టి
గావింపుము లోకంబుల, లో వెలిఁగెడినన్నుఁ గందు న లోకస్తుత్యా.

319

క. నాలోనిజీవకోటులు, వలాయము నీకుఁ గానవచ్చు నిపుడు నీ
వాలోకింపుము దారువి, లోలహూతాశఁనికరణి న లోకస్తుత్యా.

320

నీ. నలు నొంద నఖిలజీవులయందుఁ గలనన్నుఁ, దెలిసి సేవింపుము న నలినగర్భ
భవదీయదోషముల్ నవాయను భూతేంద్రి, యాశ్రయవిరహిత న మై విశుద్ధ
మైనజీవుని విమలఁతరాత్ముఁడ నైన, నను నేకముగఁ జూచునరుండు మోక్ష
పదమార్గవర్తి యై న బాసిల్లు బ్రహ్మాండ, మందును వివిధకర్మానురూప

తే. పద్ధతులఁజేసి పెక్కురూపముల నొందు, జీవతతి రచియించు నీచిత్తమెపుడు
మత్స్యదాంబుజయుగళంబు! మరగియున్న, కతన రాజసగుణమునఁగలుగదఘము.

క. విను మదియుఁ గాక ప్రాణుల, కనయము నెఱుంగంగ రానిరయనఘుండఁ దేజో
ధనుండఁ బరేశుండ నీచే, తను గానంబడితి నిదె పితామహ కంటే.

322

వ. మఱియు భూతేంద్రియగుణాత్ముం డనియు జగన్మయుం డనియు నన్ను నీచిత్తం
బునందుఁ దలంపుము తామరసనాళవివరపథంబువెంటం జని జలంబులలోనం
జూడం గోరినట్టిమదీయస్వరూపంబు.

323

- క. నీ కిప్పుడు గానంబడ, నాకులకను నురగఁతిపినాకుల కై నన్
 1వాకొనఁగం దలపోయను, రా కంఠ మదీయరూప, 2రమ్యత్వంబున్. 324
- క. కావున మచ్చారి త్రక, ధావిలసిత మైవసువహిత స్తవము జగ
 త్పావనము విగతసంశయ, భావుడ వై బుద్ధి నిలుపు శ పంకజజన్మా. 325
- క. సగుణుడ నై లీలార్థము, జగములఁ గల్పింపఁ దలఁచుచతురుని నన్నున్
 సగుణునిఁగా నుతియించిత, దగ సంతస మయ్యె నాకుఁ శ దామరసభవా. 326
- క. ఈమంజు స్తవరాజము, నీమనమునఁ జింత దక్కి శ నిలుపుము భక్తిన్
 ధీమహిత నీమనంబునఁ, గామించినకోర్కు లెల్లఁ శ గలుగుం జుమ్మా. 327
- క. అనుదినమును ద్రిజగత్పావన మగునీమంగళ స్తవంబుఁ బఠింపన్
 ఓనినను జనులకు నేఁ బొడ, గనఁబడుదు నవాప్త సకలకాముడ నగుడున్. 328
- తే. వసతటాకోపనయనవిశ్వాహదేవ , భవసర్వార్థభూమ్యాదివివిధదాన
 జపతపో వ్రతయోగయజ్ఞములఫలము, మామక స్తవఫలముసకలంబు గాదు.
- క. జీవావలిఁ గల్పించుచు, జీవావలివోనఁ దగ వ్రసించుచుఁ బ్రియవ
 స్త్వావలి లోపలఁ బ్రియవ, స్త్వావలి యై యుండునన్ను శ ననిశముఁ బ్రీతిన్. 329
- క. తలఁపుము మత్ప్రీతికి నై, కలిగించితి నిన్ను భువనకారక నాలో
 పల నడఁగి యేక మై నిశ్చలగతి వసియించి యున్నజగముల నెల్లన్. 330
- తే. తగ నహంకారమూలతః త్వంబునొంది, నీవు పుట్టింపుచునుచురాజీవభవుడు
 వినఁగ నానతియిచ్చియఃస్విష్టుడభవుఁడంత సంతర్హి తుండయ్యెననఘచరిత.
- క. అని చెప్పిన మైత్రేయుని , గనుఁగొని పదురుండు పలికె శ గడుముద మొప్పున్
 జననుత నశినదళాక్షుఁడు, సనినం బద్మజుడు దేహాసంబంధమునన్. 331
- క. మానససంబంధంబును, బూనినయూపర్గ మెట్లు శ పుట్టించె దయాం
 భోనిధి వై నాకింతయు, మామగ నెఱిగింపవయ్య శ మహితవిచారా. 332
- వ. అనవుడునమ్మునివరేణ్యుండు విమరున కిట్లనియెఁ బుండరీకాక్షవరదాన ప్రభావం
 బునం బంకజాసనుండు శతదివ్యవత్సరంబులు భగవత్సరంబుగాఁ దపంబుగావించి
 (తత్కాలవాయువుచేఁ గంపితం బగునజనివాసం బయిన) పద్మంబును వాయు
 వును జలంబులను గనుఁగొని యాత్మీయతపశ్చక్తిచేత చభివృద్ధి బొందినవిద్యా
 బలాబున వాయువు బంధించి తోయంబులతోడ నొక్కతోయంబ సమస్తం
 బును గ్రోలి యంత గగనవ్యాపి యగుకలంబును గనుఁగొని. 333
- ఉ. వారిజసంభవుండు బుధశవంధ్యుడు చిత్తమునం దలంచె దై
 త్యారిఁ బయోవిహారి సముద్రదండితహారి నతాఖిలామృతా
 హారి రమాసతీహృదయశహారి నుదారి విమారభూరిసం
 సారి భవప్రహారి విలసనముతసూరి నఘారి సయ్యెడన్॥ 334

తే. అట్లు దలచి సరోజజం 1డంబుజమను, గగనతలమనఁ జూచి యాశ్రయమలకోశ
లీన మై యన్నలోకవిశ్రాంతానమను. నొయ్యఁ బొడగని హరిచే నిశ్చయకుండైన.

తే. వానిఁగాఁ దన్నుఁ దలచి యశ్వనరుహంబు

లోఁపలికిఁ బోయి మున్నందులోన నున్న

మఙ్గంబులఁ జూచి యశ్రమ్ముల సృజించె

వఱి చతుర్దశభవనమల్ ర మహిమఁజేసి.

338

క. 2ఁ రఁగ సుధాశనీర్య, జ్వరవివిధస్థావరా దీనానాసృష్టి

స్ఫురణ నజం డొనరించెం, బరువడి నిష్ఠావధర్మశలరూపమునన్.

339

వ. ఇట్లు భువనంబులఁ బద్మజండు గల్పించె నని మైత్రేయండు విదురున కెఱిం
గించిన.

340

క. విదారఁడు దరితావనిభృ, ద్భిదారఁడు మణివరునిఁ జూచిర ప్రియము మనమునం

గదురఁగ నిట్లని పలికె న, తిదురంతం బయినవిష్ణుదేవునిమహిమన్.

341

తే. అచురె భువనంబు లతనికాశలాఖ్యతయును, గణుతి సేయుతదీయలక్షణము లర్థి
నాకు నెఱిగింపు మయ్యవిశవేకచరిత, యనిన మైత్రేయుఁ డవ్విదూరునకుననియె.

సీ. ఆద్యంతశూన్యంబు ర నవ్యయం బై తగు, తత్త్వమింతకు నుపాదాన మగుట

గుణవిషయములు గైకొనికాలమును మహా, దాదిభూతమలదనాశ్రయంపఁ

గాలానురూపంబుఁ గైకొని యీశుండు, దనలీలకై తనుఁ ర దా సృజించె

గర మొప్పనఖిలలోకములందుఁ దా నుండుఁ, దనలోన నఖిలంబుఁ దనగుచుండుఁ

తే. గాన విశ్వమ్మనకుఁ గార్యకారణములు

దాన యమ్మహాపురుషునితనువువలనఁ

బాసి విశ్వంబు వెలి యై ప్రభాస మొందె

మానితాచార యీవ ర్తమానసృష్టి.

343

క. తెఱఁ గొప్ప నఖిలవిశ్వముఁ, బురుషోత్తము³మాయచేతఁ గ బుట్టుం బెరుఁగున్

విరతిం బొందుచు నుండుం, గర మర్థి⁴ భూతభావికాలములందున్.

344

వ. అట్టిసర్గంబు నవవిధం బందుఁ బ్రాకృతవైకృతభేదంబులు గలద్రవ్యగుణంబులను

త్రివిధంబులకుఁ బ్రతీసంక్రమంబు లగుచునుండు నందు మహత్తత్త్వగుణాశ్రయం

బుప్రథమసర్గం బది నారాయణసకాశంబున గుణవైషమ్యంబునం బొందు ద్రవ్య

జ్ఞానక్రియోదయంబైనయహంకారతత్త్వంబు ద్వితీయసర్గంబు శబ్దస్పర్శరూపరస

గంధంబులను పంచతన్మాత్రద్రవ్యశక్తియుక్తంబైనపృథివ్యాదిభూతసర్గంబుమూఁ

డవది యైయుండు⁵జ్ఞానేంద్రియంబు లైనత్వకృత్కృత్తజహ్వాఘ్రాణంబులఁ

గర్మేంద్రియంబు లైనవాక్పాణిపాదపాయూపస్థములు నను దశవిధేంద్రియ

1. డంబువులను. 2. మఱియు. 3. దేహమందు. 4. 'జ్ఞానయుక్తంబు లైన' వ్రాతప్రతి.

5. 'గర్మకలాపంబు లైన' వ్రా.ప్ర.

జనసంబు చతుర్థసర్గంబు సాత్త్వికాహంకారజనితం బైనమనోమయసుమ
 నోగణసర్గం బైదవసర్గం బై యొప్పు జీవలోకంబునకు నబుద్ధికృతంబు లైన
 యావరణవిక్షేపంబులం జేయతామససర్గం బాజవ దైయంపు నియ్యాటు నీశ్వ
 రునకు లీలార్థంబు లయినప్రాకృతసర్గంబు లయ్యె నింక వైకృతసర్గంబు లేడవది
 మొదలుగాఁగలుగు నవి వినిపింతు వినుము¹ సప్తావృత్తిరహితంబులై ఖలించెడు
 నశ్వత్థోదుం²రషనసన్యగ్రోధాదు లైనవనస్పతులును బుష్పితంబులై ఫలపాకాం
 తంబు లైన(వీ)హీయవముద్గా)ద్యోషధులును నారోహణానపేక్షంబులైన (మా
 లతీవల్లీకాది)తలను ద్వక్పారంబు లైనవేణ్యాదులును ³గఠినీభూతమూలంబు
 లును శిఖావిస్తృతంబులును నగులతావిశేషరూపంబులైనవీరుధంబులును బుష్ప
 వంతంబు లయి ఫలప్రాప్తంబు లగు(చూతాది)ద్రుమంబులును నవ్యక్షచైతన్యం
 బులు నూర్ధ్వస్థానంబులు సంతస్పర్శంబులుఁ దమఃప్రాయంబులు నై⁴ స్థావరం
 బు లయినయాయాఁ నేడవసర్గంబయ్యెనెనిమిదవసర్గంబు తిర్యక్సర్గంబిరువదియె
 నిమిదిధేదంబులుగలిగిశ్వస్థనాదిజ్ఞానశూన్యంబు లయి యాహారాదిజ్ఞానమాత్ర
 నిష్ఠంబు లయి ఘ్రాణంబునలన నెఱుంగం దగినవాని నెఱుంగుచు హృదయం
 బున దీర్ఘానుసంధానరహితంబు లై వర్తించుద్విశఫంబులు గలవృషభమహిషాజ
 కృష్ణ సూక రోష్ట్ర గవయరురు మేష ముఖరనవకంబును నేకశఫంబు గలఖరా
 శ్వాశ్వతరగౌరశరభ చమర్కాదిషట్కంబును బంచనఖంబులు గలశునకస్మగాల
 నృక వ్యాఘ్ర మార్జార శశ శల్యక సింహ కపి గజ కూర్మ గోధాముఖభూచర
 ద్వాదశకంబును షకరాదిజలచరంబులును గంక గృధ్రబక శ్వేన భాస భల్లూక
 బృహిహంస సారస చక్రవాక కాకోలూకాది(*ఖేచరంబులు నయ్యె) (నర్వా
 కోస్సితం బై దేకవిధం ఒగు) మానుషసర్గంబు రిజోగుణప్రేరితం బై⁵ కర్మ
 కరణదక్షంబై దుఃఖం బందును సుఖంబు గోరు నిది తొమ్మిదవసర్గం బనం
 దగు నీత్రివిధసర్గంబులు వైకృతసర్గంబు లనంబడు నింక దేవసర్గంబు విను
 మదియు నెనిమిదితెఱంగులు గలిగి యుండు నందు విబుధ పితృ సురాదులు
 మూఁడును గంధర్వాపురస లొకటియు యక్షరక్షస్సు లేకంబును భూతప్రేత
 పిశాచంబు లొకటియు సిద్ధ చారిణ విద్యాధరు లేకంబును గిన్నర కింపురుషు
 లొకటియునుంగా దేవసర్గం బయ్యెనిట్లు బ్రహ్మనిర్మితంబులైన దశవిధసర్గంబులు
 నెఱింగించితి (నింక మనువులం దదంతరంబుల నెఱింగించెదఁ గల్పాదులయందు
 నీప్రకారంబున స్వయంభూతుండును) నమోఘసంకల్పండును నగునప్పండరీ

1. 'అపుష్పఫలవంతంబు లైనవనస్పతులును, వ్రా. ప్ర. 2. లతలు ముదిరి కాయంబునొంది
 యారోహణానపేక్షంబు లైనవీరుధంబులును' వ్రాతప్రతి. 3. 'యాస్థావరంబు లాఱు సప్తమసర్గం
 బయ్యె' వ్రా. ప్ర. 4. (1) 'ఖేచరంబులు మొదలుగాఁ గలిగి తిర్యక్సర్గం బయ్యె' అ. ప్ర. 5. కర్మా
 రంధంబునం గలిగి తొమ్మిదవసర్గం బనం' వ్రా. ప్ర.

కాక్షుండు రజోగుణయుక్తుం డై సప్త యగుచు స్వస్వరూపం బయినవిశ్వంబు
నాత్మీయసామర్థ్యంబునం గల్పించె నయ్యాశ్వరునిమాయావ్యాపారంబులచే నీ
సృష్టియందు నద్యావర్తంబులం బడి భ్రమించుచున్నమహీరుహంబులుంబోలెఁ
బూర్వాపరభావంబు లెఱుంగంబడ కుండు నీకల్పంబునం దుండుదేవాసురా
దులు ప్రతిమన్వంతరంబునందును నిట్ల నామరూపంబులచే నిర్దేశింపంబడుదురు
మఱియునిం దొక్కవిశేషం బెఱింగించెదఁ గౌమారసర్గం బననది దేవసర్గాంత
ర్భూతం బయ్యును బ్రాకృతవైకృతో భయాత్మకంబై దేవత్వమనుష్యత్వరూపం
బైననత్కుమారాదిసర్గం బనంబడె నమౌఘసంకల్పం డైనపుండరీకాక్షుండు
దనుఁ దాన యిట్లు విశ్వభేదంబును గల్పించె నని మైత్రేయుండు విదురునకుం
డెప్పి కాలలక్షణం బెఱింగించువాఁ డై యిట్లనియె.

345

- సీ. భువిఁ దనకార్యాంశ్రమునకు సంతయు నన్యవస్తుయోగంబు నేవలన లేక
ఘటపటాదిక జగత్కార్యంబునకు నిజ, సమవాయకారణత్వమునఁ బరఁగి
జాలసూర్యమరీచిసంగతగగనస్థ, మగుత్రసరేణుష్యడంశ మరయఁ
బరమాణు వయ్యెఁ దత్సరచూణవం దర్క, గతి యెంతదడవుదత్కాలమగును
- తే. సూక్ష్మకాలంబు విను మది శ సూర్యమండ,లంబు ద్వాదశరాశ్వాత్మకంబనంగఁ
గలుగుజగముననొకయేడుగడచిచనినఁ, గాలమెంతగునదిమహాత్కాలమనఘ.
- వ. అందుఁ బరమాణుద్వయం బొక్కయణు వగు నణుత్రితయం బొక్కత్రసరేణు
వగు నవి మూడు గూడ నొక్కత్రుటి యగు నాత్మజితం బొక్కవేధ యనం
బరఁగు నట్టివేధలు మూడు గూడ నొక్క లవం బనందగు నవి మూడైన నొ
క్కనిమేషం బనం జను నిమేష త్రయం బొక్కక్షణం బగు క్షణపంచకం బొక్క
కాష్ఠ యనందగు నవి పది యైన నొక్క లఘు వన నొప్పు నట్టిలఘుపంచదశకం
బొక్కనాశి యనం బరఁగు నట్టినాడి కాద్వయం బొక్కముహూర్తం బయ్యెనట్టి
నాడిక లాతైన నేడైన మనుష్యులకు నొక్క ప్రహరంబగు నదియు యామంబనం
జను దివసపరమాణవిజ్ఞేయంబగునాడికోన్తానలక్షణం బెఱింగితి వినుముషట్ఫల
తామ్రంబునం బాత్రంబు రచియించి చతుర్మాషసువర్ణంబునం జతురంగుళా
యామశలాకంబుఁ గల్పించి దానం దత్పాత్రమూలంబున ఛిద్రంబుఁ గల్పించి
తచ్చిద్రంబునం బ్రస్థమాత్రతోయంబు పరిపూర్ణంబు నొందునంతకాలంబొక్క
నాడిక యగు యామంబులు నాలుగు సన నొక్కపగ లగు రాత్రియు నిప్పగిది
జరుగు నట్టియహర్నిశంబులు గూడ మర్త్యుల కొకదివసం బగు నవి పదునేనైన
నొక్కపక్షం బగు శుక్లకృష్ణ (నామంబులం బరఁగినయ) పృక్షంబులు రెండు
గూడ నొక్కమాసం బగు నది పితృదేవతలకు నొక్కదివసం బగు నట్టిమాసం
బులు రెం డైన నొక్కఋతు వగు షణ్మాసంబు లరిగిన నొక్కయయనం బగు
నవి దక్షిణోత్తరాయణంబులు రెండు గూడి ద్వాదశమాసంబు లైన నొక్క

సంవత్సరం బగు నది దేవతలకు నొక్క దివసంబు నట్టిసంవత్సరశతంబు నరులకుం
బరమాయు పై యండఁ గలత్తుండను నీశ్వరుండను నైనసూర్యుండుగ్రహ
నక్షత్రతారాచక్రస్థం డైనరమాణ్యునిసంవత్సరంతం బైనకాలంబునంజేసి
ద్వాదశరాశ్మాత్మకంబైనజగంబున సౌరిబౌద్ధస్పర్శసావనచాంద్రనాక్షత్రమాన
భేదంబులం గానంబడుచున్నవాఁ డైన సంవత్సర పరీవత్సరేడాపత్సరాన వత్సర వ
త్సరనామంబుల సృజ్యం బైనదీక్షాంకరంబులశక్తిం గాలయాపంబైన స్వశక్తిచేత
సభిముఖంబుగాఁ జేయుచుం బరమేశు నాయరాదివ్యయంబులం జేసి విష
యాసక్తి నివర్తింపం జేయుచుం గోరికలు గల వారికి యజ్ఞముఖంబులంజేసి గుణ
మయంబు లైనస్వరాదిఫలంబుల విస్తరింపం జేయుచు గగనంబునఁ బరువువెట్లు
వత్సరపంచకప్రవర్తకుం డగుమార్తాండునకుం బూజఁ గావింపు మని మైత్రే
యుండు వలికిన విదురుం డిట్లనియె.

847

క. నరపితృదేవగణాయః, పరిమాణము లెఱుంగ నాకుఁ ॥ బలికితివి మానీ
శ్వర యెఱిగింపు త్రిలోకో, పరిలోకవిలోకనైకకృపరు లగువారిన్. 348

ఉ. పూనినయోగసిద్ధి దగఁ ॥ బొందిననేత్రయుగంబునకా బహి
ర్జానము గల్గి యుండి భువనంబునఁ జూచుచు నుండువారికి

స్మానుగఁ గల్గు కాలగతి ॥ నాకెఱిగింపు మనీంద్రనావుడు

న్నానయశాలి యవ్విదురు ॥ నాదర మొప్పఁగఁ జూచి యిట్లనున్. 349

సీ. జననత కృతయుగసంఖ్య నాలుగుపేలు, దివ్యవర్షములు దక్షదీయసంధ్య
లెనిమిదినుతేండ్లు ॥ విను శ్రేత వత్సర, త్రిహస్తము లగఁ దక్షదీయసంధ్య
లాఱునూతేడలు ॥ నగు ద్వాపరమా రెండ, వేలవత్సరము ల ॥ వెలయసంధ్య
లోలి నన్నూతేడలొగి గలియుగము సహస్ర వర్షములు సంధ్యాశ మరయ

లే. 1 రెండనూతేడలును ॥ చ్చియిందుఁ జవ్వె

యనఘ సంధ్యాంశమధ్యంబులందు ధర్మ

మతిశయించును సంధ్యాంశమందు ధర్మ

మల్పమై కానఁబడు చుండు ॥ ననఘచరిత.

350

వ. మతియు ధర్మదేవత గృతయుగంబున నాలుగుపాదంబులును ద్రేతయందు మూఁ
డుపాదంబులును ద్వాపరంబునం బాదద్వయంబును గలియుగంబున నేకపాదం
బును గలిగి సంచరించు నట్లగుటంజేసి.

351

క. పాదవిభేదంబున మ,ర్యాదలును దఱుగు నధర్మ ॥ మాకొలఁదినె య

త్పాదిల్లి వృద్ధి బొందు ధ,రాదివిజలు 2 పాదబుద్ధిరతు లగుదు రింన్. 352

సీ. భూర్భువస్వర్లోకములకంటె బొడువునఁ, గడు నొప్పుసత్యలోకంబునందు

నుండుబ్రహ్మకుఁజతుర్యగసహస్రములేగ, దివమొక్కటియగురాత్రియునునిట్ల

చన ధాతనిస్రవోజగమలు మడఁగు మే, ల్కనిచూడ మరలలోకములుపుట్టుఁ
డద్దినమునఁ జతుర్దశమను లగుదు ౧౦, దొక్కొకమనువున శ కౌనర దివ్య
తే. యుగయులోలినిజెబ్బదియొక్కమాలు, సనినమనఃకాలమయ్యెనశ్శమ్మనుకులంబు
సురలు మునులను సప్తమృతము భగవ,దంశమునఁ బుట్టిపాలింతురఖిలజగము.

క. హరి పితృసుహర్షతిర్య,జ్జరరూపమల౯ జనించి శనయమున మన్వం
తరముల నిజసత్త్వంబునఁ, బరిపాలనసేయు జగముఁ బౌరుష మొప్పన్.

క. క్రమమునఁ ద్రైవిధికసర్గము సెప్పుటడె సరోజ!గర్భుఁడు దివసాం
తమానఁ దమఃపిహితపరాక్రముఁ జై శయనించు నిద్రఁ శ గైకొని యంతన్.

సీ. ఆ రాత్రి భువనత్రయము దమఃపిహిత మై, భానుచంద్రులతో విశ్రీలన మైన
సర్వాత్ముఁ డగుహరి శ శక్తి సమేత మై, కడఁగి వెలుంగుసంకర్షణాగ్ని
భువనత్రయంబును శ దవిలి దహింప న,య్యనలకీలలఁ బొడశమినమహోష్ణ
లలమి నఁ గమరి మహార్హోకవాసులు, జనలోకమునకును శ జనుదు రపును

తే. విలయసమయసముత్కటవిపులచండ
వాతఘాతోర్మిజాలదుర్వారవార్ధి
భువనములు మున్గు నమ్మాఁడుభువనములను
దత్పయోరాశిమీఁదఁ బడఁపిభుండు.

356

ఉ. చారుపటీర పీఠ ఘన శ సార తుషార మరాళ చంద్రికా
పూర మృణాళ హార పరి శ పూర్ణ సుధాకర కాశ మల్లికా
సారనిభాఁగశోభితభుజంగమతల్పమునందు యోగని
ద్రారతిఁ జెందియుండు జతశిరస్థిరభూర్భువరాదిలోకుఁ డై.

357

క. జనలోక నివాసకు ల,గ్నిని విచితింపంగ నతులశదివ్య ప్రభచేఁ
దనరుచు మీలతనిజలో,చనుఁ డై వసియుంచు నతఁడుఁ సముచితలీలన్.

358

వ. ఇవిధంబున.

359

సీ. కైకొని బహువిధ, కాలగత్యుపలక్షి,తము లై యహోరాత్ర తతులు జరగ
శతవత్సరంబులుశనులకుఁ బరమాము, వైసంగతిఁ బరశజాసనునకుఁ
బరమాయువగు శతౌబ్ధంబు లందుల సగ, మరెగిన నదియ పరార్థ మంద్రు
గాన పూర్వార్థంబుగఁడుటఁజేసి ద్వి,తీయపరార్థంబు శ దీవిపేరు

తే. గడఁగి పూర్వపరార్థాదికాలమందు, బ్రహ్మకల్పాఖ్య నెంతయుఁ¹బరఁగునందు
బ్రహ్మయుదయించుటఁజేసిబ్రహ్మకల్ప,మనియుశబ్దాత్మకబ్రహ్మమనియు నెగడె.

క. విలు మెన్నఁడు పంకజనా,భువినాభీసరసి యందుభువనా శ్రయ మై
తనరినపద్మము వొడవడు, సనఘా యది పద్మకల్ప శ మన విలసిల్లున్.

361

1. 'బరఁగుచుండు, బ్రహ్మకల్పంబు శబ్దంబు బ్రహ్మమనుచు, బలుకఁబడు నట్టి బ్రహ్మ
కల్పంబు తుదిని.' వ్రా. ప్ర.

- వ. పూర్వపరార్థాదినింగలిగిన¹బ్రహ్మకల్పంబుఁ జెప్పితి నింక ద్వితీయపరార్థంబుమొదల నెన్నఁడేని హరి నూకరాకారంబు దాల్చు నది వరాహకల్పం బనందగు నట్టివరాహకల్పం బిపుడు వర్తమానం బగుచున్నది వెండియు. 362
- సీ. దీపింపఁ గాలస్వరూపుఁడై నట్టిప, ద్మాక్షుఁ డనంతుఁ డశనాదిపురుషుఁ డఖిలవిశ్వాత్మకుఁడగునీశునకుఁ బర, మాణ్వాదియుగపరార్థాంత మగుచు జరుగునీకాలంబు శ చర్చింప నొక్క ని, మిషమాత్రకాల మైశమెలఁగుచుండుఁ గాని యీశ్వరునకుఁగర్తగాఁజాల దిక్కాలంబు విను మది శ గాకదేహ తే. మందిరార్థాదికర్మాభిమానశీలు, లై నవారికి నాశ్రయం శ బగుటఁ జేసి యరయ హరి తద్గుణవ్యతిరేకరుఁడు గాన, కాల మమ్మేటి కెన్నఁడుఁగర్త గాదు.
- వ. మఱియుఁజోడశవికారయు క్తంబై పృథివ్యాదిపంచభూతపరివృతం బయి దశావరణంబులు గలిగి పంచాశతోక్తివి స్తీర్ణం బై బ్రహ్మాండకోశంబు దనర్చుచుండు.
- చ. హరి పరమాణురూపమున శ నందు వసించి విరాజమానుఁడై సరి వెలుఁ గొందు నిమ్మల నశసంఖ్యము లై నమహాండకోశముల్ నెఱిఁ దనయందు డింద నవనీరజనేత్రుఁ డనంతుఁ డాద్యుఁ డక్షురుఁడు పరాపరుం డఖిలకారణకారణుఁ డప్రమేయుఁడై. 365
- క. నిరతిశయోజ్జ్వలతేజ, స్ఫురణం దనరారుపరమపురుషుని విష్ణుం బురుషోత్తము నర్ణింపను, సరసిజభవభవుల కై నశశక్యమె చెపుమా. 366
- క. అని మైత్రేయుఁడు విదురుం, గనుఁగొని వెండియును బలికెఁగలాహ్వయుఁడై తనరినహరి²మహిమల నే, వినిపించితి సృష్టిమహిమశ్రవిను మెఱిఁగింతున్. 367
- వ. పరమీష్ఠి యీశ్వర్యాది నహ మ్మనుదేహాభిమానబుద్ధిం గలమోహంబును నంగ నాసంగమస్తక్చందనాదిగ్రామ్యభోగేచ్ఛలు గలమహామోహంబును దత్ప్రతిఘాతజాతం బైనకోధంబునందుఁ గలుగునంధతామిస్త్రంబును దన్నాశంబునం దహ మేవ మృతో³స్మి యనుతామిస్త్రంబును జిత్తవిభ్రమంబును ననునవిద్యా పంచకమిశ్రంబుగా సర్వభూతావలిం బుట్టించి యాత్మీయచిత్తంబునం బాప సృష్టిఁ గల్పించుటకుఁ బశ్చాత్తాపంబు నొంది భగవద్ధ్యానామృత పూతమానసుం డై యూర్ధ్వరేతస్కులును బరమబవిత్రులును నైనసనక సనందన సనత్కుమార సనత్కుజాతు లనుమునులఁ బుణ్యవర్తనుల నతీత స్వగుణగరిష్ఠుల ధీరజనోత్తముల నార్యులహరి ప్రసన్నులంగా దివ్యదృష్టిగల్పించి వారలంజూచిమీమీ యంశంబులం బ్రజలం బుట్టించి ప్రపంచంబు వృద్ధిఁ బొందింపుం డనినవారలు తద్వచనంబు లపహసించుచుఁ బద్మజం గని మోక్షధర్ములును నారాయణపరాయణులును నై ప్రపంచనిర్మాణంబునకుఁ బ్రతికూలవాక్యంబులు పలికిన⁴నుదయించిన కోధంబు బుద్ధిచే నిగ్రహింపఁబడినను నరవిందసంభవుని భూమధ్యంబు

1. పద్మకల్పంబు. 2. మహిమెల్లను. 3. గనలొందు సరవిందసంభవు భూమధ్య' వ్రా. ప్ర.

వలనంగ్రోధస్వరూపంబున నీలలోహితుఁడు నిఖిలసురాగ్రజుండై యదముంచె
నివ్వధంబున. 368

మ. జననం బందిననీలలోహితుఁడు గంజాతాసనుం జూచి యి
ట్లను నోదేవ మదాఖ్య యెట్టిది మదీయూవాస మెచ్చోటు నా
కనయంబు న్నెఱిగింపవే యనుడు నయ్యంభోజగర్భుండు లా
లనముం దోఁపఁ గుమార సీజననవేళకా రోదనం బిచ్చుటన్. 369

తే. రుద్రనామంబు నీకు నిరూఢ మయ్యె, జంద్రసూర్యానలానిలసలిలగగన
పృథివిప్రాణతపోహృదింగ ద్రియము లనఁగఁ, గలుగు నేకాదశస్థానములువసింప.

వ. అని వెండియు మమ్య మను మహాకాల మహచ్ఛివ ఋతధ్వజోరు రేతో భవ
కాల వామదేవ ధృతవ్రతు లనునేకాదశనామంబులు గలిగి ధీవృత్త్యశ
నోమానియుత్సర్పిరి లాబి కేరావతీ సుధా దీక్షా నామపత్నీసమేకుండ వై
పూర్వనియుక్తంబు లయిననామంబులం దత్తన్నివాసంబుల వసియించి ప్రజలం
గల్పింపు మని నిర్దేశించిన భగవంతుం డగునీలలోహితుఁడు విశ్వగురుండైన
పితామహునిచే నియుక్తుండై సత్త్వాకృతిస్వభావంబుల నాత్మసములైన ప్రజ
లం గల్పించె. 371

ఉ. రుద్రునిచేత నీగతి నిరూఢమతిన్ సృజియింపఁబడ్డయా
రుద్రగణంబు లోలి నవరూఢత విశ్వము మ్రింగె నమ్మహా
పద్రవశాంతికై యజుఁడు న భర్గులఁ జూచి కుమారులార మీ
రాద్రవిలోకనానలభరంబునఁ గ్రాగె సమస్తలోకముల్. 372

క. మీసృష్టిసాలు నింకన్, ధీసత్తములార వినుఁడు న ధృతి మీరు తపో
వ్యాసంగచిత్తు లై చనుఁడా సన్మంగళము లగు దృఢంబుగ మీకున్. 373

మ. భగవంతుం బురుషోత్తమున్ హరిఁ గృపాశాఘోధి లక్ష్మీశ్వరున్
సుగుణభ్రాజితు నమృతుం బరుఁ బరంబ్రోతిం బ్రభున్ సర్వభూ
తగుహావాసు సథోక్షజుకా శ్రితజనత్రాణైకదత్తు న్నజున్
జగదాత్ముం గను చుండు రామ్యులు తపశ్శక్తి స్ఫుటజ్ఞాచు లై. 374

వ. అనిన విని. 375

ఉ. కైకొని యిట్లు పంకరుహగర్భనిమిత్రితు లైనరుద్రులు
ద్రేకముఁ దక్కి కానలకు న ధీయుతు లై తపమాచరింప న
స్తోతచరిత్రు లేఁగిరి చక్రతర్ముఖుఁ డంతఁ బ్రపంచకల్పనా
లోకనుఁ డై సృజించె జనలోకశరణ్యుల ధీవరేణ్యులన్. 376

తే. వినుము భగవద్బలాన్వితవినుతగుణులు, భువనసంతానహేతువిస్ఫురణకరులు
పద్మసంభవతుల్యప్రభవయుతులు, పదురు గొడుగులు పుట్టిరి న భవ్యయశులు.

సీ. అరవిందసంభవు నంగుష్ఠమున దక్షుఁ, డూరువువలనను న నారదుండు

- నాభిఃబులహుఁడుగర్జనము లఁబులన్వృండు, త్వక్కునభ్యుగ్రవహస్తమునఁ గ్రతువు
నాన్యంబువలన నశయ్యంగిరసుఁడు ప్రాణ, మన వసిష్ఠుఁడు మనశమున మరీచి
గన్నుల నత్రియుఁ గాఁ బుత్రదశకంబు, గలిగిరి వెండియు శ నలినగర్భ
తే. దక్షిణస్థనమువలన శ ధర్మ మొనవె, వెన్నవఃనను సుదయించెనవిశ్వభయద
మైనమృత్యువధర్మంబు శనందగలిగె, నాత్మఁగాముండుజననము శ నందెనుటయు.
సీ. భూమిధ్యతలమునఁ శ గోధంబు నధరంబు, నదులోభంబునాశస్యమనవాణి
యును మేఘమందఁ బడఁజూధు లపానంబు, నందు నఘాశ్రయుఁడైనవిరృతి
లాలితచ్ఛాయవఃలన దేవహూతివి, భుండు గర్గముఁను శ బుట్టికంత
సబ్బజుఁ డాత్మదేహమున జనించిన, భారతిఁ జూచి విభ్రాంతిఁ బొరసి
తే. పంచశరబాణవిర్భిన్నభావఁ డగుదుఁ, గూతు రనిపాపమునకు సంగ్రోచపడక
కవయః గోరినజనకునిఁ గని మరీచి, మొదలు గాఁగలయముచ్చిముఖ్యు¹ లెఱిగి.
వ. ఇట్లఁది. 380
- ఉ. చారుఁ బురే సరోజభవ శ సత్సఖవృత్తిఁ నొటంగి కూతుఁ ని
ట్లాలరి వైరమింప హృదయంబునఁ గోరుట ధర్మరీతియే
బేరి వైతి నీతగవుఁ శ బెద్దతనంబును నేల పాలు గా
శీలము వోవ దట్టి యిటు శ సేసినవారలు మున్ను గల్గిరే. 381
- ఉ. నీవు మహానుభావుఁడ వనింద్యచరితుఁడ నిట్టిచోట రా
జీవభవుండు దా విధివిషేధము లాత్మ నెఱుంగఁ డయ్యె నీ
భావభవప్రసూనశర శ బాధితుఁ డై తనహూతుఁ బొందె బో
వావి దలంప లే కనుచు శ వారక లోకులు పువ్వఁ దిట్టరే. 382
- క. పాపము దలంపక నిమిషము, లోపలఁ జెడుసౌఖ్యమునకు శ నైతివె యిం
తే పో ధారుణిఁ 'గామా, స్థోఽపి న పశ్యతి' యనంగఁ శ దొల్లి యు విరమే. 383
- మ. అని యిబ్బంగి మనీంద్రు లాడినకఠోరాలాసముల్ వీనుల
న్విని లజ్జావచతాననుం డగుచు నానీరేజగర్భుండు స
య్యన దేహంబు విపర్జనీయముగఁ జేరయఁ దిక్కు లే తెంచి త
త్తమవు గైకొనఁ బుట్టె దిక్కలిత మై తామిస్తనీహారముల్. 384
- వ. అంత. 385
- చ. ఉపగత పంకజాతభవుఁ శ డొడొకదేహముఁ దాల్చి ధైర్యమున్
విడువక సృష్టిపూర్వసమవేతమునన్ సృజయించునై పుణి
బొడమమి కాత్మలోనఁ దలఁపోముచు నుండఁ జతుర్ముఖంబున్
వెడలె ననూనరూపముల శ వేదము లంచితధర్మయుక్తమై. 386

తే. మఱియు మఖములు మహితకర్మములుఁ దంత్ర
ములునా నడవళ్లు నాశ్రమములు దడీయ
మఖచతుష్క మునందాన ॥ పొడమె ననిన
విని మునీంద్రునిఁ జూచి యశ్వద్విదురుఁ డనియె.

387

క. తోయజసంభవఁ డప్పుడు, నేయేమఖవండలమున ॥ నేయేస్పృష్టిక్
ధీయ తుండై సృజయించెన, బాయకయల్లెఱుగుఁ దెలియఁబలుకుమనాకున్.

వ. అని యిట్లు విదురుం డడిగిన మైత్రేయం డతనితో ని ట్లనియె ఋగ్యజుస్సా
మాధర్మంబు లనువేదంబులును ¹హోతృకర్మంబు లయిన ప్రగీతమంత్రస్తో
త్రంబు లగుశస్త్రంబులును నధ్వర్యుకర్మం బైన ఋజ్యయు సంప్రగీతస్తోత్రం
బయిన స్తుతియును నుద్ధాతృప్రయోజ్యం బైన ఋక్సముదాయరూపంబగుస్తోమం
బును బ్రాయశ్చిత్తం బగుబ్రహ్మకర్మంబును నాయ ద్వేదధనుద్వేదగాంధర్వ
వేదంబు లనునుపవేదంబులను విశ్వకర్మశాస్త్రం బగుస్థాపయ్యంబును బ్రాగది
మఖంబుల నుత్పన్నంబు లయ్యెఁ బంచమవేదంబగునితిహాసపురాణంబులు
సర్వముఖంబులం గలిగె మఱియుఁ గర్మతంత్రంబు లయిన షోడశ్యుక్త్యలును
యజనాగ్నిష్టోమంబులును నాప్తోర్యామాతిరాత్రంబులును షాజపేయగోసవం
బులును ధర్మపాదంబు లైనవిద్యాదానతపస్సత్వంబులును బ్రహ్మచర్యగృహస్థ
వానప్రస్థయత్యాశ్రమంబులును ననువీనిఁ నొక్కొక్కటికిం జశుర్విధంబు లైన
వృత్తులును గలిగియుండు నందు సావిత్రం బన బ్రహ్మచర్యంబదియుపనయనం
బాదిగా దివసత్రయంబు గాయత్రి జపించుటయ ప్రాజాపత్యం బన వేద
వ్రతచతుష్టయం బందుఁ బ్రతివ్రతంబును వ్రతులు సంవత్సరవర్సంతంబుగా
నాచరింప నగు బ్రహ్మంబు వేదగ్రహణాంశంబు నాచరింపం దగు బ్రహ్మతన
నైష్ఠికం బియ్యవి యనుబ్రహ్మచారివృత్తిచతుష్టయంబును ననిషిద్ధకృష్యాదివృత్తి
యగువార్తయుయజనాది²కర్మోపయుక్తంబైనయాచారాదిరూపధనసంచయంబును
బరుల యాచింప కుండునయాచితం బగుశాలీనంబును తే త్రపతితకణిశకణసంగ్ర
హణరూపం బగుశిలోంఛంబును ననుగృహస్థవృత్తులు నాలుగును నకృష్టపచ్యా
హారు లగువైఖానసులును నూతనఫలంబు లబ్ధం బైనఁ బూర్వసంచిత పదార్థత్యా
గంబుగలవాలఖిల్యలును బ్రాతఃకాలంబున నేదిక్కుఁగిలోకిఁతు రద్దిక్కునకుం జని
యచ్చట లభించుపదార్థంబుల భుజించి జీవించునొడంబరులును దమంత ఫలించి
తరుపతితంబు లగుఫలంబులఁ దినుచుండు ఫేనపులును ననుచతుర్విధవృత్తులు
గలవానప్రస్థులును స్వాశ్రమవిహితకర్మప్రధానకుం డగుకటిచకుండును

1. హోతృకర్మకం బైనశాస్త్రంబును నధ్వర్యుకర్మం బైనఋజ్యయు స్తుతియు సామగానం
బును స్తోమంబును గాతృప్రయోజ్యం బైనఋక్సముదాయంబును బ్రాయశ్చిత్త. వ్రా. ప్ర.

2. 'కర్మంబులు గలయర్థసంపాదన మనుసంచయంబును' వ్రా. ప్ర.

గర్వోపసర్జనంబు సేసి జ్ఞానప్రధానుం డయినబహూదుండును గేవలజ్ఞానాభ్యాస నిష్ఠుం డగుహంసుండును బ్రాహ్మంబులైనపరబ్రహ్మతత్త్వంబుగల నిష్క్రియం డును ననుసన్నాన్యసిచతుర్విధవృత్తులును (మోక్షఫలప్రదం బైన యాత్మానాత్మ వివేకవిద్యారూపం బగు)నాస్వీక్ష్య(యు స్వర్గాదిఫలప్రదం బైన కర్మవిద్యారూప మగు) త్రయి(యు జీవనఫలప్రదానం బైన కృష్యాదిరూపం బగు)వార్త(యు సర్గ సంపాదనైకప్రయోజనం బగు) దండనీతియ మోక్షధర్మ కామార్గంబు లైన న్యాయవిద్యాచతుష్టయంబును భూర్భువస్సువ యనువ్యాహృతులును బూర్వాది ముఖంబుఁ వలన నుదయించె మఱియు నతఃపూర్వదయాకాశంబువలనం బ్రణనం బును రోమంబులవలనఁ నుష్ణిక్కుండంబును ద్వగింద్రియంబువలన గాయత్రీఛం దంబును మాంసంబువలనఁ ద్రిష్టుష్ఠంబును స్నాయువువలన ననుష్టుష్ఠంబును నస్థివలన జగతీచ్ఛందంబును మజ్జవలనఁ బంక్తిచ్ఛందంబును బ్రాణంబు వలన బృహతీచ్ఛందంబును గకారాదిపంచవర్గాత్మకంబు లయినస్పర్శంబు లనుజీ వుండను నకారాదిస్వరాత్మకం బైనదేహంబును నూష్మంబు లను శవసహవర్ణ చతుష్టయరూపంబు లగునింద్రియంబులును నంతస్థులు లగుయరలవ యను వర్ణంబులు మఱ్ఱాదిస ప్లస్వరూపంబు నాత్మబలంబు నయిన శబ్దబ్రహ్మంబును జతుర్ముఖునిలీలావిశేషంబున నుత్పన్నం బయ్యె వ్యక్తావ్యక్తం బైనైవైఖరీప్రణ వాత్మకం బైనశబ్దబ్రహ్మంబునలనం ¹బరమాత్మ యవ్యక్తాత్మకం డగుటంజేసి పరిపూర్ణుండును వ్యక్తాత్మకం డగుటంజేసి యంద్రాదిశక్త్యుపబృంహితండును నై కానంబడు నయ్యనసరంబున నజుండు భూరివీర్యవంతు లయినముషిగణం బులసంతతి యవిస్తృతం బసి తలంఁ పూర్వజనుపరిగ్రహంబు సాలించి యః పిద్ధకామాసక్తంబైన దేహంఁబరిగ్రహంబుసేసి²నిత్యంబుఁ బ్రజాసృష్టియందు వ్యాసక్తుండ నైనం బ్రజ లభివృద్ధి నొండక యుండుట కేమి కారణం బగు నని యచ్చెరు వొంది తద్వృద్ధి యగుడిగం బాలోచించుచు దైవం బిచ్చట విఘాతు కంబు గాన తదానుకూల్యం బావశ్యకం బని దాని నెదురు చూచుచు యథో చితగృత్యకరణదత్తుం డగుచుండుచతుర్ముఖునిదేహంబు ద్వివిధం బయిన నట్టి రూపద్వయవిభాగంబు స్వరా ట్టగుస్వాయంభువమనువును దన్మహిషి యగు శతరూప యనుకన్యకయుం గా మిథునం బయి జనియించె నమ్మిథునంబువలనం బ్రియవ్రతోత్తానపాదు లనుపుత్రద్వయంబు నాకూతి దేవహూతి ప్రనూతు

1. నింద్రాదిశక్త్యుపబృంహితండును వ్యక్తాత్మకండును పరిపూర్ణుండు నగు నారాయణుండు కానంబడును, వ్రా. ప్ర. 2. మిథునసృష్టిగల్పింపఁదలంచెనని శుకుండు పరీక్షిత్తునకుఁ జెప్పిననతం డిట్లనియె నిత్యంబైనై వ్యాపకంబైన యథోచితకార్యకరణసమర్థం బైనచతుర్ముఖునిరూపద్వయంబు నందు నొక్కరూపంబునందుఁ బ్రజాసందోహసంకోచంబును నొక్కరూపంబునఁ బ్రజావిస్తారంబు నెట్లు సంభవించె ననిన రూపద్వయవిభాగంబువలన మనువును శతరూపయనుకన్యకయుం. వ్రా. ప్ర.

నుకన్యకాత్రయంబునుం గలిగి గండు నాకూతుని రుచికునకును దేవహూతిం
గర్దమునకును బ్రనూతిం దక్షునకును నిచ్చె వీరలవలనఁ గలుగుప్రజాసంతతుల
చేత జగంబులు పరిపూర్ణంబు లయ్యె. 389

... స్వాయంభువమనువు ప్రజావృద్ధి నేయుట. ...

క. అని మైత్రేయుఁడు పలికిన, విని మనమున హర్ష మొనవ న విదురుఁడు మునినా
ధునిఁ జూచి పలికెఁ గ్రమ్మఱ, వనజోదరపాదభ క్తివశమానసుఁ డై. 390

క. ఘనుఁడు స్వయంభువునకుఁ బ్రియ, తనయుఁడు స్వాయంభువుండు న దైతేయ విభే
దనసేవాచతురుండును, జనవినుతం డాదిరాజ్యస త్తముఁ డౌటన్. 391

క. అతనిచరిత్రం బవ్యా, హతసుఖదము నిఖిలమంగళావహము సమం
చితముం గావున బుధసే, విత నా కెఱుంగంగఁ బలుక వే మునితిలకా. 392

క. అదియును గాక ముకుందుని, పదకమలమరందపానశరవశు లై పెం
పొదవినచారిచరిత్రము, సదమలమతి వినిన భవము న సఫలము గాదే. 393

చ. అని విదురుండు వల్కిన దయాన్వితుఁ డై మునినాథచంద్రుఁ డి
ట్లను శ్రుతిశాస్త్రపాఠకలితాత్మకుఁ డైననరుండు పద్మలో
చనచరణారవిందయుగ సంగము గల్గినసజ్జనుండు వొం
దినఫల మొందు భాగవతద్రవ్యకథాశ్రవణుండు వ్రేల్చిడిన్. 394

క. అని చెప్పి మునికులాగ్రణి, దనుజారికథాసుధాప్లుతస్వాంతుం డై
తనువునఁ బులకాంకురములు, మొనయుఁగ నానంద బొవ్వునములు జడిగురియన్.

సీ. వినిసింపఁదొడఁగె నాశ్రమనుఁడు స్వాయంభువుఁ, డంగనాయుక్తుఁడై న యబ్జగర్భు
నకు మ్రొక్కి వినయవిఘ్నమిశో త్తమాంగుఁడై, హస్తముల్ ముగించి ట్లనియెఁ బ్రీతి
జీవరాసులకు రాజీవసంభవ నివ, జననరక్షణవినాశముల కరయ

హేతుభూతుఁడవు మా న కెద్ది యాచరణీయ, మైనకర్మము దాని న నానతిముక్తి

తే. ఎట్టికర్మంబు సేసిన న నెఱఁగు నికు, నవహితం బైనచుకోష న మాత్మజుండు
జనకునకు భక్తిఁ బరిచర్యఃపలిపి కేర్తి, నంది నుతి కేక్కి న ర్తించు న నందు నిందు

వ. ¹కావున నెఱింగింపు మట్టిసత్కర్మంబు.

క. అని పలికినస్వాయంభున, మమమృదుభాషలకు వలరి న మనమునఁ గమల్కా
సనుఁ డనురాగము ముప్పరి, గొనఁ బ్రియతముఁ డైనపుతువనకును ని ట్లనియెన్.

చ. మునుకొని తండ్రి మూఁజఁ దల న మోచి నిజోచితకృత్య మేమి వం
చినఁ దనశ క్తియు క్తి నెడనసేయక చేయుట పుండరీకలో
చనపద సేవ సేయుట ప్రజాపరిపాలనశాలి యౌటయున్
జనకునకున్ సుతుండు పరిచర్య లొనర్చుట సువ్వె పుత్త)కా. 395

1 'కావ యెఱింగింపు మట్టిసత్కర్మమనఘ' అని యిదిక్రంది కేటగీతలో వైదకపాదముగాఁ
గొన్నిప్రశులఁ గనుపట్టెడి.

వ. కావున.

399

మ. వివరింపఁ హరి యజ్ఞమూర్తి బరమన్ శ విష్ణున్ హృషీకేశుఁ గే
శవుఁ బద్మాక్షుగుఱిఁచి జన్మములు శశ్వద్భక్తిఁ గావింప మా
ధవుఁ డాత్మం బరితోష మొందు నతఁ డుద్యత్ప్రీతుఁ డై యున్న లో
కవితానంబులు దుష్టి నొందు ననఘా శ కావింపుమా యజ్ఞమల్.

400

చ. అకుటిలభక్తిఁ గేశవసమర్పణబుద్ధిఁ గ్రతుక్రియల్ వొన
ర్సక విపరీతు లై యుముకశరాసులు దంచి ఫలంబు నండఁ గా
నక చెడరీతి నూరక ధనవ్యయ మాటయ కాని మోక్షదా
యక మగు చున్నసత్ఫలము శ నందరు విష్ణుపరాజ్ముఖక్రియల్.

401

ఉ. కావున యజ్ఞమల్ హరి వికారవిమారుగుఱిఁచి చేయు నీ
భావము సూన్యతప్రత శుభస్థితిఁ జెందెడు నీకుమారులున్
నీవును నీధరాభరము శ నెమ్మి వహింపుము సజ్జనావలిం
బ్రోవుము ధర్మమార్గమునఁ శ బుత్రిక దోషలతావిత్రికా.

402

క. అనవుడు నతనికి నతఁ డి, ట్లయె న్నఘనాశ నీదుఃనానతి యె ట్ల
ట్లొనరించెద నాకును నా,తనయులకు వసించి యుండఁ శ దగునెలవెందున్.

403

శ్రీయజ్ఞవరాహవతారాభివర్ణనము

తే. అరయ లేదు విధాత యీయఖిలజంతు,జాతముల కెల్ల నాధారభూత మైన
ధరణి యిప్పుడు ఘనజలాంతరిమగ్న,మైనకతమునఁ జోటు లేదంటిఁ దండ్రీ.

క. కావున భూమ్యుద్ధరణము, గావించునుపాయ మిపుడు శ గైకొని నాకున్
దేవా నీ వెఱిగింపుము, నావుడు బద్మజుఁడు దనమనంబునఁ దలఁచెన్.

405

మ. జలమధ్యంబున లీన మొందినధరాచక్రంబు నేనేర్చునన్
నిలుపన్ వచ్చును బూర్వమందు జగముల్ శ నిర్మించునాఁ డాది న
ప్పలఁ బుట్టించినమోఁద నవ్వసుమతిం శ బుట్టించితి న్నట్టియ.

ప్పలలోఁ గ్రుంకి రసాశలాంతరమునం శ బొందెం గదా పృథ్వీయున్.

406

నీ. అఖిలజగత్కల్పనాటోపమునకుఁ బాల్పడిననాచేత నెబ్బంగి నిపుడు
దగిలి విశ్వంభరోద్ధరణంబుఁ గావింప, నగు నని సర్వభూతాంతరాత్ముఁ
బురుషోత్తముని నవఃపుండరీకాక్షు ల,క్షీపతిఁ దనమనస్థితునిఁ జేసి
తలపోయు చున్నఁ బద్మజనాసికావివ, రమ్మన యజ్ఞవరాహమూర్తి

తే. యర్థి నంగుష్ఠమాత్రదేహంబుతోడ, జనన మఁది వియత్తలస్థాయి యగుచు
క్షణములోపల భూరిగ్రజప్రమాణ, మయ్యె నచ్చటిజనములకద్భుతముగ.

407

అంతఁ బ్రజాసర్గమందు నియక్తులై, ¹నట్టిమరీచ్యాదు శ లైనమునులు

నీ. మనుకుమారకులు ²నశమ్మనుసహితంబుగ, యజ్ఞవరాహంబు శ నర్థిఁ జూచి

1 'నట్టిమరీచిముఖానుబంధ' వ్రా. ప్ర. 2 'నశమ్మనువును సహిత మై' వ్రా. ప్ర.

- యిట్టియాశ్చర్య మే శ్చ క్షేందేనిఁ గలదె నా, సారంధ్ర నిర్గత శ్చ సభ్యరోమ
లోకంబు మనము విలోకింప నంగుష్ఠ మాత్ర మై యీక్షణమాత్రలోన
తే. మహిమ దీపింప దంతి ప్రమాణమును మ, హోన్నతంబైన గండక్షై లోపమంబు
నయ్యెనని వితర్కించిర య్యబ్జభవుఁడు, హర్ష మిగుల త్తజుచి యిట్లనితలంచె.
- క. నామనమునఁ గలదూఃఖవి, రామముఁ గావించకొఱకు శ రాజీవాక్షుం
డీమేర యజ్ఞపోత్రి, శ్రీమూర్తి వహించె నిది విశేషము దలఁపన్. 409
- వ. అని వితర్కించు సమయంబున సూకరాకారం డయిన భగవంతుండు. 410
- తే. ప్రళయజీమూత సంఘాతభ యదభూరి, గర్జనాటోషలోభకృష్ణున గభీర
రావమడరింపనపుడు రాజీవభవుఁడు, మ నలునానందమ నుబొందిర నఘచరిత.
- వ. అంత మాయామయవరాహ ఘర్షణారావంబు బ్రహ్మాండకోటరపరిస్ఫృటనంబు
గావింప విని జన స్తపస్సత్యలోకనివాసు లయ నమ నలు ఋగ్యజస్సమమంత్రం
బుల వినుతించిరి యజ్ఞవరాహరూపధరుం డయిన సర్వేశ్వరుండు సత్పురుష
పాలనదయాపరుండు గావున దిగ్గజేంద్ర లీలావిలోలుండై. 412
- సీ. కఠినసటాచ్ఛటోత్కటజాతవాత నిర్ధూతజీమూత సంఘాతముగను
క్షురనిభసునిశితశ్శురపుటాహత చల, తృణరాజదిగ్గజప్ర చయముగను
జండదంష్ట్రోత్థవై శ్శానరార్చిస్సృవ, ద్ర జతహేమాద్రి విస్తంధముగను
ఘోరగంభీరఘర్షణభూరినిష్వన, పంకిలాకిలవార్ధిశ సంకులముగఁ
- తే. బొరలుఁగెరలునటించు నంబరముడెరల, రొప్పునాపుర మెగయును గొప్పరించు
మూటైబిగియించు ముసమస శ్రమ గుకొనుచు, నడక సంరక్షితక్షోణియజ్ఞఘోణి.
- వ. మఱియు నయ్యజ్ఞ వరాహంబు. 414
- సీ. తివిరిచతుర్దశభువనంబు లనుదొంతు, లొరగఁ గొమ్మలఁ జిమ్మనొక్కమాటు
పుత్తడికొండ మూఁపుర మనునొరగంట, నొరక రా రాపాడు శ నొక్కమాటు
ఖరముల సప్తసాగరమున² సేతువు, లొసరొత్తమట్టాడు శ నొక్కమాటు
నాభీలవాలవారతాహతిచే³ మిన్ను, నందవించు బయలుగా శ నొక్కమాటు
- తే. గన్నఁగోనల విన్ఘలింకములు సెదరు
నురుభయకరగతిఁ దోచు శ నొక్కమాటు
పరమయోగీంద్రజన సేవ్యభవ్యవిభవ
యోగ్య మై కానఁ గా నగు శ నొక్కమాటు. 415
- వ. ఇట్లు విహరించుచుఁ బ్రాతర్మధ్యందినతృతీయసవనరూపుం డయిన యజ్ఞవరాహ
మూర్తి యగు సర్వేశ్వరుండు మహా ప్రళయంబునందు యోగనిద్రావశుం డై
యుండునవసరంబున నుదకస్థ బైనభూమి రసాతలగతం బైనదాని నుద్ధరించు

1. 'బంగారుకొండ మూఁపుర వన నొరగంట' వ్రా. ప్ర. 2 'రొంకిగా, నొక్కించెవట్టాడు' అ. ప్ర. 3. వింటి, నొరసి 12 ద్దల సేయ 1 నొక్కమాటు, అచ్చుప్రతి.

- టకు సముద్రోదరంబుఁ దఱియం జొచ్చవేగంబు పైరింపం జాలక సముద్రం
 డూర్ము లనభుజంబు లెత్తి శీర్ణహృదయం డై యూర్ధ్వనిగిది యజ్ఞవరాహ
 నన్న రక్షింపు రక్షింపు మని యాక్రోశింప నిశితకరాళక్షురతీక్షణంబు లైన ఖురా
 గ్రంబుల జలంబులు విచ్చిన్నంబులు గావించి యపారంబయినరసాతలంబుఁబ్రవే
 శించి భూమిం బొడగనునవసరంబున. 416
- క. శరనిధిలోన మహోగ్రా, మరకంటకుఁ జెదరఁ గాంచెమఖమయగాత్రి
 ఖరవిదళితకుఁ గోత్రిన్, ధరణీకళ త్రిన్ గవేష్ఠాత్రిం బోత్రిన్. 417
- వ. ఇట్లు పొడగని దైత్యుండు రోషభీషణాకారుం డై. 418
- మ. గద సారించి యసహ్యవిక్రమ సమగ్రస్ఫూర్తితో వేయఁగా
 నది దప్పించి వరాహమూర్తి నిజదం ధ్రాగ్రహతిం ద్రుంచె బెం
 పొదవం గ్రోధమదాతిరేకబలశౌర్యోదారవిస్తారసం
 పదఁ బంచాస్యము సామజేంద్రుఁ జల మొప్పం ద్రుంచుచందంబునఁ. 419
- మ. దితిజాధీశుని నీగతిం దుఃఖి యుద్ధవృత్తిం దదీయాంగళో
 ణితపంకాంఠగండతుండుఁ డగుచు న్నిష్ఠుండు దా నొప్పె వి
 స్తృతసంధ్యాంబుదధాతుచిత్రి తసముద్గీష్ఠమాభృద్దతిన్
 క్షీతి దంష్ట్రాగ్రమునన్ ధరించి జలరాశిం బాసి యేతేరఁగఁ. 420
- తే. బాలశీతాంశురేఖావిభాసమాన,ధవళదంష్ట్రాగ్రమున నున్న ధరణి యొప్పె
 హరికి నిత్యానపాయనియైనలక్ష్మీ, నెరయఁ బూసినకస్తూరినికర మనఁగ. 421
- ~*~ శ్రీ యజ్ఞ వరాహమూర్తిని బ్రహ్మాదులు స్తుతించుట. ~*~
- వ. అట్టియ యోత్రిమూర్తిం జూచి కవఃలాసన ప్రముఖు లిట్లుని స్తుతియించిరి. 422
- సీ. దేవ జితం జితం న తే షరమేశ్వర, జితయజ్ఞభావనశ్రుతిశరీర
 కారణసూకరాకారుండ వగునీకు, నతిభక్తిమొక్కెద న మయ్య వరద
 భవదీయరోమకూఠములందు లీలంబు, లై యుండు నంబుధు న్న లట్టియన్వ
 రాత్మక మైతినరరారునీరూపంబు, గానంగ రాదు దుఃస్కర్మతులకు
- తే. నట్టిసీకుఁ బ్రణామంబు న్న లాచరింతు, మఖిలజగ దేకకీర్తిదయానువ ర్తి
 భవ్యచారిత్ర పంకజప్రపత్తనేత్ర, చిరశుభాకార యందిరాచిత్రచోర. 423
- వ. అని వెండియు నిట్లు స్తుతియించిరి. 424
- సీ. త్వక్కున నఖిలవేదముల రోమంబుల, యందు బర్హిస్సులు న్న నక్షులందు
 నాజ్యంబు పాదంబులందుఁ జాతుర్వోత్రకలితంబు లగుయజ్ఞకర్మములును
 స్తుక్కు తుండంబున న్న సువము నాసికను ని,డాపాత్ర ముదరకోటరమునందు
 గర్జరంధ్రంబులగ్రహపాత్రచమసమల్, గళమునందు నుపసత్తులును జిహ్వా

1 'నగుచుఁ బూసినకస్తూరినిగమ మనఁగ వ్రా ప్ర.

2 ఇందులకు మూలము 'చమసాః కర్ణరథే'। ప్రాక్రిత మాఝ్య గ్రంథే। గ్రహస్తతే య చ్చ

తే. దగుఁ బ్రవర్ణపాత్రయును దంతగబులందుఁ

బ్రాయణీ¹యోదయనలు శిరమున సవన

రూపమునఁ బంచప్రాణముల్ శరూఢి యగుచు

సభ్య మపసభ్యమును నగ్నిశ్చయన మయ్యె.

425

వ. వెండియు ముఖంబువలనఁ బ్రాశ్చిత్రాణ్యగ్నిహోత్రహవిర్భక్షణంబులును నభి

వ్యక్తికీటుయ, రేతంబున సోమంబును, నవస్థానంబున సవనంబులును, ధాతు

వుల సప్తసంస్థలును, సంధుల సర్వయాగంబులు నై యొప్పుచుండు.

426

క. హవరూపివి హవనేతవు, హవభోక్తవు నిఖిలహవఫలధారుడవున్

హవరక్షకుడవు నగునీ, కవిలేధ మగునుతు లొనర్చు శ్రమయ్య మకుందా.

427

తే. సత్వగుణమున సద్భక్తి శంభవించు, భక్తియతమగఁ జిత్తంబుభవ్యమగును

హృదయపద్మంబునందల శ నెఱుఁగఁబడిన, యట్టిసీకు నమస్కారమయ్య వరిద.

మ. అరవిందోదర తావకీనసితదంష్ట్రాగ్రావలగ్నక్షమా

ధరనద్యభినదాటవీయుతసమృత్తక్షాతలం బొప్పె భా

సురకాసారబలావతీర్ణమదవశ్చుండాలరాడ్డంత శే

ఖరసంసక్తసప్తపంకజము రేఖం బొల్ప దీపింపఁగన్.

429

వ. మఱియును.

430

మ. చతురామానవపుర్విశేషధర చంచత్సుకరాకార నీ

సితదంష్ట్రాగ్రవిలగ్న మైనభగ రాజ్యల్లం గులాగేంద్ర రా

ర్వణంతే భగవ న్నగ్నిహోత్రమ్॥ దీక్షానుజన్మోపసదశ్చిరోధర స్త్వం ప్రాయణీయోదయనీయదం
ష్ట్రః । జిహ్వప్రకర్ణం ప్రకర్ణకం క్రితో స్సభ్యాపసభ్యం శిరయో 2 శరోశి రే । సావస్త్రైత
స్సవనాన్యవస్థితీసంస్తావిధేదా స్తవరేహ ధాతవః । సర్వాణిసత్రాణి శరీరసద్ధయ స్త్వం సర్వయజ్ఞ క్రతు
రిష్టిబద్ధనః' దీనికిఁ బయితెనుఁగు కొంత యందంద విరుద్ధముగాఁ గానిపించుటచే నచ్చుప్రతులందు

'శ్రవణాన్యబిలములఁ జమస ప్రాశ్చిత్రముల్, గళమున నిష్టితికంబు జిహ్వఁ

తే. దగుఁ బ్రవర్ణము నగ్నిహోత్రములు నీదు, చర్వణంబున సభ్యాపసభ్య లుత్త

మాంగ మసువులు చయనము లగుఁ గిటీశ, యనుచు నులియించి రత్తరి యజ్ఞ విభుని.

వ. వెండియు ముహుర్ముహుర్భగవదావిర్భావం బుదీక్షణీయేష్టి యగునీదుదంష్ట్రలుప్రాయణీయంబను

దీక్షానంతరేష్టియు నుదయనీయం బనుసమాప్తేష్టియు యుష్మక్రేతంబుసోమంబును ద్వదీయావస్థా

నంబుప్రాతస్సవనాదులునీదుత్వజ్ఞాంసాదిసప్తధాతువులగ్నిష్టోమోక్త్యపోడశీవాజపేయాతిరాత్రా

ప్రోక్త్యామంబు లనుసంస్థాభేదంబులునుద్వాదకాహాదిరూపంబులై నబహుయాగసంఘాతరూపంబు

లు నగుసర్వసత్త్రింబులుభవదీయశరీరసంధులు ససోమాసోమంబులగుయజ్ఞ క్రతువులు నీవ మఱి

యును నీవు యజనబంధనంబులచే నొప్పుచుండు వదియునుం గాక' అని మూలమునకును

క్రిధరత్యాఖ్యకును ననుగుణముగా నొకపాఠము గూర్చఁబడె నని తోఁచెడిని.

1. 'ఉదయనీయ' మని శబ్దరూపము

జితశృంగోఽరిలగ్నమేఘముగతిం శ జెల్వారె విద్యజనాం
చితహృత్పల్వల¹కోల భూరమణ లక్ష్మీనాథ దేవోత్తమా. 431

సీ. సమధికస్థావరజంగమాత్మక మైన, వసుమతీచక్ర మశ్రవక్రలీల
నుద్ధరింపుము కరుణోపేతచిత్తుండ, వగుచు నస్మన్మాత శ యయ్యె ధరణి
²మాత యా టె ట్లని శ మదిఁ దలంచెదవేనిఁ, జర్చింప మాకు విశ్వమున కీవు
జనకుండ వగుట యుష్మత్సత్త్వి భూదేవి, యగుట మాకున దల్లియయ్యెనిపుడు
లే. ధరకు నీతోడఁగూడ వందన మొనర్తు, మరణియందును యాజ్ఞకుఁడగ్నినిలుపు
కరణి మీతేజ మీధరాశకాంతయందు, నిలుప ధరణి పవిత్రయై శ నెగఁడెఁగాన.
వ. అదియునుం గాక. 438

చ. తలఁప రసాతలాంతరగతక్షీతిఁ గ్రమ్మట నిల్పినట్టినీ
కలితన మెన్న విస్మయము శ గాదు సమస్తజగత్తు లోలిమైఁ
గలుగఁగ జేయు టద్భుతము శ గాక మహోన్నతి నీ వొనర్చుపెం
పరిసకార్యముల్ నడప శ నన్యలకుం దరమే రమేశ్వరా. 434

చ. సకలజగన్నియామకవిచక్షణలీలఁ దనర్చునట్టినం
దకధర తావకస్ఫురదుశ్చారత మంత్రసమర్థుఁడైనయా
జ్ఞకుఁ డరణి హుతాశనని శ నిల్పినకై వడి మన్నివాస మా
టకుఁ దలపోసి యీక్షితి దృఢంబుగ నిల్పితి వయ్య మాధవా. 435

చ. సలలితవేదశాస్త్రమయశసౌకరమూర్తిఁ దనర్చుచున్ రసా
తలమన నుండి వెల్పుడును, దారత వేను విదుర్పఁ దత్సత్
చ్చలితశివాంబుబిందువుల శ సాధుజనస్తపసత్యలోకవా
సుల మగుమేము దోఁగి పరిశుద్ధి వహించితి మయ్య మాధవా. 436

ఉ. విశ్వభవస్థితి ప్రళయవేళలయందు వికారసత్త్వమున్
విశ్వము నీవ యై నిఖిలవిశ్వము లోలి సృజంపు దిందిరా
ధీశ్వర యీశ కేశవ త్రయూమయ దివ్యశరీర దేవ నీ
శాశ్వతలీల లిట్టి వని శ సన్నతి సేయఁగ మాకు శక్యమే. 437

సీ. పంకజోదర నీ వసారకర్మంశవు, భవదీయకర్మముల్ శ పార మెయ్య
నెఱిగెద నని మది శ నిచ్చుచుంచినవాఁడు, పరికింపఁగా మతిభ్రష్టు గాక
విజ్ఞానియే జూడ శ విశ్వంబు నీయోగ, మాయాపయోధిని శ మగ్న మాటఁ
దెలిసియుఁ దమబుద్ధి శ దెలియనిమూఢుల, నే మన నఖిలలోకేశ్వరేశ
లే. దాసజనకోటి కతిసౌఖ్యదాయకములు, వితలకరుణాసుధాతరంగితము లైన
నీకటాక్షేక్షణములచే శ నెఱు మమ్ముఁ, జూచి సుఖులనుజేయవేసుభగ చరిత.

క. అని బ్రహ్మవాదు లగున, న్మునివర్యులు భక్తియోగమున వినమితు లై

మనమున మోదము ముప్పిరి, గొనఁ బొగడిరి ఖరవిదళితగోత్రిం బోత్రిన్.

ఉ. అంతట లీలవోలె జగదాత్ముఁడు యజ్ఞవరాహమూర్తి య
త్యంతగభీరభీషణ మహార్ణవతోయచయఁబులన్ ఖురా
క్రాంతముఁ జేసి క్రవ్మఱ ధర్మరాతల మప్పులమీఁద నిల్పి వి
శ్రాంతి వహింపఁ జేసి గుణశాలి దిరోహితుఁ డయ్యె నయ్యెడన్. 440

ఉ. మంగళ మైన యీ కథ సమంచితభక్తిఁ బఠింప విన్నవా
రిం గరుణార్ద్రదృష్టిఁ గని శ్రీహరి సాలఁ బ్రసన్నుఁ డౌను స
త్యంగతుండైన విష్ణుఁడు ప్రసన్నుఁడు దా నగునేని వారికిన్
మంగళముల్ లభించు ననుమానము లే దది గాక వెండియున్. 441

చ. హరి నిజదాసకోటికి గుహాశయుండై రమించు నట్టిస
త్సహస్రముల కీప్తవస్తుపరిపూర్ణమనోరథసిద్ధి గల్గు సు
స్థిర మగు చున్న మోక్ష మఱచేతిది యై చెలు వారు నన్న న
స్థిరతరతుచ్చవస్తువులు శ సేకుఱుటల్ మఱి చెప్ప నేటికిన్. 442

ఉ. కాన సరోజలోచను జగత్సవనీయకథాసుధారసం
బానినయట్టిజిహ్వా యితరానుకథాలవణోదకంబులం
బానము సేయఁ జూచునె సుతపర్వమహీజమరందపానశో
భానయశాలి యైనమధుఃపప్రభుఁ డేగునె వేపచెట్లకున్. 443

క. అని మైత్రేయమునీంద్రుం, డనఘుఁడు విదురునకుఁ జెప్పినట్టితెఱంగ
ర్జునపౌత్రునకున్ వ్యాసుని, తనయుఁడు వినిపించి మఱియుఁ శ దగ ని ట్లనియెన్.

క. అని చెప్పిన¹ మైత్రేయుని, గనుఁగొని విదురుండు పల్కు శ ఘనతర మగునా
దనుజకులాంతకుచరితము, విని తనియదు నామనంబు శ విమలచరిత్రా. 345

చ. సవనవరాహమూర్తికథసర్వము నీదయ వింటి వెండియున్
వివరముగా వినం బలుకకపే గుణసాంద్ర మునీంద్రచంద్ర మా
ధవగుణకీర్తనామృతవితానముఁ గర్ణపుహంజలిన్ వెసం
జవిఁ గొన కేల మాను జనసంతతికిన్ భవతాపవేదనల్. 446

వ. కావున. 447

సీ. శ్రీహరి యజ్ఞవరాహరూపముఁ దాల్చి, మించి హిరణ్యాక్షుఁ శ దుంచె ననుచు
నప్పుడు మునినాథ శ చెప్పితి నాతోడ, సవ్వరాహంబు దండ్రిగ్రమునను
ధరణి నెబ్బంగిని శ ధరియించె హరికి హి, రణ్యాక్షుతోడ వైరమున కేమి
కారణ మసుర నేగతి సంహరించె దా, నింతయు నెఱిగింపు శ మిద్దచరిత
లే. యనిన మైత్రేయముని విదురునకు ననియె, హరికథాకర్ణనమునఁ బెంపారునీకు

జన్మఫలసిద్ధియగుటకైసందియంబు, వఁడు హరిమాయవిధికై న శ వశమెఱెలియ.

క. అనఘాత్మ నన్ను నీ వడి, గిన యీకథ ద్రువుఁడు విష్ణుశక్తిర్తనపరతం

దనరననాఁడు నడుగ న, తని కతఁ డెఱిగింప హరికృతాశ్ర వణమనన్. 449

తే. దండధరుఁ బెచ్చ డాకాలఁ శ దన్నిఘ్రువుఁడు, నిందు నందున వానికి శ నెక్కెనట్టి

విష్ణుసంక్తిర్తనం బరవిందభవుఁడు, దివిజలకుఁ జెప్పె నది నీకుఁ శ దేని పఱతు.

వ. ఆకర్ణింపుము.

451

—•• మైత్రేయహహముని విదుగునకు శిరణ్యాతు శిరణ్యకశిపులవృత్తాంతం బెఱింగించుట. ••—

సీ. బలిసి దక్ష ప్రజాపతితనూభవ దితి, సంతానవాంఛితఁచింత వొడమ

నొకనాఁడు పుష్పసాయకశరనిర్భిన్న, భావ యై విరహతాపమున వచ్చి

పతిసమాగమవాంఛ శ ప్రభవింప నిజనాథు నన్నిధి నిలిచి యశ్శలితనియతి

నగ్నిజహ్నుండును శ యజురధీశుండును, నగువిష్ణుఁ దనచి త్రమందు నిలిపి

తే. తగఁ బయస్సున నగ్నిహోత్రుఁబు సేసి

కమలహితుఁ డస్తశైలసంగతుఁడు గాఁగ

హోమశాలాగణమునఁ గూర్చున్నవిభునిఁ

గశ్యపునిఁ గాంచి విమలవాక్యముల ననియె.

452

చ. గజవిభుఁ డుద్ధతి న్ననఁటికంబములన్ విదళించులీలఁ జి

త్తజఁడు ప్రసూనసాయకవిరతానముచేత మదీయచి త్తమున్

గజబిజి సేసి పెన్వగలఁ శ గాతీయ వెట్టఁగ నాథ నీపదాం

బుడములఁ గాన వచ్చితిఁ బ్రభుత్వ మీలర్పఁగ నన్నుఁ గావవే.

453

వ. అదియును గాక నాతోడిపవతు లెల్లను భవత్కృపావిశేషంబున గర్భాధానం

బులు వడసి నిర్భరానందంబున నుండు జూచి శోకవ్యాకులైతచి త్త నై యున్న

నన్ను రక్షించుట పరమధర్మంబు నీవు విద్వాంసుండవు నీమెఱుంగనియర్థంబు

గలదే నీవంటిమహానుభావు లయినసత్పురుషు లార్తు లైనవారికోర్కులు వ్యర్థం

బులు గా కుండఁ దీర్చుట ధర్మపథం బని వెఱియు నిట్లనియె.

454

క. పతిసమ్మానము వడసిర, సతులకు నభిమతఫలార్థసంసిద్ధియు నూ

ర్జితయశముఁ గలిగి లోక,స్తుత మై చెలువారు చుండుఁ శ జువ్వె మహాత్మా. 455

క. తనధర్మపత్నివలనను, మునుకొని తాఁ బుత్రరూపమున నుదయించున్

విను దీపమందు ముట్టి, చివరేపము రెండు గావె శ శిఖయొకఁ డయ్యున్. 456

క. కావున నీయర్థమ నూ, తా నై పుత్ర) యని వేదకాతులం దోలిన్

వావిరిఁ బలుకుట వినవే, భీమర వనుఁ గావు మధిక శ దీపం గరుణన్. 457

457

చ. నర కరుణామతిన్ దుహితృవత్సలతం దనరాయనట్టిమ

ధ్నుఁ డొకనాఁడు ముక్కుఁ వరకూఁతుల చూడఁ బిల్చి మీమనో

హరు నెఱిగింపుఁ డిత్తుఁ గమశానకలార య టన్న నందులోఁ

బురుషవరేణ్య యేము పమశమువ్వర మర్మిలి నిన్ వరింపమే.

458

క. దితి యీగతిఁ గామవిమోహితమతి బహువచనముల హృదీశునిఁ బలుకన్

ధృతిఁ గృపణురాలి నిజసియ, సతిఁ గని కశ్యపుఁడు వలికె న సల్లాపమునన్.

వ. నీవు చెప్పినయట్లు పురుషులకు నంగన వలన ధర్మార్థకామంబులు సిద్ధించుఁ గర్ణ
ధారుండు నావచేతం బయోధిఁ గడచుచందంబున గృహమేధి సర్వాశ్రమవాసుల
నరసి రక్షించుచు నిజాశ్రమంబున వ్యసనార్ణవంబుఁ దరియించు నట్లు సేయుపురు
షునందుల నర్థంబు భార్య భార్యయందు సకలగృహ కార్యభారంబును జేర్చిపురు
షుండు నిశ్చింతండు సుఖించుచుండు మఱియు నితరాశ్రమదుర్లభయంబులైన
యింద్రియశత్రువర్గంబుల భాగ్యాసమేతుండు నగృహస్థుండు దుర్గాధిపతి యైనరా
జు శత్రుసంఘంబుల జయించుచందంబున లీలామాత్రంబునం జయించు నిట్టి
నీకుం బ్రత్యుపకారంబు సేయ సకలగుణసంపన్ను లగుసత్పురుషులు నూతేండ్ల
కును జక్రాంతరంబులకు నైన సమర్థులు గారనిన మముబోటివారలు సేయ
నోపుదురే యైన నీయనంబునం గలదుఃఖంబు దక్కు మని యిట్లనియెఁ

460

తే. తరళలోచన నీవు సంకతానవాంఛఁ జేసి వచ్చితి వోఁ గులశీలవర్త
నములుగలభార్యమనముననమగుకోర్కిఁ, దవిలి తీర్చుటపతికిఁ గర్తవ్యమరయ.

మ. తరుణి యొక్క ముహూర్త ముండు మిది సంధ్యాకాల మిక్కాలమం

దరయన్ భూతగణావృతుం డగుచుఁ గారూరాతి లీలన్ వృషే

శ్వర మానంబున సంచరించుట సభావ్యం బయ్యె నీయుగ్రవే

శ రమింపగ నిషిద్ధకర్మ మగు నేలూ ధర్మమున్ వీడఁగన్.

462

మ. అరవిందానన వీడె నీమఱిది లీలాలోపకుద్రక్షపా

చరఘృఘ్నాలఘాతసాంసుపటలఁబ్బన్నుండు ధూమ్రైకదు

ర్భరవిద్యోతవికీర్ణ భీషణజటాబద్ధుండు భస్మావలి

ప్తమచిచ్ఛరసువర్ణవర్ణుండును నై న భాసిల్లు నత్యుగ్రుండై .

463

క. అనలసుధాకరరవిలో, చనముల వికసింపఁ జేసి న సమధికరోషం

బునఁ జూచు చున్నవాఁ డదె, వనితాబంధుత్వ మరయనవలవదు సుమీమా. 464

క. అతనికిఁ దలపోయ హితా, హితులును సమామ్యులును విక్రహీనులు నతిగ

ర్హితులును వే రీకుండు సమ, మతియును నిఖిలైకభూతనమముండై ముండున్.

క. కావున మద్భ్రాత భవఁ ద్వేవరుఁ డని తరుణి నీమనదిం జూడకు మా

దేవాదిదేవుఁ ద్రిజగ, త్పావను నిఖిలైకనేత న భగవంతు హరున్.

466

వ. ఏమును సత్పురుషులైనవిద్వాంసులును భుక్తభోగం బై సూరతోన్యస్తంబైన
పుష్పమాలికయునుం బోలె నమృహత్మునిచరణారవిందవందనాభిలాషిణి యైన
యవిద్యాదేవి ననుసరించి వర్తింతు మదియునుం గాక.

467

- సీ. ఎవ్వనికరణ బ్రహ్మాండ్రాదిదిక్పాల, వరు లాత్మపడవైభవములఁ దనరి
రెవ్వనియాజ్ఞ వశహించి వర్తించును, విశ్వనేత్ర యగునవిద్య యెపుడు
నెవ్వనిమహిమంబు శ్రీ లిట్టి వట్టివి యని, తర్కింప లేవు వేదంబు లయిన
నెవ్వని సేవంతు శ్రీ రెల్లవారును సమా, నాధికరహితుఁడై శ్రీ యలరు నెవ్వఁ
తే. డట్టిదేవునిఁ ద్రిపురసంహారకరుని, నస్థిమాలాధరుఁడు భిక్షుశనుండు
భూతిలిప్తాంగుఁడు గ్రహరేతభూమి, వాసుఁ డనియు హసించెడుశ్రవారు మఱియు.
- క. ధర శునకభోగ్యమును నిహ. పరదూరమా నైనతను పుష్పదేయముగా
నెఱి నమ్మి వస్త్రమాల్యా, భరణంబు లలంకరించుశ్రామరజనులున్. 469
- క. ఘననిర్భాగ్యులుగా మదిఁ, గను మని యారీతిఁ బ్రియకుఁ శ్రీ గశ్యపుఁ డెఱిఁగిం
చిన దితి గ్రమ్మఱఁ బలికెను, మనసిజసాయకవిభిన్నమానస యగుచున్. 470
- క. మునుగొని లజ్జావనతవ, దన యై ప్రాణేశుకొంగుఁ శ్రీ దాలిమి దూర
బెనఁగొనియె వారకామిని, యచువున వినిష్ఠకర్మమం దభిముఖ యై. 471
- వ. ఇట్లు సేసినభార్యానిర్భాగంబునకుం కొలంగనేరక యీశ్వరనమస్కారం బొన
రించి యేకాంతంబున నిజకాంతాసంగమాబు దీర్చి సంగమానంతరంబున
వార్చి స్నాతుం డై ప్రాణాయామాబును జేసి విరజంబును సూతరంబును నైన
బ్రహ్మ గాయత్రి జపియించె సంత. 472
- క. దిటీయును నిష్ఠికర్మ, స్థితికై మదిలోన సిగ్గు శ్రీ చిట్టాడఁగ నా
నతవదన యగుచు నాపశు, పతివనిభయంబు గల్గి శ్రీ పరమప్రీతిన్. 473
- వ. 'కశ్యపుఁ గనుగొని యిట్లుయె సను ప్తసూతపతియైకపర మీశ్వరుఁడుగా వేసిన
యసూధంబు సహించి మద్గర్భపరిపాలనంబు సేయుగాక రుద్రుండును మహా
త్ముండును స్వయం ప్రకాశుండును నలంఘ్యుండును సకామజనఫలప్రాప్తుండును
నిష్కామజనమోక్ష ప్రదుండును నృస్థనండుండును ధృతవండుండును దుష్టశిక్ష
కుండును బరమాత్ముండును జగదంతర్యామియు నిర్గుణుండును నిష్కాముండును
భక్తశులభుండును భగవంతుండును నగురప్పరమేశ్వరునకు నమస్కరించెద
మఱియు వడ్డునైశ్వర్యసంపన్నుండును జగద్భర్తయు మహానుగ్రహశీలుండును
నిర్దయపరిపాల్యచహూరక్షకుండును సతీదేవిపతియు నైనయాసర్యేశ్వరుండు
నన్ను రక్షించుం గాత మని సన్నుతించి 474
- క. ఐర్భకులులేని దగులను, గర్భము నిజనాథునానఁ శ్రీ గమలాననకా
విరూభిత మైనఁ గర్మ వి, నిర్భరపరితోష మాత్ర శ్రీ నెలకొన నుండెన్. 475
- వ. అంతఁ గశ్యపుఁడు దత్కాలసము నితసాధ్యాసంపదంబులు దీర్చి. 476
- క. ఆచెలువగర్భవిహ్నుము, లేచినఁ బరిగోష మాత్ర శ్రీ నేపారక మా
రీచి తగ నిజతలోదరిఁ, జూచి యకర్మమున కాత్ర శ్రీ సుక్కుచుఁ బలికెన్. 477

- మ. సతి నీ వేగతి నింద కోడక మనోజాతేతుకోదండని
 ర్తనారాచపరంపరాహతవిశీర్ణస్సాంత వై పాపసం
 గతి లజ్జాభయధర్మముల్ విడిచి దుష్కామలంబు నాతో రమిం
 చితి ఒల్మిన్ వెలయాలిక్తవని దుశ్శీలక్రియాలోలతన్. 478
- వ. అ ట్లగుటంజేసి. 479
- క. ¹సతి విను భూతగణప్రేరితు లై రుద్రానుచరులు శ పృథుశక్తిసమ
 న్నితు లుగ్రకర్ము లటశౌర్యతమాలు భద్రానుభద్రు శ నునామములన్. 480
- క. పరఃగినదర్పద్ధతు లి,ద్దటు గొడుకులు నీకుఁ బుట్టి శ ధరణికి ప్రేఁగై
 నిరతమ బుధజనపీడా,పరు లై వర్తింతు రాత్మబలగర్వమునన్. 481
- తే. అట్టిదుష్కర్ములకును మహాత్ము లిగి, విశ్వవిదఁ డైనహరికిని శ విన్నవింప
 నతఁడు కోపించి హరి కల్పిశాయధమాన,గిరుల నటకీసగతి వారి ధరణిఁగూల్చు.
- క. అని కశ్యపుఁ డెఱిగించిన, విని దితి భయ మంది చాల శ విహ్వలమతి యై
 తనహృదయేశుముఖాబ్జముఁ, గనుఁగొని యిట్లనియెవిగతకౌతుక యగుచున్.
- చ. ధర సుజనాపరాధు లగుతామసచిత్తుల కెందు నాయువున్
 సిరియు నశించి పోవు మృతి శ సేకుఱు శత్రులచేత నింత యా
 నరయఁగ నిక్కువంబు భవదాత్మజు లార్యుల కెగు ²సేసినం
 గరణను వారు వారి మదిఁ శ గైకొని కావ ననుగ్రహింపరే. 484
- చ. అనవుడుఁ గశ్యపుండు గమలానన కి ట్లను నింతి నీవు చే
 సినవిపరీతకర్మమునఁ శ జేకుట నిట్టియవస్థ దీనికే
 మనమునఁ దాప మొందుటను శ మాధవుపాదసరోజయుగ్మచిం
 తనమునఁజేసియన్ నను మృదంబునఁ గొల్పుటఁజేసియుం దగన్. 485
- తే. రమణి నీదుసుతులలో హిరణ్యకశిపు,వలన నుదయించువారిలోశల ముకుంద
 పదసరోజాతవిన్యస్తభావుఁడైన,తనయుఁ డుదయంపఁ గలఁ డతిధాన్తికుండు.
- వ. మఱియును. 487
- క. ఘనపుణ్యం డన్వయపా,వనుఁ డగునప్పణ్యతమనిరవరకీర్తిలతల్
 వనజభవాండోదర మె,ల్లను నిండఁగఁ బర్వ బుధలలాముం డగుటన్. 488
- తే. వామలోచన వినుము దుర్వర్ణహేమ, మగ్ని⁴పుటమునఁ బరిశుద్ధమైవెలుంగు
 నట్లు దుష్టాత్మసంభవుఁ శ డయ్యు వంశ,పావనుం డగు హరిపాదభక్తుఁ డగుట.
- తే. అంచితాష్టాంగయోగ క్రియాకలాపు, లైనయోగీశ్వరులు నమ్మహానుభావు
 నతులశీలస్వభావవిజ్ఞానసరణి, దాముఁ బరియింప నాత్మలఁ శ దలఁతు రెపుడు.
- ఉ. ఆ మహితాత్మకుండు సుగుణాంబుధి భాగవతోత్తముండు ల

1. ఈపద్యము వ్రాతప్రతులం జూపట్టెడి. 2. 'సేయభూ, సురులకృధగ్నిపాల్పడక
 † శోభన మాహరిచేతిపంచతన్' అ. ప్ర. కి. ధర్మమునఁ. 4. ముఖమునఁ,

క్షీమహిళాధినాథుఁ దులశీనీశదాముఁ బరేశు నాత్మహృ
త్తామరసంబునందుఁ బ్రవశదంబున నల్పి తదన్యవస్తువుం
దా మదిలో హసించు హరిఁదాన్యవిహారవినిశ్చితాత్మఁ డై.

491

వ. అట్టిసీపాతుండు.

492

సీ. మహితదేహాద్యభిమానంబు దిగనాడి, చీరతరాలంకటశీలఁ డగుచుఁ
బరసమృద్ధికి నాత్మఁబరితో పనుండుచుఁ, బరదుఃఖమునకుఁ దాక్షమున బొందు
నీవిశ్వ మంతయు శ నేవిభుమయ మని, యెవ్వనకరుణచే శ నెఱుంగ నయ్యె
నట్టియీశ్వరునకు శ నాత్మసాక్షికి మోద, మడిరంగఁ జూచు నశనన్యదృష్టి
తే. నతిసదాఘోగ్రసమయంబునఁ దునిఖిల, జంతుసంతాపమడిఁగించుచుచందుమాడ్కి-
నఖిలజగములదుఃఖంబు శ లపనయించు, రూఢి నాతఁ డజాతవిరోధి యగుచు.

వ. ¹మఱియు హరిధ్యాననిష్ఠాగర్విష్టుం డగునమ్మహాభాగవతాగ్రగణ్యుండు. 494

క. విమలాంతరంగబహిరంగములను స్వేచ్ఛానురూపకలితుం డగునా
కమలాధీశ్వరుకుండల, రమణీయముఖంబుఁ జూచుఁ శ బ్రమదం బెసఁగన్. 495
తే. మఱియు నీవిశ్వమాహరిమయముగాఁగ, మనములోపలఁదలఁచునశమ్మనునిభుండు
మనుమహాత్ములలో ననీశమఁచుమఁడి ధికుఁ, డనఁగనుతికెక్కు నంచుఁగశశ్యపుఁడువలుక.

క. విని తనతనయులు మధునూ, దనుచేహతులగుదురనుచుఁ శ దనమనుమఁడు స
జ్జననుతభాగవతం డగు, ననుచు మదిం జాల దుఃఖహర్షము లొదవన్. 497

వ. ఉండునంత నాదితియఁ గశ్యపవీర్యసంభృతం బైనగర్భంబు దుర్భరతేజోభిరా
మంబును నన్యతేజోవిరామంబును దినదినప్రవర్ధమానంబును నై నివృట్టిల్ల నిజో
దరస్థితు లైనకుమారు లమరదనునలై వర్తింపఁగల రని చింతించుచు గర్భంబు
శతవర్షంబులు ధరియించి యన్నయనంతరంబ.

498

ఉ. ఆ దితిగర్భమందు రుచిరాకృతితో నొకతేజ మన్యతే
జోదమలీల వెల్వడి వసుంధరయుగ గగనంబు నిండి సం
ఛాదితపద్మబంధవనిశాకరదీప్తులు గల్గి సూచికా
భేదమహోగ్ర సంతమసభీషణ మైన భయాకులాత్మ లై.

499

చ. అమరగణంబు లెల్లఁ గమరలాసనుపాలికి నేఁగి తత్పదా
బ్జములకు మ్రొక్కి యంజలులు శ ఫాలములం గదియంగఁ జేర్చి చి
త్తముల భయంబు సంభ్రమముఁ శ దాఙ్కొన నిట్లని విన్నవించి రో
యమరకులాగ్ర గణ్యా దురితార్ణవతారణ సృష్టికారణ.

500

ఉ. నీవు చరాచరప్రచయనేతవు ధాతవు సర్వలోకపా
లావళిమాళిభూషణుడ శ వంచితమూర్తివి దేవదేవ వా
ణీవర యాయజాండమున శ నీవు నెఱుంగనియర్థ మున్నదే

భావమునం దలంపుము విశవన్నల మమ్ము భవత్ప్రపన్నలన్. 501

వ. దేవా ¹కార్యరూపం బగుచేతనాచేతనాత్మకప్రపంచమునకుఁ గారణుండ నైననీ చేత సమస్తభవనంబులును సృజింపబడియె నీవు సర్వభూతాత్మభావవిదుండవు లోకనాథశిఖామణిభూతుండవు విజ్ఞానవీర్యుండ వవిద్యుంజేసి యట్టిస్తవ్యరూపంబు నొందితి గృహీతరజోగుణుండవు నీయందుఁ బ్రపంచంబు లీనం బై యందు సుషక్వయోగంబు నొంది నిష్కాము లై ధ్యానంబున నిన్నరయచు నిర్జితశ్వాసేంద్రియాత్ము లై భవత్ప్రసాదంబు వడసినవారలకుం బరాభవంబు లొక్కడి నెవ్వని²వాక్సాశోధు లై పశువులచందంబున నిఖిలజీవులు వర్తింతు రట్టినీకు నమస్కరింతు (హహోరాత్రవిభాగాభావంబున లుప్తకర్మంబు లగు) లోకంబులకు సేమంబు గావింపుము శరణాగతుల మైనమమ్ముఁ గరుణాకటాక్షంబుల నీక్షించి రక్షింపుము కశ్యపువీర్యంబు దిగిగర్భంబుననుండి సకలదిగ్విలయంబు నాక్రమించి దారువందులహుతాశనుచందంబున (లీనం బై) ప్రవృద్ధం బగుచున్న దని విన్నవించినబృందారకసందోహంబులకు నానందకందళితంబుగా నరవిందసందనుం డి ట్లనియె. 502

శుభా సనకసనందనాదులు నై కుంతంబున కరుగుట. శుభా

క. గీర్వాణులార యుష్మత్సూర్యజు లాత్మీయసుతులు శ పుణ్యులు విచర
న్నిర్వాణులు సనకాదులు, సర్వంకషశేముషీవిశ్చక్షణు లెందున్. 503

క. వారలు సిస్సస్పృహు లగుచు న,వారణ భువనంబు లెల్ల శ వడిఁ గుమ్మరుచున్
ధీరు లొకనాఁడు శక్తి, శ్రీరమణీశ్వర, దాబ్జశేవానిరతిన్. 504

చ. చని చని కాంచి రంత బుధశత్రుము లంచితనిత్యదివ్యశో
భనవిభవాభిరామముఁ బ్రకాశజన స్తవనీయనావమున్
జననవిరామ మార్యజనశసన్నతభూమము భక్తలోకపా
లనగుణధామముం బురలలామముఁ జారువికుంతధామమున్. 505

ఉ. ఆ మహనీయపట్టణమునందుల నుండెడువార లాత్మని
ష్కామఫలంబు సత్ఫలముగాఁ దలపోసి ముముక్షుధర్ము లై
శ్రీమహిళాధిపాంఘ్రిసరశసీరుహపూజ లొనర్చుచున్ మహా
ద్దామతదీయరూపములఁ శ దాల్చి సుఖించుచు నుందు రెప్పుడున్. 506

చ. విగతరజస్తమోగుణుఁడు శ విశ్రుతచారుయశుండు శుద్ధస
త్త్వగుణుఁ డజం డనాది భగవంతుఁ డనంతుఁ డనంతశక్తియున్

1. 'కార్యకారణరూపంబును చేతనాచేతనప్రపంచకారణంబును నైనసమస్తభవనంబులు నీ చేతంగ్రువ్వంబడినవనియు నీవు సర్వభూతాత్మభావుండ వనియునుపక్వయోగంబునొంది నిష్కాములైనవారు ధ్యానంబున నరయదురు నిర్మితేంద్రియాత్ములై' వా. ప. 2. 'వాక్జంబుచేఁ బాశబద్ధంబు లైనపశువుల' అ. ప.

నిగమచయాంతవేద్యుడు వినిశ్చలనిర్మలధర్మమూర్తియు

న్నగమారిపేరఁ బెం పెనఁగు న నన్నగరోషవనమ్ము లిమ్మలన్.

507

వ. మఱియుఁ దై వల్యశ్శబ్దంబు మూర్తీభవించిన తేజంగనం బాలు పాదచు నై శ్శ్రీ
యగనామంబున నభిరామంబై నతలంబును నకలర్తుధర్మంబులు గలిగి యర్జునం
బులమనంబుల ఘనంబులుగ నీరిక తెల్లినగోరికలు సారికలు గొన నొసంగుచు
నితరతరఁగిహిలంబులును గావదోహనసహితంబులును బుష్పఫలభరితంబులును
నై తనర్చనంతానవనసంతానంబులు నమంచితవసంతసమయ సౌభాగ్యసంపదభిశో
భితవానంతికాకసుమవిసరఁగిమళ విశేతగళితవకరందలీతా మోడమఁగిలెమ్మ
దయలై యఖండవేజోఽధి యగవుండరీకాక్షుచరిత్రంబు లుగ్గడింప లేక ఖండిత
జ్ఞాను లయ్యును నిరతిశయవిషయసుఖానుభవకారణం బగుట నిందిరాసుందరీ
రమణచరిణసేవావిరమణకారియై యన్నదని తలంచి దద్గంధస్రావకగంధవహు
నిం దిరస్కరించి నారాయణభజనపరాయణులై చరియించుసుందరీయుక్త
వైమానికలును వైమానికమానసోత్సేకంబునుం బౌరావత హంస సారస శుక
పిక చాతక తిత్తిరి మయూర రథాంగముఖ్యవిహంగ కోలాహలవిరామంబునుం
గా నరవిందనయనకథాగానంబు లనూనంబులుగా మొరయ మదవదిందిందిర
సందోహకలితపుష్పవల్లీమతల్లికలును నకుంతితచరిత్రం దైన వికుంతనిలయుని
కంతంబునం దేజరిల్లువలెసితతులసీదామంబుం గనుంగొని యీతులసీదామంబు
హరిమంగళగళవిలగ్నంబై యుండు సౌభాగ్యంబు వడయుట¹ కేమి తపంబు గావిం
చెనో యని బహుకరించుచందంబున నొప్పు చందనమందారకుందారవిందపున్నా
గనాగవకుళాశోకకురవకోత్పల పారిజాతాదిప్రసూన మంజరీలును మంజరీపుంజ
రంజితనికుంజంబులయందు నుత్తుంగ పీనకుచభారాకంపితమధ్యంబులుఁ గటితట
ఘటితకనకమేఖిలాకలాపనినదోషలాలిత నీలదుకూలశోభిత పృథ్వితంబభరాస
యానహాసితకలహంసమయూరగమనంబులు నసమ శర కసుమ శర విలసితంబు
నపహాసించునయనకమలంబులుం గలిగిన సుందరీ సందోహంబులం దగిలికందర్ప
కేళీవిహారంబుల నానందంబు నొందక ముకుందచరణారవిందసేవాపరిబ్రమర
కతవైడూర్యహేమమయవిమానారూఢులై హరిదాసులు విహరించుపుణ్యప్రదే
శంబులును నిందిరాసుందరి తైల్లోక్యసౌందర్యఖని యైన మనోహరమూర్తి ధరి
యించి రమణీయరణితమణినూపురచరణారవింద యై నిజ హృదయేశ్వరుం డైన
సర్వేశ్వరునిమందిరంబునం జాంచల్యదోషరాహిత్యంబుగ వర్తింపం గరకమల
¹భ్రమణీకృతలీలాంబుజాత యై తననీడ కాంచనస్ఫటికమయకుడ్యప్రదేశంబులం
బ్రతిఫలింప శ్రీనికేతనునినికేతనసమ్మార్జనక్షౌంకర్యంబ పరమధర్మంబని తెలుపు
చందంబునం జూపట్టచు నీడవనంబునం దనరుసౌరభాభిరామంబు లగుతుఁడీదశ

దామంబుల నాత్మనాయకునిచరణారవిండంబుల నర్పించుచు నొసలిమృగమదపు
టసలునమనలుకొని¹తుం పెసలుగునియుకురులనులలితలిల ప్రసూనరుచిరాభనాసం
దనరుమోముఁదామర విమలసలిలంబులుఁ బ్రతిబింబింప నిజమనోనాయకుచేతం
జంబితం బగుట గాఁదలంచి లజ్జావనతవదనయై యుండం జేయు ప్రవాళలతికాకు
లంబు లైనకూలంబులు గలనడబావులును గలిగి పుణ్యంబునకు శరణ్యంబును
ధర్మంబునకు నిర్మలస్థానంబును సుకృతమూలంబునకు నాలవాలంబును నము
పాలు పొందుచుండు.

508

చ. హరివిముఖాత్ము లన్యవిషయస్పృహచిత్తులుఁ బాపవర్తులు
న్నిరయనిపాతహేతువును న నిన్ద్యచరిత్రము నైనదుష్కథా
నిరతిఁ జరించువారలును న నేరరు పొండఁగ నిందిరామనో
హరచరణారవిందభజనాత్మకు లుండెడుగొంది నారయన్.

509

వ. వెండిము.

510

చ. హరిఁ ౨రమేళుఁ గేశపు ననవంతు భజింపఁగ ధర్మతత్వధీ
పరిణతిసాధనం బగుస్వభావముఁ దాల్చినయట్టిమర్త్యులా
సరసిజనేత్రుమాయును భృశశంబుగ మోహితు లై తదంఘ్రిపం
కరువాము లర్థిమైఁ గొలువఁ న గానమిఁ బొందను తత్పదంబునన్.

511

చ. మఱియు సరోరుహోదరునిమంగళదివ్యకథామలాపని
ర్భరపరితోష బాష్పకణబంధురచారుకపోలగద్గద
స్వరపులకీకృతాంగు లగునవారలు నిస్సృహచిత్తులు న్నహం
కరణవిహారులు న్నగుమకర్మలముండెడిపుణ్యవాసముల్.

512

వ. అందు.

513

మ. వరవైకుంఠము సారసాకరము దివ్యస్వర్గశాలాకగో
పురహామ్యావృత మైనతద్భవన ముభోజంబు ద న్మందిరాం
తరవిభ్రాజితభోగి గర్జిక తమద్యచ్ఛోభగపర్యంకమం
దిర వొందన్ వసియించుమాధవుఁడు దా న నేపారు భృంగాకృతిన్.

514

వ. అంత.

515

మ. హరిచేఁ బాలిత మైనకాంచనవిమారనాహుఁడ మైవట్టిన
త్పురుషాసీకముచేఁ దనర్చి విభవాపూర్ణప్రభావోన్నతిం
గర మొప్పారుతదేయధామము జగత్కల్యాణమూర్తు మునీ
శ్వరు లర్థిన్ నిజయోగశక్తి. బరితుష్టస్వాంతు లై చెచ్చెరన్.

516

వ. డాయం జని.

517

చ. మరకతరత్నతోరణనరమందితకుడ్యకవాటగేహళీ

1. తుం పెసలాకురులను.

విరచితకక్ష్యపట్క- మరళవిండదళాక్షవిలోకనోత్సవా
దరిమతి నన్యముం గనక శ ాటి యనంతరకక్ష్యయందు ని
ద్దఱును దదీయపాలుర శ్రవారసమానవయోవిశేషులన్.

518

సీ. కాంచనవరత్నకటకాంగుళీయక, శర కేయూరమంజరీరధరులఁ
గమనీయసౌరభాగతమ త్తమఘకర, కలితపద్మన గూలికావిరాజి
తోరస్థులుల గదాధారుల ఘనచతు, రాబహుల నిన్నతోరత్సాహమతుల
నారూఢరోషానలారుణితాక్షుల, భూలతాకౌటిల్యశఫాలతలుల

తే. వేత్రదండాధిరాముల శ వెలయునమ్మ
కుందశుద్ధాంతమందిరాళిందభూమి
నున్నయిద్దఱ సనకాదిరయోగివరులు
సూచుచును వృద్ధు లయ్యు నాశసుభగమశులు.

519

క. ధీరతః బాచాబ్దముల కు,మారకు లై కాన బడుదు శ మరమున శంకం
గూరక చతురాత్మకు లని,వారితగమరముల డాయశవచ్చిన నెదురన్.

520

క. శ్రీలనేశ్వరదర్శన, లాలసు లై యేఁగుబుధలశలాముల నతిదు
శ్శీలతఁ దద్వచనప్రతి, కూలమతిం బోవ కూడఁ శ గుఱిలాత్మకులై.

521

క. వారింటిన వారలు బృం,దారకు లీక్షిందు చుండ శ దారుణపటురో
షారుణితాంబకు లై రొద, వారించుచు వారు సచటివారును వినఁగన్.

522

వ. ఇట్లనిరి.

523

చ. పరము ననంతు భక్తపరిపాలు ¹సుహృత్తము నిష్ణు నీశ్వరే
శ్వరు భజియింపఁ గోరి యనివారణ నిర్దఱు నేఁగి నిచ్చలుక
భరితముదాత్ము లై కొలువఁ శ బాచుక తద్భజనాంతరామత
త్సరమతి మాకు నిష్పా డరి,పడ్డదురాత్ముల నేడు గంటిరే.

524

వ. అని మఱియు సనకసనందనాదులు జయవిజయులం జూచి యి ట్లనిరిమీమనంబుల
స్వామిహితార్థంబై నిష్కపటవ ర్తనులమైనమాబోటులఁ గుహకవృత్తి గలయు
తరజనంబులు భగవత్సదనంబుఁ బ్రవేశింతురో యను శంకంజేసి కొందఱంబ్రవే
శింపం జేయుటయుఁ గొందఱ వారించుటయు దౌవారికస్వభావం బని వారింపం
దలంచితి రేనిఁ బ్రశాంతదివ్యమంగళవిగ్రహుండును గతవిగ్రహుండును భగవం
తుండును విశ్వగుర్భుండును నైనయూశ్వరుండు ప్రాప్యంబును బ్రాపకంబునుబ్రాప్త
యు ననుభేదహూన్యుండు గావ్రసమహాకాశంబునందు ఘటపహాద్యాకాశంబులువే
ఱులేక యేకంబై తోచుచందంబున విద్వాంసు లగువా రమృహాత్ముని సకలాత్మ
భేదరహితునిం గాఁ బొడగందు రదియును గాక లోకంబునందులరాజులు సాప

- రాధు లయనకింకరజనంబుల నాజ్ఞాపించుచందంబున నీశ్వరుడు దండించునో
యనుభయంబునం జేసి వారించితి మని తలంచితి లేని భూసురవేషధారుల మైన
మాకను వైకుంఠనాయకుం డైనసర్వేశ్వరునకును భేదంబు లే కుండుటంజేసి
శంక సేయం బని లే ది ట్లగుట యెఱింగి మందబుద్ధుల రై మమ్ము వారించినయ
నుచితకర్ము లగుమీరలు షుదీయశాపార్హు లగుదురు గావున భూలోకంబున
లోభమోహంబు లనుశత్రువులు బాధింపం బుట్టుం డని పలికిన. 525
- క. వారలు విని తమమనముల, భూరిస్ఫుటచండ కాండకపూగంబులచే
వారింప రానిభూసుర, దారుణవాక్యముల కులికి య తల్లడపడుచున్. 526
- క. పరితాపంబును బొందుచు, సరసిజలోచనునిభటులు య సనకాదిమునీ
శ్వరులపదాంబుజములకుం, గర మర్ధిక్ మ్రొక్కి నిటలకసుటితాంజలులై. 527
- వ. ఇ ట్లనిరి. 528
- మ. వరయోగీశ్వరులార మమ్ము మది నొకవ్వ నిట్లు మీ రన్నని
ఘోరవాక్యంబుల కింక మామనములన్ య శోకింపఁగా రాదు స
త్పురుష శ్రేణి బరాధవించినవృథాభూతాత్ములన్ మమ్ము మా
దురితం బింతకుఁ దెచ్చి మీఁద శుభముం య మాకొందు మే మాయన్. 529
- వ. అని యె ట్లంటి రేని. 530
- ఉ. మీకరుణావలోకనసకమేతులఁ గా మముఁ జేయఁ జి త్తమున్
మాకొనె నేని మాచనవుఁ య ద్రోయక యిఁదగు లోభమోహముల్
గైకొని పుట్టుచోట నవకంజదళాక్షునినామవిస్మృతిం
బైకొన కుండ దాననె శుభం బగు మీఁదిమనీయజన్మముల్. 531
- వ. అనుసమయంబున. 532
- మ. హరి సర్వేశుఁ డనంతుఁ డాకలకలం య బాలించి పద్మాలయా
సరసాలాపవినోదసౌఖ్యరచనల్ య సాలించి శుద్ధాంతమం
దిరమాణిక్య¹కవాటముల్ గడచి గోత్రతెంచెం బ్రపన్నార్తిసం
హరుఁ డై నిత్యవిభూతిశోభనకరుం య డై మానితాకారుఁ డై. 533
- వ. మఱియును. 534
- చ. శరనిధికన్యకామణియు య సంభ్రమ మొప్పుఁగఁ దోడ రామనో
హరనిజలీలమైఁ బరమహంస²మునీంద్రగవేషపాదపం
కరుహములన్ విచూత్నమణిశకాంచనచూపురమంజుఘోషమున్
వరుసఁ జెలంగ నార్యజనవంశ్యుడు యోగిజనైక సేవ్యుఁ డై. 535
- చ. కరమణిహేమకంకణసిక్తకాయర్షణాకృతు లుల్లసిల్ల న
చ్చర లిడుహంసపక్షిత్తచామరగంధవహోచ్చలత్పుధా

1. సుగంధము. 2. 'మనీశ్వరవంద్యపాద' అ. ప్ర.

కనరుచిరాతపత్రసుభగ్న ప విలంబితహారనల్లరీ
సరసగళత్తుమాకరణజాలవిరాజితమంగళాంగుడై.

536

వ. మఱియున.

537

సీ. నిఖిలముసీంద్రవర్ణితసస్మితప్రసన్నాననాంబుజముచే నలరువాఁడు
విశ్రుతన్నహర్షోపేక్షణనిజభక్తజనగుహశయం డనఁ న నరువాఁడు
మానితశ్యామాయనూనవక్షమున నం, చిత్రవైజయంతి రాజ్యలువాఁడు
నతజనావనృపాశ్రయతరంగితము లై, భాసిల్లులోచనాబ్రములవాఁడు

తే. నిఖిలయోగీంద్రజనసేవ్యుఁ న డైనవాఁడు

సాధుజనముల రక్షింపఁ న జాలువాఁడు

భువనచూడావిభూషణభూరిమహిమ

మించువైకుంఠపురిము భూషించువాఁడు.

538

సీ. కటివిరాజితపితృకౌశేయశాటితో, వితతకాంచీగుణద్యుతి నటింప
నాలంబికంతహారావళి ప్రభలతో, గౌస్తుభరోచులు న గ్రందుకొనఁగ
నిజకాంతిజితతటిద్వైజయరకుండల, రుచులు గండద్యుతుల్ న పోదిసేయ
మహానీయనవరత్నమయకీరీట ప్రభా, నిచయంబు దిక్కుల న నింజఁ బర్వ

తే. వైనతేయాంసవిన్యస్తవమహస్త, కలితకేయూరవలయకంఠకణము లొప్ప
నన్యకరతలభ్రమణీకృతానమోద, సుందరాకారలీలారవింద మమర.

539

వ. మఱియుఁజరణారవిందమంజుకీంజల్క పుంజప్రభారంజితతులసీమరందబంధురగం
ధానుబంధసుగంధిగంధవహస్వాదకలితసేవాతత్పరు లై చనుదెంచుయోగీంద్రు
లకు మానసానందకారియు బహిఃకరణాంతఃకరణపరితోషప్రకీర్ణరోమాంచరుచి
దాయకంబును బ్రభాపూర్తియు క్తంబును నగుమూర్తితోడ నిజసౌందర్యవరకళా
విస్మరితశ్రీరమణీసౌందర్యభాసమానుం డగుచుఁ బాదచారి యై యఖిలవిశ్వ
గురుం డైనసర్వేశ్వరుండు వేంచేసె నప్పుడు.

540

చ. స్థిరశుభలీల న ట్లరుగుదెంచినయవ్విభువిద్రుమారుణా
ధరనవపల్లవస్ఫురద్రదంచితకుందరుచిస్మితైకసుం
దరవదనారవిందము ముగ్ధంబునఁ దప్పక చూచి యుమ్మునీ
శ్వరులు నిజాత్మలం దనివి న సాలక వెండియుఁ జూచి రిమ్ములన్.

541

చ. సునిశితభక్తిఁ దన్మఖముఁ న జూచినచూడ్కులు ద్రిప్ప లేకయుం
గనుఁగొని టెట్టకేలకు న, కల్మషభక్తవిధూతభేదముల్
మునిజనచిత్రమోదములు న ముక్తినివాసకవాటభేదముల్
వినుతవినూత్ననూపురిత్రవేదము లమ్మహానీయుపాదముల్.

542

చ. కని నఖపద్మరాగమణికాంతిపిభాసితపాదపద్మము
లమ్రనములయందుఁ గీల్కొలిపి న లబ్ధమనోరథయుక్తులై పునః

పునరభివందనంబులు విభూతి గలిర్ప నొనర్చి యోగమా
ర్గనితచిత్తులుక వెడకి శ కానగ లేనిమహానుభావునిన్.

543

క. మానసమున నిలిపిరి తద్ధ్యానాస్పదుఁ డైనవానిఁ శ దత్వజ్జలకుం
గాన సగువాని భక్తజనానందకరైకమూర్తి శ నలరించువానిన్.

544

వ. ముఱయుం జత్తురింది యగ్రహ్యం బగుదివ్యమంగళవిగ్రహంబు ధరించుచున్
పురుషోత్తము నుదాత్తతేజోనిధిం జూచి సనకాదు లిట్లని స్తుతియించిరి.

545

— సనకాదులు నాగా మణిదేవుని స్తుతియించుట. —

చ. వసజదళాక్ష భక్తజనవత్సల దేవ భవత్పుత్రుండు మ

జ్జనకుఁడు నైనపంకరుహజాతుఁడు మాకు రహస్య మొప్పుఁ జె
ప్పినభవదీయమంగళగ్రభీరపరిగ్రహవిగ్రహంబు నే

మనయమ్ము జూడఁ గంటిమి కృతార్థుల మై తగ మంటి మీశ్వరా.

546

సీ. దేవ దుర్జయలకు శ భావంప వృదయఁగ, గతుడ వై యండియుఁ శ గానఁబడవు
కడఁగి నీదివ్యమంగళవిగ్రహంబునఁ, జేసి సమంచితాశ్రితుల నెల్లఁ
జేకొని సంప్రీతచిత్తులఁగాఁ జేయు, దతిశయకారుణ్యమతిఁ దనర్చి
కమలాక్ష సర్వలోక ప్రజాధిప 1 భవ, దనుదర్శనాభిలాషాన తాప

తే. విదితదృఢభక్తియోగ ప్రసాద లగుచు, నర్థిమై వీతరాగు లై నట్టియోగి

జనమనఃపంకజాతనిష్ఠణ్ణమూర్తి, వని యెఱుంగుదు రయ్య నిశ్నానైత్తివిదులు.

క. యుక్తిం దలంప భవద్వ్యతిగిక్తమా లై నట్టియితరదృఢకర్మంబుల్
ముక్తిదము లయిన నీపద, భక్తులు తత్కర్మమాలను శ బాటింప నిలన్.

548

ఉ. కావునఁ గీ ర్తనీయగతకల్యాణమంగళతీర్థకీర్తిసు

శ్రీవిభవప్రశస్తసుచక్రిత్రుడ వైనభవత్పదాబ్జసే

వావిమలాంతరంగబుధవర్గ మనర్గళభంగి నస్యముక

భావమనం దలంచునె కృపాగుణభూషణ పాపశోషణ.

549

చ. పరమతపోవిధూతభవరసాపుల మై చరించుమాకు నేఁ

డరయ భవత్పదాశ్రితుల శ నల్గి శపించిన భూరిదుష్కృత

స్ఫురణ ననత్పథేకపరిభూతుల మై నిజధర్మహాని గా

నిరయమా నొందఁగా వలసె శ నేరము వెట్టక మమ్ముఁ గావవే.

550

చ. కర మనురక్తి పట్నదము శ గమ్రసుగంధమరందవాఁధచేఁ

దర మిడి శాతకంటకవృతస్ఫుటసవ్యతర ప్రసానమం

జరుఁ ను డాయుపోలిక భృశం బగువిఘ్నములక జయించి నీ

చరణసరోజముల్ గొలువ శ సమ్మతి వచ్చితి మయ్య కేశవా.

551

చ. అలగుభవత్పదాంబుజయుగార్పిత మై వెను పొందునట్టియీ

- తులసి పవిత్ర మైనగతిఁ శ్రీ దోయజనాభ భవత్కథాసుధా
కలితము లైనవాక్కుల నకల్మషయు క్రిని విన్నఁ గర్ణమల్
విలసిలీలమై భువిఁ బ్రవిత్రము లై విలసిల్లు మాధవా. 552
- చ. మహితయశో విలాసగుణమండన సర్వశరణ్య యింద్రియ
స్పృహలకుఁ గాన రాక యతఃసీకుసుమద్యుతి నొప్పుచున్ననీ
సహజశరీర విప్పుడు భృతశంబుగఁ జూచి మదీయ¹దృక్కు లిం
దహహ కృతార్థతం బొరసె శ్రీ నచ్యుత మ్రొక్కెడ మాదరింపవే. 553
- క. అని సనకాదులు దత్పద, వనజమలకు మ్రొక్కి భక్తివశమానసు లై
వినిపించిన గోవిందుడు, మునివరులం జూచి పలికె శ్రీ మదితాత్మం డై. 554
- వ. ఈయిరువురు జయవిజయాభిధానంబులు గలమదీయద్వారపాలకులు వీరు
మిమ్ముం గైకొనక మదీయాజ్ఞాతి క్రమణు లయి చేసినయపరాధంబునకుఁ దగిన
దండంబు గావించితి రది నాకు నభిమతం బయ్యె నదియునుం గాక భృత్య
వర్గంబు సేయనపరాధంబు స్వామిదియ కాన యీతప్పునకు మాననీయండ
నైననన్న మన్నించి ప్రసన్ను లగుదుకు గాక యని వెండియు నిట్లనియె. 555
- చ. తనువునఁ బుట్టినట్టిబెడ్డిదం బగుకుష్ఠమహాగదంబుచే
వనరి తదీయచర్మము ²వివర్ణత నొందినరీతి భృత్యు లా
ప్పనిపని సేసినకా విభులు శ్రీ బంధురచారుయశంబుఁ బేరుఁ బెం
పును జెడి పోయి దుర్యశముఁ శ్రీ బొందుచు నుండురు లోకమందునన్. 556
- చ. అలవడ నాకు మీవలన శ్రీ నబ్బినతీర్థసుకీర్తనీయస
ల్ల లితఁగినిర్మలామృతవిలాసయశోవిభవాభిరామ మై
వెలయువికుంఠనామ మప్రవిత్ర మనశ్శ్వపచాధమాదిలో
కులచేవి సోఁకఁ దత్త్వము శ్రీ కోరి పునీతులఁ జేయు వారలన్. 557
- తే. అట్టినేను దలంప మీయట్టిసాధు జనుల కపకార మర్థిఁ జేసిన మదీయ
బాహుసము లైనఁ ద్రుంతు నశ్రుతాహలీల, నన్ననితరులమీమోలనెన్ననేల.
- క. ధరణిసురోత్తమసేవా, పరిలబ్ధం బయినయట్టిపాతకనాశం
కరణిభువనపూత, స్ఫురితాంఘ్రిసరోజతోయములు గలనన్నున్. 559
- క. అలఘుమతి పరక్తునిఁ గాఁ, దలంపక నిజశుభకటాక్షదామకకలితా
భలసంపద్విభవశ్రీలలనారత్నం బురస్థులంబును జెందున్. 560
- చ. క్రతువులు సేయుచో శిఖిముఖంబున వేలుచునట్టిసద్భుత
పుతచరుక్షభణా ముదముఁ శ్రీ బొందదు నిస్సృపాధర్మమార్గసం
గతుఁ డగుభూసురోత్తముముఖంబున వేడ్క భుజించునట్టి వి
స్తృతకబళంబునకా మనము శ్రీ తృప్తి వహించినరీతి నిచ్చులున్. 561

సీ. సతతంబు నప్రతిహతయోగమాయావిభూతిచే బ్రహ్మతిఁ గ బొందునేను
నేమహీసురులసమిద్ధనిర్మలపాద, నలినరజోవితానములు భక్తి
హాటకనవరత్నకోటిరమునఁ దాల్చు, నట్లినాచరణాంబురజాంబువులను
దవిలి ధరించి సద్యఃపునీతాత్ములై, రథిఁ జంద్రావతంసాదిదేవ

తే. చయము లెవ్వఁడు బ్రహ్మణజనులు దమకు
నపకృతుల్ సేసిరేని మా గ జలుగఁ డతఁడు
విప్రులను నన్నఁగాఁగ భావించునతఁడు
ధర్మపద్ధతి నాప్రియతముఁడు వాఁడు.

562

ఉ. గోవిందాద్ధరాదివిజయకోటిని నన్నును దీనవర్గమున్
వావిరి భేదబుద్ధిఁ గనుగవార లధోగతిఁ బొంద నఁడు నా
శీవివరోపవిస్ఫురణఁ గ జెంది కృతాంతభటుల్ మహోగ్రగృ
ధ్రావలివోలెఁ జంచువుల గ నంగము లుద్ధతిఁ జింతు రెప్పుడున్.

563

చ. ధరణిసురోత్తముల్ బహువిధంబులఁ దమ్ముఁ బరాభవించినన్
దరహాసితాస్యలై యతిముదంబున నిచ్చలుఁ బూజ సేయుచున్
సరసవచోవిలాసముల గనన్నతి సేయుచుఁ దండ్రి నాత్మజుల్
గర మనురక్తిఁ బిల్చుగతిఁ గ గైకొని పిల్చినవారు నాసముల్.

564

క. వినఁ డయ్యనఘచరిత్రుల, కనయముఁ బ్రియతముఁడనగుచు గ నమ్మడవోదున్
మాను నన్న భృగువు దన్నినఁ, గనలక పరితోషయుక్తిఁ గ గైకొంటిఁ గదే.

సీ. పొలుచు నా¹ చిత్తమంద్రుల యభిప్రాయఁబ, డెలియఁగ లేక యుద్వృత్తులగఁచఁ
గడఁగి మీ య నటఁ గ గడచినఁ డద్దోష, ఫలము వీరలకు సంప్రాప్తమయ్యె
మనులార నాచి త్తమున నన్న లెఱఁగున, నిట్టిఁ భూమిక్షైఁ గ బుట్టి వీర
లచీరకాలమ న నాశయంతికంబునకును, నరుడెంచునట్లుగా గ ననుమతింప [రేణ్యు

తే. వలయు నని యమ్ముకుండఁడ గవలుకుఁడయన, విని మనంబున సనకాదిగమ నివ
లమ్మహాత్మునిమృదులభాగమామృతంబుఁ, దవిలి క్రోలియు రోషసందృష్టులగుచ.

సీ. మునివరుల్ దమచిత్తములఁ దృప్తిఁ బొందక, పంకజాతాక్షుఁడు గ వలికినట్టి
పరిమితగంభీరబహుళార్థదురవగా, హములును విస్ఫురదతిసుధోప
మానమాధుర్యసమన్వితములు విని, ర్గతశబ్దరోషనిరకాయములును
నైనవాక్యములకు గ నాత్మలఁ పరితోష, మంది²యి ట్లగి నెయ్యమున మనల

తే. నొడయఁ డిప్పుడు నందించియో తలంప, నర్థి నిందించియో మత్కృతైకదండ
మునకుసంకోచమందియోయనుచుసంశ, యాత్ములగుచువివేకించి గ యంతిలోన.

క. నలినాక్షుఁడు దమదెసఁ గృప, గలిగినభావంబుఁ డెలసి గ కౌతుక మొలయం
బులకీకృతాంగులై యుత్కలిక హర్షించి నిటలశఘటితాంజలులై.

568

- క. భరితనిజయోగమాయా, స్ఫురణం దనరారునతిశ్రభూతియు బలముం
బరిమోత్కర్షముఁ గలయీశ్వరునకు నిట్లనిరి మానులు శ సద్వివరము నన్.
తే. పాలుపు దీక్షింప నిత్యవిశ్రభూతినాయ, కుండపు భగవంతుండపు ననశముండపు నీవు
మత్కృతం బిప్పు నీ కభిమత మంటంటి వీశ భవదీయచారి త్రమెఱుంగఁగర మె
ఉ. దేవగణాలి కెల్లఁ బరశదేవత లై తనరారు నట్టివి
ప్రవాళి కాత్మనాయకుండ శ వై వెను పొందిననీకు నీధరా
దేవత లెల్ల నెన్న నధిదేవత లై రటు యెట్టిచోద్యమో
దేవ సమ స్తపావన సుధీజనతావన విశ్వభావనా.
- చ. కమలదళాక్ష నీవలనఁ శ గల్గినధర్మము దావకావతా
రముల సురక్షితం బగుఁ దీరంబుగ నీశ్వర నిర్వికారత
త్వమునఁ దనర్చుని న్నరయఁ శ దత్ఫలరూపముఁ దత్ప్రధానగో
ప్యము నని పల్కు చుందురు కృపామయలోచన పాపమోచనా.
- చ. మహిఁ దలపోయ నెవ్వనిసమగ్ర పరిగ్రహమున్ లభింప ని
స్సృహమతు లై మనీశ్వరులు శ మృత్యుభయంబునఁ బాతు రట్టిస
న్మహితవివేకశాలి గుణమండన నీ కిల నన్యసత్పరి
గ్రహ మని యెట్టిచోద్యము జగత్పరిపాలన నిత్యఖేలనా. 573
- సీ. సతతంబు నర్థార్థజనశిరోలంకార, పదదేణువులు గలపద్మ ¹నేడు
జు జంజల్క నివ్వందమరందలో, భాగతభ్రమర ²నారయకివిధమున
ధన్యనార్పితోదంచితతులసికా, దామంబునకు నిజభామ మగుచు
భాసిల్లుభవదీయశపాదారవిందముల్, విలసితభక్తి సేవించు చుండఁ
- తే. గమలనయన కృపావలోకనము లాలయ, నర్థి ³బాడవు భాగవతానురక్తిఁ
జేసి భవదీయమహిమంబు శ చిత్రమరయ, చిరశుభాకార యిందిరాశచిత్తవోర.
- మ. చిరభాగ్యోదయ దేవ దేవ లలితశ్రీవత్సలత్మోంగ యీ
వరవిప్రానుపదైకపుణ్యరజమే శ వర్ణింప నీమేని కా
భరణం బంటివి సర్వలోకులకు విప్ర శ్రేణిమాహాత్మ్య మీ
వెఱుంగం జెప్పుట కై ధరించితిగదా శ యెన్నం బునీతాకృతిన్. 575
- వ. అదియునుం గాక. 576
- సీ. ధర్మమూర్తివి జగత్కర్తవు నగునీవు, ప్రోవంగఁ దగువారిఁ శ బోవ వేని
నవిరళవేదోక్త శ మగుధర్మమార్గ మ, సన్మార్గ మగుఁ గాన శ సత్త్వగుణవి
శిష్టుండ నగును నీశజీవరాసులసేమ, మరసి రక్షింతు నీశదేవశక్తి
చేతను ధర్మవిఘాతుల దండించు, నీకు నంచిత మైననిగమధర్మ
- తే. మార్గనాశకరంబులు శ మదికి నింపు, గావు విపులయందు సత్కరుణ మెఱసి

ఘనతః జలికినవినయవాక్యములు నీకు, యుక్తమగుచుండు సతతబుద్ధ కవరద.
వ అట్లును బరులయెడ వినయంబులు వలికివఁ బ్రభవహాని యగు నని తలం
చితివేని. 571

తే. విశ్వమున కెల్ల గర్జపు విశ్వనిధివి, విశ్వసారక్షకుడవు నై న వెలయునీకుఁ
గడఁగిప్రభవహాని యొక్కడిది దలఁప, వినయము లునికి లేలై వెలయుఁ గన.

తే. మునుల మగుచుమ్ము నతిమోదకము నను నీవు, సత్కరించుట లెల్ల సజ్జఃపరిగ్ర
హార్థమైయుండుఁ గాదె మహాత్మయొకటి, విన్నవించెద మీజయవిజయులకును.

తే. ఆలిగి యేము శపించిన'యంతకంటె, జెడిద మగునాజ్ఞసేయ నభీష్ట మేనిఁ
జేయు మదిగాక సమధికశ్రీదనర్పణ, జేసి రక్షించితేసి రక్షింపు మీశ. 571

వ. అట్లును మాకుం బ్రయం బగుం గావున ననపరాధులు సతినీర్మలాంతఃకరి
ణులు నైనవీరలకు నన్యతంబులు వలికితిమేనియు మమ్మునం జిత్తంబుకొలంది
నాజ్ఞాపింపు మని కరికమలంబులు మొగిచి కృతాంజలు లై యున్నమునులం
గరుణార్ద్రదృష్టిం గనుంగొని. 582

క. అఁఘుడు భగవంతుఁ డి, ట్లనియెన్ మునులార వీర నీ లనయము భువికిం
జని యచట నసురయోనిన్, జనియించి మహోగ్రలోభసంగతు లగుచున్. 583

క. దేవజనావళి కుపహతిఁ, గావించుచు నిఖిలభువనకంటకవృత్తిన్
జీవించుచు నాయెడ సంభావితవైరానుబంధ భావను లగుచున్. 584

క. ఆహవముఖమున నను నతి, సాహసమున నెదిరి పోరి న చక్రనిశితధా
రాహతిఁ జెగి వచ్చెద రు, త్సహ మెలర్పంగ నాదుశసన్నిధి కంతన్. 585

వ. ఆదియునుం గాక. 586

క. నను వైరంబున నైనను, మనమునఁ దలఁచుటకు నాసఃమక్షమున మదా
నన మీక్షించుచు నీల్గుట, ననఘాత్మకు లై వసింతు న రస్మత్పదవిన్. 587

క. వినుఁ 1 డిలమీఁద నిఁ కెన్నటి, కిని బుట్టువు లేదు వీరికిని మీరలు వ
ల్కినయట్ల నాదు చిత్తము, ననుఁ దలఁతుం గాన మీమనంబుల నింకన్. 588

ఉ. దీనికిఁ జింతఁ దక్కఁడు సుగ్రీజనపుంగవులార నావుడు
న్నానలినాసనాత్మజు లనంతనిభావము దా మెఱింగి పెం
పూసనవేడ్కఁ దేలి తెల్లవొందిన చిత్తములన్ నుతించి రం
భోనిధిశాయి నార్తజనప్రోషణభూషణుఁ బాపశోషణున్. 589

వ. మఱియును. 590

ఉ. ఆసనకాదు లంతఁ బులకాంకురముల్ నన లొత్త బాష్పధా
రాసుభగాక్షు లై మునిశరణ్యవరేణ్య నగణ్య దేవతా
గ్రసరుదివ్యమంగళశ్రరీరముఁ జారుతదీయధామమున్

- భాసురలీలఁ జూచి నవప్రద్యదళాక్షునకున్ విసములై. 591
- క. తమఁలికినభాషణములు, కమలోదరు¹వాక్యసరణిగఁ దలఁచుచు నె
య్యమునన్ వైష్ణవలక్ష్మీం, బ్రమదంబునఁ బ్రస్తుతించి శ పరమేశ్వరుచేన్. 592
- క. ఆమఁ తిత్తు లై తగ నిజ,భాములకుఁ జనిరి వారు శ దడయక లక్ష్మీ
రాముఁడు జయవిజయుముల నభి,రామంబుగఁ జూచి పలికె శ రయ మొప్పారన్. 593
- క. మీ రసురయోనియం దని,వారిత్తు లై జనన మంద శ వలసెను నే దు
ర్వారబలాధ్యుడ నయ్యును, వారింపఁగ నోప విప్రవచనము లెందున్. 594
- క. అది గాన దనుజయోనిం, బదపడి జనియించి మద్విశ్రపక్షుల రై మీ
మది నెపుడు నన్నె తలఁచుచు, వదలక నాచేతఁ జచ్చి శ వచ్చెద రిటకున్. 595
- ఉ. పొం డని యాన తిచ్చి హరి శ పుల్లసరోరుహపత్ర నేత్రుఁ డా
ఖండలముఖ్యదిగ్విరసికాయకిరీటలసన్మణిప్రభా
మంజితపాదపీఠుఁడు రమారమణీమణి దోడ నేగుజే
నింపినవేక్క నేగె నిజశిర్మలమందిర పుణ్యభూమికిన్. 596
- వ. అంత. 597
- క. నిజతేజోహాని గ జయ,విజయులు ధరఁ గూలి రపుడు,విహ్వలు లగుచుం
ద్రిజగముల సురవిమాన,వ్రజముల హాహారవంబు శ గ్రంథుగఁ జెలఁగన్. 598
- క. వారలువో దితిగర్భా,గారంబున నున్నవారు శ గడఁగి తదీయో
దారఘన తేజ మిపు డని,వారణ మీతేజ మెల్ల శ వమ్ముగఁ జేసెన్. 599
- ఉ. ఇంతకు మూల మాహరి రమేశ్వరుఁ డర్థి నొనర్చు కార్యముల్
వింతలె సర్వభూతభవశ్రవృద్ధివినాశనహేతుభూతుఁ డా
ద్యంతవికారశూన్యుఁడు దయానిధి మీయెడ మేలు సేయు నీ
చింత దొఱంగి వే చనుఁడు శ చేకులు మీఁద మరోరథార్థముల్. 600
- క. అని వనజాసనుఁ డాడిన, విని తవ్వృత్తాంత మెఱిగి శ విబుధులు నాకం
బున కేగిరి దితి నిజనా,ధునిమాటలు దలఁచి యపరితోషముతోడన్. 601
- శ్రీ జయవిజయులు దితియందు హిరణ్యాక్షహిరణ్యకశిపు లై పుట్టుట. య—
- తే. ఇంతి తనసుతుల్ సురలఁ గారెంతురనుచు, దలఁచుచుండంగనంత వశ్రత్సరశతంబు
సనఁగ నటమీఁద గనియెఁగశ్యపునిదేని, యఖిలలోకై కకంటకులైనసుతుల.
- వ. అయ్యవసరంబున. 603
- తే. ధరణి గంపించెఁ గులపర్వతములు వడఁకె
జలధులు గలంగెఁ దారకాశవళులు డులై
గగన మగ లెను మ్రొగె దిక్కరులు దిశల
మిడుగులు చెదరెఁ బిడుగులు శ పుడమిఁ దొరఁగె. 604

- సీ. హోమానలంబులధూమంబు లడరెను, బ్రతికూలవాయువుల్ శ బలసి వీచె
దరువు లెల్లడ విట్రతాటంబు లై కూలె, గ్రహతారకావళికాంతి మాసె
బెరసి మొగిల్చు నెత్తుకువాన గురిసెను, మెఱుంగులు దెసల మిక్కిల్లు గొలిపె
స్వర్భానుఁ డొగి నపర్యమున భినునిఁ బట్టె, గైకొని చిమ్మచీకట్లు పర్వె
తే. మొనసి కుక్కలు మొటి గెనుఁమోరలెత్తి. పగలునక్కలువాపోయెఁఖగములార్త
రవములిచ్చెను దేవతాశ్రమమలారగె, గన్నులనునశ్రుకణములుగ గ్రందుకొనఁగ.
- క. మొదవులు నెత్తురుఁ జీమును, బిదికెన్ గార్దభరవంబు శ భీషణ మయ్యెన్
మద ముడిగెఁ గరులకటములఁ, బొదివెఁ దురంగములవాలముల నిప్పు లొగిన్.
- క. గుహలు రొద లిచ్చెఁ బాప, గ్రహమిత్రతఁ జెంది వక్రగతుఁ ను సౌమ్య
గ్రహములు వర్తించెను దు, స్సహతేజోదిగితనూజశంభవవేళన్. 607
- మ. భయదప్రక్రియ నట్లు దోచినమహోత్సాహంబు లీక్షించి సం
క్షయకాఁడని కాని సాధుహాననోగ్రక్రూరదేవాహితో
దయసంక్షోభము గా నెఱుంగక సమస్తస్థానిజాతంబు ను
ద్భయ మందెన్ సకాదియోగిజనముల్ శ దక్కన్ బుధేంద్రత్తమా. 608
- వ. అట్లావిర్భవించినయనంతరంబ. 609
- మ. కులశైలాధశరీరముల్ దనర రత్తో నాథు లత్సుగ్రదో
ర్బల మొప్పం బదఘట్టనన్ ధర చలింపన్ రత్న కేయూరకుం
డల కాంచీకటకాంగుళీయకకిరీటస్వర్ణ మంజీరని
ర్మలకాంతుల్ దులకింప నాత్మరుచిచే శ ముదీకృతార్కాంశు లై. 610
- వ. ఉన్నసమ ముంబున గశ్యపుడు నిజతమాధవులఁ జూడం దలంచి దితిమందిరంబు
నకుఁ జనుదెంచి సుతులం గనుంగొని వారలకు నామకరణంబు సేయం దలంచి.
- చ. దితిజతరంబునందుఁ దనశతేజము ము న్నిడినట్టిపుత్తు న
ద్భుతచరితున్ హిరణ్యకశిపుం డనుపేరుఁ బ్రసూతివేళ నా
దితి మును గన్నపట్టి రవిశతేజునిఁ గాంచనలోచనుండు నా
హితమతిఁ బేరుఁ బెట్టి చనియెన్ నిజనిర్మలపుణ్యభూమికిన్ 612
- వ. అయ్యవిసరాబున నతులతేజోవిరాజితుం డై సహిర్యకశిపుండుహిరణ్యగర్భవర
దానగర్వంబునను దుర్వారపరిపంథిగర్వనిర్వాపణాఖర్వభుజావిజృంభణంబునను
నిఖిలలోకపాలాదుల జముంచి (స్వవశం బొనర్చి) సంశుష్టాంతరంగుం డై
యెందును దనకు మృత్యుభయంబు లేక నిర్భయుం డైసుఖం బుండెఁ దత్సోదరుం
డైనహిరణ్యాక్షుండు ప్రతివాసరంబుఁ జూడవేదండశుండాదండమండితభుజాదం
డంబున గదాదండంబు ధరియించి తన్ను నెదిరి కదనంబు సేయంజాలినయరిపీ
రునిం గానక భూలోకం బెల్లఁ గ్రమ్మరి దివంబునకు దాడివెట్టి యందు సమర
విముఖు లయినబర్హిష్ముఖులం గనుంగొని వనజాసనవరప్రవాసంబుఁ జింతించి

హితులు సెలంగ నహితులు గలంగ సుమహితవై జయంతికాదావం బభిరామం
బై వెలుంగ జరిణంబుల మణినూపురంబులు మొరయ నిజదేహద్యుతి దిక్కు
లం బిక్కట్లం జనుడెంచువానిం గని విభీతచిత్తు లయి దేవతాగణంబులు గరు
డునిం గని పఱచు నురగఃకరంబులుంబోలె నిజనివాసంబు లర్కనివాసంబులుఁ
గాంచనావాసంబులుం గా నొనర్చి యెక్కడి కేనియుం జనిన. 613

ఉ. శౌర్యము వోవఁ దట్టి నిజసాధనముల్ దిగ నాడి విక్రమా
దార్యపరాక్రమక్రమము శ్రీదప్యంగ భీతిలి పాటి రక్కటా
కార్యముఁ దప్పి నాకు లని శ్రీ గైకొని యార్చి సుమేరుపర్వత
స్థైర్యుడు వార్ధిఁ జొచ్చె నతిదర్పితభూరిభుజావిజృంభి యై. 614

వ. ఇట్లు సాచ్చిన. 615

క. వరుణునిబలములు దనుజేశ్వరు తేజముఁ దేటి చూడఁ శ్రీ జాలక శౌర్య
స్ఫురణము సెడి యెందేనియుఁ, బఱచెం దజ్జలధిమధ్యభాగమునందున్. 616

క. అమరారివిపులనిశ్శ్వాసములం బ్రభవించినట్టిజలనిధికల్లో
లములను విపులగదాదం,డము నం బో నడిచె నతివృథం బగుశక్తిన్. 617

చ. మఱియును సమ్మహాజలధిమధ్యమునన్ సురవైరి పెక్కువ
త్సరములు గ్రీడ సల్పి రిపుశైల్యవిదారణశౌర్యఫేలనా
పరతఁ జరించి యవ్వరుణశాలిత మైనలసద్విభావరీ
పురమున కేగి యందుఁ బరశుపార్ణత నున్నపయోధినాథునిన్. 618

వ. మఱియును. 619

సీ. యాదోగణాధీశుఁ శ్రీ డగుచుఁ బాతాళభు,వనపరిపాలుఁడై శ్రీ తనరు చున్న
వరుణునిఁ గనుఁగొని శ్రీ పరిహసితోక్తుల, నిట్లను విశ్వమం శ్రీ దెన్నఁ గలుగు
సకలలోకకపాలకులలో నతిబలా,ధికుఁ డని జగము నుత్తింపఁ దగిన
శూరుండ విపుడు సింహపౌరుష మొప్పంగఁ గదనరంగమున న శ్రీ న్నెదిరి చూడు

తే. నీభుజావిక్రమంబును శ్రీ బ్రాభవంబు
నడఁతు నని పల్కుటయు విసి శ్రీ యబ్ధివిభుఁడు
పగఱజయమును వృద్ధియు శ్రీ బలము నాత్మ
బలముఁ దలపోసి దనుజుతో శ్రీ బవరమునకు. 620

క. సమయము గా దని తనచి,త్తమునం గలరోషవహ్నిఁ శ్రీ దాలిమి యనుతో
యములం దగినార్చుచు నుప,శమితోక్తులఁ బలికె దనుజున త్తముతోడన్. 621

చ. మనమున శౌర్యఁ బూసి నియమంబున సంగర మజ్జగించి యే
మనయము నున్నవార మిపు శ్రీ డాహవకేళిఁ జరింప రాదు నీ
ఘనభుజవిక్రమస్ఫురితఁ గాఢవిజృంభణమున్ జయింపఁ జా

- లిన ప్రతివీరు లెవ్వరును శ లేరు ముకుందుడు దక్క నక్క డన్. 622
- చ. గొనకొని యమ్మహాత్ముడు విశకుంతపురంబున నున్నవాడు దా
ననిమొనఁ బెక్కుమాటు లభిరయాతుల నోలి జయించి శక్తిపెం
పున నడిసన్నవీరుఁ డని శ భూజనకోటి నుతింప విందు వే
చను మతఁ డిచ్చు నీకు నని శ సర్వముఁ దీఱెడు నంతమీఁదటన్. 623
- ఉ. నిందకు నోర్చి యాజిమొన శ నిల్వఁగ నోపక వీఁగి పాటునీ
పందల వెంటఁబెట్ట మగతపంతమె సర్వశరణ్యుఁడై నగో
వింకుఁడు దీర్పు నీపని విశవేకవిహీన చనంగ నోపుడే
నందుల కేఁగు మాతఁ డమరారులఁ బోర జయించు నిచ్చలున్. 624
- వ. అదియునుం గాక. 625
- క. పురుషాకృతిఁ బ్రతియుగమునఁ, బురుషోత్తముఁ డవతరించి శ భూరిభుజావి
స్ఫురణా దుష్టనిశాటుల, హరియించుచు నుండు ముగ్ధణార్చితపదుఁడై. 626
- ఉ. కావున నావిభుం దొడరి శ కయ్యము దయ్య మెటుంగఁ జేసి ర
క్షోవర నీభుజాబలమునాం పటి మేదినిఁ గూలి సారమే
యావళి కాశ్రయం బగుదు శ వచ్చటి కిప్పుడ యేగు దేని నీ
చేవయు లాపు నేర్పడును శ జెప్పఁగ నేటికి మీఁదికార్యముల్. 627
- చ. అని వరుణుండు వల్కిన దుశరాగ్రహ మెత్తి హిరణ్యలోచనుం
డనయము మానసంబున భ్రమం బొకఁడంతయు లేక సంగరా
వని నెదిరింతు నేఁ డమరతనర్ధను దుష్టనిఘర్దనుఁ జనా
ర్ధను ననుచున్ వికుంతనగ్రరస్ఫుటసంచితమార్గపర్తి యై. 628
- క. చనునవసరమున నారద, మునివరుఁ డెదు రేగుడెంచి శ ముదము దలిర్పిన్
దనుజేంద్ర యెందుఁ బోయెద, వని యడిగిన నారదునకు శ నతఁ డిట్లనియెన్. 629
- చ. సరసిరుహోదయం దొడరి శ సంగర మే నొనరించి యిందిరా
వరుని ననంతుఁ డ్రుంచి సురకవైరికులంబుల కెల్ల మోదవి
స్ఫురణ ఘటింపఁ జేయుటకుఁ బ బూని వికుంతపురానువర్తి నై
యరిగెద నన్న నమ్మునికుశలాగ్రణి దానవనాథు కిట్లనున్. 630
- చ. గురుభుజుఁ డమ్మహాత్ముడు విశకుంతపురంబున నేఁడు లేఁడు భూ
భరము వహింప నాదికిటిభావము దాల్చి రసాతలంబునం
దిరవుగ నున్నవాఁ డచటి శ కేఁగఁగ నోపుదువేని నేఁగు మం
దరయఁగఁ గల్గు నీకు నసురరాంతకుతోడిరణం బవశ్యమున్. 631

... హిరణ్యాక్షుడు యజ్ఞవరాహం బగువారి నెదిరించి పోరుట. ...

- చ. అనవుడు దానవేంద్రుఁడు హుతాశనుకై వడి మండి పద్మలో
చను నెదిరించువేడుకలు శ సందడిగొల్పు ననల్ప తేజుఁ డై

- ఘనగదఁ గేలఁ బూనితి జగదభయదాకృతిఁ దాన్చి వ్రేల్చిడిం
జనియె రసాతలంబునకుఁ శ జండభుజాబలదర్ప మేర్పడన్. 632
- వ. చని జలమధ్యంబున. 633
- క. దివిజారి యెదురఁ గాంచెను, నవిరళదంష్ట్రాభిరాము శ నమరలలాముం
గువలయభరణోద్దామున్, సవనమయ స్తబ్ధరోము శ జలదశ్యామున్. 634
- వ. అయ్యవసరంబున నూకరాకారుం డైనహరియు. 635
- క. వనజరుచినన్నిభము లగు, తనలోచనయుగళదీ స్త్రీక్షదనరఁ దదాలో
కనముల దనుజాధీశుని, తనుకాంతిహరింపఁ జేసె శ ద త్తణమాత్రన్. 636
- వ. మఱియు నయ్యాదివరాహం బవార్యశౌర్యంబున మాటు లేనివిహారంబునం
జరియించునట్టియెడ. 637
- సీ. తదమొదళ్లకు జిక్కఁగదునిసిపాటఁగమోరఁ, గులశైలమ లఁజిమ్ముఁగొంతదడవు
బ్రహ్మాండభాండంబుపగిలి చిల్లులువోవఁ, గొమ్మలఁ దాటించుఁ శ గొంతదడవు
జలధు లేడును బంకశంకులం బై యంక, ఖరముల మట్టాడుఁ శ గొంతదడవు
నుడరాజనూర్యుఁడునొక్కమూలకుఁ బోవఁ, గుఱుచవాలముద్రిప్పఁగొంతద
డే. గునియుఁ గుప్పించు లంఘించుఁ శ గొప్పరించు [డవు
నెగయు ధరఁ ద్రవ్వ బొటియఁగా శ నేపు మిగిలి
దానవేంద్రునిగుండెలు శ దల్లడిల్లఁ
బంది మెల్లన రణపరిస్పంది యగుచు. 638
- వ. మఱియును. 639
- క. కనుఁగవ నిష్పలు రాలఁగ, సునిశితదఁష్ట్రాగ్రయతవశసంధరుఁ డగుచుం
దన కెదు రేతేరఁగ నీ, వనచర మేరీతి సిపుడు శ వనచర మయ్యెన్. 640
- క. అని య శ్చర్యభయంబులు, దనమనమనఁ దొంగలింపఁ శ దనుజాధిపుఁ డి
ట్లనియెన్ భీకరనూకరి, తను వొంది చరించుదనుజదర్పాపహుతోన్. 641
- క. ఘననూకర మూఢాత్మక, వనరుహసంభూతద త్తవరదానమునం
గనినరసాతలగతభువి, యనయంబును నాయధీన శ మై వ ర్తించున్. 642
- క. గొనకొని నీ వీధరణిం, గొని పోకుము విడుము కాక శ కొని యేగెద వే
గొనియెద నీప్రాణమఁ గై, కొను నావచనములు సలము శ కొన నేమిటికిన్. 643
- క. మాయావి వగుచు నిప్పుడు, వాయక యీపుడమిఁ జోర్యభావంబున 1నీ
వీయెడఁ గొని పోఁ జాతువె, యాయత భుజబలముచేత శ నడఁపక యనుచున్. 644
- సీ. అవిరళయోగమాయాబలంబునఁజేసి, యల్పపౌరుషమనశనలరునిన్ను
సర్థి సంస్థాపించి శ యస్మత్సుహృద్భృత్య, కులులకెల్లను మోదశమొలయఁజేయఁ
జెలు వేది మద్గదాశీర్ణుడ వగునిన్ను, గనుఁగొని దేవతాగణము లెల్ల

1. గొం, పోయెద నా శత్రు భేక, ధీయత విత్రండపాదఁ దంపు కిరీచ్చన్ శ్రా. ప్ర.

- నిర్మాలు లై చాల శ నజీ నశించెద రన్న, విని యజ్ఞపోత్రి యైవలయుచున్న
తే. వారి నరోజాతభవమఃఖ్యామరూల కెల్ల, వచ్చుదురవస్థ కాళ్ళలో శ వంత నొంది
నిశితదంష్ట్రాగ్ర¹సిత యై శ నగడధరణి, దేవితో నొప్పె నాదేవతదేవుడంత.
క. ²సురనిపువాక్యాంకుశమాల, గురుకపితస్వాంతుః డగుచు శ గొమరారె వసుం
ధతోడ భీతి నొందిన, కరణిం గలకరికులేంద్రుకరణిం బెలుచన్. 646
- తే. నిశితసితదంతరోచులు శ సింగిఁ బర్వ, గంధ వెడలి భయంకరాకారలీల
నరుగుభీషణమఖివరాహావతార, మొనరఁ దాల్చినపద్మలోచన నివేనక. 647
- క. కరివెనుకఁ దగులున క్రమా, కరణిం జని దైత్యవిభుడు శ గదిసి యటు లనన్
దారితఃపయోనిధితరికిం, గిరికిన్ ఖరదళితమేరుగిరికిన్ హరికిన్. 648
- క. నిందకు రోయక లజ్జం, దెందక వంచనను రణము శ నేసి జయంబుం
బొందెద నని ³తలఁచుచు నిటు, పండగతిం బాట బంటుశంతమె నీకున్. 649
- వ. అనియాక్షేపించినం బుండరీకాక్షుండు గోపాద్వీపితమానసుం డై. 650
- క. తోయముఁమీఁద భూమి న, నాయాసత నిల్చి దాని శ కాధారముగాఁ
దోయజనాభుడు దనబల, మాయతమతిఁ బెట్టె సురలు శ హర్షము వొందన్.
తే. కుసుమములవృష్టి బోరనఁ శ గురిసె నంత
విభవ మొప్పార దేవదుండ్రుభులు మొరసెఁ
గడఁక వీతెంచె గంధర్వగణరవము
నందితమా లయ్యె నప్పరోశన ర్తనములు. 652
- వ. అయ్యవసరంబున నయ్యజ్ఞవరాహమూర్తిధరుం డైన కమలలోచనుండు గనక
కుండల కేయూరగ్రైవేయకటకాంగుళీయకభూషణరోచులు నింగిఁ బర్వ సమర
సన్నద్ధుం డై. 653
- చ. ఘనగదఁ గేలఁ బూని మణిశకాంచననవ్యవిచిత్రవర్మ మిం
పొనరఁగఁ దాల్చి దానపనియొక్కదురు క్తినిశితబాణముల్
దనఘనమర్మముల్ గలఁప శ దానవహంత నితాంతశౌర్యుం డై
కనలఁచు వచ్చునద్దనుజుఁ శ గన్గొని రోషవిభీషణాకృతిన్. 654
- వ. ఇ ట్లనియె. 655
- మ. వినరా యె రి యమంగళాచరణ యుద్వృత్తిన్ ననున్ నీమది
న్ననయంబున్ వనగోచరం బగు మృగం శ బంచుం దలం తొర నే
నెనయన్ వన్యమృగంబ యాదు బలిమి శ నేనెంచునీజోటి యీ
శునక శ్రేణి వధింతు నేఁ డనిమొనం శ జోఁ కోర్చి వ ర్తించినన్. 656
- క. బలిమి గలదేని నాతోఁ, గలనను నెదిరించి బోరఁ శ గడఁగుము నీకో

1. కోరకవసితధరణి. 2. వరలయ శబలచరణాః కీకాకలః తాల భావమతోఽం. దరి
చాఁభీతి నొందిన, కరణిం గల' కా, పృ. 3. వదిఁ దలఁ చిటు

- కూలు నేడు వీర్లు నూరక, తలపోయ వికళనంబు క దగదు దురాత్మా. 657
- చ. విను మిదిగాక సంగరవిశ్వేకవిశారదు లైనయట్టిస
జనములు మృత్యుపాశమ లఁ క జాల నిబద్ధులు నయ్య నీవలెన్
గొనకొని యాత్మసంస్తుతులకున్ ముద మంద రి దేల యీ విక
తనములు బంటుపంతములె క దైత్యకులాధమ యెన్ని చూడఁగన్. 658
- మ. ధృతిఁ బాతాళమునందు నీ వనెడిసంశ్చిప్తాగ్రనిక్షేప మే
నతిదర్పంబునఁ గొందుఁ జూడు మిదె దేవవారాతి న న్నెన్నె చౌ
గతలజ్జం డన దాఁగి యుండి రణముం క గావించు యవ్మద్యదా
వితతద్రావితుఁ డన్న నన్నెదురుమా క వే తీర్చు నీకోరికల్. 659
- ఉ. ఎన్నఁ బదాతియూధముల కెల్ల విభుండవు పోటుబంట వై
నన్న రణోర్వి నేఁ జెదిరినన్ భవదీయబలంబు నాయువున్
మిన్నక కొందుఁ జూడు మిది క మేరఁగ మేదిని వీతదైత్య మై
వన్నెకు నెక్కఁ జేసెద నశ్వవార్యపరాక్రమవిక్రమంబునన్. 660
- చ. నను నెదురంగఁ జాలినఘనం బగుశౌర్యము ధైర్యమున్ బలం
బును గలవేని నిల్పు రణభూమిని నీహితు లై నవారికిం
గనుఁగవ బాష్పపూరములు క గ్రమ్మఁగ మాన్పఁగ నోపుజేనిఁ జ
య్యనఁ జనఁ బొమ్మ దానవకులూధమ యూరక రజ్జు లేటికిన్. 661
- క. నను నిట సంస్థాపించెద, నని పలికితి వంతవాడ క వౌదువు నీకున్
నెన రైనచుట్టములఁ బొడఁగని రాయదె యమునిపురికిఁ క గాపుర మరుగన్.
- మ. అని యిబ్బంగి సరోరుహాక్షుఁడు హిరణ్యాక్షున్ విడంబించి ప
గ్గిన హాసోక్తుల కుల్కి రోషమదసంక్రగీభూతచేతస్కుఁ డై
కనుఁగ్రేవన్ మిడుఁగుర్లు సాలఁ బొడమంగఁగఁ గిన్నమైఁ దోడఁ ద్రొ
క్కినకృష్ణోరగరాజమాడ్కి మదిలోఁ క గీడ్పాటు వాటిల్లఁగన్. 663
- క. చలితేంద్రియుఁ డై నిట్టూర్పులు నిగిడించుచును బామలు క ముడివడ రోషా
కులమానసుఁ డై గదఁ గొని, జలజాక్షున కెదురునడచె క సాహస మొప్పున్.
- వ. అ త్తటి హిరణ్యాక్షుం డతిభయంకరాకారుం డై. 665
- మ. గద సారించి మదాసురేంద్రుఁడు సమగ్రక్రోధుఁ డై మాధవుం
గుదియన్ వ్రేసిన వ్రేటు గైకొనక రక్షోహంత శౌర్యోన్నతిన్
గద గేలన్ ధరియించి దానిఁ దునుకల్ క గావించినం దైత్యుఁ డు
న్మదుఁ డై యొండుగడన్ రమావిభుని భీమప్రక్రియన్ వ్రేసినన్. 666
- చ. అది దను దాక కుండ దనుజురె గదారణకోవిద క్రియా
స్పదకరలాఘవ క్రమముఁ క బైకొని చూపి విరోధిపేరురం
బదయత వ్రేయ వాడు వివర శాకులభావము నొంది యంతలో

మదిఁ దెలివొంది వ్రేసెరిపుమానవిమర్దను నాజనార్దనున్. 667

వ. ఇట్లు దలఁపడి యన్యోన్యజయకాంక్షల నితరేతరతుంగతరంగతాడితంబు లగు
దక్షిణోత్తరసముద్రంబులకాద్రంబునఁ బరస్పరశుండాదండఘట్టిత మదాంధగంధ
సింధురయుగంబుచందంబున రోషభీషణాటోపంబులం దలఁపడుబెబ్బులులగబ్బున
నతిదర్పాతిరేకంబున నెదిర్చి జంకెలు వైచుమదవృషభంబులరభసంబున నస
హ్యసింహపరాక్రమంబున విక్రమించి పోరు నెడ హిరాణ్యాక్షుండు సవ్యమాక్షు
భ్రమణంబునఁ బరివేష్టించినం బుండరీకాక్షుండు దక్షిణమండలభ్రమణంబు
నం దిరిగి విపక్కువక్షం బశనిసంకాశం బగుగదాదండంబునం బగిల్చిన వాఁడు
దెప్పిటి తెలివొంది లేచి దనుజపరిపంధిఫాలంబు నొప్పించె నప్పు డమ్మేటివీరులు
శోణితసిక్తాంగులై పుష్పితాశోకంబులం బురుడించుచుం బాయుచు డాయుచు
వ్రేయుచు రోయుచు నొండొరులరుధిరంబు లాఘ్రుణించుచుఁ దిరస్కారపరి
హాసోక్తుల నిచ్చుచుఁ బోరుసమయంబున నమ్మహాబలులసమరాబుఁ జూచు
వేడ్కఁబద్మసంభవుఁడు నిఖిలమునీంద్రసిద్ధసాధ్యదేవగణాబులతోడఁ జరుదెంచి
ధరిత్రీనిమిత్తంబున నసురవరునితోడం బోరుయజ్ఞవరాహున కిట్లనియె. 668

ఉ. అంచితదివ్యమూర్తి పరమాత్మక యీకలుషాత్ముఁడైనన
క్తంచరుఁ డస్మదీయవరఃగర్వమునన్ భువనంబు లెల్లఁ గా
రించు మదించి యిట్టివిప్రరీతచరిత్రునిఁ ద్రుంప కిట్లుపే
క్షించుట గాదు వీని బలిసేయు వసుధరకున్ శుభం బగున్. 669

క. బాలుఁడు గరమున నుగ్ర,వ్యాళము ధరియించి యూడురవచువున రక్షః
పాలునిఁ ద్రుంపక యూరక, పాలార్పుట నీతియే శుభప్రద యింకన్, 670

వ. అదియునుం గాక. 671

మ. అనఘా యీయభిజన్ముహూర్తమున దేవారాతి మర్దింపవే
ననయంబున్ మఱి దైత్యవేళ యగుసంధ్యాకాల మేతెంచినన్
ఘనమాయాబలశాలి యైవదనుజున్ యిండ్రింపఁగా రాదు గా
వున నీవేళన త్రుంపు సజ్జనహితప్రదోద్యోగరక్తుండ వై. 672

క. అని సరసిజగర్భుఁడు వ,ల్కినవచనము లర్థి విని నిలింపులు గుంపుల్
గొని చూడ సస్మితానన,వనజము సెలువొంద నసురవరు కభిముఖుఁడై. 673

తే. పుండరీకాక్షుఁ డయ్యును య భూరిరోష,నిరతిఁ దరుణారుణాంభోజసేత్రుఁడగుచు
ఘనగదాదండ మెత్తిరాక్షసునిహనువు,చుగ్రగతి మొత్తైవాఁడునునోసరించె. 674

క. పరువడి దితిసుతుఁ డతిభీ,కరగదఁ జేఁ బూని చిత్రగతులను బద్మో
దరు డాసి చేతిగద సా,గరమునఁ బడ నడిచె బాహుగర్వ మెలర్పన్. 675

వ. అంత. 676

తే. హరి నిరాయుధుఁడైన సురారి సమర,ధర్మచూత్మను దలఁచి యురద్ధంబుఁదక్కి

- నిలచి చూచుచు నుండెనునింగి యమర, వరులహాహారవంబులభరిత మయ్యె.
 క. సరసిజనేత్రుడు దనుజే, శ్వరుసంగరధర్మమునకు శ సమధికశౌర్య
 స్ఫురణకుఁ దనచి త్తంబునఁ, గర మాశ్చర్యంబు నొందికడఁక దలిర్పన్. 678
- మ. కుతలోద్ధర్త మనంబునం దలఁచె రత్నోరాక్ష్యధార్థంబుగా
 దితిసంతానకులాటవీమహితసంధి పప్రభాశుక్రమున్
 సతతోద్యజ్యయశబ్దసన్ముఖరభాశస్వచ్ఛక్రమున్ సంతతా
 శ్రితనిర్వక్రముఁ బాలితప్రకటధాత్తీచక్రముం జక్రమున్. 679
- వ. అదియునుం బ్రచండమార్కాండమండలప్రభాపటలచటులవిద్యోతమానంబును
 బటునటజ్జ్వలికాపాస్తసమస్తకుటిలారాతిబలాఖర్వదుర్వారబాహుర్వాంధకారం
 బును నసహ్యకహకహనినదాధరీకృతసాగరఘోషంబును సకలదేవతాగణ
 జేగీయమానంబును ననంత తేజోవిరాజితంబును నిజప్రభాపటలపూరితబ్రహ్మాండ
 కహిహంబును నైరయంబునం జనుదెంచి దనుజారిదక్షిణకరసరోజంబు నలంక
 రించిన నాశుభాంగుండు రథాంగపాణి యై దివంబున నమరగణంబులు జను
 జయశబ్దంబులు వలుక నసురవిభున కెదురుగా నడచిన. 680
- క. పొడగని దనుజుడు పెదవులు, దశుపునుఁ బాలివోనిబంటుతనమున బీరం
 బునుగక భీషణగదఁ గొని, యడిచెన్ మఖమయవరాహునమితోత్సాహున్.
- క. త్రిదశారి దన్ను వ్రేసినఁ గదఁ బదమునఁ బోవఁ దన్ని శ కమలాక్షుఁడు పెం
 పొదనఁగ మనమున మోదము, గదురఁగ లేనగవు వదనకమలముఁ¹బాదువన్.
- వ. ఇన్విధంబున గదఁ బోవం దన్ని యసురవిభునితో నిట్లనియె. 683
- చ. ఘనగదఁ గేలఁ బూని భుజగర్వ మెలర్పఁగ నన్ను సంగరా
 వని నెదిరించు రార యనివారణ దైత్యకులేశ్వరాధమా
 యనవును వాడు ²నుబ్బి గద శ నంబుజనాభుని వ్రేసె వ్రేసినం
 దనుజవిభేది వట్టికొనె శ దార్ఘ్యుఁ డహింద్రునిఁ బట్టుకెవడిన్. 684
- క. దితిజుడు దనబల మప్రతి, హత తేజం డగుసరోరుహాక్షునిశౌర్యో
 న్నతిమీఁదఁ బెట్ట కుండుట, మతి నెఱిగియుఁ బెనఁగె దురభిమానముపేర్చిన్.
- వ. అంత. 686
- సీ. కాలానలజ్వలజ్జ్వాలావిలోలక, రాశ మై పెంపొందుశూల మంది
 సురవైరి యజ్ఞసూక్తరూపధరుఁ డైన, వనజనాభునిమీఁద శ వైవ నదియు
 సద్విజోత్తముమీఁదఁ శ జపలత గావించు, నభిచారకర్మంబునట్ల బెండు
 పడి పఱిలే గని శ పద్మోదరుఁడు దానిఁ, జక్రధారాహతిఁ శ జండవిక్ర
 తే. మమున నడుమన వడిఁ ద్రుంచెనమరభర్త, మహితదంభోళిచే గరుత్తంతుపక్ష
 మతిరయంబునఁ ద్రుంచినగతిఁజెలంగి, సురలు మోదింప నసురులుసొంపుసింప.

- వ. అయ్యవసరంబున నయ్యసుర దనశూలంబు చక్రంబుచేత నిహతం బగుటం గని.
 క. దితిజుడు రోషోద్ధతుడై, యతినిష్ఠురముష్టి బొడిచె శ హరి నాలోకో
 న్నతుఁ డొప్పెఁ గుసుమమాలా, హతి దిగ్గజరాజుబోలె శ నతిదర్పితుఁ డై 689
- మ. హరిమీఁదన్ దితిసంభవుండు ఘనమాత్రయాకోట్లు వృట్టించినన్
 ధరణీచక్రము భూరిపాంసుపటలశ్చాంతంబునం గప్పె భీ
 కరపాషాణపురీషమూత్రఘనదుర్గంధాసిరక్తావళుల్
 గురిసెన్ మేఘము లభ్రవీధిని మహాశక్తోభక్తియాలోల మై. 690
- వ. మఱియును. 691
- చ. తవిలి ఏము క్తకేశపరిధానము లుగ్రకరాళదంతతా
 లువులును రక్తలోచనములుం గలభూతపిశాచధాకినీ
 నివహము లంతరిక్షమున శ నిల్చి నిజాయుధపాణు లై మహా
 రవముగ యక్షదైత్యచతురంగబలంబులఁ గూడి తోఁచినన్. 692
- వ. అంత. 693
- క. త్రిసవనపాదం డగునా, బిసరుహనేత్రంబు లోకశ్రభీకర మగునా
 యసురాధిపు మాయావి ని, రసనకరం బైనశస్త్రశరాజముఁ బనుపన్. 694
- క. ఆ చక్రభానుదీప్తి ధ, రాచక్రమునంధు నింసి శ రయమున నమ్మా
 యాచక్రము నడఁగించెను, నీచక్రముఁ డైనయామిశనీచరునెదురన్. 695
- వ. అంత నిక్కడ. 696
- క. దితి దనవిభువాక్యంబుల, గతి దప్పద యచుచుఁ దలఁపఁగఁ జమ్మల శో
 ణితధార లొలికె రక్షః, పతి యగుకనకాక్షుపతనశభావము దోఁపన్. 697
- వ. అయ్యవసరంబున నసురవిభుండు దన వేసినమాయాశతంబులు గృతఘ్నునకుం
 గావించినయుపకారంబులుబోలె హరిమీఁదఁ బని సేయక విఫలంబు లయినం
 బాలివోవనిబంటుతనంబునఁ బుండరీకాక్షుఁ జేరం జనుదెంచి బాహుయుగళంబు
 సాఁచి పూఁచి పొడిచి రక్షోవైరివక్షంబుఁ బీడించిన నయ్యధోక్షజుండు దప్పిం
 చుకొని తలంగిచు జెలంగి దైత్యుండు నిష్ఠురం బగుముష్టిఁ బొడిచిన నసురాంత
 కుండు మిసిరుంతుండు గాక రోషభీషణకారంబున వాసపుండు వృత్రాసురుండెగ
 బొర్చినచందంబున నజ్రసన్నిధం బగువటచేతం ¹గఱకుటసురకటితటంబుఁ
 జటులగతి వ్రేసిన (నాహిరశ్యాక్షుండు దిద్దిరం దిరిగి యుద స్తలోచమండై సోలి
 యెట్లకేలకు నెదుర నిలువంబడె నంత) 698
- క. దిట చెడి లోబడె దైత్యుఁడు, సటికిన్ దంష్ట్రావిభిన్నశత్రు మహార
 స్తటికిన్ ఖరభురపుటికిం, గటితటహతకమలహావశ్రసుటికిం గిటికిన్. 699
- వ. ఇట్లు లోబడిన. 700

- మ. ¹దివి నింద్రాదులు సంతసింప హరి మొత్తెం గర్జములంబునం
బవిసంకాశకతోరహ స్తమున శుంభల్లీల మై దాన దా
నవలోకేశుఁ డుద స్తనేత్రుఁ డగుచు శ నైన్యంబు వాటిల్లఁగా
భువిమీఁదన్ వడిఁ గూలె మాచుతహతోన్మాలానసీజాకృతిన్. 701
- క. బుడబుడ నెత్తురు గ్రక్కచు, వెడరూపము దాల్చి గ్రుడ్లు శ వెలికులుక నిలం
బడి పండ్లు గీటుకొనుచును, విడిచెం ప్రాణములు దైత్యవీరుం డంతన్. 702
- తే. పడినదను జేశ్వరునిఁ జూచి శ పద్మసంభ, వాదిదివిజలు వెఱఁ గంది శ రాత్మలందు
నితఁడు వొందుట యెట్లాకోయీయవస్థ, ననితలంచుచు మఱియునిశ్చలనిరి వరుస.
- మ. వరయోగీంద్రులు యోగమార్గముల నెవ్వనిన్ మనోవీధి సు
స్థిరతన్ లింగశరీరభంగమునకై శ చింతింతు రాపంకజో
దరుపాణ్యాహతిఁ దన్ముఖాంబురుహమున్ శ దర్శించుచుం జచ్చె దు
ర్భరితోత్తంసుఁడు దైత్యవల్లభుని² సౌభాగ్యంబు దా నెట్టిదో. 704
- చ. సమమతి వీరు దైత్యకులశాసచుపారిషదుల్ మునీంద్ర శా
పమున నికృష్టజన్మమునఁ శ బైకొని పుట్టియు నేఁడు విష్ణుచే
సమయుటఁజేసి మీఁద నగుజన్మమునన్ జలజాతునిత్యవా
సమున వసింతు రెన్నఁటికిఁ శ జావును బుట్టువు లేవు విరికిన్. 705
- క. అని వెఱఁగందుచుఁ ద్రి సవన, తను వొందినయట్టిపికచరతామరసాక్షు
న్ననిమిషమునియోగిజనా, వనదక్షున్ దనుజకరతీవరహర్యక్షున్. 706
- వ. కనుంగొని. 707
- చ. వనజదళాక్ష యీజగతిరవారలమర్మము లీ వెఱిగి యీ
సునఁ బగఁ బుట్టునీదివిజరసూదనుఁ దంపితి గాన యింక శో
భన మగు నంచు హ స్తములు శ ఫాలములు గదియించి యందఱున్
వినమితు లై నుత్తించిరి విశవేకవిజాలునిఁ బుణ్యశీలునిన్. 708
- వ. అంత. 709
- చ. సవనవరాహమూర్తి సురశాత్రవుఁ ద్రుంచినమీఁద భారతీ
ధవముఖదేవతాముసకరదంబము దన్ను నుతించునట్టిసం
స్తవమున కాత్మలోనఁ బ్రమదంబునఁ బొంది సమగ్రమంగళో
త్సవము దలిర్ప నందఱఁ బ్రసాదవిలోకన మొప్పఁ జూచుచున్. 710
- చ. అరిగె వికుంఠధామమున శ కమ్మహితోత్సవనూచకంబు గా
మొరసె సుపర్వదుందుభు లశమోఘము లై ధరణీతలంబునం

1. 'దివి నింద్రాదులు సంతసింప హరి యుద్దేశకం బనేకంబుగాఁ, బవిసంకాశకతోరహ స్తమున శుంభల్లీల మై వ్రేయ దానవ'—వ్రాతప్రతులు. 2. తోదాత్తుఁడు. 3. యీభాగ్యంబు.

గురిసెఁ బ్రనూనవృష్టి శిఖకుండము లెల్లడఁ దేజరిల్లె భా.

స్క రశశిమండలంబులు నిశబద్ధుతితో వెలుఁ గొండె న త్తటిన్.

711

క. అని యీపుణ్యచరిత్రము, వనరుహసంభవుఁడు త్రిదివశవాసులకుం జెప్పినయని మైత్రేయుఁడు విదురున కేఱిఁగించినవిధంబు శ రూఢము గాఁగన్.

క. శుకయోగి పరీక్షిత్తున, కకుటిలహతి నెఱుంగఁ జెప్పె శ నని సూతుఁడు శౌనకముఖ్యులె నమునివరులకుఁ దెలియఁగఁ జెప్పె వఱియు శ లాలన మొప్పన్.

వ. ఇవిధంబున మైత్రేయుండు సెప్పిన విని విదురుండు సంతసించె నని. 714

క. అనఘం బగునీచరితము, వినినఁ బఠించిన లభించు శ విశ్రుతకీర్తుల్ వనజోదరుపదభ క్తియు, మునుకొని యహపరసుసౌఖ్యము లు జనములకున్.

వ. అని చెప్పి వెండియు సూతుండు మహర్షుల కిట్లనియె నట్లు పరీక్షిన్న రేంద్రుండు శుకయోగీంద్రుం గనుంగొని మునీంద్రా హిరణ్యాక్షవధానంతరంబున వసుంధర సమస్థితిం బొందినవిధంబును స్వామంభవమచువుం బుట్టించినయనంతరంబున విరించి దిర్యజాతిజంతుసృష్టిసిమిత్తంబు లైనమార్గంబు లెన్ని సృజించె మహాభాగవతోత్తముం డయినవిదురుండు గృష్ణున కపకారంబు దలంచినపాప వర్తను లగుధృతరాష్ట్రపుత్రిలం బాసి జనకుం డగుకృష్ణుడైపాయనునకు సముం డగుచుఁ దనమనోవాక్కాయకర్మంబులు గృష్ణునంద చేచ్చి భాగవత జనోపాసకుం డై పుణ్యతీర్థసేవాసమాలబ్ధయశోవిగతకల్మషుం డగుచు మైత్రేయ మహాముని నేమిప్రశ్నంబు లడిగె నవి యెల్లం దెలియ నానతి మ్మనిన రాజేంద్రునకు శుకయోగీంద్రుం డిట్లనియె. 716

సీ. విమలాత్ముఁ డైనయశ్విదురుండు మైత్రేయ, మునివరుఁజూచి యిట్లనియెఁ బ్రీతిఁ జతురాత్మ సకల ప్రజాపతి యైనట్టి, జలజగర్భుఁడు ప్రజాసర్గమందు మును ప్రజాపతులను శ బుట్టించి వెండియుఁ, జిత్తమం దేమి సృజింపఁ దలఁచె మును సృజించినయట్టిమును లమ్మరీచ్యాదు, లబ్జజనాదేశ శ మాత్ర నిలిపి

తే. యర్థి నెట్లు సృజించిరియఖిలజగము, మెఱసి మఱివారు భార్యాసమేతు లగుచు నేమి సృజించి రదిగాక శ కామినలను, బాసియేమి సృజించిరాభద్రయశులు.

క. అందఱు, దమలో నైక్యముఁ, జెందినచో నేమి దగ సృజించిరి కరుణా కందళితహృదయ యిన్నియుఁ, బొందుగ నెఱిఁగింపు మయ్య శ బుధనుత నాకున్.

... చతుర్ముఖుం డొనర్చుయత్నాదిదేవతాగణసృష్టిఁ జెలుపుట. ...

సీ. అనిన మునీంద్రుఁ డిట్లనియె జీవాదృష్ట, పరుఁడు మాయాయు క్తరపురుషవరుఁడుఁ గాలాత్మకుఁడు ననుశ్శగారణంబున నిర్వి, కారుఁడై నట్టిజశగన్నివాసుఁ డాది జాతీతోభుఁ శ డయ్యె నమ్మేటివ,లనను గుణత్రయంబును జనించె నాగుణత్రయమునం శ దయ్యె మహ త్త్వ, మది రజోగుణహేతు శ వైన దాని తే, యం దహంకార మొగిఁ ద్రిగుణాత్మకమునఁ

బొడమె మఱి దానివలనఁ బ్రభూత మయ్యెఁ
బంచతన్మాత్ర లందు సంభవము నొందె
భూతపంచక మీసృష్టిహేతు వగుచు.

719

వ. అవియును దమలోనఁ బ్రత్యేకంబ భువననిర్మాణకర్తృంబునకు సమర్థంబులు గాక
యన్నింటిసంఘాతంబునఁ బాంచభౌతికం బైనహిరణ్మయాండంబు సృజించె
నదియును జలాంతర్వర్తి యై వృద్ధిఁ బొందుచుండె నందు.

720

సీ. నారాయణాఖ్య నశన్నతి నొప్పుబ్రహ్మాంబు, సాహస్ర దివ్యవశ్రవంబు లోలి
వసియించి యుండె నానవాసుదేవునినాభి, యందు సహస్ర సూర్యప్రదీప్తిఁ
దనరుచు సకలజీవనికాయయత మగు, పంకజాతంబు సంభవము నొందె
బరఁగంగ నందులో శ భగవదధిష్ఠితుం, డైస్వరా ట్టగుచతుర్రాననుండు

తే. జనన మందెను దత్పద్మసంభవుండు¹ నామరూపగుణాదిసంరజ్ఞాసమేతుఁ
డగుచునిర్మాణమొనరించెనఖిలజగము, వనజజండు నిజచ్ఛాయశవలన మఱియు.

సీ. తామిస్ర ముననంధతామిస్ర మునదమ, మునమోహనమ మహామోహనంబు
ననునంచమోహరూపాత్మక మైనయ, విద్యఁ బుట్టించి యశ్వేధఁ దనకు
నది తమోమయదేహ శ మని మది రోసి త, తనవు విసర్జించె శ ధాతృముక్త
దేహంబు సతతక్షుర తృప్తల కావాస, మును రాత్రిమయము నశయ్యెను దలంప

తే. నందులోయతరక్షస్సులన జనింప, వారి కప్పుడు తుత్తవల్లవఱలఁ గొంద
తాచతుర్ముఖ భక్షింత శ మనిరి కొంద, అతని రక్షింత మని తగనాడి రంత.

వ. ఇట్లు వలుకుచు భక్షించువార లయి ధాతసన్నిధికిం జనిన నతండు భయవిహ్వ
లుండై యేను మీజనకుండను మీరలు మత్పుత్రులరు నన్న హింసింపకుం
డనుచు మా మాజక్షిత రక్షిత యనుశబ్దంబులు వలకం దన్నిమి త్తంబున వార
లకం గ్రమంబున యతరక్షోనామంబులు ప్ర కటంబు లయ్యె వెండియంబ్రభా
విభాసితం బైనయొక్క కాయంబు ధరియించి సత్త్వగుణగరిష్ఠులుం బ్రభావం
తులు నగుసుపర్వలం బ్రముఖులంగా సృజించి తత్ప్రభామయగాత్రవిసర్జనం
బు నేసిన నది యహోరూపం బై దేవతాళికి నాశ్రయం బయ్యె మఱియు జఘ
నంబువలన నతిలోలుపులైనయసురలం బుట్టింప వార (లతికాముకు లగుటంజేసి
య)య్యజునిం జేరి మిథునకర్మం బపేక్షించిన విరించి నగుచు నిరజ్వలయినయసు
రులు దనవెంటం దగులం బఱచి ప్రపన్నార్తిహారుండును భక్తజనానురూపసం
దర్శనుండును నైననారాయణుం జేరి తత్పదంబులకుం బ్రణమిల్లి యిట్లనియె.

క. రక్షింపుము రక్షింపు ము, పేక్షింపక వినుతనిఖిలశబ్దందారక వి

శ్వక్షేమంకర విను మిటు, దక్షత నీయాజ్ఞ నేను శ దల నిడి వరుసన్.

724

తే. ఈ ప్రజాసృష్టికల్పనం బే నొనర్ప, నందుఁ బాపాత్ములైనయీయసురులిపుడు

నను రమింకంగ డాయ వచ్చినఁ గలంగి, యటకు వచ్చితి ననుఁగావు శ మిద్ధ చరిత.
 వ. అనియ నుం గాక లోకంబువారలకుం క్లేశంబు నొనరింపం క్లేశంబునం బొందిన
 వారల క్లేశంబు లపనయింపను నీవ కాక (యితరులు గలచే)యని స్తుతియించినఁ
 బద్మజుకార్పణ్యం బెఱుంగ నవధరించి వివిక్తాధ్యాత్మదర్శనండుగుచుఁగమలసం
 భవ భవద్భోరతనత్యాగంబు నేయుమని యానతిచ్చిన నతండు నట్ల చేసె నంత
 నదియును. 726

సీ. నవ్యకాంచనరణ్యస్మణినూపురారావ, విలసితపాదారశవిందయుగళ
 కాంచీలపసంకలితదుకూలవ, శ్రుస్ఫారపులిననితంబబింబ
 రాజితాన్యోన్యకర్కశపీనకరికుంభ, పృథుకుచభారకంఠపితవలగ్న
 మదిరారసాస్వాదశ్రమదవిఘూర్ణితచారు, సితనవవికచరాశ్రవనయన
 తే. యశరపక్షాష్టమి శశాంశకాశనిటల, మదవదలికులరుచిరోప్రమానచికుర
 లలితచంపకకుసుమవిలాసనాస, హాసలీలావలోకన శ యబ్జపాణి. 727

క. అనఁ దగి సంధ్యారూపం, బున లలనారత్న మవుడు శ పుట్టిన దానిం
 గనుఁగొని దానవు లుఁగూ, హన మొగిఁ గావించి యలికి శ రందఱుఁడమలోన్.

క. ఈ సౌకుమార్య మీవయ, నీ సౌందర్య క్రమంబు శ నీధైర్యంబు
 నీ¹సౌభాగ్య విశేషము, నేనతులకుఁ గలదు చూడకనిది చిత్ర మగున్. 729

చ. అని వెఱఁ గంది యద్దనజు శ లందఱు ని ట్లని రీతలోదరిం
 గని మన మంతనుండియును శ గముకవృత్తిఁ జరించు చుండఁగా
 మనయెడ దీనిచి త్తమున శ మక్కవ లేమికి నేమిహేతువో
 యని బహుభంగులం బలికి శ రాప్రమదాకృతి యైనసంధ్యతోన్. 730

వ. ఇ ట్లనిరి. 731

క. ఓ కదళీస్తంభోరువ, యేకల మేజాడదానశవెవ్వరిసుత వి
 శ్లేకాంతంబున నిచ్చట, నేకారణమానఁ జరించె శ డెఱిగింపు తగన్. 732

క. భవదీయచారురూప, ద్రవిణలసత్పుణ్యభూమిఁ శ దగుమోహమునం
 దవిలినదుర్భరులను మముఁ, గవయపు పుష్పాస్త్రిబాధ శ ఘన మయ్యెఁ గదే.

వ. ²అని యంత. 734

సీ. గురుకుచభారసంకుచితావలగ్నంబు, దనరారునాకాశతలము గాఁగ
 లలితపల్లవపాణితలమునఁ జె నొందు, చెండు పతత్పలంఠగుండు గాఁగ
 సలలితనీలప్రేశలపృథుధమ్మిల్ల, బంధంబు ఘనతమఃపటలి గాఁగఁ
 బ్రవిమలతరకాంతశభావవిలోకన, జాలంబు దారకాశసమితి గాఁగఁ

తే. గడఁగి మైపూత సాంధ్యరాగంబు గాఁగ
 నంగనాకృతి నొప్పుసంధ్యావధూటిఁ

గదిసి మనముల మోహంబు శ గడలుకొనఁగ

నసురు లందఱుఁ గూడి యి శ ట్లనిరి మఱియు.

735

క. వెలయఁగఁ బద్మం బేక, స్థలమ ననే యొప్పుఁ గాని శ త్వత్పదపద్మం

బిల బహుగతుల ననేక, స్థలములఁ దనరారుఁ గాదె శ తిరుణాబ్జముఖ.

736

క. అని దనుజులు దమమనముల, ననురాగము లుప్పతిల్ల శ నందఱు నాసం

ధ్యను బట్టికొనిరి వసజా, సనుఁ డప్పుడు హృదయమందు శ సంతస మందెన్ . 737

క. సరసిజభవుఁ డయ్యెడఁ దన, కర మాఘాణింప నపుడు శ గంధర్వులు న

పురసలుఁ బుట్టిరి ధాతయఁ, బరువడి నాత్మీయతనువుఁ శ బాసిన నదియన్ . 738

వ. చంద్రికారూపంబైనఁ దద్దాత్రంబు (విశ్వావసుపురోగము లగు) గంధర్వాపురో

గణంబులు గైకొనిరి వెండియుం గమలగర్భండు తంద్రోన్మాదజృంభికానిద్రా

రూపం బైనశరీరంబు దాల్చి పిశాచగుహ్యకసిద్ధభూతగణంబులం బుట్టించిన

వారలు దిగంబరులు ముక్తకేశులు నమునం జూచి ధాతలోచనంబులు ముకు

ళించి తద్దాత్రంబు విసర్జనంబు గావించిన నది వారలు గైకొనిరి వెండియు

నజుండు దన్ను నన్నవంతునిఁ గాఁ జింతించి యదృశ్యదేహుం డగుచుం బిత్త

సాధ్యగణంబులం బుట్టించిన వారలు దమ్మఁ బుట్టించినయదృశ్యశరీరంబునకుం

గార్యం బగుదేవభాగంబుఁ గైకొనినం దత్కారణంబునం బిత్తసాధ్యగణంబుల

నుద్దేశించి శ్రాద్ధంబుల హవ్యకన్యంబు లాచరింతురు మఱియును. 739

సీ. సజ్జనస్తుత పను శ చతురతఁ బంకిజా, సనుఁడు దిరోధానశక్తివలన

సరసిద్ధవిబుధకిన్నరులను బుట్టించి, తవిలి వారికిఁ దిరోధాననామ

ధేయ మైనట్టియాదేహంబు నిచ్చెను, వెండియు భారతీవిభుఁడు దనకుఁ

బ్రతిబింబ మగుశరీరము నఁ గిన్నరులఁ గిం, పురుషులఁ బుట్టింపఁ బూని వారు

తే. ధాతృ పతిబింబదేహముల్ శదాల్పివరుస, నిద్దటిద్దఱు గవగూడి శ యంశలొదవ

బ్రహ్మపర మైనగీతముల్ శవాడు చుండి, రంతఁ ఒంకజసంభవుఁ శ డాత్మలోన.

క. తనసృష్టి వృద్ధి లేమికి, గనలుచు శయించి చింతఁ శ గరచరణాదుల్

గోనకొని కడలింపఁగ రా, లిసరోమము లుగ్రకుండలివ్రజ మయ్యెన్. 741

క. వసజజుఁడు దన్నుఁ గృతకృత్యునిఁ గా భావించి యాత్మఁ శ దుష్టి వహింపఁ

మనమున నిఖిలజగత్సా, వను లగు¹మనులం ద్రిలోకవరుల సృజించెన్. 742

సీ. పుట్టించి వారికిఁ శ బురుషరూపం బైన, తనదేహ మిచ్చినఁ శ దగిలివారు

గనుఁగొని మన్ను పుట్టినవారిఁ గూడి యా, వసజసంభవున కి శ ట్లనిరి దేవ

యఖిలజగత్సృష్ట శ వైననీచేతఁ గా, వింపంగఁబడినయ్యా²వితతసుకృత

³మాశ్చర్యకరము యజ్ఞాదిక్రియాకాండ, మీమనుసర్గ మం శ దీడ్య మయ్యెఁ

1. బ్రహ్మణ్యముఖ్యవరుల. 2. మాశ్చర్యకర మయ్యె. 3. నందు యజ్ఞాదిక్రి, యాకాండ మిది నిశ్చయంబు నొందె.

తే. దధవిర్భాగముల మాకుఁ శ దవిలి జహ్వా
లందు నాస్వాసనములు సేయంగఁ గలిగె
ననుచు మనముల హర్షంబు శ లతీశయిల్ల
వినుతి సేసిరి భారతీవిభుని మఱియు

743

వ. వరతపోయోగవిద్యాసమాధియుక్తం బగుచు ఋషివేషధరుండునుహృషీకాత్ముం
డునునైఋషిగణంబులంబుట్టించి సమాధియోగైశ్వర్యతపోవిద్యావిరక్తియుక్తం
బగునాత్మీయశరీరాంశంబు వారికిం గ్రమంబున నొక్కొక్కనికి నిచ్చె ననిమైత్రే
యండు సెప్పిన విని విదురుడు ఒరమానందంబునం బొంది గోవిందుచరణార
విదంబులు డెందంబునం దలంచి వెండియు మైత్రేయునిం జూచి యిట్లనియె.

సీ. మననాథ స్వాయంభు శ వసుమనువంశంబు, పరమసమ్మతము శప్రదు తలంపఁ
గొనకొని తద్వంశమున విధునక్రియఁ, జేసి ప్రజావృద్ధి శ జెప్పి తీవు
అదియును గాక స్వామంభునమనువుకు, బూని ప్రియవ్రతోత్తానపాదు
లనునంజనులు గల శ రంటివి వారు స, పద్వీపవతి యెనఁధాత్రి నెల్ల

తే. ధర్మమార్గంబు లేమియుఁదప్పకుండ, ననఘులై యెట్లు పాలించిరయ్య వారి
చరిత మెల్లను సత్కృపానిరతబుద్ధి, నెఱుంగ వినిపింపునాకు మునీంద్రచంద్ర.

వ. అదియునుంగాక తన్మనువుత్రియు యోగలక్షణసమేతయు నగుదేవహూతియును
కన్యకారత్నంబును స్వాయంభువుండు గర్ధమునకు నేవిధంబునఁ బెండ్లిచేసె నా
దేవహూతియందు మహాయోగి యయినకర్దముండు ప్రజల నేలాగునం బుట్టించె
నదియునుం గాక కర్దముండు రుచి యనుకన్యను దక్షప్రజాపతికి నిచ్చె నని
చెప్పితి వారుచియందు నమ్మహాత్ముం డీశ్వస్తి యేలాగునం బుట్టించె నవి యన్ని
యుం బలియ నాసతీయవలయు నని యడిగిన విదురునకుమైత్రేయుం డిట్లనియె.

—కర్దముండు భగవదనుజ్ఞ వడసి దేవహూతిని పెండ్లియాడుట. —

క. విను మనఘ కృతయుగంబున, మనినాథుం డయినకర్దముండు ప్రజల సృజిం
పను వనజసంభవునిచేత నియుక్తుం డగుచు మది ముగ్ధము సంధిల్లన్. 747

తే. ధీరగుణుండు సరస్వతీతీరమందుఁ, దవిలి పదివేలదిన్యవ్రత్సరము లోలి,
దపముసేయుచునొకనాఁడుశ్రవసమాధి, నుండి యేకాగ్రచిత్తుడై నిండువేళ్ళ.

క. వరదుఁ బ్రసన్న మనోరథ, వరదానసుశీలు సమరవంద్యు రమేశుఁ
దురితవిమారు సుదర్శన, కరు బూజించిన నతండు శ కరుణాకరుఁ డై. 749

వ. అంతరిక్షంబునం బ్రత్యక్షం బైన. 750

సీ. తరణిసుధాకర¹కిరణసమంచిత, సరసీరుహోత్పలశ్రద్ధిలాసుఁ
గంకణనూపురశ్రైవేయముద్రికా, హరకుండలకీరీటాభిరాముఁ
గమనీయసాగరకన్యకాకొస్తుభ, మణిభూషణోద్భాసమానవక్షు

- సలలితదరహాసశచంద్రికాధవళిత, చారుదర్పణవిరాజత్కపోలు
తే. శంఖచక్రగదాపద్మశ చారుహస్తు, నలికులాలకరుచిభాస్వరలికఫలకుః
బీతకాశేయవాసుః గృహతరంగి, తస్మి తేక్షణుః బంకజోదరుని హరిని. 751
- వ. మఱియు శబ్దబ్రహ్మశరీరవంతుండును సదాత్మకుండును జ్ఞానేక వేద్యుండును వైన
తేయాంసవిన్యస్తచరణారవిందుండును నయినగోవిందునిఁ గనుంగొని సంజాత
హర్షలహరీపరవశుండును లబ్ధమశోరధుండును నగుచు సాష్టాంగదండప్రణా
మంబు లాచరించి తదనంతరంబు. 752
- క. ముకుళితకరకమలుం డయి, యకుటిలసద్భక్తిపరవశాత్మకుఁ డగుచున్
వికచాంభోరుహలోచను, నకు నిట్లనియెం దదానశనముఁ గనుంగొనుచున్. 753
- సీ. అబ్జాక్ష సకలభూతాంతరాత్ముఁడ వనఁ, దనరు చుండెడిభవద్రదర్శనంబుఁ
దలకొని సుకృతసత్ఫలభరితంబు లై, నట్టియనేకజగన్మానుసరణిఁ
బ్రకటయోగక్రియాభ్యాసనిరూఢు లై, నట్టియోగీశ్వరు శ లాత్మ నిచ్చ
యింతురు యోగీశ్వరేశ్వర యే భవ, త్పదారవిందసంధదర్శనంబు
- తే. గంటి భవవార్ధిఁ గడవంగఁగంటి మంటిఁ, గడఁగి నాలోచనంబులకలిమి నేడు
తనిలి సఫలత నొందె మూఢవ ముకుండ, చిరదయాకార నిత్యలక్ష్మీవిహార.
- వ. అదియునుం గాక దేవా భవదీయమాయూవిమోహితు లై హతమేధస్కు లై
సంసారపారావారోత్తారకంబు లైనభవదీయపాదారవిదంబులు దుచ్చవృత్తి
కాము లయి సేవించి నిరయగతు లైనవారికిం దత్కామయోగ్యంబు లగు
మనోరథంబుల నిత్తు వట్టిసకాము లైనవారి నిందించునేనుచు (గృహమేధధేను
పునశేషమూలయుం) ద్రివర్గకారణయు సమానశీలయునయినభార్యం బరిణయం
బుగా నపేక్షించి కల్పతరుమూల (సదృశ)ంబు లైనభవదీయపాదారవిదంబులు
సేవించితి నయిన నొక్కవిశేషంబు గలదు విన్నవించెద నవధరింపుము బ్రహ్మాత్మ
కుండ వయినభవద్వచస్తంత్రీనిబద్ధు లై లోకులు కామహతు లైరఁట యేచును
వారల ననుసరించినవాడ నై కాలాత్మకుండ వైననీకు నభిమతం బగునట్లుగాఁ
గర్మమయం బైనభవదాజ్ఞాచక్రంబు ననుసరించుటకుఁ గాని మదీయకామంబు
కొఱకుఁ గాదు భవదీయమాయూవినిర్మితంబును (1 గాలాత్మకభూరి వేగసమాయు
క్తంబును నక్షరంబును నైనబ్రహ్మంబునందు భ్రమణశీలంబును) నధిమాససమేత
త్రయోదశమాసారంబును షష్ట్యత్తరశతత్రయాహో రాత్రమయపర్వంబును
ఋతుషట్కసమాకలితనేమియుం జాతుర్కాశ్యత్రయవిరాజితనాభియు నపరమిత
క్షణలవాదిపరికల్పితపత్తికోభితంబునుం గాలాత్మకభూరివేగసమాయుక్తంబును
నైనకాలచక్రంబు సకలజీవనికరాయుర్గ్రసనతత్పరం బగుంగాని కామాభిభూత
జనానుగతపశుప్తాయు లగులోకుల విడిచి భవపరితాపనివారణకారణం బయిన

1. 'బ్రహ్మాత్మకంబును' అని వ్రాతప్రతులు.

భవదీయచరిణాతపత్రచ్ఛా గూసమాశ్రయం తై తావక్సగుణకథాసుధాస్వాదన
రుచిరిలహరీః రసితనకలజ్జహాధక్తు తై నభగవద్భక్తజనాయుర్హ రణసమర్థంబు గా
కుంఘ నని వెండియు. 755

మ. అనఘా యొక్కండ వఱ్ఱు నాత్మకృతమానూజాతసత్త్వాదిశ
క్తినికాయస్థితి నీజగజ్జననవృద్ధికో ధ హేతుప్రభా
వనిరూఢిం దగు దూర్ణనాభిగతి విశ్వస్తుత్య సర్వేశ నీ
ఘనలీలామహిమార్ణవంబుఁ గడవంగ గా వచ్చునే యేరికిన్. 756

వ. దేవా శబ్దాదివిషయసుఖకరం బగురూపంబు విస్తరింపం జేయు పెల్ల సప్తదను
గ్రహారంబుగాని నీకొఱకుం గా చాత్మీయమాయాపరివ ర్తితలోకతంత్రంబు గలిగి
మదీయమనోరథసుధాప్రవృత్తి వైననీకు నమస్కరించెద. 757

మ. అని యిబ్బంగి నుతించిరెన్ విని సరోజాక్షుండు మోదంబునన్
వినతానందనకంధరోపరిచరః ద్విభ్రాజమానాంగుఁడు
న్ననురాగస్మితచంద్రి కాకలితశోభాలోకుండు నై మునీం
ద్రునిఁ గారుణ్య మెలర్పఁ జూచి పలికెన్ శ రోచిష్టుఁ డై వేల్కిడిన్. 758

క. మునివర యేకోరిక నీ, మనమునఁ గామించి నను సకమందితభ క్తిన్
నెనరునఁ బూజించితి నీ, కనయము నాకోర్కి సఫల శ మయ్యెడుఁ జుమ్మా. 759

వ. అని యాన తిచ్చి ప్రజాపతిపుత్త్రిండును సమ్రాట్టును నైనస్వాయంభువమనువు
బ్రహ్మవ ర్తదేశంబునందు సప్తార్ణవమేఖలామండితమహీమండలంబుఁ బరిపాలించు
చున్నవాఁ డమ్మహాత్ముం ¹డపరదివసంబున నిందులకు శతరూప యనుభార్యా
సమేతుం డై భర్తృకామ యగుకూతుం దోడ్కొని భవదీయసన్నిధికిం జను
దెంచి నిను ననుకూపనయశ్శీలపంకల్పగుళాకర యైనతనపు త్రిం బరిణయంబు
గావించు భవదీయమనోరథంబు సిద్ధించు నను జిత్తంబున సంస్మరించు మండు
నమ్మనుకన్య నిను వరించి భవద్వీర్యంబువలన సతిసౌందర్యవతు లమునకన్యలం
దొమ్మండ్రం గను నాకన్యకానవకంబునంరు ముందులు పుత్రోత్పాదనంబులు
సేయంగలరు నీవు మదీయశాసనంబులు ధరియించి మదర్పితాశేషకర్ముండవగుచు
నై కాంతికస్వాంతంబున భూతాధిపదానదయాచరితజ్ఞాని వై నాయందు జగం
బులు గల వనియు నీయందు నేఁ గల ననియు నెఱింగి సేవింపుము చరమకాలం
బున ననుం బొందఁగలవు భవదీయవీర్యంబువలన నేచు నీభార్యగర్భంబుఁ బ్రవే
శించి మత్కళాంశంబునఁ (బుత్తుండ నై) సంభవించి నీకుం దత్వసంహితనుప
న్యసెంతు నని జనార్దనుండు గర్దమున కెఱిగించి యతండు గనుంగొను చుండ
నంతర్హితుం డై. 760

చ. అతులసరస్వతీసరిదురదంచితబాలరసాలసాలశో

1. డ ప్లుండి యందులకు.

- భీతతటతుంగరంగ మగుబిందుసరంబు వినిర్దమించి యం
చితగరుడవరోహణము & సేసి తదీయగరత్ప్రభూతరు
కృత్తితివిలక్షణక్రమవిశ్రాజితసామము వించ మోది యై. 761
- చ. అరిగె వికుంఠధామమున & కంత సకామనుఁ డైనకర్దముం
డరయ విమోహి యై మనమునందలిముందటవచ్చుకోరికల్
పిరిగొనుచుండఁ దత్త ణమ & బిందుసరంబున కేగి యిందిరా
వరుఁ దలపోయు చుండె జననంద్యుఁడు భక్తినితాంతచిత్తుఁ డై. 762
- వ. అంత స్వాయంభువుండు గనకరథారూఢుం డగుచు నిజభార్యాసమేతుఁడై భర్త
వాంఛాపర యైనపుత్రికం దోడ్కొనుచు నిజతనూజకుం దగినవరు నన్వేషిం
చుచు భువనంబునం గలయం గ్రుమ్మరి యెందునుం గావక వచ్చి వచ్చి. 763
- ఉ. ముందటఁ గాంచె నంత బుధఃముఖ్యుఁడు విష్ణుఁడు గర్దమున్ దయా
నంద మెలర్పఁ జూడ నయనంబుల రాలినబాష్పముల్ ధరన్
బిందువు లై వెసం వొరగి & పేర్చి సరస్వతిఁ జుట్టి పాటుటన్
బిందుసరోవరం బనెడిపేరఁ & దనర్చినపుణ్యాతీర్థమున్. 764
- ఉ. అందుఁ దమాల సాల వకు & శార్జున నింబ కదంబ పాటలీ
చందన నారికేళ ఘనశసార శిరీష లవంగ లుంగ మా
కంద కుచందన క్రముక & కాంచన బిల్వ కపిత్థ మల్లికా
కుంద మధూక మంజులనిఁకుంజములం దనరారి వెండియున్. 765
- క. పరిపక్వఫలభరానత, తరుశాఖానికరనివసితస్ఫుటవిహారో
త్కరబహుకోలాహలరవ, భరితదిగంతములు గలిగి & భవ్యం బగుచున్. 766
- క. అతినిశితచంచుగళిన, క్షతనిర్దలపక్వఫలరసాస్వాదనమో
దితరాజశుకవచోర్థ, శ్రుతిఘోషము సెలఁగ శ్రవణశుభవం బగుచున్. 767
- క. లలితసహకారపల్లవ, కలితాస్వాదనకషాయకంతవిరాజ
త్కలకంతపంచమస్వర, కలనాదము లుల్లసెల్లఁ & గడు రమ్యము లై. 768
- క. అతులతమాలమహీజ, ప్రతతిక్షణజాతజలదప్రరిశంకాంగీ
కృతతాండవభేలనవిల, సితసింఘవిభాసిబాలశిఖసేవ్యం బై. 769
- క. కారండవ జలకుక్కుట, సారస బక చక్రపాక & మట్టద హంసాం
భోరుహ కైరవ నవక, హార పిరాజితసరోయహాకరి యుత మై. 770
- క. కరి పుండరీక వృక కా, సర శశ భల్లూక హరిణ & చమరీ హరి సూ
కర ఖడ్గ గవయ వలిముఖ, శిరభ ప్రమాఖోగ్రవన్యసత్త్వాశ్రయ మై. 771
- వ. ఒప్పునప్పరమతాపసోత్తమునియూ శ్రమంబుఁ గనుంగొని మితపరిజనంబులతో
డం జొచ్చి యందు. 772
- సీ. అంచితబ్రహ్మచర్యవ్రతయోగ్య మై, విలసిల్లునునతపోవృత్తిచేత

- దేహంబు రుచిరసంగదీ పమై చెలువొందఁ, గడుఁ గృశీభూతాత్మకాయుండయ్యు
నలినోదరాలాపనవసుధాపూరంబు, స్తోత్రాంజలాల, ద్రావి శ చొక్కి- యన్న
కతనఁ గృశీభూతకాయుండు గాక జటావల్కలాజనశ్రీ వెలుంగఁ
- తే. గమలపత్రవిశాలనేత్రములు దనర, నలినసంస్కారసంచితానర్హనూత్న
రత్నమును బోలియన్నకర్ణమునిఁ జూచి, భక్తివత్సనువెఱుగఁదత్తాదమాలకు.
వ. ఇట్లు వందనంబు గావించినం గర్హముండు దనగృహంబునకు విందె, చనుదెంచిన
యమ్మనువు నాదరించి యర్ఘ్యపాద్యాదివిధులం బరితుష్టునింగావించిపుర్రోక్షం
బైనభగవదాదేశంబు సంస్మరించి స్థాయంభువున కిట్లనియె. 774
- సీ. వరగుణాకర భగవద్భక్తియుక్తుండ, వైనత్సదీయప్రర్థన మెల్ల
శిష్టపరిగ్రహదాప్తునిగ్రహమాల, పాటకుఁ గదా పుణ్యపురుష మణియు
వసజహితాహితవహ్నిసమీరవై, వస్వతచ్ఛార్ధిపశనాసనాత్మ
కుండవు హరిస్వరూపుండ వైననీకును, మానితభక్తి నమస్కరింతు
- తే. ననఘ నీ విష్ణు డే నేమియఁజలలోక, జైత్ర మగుహేమమణిమయస్యందనంబు
నెక్కి కోదండపాణి వై యుద్ధసైన్య, పదవిఘట్టనచే భూమితభాగ మగల, 775
- మ. తరణింబోలెఁ జరింప కున్న ఘననిర్ద్రం బొంది 1యెందేని భూ
వర పద్మోదరకల్పితంబు లగునీవర్ణాశ్రమోదారవి
స్తరపాథోనిధిసేతుభూతమహిమాచారక్రియల్ దప్పి సం
కర మై చోరభయంబునన్ నిఖిలలోకంబుల్ నశించం జుమీ. 776
- వ. అసి పలికి భవదాగమనంబునకు నిమిత్తం బెయ్యది యనవుడు సమాహితసకల
నిత్యకర్మానుష్ఠానం డైనమనీంద్రునకు స్వాయంభువుం డిట్లనియె. 777
- క. సరసిజగద్భుండు దనచే, విరచిత మైనట్టివేదవితతుల నెల్ల
ధర వెలయించుటకై బుధ, వర మిమ్ముం దనమ ఖంబునలన సృజించెన్. 778
- క. దురితస్వరూపపాప, చ్చరపేడం బొంద కుండ శ సకలక్షోణి
బరిపాలించుట కై మఱు, నరవింశభవుండు భుజమునలందు సృజించెన్. 779
- క. నెఱి నట్టిజలజభవునకఁ, 2గరి మంతఃకరణగాత్రకము లై నగుసం
బరఁగిన బ్రహ్మక్షత్రిము, లరయ రమాధీశ్వరునకు 3 నననీయంబుల్ 780
- వ. కావున హరిస్వరూపుండ వై దుర్జనదుర్దర్శనుండ వయిన3నిను గనుట మదీయ
భాగ్యంబున సిద్ధించె భవత్పాదకంజకింజల్కపుంజరంజితం బైనమదీయమస్తకం
బును దావఃవచనసుధాపూరితంబు లైన శ్రవణంబులును మంగళాకరిత్వంబున
సాఫల్యంబునం బొందె నేను గృతార్థుండ నెఱి గుహితృన్నేహదఃఖిపరిచ్ఛి
న్నాంతఃకరణుండ (నై సకలదేశభిమణున్నుండ) నయిననానన్నపం బవధరింపు
మని యిట్లనియె. 781

- మ. వరయోగీశ్వర దేవహూతి యనునీవామాక్షీ మత్స్యత్రిదా
వరలావణ్యగుణాధ్యక్ష వినియ న్నెవ్వార్థ మది గోర కా
తర యై నారదఃపంపునన్ మిమ వంశతు న్నంచ నేతెంచ నీ
తరుణీభిక్ష బరిగ్రహింపుము శుభోదా త్తక్రియాలోలతన్. 782
- క. అమలినగృహమేధికక, ర్మములకు ననురూపగుణవిశ్రాజితశీల
క్రమములఁ దనరినతరుణిం, బ్రహ్మదమన వరింపుమయ్య శ భవ్యచరిత్రా. 783
- క. అనఘ విరక్తుల కై నం, దనయంత లభించుసౌఖ్యతేతి వర్జింపం
జన దలు కాముకులకు న, బి్బిన మానదురే లభించుక్రియసౌఖ్యంబుల్. 784
- క. వినము ఫలారంభుఁడు గృప, యని నడిగినఁ దనయశంబునం దగమానం
బును జెడుఁ గావున నీవును, నెనయ వివాహేచ్ఛఁ దగులు¹తెఱిగి యిచటికిన్.
- క. చనుదెంచితి మస్మ త్ప్రార్థనఁ, గైకొని మత్తనూజఁ శ దగ వరియింపుం
డన మని స్వాయంభువునిం, గనుగొని మరలంగఁ బలికెగడుమద మొప్పన్.
- నీ. అనఘ నీచేత నశనన్యదత్తముగఁ బ్రతిష్ఠితం బైనయీశతీవజ్రోడి
కమనీయరూపరేఖావిలాసంబుల, మానితలక్ష్మీసమాన యగుచు
నొకనాటిరాత్రియం శ దుడురాజచంద్రికా, ధవళితనిజసౌధతలమునందు
మహిత²హిరణ్మయమంజరశోభిత, చరణయై నిజసఖ్యసహిత యగుచుఁ
తే. గందుక క్రీడఁ జరియింప శ గగనమందు, వరవిమానస్థుఁ డగుచు విశ్వావసుండు
నాఁగఁదనరినగంధర్వనాయకుండు, తరుణిఁ జూచి విమోహియైధరణిఁ బడియె.
- తే. పుండరీకాక్షు నెఱుఁగనిపురుషపశువు, లీతలోదరిఁ బొడగాన శ రేమి సెప్ప
నట్టికొమరాలు భాగ్యోదయమునఁ దాన,వచ్చి కామింపనొల్లని,వాఁడుగలఁడె.
- క. ఈ కన్యారత్నమునకు, నాకును గుణరూపవ ర్తనఁబలయెడ నా
లోకింప సమమ కావునఁ, గైకొని వరియింతు విగతకల్మషవృత్తిన్. 789
- క. విమలాత్మ దీని కొకసమ, యము గల దెఱిగింతు విను గుణాకర యగునీ
రమణికి నపత్యపర్యం, తము వర్తింపుదు గృహస్థధర్మక్రియలన్. 790
- ఆ. అంతమీఁద విష్ణునాజ్ఞయాదలఁ దాల్చి, శమదమాదియోగసరణిఁ బొంది
సన్నయించువాఁడ శ జలజనేత్రునివాక్య, కారణమునఁజేసి శ ధీరచరిత. 791
- క. శ్రీవిభునివలన నీలో, కావళి యుదయించుఁ బెరుగు శ నడఁగును విను రా
జీవభవాదుల కతడే, భూవర నిర్మాణహేతుభూతుం డరయన్. 792
- వ. అది గావున నమ్మహాత్మునియాజ్ఞోలంఘనంబు సేయ రా దని కర్దముండు వలికిన
విని స్వాయంభువుండు నిజభార్య యైనశతరూపతలంపును బుత్రి యైన దేవ
హూతిచిత్తంబును నెఱింగినవాఁడై మునిసమయంబున కియ్యకొని ప్రహృష్టహృ
దయుం డగుచు సమంచితగుణగణాధ్యం డయినకర్దమునకు దేవహూతిని విధ్యు

- కృష్ణకారంబున వివాహంబు నేర్పించె. వదనంతరంబ శతరూపయునుబారిబర్హ
సంజ్ఞకంబులై నవివాహోచితదివ్యాంబరాభరణంబులు దేవహూతికర్తముల కొ
సంగె నివ్వెడంబుననిజకులాచారసరణింబరిణయంబుగావించివిగతచింతాభరం
డై స్వాయంభువుండుదుహితృవియోగవ్యాకలితచిత్తుం డగుచుఁ గూతుం గొంగి
లించుకొని చుబుకంబుఁ బుడుకుచుఁ జెక్కిలిముద్దుగొని శిరంబు మూర్కొని ప్రే
మాతిరేకంబున బాష్పధారాసి కమ స్థకంజేసి తల్లి పోయినచ్చెద నని చెప్పికర్త
మనిచేత నామంత్రితుండై నిజభార్యసమేతుండై రథంబెక్కి సవరివారుండై.
- చ. తరళతరంగవీచిసముద్రదండతబిందుపరస్పరస్యతీ
సరిదరవిందతుందిలలశన త్తరుకీరనివాససన్మనీ
శ్వరనికరాశ్రమాకలితశసంపదం గనుఁగొంచు వేడ్కము
ప్పిరిగొన నేగె నాశ్మపుటశబ్దనవిస్ఫుటమార్గవ ర్తియై. 794
- వ. ఇట్లు సనిచని బ్రహ్మవర్మదేశంబునందు. 795
- సీ. ఎందేనిఁ దొల్లి లక్ష్మీశుండు యజ్ఞసూక్తరమూర్తిఁ గైకొని శ సరభసమున
నొడలు జాడించినఁ శ బుడమిపై రాలిన, రోమజాలంబులు శ రుచిరహరిత
వర్ణ మై పాలు పారువరకశకాశమ, యంబును యజ్ఞక్రియాకలాప
యోగ్యంబు నై చాల నొప్పారి బృద్ధిస్సు, సంభవించిన దాన శ సకలఋషులుఁ
తే. గ్రతువులొసరించితద్విఘ్నకారులైన, యసురులను ద్రుచిరట్లస్వాయంభువుండు
విష్ణుఁడరముగ నుఖముగావించి రుచిర, మేధఁజెలువొందె నట్టియాశ్రమీయపురము
క. డాయం జనఁ బరజనములు, పాయనములు దెచ్చియిచ్చిబహుగతుల నుత్తుల్
సేయఁగ మంగళితుర్యము, లాయతగతి మొరయఁ జొచ్చె శ సంతఃపురమున్.
- వ. ఇట్లు ప్రవేశించి తాపత్రయోపశామకం బగుభగవద్భక్తి వృద్ధి బొందించుచుఁ
బుత్తమిత్రకళ త్రసుహృద్బాంధవసహితుం డై పరమానందంబున. 798
- మ. అతిభక్తిం బ్రతివాసరంబును హరిశ్వాసంగుం డై మాధవాం
కితగంధర్వవిపంచికాకలితసం శ గీతప్రబంధానుమో
దితుం డై యిష్టవిభూతులందు ననురక్తిం జెంద కేప్రొద్దున
చ్యుతసేవైకపరాయణుం డగుచు నస్తోత్రప్రభావోన్నతిన్. 799
- మ. హరిపాదాంబురుహద్వయార్పితతులశ్వామోదముం గొంచుఁ ద
చ్చరితంబుల్ దలపోయచుం బొగడుచుం శ జర్పించుచున్ విచుఁ ద
త్పరిచర్యావ్యతిరిక్తసంసరణసద్ధర్మార్థకామంబులం
పరిభూతంబులఁ జేసి మోక్షపదసంప్రాప్తికియారంభుం డై. 800
- క. నిగమార్థగోచరుం డనఁ, దగ హరిచరితప్రసంగతత్పరచిత్తుం
డగునతనికి ¹మన్వంతర, మగుయామము లొగి నయాత్యయామము లయ్యెన్.

- సీ. వెండియు నమ్మేటివిష్ణుమంగళకథా, కర్ణ నధ్యానానుగ్రహనతులు
సలపుచు దా స్వప్నరజాగ్రతుషువులఁ, కలిగించి యాపణ్యతముడు దాను
జక్రిదాసుఁడు గాన న శారీరమానస, దివ్యమానుషభాసికవ్యధును
దగులక సన్మునీంద్ర శ్రేణి¹తోఁగూడఁ దనరునర్హాశ్రమధర్మగతులు .
- తే. దప్ప కుండంగ నడపుచుఁ ర దగలి సర్వభూతహితవృత్తి నశులవిఖ్యాతలీల
నేకసన్తతియుగము లస్తోకచరితుఁ, డగుచు వర్ధించె సమ్మోద ర మతిశయిల్ల .
- క. అసి యమ్మనుచరితము విదు,రున కమ్మై త్రేయమునివరుఁడు దయతోడ²
వినిపించి కర్దమునికథ, దనరఁగ నెఱిగింతు నని మురదంబునఁ బలికెన్. 803

... కర్దవప్రజాపతి యోగభావంబుచే విమానంబు గల్పించి భార్యతోఁ గూడ

దాను విహరించుట. ...

- వ. ఇట్లు స్వాయంభువుండు దేవహూతిం గర్దమునికి వివాహంబు సేసి మరలి చనినం
దదనంతరంబ దేవహూతియుఁ బతిభక్తి గలిగి భవునికి భవాని పరిచర్య సేయు
చందంబునఁ బతియ తనకు నేనుగడయుం గానెఱింగి యమ్మనీంద్రునిచిత్తవృత్తి
కొలఁది దినదినంబునకు భక్తితాత్పర్యస్నేహభయంబులు రెట్టింపం బ్రయశు
శ్రుషణంబులు గావించుచు ననూనతేజోవిరాజిత యగుచుఁ గామక్రోధదంభ
లోభాదిగుణవిరహిత యై శరీరశుద్ధి వహించి చతురసౌహార్ద స్నేహంబులు గలిగి
పతియ దైవంబుగా భావించి మృదుమధురవచనరచన యై పతిభక్తి యేమటక
నర్ధింప దైవయోగంబు నైనను దప్పింప నమర్థం దైనకర్దముండు నిజసేవా
యాసకృతీభా తతేహ యై యన్నదేవహూతిం గరుణతోఁగి తాపాంగుం డై
కనుంగొని మంజుభాషణంబుల నిట్లయె. 804

- ఉ. మానితధర్మమార్గమహిమస్ఫుటభూరితఃస్సమాధివి
ద్యానిధృతాత్మయోగసమస్తా ర్జితవిష్ణుకటాక్షలబ్ధో
భానఘదివ్యభోగబహుభద్రవితానమ లస్మదీయసే
వానిరతి³ లభించు ననివారణ నిత్తును దివ్యదృష్టియున్. 805

తే. నెలఁత తద్దివ్యదృష్టి నన్నియును నీకుఁ, గానవచ్చు విలోకింపు న కమలపత్రి
నయనుబామమడిమాత్రనగణాశమందు, నితరమగుతుచ్చభోగంబులేమి నెప్పు

- సీ. అనుపమరాజ్యదర్పాంధచేతస్కులై, పాపవర్తనులైనరపాధివులకు
ధృతిఁ బొంద రానియీదివ్యభోగంబులు, నీదుపతివత్సనిష్ఠ జేసి
సంప్రాప్తములు నయ్యె ర సమత భోగింపుము, ²కార్యసిద్ధియు నగుఁగాక నీకు
ననుబయు సతివయు నన పమయోగమా,యావిచక్షణశాలి యైనకర్ద

తే. మునిగనుంగొని⁴ విగతాధిరయను నపొగ, కలితలజ్జానతాస్యపంకజయనగుచు
¹వినయసౌహార్దమాలజేసి విహ్వలంబు, లయినపలుకులఁ బతికి నిట్లనియె బ్రీతి.

¹ 'కిందగఁ' అ. ప్ర. 2 'కార్యసిద్ధియైదుఁగాక' వ్రా. 3 ప. 3 నిశ్చింతయును, 4 'ప్రణయములంజేసి' వ్రా. ప్ర.

వ. అనఘా(యమోఘ)యోగమాయా¹ భుండపు² సమర్థుడై పు నయః³ నీయంకు నీయ
నుపమదివ్యభోగంబులు గలుగుట నిక్కం బని యెఱుంగును భవత్సంగతి నన్ని
యు నాకుం గలుగు నయినను దేవా నీ వానతిచ్చినసంతానపర్యంతం బైనశరీర
సంగమసమయంబు చి త్తంబునం దలంచి భవదంగసంగమంబుఁ గృపసేసిమిన్నిం
పుము భవదీయసంయోగవాంఛాపరతం గృశీభూతం బయిన యీదేహం బేవిధం
బున మజ్జనభోజనపానసుఖంబులం బరితుష్టిం బొందు నట్టిమన్మనోరథంబుఁ డీర్ప
రతితంత్రం బగుకామశాస్త్రప్రకారం బుపశిక్షించి యందులకు నుచితంబులయిన
విషేధాంబరాభరణమాల్యానులేపన మందిరారామ ప్రముఖ నిఖిలవస్తువిసారంబు
గావించి నన్నుం గరుణింపు మనిన సమ్మహాత్ముండు నిజయోగమాయాబలంబునం
దత్తణంబు.

808

సీ. దివ్యమణి స్తంభ! దీప్తి జెన్నొందుచు, మరకతస్థలములమహిమ దనర
వరవక్త్రకుశ్యకి శవాట్యోభితము లై, విమ్రమదేహళీప్రీతు లనురఁ
గొమ రొప్పు ననశాత్రకుంభసంభములపై, హరినిలశకలవిస్ఫురణ మెఱయఁ
దగఁ బద్మరాగంపు మొగడలఁ జెలువొందు, వైమార్యనలభులు ! పన్నెఁ జూపఁ
తే. దరళతరఘాత కేతుప్రతాక లాలయ, మంజుశిఃజత్సమంచితమధుపకలిత
సురుచిరాలంబచూన ప్రసూన² రాజి, మాలికల నొప్పువివిధగృహళి దచరి. 809

క. మఱియును దుకూలచీనాం, బరకౌశేయాదివివిధప్రటపరివృతమం
దిరసుభగాకారం బై, యరు దార విచిత్రపట్టి కాలంకృత మై. 810

మ. లలితోద్యానవనాంతసంచరణశ్రీలాలోలహంసాళికో
కిలపారావతచ క్రవాకశుక³ కీకీచ్యూహ మంచత్సము
త్కలికం గృత్రిమపక్షుల⁴ నిజవిహంగ శ్రేణి యంచు గుతూ
హలి యై పల్కుచు నాడు చుండుఁ బ్రతిశాఖారోహణవ్యాప్తులన్. 811

వ. వెండియు. 812

క. ఘనసౌధాంతరళయ్యా, సనకేళీగేహకృతకరజగతిధరశో
భనచంద్ర కాంతచారుభ, వనఫలధరితావసేజ్యవంతము లగుచున్. 813

క. సకలర్తుశోభితంబును, సకలశుభావహము సకలసంపత్కరమున్
సకలోపభోగ యోగ్యము, సక లేష్పితకామదంబు ! సకలంకృతమున్. 814

వ. అగుచు నొప్పుదివ్యవిమానంబుఁ గల్పించి తదీయసుషమావిశేషవిచిత్రంబులు
నిర్మించినతానుచుం దెలియం జాలనియద్భుతకర్మం బైనవిమానంబు దేవహూ
తికిం జూపినం జూచి యమ్ముద్దియ సంతసింప మండుట యెఱింగి సర్వభూ
తా(ంతరా)శయాభిజ్ఞుండును సంతృప్తాంతరంగుండును నైనకర్దముం డిట్లనియె.

1. నభసంపపు. 2. హరి, కములఁచననవివిధ గేహములఁగలిగి. 3. కీకీశారి కాంకము'వ్రా.ప్ర.

తే. అలివ భగవత్కృతంబును ॥ నఖలమంగ, శా కరంబును నగునీజలాశయమునఁ
డివిలి క్రుంకనజంతువిలాసములకు,, గామ్యఫలసిద్ధి నేకులఁ ॥ గాన నీవు. 816

క. ఇజ్జలముల నతిభక్తిని, మజ్జన మొనరించి యీవిమానము వేడ్కన్
లజ్జాపతి యెక్కవె యని, బుజ్జవ ముగిఁ దోపఁ గర్దముడు వల్కుటయున్.

వ. ఓని యాకువలయాక్షి పతిసేవాయాసమలినాంబరయు వేణీభూతశిరోజయు ధూ
ళిఘాసరి¹తాతికృతీభూతాంగయు శబలస్తనయు నై భర్తృనియోగంబున సర
స్వతీసలింసంభూతజలచరాశ్రయం బగుబిందుసరోవరంబుఁ బ్రవేశించి తజ్జలం
బులఁ గ్రుంకు లిడుసమయంబునఁ దద్వాఃపూరమధ్యంబున ²రుచిరసూక్ష్మాంశుక
ధారిణులుఁ గిశోరవయఃపరిపాకశోభితలు నుత్పలగంధులు నగుకన్యాసహస్రం
బులు దేవహూతిం గనుంగొని యిట్లనిరి. 818

క. తరుణీ సంచితకర్మాచరణల మగుమేము నీకు ॥ సదమలభక్తిం
బరిచర్య సేయ నేర్తుము, కరుణాకలితేక్షణములఁ ॥ గనుంగొను మమ్మున్. 819

సీ. అని పల్కి డాసి యశ్చ్యుతివకు నభ్యంజనోద్వర్తనములు పెం ॥ పొనరఁ జేసి
మలయజఃర్పారశమహితవాసితహేమ, కలశోదకంబుల ॥ జలక మాడ్చి
ధవళవస్త్రంబులఁ ॥ దడిమూర్చి సర్వాంగఘాపంబు లొసఁగి కస్తూరి యలఁది
మంజుశింజన్మణిమండీరకింకిణీ, కలరవాకలితమేఖలలు ³పూర్చి

తే. కనకతాటంకము ద్రికాకంకణాది, సముచితానర్హ హేమభూషణము లొసఁగి
భవ్యమాల్యాచులేపనాంబరము లిచ్చి, వడ్డసోపేతవివిధాన్నసమితిఁ దనిపి.

వ. మఱియుం గనకపాత్రరచితంబు లయిచకర్పూరసీరాజనంబుల నివాళించిఁబదిరాస
నంబునఁ గూర్చుండఁ బెట్టి దర్పణంబు సేతి కిచ్చినం దత్ప్రతిఫలితనిజదేహంబు
గనుంగొని కర్దముని మనంబునం దలంచిన నతండుచుం గన్యకాసహస్రంబును
దత్త ణంబునఁ దనసన్నిధి నుండుటం జూచి నిజభర్తృయోగమాయాప్రభావంబు
నకు నద్భుతంబు నొందె నంతఁ గర్దముండునుం గృతస్నాన యైనదేవహూతిం
గనుంగొని వివాహంబునకు మందట నేచందంబునం దనరు చుండె నాచందం
బునం జెన్నొందుచుండుటకు నానందభరితుం డై భార్యాసహితంబుగఁ
దత్తన్యకాసహస్రంబు గొలువ నిజవిమానారూఢుం డై తారాగణపరివృత
రోహిణీయుక్తుం డగుసుధాకరుండునుబోలె నొప్పుచుం దదనంతరంబ. 821

చ. చిరశుభమూర్తి యమ్మని యశేషదిగ్విహారయోగ్యమున్
సురుచిరమందగంధవహ్యశోభితమున్ నికటప్రధాతుని
ర్మరసరిదంబుశీతలత్ఫలమరము నై తవరారుమేరుకం
దరమున కేగి దేవవనితాయుతుఁ డైనకు బేరుచాడ్చునన్. 822

1 'శకుచసమేతయు నై'. 2 'రుచిరమందిరావాసులు'. 3 'రత్నఖచితతాటంక' వ్రా. ప్ర.

వ. మఱియును.

823

మ. అమరోద్యానవనప్రదేశములు నవవ్యాసామభూముల్ దళ
 త్కుముదాంభోజవిభాసిమానసపరఃకూలంబులున్ మంజుకుం
 జములుం జైత్రరథంబు విస్ఫురితవిశ్రంభంబునం జూచె నె
 య్యమునం గర్దమయోగి గామగవిమానారూఢుఁ డై చెచ్చెరన్. 824

వ. ఇవిధంబున సమస్తభూభాగంబును వాయువేగంబున గలయం గ్రుమ్మరి నిఖిల
 వైమానికలోకంబు నతిశయించి (లోకంబులం జరించె) మోక్షదాయకుండుఁ
 దీర్ఘపాదుండు నగుపుండరీకాక్షుని సన్నుతించి సేవించుపుణ్యాత్ములకుం బొంద
 రానిపదార్థంబులు గలవే యిట్లు కర్దముండు దేవహూతికి నిఖిలధరాచక్రం
 బంతయుం జూపి మరల నిజనివాసంబునకుం జనుదెంచి కామకేళీవినోదాత్మిక
 యై యున్నభార్య నుపలక్షించి రతిప్రసంగవ్యాసంగంబు గైకొని బహువిధంబు
 లయినయిష్టోపభోగంబుల బహువత్సరంబు లొక్కముహూర్తంబుగా జరుపుచు
 నన్యోన్యసరసావలోకనంబుల సమచితాలింగనసంభాషణంబులం గాలవిరూప
 ణంబు సేయ నేరక శతవత్సరంబులు గడపి తదనంతరంబ. 825

క. మునివరుఁ డొకనా డిమ్ములఁ, దననిజదేహంబు నవవిధంబులు గావిం
 చి నయంబునఁ దద్విర్యముఁ, దనసతిగర్భమున నవవిధంబుగ నిలిపెన్. 826

క. అది కారణంబుగాఁ బెం, పొడవినమునివలన ¹ దేవహూతియుఁ గూతుల్
 ముదమునఁ గనెఁ దొమ్మండ్రున్, ముదితయు మది సంతసిచెనమునివరుఁ డంతన్
 తే. సన్న్యసింపంగఁగోరుట, సతి యెఱిగి, మాత్రుఁ బొడమినసంతాపశమగ్గలింపఁ
 జిత వాటిల్లఁ జెక్కటఁజేయి సేర్చి, పదమువను నేలవ్రాముచుఁబలికెఁబతికి.

సీ. అనఘ సంతానపర్యంతంబు ననుఁ గూడి, వర్తింతు ననుచుఁబూర్వమునఁబలికి
 కూతుల నిచ్చితి శ కొమ రార నిష్పాదీ, తమణులు పతులను, దమకుఁ దార
 యరసి వర్తింతురో యని భీతి నొందవఁ, గావున నీపుత్రికలకుఁ దగిన
 వరుల సంపాదించి శ పరిణమంబులు సేసి, తత్త్వసంహిత నాకుఁదవిలి తెలుపు

తే. సుతునిఁ గృప సేసి ననుఁగావు సుజనవిచిత, మర్థిచంసారదుఃఖంబునపనయింప
 నర్హుడవు నీవ కావె మోహమున నింక, కాల మూరకపోయె నేగతియు లేక.

చ. ² ఉపరతి వృత్తె నైహికసుఖోపగతానుభవంబులందు మున్
 చపలతఁ గామభోగరతిసంగముఁ గోరి మహాత్మ నిన్ను న
 చ్చపుడలఁ పొప్పఁగాఁ దెలియఁ శ జాలకయున్ వరియించుటన్ భవ
 త్కృప ఫలియించె ముక్తి నినుఁ శ గేవలభక్తి భజింపఁ గల్గదే. 830

వ. అదియునుం గాక. 831

1. 'దేవహూతికిఁగూఁగు, స్లదయించితిొమ్మండ్ర, ముదితయు' వ్రా.ప్ర. 2. 'అపరతివృత్తె
 నియహసుభానుభవంబులయందు మున్ను నేఁ జపలత' వ్రా. ప్ర.

మతి నిష్కపటుల రై చే, సితిరి తదర్చనఘంబు క నేకుతె మీకున్. 841

క. శ్రీ శభయహరణుడు మ నిజు, నుతచరితుడు కరుడు మీమనోరథసిద్ధి
వితతంబుగ, గావించుట, జతుగత మీజన్మ మింక క సఫలత బొగనెన్. 842

క. వినఁడు సకామను లె హా, చతుపముధ క్షిణ భజించునచే ము క్షిణ జా
లును మీపుణ్యం బే మని, కొని గూడఁగ వచ్చు నీతికొవికులా గా. 843

వ. అని వెండిఁజుం గర్దముం గనుగొని మట్లను భవదీయనాధవలం బ్రకట
శీలవ్రతాచారసంపన్ను లెన ము నరేణ్యులకుం బెండ్లి సేయు మట్లను వారి
వలనం బ్రజాపుష్టి బహునిధంబుల వృద్ధి బొందు ని చెప్పి మణియుని ట్లనియె

చ. అనఘ భవత్సుతుండు సముద్రదంచిత తేజుడు నైన మహాహా
త్ముని బరమేశు నీశు విజితు వివికారు నమేయు నచ్యుతు
న్ననఘుని నక్షరక హరిఁ నక్షత్రంతుని నీశునిగాఁ డిలంపు హి
ఘనుడు సమ స్తచేతనని కాయహృత్స్పితదామ గావునన్. 845

సీ. మానితజ్ఞాన విశ్వానయోగంబులు, నచ నుపాయంబుల క నొనరఁ జేసి
యోలిమై గర్మజీవుల నుద్ధరించుట, కొఱకు నమ్మహితాత్మకుఁ సచుగ్ర
హాటకరచిజహాజూటుండు నుత్ఫల్లపంకజనేత్రుండు క బద్ధవజ్ర
హాకులిశాంకుశశలలితరేఖాంకిత, చరణతలుండును క సత్త్వగుణుడు

తే. నగుచు నిప్పుకు సరసీకృహాక్షి నీదు, గర్భమందుదయించుచు క ఘనుడు నీకుఁ
డత్త్వబోధంబుఁ గావించునదాన నీకు. హృదయమగునులసంశయ మెల్లఁ గాపు.
వ. మఱియును. 847

క. నుతి కెక్క సిద్ధగణసే, వితుఁ డై ఘనసాంఖ్యయోగవిలసితతత్త్వ
స్థితినిఁజుం డగుచుఁ గపిలా,ఖ్యతఁ డనరి చరించు నీజగత్త్రయ మెల్లన్. 848

క. అని కలికి యమ్మరీచిం, గని యద్వాహార్థ మునిచి క కమలజుఁ డంతం
డననందను లగునారద, సనకాదులఁ గూడి యాత్మసదనము కరిగెన్. 849

వ. అంత నాకర్దముండు గమలసంభవచోదితుండగుచు యథోచితంబుగ నాత్మీయ
దూహితల వివాహంబు సేయం దలంచి మరీచికిం గళ యనుకన్యకను నత్రికి
ననసూయను నంగిరసునకు శ్రద్ధను బులస్త్యునకు హవిర్భుషణు బులహునకు
గతిని గ్రతావునకుఁ గ్రియను భృగునకు ఖ్యాతిని వసిష్ఠునకు నరుంధతిని నథ
శ్వనకు శాంతినిం గా నిజకులాచారసరణిం ఒరిణయంబు గావించిన వారును
గృతదారపరిగ్రహాలును గర్దమకృశంభవనాసంభావతులును నగుచు నతని
చేత ననుజ్ఞాతు లై జాయాసహితు లగుచు నిజాశ్రమభూములకుం జని రిట్లు
వర్తింప యుగ తయంబు సనుటకుం గర్దపండు (దేవోత్తమం డగువిష్ణుండు
దనమందిరంబున నవతరించి వసింపి యుండు) దనచి త్తంబున నెఱి గి కవి కన్యకలం

- బునకుం జని యచ్చటఁ గఱిలునికి వందనం బాచరించి యిట్లనియె. 850
- సీ. చతరాత్మ విను మాత్మకృతములై నట్టియు, మంగళభూతకర్మంబు లనెడి
దావాగ్నిశిఖలచే ర దండవ్యామానులై, నట్టిజీవులు దూద ర ముట్టలేక
పాయకసంపారబద్ధులై యందురు, ¹తద్భవ హేతుభూతంబు లయిన
సకలదేవతలుఁ ²బ్రసన్నులు నగుదురు, బహుజన్మపరిచితప్రాప్తయోగ
తే. చిరసమాధితపోష ర చే వివిక్త, దేశముల యోగినముల ర ధృతుల నేమ
హానభావు విలోకితు ర రట్టిదీప్యపురుషరత్నంబు నాయంటఁ ర బుట్టి తీవు. 851
- వ. మఱియు సంసారచక్రపరిభాష్యమాణుల మగుచు గ్రామ్యుల మయినమావర్త
నంబులను గణింపక మదీయగృహంబునం బూర్వంబునం బ్రతిశ్రుతంబులై నభవ
దీయవాక్యంబులు దప్పకుండ ననుగ్రహింపనదయించి తనివెండియ నిట్లనియె.
- క. తలపోయఁగ నప్రాకృత, బలయు క్తచతుర్భుజాదిభవదవతారం
బులు నీ కనురూపములై, పొలుపొందుం గాదె షరమపురుష మహాత్మా. 853
- వ. అదియునుం గాక. 854
- క. అనయము భవదీయాశ్రిత, జనసంరక్షణముకొఱకు ర సమ్మతితోదా
ల్చినమానవరూపంబులు, ననురూపము లయ్యెఁ గాదె ర హరి నీకెపుడున్. 855
- క. సుమహితతత్త్వజ్ఞానార్థము విద్యజ్ఞనగణంబు ర దవిలి నమస్కా
రము లోలిఁ జేయు³పదపీఠము గలనినుఁ బొగడ వశమె ర తవణిల్లంగన్ 856
- సీ. సమధికవడ్డునై శ్వర్యకారణుడవు, పరమేశ్వరుండవు ర ప్రకృతిపురుష
మహదహంకారతనాత్రతత్తోభక, హేతుక లాత్మవిఖ్యాతధృతివి
జగవాత్మకుడవు చిరచ్ఛక్తివి నాత్మీయ, జఠరనిక్షిప్తవిశ్వప్రపంచ
మును గలసర్వజ్ఞమూర్తివి స్వచ్ఛందశక్తియుక్తుండవు ర సర్వసాక్షి
- తే. వగుచుఁ గపిలాఖ్యఁ దనరారునట్టినీకు, ననఘమ్రుక్కెడఁబుత్తుండవగుచునీవు
నాకుఁ బుట్టినకతన ఋణాత్రయంబు, వలనఁ బాసితి నిక్కమో, వరద నేను.
- తే. మానితవ్రతయోగసమాధినియతి, జెంది భవదీయపాదార్థవిందయుగము
డెందమునఁ జేర్చి శోకంబులందుఁ దొలగి, సంచరించెద నంచితస్థలములందు.
- క. అని యిట్లు విన్నవించిన, మునిపుంగవుఁ డైనకర్ద్రమునివచనంబుల్
విని భగవంతుం డగున, య్యనఘుడు కపిలుండు వలికె ర నర్మిలిదోషన్. 859
- సీ. నాచేతఁ బూర్వంబునం బ్రతిశ్రుత మైవచనముల్ దప్పక ర వరమునీంద్ర
నీయింటఁ బుట్టితి నీదునిర్హేతుక, భూరిదయాగుణంబున సవాప్త
సకలకాముడ నేను ర సన్ముతివేషంబు ధరియించు తెల్ల నాకొఱకుఁగాదు
విను మహాత్మకులై నశ్రమునులకు బరమాత్మ, గురుసద్వివేకంబు ర నరసి చూపు

1. 'బహుళ కాలం బిట్లు నలులు చుండ, 2. బ్రసన్నత నొందిరి. 3. పద, యుగ్మము గల... గణుతింపంగాన్' వ్రా. ప్ర.

తే. త త్వబోధంబుకొఱకను శ దాల్పబడిన, యంచితవ్య కమార్గ మైనట్టిదేహ
మని తలంపుము మల్పద్రధ్యానభ క్తి, ధీరా యణమహిమంబు శ దేఱిల్ల. 860

క. సమధికనిష్ఠం గృతయో, గమునక సన్న్యస్తకలకర్మడ వై మో
హముఁ బాసి భ క్తిచేమో, తమ¹కై భజియింపు నన వికారరహితుడై. 861

క. ననుఁ బరమేశుఁ బరంజ్యోతిని నశము ననతు దేవదేవుఁ కలభూ
తనికాయగుహాశయు నా, ద్యని నజ నాద్యంతశూన్య శ దురితవిదూరన్. 862

క. తిరమగ భవదీయాంతః, కరణారోజితకర్ణికాతలమున సు
స్థిరుఁ జేసి యింద్రియంబుల, నిరసించి మనోంబకమ న శ నెఱిగను మనఘా. 864

వ. అశ్లేని.

క. తనరినమోక్షము నొందెడఁ వని పలికినఁ గర్దముండు శ నమ్మునికులచం
ద్రుని వలగొని వందనములు, ఘనముగ నతిభ క్తిఁ జేసి శ కౌతుక మలరన్. 865

క. మునిగణసేవిత మగువన, మునకుం జని యందు మానసమున నిస్సంగం
మను వహ్నిరహితుఁ డనికే, తనుఁడును నాత్మైకశరణతత్పరుఁ డగుచున్. 866

వ. పరబ్రహ్మంబుఁ జిత్తంబున నిల్పి యహంకారంబు విడిచి మమత్వంబు నిరసించి
దయాగుణంబునంజేసి సకలభూతంబులందు సమత్వంబు భజించి శాంతశే
ముషీగరిష్ఠుం డగుచు నిస్తరంగం బగువార్ధి చందంబున ధీరుం డై నిఖిలప్రపం
చంబును హసుదేవమయంబుగాఁ దలంచుచు భ క్తియోగంబున భాగవతగతిం
బొందె నని చెప్పి వెండియా మైత్రేయండుఁ విదురునిం గనుంగొని కర్దముండు
వనంబునకుం జనిన యనంతరంబ మాతృకత్సలుం డయినకిపిటండు బిందుసరం
బున వసియించి యుండ దేవహూతి త త్వమార్గప్రదర్శకుం డయినసుతునిం
గనుంగొని బ్రహ్మవచనంబులు దలంచుచు నిట్లనియె. 867

— దేవహూతి పుత్తుం డైనకపిలునిచేఁ దత్త్వజ్ఞానంబు వడయుట. —

క. అసదింద్రియ²ఘర్షణమున, వసుమతి నిర్విణ్ణ నగుచు శ వనరెడినా కీ
యసదృశమోహతమోహిని, రసనం బనఘాత్యయేవైరపున ఘటించున్. 868

క. పటుఘననీరంధ్రతమః, పటలపరీవృతజగత్ప్రపంచమునకు నె
క్కటిలోచన మై మహితో, త్కటరుచి వెలుగుదువు భానుకైవడి ననఘా. 869

ఉ. భూరిమదీయమోహతమఃముం బెడఁబాప సమర్థులన్యూ లె
వ్వారలు నీవ కాక నిరవద్య నిరంజన నిర్వికారసం
సారలతాలవిత్ర బుధసత్తమ సర్వశరణ్యా ధర్మవి
స్తారక సర్వలోకశుభకవాయక నిత్యవిభూతిసాయకా. 870

చ. నిను శరణంబు సొచ్చెద ననిండ్యతపోఽధి నన్నుఁ గావవే
యని తను దేవహూతి విశ్రయంబున సన్నతి సేసి వేడిన

సైనుసమసత్కృపాకలితుః శ్చ కైకపిలుం డనురాగ మొప్ప స
జ్ఞసనిచయాపవర్గఫలసాధన మై తగుతల్లివాక్యమున్. 871

క. విని వందస్మితలలితా, ననకమలుం డగుచు నెమ్మనచూచు బ మోదం
బనయంబుఁ గడలుకొన నిజ, జననికి నిట్లనియెఁ బరమశాంతుం డగుచున్. 872

క. విను జీవునిచిత్తము దా, ఘనభవబంధాపవర్గకారణ మదియే
చినఁ ద్రిగుణాసక్తం శ బయి, నను సంసృతిబంధకారణం బగు మఱియున్. 873

శే. అదియు నారాయణాసక్త శ మయ్యోని, మోక్షకారణమగు నని శ మునికుఁబ్బి
చంద్రుడన నొప్పుకపిలుండు శ జననితోడ, నర్థవినఁజెప్పి మఱియ నిశ్చల నియోబీతి.

వ. మఱియుఁజిత్తం బహంకారమమకారరూపాభిమానజాతంబు లగు (కామలోభాది)
కలుషప్రాతంబులచేత నెప్పుడు విముక్తం బై పరిశుద్ధం బగు నెప్పుడ సుఖదుఃఖ
వివర్జితంబు (నేకరూపంబు) నై ప్రకృతీకంఠం బరుండును పరమపురుషుండును
నిశ్చేదనుండును స్వయంజ్యోతియు సూక్ష్మస్వరూపుండును నితరవత్స్వంతరాపరి
చ్ఛిన్నుండును నదాసీనుండను నై నపరమాత్మునిం దదీయమహోహతౌజస్కం
బైన ప్రపంచంబును (జ్ఞానవైరాగ్యభక్తియుక్తం బగు మనంబుచే) బొడగాంచి
యోగిజనులు పరతత్వసిద్ధికోటకు నిఖిలాత్మకుండై ననారాయణునందు సంయు
జ్యమానం బయిన భక్తిభావంబువలన నుదయించిన మార్గంబునకు నితరమార్గం
బులు సరి గా వండు ¹విద్వాంసులు సంగం బింద్రియాధ్యాత్మ్యాద్విషయంబుగ
నొనరింపంబడి జీవునకు నశిధిలం బగు బంధంబునకుఁ గారణం బగు ననయనదియె
సద్విషయం బైన నంతఃకరణసంయమన హేశభూతం బగుచు సాధుజనులకు
ననర్గళమోక్షద్వారం బగుననియుఁ దెలియుదురు (సహనశీలం) సమ సశరీరధారు
లకు సుహృత్తులును పరమశాంతులును గారణికులును నై పరిత్యక్తకర్మఫలస్వ
భావులును (విసృష్టస్వజనబంధుజనలును) నై మత్సిదాశ్రయలును మద్గుణధ్యాన
పాశీణులును మత్కథాప్రసంగనశిత శ్రవణులును నగుచు (మనీయకథల
నొడవుచు వినుచు) నుండు సమభాగవతోత్తముల (నాధ్యాత్మికాది) తాపత్ర
యంబు దపింపఁ జేయం జూల దిట్టికర్మసంగవివర్జితం బగు పరమభాగవత (జనల
సంగం బశేషణీయం బది సకలదోషవివారకం బగు నట్టి) సత్సంగంబునను (సర్వ
ప్రాణహృత్కర్మరసాయనంబు లగు మదీయకథాప్రసంగంబులు గల గు) మద్గుణా
కర్ణనంబునంజేసి శీఘ్రంబుగఁ గమంబునం, ²గైవల్యమార్గదంబులగు శ్రద్ధాభక్తు
లందుంచు (నదియంగాక) యేపురుషుండై ననేమి మద్విరచితజగత్కల్పనాది
విహారచింతనంబున నుదయించిన భక్తింజేసి యింద్రియసుఖంబులవలనను దృష్టమ

1. 'ఇదియ విద్వాంసులు సత్సంగంబునుంగా వజరంబునుగానంతఃకరణసంయమనపాశభూతం
బునుంగా సాధుజనులకు ననర్గళమోక్షద్వారంబునుంగాఁ దెలియుదురు' వ్రా. ప్ర. 'గైవల్యమార్గ
దం బగుభక్తి యుదయించు' వ్రా. ప్ర.

తంబులైనయెఱికామ ప్రికంబులవలనను విముక్తుం డగుచుఁ జిత్తగ్రహణార్థంబు
 ఋజువు లై యోగచూర్ణంబులచే 1 సంఘుక్తుం డగునట్టియోగి ప్రకృతిగుణ
 సేవనంబుచేత వైరాగ్యగుణవిప్రసృభితం బైనజ్ఞానయోగంబుచేతను మదిర్పిత
 భక్తియోగంబుచేతను బ్రత్యగాత్మకుండ నైననన్ను నంతఃకరణనియుక్తుం
 గావించు నని చెప్పిన విని దేవహూతి గపిలున కిట్లనియె. 875

క. ఏభక్తి భవద్గుణపర, మై భవపాప ప్రణాశ శ్రమై ముక్తిశ్రీ
 లాభము రయమునఁ జేయునొ, యాభక్తినిధింబుఁ దెలియఁనానతి యీవే. 876

ప. అదియునుం గాక భవదుదితం బయినయోగంబును దదంగంబులును దద్గతత
 త్యావభోధంబును ససాకల్యంబుగ మందబుద్ధి నైననాకు స్ఫుటంబుగాఁ దెలియ
 నాన తి మ్మనినఁ గపిలుం డిట్లనియె. 877

నీ. జనయితి విను మతి శ్ర సకలపదార్థపరిజ్ఞానతత్త్వపాశ్రీణ మగుచు
 నామ్నాయవిహితకర్మాచారములు గల్గి, తివుటమై వర్తించు శ్ర దేవగణము
 పూని నైసర్గికం శ్ర బైననిర్వైశ్విక, ముఖభగవత్సేవ శ్ర దగిలి ముక్తి
 కంటె గరిష్ఠంబు శ్ర గావున నదియు భుక్తాన్నంబు జీర్ణంబు శ్ర నందఁ జేయు

తే. దీప్తజతరాగ్నిగతి లింగశ్ర దేహనాశ, కంబు గావించు నదియును శ్ర గాక విష్ణు
 భక్తివైభవములఁ దేటఁపఱుతు వినుము, సద్గుణవ్రాత యోగల శ్ర తీణసమేత.

చ. అమలినభక్తిఁ గొందఱు మహాత్ములు మచ్చరిణారపిండయు
 గ్మయు హృదయంబునకొ నలిపి శ్ర కొతుకు లై యితరేతిరానులా
 పముల మదీయదివ్యతత్త్వప్రపౌరుషముల్ గొనియాడు చుండి మో
 తును మనిఁ గోర నొల్ల రనిశంబు మదిర్పితసర్వకర్మ లై. 879

సి. పరింపఁ గొందఱు శ్ర భాగవతోత్తముల్, ఘనత కెక్కినపురాణము లై స
 చారు ప్రసన్ననశక్త్రానుణలోచనములు గల్గి వరదాన కలితములుగఁ
 దగుచు ద్దివ్యావతారవైభవములు, మది నొప్పు. దమయోగమహిమఁజేసి
 యనుభవించుచుఁ దదీయాలాపములు సంస్తుతించుచుఁ దివుటఁ దద్దివ్యవిలస

తే. దవయవోదారసుందరనవవిలాస, మందహాసమనోహరమధురవచన
 రచనచే నపహృతిమనఃప్రాణులగుచు, నెలమి నుందును నిశ్చేయసేచ్ఛ లేక.

మ. కణక వారలు వెండి మోక్షనిరపేక్షస్వాంతు లై యుండుము
 న్నణియాద్యష్టవిభూతిసేవితము న, త్యనందసంఘాయుక్
 గణనాతీతము నప్రమేయము సమశ్ర గ శ్రీకమున్ సర్వల
 త్కణయుక్తంబును నైనమోక్షపదవిం శ్ర గైకొందు రత్యున్నతీ. 881

వ. ఇట్లు వొంది. 882

1. 'యోగయుక్తుం డగుచుఁ బ్రకృతిగుణంబులఁ జొనక జ్ఞానవైరాగ్య...మదిర్పితభక్తిం
 జేసియు నతిసూక్ష్మకుం బైననన్ను నంతఃకరణ' వ్రా. ప్ర.

- క. తనకుదు రప్పుణ్యాత్ములు, జనయిత్రి మదీయకాలచక్రగ్రసనం
బును నొండక నిత్యంబగు, ననుపచుకువృత్తి నుందు ర రది యె ట్లన్నన్. 883
- మ. ¹సముః డై నేహాహుచే సుతత్వమును విశ్వాసంబుచేరిన్ సఖ
త్వముఁ జాలన్ హితవృత్తిచేతను సుహృత్ త్వంబున్ సుమంత్రోపదే
శముచేతన్ నిజదేశికుం దనఁగ నిరచ్చల్ ప్రోచుచు నిష్ప్రదే
వము నై వారికిఁ గాలచక్రభయముల్ ర వారింపుదుం గావునన్. 884
- వ. అని యిట్లు దెలుపుచు మఱియుఁ ని ట్లనియె. 885
- చ. విను మని గాక యీభువి దిశలం బలుచూఱుఁ జరించునాత్మ దా
ధనపశుపుత్రమిత్ర వనితారతిపై, దగులంబు మాని న
న్ననఘుని విశ్వశోములు నశనన్యగతిన్ భజియించెనేని వా
నిని ఘనమృత్యురూపభవనీరధి నే. దరియింపఁ జేయుదున్. 886
- సీ. రూఢిఁ బ్రధానపూజాపరామకుండను, భగవంతుండను జగత్ప్రభుండ నైన
నాకంటె సమ్యలఁ ర గైకొని తగిలిన, యాత్మలు భవభయం ర బండు నెపుడుఁ
గావున నామూర్ఖుఁ గడవంగ నోడుటఁ, జేసి వాయువు విచు ర శిఖ వెలుంగు
నినుడు దపించుఁ దాపించుండు వరించు, భయమంది మృత్యువృక్షపరువు వెట్టుఁ
తే. దాన విజ్ఞానవైరాగ్యరకలిత మైన, భక్తియోగంబునంజేసి ర పరమపదము
కొఱకునయ్యోగివరులు ముచ్చరణభజను, లగుదుఁ జరియింపు మరునిర్భరయాత్ము
- క. గురుభక్తిం జిత్తము మ,త్పర మె విలసిల్లునంతరపర్యంతము స [లగుచు.
త్పురుషుల కిహలోకంబునఁ జరతరమోక్షోదయంబు ర సేకుఱు చుండున్. 888
- క. అని యిట్లు సమ్రసించుఁడు జననికి హరిభక్తి యోగసంగతి నెల్లన్
వినిపించి వెండియును ని, ట్లనియెన్ సమ్మోదచిత్తుఁ ర డగుదుఁ గడంకన్. 889
- వ. అహ్వా యివ్విధంబున భక్తియోగప్రకారంబు సెప్పితి నికఁ దత్త్వలక్షణంబు
వేఱువేఱి యెఱింగించు నేతత్త్వగుణంబుల నెఱింగినరులు ప్రకృతిగుణంబులవలన
విముక్తు లగుదురు హృదయ గ్రంథివిచ్ఛేదకంబు(నాత్మ వర్జనరూపంబు)నగునాజ్ఞా
నం బాత్మకు నిఃశ్రేయసకారణంబుగావున దానినెఱింగితునందునాత్మకు స్వరూ
పంబెట్టి దనిన ననాదియు. బురుషుండును సత్త్వాదిగుణశూన్యుండును బ్రకృతిగుణ
విలక్షణుండును బ్రత్యక్షస్వరూపుండును స్వయం ప్రకాశుండును నెవ్వం డెవ్వని
తోడనివిశ్వంబు సమన్వితం బగు నతండు²గుణత్రయాత్మకత్వంబున వ్యక్తంబును
భగవత్సంబంధియు నగు ప్రకృతియుండు యదృచ్ఛచేలీలావళింబునం బ్రవేశించిన
నా ప్రకృతి గుణ త్రయమయం బై స్వరూపం బయిన ప్రజాసర్గంబుఁ జేయం గనుం
గొని యప్పుడు మోహితుం డయి విజ్ఞానతీరోధానంబునంజేసి గుణ త్రయా
త్మకం బయినప్రకృత్యణ్యాసంబున నచ్యోన్యమేశనం బగుటయు నంతం బ్రకృతి

1. సమతన్. 2. 'దేవసంబంధమైగుణత్రయసూక్ష్మవర్ణనఁ బ్రకృతియును లీలావళి' వ్రా. ప్ర.

గుణంబుఁ దనవంక నారోపించుకొని క్రియమాణంబులగు కార్యంబులవలనం గర్భత్వంబు గలిగి సంసారబద్ధుం డై పారతంత్ర్యంబు గలిగియుండుఁ గర్భత్వ శూన్యం డగునీశ్వరుండు సాక్షి యగుటంజేసి యాత్మకం గార్హిత్యారణకర్తృత్వంబులు ప్రకృత్యధీనంబు లనియు సుఖదుఃఖభోక్తృత్వంబులు ప్రకృతివిలక్షణం డయినపురుషుని వనియు నెఱుంగుదు రని చెప్పిన విని దేవహూతి గపిలున కిట్లనియెఁబురుషోత్తమా ప్రకృతిపురుషులు(సదసదాత్మక ప్రపంచంబునకుఁ) గారణభూతులు గావున వానిలక్షణంబు సదసద్వివేక పూర్వకంబుగా నాన తిమ్మనిన భగవంతుం డైనకపిలుం డిట్లనియె.

890

క. క్రమమునఁ ద్రిగుణము నవ్య, క్రమము నిత్యము సదసదాత్మకము మఱియుఁ బ్రధానము ననఁగాఁ బ్రకృతివిశేషము లదియు విశిష్ట మనిరి క సద్విదు లెలమిన్. 891

వ. అందుఁ బ్రకృతి చతుర్వింశతితత్త్వాత్మకం బై యుండు నది యెట్లనినఁ బంచమహాభూతంబులును బంచతన్మాత్రలును జ్ఞానకర్మాత్మకంబు లయినత్వకృతు శ్శోభితజిహ్వఘ్రాణంబులు వాక్సాణిపాదపాయూపస్థంబులు ననుదశేంద్రియంబులును మనోబుద్ధిచిత్తాహంకారంబు లనునంతఃకరణచతుష్టయంబును ననుచతుర్వింశతితత్త్వాత్మకంబైనసగుణబ్రహ్మసంస్థానంబుసెప్పితినిటమీఁదఁ¹ గాలంబనుపంచవింశతితత్త్వంబు సెప్పెద నది గొందఱు పురుషశబ్దహుచ్యం డైన యీశ్వరునిపౌరుషంబు గాలశబ్దంబునఁ జెప్పంబడు నందు రందు నహంకారమోహితుం డై (ప్రకృతి నొందుజీవుం డభయంబుఁ జెందు) ప్రకృతిగుణసామ్యంబునంజేసి వర్తించి నిర్విశేషం డగుభగవంతునిచేష్టావిశేషంబు (దేనివలన నుత్పన్నంబగు నదియ) కాలం బని చెప్పంబడు ²నదియు జీవరాశ్యంతర్గతం బగుటంజేసి పురుషుం డనియు వాని బహిర్భాగవ్యాప్తింజేసి కాలం బనియుఁ జెప్పంబడు నాత్మమాయంజేసి తత్త్వాంతర్గతం డయినజీవునివలన క్షుణ్ణతం (బయి జగత్కారణం) బగు ప్రకృతియందుఁ బరమపురుషుండుదనవీర్యంబు పెట్టిననా ప్రకృతి హిరణ్మయం బైనమహత్తత్త్వంబు పుట్టించెనంత సకల ప్రపంచ³ బీజభూతుండును లయవిక్షేపశూన్యండును నగునీశ్వరుండు దనసూక్ష్మవిగ్రహంబునందు (నాత్మగతం బైన)మహదాది ప్రపంచంబుల ⁴వెలిఁగించుచుస్వతేజోఽపత్తింజేసి యాత్మ ప్రస్వాపనంబు ⁵సేయనట్టితమంబును గ్రసించెననిచెప్పి వెండియు నిట్లనియె. 892

క. దివ్య మగువాసుదేవా, విప్రహాచతుష్టయంబు ? త్రిజగములందున్

సేవ్యం బని చెప్పంబడు, భవ్యగుణా దాని నెఱుంగఁ క బలి కెద నీకున్. 893

సీ. సత్త్వప్రధాన మై క స్వచ్ఛ మై శాంత మై. యూర్మిషట్కంబుల క నోసరించి

1. గాలపురుషుండు పంచవింశతుం డనంబడు 2. నదియు నంతఃప్రేశంబునఁ బురుషుం డనియు బహిఃప్రదేశంబునఁ గాలం బనియుఁ జెప్పంబడు. 3. కారణంబును. 4. జూచుచు స్వతేజో. 5. సేయు నది తమ స్వయ్య నని చెప్పి వెండియు' వ్రా. ప్ర.

సురుచిరషాడ్గుణ్యపరిపూర్ణమై నిత్య, మై భక్తజనసేవ్య శ మై తనర్చి
వల నొప్పుచుండనశవ్యాసుదేవవ్యాహ, మంత మహత త్వ శ మందు నోలి
రూఢిఁ గ్రియాశక్తిరూపంబు గల్గున, హంకార మ త్పన్న శ మయ్యె నదియు
తే. సరివి వైకారికంబుఁ దైజసముఁ దామ
సంబు నా మూఁడుదెఱఁగుల శ జరుగు నందుఁ
దనరు వైకారికము మనశస్సునకు నింది
యములకును గగనముఖభూతముల కరయ. 894

వ. అది దేవతారూపంబున నుండుఁ దైజసాహంకారంబు బుద్ధిప్రాణంబులుం గలిగి
యుండుఁ దామసాహంకారం బిందియమేళనంబున సర్ధసూత్రం బై యుండు
మఱియును. 895

సీ. అట్టియహంకారశ్రమం దధిష్ఠించి సా,హస్ర ఫణామండలభిరాముఁ
డై తనగారుననెంతుఁడు సంకర్షణుం డనఁ దగుపురుషుండు ఘనుఁడు
మహితభూతేంద్రియశమానసమయుఁడు నై, కర్మత్వకార్యత్వకారణత్వ
ప్రకటశాంతత్వఘోరత్వమూఢత్వాది, లక్షణలక్షితోల్లాసి యగుచు

తే. నుండు నమ్మేటి రెండవవ్యాహ మనఁగ, ఘనవికారంబుబొందువైకారికంబు
వలనవినుము¹ మన స్తత్వమెలమిబుట్టె మఱియ వైకారికంబునమాతవినుము.

వ. ²సామాన్యచింతయు విశేషచింతయు ననం దగుసంకల్పవికల్పంబులంజేసి
కామసంభవం బయ్యె నదియు యనిరుద్ధాఖ్యం బయినవ్యాహం బదియ హృషీ
కంబులకు నధీశ్వరం బయి సకలయోగీంద్ర సేవ్యం బగుచు శరదిందీవర
శ్యామం బయి యుండు వెండియుం దైజసంబువలన బుద్ధితత్వంబు పుట్టె
దానిలక్షణంబులు ద్రవ్యప్రకాశకం బైనజ్ఞానంబును నిందియానగ్రహంబును
సంకయంబును మిథ్యాజ్ఞానంబును నిద్రయు నిశ్చయంబును స్మృతియు ననం
దగి యుండు మఱియుఁ దైజసాహంకారంబువలన జ్ఞానేంద్రియకర్మేంద్రియంబు
లును గ్రియాజ్ఞానసాధనంబులును గలిగి యుండు బ్రాణంబునకుంగ్రియాశక్తియు
బుద్ధికి జ్ఞానశక్తియు నగుటంజేసి యిందియంబులకుఁ దైజసత్వంబు గలిగి
యుండు భగవద్భక్తిప్రేరితం బయినతామసాహంకారంబువలన శబ్దతన్మాత్రంబు
పుట్టె దానివలన నాకాశంబును నాకాశంబువలన శ్రోతేంద్రియంబును బుట్టె
శ్రోతంబు శబ్దగ్రాహి యయ్యె శబ్దం బర్థంబునకు నాశ్రయంబై శ్రోతకు³ జ్ఞాన
జనకం బయ్యె మఱియు శబ్దతన్మాత్రంబువలన నాకాశం బయియాయాకాశంబు
భూతంబులకు బాహ్యాభ్యంతరంబుల నవకాశం బిచ్చుటయు నాత్మప్రాణేంద్రి
యాదులకు నాశ్రయం బగుటయు ననులక్షణంబులు గలిగి యుండు⁴ గాలగతిచే

1. తమ స్వత్వ. 2. 'అది యెట్లు లంటేని సామాన్య...కామసంభవం బనంబడు నెద్ది
యగుదా' 3. ప్ర. రి. జ్ఞానకం బయ్యె 4. సభిశ్చైతన్మాత్రంబువలన స్పర్శంబున.

వికారంబునొందు శబ్దతన్మాత్రలక్షణంబగునభంబువలన స్పర్శంబునుస్పర్శంబు
వలన వాయువును వాయువుచే స్పృగ్గ్రాహియై త్వగింద్రియంబును (బుట్టె)
మృదుత్వంబును గఠినత్వంబును శైత్యంబును నుష్ణత్వంబును ననునివి (స్పర్శంబు
నకు స్పర్శత్వం బని)చెప్పంబడు మఱియు వాయువునకుఁ జాలనంబును (బరస్పర
విభాగకరణంబును ౪)నేత్రశంబును ¹ద్రవ్యశబ్దనేతృత్వంబును నగు నందు గంధ
వంతం బగు ద్రవ్యంబును స్పృశేంద్రియంబు నొందించుట ద్రవ్యనేతృత్వం
బు దూరస్థం బగు శబ్దంబును శ్రోత్రేంద్రియగ్రాహ్య మగునట్లొనరించుట
శబ్దనేతృత్వంబు సర్వేంద్రియాత్మకత్వంబు ననునవి లక్షణంబు లై యుండు
(దైవప్రేరితం బై) ²స్పర్శతన్మాత్రగుణం బగువాయువువలన రూపంబును దాని
నలనఁ దేజంబును బుట్టె (రూపంబు నేత్రేంద్రియగ్రాహకం బయ్యె) నేత్ర
గతం బయిన రూపంబునకు నుపలంభకత్వంబును ద్రవ్యాకార ³సమత్వంబును
ద్రవ్యంబునకు నుపసర్జనం బగుటయు ద్రవ్యపరిణామప్రసీతియు నివి రూప
వృత్తు లనంబడుఁ దేజసంబునకు సాధారణంబు లగు ధర్మంబులు ద్యోతం
బనం బ్రకాశంబు పచనం బనఁ దండులాదులపాకంబు పిపాసానిమిత్తం బైన
పానంబు (క్షున్నిమిత్తకం బైన(యోదనంబు (హిమమర్దనం బగు) శోషణంబు
ననునివి వృత్తు లై యుండురూపతన్మాత్రంబువలన దైవచోదితం బై వికారంబు
నొందుతేజస్సువలన రసతన్మాత్రంబు వుట్టె రసతన్మాత్రంబువలన జలంబు వుట్టె
జిహ్వా యనురసనేంద్రియంబు రసగ్రాహకం బయ్యె నారసం బేకం బై యుండి
యు భూతవికారంబునం జేసికషాయ తిక్త క ట్వామ్ల మధు రాదిభేదంబుల ననేక
విధం బయ్యె వెండియు సాంసర్గిక ద్రవ్యవికారంబునంజేసి యార్ద్రం బగుటయు
ముద్ద గట్టుటయుఁ దృప్తిదాతృత్వంబును జీవనంబును దద్వైక్లబ్యనివర్తనంబును
మృమాకరణంబును దాపనివారణంబును గూఢగతం బయినజలంబు దివియ మఱి
యు నుద్గమించుటయు ననునివి జలవృత్తు లనంబడు రసతన్మాత్రంబువలన దైవ
చోదితం బై వికారంబునం బొందినజలంబువలన గంధతన్మాత్రంబు వుట్టె దాని
వలనం బృథ్వీయుఁ గలిగె ఘ్రాణంబు గంధగ్రాహకం బయ్యె నందు గంధం
(బేకంబయ్యు వ్యంజనాదిగతంబయి హింగాద్వినిమిత్తంబయిన(మిశ్రమగంధంబను
కరంభంబును గృంజనాదిగతం బయిన) పూతిగంధంబును ఘనసారాదినిమిత్తం
బైనసుగంధంబును (శతపత్రాదిగతం బగుశాంతగంధంబును లఘునాదిగతం
బైనయుగ్రగంధంబును బహ్యుషితచిత్రాన్నాదిగతం బయినయామ్లగంధంబును
ద్రవ్యావయవవైషమ్యంబునం జేసి) యనేకవిధం బై యుండు నదియునుం గాక
ప్రతిమూదిరూపంబులంజేసి సాకారతాపాదనం బగుభావనంబును జలాదివిలక్షణ

1. ద్రవ్యసంబంధంబును ద్రవ్యశబ్దంబులనుఁ బ్రాపకత్వంబును సర్వేంద్రియవ్యాపకత్వంబు నను
లక్షణంబు లై యుండు, 2. వాయుస్పర్శతన్మాత్రంబువలన రూపంబును, 3. సమగ్ధకత్వంబు,

త్రయాంతరినిరపేక్షం బయనస్థితీయ జలాద్యాధారత యనుధారణంబును నాకా
శాద్యవచ్చేదకత్వంబును సకలప్రాణి పునస్సాధ్యవ్యక్తికరణంబును ననునివి పృథ్వి
వృత్తులనంబునునని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె నభో² (సాధారణ)గుణ(శబ్ద)విశేష
(గ్రాహక)ంబు శ్రోతంబును వా(య్యసాధారణ)గుణవిశేష(గ్రాహక)ంబు స్పర్శం
బును దేజో² (సాధారణ)గుణవిశేష(గ్రాహక)ంబు చక్షురింద్రియంబును నంభో²
(సాధారణ)గుణవిశేష(గ్రాహక)ంబు రసనేంద్రియంబును భూ(మృతసాధారణ) గుణ
విశేష(గ్రాహక)ంబు స్పృశేంద్రియంబును నాకాశాదిగుణంబు లగుచు శబ్దాది
కార్యంబు లగువామ్యూదులందుఁ గారణాన్వయంబున నన్నింటికీం బృథ్వీసంబం
ధంబు గలుగుటం జేసి భూమియందఁ శబ్దస్పర్శరూపరసగంధంబులు గలుగుట
మహదాదిపృథ్వివ్యంతంబు లగు నీయేడు తత్త్వంబులు పరస్పరమిళితంబు లై
భోగాయతనం బగుపురుషునిం గల్పింప సమర్థంబు లై యున్నం జూచి (కాలా
దృష్టసత్త్వాదులం గూడి) జగత్కారణండును దైగుణ్యావిశిష్టండును నశేష
నిరూపకుండును నిరంజనాకారుండును నగు సర్వేశ్వరుం డందుఁ బ్రవేశించు
నంత నన్యోన్యకుభితంబు లై మిళితంబు లైనమహాదులవలన నధిష్ఠాత్మ
చేతనరహితం బగునొకయండంబు వృత్తె నందు. 897

సీ. గురుశక్తితో విరాట్రుపురుషుండు సంభవం, బయ్యె నయ్యండంబునర్థి బాదివి
యంబుముఖాపరణంబు లొక్కొకటికి, దశగుణితంబు లై యతవిలియావ
రణము లై యుండుచు యగ్రమమున లోకంబు, లకు మేలుకట్లపోలిక దనర్చు
పంకజోదరునిరూపము విలసించును, లోలత² జలములోఁ యదేలు చున్న

తే. హేమమయమైనయండంబులో మహానాభావుఁ డభవుండుహరిదేవఁ దేవుఁడఖిల
జేత నారాయణుండు ప్రవేశించి యపుడు, విష్ణుపద భేదనంబు గావించి యందు.

సీ. కరమొప్పగా విరాట్రుపురుషుండు వెలుంగొందు, నావిరాట్రుపురుషునియాననంబు
వలనను వాణియు యవాణితో వహ్నియు, నాసంబువలనఁ బ్రాణములఁ గూడి
స్పృశేంద్రియం⁴ బయ్యెఁజూఁగంబువలనను, వాయువులును బ్రాణవాయువులును
నందు నటులు చతుఃపదు సూర్యుండును, నందభిధ్యానంబు యనర్థి జేయఁ

తే. గర్ణమయ జాత మయ్యెఁ దత్కర్ణసమితి
వలన శ్రోతేంద్రియంబు దిశక్కులును గలిగె
ద్వక్కుచే శ్రీశ్రురోముపతానకములు
నొషధివ్రాతమును భవ య మొందె మతీయు.

899

తే. దానివలనను వేధింబు య గాఢబడియె, బరగ రేతంబువలన నాపంబు వృత్తె

1. 'వాయువీర్యకారణంబు లగుటంజేసి శబ్దస్పర్శములు వాయుగతంబు లిన్నింటికీం బృథ్వీ...గంధంబులు గలుగుట నవి యన్నియు నసంకూతంబులై యున్నం జూచి 2. జలధిలో
3. ప్రాణమును. 4. మలు రసధారణంబును. 5. స్పృశ్యవలనను గోమవితానములును' వ్రా. ప్ర.

గుదమువలన నపానంబు శ నుదయమయ్యె, దానివలనను మృత్యువునదగ జనించె.

క. కరములవలనను బలమును, నిరపుగ నారెంటివలన శ నిందుడు బాదాం
బురుహంబులవలన గతియు, నరుగుగ నారెంటివలన శ¹హరియునుగలిగెన్. 901

క. ఘననాడీపుంజమువలనను ర క్తము దానివలన శ నదులును నుదరం
బున నా²లియును దప్పియ, ననయము నారెంటివలన శ నబ్ధులు వుట్టెన్. 902

క. విన హృదయమువలనను మన, మును మనమునందుహినకరుడు శ బుద్ధియుజిత్తం
బున ³బ్రహ్మగు డే త జ్ఞుండును గలిగిరి యవ్వారాజుఁడుం బూరుషతన్. 903

వ. (మతియు విరాట్పురుషునం దుడయించినవ్యష్టిరూపంబు లగునాకాశాదిభూతం
బులును శబ్దంబు మొదలగు భూతతన్మాత్రంబులును వాగాదీంద్రియజాతంబును
దదధిదేవతలును దమంతన సమష్టిరూపుం డగుడే త జ్ఞుం బ్రవృత్తిప్రవర్తకుం
డేను నసమర్థంబు లయ్యె నెట్లనిన దేవాధిష్ఠితంబులగునింద్రియంబులు దాము
వేర్వేరు యయ్యాశ్వరుం బ్రవృత్తున్ముఖుం జేయ నోషక క్రమంబునం దత్త
దధిష్ఠానాదుల నొందె నందు నగ్ని వాగింద్రియంబుతోడ ముఖంబు నొంది
ప్రవర్తించిన విరాట్కార్యం బగువ్యష్టిశరీరజాతం బనుత్పన్నం బయ్యె నంత
నాసయు ఘ్రాణేంద్రియంబుతోడ వాయువుం గూడిన నట్టిద యయ్యె నాది
త్యుండు చక్షురింద్రియంబుతోడ నేత్రంబుల నొందిన వృధాభూతం బయ్యె
ద్విగేవతాకం బగు కర్ణంబు శ్రోత్రేంద్రియంబుతోఁ గూడిన విరాట్కార్య
ప్రేరణాయోగ్యం బయ్యె నోషధులు రోమంబులం ద్వగింద్రియంబుఁ జెంద
విఫలం బయ్యె నద్దైవం బగు మేధ్రంబు రేతంబు నొందినఁ దత్కార్యకరణ
దక్షం బయ్యెఁ బదంపడి గుదంబు మృత్యువుతోడ నపానేంద్రియంబుఁ జేరిన
నది హైన్యంబు నొందె విష్ణుదేవతాకంబు లగుచరణంబులు గతితోఁ గూడిన
ననీశ్వరింబు లయ్యెఁ బాణేంద్రియంబు లింద్రదైవతంబు లగుచు బలంబు
నొందిన శక్తిహీనంబు లయ్యె మతియు నాదులు సనదీకంబులై లోహితంబు
నొందిన నిరర్థకంబు లయ్యె సుదరంబు సింధువులతోడం జేరి యుత్పిపాసలం
బొందిన వ్యర్థం బయ్యె హృదయంబు మనంబుతోడం జంద్రు నొందిన నూరిక
యండె బుద్ధి బ్రహ్మధిదైవతంబై హృదయంబునొందిన నిష్ఫలంబయ్యెఁ జిత్తం
బభిమానంబుతో రుద్రునిం జెందిన విరాట్కార్యజాతం బనుదూభతం బయ్యె
నంతఁ జైత్యుండగు డే త్రజ్ఞుండు హృదయాధిష్ఠానంబు నొంది చిత్తంబుతోడం
బ్రవేశించిన విరాట్పురుషుండు సలిలకార్యభూత బ్రహ్మాండంబునొంది ప్రవృత్తు
స్కృత్తుముండయ్యె సుప్తుండగు పురుషునిం బ్రాణాదులు దమబలంబుచే భగవ
దప్రేరితంబు లగుచు నుత్థాపనాసమర్థంబు లగు చందంబున నగ్నాదులు
స్వాధిష్ఠానభూతంబులగు నింద్రియంబులతోడ దేవాదిశరీరంబుల నొందియు

నశక్తంబు యొనని మఱియ ¹నవ్వరాట్పురుషుని ననవరతభక్తిజేసి విరక్తులై
యాత్మ యందు వివేకంబు గలమహాత్ములు చింతింపుదు రనియుఁ బ్రకృతిపురుష
వివేకంబున మోక్షంబున బ్రకృతిసంబంధంబున సంసారంబును గలుగుననియుఁ
జెప్పి మఱియు నిట్లనియె.

904

సీ. జననత సత్త్వరజస్తమోగుణమయ, మైనప్రాకృతకార్య శ మగుశరీర [వలనఁ
గతుఁ డయ్యుఁ బురుషుండు శ గడఁగిప్రాకృతిములు, నగుసుఖదుఃఖమోహముల
గర మనురక్తుండు శ గాఁడు వికారవిహీనుఁడు ద్రిగుణరహితుఁడు నగుచు
బలసి నిర్మలజలప్రతిబంబితుం డైన, దినకరుభంగి వశగ్నించునట్టి

తే. యాత్మ ప్రకృతిగుణంబులయందుఁ దగులు

వడి యహంకారమూఢుఁడై శ తొడరి యేను

గడఁగి నిఖిలంబునకు నెల్లఁ శ గర్త నని ప్ర

సంగవశతను బ్రకృతిదోషములఁ బొంది.

905

క. సుర తిర్యక్మనుజ స్థా, వరరూపము లగుచుఁ గర్మ శవాసనచేతం

బర పైనమిశ్రయోనులఁ, దిరముగ జనియించి సంస్కృతిం గైకొని తాన్. 906

క. పూని చరించుచు విషయ,ధ్యానంబునఁజేసి స్వాప్నికార్థాగమసం

ధానమురీతి నసత్పథ,మానసుఁ డగుచున్ భ్రమించు శ మతిలోయిం డై. 907

వ. అట్లు గావున.

908

తే. పూని మోక్షార్థియగువాఁడుదీనిఁ దీవ్ర,భక్తిమోగంబుచేత విరక్తిఁ బొంది
మనమువశముగఁజేసి యశమనియమాది, యోగచూర్ణక్రియాభ్యాసయుక్తిజేసి.

సీ. శ్రద్ధాగరిష్ఠుఁడైనత్య మైనట్టిమ, ద్భావం న మత్పాదనేవనంబు

వర్ణితమత్కథా,కర్ణనంబును సర్వ, భూతసమన్వయజాతవైర

మును బ్రహ్మచర్యంబుశుభునమాన ²మాదిగాఁ,గలనిజధర్మసంగతులఁజేసి

సంతుష్టుఁడును మిత్రాశ్రమఁడు నేకాంతియు, మనశీలుఁడు వీతశమత్సరుండు

తే. నగుచు మిత్రత్వమునఁ గృపఁదగిలి యాత్మ, కలితవిజ్ఞాని యై బంధకంబునైన
ఘనశరీరపరిగ్రహోత్కంఠయుండు, నాగ్రహముసేసి వర్తింపనగును మఱియు.

వ జీవేశ్వరతత్త్వజ్ఞానంబునఁజేసి నివృత్తం బయినబుద్ధి దదవస్థానంబును గలిగి
దూరీభూతేతరదర్శనుండై జీవాత్మజ్ఞానంబునఁజేసి చక్షురింద్రియంబున సూర్యుని
దర్శించుచందంబున నాత్మనాయకుం డయిన శ్రీమన్నారాయణుని దర్శించి

1. 'నమ్మహాత్ముని ననన్యభక్తిజేసి విరక్తులై యాత్మలందు వివేకంబు గలమహాత్ములు చింతింపురనిచెప్పి వెండియు నిట్లనియెఁ బ్రకృతిపురుషవివేకజ్ఞానంబు మోక్షం బెఱుంగుము ప్రకృతి సంబంధంబువలన నైనసంసారస్వరూపం బిహించెన నాకర్ణింపుము' వ్రా. ప్ర.

2. మను నాది, గాఁ గలధర్మసంగతులఁజేసి,

- 1 నిరుపాధికం బై మిథ్యాభూతం ఒగునహంకారంబున సద్రూపంబుచే బ్రకాశ
మానం బగుచుఁ బ్రధానకారణంబునకు నధిష్ఠానంబును గార్యంబునకుఁ జక్షు
వుంబోలెఁ బ్రకాశంబును సమస్తకార్యకారణానుసూత్రంబును బరిపూర్ణంబును
సర్వవ్యాపకంబును నగు బ్రహ్మంబును బొందు నని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె.
- సీ. విను మాత్రవేత్తకు శ విష్ణుస్వరూపంబు, నెఱుఁగఁగఁబడు నది శ యెట్లటన్న
గగనస్థుఁ డగుదినకరుకిరణచ్ఛాయ, జలముల గృహకుడ్యజాలకముల
వలనఁ దోచిన ప్రతిఫలితంబుచేత నూ, హింసంగఁబడినయశ్చయనునిపగిది
నర్థి మనోబుద్ధ్య²హంకరణత్రయ, నాడీ ప్రకాశమునను నెఱుంగ
- తే. వచ్చునాత్మస్వరూపంబువలెఁటిగాఁగఁ, జిత్రమునఁ దోచు సంచితశ్రీ, దనర్చి
యమ్మహామూర్తిసర్వభూతాంతరాత్మాఁడగుటనాత్మజ్ఞులకుఁగాననగునుమఱియ.
- వ. జీవుండు సుషుప్త్యద్యవస్థలయందుఁబరమాత్మానుషక్తుం డైన భూతాదితత్త్వం
బులు లీనంబు లై ప్రకృతియందు వాసనామాత్రంబు గలిగి యకార్యకరణం
బులు గా కున్న సుషుప్తిమయంబునఁ దాను నిస్తంద్రుం డగుచు నిరంతరంబు
చేతఁ గప్పంబడినవాఁడై పరమాత్మానుభవంబు సేయు చుండు నని చెప్పిన
విని దేవహూతి యిట్లనియె. 913
- సీ. విమలాత్మ యీశ్వరవికిని గంధమునకు, సలిలంబునకును రశనంబునకును
నన్యోన్య మగునవినాభ వసంబంధ, మైనసంగతిఁ బ్రకృత్యాత్మలకును
సతతంబు నన్యోన్యసంబంధ మై యుండు, ప్రకృతితో నయ్యాత్మరసాయ పెట్లు
డలపోయ నొకమాటుతత్త్వభోధమ చేత, భవభయంబుల నెల్లఁజెఱయు పెట్లు
- తే. చచ్చి క్రవ్మజఁ బుట్టనిజాడ వేది, యిన్నియఁ దెలియ నానతియిచ్చినన్న
గరుణ రక్షింపవే దేవగణనిషేవ్య, భక్తలోకాన గంతవ్యపరమపురుష. 914
- వ. అనెన భగవంతుం డిట్లనియె ననివృత్తంబుననస్వధర్మంబునను నిర్మలాంతఃకర
ణంబునను సునిశ్చితం బైనమద్భక్తియోగంబునను (సత్కథా) శ్రవణసంపాదితం
బైనవైరాగ్యంబునను ¹(దృష్టప్రకృతిపురుషాధ్యాత్మ్యం బగజ్ఞానంబునను బలి
ష్కంబు కామానభిష్కంగం బగువిరక్తివలనఁ) దపోయక్తం బయినయోగంబు
నను దీప్తంబునచిత్తైకాగ్రతంజేసి పురుషుని దగు ప్రకృతిదందవ్యామానంబై
తిరోధానంబునం బొందు నదియనుం గాక యగణితం బైనవహ్ని (చే సరిణి
దహింపఁబడుచందంబున) జ్ఞానంబునను దత్త్వదర్శనంబునంజేసి నిరంతరంబు
బలవంతంబును²దృష్టదోషంబును నగు ప్రకృతి జీవునిచేత భుక్తభోగయై విడువం
బుడు నని చెప్పి. 915

1, 'వినుక్తలింగశరీరుం డై సదాప్రకాశమానజ్ఞానంబు గలిగి సత్పురుషబాంధవుం డై
శత్రుమిత్రసమదర్శనుం డైనయాత్మసమానాధికరహితుండును బ్రహ్మత్వాదిశబ్దవాచ్యుండును సమస్త
పదార్థానుసూతుండును నగుచు సర్వేశ్వరుం బొందు నని వెండియు. 2 'హంకారత్రితయనా
శీఘ్రకాశమచేత' లిల నెఱుఁగ, వ్రా. ప్ర. 3 'దృష్టదోషంబులం గలప్రకృతి, వ్రా. ప్ర.

- క. విను ప్రకృతి నైజమహిమం, బునఁ దనలో నున్నయట్టి పురుషునకు మహా
శునకను నశుభస్ఫురణం, బనయముఁ గావింపఁ జాల శ దది యెట్లనినన్. 916
- చ. పురుషుఁడు నిద్రనోఁ గలలఁ శ బొందుననర్థకముల్ స్రబోధమం
దరయఁగ మిథ్యలై పురుషునందు ఘటింపనికై వడిం బరే
శ్వరునకు నాత్మనాథునకు శ సర్వశరీరికి గర్మ సాక్షికిం
బరువడి బొంద వెన్నఁటికిఁ శ బ్రాకృతదోషము లంగనామణి. 917
- వ. అని వెండియు నిట్లనియె. 918
- సీ. అధ్యాత్మతత్పరుం శ డగువాఁడు వెక్కు-జ, న్మంబులఁ బెక్కు-కా శ లంబులందుఁ
బ్రహ్మపదప్రాప్తిపర్యంతమును బుట్టు, సర్వార్థవైరాగ్యశాలి యగుచుఁ
బూని నాభ క్తులశ్రేణు పదేశింపఁ, బడినవిజ్ఞానసంపత్తిచేతఁ
బరఁగఁ బ్రబుద్ధుఁడై శ బహువారములు భూరి, మత్స్రీసాదప్రాప్తిమతిఁదనర్పు
తే. నిజపరిజ్ఞానవిచ్ఛిన్న శ నిఖిలసంచ
యండు నిర్ముక్తలింగదేశముండు నగుచు
ననఘ యోగీంద్రహృద్దేయ శ మగుమదీయ
దివ్యధామంబు నొందు శ సంరదీపుఁ డగుచు. 919
- వ. మఱియు నణిమాద్యష్టైశ్వర్యంబులు మోక్షంబున కంతరాయంబులు గావున
వానియందు విగతసంగుండును మదీయచరణసరోజస్థితలలితాంతరంగుండును
నగువాఁడు మృత్యుదేవత నపహసించి మోక్షంబునం బొందు నని చెప్పి వెండియు
యోగలక్షణప్రకారంబు వినిపింతు విను నుని భగవంతుం డైనకపిలుండు నృపా
త్మజ కి ట్లనియె. 920
- క. ధీనిధు లయ్యును యోగవిధానంబునఁజేసి మఱము శ దగ విఃకులం బై
మానిత మగుమత్సదముం, బూసదు గాఁయోగధర్మము న్నెఱిగింతున్. 921
- వ. అది యెట్లనిన ¹శ క్తికొలఁది స్వధర్మాచరణంబును శాస్త్రవినిషిద్ధధర్మకర్మంబులు
మానుటయు డైవికం బై వచ్చినయర్థంబునలన సంకోపించుటయు మహా
భాగవతశ్రీపాదారవిందార్పణంబును గ్రామ్యధర్మనివృత్తియు మోక్షధర్మంబుల
యందు రతియు మితం బై శుద్ధం బయినయాహారంబుసేవయు విజనం బయి
నిర్బాధకం బయినస్థానంబున నుండుటయు హింసారాహిత్యంబును సత్యంబును
నస్తేయంబును దన కెంతయర్థం బుపయోగించు నంతయర్థంబు స్వీకరించుటయు
బ్రహ్మచర్యంబును దపశ్శౌచంబులును స్వాధ్యాయపఠనంబును బరమపురుషుం
డైనసర్వేశ్వరునియర్చనంబును మానంబునునాసనజయంబును దానంజేసి స్థైర్యం
బును² బ్రాణవాయుస్వవశీకరణంబును నిందియనిగ్రహరూపం బైన ప్రత్యాహారం

బును మనంబుచే నిందియంబుల విషయంబులవలన మరలించి హృదయమందు నిలుపుటయు (దేహగతం బైన మూలాధారాదిస్థానంబులలో నొక్కస్థానంబు నందు హృదయగతం బయిన మనస్సుతోడం గూడఁ బ్రాణధారణంబును వైకుంఠంజైన సర్వేశ్వరుండు ప్రసరించిన దివ్యలీలాచరిత్రధ్యానంబును మానసైకాగ్రీకరణంబును) బరమాత్మయగు పద్మనాభుని సమానాకారత యనుసమాధానంబునుం గావించి యవియునుం గాక తక్కిన వ్రతదానాదులంజేసి మనోదుష్టం బయినయశస్మార్గంబును బరిహరించి జితప్రాణుం డై మెల్లన యోజించి శుచియైన దేశంబునం బ్రతిష్ఠించి విజితాసనుం డై యభ్యస్తకుశాజిన చేతోత్తరాసనంబైన యాసంబుసేసి ఋజుకాయుం డై ¹ప్రాణమార్గంబును గుంభక రేచకపూరకంబులం (రోశశోధనంబు) సేసి కుంభకపూరకంబులచేతం బ్రతికూలంబుగావించి చంచలంబయిన చిత్తంబునుసిరంబు గావించి తీవ్రంబయిన యమంబునం బ్రతిష్ఠం బయి ²విగతసమస్తదోషంబగు చామీకరంబుకరణి విరజంబుసేసి జితచూరుతుం డగు యోగికిం గ్రమ్మఱం బ్రాణాయామం బను పావగుచిచేతవారషి త్తశ్లేష్మంబు లనుదోషంబులభస్మీకరణంబుసేసిధారణంబుచేతఁ గిల్చిషంబులను బ్రత్యాహారంబుచేత సంసర్గంబులను దహనంబుసేసి ధ్యానంబు చేత రాగంబుల సత్త్వాదిగుణంబులను నినారించి స్వనాసాగ్రావలోకనంబు సేయుచు.

922

సీ. దరదరవిందసుందరపత్తకుచిరాక్షు, సలలితశ్రీవత్సరకలితవక్షు
నీలనీరదశిలనీలోత్పలశ్యాము, నళికులాలకమాలికాభిరాముఁ
గౌస్తుభరుచిరముక్తాహారయుతకంఠు, యోగిమానసపంక్తజోపకంఠు
సతతప్రసన్నసస్మితవదనాంభోజ, దినకరకోటిసర్వదీప్తతేజ

తే. సలలితానర్మరత్నకుంఠడలకిరీట, హారకంకణకటక కేరయూరముద్రి
కాతులాకోటిభూషు భ, కృప్రపోషుఁ, గింకిణీయుతమేఖలారకీర్ణజఘను.

923

వ. మఱియు.

924

సీ. కంజాతకంజల్కశృంగరంజితపీత, కౌశేయవాసు జగన్నివాసు
శత్రుభీకరచక్రశంకగదాపద్మ, విహితచతుర్బాహు శ విగతమోహు
నుతభక్తలోకమృతోనేత్రవర్షిష్ణు, లాలితసద్గుణాలంకరిష్ణు
వరకుమారకవయఃపరిపాకు సుశ్లోకు, సుందరాకారు యశోవిహారు

తే. సకలలోకనమస్కృతశరణకమలు, భక్తలోకపరిగ్రహప్రకటశీలు
దర్శనీయమనోరథదాయిఁ గీర్తనీయతీర్థమశోమహానీయమూర్తి.

925

వ. వెండియు.

926

క. ⁴అనుభవగుణసంప్రాప్తుని, నవఘ్నుని సుస్థితుని గతుని శ నాసీను శయా

1. ప్రాణమార్గ. 2. విగతసమస్తదోషంబులంగలచామీకరం. 3. వద్రుచిహిత. 4. అనుపమసంపూర్ణాంగుని.

- నని భక్తహృద్గుహశయు, నుని సర్వేశ్వరు నంతయును సచ్చరితున్. 927
- మ. విమలం బై పరిశుద్ధ మై తలమనోవిజ్ఞానతత్త్వప్రభో
ధమతిన్ నిల్పి తదీయమూర్తిని వాఙ్ధ్యానంబు గావించి చి
త్తము సర్వాంగవిమర్శనక్రియలకుంధాహ్లాది ప్రత్యంగమున
సుమహాధ్యాసము సేయఁగా వలయుఁబో శుద్ధాంతరంగంబునన్. 928
- వ. అది యెట్టి దనిన. 929
- సీ. హలకలిశాంకశఃజలజశ్వాజచ్ఛత్ర, లాలితలక్షణశలక్షితములు
సలలితనఖచంద్రచంద్రికానిర్ఘాత, భక్తమానసతమఃపటలములును
సురుచిరాంగుష్ఠనిష్ఠ్యూతగంగాతీర్థ, మండితహరజటామండలములు
నంచితధ్యానపారాయణజనభూరి, కలుషపర్వతదీప్తకులిశములును
తే. దాసలోకమనోరథదాయకములు, బారుయోగిమనఃద్రుమట్టదములు
ననఁగఁ దనరినహరిచరణాబ్జములను, నిరుపమధ్యాసమున మదినిలుపవలయు.
- చ. కమలజమాత యై సురనికాయసమంచితసేవ్యమాన యై
కమలదళాభనేత్రములుగల్గి హృదీశ్వరభక్తి నొప్పున
క్కమలఃకాంకపీతమునఁగైకొని యొత్తుపరేశుజానుయు
గృము హృదయూరవిందమునకమక్కువఁ జేర్చి భజింపఁగాఁ దగున్. 931
- ఉ. చారువిహంగవల్లభుభుజంబులమీఁద విరాజమానసు
శ్రీరుచి నల్లసిల్లి యతఃసీకుసుమద్యుతిఁ జాల నొప్పుపం
కేరుహనాభునూరువు లక్కిల్బిషభక్తి భజించి మానసాం
భోరుహమందు నిల్పఁ దగుఁ శ బో మునికోటికి నంగనామాణి. 932
- క. పరిలంబితమృదుపీతాంబర కాంచీగుణనినాదభరితం బగున
ప్పురుషోత్తముని నితంబము, దరుణి భజింపవలయుఁ దద్దయుఁ బ్రీతిన్. 933
- క. విను భువనాధారత్వంబునఁ దగి విధిజనన హేతుభూతం బగున
వ్వనజాతముచేఁ గడు మిం, చినహరినాభీసరస్సుఁజింతింపఁ దగున్. 934
- తే. దివ్యమరకతరత్నసంఘదీప్తలలిత, కుచములను మాక్తికావళిరుచులఁ దనరి
యిందిరాదేవినదనమైయెసక మెసఁగు, వక్షమాత్మనుదలపోయవలయుఁజుమ్ము.
- మ. నిరతంబున్ భజించునజ్జనమనోనేత్రాభిరామైకసు
స్థిరదివ్యప్రభ గల్గుకొస్తుభరుచిశ్లిష్టంబు నై యొప్పునా
వరయోగీశ్వరవంద్యమానుఁ డగుసర్వస్వామిలక్ష్మీశుకం
ధర మాత్మం గదియించి తద్గుణగణధ్యానంబు సేయం దగున్. 936
- క. ఘనమందరగిరిపరివ, ర్తననికషోజ్జ్వలితకనకరత్నాంగదముల్
దనరార లోకపాలకు, లనఁ గలిగినబాహుశాఖిలను దలంపఁ దగున్. 937
- వ. మఱియు పేమతజనాసహ్యంబు లైనసహస్రారంబులు గలుగుపదర్శనంబును

సరసితోదరకరసోగుహంబంధు రాజహంసరుచిరం బయినపాంచజన్యంబును న
రాతిభటశోణితకర్దమలిప్తాంగం బై భగవద్వీరికారిణి యగుకామోదకియును
బంధురసుగంధగంధానుబంధమంధరగంధవహాహూయమాన పుష్పంశయ యుం
కారనినదవిరాజితంబై నవైజయంతీ వనమాలికయును జీవత త్వంజై నకౌస్తుభ
మణియును బ్రత్యేకంబ ధ్యానంబు సేయం దగు వెండియు భక్తసంరక్షణార్థం
బంగీకరించు దివ్యమంగళవిగ్రహంబున ¹కనురూపంబును మకరగుండలమణి
నిచయమండితముకురోసమాననిర్మలగండమండలంబును²సంతత శ్రీనివాసలోచన
పంకజకలితంబును లాలితభూజాజుష్టంబును మధుకరసమానరుచిచిక్రవిరా
జితంబును నైనముఖకమలంబు ధ్యానంబు గాఢింప వలయు మఱియు శరణాగ
తుల కభయప్రదంబు యగు నెగుపాణిపంకేరుహంబుల మనంబునఁ దలఁప
వలయు.

938

క. గురుఘోరరూపకం బై, ³పరఁ గెడుతాపత్రయం బురపశమింపఁగ శ్రీ
హరిచేత నిస్పృష్టము లగు, కరుణాలోకములఁ దలఁపఁ గాఁ దగు బుద్ధిన్.

939

క. ఘనరుచి గలమంచ స్మితమున కనుగుణ మగు ప్రసాదశ్రమును జిత్తమున
న్ననిచియు ధ్యానము సేయం, జను యోగిజనాళి కెపుడు ⁴సౌజన్యనిధి.

940

తే. పూని నతళిరు లై నట్టిభూజనముల, శోకబాష్పంబుజలధిసంశోషకంబు
సత్యుదారతమము హరిహాస మెపుడు, దలఁపఁగావలె నాశ్మలోకదవిలివినుము.

సీ. మనులకు మకర కేళనునకు మోహనం, బైనస్వకీయమాత్రయాదీలాస
మున రచితం బైనభూమండలంబును, మునిమనఃకహరసమోదమానుఁ
డగునీశ్వరునిమందహాసంబు నవపల్ల, వాధర కాంతిచే ⁵నరుణ మైన
మొల్ల మొగ్గలకాంతి ⁵నల్లసం బొడెడు, దంతం క్తిని మదిఁ గ దలఁపవలయు

తే. వెలయ నీరీతి నన్నియు ⁵వేలువేలు, నంచితధ్యానసిర్మలస్థానములుగ
మనములోఁగనుమని చెప్పిమఱియుఁబలికె, దేవహూతికిఁగపిలుండుదేటపడఁగ.

సీ. ఈప్రకారమున సరస్వేశ్వరునందును, బ్రతిలబ్ధభావసంకపన్నుఁ డగుచుఁ
జిరతరసద్భక్తిచేఁ బ్రవృద్ధం బైన, యశిమోదమునఁ బులకీతశరీరుఁ
డగుచు మహోత్కంఠ ⁵నానందబాష్పముల్, జడిగొనఁ బరితోషజలధిఁగ్రుంకి
భగవత్స్వరూప మై ⁵భవగుణగ్రాహక, ⁴మగుచు మత్సంబంధ ⁵మనుకరించి

తే. సుమహిత⁵ధ్యానమునఁ బరంబ్రజ్యోతియందు
మనముఁ జాల నియోజించి ; మహిమఁ దనరు
మోక్షపద మాత్మలోన నరపేక్ష సేయు
ననఘవర్తనుఁ డైనమహాశుక్ర డెపుడు.

943

1. కనురూపం బైననానంబును. 2. సంతతశ్రీనివాసంబు లైన. 3. జరిగెడుతాపత్రయోప
శమనార్థము. 4. మగు మత్స్రబంధంబు ⁵ననుకరించి. 5. ధ్యేయమున.

వ. అది గావున మక్కినవేషించుచు మహాత్ముండగువానిచిత్తంబు విమక్తంబైనభగవద్వ్యతిరీక్తాశ్రయంబు గలిగి విషయాంతరసూన్యంబై విరక్తింబొందుటంజేసి పురుషుండు శరీరభావంబుల ననన్యభావం బగునిర్వాణపదంబు సూక్ష్మంబగు తేజంబు దనకంటె నధికం బగుతేజంబుతోడిసమానాకారంబు గగుచందంబు నిచ్చుగించు వెండియు.

944

సీ. పురుషుండు చరమ మై గ భవి నన్యవిషయనివృత్త మై తగ నివర్తించుచిత్త వృత్తాదులను గల్గి గ వెలయంగ నాత్మీయమగుషహిమ సునిష్ఠుడై లభించు సుఖదుఃఖముల మనఃస్ఫురణ దలంపక యహం, కాగధర్మంబులుగూడ గలంచి యనయంబుసాక్షాత్కృతాత్మతత్వముగల్గునతడు జీవన్ముక్తుడందు బుధులు తే. నతడు సచందమున నుండు గ ననిన వినుము

తనశరీరంబు నిలుచుట కయను జరించు

టయును గూర్చుండుటయు నిక కేమియు నెఱుంగ

కర్థి వర్తించు విను తల్లి గ యతడు మఱియు.

945

వ. మదిరాపానంబునం జేసి మత్తుం డగువాడు దనకు బరిధానం బగునంబరంబు మఱి వర్తించుచందంబున దనశరీరంబు దైవాధీనం బని నశ్వరం బని తలంచి యాత్మతత్వనిష్ఠుడై యుపేక్షించు నదియనుం గాక సమాధియోగంబునం జేసి సాక్షాత్కృతాత్మతత్వంబు గలవాడయి స్వాప్నికశరీరంబుచందంబున యావత్కర్మఫలానుభవపర్యంతంబు పుత్రదారసమేతం బగుప్రపంచంబు ననుభవించి యటమీదఁ బుత్రదారాదిసంబంధంబువలనం బాసి వర్తించు. 946

సీ. సుతదారమిత్రానుజులకంటె మర్దుండు, భిన్నుడై వర్తించుచున్నరీతి విస్ఫులింగోల్ముకకవిపులధూమములచే హవ్యవాహనుడు వే గఁ జియినరీతి వల నొప్పు డహంబుకవలన నీజీవాత్మ, పరికింప భిన్నరూపమున నుండుఁ దవిలి భూతేంద్రియాంతఃకరణంబుల, భాసిల్లు చున్నయీశప్రకృతిరూప

తే. బ్రహ్మమున కాత్మ దాఁ బృథక్భావ మగుచు ద్రష్ట యయి బ్రహ్మసంజ్ఞచే గ దనరు చుండు నఖలభూతప్రపంచంబులందుఁ దన్నుఁ

దవిలి తనయందు నఖలభూతములఁ గనుచు.

947

వ. వెండియు.

948

సీ. వరుస ననన్యభావంబులఁజేసి భూతావళియందుఁ దగదాత్మకత్వ మునఁజూచునాత్మీయకృతులతోపాదానములయందుఁ దవిలి యితముల వెలుంగు నిద్ధదివ్యజ్యోతి గ యేక మయ్యును బహుభావంబులను దోచుకృతగతుండు నగు చున్నయాత్మయుఁ గ బాగ డొందుదేవతి, ర్యజ్ఞునుష్యస్థావరాదివివిధ

తే. యోనులను భిన్నభావంబునొందుటయును, జాలఁగల్గునిజగుణుడై గమమ్యమునను

భీన్నుడై వెల్లుంగావునఁ బేర్చియడయ, దేహసంబంధి యగుచు వర్తించుచుండు.

- క. భావింప సదసదాత్మక, మై వెలయుచు దుష్టభావ్య శ మగుచు స్వకీయం
బై వర్తించుచు బ్రకృతిని, భావమునఁ దిరస్కరించు శ భవస్సూక్తిన్. 950
- వ. ఈయాత్మ నిజస్వరూపంబునఁజేసి వర్తించు నని కపిలుం డెఱింగించిన విని దేన
హూతి వెండియ నిట్లనియె వ హాత్మామహదాదిభూతంబులకుం బ్రకృతినిఁబురు
షునకుం గల్గినవరస్పద విలక్షణంబులను దత్స్వరూపంబులను నెఱింగించితి వింక
నీప్రకారంబుల సాంఖ్యంబునందు నిరూపింపబడనట్టి ప్రకారంబును భక్తియోగ
మాహాత్మ్యంబును బుర్రుండు భగవద్భక్తియోగంబునఁజేసి సర్వలోకవిరక్తుం
డగునట్టి యోగంబును బ్రాణిలోకంబునకు సంసారం బనేకవిధం బయి యుండఁ
గావునఁ బరాకరుండవై కాలస్వరూపి వైననీస్వరూపంబును నేనీవలనిభయంబు
నఁజేసి జనులు పుణ్యకర్మంబులు సేయచుండుదురు మిథ్యాభూతం బైన దేహం
బునందు నాత్మాభిమానంబు సేయచు మూఢుం డై కర్మంబులందు నాసక్తం
బైనబుద్ధిఁజేసి విభ్రాంతుండగుచు సంసారస్వరూపం బగుమహాంధకారంబునందు
జరకాలప్రసుపుండైన జనుని బ్రబోధించుకొఱకు యాగభాస్కరుండ వై
యావిర్భవించినపుణ్యాత్ముండవు గావున నాకునన్నియుం దెలియ సవిస్తరంబుగా
నానతియ్య వలయు ననిన దేవహూతికిఁ గపిలుం డిట్లనియె. 951

అథ కపిలుండు దేవహూతికి భక్తియోగమును తెలియఁజేయుట. 951

- క. నలినాయతాక్షి విను జన,ములఫలసంకల్పభేదశ్రమనఁజేసి మదిం
గలభక్తియోగమహిమం, బలవడఁగ ననేకవిధములనఁ దగు నవియన్. 952
- వ. వివరించెదఁ దామసరాజససాత్త్వికాదిభేదంబులం ద్రివిధం బై యుండు నందుఁ
దామసభక్తిప్రకారం బెట్టి దనిన. 953
- తే. సతతహింసాతిదంభమాత్సర్యరూప,తమములను జేయుచును భేదశ్రద్ధయగుచు
బరఁగనాయందఁగావించుశ్రభక్తివలఁపఁ,దామసం బనఁదగువాఁడుదామసుండు.
- క. ఘనవిషయప్రావీణ్యము,లను 'సుమహేశ్వర్యయశములను బూజాద్య
ర్హుని నను నర్థి భజించుట, చను రాజసయోగ మనఁగ శ సౌజన్యనిధి. 955
- చ. అనుపమపాపకర్మపరిహారము కై భజనీయుఁ డైనశో
భనచరితుం డితం డనుచు శ భావమునం దలపోసి భక్తిచే
ననితరయోగ్యతకా భగవదర్పణబుద్ధి నొనర్చి కర్మమల్
జనహితకారి యై నగడ శ సాత్త్వికయోగ మనంగఁ జొప్పడున్. 956
- చ. మనుసుత మద్గుణశ్రవణమాత్ర లభించినయట్టిభక్తిచే
ననఘుండ సర్వశోభనగుణాశ్రయుడం బరమేశ్వరుండ నై
తనరిననన్నుఁ జెందినయ్యదాతమనోగతు లవ్యయంబు లై

- వనసిధిగామి యైనసురశవాహినిఁబోలె ధరించు నిమ్మలన్. 957
- క. హేయ గుణరహితుఁ డనఁ గల, నాయఁదులభ క్తిలక్షణముఁ దెలిపితి నన్
బాయక నిర్దేతుక మై, చేయు మదీయవ్రతైకనిరతరభ క్తిన్. 958
- వ. (నిష్కాము లయినమదీయభక్తులకు నట్టిభ క్తియోగంబు) సాలోక్య (సార్వ) సా
మీశ్వసారూప్యసాయజ్యంబులకు సాధనంబు గావున మహాత్ములగువారు నిజమ
నోరథఫలదాయకంబు లయినను మదీయసేవావిరహితంబు లయిన యితరకర్మం
బు లాచరింప నొల్లరు దీని నాత్యంతికభ క్తియోగం బని చెప్పదురు సత్త్వరజ
స్తమోగుణవిహీనుం డయినజనుండు మత్సమానాకారతం బొందు నని చెప్పి
మఱియు నిట్లనియె. 959
- సీ. నిత్యనైమిత్తికనిజధర్మమున గురు, శ్రద్ధాగర్విష్టతఁ గ జతుర పాంచ
రాత్రోక్తహరిసమారాధన క్రియలన, నిష్కామనంబున గ నెఱి మదీయ
విగ్రహదర్శనవినుతిపూజావండ, నధ్యాససంశ్ర వణములఁ గర్మ
సంగి గా కుండుట గ నజ్ఞనప్రకరాభి, మానంబు నొందుట గ హీనులందుఁ
తే. జాల ననకంపసేయటశసములయందు, మైత్రి నెఱపుట యవనియశ్రమక్రియాది
యైనయోగంబుచేత నాధ్యాత్మికాధి, భౌతికాదులఁ దెలియటపలుకుటయును.
వ. మఱియును. 961
- క. హరిమంగళగుణకీర్తన, పరుఁ డవుటయు నార్జవమున గ భగవత్పరాలం
గర మనుర క్తి భజించుట, నిరహంకారముననుంట గ నిశ్చలుఁ డగుటన్. 962
- క. ఇవి మొదలు గాఁగఁ గలుగుభ, గవదాదేశాభిధర్మకలిశుం డై వీ
నివలనఁ బరిశుద్ధగతిం, దవిలినమది గలుగుపుణ్యశ్రతముఁ డెయ్యెడలన్. 963
- తే. గురుతరానేకకల్యాణగుణవిశిష్టఁ, డనఁగ నొప్పిననినుఁ బొందు గ నండ గొనక
పవనవశమునఁ బువ్వులపరిమళంబు, ఘ్రాణమున నావరించినశ్రకరణి మెఱసి.
చ. అనిశము సర్వభూతహృదయాయంబుజవ ర్తి యనం దనర్చునీ
శు నను నవజ్ఞ సేసి మనుశుం డొగి మత్ప్రతిమార్చనావిడం
బనఁ బస మూఢుం డై యచితశ్రభ క్తిని నన్ను భజింపఁ దేని న
మృనుజుఁడు భస్మకుండమున గ మానక వేల్చినయట్టివాఁ డగున్. 965
- సీ. అబ్జాక్షి నిఖిలభూతాంతరాత్ముఁడ నైన. నాయందు భూతగణంబునందు
నతిభేదదృష్టి మాయాపు లై సతతంబుఁ, బాయక వైరానుభందనిరతు
లగువారిమనములఁ గదగులదు శాంతి యెన్నటికైన నేను నాశకుటిలజనుల
మానక యెపుడు సామాన్యాదిక ద్రవ్యసమితిచే మత్సదార్పన మొనర్చ
తే. నర్థినాచిత్తమునముదంతబందకుందు, ననుచు నెఱిగించి మఱియునిట్లనియెఁగరుణఁ
గలితసద్గుణజటిలుఁ డరక్కపిలుఁ డెలమి, దల్లితోడ గుణవటిమతల్లితోడ. 966
- సీ. తరళాక్షి విను మచేతనదేహములకంటె, జేతనదేహముల్ గ్రశేష్ఠ మందుఁ

బ్రాణవంతంబు లై శ స్పర్శనజ్ఞానంబు, గలుగుచేతన్యన్యశ్చములకంటె

ఘనరసజ్ఞానసంకలితచేతను లుత్తములు రసజ్ఞానంబు శ గలుగువాని

కంటె గంధజ్ఞానశక్తితభృంగంబులు, గడు¹ను త్తములు వానికంటె శబ్ద

తే. వేదు ²లగునహుల్ శ్రేష్ఠమై శ వెలయు శబ్దవిదులకంటెను సద్రూప³వేదు లైన
వాయసాదులుశ్రేష్ఠముల్ శ వానికంటె, వరుసబహుపాదులు త్తముల్ శ వానికంటె.

క. తలఁపఁ జతుష్పదు లధికులు, బలకొని మఱి వానికంటె శ బౌదద్వయముం
గలమనుజు లలఘుతము లి, మ్ముల వారలయందు వర్ణములు నార్గరయన్. 968

వ. అందు. 969

సీ. ⁴తలఁప బ్రాహ్మణు లుత్తములు వారికంటెను, వేదవేత్తలు వేదవిదులకంటె
విలసితవేదార్థవిదులు వారలకంటె, సమధికశాస్త్రసంశయము మాన్పు
మీమాంసకులు మఱి శ మీ మాంసకులకంటె, నిజధర్మవిజ్ఞాననిపుణు లరయ
వారికంటెను సంగవర్జితచిత్తులు, దగ వారికంటె సద్ధర్మపరులు

తే. ధార్మికులకంటె నుత్తమోత్తములు వినుము

మత్సగుర్నితసకలధర్మస్వభావ

మహిమములు గల్గి యితరధర్మములు విడిచి

సమత వర్తించునప్పణ్యాతముఁడు ఘనుఁడు.

970

వ. అట్టివాని.

971

క. కని సకలభూతగణములు, మనమున నానందజలధిమగ్నము లగుచున్

ఘనబహుమానపురస్సర, మనయముఁ బాటిల్ల విచుతు శ లర్థిం జేయున్. 972

వ. అంత నీశ్వరుండు జీనస్వరూపానుప్రవిష్టుఁడై యుండు నట్టిభగవంతుం జూచి
భక్తియోగంబున (నేని యోగంబున నేని): బురుషుండు పరమాత్మం బొందుఁ
(బ్రకృతిపురుషాత్మకంబును దద్వ్యతిరిక్తంబును నైనదైవంబు నై కర్మచేష్టితం
బగుచు నుండు) నదియ ⁴భగవద్రూపం (బిట్టిభగవద్రూపంబు భేదాస్పదం
బగుచు నమ్భత ప్రభావంబు గలకాలం బనియుఁ జెప్పంబడు, నట్టికాలంబు మహా
దాదితత్త్వంబులకును ⁵మహాత్త్వాభిమాను లగుజీవులకును భయావహం
బగుటంజేసి సకలభూతంబులకునాశ్రయంబయ్యును (నంతర్గతం బై) భూతంబుల
చేత భూతంబుల గ్రహించుచు యజ్ఞ (ఫల) ప్రదాత గావున వశీకృతభూతుఁడై
ప్రభుత్వంబు భజియించి విష్ణుండు ప్రకాశించు చుండు నతనికి మిత్రుండును
శత్రుండును బంధుండును లేఁడట్టివిష్ణుండు సకలజనంబులయం దావేశించి యప్ర
మత్తుండై ప్రమత్తులయినజనంబులకు సంహారకుండై యుండు నతనిభయంబు

1. శ్రేష్ఠములు, 2. "లగుదురు శ్రేష్ఠు లై. 3. తలపోయబ్రాహ్మణులత్తములు వారలకంటె

4. భగవద్రూపంబు ప్రకృతిపురుషకాలాత్మకం బై యుండు కాలస్వరూపం బొక్కరూపం బై
యుండు నట్టికాలంబు, 5. మమత్వాభి." వ్రా. ప్ర.

నంజేసి పాయువు నీచు సూక్ష్మంకు దపించు నింద్రుండు వర్షించు నక్షత్రగ
ణంబు వెలుంగుండు జంద్రుండు ప్రకాశించు నత్తత్కలంబుల నృక్షలతాదు లో
షధులతోడం గూడి పుష్పఫలభరితంబు లగు సరిత్తులు ప్రవహించు సముద్రం
బులు మేరలు దప్పక యుండు నగ్ని ప్రజ్వలించు భూమి గిరులతోఁ గూడ బరు
వునఁ గ్రుంగ నెఱచు నాకాశంబు సకలజనంబులకు నవకాశం బిచ్చు మహ
త్తత్త్వంబు జగత్తునకు నంకురస్వరూపంబు గావున (సప్తావరణావృతం బగులో
కం బను) స్వదేహంబు విస్మరింపం జేయు (గుణాభిమాను లగు బ్రహ్మాదులు సర్వే
శ్వరునిచేత జగత్సర్గంబునందు నియోగింపబడి ప్రతిదినంబు నయ్యును సర్గంబు
సేయ నప్రమత్తులై యుండుదురు పిత్రాదులు పుత్రోత్పత్తిఁ జేయుదురు కా
లండు పృథ్వీసహాయుం డై మారకుం డై యుండు (జరాచరాత్మకం బగు
సకల ప్రపంచంబు భగవదధీనం బై యుండు) నని చెప్పి కపిలుండు వెండియు
ని ట్లనియె.

973

- క. నెఱి నిట్టినిఖిలలోకేశ్వరుని సరాక్రమముఁ దెలియ న సామర్థ్యం బె
వ్వరికిని గలుగదు మేఘము, గరువలిపిక్రమముఁ న దెలియఁగ నేనిగతిన్. 974
- క. మగువా విను సుఖహేతుక, మగునర్థము దొరకమికి మహాదుఃఖమునం
దగులుదు రిది యంతయు నాభగవంతుని నూజ్ఞఁజేసి న ప్రాణులు మఱియున్.
- సీ. పూని యనిత్యంబు న లై నగృహక్షేత్ర, వసుధనసుతవధూ, బాంధవాది
వివిధవస్తువులను న ధ్రువముగా మది నమ్మి, వఱలుదుర్మతి యగువాఁడు జంతు
సంఘాత మగు దేహాసంబంధమున నిల్చి, యర్థి నయ్యెయోమనలందుఁ జొరఁగ
ననుగమించును వానినయందు విరక్తుండు, గాక చరించు దుర్గతికుం డైన
- తే. దేహియాత్మీయదేహంబుఁ దివిరి నదల, లేక తన కది పరమసౌఖ్యాకరంబు
గాఁగవ ర్తించునదియును గాక యతఁడు, దేవమాయావిమోహితభావుఁడగుచు.
- క. ఘన మగుతనయవధూపశు, ననగృహరక్షణమునండు న ద తత్త్వీయలక్ష్
మనమునఁ దలపోయుచు దిన, దినమున్ దండవ్యాచూనదేహుం డగుచున్. 977
- క. అతిసూక్ష్మాదయుఁడగుచు దు, రితకర్మారంభమునఁ జరచించుచు దరుణీ
కృతగోప్యభాషణములను, సుతకలసంభాషణములఁ న జొక్కుచు మఱియున్.
- క. వినుమింద్రియపరవశుం డై, ముచుకొని తత్కూటసర్వములు గలదుఃఖం
బనయము సుఖరూపంబుగ, మనమున దలపోసి తదభిమానుం డగుచున్.
- క. సతతముఁ దమతమసంపా,దిత మగునర్థములచేత న ధృతిఁ బరులకుఁ గు
త్సితమతి హింసలు సేయుచు, సతిమూఢమనస్కు లగుచు నాత్మజనములన్.
- తే. పూని రక్షించుచును వారి న భుక్తశేష
మనుభవించుచు నంత జీ న వనము వోకఁ
గడఁగి మఱి మఱి యుసరార్థ న కాముఁ డగుచు.

980

స త్వ మేలి కటుంబపోషణమునందు.

సీ. బోధినాలక మందభాగ్ను డైగుమతయై, పూనియప్పుడు క్రియాశీలమగుచు
దవి నృభాప్రచుత్సంబులు సేయుచు, మూఢు డై కాన్యభ్రమునఁ జరించు
నట్టిమకించనుఁ గడకవానిఁ జూచి తద్దూరసుతాగ లాత్మలను వీడు
గడునశ క్తుండు ప్రాంతగాఁ జూచి డిత్త డని, నెగ్గింతు రర్థి గృహీతలుండు

తే. బడుగుముసలెద్దు రోసినప్రగిది నంత

సతఁడు నేనెంటలను సుఖం గ బంద లేక

¹తాను బోషించుజనులు దక్ష గ దనరఁ బోవ

బ్రదుకు ముదిమియు మిక్కిలి గ బాధపడుప.

981

క. వెడయావుఁ దాల్చి బాంధవు, లకలఁగ నిర్యాణమునకు గ నభిముఖు డై యి
ల్యైకలఁగఁ జాలక శుకక యు, వకువునఁ గుడుచుచు మేను గ వకచడ వకచన్.

సీ. ఆతిరోగపీఠుం గ డై మలన మగుజత, రాన్నిచే మిగుల నశ్మాశి యగుచు
మెఱసి వాయువుచేత గ విూదికి నెగపెన, కన్నులు కఫమునఁ గ గప్పఁబడిన
నాశంబులను గంతనాశంబులను ఘుర, ఘుర ముశబ్దాలు గ దొరయ బండు
జనులమధ్యంబున గ శయించి బహువిధ, ములఁ దన్నుఁ బిలుచంగఁ గ బలుక లేక

తే. చటులతరకాలపాశచశంగతాక్షుఁ, కగుచు బిడ్డలుఁ బెండ్లాము గనరసి ప్రోచు
²చింత వికలములై సహ్యాశీకములను, “లిగి విజ్ఞానమును బాసిక కష్టుఁడగుచు.

వ. అత మరణావస్థ బాంధుసమయంబున నతిభయంక రాకారులు సరభ సేక్షణలు
నగుయచుమాత లిద్దఱు దనమునఁ జి నిలిచినం జూచి త్రస్తహృదయుం డై శక్య
న్మా త్రంబులు విడుచుచు యచుపాశబద్ధుం డై శరీరంబువలన నిర్గమించి యాత
నాశరీరంబు నవలంబించి (బలాత్కారంబున) వీర్టుం బై దుర్గమం బగుమార్గంబు
ను బొంది రాజ (భటులచే నీయమూర్తి కగుచు) దండనంబున కభిముఖుం డై

³చనుభటునిచంగంబునఁ జనుచుండి.

984

చ. అనయము మూర్ఛ నొందు శుకక కావళిచేతను భక్ష్యమాణు డై

యనుపమ కాలకింకర భక్తయోగరత్ననగరనంబులన్

మనము గలంగ దేహము సకమ స్తముఁ గంపము వొందఁ గాఁ బురా

తనభవపాపకర్మసముదాయముఁ జిత్తములోఁ దలంచుచున్.

985

సీ. అ సుపమశ్చుత్తప్త గ లంతర్వ్యభుఁ జేమ, ఘోరూనిలజ్వలజ్వలనచండ

భామ ప్రసే ప్తితగ్త పంబైవవాలుకా, మార్గామగతతప్యమానగాత్రుః

డై విఃపుఁ గశలచే గ నకునగ వికలాంగుఁ, కగుచు మార్గమునందునచట నచట

జాలమూర్ఖులు చాత్ర శ్రయకూన్యమగునీశ్వ, మునుగుచు లేచుచు మొనసి పాప

1 'కోరి తిరిసినవారల' మాటు తిరిసి, బ్రదుకుమను ముది మిక్కిలి. 2 చిత్తము వికలమైన
హృషీక' వ్రా. ప్ర. 3 'చనునపరాధిచందం' అ. ప్ర.

తే. రూప మునతమముచే నిరూఢుఁ డగుచు

వెలయుఁ దొంబదితోమ్మిదిశవేలయోజ

నములదూరంబు గలయమనగరము ననుఁ

బూని యమభటుల్ గొంపోవఁ శ బోవునంత.

986

వ. ఇట్లు మహాపాపాత్ముం డైనవాఁడు ముహూర్తత్రయకాలంబునను సామాన్య దోషి యగువాఁడు ముహూర్తద్వయంబునను నేఁగి యాతనం బొందు నందు.

క. పట్టదురు కొఱవులను వడిఁ, బెట్టుదు రసిప్రతికలను శ బెనుమంటలయం

దొట్టుదు రొడళ్ళ నలియన్, మట్టుదు రప్పాపచిత్తు శ మత్తుం బెలుచన్. 988

ఉ. ముంతురు తప్తతోయముల శ మొత్తుదు రుగ్రదాసిధారలం

ద్రెంతురు పొట్టప్రేవులు వశధింతురు మీఁద నిభేంద్రపం క్తి తొ

ప్పింతురు ఘోరభంగిఁ గఱపింతురు పాములచేత బిట్టు ద్రొ

బ్బింతురు మీఁద గుండ్లు దిసికపింతురు దేహముఁ గోసి కండలన్.

989

వ. మఱియుఁ గుటుంబపోషణంబునఁ గుక్షింభరుం డగుచు నధర్మపరుం డై భూత ద్రోహంబున సతిపాపుం డై నిరయంబునం బొంది నజధనంబులు గోలుపడి మొఱ వెట్టునాపన్నునిచందంబునం ¹బరస్పరసంబంధంబునఁ గల్పింపంబడినతమిస్రాంధ తామిస్రారావారు లగునరకంబులం బడి తీవ్రంబు లయినబహుయాతనలను భవించి క్షీణపాపుం డై పునర్నరత్వంబునం బొందు నని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె.

990

— శ కపిలుండు దేవహూతికిఁ బిండోత్పత్తిక్రమంబుఁ చెలుపుట. —

సీ. కైకొని మఱి పూర్వశక్త్యానుగుణమున, శశ్వత్ప్రకాశకుం శ డీశ్వరుండు

ఘటకుండు గావునఁ శ గ్రమ్మఱ జీవుండు, దేహసంబంధంబుఁ శ దిగిరి తాల్చి

దొరఁకొని పురుషరేతోబిందుసంబంధి, యై వధూగర్భంబునందూఁ జొచ్చి

కైకొని యొకరాత్రిఁ శ గలిలంబు పంచనా, త్రముల బుద్బుదమును శ దశమదివస

తే. మందుఁ²గర్భంధువంతయానంతమీఁదఁ, బేళియగునంతమీఁదటఁబేర్చియండ

కల్పమగునొక్కనెలమ స్తకమునుమాస, యమశ మైననుగరచరణములుఁబొడము

వ. మఱియు మాసత్రయంబున నఖరోమాస్థిచర్మంబులు లింగచ్ఛిద్రంబులును గలిగి

నాలవమాసంబున సప్తధాతువులును బంచమమాసంబున క్షుత్తృష్ణలును గలిగి

³షష్ఠమాసంబున మావిచేతం బొదువంబడి తల్లికుక్షిని దక్షిణభాగంబునం దిరు

గుచు మాతృభుక్తాన్నపానంబులవలనఁ దృప్తిం బొందుచు నేధమానధాతు

వులు గల్గి జంతుసంకీర్ణం బగువిణ్మాత్రగర్భంబందుఁ దిరుగుచుఁ గ్రిమిభక్షిత

శరీరుం డై మూర్ఛలం బొందుచుఁ దల్లి భక్షించినకటుశ్శోషలవణతొరాన్మా

ద్యుల్బణంబు లైనరసంబులచేతఁ బరితప్తాంగుం డగుచు జరాయువునఁ గప్పంబడి

1. 'జరమం బగుతిమిస్రాంధ. 2 గల్కంబునై యుండునంత. 3 షష్ఠ్యాసంబున' వ్రా.ప్ర.

బహిః ప్రదేశంబునందు నాంధ్ర బులచేత బద్ధుండై కుక్షియందు శిరంబుమోపి
కొనిభుగ్నంబైనపుష్కగ్రీవోదరుం డై (స్వాంగచలనంబునందు నసమర్థుం
డగుచు) బంజరంబునం దుండుశకుంతంబుచందంబున నుండి దైవకృతం బైన
జ్ఞానంబునం బూర్వజన్మదుష్కర్మశతంబులం దలంచుచుదీర్ఘోచ్ఛ్వాసంబుసేయు
చు నేసుఖలేశంబునం బొండుక వర్తిండు నంత నేడవనెలయందు లబ్ధజ్ఞానం
డై చేష్టలు గణిగి విట్కిమిసోదరుం డై యొక్కదిక్కున నుండక సంచరిం
చుచుం బ్రసూతిమరుగంబులచేతనతివేపితుం డగుచు యాచమానుండు
(దేహోత్పదర్శియుఁ బునర్గర్భవాసంబునకు భీతుండు నగుచు బంధనభూతం బగు
సప్తధాతువులచే బద్ధుం డై) కృతాంజలిపుటుండు దీనదనుండు నై జీవుండు
దా నెవ్వనిచే నుదరంబున నసింప నియమింపబడె నట్టిసర్వేశ్వరుని నిట్లని
స్తుతియించు.

... గర్భస్థుం డగుజీవుండు భగవంతుని స్తుతియించుట. ...

- క. అనయమును భువనరక్షణ, మునకై స్వేచ్ఛానురూపకమునఁ బుట్టెడివి 992
ష్టుని భయవిరహిత మగుపద, వనజముగం బర్థిఁ గొల్తు న వారనిభ క్తిన్. 993
- వ. అదియునఁ గాక పంచభూతవిరహితుం డయ్యుం బంచభూతవిరచితం బైనశరీ
రంబునందుఁ, గప్పంబడి యింద్రియగుణార్థచిదాభాసజ్ఞానం డైననేను. 994
- సీ. ఎవ్వఁడు నిఖిలభూత తేంద్రియమయ మగు మాయా²వలంబనకమహితకర్మ
బద్ధుం డై వర్తించుకపగిది దండహ్యమా,నం బగుజీవచిత్రంబునందు
నవికార మై శుద్ధ నై యఖండజ్ఞాన, మున నుండువానికి న ముఖ్యచరితు
నకు నకుంతితశౌర్యునకుఁ బరంజ్యోతికి, సర్వజ్ఞునకుఁ గృపాశాంతమతికిఁ
- తే. గడఁగియుఁబ్రకృతిపురుషులకంటెఁబరముఁ, డయినవానికి మౌక్తికదశనస్మదీయ
దుర్భరోదగ్ర భీకరగర్భనరక, వేదనలఁ జూచి శాంతిఁ గావించుకొఱకుఁ 995
- సీ. ³అనవుడు సుతునకు న జనని యిట్లనుఁ దగ, మహితాత్మ యెవ్వనిమామయచేత
ఘనమోహులై గుణకర్మనిమిత్తసాం, సారికమార్గసంచారములను
ధృతి సెడి యలసి యేదదిక్కు నెఱుంగక, హరిపదధ్యానంబు న నాత్మ మఱచి
యుండువ రలకు నేకయు క్తియు నమ్మహా, పురుషుననుగ్రహబుద్ధిలేక
- తే. తద్గుణధ్యానతన్మా ర్థిదర్శనములు, గోచరించుట యెట్లు నాకును బ్రబోధ
కలితముగ నానతి మృన్నఁ గపిలుఁ డనియె, సంబతోడనుసుగుణకరదంబతోడ.
- వ. అట్టియొక్కరుండు గాల త్రయంబునందును జంగమస్థావరాంతర్యామి యగుటం
జేసి జీవకర్మమార్గంబులం బ్రవర్తించువారు తాప త్రయనివారణంబుకొఱకు భజ
యింతు రని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె. 997
- క. జనయితి గర్భమందుల, ఘనకృణావిజ్ఞాత రక్షగర్తములోనన్

- మనుఁగుచు జరరాగ్నిని దిన,దినమను దంకిష్కమానశ్చదేహుం డగుచున్. 998
- ఆ. దీనవదనఁ డగుచు 1 దేహి యీ దేహఁబు,వలన నిగ్గమింపఁ శ దలఁచి చనిన నెలల నెన్నికొనుచు 2 నెలకొని గర్భంబు వలన వెడలఁద్రోయుఁగలఁగలె. 999
- వ. అని తలఁచుచు దీనరతి కుం డయినపుండరీకాక్షుండు దన్ను గర్భనరకంబువలన విమాక్తనిం జేయనమ్మహాత్మునికిఁబత్యుపకారంబు నేయలేమికి నంజలిమాత్రంబు నేయఁ దగునట్టిజీవుండ నైననేను శవదమాదియు కంటెనశరీరఁబునందు విజ్ఞాన దీపాంకురంబునందు బురణపురుషు నిరీక్షింతు నని మఱియు నిట్లనియె. 1000
- సీ. 1 నెలకొని బహుదూఃఖశ్రములకు నాలయ మైన,యీగర్భనరకము 2 నేను వెడలఁ జాల బహిః ప్రదేశమగునచ్చిన, ననుపమదేహమాత్రయావిమోహి తాత్మండ నై ఘోర 3 మైనట్టిసంసార, చక్రవండును 4 రిశ్రవఃణశీలి నై యుండవలయుఁ దా 5 నది గాక గర్భంబు,నందుండఁజోకంబు 6 నపనయించి తే. యాత్మ కనయంబు సారథి 7 యైనయట్టి,రుచిరవిజ్ఞానమునఁ దమోరూప మైన భూరిసంసారసాగరోత్తారణంబు, నేసి యాయాత్మ నరసి రక్షించుకొందు. 1002
- వ. మఱియును. 1002
- చ. పరఁగుచు నున్నదుర్వ్యసశభాజన మై ఘనదుఃఖమూల మై యరయఁగఁ బెక్కుతూంట్లు గల 1 దైక్రిమిసంభవ మైనయట్టిదు స్తరబహుగర్భవాసములసంగతి హాన్పుట 2 కై భజించెదన్ సరసిజనాభభూరిభవనసాగర తారకపాదపద్మముల్. 1003
- క. అని కృతనిశ్చయఁ డయి దే,చినవిమలజ్ఞాని యగుచు 3 జీవుఁడు గర్భం బున వెడల నొల్లకుండఁ,జన యెడనవమాసములును 4 జన నట యంతన్. 1004
- వ. దశమమాసంబున వాని నధోమూఱుం గావించిన నుచ్చాశ్చనిశ్శ్వాసంబులు లేక ఘనదుఃఖభాజనుండు విగతజ్ఞానుండు 5 రి కదిగ్ధాంగుండునై విష్ణాస్థ క్రిమియుంబో లె నేలం బడి యేడ్చుచు 6 జ్ఞానహీనుండై జడుండునుంబోలె నుండి యంత నిజ భావానభిజ్ఞు లగునిరరులవలన వృద్ధిం బొంచుచు నభిమతార్థంబులజెప్పనేరక యనేకకీటసంకులం బయినపర్యంకంబునందు శయానుం డై యనయవంబులు గంఢాయమానంబు లైన గోఁక నేరక యాసనోత్థానగమనంబుల నశక్తుం డై తనశరీరచర్మంబు మశకమత్తు-ణమక్షికాదఃలు వొడువఁ (గ్రిములచే వ్యధంబడు క్రిమియుంబోలె) దోఢాయమానుం డై రోదనంబు సేయుచు విగతజ్ఞానుం డై మెలంగుచు శైశవంబునం దత్తక్రియానుభవంబుఁ గావించి పొగండవయోను రూపంబు లగునధ్యయనాదిదుఃఖంబు లనుభవించి తదనంతరంబ యశావనంబు ప్రాప్తం బైన నభిమతార్థఫలప్రాప్తికి సాహసపూర్వంబు లగువృధాగ్రహం బులు సేయుచుఁ గాముకుం డై పంచమప భూత రబ్ధంబగుదేహంబందుఁ బెక్కు

హాటు లహంకారమమకారంబులం జేయుచుఁ దదర్థంబు లెనకర్కంబు లాచరిం
చుచు సంసారబద్ధం డగుచు దప్పురూపసంగమంబున శిశోద్దరిపకాయణుండై
నర్తించుచు (నర్తనాంబునంజేసి వర్తిష్యమాణరోషం డగుచుఁ దత్ఫలంబు లగు
దుఃఖంబు లనుభవించుచుఁ గామకం డై నిజనాశంబునకు హేతువు లగుకర్కం
బులం బ్రవర్తించుచుండు మఱియను. 1005

సీ. కనయత్రి సర్వోబు శౌచింబు దయయ ను ధృయో మహానంబు బుద్ధియును సిగ్గు
క్షమయ నయ ముచః శమమనః దహమాను. మోక్షుగాగః గణంబు లునశించు
దనుల కనత్సృగ్రమున నని యెఱిగించి, వెండియు నిట్లునఁ జేసెను మూఢ
హృదయలు శాంతి విహీనులు భేషత్కబుద్ధులు సంగనామోహపాశ

తే. బద్ధకేళివృగంబుల పగిది డగిలి, పరవశస్కాంతమల శోచ్యభావు లైన
వారిసంగతి విష సంగవలయు నందఱు, సంగనాసంగమము దోషమందు గాన.

వ. దీని కొక్కయతిహాసంబు గలదు దొల్లి యొక్క నాడు ప్రజాపతి దనకూతు
రయినభారతి (మృగీరూపధారిణియై యుండం) జూచి తదీయరూప రేఖావిలాసం
బులకు నోటువడి వివశీకృతాంతరంగుండను విగతత్రపుండును నై¹తానును
మృగరూపంబు నొంది తదనుభావనంబు హేయం బని తలంపక ప్రవర్తించెం
గావున సంగనాసంగమంబు వలన (దస్మదీయనాభీకమలసంజాతచతుర్ముఖోర్మిత
మర్చ్యాద్యుద్భూతః శ్యవాదికల్పిత దేనమనఃప్యాహం దం) నామాయాంబు
నం గామినీజనమధ్యంబున విభ్రాడితమనస్కుండు గాకుండఁ బుంసరీకాక్షుం డైన
నారాయణముషికిం దక్క-సన్యాలకు నెవ్వరికిం దీరి దని నెండియు నిట్లనియె.

తే. రూఢి నామాయ గామినీరూపమనను

బుకంపులకు నెల్ల మోహంబుఁ గ బొందఁ జేయుఁ

గాన పురుషులు సతా సంగంబు మాని

యోగవృత్తిఁ జరించుచు క నుండవలయు.

1008

క. ధీరతతో మత్సదసర, సీకహ సేవానురక్తిఁ గ జెందినవారల్

నారీసంగము నిరయ, ద్వారము గా మనములంగఁ క దలంపుదు రెపుడున్. 1009

క. హరిమాయావిరచిత మై, తరుణీరూపంబుఁ దాల్చి క ధరఁ బ్రవేశించె

ధురత్పాపరివృతకూపము, కరిణిది గు మృత్యురూపకం బగు మఱియున్.

చ. ధనపశుపుత్రుల వనితాగృహకారణభూత మైనయూ

తనువున నున్నజీవుడు ప దుండీ మెట్టిశరీర మెట్టి

న్ననుగత మైనకర్మిఫల క మండక పోవఁగ రాదు మిచ్చునై

కిన భువిఁ మాటినకా దిశల క²గీల్కొని యెచ్చట నైన డాగినన్.

1011

వ. ఆట్టి(పురుషరూపంబునొందిన)జీవుండు నిరంతరస్త్రిసంగ బుచ్చే విత్తాపత్యగృహాది

1. తాను గారానిపని సేసెం గావున. 2 గ్రమ్మరిన స్నేహ నైన.

ప్రదం బగుస్త్రీత్వంబు నొందు నీక్రమంబున నంగనారూపుం డగుజీవుండు మన్మాయచే బురుషరూపంబు నొంది ధనాదిప్రదం డగుభర్తను నాత్మబంధ కారణం బగుమృత్యువునకు నెఱుంగ వలయు మఱియు జీవోపాధిభూతం బగులింగదేహంబుచే స్వావాసభూతలోకంబుననుండి లోకాంతరంబు నొందు చుం బ్రారబ్ధకర్మఫలంబుల ననుభవించుచు మరలఁ గర్తాదులం దాసక్తుండగుచు (మృగయుండు గాననంబున ననుకూలసుఖప్రదుండై నను మృగంబునకు మృత్యు వగుచందంబున జీవుండు) భూతేంద్రియమనోమయం బైనదేహంబు గలిగి యుండు నట్టిదేహనిరోధంబె మరణంబు నావిర్భావంబె జన్మంబుం గాన సకల వస్తువీషయజ్ఞానంబు గలుగుటకు జీవునకు సాధనంబు చతుర్వింద్రియంబ కావున ద్రష్టృర్భూతయోగ్యాత్మాప్రకారంబున (జీవునకు జన్మమరణంబులు లేవు గావున) భయకాన్పిణ్యంబులు విడిచి సంభ్రమంబు మాని ¹జీవప్రకారంబుజ్ఞానం బునం దెలిసి ధీరుం డై ముక్తసంగుం డగుచు యోగవైరాగ్యయుక్తం బైన సమ్యగ్గానంబున మాయావిరచితం బైనలోకంబున (దేహాదులం దాసక్తిమాని) వర్తింప వలయు నని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె.

1012

సీ. గృహమందు వర్తించుగృహమేధు లగువారు, మహితధర్మార్థకారమములకొఱకు సంప్రీతు లగుచుఁ దత్సాధనానుష్ఠాన, నిరతు లై వేదనిర్ణీత²భూరి భగవత్సుధర్మతత్త్వక్షిపరాజ్ఞులు, లై శేవగణముల క సనుదినంబు భజించుచును భక్తిఁ క బైత్వకకర్మముల్, నేయుచు నెప్పుడు క శిష్టచరితు

తే. లగుచుఁ దగ దేవపితృసువ్రతతాధ్యులయిన కావ్యచిత్తులు ధూమాదిగతులఁ జంద్ర లోకమును జెంది పుణ్యంబు కలుప్తమయిన మరలి వత్తురు భువికి జన్మంబు నొంద.

1013

వ. అదియునుం గాక.

1014

తే. ప్రవిమలానంతభోగితల్పంబునందు, యోగనిద్రాళు వై హరి క యున్నవేళ నఖిలలోకంబులనువిలయంబునొందు, నట్టిసర్వేశ్వరునిఁగూర్చి కయలఘుమతులు

మ. పరికింపక³ నిజభక్తియుక్తిగరిమం క బాటిల్లుపంకేరుహా దరవిన్యస్తసమస్తధర్మముల శాంతస్వాంతు లై సంగముం బరివర్జించి విశుద్ధచిత్తు లగుచుం క బంకేజపత్రేక్షణే తరధర్మైకనివృత్తు లై సతతముక దైత్యారిఁ జింతించుచుక.

1016

సీ. మఱియు నహంకారకమమకారశూన్యు లై, యర్థి వర్తించుచు క నర్చిరాది మార్గగతుండునుకమహానీయచతుండు, విశ్వతోమ ఖుండును క విమలయశుండు

1. జగత్ప్రకారంబు. 2. మైన, యలభగవద్ధర్మములకుఁ బరా, 3. నిజవర్మధర్మగరిమఁ.

జగదుద్భవస్థానశసంహారకారణం, డవ్యయుం డజుడుఁ బరరాపరుండుఁ
బురుషోత్తమఁడు నవపుండరీకాక్షుండు, నైనసర్వేశ్వరునందఁ బొంది
తే. మా నితాపునరావృత్తిచూర్ణ మయిన, ప్రవిమలానంద తేజోవిరాజమాన
దివ్యపదముననుభయించుఁ ధీరమతాలు, మరలిరా రెన్నఁటికిని జగన్మములఁబొంద.

వ. మఱియుఁ (బరమేశ్వరదృష్టిచే హిరణ్యగర్భ నుపాసించువారు సత్యలోకంబున
ద్విపరార్థావసానం బగుప్రళయంబుదనుకఁ బరుం డగుచతురాననం బరమాత్మ
రూపంబున ధ్యానంబు సేయుచు నుండి) పృథివ్యప్తేజోవాయ్వాకాశమానసేం
ద్రి మ(శబ్దాది)భూతాదులతోడం గూడ (లోకంబును) బ్రకృతియందు లీనంబు
సేయ సర్వేశ్వరుండు సకలసంహర్తయగు సమయంబున గతాభిమానంబులు గలిగి
బ్రహ్మలోకవాసు లగునాత్మలు బ్రహ్మతోడంగూడి ¹ పరమానందరూపుండును
సర్వోత్కృష్టుండును నగుపురాణపురుషుం బొందుదురు గావున నీవు సర్వభూత
హృదయపద్మనివాసుండును ² శ్రుతానుభావుండును నిష్కళంకుండును నిరంజనుం
డును నిర్వృంద్యుండును నగుపురుషుని భావంబుచే శరణంబు నొందు మని చెప్పి
మఱియు నిట్లనియె.

1018

మ. సకలస్థావరజంగమ ప్రతతికిం ॥ జర్చింపఁ దా నాధ్యుఁడై
యకలంకశ్రుతిగర్భుఁడుం బరమఁడు ॥ నైననట్టియీశుండు సే
వకయోగీంద్రకుమారసిద్ధమానిదేవశ్రేణి యోగప్రవ
ర్తక మై తన్ను భజింపఁ జూపు సగుణబ్రహ్మంబు లీలాగతిన్.

1019

సీ. అట్టిసర్వేశ్వరుం ॥ డయ్యయికాలంబు, లందును దద్గుణవ్యతికరమున
జనియించు చుండు నీచాక్షున ఋషిదేవ, గణములు దమతమకర్మనిర్మి
³తైశ్వర్యపారమేశ్వర్యములందుఁబురుషత్వ, మునుఁబొందియధికారములువహించి
వర్తించి క్రమ్మితి ॥ వత్తురు మఱికోంద, తారూఢకర్మానుసార మైన

తే. మనములను జాలఁ గలిగి ధరర్మములయందు, శ్రద్ధతోఁ గూడి యప్రతిషిద్ధమైన
నిత్యనైమిత్తికాచారనిపుణు లగుచుఁ, దగి రజోగుణకలితచిత్తములు గలిగి.

వ. సకాము లై యింద్రియజయంబు లేక పితృగణంబుల నెల్లప్పుడుఁ బూజించుచు
గృహంబులయందు వర్తించి హరిపరాజ్ముఖు లగువారు త్రైవర్గికపురుషు లని
చెప్పంబడుదురు.

1021

⁴చ. వినుతగుణోత్తరుండు నురువిక్రముఁడైనహరిఁ భజించి త

1. 'యమృతరూపుం డగుపురాణ. 2. మహానుభావుని శరణం' వ్రా. ప్ర. 3. తము లైనయై
శ్వర్యతము లగుపురుషులఁ బొంది యయ్యధికార. 4. చ. వినుతగుణోత్తరుండు నురువిక్రముఁడు
న్నగునట్టివిష్ణుకే, ర్తనరుచిరామృతంబు ప్రమదంబునఁ గ్రోలుట మాని దుష్కథల్, విని ముదమంగు
వారలు వివేకవిహీనత నూరఁబండియా, త్మనుమధురాజ్యభక్ష్యములు మాని పురీషము మెక్కుచాడ్పు
నన్. అని వ్రా. ప్ర.

నృపన లసత్కథామృతము శ మానుగఁ గోలుట మాని దాష్ట్యధో

విని మాద మందు చంపును వివేకహీనత నూర్బుది నూ

త్తను మధురాద్యోత్తములు శ ముని పురీషము కేగుచాడునన్.

1022

చ. అలవడ ధూమమార్గగతుఁ డై పితృలోకముఁ బొంది పుణ్యముఁ

బొలసినవారు ¹దొంటితమపుష్పిలకుం దగఁ దాము పుట్టి వి

హ్వలమతి గర్భగోళపతనాదిపరేతిధరాగతాంత మై

వెలసినకర్మ మిం దనుభవించుదు గావున నీవు భాషిసి.

1023

క. విను సర్వభావములఁ బరమని ననఘు ననంత సీనుఁ శ బురుషోత్తమన

న్ననయము భజియింపుము మాద,మునఁ బునరావృత్తి లేనిముక్తి లభించున్.

వ. అని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె (భగవానుం డగువాసుదేవునియందు బ్రయుక్తం

బగుభక్తియోగంబు బ్రహ్మసాక్షాత్కారసాధనంబు లగునై రాగ్యజ్ఞానంబులం

జేయ నట్టిభగవద్భక్తియుక్తం బైనదితం (బింద్రియవృత్తులచే సమంబు లగు)

సర్థంబులందు వైషమ్యంబును బ్రియాప్రియంబులను నేక నిస్సంగంబు సమ

దర్శనంబు హేయోపాదేయవిరహితంబు నై యారూఢం బైనయాత్మపదంబు

నాత్మచే) జూప చుండుజ్ఞానపురుషుడును బర బ్రహ్మంబును బరమాత్మండు

నీశ్వరుండును నగుపరమపురుషుం డేకరూపంబు గలిగి (యుండియు) దృశ్యద్రవ్య

కరణంబులచేతం బృథక్భావంబును బొందుచుండు నదియ యోగికి (సమగ్రం

బగు)యోగంబునంజేసి ప్రాప్యం బగుఫలంబు గావున విషయవిముఖంబు లగు

నింద్రియంబులచేత జ్ఞానరూపంబును హేయగురహితంబును నగుబ్రహ్మంబు

మనోవిభ్రాంతింజేసి శబ్దాదిధర్మం బగుసర్థరూపంబునం దోచు నని యెట్టులర్థ

కారంబునం దోచు నని యిగిలవేని నహంకారంబు గుణరూపంబునంజేసిత్రివి

ధంబును భూతరూపంబును బంచవిధంబును నింద్రియరూపంబున నేకాదశ

విధంబును నై యుండు జీవరూపుం డగువిరాట్పురుషుండు జీవవిగ్రహం బైన

యండం బుజగంబునం దోచు చుండు నీని శ్రద్ధాముక్తం బునభక్తిచేత

యోగాభ్యాసంబునంజేసి సమాహితమనస్కుం డైనస్సంగత్వంబున విరక్తుం

డైనవాడు వొడగనుచుండు నది యంతయు బుధజనపూజనీయచరిత్రపుగావున

నీకుం జెప్పితి సర్వయోగసంప్రాప్యం డగునిర్గుణంబు భగవంతుం డని చెప్పిన

జ్ఞానయోగంబును మదీయభక్తియోగంబును ననురెండు నొక్కటియు మింద్రి

యంబులు భిన్నరూపంబులు గావున నేకరూపం బుననుర్థం బనేకవిధంబు

లగునట్ల యేకం బగుబ్రహ్మం బనేకవిధంబులుగఁ దోచు మఱియును.

1025

సీ. అంబ నారాయణు శ డఖిలశాస్త్రములకు, సమధికానుష్ఠితసచనతీర్థ

దర్శనజపతపోధ్యయనయోగక్రియా,దానకర్మంబులఁ శ గానబడఁడ

యేచీనమనము బాధపేష్మంద్రించుబులఁ గెల్చి, సకలకర్మత్యాగసంఘోనొప్పి
తలకొని యాత్మతత్త్వజ్ఞానమన మించి, యడగక వైరాగ్యాయుక్తిఁ దనరి
తే. మహితఫలసంగరహితధర్మమనఁ దనరు
నట్టిపురుషుండు దలపోయె న నఖిలహేమ
గుణములను బాసి కల్్యాణగుణవిశిష్టుఁ
డైనవారి నొందుఁ బరమాత్మ న ననఘుఁ డగుచు.

1026

వ. అది గావున నీకుం జతుర్విధభక్తియోగప్రకారంబుఁ దేటపడ నెఱింగించితి నది
యునుం గక కామరూప యగుమదీయగతి జతుఫలయందు నత్ప తినాశ
రూపంబుల నుండు నవిద్యాకిర్మనిర్మితంబు లైనజీవనిగతు లనేకప్రకారంబు లై
యుండు నదియు జీవాత్మ వానియందుం బ్రవర్తించి యాత్మగతి యిట్టి దని
యెఱుంగక యుండు నని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె (నిట్టియతిరహస్యం బగు)
సాంఖ్యయోగప్రకారంబు ఖిలునకు నవినీతునకు జడునకు దురాచారనకు డాంచి
కునకు నింద్రియలోలునకు 1 బుత్తదారాగారాద్యత్వంతాస క్తచిత్తునకు భగవ
ద్భక్తిహీనునకు విష్ణుదాసులయందు ద్వేషపడువానికి నుపదేశింప వలవదు
శ్రద్ధాసంపన్నుండును భక్తుండును వినీతుండును ననసూయుండును సర్వభూత
మిత్రుండును శుశ్రూషాభిరతుండును బాహ్యర్థజాతవిరక్తుండును శాంతచిత్తుం
డును నిర్మిత్రుండును శుద్ధాత్ముండును మద్భక్తులయందుఁ బ్రేమ గలపాఁడును
నన్యకాంతావిముఖుండును సిమ్మా ముండును నగునధికారికి నుపదేశింప నర్హం
బగునీయుపాఖ్యానం బేపురుషుం డేనిఁ బతివ్రత యగునుత్తమాంగన యేని
శ్రద్ధాభక్తులు గలిగి మదర్పితచిత్తంబున నినుఁ బఠియింప నట్టిపూజ్యాశ్రులు
మదీయదివ్యస్వరూపంబుఁ బ్రాప్తింతు రని చెప్పె నని మైత్రేయుండు పిరుగునకు
వెండియు నిట్లనియె నీ ప్రకారంబునం గర్ధమదయిత యైన దేవహూతి గపిలుని
వచనంబులు విని నిక్కుకమోహపటల యగుచు సాష్టాంగదండప్రణామంబు
లాచరించి తత్త్వవిషయా(ంకితసాంఖ్యజ్ఞానప్రవర్తకం) బగుస్తోత్రంబు సేయ నుప
క్రమించి కపిలున కిట్లనియె.

1027

నీ. అనయంబువినుమింద్రియార్థమనోమయం, బునుభూతచయసుయంబును నశేష
భూరిజగద్భీజభూతంబును గుణప్రవాహకారణమును న వలచు మోచుము
2 నారాయణాభిఖ్య న నాఁ గలభవదీయ, దివ్యమంగళమూ రి 3 దేదరిల్లు
జారుభవద్గర్భసంజాతుఁ డగునట్టి, కిమలగర్భండు నామోత్కరింప

తే. లేక మనముఁ గనియె నశనేశ క్తి, వర్గములు గల్గి సుగుణప్రవాహరూప
మంది విశ్వంబు దాల్చి సహస్రశక్తి కలికుండై సర్వకార్యలక్ష్మకలుగఁజేయు.

1. 'గృహక్షేత్రపుత్త'దారాసత్తునకు. 2. నారాయణంబు ననంగల. 3. చె నది గల నానా
విధంబు లై యలరుశక్తి...కలిత మై సర్వ' వ్రా. ప్ర.

వ. అంత.

1029

తే. అతఁ య భు రియ గంఠంబునఁడఁ గఱట, శిశవ నై యెంటి కఠీనిగ్నే ప్తనిఖిల
భవననిలయఁడవై వహంభోధనడవఁ జరవటవత్తలైఁగన్గనయవగుచు.

తే. లీ నాత్మీయపదాఁగుఁజేవినిర్గ, తావృతమ గ్రోణిట్టమహత్మ నీవు
గడఁగి న పుర్యభగ్యంబుకతన నిపుడ, పు ని నాగర్భమ న నేడఁబట్టతయ్య.

వ. అట్టిపరమాత్మండు వెయిననీవు.

1032

సీ. వరుసఁ గ్రహపరవశ్యంబునన జేసి, రఘురామ క్షిప్త వశరాహ నార
సింహాదిమూర్తు లంగఁచెలీల ధరియించి, దృష్టనిగ్రహమును న శిష్టపాల
నమును గావించిచు నయమ న సర్గర్మనిరతఁడైతఁడు వర్ణింపఁ దగిన
చతురాత్మతత్త్వవిజ్ఞానప్రదుండ వై, వర్ణింతు వనఘ భవైశ్వహత్వ

తే. మజన కయినను వాక్రువ్వ నలవిగదు, నిగమజాలంబు లయిన వర్ణింపలేవ
యెఱిఁగి సంస్తుతిసేయ నే నెంతదాన, వినుతగుణశీల మాటలు న వేయ నేల.

వ. అదియునుం గాక.

1034

క. ధీమహిత భవన్మంగళ, నామ స్మరణానుకీర్తనము గలహీనుల్

శ్రీమంతు లగుదు రగ్ని, ప్లోమాదికృదాళికంబు న శుద్ధులు దలఁపన్. 1035

వ. అదియునుం గాక.

1036

క. నీనామస్తుతి శ్వసచుం, డైనను జహ్వగ్రమందు న ననసంధింక

వానికి సరి భూసురుఁడుం, గా నేరఁడు చిత్రమిది జగంబుల నరయన్. 1037

ఉ. ఈవిధ మాత్మలం దెలిసి న యెప్పుడు సజ్జనసంగనుల్ జగ

త్పావన మైననీగుణకథాప్రాప్త మాత్మలఁ గ్రోలి సర్వశీ

ర్థానిళిఁ గ్రుంకినట్టిఫల న మందుదు రంచు సహస్రవేదమల్

వావిరిఁ బల్కుఁ గావునను న వారలు ధన్యులు మాన్యు లుత్తమల్. 1038

వ. అది గావునఁ బరబ్రహ్మంబును బరమపురుషుండవును బ్రత్యజ్ఞనోవిభావ్యుండ

వును సమస్తజనపాపనివారకస్వయంప్రకాశుండవును వేదగర్భుండవును శ్రీమహా

విష్ణుండవును నగునీకు వందనంబు లాచరించెద నని స్తుతియించినం బరమపురు

షుండును మాతృవత్సలుండును నగుకపిలుండు గరుడారసార్ద్రహృదయకమలుం

డై జనని కి ట్లనియె. 1039

తే. తవిలిసుఖరూపమును మోక్షదాయకంబునైనయీయోగమార్గమే న సంబనికు

నెఱుంగ వివరించి చెప్పితినిది దృఢ బు.గాఁగ భక్తి ననుష్ఠింపుకమలనయన.

క. జీవన్ముక్తి లభించుం, గావున నేమిటికి తెలఁపు న కైకొని దీనిక

వావిరి నొల్లనివారికిఁ, దావల మగు మృత్యుభయము న ద వ్వగు సుఖమున్.

క. అని యిట్లు దేవహూతికి, మన మలరఁగఁ గపిలుఁ డాత్మమార్గం బెల్ల

వినిపించి చనియె నని విదు,రునకు మైత్రేయమునివశరుం దెఱిఁగించెన్. 1042

వ. అట్లు కపిలం దేగినఁ బిడప దేవహూతియుం బుశ్రుండు సెప్పినయోగమూర్తం
బున విజ్ఞానంబు గలిగి యండియుం బెనిమిటి యైనకర్దమునిం దనయుం దైన
కపిలునిం బాసి విసప్నవత్సంబు గలగోవుచందంబునం దల్లడిల్లుచుఁ గపిలమహా
మునిం దలంచుచుం గర్దమతపస్సామర్థ్యరచితం బైనయట్టి. 1043

ఉ. మానితసౌరభప్రసవమంజులపక్వఫలప్రవాళభా
రానశచూతపోతవిటాపాగ్రనికేతనరాజకర¹స
మ్మానిసుఖానులాపపరిమండితకర్దమతాపసా శ్రమో
ద్యావనప్రదేశకమృలాకరతీరనికుంజపుంజముల్. 1044

వ. వెండియు. 1045

సీ. అంచితస్ఫోకమః యః స్తంభదీప్తిచే, గౌమగగుమరకతక్కుడ్యములను
సజ్జాతివజ్రాలసజ్జాలరుచులచే, భాసిల్లునీలసోపానములను
దీపించుచంద్రకాంతోపలవేదుల, విద్రుమగేహశీఘ్రివిలసితముల
హాటకరిత్నకరవాటశోభితము, నలలససౌధశాలాంగణముల

తే. నరకయః ఫేనపటః పాంశురకరీంద్ర, దంతపిర్మితఖట్వాంగభవశపటవి
రచితశిష్యాభులను జతురంతమాన, కనకపీఠాదివస్తుసంఘముల నెల్ల. 1046

వ. మఱియు విడిచకమలకునూనిసౌగంధికబంధురసుగంధానుబంధిగంధవహశోభితం
బును నరవిందనివ్యూహకందళిశమరందరసపానమదవదిందిదిరసందోహఝంకార
సంకులంబును నై చెలువారుబావులు గలిగి పురందరసుందరీకగదితం బైన
కర్దమాశ్రమంబుఁ బరిత్యజించి కుటిలంబు లైనకుంతలంబులు జటిలంబులుగా
ధరియించి సరస్వతీబిమిలసరోవరంబులం ద్రిషణసానంబు గావించుచు నుగ్ర
తపోభారంబునం గృశీభూతశరీర యై నిజకుమారుండును బ్రసన్నవదనుండును
గపిలనామధేయుండును నగునారాయణుని (సమస్తస్య స్తచింతలచే) ధ్యానంబునే
యునుఁ బవాహరూపంబైనభక్తియోగంబునను నధికవైరాగ్యంబునను ²యుక్తా
సుష్మానజాతం బై బ్రహ్మత్వావాదకం బగుజ్ఞానంబునను విశుద్ధమనంబును గలిగి.

సీ. అనయంబునాత్మనాశయకుండనువిశ్వో³, ముఖుండనంతుండు పరమముండునజుండు
చతురుండు నిజపరిజ్ఞానదీపాంకుర, మహామనిరస్తసమస్తభూరి
మాయాంధకారుఁ డోమేయుఁ డీశ్వరుఁ డగు, నాపరబ్రహ్మంబునం దవిరత
బద్ధతత్వజ్ఞానపరతచే సముక్త, జీవభావమున విష్ణుయోగ

తే. భవ్యసంప్రాప్తనిష్కలబ్రహ్మభావ, ముగ్ధులు గలిగి సమాధిచేత నెలమి దనరు
సపునరావృత్తమగుత్రిగుణప్రధాన, తత్త్వముల నొప్పి సంతతోదారనియతి.

తే. కలలఁదోచినవస్తుసంఘముల మేలు, కని కనుకొనఁగా లేనిమరుజపోల్కిఁ

1. 'శక్తినికరానులాప పరికీర్తత...తీరనికుంజ'. 2. 'బ్రహ్మజ్ఞానంబుననుష్ఠాన హేతువులైన
యూక్తానుష్ఠానంబులను విశుద్ధ' వ్రా. ప్ర.

బొలఁతి దనయాత్మమఱచి మ్రొలసఁధూమ, కై నపావకుగతినుండెనంతలోన.

క. గురుయోగశక్తిచే నం, బరతలమున కెగసి సత్కృపామయుఁ డగునా
పరవాసుదేవచరణం, బురుహయ గన్య స్తచి త్తమును గల దగుచున్. 1050

వ. ఇట్లు కపిలోక్తమార్గంబున దేవహూతి శ్రీహరియందుఁ గలసె నయ్యంగనార
త్నంబు మోక్షంబునకుం జ నక్షేత్రంబు సిద్ధిపదం బన పేరం బరగి ప్రసిద్ధి
వహించె నంత నక్కడఁ గపిలుండు దల్లిచేత ననుజ్ఞాతుం డై సిద్ధచారణగంధ
ర్వాపురోఃసునివహసంస్తూయమానుం డగుచు సమద్రునిచేత దత్తార్చణ
పూజానికేతఁ డులు వడసి నాంఖ్యాచార్యాభిష్టుతం బగుయోగంబు నవలం
బించి (లోకత్రయ)శాంతికొఱకు సమాహితుం డై (స్వపిత్రాశ్రమంబు విడిచి)
యదగ్భాగంబునకుం జనియె నని మైత్రేయమహాముని విదురున కిట్లనియెఁ
డండ్రీ యీయుచు ఖ్యానంబు నాకు గోచరించినరీతి నీకుం జెప్పితి నిది కపిల
దేవహూతినంవాదం బయ్యంతపావనంబు గపిలప్రణీతంబు నమునయోగంబు
దీనిం బరమభక్తియుక్తుం డై యెవ్వండు పఠించు నెవ్వండు విను నట్టిపుణ్యా
త్ములు విగతపాపై లై గరుడధ్వజం డై నపుండరీకాక్షుని శ్రీచరణారవిందం
బులం బొందుచు రసి మైత్రేయుండు విదురున కెఱిగించినవిధంబున శుక
యోగీంద్రుండు పక్షీన్నరేంద్రునకుం జెప్పె నని సూతుండు శౌనకాదిమహా
మనుకు నీకథావృత్తాంతంబు నెప్పిన విని ప్రహృష్టహృదయు లై మునికులొ
త్తమా భవద్వాక్సురం బగుభగవత్కథామృతంబులు గ్రోలుచుండి మామ
నంబులు దనివోవ వింకను దరువాతివృత్తాంతంబులు మాకు విశదంబులుగ
వినిపింప నీవ యర్హుండ వని యడుగుటయు. 1051

చ. జనకసుతామరోపిమలసారసకోమలచంచరీక చం
దన శరదిందు కుండహర తార మరాళ పటీర చంద్రికా
వినుతయశోవిశాల రఘువీర దరత్సితపద్మపత్రలో
చన నిటలాంబక ప్రకటకచాపవిఖండిన వంశమండనా. 1052

తరలమా. సరమపావన విశ్వభావన శ బాంధవప్రకరావనా
శరధిశోషణ సశ్యభాషణ శ సత్కృపామయభూషణ
దూరితతారణ సృష్టికారణ దుష్టలోకవిదారణ
ధరణపాలన ధర్మశీలన శ దైత్యమర్దనఫేలనా. 1053

మాలిని. వివిధగణశరణ్యా దీపితానంతపుణ్యా
ప్రవిమలకణజాలా భక్తలోకానుపాలా
భవతిమిరదినేశా శ భాసకోటిప్రకాశా
కువలయహితకారీ శ ఘోరదైత్యప్రహరీ. 1054

గద్యము. ఇది శ్రీచరమేశ్వరకరుణాకలిత కవితావిచిత్ర కేసనమృత్సుత్ర సహజ

చాండిత్యచోతనామాశ్న పణీణం బయిన శ్రీమహాభాగవతంబను మహాపురాణంబు నందు వివరణీతియు వివరు తీర్థాధిగమనంబును నదవసందిర్శనంబును గౌరవ మూర్తవక్రష్టాదినిర్వాణంబును గంగాద్వారంబున వివరణంబు మైత్రేయనింగనట యు విదురశ్రీత్రేయనివాచంబును దగ్గరత్న త్రిక్షణంబును మహదాసులసంభవ ప్రకారంబును మహదాదులు నారాయణునిభవించుటయు విరాడ్విగ్రహప్ర కారంబును శ్రీమహాభాగవతభక్తికారణం బగుపద్మసంభవు జన్మప్రకారంబును బ్రహ్మతపంబును బరమేశ్వరీ బుండరీకాక్షుండు పత్యక్షుం బగుటయు బ్రహ్మకృతం బయినవిష్ణుస్తోత్రంబును గమలసంభవునిమానససర్గంబును బరమాణువులపుట్టువు ను భూర్భువస్సువరాదిలోకవిసారంబును గాలదివసమాసపత్నరాదినిర్ణయంబును నాయుఃపరిమాణంబును జతుర్ముగపరిమాణంబును బద్ధసంభవుఃప్రప్తిభేదంబును సనకాదులజన్మంబును స్వాయంభువమనువుజన్మంబును శ్రీహరివరాహావతారం బును భూమ్యాద్ధరణంబును సూకరాకారుం డైనహరిని విధాత స్తుతించుటయు దితీకశ్యపసంవాచంబును గశ్యపుండు రుద్రునిబ్రశంసించుటయుఁ గశ్యపుచలన దితి గర్భంబు భవించుటయుఁ దత్ప్రభావంబునకు వెఱచి దేవతలు బ్రహ్మసన్నిధికిం జని దితిగర్భప్రకారంబు విన్నవించుటయు సనకాదులు వెకుంతంబున కరుగుట యు నందు జయఃజయుల కిలిగి సనకాదులు శసించుటయు శ్రీహరిదర్శనంబును బ్రాహ్మణప్రశంసయు సనకాదులు హరిని నుతించుటయు హిరణ్యకశిపుహరణ్యా క్షులజన్మప్రకారంబును హిరణ్యాక్షునిద్విజయంబును సవనవరాహహరణ్యాక్షు లయద్ధంబును బ్రహ్మ స్థంబును హిరణ్యాక్షవధయు నమరగణంబులు శ్రీహరి నభినందించుటయుహం వరాహావతారివిసర్జనంబు సేయుటయును దేవతీర్యజ్ఞును మ్యాదులసంభవంబును గర్దమమహామునితపంబునకు సంతసించి శ్రీహరిప్రత్యక్షం బగుటయుఁ గర్దముండుస్వామియంభువమనువు త్రియైన దేవహూతిం బరిణయంబగు టయు దేవహూతిపరిపర్యలకు సంతసిల్లి కర్దముండు నిజయోగకల్పితం బగు విమానంబునందు సెలచి సహస్రదాసేవరివృతి యైన దేవహూతింగూడ భారతాది వర్షంబులు గలయం గ్రుమ్మరుటయు దేవహూతి గర్దమునివలనఁ గన్యకానవకం బును గపిలునిం గనుటయుఁ దిత్కన్యకావివాహంబులును గర్దమునితపోయా త్రయుఁ గపిలదేవహూతిసంవాదంబును శబ్దాదిపంచతన్మాత్రలజన్మప్రకారంబును బ్రహ్మాండోత్పత్తియు విరాట్పురుషక ర్మేంద్రియపరమూర్త్యప్రకారంబును బ్రకృ తిపురుషవివేకంబును సారాయణుని సర్వాంగస్తోత్రంబును సాంఖ్యయోగంబును భక్తియోగంబును జీవున కైనగర్భసంభవప్రకారంబును జంద్రసూర్యమార్గం బును చిత్రమార్గంబును దేవహూతినిర్వాణంబును గపిలమహాముని దపంబు నకుం జనుటయు ననుకథలం గలతృతీయస్కంధము.

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము
చతుర్థ స్కంధము
అంశము

శ్రీరామచంద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

చతుర్థ స్కంధము

-౧౩౩-

విలసితధరణీతన
యావదనసరోజవాసరాధిప సితరా
జీవదళనయన నిఖిలధ
రావరనుతసుగుణధామ శ రాఘవరామా.

1

వ. మహానీయగుణగర్విష్టులగునమ్ముచి శ్రేష్టులకు నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యానవైఖరీసమేతుం
డైనసూతుం డిట్లనియె నట్లు ప్రాయోపవిష్టుడైనపరీక్షిన్నరేంద్రునకు శుకయో
గీంద్రుం డిట్లనియె.

2

సీ. జననాథ విను విదురునకును మైత్రేయ, సునివాళచంద్రుం డి ట్లనియె మఱియు
స్వాయాభువున కర్థిశతరూపవలనను, గూతులు మువ్వు రాకూతిదేవ
హూతిప్రసూతులు నొనరఁ బ్రియవ్రతో, తానపాదులు ననుతనమయుగము
జనియింప నం దగ్రసంభవయైనయా, కూతిని సుమహితబ్రాతృమతిని

తే. దనకు సంతాననిస్తరా, ర్థంబు గాఁగఁ, బుత్రికాధర్మమూఁది యాపువ్యుఁబోడిఁ
బ్రకటమూర్తిరుచి ప్రజాపతికినిచ్చె, మునుపుముద మొదిశతరూపరయ మమతింప.

వ. అట్లు వినాహం బైనచుచి ప్రజాపతి బ్రహ్మచర్యస్వీయుఁ బరిపూర్ణగుణుండును
గావునఁ జిత్తై కాగతజేసి యాకూతిమందు శ్రీవిష్ణుండుం యజ్ఞరూపధరుం డగు
పురుషుండుగను జగదీశ్వరి యసనాదిలక్ష్మీ యమ్మహాత్మునకు నిత్యానపాయసి
గావునఁ దదంశంబున దక్షిణ యశుకన్యకారత్నంబుగను మిథునంబు సంభవించె
నందు స్వాయాభువుండు సంతుష్టాంతరంగుం డగుమఁ బుత్రికాపుత్రుండును
వితతతేజోధమండును శ్రీవిష్ణుమూర్తిరూపుండు నగుమజ్ఞునిఁ దనగృహంబు
నకుఁ దెచ్చి యుంచె రుచియుఁ గామగమనయైనదక్షిణ యశుకన్యకాలలామం
బును దనయొద్దన నిలిపె నంత సకలమంత్రాధిదేవత యగుశ్రీమజ్ఞుండు (దనుఁ
బతిఁగం గోరెను)దక్షిణ యశుకన్యకం బరిణమం బయ్యె వార లాదిమిథునంబు

గావున నది నిష్పిండింబు గాకండ నని చెప్పి న్నెఱే యగుడు వెంటియ ను నిట్లనియె.

క. ధీవక్తిత యంగ వారణ, యమాన్యులు గల గణేవతావలి గణింకన్
వేవటు ¹నశినందించచ, నావిధనమవనం బుట్టె ననతిబలయ నెన్నె. 8
వ. వారు తోమండను బ్రతోమండను సంతోమండను భద్రండను శాం
తియు నిడస్పరియ నిధ్మండను గణియ నిభండను వహియః సుదేవుండను
రోచనండను ననం బిన్నిద్దిటు సంభవించిరి (వారలు స్వాయంభవంతరంబునం
దాపితు లనదేనగణంబు లై వెలసిరి మఱియ) వరీచ్చి మఱులై నమునీశ్వరు
లను యజ్ఞండను దేవేంద్రండను మహాతేజోరూపనంబునను లయనప్రియ
వ్రతోతానపాదలనుం గలిగి ఫస్త్రపాస్త్రనశ్మనసంక్లం బయి యా
మస్వంతరంబు (వలితం గుచు) వర్తిలమనవు ద్వితీయ ఫస్త్రవై నదేవహూతిం
గర్దమున కిచ్చి తద్వంశవిస్తారంబు గావించె నని మన్న యెఱంగించితి వెండియు
నవ్వునువు మూడవచూతై నప్రసూతి యనుకన్యకను (బ్రహ్మపుత్రండగు) దక్ష
ప్రజాపతికి నిచ్చె నాదక్షునకు బ్రసూతివలన నుదయించిన ప్రజాపరంపరల
చేత ముల్లోకంబుల విస్తృతంబు లయ్యె మఱియుఁ గర్దమపుత్రికాసముద
యంబు బ్రహ్మర్షిభార్య లగుటంజేసి వారివలనం గలిగినసంతానపరంపరల
వివరించెద.

6

కర్దమప్రజాపతిసంతతిని వెలుపుట. ఖ్ఖ

నీ. ఘనఁ డౌవరీచికిఁ గర్ద మాత్మజ యగు, కళ యనుసంగన న వలనఁ గల్గె
పుండనుకొడుకును గ బూర్ణిమ యన నాడు, బిడ్డయుఁ బుట్టిరి న పేర్చి వారి
వలనఁ బుట్టిన ప్రజావళిపరంపరలచే, భవనంబు లెల్ల నాపుర్య మగుచు
జరగెను బూర్ణిమ న జన్మాంతరంబున, హరిపదప్రత్యుళితంబువును
తే. గంగయనువేరఁబుట్టియ క్కన్యదేవ. కుల్యయనువేరఁడగునొక్క గ కూతునఖిల
విశ్వసంవ్యాపకుం డగుఁడెరిజుఁడ నెడి, తనయ నొక్కని గాంచె మోదంబుతోడ.
క. అనఘుం డత్రిమహముని, యననూయా నేవివలన న జహరిపురసూ
దనులకళాశంబుల సం,దనులను మువ్వరి ౨. గనియెఁ గ దద్దయుఁ బ్రీతిన్. 8
క. అనవుడు పిదగుఁడు మైత్రేయునిఁ గనుఁగ ని పలికె మనిజనో తమ జగతిన్
జననస్థితిలయ కారణు, లన వెలసిన పద్మగర్భ హాహర లెలమిన్. 9
క. ఏమినివిత్తం బత్రిమ, హాహ నినుందిరిమానందు న ననసూయకు ను
ద్దామగుణు లుదయ మెరన, గ మైత్రేయుండు నలికె గ నవ్వదురునితోన్. 10
నీ. సుచరిత్ర వినా కథిచాదిహం డై యత్రి, దప మాచరింపఁ గాంతానమేతఁ
డయి ఋక్షనామకులౌ దిలెటంబున, ఘుమఘుమ రావసంకులవిలోల
కల్లోలజాలసంకలితస్త్వింధ్యాన, దీజలపరిపుష్టరాజిత ప్ర

1. 'నశినందించి...నమరగణంబులో' వ్రా. ప్ర.

- నూనగుచ్చస్వచ్ఛమానితాశోకః, లాశకాంతార్థశ్రమన కేలమి
 తే. సర్వయచ్చటనిర్గద్యుదగచః, బ్రణనియమమననేకకడమ సనిలిచిగాలిః
 దివటః గ్రోలి క్షశీభూతదేహాడగుచః, దశము గావించె దివ్యవత్సరశతంబు.
 వ. ఇ ట్లశీఘోరం బైనతపంబు సేయఁచు దనచి త్తంబున. 12
- క. వీశీభూడ జగదధీశ్వరుఁ డావిభుశరణంబు సొత్తు శ నతఁ డాత్మసమం
 బై వెలసినసంతతిని ద,యావరవతి సచ్చఁ గాక శ యని తలఁచునెడన్. 13
- చ. మునకొని య త్తపోధన నిఘ్నాఙ్గజ వైనతపఃకృశానచే
 తను ద్రి జగంబులం గరఁగి శ త్తపము లైనను జూచి పంకజా
 సనముఁ శాసన త్రిపురశాసను లచ్చటి కేఁగి రప్పిం
 జనసురసిద్ధసాధ్యమ నిశనన్నతభూనియశోభిరాము లై. 14
- వ. అట్లు మునీంద్రునా శ్రమంబు డాయం జనునవసరంబున. 15
- చ. అనఘతపోభిరాముఁ డగునతి మునీంద్రుఁడు గాంచె ద ప్తకాం
 చనఘనచంద్రి కాదుచిరశచారుశరీరుల హంసనాగనూ
 దనవృషభేంద్ర వాహుల నుదారకమండల చక్రశూలసా
 ధనుల విరించివిష్ణుపురదాహుల వాక్యవలాంబికేశులన్. 16
- వ. మఱియుఁ గృపావలోకనమండహాససుందరవదనాఁడవిందంబులు గలమహాత్ముల
 సంకల్పించి యమందానందకంఠశిలహృదయాఁడవిందుం డై నాప్తాంగదండ
 ప్రణామంబు లాచరించి ఘోషించి గాఢించి నిటలతటఘటితకరపుటుం డై
 దున్నీక్షిం బైనతత్తేజోవిశేషంబు దేటి చూడం జాలక మకుళిత నేత్రం డై
 తత్సరాయ త్తచిత్తుం డగుచు సర్వలోకగర్విష్టంబు లైన వృదుమధురగంభీరభావ
 ణంబుల ని ట్లని స్తుతియించె. 17
- సీ. ప్ర తికల్పమంద సర్వప్రపంచోద్భవ, స్థితివినాశంబులఁ శ జేయునట్టి
 మహితమాయాగుణమయదేహమఁ బొల్పు, నజవాసుదేవశివ భిధాన
 ములు గల్గమీపాదశరజలజాతములకు నే, సతిభక్తి వందనం శ బాచరింతా
 నఖిలచేతనమానససాగమ్య మన నొప్పు, మూర్తులు గల్గమీమృత్యురందూ
 తే. బరఁగనాచేతఁ బిలువంగఁబడినధీరుఁ, డెవ్వఁడే నొక్కరునిఁ బిల్వనిపుడుమీరు
 మువ్వ రేతెంచుటకు నాచుఁబుద్ధి విస్మయంబు గదిరెడిఁ జెప్పరేయనఘులార.
 వ. అదియను గాక సంతానార్థంబు నానావిధపూజలు గావించి నాచి త్తంబున ధరి
 యించినగుహాత్ముం డొక్కరుండ యనిన నమ్మవ్వరు విబుధశ్రేష్ఠులు నతనిం
 గనుఁగొని సుధామధురంబు లయినవాక్యంబుల నీ ట్లనరి. 19
- క. విను మేము మ గుర మయ్యన, ననుషమమతిఁ దలఁప నేకమైయుందుము నీ
 మనమందు నేమి గోరితి, వసయము నాకోర్కి సఫల శ మయ్యెడుఁ జమ్మి. 20
- క. మామువ్వరయంశంబుల, ధీమంతులు సుతులు పుట్టి శ త్రిజగము లెల్ల

- నీమంగళగుణకీర్తికా, శ్రీమహితము సేయఁ గలరు శ సిద్ధము సుమీతా. 21
- క. అని మునిచంద్రుఁడు దసచునఁజూనఁ గామించినవరంబు శ బుధవరులు ముదం
బున నొసఁగి యతనిచేఁ బూజనముఁ బరితృప్తులగుచుఁ శ జనిరి యథేచ్ఛన్.
- ఉ. ఆసుచరిత్రదంపతు లుదంచితలీలఁ గనుంగొనంగ న
బ్రాసనునంశమందు నమృతాంశుఁడు ¹విష్ణుకళకా సుయోగవి
ద్యాసుభగుండు దత్తుఁడు బుర్రాంతకుభూరిక శాంశమందు దు
ర్వాసుఁడు నై జనించి రనవద్యపవిత్రచరిత్రు లిమ్ములన్. 23
- క. అంగిరసుఁ డనెడుమునికిఁ గులాంగన యగుశత్రుధయందు శ నంచితసౌంద
ర్యాంగులు గూతులు నలువురు, మంగళవతు లుదయ మైరి శ మాన్యచరిత్రా.
- క. వారు సినీవాలి యనఁ గుహూరాకానుమతు లనఁగ శ నొప్పిరి మఱియుం
గోర సుతయుగము గలిగెను, స్వారోచిషమనువువేళ శ శస్త్రఖ్యాతిన్. 25
- వ. వార లెవ్వ రనిన భగవంతుం డగు నుతఖ్యుండుచు బ్రహ్మనిష్ఠుం డగుబృహస్పతి
యు ననం బ్రసిద్ధిపహించిరి పులస్త్యుండు హవిర్భు క్కచునిజభార్యయందు నగ
స్త్వసిం బుట్టించె నాయగస్త్వండు జమ్బాంతరంబున జతరాగ్నిరూపం బై ప్రవ
ర్తించె వెండియు నాపులస్త్యుండు విశ్రవసునిం గలిగించె నావిశ్రవసునకు నిల
బిల యనుభార్యవలనం గుబేరుండును గైకసి యనుదానివలన రావణకుంభ
కర్ణ విభీషణులును బుట్టిరి పులహనుకు గతి యనుభార్యవలనఁ గర్మశ్రేష్ఠుం
డును వరీయాంసుండును సహిష్ణుండును ననుమువ్వురు గొడుగులు జనియించిరి
మఱియుఁ గ్రతువునకుఁ గ్రియ యనుభార్యయందు (బ్రహ్మతేజంబున జ్వలించు
చున్న)షష్టిసహస్రసంఖ్యలు గలవాలఖిల్యు లనుమహర్షులు గలిగిరి వసిష్ఠుం
డూర్జ యనుభార్యయందుఁ జిత్ర కేతుం డును సురోచియు విరజుండును మిత్రుండు
ను నుల్బుండును వసుభృద్ధ్యుండును ద్యుమంతుండును ననుసప్తముషులను
భార్యాంతరంబున శక్తిప్రముఖపుత్రులనుం బుట్టించె నథర్వుం డనువానికిఁ జిత్తి
యనుభార్యయందు ధృత వ్రతుండు నశ్వశిరస్కుండు నయిన దధ్యంచుండు పుత్రు
మహాత్ముం డగుభృగువు ఖ్యాతి యనుపత్నియందు ధాతయు విధాతయు నను
పుత్రద్వయంబును భగవత్పరాయణ యగు శ్రీయనుకన్యకం బుట్టించె నాధా
తృవిధాతృలు మేరు వనువానికూతు లయినయాయతినియతు లనుభార్యల
వలన మృకండప్రాణు లనుకొడుకులం బుట్టించి రందు మృకండునకు మార్కం
డేయుండును బ్రాణునకు వేదశిరుం డనుమునియుం బుట్టిరి భృగువునకు నుశన
యనుకన్యయందుఁ గవి యనువాడు పుత్రు నిట్లు కర్దమదుహిత లయినకన్యకా
నవకంబువలనం గలిగినసంతానపరంపరలచేత సమస్తలోకంబులుఁబరిపూర్ణంబు
లయ్యె నట్టిసద్యఃపాపహరంబును శ్రేష్ఠతమంబును నైనకర్దమదౌహిత్రసంతాన

ప్రకారంబు శ్రద్ధాగరిష్ఠుఁడు వగునీకుం జెప్పితి నొక దక్షప్రజాపతివంశం బెఱింగింతు వినుము.

26

--- దక్షప్రజాపతిసంతతిని జెలియఁజేయుట. ---

క. వనజజునివలన భవ మం, దినయాదక్షప్రజాపతికి మనునిజనం
దన యగు ప్రసూతివలనను, సనఘాపదియార్వ రుదయ శ్ర మందిరి కన్యల్ .27

వ. ఇట్లుదయించినయక్కన్యకాపోడశంబునందు శ్రద్ధయు మైత్రి యు దయయు శాంతి
యుఁ దుష్టియుఁ బుష్టియుఁ బ్రియయు నున్నతియు బుద్ధియు మేధయుఁ దితిక్షయు
హ్రీయు మూర్తియు ననునామంబులు గలపదుమవ్వరను ధర్మరాజున కిచ్చె
నొక్క కన్యక నగ్నిదేవునకును నొక్క తెం బితృజేవతలకును నొక్క తె (జన్మ
మరణాదినివర్తకుం డగు) నభవునకుం బెండ్లి సేసె నంత నాధర్మనిషత్తులయం
దు శ్రద్ధవలన శ్రుతంబును మైత్రివలనఁ బ్రసాదంబును దయవలన నభయంబును
శాంతివలన సుఖంబును దుష్టివలన ముదంబును బుష్టివలన స్మయంబును గ్రియ
వలన యోగంబును నున్నతివలన దర్పంబును బుద్ధివలన నర్థంబును మేధవలన
స్మృతియుఁ దితిక్షవలన జ్ఞేమంబును హ్రీవలనఁ బ్రశ్రయంబును మూర్తివలన
సకలకల్యాణగుణోత్పత్తిసానభూతు లగునరనారాయణు లనుబుఘు లిద్దఱును
సంభవించిరి వారలజన్మకాలంబున.

28

నీ. గంధవాహుఁడు మంద్రగతి ననుకూలుఁ డై, వీచె నల్దిక్కులు శ విశద మయ్యె
నఖిలలోకంబులునానందమునుబొందె, దుములమై దేవదుండ్రుభులు మొరసెఁ
గర మొప్ప జలధులకలక లడంగెను, మించినగతిఁ బ్రవహించె నదులు
గంధర్వకన్నరగ్రానముల్ వీతెంచె, నప్పరోజునములాశ్రయములు సెలఁగె

తే. సురలు గురియించి రిందంద్రవిరులవాన, ముసజంబులు సంతోషమునఁ జెలంగి
వినుతు లొసరించి రవ్వేశ్రవిశ్వమెల్లఁ, బరమమంగళ మై యొప్పెభవ్యచరిత.

వ. ఆసమయంబున బ్రహ్మాదదేవత లమ్మహాత్ములకడకుఁ దనుదెంచియుట్లనిసు తియించిరి.

నీ. గగనమందులఁ దోచుగంధర్వనగరాది, రూపభేదములట్లు శ రూఢి మెఱసి
యేయాత్మయం దేసి శ నేపాఠమాయచే, నివిశ్వ మిటు రచియింపఁబడియె
నట్టియాత్మ ప్రకాశార్థ మై ముసరూప, ముస ధర్మగృహమునఁ శ బుట్టినట్టి
పరమపురుష నీకుఁ శ బ్రణమిల్లెద మదియుఁ, గాక యీశ్వర్షి దుష్కర్మవృత్తి

తే. జరగ నీ కుందుకొఱకు నై శ సత్వగుణము, చేసృజించినమమ్మిట్లు శ్రీనివాస
మైనసరసిరుహప్రభ శ నపహాసించు, నీకృపాలోనంబుల శ నెమ్మిఁ జూడు. 31

క. అని యిట్లు దేవగణములు' వినుతింపఁ గృపాకటాక్ష, వీక్షణములచే
గని వారు గంధమాదన, ముస కేగిరి తండ్రముదము శ ముప్పిరిగొనఁగన్. 32

క. ధరణీభర ముడుపుట కా, నరనారాయణులు భువి జనన మనయము నొం
దిరి యరునకృష్ణాఖ్యలఁ, గురుయదువంశముల సత్వగుణయుతులగుచున్. 33

వ. మఱియు నగ్నిదేవునకు దక్షవృత్తియైనస్వాహాదేవి యను భార్యయందు సూత
భోజను లగుపావకుండును బవమానుండును శుచియు నను మువ్వరు గొడుగులు
గలిగిరి వారివలనం బంచచత్వారింశత్సౌఖ్యలం గలయగును లుత్పన్నంబు లయ్యె
నిట్లు పితృపితామహయు కంబుగా నేకోనపంచాశత్సౌఖ్యలు గల యగునులు
బ్రహ్మవాచులచే యజ్ఞకర్మంబులం దగ్నిదేవతాకంబు లైనయిష్టులు దత్తన్నా
మంబులచేత జేయంబడు చుండు (నాయగును లెవ్వరనిన నగ్నిష్వాత్తులు బర్హి
షదులు సౌమ్యులు పితలు నాగ్నిషులు సాగునులు నిరగునులు నన నేడుదెలుంగు
లై యుందురు దాక్షాయణి యగు స్వధ యనుధర్మపత్నియందు వారలవలన
వయనయు ధాణియు ననునిద్దఱు కన్య లుదయించి జ్ఞానవిజ్ఞానపారగ లగుచు
బ్రహ్మనిష్ఠ లయి పరగిరి) వెండియు.

34

... ఈశ్వరునకును దక్షప్రజాపతికిని విరోధము సంభవించుట. ...

- సీ. దక్ష ప్రజాపతితనయ యాభవునిభా, ర్య యనఁగాదగుసతి శ యనులతాంగి
సతతంబుఁ బతిభక్తిసలుపు చుండియుఁ దనూ, జాతలాభము నందఁజాలదయ్యె
భర్గునిదెసఁ జాలఁ శ బ్రతికూలుఁ డైనట్టి, తమతండ్రిమీఁదిరోషమునఁజేసి
వల నేది తా ముగ్ధవలె నిజయోగమా, ర్గంబున నాత్మదేహంబు విడిచె
తే. ననిముసీంద్రుండు వినిపింపఁనమ్మహాత్ముఁడై నవిదురుండు మనము నశనద్భుతంబు
గదురఁదత్తధవిన వేడ్తగడలుకొనఁగ, మునివ రేణ్యునిఁజూచియిట్లనియెమఱియు.
- సీ. చతురాత్మదుహితృవత్సలుఁడై నదత్తుండు, దనకూతు సతి ననాదరముసేసి
యనయంబునఖిలచరరాచరగురుఁడుని, ర్వైరుండు శాంతవిగ్రహుఁడు ఘనుఁడు
జగముల కెల్లను శ బర్చింప దేవుండు, నంచితాత్మారాముఁ శ డలఘుమూర్తి
1 శీలవంతులలోన శ శ్రేష్ఠుండు నగునట్టి, భవునందు విద్యేషకపక్షుట కేమి
తే. కారణము సతి దా నేమికారణమున, విడువరానట్టిప్రాణముల్ విడిచెమఱియు
శ్వశురజామాతృవిద్యేషకసరణి నాకుఁ, దెలియ నానతియిమ్ము సుకథీవిధేయ. 36
- క. అని యడిగిన నవ్వెదురునిఁ, గనుఁగొని మైత్రేయుఁ డనియెఁ శ గౌతుక మొప్పుకొ
విను మనఘ తొల్లి బ్రహ్మలు, జననతముగఁ జేయునట్టిసత్తముఁ జూడన్ 37
- చ. సరసిజగర్భయోగిజనశర్యసుపర్వముసీంద్రహవ్యభు
కృరచుబుషి ప్రజాపతులు శ భక్తిమెయిం దని దెంచి యుండ 2 న
త్తరణిసమానతేజఁ డగు దక్షుండు వచ్చినఁ దల్పెనస్యులు
దర మిడి లేచి రప్పుడు, పితామహభర్గులు దక్క నందఱున్.
- క. చను దెంచినయాదత్తుండు, వనజజనకు మ్రొక్కి భక్తివశు లై సభ్యుల్
దన కిచ్చినపూజలు గై, కొని యర్హాసనమునందుఁ గూర్చుండి తగన్,
- తే. తన్నుఁ బొడగని సభ్యులందఱును లేవ, నాసనము దిగనట్టిపురారివలను

38

89

- గన్నగొన ను విస్ఫురగమలు సెదరె, జూచి యిట్లనురోప విస్ఫురణ మెఱయ.
తే. (వినుడుమీరలు రోడి మానికొబుధ మనిహు, తాళనాడి సురోత్తములార మోహ
మన్నరోక్తులు గావు నామాటలనుచు, వారి కందఱ కాపురకైరి జూపి.) 41
- సీ. పరికింప నితెడు దిశ్కాల¹యశోహని, కరుణ దీక్తి యాశూన్యపరుచేతఁ
గర మొప్ప సజ్జనాచరితమార్గము దూషి, తం బయ్యె నెన్నఁగతత్త్రపుండు
మహితసావిత్రి సమానను సాధ్వీ స, స్మతనూజను మృగశాబనేత్ర
ననలభూసురబంధుజననమతమున మ, ర్కటలోచనఁడు గరగ్రహణ మర్థి
తే. జేసి తాళివ్యభావంబుఁ గ జెందటాత్మఁ, దలంచి ప్రత్యుద్ధతాభివందనము లెలమి
నడకకుండిన మాననీనన్నుఁ గన్న, నోమాటకుఁ దన కేమిగొరవోయె. 42
- సీ. అనయంబులు ధక్తియాకలాపుడు మాన, హీనుడు వర్యాద గ లేనివాఁడు
మత్తప్రచారుఁ డున్మత్తప్రియఁడు దిగం, బరుఁడు భూతప్రేతపరివృతుండు
దామసప్రమథభూతములకు నాథుఁడు, భూతలిప్తుం డస్థిభూషణుండు
నష్టశౌచుండు నున్మదనాథుఁడును దుష్ట, హృదయుఁ డుగ్గుఁడును బరరేతభూని
తే. కేతనఁడు వితతస్త్రస్తకేశుఁ డశుచి, యయినతన కొక్కశివనామమనుప్రవాద
గలిగెఁ గనియశివఁడనికాన కేజిఁగి, యెజిఁగి వేదంబు శూద్రునకిచ్చి నటులు.
- వ. ఇతనికి నస్మతనూజను విధివత్ప్రకారంబున నిచ్చితి. 44
- క. అని యిట్లులు ప్రతికూలవ, చనములు దక్షుండు వలికి గ శపియింతును శ
ర్వుని నని జలమును గొని కర, మున నునిచి యిటు లనె రోషమున ననఘాత్మా.
- క. ఇతఁ డింద్రోపేంద్రపరీ, వృత్తుఁ డై మఖసమయమున హావిర్భాగము దే
వతలం గూడఁగ మహితని, యతిఁ బొందక యుండుఁగాకయని శపియించెన్.
- వ. ఇట్లు దక్షుండు వల్కినగర్వితవాక్యంబులు వినిందితంబు లగుం గాని యాథా
ర్థ్యంబున వాస్తవంబు లగుచు భగవంతుం డగురుద్రునందు ననిందితంబు లై
స్తుతిరూపంబుల నొప్పెఁ దదనంతరంబ రుద్రునకు శాపం బిచ్చినకారణంబున
దక్షుండు సదస్యముఖ్యులచే నకృత్యం బని నిషేధింపంబడి ప్రవృద్ధం బయినకో
ధంబుతోడ నిదనివాసంబునకుం జనియెనంత గిరిశానుచరాగ్రేసరుం డగునందికే
శ్వరుండు దక్షుండు నిటలాక్షుని శపియించినశాపంబు నతసివల్కినయన్వర్త వా
క్యంబులును విని కోపారుణితలోచనం డై యిట్లను నీదక్షుండు మర్త్యశరీంబు
శ్రేష్ఠంబుగాఁ దలంచి యప్రతిద్రోహియైన భగవంతునందు భేదదర్శి యైయప
రాధంబుఁ గావించె నిట్టిమూఢాత్ముండు దత్వవిముఖుండగు మఱియుం గూట

1. కవరయశో, హనికరుఁడు క్రియాహీనుచేత. 42- 43 వ-పద్యములకు నడుమ 'ఇట్లను
చున్న సమయంబున, క. శివు దక్షుండు నిందించుతె, గుసకున్ శిరనూఁచె రుచిభగ్గుండు కనుగీఁటెం
గవకవ నగియెను బూఘుఁడు, దివిజాలు ముల్విజాలు నవవశిన్ వినుచుండన్. వ. అంత దక్షుండు
మఱియును,' అని యధికపాత మొకప్రతిని గానిపించుచున్నది.

ధర్మంబు (లయననివాసంబు) లగ్రావ్యసూక్తికాంతంజేసినక్తుండై యర్థవాదంబు
లయనవేదంబులచేత నప్యమనీషం గలిగి కర్మతంత్రంబు విస్తృతంబు సేయు
నెందున దేహాదికంబు లుపాదేయంబులుగాఁ దలంచుచు బుద్ధిచేత నాత్మత
త్వంబు మఱచి వర్తించుచుఁ బశుప్తాయుండై స్త్రీకామండు నగు నిదియునం
గాక దక్షుం డచిరకాలంబున మేషముఖుం డగు నని మఱియు. 47

మ. అనయంబుం దనమానసంబున నవిద్యన్ ముఖ్యత త్వంబు గాఁ
గని గౌరీశుఁ దిరస్కరించినయస్కత్కర్మాత్ము నీదక్షుని
న్ననవర్తించినవాఁడు సంరణకర్తార్థారంభుం డై నిచ్చుల్
జననం బందుచుఁ జచ్చుచున్ మరల నోరజం బుట్టుచున్ వర్తిలున్. 48

వ. అదియునంగాక యీవారద్యేషు లైనద్విజు లర్థవాదబహుళంబు లైనవేద
వాక్యంబులవలన మధుగంధసమం బైనచిత్తక్షోభంబుచేత విమోహితమనస్కు
లయి కర్మాసక్తు లగుదురు మఱియును భక్త్యాభక్త్యవిచారశూన్యు లై దేహాది
పోషణంబుకొఱకు ధరియింపఁబడినవిద్యాతపోవ్రతంబులు గలవార లై ధన
దేహేంద్రియంబులయందుఁ బ్రీతిం బొంది యాచకు లై విహరింతు రని నంది
కేశ్వరుండు బ్రాహ్మణజనంబుల శపియించినవచనంబులు విని భృగుమహామని
మరల శపియింపం బూని యిట్లనియె. 49

తే. వసుధ నెవ్వారు ధూర్జటివ్రతులు వారు, వారి కనుకూలురగుడు రేవ్వారువారు
నట్టిసచ్చాత్రపరిపఁథు లైనవారు, నవనిఁ బాపండు లయ్యెద రనిశపించె. 50

సీ. సకలవర్ణాశ్రమాశ్రావరహేతువు లోక, మునకు మంగళమార్గమును సనాత
నముఁబూర్వముపి. సప్తతముజనార్దనమూల, మునునిత్యమును శుద్ధమనుబరంబు
నార్యపథానుగం ర బగువేదమును విప్ర, గణము నిందించిన ర కారణమున
నేశివదీక్షయందేని మధ్యమపూజ్యుఁ డై భూతపతి దైవ ర మగుచు నుండు

తే. నందు మీరలు భస్మజటాస్థిధారణములఁ దగి మూఢబుద్ధులు ర నప్తశౌచు
లై నశింతురు పాపండులగుచు ననుచు, శాప మొనరించె నాద్విజసత్తముండు.

వ. ఇట్లన్యోన్యంబును శాపంబులం బొందియు భగవదనుగ్రహంబు గలవారలగుటం
జేసి నాశంబు నొంద రై రట్టియెడ విమనస్కుం డగుచు ననుచరసమేతుం డై
భవుండు సనియె సంత. 52

సీ. అనఘాత్మ యేయజ్ఞమందు సర్వశ్రేష్ఠుఁ, డగుహరి సంపూజ్యుఁడై వెలుంగు
నట్టియజ్ఞంబు సమ్యక్విధానమున సహస్రవత్సరము లు ర నజుఁ డొనర్చె
గర మొప్ప నమరగంగాయమునాసంగ, మావనిఁ గలుగుప్రయాగయందు
నవభృథస్నానంబు ర లతిధర్మిఁ గావించి, గతకల్మషాత్ము లై ర ఘనత కెక్కి

తే. 2తగ నిజాశ్రమభూముల రదలఁచివార, లందఱును వేడ్కతోఁ జనిరనుచు విదురు

నకును మైత్రేయుడనుమునినాయకుండు, నెఱుంగవినిపించినెంకియున్దిట్టలనియె.

... దక్షప్రజాపతియజ్ఞమునకు దాక్షాయణి వో గోరుట. ...

వ. అంశశ్శశుగుండుగుడక్షునకు జామాతయైనభద్రునకు నశ్శోన్మనిరోధంబు పెరుగుచుండ నతిచిరం బగుకాలం బరిగె నరిత దక్షుండు రుద్ర, ఓహీనం బగుయాగంబు లేనిది యైనను శర్వశోడిపూర్వవిరోధంబునను బరమేష్ఠి కృతం బైనసకలప్రజాపతివిభుత్వగర్వంబుననుజేసి బ్రహ్మనిష్ఠు లగునీశ్వరాదుల ధిక్కరించి యరుద్రకంబుగా వాజపేయసవనంబు గావించి తదనంతరంబ బృహస్పతిసవననామకం బైనమఖంబు సేయ నుపక్రమించిన నచ్చటికిం గ్రమంబున.

54

చ. కర మనుర శ్రీ నమ్మఖము శ గన్గొనువేడుక దొంగలింపఁగాఁ

బరిమముని ప్రజాపతిసుప్రర్వమహర్షివరుల్ సభార్యులై

పరువడి వచ్చి యందఱు శుభస్థితి దీనన లిచ్చి దక్షుడే

బారిఁ బారి నచ్చటకా విహితప్రాజల నొందిరి సమ్మదంబునన్.

55

శే. దక్షతనయ సతీదేవి శ దివిలి యాత్మ, సదనముగనుండి జనకునిసవనమహిమ

గగనచరులు నుతింప నాకలకలంబు, విని కుతూహలిని యుఁ ఓర్వీధిఁజూడ.

వ. అయ్యవసరంబునఁ దద త్వదర్శనకుతూహలులై సర్వదిక్కులవారును జనుచుండి రాసమయంబున.

57

నీ. తనరారుఁ వరత్నతాటంకరోచులు, చెక్కుటద్దములతోఁ శ జెలిమి సేయ

మహనీయతపనీయమయపదకద్యతు, లంసభాగంబుల శ నానరింప

నాచితచీఁ చీరనాంబరప్రభలతో, మేఖలాకాంతులు శ మేల మాడఁ

జాచలాచంచలచాగువిలోచన, ప్రభలు నల్దిక్కులఁ శ బ్రబ్ధికొనఁగ

తే. వించువేడుక భర్తృసమేత లగుచు, మాఁగితము లైనదివ్యవిమానయాన

లగుచు నా కాశఽథమున శనరుగుచున్న, ఖచరగంధర్వకిన్నరాంగనలఁ జూచి. 58

క. సతి దనఁపతి యగునాపశు, పతిఁ జూచి సమత్సుకతను శ భాషించి ప్రజా

పతి మీమామ మఖము సు, వ్రతమతి నొనరించు చున్నశవాఁ డట వింటే. 59

క. కావున నయ్యజ్ఞమునకు, నీవిబుధగణంబు లర్థి శ నేగెద రదె వో

దేవ మన మిప్పు డచటికిఁ, బోవలె ననువేడ్క నాకుఁ శ బుట్టెడు నభవా. 60

క. ఆ యజ్ఞముఁ గనుఁగొనఁగా, నాయనఁజలు భక్తిఁ బ్రాణనాథులతోడం

బాయక వత్తురు మనముం, బోయిన నే వారి నచటఁ శ బొడగనఁ గల్గున్. 61

క. జనకునిమఖమున కర్థిం, జని నీతోఁ బారిబర్హ సంజ్ఞికతఁ గడుం

దనరినభూషణములఁ గై, కొన వేడ్క జనించె నీశ శ కుజనవినాశా. 62

క. నాతోడను స్నేహము గల, మాతను దత్తోదరసమాజము ఋషిసం

ఘాతకృతమఖసమంచిత, కేతువుఁ గన వేడ్క గగనకేశ జనించెన్. 63

వ. అదియునుంగాక దేవా మహాశ్చర్యకరంబై గుణత్రయాత్మకంబగు ప్రపంచంబు
భవదీయమాయావినిష్కేతం బగుటంజేసి నీకు నాశ్చర్యకరంబుగాదమునను భవ
దీయత త్వం బెఱుంగంజాలక కామినీస్వభావంబు గలిగి కృపణురాల నై మదీ
యజన్మహుమిఁ గనుంగొన నిచ్చగించితి నని నెండియు నిట్లనియె. 64

చ. ముదమునఁ దన్మఖోద్భవ విభూతిఁ గనుంగొన నన్యకామిమల్
పదువులు గట్టి భూషణవిభాసిత లై నిజనాథయుక్త లై
మనకిలహంస పాండురస్యమంచితదివ్యవిమానయాన లై
యదె చను చున్నవారు గనుమభ్రపథంబున నీలకంఠరా. 65

క. అః ఘా విను లోకంబుల, జనకునిగేహమునఁ గలుగు సకలసుఖంబుల్
తనయలు సని సంప్రీతిం, గనుంగొన కేరీతి నిలుచుఁగాయము లభవా. 66

క. అనయము బిలువక యుండం, జన ననుచిత మంటివేనిజనకగురుసుహృ
జ్జననాయకగేహములకుఁ, జరుచుందుఁ పిలువ కున్నసజ్జను లనఘా. 67

వ. అని మఱియు నిట్లనియె దేవా నాయండుఁ బసన్నుండ వై మదీయమనోరథం
బు దీర్చ నర్హుండవు సమధికజ్ఞాంబు గలసిచేత నేను భవదీయ దేహంబున
దర్థంబున ధరింపంబడితి నట్టినన్న ననుగ్రహింపవలయు నని ప్రార్థించిన మంద
స్మితవదనారవిందుం డగుచు 1 బగత్ప్రేక్షులసమక్షంబున దక్షుండు త న్నాడిన
మర్మభేదంబు లైనకుహకవాక్యనాయకంబులం దలంచుచు నిట్లనియె. 68

నీ. కల్యాణి నీమాటగడు నొప్పు బంధువుల్, పిలువ కుండినను సంప్రీతిఁ జరుచు
2 రంటి విదియు లెప్పుయెనను దేహాభి, మానమదమున నమరమునను
గడఁగి యారోపిత, ఘనకోపవృష్టులు, గారేని బోదగుఁగనివినుము
వినుతివిద్యాతపో, విత్తవయోహుఁ, కులములు సుజనులకును గుణంబు

తే. లివియ కుజనులయెడ దోషప్రహేతుకంబు, లై వివేకంబుసెఱుచు మహాత్ములైన
వారిమాహాత్మ్య మాత్మగర్వమునఁజేసి, జడులుపొడగానఁజాలకుజలజనేత్ర.

క. విను మట్టికుటిలు లగుదు, ర్జనులగృహంబులకు బంధుసరణిని బోవం
జనియ వినితుల కది గడు, సనుచిత మైనట్లయుండునది యెట్లనినన్. 70

ఆ. కుటిలబుద్ధు లయినక జనులయిండ్లకు, నాశ్యలేగ వా రనాదరమున
బొమలు ముడివడంగభూరిరోషాత్తులై, చూతు రదియుఁగాకసదతివినుము.

చ. సమదరిపుప్రయుక్తపటుసాయకజరరెతాంగుఁ డయ్యు దుః
ఖమును నొఱంగి నిద్రఁ గనుఁగాని కృశింపఁడు మానవుండు నో
యుమ విను మిష్టబాంధవమృదుక్తులు మర్మము లంటనాటఁ జి
తమున నహర్నిశంబుఁ బరితాపము నొంది కృశించు నెప్పుడున్. 72

క. విను లోకోత్కృష్టుఁడు దక్షునికిఁ దనూధవలలోనఁ, సూరిమిసుత వై

నను నాసంబంధంబున, జనకుచే బూజ వడయఁ శ జాలపు తరుణి. 73

వ. అది యెట్లతనిచేత భవత్సంబంధవశంబునంజేసి పూజఁ బడయ లేమికి నతనికినీకు విరోధంబునకు హేతు వెట్టి దని యంటి వేని. 74

మ. నిరహంకారనిర స్తపాపసుజనానిందోల్ల సత్కిర్తి గొం
దఱు కామించి యశక్తులై మనములకా శ దందవ్యామానేంద్రియా
తుకులై యూరక మచ్చరింతుకు మహాత్ముం డీశ్వరుం డైనయా
హరితో బద్ధవిరోధముం దొడరుడై త్యశ్రేణిచందంబునన్. 75

వ. అదియునుం గాకనీవతనికిం బ్రత్యుత్థానాభివందనంబులుగావింపకుండుటంజేసి
తిరస్కృతుండ వైతి వంటివేని లోకంబున జను లన్యోన్యంబును బ్రత్యుత్థానాభి
వందనంబులు గావించు రదియ ప్రాజ్ఞ లయినవారు సర్వభూతాంతర్యామి
యైనపరమపురుషుండు నిత్యఁగిపూర్ణుండు గావునఁ గామికవ్యాపారం బయుక్తం
బని తదుద్దేశంబుగా మనంబునంద నమస్కారాదికంబులు గావించుకుగాని దేహా
భిమానంబులు గలుగుపురుషులందుఁగావింపరు గాన యేచుచు వాసుదేవశబ్దవా
చ్యుండు శుద్ధస త్వగుయుండు నంతఃకరణంబునందు నావరణవిరహితుండు నై
ప్రకాశించువాసుదేవునకు నెల్లప్పుడు సమస్కరించుచుండును నిట్లనపరాధి
నైననుఁ బూర్వంబున బ్రహ్మలు సేయుసత్త్రింబునందు దురుక్తులం జేసిపరా
భవించి మద్దేవ్వి యైన దక్షుండు భవజ్ఞవకుం డైన నతఁడుచు దదనునర్తు
లయినవారలును జూడఁ దగరు గావున మన్వచనాతిక్రమంబుబునంజేసి యగితి
వేని నచట నీకుఁ బరాభవంబు సంప్రాప్తం బగు లోకంబున బంధుజనం
బులవలనఁ బూజ వడయక తిరస్కారంబు మొందుచు చచ్చుచు కాదేయని
పలికి మఱియు నభవుండు పౌ మ్మని యుజ్జ యిచ్చిన నచ్చట నవమానంబునం
జేసి యశుధం బగునని యు నిచ్చటః బొమ్మక నివారించిన మరోవేదన యగు
ననియు మనంబునఁ దలపోయుచు నూరకుండె నంత. 76

సీ. సతి సుహృద్దర్శనేశ్చాప్ర తికూలమః, ఖస్వాంత యగుచు సంకములు వడఁక
నందంద తోరఁగెడున శ్రుపూరంబులు, గండభాగంబులఁ శ గడలుకొనఁగ
నున్నత స్తనమండలోపరిహారమున్, వేడినిట్టూర్పుల శవెచ్చఁ గండ
నతిశోకరోషాకులత్యంతదోఘాయ, మాన మైహృదయంబు శ మలఁగుచుండ

తే. మఱియుఁగుపితాక్షియైస్వస్రమానరహితు, నాత్మదేహంబునగమిచ్చినట్టిభవుని
విడిచి మూఢాత్మయగుచు నశ్వేలఁదిననియె, జనకుఁ జూచెడువేడుకనందశింప.

వ. ఇ ట్లతిశేషుగమనంబున. 78

సీ. మానిని చనుచుండఁగమణిమన్మదాది స, హస్త సంఖ్యాతమద్రానుచరులు
యక్షులు నిర్భయులై వృషభేంద్రుని, మున్నిడికొనుచు నశ్ముదిత దాల్పు
కందుకాంబుజశారకాతాళవృతద, ర్పణధవళాతపత్ర ప్రసూన

మాలికాసౌవర్ణ శ్రమణీవిభూషణఘన, సారకస్తూరికాశచందనాది

తే. వస్తువులు గొంచు వేగి శత్రువాణిఁ గదిసి, శింఖినుందుభివేణునిశ్చయము లొప్ప
మానితంబైనవృషభేంద్ర శ్రమణఁ జేసి, యజ్ఞభూమార్దులెయర్థి నరిగి యరిగి.

వ. ముందట.

80

చ. మనమున మోద మందుచు నుగ్రమారమణీమణి గాంచె జారున్పు

త్కనకకుళాజినాయుసని, కాయవినిర్మితపాత్ర సీమము

న్ననుపమవేదఘోషసుమతహత్పశుబంధనకర్మభూచుముక్

మునివిబుధాభిరామము సకల జ్వలహోమము యజ్ఞధామమున్.

81

వ. ఇట్లు గనుంగొని యజ్ఞశాలం బ్రవేశించిన.

82

క. చను దెంచినయమ్మగునను, జననియు సోదరులుఁ దక్క న సధిఁ గలజను తె

ల్లను దక్షునిభయమున, ననయము నపు డాదరింప న రైరి మహాత్మా.

83

క. నెఱిఁ దల్లియుఁ బినతల్లులు, బరిరంభణ మాదరింప న బరిశోషాశ్రుల్

దొరఁగఁగ పిగ్గుత్తికతో, సరసిజముఖసేను మరచు న సతియును సంతన్.

84

క. జనకుం డవమానించుట, యును సోదరు లర్థి దనకు న నుచితక్రియఁ జే

సినపూజల నందక శోభన మరసిన మాఱుమాట న వలుకక యుండెన్.

85

వ. ఇట్లు తండ్రిచే నాదరింపబడని దై విభుండైనయీశ్వరునందునాహ్వాన క్రియా
శూన్యత్వరూపం బైనతిరిస్కారంబుచు నరుద్రభాగం బైన యజ్ఞంబునుం గనుం
గొనినిజరోషానలంబున లోకంబులు భస్మంబు సేయఁ బూసిన తెఱంగున నుదే
కించి రుద్రవిద్యేషియుఁ గ్రతుకర్మాభ్యాసగరిష్ఠుడు నగు దక్షుని వధియింతు మ
నును లేచిన భూతగణాంబుల నివారించి రోషవ్యక్తభాషణంబుల నిట్లనియె లో
కంబున శరీరధారులైన జీవులుఁ బ్రియూత్మకుండైన యీశ్వరునకుఁ బ్రియూ
ప్రియులును నధికులును లే రట్టిసకలకారణుండును నిర్మత్సరుండును నైన రుద్ర
నందు నీవు దక్క నెవ్వండు బ్రతికూలం బొచరించు నదియునుం గాక మిము
బోఁటివారలు పరులవలనిగణంబులందు దుర్గుణంబుల యాపాదింతురు మఱి
యుం గొందఱు మధ్యస్థులైన వారలు పరుల దుర్గుణంబులయందు దోషంబుల
నాపాదింపరు గొందఱు సాధువర్తనంబు గలవారలు పరులదోషంబుల నైన
గుణంబుల కా ననుగ్రహింతురు మఱియుం గొందఱు తమోత్తములు పరుల
యందు దోషంబుల నాపాదింపక తుచ్ఛగుణంబులు గలిగినను సద్గుణంబులుగాఁ
గైకొందు రట్టి మహోత్తములయందు నీవు పాపబుద్ధి గల్పించితి వని వెండియు
నిట్లను మహాత్ము లగువారలపాదఘాతచే నిరస్తప్రభావులై జడస్వభావంబు
గలదేహంబు నాత్మనుని పల్కుచుజను లగువారు మహోత్తముల నిందించుట
కార్యంబు గా దదియు వారి కనుచితం బగు నని వెండియు నిట్లనియె.

86

సీ. అనయంబు శివ యనునక్షరద్వయ మర్థి, వాక్కునఁ బలుక భావమునఁదలఁప

- సర్వజీవులపాపశంఘముల్ సెడు నట్టి, మహితాత్మనందు నశమంగళుండ
వగునీవు విద్వేషి శ వగుట కాశ్చర్యంబు, నందెద వినుము నీ శ వదియుఁగాక
చర్చింప నెచ్చనిఁచరణపద్మంబుల, నరసి బ్రహ్మానంద శ మచమరంద
తే. మతలభ క్తిని తమహృదయంబు లనెడి, శుమ్మెదలచేతఁ గ్రోలి సంతుష్టచిత్తు
లగుదు రత్యంతవిజ్ఞాను శ లట్టిదేవు, నందు ద్రోహంబు సేసి తేమందు నిన్ను.
- క. మఱియును నమ్మహితాత్ముని, చరణసరోజాతయుగము శ సకలజగంబుల్
నెఱి 1 గొలువఁ గోరుకోర్కులు, దర మిడి వరించు నతనిఁ శ దగునే తెగడన్.
- చ. పరఁగఁ జితాసిభస్మస్మకశపాలజటాధరుఁడుం బరేతభూ
చరుఁడు పిశాచయుక్తుఁ డని శ శర్వు నచుంగళుఁ గాఁదలంప రె
వ్వరు నొకఁ డీవు దక్క మఱి శ వాక్పతిముఖ్యులు నమ్మహాత్ము స
చ్చరణసరోజరేణువులు శ సమ్మతిఁ దాల్తురు మస్తకంబులన్. 89
- చ. నెలకొని ధర్మపాలనవిఠనిర్మలు భర్గుఁ దిరస్కరించున
క్కలుషునిజిహ్వాఁ గోయఁ దగు శ గా కటు సేయఁగ నోపఁ డేనిఁ దాఁ
బొలియుట యొప్పు రెంటికిఁ బ్రభుత్వము సాలమిఁ గర్ణరంధ్రముల్
బలువుగ మూసికొంచుఁ జనఁ శ బొడి యటందురు ధర్మవర్తనుల్. 90
- వ. అది గావున. 91
- మ. జనఁ డజ్ఞానమునన్ భుజించినజాగుఁగ్గం బైనయన్నంబు స
య్యన వెళ్ళించి పవిత్రుఁ డైనగతి దుష్టాత్ముండ వై యీశ్వరున్
ఘను నిందించిననీతనూభవ యనం శ గా నోర్వ నీహేయభా
జన మైనట్టిశరీరమున్ విడిచి భాస్వచ్ఛుద్ధి వాటిల్లెదన్. 92
- వ. అదియునుం గాక దేవతల కాకాశగమనంబును మనుష్యులకు భూతలగమనం
బును స్వాభావికంబు లయినట్లు ప్రవృత్తినివృత్తి లక్షణకర్మంబులు రాగవైరా
గ్యాధికారంబులు గా వేదంబులు విధించుటంజేసి రాగయుక్తులై కగ్మతంత్రు
లయినసంసారులకు వైరాగ్యయుక్తులయి యాత్మరాము లయిన యోగిజనులకు
విధినిపేధహూపంబు లయిన వైదికకర్మంబులు గలుగుటయు లేకుండుటయు
నైజంబు లగుటంజేసి స్వకర్మనిష్ఠుం డగువాని నిందింప జన దాయుభయకర్మ
శూన్యుండు బ్రహ్మభూతుండు నయినసదాశివునిఁ గ్రియాశూన్యుం డని నిందిం
చుట పాపం బగుఁ దఁడి సంకల్పమాత్ర ప్రభవంబు లగుటంజేసి మహాయోగి
జనసేవ్యంబు లయినయస్మదీయంబు లగునణిమూఢ్యపైశ్చర్యంబులు నీకు సంభ
వింపవు భవదీయంబు లగునై శ్వర్యంబులు భూమమార్గప్రవృత్తులై యాగాన్న
భోక్తలైనవారిచేత యజ్ఞశాలయందెచాల నుతింపంబడి యుండుఁ గాన నీమనం

- బున నే నధికసంకన్నుండ ననియఁ జితాభస్మాస్థిధారణుం డైనరుద్రుండు దరి
దుం డనియును గర్వింపం జన దన్ని వెండియు నిట్లనియె. 93
- ఉ. నీలగళాపరాధియగుశనీకుఁ డనూభవ నౌట చాలదా
చాలుఁ గుమర్త్య నీదుతనుఁడ ననన్ మది సిగ్గు వృట్టెడి
న్నేల ధరన్ మహాత్ములకు శ న్ గొనరించెడివారిజన్మముల్
గాలుపనే తలంప జనకా కుటిలాత్మక యెన్ని చూడఁగన్. 94
- చ. వరవృషకేతనుండు భగవంతుండు నైనహరుండు నన్ను నా
దరపఁహసవాక్యముల శ డక్షుననూభవ యంచుఁ బిల్వ నేఁ
బురపురఁ బొక్కుచున్ మూడముఁ శ బొందక నశ్రవచఃస్మితంబుం
దొఱఁగుదు నీతనూజ ననుదూఃఖముకంటెను జచ్చు టొ ప్పగున్. 95
- వ. అని యిట్లు యజ్ఞసభామధ్యంబున బ్రజ్జికూలుం డగుదక్షు నుద్దేశించి పలికి
కామక్రోధాదిశత్రుఁ ఘాతినీ యగునతీదేవి యదఘ్నాఘ్న యు జలంబుల నాచ
మనంబు సేసి శుచి యై మానంబు ధరియించి జితాసన యై భూమియం దాసీన
యగుచు యోగమార్గంబునజేసి శరీరత్యాగంబు సేయం దలంచి. 96
- సీ. వరుసఁ బ్రాణాపానవాయునిరోధంబు, గావించి వాని నేకముగ నాభి
తలమునఁ జేర్చియంతట నుదానముదాఁక, ¹ నగయించి బుద్ధితోహృదయపద్మ
మున నిల్పి వాని మెల్లన కంఠమార్గము, నను మఱిభూమిశ్యమన వసింపఁ
జేసి శివాంఘ్రిరాశీవచింతనముచే, నాథునిఁ దక్క నన్యంబుఁ జూడ
తే. కమ్మహాత్మునియంక శరీరమునందు, నాదరంబున నుండుదేహంబు దక్షు
వలనిదోషంబునను విడువంగఁదలంచి, తాల్చెదనువుననలొగ్గిరధారణములు.
వ. ఇట్లు ధరియించి గతకల్మషం బైనదేహంబు గలనతీదేవి నిజయోగసమాధిజని
తం బయినవహ్నిచేఁ దత్త్వి ణంబ దగ్ధ యయ్యె, నంత. 98
- క. అది గనుఁగొని హాహరివ, మొదవఁగ నిట్లనిరి మానవులుఁ ద్రిదశులు నీ
మదిరాక్షి యకట దేహము, వదలె గదా దక్షుతోడిశ్రవైరముకతనన్. 99
- వ. మఱియు నిట్లనిరి. 100
- సీ. సకలచరాచరజనకుఁ డైనట్టియీ, దక్షుండు దనకూర్మితనయ మాన
వతి పూజనీయ యీశతి దనచే నవ, మానంబు నొంది సకమక్షమందుఁ
గాయంబుఁదొఱఁగంగఁగనుఁగొనుచున్నవాఁ, డిట్టిదౌరాత్మ్య మీంశదేనిఁగలదె
యనుచుఁ జిత్తంబుల శ నాశ్చర్యములఁబొంది, రదియునుగక యిట్లనిరి యిట్టి
తే. దుష్టచిత్తుండు బ్రహ్మబంధుండననున, యీతఁడనయంబుఁదానప్రఖ్యాతిఁబొందు
నిందఁబడిమీఁదదుర్గతిఁజెందుఁగాక, యనుచుజనములువలుకునశ్రయ్యవరమున.
క. దేహము విడిచినసతిఁ గని, బాహుబల మొప్ప రుద్రపార్షదులును ద

- ద్వోహిం ద్రుంచుటకై యు, త్సహంబున లేచి రసిగదాపాణులు నై. 102
- క. ఆ రవ మపు డీక్షించి మ, హారోషమతోడ భృగువశహాముని క్రతునం
హారకమారక మగునభి, చారకహామం బొనర్చె ॥ సరభసవృత్తిన్. 103
- వ. ఇట్లు డక్షిణాగ్నియందు వేల్చిన నందఁ దపం బొనర్చి సోమలోకంబున నుండు
సహస్రసంఖ్యలు గలఋభునామధేయతై న దేవత లుదయించి బ్రహ్మ తేజంబునం
జేసి దివ్యవిమానంబులై యల్మకంబులు సాధనంబులుగా ధరియించి రుద్ర పార్షదు
లయిన ప్రహరగుహ్యాకగణంబులు బాటందోలిన వారును బరాజతులైరి తదనం
తరంబ నారదువలన నభవుండు దండ్ర్ చే ససత్కృతురా లగుటంజేసి భవాని
పంచత్వంబు నొందుటయుం బ్రహరగణంబులు ఋభునామకదేవతలచే బరా
జతు లగుటయు విని. 104
- శా. ఆద్యం దుగ్రుడు నీలకంఠఁ డిభద్రైత్యారాతి దప్తోష్ఠఁ డై
మాద్యదా భరిమృగేంద్ర ఘోషమున భీమ ప్రక్రియన్ నవ్వుచున్
విద్యుద్వహ్నిశిఖాసమ చ్చయరుచిన్ ॥ వె ల్గొందుచంచజటన్
సద్యఃక్రోధమ తోడఁ బుచ్చి వయిచెన్ ॥ క్షౌచ క్రమధ్యంబునన్. 105
- వ. ఇట్లు వెటికి వైచినరుద్రునిజటయందు, 106
- ... శివుడు వీరభద్రునిచే దక్షయజ్ఞంబు ధ్వంసంబు సేయించుట. ...—
- సీ. అభింలిహదభిఁవిభిమాభిభిమ, కృన్నీలదీర్ఘ శరీర మమరఁ
బ్రజ్వలజ్వలనదీర్ఘ జ్వాలికాజాల, బాజ్వల్యమాన కేశములు మెఱయఁ
జండదిగ్గేదండ్రుండాభద్రోర్దండ, సహస్రధృత హేతిసంఘ మొప్ప
వీక్షణ త్రయలోకవీక్షణద్యుతిలోక, వీక్షణతతిదుర్నిరీక్షముగను
- తే. గ్రకచకరినకరాశదంష్ట్రలు వెలుంగ, ఘనకపాలాస్థివనమాలికలును దనర
నఖలలోకభయంకరుడగుచువీర, భద్రుడుదయించె చూటటరద్రుడుగుచు.
- తే. వీరభద్రుండు విహతవిద్యేషిభద్రుఁ, డగుచుఁ దనవేయిచేతులు మొగిచి వినయ
మొసఁగ నేనేమిసేయుదురనెఱుంగనాకు, నాన తిమ్మన నతని కయ్యభవుఁ డనియె.
- చ. గురుభుజశౌర్య భూరిరణకోవిద మద్భటకోటి కెల్ల నీ
వరయ వరూధినీవరుడ ॥ వై చని యజ్ఞము గూడ దక్షునిం
బరిపరిసేసి ద్రుంపు మట ॥ బ్రాహ్మణతేజ మజేయ మంటి వే
నరిది మదంశసంభవుడ ॥ వై తగునీకు నసాధ్య మెయ్యెడన్. 109
- వ. అని కుపితచిత్తుం డై యాజ్ఞాపించిన నట్ల కాక యని. 110
- చ. అనఘుడు రుద్రుఁ జేరి ముద ॥ మారఁ బ్రడక్షిణ మాచరించి వీ
డ్కొని యనివార్యవేగమునఁ ॥ గుంభిని గ్రక్కదలన్ ఝళంఝళ
ధ్వని మణిసూపురంబులు పడంబుల మ్రోయఁగ భీషణప్రభల్

దనరఁ గృతాంతకాంతకశితస్ఫుటశూలము బూని చెచ్చెరన్.

111

చ. సరభసవృత్తి నట్లగునైన్యపదాహతపాదధూళిధూ
సరిత కుభేరది క్షుటమునభ్యులు దక్షుడుఁ జూచి యెట్టిభీ
కరతమ మం చనం దమముగదా రజఃపటలం బటంచు ని
వ్వెఱపడి పల్కి రాత్మల విశేకవిహీనలఁ బొంది నెండియన్.

112

సీ. ఈ ధూళి వుట్టుటకెయ్యది హేతువో, విలయనమిరిమాప్రాలయ దిపుడు
ప్రాచీనబర్హి ధరాపతి మహితోగ్ర, శాసనఁ దిపుడు రాజ్యంబు నేయఁ
జోరసంఘమలకోరా రాదు మఱి గోగ, తాళిరాకకు సమయంబు గాదు
కావున నిష్కషకల్పాచసానంబు, గాఁ బోలుఁ గా దటుగకయున్న

తే. నిట్టియాతాత్పతికరజమెంతదేనిఁగలదె, యనుచువనములభయమందిరచటిజనులు
సురలు దక్షుడునంతబ్రహ్మతిముఖ్యలయనభూసురకాంతలిట్లనిమఱియ.

క. తనకూతులు సూడఁగ నిజతనయను సతి ననపరాధద్రవ్య మఱి యిట్లై
గ్గొనరించినయాదక్షుని, ఘనపాపవిపాక విదియుఁగఁ దగు ననుచున్.

114

వ. అని నెండియు నిట్లనిరి కుశితాత్ముం డైనదక్షుండు దనకూతుతోడివిరోధంబు
సాలక జగత్సంహారకారణం దయిన గుడ్డునిం గ్రోధింపజేసె నమ్మహాత్ముండెంత
టివాఁ డంటేనిం బ్రళయకాలంబున.

115

సీ. సుమహితనిశితత్రిశూలాగ్ర సంప్రోత, నిఖిలదిక్కరిరాజ్యనివహుఁడగుచుఁ
జటులోగ్రనిష్ఠురై న్నితిగంధీరాట్ట, హాసనిర్భిన్నాఖిలాశుఁ డగుచు
భూరికరాళివిస్ఫారదఁష్ట్రాహతి, పతితతారాగణప్రచయుఁ డగుచు
వివిధహేతివ్రాత్రవిఫులస్థ భావుంజ, మండితచండదోర్ధ్వండుఁ డగుచు

తే. వికటరోషభయంకరభ్రకుటిదుర్ని, కీడుదాస్సహతేజోమహిమఁ దనర్చి
ఘనవికీర్ణజటాబంధకలితఁ డగుచు, నఖిలసంహారకారణుడయినటించు.

116

తే. అట్టిదేవునిఁ ద్రిపురసంహారకరునిఁ, జంద్రశేఖరు సద్గుణసాంద్ర నభవు
మనము రోషింపజేసినశ్రమంగళములఁ, బొందవచ్చునె పద్మగర్భనకు నైన.

వ. అని యివ్వధంబున భయవిహ్వలలోచన లై పలుకుచున్న సవయంబున మహా
త్ముండైనదక్షునకు భయావహంబు లైన సహస్రసంఖ్యాతంబు లైన మహోత్సా
తంబులు భూనభోంతరంబుల గానంబడు చుండె నాసమయంబున రుద్రాను
చరులు నానావిధసాధనంబులు ధరియించి కపిలవీరవర్ణంబులు గలిగి వామనా
కారులు మకరోదరాననులు నైయజ్ఞశాలాప్రదేశంబునం బరువులు వెట్టుచుఁ
గదియంజనుదెంచి దక్షోద్వరవాటంబులువిటతాటంబులు నేయుచుం గొండలు
ప్రాగ్వంశంబును గొండలు పత్నిశాలయుఁ గొండలు సదస్యశాలయుఁ గొండ
తాగ్నిధ్రశాలయుఁ గొండలు యజమానశాలయుఁ గొండలు మహానసగృహం

బును విధ్యంసంబులు గావించిరి. మఱియుఁ గొందఱు యజ్ఞపాత్రంబుల నగ్ను
లనుం జెట్టిచిరి వెండియుఁ గొందఱు హోమాగ్ను లార్చిరి పదంపడి గొందఱు
హోమకుండంబులయందు మూత్రంబులు విడిచిరి. గొందఱు తర్తర వేదికామేఖ
లలు ద్రెంచిరి గొందఱు మనుల బాధించిరి గొందఱు తత్పన్నుల వెఱపించిరి
మఱిగొందఱు దేవతానిరోధంబుఁ గావించి రంత మణిమంత్రండు భృగువును
వీరభద్రుండు దత్తునిఁ జండీశుండు పూషుని నందీశ్వరుండు భగనుఁ బట్టి
ఁవిధంబున సదస్యదేవర్షిజ్ఞకాయంబుల శిలల అువ్వియు జానువులఁ బొడి
చియు నఱచేతుల నడిచియుఁ గూర్పరంబులఁ బొడిచియు వివిధబాధలు వఱచిన
వారు కాండశీకులై యెక్కడెక్కడేనియుం జనిరి మఱియు న.

క. మును దక్షుఁ డభవుఁ బలుకఁగఁ, గను గీఁటికభగనిఁ బట్టకన్నులు పెకలిం
చెను నందీశ్వరుఁ డచ్చటి, జనములు హాహా వములకనందడి బెట్టన్. 119

తే. కుఃతుఁడైనాఁడు భవుని దశకుఁడు శపింపఁ, ఒరిహసించినపూషునిపండ్లు దుల్లఁ
గొట్టె బలభద్రుఁ డాకళింగునిరథంబు, లెలమి దులిచినపగిదిఁ జంగడిశ్వరుండు.

క. తగ వేది దక్షు డా సభ, నగచాపుఁ దిరస్కరించునాఁ డట శ్రీశుల్
నగుచుం జూపుట నాభ్యు, పగకై శ్రీశువులు వీరభద్రుఁడువెఱిగెన్. 121

సీ. అతులదర్శోద్ధతుంక్షై వీరభద్రుండు, గైకొని దక్షువక్షుంబుఁ ద్రొక్కి
ఘనసితధారాసిఁగొని మేను వొడిచియు, మంత్రసమన్వితమహితశస్త్ర
జాలావినిర్భిన్నచరమంబు గలదక్షుఁ, జంపఁగా లేక పితృస్థయము నొంది
తద్విధోపాయంబుదనచి త్తమునఁ జూచి కంఠనిష్పీడనగతిఁ దలంచి

తే. మస్తకముద్ఘించి యంచితామర్షణమున, దక్షిణానమున వేల్చేదదనుచులు
హర్షమునబొందనచటి బ్రాహ్మణజనంబు, లాత్మలనుజాలమఃఖంబులందుచుండ
వ. ఇట్లు వీరభద్రుండు దక్షునియాగంబువిధ్వసంబుగావించి నిజనివాసంబైన కైలా
సంబునకుఁ జనియె నయ్యవసరంబున.

128

అందుచేతనే వీరభద్రాదులచేఁ బరాజితు లై బ్రహ్మతో విన్నవించుట. ❀❀❀

చ. హరభటకోటిచేత నిశ్చితాసి గదా కరవాల శూల ము

ద్వరముసలాదిసాధనవిధారితజ్వరితాఖిలాంగులై
సురలు భయాకులాత్ములగుచున్ సరసీరుహగర్భఁ జేరి త
చ్చరణసరోరుహంబులకుఁ సమ్మతిఁ జాంగిలి మొక్కి నములై.

క. తమ ధూర్జటిసైనికు లగు, ప్రమథులు దయ మాని పెలుచ, శాధించట స
ర్వముఁ జెప్పరనుచు మైత్రీ, యనునీంద్రుఁడవిమరుతోడఁననియెన్ మఱియున్.

తే. ఇంతయును మున్ను మనమున క నెఱిగి యున్న
కతన విశ్వాత్మకుండును క గమలలోచ
నుండు నన నొప్పునారాయణుండు నజుండు

126

జూడ రాఁరైరి మున్న ద్రక్షునిమఖంబు.

127

వ. అని చెప్పి సుర లిట్లు విన్నవించినఁ జతుర్ముఖుండు వారల కి ట్లనియె.

క. ఘనతేజోనిధి పురుషుం, డనయంబుఁ గృతాపరాధుఁ ధ డయినను దా మ

లన ప్రతికారముఁ గావిం, చినజనులకు లోకమందు ధ సేమము గలదే. 128

వ. అని మఱియు ని ట్లనియె.

129

క. క్రతుభాగాహ్లాం డగుఁడు, సతి నీశ్వరు నభవు శర్వు ధ భర్తని దూరీ

కృతయజ్ఞ భాగుఁ జేసి, యతిదోషులు దుష్టమశులు ధ నగుమీ రింకన్. 130

సీ. పూని యేదేవునిభామముశిమాత్రన, లోకపాలకులును ధ లోకములును

నాశ మొందుదు రట్టిరూపాశుండు ఘనదురు, క్తాస్త్రవికాయవిద్రాంతరంగుఁ

డును బ్రియావిరహితుండును నైనవాఁ డమ్మ, హమ్మనిఁ ద్రిపురసంహారకరుని

మఖపునస్సంధానశమతి నపేక్షించు మీ, రలు సేరి శుద్ధాంతరంగు లగుచు

తే. భ క్తినిష్ఠులఁ దత్పాదకపద్మయుగళ, ఘనపరి గ్రహపూర్వంబు ధ గాఁగ నశు

శాఁగ మొందుఁడతండు ప్రసన్నఁడయినఁ, దివిరిమికోర్కి సిద్ధించుఁదివిజులార.

వ. అని మఱియు ని ట్లనియె నదేవుని డాయం జన వెఱతు (మని తలంపకుం)డతఁడు

జేరునుపాయం బెఱింగింపు మంటి రేని నేను నిందుండుచు మునులును మీర

లును (మఱియు దేహధారులెవ్వరేని) నమ్మహాత్మునిస్వరూపంబు నతనిబలపరాక్ర

మంబులకొలఁదియు నెఱుంగఁ జాల మతండు స్వతంత్రుండు గావునఁ దదుపాయం

బెఱింగింప నెవ్వఁడు సమర్థుం (డగు నయిన నిపుడుభ క్తపరాధీనుండుచుశరణాగత

రక్షకుండు నగునీశునిఁ జేరం బోవుద) మని వినం బలికి పద్మసంధవుండును దేవ

సిత్యగణప్రజాపతులం గూడి కైలాసాభిముఖుఁ డై చని చని. 132

ఉ. భాసురలీలఁ గాంచిరి సుకపర్వులు భ క్తజనైకమానసో

ల్లాసముఁ గిన్నరీజనవిలాసము నిత్యవిభూతిమంగళా

వాసము సిద్ధగుహ్యాకనివాసముఁ జారువిరాజమానకై

లాసము గాంతినిర్జితకుశలక్షితిభృత్సుమహద్విభాసమున్.

133

సీ. ధాతువిచిత్రితోదా త్తరత్న¹ వ్రజ, రుగ్విభాసితతుంగశృంగములుచు

గిన్నరగంధర్వకేంపురుషాప్పరో, జననిక గాకీర్ణఃసానువులుచు

మానితనిఖిలవై శ్రమానికమిథునస, ద్విహరణైకశుభ ప్రదేశములుచు

గమనీయనవమల్లి, కాసుమనోవల్లి, కామతల్లీలసత్కందరములు

తే. నమరసిద్ధాంగనాశోభితా శ్రమములు, విబుధజనయోగ్యసంపన్నై వేశములును

గలిగి బహువిధపుణ్యభోగములనొప్పు, విచిత్రసుకృతములకుదండకవెండికొండ.

వ. అది మఱియును మందార పారిజాత సరళ తమాల సాల తాల తక్కుల కోవి

దార శిరీ మారున చూత కడంబ నింబ నీప నాగ పున్నాగ చంపక పాటలాశోక

1. 'ప్రభాసంగతోజ్జ్వలతుంగ' అ. ప్ర.

వకుళ కుంద కురవక కన కామ్ర శతపత్త కింసు కైలాలనంగ మాలతీ మధూక
 మల్లికా పనస చూపవీ కుట జోడుం రాశ్వత పక్ష వట హింగుళ భూర్జపూగ
 జుబూ శిర్జూ రామ్రాతక ప్రియాళు నారి కేళేంగుద వేణు కీచక ముఖరతరుళో
 భిత బురు గలకింత కాలకంత కలవింక రాజకీరమత్తమఘకరనానావిహంగకోలా
 హలనినదబధిరీభూతరోదోంతరాళంగును సింహతరతుశల్య గవయ శరభ శాఖా
 మృగవరాహ వ్యాఘ్రకుర్కుర రురు మహిష వృక సారంగప్రముఖవన్యసత్త్వస
 మాశ్రయవిరాజితంబును గదళీషండసమాన్యతమంజిత కమల కల్లూరకైరవ కలిత
 ఫలినతల లలితకమలాకర విహరమాణ కలహంస కారండవ సారసచక్రవాకబక
 జలకక్కు టాదిజలవిహంగకులకూజితసంకలంబును సలిల కేళీవిహరమాణ సతీర
 మణీరమణీయకుచమండలవిలిప్తమృగమదమిళితహరిచందన గంధసుగంధిజలపూ
 రితగంగాతరంగిణీసమావృతంబును నైన్యకైలాసపర్వతంబు వొడగని యరవింద
 సంభవపురందరాదిదేవగణంబు లత్యద్భుతానందంబులం బొంది ముందటఁ దార
 హీర హేమను మవిమానసంకలంబును బుణ్యజనమానినీ శోభితంబును నైనయలకా
 పురంబుఁ గకచి తత్పురోబాహ్య(ప్రదేశ)ంబునం దీర్ఘపాదుం డైనపుండరీకాక్షు
 పాదారవిందరజఃపావనంబును రతి కేళీవ్యసంగపరిశ్రమనివారకసలిల కేళీవిలోల
 దేవకామిసీపీనక్షత్రోజపలిప్తకుంకుమపంకసంగతపిశింగవర్ణ వారిపూరవిలసితంబు
 ను నై నందాలకనం దాభిధానంబులు గల నదీ ద్వితయంబు దాటి తత్పురో
 భాగంబున వనగజసంఘృష్టమలయజ(పరిమిళిత మలయపవనాన్వాదనముహుమ్మ
 సునున్మధితమూనసపుణ్యజన కామిసీకదంబంబును వైడూర్యసోపానసమంచితకన
 కోత్పలవాపీవిభాసితంబును గింపురుషసంచారయోగ్యంబును నగుసౌగంధికవన
 సమీపంబునందు.

135

ఇవి బ్రహ్మాదులు దక్షిణామూర్తిసూపుం డగునీశ్వరుని స్తుతించుట. ❧

- సీ. ఉద్వలం బయి శత్రుయోజనంబులపొడ, వ్రుచుఁ బంచసప్తతిరయోజనముల
 పఱపుచు గల్గి యేఁపట్టునఁ దఱుఁగని, నీడ శోభిల్ల నిర్ణీత మగుచుఁ
 బర్ణ శాఖాసమాకీర్ణమై మాణిక్యములఁ బోలఁ గలఫలకములఁ దనర్చి
 కమనీయసిద్ధయోగక్రియామయ మయి, యనఘ ముముక్షుజనాశ్రయమును
 తే. భూరిసంసారతాపనివారకమును, నగుచుఁ దరురాజ మనఁగఁ బెండ్ల పగ్గలించి
 భక్తజనులకునిచ్చులఁ గ బ్రమద మెసఁగ, వలయుసంపదలందు శావటమువటము.
 వ. ఆ వృక్షమూలతలంబున.

137

- సీ. ఇద్దరనందాదిసిద్ధసంసేవితు, శాంతవిగ్రహుని వాత్సల్యగుణునిఁ
 గమనీయలోకమంగళదామకుని శివు, విశ్వబంధుని జగద్వినుతయశుని
 గుహ్యకసాధ్యరక్షోయక్షనాథ కు, బేరసేవితుని దుర్వారబలుని
 నుదితవిద్యాతపోయోగయుక్తుని బాల, చంద్రభూషణుని మురసింద్రనుతునిఁ

- తే. దాపసాభీష్టకరు భస్మరదండలింగ' ఘనజటాజినధరుని భక్త కృప్తసన్న
వితతసంధ్యాభ్రుచివిక్షంభితవినుతన్న, ర క్తవర్ణసచాతను క బ్రహ్మమయుని. 138
- వ. మఱియును. 139
- సీ. అంచితవామపాశాంభోగుహము కక్షి, ణోగుతలంబున క నొయ్య నునిచి
సవ్యజానపుమీచ క భవ్యబాహువు సాచి, నలపలిముంజేత క సలలితాక్ష
మాలిక ధరించి క మహావీరతర్క ము, ద్రాయుక్తుఁ డగుచుఁ జిత్రతంబులోన
నవ్యయం బున బ్రహ్మానందకలితఁ, మాధినిష్ఠుఁడు వీత్రమత్సరుండు
- తే. యోగపట్టాభిరాముఁడై కముచితవృత్తి, రోషసంగతిఁ బాసి కూర్చున్నజముని
యనువుననుదర్శరచిత్రభాస్వాసనమాన, నన్నమునిముఖ్యునచిత్రయోగనిరతు.
- క. అలఘుని నభవుని యోగీంద్రులు విను చండంగ నారకదునితోఁ బ్రియభా
షలు జరుపు చున్నగుచును, సలలితపన్నగవిభూషు క సజ్జనపోషున్. 141
- క. కని లోకపాలుడుచు ముని, జనులుచు సద్భక్తి సతవిశ్రవణంబులకు
షినతు లు రప్పు డబ్బా, సనుఁ గని యమ్యభవుఁ డధికకంభ్రమ ముప్పన్.
- క. అనఘ మహోత్తముఁ డగుచా, మచుఁ డాకశ్యపున కొగి నకమస్కారము సే
సినగతి నజునకు నభివం, దన మొగిఁ గావించె హరుఁడు క దద్దయుఁ బ్రీతిన్. 143
- తే. అంత రుద్రానునర్తను క లై నసిద్ధ, *దేవమహాముషిజనము లగ్ధిని బయోజ
గర్భునకు మ్రొక్కిరంతనాకమలభవుఁడు, శర్వుఁగనిపల్కెమందహాసంబుతోడ.
- తే. జగములకు నెల్ల యోగీజంబు లైన, శక్తిశివకారణుడ వై క జగతి నిర్వి
కారతత్త్వంబ వగునిచ్చుఁగడఁగి విశ్వ, నాథుఁగానెఱిఁ గెదనామనముననభవ.
- తే. సమత నదిగాక తావకాంక్షంబు లైన, శక్తిశివరూపములఁ గ్రీడకసలుపు దూర్ణ
నాభిగతి విశ్వజననవిశాశవృద్ధి, హేతుభూతుండ వగు చుందు క వీశ రుద్ర.
- సీ. అనఘ లోకంబునకయందు వర్ణాశ్రమ, సేతువు లనఁగఁ బ్రఖ్యాతి నొంది
బలసి మహాజనకపరిగృహీతంబు లై, యఖిలధర్మార్థదాయకము లైన
వేదంబులను మఱి క వృద్ధి నొందించుట, కొఱకు నై నీవ దక్షుని నిమిత్త
మాత్రునిఁ జేసి యశ్రమ్మఖము గావించితి, వటు గాన శుభమూర్తి క వై ననీవు
- తే. గడఁగి జగముల మంగళకర్ము లును, వారి ముక్తి నమంగళాచారు లును
వారి నరకంబు నొందింతుఁ భూరిమహిమ, భక్తజనపోష రాజిత క ఘనవిభూష.
- వ. అట్లగుటం దత్కర్మంబు లొకానొకనికి విపర్యాసంబు నొందుటకుఁ గారణం
బెయ్యదియో భవదీయరోషంబు హేతు వని తలంచితి నేనిఁ ద్వదీయపాదార
విందభజను లై సమస్తభూతంబులయందు నినుం గనుంగొనుకు భూతంబుల
నాత్మకు వేఱుగాఁ జూడక వర్తించుమహాత్ములయందు నజ్ఞు లైనవారియందుం
బోలె రోషంబు దఱుచు వారయ దట నీకుఁ గోధంబు గలదే యని. 148

- సీ. మఱిభేదబుద్ధిఁ గర్మవ్రవర్తనముల, మదయుతు లయి దుష్టహృదయు లగుచుఁ
బరవిభవా సహ్యాభవమనోవ్యాధులఁ, దగిలి ¹మర్మాత్మభేదకము లయిన
బహుదురుక్తులచేతఁబరులఁ బీడించుచు, నుండుమూఢులను దైవోపహతులఁ
గాఁ దలపోసి యక్కపటచిత్తులకు నీ, వంటిసత్పురుషు లేవలన నైన
తే. హింసఁ గావింప కుండుసమిద్ధచరిత, నీలలోహిత మహితగుణాలవాల
లోకపాలనకలిత గంగాకలాప, హర జగన్నతచారిత్ర శ్రయదియఁగాక. 149
- సీ. అమర సమస్తదేశములందు నఖిలకా, లములందుఁదలఁప²దుర్లంఘ్యమహిముఁ
డగుపద్మనాభుమూఢామోహితాత్మకు, లై భేదదర్శను శ్రలైనవారి
వలనను ద్రోహంబు శ్రగలిగిన నైనను, నది దైవకృత మని శ్రయన్యదుఃఖ
ముల కోర్వలేక సత్పురుషుఁడు దయసేయుఁ, గాని హింసింపఁడు శ్రగాన నీవు
తే. నచ్యుతునిరూయమోహమునందకుంటఁ, జేసిసర్వజ్ఞుడవుమాయశ్రచేతమోహి
తాత్మలైకర్మవర్తనులయినవారి, వలన ద్రోహంబు గలిగిన శ్రవలయుఁ బోవ.
వ. అది గావున యజ్ఞభాగాహ్లాంఢ వయిననీకు సవనభాగంబు సమర్పింపనికతన నీ
చేత విధ్వస్తం బయి పరిసమాప్తి నొందనిదక్షాధ్వరంబు మరల నుద్ధరించి
దక్షునిఁ బునర్జీవితం జేయుము భగునినేత్రంబులును (భృగుమునిశిష్యులును)
బూషునిదంతంబులును గృపసేయుము భగ్నాంగు లయినదేవఋత్విజ్ఞికాయం
బులకు నారోగ్యంబు గావింపు మీమఖావశిష్టంబు యజ్ఞపరిపూర్తిహేతుభూతం
బయిన భవదీయభాగం బగుం గాక. 151

→ శివుఁడు బ్రహ్మాదులచేఁ బ్రార్థితుఁ డై దక్షాదుల ననుగ్రహించుట. ←

- చ. అని చతురాననుండు వినశయంబున వేడిన నింనుమాళి స
య్యనఁ బరితుష్టిఁ బొంది దరహాసమునం గృప దొంగలింప ని
ట్లను హరిమామచేత ననశయంబును బామరు లైనవారు సే
సినయపరాధకోషములు శ్రచిత్తములొ గణియింప నెన్నఁడున్. 152
- వ. అట్లయ్యండి, 153
- క. బలియుర దంశింపను దు,ర్భలులను రక్షింప ధర్మశుద్ధతి యగుటం
గలుపాత్ములయపరాధము, కొలఁదిని దంశించుచుండు శ్రగానకొని యేనున్. 154
- వ. అని దగ్ధశీరుండయినదక్షుం డజముఖుం డగుభగుండు బర్హిస్సంబంధభాగంబులు
గలిగి మిత్రనామధేయచక్షుస్సునం బొడగాంచుఁ బూషుండు పిష్టభుక్కుగు (చు
యజమానదంతంబులచే భక్షించు) దేవతల (యజ్ఞావశిష్టంబునాకొసంగుటం
జేసి) సర్వానయవపూర్ణులైవర్తింతురు ఖండితాంగులైనయధ్వర్యుఋత్విగాదిజ
నంబు లశ్వీదేవతలబాహువులచేతను బూషునిహస్తంబులచేతను లబ్ధబాహుహ
స్తులై జీవింతురు భృగువు బస్తశిష్యులుగలిగివర్తించు నని శివుం డానతిచ్చిన

సమస్తభూతంబులు సంతతుష్టాంతరంగంబులై తండ్రి తండ్రి యని సాధువాదంబుల నభినందించి రంత (నాశంభునియామంత్రణంబు వడసి) సునాసీర ప్రముఖులగు దేవతలు (ఋషులతోడం గూడి రా) నజంఘను రుద్రునిం బురస్కరించుకొని దక్షాధ్వరవాటంబునకుం జని రచ్చట. 155

క. శర్వునియోగక్రమమున సర్వవయవములు గలిగి శ సన్మునియుత్విగ్నిర్వాణముఖ్య లొప్పిరి, పూర్వోక్తశ్రీల నార్యభూషణ యంతన్. 156

క. విను దక్షు నంత మేషము, ఖగః కేసిన నిద్రమేలుకొని లేచినపోల్కిన నిలిచె దక్షుఁ డభవుఁడ, గనుగొనుచుండుంగ నాత్మక శ గౌతుకమొప్పన్. వ. ఇట్లు లేచి నిలిచి మందఱ నున్న శివునింగనుంగొనినమాత్రన శరత్కాలంబున నకల్మషం బైనసరస్సునంబోలెఁ బూర్వరుద్రవిద్వేషజనితంబులైనకల్మషంబులం బాసి నిర్మలుఁడై యభవుని నతిమంషం దొడంగి మృతిఁ బొందినసతీతనయం దలంచి యనురాగోత్కంఠలబాష్పపూరితలోచనుండును గద్గదకంఠం దు నై పలుకం జాలక యెట్టకేలఱ దుఃఖంబు సంస్తంభించికొని ప్రేమాతిరేకవిహ్వలుం డగుచు సర్వేశ్వరుం డగుహరున కిట్లనియె. 158

క. విను నీ కపరాధుఁడ నగు, నను దండించు టిది దండనము గాదు మదిన్నను రక్షించుటగా మన, మునఁ దలఁతును దేవ యభవ శ పురహర రుద్ర. 159

సీ. అనఘాత్మ తగ నీవు శ సబ్జనాభుండును, బరికింప బ్రాహ్మణాభాసు లయిన వారలయెడల నెవ్వలన నుపేక్షింప, రఁట దృఢ వ్రతచర్యు శ లైనవారి యెడ నీ కుపేక్ష యెక్కడిది సర్గాదిని, నామ్నాయసంప్రదాయ ప్రవర్తనము నెఱింగించుట శ కమరవిద్యాతపో, వ్రతసరాయణు లైనబ్రాహ్మణులను

తే. వరుసఁ బుట్టింఁదివి గాన శవారి నెపుడు, గేల దండింబుఁ బూని గోరపాలకుండు బలసి గోవుల రక్షించుకొనిది నీవు, నరసి రక్షించుచుండు గరదయ్య రుద్ర. 160

సీ. తలపోయ నవిదితతత్త్వవిజ్ఞానంఁడ, నైననాచేత సభాంతరమున నతిదురుక్తాంబకక్షతఁడవయ్యును మత్కృతాపరాధమహృదయంబునందు. దలఁపక సుజననిర్దాదోషమున నధో, గతిఁ బొందు చున్నదమృదు నన్నఁ గరుణఁ గాచిననీకుఁ శ గడఁగి ప్రత్యుపకార, మెఱిగి కావింప నే శ నెంతవాడ

తే. నుతచరిత్ర భవత్పరానుగ్రహాన, రూపకార్యంబుచేత నిరూఢ మైన తుష్టి నీ చిత్తమందు నొందదువుగాక, యుద్ధ సంహార కరుణాసముద్రురద్ర.

వ. అని యిట్లు రుద్రక్షమాపణంబు గావించి పద్మనంభవుచేత ననుజ్ఞాతుం డై దక్షుం దుపాధ్యాయబుత్విగ్గణసమేతుం డగుచుఁ గ్రతుకర్మంబు నిర్వర్తించు సమయంబున బ్రాహ్మణజనంబులు యజ్ఞంబులు నిర్విఘ్నంబులై సాగుటకుఁబ్ర మథాదివీరసంసర్గకృతదోషనివృత్త్యర్థంబుగా విష్ణు దేవతాకంబును ద్వికపాల పురోడాశద్రవ్యకంబునునైనకర్మంబుఁ గావింపనుపాతహవిష్యం డగుభృగువు

తోడం గూడి నిర్మలాంతఃరణుం డగుచు దక్షుఁడు ద్రవ్యత్యాగంబుఁ గావించి
పఁ బ్రసన్నుం డై సర్వేశ్వరుండు 162

—... దక్షాధ్వరంబునకు వచ్చిన నారాయణుని దక్షాదులు నుతించుట. ...—

- సీ. మానితశ్యామాయమానశరీరదీ, ధితులు నల్లిక్కు ల శ్రీ టుకొనఁగఁ
గాంచనమేఖలాశకాంతులతోడఁ గౌ, శేయచేలన్యతుల్ శ్రీ సెలిమిసేయ
లక్ష్మీసమాయుక్తలలితవక్షంబున, వై జయంతీ ప్రభల్ శ్రీ వన్నె నూప
హాటకరత్నక్రీరీటకోటిబ్రభల్ బాలార్కరుచులతో శ్రీ మేల మాడ
- తే. లలితసీలాభరుచిఁగుంతలములు దనరఁ, బ్రవిమాలాత్మీయదేహజతప్రభసరోజ
భవభవావరముఖ్యులప్రభలుమాప, నఖిలలోకైకగురుఁడనా శ్రీ రాయణుండు.
- చ. సలలితశంఖ చక్ర జలశజాత గదా శర చాప ఖడ్గని
ర్మలరుచులన్ సువర్ణరుచిఁగన్మణికంకణముద్రికాప్రభా
వలులును దేజరిల్ల భుజశవర్గ మనర్గళకాంతియుక్తమై
విలసితకర్ణికారపుధిరవీరుహముం బురుడింపఁ బట్టుగన్. 164
- క. సరసోదారసమంచిత, దరహాసవిలోకనములఁ శ్రీ దగ లోకములన్
బరితోషమునొందించుచుఁ, బరమోత్సవమొప్పవిశ్వరబంధుం డగుచున్. 165
- చ. మఱియును రాజహంసరుచిఁమద్భ్రమణీకృతతాలవృంతచా
మర లిరువంకలన్ దివిజమానిను లీయ సుధామరీచివి
స్ఫురితసిరాతపత్రరుచిఁపుంజము దిక్కులఁ చిక్కటిల్లఁగాఁ
గరివరదుండు వచ్చె సుభాగస్తుతివర్ణసుపర్ణయానుఁ డై. 166
- చ. ఘనరుచి నట్లు వచ్చినవిశకారవిదూరు ముకుందుఁ జూచి బో
రన నరవిందనందనపురందరచంద్రకళాధరామృతా
శనముఖు లర్థి లేచి యతిఁసంభ్రమ మొప్ప నమోనమో దయా
వననిధయే యటంచు ననివారణ మొక్కిరి భక్తియుక్తు లై. 167
- వ. అట్లు కృతప్రణాము లై నయనంతరంబ. 168
- ఉ. ఆనలినాయతాక్షునియశనంతపరాక్రమదుర్నిరీక్ష్యతే
జోనిహతస్వతేజ లగుశచున్ నుతి సేయ నశక్తులై భయ
గ్లాని వహించి బాష్పములు శ్రీ గ్రమ్మఁగ గద్గదకంఠు లై తనుల్
మ్రానుపడంగ నవ్విభునిశ్రమన్ననఁ గైకొని యెట్టకేలఁకున్. 169
- వ. నిటలతటఘటితకరపుటులై యమ్మహాత్మునియపారమహిమంబెఱింగి నుతియింప
శక్తులు గాక యుండియు భక్తానుగ్రహపరిగ్రహం డగుటంజేసి తమతమ
మతులకు గోచరించినకొలంది నుతియింపఁ దొడంగి రందు (గృహీతంబు లగు
పూజాద్యుపచారంబులు గలిగి బ్రహ్మాదులకు జనకుండును సునందనందాదిపరమ
భాగవతసేవితుండును యజ్ఞేశ్వరుండు నగుభగవంతుని శరణ్యుని గాఁ దలం

చి) దక్షుం డిట్లనియె దేవ సేవు స్వస్వరూపంబునం దున్నయప్పు (ఉపర
తంబులు గాని)రాగాద్యభిలబుద్ధ్యవస్థలచే విమక్తుండవును నద్వితీయుండవును
జిహ్వాపకుండవును భయరహితుండవును నైమాయం దిరస్కరించి మఱియు
నామాయ ననునదించి నటనకొఱకట్టిలామానుషరూపంబుల సంగీకరించి స్వతం
త్తుండ వయ్యను మాయాపరతత్తుండ వై రాగాదియ క్తుండునుంబోలెగామ
కృష్ణాద్యవతారంబులఁ గానఁబడు చుండువు గావున నీలోకంబులకు నీవ యీ
శ్వరుండ వనియు నితరులైనబ్రహ్మరుద్రాదులు భవన్మాయావిభూతు లగుటం
జేసి లోకంబునకు నీశ్వరులు గారనియును కేదదృష్టిగలనన్నరక్షింపుమివిశ్వ
కారణు లైనఫాలలోచనుండును బ్రహ్మయు దిక్పాలురును సకలచరాచరజంతు
సంతానములును నీవ గానిది లేశంబు లేదనివిన్నవించినం దదనంతరంబ ఋత్వి
గ్జనంబు లిట్లనిరి.

170

నీ. వామదేవునిశాపశ్రవణమునఁ జేసి క,ర్మానువర్తులము మేళ మైనకతన
బలసి వేదప్రతిపాద్యధర్మోపలక్ష్యం బైనయట్టిమృఖంబునందు
దీపింప నింద్రాదిదేవతాకలితరూపవ్యాజమునఁ బొంది న పరగునిన్ను
యజ్ఞస్వరూపుండ న విని కాని కేవల, నిష్కించనుండవు న నిర్మలుండవు
తే. నరయ ననవద్యమూర్తివికనైననీడు, లలితతత్త్వస్వరూపంబు న డెలియఁజాల
మయ్య మాధవ గోవింద న హరి ముకుంద, చిన్మయాకార నిత్యలక్ష్మీవిహార
వ, సదస్యు లిట్లనిరి.

172

నీ. శోకదావాగ్నిశిఖాకలితంబు పృథుకేశఘనదుర్గదుర్గమంబు
దండధరక్రూర న కుండలిశ్లిష్టంబు, పాపకర్మవ్యాఘ్రుఁడరివృతంబు
గురుసుఖదాఃఖకాకోలపూరితగర్భ, మగుచు ననాశ్రయ న మైనయట్టి
సంసారమార్గసంచారు లై వృగతృప్తి, కలఁ బోలువిషయసంఘము నహమ్మ
తే. మేతిహేతుక దేహనికేతనమాలు, నయి మహాభారవహు లైనయట్టిమూఢ
జనము లేనాటమీపదాబ్జములుగానఁ, జాలువారలు భక్తప్రసన్న దేవ. 173

వ. రుద్రుం డిట్లనియె.

చ. వరద నిరీహ యోగిజనవర్గసుపూజిత నీపదాబ్జముల్
నిరతము నంతరంగమున న నిల్చి ¹సమగ్రభవత్పరిగ్రహ
స్ఫురణఁ దనర్చునన్నుఁ సతికమూఢులు సంతతము న్నమంగళా
²చరణుఁ డటంచుఁ బల్కు నది న సన్మతి నేగణింప నచ్యుతా.

175

వ. భృగుం డిట్లనియె.

176

మ. అరవిందోదర తావకీనఘనమాయామోహితస్వాంతు లై
పరమం బైనభవన్మహామహిమముం న బాటించి కానంగ నో

1. 'భవత్పదసుగ్రహాదికస్ఫురణః. 2. చరణ...పల్కుఁగ భవన్మహి నేగణి.' ఆ. ప్ర.

- పరు బ్రహ్మాదిశరీరధారులును నోరపడ్డాడు భక్తార్థిసం
హరణలోకన నన్నుఁ గావఁ దగునిశ్చిత్యానందసంధాయి వై. 177
- వ. బ్రహ్మ యి ట్లనియె. 178
- సీ. సమధికజ్ఞానార్థసత్త్వాదిగుణముల, కాశ్రయభూత మైనట్టిచ్చుముఁ
డగ్రహదార్థభేదగ్రాహకము లైన, చక్షురిందియముల న సరికిఁ జూడఁ
గలుగుసీరూపంబు న గాదుమాయామయం, బగునసచ్ఛ్వతికై న మైనయట్టి
నిరుపమాకారంబు న నీకు విలక్షణ, మైయుండు ననుచు నేనాత్మక దలఁతు
తే. నిర్వికార నిరంజన న నిష్కళంక, నిరతిశయ నిష్క్రియాంశంబు న నిర్మలాత్మ
విశ్వసంపాద్య నిరవిద్య న వేదవేద్య, స్రవిమలానంద సంసారిభయవిదూర. 179
- వ. ఇంద్రుం డి ట్లనియె. 180
- మ. దితిసంతానవినాశసాధనసముద్దీప్తాప్తభాహాసమ
న్విత మై యోగిమనోనురాగకర మై న వెల్లొందునీదేహ మా
యత మైనట్టిప్రపంచముంబలెను మిథ్యాభూతముం గామి శా
శ్వతముం గామదిలోఁ దలంతుఁ హరి దేవా దైవచూడామణి. 181
- వ. ఋత్విక్సత్ను లి ట్లనిరి. 182
- చ. కడఁగి భవత్పదార్చనకుఁ న గా నిటు దక్షునిచే రచింపఁ గాఁ
బడి శితకంఠరోషమున న భస్మము నొంది పరేతభూమి యై
చెడి కడు శాంతమేధమనఁ న జె న్నటి యన్నమఖంబుఁ జూడు మే
ర్పడ జలజాభనేత్రములఁ న బావన మై విలసిల్లునచ్యుతా. 183
- వ. ఋషు లిట్లనిరి. 184
- మ. అనఘా మాధవ నీవు మావలెనే కర్మరూపంబి నై యుండియున్
విను తత్కర్మఫలంబు వొంద వితరుల్ న విశ్వంబునన్ భూతికై
యనయంబున్ భజించునిందిర టుమా న న్నర్థించి యేతేరఁ గై
కొన వే మందుము నీచరిత్రమునకున్ న గోవింద పద్మోదరా. 185
- వ. సిద్ధు లి ట్లనిరి. 186
- చ. హరి భవదుఃఖభీషణద్రవానలదగ్ధతృషారమన్మనో
ద్విరదము శోభనంబును బ్రవి త్రము నైనభవత్కథాసుధా
సరిదవగాహనంబునను న సంస్మృతితాపము వాసి క్రమ్మఱం
దిరుగదు బ్రహ్మముం గనినశ్రద్ధిరునిధంగిఁ బయోరుహోదరా. 187
- వ. యజమాని యగు ప్రమాతి యి ట్లనియె. 188
- చ. కరచరణాది కాంగములు న గల్గియు మస్తము లేనిమొండెముం
బరువడి నొప్ప కున్నగతిఁ న బంకజలోచన నీవు లేనియ
ధ్వరము ప్రయాజలం గలిగి న తద్దయు నొప్పక యున్నదయ్య యో

- హరి యిటు నీదురాక శుభ ॥ మయ్యె రమాధిప మమ్ముఁ గావవే. 189
- వ. లోకపాలకు లి ట్లనిరి. 190
- సీ. దేనాదిదేవ యీశదృశ్యరూపం బగు, సుమహితవిశ్వంబుఁ ॥ జూచుప్ర త్య
గాత్మభూతుండు వైశ్ణవీ¹పు ననత్ప, కాశరూపంబు లై ॥ కలుగుమామ
కేందియంబులచేరి ॥ నిశ్వర నీమాయ, నొందించి పంచభూతో²పలక్షి
తం బగుదేహివిధంబునఁ గానంగఁ, బడుదువు గాని యేగ్గడినశుద్ధ
తే. సత్త్వగుణ ము క్తమైనభాస్వోస్వరూప, ధరుఁడవై కానఁబడవుగాఁపర మపురుష
యశ్వరూపంద గోవింద ॥ యట్లుగాన, యెనయ మాజీవనమునిక ॥ నేమిసెలవు
వ. యోగీశ్వరు లి ట్లనిరి. 192
- సీ. విశ్వాత్మనీయందు ॥ వేఱుగా జీవులఁ, గనఁజెవ్వఁ డట హనికంటఁబ్ర యుఁడు
నీకు లేఁ డయినను ॥ నిఖిలవిశ్వాద్భవ, స్థితివిలయంబులకతన దైవ
సంగతి నిర్భిన్నసత్త్వాదిగుణవిశి,ష్టాత్మీయమాయచే ॥ నజభవాది
వివిధభేదము లొందుదువు స్వస్వరూపంబు, నం దుండుదువు వినిహానవిమోహి
తే. వగుదు నుండువుగద నిన్నననన్యభక్తి, భృత్యభావంబు దాల్చి సంప్రీతిఁగొల్పు
మమ్ము రక్షింపవే కృపామయ రమేశ, పుండరీకాక్ష సంతతభువనరక్ష. 193
- వ. ప్రజాపతు లి ట్లనిరి. 194
- చ. హరి భవదీయత త్వము సమంచితభక్తి నెఱుంగ నేను నా
సరసిజసంభవాదులును ॥ జాలము సత్త్వగుణాశ్రయండువున్
బరుఁడవు నిర్గుణండువును ॥ బ్రహ్మము మున్నగు నీకు నెట్లు నిం
దఱముఁ జతుర్విధార్థఫలదాయక మ్రొక్కెద మాదరింపవే. 195
- వ. అగ్నిదేవుఁ డి ట్లనియె. 196
- మ. హవరక్షాచరణుండ వై నెగడుచున్ ॥ నయ్యగ్నిహోత్రాదిపం
చవిధంబుల్ మఱి మంత్ర పంచక³సుపూ, జ్యాయోగ్యము నైనయా
హవరూపం బగునీకు మ్రొక్కెదను నీరయాజ్ఞ భువి⁴ హవ్యముల్
సవనవ్రాతములన్ వహింతు హరి యుష్మత్తేజముం బూనుచున్. 197
- వ. దేవత లి ట్లనిరి. 198
- మ. మును కల్పాంతమునందుఁ గుక్షి నఖిలార్థున్ దాచి యేకాకివై
జనలోకోపరిలోకవాసులును యుష్మత్తత్త్వమార్గంబు చిం
తనముం జేమఁ బయోధియందు సహిరాట్టల్పంబునం బవ్వళిం
చిన⁵ నీరూపము నేడు సూపితివి లక్షీకృతాథ దేవోత్తమా. 199
- వ. గంధర్వు లి ట్లనిరి. 200

1. విదేయసత్త్వాకాశరూప మై ॥ పరఁగుమామ. 2. 'సుస్పృష్టంబైతగం బొల్చునాహవ'
అ. ప్ర. కి. 'నీరూపముఁ జూడఁ గంటి మిదె రాజీవాక్ష సర్వాత్మకా' వ్రా. ప్ర.

- మ. పరశంకేజధవామరాలియు మరీచ్యాదిప్రజానాథులు
న్నరవిందాక్ష రమాహృదీశ భవదీశయాంశాంశసంభూతు లై
పరఁగం దావకలీలకై నెగడు నీబ్రహ్మాండము న్నట్టియీ
శ్వర నీ కే మతిభక్తి మ్రొక్కెదము దేవనా దేవచూడామణి. 201
- మ. ¹భవదంశాంశజు లీమరీచిముఖుల్ శ బ్రహ్మమరేంద్రాదిజా
ధవముఖ్యుల్ దివిషద్గణంబుఁ బరచూతత్మా నీకు విశ్వంబు ను
త్సవలీలాకిరకండుకోపమము నాథా వేదశాఖాశిఖా
స్తవసీయాంఘ్రికి నీ కొనర్చుము నమస్తానంబు లశ్రాంతమున్. 202
- వ. విద్యాధరు లిట్లనిరి. 203
- సీ. నలినాక్ష విను భవనామ్రూపశంబున, దేహంబు దాల్చి తద్రదేహమందు
నాత్మ నహమ్మమేత్యభిమానమునఁ బొంది, పుత్ర జాయాగృహక్షేత్రబంధు
ధనపశుముఖవస్తుతతులసంయోగవి, యోగముఖంబుల నొందుచుండు
ధృతివిహీనుఁడు నసత్యద్విషయాలాలసుఁడును, నతిదుష్టమతియు నై నట్టివాఁడు
తే. దవిలి భవదీయగుణసత్కథావిలోలుఁడయ్యెనేనియు నాత్మమోహంబువలనఁ
బాసి వర్తించువిజ్ఞానపరతఁ దగిలి, చిరదయాకార యిందిరాశ్చిత్రచోర. 204
- వ. బ్రాహ్మణజనంబు లిట్లనిరి దేవా యీక్రతువును హవ్యంబును నగ్నియుమంత్రం
బులును సమిద్ధర్భసాత్రంబులును సదస్యులును ఋత్విక్కులును దంపతులును
దేవతలును నగ్నిహోత్రంబులును స్వధముసోమంబును ధరియించిదంష్ట్రాదండుం
బున వారణేంద్రంబు నశిసంబు ధరియించుచందంబున రసాతలగత మైనభూమి
నెత్తితి వట్టియోగిజనస్తుత్యుండవును మఖరూపకుండవును నై ననీవు పరిభ్రష్ట
కర్ముల మై కాంక్షించుమాకుఁ బ్రసన్నుండ వగుము భవదీయనామకీర్తనంబుల
సకలయజ్ఞవిఘ్నంబులు నాశంబు నొందు నట్టి నీకు నమస్కరింతుము. 205
- క. అని తన్ను సకలజనములు, విచారించిన హరి భవుండు శ విఘ్నము గావిం
చినయాదక్షుఁడయజ్ఞము, ఘనముగఁ జెల్లించె గోత్రత శ గాకుండంగన్. 206
- క. సకలాత్ముఁడు దా నగుటను, సకలహవిరోధీ క్త యయు్య శ జలజాక్షుండుం
స్వకీయభాగమునను నయ్యకలంకుఁడుత్పత్తిఁ బొంది శ యనె దక్షునితోన్. 207
- వ. అనఘా కారణభూతుండును నీశ్వరుండును ద్రష్టయును స్వయంప్రకాశకుండును
నైనయేను గుణమయం బయినయాత్మీయమాయం బ్రవేశించి జననవృద్ధివిల
యంబులకు హేతుభూతంబు లగుతత్త్వీయోచితంబులైన బ్రహ్మరుద్రాది
నామభేదంబుల నొందుచుండుదు నట్టియద్వితీయ బ్రహ్మరూపకుండ నైననాయం
దు నజభవాదులను భూతగణంబులను మూఢుం డగువాఁడు వేఱుగాఁ జూచు

మద్భక్తం డగువాఁడు శరీరంబునకుఁ గరచరణాదులు వేఱుగాఁ దలంపనిచందం
బున నాయందు భూతజాలంబు భిన్నంబుగాఁ దలంపండు గావున మామువ్వ
రియంద నెవ్వండు వేఱుసేయ కుండు వాఁడు కృతార్థుం డని యానతిచ్చిన
దక్షుండును. 208

క. విను విష్ణుదేవతాకం, ¹బనఁగాఁ ద్రికపాలకలిత & మగునా నూగం
బునఁ దగ నవ్విష్ణునిపద,వనజంబులు పూజ సేసి & వారనిభక్తిన్. 209

వ. మఱియును. 210

సీ అంగ ప్రధానకళయాగంబులను జేసి, యమసుల రుద్రుని & నర్ధిఁ బూజ
సేసి విశిష్టేష్టశిష్టభాగమున ను,దవసానకర్మంబుఁ & దవిలితీర్చి
దాను బుద్ధిక్కులుఁ & దగ సోమపానలై, యవభృథస్నానంబు & లాచరించి
కడఁక నవాప్తసకలఫలకామఁ డై, తనరుదత్తునిఁ నాచి & ధర్మబుద్ధి

తే. గలిగి సుఖవృత్తి జీవించు & గాక యనుచుఁ
బలికి దివిజాలు మునులును & బ్రాహ్మణులును
జనిరి నిజమందిరముల కాజలజనయన
భవులు వేంచేసి రాత్మీయభవనములకు. 211

వ. అంత దాతౌయణి యునినసతీదేవి పూర్వకశేబరంబు విడిచి హిమవంతునకు
మేనకయందు జనియించి విలయకాలంబునం బ్రసుప్తం బయినశక్తిసృష్టికాలం
బున నీశ్వరునిఁ బొందుచందంబునఁ బూర్వదయితం డగురుద్రుని వరియించె
నని దత్తోద్వారధంసకుం డగురుద్రునిచరిత్రంబు బృహస్పతి శిష్యుం డయిన
యద్ధవునకు నెఱింగించె నతండు నాకుం జెప్పె నేను నీకుం జెప్పితి నని మైత్రే
యండు వెండియు విదురున కిట్లనియె. 212

క. ఈయాఖ్యానముఁ జదివిన, ధీయుతులై వినినయట్టిరథృతిమంతులకు
న్నాయుఃకీర్తులు గలుగును, బాయును దురితములు దొలఁగు & భవబంధంబుల్. 214

వ. అని వెండియు నిట్లనియె.

క. వినుసనకాదులునారదుఁ, ²డునుహంసుఁడునరుణియుముభుఁడుయతియుఁగమలా
సనజాలు నైష్ఠికు లనికే,తను లగుటం జాఁగ వయ్యె & దద్వంశంబుల్. 215

వ. మఱియు నధర్మునకు మృష యనుభార్యయందు దంభుండును మాయ యను
కామినియుం బుట్టిరధర్మసంతానం బగుట వారిరువురును మిథునం బైన వారిని
సంతానహీనుం డగునిర్మతి గైకొనియె నాదంపతులకు లోభుండును నికృతియను
సతియునుం గలిగి మిథునం బైరి నామిథుసంబునకుఁ గ్రోధుండు హింస యను
నంగనయుం బుట్టి మిథునం బైరి నామిథుసంబునకుఁ గలియు దురుక్తియునునతి

1. 'బును ద్రికపాలపురోహితమును నగుయాగం' వ్రా. ప్ర. 2. డును నరుణియుయతియు
ముభువుఁడును నజునకు నం,దనులును వ్రా. ప్ర.

వయు జన్మించి దాంపత్యంబు గైకొని రాదంపతులకు భయవృత్తువు లను
విధునంబు గలిగె దానివలన యాతనయు నిరయంబునం బుట్టిరి వీరలు సం
సారహేతు వగునధర్మతరుశాఖ లయి నెగడిరి వీని శ్రేయస్కా-ముం డగుజనుం
డీషణ్ణాత్రంబు ననువర్తింపం జన) దివ్యిధంబున బ్రతీసర్గంబును సంగ్రహం
బున వినిపించితి నిష్పణ్ణాథ నెవ్వండేని ముమ్మాటు వినిన నతండు నిష్పాపుఁ
డగు నని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె. 216

— యీ ధ్రు వో పా ఖ్యా న ము . —

- క. విను సిఖలభువనపరిపా,లనమునకై చంద్ర ధరకక్షాకలితుం డై
వనజజనకు స్వాయంభువ నను వపు డుదయించెగీ ర్తిమంతుం డగుచున్. 217
- తే. రూఢి నవ్మనువుకు శతరూపనలన, భూనతు లగుప్రియవ్రతోత్తానపాదు
లనెగ నెద్దఱు పుత్తులై రెందులోన, భవ్యచారిత్రు డత్తానకపాదునకును. 218
- క. వినుమా సునీతియు సురుచియు, ననుభార్యలు గెరు వార్యయందును ధ్రువునిం
గనిఁ సునీతియు నప్రియయును సురుచియు బ్రియయు నగుచునున్నట్టియెడన్.
- నీ. ఒకనాఁడు సుఖలీల శ మత్తానపాదుండు, నెఱి బ్రియురాలై నశసురుచి గన్న
కొడుకు నుత్తముఁ దనశ్రతోలడపై నిడికొని, యుపలాలనము సేయ శచున్నవేళ
నర్థిఁ దదారోహశానాపేక్షితుం డైన,ధ్రువునిఁ గనుంగొని శ తివుట నాద
రింప కుండుటకు గర్వింపి యాసురుచియు, సవతిబిడ్డం డైనధ్రువునిఁ జూచి
- తే. తండ్రితొడ నెక్కువేడుక శ దగిలెనేనిఁ, బూని నాగర్భమున నాఁడశ్రపుట్ట కన్య
గర్భమునఁ బుట్టికోరినశ్రగలదెనేఁడు,జనకుతొడయెక్కుభాగ్యంబునసవతికొడుక.
- క. అది గాన నీ వధోక్షజ,పదపద్మము లాశ్రయంపు శ పాయక హరి నా
యుదరమునఁ బుట్టనిచ్చును, వదలక యట్లయిన ముదము శ వఱలెడి నీకున్. 221
- క. అని యారీతి నసహ్యవ,చఁములు పినతల్లి యపుడు శ జనకుఁడు వినఁగాఁ
దను నాడినదుర్భాషా,ఘనశరములు మనము నాటి శ కాఠీయఁ బెట్టన్. 222
- క. తను నట్లుపేక్ష సేసిన, జనకునికడఁ బాసి దుఃఖజలనిధిలోనన్
మునుఁగుచును దండతాడిత,ఘనభుజగమాఁబోలె రోషకలితుం డగుచున్. 223
- క. ఘనరోదనంబు సేయుచుఁ, గనుగవలెను శోకబాష్పకణములు దొరఁగన్
జననికడ కేగుటయ నెజ,తనయనిఁ గని యాసునీతి శ దద్దయుఁ బ్రేమన్. 224
- వ. తొడలపై నిడికొని. 225
- క. కర మనురక్తిని మోము ని,విరి తద్వృత్తాంత మెల్ల శ వెలఁదులు నంతః
పురవాసులుఁ జెప్పిన విని, పఱపుగ నిట్టూర్పు లెనఁగ శ బాష్పాకులయై. 226
- తే. సవతి యాడినమాటలుశసారై దలఁచి,కొనుచుఁ బేర్చినదుఃఖాగ్నిశ్రగుందుచుండె
దావపావకశిఖలచేఁ శ దగిలి కాంతి,వితతిఁ గందినమాధవీలతికవోలె. 227
- వ. అంత నాసునీతి బాలకునిం జూచి తండ్రి దుఃఖంపకు మని యిట్లనియె. 228

- క. అనఘా యూదుఃఖమునఁ, జనితే దన్యులకు సొలయఁ శ బలవంతం బై
తనపూర్వజన్మగుష్కృత, ఘోరకర్మము వెంట నంటఁ శ గా నెవ్వలనన్. 229
- వ. కావున. 230
- క. పెనిమిటిచేతను బెండ్లా, మని కాదు నికృష్టదాసి శ యనియును బిలువం
గను జాలనిదుష్టగుణ, లనఁ గలనాకుక్షి మదయఁ శ మందివకతనన్. 231
- క. నిను గాడిన మోమురుచివ, చనములు సత్యంబు లగును శ సర్వశరణ్యుం
డనఁ గలహరిచరణంబులు, గను జవకునిమంక మెక్కఁగఁ దలఁతేనిన్. 232
- వ. కావునం బినశిల్లియైన మోమురుచి యాదేశంబున నధోక్షజ నాశ్రయింపు మని
వెంటియు నిట్లనియె. 233
- సీ. పరికింప నీవిశ్వోపరిపాలనమునకై, యర్థి గుణవ్యక్తుఁ శ డైనయట్టి
నారాయణనిపాదక్షణినమున్ సేవించి, తగ బ్రహ్మ బ్రహ్మపరదంబు నొందె
ఘోరఁడు మీశాత మా! మునుపు సర్వాంతర, మామిత్వ మగునేక శ మైనదృష్టిఁ
జేసి మాగమున మఱజించి తా భౌమసుఖములను దివ్యసుఖమున మోక్ష
తే. సుఖములనుబొందెనట్టియశ్చ్యుతినిఁబరుని, చితతయోగీంద్రనికరసం శ వేష్ట్యమాణ
చరణసరసిజయుగళు శశ్వత్ప్రకాశు, భక్తవత్సలు విశ్వసంప్రద్యహరిని. 234
- వ. మఱియును. 235
- క. కరసరసీజగృహీతాం, బురుహయు సరవిందగర్భముఖగీర్వాణుల్
పరికింపం గలలక్షీ, తరుణీమణి చేత వెదకఁ శ దగుపరమేశున్. 236

— ఘోరమృదు నారదోషదేశంబు వడసి తపంబు సేయుట. యి—

- వ. నిజధర్మపరిశోభిణం బైనయేకాగ్రచిత్తంబున నిలిపి సేవింపు మమ్మహాత్మునికంటె
నీదుఃఖం బపనముగ మవాడవ్యం దొక్కరుండు గలండే యని పలికినఁ బరమార్థ
ప్రాప్తిహేతుకంబు లైన తల్లివాక్యంబులు విని తన్నుఁ దాన నియమించుకొని
పురంబు వెడలి చనువనసరంబున నారదుండు తద్వృత్తాంతం బెఱింగి యచ్చటి
కిం జను దెంచి యతనిచికిరితంబు దెలిసి పాపనాశకరం బైనతనకరతలంబున నా
ధునిపునిశిరం బంటి మానభంగమునకు సహింపనిక్షత్రియులప్రభావం బద్భు
తంబు గదా బాలకుం డయ్యుఁ బినతల్లి యాడినదురుక్తులు చిత్తంబునం బెట్టి
చుచున్నవాఁ డని మనంబున నాశ్చర్యంబు నొంది (యోబాలక సకలసంపత్స
మృద్ధం బగుమందిరంబు దెగడి యొంటి యెందు నేగెదవు స్వజనకృతం బగు
నవనూనంబుచే నిను సంతప్తుంఁగాఁ దలంచెద ననిన ధునిపుం డిట్లనియె సపత్ని
మాతృ వాగిషుక్షతం బగువ్రణంబు భగవద్ధ్యానయోగరసాయనంబున మాపి
కొందు ననిన విని) ధునిపునికి నారదుం డిట్లనియె. 237
- క. విను పుత్రక బాలుఁడవై యనయంబును గ్రీడలందు శ నాసక్తమనం

- బునఁ దిరిగెడునిక్కలం, బున నీ కవమానమానశములు లే వెందున్. 238
- తే. కాన మనమునఁ దద్వివేకంబు నీకుఁ, గలిగె నేయుఁ సంశోషకలితు లమున
పురుషు లాత్మీయకర్మవిస్ఫురణఁజేసి, వితతసుఖదుఃఖము లనుభవించు రెపుడు.
- వ. కావున వివేకంబు గలపురుషుండు దనకం బ్రాప్తంబు లగు సుఖదుఃఖంబులు
దైవవశంబులుగాఁ దలంచి తావన్మాత్రంబునం బోతుష్టుం డగు నీవును దల్లి
చెప్పినయోగమార్గ ప్రకారంబున సర్వేశ్వరానుగ్రహంబునం బొందెద నంటివేని.
- సీ. అనఘాత్మ యోగీంద్రుఁ లనయంబు ధరఁ బెక్కు, జన్మంబులందువిస్సంగ మైన
మతిని బ్రయోగసమాధినిష్ఠఁజేసి, యైనను డెలియ లేక రతనమార్గ
మదిగాన యతఁడుమృతారాధ్యుఁ డగు నీవు, నుచుగుము నిష్ఫలోద్వ్యోగమిపుడు
గాక నిశ్చేయసకాముడ వగుదేని, డండ్రి వర్తించుతనతాకలమందు
- తే. బూని సుఖదుఃఖములు రెంటిలోన నెద్ది, దైవవశమునఁ జేకులు క దానఁజేసి
డెందమునఁజాలసంతుష్టి నొందువాఁడు, విమలవిజ్ఞాని యన ధరకవెలయుచుండు.
- వ. మఱియు గుణాధ్యం డగువానిం జూచి సంతోషించుచు నాభాసుం డగువానిం
జూచి కరుణించుచు సమానునియెడ మైత్రి సలుపుచు వర్తించు చున్నవాఁడు
తాపత్రయాదికంబులం దొఱంగు నని నారదుండు వలికిన పని ధృవుం డిట్లని
యె ననఘా యీశమంబు సుఖదుఃఖహతాత్ము లగు పురుషులకు దుర్గమం బని
కృపాయత్తుండ వైననీచేత పినంబడె నట్లునం బరభయంకరం బగుక్షాత్ర
స్వభావంబు నొందినయవినీతుండ నగునేను సురుచిదురుక్తిబాణవినిర్భిన్నహృద
యండ నగుట మదీయచిత్తంబున శాంతి నిలువదు కావునం ద్రిభువనోత్కృ
ష్టంబు ననన్యాధిష్ఠితంబు నగుపదంబునంబొంద నిశ్చయించిననాకు సాధుమార్గం
బు నెఱింగింపుము నీవు భగవంతుం డగునజనియూరువువలనజనించి వీణావాదన
కుశలుండ వై జగద్ధితార్థంబు సూర్యంబునుంబోలె వర్తించు వనిన విని. 242
- క. నారదుఁ డిట్లను ననఘ కు,మారక విరు నిన్ను మోక్షమార్గంబునకుం
బ్రేరేచినవాఁ డిప్పుడు, ధీరజనోత్తముఁడు వాసుకదేవుం డగుటన్. 243
- వ. నీవు నమ్మహాత్ముని పదధ్యాన ప్రవణచిత్తుండ వై భజింపుము. 244
- క. పురుషుఁడు దవిలి చతుర్విధ, పురుషార్థశ్రేయ మాత్మఁ క బొందెదననినన్
ధరఁ దత్ప్రాప్తికి హేతువు, హరిపదయుగళంబు దక్క క నన్యము గలదే. 245
- వ. కావున. 246
- క. వరయమునానదితటమున, హరిసాన్నిధ్యంబు శుచియు క నతిపుణ్యమునై
పరఁగినమధువనమునకును, సరసగుణా చనుము మేల్కనమకులు నచటన్. 247
- క. ఆ యమునాతటినీశుభ,తోయములం గ్రుంకి నిష్కతో నచ్చట నా
రాయణునకును నమస్కృతు, లాయతమతిఁ జేసి చేయుయమనియమములన్.
- వ. మఱియు (బాలుండ వగుటంజేసి వేదాధ్యయనాద్యుచితకర్మానర్హుండ వయ్య

నుచితంబు లగు)కుశాజనంబులఁజేసి స్వస్తిక ప్రమాఖాసనంబులు గల్పించుకొని
త్రివృత్తాగ్రామూమంబులచేతం బ్రాణేంద్రియమనోమయంబు లనుచాంచల్యదో
షంబులం బ్రత్యాహరించి స్థిరం బునచి తంబున. 249

సీ. ఆశ్రితసత్ప్రసాదాభిముఖుండును, నిష్ప్రసన్నాశ్రనేక్షణండు
సురుచిరనామండు ! సుభ్రూయుఁడును, సుకపోతలుఁడును ! సుందరుండు
హరినీలసంశోభితాంగుండుఁ దరణుండు, ననుణావలోకనోత్పాదరుండు
గరణాసముద్రుండుఁ బురుషార్థనిధియును, బ్రణతాశ్రయండు శోభనకరుండు
తే. లలితశ్రీవత్సలక్షణాలక్షితుండు, సర్వలోకశరణ్యుండు ! సర్వసాక్షి
పుష్పలక్షణయక్తుండుఁ ! బుణ్యాశాలి, యసితమేఘనిభశ్యాముఁడవ్యయుండు.
వ. మోక్షియును. 251

సీ. హరిరీతి కేయూరకంకణఘన, భూషణం డాశ్రితశ్రపోషణుండు
లలితకాంచీకలూషశోభితకటి, మండలుం దంచిత, కుండలుండు
మహాసీయకౌస్తుభమణికిలితాచ్ఛగ్రై, వేయకుం డానందదాయకుండు
సలలితఘనశంఖశచక్రగదాపద్మ, హస్తండు భువనప్రశస్త్యుఁ డజుఁడు
తే. గమ్రసౌరభవననూలికాధరుండు, హతవిమోహుండు నవ్యవీతాంబరుండు
లలితకాంచననూపురాఁలంకృతుండు నిరితిశయసద్గుణుఁడు దర్శనీయతముఁడు.

క. సరసమనోలోచనము, త్కరుఁడు సుహృత్పద్మకర్ణికానివసితవి
స్ఫురదురుఃఖమణిశోభిత, చరణసరోజాతుండతుల్యశాంతుఁడు ఘనుఁడ౯. 253

వ. అయినపురుషోత్తముం బూజించుచు హృదయగతుండును సానురాగవిలోకనం
డును వరదశ్రేష్ఠుండును నగునారాయణ సేకాగ్రచిత్తంబునం ధ్యానంబు సే
యుచుఁ బరమనివృత్తిమార్గంబున ధ్యానంబు సేయంబడ్డపురుషోత్తమునిదివ్య
మంగళస్వరూపంబు చిత్తంబునం దగిలి మరల మగుడ నేర దదియునుం గాక
యేమంత్రం బేని సప్తవాసరంబులు పఠించిన ఫేచరులం గనుఁగొనుసామ
ర్థ్యంబు గలుగు నట్టిప్రణవయుక్తం బగుద్వాదశాక్షరకలితంబును దేశకాలవి
భాగవేది యగుబుధానుష్ఠితంబును నయినవాసుదేవమంత్రంబునంజేసి. 254

సీ. దూర్వాంకురంబుల ! దూర్వాంకురశ్యాము, జలజంబులను జారుజలజనయనుఁ
దులసీదళంబులఁ ! దులసికాదామునిఁ మాల్యంబులను సునై ! రమ్యచరితుఁ
బత్త్రంబులను బక్షిపత్త్రునిఁ గడు వన్య, మూలంబులను నాదిరమూలఘనుని
సంచితభూర్జత్వగాదినిర్మితవివి, ధాంబరంబులను బీతాంబరునిని

తే. దనరుభక్తిని మృచ్ఛిలారదారురచిత, రూపములయందుఁ గాని నిరూఢ మైన
సలీలములయందుఁగానిసుస్థలములందుఁ, గానిపూజింపవలయునక్కమలనాభు.

క. ధృతిచిత్తుఁడు శాంతుండు ని,యతపరిభాషణుఁడు సుమహితాచారుఁడు వ
ర్ణితివారిమంగళగుణుఁడును, మితవన్యాశనుఁడు నగుచురమెలగుచుమఱియున్ .

వ. ఉత్తమశ్లోకుం డగుఫండరీకాక్షుండు నిజనూయాస్వేచ్ఛావతారచరితంబుల
చేత సచింత్యంబుగా నెద్ది సేయ నెద్దియ హృదయగతంబుగా ధ్యానంబు సేయం
దగు మతీయుం గార్యబుద్ధింజేసి చేయంబడుపూజావిశేషంబులు వాసుదేవ
మంతంబున సర్వేశ్వరునికి సమర్పించ వలయు నిట్లు మనోవాక్కాయకర్మం
బులచేత మనోగతం బగునట్లుగా భక్తియుక్తంబు లయినపూజలచేతఁ బూజిం
పాబడి సర్వేశ్వరుండు మాయాభిభూతులు గాక సేవించుపురుషులకు ధర్మాది
పురుషార్థంబులలోన సభిమతార్థంబు నిచ్చు విరక్తుం డగువాఁడు నిరంతరభావం
బునభక్తియోగంబునంజేసి మోక్షంబుకొఱకు భజియించు నని చెప్పిన విని
ధువుండు నారదునకుఁ బ్రక్షిణపూర్వకంబుగ నమస్కరించి (మహర్షిజన
సేవ్యం బై సకలసిద్ధుల నొసంగును) భగవత్పాదసరోజాలంకృతం బైనమధు
వనంబునకుం జనియె నంత.

257

● తే. పద్మభానునుఁ దుత్తానప్రపాదుకడగు, నరిగి యారాజుచే వివిధార్చనముల
నందిసంప్రీతిఁడై యచితాసనమున, నెలమిఁగూర్చుండి యాతనివలనుసూచి.

వ. ఇట్లనియె.

259

క. భూనాయక నీ విపు డాహ్లానాస్యఁడ నగుచుఁ జాల శ మదిలోఁ జింతం
బూనుట కేమికతం బన, నానారదుతోడ నాతఁ శ డనియెన్ మరలన్.

260

క. మునివర పివేకశాలియు, ననఘుఁడు నైదేంద్రబాలుఁ శ డస్మత్ప్రియనం
దను డదయుఁడ నగువాచే,తను బరిభవ మొంది చనియెఁదల్లియుఁ దానున్.

మ. ఈని యుగ్రాటవీ జొచ్చి యచ్చటఁ బరిశ్రాంతుండు తుత్పీడితుం
డును నాహ్లానముఖాంబుజండు ననఘుండున్ బాలుఁడు నైనమ
త్తనయున్ ఘోరవృకాహిభల్లముఖనఁ త్వశ్రేణి నిర్జించెనో
యని దుఃఖించెద నాదుచిత్తమున నార్యస్తుత్య యిట్లెఱుగున్.

262

తే. టిట్టియుత్తమబాలు నామయంకపీఠ, ముందుఁ గూర్చుండ నీక నిరరాకరించి
యంగనాసక్తచిత్తుండ శ నైనయట్టి,వాదుదౌరాత్మ్య మిది మునినాథచంద్ర.

ఉ. నా విని నారదుండు నరనాథున కిట్లను నీకుమారుఁ డా
దేవకీరీఃరత్నరుచిరదీపితపాదసరోజుఁ డైనరా
జీవదళాక్షరక్షితుఁ డశేషజగత్పరికీర్తనీయకీ
ర్తీవిభవప్రశస్త్యుచరిత్రుఁడు వానికి దుఃఖ మేటికిన్.

264

ఉ. కావున నమ్మహాత్ముఁడు సుకర్మముచేత సమస్తలోకపా
లావళి కందరానిసముదంచితనిత్యపదంబునం బ్రభు
శ్రీ విలసిల్లఁ జెందుఁ దులసీదళదాము భజించి యాజగ
త్పావనుఁ డైననీసుతుప్రభావ మెఱుంగవు నీవు భావరా.

265

వ. అదియునుం గాక.

266

- క. నీకీర్తియు జగమాలయం, దాకల్పము నొందఁ జేయు శ నంచితగుణర
తాకరుఁ డిట కేతెంచును, శోకంపకు మననిఁగూర్చి శ సుభగచరిత్రా, 267
- క. అని నారదుండు వలికిన, విని మనమున విశ్వసించి శ విభుండును బ్రియఁనం
దనుఁ జింతించుచు నాదర,మునఁ జూడఁ డయ్యె రాజ్యమును బూజ్యముగన్. 269
- వ. అంత నక్కడ నాధువుండు.
- క. చని మందటఁ గనఁగొనె హధు, వనమును హ నియోగిదేవప్రవర్ణితగుణపా
వనమును దుర్భవజలదప,వనమును నిఖిలైకపుణ్యవరభవనంబున్. 270
- వ. అట్లు గని డాయంజని యమనానదిం గృతస్నానం డై నియతుండును సమా
హితచిత్తుండును నై సర్వేశ్వరుని ధ్యానంబు సేయుచుం ¹ద్విరాత్ర త్రిరాత్రం
బుల కొక్కమాటు కృతకపితృబహరీఫలపారణం డగుచు దేహస్థితి ననుసరించి
యొక్కమాసంబు హరిం బూజించి యంతనుండి యాతేసి దినంబుల కొక్కపరి
కృతజ్ఞతృణపర్ణాహారం డగుచు రెండవమాసంబున విష్ణు సమారాధనంబు
సేసి యంతనుండి నవరాత్రంబుల కొకమా అడకభక్షణంబు సేయుచు మూఁ
డవమాసంబున మాధవు నర్చించి యంతనుండి ద్వాదశదినంబుల కొకతోయం
బు వాయుభక్షణం డగుచు (జితశ్వాసుం డై) నాలవమాసంబునం బుండరీకా
క్షుని భజించి యంతనుండి మనంబున (నలయక నిరుచ్ఛ్వాసుం డై యేక
పదంబున నిలిచి షరమాత్మం జింకించుచు) నచేతనం బైనస్థాణువుం బోలె నై
డవమాసంబును జరపె నంత. 271
- సీ. సకలభూతే ద్రియాశయ పగుహృదయంబు,నందు విషయములఁ శ జెంద నీక
మవాదా దితత్త్వస్కమాజమ్మలకన నా,ధారభూతమును బ్రధానపూరు
షేశ్వరుఁ డై నట్టిశాశ్వత బ్రహ్మంబుఁ, దన దైవహృదయప్రద్యుమ న నిలిపి
హరిరూపమునకంటెనన్యంబు నెఱుంగక, చిత్త మవ్విభునందుఁ శ్రేష్ఠీయున్న
- తే. కతనమల్లోకమ లుసాలఁగంపమొందె,వెండియును బేర్చియయ్యరభకుండు ధరిణి
నొక్కపాదంబు చేచ్చి నిరల్చున్న పితఁ, బేర్చియబృలునంగుప్థవీకఁజేసి. 272
- తే. వసుమతీతల మర్థము శ వంగఁ జొచ్చె,భూరిమదదుర్నివారణవారణేంద్ర
మెడమఁ గుడి నొరగఁగ నదుగడగునకును,జలన మగునుదధిస్థితకలమువోలె.
- చ. అతఁడు సనన్యదృష్టిని జర్రా చరదేహశరీరధారణా
స్థితి గలయీశునందుఁ దనఁజేవితమన్ ఘటియింపఁ జేసి యే
కతఁ గనఁ దన్నిరోధమునఁ శ గైకొని కంపము నొందె నీశ్వరుం
డతఁడు చలంప నిజ్జగము శ లన్నియుఁ జంచల మయ్యె భూవరా.
- క. ఆలోకభయంకర మగు, నాలోకమహావిషద్రుశాలోకము లై
యాలోకపాలు రందఱు, నాలోకశరణ్యుఁ గాన శ నరిగిరి భీతిన్. 275

వ. అట్లరిగి నారాయణు నుద్దేశించి కృత ప్రణామములై కరంబులు ముకుళించుకొని యిట్లనిరి. 276

చ. హరి పరమాత్మ కేశవ చరరాచరభూతశరీరధారి వై
పరగుదు వీవు నిట్టులుగఁ గ బ్రాణనిరోధము లేందు మున్న నే
మెఱుంగ మనాథనాథ జగదీశ్వర సర్వశరణ్య నీపదాం
బురుహము లర్థమై శరణు గ వొందెద మార్తి హరించి కావవే. 277

వ. అని దేవతలు విన్నవించిన నీశ్వరుండు వారల కిట్లనియె నుత్తానపాదుం డను
వాని తనయుండు విశ్వరూపుండ నయిననాయందుఁడనచి త్తం బై కృముసేసితపం
బు గావించు చుండ దానంజేసి భవదీయప్రాణనిరోధం బయ్యె నట్టి దురత్యయం
బైనతపంబు నివ ర్తింపఁజేసెద నెఱవక మీమినివాసంబులకుం జనుం డని యా
నతిచ్చిన నాదేవతలు నిర్భయాత్ములై యీశ్వరునకుం బ్రణామంబు లాచరించి
త్రివిష్టపంబునకుం జనిరి తదనంతరంబు. 278

నీ. హరి యీశ్వరుండు విశహంగకులేశ్వర, యానుఁ డై నిజభృత్యుఁ డైనధ్రువుని
గనుగొనువేడుక గ జనియింప నామధు,వనమున కప్పుడు గ సని ధ్రువుండు
పరువడి యోగవిఘ్నాకతీవ్రం బైన, బుద్ధిచే నిజమనోంబురుహముకుశ
మందుఁ దటిత్ప్రభాతయతేమూర్తియటఁ దిరో,ధానంబునను బొందితత్త్వంబు

తే. తనపురోభాగమందు నిల్చినను బూర్వ

సమధికజ్ఞాననయనగోచరసమగ్ర

మూర్తిఁ గనుఁగొని సంభ్రమమునను సమ్మ

దాశువులు రాలఁ బులకీకృతాంగుఁ డగుచు. 279

—ఇ సాక్షాత్కరించిన భగవంతుని ద్రువుండు స్తుతించుట. ఇ—

తే. నయనమాల విభుమూర్తిఁ బ్రాణంబు సేయు

పగిదిఁ దనముఖమునను జంబనము సేయు

లీలఁ దగిలి భుజమాల నాగలింగనంబు

సేయుగతి దండవన్నమనస్కృతు లొనర్చె. 280

వ. ఇట్లు దండప్రణామంబు లాచరించి కృతాంజలి యై స్తోత్రంబు సేయ నిశ్చయించి
స్తుతి క్రియాకరణసమర్థుండు గ కయున్న ధ్రువునకును¹ సమ స్తభూతంబులకునంత
ర్యామి యైచయీశ్వరుం డాతనితలం వెఱింగి వేదమయం బయిన తన శంఖంబు
చేత నబ్జాలునికపోతలం బంటినజీవేశ్వరనిర్ణ యజ్ఞుండును భ క్తిభావనిష్ఠుండును
నగుధ్రువుండు నిఖిలలోకవిఖ్యాత కీర్తి గల యీశ్వరుని (భగవత్ప్రతిపాదితంబు
లగుచు) ¹వేదాత్మకంబు లైన తనవాక్కుల నిట్లని స్తుతియించె దేవా నిఖిలశక్తి
ధరుండవు నంతః ప్రవిష్టుండవు నైన నీవు లీనంబు లైన మదీయవాక్కులం బ్రా

చేంద్రియంబులం గరచరణశ్రవణత్వగాదాలనా జిచ్ఛక్తిచే గృహంజేసి జీవింపం
జేసిసభగవంతుండవును బరమపుగుషుండవును నెననీకు నమస్కరింతునీ వొక్క
రుండ వయ్య మహదాద్యం బైనయీయశేషవిశ్వంబు మాయాఖ్యం బయిన
యాత్మీయశక్తిచేతం (గల్పించి యందుం) బ్రవేశించి యింద్రియంబులం¹దు
వసించుచుఁ దత్తదేవతారూపంబులచే నానాప్రకారంబుల చారువులం దున్న
వహ్నిచందంబునం బ్రకాశింతు నదియునుం గాక.

281

చ. వరమతి నార్తబాంధవ భ్రదద్భునబోధసమేతుఁడై భవ
చ్ఛరణముఁ బొందినట్టివిధిసర్గము సుప్తజనుండు బోధమం
దరయఁగఁ జూచురీతిఁ గను నట్టిముముక్షుశరణ్య మైననీ
చరణములం గృతజ్ఞుఁ డగునసజ్జనుఁ డెట్లు దలంప కుండెడున్.

282

సీ. మహితాత్మ మఱిజన్మమరణప్రణాశన, హేతుభూతుండవు న నిద్ధకల్ప
తరువవు నగునిన్నుఁ న దగ నెవ్వరే నేమి, పూని నీనూనూవిశ్రమోహితాత్మ
లగుచు ధర్మార్థకామాదులకొఱకుఁ²దా, మర్పించుచును ద్రిగుణాభ మైన
దేహోపభోగ్య మై న దీరించుసుఖముల, నెనయంగ మదిలోన నెంత రట్టి
తే. విషయసంబంధజన్మమై న వెలయుసుఖము, వారికి నిరయమందును న వజలుదేవ
భూరిసంసారతాపనిశ్వారగుణక, ధామృతాపూర్ణ యీశ మార్గధవ ముకుంద.

మ. అరవిందోదర తావకీనచరణాధ్యానానురాగోల్లస
చ్ఛరితాకర్ణనజాతభూరిసుఖమున్ న స్వానందక బ్రహ్మమం
దరయన్ లేవట దండభృద్భటవిమానాక్షీర్ణులై కూలునా
సురలోకస్థులఁ జెప్ప నేల సుజనస్తోమైకచింతామణీ.
చ. హరి భజనీయమార్గ నియతాత్మకులై భవదీయరూప మై
వఱలినభక్తియుక్తు లగునవారఁసంగతిఁ గల్గఁజేయు స
త్పురుషసుసంగతిన్ వ్యసనదుర్భరసాగర మప్రయత్నతన్
సరసభవత్కథామృతరసంబున మత్తుడ నై తరించెదన్.

285

చ. నిరతముఁ దావకీనభజనీయపదాబ్జసుగంధలుబ్ధులై
వ్వరిమదిఁ బొందఁగాఁ గలుగు న చారు తత్ప్రేమ మర్త్యదేహము
న్నరయఁ దదీయదానతనఁ గూడి సుహృద్భూతబంధునర్గమున్
మఱితును విశ్వతోముఖ రసమాహృదయేశ ముకుంద మాధవా.

286

సీ. పరమాత్మ మర్త్యసుపర్వతిర్యజ్జుగదితిజనరీసృపద్విజగణాది
సంవ్యాప్తమును సదఃసచ్చిశేషంబును, గైకొని మహదాదికారణంబు
నైనవిరాడ్విగ్రహంబు నే నెఱుఁగుదుఁ, గాని తక్కినసమంగళము నైన
సంతతసుమహితైశ్వర్యరూపంబును, భూరిశబ్దాదివ్యాపారశూన్య

1. జీవించుకీముచు చారువులగు. 2. గా భజియించుచును గుణప్రభవమైన.

- శ. మైన బ్రహ్మస్వరూపమే నాత్మనైఋతః, బ్రవిమలాకార సంసారభయవిమూర
పరమసు సేగేయ సంతతభాగధేయ, నలినేత్ర రమాలలనాకళత్ర. 287
- సీ. సర్వేశ కల్పాంతసమయంబునందు నీ, యఖిల ప్రపంచంబు న నాహరించి
యనయంబు వేషసహాయండు వై శేష, పర్యంకతలమునఁబవ్వళించి
యోగనిద్రారతి న నుండి నాభీసింధు, జస్వర్ణ లోకకంఠజాతకర్ణి
కందు జతుర్ముఖు న నమరఁ బుట్టించుచు, రుచి నొప్పు బ్రహ్మస్వరూపి వైన
తే. నీకు మౌక్తిక-ద నత్యంతనియమ మొప్పు. భవ్యచారిత్ర పంకజపత్రనేత్ర
చిరశుభాకార నిత్యలక్ష్మీవిహార, యవ్యయానంద గోవింద న హరి ముకుంద 288
- వ. అట్లుయోగనిద్రాపరవశుండ వర్షాను జీవులకంటె నత్యంతవిలక్షణుండ. వై
యుండుదు వది యెట్లనిన బుద్ధ్యవస్థాభేదంబున నఖండితం బయినస్వశక్తింజేసి
చూచులోకపాలననిమిత్తంబు యజ్ఞాధిష్ఠాతపు గావున నీవు నిత్యముక్తుండవును
బరిశుద్ధుండవును జిద్రూపకుండవును నాత్మపునః గూర్చుకొండవును (నాదిపురుషుండ
వును భగవంతుండవును) గుణత్రయాధీశ్వరుండవును నైవ ర్షింతువు భాగ్యహీనుం
డైనజీవునియందునీగుణంబులుగలుగు వేగసర్వేశ్వరునందేమేమివిరుద్ధగతులై వివిధ
శక్తియుక్తంబులైనయవిద్యాదు లానుపూర్వ్యంబుజేసి ప్రలీనంబు లగుచుం
డు నట్టివిశ్వకారణంబు నేకంబు ననంతంబు నాద్యంబు నానందమాత్రంబు
నవికారంబు నగు బ్రహ్మంబునకు నమస్కరించెద మఱియు దేవా నీవు సర్వవిధ
ఫలం బని చింతించునిష్కాము లయినవారికి రాజ్యాదికామితంబులలోనఁ బర
మార్థం బయినఫలంబు సర్వార్థరూపుండవైనభవదీయపాదపద్మసేవనంబ యిట్లు
నిశ్చితంబ యైనను సకాము లైనదీనులను గోవు వత్సంబును స్తన్యపానంబు
సేయించుచు నృకాదిభయంబువలనఁ గ్షీంచుచందంబునం గామప్రదుండ వై
సంసారభయంబువలనం బొపుడు. వని యిట్లు సత్యసంకల్పండును సుజ్ఞానియు
నయినధృవునిచేత వినుతింపంబడి భృత్యానురక్తుండైన భగవంతుండు సంత
ప్తాంతరంగుడై యిట్లనియె. 289
- క. ధీరవ్రత రాజన్యకు, మారక నీహృదయమందు న మసలినకార్యం
బారూఢిగా నెఱంగుదు, నారయ సది వొంద రాని న దైనను నిత్తున్. 290
- వ. అదియెట్టి దనిన నెం దేని మేధియందుఁ బరిభ్రామ్యమాణగోచకంబునుంబోలె
గ్రహనక్షత్ర తారాగణజ్యోతిశ్చక్రంబునక్షత్రరూపంబులయినధర్మాగ్నికశ్యప
శక్రకులును సప్తరులును దారకాసమేతులై ప్రదక్షిణంబు దిరుగుచుండుదు రట్టి
దురాపంబును ననన్యాధిష్ఠితంబును లోకత్రయప్రళయకాలంబునందు నశ్వరం
బు గాక ప్రకాశమాసంబును నయినధ్రువక్షితి యనుపదంబు ముందట నిలువది
యాటువేలేండ్లు సనం బ్రాపింతువు తత్పదప్రాప్తిపర్యంతంబు భవదీయజనకుం
డు వనవాసగతుండైనం దద్రాజ్యంబు పూజ్యంబుగా ధర్మమార్గంబున జితేం

ద్రియండ్ నె చేయుకువు భవదనుజం డగును తనుంకు మృగయార్థంబు వనం
బుకకుం జని మృతుం డగుం దడన్వేషణార్థంబు తదాహితచి తయె ధిన్మాతయు
వనంబునకుం జని యాదు దావదహనం మగ్న యగు వెండి క. 291

సీ. అనఘాత్మ మజీ నీవు క యజ్ఞహూఘం డనం, వగునచ్చ సంపూర్ణదక్షిణంబు
లగుమఖంబులచేత క నర్పించి సన్మంబు, లగునిహసౌఖ్యంబు ! లగుభవించి
యంత్యకాలమాన న క నాత్మక లంచుచు, మజీ సన్మలోకనమస్కృతమును
మహిం బుకగావృ త్తిరహితంబు స ప్పరి,మండలోన్నత మగుమామకీన

తే. పదము డగం బొందం గలవని క పరమపురుషుం
డతనియభిలషితార్థంబు క లర్థి నిచ్చి
యతఁడు గనుగొను చుండంగ క నాత్మపరికి
గరుడగమనుడు వేంచేసెఁగొతుకమాన. 292

తే. అంత ధృవుంకను బంకేరుకహతుపాపకమలసేవోపపాదితకృపనమనోర
థమఃకుం దనరియుం దనదాచిత తంబులోన, దుష్టి బొందక చనియె విశిష్టచరిత.

క. అని మైత్రేయుండు ధృవుం డ, ట్లనయము హరిచే గృతార్థుం క డైనవిధం బె
ల్లను వినిపించిన విదురుండు, విని మ నివకుం జూచి కలిక క వినయం బెసంగన్.

క. మునినాయక విను కానుక,జనదామ్నాంబు విష్ణుచరణంబురుహ
ర్చనమానిజనసంప్రాప్త్యము, ననం గలకం కేకహక్షానన్వయపదమున్. 295

వ. పెక్కుజన్మంబులం గాని పొంద రానిపంబు దా నొక్క జన్మంబుననే పొంది
యుం దనమనంబునం దస్తా పమనోరథుండు నని పురుషార్థవేది యైనధృవుం
డెట్లు దలంచె ననిన మైత్రేయుం డి ట్లనియె. 296

తే. అనఘ వినతల్లి దస్మం బిల్కి-నగురుక్త
బాణవిధాత్ముం డగుచుం దిదృభావణములు
చి తమందుం దలంచుట్యజేసి ముక్తి
గోరమికి నాత్మలో వగం క గూగుచుండె. 297

వ. అంత నాధ్యువుండు. 298

చ. అనఘ జితేంద్రియల్ సుమహితాత్ములు నైవసనందనాదు లెం
దనయము నైకజన్మసముత్పత్తియోగసమాధిఁ జేసి యె
వ్వనిచరణారివిందమాలు క వారనిభ క్తి నెఱుంగు చుందు కా
ఘనం బరమేశు నీశు నవికాగు సమేయు నజయ్య నాద్యునిన్. 299

వ. ఏను మణ్మాసంబులు భజించి శతృదపదృచ్ఛానుం బ్రాపించియు భేదదర్శ
నుండ నైతి నక్కటా యిట్టిభాగ్యహీనుండ నై నయెను భవనాశకుం డైనయ
తనిం బొడగనియు సత్వరంబు లైనకామ్యంబు లడిగితి నిట్టిదౌరాత్మ్యం బెం
దేనిం గలదే తమపదంబులకంటె మన్నతపదంబునం బొందుదునో యని సహిం

పం జాలనియీదేవతలచేత వదీయవతి గలుపితం బయ్యెం గాక నాఁడు నార
దుం డాడినమాట తథ్యంబయ్యె నతనివాక్యంబు లంగీకరింపక దే నసత్తముండ
నై స్వప్నావస్థలం బొందినవాఁడు దైవికం జైనమాయం జెంది భిన్నదర్శనం
డగుచందంబున నద్వితీయుండ నైనను భృత యనుశత్రువుచే బ్రాహ్మం జైన
దుఃఖంబు నొంది జగదాత్మకుండును సుప్రసాదండును భవనాశకుండును నైన
యీశ్వరు నారాధించి తత్ప్రసాదంబు వడసియు నాయర్విహీనం జైనరోగికిం
బ్రయోగించునొషధంబుంబోలె నిరర్థకంబు లై నశ్వరంబు లైనయీకామితం
బులు గోరితి నని వెండియు.

800

మ. ధనహీనుండు నృపాలుఁ జేరి ¹మిగులక శ ధాటిక ఫలీకార మి
మ్మని యర్థించినరీతి ముక్తిఫలదం శ జైనట్టిపంకేజిలో
చనుడే చాలఁ బ్రసన్నుడైన నతనిక శ సాంసారికం బర్హి గో
రిననావంటివిమూఢమానసులు ధాత్రిం గల్గిరే యెవ్వరున్.

301

—ఇ ధ్రువుండు మరలఁ దనపురంబునకు వచ్చుట. ఇ—

సీ. అని యిట్లు శీఘ్రంబైనను ను నమ్మైత్రేయ,మని విదూరునకు నెట్లనియెఁ దండ్రి
కమనీయవారిపాదకమలరజోభిసం,స్కృతశరీరులును యాదృచ్ఛికముగ
సంప్రాప్త మగుదాన శ సంతృప్తుచిత్తు లై, వఱలుచు నుండుమీశ్వరంబువారు
తగ భగవత్పాదదాస్యంబుదక్కంగ, నితరపదార్థమే శ యెడఁదలందు

తే. మఱచియును గోరనొల్లరుమనుచరిత్ర, తవిలి యిట్లు వారిప్రసాదంబు నొంది
మరల వచ్చుచు నున్నకుఁగూడవా ర్థం, జారుచే విని యుత్తానశ్చరణుఁ డంత.

వ. మనమ్మన నిట్లని తలంచె.

303

క. చచ్చిసవారలు క్రమ్మఱ, వచ్చుటయే కాక యిట్టివార్తలు గలవే
నిచ్చుట నమంగఁగూడ నగు, నిచ్చుట మఱి నాకు శుభమ శ లేల ఘటించున్.

క. అని విశ్వసింప కుండియ, మనమున నానారదుఁడ గుఁమారుఁడు వేగం
బున రాఁగలఁ డనుచును జలి,కిసపలుకులు దలచి నమ్మి శ కృతకృత్యుండై.

క. తనసుతుసిరాక సెప్పిన,ఘనఃనకు ధనములును మాక్తికపుహారములున్
మన మలర నిచ్చి తనయునిఁ, గనుఁగొనుసంతోష మాత్మక శ గడలుకొనంగన్.

సీ. వలను మీఱినసైంధవంబులఁ బూన్చిన,కనకరథంబు నుత్కంఠ నెక్కి
బ్రాహ్మణకులవృద్ధబంధుజనామాత్య,పరిపృతుం డగుచు విశిష్టరణ మెఱసి
బ్రహ్మార్హోపత్యార్యస్వనశంఖకా,హళవేణురవము లంతంత చెలఁగ
శిబిక లెక్కియు విభూషిత లై సునీతి సు,కుచు లుత్తమండునారూఢి నడవ

తే. గరిమ దీపింప నతిశీఘ్రగమన మొప్ప, నాత్మనగరంబు వెలువడియరుగుచుండి
బలసి నగరోపవనస్రమీపంబునండు, వచ్చుధ్రువుఁ గని మేదినీశ్వరుఁడు నంత.

1. 'మడుగన్ దాక్కొన్నచో లేక మిమ్మని' వ్రా. ప్ర.

చ. అదము డిగ్గి పేమ దొలఁగకాడ నసంభ్రముఁ డై రమాచునో

హాచరణావిందయగ్రశాన్తుననిర్దళితాఖిలాఘానీ

శ్వరకరణావలోకనసుజాతనమగ్రమనోరథుఁ సుతుం

గర మనురక్తి డాసి పులకల్ నన లొత్తఁ బ్రమాదితాత్ముఁ డై.

308

తే. బిగియఁగొంగిటఁ జేర్చినోమ్మెగను నివిరి, శిరమ మూర్ఖొ చుబుకంబున సేతఁబుణికి

యవ్యయానందబాష్పధారాభిషిక్తుఁ, జేసి యాశీర్వాదింప నాచిరయశుండు.

క. జనకునియాశీర్వచనము. లనయముఁ గైకొని ప్రమాది 1 యై తన్నదముల్

దనఫలతలము సోకఁగ, వినతులు గావించి భక్తివిహ్వలుఁ డగుచున్.

310

తే. అంత నానజ్జనాగ్రణియైనధృవుఁడు, డల్లులకు భక్తి వినతులు 1 డగ నొనర్చె

సురుచి మ్రోక్కినయర్భకుఁ 1 జూచి యెత్తి, నగ మొగంబున నాలింగనంబుసేసి

సీ. కర మొప్ప నానందగర్వదస్వరసున, జీవింపు మనచు నాశీర్వాదించె

భగవంతుఁ డెవ్వనినై మైత్రి వాటించు, సత్కృపానిరతిఁ బ్రసన్నుఁ డగుచు

నతనికిఁ డమయంగ 1 ననకూలమై యుండు, సర్వభూతంబులు 1 సమతఁ బర్చి

మహిఁ దలపోయ నిన్ను ప్రదేశములకు, ననయంబుఁ జేరుతోయమాలపగిది

తే. గాన ఘను నహ్మహాత్మునిగారివించె, సురుచి పూర్వంబుఁ దలఁపక 1 సుజనచరిత

విష్ణుభక్తులు ధరను బ్రవిత్తు లగుట, వారి కలుగరు ధరణి నెరవ్వారు మఱియు.

వ. కావున నుత్తమండును ధృవుండున బ్రేమవిహ్వలు లగుచు నన్యోన్యాలింగితు

లై పులకాంకురాలంకృతశరీరులై యానందబాష్పంబుల నొప్పిరంత సునీతియుఁ

దనప్రాణంబులకంటెం బ్రయం బగుసుతు నుపగూహనంబు సేసి తదవయవస్స

ర్వనంబుచేత నానందంబు నొంది విగతశోక యయ్యె నప్పుడు సంతోషబాష్ప

ధారాసి క్తంబు లై చనుఁబాలునం గురిసె నంత.

313

సీ. అప్పుడు సంతోష 1 మప్పతిల్లఁగఁ బొర, జనము లాధ్రువతల్లి 1 ననయఁ జూచి

తోడరినభవదీయద్రుణాశకుఁ డైన, యట్టితనూజుఁ డెం 1 దేనిఁ బెద్ద

కాలంబు కిందటఁ 1 గడఁగి నవ్వుం డైన, వాఁ డిప్పు నీభాగ్యవశమచేతఁ

బ్రతిల్లుఁ డయ్యెను 1 నితఁడు భూమండల, మెల్లను రక్షించు 1 నిధమహిమఁ

తే. గమలలోచనఁ జింతించుఁగనులు లోక, దుర్జయంబైనయట్టిమృత్యువ్రనుగెల్తు

రట్టిప్రణతా రిహారుఁ డైనయబ్జనాభుఁ, డర్శి నీచేతఁ బూజితుం 1 డగుట నిజము.

వ. అని ప్రశంసించి రట్లు పౌరజనంబులచేత నుపలాల్యమానుండును (సంస్కాయ

మానుండును) నగుచు నత్తానపాదుం డుత్తమసమేతంబుగా ధృవుని గజారూఢు

నిం జేసి ప్రహృష్టాంతరంగుం డగుచుఁ బురాభిముఖుండై చనుదెంచి.

315

సీ. స్వర్ణపరిచ్ఛదస్వచ్ఛకుడ్యద్వార, రాజితగోపురార్కప్టాలకంబు.

ఫలపుష్పమంజరీకలితరంభా స్తంభ, పూగపోతాదివిభూషితంబు

ఘనసారకస్తూరికాగంధజలబంధు, రాసి క్తవిపణిమార్గరాంచితంబు

- మానితనవరత్నశ్రమయరంగవల్లీవి, రాజితప్రతిగృహస్థాంగణంబు
 తే. శుభనదీజలకంభసంశోభితంబు, తండులస్వర్గలాజాక్షితప్రసూన
 ఫల¹బలివ్రాతకలితవిభ్రాజితంబు; నగుచు సర్వతోలంకృతశైవసరము. 316
- వ. ప్రవేశించి రాజమార్గంబునఁ జనుదెంచునప్పుడు. 317
- మ. హరిమధ్యల్ పురకామినీజనులు సౌధాగ్రంబులందుండి భా
 స్వరసిద్ధార్థఫలాక్షతప్రసవమార్గవ్రాతదధ్యంబువుల్
 గరవల్లీమణిహేమకంకణర్పుణ్యాత్కారంబు శోభిల్లుఁ జ
 ల్లిరి యాభాగవతోత్తమోత్తమునిపై శ్రీలీలాప్రమేయంబుగన్. 318
- వ. ఇట్లు వాత్సల్యంబునం జల్లుచు సత్యవాక్యంబుల దీవించుచు సువర్ణపాత్రరచిత
 మణిదీపనీరాజనంబుల నివాళింపం (బౌరజానపదమిత్రమాత్యజంధుజనపరివృ
 త్తుం డై) చనుదెంచి. 319
- సీ. కాంచనమయమరకతకుడ్యమణిపరి, చ్చుడవిరాజస్వచ్ఛసౌధములను
 వరిసుధాపేనపాండుర్రుక్మపరికరో, దాతసమంచితత్రేల్పములను
²సురతరుశోభితశుకపికమిధునాళి, గానవిభాసితోద్యానములను
 సుమహితవైదూర్యసోపానవిమలశో, భితజలపూర్ణవాప్తీదయముల
 తే. వికచకష్టరదరదరవిందకైర, వప్రదీపితబకచక్రవాకరాజ
 హంససారసకారండ్రవాదిజలవి, హంగసినదాభిరామశపద్యాకరముల. 320
- వ. మఱియును. 321
- తే. చారుబహువిధసస్తువిస్తార మొప్ప
 నంగనాయుక్తమగుచుఁ బెం శ్రవగ్గలించి
 యర్థిఁ దనరారుజనకుగృహంబు సొచ్చె
 నెలమిఁ ద్రిదివంబు సొచ్చు దేవేంద్రుపగిది. 322
- వ. ఇట్లు ప్రవేశించిన రాజర్షి యైనయత్తానపాదుండు సుతునియాశ్చర్యకరం బైన
 ప్రభావంబు వినియుం జూచియు మనంబున విస్మయంబు నొంది ప్రజానురక్తుం
 డును బ్రజాసమ్మతుండును నవయావనపరిపూర్ణుండును నై నధ్రువుని రాజ్యాభి
 షిక్తుం జేసి నృద్ధవయస్కుం డైనతన్నుఁదానయెఱింగియాత్మగతిఁ బొందనిశ్చ
 యించి విరక్తుం డై వనంబునకుం జనియె నంత నాధ్రువుండు శంశుమారప్రజా
 పతికూతురైనభ్రమి యనుదాసి వివాహం బై దానివలనఁ గల్పవత్సరులను
 నిద్దఱు గొడుకులం బడసి వెండియ వాయువుపుత్రియైనయిల(యనుభార్యయందు
 నుత్కలనామకుం డైనకొడుకు సతిమనోహర మైనకన్యారత్నంబు)నం గనియె
 నంతఁదద్భ్రాత యైనయత్తముండు వివాహంబు లేకుండి మృగయార్థంబు వనం
 బున కరిగి హేమవంతంబున యక్షునిచేత హతుం డయ్యె నతనితల్లియుఁ దద్దుః

ఖంబున వనంబున కేగునెడ గహఃదహనుచేత మృతిం బొందె ధువుండు భా
తృమరిణంబు పసి శోక వృక్షలితఃత్తందైజైత్రం బగురథం బెక్కి యత్తరా
భిముఖం డై చని హిమవద్ద్రోణయందు భూతిగణసేవితంబును గుహ్యకసంకులం
బును నైనయఃకావురంబు వొడగని యమ్ముహూబాహుండు. 323

ఇతి ధ్రువుండు కుబేరానుచకు లై సగుహ్యకులతో యుద్ధము నేయుట. ఇతి

మ. ఘనశౌర్యోన్నతతోడ సర్వకకు బాకాశంబులందుం బ్రతి
ధ్వను లోలిక నిగుడంగ శంఖము మహోద్యల్లీలఁ బూరింపఁ ద
న్నిచదంబుక విం యక్షకాంతలు భయాన్వితాత్మ లై రుగ్రసా
ధు లై యక్షభటుల్ పురిక వెడలి రుతస్సహంబు సంధిల్లఁగన్. 324

వ. ఇట్లు వెడలి యాధువునిం చాకిన. 325

చ. కరము మహాఘండు ఘటగర్వపరాక్రమశాలియున్ ధను
ర్ధనుండును నైన మూధువుఁ పరవన్ను నెదిర్చినయక్షకోటిఁ జె
చ్చెర. బదమూఁడువే నొకఁచీరికఁ గైకొన కొక్క- వెట్ట భీ
కఃముగ మూఁడుమూఁడుశిత్రకాండములం దగ గ్రువ్వ నేసినన్. 326

ఉ. వారు లలాటకుల్ నగిలి ర వారక నోలియుఁ దేటి యమ్ముహూ
దారుపరాక్రమప్రకటధైర్యముఁ దత్కరలాఘవంబుఁ బ
ల్మాఱు నుతించుచు గుసిత్రమాఁసు లై పదతాడితప్రదు
ష్టోరగకోటివోలెఁ జటుశోగ్రభయంకరరోషమూర్తులై. 327

ఉ. ఆరధికోత్తముం దొడరి ర యదఱు నొక్కటఁ జట్లు ముట్టి యా
రాఱుశిలీముఖంబులును ర నంగఁజూలం బగిలించి వెండి వి
స్ఫారగదా శిర ట్టురిక ర పట్టిన తోమర శూల ఖడ్గముల్
సారధియుక్. డైనరధిసత్తముపైఁ గురియించి రేవునన్. 328

వ. అట్లు గరియించిన నతండు. 329

క. పెం పటి యుండెను ధామాసంపాతచ్ఛన్న మైనశైలముభంగిన్
గుంపులు గొని యాకసమునఁ గంపించుచు నపుడు సిద్ధగణములు వరుసన్.

క. హాహాకారము లెసఁగఁగ, నోహో యారీతి ధ్రువప్రయోరుహహితుఁ డు
త్సాహమునెడి ముటు దైత్యస,మూహోర్ణవమందు నేడుఁముచిఁగెనె యకటా.

వ. అని చింతించునవసరంబున. 332

క. తా మాతని గెలిచితి మని, యామనుజాశనులు వలుక ర నట నీహార
స్తోమము సమయించు మహోద్దాముం డగుసూర్యుఁ బోలి ర తద్దయుఁ దోచెన్.

వ. అట్లు దోచిన. 334

మ. అరదుఃఖావహ మైనకార్ముకము శౌర్యస్ఫూర్తితోఁ దాల్చి భీ
కరబాణావళిఁ బింజఁ బింజ గజవంగా నేసి ఝుంఝానిలుం

- దురుమేఘావళిః బాటః దోలుగతి నాత్మ్యగ్రాహితక్రూరబం
ధురశస్త్రావళి రూపు మాపె విలసద్దోర్జీ సంతిల్లగన్. 335
- చ. మఱియును నమ్మహాత్మ్యః డసమానబలుండు మహాగ బాణముల్
గఱి గఱిఁ దాఁక నేసి భుజగర్వ మెలర్చి విరోధిసర్మముల్
పఱిపఱి నేసి యంగములు శ భంగము నొందఁగఁ జేసె వేల్మిడిన్
1 గఱికొని పర్వతంబుల నొగిం దెగఁ గొట్టెడునిందుకైవడిన్. 336
- వ. అయ్యవసరంబున. 337
- చ. అలఘుచరిత్రుఁ డమ్మనుకులలా గ్రణిచే వికలాంగు లై నవా
రలసకిరీటకుండలవిరాజితమ స్తకకోటిచే సము
జ్వలమణికంకణాంగదలసద్భజవర్గముచేత సంగర
స్థల మతిరమ్య మై తనరె శ సంచితవీరమనోహరాకృతిన్. 338
- వ. అంత హతశేషులు. 339
- క. వరబలుఁ డగుమనుమనుమని, శరసంఛిన్నాంగు లగుచు శ సమరవిముఖులై
2 హరిరాజముఁ గని పఱచిన, కరిబృందముఁబోలెఁ జనిరి శ కళవళపడుచున్. 340
- క. అప్పుడు రాక్షసమాయలు, గప్పిన ధ్రువుఁ డసురనరులకార్యం బెఱుఁగం
జొప్పడక వారిఁ బొడగని, దెప్పర మగుటయును సారథిం గని యంతన్. 341
- క. తలపోయఁగ భువి మాయూ,వులకృత్యం బెఱుఁగ నెవ్వరోపుడు రనుచుం
బలుకుచుఁ ద త్పరిఁ జొరఁగాఁ, దలఁపఁగ నది గానరాక శ తద్దయు మానెన్.
- వ. అట్లు పురంబున కరుగుట మాని చిత్రరథుం డైనయాధువుండు సప్రయత్నం
డయ్యును 3 బర ప్రతియోగశంకింతుం డై యుండెనయ్యెడ మహాజలధిఘోషంబు
ననుకరించుశబ్దంబు వినంబడె నంత సకలది క్తటంబుల వాయుజనితం బయినరజః
పటలంబు దోఁచెఁ దత్తఁబ యాకాశంబున విస్ఫుర త్తటిత్ప్రభాకలితగరారవ
యుక్తంబు లగుమేఘంబు లమోఘంబులై భయంకరాకారంబులైతోఁచెనంత.
- మ. అనయంబున్ ధ్రువుమీద దైత్యకృతమాయాజాల మట్లేచి బో
రన మ స్తిష్కపురీషమూత్రపలమగ్ధంధాస్థిమేదశ్శరా
సన నిస్త్రీంశ శ రాసి తోమర గదా శ చక్రత్రిశూ లాదిసా
ధనభూభృద్భుజగావళిం గురిసె నుద్దండ క్రియాలోలతన్. 344
- వ. మఱియు మత్తగజసింహవ్యాఘ్రసమూహంబులును నూర్చి భయంకరం బై సర్వ
తఃప్లవనం బయినసముద్రంబును గానంబడియె వెండియుం గల్పాంతంబునందుం
బోలె) భీషణం బైనమహాహ్రదంబునుం దోఁచె సిద్ధిధంబున నానావిధంబులు
ననేకంబులును నవిరళిభయంకరంబులునయినయశురమాయలు గ్రూరప్రవర్తను

1. 'గఱికొనఁ బర్వతంబులఁ బగిల్చుమహాశనికోటిరూపుఁడన్' వ్రా.ప్ర. 2. 'హరియక్షముఁ గని' వ్రా. ప్ర. 3. 'హోద్యోగశంకః' వ్రా. ప్ర.

లగుయత్సులచేత సృజ్యమానంబు లై యడరె నాసమయంబున.

345

క. అనయంబును నయ్యత్సులు, ఘనమాయ నెఱింగి యుని సృకాయము వరుసన్
మరునునునుని మను మను మని, మనము నదలఁచుచును దత్సమక్షంబునకున్.

347

వ. చనుదెంచి ధృవునిం గని యిట్లనిరి.

సీ. అనఘాత్మలోకు లెవ్వనిదివ్యనామంబు. సమత నాకర్ణించి శ సంస్మరించి
దు స్తరంబై నవృత్తుప్తనై న సుఖశృత్తి, దరియింతు రట్టి యీ శ్వరుఁడు పరుఁడు
భగవంతుఁడును శార్థపాణియు భ క్తజ, నార్తిహరుండును శ నై నవిభుఁడు

భవనీయవిమళులఁ శ బరిమార్చుఁ గా కని, పలికిన మునుల సంభాషణములు
తే. విని కృతాచమనుఁ డయి మావిభునిపాద
కమలముఁ దలంచి రిపుభయంకరమహోగ్ర
కలితనారాయణాస్త్రంబుఁ శ గార్ముకమూనఁ
బూనఁడడవఁ దదీయసంధానమూసనా.

348

తే. కడఁగి గుహ్యకమామాంధకారమపుడు, వెరవు సెడి దవ్వుదవ్వులవిరిసిపోయె
విమల మైనవివేకోదయమునఁజేసి, సమయురాగాదికంబులసరణి నంత.

349

మ. వరనారాయణబాణరాడ్జనితదూత్ర్వారప్రభాహేమపుం
ఖరుచిస్ఫారమరాళరాజశితపక్షక్రూరధారారణ
చ్చరసాహస్రము లోలి భీషణవిపక్షశ్రేణిపై వ్రాలె భీ
కరరావంబునఁ గానఁ జొచ్చుశిఖిసంఘాతంబుచందంబునన్.

350

వ. అ త్లేసిన.

351

చ. ఖరనిశిత ప్ర దీప్తఘనశకాండపరంపరవృష్టిచే బారిం
బారి వికలాంగు లై యడరి శ పుణ్యజనుల్ పృథుహేతిపాణు లై
గరుడునిఁ జూచి భూరిభుజశ్రగ్ ప కరంబు లెదిర్చి పేర్చి చె
చ్చెర నడతెంచుచందమునఁ శ జిత్రరథుం బలు పూని తాఁకినన్.

352

ఉ. వారలఁ జండతీ వ్రశరశర్గముచేత నికృత్తపాదజం
ఘోరుశిరోధరాంబకకరోదరకర్ణులఁ జేసి యోగిపం
కేరుహమిత్రమండల¹ సకృద్భిద నెట్టి పదంబుఁ జెందు నా
భూరిపదంబునం బెలుచు శ బందఁగఁ బంపె భుజావిజృంభి యై.

353

వ. ఇష్టధంబున నాచిత్రరథుండగుధృవునిచేత సహస్యమానులును నిరపరాధులు
ను నయినగుహ్యకులం జూచి యతనిపితామహుండైన స్వాయాంభువుండు² ఋషి
గణపరివృతుం డై చనుదెంచి ధృవునింజూచి యిట్లనియె వత్సా నిరపరాధులైన
యీపుణ్యజనుల నెట్టి రోషంబున వధియించితి విట్టి³ నీరయహేతువైనరోషంబు
సాల భ్రాతృవత్సల భ్రాతృవధాభీతవుండ వై కావించు నీయత్నం బుడుగు మని.

1. 'నికృత్తత నేమిపదంబు' వ్రా.ప్ర. 2. రుచిసమేతుం డై. 3. నిరహేతు వై నరోష' వ్రా.ప్ర.

క. అసఘా మనుకులమున కిది, యనుచితకర్మంబ యొకనికై వెక్కండ్రి
 ట్లసి మొనఁ ద్రుంగిరి యిది నీ, కనయంబును వలవ దుడుగుశయ్య కవఱా.

వ. అదియునుంగాక దేహాభిమానంబునం బశుప్తాయు లై భూతహింస గావించుట
 హృషీకేశానువర్తులయిన సాధువులకుం దగదు నీవుసర్వభూతంబుల నాత్మభానం
 బునఁ(దలఁచి)సర్వభూతావాసుండును దురారాధ్యుండును నైన విష్ణుని పదంబులఁ
 బూజించి తత్పరమపదంబునం బొందితి వట్టిభగవంతునిహృదయంబున (నన ధ్యా
 తుండవు) భాగవతులచిత్తంబులకును (సమ్మతుండవు మఱియు) సాధువర్తనుండ
 వన నొప్పు నీపాపకర్మం బెట్లు సేయ సమకట్టితి వేపురుషుం డైన నేమి మహా
 త్ముఁ యందుఁ దితిక్షయు సములయందు ధైత్ర్యము హీనులయందుఁ గృపయు
 సితరంబు లగు సమస్తజంతువులయందు సమత్వంబును గలిగి వర్తించువాని
 యందు సర్వాత్మకుం డైన భగవంతుండు ప్రసన్నుం డగు నతండు ప్రసన్నుం
 డయిన వాఁడు ప్రకృతిగుణంబులఁ బాసి లింగశరీరభంగంబు గావించి బ్రహ్మ
 నందంబునం బొందు నదియునుంగాక కార్యకారణసంఘాతరూపం బయిన విశ్వం
 బయస్కాంతసన్నిధానంబు గలిగినలోహంబుచండంబున నేసర్వేశ్వరుండు నిమి
 త్తమాత్రంబుగాఁ బరిభ్రమించు నట్టియీశ్వరునిమాయాగుణవ్యతికరంబున నా
 రబ్ధంబు లయినపంచభూతంబులచేత యోషిత్పురు (ష వ్యవాయంబువలన యోషి
 త్పురు)పాదిరూప(సంభూతి యగు నివ్వధంబునఁ ద) త్పర్ధంబుఁ దత్సంస్థానంబుఁ
 దల్లయంబు నగుచు నుండు నిట్లు దుర్విభావ్యం బైనకాలశక్తింజేసి గుణక్షోభం
 బున విభజ్యమానవీర్యుండు ననంతుండు ననాదియునై జనంబులచేత జనంబులం
 బుట్టించు చుండుటంజేసి జగదాదికరుండును మృత్యుహేతువు లగుజనంబుల ల
 యంబు నొందించుటంజేసి యంతకరుం¹డును ననాది యగుటంజేసి యవ్యయుం
 డును నైనభగవంతుండు జగత్కారణం డగుం గావున నీసృష్టిపాలన విలయంబు
 లం గర్త గానివాఁడునుం బలెఁ జేయు చుండు నిట్లు మృత్యురూపుండును బరుం
 డును సమవర్తియు నైనయీశ్వరునికి స్వపక్షపరపక్షంబులు లే వతనికిఁ గర్మా
 ధీనంబు లయిన భూతసంఘంబును మహావాయువు ననుసరించు రజంబులచా
 ద్పున (నస్వతంత్రంబు లగుచు) ననువర్తించునతండును (జంతుచ) యాయురుప
 చయాపచయకరణంబులం దస్పృష్టుండును (నగు జీవుండు) కర్మబద్ధుం²డుగుటం
 జేసి కర్మంబు వానికి నాయురుపచయాపచయంబులం జేయు చుండు మఱియు
 (సర్వజగత్కర్తసాక్షి యగు) సర్వేశ్వరుని.

356

క. కొందఱు కర్మం బందురు, కొందఱు స్వాభావ్య మందు ॥ కొందఱు కాలం
 బందురు కొందరు దైవం, బందురు కొందఱొగి గామ ॥ మందుమహాత్మా.

వ. ఇట్లు లవ్యక్తరూపుండును నప్రమేయుండును నానాశక్తు దయహేతుభూతుం

డను నైన భగవంతుండు సేయు శార్కంబులు బ్రహ్మరుద్రాదు లెఱుంగ రలు
యతనితత్త్వంబు నెవ్వ రెఱుంగ నోపును 1 భగవంతుండు సృష్టిసితింబు
లు సేయు చుండియు ననహంకారుగ డగుట గుణకర్మంబులం బొరయఁచు సర్వ
భూతాత్మంతును సర్వభూతనియంతయు సర్వభూతభావనుండునైన భగవంతుం
డు తన మాయతో డఁగూడి భూతసృష్టిసితిసంహారంబులు సేయుచుండుఁగావునఁ
బుత్రా యిట్లుత్పత్తిసితియంబులకు దైవంబు శారణంబై యుండు నీ ధననాను
చరలు భవదీయభ్రాతృహంశ లగుగురే యదియనుం గాక యీ ప్రజాపతులు
విశ్వసృష్టామంబుల నియంత్రితులై ముకుందాశ్వు వెట్టినపశువులుబోలె నెవ్వని
యాజ్ఞాధీనకృత్యులై వర్తింతు రట్టిదుష్టజనమృత్యువును సుజనామృతస్వరూపుం
డును సర్వాత్మకుండును జగత్పరాయణుండును నైన యీశ్వరుని సర్వప్రకారం
బుల శరణంబుఁ బొందు మదియునుంగాక. 458

- సీ. అనఘాత్మ నీవు పంచాబ్దవయస్కుండ, నై పినతల్లి నిశ్నాడినట్టి
మాటల నిర్భిన్నమర్మండ వగుచును, జనయిత్రి దిగనాడి శవనము కేగి
తపమునఁ జేసి యశ్చపుభక్తి నీశ్వరుఁ, బూజించి మహితవిభూతి మెఱసి
రమణఁ ద్రిలోకోత్తరం బైనపదమును, బొందితి వది గాన శ భూరిభేద
- తే. రూప మైన ప్రపంచంబు శ రూఢి నేమ, హాత్మనందుఁ బ్రతీత మ్రేయలరునట్టి
యగుణుడద్వితీయుండు నశనక్షరుండు, నైన యీశ్వరుఁబరమాత్మననుదినంబు.
- సీ. కైకొని శుద్ధంబు శ గతమత్సరంబును, నమలంబు నగుహృదయంబునందు
సౌలవ కన్వేషించుచునుబ్రత్యగాత్మండు, భగవంతుండును బరబ్రహ్మమయుండు
నానందమాత్మగుడు శ నవ్యయుఁ డుపపన్న, సకలవీర్యుండును శ సగుణుడజుండు
నయిన సర్వేశ్వరునం దుత్తమంబైన, సద్భక్తిఁ జేయుచు శ సమతనొప్పి
- తే. రూఢి సోహమ్మమేతిప్రరూఢమగుచు, ఘనత కెక్కునవిద్యయశగ్రంథి నీవు
ద్రెంచివైచితి కావున శ ధీవరేణ్య, సర్వశుభహాని యైనరోషంబువలదు. 360
- క. విను గోషహృదయుచేతను, ననయము లోకము నశించు శ నౌషధములచే
ఘనరోగములు నశించిన, యనువున నది గాన రోషమడఁపు నుహాత్మా. 361
- తే. అనఘ నీదుసహోదరహంత లయమఁ, బెనఁచి యీపుణ్యజనులఁజంపితి కడంగి
పరఁగ నిదియె సదాశివభ్రాతయైన, యర్థవిఘనకు నపరాధ శ మయ్యెఁగాన.
- క. నతినతులచేత నీ విపు, డతనిఁ బ్రసన్నునిగఁ జేయు శ మని మచువు దయా
మతిఁ జెప్పి ధ్రువుచే సతకృతుఁ డై నయ మొప్పఁ జనియెఁబుసి ముక్తుండై,
వ. అంత. 364

1. 'భూతాత్మకుండు భూతేసుండు భూతభావనుండు సర్వేశ్వరుండుఁ బరాపరుండు నగు నీ
కుండ మాయామూర్తు డై స్వశక్తిచే సృష్టిసితిలయంబులం జేయు నయిన సహంకారంబునంజేసి
గుణకర్మంబులచే నస్పృశ్యుడగుచు వర్తిండు నదియనుం గాక' అ. ప్ర.

తే. యక్షచారణసిద్ధవిద్యాధరాది, జనగణస్తూమమానుఃజై శ ధనదుః డంతః
బుణ్యజనవైశసనివృత్తు శ భూరికోష, రహితుః జై నట్టిధ్రువునిఁ జేరంగ వచ్చె.

సీ. చనుదెంచివెనఁగృతాం శ జలియైనధ్రువుఁజూచి, తివుటనిట్లనియెక్ష⁴ త్రియకుమార
తగ భవదీయపితృతామహాదేశంబు, నను దు స్వజం బైన శ ఘనవిరోధ
ముడిగితి వటు గాన శ యొనరంగ నివుడు నీ, యందఁ బ్రసన్నుండఁనైతిభూత
జననలయంబుల శ కనయంబుఁ గాలంబె, క ర్తయె న ర్తించు శ గాన యుష్మ

తే. దనుజుఁ జంపినవార లీయక్షవరులు, గాను తలపోయ నీయక్షగణము నిట్లు
నెఱి వధించినవాఁడవు శ నీవు గావు. వినుతగుణశీల మాటలువేయునేల. 366

వ. అదియునుం గాక యేబుద్ధిజేసి కర్మసంబంధదుఃఖా(దిక)ంబులు జేహత్తానుసం
ధానంబునంజేసి సంభవించు నట్టియహంత్యవృత్తునునపార్థజ్ఞానంబు స్వప్నమందుం
బోలెఁ బురుషునకుం దోచు నది గావున సర్వభూతాత్మవిగ్రహుండును నధోక్ష
జుండును భవచ్ఛేదకుండును భజనీయపాదారవిందుండును ననంతామేయశక్తి
యుక్తుండునుగుణమయాత్మమాయావిరహితుండును నైనయాశ్వరుని సేవింపుము
నీకు భద్రం బయ్యెడు భవదీయమనోగతం బైనవరంబుఁ గోరుము నీ వంబుజ
నాధపాదారవిందసేవనంబుఁ దిరంబుగఁ జేయుదు వని యెఱుంగుదు ననిన రాజ
రాజుచేత నట్లు మహామతియు భాగవతోత్తముండు నైన ధ్రువుండు ప్రేరేపింపం
బడి యేహరిస్మరణంబుచేత నప్రయత్నంబున దురత్యనుం బైన యజ్ఞానాంబుఁ ద
రియింతు రట్టి హరిస్మరణం (బచలితం బగునట్లాసంగు మని యిశిసిన నట్ల కాక
యని) యంగీకరించి యంతం గుజేకుండు సంప్రీతచిత్తుం డయి ధ్రువునికి శ్రీహరి
స్మరణం బట్లుపడేసింది యంతర్థానంబు నొందె నంత ధ్రువుండు (యక్షకిన్నర
కింపురుషగణసంస్తూయమానవైభవం డగుచు) నాత్మీయపురంబునకు మరలి
చనుదెంచె నంత.

367

సీ. గణుతింప భూరిదక్షిణలచేఁ గడు నొప్ప, యజ్ఞముల్ సేయ న్యయ్యజ్ఞవిభుఁడు
ద్రవ్యక్రియాదేవతాఫలరూపస, త్కర్మఫలప్రదాతయును నైన
పురుషోత్తముని నర్థి శ బూజించి మఱియు సర్వోపాధివర్జితుఁ శ డుత్తముండు
సర్వాత్మకుఁడు నగుజలజాక్షునందుఁ దీ, వ్రం బై ప్రవాహరూపంబు నైన

తే. భక్తిసలుపుచు నఖిల ప్రపంచమందు, నలరఁ దనయందు నున్నమహాత్మహరినిఁ
జిదచిదానందమయునిలక్షివరుఁ బరము, నీశ్వరేశ్వరుఁ బొడగ నె శ నిద్ధచరిత.

వ. ఇట్లు సుశీలసంపన్నుండును బ్రహ్మణ్యుండును ధర్మసేతురక్షకుండుచుదీనవత్సలుం
డు నయి యవని పాలించుధ్రువుండు దన్నుఁ బ్రజలు దండ్రి యని తలంపనిరువ
దియూఱువే లే వేండ్లు భోగంబులచేతం బుణ్యాక్షయంబును నభోగంబు లైనయా
గాదులచేత నశుభక్షయంబునుం జేయుచు బహుకాలంబుదనుకఁ ద్రివర్గసాధ
నంబుగా రాజ్యంబు సేసి కొడుకునకుఁ బట్టంబు గట్టి యచలితేంద్రియాండై య

విద్యారచితస్వప్నగంధర్వగరోఽమం బయనదేహాదికం బగు విశ్వంబు భవనాత్త
యారచితం బని యాత్మం దలంచుచు వెంటియు. 369

చ. మనునిభుఁ డంత భృత్యజనమంత్రపురోశాతబంధుమిత్రనం
దసపశువిత్తరత్నవనితాగృహరమ్యవిహారశైలవా
రినిధిపరీతభూతలహారిద్విపముఖ్యసదార్థజాలముల్
ఘనమతిచే ననిత్యములుగాఁ దలపోసి విరక్తచిత్తుఁ డై. 370

సీ. పురము వెల్గెడి చుక్కవృణ్యసూబదరికా, ఘనవిశాలానదీకలితమంగ
ళాబుపూరంబు శనమరక్షిమై గ్రుంకి, కమనీయపరిశుద్ధకరణుఁ డగుచుఁ
బద్మానకస్థుఁ డైరపవనుని బంధించి, నెలకొని ముకుళిత్రనేత్రుఁ డగుచు
పారియాపవై భవభ్యానంబు సేయుచు, భగవంతు నచ్యుతుఁడబద్మనేత్రు
డే. నందు సతతంబు నిశ్చల శ మైనయట్టి
భక్తిఁ బ్రవహింపఁ జేయుచుఁ శ బరమమోద
శాష్పధారాభిషిక్తుండు శ భవ్యయశుఁడు
బులకతాంగుండు నగుచు ని శ మ్మలఁ దనర్చి. 371

వ, మఱియు ఓగతక్లేశండును ముక్తలింగుండును నై ధృవుండు తన్నుఁ దా ముఱచి
యందు సమయంబున దశదిక్కుల నుద్యద్రాకానిశానాయకుండునుంబోలె వెలిం
గించుచు నాకాశంబుననుండి యొక్కవిమానంబు సనుదేర నందు దేవశ్రేష్టులు
ను జతుర్భుజులును రక్తాంబుజేక్షణులును శ్యామవర్ణులును గదాధరులును సువా
సులును గిరీటహారాంగదకుండలధరులును గౌమారవయస్కులును నుత్తమశ్లోక
కింకరులు నయినవారల నిద్దఱం గని సంభ్రమంబున లేచి మధుసూదను నామం
బులు సంస్మరించుచు వారల భగవత్కింకరులం గాఁ దలంచి దండప్రణామంబు
లాచరించినం గృష్ణపాదారవిందవిద్యస్తచిత్తుండుఁ గృతాంజలియు వినమితకంఠ
రుండు నై నధువునిం గనుంగొని పుష్కరనాభ భక్తులైన సునందనందనులు పీ
తియుక్తు లై మందస్మితు లగుచు నిట్లనిరి. 372

ఉ. ఓ నృప సీకు భద్ర మగు, నొప్పుగుచున్న మదీయవాక్యముల్
వీనులయందుఁ జొన్నుము విరవేకముతో నయిదేండ్లవాడు మే
ధానిధి నై యొసర్చినయశదాత్తతపోవ్రతనిష్ఠచేతఁ దే
జోనయశాలి యైనమధుసూదనుఁ దృప్తి వహింపఁ జేయవే. 373

ఆ. అట్టిశార్ఙ్గపాణియఖిలజగద్భర్త, దేవదేవుఁ డతుల్యదివ్యమూర్తి

¹మమ్ముఁ బనుప మేముమానవపదమున, కర్థింనుఁ గొనుచునరుగుటకును.

వ. వచ్చితిమి యేపదంబునేని సూరిజనంబులు (సర్వోత్తమం బని) పొందదురు దేని
జంద్రదివాకరగ్రహనక్షత్రతారాగణంబులు ప్రదక్షిణంబుగాఁ దిరుగు చుండు

- (మఱియు నీదాపితరులచేతను నన్యలచేతను ననధిష్ఠితంబును జగద్వంద్యంబును భక్తజనాతి)¹గూర్జయంబును నయినవిష్ణుపదంబుం బొందుదువు ర మ్మిదె విమాన శ్రేష్ఠం బు త్తమశ్లోకజనమాళిమణి యైన శ్రీహరి వుత్తైచె దీని నెక్క నద్భుండ వనిన నురుక్రమప్రియుం డయినధ్రువుండు తన్మధురవాక్యంబులు విని కృతాభిషిక్తుం డయి యచ్చటిమునులకుఁ బ్రణమిల్లి తదాశ్వీరాదంబులు గైకొని విమానంబునకుం బ్రదక్షిణార్చనంబులు గావించి హరిపార్షదు లైనసునందనందులకు వందనం బొచరించి భగవదూపవిన్యస్తచక్షురంతఃకరణాదికుం డగుచు విమానాధిరోహణంబు గావించుటకు హిరణ్మయరూపంబు ధరియించె నప్పుడు. 375
- క. సురమందుభిషణవానకి, మురజాదులు మొరసె విరులముసురు గురిసెఁ గి
న్నరగంధర్వులపాటలు, భరితము లై చెలఁగె నపుడుభవ్యచరిత్రా. 376
- వ. ఆట్టిసమయంబున ధ్రువుండు దుర్గమం బగు త్రివిష్టపంబునకు నేఁగువాఁ డగుచు దీన యగుజనని దిగనాడి యెట్లు వోవుదు నని చింతించువానిం బార్షదు లవలోకించి యగ్రభాగంబున విమానారూఢ యై యేఁగుచున్నజననిం జూపిన సంతుష్టాంతరంగుం డగుచు. 377
- క. జనని సునీతిని మున్నిడి, కొని యతులవిమాన మెక్కిగొనకొని విబుధుల్
దనమీఁదఁ బుష్పవర్షము, లనయముఁ గురియింపధ్రువుఁడూహర్షముతోడన్.
- క. చని చని వెన గ్రహమండలమును దైలోక్యంబు సప్తమునిమండలమున్
ఘనుఁ డుత్తరించి యవ్వలఁ, దనరెడుహరిపదము నొండెదదయుఁ బ్రీతిన్.
- వ. అని మఱియు నిజకాంతిచేతం ద్రిలోకంబులం బ్రకాశింపం జేయుచు నిర్దయాగమ్యంబును శాంతులు సమదర్శనులు ఖడ్గులు సర్వభూతానురంజనులు నచ్యుతభక్తబాంధవులు నయినభద్రాచారులకు సుగమ్యంబును నయి గంభీరవేగంబు ననిమిషంబు ననుజ్యోతిశ్చక్రంబు సమాహితం బై గోగణంబు మేధియందుం బోలె నెందుఁ బరిభ్రమించు చుండు నట్టియమృతపనంబునం బొంది విష్ణుపరాయణుం డైన ధ్రువుండు త్రిలోకచూడామణి యై యొప్పుచుండె నప్పుడు భగవంతుం డైన నారిదుండు ధ్రువునిమహిమం గనుంగొని ప్రచేతస్సత్త్వంబునందు వీణ వాయింతుచు. 380
- సీ. పతియె దైవంబుగ్రాభావంబుతోపలఁ, దలఁచుసునీతి నందనుతపఃప్ర
భావముక్రియ ధర్మభవ్యనిష్ఠలఁ బొందఁ, జాలరు బ్రహ్మర్షిజనము లనిన
క్షత్రియకులు నెన్నఁగ నెల యెవ్వఁడు, పంచసంవత్సరప్రాయమునను
సురుచిదురుక్తుగ్రశరభిన్నహృదయుఁ డై, మద్వాక్యహితభోధమతిఁ దనర్చి
తే. వనమునకు నేఁగి హరిభక్తివశతనొంది, యజితుఁడగుహరి తనవశుఁడై చరింపఁ
జేసి వెనఁ దత్పదంబునురజెందె నట్టిహరిపదంబును బొంద నెవ్వరికిఁ దరము.

- క. అని పాడె ననుచు విగ్రహున, కనఘుండు మైత్రేయుఁ డనియె న నందితభక్తి
వియతోద్ధావయశస్కుఁ, డనఁ గలయాధునిచరిత న మార్వస్తత్యా. 382
- సీ. మహితసత్పురషసక్తమును ధన్యంబు, స్వర్గ ప్రదంబు యశస్కురంబు
నాయుష్కరంబుఁ బుణ్య ప్రదాయకమును, మంగళకర మఘనమర్దణంబు
సౌఖ్యనన్యముఁ బ్రశంసాయోగ్యమును బాపహరమును ధృవపదప్రాపకంబు
నై యొప్పనీయపాఖ్యానంబుఁ దగ నీకు, కెఱింగించితిని దీని నెవ్వఁ డేనిఁ
- తే. దివుట శ్రద్ధాగర్విష్టుఁ డై న తీర్థపాద
చరణసరిసీరుహద్వయాశ్రయండు నైన
భవ్యచరితు¹దినాంత ప్రభాతవేశ
నలఘుమతిఁ బూర్ణమావాస్యలందు మఱియు. 383
- తే. ద్వాదశిని ౭౭౭ బంధవీవ సరమన, శ్రవణక్షత్రమన దినక్షయమనందుఁ
బరగె సంక్రమణవ్యతీపతలందు, సభల భక్తిని విననట్టికజ్జనలకు. 384
- వ. కేశనాశంబును మాహాపరాశరంబును నైసభగవద్భక్తియు శీలాదిగుణంబులును
గలుగు మఱియుఁ దేజఃకామనకుఁ దేజంబును మనఃకామునకు మనంబును
నిష్కామునకుఁ దత్త్వజ్ఞానంబును గలుగు దీని వినపించువారికి దేవతానుగ్ర
హంబు గలుగు నట్టియపాఖ్యానంబు నీ కెఱింగించితి నని మైత్రేయుండు
విదురునకుఁ జెప్పిన క్రమంబున శకయోగి పరీక్షితున కెఱింగించిన తెఱంగు నూ
తుండు శౌనకాదులకు వినిపించి వెండియు నిట్లనియె నట్లు సెప్పినమైత్రేయు
నిం గని విదురుం డిట్లనియె. 385
- సీ. అకఘాత నారదమనిషితి ధృవచరిత్రము ప్రచేతసులసక్తత్రంబునందు
సర్గిమైఁ గీర్తించె న నంటి ప్రచేతసు, అన నెవ్వ రెవ్వరితనయు లెట్టి
వంశజల్ సత్త మైవ్వలను జేసి ర,ధ్వరవందు నిఁకలధర్మశీలు
రగు ప్రచేతసులచే న యజ్ఞింపఁబడునట్టి,యజ్ఞపూరుషుఁ డగునచ్యుతాంఘ్రి
- తే. భక్తియుక్తుండు విదితసద్భాగవతుండు, దివిహరిపాదసేవావిధిప్రయత్న
దేవదర్శనుఁ డగునట్టిదివ్యయోగి, నారదుం డెట్లు గొనియాడె న శౌరికథలు. 386
- క. నా కిపు డెఱింగిపుమా ను, శ్లోకనిచరితామృతంబు న శ్రోత్రాంజలులుం
బైకొని జుట్టియుఁ డనివిం, గైకొన కన్నది మనంబు న గరుణోపేతా. 387
- క. అని యడిగిన విదురునిఁగను, గొనిమైత్రేయుండు వలికగొనకొని ధృవుండు
వనమునకుఁ జనిన నాతని, తనయుం డగునత్కలుండు న దళితాఘం డై. 388
- సీ. చతురుఁ డాజన్మ ప్రశాంతుండు నిస్సంగుఁడును సమదర్శనుండును ఘనండు
నై యాత్మయందు లోకకావళి లోకంబులందునాత్మను జూచు న చనఘ మైన
యనుపమయోగ క్రియాపాపకాదగ్ధ,కర్మమలాశయ,కలన బేర్చి

- జడున్కి వడి జీకరచండంబునను మాధు, పగిది నున్నట్లునిభంగిఁ జెవిటి
 తే. వడవునను గానఁబడుచు సర్వజ్ఞుడై ప్ర, శాంతిఁ హ తాశనుసరణిఁబొల్పి
 సతతశాంతంబు సంచితజ్ఞానమయము, నైన బ్రహ్మస్వరూపంబునాత్మఁదలఁచి.
 క. తనకంటె నితర మొకటెఱు, గనికతనున సార్వభౌమకశ్రీ, బొందన్
 మనమునఁ గోరక యుండుటఁ, గని కలవృద్ధులను మంత్రిగణములు నంతన్.
 వ. అతని నున్నట్లునిం గాఁ జెలిసి తనన జం డైనవత్సరునికిఁ బట్టంబు గట్టి రావత్స
 రునికి సర్వర్థి యనుభార్యయందుఁ బుష్పార్జునుండును జంద్రకేతుండును నిషుండును
 నూర్జుండును వసువును జయండును నను నాస్వరుతనయలు గలిగి రందుఁ బు
 ష్పార్జుం డనవానికిఁ బ్రభయ దోషయు నననిద్దరు భార్యలై రందుఁ బ్రభ
 యనుదానికిం బ్రాతర్మధ్యందినసాయంబు లనుసతత యంబును దోష యను
 దానికిం బ్రదోషనిశీధవ్యులనువారు మాగురును బట్టి రందు వ్యమఁ డ
 నువానికిఁ బుష్కరిణి యనుకత్తియందు సర్వతేజం డనుసతుండు పుట్టె వానికి
 నాకూతి యనుమహిషివలనఁ జక్షుస్సజ్జం డయినమనువు జనియించె వానికి
 నడ్వల యనుభార్యయందుఁ బురువును గుత్తుండును ద్రితుండును ద్యుమ్నం
 డును సత్యవంతుండును ఋతుండును వ్రతుండును నగ్నిష్టోముండును నతిరాత్రుం
 డును సుద్యుమ్నండును శిబియును నుల్మకుండును ననుపన్నిద్దఱు తనయులు గ
 లిగి రందు నుల్మకునిఁ బుష్కరిణి యనుదానివలన నంగుండును సుమనసుండును
 ఖ్యాతియఁ గ్రతువును నంరసుండును గయండును సత్యవంతుండునననునార్వు
 రు గొడుగులు పుట్టి రందు నంగునికి సునీధ యనుధర్మవత్తివలన వేనుం డన
 పుత్తుం డుదయించిన.

391

మ. క్షీతినాథోత్తముఁ డాత్మనందనునిదుశ్శీలంబు వీక్షించి దుః

ఖతుఁ డై యొంటిగఁ డత్పుణ్ వెడలి యేగన్ వేగ మెందేఁ ద

ద్గతి వీక్షించి మనీశ్వరల్ గుపితు లై క డంభోళిసంకాశనా

క్యతతిన్ జావ శపింప వాఁ డపుడు వీక్షిం గూలె నమ్మేదినిన్.

392

సీ. కైకొని యపుడు లోకం బరాజక మైనఁ, బ్రజలు దస్కరపీడఁ క బల్లల
 గనుఁగొని దుఃఖించి క మునిలు గతాసుఁ డై, పడినవేనునివలె పలిభుజంబు
 నర్థి మధింప నాశ్రయణాంశంబున, నాదిరా జన నొప్పునట్టిపృథుఁడు
 జనియించె ననపుడు కవిని విదురుఁడు ముని, గనుఁగొనిపలి కెనోశ్రయఁఘచరిత

తే. సాధువు సుశీలనిధియును శసజ్ఞుండు, నలఘుబ్రహ్మణ్యుఁడును నైనయట్టియంగ
 ధరణివిభునకు దుష్టసంకతాన మెట్లు, గలిగె నయ్యంగపతి యేమికారణమున.

వ. విమనస్కుం డగుడఁ బురంబు విడిచె ధర్మకోవిదు లైనమనులు దండవ్రతధ
 రుండును రాజునగువేనునియందు నేపాపంబు నిరూపించిబ్రహ్మదండంబొనర్చిరది
 యనుంగాక లోకంబున రాజులు లోకపాలతేజోధరులు (బ్రహ్మపాలనాసక్తులు)

గావునఁ గల్మషంబు గలిగినం బ్రజలచేత ¹ననజ్ఞానము లై యందుకు గావున
నావేనుచరిత్రంబు శ్రద్ధాగర్హితుండ భక్తుండు నైననాకుం బరాపరివిదగ్గేన
రుండ వయిననీ వెఱింగింప నర్హుండ వనిన మైత్రేయుం డతని కిట్లనియె. 393

... ఆంగ పుష్కరిం డగువేనునిచరిత్రము. ...

సీ. అనఘాత్మ రాజర్షి శ యైకట్టియవ్యంగ, మేదిసీవిభుఁ డశ్వేరమేనమఖము
గావింప ఋత్విజ్ఞైకాయంబుచేత నా, హూత మయ్యును పురవ్రాత మంత
నాత్మహవిర్భాగ శ మంద రాకుంఁదిన, నప్పుడు ఋత్విక్కు లుద్భవంబు
నందుచు యజమానుఁ శ డైనయయ్యంగమ, హీవరుఁ జూచి రాజేంద్ర యిట్లు

తే. త్రిదశు లిదె పిల్వబడియు సంప్రీతి నాత్మ

భాగములఁ బొంద రాఁరెరి శ భవ్యచరిత

యేమి హేతువా యిది మాకు శ నెఱుంగఁబడదు

కనఁగ హోమంబు దష్టంబు శ గాదు నుఱియు. 394

వ. శ్రద్ధాయుక్తులై దృఢవ్రతు లైనయీ బ్రహ్మవాదులచేత సంప్రయుక్తంబులైన
యీఛందస్సులు వీర్యనంతంబు లయి యన్నయవి యింకు దేవతాపరాధం
బణమాత్రం బయిన నెఱుంగ విట్టివోటం గర్మసాక్షు లయిన దేవతలు స్వకీయ
భాగంబు లంగీకరింపకుండుటకుఁ గతం జెయ్యదియో యనిన నయ్యగుండు
దుఃఖతస్వాంతం డై తన్నిమిత్తంబు నదస్యుల నాగం దలంచి వారలయను
మతిం బడిసి మానఁబు మాని యిట్లనియె. 395

ఆ. అనఘచరితులార శ హూతు లయ్యును, సర్వగణము లాత్మభాగములను
స్వీకరింప రేను శ జేసినయపరాధ, మెట్టి దనిన. వార శ లిట్లు లనిరి. 396

క. నరనాథా యిది యిప్పుడు, వొరసినదుష్కృతము గాదు శ పూర్వభవమున
బరఁగినదురితం బిది యా, వరమున నెఱింగింతు మిత శ భవ్యచరిత్రా. 397

క. నీ వింతవాడ వయ్యును, హూతర సంతానలాభమును బొందమి నా
జేవతలు యాగభాగము, లీవేళ భుజింప రైరి శ యిందుకు నీవున్. 398

తే. పుత్రకామేష్టిఁ గావించి శ పుత్రుఁ బడయు, మట్లు సేసిన దేవత శ లాత్మభాగ
మర్థి నంగీకరింతు రశ్రమ్యజ్ఞపురుషు, హరి భజించిన సకలకార్యములుఁ గలుగు.

వ. అనిన నాతండు సంతానార్థంబు శిషివిష్టదేవతాకం బయినపురోడాశంబుచే హో
మంబు గావించినం దీయహోమకుండంబునందు హేమమాల్యాంబరాధరణం
డయినపురుషుడు హిరణ్మయపాత్రంబున స్నిగ్ధపాయసంబు గొనుచు నుదయం
చిన నప్పుడు విప్రానుమతంబున నారాజు దత్సయసంబు నంజలిచే గ్రహించి
సంతోషయుక్తుం డగుచు భార్య కొసంగె సంత. 400

చ. కమలదళాక్షి పాయసము శ గౌతుక మొప్పు భుజించి భర్తృసం

1. నశధ్యు లై యుందురు.

గమమునఁజేసి తత్తణమ శ గర్భముఁ దాల్చి కమారుఁ గాంచె న
కొమరుఁడు సంత మాతృజనకం డగుమృత్యువుఁ బోలి తా నధ
ర్మమునఁ జరించు చుండె గుణమండన వేనుఁ డనంగ నిచ్చుటన్.

401

చ. ఎనయఁగ బాల్యమందుఁ దనరయిడుకుమారుఁ గ్రీడఁబోలె నె
మ్మనమున భీతి లేక కృప శ మాలి పశుప్రకరంబు నొంచపో
ల్కిని నడికట్టి చంపుచును శ గల్పిషలుబ్ధకన్యతిమై శరా
సనశరమల్ ధరించి మృగజాతి ససాధుగతి నధించుచున్.

402

వ. ఇట్లు మాతామహద్దోషంబునం బాపప్రవర్తనం దై చరించు కొడుకుజూచి
యంగుండు వివిధశాసనంబుల దండించెయు సతదుచ్చేష్టితంబులు మానుపం
జాలక దుఃఖతాత్మం దై మనంబున.

403

క. అనయము నిట్టికుపుత్తునిఁ, గని పరితాపంబుఁ బొందు శకంఠెను ధరణి
న్ననపత్న్యం డగు టొప్పును, వనజాక్షు భజించునట్టిరవాఁ డగువాఁడున్.

404

వ. అని వెండియు నిట్లనియె.

405

సీ. జనులకు దుష్పుత్రకునిచేత నశకీర్తియు సధర్మమును సర్వజనవిరోధ
మును మనోవ్యధయును శ ననయంబుప్రాపించు, నట్టికుపుత్తు మోహమున విడువఁ
జాలక బహుమానసంగతిఁ గను నెవ్వఁ, డతనిశహంబు దుఃఖాలంబు
నగు నని మఱియు ని శట్లను మనుజుండు శోకస్థాన మగుపుత్తుకతనఁజేసి

తే. యనుపమకేశభాజనం శ బయినగృహమా

విడుచుఁ గావున నిట్టివివేకహీనుఁ

డగుకుపుత్తుసుపుత్తుగా శ నాత్మఁ డగుతు

నన చ నారాజు బహుదుఃఖతాత్మఁ డగుచు.

406

క. తగుసుమహైశ్వర్యోదయ, మగుగృహమును బ్రజల నిద్ర శ చందినభార్య
దిగవిడిచి యెక్క డేనియు, జగదీశుఁడు సనె నిశీధసమయమునాడున్

407

వ. అంతఁ దద్వృత్తాంతం బంతయు సుహృద్బాంధవపురోహితామాత్యప్రభృతు
లయినప్రజ లెఱింగి దుఃఖించు చున్నసమయంబున భూమియం దెల్లయెడలఁ
దదన్వేషణం బాచరించి గూఢుం డయినపరమపురుషునిం గ న లేని కుయోగి
చందంబున నారాజుం బొడగాన లేక విఫలోద్యోగు లయి మగిడి పురంబునకు
వచ్చిరి తదనంతరంబ

408

సీ. సమధిక బ్రహ్మనిష్ఠాతిగరిష్ఠు లౌ, భృగ్వాదిమానీంద్రబృంద మపుడు

1లోకావస్తా కావలోకనోత్సుకు లైన, జనులు స్వరక్షకజనవిభుండు

లేమిఁ బశుప్తాయు శ లై మెలంగుటఁ గని, యంత వేనునిమాత శ యగుసునీధ

యనుమతి నఖిల ప్రజావళి కప్రియుం, దైన నవ్వేనుఁ బ్రహ్లాభిషిక్తుఁ

1. కైకాని లోకరక్షకు నెల్ల సీలోక, జనరక్షకుం డగుజనవిభుండు.

తే. జేసి రంతట మహిమోగ్రశాసనుఁ డగు, వేనుఁ బట్టంబు గట్టుట శ వినిసమస్త
¹తస్కరులు సగ్పభీతిచేతనలుఁగుమూషి, కములకై వడి నడఁగిరిగహనములను.

వ. అంత నతండు. 410

చ. పరువడి నవ్వులోకపరిశాలకమాఖ్యవిభూతియుక్తుడై.

పరఁగి నృపాసనంబున విభాసితుఁ డౌట స్వభావసిద్ధ మై
 వఱలుమహానలేషము : వారక సంతతమాననీయస

త్పురుషుల నెల్ల నెందుఁ బరిభూతులఁ జేయుచు నుండె నిచ్చలున్. 411

చ. మఱియు నతండు భూగగనమార్గములం దొకవేళ నొక్కఁడు

న్నరదము నెక్కి కృష్ణుడు నిరంకుశవృత్తిఁ జరించు మత్తసిం

ధురభిభుషోల్కి సత్పురుషమాపితవర్తననొప్పుచున్ నిరం

తరసుజనాపరాధకృతత్పరమానసుఁ డై క్రమంబునన్. 412

క. దివ్యులు వెఱఁ గందఁగఁ బృథ్వీవ్యోమము లగల భేరి శ వ్రేయించె నయ

వ్వవ్య మదాతవ్య మహోతవ్య విప్రా యుచు నుశదాత్తధ్వనులన్. 413

క. అని యిట్లులు భేరీరవ, మునఁ జేసి సమస్తధర్మములు వారింపన్

ముచు లవినీతుం డగువే, నునిచుశ్చరితంబు జనమనోభయ మగుటన్ 414

తే. కని కృపాయత్తు లగుచు ని శ ట్లనిరి యిట్టి

రాజచోరభావంబు లీభూజనులను

బలసి యరువంకలను బాధవఱుపఁ జొచ్చె

దారువందులవహించందమునఁ బెలుచ. 415

చ. అరయ నరాజకం బగుమహాభయముం దొలఁగింపఁ గోరి యి

ట్లెఱుగక యాయనర్హుని మహిమతిఁ జేసినయట్టిదోషముం

బరువడిఁ జెందె దుగ్ధనయ పానమునం బరివృద్ధి నొంగున

య్యురగముభీతి పోషకుని శ నొందినరీతి ననర్థహేతు వై. 416

వ. అదియునుం గాకి 417

క. మునుకొని సునీధగర్భంబున జనియించియు స్వభావమున దుర్జనుఁ డై

యెనయఁ బ్రజాపాలనమున, కును బాల్పడి ప్రజల మన్నితగొనఁ జొచ్చెఁ గడే.

వ. అదిగాన యీవేనుండు పూర్వంబున జ్ఞానసంపన్నులచేత రాజుగాఁజేయంబడియె

గావున నిట్టివాని మన మందఱముచు గూడి ప్రార్థితము లోకరక్షణార్థం బగు

టఁ దద్దోషంబు మరల స్మృశింపకు సమీచోక్తులంజేసి వీని ననునయింప వాని

గ్రహింప కుండనేని మున్న లోకధిక్కారాగ్నిసందగ్ధుం డగువీని మన తేజోమ

హగ్నిచేత భస్మీభూతుం జేయుద మని యాలోచించి గూఢమన్యులగుచు వేను

నిం గదియం జని యతని కి ట్లనిరి. 419

1. జనులు మాన్యులముగని ♦ చ నెడిమూషి, కములకై వడి నడచిరి ♦ గహనములకు.

క. నరపాలక నీ కాయున, సిరియును బలమును యశంబుఁ గ జేకఁబు వృద్ధిం
బొరయుడు గా కనుచు మనో, హరముగ నాశీర్వదించియతినినయమునన్, 420

వ. ఇట్లనిరి నరేంద్రా యే మొక్కటి విన్నవించెద మవధరింపుము పురుషులకు వా
జ్ఞునఃకాయవృత్తులవలన నాచరించుధర్మంబు సమస్తలోకంబులకు శోకంబులం
జేయు ననంగు లయినవారికి మోక్షంబు నిచ్చు నట్టిధర్మంబు ప్రజలకు క్షేమ
కారణంబు గావున నీ ముందుఁ జెడఁ కుండుం గాక యని పలికె మఱియు
ధర్మంబు నాశంబునొందిన నైశ్వర్యంబువలన మోసపోవుటచే రాజు విషవంబడు
నని చెప్పి వెండియు నిట్లనిరి దుష్టచిత్తులగుచూర్మ్యులవలనను దష్టరులవలనను
బ్రహ్మలు నాశంబు నొందకుండ రక్షించుచు యథాన్యాయంబుగ వారలచేగరం
బు గొనుచు నుండుమహీపతి యహఃరసౌఖ్యంబుల నందు నదియునుం గాక
యోగనిరాష్ట్రంబున నేపురంబుఁ యజ్ఞేశ్వరుఁ డయినపురుషోత్తముండు నిజవ
రాశ మోచితిం బయినధర్మంబు గలవారిచేత యజ్ఞముంపంబడు నట్టి జశాసన
వర్తి యగురాజువలన సర్వభూతభావనుండును మహాభాగుండును భగవంతుం
డును నగుసర్వేశ్వరుండు సంతృప్తుండగుటచేకలజగదీశ్వరుండైనసర్వేశ్వరుండు
సంతోషించిన రాష్ట్రాధిపతికి సర్వసౌఖ్యంబులుఁ బ్రాప్తించు లోకపాలకు లగు
వారు సర్వేశ్వరునికొఱకు బలిప్రదానంబులు సేయుదురు సమస్తలోకదేవతా
యజ్ఞాదినంగ్రహుండును వేదమయుండును ద్రవ్యమయుండును దపోమయుండు
నగునారాయణుని విచిత్రంబు లైనయజ్ఞంబులచేత యజనంబు సేసిన నీకు నభ
యం బగు మోక్షంబును కలుగుం గావున నీరాజ్యంబున మఖంబులు సేయు
మని యాజ్ఞాపింపుము నిదేశంబునఁ జేయంబడినయజ్ఞంబులచేత హరికళాయు
క్తంబు లగుదేవగణంబులుస్విష్టంబు లై తుష్టంబు లగుచు భవదీయవాంఛితా
ర్థంబుల సత్తురు గావున దేవతాతిరస్కారంబు నీకు యుక్తంబు గాదు వేదచోడి
తంబు లగుధర్మంబులం దానక్తుండవు గ మ్మనిన వేమం డి ట్లనియె. 421

క. మునులార మీర లిప్పుడు, నను నీగతిఁ బడుచుఁదనము నం బలికెతి రై
నను నెది యధర్మ మందుల, నెనయఁగ ధర్మమనఁ గలదె యెచ్చటనైనన్.

వ. అదియునుం గాక.

423

చ. ఎనయఁగ జారకామిని నిజేశుని ముచ్చిలి జారపూరుషుం
దనపతి గాఁ దలంచుగతిఁ గ దద్దయు మూఢమనస్కు లై తన
ర్చిననరవ లరూపము ధరించినయీశ్వరు న న్నెఱుంగ క
న్యని భజింప మీ రిహపరోన్నతసౌఖ్యము లంద రెన్నఁడున్.

424

వ. అని మఱియు ని ట్లనియె యజ్ఞులరుషుండన నెవ్వం డెవ్వనియందు మీకు భక్తి
స్నేహంబు లుదయించె భర్తృస్నేహవిమూలములైనకుయోషిద్గణంబులు జారు
నందుఁ జేయు భక్తిచందంబునఁ బలికెద రదియునుం గాక.

క. హరి హర హిరణ్యగర్భ, స్వరధీశ్వర వహ్ని శమన క జలధిపతి మరు
న్నరవాహన శశి భూ రవి, సురమ ఘ్నిః సృశరీరసూచకు లగుటన్. 426

క. పరికించి నను భజింపుడు, ధనణీశుడు సర్వదేవతామయఁ డగు మ
త్సర చ ఁ గుడు నాకంటెను, బుర్రుఁడు మఱియెవ్వఁడ గ్రహాఁహర్షఁ డిన్.

వ. అది గాన మీకు నాయందు బలీవిధానంబులు సేయుం డని పాపకర్మండు నస
త్ప్రవర్తకుండు విపరీతజ్ఞానుండు నష్టచుంగుఁడు నగు వేనందు పండితమాని య
గుచుం బలికి మానులవచనంబులు సరాకరిం యూర కున్ననమ్మనులు భగ్నమ
నోరథు లై తమలో నిట్లని రీదారుణకర్ముం డయినపాతకుండు హతుం డగుం
గాకి వీడు జీవించెనేని వీచేత నీజగంబులు భస్మంబులు గాఁగల విది నిశ్చితంబు
దీర్చివుం డగువీడు మహారాజసింహాసనంబున కర్ముండు గాఁడు వీడు మున్న
నేసర్వేశ్వరుననుగ్రహంబున నిట్టివిభూతియుక్తుం డయ్యె నట్టిహజ్జపతి యైనశ్రీ
మహాఘ్నిని నిందించు చున్నవాఁడు గావున నిర్లజ్జుండై నహరినిందకుని హననంబు
సేయ వలయు నని మును లుద్యోగించి యాత్మప్రకాశితం బైనోధంబునం జేసి
శుంకారమాత్రంబున నాయీశ్వరనిందాహతుం డగు వేనుని బొలియం జేసి
రంత. 428

క. అరిసి సునీధయు శోకాతుర యై తనసుతుఁడు దనువుఁ క దొఱఁగినఁ దదనం
తరమునను యోగశక్తిం, బరువడి నిజరాజ్య మరసి క పరిపాలించెన్. 429

వ. అంతనొక్కనాఁడు. 430

సీ. మునివరేణ్యులు భక్తి క జనర సరస్వతీ, సలిలంబులను గృతప్నాను లగుచు
ముచుకొని తత్త్వమున నగ్నిహోత్రుఁల్, విలసిల్లి నియతఁగాఁపించి యచటఁ
దవిలి సత్పురుషకథానిశేషంబులు, సలుపుచు నుండంగ క సకలలోక
భయదంబు లగుమహోత్పాతముల్ దోచిన, ములిలోకంబు లమంగళములు

తే. వారయకుండెడుఁ గాకనికబుద్ధిలోనఁ, దలఁచుచుండఁగఁ బెలుచ నుదగ్ర మకుచు
సర్వదశలను బాంసువర్షంబుగురిసెఁ, దస్కరులు సర్వజులవిత్తముచు గొనిరి.

వ. ఇట్టి లోకోపద్రవం బెఱింగి జననాథుండుపరతుం డగుటంజేసి జనపదంబు లరాజ
కంబులై యన్యోన్యహింసల నొందుచుం దస్కర బాధితంబు లగుచునుండుట యె
ఱింగియుఁ దన్నివారణంబునకు సమర్థులయ్యుచు జోరాది బాధలం గనుంగొనుచు
మునులు వారింపక యుండిరి. మఱియు సమదర్శినుండు శాంతుండు మనసశీలుం
డు నగు బ్రాహ్మణుండు దీనుల నుపేక్షించిన నతనితపంబుభిన్నభాండగతంబయిన
క్షీరంబుచందంబున క్షయించుం గావున నంగవసుధాధీశవంశోద్భవులు హరిపదా
శ్రము లగుటంజేసియు నమోఘున త్వనిమ్మ లగుటంజేసియు విరల వంశంబు వి
చ్చిత్తి నొందింప ననర్హంబు గాన స్థాపనియం బగు నని నిశ్చయించి మృతుం
డైన వేనుని కళేబరంబుదగ్గఱ వచ్చి తమారుమథనంబు గావింప నండు. 432

- సీ. ఘనకాకకృష్ణసంకాశవల్లంకును, హస్తాగ్రయవృండు శశహాహనుండు
హస్తబాహుండును శ హస్తపాదుండును, నిహునాసాగు 4 శ నెఱయురక్త
నయనుండు దామచక్రశక్తిశ్రుకేశుండు, నతిదీపదనుండు శ నైఋత్యట్టి
యొక్కనిపాదకంఠక్షదయించి యేమి సేయును నని పలుకుచు శ నున్న జూచి
తే. వరమునలు నిషేద యనుచు శ బలుకుటయును
దాన వాడు నిసావాభిధానుఁ డియ్యె
నతనివంశ్యులు గిరికాశనాళి వేను
కల్మషముఁ దెల్పు చుండిరి శ కడఁగి చుటియు. 433
- క. అనయము ననపత్యం డగు, మనుజేందునిబాహు లంత శ వఃఖించిన నం
దనఘం బగునొకమిథునము, జనియించెను సకలజనులు శ సమ్మత మందన్. 434
- వ. అందు లోకరక్షణార్థంబు గా నారాయణాంశంబున నొక్కపురుషుండును వారికి
నిత్యానపాయిని యు లక్ష్మీకళాకలిత (యైగుణంబు లనుభూషణంబులకు నలం
కార ప్రవాత్రి)యు నగుకామనియు జనియించె నందుఁ బృథుశ్రవుండును బృథు
యశుండు నగుట నతండు పృథుచక్రవర్తియనిపేర బ్రసిద్ధుఁ డియ్యె నయ్యంగ
నయు నర్చి యనునామంబునం దనరుచు నతని వరియించె నాసమయంబున. 435
- సీ. ఆదంద కురియించి శ రమములు మునినాథ, నితతి మోదం బంద శ విరులవానఁ
ఒరమానురక్తి శుంభల్లీలఁ జూపట్టె, సురపతివీట నచ్చరలయాట
కర్ణరసాయనక్రమముగ వీ తెంచె, బఱ పైన తేటికిన్నరులపాట
యఁమిషకరహతం శ బై చాలఁ జెలఁగెను, విభవోత్సవంబు దుండభిరవంబు
తే. మునినుతి సెలంగె ¹శిఖ గుండముల వెలింగె, నంతనచటికి సరసీరుశహాసనుండు
గరుడగంధర్వదేవతాగణముతోడ, నర్థిఁ జనుదెంచె సమ్మోద శ మతిశయిల్ల.
వ. అంత. 437
- విరాజవిరాజితము. అయ్యగ వైన్యవిదక్షిణహస్తమునందె రమారమణీయమనో
హరలలితాయుధ²చిహ్నము లంఘులయందు సమగ్రహలాంకుశభా
స్వరకులిశధ్వజచాపసరోరుహాశంఖవిరాజిత రేఖలు వి
స్ఫురగతి నొప్పుఁ బితామహముఖ్యులు శ సూచి సవిస్మయ లెరి తగన్. 438
- వ. శ్చతండు నారాయణాంశసంభూతుండు నితనియంగన రమాశసంభూతయుం గా
నోపుడు రసితలంచి) యయ్యవసరంబున బ్రహ్మవాదు లగుబ్రాహ్మణోత్తములత
నికి విధ్యు కప్రకారంబున రాజ్యాభిషేకంబు గావించిరి తదనంతరంబ. 439
- క. సరసంభో ధిగమృగ, ధరణీసురవ ర్హర్వత ప్రముఖములై
పరఁగినభూత శ్రేణులుఁ నరవసువకుఁ దగ నుపాయశనము లిచ్చె నొగిన్. 440
తే. సమధిఃఖ్యాతి నాపృథుశ్చక్రవర్తి

దేవి యగుచున్నో గూడ కిదివ్యవస్థ
గంధిమాల్వవిభూషణకలితుఁ డగుచు
బావకుఁడబోలె నస్పృహభాసి యయ్యె.

441

సీ. రాజరాజాస్పదాశ్రయకు హేమమయం బైనవీరవక్తరాసనంబు
జలపతి జలకణసావకం బగవుల్ల, చంద్రసన్నిధిసితాచ్ఛత్రోకమాను
జనమానుఁ డతుల్యోభాస మగ వాలవ్యజననమందె తసిలెఁచావరిమలు
ధర్మంబ నిమిల్పాన్విత నివయ మగు, విహసీయననసప్తమోకయును

తే. జంభవైరి యీటంబు కి శమనుఁ డఖిల, జన నియావకదండంబు కలజభవుఁడు
నిగమమయకవచంబు వాగ్దేలామ, స్వచ్ఛ మగు నవ్యహరమృతమతః శ్చే.

సీ. రామోదరుండు సుదీర్ఘనద క్రంబు, నవ్యాహతైశ్వర్య కిషజ్జపాణి
చంద్రార్ధధరుఁ డర్ధచంద్ర శ్రేణాశిత, కమనీయకోశసంకలితశిక్ష
మంబిక శతచంద్రమనుషలకమంబు జగద్గుఁ, డమృతమయశ్వేతహయచయంబు
ద్వప్స రూపా శ్రయోదా తరథంబును, భానుండు ఘృణిమయశబాణములను

తే. ¹శిఖయు నజగోవిషాణచంద్రితమహాజ, గవ మనం దగుచాపంబు కి నవనిదేవి
యోగమయ మైనపాదుకాయుగముగగన, చరులు గీతంబు లిచ్చిరిసంతసమన.

వ. వెండియం బ్రోడివనంబు నాకాశంబు పుష్పంబులు గురియింప మహర్షులు
సత్యంబు లైసయాశీర్వచనంబులు నలుప సమద్రుండు శంఖంబును నదంబులు
పర్వతంబులు నడులును రథమార్గంబు నొసంగె డదనంతరంబు నూతమాగధ
వందిజనంబులు దన్న నుతియించినం బ్రతాపశాలి యగునవ్వైన్యండు మంద
స్మితసుందరవదనారవిందుం డై చతురవచనుం డగుచు మేఘగంభీరభాషణం
బుల వాగల కిట్లనియె.

444

సీ. వంధిమాగధసూత్రవరులార నాయందు, గమనీయగుణములు కి గలిగె నేని
నర్హంబు నుకేసేయ కి నవి లేవు నాయందు, నది గాన మీనుతి కి వ్యర్థమయ్యె
నిటమీఁద గుణమల కి నేపాది యండిన, నపుడు నతించెద కి మఁటి లేని
చతురభాషణు లైనసభ్యులు నా తను, శ్లోకునిగుణమా లిస్తోకభూప్ర

తే. సిద్ధములు గాన సన్నతికేసేయుఁ ²డజని, సతనిబహువిధభావంబులై భిన్నతింప
నలవిగాకయె యందుదుర్గదియుఁగాక, చతురమతులార మాగధరజనములార.

వ. మఱియు మహాత్ముఁ గుణంబులు దనయందు సంభావితంబులు సేయసామర్థ్యం
బులు గలిగిన నందు మహాత్ములగుణంబులు ప్రసిద్ధంబులు గావునం దత్సమంబు
గా నెట్లు నతింపవచ్చు నెవ్వండే నొకండు శాస్త్రాభ్యాసంబునం దనకు విద్యా
తపోయోగగుణంబులు గలుగు నని పలికిన వానిం జూచి సభ్యులు పరిహసించు
రది కుమతి యగువాఁ డెఱుంగం డదియునం గాక.

446

- క. అతిపరిశుద్ధులు లజ్జా, నివృత్తులు న్నగునట్టిసభ్యోచితము లాత్మ
స్మృతిపరినిండల దోషము లతిహేయము లని తలంతు శ రాత్మల నెపుడున్. 447
- క. వంశిజనంబులు లోకము, లందును బరిశిష్టకర్మ శ లగుభూషతులన్
నందించుటనశ్యం జై, నం దు నుతింప శిశుజనంబులకగిదిన్. 448
- క. అని సూతనందీమాగధ, జను లానరనామకునివశచనములు వినియున్
మనిచోడితు లై క్రమ్మలు, ననురాగము లుప్పతిల్ల శ నమ్మనుజేందున్. 449
- వ. అమృతోపమానంబు లయినమధురవాక్యంబుల నిట్లనిరి. 450
- క. కేనాంగసంభవండవు, శ్రీనాథకళాంశజుడవు శ చిరతరగుణు
మానార్గుండ వత్కిత, మైసభవన్మహిమఁ బొగడ శ నలవియె మాకున్. 451
- క. అని వెండియు నిట్లని రై, నను నొకమార్గంబు గలదు శ నందింప భవ
న్మనచరితామృతపానంబున జేసియు మునులవచనశ్రమలఁజేసి తగన్. 452
- వ. శ్లాఘ్యంబు లైనభవదీయచరిత్రంబుల స్తోత్రంబులు సేసెద మని యిట్లనిరి. 453
- సీ. ఈవైన్యఁ డఖిలలోకావలి ధర్మాను, వర్తనముల నెప్పు శ వఱలఁ జేసి
ఘనధర్మమార్గవ శ ర్తనులతోఁ దుల్యుఁ డై. ధర్మసేతువుఁ బ్రీతిఁ శ దగిలిప్రాచు
ధరను శాత్రువులను శ దండించు నప్పది, కావలకావయవసంకల్పితుఁ డగుచు
నయ్యయికాలంబులందు భావణదాన, ములఁ బ్రజారంజనశ్రమలఁ దనర్పు
- తే. 1 సవనసద్వృష్టికరణాదిసక్తుఁ డగుట
నుభయలోకంబులకుఁ బ్రీతి శ నొడవఁ జేయు
న్యాయమార్గంబునను భూజనాళిధనముఁ
బుచ్చుకొని యిచ్చు సూర్యుడుబోలె నితఁడు, 454
- వ. మఱియును. 455
- సీ. సర్వభూతమూ కు శ సముఁడు ను బర్యతి, క్రమము న లోకాపరరాధములను
నతిశాంతసంయుక్తుఁడై సహించుచునార్తు, లగువారియెడఁగృహీతయత్తు డగుచు
నరరూపు దాల్చినశహరిమూర్తి గావున, నిద్రుండు వర్షించి శ యెల్లప్రజల
రక్షించుగతిఁ దానురక్షించు సమృతాంశు, సన్నిభవదనాబ్జసస్మితాను
- తే. రాగమిళితావలోకనశరాజుఁజేసి, నకలజనులకు సంప్రీతిసంభవింపఁ
జేయు సంతతమును గూఢచిత్తుఁ డగుచు, శత్రువరాలకగమ్యుఁడై శసంచించు.
- వ. అని వెండియుఁ బ్రవేశనిర్గమశూన్యమార్గనిరూఢ కావ్యండును నపరిమితమహత్వా
దిగుణులై కథామండను సమద్రునిభంగి గంభీరచిత్తుండును సుగుప్తాత్మం
డును వహుండునుంబోలె సంవృతాత్మండును శాత్రవాసహ్యాప్రతాపయక్తుం
డును దురాసదుండును సమీపవర్తి యయ్యును దూరస్థునిభంగి వర్తించుచు
వేనారణిజనితహుతాశనుండుగావున హుతాశనుచండంబున నన్యచుస్పర్శనుం

డును నై చాదలవలన సకలప్రాణిబాహ్యభ్యంతరకర్మంబులం దెలియుచు (దేహ
ధారులకు నాత్మభూతుం డై సూత్రాత్మకుం డైన) వాయువుభంగి వర్తించుచు
నాత్మస్తుతిఃరనిందా వలన నుదాసీనుం డగుచు (ధర్మపథంబున వర్తించుచు)
నాత్మీయసుహృద్బాధువులవః నం దప్పు గలిగినను దండించుచు నాత్మశత్రువుల
నైన నదండ్యుల దండింపక ధర్మమార్గగతుం డగుచుఁ దనయాజ్ఞాచక్రంబప్రతి
హతంబగుచు మానసాచలపర్యంతంబు వర్తింప నూర్చుండు నిజకిరణంబులచేత
నంతపర్యంతంబు భూమింబ్ర కాశింపం జేయు నంతపర్యంతంబు నిజగుణంబులచేత
లోకంబుల రంజిల్లంజేయు నదియునుంగాక ప్రకృతిరంజకంబులైనగుణంబులచేత
దృఢవ్రతుండును సత్యసంధుండును బ్రహ్మణ్యుండును సర్వభూతశరణ్యుండును
వృద్ధసేవకుండును మానప్రదుండును దీనవత్సలుండును బరవనితామాతృభావ
నుండును దనపత్ని సర్థశరీరంబుగాఁ దలంచువాఁడును నగుచుం బ్రజలయెడఁ
దండివలెఁ బ్రీతి సేయుచు రక్షించుచుండు మఱియును. 457

సీ. తలపోయ బ్రహ్మవిద్యానిష్ఠజనముల, కనయంబు గింకరుం యై నవాఁడు
నఖిలశరీరగుఁ యై డాప్తసుహృద్జన, తానందకరుఁ డన య నలరువాఁడు
సంసారఘనకర్మసంగహీనులయందు, సంగసంప్రీతుఁ డై య జరగువాఁడు
దుర్మార్గమనుజసంగదోహదంబునకు నుగ్ర, దండధరుం డనఁ య దనరువాఁడుఁ

తే. బ్రకృతిపురుషకావేశుఁ డై య పరఁగువాఁడు
భగవదవతారయుక్తుఁ డై య నెగడువాఁడు
నగుచు వర్తించు సమ్మోద య మతిశయిల్లఁ
జారుతరమూర్తి యీ రాజరచక్రవర్తి. 458

వ. మఱియుం (దృఢీభుండుం) గూఢస్థుండుఁ బరమాత్మయు బ్రహ్మకళారూపుండు
నగువాఁడును నై యుదయించెం గావున నితనియందు నవిద్యారచితం బైన
భేదంబు నిరర్థం బగు నని పెద్ద లగువారలు చూతు రని మఱియు నిట్లనియె.

సీ. ఉదయాద్రి పర్యంత య ముర్వీతలం బేక, వీరుఁ డై రక్షించి వెలయునీతఁ
డొకనాఁడు విజయయాత్రోత్సవం బేపార, సన్నద్ధుఁ డై మణిస్వందనంబు
నెక్కి చాపముఁ బూని య దిక్కుల సూర్యుని, పగిదిని శత్రుభూతపాలతమము
విరియింతు నని చాల య వెలుగొందుచును ధరా, చక్రప్రదక్షిణశాలి యగుచు.

తే. దిరుగునెడ సర్వదిక్పాలవరసమేత, పార్శ్వోత్తమనికర ముపాయనంబు
లిచ్చి తనుఁజక్రపాణిని నెరయునాది, ధరణివిఘ్నం డని నుతియించిఁ తలఁతు రెదల.

క. ఈ నృపతి ధరాచక్రము, ధేనువు గాఁ జేసి పిరుకు య ధృతి నఖిలపదా
ర్థానికము విబుధులు సన్మానింపఁగఁ బ్రజకు జీవనప్రదుఁ డగుచున్. 461

చ. అమరవరేణ్యుఁ బోలి యనయంబును నీతఁడు గోత్రభేదన

త్వమునఁ జెలంగుచు న్నజగత్ప్రదరాసనశింజినీనినా

దమున విరోధిభూషతులు శ దల్లప మంద నసహ్యసింహవి

క్రమమున సంచరించు నని శ కౌతుక మొప్పఁగఁ బల్కి- వెండియున్. 462

వ. ఇ ట్లనిరి.

463

చ. సకలదిగంతరాశములఁ శ జారుయశోనిధి యశ్వమేధముల్

ప్రకటము గా¹శతంబు దగఁ శ బావన మైనసరస్వతీతటి

సికటధరిత్రఁ జేయుతటి శ నేర్పున నంతిమ కూగమందుఁ గొం

జక మఖనాధనాశ్వమును శ జంభవిరోధి హరించు నుద్ధతిన్.

464

సీ. ఒకనాఁడు నిజమంద్రోహంతవసముకుఁ, జసి యందు సద్గుణశాలి యైన

ఘనునిసనత్కుమారునిఁగాంచియమ్మరి, వరు బ్రహ్మతనయుఁగా శ నెఱిగి భక్తిః

బూజించి ²విజ్ఞానమును బొందు నచ్చటి, బ్రహ్మవేత్తలు మునిశ్రవణవలన

మా నితలబద్ధజ్ఞులు లై వర్తింతు, రిమ్మహారాజు మహితలంబు

తే. నందు విశ్రుతవికముఁ డైనయట్టి, తనకథావళి భూప్రజాతతి నుతింప

నక్కడక్కడవినుచుశ్రోత్యముననఖిల, దక్కులనుగెల్చివర్తించుఁ ధీరయశుఁడు.

వ. ఇట్లు విపాటితవిరోధిశిల్పండు సురాసురజేగీ మమాననిజవైభవుండు నై ధరా

చక్రంబున కీతఁడు రా జయ్యెడి నసి యివ్వీధంబున స్తోత్రంబు సేసినవందిమా

గధసూతదనంబులం బృథుచి క్రవర్తి పూజించి మఱియు బ్రాహ్మణభృత్యా

మాత్యపురోహితపౌరిజానపదతైలిక తాంబూలికనియోద్య ప్రముఖ శేషజనంబు

లం దత్తదుచిత క్రియలం బూజించె నని మైత్రేయుండు సెప్పిన విని విదురుం డి

ట్లనియె.

466

అథ పృథుచక్రవర్తి గోరూపిణి యగుభూమివలన నోషధులఁ బిడుకుట. అథ

సీ. ఏమినిమి త మై శ భూమి ³గోరూపిణి, యయ్యె దానికి వత్స శ మయ్యె నెద్ది

గొనకొని దోహదమునకు నర్హం బైన, పాత్ర మెయ్యది దలఁపంగ దోగ్ధ

యైనయాపృథు వేషదార్థముల్ పిదికను, బంకింప నవని స్వభావమునను

విషమ మై యుండియు శ వెలయంగ నేరీతి, సమగతిఁ ⁴జేపెను శ జంభవైరి

తే. కృతుహాయంబునుగొనిపోవఁగార్యమెద్ది, ధీరసిద్ధియాతఁడుసనత్కుమారువలనఁ

గలితవిజ్ఞానుఁ డగుచు నేగతినిబొంద, ననఘచార త్ర మైత్రేయయదియుఁగాక.

వ. మఱియుఁ (బరబ్రహ్మంబును) భగవంతుండును బుణ్య శ్రవణకీర్తనుండును సర్వ

నియామకుండును నగుకృష్ణునియనతారాంతరాశ్రయం బగుదివ్యకథలను భగ

వంతుం డైనపుండరీకాక్షుండు పృథ్వీతారంబు ధరియించి గోరూపిణి యగు

1. 'నొనర్చుటకు భారతీసన్నిధినుండి వెండియున్న కుటిలభక్తదత్సవన † మాదర మొప్పఁగఁ జేయుచుండఁ గొంజక' వ్రా. ప్ర. 2. తత్ఫలములఁబొందు. 3. 'గోరూపయ వలెడుదానికి వత్స మెద్ది' వ్రా. ప్ర. 4. జేపెను.

పృథివిం బిదిశది మొక లగుకథలన్నియు నీకు నధోక్షజనకు దాసుండ నయిన నాకు నెఱిగింపు మనిన వాసుదేవకథానం ప్రీతవేతస్కుం డగునిదుగుం బ్రశం శించి మైత్రేయం డిట్లనియె నట్లు బాహ్మణజనంబులచేత రాజ్యంబునం దభిషిక్తుం డగుచు సకలకజాపాననియుక్తుం డై పృథువు రాజ్యంబుసేయుచుండు నంత (నీరస యగుధరిత్రీయం దొరహితు లగుచుం) బ్రజలు కుశీడాక్షీణ దేహులై వైన్యనిం జూచి యిట్లనిరి.

468

క. అరయఁగ నేము బుభుక్షో, పరిపీడ బడితి మయ్య శ వైకొని తరుకో
టరజనితనహ్నిచేతను, దరికొనువృక్షచులుబోలె శ ధరణీనాథా.

469

క. శరణశరణ్యుడ వగునిను, శరణమా వేడెదము మాకు శ సత్కృప నన్నం
బరసి కృప సేసి పోవుము, నరనాయక యనుచుఁ బ్రజలునతులై పలుకన్.

క. విని దానికి నదుపాయము, జననాయకఁ డాత్మఁ డలచి శ సక్రోధుం డై
ధనువున బాణముఁ దొడిగెను, ఘోరార్ద్రుం డైన త్రిపురఘ్నమృదువగిదిన్.

471

వ. ఇట్లు దొడిగిన.

472

క. మహిపతి నప్పుడు గనుఁగొని, మహి గోరూపమునఁ గంప్యమానయు నగుచుకొ
గుహకుం డగులుబ్ధకుఁ గని, గహనంబునఁ బాటుహరిణిక్రైవశిఁ బాటెన్.

473

వ. ఇట్లు దరణి వాటిన నతండు కుపితారుణేక్షణుండై వెంటం దగిలి నలుదిక్కులను
విదిక్కులను భూభాగనభోభాగంబుల నెక్కడఁ జనియె నక్కడికి వెనుతగిలి
యద్యతాయుధుం డై చనుచుండ నవ్వైన్యనిం ¹గని మృత్యుగస్తు లగు
ప్రజలచండంబున ననన్యశరణ్య యై యతిధయంబునం బరితప్యమానహృదయ
యగుచు వైన్యా ధర్మవత్సలుండవును నాపన్నరక్షకుండవును మహాత్మాండవును
సకలప్రాణిపరిపాలనావస్థితుండవును నయిన నీ వీదీనయం బాపరహితయం గామి
నియు నగునన్న వధియింపం బూని వేల వెనుతగులు చున్నవాడవు (ధర్మ
తత్త్వం బెఱుంగువారు) సతీజనులు గృతాపరాధులైనం దీనవత్సలతంజేసి
వధింప రని పలికి మఱియు నాధరణీదేవి పృథుచక్రవర్తి కిట్లనియె.

474

క. జననాథచంద్ర యీభూ, జనకోటికి యానపాత్రసదృశస్థితితో
ఘనదృఢశరీర నగుచునా, ననయము నాధారభూత శ నగుచుఁ జరింతున్.

475

తే. ఇట్టినన్నుఁ గృపావతి శ యెడలి యిటు వి, పాటనముసేసిశ్రుంచెదు శ ప్రజలునీట
మునుఁగకుండంగ నేరీతి శ ననఘచరిత, చరసి రక్షింతు నన నతండ్రివనికనియె.

వ. ధరిత్రీ మదీయాజ్ఞోల్లంఘనంబు సేయు చున్నదాన వదియునుంగాక నీవు యజ్ఞం
బులందు హవిర్భాగంబుల ననుభవించుచు ధాన్యాదికంబులవిస్తరింపం జేయక
గోరూపంబు ధరించి యనయంబుఁ దృణభక్షణంబు సేయుచుఁ బాలం బిదు

1. మహిపతయము కంపమానస. 2. 'మృత్యుసమునిఁగా భావించి విత్రాసంబు నొందు
చుండ నాసమయంబునఁ గంపమానహృదయ యై వసుంధర యిట్లనియె వైన్యా.'

- కక నీయంద యడంచికొంటివి నీయం దన్నయోషధీబీజంబులు బ్రహ్మచేతం
బూర్వంబునందె కల్పింపఁజేసినయవి వానిని నీ శహంబునంద యడంచికొని
యిప్పు డీయక మూఢహృదయపు మందహాసనియు నై యపరాధంబు సేసినదు
రాత్మురాల వగునిను బాణంబులచే జర్జరీభూతశరీరం జేసి వధియించి నీమేని
మాంసంబునం జేసి తుద్యాధితులు దీనులు నగునీ ప్రజలయార్తి నివారించెద నీవు
కామిని నంటివి శ్రీపురుషనవుంసకులలో నెవ్వరేని భూతదయ లేక స్వమాత్ర
పోషకు లగుచు నిరనుక్రోశంబుగ భూతద్రోహులై వర్తింతురు వారిని రాజు
లు వధించినన్ వధంబు గాదు గాన దానఁ బాపంబు వారయదు నీవు కామిని
వైనను దుర్మదవు స్తబ్ధవు నగుచు మాయాగోరూపంబునం బాటి పోవు చున్న
నిన్నఁ దిలలంతలఖండంబులు సేసి నాయోగమహిమం బ్రాణికోటి నుద్ధరించెద
నని పలికి రోషభీషణాకారంబు ధరియించి దండధరునివక్షవున వర్తించుష్పథునిం
జూచి వడంకుచు మేదిని ప్రాంజలి యై యిట్లని నతియింపం దొడంగె. 478
- క. ఓ నాథ పరమపురుషుండ, వై నిజమాయాగుణంబు శ్రీ లందినకతనన్
నానావిధదేహములం, బూనుదు సగుణుండ నగుచు శ్రీ గుణనాథచరితా. 478
- వ. అట్టిసీవు. 479
- క. నను సకలజీవతలికిని, మును నీ వాధారభూతశ్రుంగ నిర్మింపన్
విను నాయందుఁ జతుర్విధ, ఘనభూతవిసర్గ మర్థిఁ శ్రీ గైకొన వలసెన్. 480
- వ. అట్లయి యుండ. 481
- క. నను నుద్యతాయధుండ వై, మనుజేంద్ర వధింపఁ బూని శ్రీ మసలెకు నీకం
తెను నన్యుని నెవ్వని నే, ఘనముగ శరణంబు సొత్తుఁ శ్రీ గరుణాభరణా. 482
- వ. అదియునుం గాక. 483
- నీ. అనఘ స్వకీయంబు శ్రీ నై యతర్కితము నై, మహిమ నొప్పినభవన్మాయచేత
సకలచరాచరసర్గంబు నిర్మించి, ధర్మార్థపరుండ వై శ్రీ తనకు దీశ
నీవిక్రమము నవ్రసీరజలోచన, సకలలోకులకు మర్జయము దలఁపఁ
దగు నట్టిసీవు స్వతంత్రుండ వగుటను, బ్రహ్మ, బుట్టించి యాశ్రయబ్రహ్మచేత
తే. సకలజగములఁ జేయింతు శ్రీ సమతఁ బేర్చి
యేక మయ్య మహాత్మ యశనేకవిధము
లగుచు వెలుఁగొందు చుందు వీరయఖిలమందుఁ
జారుతరమూర్తి యో పృథుఁ చక్రవర్తి. 484
- వ. మఱియు మహాభూతేంద్రియకారకచేతనాహంకారంబు లనుశక్తులంజేసి యీ
జగంబుల కుత్పత్తిస్థితివిలయంబులఁ గావించుచు సముత్కటవిరుద్ధశక్తులు గల
పురుషునకు సమస్కరించెద నట్టిపరమపురుషుండ వయినసీవు నిజనిర్మితంబును
భూతేంద్రియాంతఃకరణాత్మకంబును నైనయావిశ్వంబు సంస్థాపింపం బూని. 485

- సీ. ఆదివగాహంబు శ వై యా రసాతల గత నైననన్న ¹నక్కటాతోడ
నదరించితి నట్టియుఁ కా గభాగంబు, నది దర్శి నన్నచే శ ననె నావ
యం దున్ననిఖలప్రజావళి రక్షింపఁ, గోరి యీ పృథరూప ధాన్ వైతి
వట్టిపూభరణుండ శ వై ననీ విభుకు పయోనిమిత్తంబుగా శ నుగ్రచరుడ
తే. వగుచు నన్న వధించెదననచు బుద్ధి, దలచుచున్నాడ విడివిచిత్రతంబుగాదె
విశ్వసంపాద్య నిరవద్య శ వేదవేద్య, భిక్షుగణసాంద్ర వైశ్యభూపాలచంద్ర.
వ. కాపున నీశ్వరగుణచర్మరూపం బైనమాయావిమోహితాంతఃకరణుల మైసమా
వంటివారలచే హరిభక్తులచేష్టిలం బెఱుంగఁబడ దన్న హరిచేష్టితం బె
ఱెఱుంగఁబడు నట్టిజేంద్రియయశస్కురు లయినవారలకు నమస్కరింతు నను
చు నవ్విశంబునం గోష్ఠనస్కురితాధరుం డైనపృథుని నభినుతించి ధైర్యం బవ
లంబించి వెండియు నిట్లనియె. 487
- క. విమలాత్మ నాకు సభయము, సమకూరెడునట్లు గాఁగ శ సన్మతి నీక్రో
ధము నుపశమించి కరుణిం,పుము నావిన్నపము వినుము శ పురుషనిధానా. 488
- క. ధర విరులు గంద కుండఁగ, సరసగతిం బూవుదేనె శ జవి గొనునిందిం
దిరవిభుకై వడి బుధుఁ డగు, పురుషుఁడు సారాంశమాత్మఁబూని గ్రహించున్.
- సీ. వినవయ్య తత్త్వదర్శను లైనయట్టిస, న్మనులచే నైహికాముష్మికంబు
లైనఫలప్రాప్తి శ కర్మ కృష్యాద్యగ్ని, హోత్రాద్యపాయంబు శ లర్విమిఁద
దృష్టంబులును నాచిరితములు నగుచుదా, నెనయఁదగునుపాయ శ మెవ్వడాచ
రించుచు వాఁడు ప్రాప్తించుఁ దత్ఫలమును, విద్వాంసుఁ డైనను శ వెలయ దీరి
- తే. నాదరింపక తనయంత శ నాచరించె, నేని నాయాసమే యగుఁ శ గాని తత్ఫ
లమునఁ బొందఁడు బహుళకాళమునకైన, వినుతగుణశీల మాటలు శ వేయునేల.
491
- వ. అని మతియు మహి యిట్లనియె.
- చ. జలరుహగర్భచేత ముచు శ చాల సృజింపఁగఁ బడ్డయోషధుల్
కలుషమతిన్ ధృతవ్రతులు శ గానియనజ్జఃభుజ్యమాన మై
²వెలయుటఁ జూచి యేనృపతి, వీరులు మాన్పమిఁ జోరిబాధల్
బలుమఱుఁ బొందుచు న్నపరిపాలిత నై కృపిశించి వెండియున్. 492
- క. అనుపమమఖికర్మకియ, లనయమా లే కుంట నే ననాదృత నగుచున్
జననాయక యీలోకము, ఘనచోరభూత మగుటఁ శ గనుకొని యంతన్. 493
- క. సవనాదిసిద్ధి కొఱ కై, తవిలి తదీయావధీవిశ్రతులను ధరణీ
ధవ యే నెఱుఁడు గ్రసించితి, నవియును నాయందు జీర్ణ శ మయ్యెఁ గడంకన్.
- క. విను వాని నొకయుపాయం, బునఁ గ్రమ్మఱ బడయ వచ్చు శ భూవరచంద్రా
విను మది యెఱిగించెద నీ, కుచు వత్సలురాల నగుట శ గురుతరచరితా. 495

- క. అనయము నా కొకవత్సము, ననురూపసుదోహమున్మృత ననురూపకదో
గ్ధను 1 ల్పింపుమ యల్లు, నను నీభూతముల కః 2 ననాయక దానన్. 496
- క. పరఃగ నభీప్సితములు బల, 3 రిమూల నగుఃన్నదుగ్ధ 4 లితము నగుభా
సుకామంబులఁ బిదికెద, నరనాయక చంద్ర వినుము 5 నావచనంబుల్ 497
- చ. మనుజవరేణ్య యేను విషమస్థలి నై యిపు డున్నదానఁ గా
వున జలదాగమోదితః 6 యోనివహంబు తదాగమంబు వో
యినను 7 దదంబునల్ పుడమి 8 నికక యంతట నిల్చునట్లు గా
మనునిభ నన్న నిష్ఠుడు స్రమస్థలి నై వెను పొందఁ జేయవే. 498
- క. అని యవిధమున నాభూ, 9 నితామణి వలుకుమధుర 10 వచనంబులు దా
విని యనురాగము 11 నమన, మునఁ గడల కొనంగ రాజ్యమఖ్యం డంతన్. 499
- చ. మనువును 12 దూడఁ జేసి గరిమన్ నిజపాణితలంబు లీల దో
హనము గఁ జేసి యందు నక తాపధూం బిదికెం గ్రమంబునం
దనరఁగఁ దద్విధంబునను 13 దత్సృఖవత్సల యై 14 భూమియం
దనయము వారువారును బ్రీయం బగుకోర్కులు వొంది రున్నతిన్. 500
- సీ. బలసి ఋషుల్ బృహస్పతిని వత్సంబు గా, నర్థించి తమయంద్రియంబులందు
నంచితచ్ఛందోమయక్షీరమును దేవ, తలు సురరాజవత్సకము గాఁగఁ
గనకపాత్రమునందుఁ దనరునోజోబల, 15 వీర్యామృతంబు నై 16 వెలయుపయసు
దైత్యదానవులు దైత్యశ్రేష్ఠుఁ డగుగుణ, శాలి బ్రహ్మోదు వత్సంబుఁ జేసి
- తే. ఘనసురానవరూపదుగ్ధంబు పరుస, నప్పరోజనగంధర్వ 17 లలరి యపుడు
18 నర విశ్వావసువు వత్సముసుగఁ జేసి, పద్మమయనిర్మితంబై నరపాత్రమందు
- వ. మాధుర్యసౌందర్యసహిత గాంధర్వక్షీరంబును చిత్తదేవతలు సూర్యవత్సకంబుగా
నామపాత్రంబునందు గవ్యం బనుదుగ్ధంబును సిద్ధు 19 గపిలవత్సకంబుగా నాకా
శపాత్రమందు సకలనారూపాణిమాదిసిద్ధి యనుక్షీరంబును విద్యాధరాదులు
తద్వత్సకంబును దత్పాత్రకంబునుం గా 20 భేరత్యాదివ్యాపారరూపక్షీరంబును
గింపురూపాదులు మయవత్సకంబుగా నాత్మపాత్రంబున సంకల్పమాత్ర ప్రభవంబు
సంతర్ధానాదృతాత్మ 21 సంబంధియు నగుమాయ యనుక్షీరంబును యక్షరక్ష
భూతపిశాచంబులు భూతేశవత్సకంబుగాఁ గపాలపాత్రంబుగా రుధిరాసవం బను
దుగ్ధంబును నహిదండశూకసర్పనాగంబులు దక్షవత్సంబు బిలపాత్రంబునుం
గావిషరూపక్షీరంబును బశువులు గోష్ఠవత్సకంబుగా నరణ్యపాత్రంబునందుఁ
దృణం బనుక్షీరంబును గ్రవ్యాదమృగంబులు మృగేంద్రవత్సకంబును నాత్మక 22 శే
బరపాత్రకంబునుంగాఁ గ్రీవ్యం బనుదుగ్ధంబును పిహంగంబులు సుపర్ణవత్సకంబు

1. వత్సఁ. 2. వీరస్వరూప మై. 3. వలను మెఱయ విశ్వావసు 4 వత్సఁ జేసి. 4. సంబంధిని
యగుబుద్ధి యనుక్షీరంబు,

గా నిజకాయపాతంబులందుఁగీత కథలాదికం బనుదుగంబును వనస్పతములు వట
వత్సకంబుగా భిన్నలోహరూపపయస్సును గిరులు హిమవద్వ్యాకంబుగా నిజసాను
పాత్రలయందు నానాభాతువు లనుచుగంబునుఁగానివ్యిధంబున సమ సచరాచర
వర్గంబు స్వముఖ్యవత్సకంబు స్వస్వపాత్రంబును గా భిన్నరూపంబు లై నక్షీరిం
బులఁ బిదికె నని చెప్పి మఱియును, 503

క. క్రమమున నిటు పృథ్వాదులు, దవతమకామితము లఁగఁగదగుభిన్నక్షీ
రము దోహదవత్సక భేదమునం దగఁ బిదికి రంతఃధరణీభవుఁడున్. 503

తే. సముచితానందమునఁబొందినర్చకామ, దుఘయనందగుభూమినిశ్చయహితఁగాఁగఁ
గోరి తెఱకొని నిజభనుఁకొటిచేత, భూరిగిరికూటములఁ జూర్ణకములుగఁ జేసి.

తే. ఇంద్రదోర్దండలీల భూమండలంబు, సమతలంబు గఁ జేసి శశ్వత్ప్రసిద్ధి
నొంది యవ్యభుఁ డీలోకమందు నెల్ల, ప్రజకుఁడంద్రియు జీవనప్రదుఁడునగుచు

తే. అక్కడక్కడఁ బూర్వంబునందు లేని, గ్రామపట్టణదుర్గఖర్వబుపుళింద
భేదశబరాలయప్రజావాటఘోషవివిధనిలయము లర్థి గావించె నంత. 506

క. వారును భయవిరహాతులై, బోరనఁ దత్తన్నివాసములయందు సుఖ
శ్రీరుచి నొప్పుచు నుండిరి, వారక యాచ్యుధునిఁ బొగడనశమె ధరితిన్.

సీ. అని చెప్పి మునినాథుఁడైనమేత్రేయుఁ డ, వ్యిమరుస కిట్లనుక వేడ్కతోడ
ననఘాత్మ రాజర్షియైనవైన్యుఁ డశ్వ, మేధశితంబు సకన్తేధతోడఁ
గావెంతు నని దీక్షుఁగైకొని ప్రతినిష్ఠఁ, దివి బ్రహ్మవర్త దేశమందు
నలరుమనుజే త్రమందు సరస్వతీ, నదిసొంతఁ దా మహోన్నతి నొనర్చు

తే. సవన కర్మక్రియకు నతిశయపిశేష

ఫలము గలిగెడి నని బుద్ధిఁదలఁచి యచట

వరుసఁ గావించునతిశయాశ్చర్యమహోత్స

వము సహింపక యుండె నయ్యుమరవిభుఁడు. 508

—... పృథుచక్రవర్తియశ్వసేధంబున నింగ్రుం డశ్వము నపహరించుట. —

సీ. అట్టియధ్వరకర్మమందు సాక్షాద్భగవంతుఁడు, హరి రమేశ్వరుఁడు లోక
గురుఁడును సర్వాత్మకుండును పిఠుఁడును, సీరజభవధివ్యాన్వితుఁడు లోక
పాలకనిఖిల సుకపర్వానుగుండును, యజ్ఞాంగుఁ డఖిలాన్వితరాచివిభుఁడు
గంధర్వముని సిద్ధగణ సాధ్య విద్యాధి, రాప్సరో దైత్య గుహ్యశి దాన

తే. వాదిజేగీయమానుఁ డత్యలఘుయశుఁడు, ప్రకటనందసునందాదిపార్షదుండు
కపిలనారిదసన కాదిక ప్రముఖ్యమహితయోగింద్ర సంస్తూయమానుఁ డజుఁడు.

వ. మఱియుం బరమభాగవత సేవితుండును నారాయణాంశ ప్రభవుండును నైవపుథు
చక్రవర్తికి భూమి హవిరాచిదోగ్ధియయ్యును సర్వకామమఘయై సమస్తపవా
ర్థంబులం బిదుకుచుండె మఱియుఁ దరువులు ఘనతరాకారంబులుగలిగి మకరంద

స్త్రావు లగుచు నిక్కుద్రాక్షాదిరసంబులును డధిక్షీ రాజ్యతక్రపానకాది కంబులును
వర్షింప నవియెల్ల నదులు వహించె సముద్రంబులు హీరాదిరత్నవిశేషంబుల నీ
నుచుండె బర్హతంబులు భక్త్యభోజ్యతేహ్యోహ్యంబు లనుచతుర్విధాన్నంబులు
గురియు చుండె లోకపాలసమేతు లైనసకలజనంబులు నుపాయనంబులు దెచ్చి
యిచ్చుచుండి టిట్టి పరిపూర్ణ విభవాభిరాముం డై యథోక్షజ సేవాపరాయణుం
దగుపురుషక్రవర్తి మేకోనశతాశ్వమేధంబులు సస్మేధంబున గావించి నూజవ
యాగంబునందు యజ్ఞపతి యైశ్వంశరీకాక్షుని యజించు చుండం దదీయపర
మోత్సవంబు సహింపం జాలక.

510

క. అమరేంద్రుడు ఘోరోద్ధముం డై పాపంక వేషకలితతిరోభా

వమునం దస్మఖిషశువుం, గ్రనుమేది హరించి చనియెగగనంబునకున్.

511

వ. అట్లు ననునప్పుడు.

512

క. అనఘుం డగున త్రిమహామునిచోదితుం డగుచు బృథునిశపుత్తుండు బాణా

సనతూణీరథరుం డై, యనిమిషపతివెచుక జనియెనతిదర్పమునన్.

513

వ. అట్లు సని చని ముందట.

514

సీ. యజ్ఞసాధనపశుహారణుని వధియించు, ధర్మంబునందు నశధర్మ మనెడి

బుద్ధి బుట్టగఁ జేయ భూరిమామూవేష, ధారివైయగుగును, త్రాముగదిసి

నిలు నిలు మని మార్చివిలుగుణధ్వని సేసి, ఘోరబాధసాస్థికలిత మమున

మూర్తి గనుంగొనినమూర్తీధవించిన, ధర్మంబ కా బుద్ధిదలఁచియమర

తే. నాయకుఁ మీఁద సాయకశమేయఁజాల, కున్నఁగనుఁగొని యత్రివిద్యన్నతుండు

వైన్యజున కనె వాసపువలను సూపి, మనములోపల రోషంబు మల్లడింప.

515

క. విను మితఁడు యజ్ఞహంతయు, ననిమిషనిక సాధముండునగునింద్రుండు గా

వున నితని జయింపుము నీ, వని ముమ్మా అచ్చరింపనవ్వైన్యజుండున్.

516

మ. వినువీదిం ఆను దేవవల్లభునిపైఁవీరుండు గ్రోధాంతరం

గనిరూఢిన్ మృగరాట్కి శోరము మహాగంధద్విపేద్రంబుమీఁ

దను లంఘించువిధంబునం బడిన నాతం డశ్వచౌర్యైకసా

ధనరూపంబు దనశ్వమున్ విడిచి యంతర్ధాంముం బొందినన్.

517

క. వీరుండు పృథుభూపాలకు, మారుండు నిజ మజ్జపశువునమరలం గొని దు

ర్వారబలుం డగుచు జనకుని, భూరిపవనరాజపుణ్యభూమికి వచ్చెన్.

518

వ. అయ్యునసరంబున నెచ్చట నున్న పరమర్షి పుంగవు లతనియద్భుతకర్మంబు గనుం

గొని యాశ్చర్యంబు నొంది యతనికి జితాశ్వుం డనునన్వరనామంబు వెట్టి

యున్నసమయంబున.

519

చ. మఱియును దేవతాపతి తనమఃపబలంబు జరింపఁ జేసి యె

వ్వయఁ దనుఁ గానకుండ ననిరవారణః గాంచనపాశబద్ధ మై

సురుచిరయూపదాకుష్ఠశోభిత మైనహయంబుఁ గొంచుఁ జె

చ్చెర వినవీది నేఁగఁగ ఋషి ప్రవకుం డగునత్రి సెప్పినన్.

520

క. విని పృథుభూవరతనయఁడు, ఘనబలవంతుఁ జని కపాలఖట్వాంగము ల
లిని ధరియించి రయంబువఁ, జనుచుండుఁ గాంచి నొంపఁ శ జాంక ముతన్.

ఉ. క్రమ్మట నత్రిచేఁ దెలుపఁ శ గాఁ బడి వైన్యతమాధవుడు రో
షమునఁ దోఁకఁద్రొక్కినఘోరదండమల్పంగవుఁ బోలి యుగ్రుఁ డై
య మృరిఁబోసినం గని సురరాధిపుఁ డెప్పటియట్లు బాతె న

శ్వమ్మును రూపమున్ విడిచి శ గాలఁ దిరోహితుఁ డై రయంబువన్.

522

వ. అట్లు ససినం బశువుం గొని మరలి యవ్వీరోత్తముండు పితృయజ్ఞ శాలకుండును
దెంచె నంత.

523

సీ. హరిహయుం డధ్వరహమహారణార్థమై, మించి కైకొని విసర్జించినట్టి
భూరియనుంగళభూతయూయాహప, ములను ¹ధరించిరి శ మూఢజనులు
పాషండచిహ్నముల్ శ పరఁగుట హరలు, జగతిపై నగ్నవేషములు గలుగు
జైచులు భూరికాశపాయనస్త్రాములు, ధరియించుబాహులుః శ దగ జహ్ని

తే. భస్మధారులు నయినకాశపాకులను, నరఁగ వెలసిరి లోకంబునలందుఁ జాలఁ
దలఁపఁగోమృతముం బుఁ శ దగునధర్మ, మందు నభిరతి వొడమివశముజ్జడనులు.

వ. తక్కియచిహ్నంబులు పారంపర్యంబుగా ధరియింపం దొడంగిరి తద్వృత్తాంతంబు
భగవంతుం డయినపృథుచక్రవర్తి యెఱింగి కుపితుం డై యుద్యతకాయుకుం
డగును నిందునిమీఁద బాణులు నేను నుద్యమించిన ఋత్విక్కులు శక్రవధో
ద్యుక్తుడు నసహ్యారంగుండు నయినపృథుచక్రవర్తిం గనుంగొని యిట్లనిరి.

క. జననాయక యజ్ఞములం, దనుపమవిధిచోదితంబు శ లనఁ దగుపశుబం
ధనహింస²ల కా కితరుల, ఘనపక్షితునకు వధింపఁ శ గా దండ్రు బుధుల్.

526

వ. కావున నీ విపు డింద్రవధోద్యోగం బుపసంహరింపుము భవదీయధర్మవిరోధి
యైనయట్టియిందుని.

527

క. జనపాల వీర్యవంతము, లనఁ దగుమం త్రములచేత శ నాహ్వానము సే
సిన నతఁ డిచటికి వచ్చుచు, జనుదెంచినయమరవిధుని శ సరథసత దగన్.

528

క. ధృతి సెవరఁ బట్టి శిఖ కా, హుతిఁ గా వేల్చెదము దాన శ నువ్వీవర నీ
వితతమహాహతవిర్యోన్నతుఁ డై చెడి పోవు నమరనాథుం డంతన్.

529

వ. అని పృథుని వారిచి ఋత్విగ్గనంబులు గుహితస్వాంతు లై హస్తంబుల స్తుక్కు
వంబులు ధరియించి వేల్పుసమయానునం జతుర్ముఖుండు సనుదెంచి ఋత్విజులం
గనుంగొని యిట్లనియె యజ్ఞంబులందు యజ్ఞిపంబుదేవత లెవ్వనియంశంబు
లెవ్వండు యజ్ఞనామకం బగుభగవదంశం బగు నట్టియిందుండు మీచేత వధా

ద్వంద్వం గాఢతం భగవదంతసంభవుం డగుట నీయ్యాజ్ఞకర్మవిధ్వంసనేచ్ఛం
డయు కావించుధర్మవ్యతికరంబులు సూచు చుండ వలయుం గని ప్రతీకారం
బులు గర్తవ్యంబులు గావు పృథుకీర్తి యగునీపృథునకు నేనోనశతం బగునధ్వర
ప్రయోగఫలంబు సిద్ధించుం గాక యని పృథుచక్రవర్తి కి ట్లనియె. 530

- సీ. మనుజేంద్రమోక్షధర్మము నెఱింగిననీకు, నవనముల్ సేయుట శ సాలు వినుము
నేవిధంబున నైన శ దేవేంద్రు మనమునఁ, గై కొని రోషంబు శ గదురకుండ
వర్తింప వలయును శ వాసవుండును నీవుఁ, బూని సుశ్లోకులు శ గాన మీకు
మంగళం బగుఁ గాక శ మానవనాథ సీ, చిత్తంబులోపఁ శ జితఁ దొఱిగి
తే. మించిమద్వాక్యముల నాదరించివినుము, దైవహతమగుయజ్ఞంబుఁదగిలిచేయు
కొఱకు భవదీయచిత్తంబు శ గుంది రోష, కలుషితంబైన నజ్ఞానకలిత మగును.
వ. భవదీయయజ్ఞహననార్థం బశ్వహరణుం డైనయింద్రుండు దేవతలలోన దురా
గ్రహుం డగుటంజేసి యతనిచేత నిర్మింపంబడి చిత్తాక్షరంకబు లైనయీపా
షండధర్మంబులచేత ధర్మవ్యతికరంబు గలుగుం గాన యీయజ్ఞంబు పాలింపు
మని మఱియు ని ట్లనియె. 532

- సీ. అది గాక వినుము వేదనాపచారంబునఁ, బూని విలుప్తంబు శ లైసయట్టి
యాలిఘనానాసమ, యానుధర్మంబులం, బరిపాలనము సేయఁ శ బరఁగి వేను
దేహంబువలనను శ దివిరి జనించి యు, న్నాడవు నారాయణాంశజుడవు
గావున నీసర్వకలితలోకంబునఁ, బుట్టినతెఱిగు నీరబుద్ధిఁ దలఁచి
తే. యెవరిచే నేమిటికి సృజింపంబడితి, వట్టిమా బ్రహ్మసంకల్ప శ మవనినాథ
తప్ప కుండంగఁ బాలింపు శ ధర్మగతిని, జూరుశుభమూర్తియోపృథుచక్రవర్తి.
వ. అని మఱియు ని ట్లనియె నుపధర్మమాతయుం బ్రచండపాషండమార్గంబు నైన
యీయింద్రకృతిం బగుమాయను జయింపు మని వనజసంభవుం డాసతిచ్చినం
బృథుచక్రవర్తియుఁ దదాజ్ఞాపితుం డై దేవేంద్రునితోడ బద్ధసఖ్యుం డయ్యెనంత
నవభృథానంతరంబున. 534

- చ. సురుచిరిలబ్ధక్షీణలసాంపునఁ బొంపిరి వోయి భూసురుల్
వరుసను బెక్కుదీవన లశవారణ నిచ్చిరి సర్వదేవతల్
భరితముదంతరంగములఁ శ బాయనివేడ్క వరంబు లిచ్చి రా
నరవరుఁ డైనవైన్యనకు శ నందితకీర్తికే బుణ్యమూర్తికిన్. 535

- వ. అంత నచ్చటిజనంబు లి ట్లనిరి. 536

- తే. అనఘ నీచేత నాదృతు శ లైరి సర్వజనులు మఱి దానమానోపశచారములను
బిత్తుఁ దేవర్షి మానవశ్రవితతి పూజ, నొంది యంచితమోదంబు శ నొందెనయ్య.

... నారాయణుండు పృథుచక్రవర్తి ననుగ్రహించుట. ...

- వ. అని పలుకుసమయంబున యష్టభోక్తము యష్టవిధుండును భగవంతుండునైన

సర్వేశ్వరుం డింద్రసమేతుం డై యచ్చటికిం జనుడెంచి యాపృథున కిట్లనియె.

క. జనవర భవదీయం బై, జననత మగునశ్వమేధశతమున కిపు డీ
యనిమిషపతి భంగము సేసినకతన తుమాపణంబు నే నెడిగంటె. 539

వ. కావున నితని తుమింపుము నశ్వగమ లగువారు శేషభిమానాలు గా కుండు
ఓంజేసి భూతంబులయెడ ద్రోహం బాచరింప రట్లగుటంజేసి నీనంకిమహాశ్మలు
దేవమాయామోహితు లై పరోపతాపంబులు సేసిరేని దీర్ఘతరం బైనవృద్ధజన
సేవ వ్యర్థంబు గాదె యదియునుం గాక యీశరీరం బాద్యాకామకర్మంబులచేత
నారబ్ధం బని తెలిసినభూతద్రోహి గానిపరనాజ్ఞాని యీదేహంబునందు ననుష
క్తుండు గాకుండుట సహజం బన దేహోత్పాదకంబు లైనగృహదారాదులయం
గు మమత్వంబు లేకుండుటం జెప్ప నేల యిట్టిదేహంబునం దున్నయాత్మ యేకం
బును శుద్ధస్వరూపంబును స్వయంజ్యోతియు నిర్గుణంబును గుణాశ్రయంబును
వ్యాప్యవ్యాపకంబును ననన్యతనంబును సాక్షిభూతంబును నిరాత్మకంబును నగు
దీని దేహంబుకంటె వేఱుగా నెవ్వండు డెలియు వాడు మృకం డగుటంజేసి
దేహధారి యై యుండియుఁ దద్గుణంబులం బొరయక వర్తించు మఱియు నెవ్వం
డేని స్వధర్మాచారపరుండను నిష్కాముండును శద్ధాయుక్తుండు నైన నెల్లప్పు
డు భజించు నట్టివానిమనంబు క్రమంబునఁ బ్రసన్నం బగునట్లప్రసన్న మన
స్కుండను ద్రిగుణాతీతుండును సమ్యగర్కణంబును నైనయతఁడు మదీయస
మనస్థానరూపశాంతి నొందు నదియ కైవల్యపదం బనంబడఁ గూటస్థం బైన
యీయాత్మ యుదాసీనభూతం బైనన దీనిదవ్యజ్ఞాన క్రియామనంబులకు నీశ్వ
రుం గా నెవ్వండు డెలియువాడు భవంబు నొంద కుండు నీసంసారంబు ద్రవ్యక్రి
యాకారకచేతనాత్మకం బగుటంజేసి ప్రభిన్నదేహోపాధికంబు గావునఁ బ్రాప్తం
బు లైనయాపత్సంపదలయందు మత్సరు లైనమహాత్ములు వికారంబు నొందరు
గావున నీవు సుఖదుఃఖంబులయందు సమచిత్తుండవును సమానోత్తమమధ్యమా
ధనుండవును జితేంద్రియాశయుండవును నైవినిష్పాదితాళిలానా త్యాదిసంయు
తుండ వై యఖిలలోకరక్షణంబు సేయు మని వెండియు నిట్లనియె. 540

నీ. పార్థివోత్తములకుఁ న బ్రజల రక్షించుట, పరమధర్మం బగు నేరవరేణ్య
ధరణీశులకుఁ బ్రజాపరిపాలనంబునఁ, బూని లోకులు సేయుప్రణామందు
మహాంశ మర్థిని న సంప్రాప్త మగు నట్లు, ప్రజల బోషనిరాజు న ప్రజలచేత
నవహృతసత్ప్రణ్యః న డై వారు గావించు, ఘనపాపఫలముఁ దా ననుభవించుఁ

తే. గాన నీవును విప్రవక్తరానుమతము, సాంప్రదాయికవిధము నై న జరగుకర్మ
మహిమఁ జేపట్టియర్థకామములఁజెందు, నను త నమ్మాఁటియఁడు నా నెక్కిక.

వ. ఇవిధంబున. 542

క. జనులకు ననురక్తుండ వై, జననాయక నీవు ధరణి న సమచిత్తుండ వై

- యః యముః బరిపాలించిన, సనకాదులఁ గాంతు రాత్మసదనమునందున్. 543
- వ. అని నెండియు నిట్లని యానతిచ్చె. 544
- సీ. భూనర యోగత్రప్రమఖంబులచేలె, గైకొని సులభుండఁ గానియేను
నవచిత్తులై నసృజనల చిత్తంబుల, వర్తించు చుండెడివాడ నగుటఁ
జేసి తాపకశమశీలవివత్స, 1 కీర్తనమల వశీకృతుడ నైతి
నేనకు నొకవరం ౨ బిచ్చెద జేడము, నావును విః వేదిగీవరండు
శే. లొకగురుఁడైనయప్పుండ్రీకనయనఁ, డానకీచ్చినవృదుఁలితావృత్తోప
మానవాక్యమలాక్ష్మీయమస్తకమునఁ, దాల్చినమోదితాత్మఁడై ధరణివిభుడ.
క. తనపాదములకు భక్తి, విసతుం డై యాత్మకర్మ విలతికి లజ్జం
దనరుచు నన్నసురేంద్రునిఁ, గనుంగొని సప్రేమ మొదవఁ ౩ గౌగిటఁజేర్చెన్.
వ. ఇట్లు గౌగిటం జేర్చి గతద్వేషుం డై యున్నయనంతరంబ. 547
- మ. భగవంతుండును విశ్వరూపకుండు నై ౩ భాసిల్లునన్నిష్ఠుఁ డా
జగతీనాథకృతార్చనానతులచే ౩ సంప్రీతచేతస్కుండఁ
నిగ్మహీతాంఘ్రిసరోరుహద్వయుండు నై ౩ నిల్చెం బ్రయాణాభిము
ఖ్యగృహ్మత్మకుఁ డయ్య నాపృథునిపైఁ ౩ గారుణ్య మే పారగన్. 548
- వ. ఇట్లు దనమీఁదియనుగ హంబునంజేసి విలంబితుం డగుటయు నయ్యాదిరాజ
న్యం డైనపృథుచక్రవర్తి యమ్మకుందసండర్శనానందబాష్పజలబిందుసంబోహ
కండళితనయనారవిందుం డై యవ్విభుమూర్తిం గనుంగొని కనుంగొన లేక గద్గ
దకంఠం డై పలుక లేకయండియు నెట్టకేలకఁ దనహృదయంబున నద్దేవుని నుప
గూహనంబు గావించి తన్మార్తి ధరియించి కన్నలల దొరఁగునానంద బాష్పం
బులు దుడిచికొని విలోకనంబు సేయఁచు నతృప్తదృగ్గోచరుండును గరుడస్కంధ
విస్యస్తహస్తుండును వసుధాతలస్థితపాదకమలుండును నై యొప్పునద్దివ్యపురుషున
కిట్లనియె. 549
- క. వరదా యీశ్వర నిను సత్పురుషుండు దేహభిమాన² భోగములకు నీ
వర మెట్లు గోరు సిహసుఖ,వరములు నారకులకైన ౩ వలలవె చెవుమా. 550
- చ. ఘన మగు దేవ యీవరమె ౩ కాదు మహాత్మక వాగ్వినిర్గతం
బనఁ దగుతాపకీనచరణాంబుజచారుమరండరూప మై
తనదినకీర్తియన్ విని ముగ్ధంబును బొందఁగ లేనిమోక్ష మై
నను మదిఁ గోర నొల్ల నఘనాశ రమేశ సరోజలోచనా. 551
- క. అది గాన పద్మలోచన, సదమలధవదీయఘనయశము వినుటకు నై
పదివేలచెవులు కృప సి, మృదియే నా కభిమతంబు ౩ నగును ముకుందా. 552
- చ. అనఘ మహాత్మ వాగ్గళిత ౩ మైనభవర్పదపంకజాతసం

జనితసుధాకణానిలనశ్రంబున విన్మృతత త్వనూర్ణవ

రిసు లగుదుష్టయోనానాకుఁ శ గ వక్షణఁ దత్త్వము జూరఁ జాలుఁ గా
పుచ నిది దక్క న్యరఁ శ మోల్ల ౨ యోః హ త్త్వోచనా.

553

సీ. విచిత్రమంగళయోవిభవ సశ్శేష్యర, మంగర గుణసంగ శహేచ్ఛజేసి
యే :దుశితతఁ : జై ననత్తి ర్ని, నర్నిమె పరిమంచె శ : పట్టికే ర్ని
చూరనత్పురుషసంగతమ గల్గుచ నుండ, ధృతి నెవ్వ డేని యాదృచ్ఛికమునఁ
జేసియు నొకమాటు శ చెవులార విన్నవాఁడనయంబును గుణజ్ఞుఁ శ డయ్యెనేని
తే. విరితి నేరీతిఁ బొందుచు శ ధరణిఁ బశువుఁ, దక్కఁ : క్కి-నతజ్ఞుండు శ దనుడభేది

గాన యత్పుకమతి నై నశయేను లక్ష్మీ, కరణి నిన్న భజింతునోపరమపురుష.

వ. ఇట్లు భవదీయసేవాతత్పురుల మైనయిందిరయు నేను నేకపదార్థాభిలాషంజేసి
స్పర్శమానల మగు చున్నమాదిద్రుకును బర్ణాయసేవంజేసి కలహంబు లే
కుండ ని మ్మట్లు గాక భవదీయచరణసరోరుహసేవాస క్తమనోవిస్తాఁడల మగు
టంజేసి యేన యేన మున్ను భజియింతు ననుతలంపులం గలహం బయిననుం
గానిమ్ము నేవా యని వెండియు ని ట్లనియె.

555

సీ. జగదీశ దేవ యుష్మత్పదకైంకర్య, పగతఁ దనర్చుసాగరతమాజ
కృత్యంబునందు నశ ల్బిషబద్ధి నే, బ్రీతిఁ గోరుట జగన్మాత యైన
యాఁమానతితోడ శ వైర మనశ్యంబుఁ, గల్గు నై-ను దయాశకార నీవు
దీననత్పులుడవు శ గాన స్వల్పంబును, నధికంబు సేయుదు శ వట్లు గాన

తే. భవ్యచరిత నిజశ్చర్యాపంబునందు, నభిరతుడ వైననీవు న శ న్నాదరించు
పగిది నిందిర నాదరింపవు మహాత్మా, భ క్తజనలోకమందార శ భవవిమార. 556

వ. ఇట్లుగుటంజేసి సత్పురుషులైనవారిలు నిర స్తమాయాగుణసమదయంబు గల
నిన్ను భజియింతురువారలు భవత్పాదానుస్మరణరూపం బయినప్రయోజనంబు
దక్క నితర ప్రయోజనంబుల నెఱుంగరు దేవా సేవకజనంబులను వరంబులు
వేడు మని జగద్విమోహనంబులైనవాక్యంబులు పలుకుదు వట్టిభవదీయవాక్య
తంత్రీనిబద్ధులు లోకీలు గా కుండిరేని ఫలకాములై కిర్కంబుల నెట్టులాచరిం
తు రీశ భవదీయమాయావిమోహితు లై జను లేమిశారణంబున నీకింటె నిత
రంబులఁ గోరు చుందు రి ట్లుగుటంజేసి తండ్రి దయంతన బాలహితం బాచరించు
నట్లు మాకు నీవ హితాచరిణం బాచరింప నర్హుండ వని పలికిన నాదిరాజురి
యైన పృథుచక్రవ ర్తియర్థవంతంబు లయినవచనంబులు విని విశ్వద్రష్ట యగు
నారాయణుండు సంతుష్టాంతరంగం డై యి ట్లనియె మహారాజా దైవప్రేరేతుండ
వై నాయెడ నిట్టిబుద్ధి గలుగటంజేసి యచలాచలంబగుభ క్తివోడము దానిచే
దు స్తరంబగుమదీయమాయం దరింతువు నీవు నాచే నాదిష్టం బగుకృత్యం

బృబమత్తండ వగుచు నాచరించిన సకలశుభంబులం బొందుదావు మదీయ
భక్తజనంబులు స్వర్గాపకర్షణకంబులం దున్నంబులుగా నవలోకితురు గావున
నీయశ్యవసాయంబు నట్టిదియ మఱియు మదీయాదేశంబున దుస్వప్నం బగు
రోషంబును ద్వజించి నాయెడ భక్తినిలిపితివి గాన యదియె నాకుఁ బరమ
హర్షదం బగు నని యభినందించి యనుగహించి యలండు గావించుపూజలు
గయికొని గమనోన్మీలుండయ్యె నయ్యననరంబున. 557

సీ. సర సిద్ధ చారణ శ సుర ముని గంధర్వ కిన్నర పితృ సాధ్వ్య శ పన్నగులను
నఖిలజనంబులు శ హరిపార్శ్వవర్తలు, నానందవగ్నాంగు శ లగుచు వేడ్క
యజ్ఞేశచింతనుం శ డైవయాప్యధువుచే, సత్కారమలఁ బొంది శ సమ్మదమునఁ
జరిరి నిజాధివాసములకు భగవంతుఁ, డైవనారాయణుం శ డచ్యుతుండు

తే. తగ నుపాధ్యాయసహితుఁ డై శ తనరుప్పధుని
విమలహతు లయి చూచుచు శ నమరవరులు
దన్ను జయజయకలితశక్తిబ్రహ్మలఁ బొగడఁ
జనియె నప్పుడు వైకుంఠసదనమునకు. 558

వ. అంతః బృథుచక్రనర్తియు నింద్రియాగోచరం దయ్యను దర్శితాత్మండునుదేవ
దేవుండును నయిననానుదేవునకు నమస్కరించి నిజఫరంబునకుం జనుదెంచు
సమయంబున మాక్తికకుసుమనా లికాదుకూలస్వర్గలోకాల కృతంబును లలిత
సుగంధధూపవిలసితంబును రత్నమణురంగవల్లికావిరాజితంబును ఫలఫలప్పలా
జాతతదీపకాలికాస్తంభపూగపోతాభిరామ సతిగృహపాంగణాబును మృగ
మహిమనసారచండనాగరువాఃపూరసంసి క్తరథ్యానళీవిభాసితంబును దరపల్ల
వాభిశోభితంబును నైనపురంబుఁ బ్రవేశించి రాజమార్గంబునం జనుదేర మండిత
రత్నకుండలమణిమరీచులు గండఫలకంబులం దాండవంబులు సలుపం బుర
కామినులు గనకపాత్రవిరచితంబు లయినయశేషమంగళనీరాజనంబుల నివా
ళింప శంఖకుందుభిప్రముఖతూర్యఘోషంబులును ఋత్విజ్ఞికాయాశీర్వచనంబు
లును జెలంగ వందిమాగధజనసంస్తూయమానం డగుచు విగతగర్వం డై
యంతఃపురంబుం బ్రవేశించి యనంతరంబ. 559

సీ. సమధికమతిఁ బొర!జనజానపవలచే, దనరారువివిధపూజనము లొంది
రాజు సంప్రప్తాంతరంగుండుఁ బినువర, పడుఁ నై వారల శ బహువిధమలఁ
బూజించె నివ్విధంబున మహాత్మరము లై, నట్టిర్మంబుల శ నాచరించు
నను నిరవద్యచేష్టుం డై మహాత్మముఁ, డన నొప్పునాప్యధువ నుజవిభుఁడు

తే. మించి భూమండలంబుఁ బొలిచి విశద,యశము సర్వధరాచక్రమందు నిలిపి
చారశుభమూర్తి రాజన్యచక్రవర్తి, పరమమోదమునఁ బరమప్రదమునొందె
క, అని మైత్రేయమహాముని, యనఘుండు విదురునకుఁ జెప్పె శ నని శుకుఁ డభిమ

న్యవిషతువకు జెప్పినతెలు, గని నూతు శు సెప్పె శౌనకాచలశోడన్. 561

--- శృగుఃక్రవర్తి సభాసదులకు సద్ధర్మము నుపదేశించి బ్రాహ్మణ్యపశంస నేయుట

వ. అ ట్లెఱింగించి వెండియు ని ట్లయె నివ్వధంబున నాదిరాజవ్యుఁ డైనపుడుచ
క్రవర్తియశేషగుణవిజృంభితంబును నిర్దోషంబును సత్పుషపత్క్యతంబును
నగు యశంబును బ్రకటంబుగాఁ జేయఁ జాలమైత్రేయుఁడొ జూచి మహాభాగ
వతుఁ డైనవిదురుఁ డి ట్లనియె. 562

సీ. మునినాథ నిను పృథుఁజనపాలచంద్రుడు, సొబ గొప్ప మేదినిససుకులచేత
రాజ్యాభిషేకసంకల్పాజ్ఞుఁడై దేవతా, గణముచే లబ్ధార్హగుణుఁడు నగుచు
వైష్ణవతేజంబు శ వల నొప్ప ధరియించి, యర్థి నేయేకర్మ శ మాచరించె
నది నాకు నెఱిగింపు శ మఃఘాత్యభూమి యే, రూఢి గవాకృతిరూఢ యెనని

తే. విక్రమోద్ధీ పయై మొప్పి శ వెలయునట్టి, కర్మమున నిపు రాజన్యగణముబ్రదుకు
నట్టిపురుషోర్తి ధరలోన శ నతివివేకి, దవిలి యెవ్వఁడు విన కుండు శ ధన్యచరిత.

క. నావృదు విని మైత్రేయుఁ, డా విదురునిఁ జూచి పలికె శ నతివినయమునం
బాననచరితుఁడు పృథుఁడు ధ, రావరసతుఁ డలఘుయశుఁడు శ ప్రమదంబలరన్.

సీ. రంగదుత్తుంగతః, రంగగంగాయము, నామధ్యమందు నున్నతి వసింది
కైకొని ప్రార్థనకర్మక్షమార్థ మై, యఖిలపుణ్యంబుల శ ననుభవించు
చను సర్వదేశంబులను దనయాజ్ఞ య, ప్రతిహతతప్రతాపమునఁ జెల్లఁ
బూని సప్తద్వీపములకుఁ దా నొక్కండ, వైష్ణవభూసురావలికిఁ దక్కఁ

తే. దక్కుఁగల్గిన ప్రజకెల్ల శ దండధరునిఁ, బోలిన ర్తిండుచును గొంతకాలమునుఁగ
దవిలి యొకనాఁడు దీర్ఘస్మృతంబుసేయ, నర్థిగైకొని దీక్షితుఁడయ్యె నంకు.

తే. రాజయుషి జేవయుషిశ్యో బ్రహ్మయుషులు, జనవసుచేతవిహితపూజనమునొంది
సమధికైశ్వర్యగతి నున్నసమయమునను, జిరశుభాకారుఁ డారాజశేఖరుండు.

సీ. ఉన్నతోన్నతుఁడు సముత్తుంగభుజుఁడు స, న్మహానీ మతఃశోధః, సూక్ష్మముఖుఁడు
జారుసంపుల్ల కం జారుజేక్షుఁడు సు, నానాపుటుండు మార్దస్మితుండు
వక్రసూక్ష్మస్నిగ్ధనరసిలకేసుండుఁ, గమనీయరుచికంబుకంఠరుండు
సుభగవిశాలవక్షుండును ద్రివళిశో, భితమధ్యభాగుండుఁ శ బృథునితంబ

తే. మండలుండు నావర్తసమాననాభి
వివరుండును గాంచనస్తంభవిలసదూరు
రాజితుండును నరుణచరణుఁడు లలిత
నవదుకూలోత్థరీయుఁ డున్నతయశుండు. 567

వ. మఱియు నియమనిమిత్తంబునం బరిత్యక్తభూషణుం డగుటంజెసి వ్యక్తాశేషగా
త్రస్త్రీకుండును గృష్ణాజినధరుండును శ్రీమంతుండును గుశహస్తుండును గృతో
చితుండును శశిరస్నిగ్ధతారాక్షుండును నైనపుడుచక్రవర్తి సభానుభ్యంబునం

దారాగణమధ్యవిభాసితండును సకలజనాహ్లాదకరుండును నగుసుధాకరుండునుం
బోలె వెలుంగుచు లేచి నిలుచుండి సద్యసంతోషదాయకంబులను జిత్రపద
విరాజితంబులును బ్రసన్నంబులును బరిశుద్ధంబులును గంభీరార్థంబులును సవ్యా
కలంబులును నైనభాషణంబుల నిట్లనియె. 568

క. వినుఁడీ సభ్యులు ధర్మము, ననయము నెఱుంగంగఁ గోరునట్టిజనుఁడు దాఁ
దనతలఁపునఁ గలయర్థముఁ, జను నెఱిఁగింపంగ ధీరసత్పురుషులకున్. 569

సీ. ఏను నీలోకవిఃతానాబు నెల్లను శాసించి భూప్రజాసంతతులను
దత్తవ్యహితవృత్తిదానంబులను జేసి, యింప వివిధమర్యాదఁ దప్పి
పోకుండ నిలుపుట శక్తై కమలజుచేరి, యోగింపఁబడితి ని యట్లనరి యుంట
నట్టిప్రజాపాలనాద్యనష్టానవ, శంబునఁ బ్రాకృత్యసాక్షి యీశుఁ

తే. డెట్టివానికి సంతుష్టి యెఱుగు చుండు, నట్టివానికి నేలోక యమంతు బుధులు
గామదుఃఖములు నైనలోకములు నాకు, సరవిఁ గలుగు ననుష్ఠాన, పరుడనగుట.

వ. ఇట్లు ప్రజలను ధర్మంబులయందు ననుశాసించక యర్థకాముండై వారివలన నప్ప
నంబులు గొనె నేని వారలపాపంబు దనకుం బాపింపం దేజోహీనుండై భూవి
భర్తకు సెనుఁ గావునం బ్రజలు భూతిహితార్థంబులకు స్వార్థంబునకు నసూ
యాహితులై వాసుదేవార్పణబుద్ధిఁజేసి ధర్మంబు నెప్పుడు నాచరింప వలయు
నిదియు నన్ను ననుగ్రహించుట యవయునుంగాక పితృదేవర్షితుల్యులగు మీర
లనుమోదించి కర్తయు ననుశాసకుండు ననుజ్ఞాతయు నయిననాకుఁ బరలోకం
బున నేఫలంబు గలుగు నట్టిఫలంబునకు సమర్థులై సకర్మం బాచరింప వలయు
నట్లున సంతోషంబు నొందుదు ననిన వార లారాజేంద్రున కిట్లనిరి. 571

క. జననాయక ప్రజ లిర వొందినధర్మము లెల్ల నాసుదేవార్పణ బు
ద్ధిని జేయ వలయు నంటివి, యనయంబును వాసుదేవుఁ యడనఁ గలఁడె మహిన్.

సీ. అన విని వారికి యమనుజేశుడను సర్వతములార వినుఁ డయ్య యతవిలి మీరు
యజ్ఞాధిపతి యైవయఃఫలేశ్వరుఁడు గొన్ని, మితములఁ గలఁడు ధీమతులార
యట్లైన మీరలు యందుకు విప్రతి, పత్తి గల్గుటకు బ్రహ్మ మరయఁ
గా దంటి రేని నాఁఘనునిచే రచితమై, శాంతిమంత మగువరగంబు గానఁ

తే. బడుచు నున్నది యట్టి ప్రపంచరచిత

కర్మవైచిత్ర్య మమ్మేటిగలుగ కన్న

నమర నది తమకులుఁ బ్రహ్మములు గావు

గాన యవ్యాసు దేవుండుగలఁడు మఱియు.

573

వ. అదియునుం గాక యీజగద్వైచిత్ర్యంబు గర్తయైన యీశ్వరుండు లేకున్నం
గర్మవశంబునంజేసి యుపపన్నం బగు నంటి రేని. 574

- సీ. పూని ప్రియవ్రతోత్తానపాదధ్రువ, మనల కస్మత్ప్రితామహుఁ డనంగఁ
దగునంగమేదినీధవునకు మఱియును, వినుతి కెక్కి-నప్పథివీపతులకుఁ
బద్ధసంభవభవక ప్రహ్లాదబలిచక్ర, వర్తిప్రముఖభాగవతుల కర్థి
వర్తిసుస్వర్గాపకవర్గంబులకు నను, గతకారణం డన క ఘనత కేక్కి-
- తే. హీనులగుమృత్యుదౌహిత్రుఁడైనవేన, ముఖదు రాత్ములుధర్మవి! మోహితులును
దక్కఁచిక్కినవారికిఁకదాఁ బ్రసన్న, పరడుఁ డై యిచ్చు నభిమతావళుఁనతఁడు.
- వ. ఇట్టివిద్యవనుభవంబున భువనహితుం డగువాసుదేవుండు లే డనుట యుప
పన్నంబు గా దదియునుం గాక. 576
- ఉ. భూరిపోభిరామముని¹పూజన మెవ్వని పాదపద్మసే
వారతి వృద్ధిఁ బొంది యనిశ్చరణఁ బూర్వభవానుసారసం
సారమహోగ్ర తాపము భృశంబుగఁ బాపఁగ నోపుఁ దత్పదాం
భోరుహజాతదేవనదిఁ క బోలి యశేషమనోఘహారి యై. 577
- వ. మఱియు. 578
- చ. అనుపమ భక్తి నెవ్వనిపదాంబుజమూలము మందిరంబు గా
ననయముఁ బొందువాఁడు నిహతాఘభూరిమనోమలుండు న
ద్వినుతవిరక్తి బోధధృతివీర్యవిశేష² సమన్వితుండు దా
ననఁ దగి భూరిసంస్మృతిమహాత్మరదుఃఖము నందఁ డెన్నఁడున్. 579
- క. నారాయణుండు జగదా,ధారుం డగునీశ్వరుండు ఁ క దలఁప నతనికిన్
లే రెండు సములు నధికులు, ధీరోత్తముఁ డతఁడు నద్వితీయుం డగుటన్. 580
- వ. అదియునుం గాక. 581
- ఉ. కర్మవశంబున³ జగము క గల్గుచు హెచ్చు నడంగు ³నన్నచోఁ
గర్మము బుద్ధిఁ జూడ జడకార్యము గాని ప్రపంచకల్పనా
కర్మమునందూ గర్త యనఁ క గా విలసిల్లఁగఁ జాల దీజగ
త్కర్మకకార్యకారణము క గావున సీశుఁడు విష్ణుఁ డారయన్. 582
- వ. కావున మీర లవ్వాసుదేవుని నిధికారానుసారంబున నిశ్చితార్థఫలసిద్ధి గలవార
లై మనోవాక్యా యకర్మంబుల నిష్క-పటవృత్తిం దగిలి వినుతినతిపరిచర్యా
పూర్వకంబు గాఁ గామదుఃఖంబు లయినయతనిపాదపంకజంబులు భజియింపుం
డదియునుం గాక. 583
- సీ. రూఢి నీశ్వరుండు స్వరూపంబుకాజేసి, పూని విశుద్ధవిజ్ఞానఘమఁడు
నగుణుండు నయినఁ దా క నరయనికర్మచూర్ణమునందు ప్రహ్లాదిరద్ర వ్యములను
శుక్లాదిగుణము విస్ఫురదవఘాతాద, సత్క్రియలుచు మంత్రసంచయంబు
సంకల్పముచు యాగసాధ్య మైపట్టియ, ఖండాపకారంబు క ఘనపదార్థ

1. పూజ్యము లెవ్వని. 2. 'మనీషకంకుడున్. 3. నందులో' వ్రా. ప్ర.

- తే. శక్తియు మఱిజ్యోతిష్తోమనవనముఖ్య, నామత బహువిశేషగుణతను మెఱయు
నట్టియధ్వరరూపమై యఖిలజగము, నందు ననిశంబుఁ బ్రఖ్యాతిఁ నొందుచుండు.
- వ. అదియునుం గాక చారుసంస్థితం బైనయనలంబు తద్దాగుగుణంబు లయినదైర్ఘ్య
వక్రత్వాదికంబుల ననుసరించుచందంబున సవ్యక్తంబు తత్తోభకం బయినకాలం
బును వాసనయు సదృష్టంబు ననుకారణంబులచేత బుట్టినశరీరంబునందు విష
యాకారం బయినబుద్ధి నొంది తద్విషయాభివ్యంగ్యం బైనయానందస్వరూపుం
డగుచుఁ గ్రియాఫలంబునం బ్రసిద్ధి నొందు నని చెప్పి వెండియు నిట్లను మదీ
యజనంబు లిమ్మేదినీతలంబున దృఢవ్రతు లై యజ్ఞభుగీశ్వరుండును గురుండును
నయినసర్వేశ్వరుని హరిని నిరంతరంబును స్వధర్మయోగంబునం బూజించు
చున్నవారలు వారు న న్నాశ్చర్యకరంబు గా ననుగ్రహించువా రని హరిభక్తి
రతు లైనమహాత్ముల నుతియించి వెండియు నిట్లనియె. 585
- మ. వరసంపద్విభవ ప్రతాపసుమహైశ్వర్యంబులం బొల్పునీ
ధరణీనాథులతేజ ముచితతపోదాంతిక్షమావిద్యలం
గర మొప్పారు ధరాసుపర్వహరిభక్త శ్రేణులం దెప్పుడు
ధరలోనం బ్రభవింప కుండు నని యశ్శ్రద్ధాతీవిభుం డిట్లనున్. 586
- చ. అరయఁగ నేధరామరపరజాంబుజరేణువు లర్థిఁ దాల్చి య
పురమపురాణపూరుషుఁడు య బ్రాహ్మణదేవుఁడు నైనయట్టియీ
శ్వరుఁడు సదానపాయునిని య సాగరకన్యను సర్వలోకవి
స్ఫురితపవిత్రకీర్తియును య బొంది విభూతిఁ దనర్చెఁ గావునన్. 587
- సీ. ఏవసుధామరసేవను జేసి య, శేషగుణాన్వితస్థితిఁ దనర్చు
సర్వేశ్వరుఁడు మఱిసంతుష్టుఁ డగు నట్టి, ధరణిదివిజులఁ దద్ధర్మపరులు
నలఘువినీతులు య నై యవశ్యంబును, సేవింపరే ధరారదేవసత్య
సేవచేఁ బురుషుఁడు య చిరతరజ్జ్ఞానవి, ద్యాభ్యాసి గా కున్న య నైన నతఁడు
- తే. వేగమున నంతరంగంబు య విశద మగుటఁ, జేసి కైవల్యపదమును య జెందునట్లు
గాన లోకులు భూదేవతానికరముఁ, దగిలి భజియింపవలయు నుదాత్తమతిని.
- వ. మఱియు. 589
- సీ. విజ్ఞానఘనుఁ డన య వెలయునీశ్వరుఁడు త, త్వజ్ఞానయుతు లైనవారిచేత
దీపింప నింద్రాదిదేవతోద్దేశంబు, నను భూమిసురముఖంబున హుతంబు
లగుహవిస్ఫులఁ దృప్తి య సందినగతి నచే, తన మైనయాహుతాశనముఖంబు
వలన వేల్చినహవిస్ఫులచేతఁ దృప్తుండు, గా కుండుఁ గావున య లోకమందు
- తే. నగ్నిముఖమునకంబెధరామరేంద్ర, ముఖముపరిశుద్ధమత్యంతముఖ్యమనఁగఁ
దనరునదిగానభూసురార్చనమునకల, జనులుఁగావింపఁడగునార్యజనములార.

591

వ. అదియునుం గాక.

సీ. ఏవేదముం దేని శ యీవిశ్వ మెల్లను, దర్పణప్రతిబింబితప్రభావ
నివహంబుకై వడి శ దవిలి ప్ర కాశించు, నట్టివిరజమును శ నవ్యయమును
నగుచు సనాతనం శ బగువేగ మే ధరా, దేవతాజన మనునదినముఁ దగిలి
మహిత శ్రద్ధాతపోశ్రమంగళమాసం, యమసమాధులఁ బొలు శ పారుచుండ్లి

తే. యర్థిసదసద్విచారు లై శయధికరింతు, రట్టివారల పదరజంబర్హిఁ దాల్చు
నలఘులకు సర్వపాపక్షయగుబు న్నల, సద్గుణావాప్తియును నగుఁ శ జతురులార.

వ. కావున నట్టివిప్రపాదసరోజరేణువు లేనును గిరీటంబున ధరియింతు నిట్లుబ్రాహ్మణ
భజనంబునంజేసి యవాప్తసకలగుణంజును శీలధనుండును గృతజ్ఞుండును శ్రద్ధా
యుక్తుండును నైన మహాత్ము నఖిలసంపదలు ప్రాప్తించు గావున గోబ్రాహ్మణ
కులంబును ననుచరసమేతుం డయిన జనార్దనుండును నాయెడం బ్రసన్నులయ్యె
దగు గాక యని పలుకు చున్నపుడుచక్రవర్తిం గనుంగొనిపితృదేవద్విజనత్పురు
షులు సంతృప్తాంతరంగు లై సాధునాడంబుల నభినందించి యిట్లనిరి . 593

క. మనుజేంద్ర నీకతంబున. ననుపమఘన బ్రహ్మాదండ శ హతుఁ డత్యఘన
ర్తనుఁడు నగునట్టివేమం, డనయము నరకంబువలన శ నర్థిఁ దరించెన్. 594

వ. కావునం బుత్రేణ లోకాన్ జయతి యను వేదవచనంబు నిశ్చయం బదియునుం
గాక. 595

చ. పురుషవరేణ్య హేమకశిపుంకు రమాలలనేకునిందచే
నరకము నొందఁ గోరియు శ గుణజ్ఞుఁడు భాగవతుండు నైనయా
వరతనయ ప్రభావమున శ వాసికి నెక్కి విధూతపాపుఁడై
నిరయముఁ బొందఁ డయ్యె నతి నిర్మలకీర్తిఁ 1దనర్చె గావునన్. 596

క. అని పలికి వీర వర్ణం, డనఁ దగుపురుషాశ్వతంబు శ యగుహాయనముల్
దనరఁగ జీవింతువు గా, కని తగ నాశీర్వాదించి శ యభిషేత మొప్పన్. 597

వ. వెండియు నిట్లనిరి దేవా నీకు సకలలోకభర్తయగు నారాయణునందు నిట్టిభక్తి
వొకముటంజేసియు బ్రహ్మణ్యదేవుండు నుత్తమశ్లోకుండు నైన సర్వేశ్వరుని
సత్కథాజాలంబు వ్యక్తంబు సేయు చున్ననీవు మాకు నాధుఁడ వగుటంజేసి
యు నేము ముకుందదాసుల మైతి మీ భవదీయ ప్రజానుశాసనంబు ప్రజానురా
గంబు గలకారుణ్యమూర్తులై సమహాత్ములకు స్వభావంబులుగావున నాశ్చర్యం
బు గాదు దైవసంజ్ఞితంబు లయిన కర్మంబులచేత విసిష్టజ్ఞానులమై పరిభ్రమించు
మాదగుతమఃపారంబుఁ గంటి మేసర్వేశ్వరుండు బ్రాహ్మణజాతి నధిష్ఠించి శ్చ
త్రియులను శ్చత్రి మజాతి నధిష్ఠించి బ్రాహ్మణులను నీయుభయంబు నధిష్ఠించి
విశ్వంబును భరియించు నట్టివివృద్ధసత్త్వండు సర్వరూపుండు మహాపురుషుండు

నై నపు ధునకు నీశ్వరబుద్ధింజేసి యే ము నమస్కరింతు మనుసమయంబున. 598

— పృథుచక్రవర్తియొద్దకు ననకాదు లరుగుచుంటున్నాడు —

క. వినువీదినుండి మెల్లన, చనుదెంచిరి బాలనూర్యసంకాశతనల్
జనవినుతసిద్ధవర్ములు, ననకాదులు శేముషీవిశచక్షుణు లంతకా. 599

వ. ఇట్లు ననుదెంచి. 600

క. అనఘాత్ము లతిథిరూపంబున రా గృహమేధి ప్రాణములు నుద్గతిచే
దనరినఁ బ్రత్యుద్గతివం, దనముల ¹మరలం బ్రతిష్ఠితము లగు ననచుకా. 601

క. వినఁబడువచనన్యాయం, బున నుద్గతము లగుప్రాణమాలఁ గ్రమ్మఱఁ బొం
దను గోరువాఁడునుంబలె, ననుచరముత్విక్సదస్యైశ్చై పృథుఁ డంతన్. 602

తే. ఇంద్రియేశుఁడు గంధాదిశక్తేష్టగుణముఁ గూర్చి యుద్గమన క్రియఁ శ గోరిచేయు
పగిదిఁ బృథుచక్రవర్తి సంభ్రమముతోడ మహితభక్తిని బ్రత్యుద్గతమంబుసేసె.

క. ఘనగౌరవమ న నమ్మాని, జనచిత్తవశీకృతుండు శ సభ్యుఁడుఁ బ్రియుఁడున్
వినయానతకంధరుఁ డై, జనవరుఁ డాపరమయోగితచంద్రుల నెలమిన్. 604

సీ. పూని యర్హాసనాసీనులఁ గావించి, కర మర్థి విధివత్ప్రకారమునను
బూజించి తత్పదాంభోరుహతౌళన, సలిలంబు లాత్మమృత్తమునఁ దాల్చి
హాటకకలితసింహాసనాసీనులై, విహితాగ్నులను బోలి శ వెలుఁగు చున్న
శర్వాగజన్ముల శ ననకాదులను జూచి, యతులశ్రదాసంయమాన్వితుండుఁ

తే. బరమసంప్రీతిమతియు నైశ్వలిక రాజు, గోరి యోమంగళాయనులార పూర్వ
భవమునం దెద్ది మంగళప్రదసుకర్మ, మేను జేసితి మిముఁ జూడనిపుడుగలిగె.

వ. అని వెండియు. 606

క. భువి నెవ్వనియెడ విప్రులు, భవుఁడును విష్ణుఁడుఁ దదీయ శ భక్తులును బ్ర స
న్నవదను లగుదురు వానికి, భువి దివిని నసాధ్యకర్మములు లే వరయన్.

వ. అని మఱియు ననఘాత్ములారా లోకంబుల నీక్షించుచుం బర్యటనంబు సేయు
మిమ్ము సర్వదర్శనం డయినమాత్రం గనుంగొనఁ జాలనిసర్వవృశ్యంబుచందం
బున నీలోకంబు గనుంగొనఁ జాలకుండు నట్టిమహాత్ముల రయినమీదర్శనంబునం
జేసి యేను ధన్యుండనైతి నదియుం గాక 608

చ. అరయ ధరిత్రి నెవ్వనిగృహంబు మహార్హజనోపయోగ్యవి
స్ఫురితత్పితాంబుభృత్యగృహాభూముల సారెఁ దనర్చు నట్టిమం
దిరపతి పేద యైన జగతిం గడు ధన్యుఁ డటండు గాన సు
స్థిరమతి మీరు వచ్చుట నశేషశుభంబుల నేను బొందెదన్. 609

వ. అదియునుం గాక. 610

చ. వరమతులార యెవ్వనినిశ్వాసముఁ దీర్థపదాంతరంగు లై

పరగినయట్టిభాగవతపాదజలంబులు సోక వేని ద
త్తుగుమఁడు భూరిసంపదలఁ క బొంపిరివోయిన నైన వానిమం
దిర మురగ పక్షిర జగత్తీజమఁ బోల నటండు కోవిడుల్.

611

వ. అని పలికి వెండియు నిట్లనియె.

612

సీ. పరమపావనులార క బాఁబుంబునఁడుండి, మానిత శ్రద్ధాసకమన్వితులును
గుణధుల్ ధైర్యయుక్తులు ముముక్షువులు నై, యధికవ్రతంబులనాచరింతు
రట్టిపుణ్యుల భవదాగమనంబు సాగిత మయ్య సత్కృపాకలితులార
యనివారిశవ్యసనార్ణవం బయినట్టి భూరిదుర్లంభ్యుసంసారమందు

తే. 1 మతివిహీనస్వకీయకర్మముఁజేసి, యడరి మగులమై యింద్రియార్థముల నె
తివిరిపురుషార్థముల గాఁగఁడెలియమాకుఁ, గుశలమున్న దెలోకై కర్మకుశల లార.

వ. మీర లాత్మారాము లగుటంజేసి మీయందుఁ గుశలాకుశలరూపంబు లయిన
మణివృత్తులు సంభవింపవు గావునం గుశలప్రశ్నం బుపపన్నంబు గాదు నేను
గృహవిశ్వాసుండ నై సంతపు లయినవారలకు సుహృత్తులై నమిమ్ము నాకు నీసం
సారంబునందు నేమిట వేగంబె ట్లేనుంబు గలుగు నని యడిగెద నాత్మవంతులకు
నాస్మయ నాత్మభావనఁడు నయినయూశ్వరుండు భక్తానుగ్రహంబుకొఱకు నీ
లోకంబుల మీవంటిసిద్ధరూపంబున వర్తించు చుండు నని పలికినయతనిగంభీ
రార్థగౌరవంబులను శుభకరంబులను న్యాయసహితంబులను మితాక్షరంబు
లును శ్రోత ప్రప్రియంబులును సయినవచనంబులు విని సప్రీతచేతస్కుండును
మందస్మితాండును నై సనత్కు మారుం డిట్లనియె.

614

మ. ధరణీశోత్తమ సర్వభూతహితచేతస్కుండ వై ధర్మసు
స్థిరభాగ్యోదయశాలి వై యెసఁగునీచే సాధులోకోత్తరో
త్తరసంప్రశ్నము సేయఁగాఁబడె మహాత్మా సాధులోకైకస
చ్చరితంబుం దలపోయ నిట్టిద కదా క చర్చింప లోకత్రయిన్.

615

తే. ధరణి సజ్జనసంగంబు క దలంప నుభయ,సమ్మతం బగువారలు క నలుపునట్టి
సరససంభాషణ ప్రశ్నసరణి నిఖిల,జనములకు సుఖకర మగుజనవరేణ్య.

616

వ. అని యభినందించి మోక్షసాధనోపదేశకాముం డైనపుడుచక్రవర్తికి వెండియు
నిట్లనియె.

617

సీ. ధరణీశ మధునిషూదనుఁ డైనయట్టినా, రాయణులలితపాదారవింద
వరగుణధ్యానకీరపరిణతత్వంబున, సకలాత్మమలవిమోచనము లైన
రతియును నిత్యవైరాగ్యంబు మొదలు గా, లోకోత్తరుఁడ వైననీకుఁ గలవు
సమ్యగ్విచారశాస్త్రము లందు జనులకు, సేమంబునకును నిశ్చింతము లయిన

తే. యాత్మవ్యతిరీక్తవస్తువులందు వీత, రాగతఁ దలంప నిర్గుణబ్రహ్మ మయిన

- యాత్మయందలరతియునుననంగ నివియ, హేతువుల బుద్ధి జింతింపనిచ్చరిత.
- ఁ. కావున శ్రద్ధయు భగవద్గర్భచర్యయుఁ దద్విశేషజ్ఞానయు నాధ్యాత్మికయోగ నిష్ఠయు యోగీశ్వరోపాస్తియుఁ బుణ్యోపాశ్రయండును బుణ్యాశ్ర వణుండును నైననారాయణుకథాలాపంబులు నర్థేంద్రియారాము లై నవారలతోడిసంగతుల యందు విరక్తియు వారల కభిమతంబులైనయర్థకామంబులందు ననాకాంక్షయు సర్వేశ్వరనిగుణకీర్తనామృతపానంబు దక్క నితరపదార్థంబులందు వైరాగ్యంబు నొంది యాత్మారామత గలిగి విజనస్థలంబులందులకుచి గలుగుటయును నహింసయు శమాది ప్రధానవృత్తియు నాత్మహితానుసంధానంబును భగవత్కథాను స్మరణంబును సకామ్యంబులనునయమనివయంబులును నితరభక్తిమార్గాగర్హణంబును యోగక్షేమార్థక్రియారాహిత్యంబును శీతోష్ణాదిద్వంద్వసహిష్ణుతయు భాగవతకర్ణాంకాభూతం బగుభగవద్గుణాభిధానంబును వీనిచేత విజృంభమాణం బునభక్తియోగంబునంజేసి యనాత్మయందు నసంగంబును గార్యకారణ రూపం బగునిర్గుణబ్రహ్మంబునందు రతియును నెప్పుడు గలుగు నప్పుడ సదాచార్యానుగ్రహవంతుండయినపురుషుండు బ్రహ్మనిష్ఠులతోడఁజేలిమిసేయుచునీషణ త్రయంబు వర్జించి ప్రకృతిం జేరక జ్ఞానవైరాగ్యవేగంబునంజేసి. 619
- సీ. అనఘ సాక్షాత్కార శ్రమగుభక్తియోగాగ్నిఁ, గడఁగి జీవాధారకమును బంధ భూతాత్మకంబు నై శ్ర పాలుచువృద్ధింధిని, బూని స్వకారణభూత మయిన యరణి దహించునాశతాశనుకైవడి, నిర్దహించిన గిట్లు శ్ర వెఱసి పగ చిత్తుఁడై ముక్తనిశ్చేషాత్మగుణుఁడు¹స, ధృష్టుఁగు నైనయత్రండు మిగుల తే. నర్థిబాహ్యంబులనునఘటాదికములు, నాంతరములైనసౌఖ్యదుఃఖాదికములు ననువిభేదము లాత్మ²భేదనము లగుట, నయ్యుపాధివినాశంబు శ్ర నందఁగలఁడు. 621
- వ. అది యెట్లనిన.
- చ. పురుషుఁడు నిద్రవోఁగలలఁ శ్ర బొందినయాత్మస్సుఖైక హేతు వై పరఁగిన రాజభృత్యజనభావగుణంబులు సంప్రబోధమం దరయఁగ మిథ్య యైనగతి శ్ర నాంతర బాహ్యగుణప్రభేదముల్ పరువడిఁ గాన కుండు జనరపాలనశీలన నిత్యభేదనా. 622
- వ. మఱియును ద్రష్ట యైనయాత్మయు దృశ్యం బయినయంద్రియార్థంబు ననువీనికి నహంకారంబు సంబంధహేతు వగుటంజేసి యది యంతఃకరణంబునం గలుగు చుండు జాగ్రత్స్వప్నంబులయం దీభేదంబు గనుంగొను చుండు నిట్టియంతః కరణంబు లేనిది యగుసుషుప్తికాలంబునం బురుషుండు జలదర్పణాదినిమిత్తా భావం బగునప్పుడు బింబప్రతిబింబభేదంబు గనుంగొననిచందంబున దృశ్య భేదంబు గనుంగొన కుండుం గావున నంతఃకరణవిలయంబు నొందిన బాహ్యం

తరణేదంబు గన కూడుట విశ్వ రుం బని వెండియు ని ట్లనియె.

623

సీ. భువి విషయాకృష్టసూత్రంబు లయినయిం, ద్రిమములచేతను శ దివిరి మనము
దగ విషయాన క్తి శదలి మూంతర మైన, వహితవిచారసామర్థ్య మెల్ల
1 శరకుశాది స్తంబజాలంబువ్రాదతోయ, ములు గ్రోలుగతిఁ గ్రమంబునహరించు
నీరీతి నంతర్విచారసామర్థ్యంబు, నపహృతం బయినఁ బూర్వాపరాను

తే. మేయసంధానరూపసంస్కృతి నశించు; నది నశించిన విజ్ఞాన శ మః తదోలఁగు
నట్టివిజ్ఞాననాశంబు శ నార్యజనులు, స్వాత్మకది సకలాపహ్నావంబుబుద్ధు. 624

వ. అదియునుం గాక “యాత్మన స్తు కామాను సర్వం ప్రియం భవతి” యనువేద
వచనంబునంజేసి విషయంబులకుం బ్రియతమత్వం బైనయాత్మోపాధికంబునొంది
యాత్మాపహ్నావంబునం బాటిల్లుస్వార్థనాశం బెద్దిగలుగు దానికంటెలోకంబున
నధికం బైనస్వార్థనాశంబు లే దది యె ట్లనిన సర్వార్థనాశంబునకు స్వైర్యంబు

నొందించునట్టియర్థకామూభిధ్యానంబునం దధేతుకం బైనస్వార్థనాశంబునం
ఒరోక్షోపరోక్షరూపజ్ఞానంబునంజేసి నశించుం గావున నాత్మాపహ్నావంబున
కంటె నధికతరం బైనసర్వార్థనాశంబు లే దని వెండియు ని ట్లనియె. 625

సీ. అనఘ యీ సంసార శ మతీశయంబునఁ దరి, యింపంగ మని నిశ్చరయించువాఁడు
గైకొని ధర్మార్థకామమోహములకు, నతివిఘాతుక మెద్ది యట్టిదానో
వలన సంగము సేయ శ వలన దాధర్మాదు, లందుఁ ద్రివర్గంబు శ నంతకోగ్ర
భయయుతంబగుటను, బరమమోక్షంబె ముఖ్యార్థమై విలసిల్లునంద్రు బుధులు

తే. భువి గుణవ్యతికరమునఁ శ బుట్టినట్టి, యబ్జజాతాదులకు నస్మశదాదులకును
గాలవిధ్వంసి తొఱలర క్రమము గల్గుఁ, గలుగ నన్నఁడు శ సేమంబు గాని వినుము.

వ. కావున మోక్షంబె పరమపురుషార్థం బని చెప్పి వెండియు ని ట్లనియె నరేంద్రా
దేహేంద్రియప్రాణబుద్ధ్యహంకారపరివృతంబు లయిన యీస్థావరజంగమంబుల
హృదయంబులందు వ్యాసకుండుఁ బ్రత్యక్షభూతుండుఁ బ్రత్యగ్భూతుండు భగవం
తుండు నయిన యీశ్వరుఁ డంతర్యామిమాపంబునం బ్రకాశించు చుండు నది
నారాయణునిసద్రూపంబుగాఁ దెలియు మని వెండియు ని ట్లనియె. 627

ఉ. భూవర యేమహాపురుషభూషణనందుల సీసమ స్తవి

శ్వావళి లీలమై సదస్యదాత్మక భావము నొంది భూరిమా

యావిభవంబులం దగి సకమగ్రవివేకనిరోధి సగ్గునా

శీవిషబుద్ధిఁ దోచుచు విశేషగతి వెలుఁ గొందు నెప్పుడున్.

628

చ. సుమహితనిత్యము కపరిశుద్ధవిబుద్ధసుతత్త్వం దై యురు

క్రముఁ డభిభూతసత్ప్రకృతికర్మకళంకుండు నైనయట్టియు

త్తమచరితుం గృపాకరు నుదాత్తగుణోన్నతు నీశ్వరేశుఁ జ

- త్తమనఁ దలంపు మయ్య జనతాపరిరక్షణ దష్టశిక్షణా. 629
- సీ. వసుమతీనాథ యోగవ్యనిపాదపద్మప, లాశవిలాససల్లలితభక్తి
సంస్మరణంబుచే శ సజ్జన ప్రకరంబు, ఘనకర్మసంచయగ్రథిత మగున
హంకార మనుహృదయగ్రంథిః జెఱుతురు, వివరింప నిట్లు నిర్దిష్టయమతులు
మహి నిరుద్ధేంద్రియమాదులు నైనట్టి, యతులకుఁ జేరంగ శ నలవి గాని
తే. యట్టిపరమేశుఁ గేశవు శ నాదిపురుషుఁ వాసుదేవుని భువనపావనచరిత్రు
సర్థి శరణంబుగాఁ దత్ప్రదాంబుజములు, భక్తిసేవింపుగుణసాంద్రపార్థివేంద్ర.
మ. అరిషడ్వర్గమహోర్జిన కనికరవ్యాకీర్ణసంసారసా
గర మబ్జోదరకీర్తనాతరిణిసాంగత్యంబునం బాసి తా
మరు దారంగ నఘాపహ ప్రకటయోగ్యాది క్రియాయుక్తిచే
దరియింపక మదిఁ గోరువారలకు దుర్దాంతం బగుం గావునన్. 631
- మ. ధరణీశోత్తమ నీవు కేవలసముద్యద్భక్తి ధీయుక్తిమై
వరగోవిందపదారవిందయుగభాస్వన్నావ సంధించి దు
స్తరభూరివ్యసనాకరోల్లసితదుర్దాంతోగ్రగంభీరసం
సరణాంభోధిఁ దరింపవయ్య పరమోత్సాహంబుదీసింపఁగన్. 632
- క. అని యీగతిఁ బంకరుహ, సనసుతుఁడును బ్రహ్మభోధశాలియు నగునా
ఘనయోగివల్లభునిచే, తను దెలియఁగఁబడిన బ్రహ్మతత్త్వం డగుచున్. 633
- క. జనపతి మునిఁ బొగడి ముదం, బున నిట్లనుఁ బూర్వజన్మమున నే దీనా
వనుఁ డైనయీశ్వరునిచే, తను నిక్క మను గ్రహింపఁ శ దగితి మునీంద్రా. 634
- క. వినుఁ డట్టియను గ్రహసా, ధనమున కై మీర లిపుడు శ దగ నిచ్చటికిం
జనుదెంచితిరి దయాళురు, ననఘులు భగవత్తములును శ నగుమీచేతన్. 635
- సీ. నిరలంబు నాయందు శ నిష్పాదితము లగు, దేహసమేతమృదీయరాజ్య
సర్వసంపదలును శసద్విజద త్తముల్, గావునఁ బ్రాణకాంతావిభూతి
మందిరసుతరాజ్యమహాబలకోశప, రిచ్ఛదంబుల నెల్ల శ ధృతిఁ దలంప
రాజుకు భృత్యుండు శ రాజకియము లగు, తాంబూలముఖపదార్థములఁ జేసి
తే. రమణసంతర్పణోపచారములు నడపు, గతిని వాఁల కవి నివేదితము లయ్యె
గాన మీ కుపచార మేగతి నొనర్తు, నతులగుణసాంద్ర యోగికులాభిచంద్ర
వ. అది యెట్లు బ్రాహ్మణాధీనం బంటి రేని సేనాధిపత్యరాజ్యదండనేతృత్వసర్వలో
కాధిపత్యంబులు వేదశాస్త్రవేది యైనబ్రాహ్మణునక కాని యితరులకు యోగ్యం
బులు గావు గావున బ్రాహ్మణులకు భోజనవసనదానంబులు స్వకీయంబు లై
యుండు క్షత్రియాదులకు బ్రాహ్మణానుగ్రహంబున నన్నమాత్రంబు దక్కం
దక్కినవస్తుస్వాతంత్ర్యంబు లేదు గావున మీకు గురుదక్షిణ యేమి సమర్పించు

వాఁడ నదియునుం గాక స్వాతంత్ర్యంబు గలిగిన నిట్టియధ్యాత్మవిచారులు
వేదాంత వేగులు నై భగవద్భక్తి నుపదేశించెడుమీవంటిపుణ్యాత్ములకుం బరి
హాసాస్పదుండు దక్కఁ దక్కినవాఁ డెవ్వం డంజలిమాత్రంబు దక్కఁ దక్కిన
ప్రత్యుపకారంబు సేయఁ వలంచు నది గావున దయాళువు లైనమీరలు స్వకృ
తోపచారంబులంజేసి సంతృప్తాంతరంగు లగుదురు గా కని పలుకుచున్న యీది
రాజమునపుడుచక్రవర్తిచేశఁ బూజితు లై యాత్మయోగసింఘు లైన సనకాదు
లతనిస్వభావంబుః బ్రశంసించుచు సమస్తజనంబులుఁ జూచు చుండ నాకాశ
గమనంబునం జని రయ్యవసరంబున.

637

ఇతి పృథుచక్రవర్తి జ్ఞానవైరాగ్యవంతుం డై ముక్తి నొందుట. ఇతి

ఆ. విను మహాత్మ ముఖ్యుడననొప్పువై న్ముఁ డే, కాగ్రచిత్తుడగుచు శ్చ గాత్రనిఘ్నఁ
డైనయట్టితను నశ్చాప్తకామునిఁ గాఁగ, బుద్ధిలోనఁదలఁచె శ్చ భూవకుండు 638
వ. అంత.

639

సీ. కర్మంబులను యథాశకాలజేశోచిత, బలవిత్తములు గాఁగఁ శ్చ బరఁగుధర్మ
ములను బ్రహ్మీర్పణఁబుద్ధిని జేసి క,ర్మాసక్తుఁ డగుచు సకమాహితుండు
ప్రకృతికంటెను దన్నుఁ శ్చ బరమైనయాత్మను, గర్మసంచయసాక్షిఁగఁగ బుద్ధి
నర్థిఁ దలంచుచు శ్చ నాచరించుచు సట్ల, మెఱసి సామ్రాజ్యలక్ష్మీసమేతః

తే. మందిరోద్వానవనభూములందు రాజ్య
గరిమ వర్తింపఁగా నహం, కారరహితుఁ
డగుచుఁ దనచిత్తమున నింది శ్చ యార్థములను
దగులకయ యుండె సన్మహోదారుఁ డగుచు.

640

వ. ఇట్లధ్యాత్మయోగసింఘుం డై కర్మంబుల నాచరించుచు నర్చియనుభవ్యయందు
విజితాశ్వుండు ధూమ్రకేశుండు హవ్యశ్వుండు వ్రవిణుండు వృకుండు ననునాత్మ
సము లైనపుత్తుల నేవ్రరం గనిమె నంత.

641

క. జనవినుత భూమివలనను, ధనముల మర్యాదఁ గొనుచు శ్చ దాననిమిత్తం
బునఁ గ్రమ్ముటఁ దానిచ్చుచు, దిననామకుఁ బోలి వసుమతీపతి యొప్పెన్.

642

వ. అతఁడు మఱియు నగ్నిచందంబునం దేజోదుర్గముండును మహేంద్రునిపగిది దుర్జ
యుండును ధరణికరణి సతతక్షమాముక్తుండును స్వర్గంబునుంబోలె నభీష్టుడుం
డును బర్హునిభాతిఁ గామితప్రసన్నుండును సముద్రరీతి గాభీర్యముక్తు
డును మేరువుపోలికె ధైర్యవంతుండును ధర్మరాజుకై వడి నచుశాసకుండును మ
హేంద్రునివిధంబున నైశ్వర్యవంతుండును గుబేరునిమాడ్కి ధనవంతుండును
వరణునిపరణి గుప్తాదుండును సర్వాత్మకుం డగునాయువుచెలువైన బలౌజస్తేజో
యుక్తుండును రుద్రునిపగిది నచహ్యతేజుండును గండర్బునియవృత సౌందర్యవం
తుండును మృగరాజునోడ నభికళ్యోచ్యోచీకుండును మరువునరువున నాత్మబు

య క్తుండును నజనిచంగంబునం బ్రభుత్వసమేతుండును బృహస్పతిగరిమ బ్రహ్మ
వాదియు సర్వేశ్వరునిజాడ జితేంద్రియుండును నై విష్వక్సేనానువర్తను లైన
గోగురువి ప్రజనంబులందు భక్తి గలిగి లజ్జావినయశీలంబులందు బరోపకా
రంబునందు నిరుపముం డై యివ్విధంబున సర్వలోకపాలకపృథగ్విధగుణంబుల
నన్నింటినిం దా నొక్కరుండ ధరియించి. 643

క. అనఘాత్మక లోక త్రయమున సజ్జనకర్ణ రంధ్రముల వినబడు నా
వినఃతయశోమహానీయుఁడు, జనవినతుం డైనరామశచంద్రునిమాడ్కిన్. 644

చ. సరసవచోర్థసత్పురుషసంఘసమంచితగీయమానసు
స్థిరవరకీర్తిపూరముల శ దిగ్గజకర్ణ ములందు నించి తా
నిరుపమసౌమ్యభాషణమనీషలచేతఁ బ్రజానురంజి యై
ధరణిని రాజనామమునఁ శ దాఁ దగు రెండవచంద్రుఁడో యనన్. 645

వ. మఱియు నమ్మహాత్ముండు విజ్ఞానియు వర్ధితాశేషస్వానుసర్గుండును బ్రజాపాలకుం
డును స్థావరజంగమవృత్తిదాయకుండఁడు సత్పురుషధర్మవర్తనుండును నిష్పాది
తేశ్వరాదేశికుండును నైనపుఘం డొక్కనాఁడు దనవార్ధకంబు నీక్షించి నిజా
త్మజ నాత్మజలయందు నిలిపి ప్రజలు చింతాతురచిత్తులగు చుండ నిజభా
ర్యాసమేతుం డై యప్రతిహతనియమంబున వైఖానససమ్మతం బైనయుగ్రతపం
బునందుఁ బూర్వంబున దిగ్విజయప్రవృత్తుం డగుచందంబునం బ్రవృత్తుం డై
తపోవనంబునకుం జని యందు. 646

మత్తకోకిలము. కందమూలఫలాశి యై బహుకాల ముగ్రతపఃపరి
స్పందుఁ డై యటమీఁదటం దృణశపర్ణ భక్షణ సేసి యా
చంద మేది జలాశి యై నృపసత్తముం డది మాని తా
మందగంధవహాశి యయ్యెఁ గ్రమంబునక దృఢచిత్తుఁ డై. 647

వ. ఇట్లు వర్తించుచు. 648

సీ. మెండుగా మిటమిటమందువేసవియందుఁ, దప్తపంచాగ్నిమృద్యమున నిలిచి
మానక జడి గొన్ననవానకాలంబునఁ, బైఁ గోక వేయక శ బయట నిలిచి
జనులు హూహూ యనుశచలివేశఁ గుత్తుక, బంటితోయములలోపల వసించి
శిశిరంబు సాల నశ్చలిశలఁ బర్వినవేశ, వెలయ భూశయనుఁ డై శ విశ్రమించి

తే. మహితనియతిఁ దితిక్షౌసమన్వితుండు
నియతపరిభాషణుఁడు జితాశనిలుఁడు దాంతుఁ
డిద్ధమతి యీశ్వరార్పితశబ్ధి యనఘుఁ
డూర్ధ్వరేతస్కుఁడును నై క్రమోచితముగ. 649

వ. అతిఘోరం బయినతపం బాచరించె నివ్విధంబునం గ్రమానిరుద్ధం బయినత

1. నాత్మజలయందు నిలిపి జితాశ్వనకుఁ బట్టంబు గట్టి ప్రజలు.

పంబున విధ్వస్తాశేషకర్మ మలాశయుండును బ్రాణాయామంబులచే జీతారిషడ్వర్గుండును చిన్నబంధనుండును నై పురుషశ్రేష్ఠుడైనపుడుచక్రవర్తి భగవంతుండైనసనత్కుమారుం డెఱింగించినయోగమార్గంబున సర్వేశ్వర భజనంబుగావించె నిట్లు భగవద్ధర్మపరుండును సాధువర్తనుండును శ్రద్ధాసమన్వితుండును నైనపుడునకు నారాయణునందు భక్తి యనన్యవిషయం బై ప్రవృద్ధం బయ్యె నివ్వధంబున.

650

క. నరలోకోత్తర భగవత్పరిచర్యారాధనమునఁ గ దతశుద్ధాంతః
కరణం డగునాపుడునకు, సరసిరుహోదరు కథానుసంస్మరణమునన్.

651

క. పరిపూర్ణం బగుభక్తిని, గర మనిశము సంశయాత్మకం బై చాలన్
వజ్రలినహృదయగ్రంథిని, నిరసించువిరక్తియుతమశనీష జనించెన్.

652

వ. దానంజేసి యతండు సంఘిన్నదేహాత్మజ్ఞానుండు నధిగతాత్మస్వరూపుండు నై గదాగ్రజం డయిన శ్రీకృష్ణునికథాసక్తి నొందినమస్తయోగసిద్ధులందు నిస్సంపహుం డగుటను హృదయగ్రంథివిచ్ఛేదకం బయిన జ్ఞానయోగంబును విడిచి యాత్మయందు నాత్మయోగంబుఁ గావించి బ్రహ్మభూతుం డు నిజకళేబరంబు విడువ నిశ్చయించి.

653

నీ. కోరిమడమలచేగుదవీడనము సేసి, పూని యుక్తాసనాసీనుఁ డగుచుఁ
దనరుమూలాధారముననుండి వాయువు, నొయ్యన నెగయించియైనర నాభి
కలితంబు గావించిక్రమమున హృద్వత్స, కంఠశిరఃకోష్ఠకములఁ జేర్చి
కైకొని మూర్ధభాగమునకు నెగయించి, ప్రాణముల్ విడిచి యాపవను బవను

తే. నందు నాకాశ మాకాశమందుఁ దేజ,మందు దేజంబునుదకంబునందు నుదక
మర్థిఁ గాయంబు మేదినియందుఁ గలిపె, బూని వానియధోచితస్థానములుగ.

వ. మఱియు భూమి నుదకంబునందును నుదకంబును దేజమందుఁ దేజంబును వా
యువున వాయువు నాకాశంబునందు నాకాశంబును మనంబున మనంబు నిం
ద్రియంబుల నింద్రియతన్మాత్రల భూతాది యైనయహంకారంబునందు నహంకా
రంబు మహత్త్వంబునందును గూర్చి యట్టి సర్వకార్య హేతుభూతం బైన
మహత్త్వంబును జీవోపాధిభూతం బయిన ప్రకృతియందుఁ గలిపి జీవభూతుం
డయినపుడు జ్ఞానవైరాగ్యంబులచేత బ్రహ్మనిష్ఠుఁ డై మాయోపాధిం బాసి
ముక్తుం డయ్యెనని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె.

655

నీ. అంత నా పురునిభార్యమణి యగునర్చి, పుడమిపై వడి నడుగిడినఁ గందు
సుకుమారపాదాబ్జసుందరీరత్నంబు, నతులపతివ్రతయగుటఁజేసి
యాశ్మేశకృతసువ్రతాచరణంబును, సుమహితభక్తిశుశ్రూషణమును
నార్హేయ మగుదేహాయాత్రయు ననువీని,చేత మిక్కిలికృత్యభూతదేహ

తే. యయ్యుఁ బ్రియనాథకృతకరుణావలోక

కరతలస్పర్శనాది సత్తా రములను

నబల సుఖవృత్తి జెంది యశయ్యడవులందుఁ

గృశత మదిఁ దోఁప కుండఁ జర్రించునవుడు.

656

క. శనమునమున నేదుఃఖము, ననయంబు నెఱుంగనట్టియర్చి నిజాధీ

శునిప్రాణరహితదేహము, గనుఁగొని విలపించి విగతకౌతుక యగుచున్.

657

సీ. మాతమందరసాను ప్రదేశంబు, నందుఁ జితారోపకమర్థి జేసి

లితమహానదీసలిలసున్నాన యై, కలితమహాదారకర్ము డయిన

నాథున కుదకదానక్రియల్ గావించి, యతిభక్తి సురలకునతు లొనర్చి

వహ్నికి ముమ్మాట్రువలగొని పతిపాద, కమలయుగంబుఁ జిత్తమున నిలిపి

తే. వీరవరుఁ డైనపుడుపుధిరవీరలేశు, నందు సనుగమనము సేయనట్టిసాధ్వీ
నర్చి గనుఁగొనిదేవభార్యాసహస్ర, మాత్రనాథులఁగూడి నెయ్యంబుతోడ.

క. పరమోత్కంఠను నమ్మి, దరగిరిసాను ప్రదేశతలమున వరుసం

గురించిరి నవసురభిత, వరమందారప్రసూనశవర్ణము లంతన్.

659

క. తర మిడి యచ్చర లాడిరి, మొరయించిరి శంఖతూర్వములు దివిజులు వా

డిరి కిన్నరజనులు పర, స్పరచుతు లొనరించి రాసుకపర్వాంగనలున్.

660

వ. మఱియు నిట్లనిరి.

661

సీ. చర్చింప నిట్టియాశ్చర్య మెం దేనిని, గనుఁగొంటిరే యర్చియనులతాంగి

ధన్యాత్మరాల గదాతవవిభుతోఁ గూడి, యందిరారమణి యజ్ఞేశుఁ గూడి

వెనుచనుకై వడిననుగమనము సేసె, నియ్యమ నిజహృదయేశుఁ డయిన :

ఘను వైన్య సూర్ధ్వలోకమును బొందును, నేఁ డింతవట్టునునిశ్చితంబు

తే. పరమయోగీంద్రులకు దుర్విభావ్య మైన, దృఢసుకర్మమువలన నశ్రిక మించి
వైన్యభూమిశువెనుచనివరుససూర్ధ్వ, ¹గామినియునయ్యె నీయంతిఘనతనొంది.

వ. కాన పతివ్రతలకు నసాధ్యం బెందునుం గలదే యని మఱియును.

663

క. పరికింపఁగ నేమనుజుఁడు, హరిపదమును బొందఁ జేయునట్టి వివేక

స్ఫురణం దనర్చు వానికిఁ, బరువడి నిలఁ బొందరానిపదముం గలదే.

664

తే. అట్టియపవర్గసాధనమైనమనుజు, భవ మొందియు విషయసంబద్ధుఁ డగుచు

వసుధనెవ్వఁడువర్తించువాఁడుధరణి, ననయమునిజాత్మవంచకుఁడనఁగఁ బరఁగు.

క. అని వారలు దన్నర్థిని, వినుతింపఁగ నర్చి, యాత్మవిభుఁ డగుపృథుఁ డొం

దినయచ్యుతలోకంబున, ననుపమవిభవమును బొందెనని విదురునకున్.

666

క. మునివరుఁ డగుమైత్రేయుఁడు, వినయంబున నెఱుంగఁ జెప్పివెండియుఁ దగని

ట్లను నమ్మహానుభావుం, డనఘుఁడు భగవద్వరుండునగుఁ బృథుఁ డనఘా.

667

క. ఏ నీ కిప్పుడు సెప్పితి, మానుగ నీపుణ్యకథనుమహితశ్రద్ధా

ధీనుం డై విస్ఫురదవ,ధానం డై యెవ్వ డేంఁక దనరినభక్తిన్. 668

క. వినినఁ జరించిన వ్రాసిన, వినిపించిన వాఁడు పృథుఁడు క విమలగతిం బొం
దినక్రియ హరిపద మొందెడు, ననయము నిర్ఘాతపావుఁ క డగుచు మహాత్మా.

సీ. బ్రాహ్మణుఁ డంచితభక్తిఁ జరించిన, బ్రహ్మవర్చసము సంప్రాప్త మగును
క్షీత్రియం డర్థిమైఁ జదివిన విన్నన, జగదీవిభుత్వంబు క సంధించు
వైశ్యుండు విని ధనకైంతుం డై యెవ్వన, శూద్రుండు వినిన సుశ్లోకుఁ డగును
మఱియును భక్తి మ్రమాటలు పఠించిన, విత్తవిహీనుఁడు క విత్తపతియు

తే. న ప్రసిద్ధుఁడు ప్రఖ్యాతైయ శుఁడుఁ బ్రజలు
లేనియధముఁడు విలెతసంతానయతుఁడు

మూర్ఖచిత్తుండు విజ్ఞానబోధమతియుఁ

నగుచు నుతి కెక్కు దురు మహితాత్మ మఱియు.

670

వ. లోకంబునం బురుషులకు స్వస్వయనంబును నమంగళనివారిణంబును ధనప్ర
దంబును యశస్కరంబును నాయమృరంబును స్వర్గదాయకంబును గలిమలాప
హంబును నైనయాపుణ్యచరిత్రంబు చతుర్విధపురుషార్థకాములైనవారికిఁ జతు
ర్విధపురుషార్థకారణం బగుం గావున వినం దగు సంగ్రామాభిముఖం డైనరా
జీచరిత్రంబు ననుసంధించి విరోధి నెదిర్చిన నవ్వీరోధి పృథునకుంబోలెఁగన్పంబు
లిచ్చు ముక్తాన్యసంగుండును భగవద్భక్తుండును నైనవాఁడు పుణ్యంబును వైన్య
మాహాత్మ్యనూచకంబును నైనయాచరిత్రంబు వినఁచుం బఠించుచుంగృత
మతి యై దినదినంబును నాదరంబునం బ్రకటంబు సేయువాఁడు భవసింధుపాత
పాదుం డైనసర్వేశ్వరునియందు నచలం బయినభక్తిగలిగి పృథుచక్రవర్తివొం
దినవిష్ణుపదంబుం బొందు నని యిప్పణ్యచరిత్రంబు మైత్రేయుండు వివరున
కెఱింగించి వెండియు నిట్లనియె.

671

క. పృథునకు నర్చికిఁ బుట్టిన,పృథుకీర్తననుండు ఘనుఁడు క పృథుతుల్యుం డై
1పృథుశౌర్యధైర్యధుర్యుండు, పృథివి విజితాశ్వఁ డొప్పెఁ క బృథివీపతియై.

క. (విను మంతిర్థానగతిం, దనరుసునాసీరువలనఁ క దగ విదితాశ్వం
డును మఱి యంతర్థానుం, డను పేరఁ బ్రసిద్ధుఁ డయ్యె క నతిచతురుం డై). 673

సీ. స్థిరమతి రాజ్యాభిషిక్తుఁ డై యమ్మేటి, సమమతి నయ్యనుజన్ములైన
హర్యశ్వనకు సమాదరముఁ దూర్పు ద,క్షిణదిశఁ దగ ధూమ్రకేశునకును
బరఁగంగ వృకునకఁ క బశ్చిమభాగంబు, ద్రవిణున కర్థి నుక తిరపుదిశను
గొమ రొప్ప నలుపుర కును బంచి యిచ్చి స్వ, కాంత యైనట్టిశిఖిండినికీని

తే. మనుజయోనిని జనియంపుఁ క డనుచు మనెన్, పరికినట్టివసిష్ఠుశాసను నఁజేసి
పూని త్రేతాగ్ను లతఁకిఁ క బుత్రు లగుచు, జనన మొందిరి సజ్జనకస్తవ్యచరిత.

- వ. వారలు పావకుండుఁ బవమానుండు శుచియు నననామంబుల మనుష్యయోనిం
బుట్టియు నాత్మ ప్రభ వంబునం గ్రహ్మణ నగును లయి చనిరి తదనంతరంబ. 675
- క. అతఁడు నభస్వతి యనియెడి, ద్వితీయఁ త్నివలనను హవిర్ధానుఁడు నా
సుతుఁ గని విజితాశ్వుండా, నతవిమతుఁడు రాజ్యవర్తనము దలపోయున్. 676
- క. విమలాత్మ కరాదానము, దమశుల్కాదికము గరమున దారుణ మని ధై
ర్యమునం దీర్ఘమఖివ్యా, జమునం దద్వర్తనంబున సమమతి విడిచెన్. 677
- వ. ఇట్లు విడిచి. 678
- క. అతఁ డాత్మదర్శనం డయి, చతురతఁ బరమాత్మ హంసు కసర్వేశ్వరుఁడ
త్కృతువున యజించి కశలా, ద్భృతయోగసమాధి ముక్తికై న బొందెమహాత్మా.
- వ. అంత విజితాశ్వుండు పరలోకగతుం డయిన హవిర్ధానుండు హవిర్ధాని యను
భార్యవలన బర్హిష్మదుండు గయుండు శుక్లుండు గృష్ణుండు సత్యుండు జితవ్ర
తుండు ననుపుత్రుల నార్జురం గాంచె నందు బర్హిష్మదుండు. 680
- సీ. సంతతసవనదీక్షాశాలి యగుచు ధ, రాతలం బెల్లను న గ్రతువులకును
విలసిల్లుయజనశాశలలు వేఱువేఱ కల్పించి యజ్ఞములు గావించు చుండి
చిరకీర్తి యతఁడు ప్రాచీనాగ్రకుశలచే, క్షీతితలం బెల్ల నాశస్త్రము సేయ
వసుధయెల్లను యజ్ఞవాట మై విలసిల్ల, సత్కియాకాండనిశ్ఠాన్ధుఁ డగుచు
- తే. సుభగయోగసమాధినిశ్ఠుఁడు స్రజాప, తియగుననితన్నజనము నాశింపవెలయు
నట్టిఘన ఁడు హవిర్ధాని, యఖిలజగతిఁ, బఱపి కుశలనా బ్రాచీనబర్హి యయ్యె.
- వ. మఱియు నతఁడు. 682
- చ. అలవడ నేసదీమణి సకమంచితలీల వివాహవేశ ను
త్కలికఁ బ్రదక్షిణంబు లిడఁగఁగాఁ గని హవ్యవహుండు దొల్లి యి
మ్ముల శుకే జూచి మోహమును న బొందినదీతి విమోహి యయ్యె నా
లలితవినుత్సభాషణ యశలంకృతచాగుశుభాంగి వెంజియున్. 683
- చ. సురుచిరభంగి నానతి గిశోరవయఃపరిపాక యై రణ
ద్వరమణి హేమసూపురరవంబు సెలంగఁ గ నాడుచుం దివా
కరకుచిశ్శి నొప్పెనంగఁ న గాఁ గని నిర్జితు లైరి దేవకీ
న్నరసరసిద్ధసాధ్యమునినాగనభశ్చరముఖ్యులందఱున్. 684
- వ. అట్టిసౌందర్యఖనియు సముద్రపుత్రియు నయినశతధృతి యనుకన్యం బ్రహ్మాదే
శంబునం బాణిగ్రహణంబు సేసె నాశతస్పృశివలనం బ్రాచీనబర్హికిఁ బదుగురు
గొడుగులు జనియించిరి వారలు తుల్యనామవ్రతులును ధర్మపారగులును నయిన
ప్రచేతసులు ప్రజాసర్గంబునందుఁ దండ్రీచేత నాజ్ఞాపితు లయి తపంబు గావింప
నర్ణవంబునకుం జనుసమయంబునం దన్మార్గంబునఁ బ్రసన్నుం డగుచు దృశ్యమా

1. 'నట్టిఘన ఁడు హవిర్ధానుఁడనెడి పేరఁ, బరఁగ జనియించె బ్రాచీనబర్హి యయ్యె' వ్రా.ప్ర.

నుం డైన శ్రీరద్రునిచేత నేది యుపదేశింపబడె ¹దాని వస్తుధ్యానపూజానియ
మంబునఁ దపంబు సేయఁ చుండఁ దపఃపతి యైననారాయణుం బదివేలదివ్యసం
వత్సరంబులు పూజించి రని చెప్పిన విని విదురుండు మైత్రేయున కిట్లనియె.

సీ. తాపసోత్తమ ప్రచేతనులకు నర్ణవ, మార్గంబునందు నాభర్గుతోడ
సంగ మెట్లయ్యెఁ బ్రసన్నుడై హరుఁ డెద్ది, తివుట వారల కుపదేశ మిచ్చె
జీవరాసులకు నాశివుతోడిసంగంబు, గడుదుర్లభం బీజగంబునందు
జర్చింప నమ్మటి శ సన్ముసీంద్రులకును, సంచితధ్యానగోచరుఁడు గాని
తే. పుడమిఁ బ్రత్యక్షమునఁగానఁబడఁడుమఱియు, నంచితాత్మసదా రాముఁడఖిలలోక
రక్షణార్థంబుగా విరూపాక్షుఁ డాత్మశక్తితోఁ గూడి జగతిపై శ సంచరించు.

—... రుద్రుండు ప్రచేతనులకు యోగాదేశ మనుస్తోత్రముం చెల్పుట. —

క. కావున భగవంతుండును, దేవస్తుతుఁ డయినదేవదేవునిసంగం
బేవెరవున ఘటియించెనొ, యావిధ మంతయును దెలియ శ నానతి యీవే.

క. అసవుడు విదురున కమ్ముని, జననాయకుఁ డనియె నట్టిసాధుమనీషం
దనరు ప్రచేతనులును నిజ, జనకునిపరిభాషణములు శ సమ్మతితోడన్. 688

క. శిరసా వహించి ప్రాగ్దిశ, కరిగెడుసమయమున నెదుర శ నంబుధికంఠెం
బట పగురొకసరసి మరో, హరినిర్మలసలిలపూర్ణ, యైనదిమఱియున్. • 689

సీ. రక్తోత్పలేందీవక్ర పుష్పల్లాంభోజ, కమనీయకహ్లాదకలితమగుచుఁ
గంజాతకింజల్కపుంజవిక్షేపక, మందగంధానిలారానంద మగుచు
రమణీయహంససారసచక్రవాక కా, రండవనినదాభిరామమగుచు
వరమత్తమధుపసుస్వరమోదప్లవాం, కురితలతాతరుభరిత మగుచు

తే. ²సిద్ధచారణగంధర్వసేవ్య మగుచుఁ
బుణ్యముల కాలయం బయి శ పౌలుపు మిగిలి
లలిత మై చూడ నొప్పగు శ లక్షణములఁ
బరఁగి శుచిలఘుమధురాంబు శ భవ్యమగుచు. 690

తే. ³సజ్జనునిహృదయముఁ బోలిస్వచ్ఛమగుచు, హరిపదాకృతిదివిజవిహారమగుచు
ఘనునిసిరిభంగి నర్హజీవనము నగుచు, మానవతివృత్తిగతిని నిఘ్నంబునగుచు.

తే. శశికరంబులుఁబోలె విశదము లగుచు
హరికథలఁ బోలి కల్మషహరము లగుచు

1. 'దాని జపధ్యానపూజానియమంబులసేవించుచు.' అ. ప్ర. 2. భువనపాలనిర్మలఃస్ఫూర్తి
నెఱసి, నిర్మలం బైనజీవనాన్వితము నగుట, మహితయోగీంద్రసంవేద్యమానమగుచు, లోకపావన
మన నొప్పునొకసరస్సు' అని యొకప్రతి. 3. సజ్జనునిహృదయముఁబోలెస్వచ్ఛమగుచు, మత్స్య
కచ్ఛపమకరసంపాదియగుచు, భేకవర్షికరావళిభీమ మగుచు, కుదధినందన కనిశంబు నునికి
యగుచు—అని పాఠాంతరము

- వహ్నులునుబోలె భువనప్రవాసము లగుచుఁ
బొగడఁ దగునీరిములచేఁ బ్రకృతార్ణ మగుచు. 692
- వ. ఒప్పునట్టిసరోవరంబుఁ బొడగని యందు నొక్కదివ్యపురుషునిం గనిరతండు.
మ. సమదశ్రీకమృతంగవేణుమూఖభాస్వన్నాద మై దివ్యమా
ర్గమనోరంజక మై తనర్చువిలసద్దాంధర్వగానంబు నె
య్యము సంధిల్లఁగ వించుఁ దన్మహిమ కథత్యాశ్చర్యముం బొంది వే
గమునం దత్కమలాకరంబు వెడలెం శ గౌతూహలోల్లాసి యై. 693
- వ. ఇట్లు వెడలి వచ్చిన. 694
- మ. కని రాతాపసపుంగవుల్ దివిజలోక శ్రేష్ఠునిం దప్తకాం
చనవర్ణున్ సనకాదియోగిజనభాస్వదీయమానుం ద్రిలో
చను భక్తానుగుణానుగున్ సునుహితైశ్వర్యున్ బ్రసాదాభిశో
భనవక్త్రున్ నిహతాఘకర్తృజనసంకషదభద్రునిన్ రుద్రునిన్. 695
- క. కని వారలు దమమనముల, ననురాగము నమ్భతంబు శ ననయముఁ బొడమన్
వినయము దోపఁగఁ దత్పద, వనజములకు మ్రొక్కి భక్తివళగతు లగుచున్.
- వ. భగవంతుండును (నఖిలధర్మండును గృహభుండును) ధర్మవత్సలుండును (నఖిల
పాపహరుండును) నయినహరుండు (ప్రీతుం డగుచుం) బ్రసన్నాంతఃకరణులు
ధర్మజ్ఞులు శీలసంపన్నులు సంప్రీతులు సముచవారల కిట్లనియె. 697
- సీ. వినుఁడు నృపాలనందనులార మీమదిఁ, గలతలం పెల్లను శ గానవచ్చె
మీకు భద్రం బగు శ మీయెడ నే నను, గ్రహబుద్ధిచే నిటు శ గానఁబడితిఁ.
గైకొని యిపుడు సూరక్షముఁ ద్రిగుణాత్మక, మురగునా ప్రకృతికంఠఁబెనుధరణిని
బరఁగు జీవునికంఠఁబెనుఁ డైనవాసుదే, వునిచరణాబ్జముల్ శదనరుభక్తి
- తే. నర్థి నెవ్వరు భజియింతు శ రట్టివారు
నాకుఁ బ్రియతముల్ వారికి శ నయచరిత్రు
లార యేను బ్రియుండ నై శ భూరిమహిమ
వెలయు చుండుమ నదిగాక శ వినుఁడు మీకు. 698
- వ. స్వధర్మనిరతుం డైనపురుషుం డనేకజన్మాంతర సుకృతవిశేషంబులం జతుర్ముఖ
త్వంబు నొంది తదనంతరంబునం బుణ్యాతిరేకంబున నన్నుం బొంది యధికా
రాంతంబున నేచును దేవతాగణంబులును నవ్యాకృతం బైనయేహరిపదంబును
బొందుమ మట్టిపదంబు భాగవతుండు దనంత నె బొందు గావున మీకు భాగ
వతత్వంబు నొందియుఁ నాకుం బ్రియంబు సుప్తియిపుడు భాగవతజనంబు
లకు నాకంటె నధికప్రియుండు లేడు గాన వివిక్తంబును జప్యంబును బవిత్రం
బును మంగళంబును నిశ్చేయకరంబును నైననావచనంబు నాకర్ణిపుండు
సర్వాదిని బ్రహ్మ నిజనందనుల కెఱింగించినశ్రీహరిస్తోత్రంబు మీకు నెఱింగింతు

వినుం డది యెట్టి దనిన.

699

క. వనజాసనుఁ డాత్మజు లగు, సనకాదులఁ జూచి పలికె న సమ్మతిఁతోడ
వినుఁడు కుమారకలారా, వనజోదగుచుంగళ స్థవం బెఱిగింతున్. 700

వ. (అని హరినుద్దేశించి వారలు విన నిట్లనియె) నోయీశా యాత్మవేదులై నవార
లకు భవదీయోత్కర్ష స్వాంధలాభకరంబు గావున నట్టిస్వానందలాభంబు
మాకుం గలుగ వలయు నీవు పరిపూర్ణానందస్వరూపుండ విట్టిస్వాత్మకుండ
పై ననీకు నమస్కరింతు నని కేండ్రియు నిట్లనియె. 701

నీ. పజ్జజనాభాయ న సజ్జర్షణాయ శా,న్తాయ విశ్వప్రభోధాయ భూత
నూక్షేన్ద్రియాత్మనే న సూక్ష్మాయ వాసుదే,వాయ పూర్ణాయ పుణ్యాయ నిష్వి
కారాయ కర్మనిస్కారకాయ క్షేత్ర,పాలాయ త్రైలోక్యపాలకాయ
సోమరూపాయ శేషోబలాధ్యాయ స్వయంజ్యోతిషే దురన్తాయ కర్మ
తే. సాధనాయ పురాపురుషాయ యజ్ఞ, రేతసే జీవత్పప్తాయ న పృథ్వీరూప
కాయ లోకాయ సధ సేన నరకాయ విశ్వ,యోగయేషిష్టవేజిష్టవేనమోఽస్తు.

నీ. సర్గాపవర్గసుకర్వారాయ సర్వర,సాత్మనే పరమహంసాయ కర్మ
పాకాయ తదితరఫలరూపకాయ కృష్ణాయ ధర్మాత్మనే న సర్వశక్తి
యక్తాయ ఘనసాఙ్ఖ్యయోగీశ్వరాయ హి,రణ్యవీర్యాయ రుద్రాయ శిష్ట
నాథాయ దుష్టవిశనాశాయ శూన్యప్ర,వృత్తాయ కర్మణే న వృశ్యవే వి

తే. రాట్చరీరాయ నిఖిలధర్మాయ వాగ్వి,భూతయే నివృత్తాయ సత్పుణ్యభూరి
వర్చసేఽఖిలధర్మదేవాయ చాత్మ,నే నిరుద్ధాయ నిభృతాత్మనే నమోఽస్తు.

తే. సర్వసత్త్వాయ దేవాయ న సన్నియాను,కాయ బహిరన్తరాత్మనే న కారణాత్మ
నే సమస్తార్థలిక్ష్ణాయ న నిర్గుణాయ, వేధసే జితాత్మకసాధనవే నమోఽస్తు. 704

వ. అని మఱియుఁ బ్రగ్యముండవును నంతగాత్మవును సమస్తశేషకారణుండవును
జాతుర్వోత్రూపుండవును నంతకుండవును సర్వజుండవును జ్ఞానక్రియారూపుం
డవును నంతఃకరణవాసివియు నై ననీకు నమస్కరింతు నని. 705

క. అనఘా దేవ భవత్పద,ననరుహసందర్శనేచ్ఛ న వఱలిన మాకున్
విను వైష్ణవసత్కృతమై, యెనయ భవద్దర్శనంబు న నీవె మహాత్మా. 706

వ. అది యెట్టి దనిన. 707

క. అనఘ సకలేంద్రియగుణాం,జనమును భక్తప్రియంబు న జలదశ్యామం
బును సౌందర్యసమగ్రము, ననుపమమును నిఖిలచంగళావహ మగుచున్. 708

వ. మఱియును. 709

1. 'ధర్మపాలాయ సద్ధితఫల' ఆ. ప్ర. 2. 'భూతివర్చసే పిశ్యదేవాయ వాగ్విభూత.యే
నివృత్తాయ వరహృషీకేంద్రియాత్మ.నే నిరుద్ధాయ నిభృతాత్మనే నమస్తే' వ్రా. ప్ర. 3. నిర్వికల్ప
మేధసేహం కృతాత్మనే' వ్రా. ప్ర.

- సీ. ఆశీకులోపమలనదలకశోభిత మగు, నవ్యతాంశురేఖానిభాననమును
సమక్ష్మదివ్యభూషాప్రభాకలితంబు, సుందరభూనాసనసురచిరంబు
సలలితకుండకుట్టల¹ సన్నిభద్విజ, పూరితస్మిగ్గతిరపోలయగము
పద్మపలాశశోభనలోచనంబును, మండస్మితాపాంగసుందరమును
- తే. సస్మితాలోకసతత ప్రసన్నమఖము, గంబుసుందరరచిరమంగళగళంబు
పరిమళకుండల ప్రభాపూరితలిత, చారువృగరాజసన్నిభశస్కంధయతము.
- వ. వెండియు శంఖచక్రగదాపద్మకలితాయతబాహుచతుష్టయంబును వైజయంతీ
విసమాలికాకాస్తభమణిశ్రీవిరాజితంబును నిత్యాపాయిని యయినయిందిరా
సుందరత్నపరిస్పదంబునం దనరి తిరిస్కృతనికిపోపలం బైనవక్షస్థలంబును
నచ్చాసనిశ్వాసంబులం బంచలంబు లైనశ్చిత్రయరచిరప్రకాశమానదళోద
రంబును బూర్వవినిర్గతనిఖలవిశ్వంబునుం బ్రవిష్టంబు నేయు రీతి నొందు
సలిలావర్తసన్నిభగంధీరనాభీవరంబును బంకజకంజల్కవిభాసితదుకూలనిబద్ధ
కనకమేఖలాకిలాపశోభితశ్యామపృథునింబబింబంబును నీలకడళీస్తంభ రుచిరోరు
యగళంబును సమచారుజంఘంబును నిమ్నజానుయగళంబును బద్మపత్రభా
సురపాదద్వయంబును మదీయాంతరంగతమోనివారిః సిర్మలచంద్రశికలసన్నిభ
శంఖంబును గిరీటకుండల గ్రైవేయ హార కేయూర వలయపాద్రి కామణీనూపు
రాదివివిధభూషణభూషితంబును నిరస్తసమస్తతజనసాధ్వసంబును భక్తజన
మనోహరంబును సర్వమంగళాకరంబును నై సభగవద్దివ్యరూపంబు దామసజన
సన్మార్గప్రదర్శకుండ వైననీపు మాకుఁ జూపి మమ్ముఁ గృతార్థులం జేయు మని
వెండియు నిట్లనియె.

711

- సీ. ఆత్మకుఁ బరిశుద్ధి శ నర్థించువారికి, ధ్యేయవస్తువు భవద్దివ్యమూర్తి
యంచితస్వర్గరాజ్యాభిషిక్తున కైన, సమధికస్పృహణీయతమండ పీపు
సద్భక్తియుతభక్తజనసులభుండవు, దుష్టాత్ములకుఁ గడు శ దుర్లభుండ
వాత్మదర్శనులకు శ నరయ గమ్యుండవు, నై యర్థి పిలసిల్లు దనఘచరిత
- తే. యిట్టినిఖలదురారాధ్యు శ నీశు నిన్ను, నెఱయ సుజనుల కైన వర్ణింప రాదు
వఱల నెవ్వఁడు పూజించువాఁడు విడువఁ, జాలనే పద్మదళనేత్రసచ్చరిత్ర.
- చ. ఎనసినభక్తియోగమున శ నే భవదీయపదాబ్జమూలము
న్ననయముఁ బొందువాఁడు చటులగా హభీషణవీర్యశౌర్యత
ర్జనములచే ననూనగతి శ సర్వజగంబులు సంహరించున
య్యనుపముఁ డైనకాలునిభయంబును బొందఁడు దాను గావునన్.

713

- తే. ఇట్టిసీపాదమూలంబు శ లెవ్వఁడేనిఁ, బొంది ధన్యాత్ముడౌ నట్టిపుణ్యుడౌండు
మనములోపలఁ గోరునేమఱచియైన, నవ్యయానంద గోవింద శ హరిముకుంద.

- క. హరి నీభక్తులతోడను, నిరుపమగతిఁ జెలిమి సేయుననిమిషార్థముతో
సరి గాను మోక్ష మనిన న, చిరశుభమగుమర్త్యసుఖముఁజెప్పఁగ నేలా. 715
- క. దురితవినాశకఁడపం, కరుహ భవత్కిర్తిరథికణచయబాహ్యం
తరసేకధూతకల్మష, పురుషులు ధరమీఁదఁ దీర్థభూతులు గారే. 716
- వ. అట్టిభూతవయూసమేతులును రాగాదివిరహితచిత్తులును నార్జవదిగుణయుక్తులు
ను నయినభాగవతజనులసంగంబు మాకుం గలుగఁజేయు మిదియ మ మ్మనుగ్ర
హించుట యని వెండియు నిట్లనియె. 717
- చ. సరసిజనాభ సత్పురుషసంగసమంచితభక్తియోగవి
స్ఫురణ ననుగ్రహింపఁబడి శ్ర శుద్ధము నొందినవానిచిత్త మ
స్థిరబహి¹రంగముం గనదు శ్ర చెందదు భూరితమస్వరూపసం
సరణగుహాగతంబుఁ గనఁ శ్ర జాలు భవన్మహాసీయతత్త్వమున్. 718
- వ. అది యెట్టి దనిన. 719
- సీ. అరయంగ నేమిటియందు నీవిశ్వంబు, విదిత మై యుండు నీవిశ్వమందు
నేది ప్రకాశించు శ్ర నెప్పుడు నట్టి స్వయంజ్యోతి నిత్యంబు శ్ర నవ్యయంబు
నాకాశమును బోలి శ్ర యవిరళవ్యాపక, మగునాత్మతత్త్వంబు శ్ర నధికమహిమ
నమరుపరబ్రహ్మ శ్ర మగు నని పల్కి యి, ట్లనియె నవిక్రియుం శ్ర డైగవాఁడు
- తే. నెవ్వఁ డాతఁడు దనయందు శ్ర నెపుడు నాత్మ, కార్యకరణసమర్థంబు శ్ర గానిభేద
బుద్ధిజనకంబు నాఁ దగుభూరిమాఁడు, జేసి విశ్వంబు సత్యంబు శ్ర గా సృజించె.
- ఆ. మరల మరలఁ బెక్కుమాటు లీవిశ్వంబు, జననవృద్ధివిలయసంగతులను
నందఁజేయుచుండు శ్ర నట్టియీశ్వరుడ వై, తనకునిన్ను నాత్మతత్త్వము గను.
- వ. తెలియుదు మని వెండియు నిట్లనియె యోగపరాయణు లగువారు శ్రద్ధాసమ
న్వితు లై క్రియాకలాపంబుల సంతఃకరణోపలక్షితం బయినభవదీయరూపంబు
యజింతురు వారు వేదాగమతత్త్వజ్ఞానులు నీ వాద్యుడవును ననాదియు నద్వి
తీయుండవును మాయాశక్తియుక్తుడవు నై విలసిల్లుచుండుదు వట్టిమాయా
శక్తిచేత. 722
- సీ. చతురాత్మ సత్త్వరజస్తమోగుణములు, వరుస జనించెను శ్ర వానివలన
మహదహంకారత్రస్మాత్తనభోమకు, దనలజలావనిమునిసుపర్వ
భూతగణాత్మకస్ఫురణ నీవిశ్వంబు, భిన్నరూపమున నుత్పన్న మయ్యె
దేవ యాగతి భవదీయమాయుచుజేసి, రూఢిఁ జతుర్విధరూప మైన
- తే. పురము నాత్మాంశమునఁ జెందుపురుషుఁ డింద్రి
యములచే విషయసుఖము శ్ర లనుభవించు
మహిని మఘమక్షికాకృతమఘవుఁ బోలి

నతనికి విజ్ఞానము కనుపేరఁ దగినవి, జ్ఞాతజ్ఞేషితుఁ డగునగుఁడు గలఁడు
నాపురంజనుఁడు పురాణాచార్యుని యె ధగా, చక్రము గలయంగ క నందరించి
తన కనురూప మై పెనుపొంగపుర మొందు, వీక్షింపఁ జాలక కవిమనుఁ డగుచు

తే. నేపురము లుర్విఁ బొడగనె క నాపురములు
గామములఁ గోరుతనకు నకామములను
బొందుటకు వానిని ననర్హములు గఁ డనఁడు
నమునఁ దలఁచి యొకానొకఁడనాఁ డతఁడు.

742

వ. చనుచున్నచుయందున హిమవత్సర్వతదక్షిణసానువులందు.

సీ. వరనవద్వారకకవాటగవాక్షతో, రణదేహశీగోపురముల నొప్పి
ప్రాకారయంత్రవక్రప్రతోళిపరి, ఖాట్టాలకోపవనాళిఁ దనరి
సోవర్ణరాప్యాయసఘనశృంగంబుల, రమణీయవినిధగేహముల మించి
రథ్యాసభాచత్వరధ్వజ క్రిడాయ, తనసుచై త్యాపణతతిఁ దనర్చి

తే. మరకతస్ఫటికవిమారము శివీకూత్తు, నూక్తికాయుతఖచితహార్యములు గలిగి
విద్రుమద్రుమవేదుల క నెలయునొక్క, పురముఁ గనె భోగవతి కెనఁబోలుదాని.

వ. ఇట్లు గనుగొని యనంతరంబ ముండటం బురబాహ్యంతరంబున దివ్యద్రుమ
లతామంజుపుంజుబులు సమదనదద్విహంగమ త్తమధుకరికులకోలాహలసంకులజ
లాశ ముశోభితంబును హిమనిర్మరబిందుసందోహపరిస్పందకందలిత సుందమలయ
మరుమచ్చలిత ప్రవాళవిటపనళినితటంబును బాంధజనమనోరంజనాహ్వనబుద్ధిజ
నకకలహంసరాజకీరకోకిలాలాపవిరాజమానంబును మునివ్రతరాగానిధనమృగ
వ్రాతబాధారహితంబును నైనపురబాహ్యోద్వ్యాననంబునందు యావృచ్ఛికం
బుగ నేకైకశతనామకం బైరయచుదరదశకంబును బంచమస్తకసర్వప్రతీ
హామంబును దోడ రాఁ జనుదెంచు గున్న భర్త నేషిణియుం గామరూపిణియు
ననోధయు నముచయట్టి.

745

సీ. ఘనసమవిన్యస్తకర్ణకుండలగుడుల్, గండభాగంబుల క నిండి పర్వఁ
దమ్మితేకులసిగఁ క దటమకొంపఁగఁ జాలు, మెలుగుఁగమ్ములు దలఁగదిరి రాఁగ
జఘనసంకలితపిశంకసివీచ్యుతి, కనక కాంచీరుచిఁ క గరము పెనుపఁ
జరణసరోజభాసుర చలనూపుర, ఘోరఘోరభ్రమి నర్మకనరణిఁ జూప

తే. లలితమానసలక్ష్మీవిలాసభాసు, శోదయ్యూజిత ప్రభాముక్తపీన
సమనిరంతరకుచమల్మలముల వ్రేవఁ, జెరిసి పయ్యెవఁ గప్పబాఁ జేరుముఖి.

వ. మతియును బాలయు సువతియు గడ గామియు నమునయొక్క ప్రమరోత్తమం
గాంచి.

747

క. తర మిడి ప్రేమాన్ద్రత మై, మరునిగుంకొమరు నగునొమలు గలతరుణి
సరసాపాంగవిశోకన, శరపరివిధాంగుఁ డగుచు క జరవిధుఁ డనియె.

748

- క. ఎవ్వరిదానవు జనకుం, డెవ్వడు పే నేమి భృత్యు శ లీఁదియొక రిం
డెవ్వరు నతు లెవ్వకు మఱి, యివ్వనమ న నండఁ గార్క 1 మెద్దిమృగాక్షి. 749
- క. భవదీయపురస్కరుఁ డగు, వనాశనఁ డెవ్వఁ డతిశృఙ్ఖలమతి నాకన్
వివరింపు మనుచు వెండియు, ధవళేక్షణఁ జూచి ధరణీశువుఁ డిట్లనియెన్. 750
- సీ. తరళాక్షి పతి యగుధర్ము నన్వేషింపఁ, జరియించుప్రీయనుఁగలివొ కాక
రుద్రు నన్వేషించురుద్రాణివో కాక, బ్రహ్మను వెదకుభారలివొ కాక
నారాయణుని భక్తి 1 గోరి యన్వేషించు, నిందిరవో కాక 1 యెవ్వ రీవు
త్వత్పాదకామనశ్శమునను సంప్రాప్త, సకలకాముం డగునరసు నెట్టి
తే. వాని వెదకెడు తగుణి భ్రవన్ రాగ్ర. శక్మకోశం బు దోకడఁ 1 బలిత మయ్యె
నాకునెఱిగింపఁడగుదు వివేకచరిత, యని నృపాలుఁడు వఱియు నిట్లనియె నటికి.
- క. కర మొప్పఁగ నీ విటు భూ, చర వగుటను ప్రీతి లివవు 1 శారదపును సా
గరకన్యవుఁ గాకుండుటఁ, దరుణి పాడగంటి నని పరకంఁడి పలికన్. 752
- సీ. మొనసి యదభ్రకశ్మకడ నైననాచేత, నిపుడు పాలిత మైనయీపురంబు
సరసిజోదరునిభుజాపాలితోదాత్త, లలితనైకుంఠ మృలంకరించు
నిందిరాసుందరిఁచందంబునను నీ వ, లంకరింపఁ గడంగుఁడంకజాక్షి
యది గాక తావకీనాపాంగరుచి మోహి, తాంతరంగుండ నై నట్టిననున్
- తే. మహితసప్రీడభావసన్మందహాస, చారువిభ్రమభూలతాప్రేరేతుఁడుగఁ
దనరుభగవంతుఁడగునట్టిశ్రమనసిజుఁడు, పడఁతియుఁడగక వీడింపఁదొడఁగెనిపుడు.
- వ. కాపున. 754
- చ. తరుణి సుతారిలోఁచినయ్యతంబును మంజుసాధాసమానభా
సురమృదువాశ్యయుక్తమును 1 శోభితకోమలలంబమానసుం
దరచికురాభిరామము నుదారము నైనభవన్ముఖాబ్జమున్
సురుచిరలీల నెత్తి ననుఁ 1 జూడుము సిగ్గును జెంద నేటికన్. 755
- వ. అని యివ్విధంబున నధీరుం డై పలుకుపురంజనుం జూచి యాప్రమదోత్తను వీర
మోహిత యై సస్మితానన యగుదు నానందంబు నొంది యిట్లనియె. 756
- క. పురుషవర నాకు నీకునా, గురువును నామమును గులముఁ 1 గోరి నెఱుంగ నీ
పురమున నుండుదుఁ గాకీ, పురమును నిర్మించినట్టిపురుషు నెఱుంగన్. 757
- క. వీరలు నాసఖు లీలలు, నారత్నమా లార్యవినత 1 నాచెలు లీ వృ
ద్ధోరగ మే నిద్రింపఁగ, ధీరత మేమాంచి పురము 1 ధృతిఁ జాలించున్. 758
- వ. అని వెండియు నిట్లనియె. 759
- సీ. మనుజనాయక నీవు 1 మద్యాగ్యనశమున, నెటకు నేలెంచితి 1 నీవుడు నీకు
మంగళం బగు నీవు 1 మహితేంద్రియగ్రామ, భోగ్యంబు లగు కామపుంజమలను
సర్థి సంపాదింతు 1 వనఘాత్య యీనవ, ద్వారప్రయుక్త మై 1 తనరుపురము

1 నీవు గైకొని యేలు 3 నీకంటె దీనికి, నధిపుఁడన్యఁడు లేఁ 3 డనఁగు యందు
లే. న గుఁనీతమ నైనకావము లననుభ, 2 విఁపగా సమా శత వధిష్ఠింపు మోమిఁ
గోరికంటె బియులు నెవ్వఁగనాకు, నరసిచూడఁగ వనుజేంద్రయదియుఁగాక.
వ. ముఱియు రజిష్ఠానవిహీనుండు నకోవిదాండు నిహపరచింతాశూన్యుండఁ బశుప్తా
యుండఁ ద్వన్యండు నైనవాని నెవ్వని వరియింతు గృహస్థాశ్రమమందు ధర్మార్థ
కానమోక్షపజానందంబులునయశంబును 3 యతివేద్యంబును గానిరజస్సమో
3 హీనపుణ్యలోకంబులును గలుగుఁ బితృదే. 2 యు ద్వభూషణంబులకుం దినకు
3 లోకంబున గృహస్థాశ్రమంబు సర్వక్షేమార్థం బయినయాశ్రమం బందు గా
వున వదాన్యుండీవు వీరవిఖ్యాతుండవఁ బ్రియదర్శనండవు స్వయంపాపుండవు
నయ భోగిభోగదృశభజాదండంబులచే నొప్పు భవాదృశం దగిలి మార్మశ
యగుకన్య వరియింప కుండునే యని వెండియు. 761

క. కిరుణరసపరిపూర్ణ, స్ఫురితస్మితరుచిఁబిలోకపుఁజమాచేతం
గర మర్థి దీనజనభయ, హరణుండవై సంచరింప 3 మఖిలజగములన్. 762

క. అప యీగతిఁ బలికెనయా, ననజాక్షిఁ బురఁజనుండు 3 వరియించి ముదం
బున నన్యోన్యము మైత్రిం, దనరుచుఁ దత్పురము సొచ్చి 3 ధన్యం డగుచున్.

చ. శతసమకాల మప్పురి నజస్రము భూరిసమ స్తసౌఖ్యసం
గతులఁ దనర్చి వందిజనకాయకసద్వినుతోరుగానమో
దిశమతి నొప్పి సుందరస, తీజనసేవితుఁ డై నృపాలకో
చితలలితస్థలంబుల వసించుచుఁ గ్రీడలు సల్పుచుండఁగన్. 764

క. నరనాథుఁడు లోకభయం, కరగతి వర్తించు గ్రీష్మకాలము దోఁపం
దరిశలహరీ⁴ మనోహర, వరహాదినసలిలమందు 3 వసియించెఁ దగన్. 765

వ. ఇట్లు వసియించి కతిపయదినంబు లరుగుసమయంబున. 766

కీ. అవశీశ్వరోత్తమ 3 యప్పురంబున నాల్గు, 3 కల నొక్కనీశనకులు వినుము
తూర్పుదిక్కు నన నైదును దక్షిణోత్తరం బుల రెండుఁ బశ్చిమంబుననురెండుఁ
గాఁ నాతొమ్మిది గవకుల నుపరిది, క్కున నేడుఁ గ్రిదిదిక్కునను రెండు
నయ యుండు మఱి వానియందుఁ బృథగ్వి, పిషయగత్యర్థ మై 3 వెలయునీశ్వ
లే. రుం దొకం. డరయఁ గలంక క్రూధిఁ దత్పురంబుఁ బాలించునట్టిపురంజనుండు
నాపురద్వారసవకంబునంకలోన, నర్థిబ్రాగ్వారపంచకకమందు వరుస. 767

వ. శిద్యోతయు నావిర్ముఖయు ననునామంబుల గలద్వారయగంబున ద్యుమ
త్సఖుం డై విభ్రాజితాఖ్యజనపదంబును బొందు వెండియు నళినియు నాళినియు

1. నందును వసియించి యనుదినంబునుమన్య, నోభీష్టనిరత మై, బ్రాభవనమున; నందు నాచెలులచే
నభిమతకామముల్, నెమ్మినరిందము నీకుఁగూరు. 2. వించుచును సమశత. 3. హృద్యంబులు గాని,
4. యతమనో, హరశీలసలిలహదమునందు వసించెన్.

ననుజేళ్లు గలవాకిళ్లు రెంటియందు వవఘాతసఖుం డై సౌరభరూపంబు లయిన
విషయంబులం బొందు మఱియు మాఖ్యనామకం బైన ప్రధానప్రాద్భూతంబున
రసజ్ఞావిపణాన్వితం డై యాపణబహూదనంబు లనువిషయంబుల నొందుఁ బితృ
హూనామకం బయినదక్షిణద్వారంబున శ్రుతధరాన్వితం డై దక్షిణపాంచాలం
బనురాష్ట్రంబు నొందు దేవహూనామకం బయిన యుత్తరపువాకిట శ్రుతధరా
న్వితం డై యుత్తరపాంచాలం బనురాష్ట్రంబు నొందు వెండియుం బడమటి
వాకిళ్లు రెంటియందు నాసురీనామకం బైనవాకిట దుర్మదసమేతుం డై గ్రామక
నామకం బైనవిషయంబును నిర్భతినామకం బయినవాకిటియందు లుబ్ధక
యుక్తుం డై వైశసం బన విషయంబు నొందు చుండు వెండియుం బురంజనుం
డప్పురంబునం బౌరజనంబులందు నిర్వాగ్యశస్కురు లన నిద్ద టంధులు గలరు
వారలచేత గమనకరణంబులను క్రియల నొందుచు సంతఃపురగతుండగునప్పుడు
విషూచీసమన్వితం డై జాయాత్మజోద్భవంబు లైనమోహప్రసాదహర్షంబుల
నొందు చుండు నవ్విధంబునం గర్మాసక్తుండుఁ గామాత్మకుండు నై బుద్ధి యను
మహిషిచేత వంచితం డయ్యె నక్కామినియు. 768

సీ. పానంబుసేసినఁ దానుఁ బానముసేయుఁ, గుడిచినఁ దానునుఁగుడుచు మఱియు
భక్షింపఁ దానును శ భక్షించు నడచిన, నడచును నవ్విన శ నవ్వు నేడ్వ
నేడుచుఁ బాడినఁ శ బాడు విన్నను వినుఁ, జూడినఁ జూచుఁ గూర్చున్న నుండు
దుఃఖింప దీనుఁ డై శ దుఃఖించు నిలిచిన, నిలుచు నిద్రింపంగ శ నిద్ర వోవు

తే. ముట్టినను ముట్టు మూర్కొన్న శ మూర్కుకొనును
బలుకఁ బలుకును బవళింపఁ శ బవ్వళించు
హర్షమును బొంద నాత్మను శ హర్ష మొందు
మోదమును బొంద దానును శ మోద మందు. 769

వ. ఇవ్విధంబున నతండు మహిషీవిప్రలబ్ధుండును వంచితస్వభావుండును నై పారవ
శ్యంబునం జేసి యజ్ఞండును నిత రేచ్ఛావిరహితుండును నై క్రీడామృగంబుచా
డ్చున వర్తించుచు నాపురంబునఁ గాపురం బుండఁ గొన్నిదినంబుల కాపురంబ
నుండు ధనుర్ధరుం డై. 770

సీ. పంచాశ్వయు క్తంబు శ పంచబంధవముఁ జ, క్రద్వితయమును యుగద్వయంబు
నాశువేగంబు నేకాక్షంబు కూబర,ద్వయముఁ 1 బతా కాత్రితయములంబు
నేక ప్రగహమును శ నేకసారథికంబు, సప్తవరూధంబు శ స్వర్ణభూష
మును బంచవిక్రమమును నేకసింహంబుఁ, బ్రకటపంచప్రహరణము నయిన

తే. రథము కాంచనరచితవక్రము ధరించి, విలసదక్షయతూణీరక్తలితుఁ డగుదుఁ
గడఁక దీపింప నెక్కి యే, కాదశ ప్ర,సంఖ్యసేనాసమేతుఁ డై శ సరథసముగ.

వ. పురంబు వెడలి పంచప్రస్థం బనువనంబునకుం జని యందు విడువ రానిమహిషిని
 విడిచి మృగయాసక్తుం డై తృప్తుం డగుచు ధనుర్బాణంబులు ధరియించి
 సంచరించుచు నాసురవర్తనంబునం దగిలి ఘోరాత్ముండు నదయుండు నై నిశా
 తసాయకంబులచేత నమ్మృగవ్రాతంబులం బరిమార్చె రాజులకు మృగయావినో
 దంబు విహితానుష్ఠానం బగు చుండ నాసురవృత్తి యెట్లయ్యె నని యంటివేని
 నిది రాగప్రాప్తం బగుటను విహితంబు ¹గాదు వినుము శ్రాద్ధాదులందే ప్రఖ్యా
 తశ్రాద్ధదివసంబులయందే రాజైనవాడే మేధ్యంబు లయినపశువులనే వనంబు
 నందే యథోపయుక్తంబుగానే వధియింపం జను ననునియమమాత్రంబు గల
 దు గావున జ్ఞానియైనవిద్వాంసుండ యాచరింపండుగాక యాచరించినం గర్మాను
 ష్ఠానజనితం బయినజ్ఞానంబునంజేసి యందుఁ బొరయం డట్లు గాక నియమోల్లం
 ఘనంబునం గర్మాచరణం డగువాఁ డభిమానంబు నొంది కర్మబద్ధుండై గుణ
 ప్రవాహపతితుండును నష్టప్రజ్ఞుండును నై యథోగతిం గూలు నిట్లగుటంజేసి
 సాధుజనులకు సర్వప్రకారంబుల నాసురవృత్తి మానం దగు నని వెండియు ని
 ట్లనియె నంతం బరంజనుం డవ్వనంబున. 772

క. వరచిత్రపక్షసునిశిత, శరములచే శశ వరాహ శ చమరీ రురు కా
 సరంగవయ శల్య హరిణీ, కరి హరి వృక పుండరీక శ కపి ఖడ్గములన్. 773

వ. వధియించి మఱియును. 774

సీ. వరుస మేధ్యామేధ్య, ననమృగంబులఁబుణ, సన దుస్సహక్రీడ శ సంహరించి
 శ్రమయుక్తుం డై వేటకసాలించి మరలి మం,దిరమున కత్తి నేరతెంచి యందు
 సముచితస్నానభోజనకృత్యములు తీర్చి, యతివిశ్రమమున శత్రయానుఁ డగుచుఁ
 బరిమళమిళితఘోషవ్రాతవాసిత, సర్వాంగుఁ డగుచు స్రవకృందనములు

తే. వివిధభూషణచేలముల్ శ వెలయుఁ దాల్చి
 తనమనోహరియందుఁ జిత్రత్తంబు వెట్టి
 తుష్టుండును హృష్టుండున్ మఱి శ ధృష్టుం డై య
 నన్యజాకృష్టబిత్తుండు శ నై రతిప్ర
 సంగకౌతుక మాత్మను శ దొంగలింప. 775

వ. అంత స్వకీయప్రాణవల్లభ యగుమహిషియందు మనంబు నునిచిన నావరారో
 హయు గృహమేధినియు నయినగృహిణిం గానక విమనస్కుం డై నిజాంతః
 పురకామినులం గనుంగొని యి ట్లనియె. 776

క. రామాజనసంఘములూ, రా మానవతీలలామ శ రామామణి నా
 రామకృప వడసి మెలఁగుదు, రా మానుగఁ గుశలమా పరరామర్పింపన్. 777

ఉ. సారవివేకలార గృహసంపద లీయెడఁ బూర్వరీతిచే

1. 'గాద యననుబ్రఖ్యాతతీర్థనివసంబులయందే' వ్రా.ప్ర.2. గృహజనదుస్సహ. కిలందుబురాతసక్రియన్

నారయః గా రుచింపపు గృహస్థునకుం గృహమందు మాత గా
నీ రమణానుకూలరమణీమణి యై తన రాగుభార్యగా
నీ రుచి నొంద కున్నఁ గన నేర్చునె తన్మహామేధి సౌఖ్యముల్.

778

779

వ. అదియునాం గాక.

క. పొగ డొందుజనని గానీ, తగవున వర్తింపఁజట్టిదయితయ కానీ
తగ నుండనిగృహమున నుం, టగుఁ జక్రవిహీనరథమునం నుం టరయన్,

781

వ. కావున.

చ. తలకొని నాకుఁ దాను సుప్రథంబునఁ బ్రజ్ఞ జసింపఁ జేసి సం
చలదురుదుర్భరవ్యసనసాగరమగుఁడ నైననన్న ని
శ్చలమతి నుద్ధరించి యనిశశంబునుమత్స్యియ యైనభార్య యే
వలనఁ జరించు చున్న దనివారణ నాకెఱిగింపరే దయన్.

782

క. అనవుడు విని యక్కాంతలు, జనపతి కి ట్లనిరి రాజసత్తమ యిదిగో
దనకొంగై నను బఱపుగ, నొనరింపక నేలఁ బొరలు న చున్నది వగలన్.

783

తే. ఏమికతమున నున్నదో న యెఱుఁగ మేము, నీవునూడుమటన్న నా న భూవరుండు
నేలఁ బడిపొరలెడుభార్యభోలఁజూచి, మనములో దుఃఖతాపంబునల్లడింప.

785

వ. అంత.

ఆ. జలజనేత్ర ప్రణయశసంజాతరోషభా, వమన నయినయట్టివ క్రదృష్టి
జనవిభుండు సూచి న యనునయకోవిదుఁ, డగుచు సప్తయోగురహాక్షిఁజేరి.

786

క. పొలఁతుకఁ దనయుత్సంగం, బుల నిడి తత్సావయుగశ్రమము నంటుచు మం
జలమృదుభాషణముల నా, లలనామణిఁ జూచి పలికెల్లాలన మొప్పన్.

787

చ. రమణిరొ భృత్యులందు న పరాధము గల్గిన నాయకుల్ స్వప
క్షముఁ దలపోసి యుగ్రతరశాసనముం దెగి చేయ రట్లు గా
క మనములోనికిన్కఁ దమకంబున నాజ్ఞ యొనర్చి రేని ని
క్కముగ ననుగ్రహించుటయ న కాక తలంపఁగ నాజ్ఞసేయుటే.

788

క. కమలానన బాంధవకృత్యముఁ దలంపక రోషచిత్తుఁ న డగుకుటిలాత్ముఁ
సమదామర్షుఁడు నీతి. క్రమరహితుఁడు నైనబాలుఁ న గా నెన్నఁ దగున్.

789

వ. అని వెండియు ని ట్లనియె సుదతీ హృదయేశ్వరి వైననీవు.

790

మ. సరసోదారసుధారసోపమవచనశ్చతుర్యసౌభాగ్యమై
హరినీలోపమకోమలాలకయతం న బైవిభ్రమభూలతా
పరిజుష్టస్మితసద్విలోకనము నై న భాసిల్లుయష్టన్ముఖాం
బురుహంబున్ భవదీయదాసునకుఁ బూర్ణభోడి కృపం జూపవే.

791

క. విను వీరపత్ని నీయెడ, ననయంబును బ్రాహ్మణులును న హరిభక్తులుఁద

- క. కను నితరు లెగ్గు సేసిన, వనితా శిక్షింతు నెంతవారల నయినన్. 792
- క. ఈముల్లోకములందును, నామనమ న రోష మొదవినన్ భయరహితుం
డై మదిలోఁ బరితొషము,తో మెలఁగెడువానిఁ గానఁ శ దోయజనేత్రా. 793
- సీ. ఇందీవరేక్షణ శ యే నెందు భవదీయ,తిలకవిరహితమునలినయుతము
హరశూన్యంబ మనః ప్ర కాశకమునై, యత్యమర్ష యుతంబునయినముఖము
గళితాశ్రుబిందుసంకలితసంచితశోభ, మానవీన స్తనమండలమును
రమణీయతాంబూలశరాగవిహీన మై,నట్టిసుపక్వబింశబాధరంబు
- తే. గాఁగ నిట్లుంట కిపు డేమికతము నాకు, నర్థి నెఱిగింపవేమృగవ్యసన మంది
యబల నీ కెఱిగింపక శ యరిగినట్టి,తప్పు సైరించి కావంగఁ శ దగుదు నేను. 794
- క. వనితాజనపరవశుఁ డై, మనసిజశర బాధ్యమానమానసుఁ డగువా
నిని దగఁ గ ర్తవ్యార్థము,లను భజింపక తోలంగులలసలు గలరే. 795
- వ. అనుచుం బదీయవిభ్రమవశంగతుం డై పలికిన విని 796
- క. కంజాతపత్రనేత్ర పు,రంజను దెస రోషముడిగి శ రమణీయశ్రీ
మంజలమృదూక్తుల మనము, రంజించుచుఁ బలికె సదనుశరాగ మెలర్పన్. 797
- వ. అంత. 798
- సీ. అమ్మహాదేవి నెరయ్యంబున మంగళ,స్నాతయై మృదులవశస్త్రంబు గట్టి
స్రక్చందనాదిభూషణములు ధరియించి, కమనీయమోహనాశకార యగుచుఁ
బలికడ నిలిచిన శ నతఁడు సంతుష్టాంత,రంగుఁ డై యభ్యంతరమున నుండి
యన్యోన్యసరసగాఢాళింగనంబులు, గావించి గోప్యవాక్యములచేత
- తే. నతఁడు ప్రమదాపరిగ్రహవ్యసనమునను
గడఁక నపకృష్టఘనవి వేకంబు గలిగి
పగలు రేయని ప్రొద్దు లేర్పఱుప రాక
యెనసి యాయుర్వ్యయంబు దా శ నెఱుంగఁ డయ్యె. 799
- వ. మఱియు నతం దున్నద్ధమదుండును మహామనుండును సర్వశయ్యాశయానుం
డును మహిషీభుజోపధానుండును నై యజ్ఞానాభిభూతుం డగుటం జేసి స్వరూప
భూతపరమపురుషార్థంబు నెఱుంగక నిజమహిషియె పరమపురుషార్థంబు గాఁ
దలంచుచు రమించుచు గామకశ్మలచిత్తుం డైన నతనికి నవయావనం బైన
కాలంబు క్షణార్థంబునుంబోలె గతం బయ్యె నంత. 800
- క. విశదయశోజలనిధి యా, శశిముఖ యగుభార్యవలన శ సమ్మతి నేకా
దశశతపుత్తుల రణక,ర్కశ దేహులఁ గాంచి కౌతుకంబున మఱియున్. 801
- క. గురుశీతాదార్యగుణో, త్తరలను సల్లలితగుణకదంబలఁ బ్రియలన్
వరకులపావనల దశో, త్తరశతదుహితలను గాంచె శ దత్సతివలనన్ 802
- వ. ఇటు పుత్రపుత్రి కాజనంబులం గని యున్నంత. 803

- క. విను మాతనియాయువులో, నను నర్థం బరగెనంత శ నరపతికులవ
ర్ధను లగుసుతులకుఁ బరిణయ, మొనరించెన్ సదృశ లయినయ వివలతోడన్.
- క. నరనాథుఁ డాఁడుబిడ్డల, వరరూపవయోవిలాసనైభవములచేఁ
బరఁగిననిజతనయసదృశ,వరులకు సంక్రితితో విశవాహము చేసెన్. 805
- వ. అట్లు వివాహంబులు గావించియున్న సమయంబున. 806
- క. విను తత్పుతు లొక్కొకనికి, ననయమఁ బాంచాలదేశమందలఁ బొగం
జనకులవర్ధను లగుచున్, జనియించిరి నూర్పు లేసి శ శౌర్యబలాధ్యుల్. 807
- ఆ. అనఘ యట్టిరిక్కహారులు శేహకో, శానుజీవయతులు శ నయనయట్టి
నందనాదులందుఁ జెందినమమత ని,బద్ధుఁ డయ్యె నంతఁ శ బార్ధివుండు. 808
- చ. తిర మగునిష్ఠతో నతఁడు శ దీక్షితుఁడై పశుమారకంబులు
న్నరిది భయంకరంబులును శ నైసమఖంబులఁ బెక్కు సేసి యా
దరమున నీవునుంబలెను శ దత్తదనూనఫలాప్తికామఁ డై
సురపితృభూతసంఘము నననూయఁ దనర్ప భజించె భూవరా.
- వ. ఇట్లాత్మహితంబు లైనకర్మంబులయం దనవహితుండునుగుటుంబాసక్తమాన
సుండును నై యన్నయతనికి విరోధి యై ప్రియాంగనాజనంబులకు నప్రియం
(బగుకాలంబు సంభవించినం) జండవేగవిఖ్యాతం డనుగంధర్వాధీశుండు పశ్చ్య
త్తరశతత్రయసంఖ్యాకు లైనగంధర్వులును నందఱ గంధర్వీజనంబులును (సితా
సితవర్ణంబులు గలిగి మిథునభూతు లగుచు) ననుగమింపం జనుదెంచి (స్వపరి
భ్రమణంబుచేతనే సర్వకామంబుల నిర్మితం బగు) నాపురంబు నిరోధించిన నప్పు
డాచండవేగానుచరులైన గంధర్వులూపురంజనుపురంబు ¹వ్యాకులత్వంబునొందిం
చుచు నపహరింప నుపక్రమించుసమయంబునఁ బురంజనపురాధ్యక్షుండైన ప్ర
జాగరుం డనువాఁడు వింశత్యుత్తరసప్తశతంబు లైన గంధర్వగంధర్వీజనంబుల
నివారించి బలవంతుండై సంవత్సరశతంబు యద్ధంబు గావించి యొక్కరం డ
య్య నప్పెక్కండ్రతో నిట్లు పోరి ఓణుం డైనం బురంజనుండు దాన నిలిచి
తత్పురంబున నల్పశుఖంబు లనుభవించుచుఁ బాంచాలదేశంబులందు నిజపర
దులచేత నానీతంబు లైన పదార్థంబుల నొందుచుం గామనిజనపమేతుం డై
భయపర్యాలోచనంబు సేయ నేరక రాష్ట్రపురబాంధవసమేతుం డై యార్ధి
నొంది చింతాక్రాంతు డై యుండె నంత. 810
- క. అనయంబు, గాలపుత్త్రిక, యనునొకకామిని వరేచ్ఛ శ నఖిలజగంబుం
దనయంతఁ గలయఁ దిరుగుచుఁ, జని చని యొకనాఁడు రాజసత్తమ వింటే.
- సీ. అనఘాత్మరాజర్షి శ యైనయయాతికు,మారకుం డయినట్టిపూరుచేత
వరియింపఁగాఁ బడి శ వల నొప్ప నలనికి, వర మిచ్చి దౌర్భాగ్యవశత నొంది

- స్థాతి గనుట దృఢ్యగ యనుజేరను, బరంగునక్కాంత నేపురుషవరుడు
వరియింపడయ్యె నాతరుణియు నొకనాడు గరమొప్పుహ్మలోకమననుండి
తే. వసుధ కేతెంచి విను బృహద్రథుడు నయిన
నన్ను వరియింప గోరి మనమునఁ గామ
శరవిమోహిత యై వేడఁ గ గరము నేను
సమ్మతింపక యున్న రోషమున నలిగి. 812
- వ. ఇట్లను మనీంద్రా మదీయాశావిముఖుండ వైన నీకు నేకత్రావస్థానంబు లేక
యందుం గాక యని శపించి విహతసంకల్ప యై మదుపదేశంబునం జని యవ
నేశ్వరుండును భయనామకుండును నయినవానిం గదిసి యిట్లనియె. 813
- క. అవనీపతి భయనామక, యవనకులాధీశ్వరుండఁ గ వగుననుఁ బతిఁ గాఁ
దవిలి వరింపఁగ వచ్చితి, నవినయముగ వినుము భూతసంకల్పమునన్. 814
- వ. కలుగు మత్కామితంబు వృథ గాదు లోకంబుననేకంబులందుదేయగ్రాహ్యరూ
పంబైన వస్తువు యాచ్యమానంబగుచుండనెవ్వం డీ డెవ్వం డిందుదీయమానం
బగు చుండం గోరం డట్టివీర లిద్దఱును జడస్వభావు లని సత్పురుషులు శోకంబు
నొందుదురు గావున నిచ్చు భజించుచున్న నన్నుం గరుణార్ద్రచిత్తుండవై భరి
యింపు మిట్టియార్తానుకంపముఁ బురుషధర్మం బని వలికిన నక్కాలపుత్రిక
వచనంబులు విని యవనేశ్వరుండు దేవగ్రహ్యచిక్షేష్ నగువానిం గనుంగొని
మందస్మితవదనుం డగుచు నిట్లనియె. 815
- క. విను తరుణి యాచ్యమానం, బనఁ దగునీలోకమందు గ నత్సశుభవు స
జ్జనముల కసమ్మతవు నగు, నిను నభినందింప కుండు గ నెఱి నెవ్వారున్. 816
- వ. కావున నేను జ్ఞానదృష్టిం జేసి నీకుంబతినిరూపణంబు సేసెద నదియెట్లనినమదీయ
సేనాసాహాయ్యంబు వడసి ప్రజానాశం బొనరించునట్టి నీ వవ్యక్తగతివై కర్మనిర్మి
తం బైనలోకంబు ననుభవింపు మీప్రజ్వారుం డనువాడు నాకు సహోదరుండు
నీవు మదీయభగినివి మీరిద్దఱుం గూడి యీలోకంబునందు సవ్యక్తుండును భీ
మసైనికుండును నై యేను వర్తింతు ననిన నాభయనామకుం డయిన యవ
నేశ్వరునిర్దిష్టకారు లైన సైనికులు ప్రజ్వారకాలకన్యాయుక్తులై భూమండలంబె
ల్లఁ దిరుగుచు నొక్కనాఁ డతివేగంబున భౌమభోగాఢ్యంబును జరత్పన్నగపాలి
తంబును నయినపురంజనుపురంబు నావరించి యున్నంత స్వాభిభూతుం డయిన
పురుషునకు నిస్సారత్వంబు గలిగించునట్టి కాలకన్యక బలాత్కారంబున నాపు
రంజనుపురంబు ననుభవించె నట్లు కాలకన్యకోపభుజ్యమానం బైనపురంబు
సర్వద్వారంబులందును సర్వతోధికంబు గా నయ్యవనులు ప్రవేశించి తత్పు
రంబు సమస్తంబును బీడింప నిట్లు పురంబు ప్రవీడ్యమానం బగు చుండ నభి
మాని యైనపురంజనుండు. 817

సీ. అనఘ యెంతయు మమకృతాకలచిత్తుడై, బహువిధభూరితాపములఁ బొందె
ఘనకుటుంబియుఁ గాలకన్యోపగూఢుండు, నప్తసంపదఁడు విశిష్టమతియు
విషయాత్మకుండును శ్రవిహితైశ్వర్యుండుఁ, గృహణండు సాల సక్కించనుండు
నగుపురంజనుఁడు శోకావిలభావుఁడై, గంధర్వయవనసంఘములచేత

తే. నోజ సెడి వికలత నొందునైజపురము:

దవిలి ప్రతికూలురును ననాదరణయుతులు
నయినపుత్తులబౌత్తుల శ ననుచరులను
సచివపౌరోహితుల నిజసతినిఁ జూచి.

818

వ. మఱియుం గాలకన్య గ్రస్తుం డయినతన్నను నరిదూషితంబు లైనపాంచాల
బలంబులనుం జూచి యపారచింత నొంది తత్ప్రీతీకారంబు సేయ నెఱుంగక
కాలకన్యపహృతవీర్యంబు లయినం గామంబుల నభిలషించుచు దీనుండును
విగతాత్మగతికుండును స్నేహంబునంజేసి పుత్రదారోపలాలనపరుండును నై
కాలకన్యోపమర్దితంబును గంధర్వయవనాక్రాంతంబును నైనపురంబు విడువ
నిచ్చలేకయు విడువ నుపక్రమించె నప్పుడు.

819

క. అనఘ భయనామా గ్రజుఁ, డనఁ గల ప్రజ్వారుఁ డపుడ శ యరు దెంచి పురం
బును సకలంబును భయనా,మునికిం బ్రీతి గ దహించె ఓ మునుకొని యంతన్.

వ. అట్లు పురంబు దహ్యమానం బగు చుండఁ బౌరభృత్యవర్గాదిసమన్వితుండును
గౌటుంబికుండును బుత్రాదిసమన్వితుండును యవనోపరుద్ధాలయుండును గాల
కన్య గ్రస్తుండును నయినపురంజనుం డప్పురంబునందుఁ బ్రజ్వారసంస్పృష్టుడై
యనుతాపంబు నొంది తత్పురపాలనంబునందు సమర్థుండు గాక పురుకృచ్ఛో
రువేషధుం డయి యం దుండ నశక్తుం డయ్యె నంత.

821

క. దవశిఖియుతతరుకోటర, నివసితపన్నగముపగిది శ నిజపురి వెడలం

దివురుచు నతఁడు శిథిలనన,యవుండును గంధర్వగణవిహితశౌర్యుండున్. 822

సీ. అయి చాల ఘురఘురమనుశబ్దమడరంగ, మనమునఁ జింతానిమగ్నుడగుచుఁ
గొడుగులఁ గోడండ్రఁ శ గూతుల నల్లుర, మచుమల నాప్తుల శ ననుచరాళి
ననయంబు నల్పమాత్రావశిష్టం బైన, గృహకోశనివహపరిచ్ఛదముల
మసలునహంకారమమకారములఁజేసి, మతిహీనుఁ డగుచు నెరమైనములోనఁ

తే. గడఁకఁ దలంచుచువి ప్రయోగమునఁదాను, గటకటాయిట్లునరలోకగతుఁడనైన
యిట్టిభార్యయనాథయైయీకుమార,వరుల నేరీతిఁబ్రోచునోయరసి యనుచు.

824

వ. మఱియు నిట్లని తలంచు.

సీ. పడఁతి యే మును భుజింపక భుజింపదు నేను, నిద్రవోవక మఱి శ నిద్రవోదు
నేను నీళ్ళాడక శ నీళ్ళాడ నొల్లదు, పదరి యేఁ గోపింప శ భయము నొందు
భర్జించినను మాఱు శ బలుకక వా యోడు, బుద్ధిహీనుడ నైన శ బుద్ధి నెప్పు

లలి మీఱ నిట్టికళ త్రంబుతో నేను, గడఁగి దేహాంతరగతుఁడ నైన
తే. ననయమును దాను బుత్తిణి శ యగుటఁజేసి
నూత్మశోచిని యగుచు గృహస్థధగ్ధ
మాచరించుచు నుండునో శ యనుగమనము
సేయునో యని మనమునఁజింత నొంది. 825

క. తనపుత్రులు ద త్తనయులు, ననయముఁ దాఁ జనినయెడ నిశ్రా శ్రయు లగుచున్
వననిధిమధ్యంబున నవి, సినకలముంబోలె నెట్లు శ జీవించెదరో. 826

క. అని యివ్విధమునఁ గృపణుని, యనువున ఘనదుఃఖవిహ్వలనర్హుం డ
యును దుఃఖించు పురంజను, ననయముఁ గొనిపోవ నిశ్చితాత్ముం డగుచున్.

క. చనుదొచెను భయనాముం, డనువాఁ డప్పుడు పురంజనాఖ్యుఁడు పెలుచన్
పినుతాత్మ పశువుభంగిని, మనము గలఁగ యవననీయనూనుం డయ్యెన్.

వ. అనుచరవర్గంబు భృశాతురులును దుఃఖితులు నై వెనువను చుండ నుపయోగం
బగుభుజంగమం బప్పురంబు నెపుడు వాసె నప్పు డాపురంబు పురంజనుం బొసి
విశీర్ణంబై ప్రకృతి బొందె బలవంతుం డయినయవనునిచేత బలాత్కారంబున
వికృష్యమాణుం డైనపురంజనుండు దమఃపిహితుం డై పూర్వసుహృ త్తగు
సఖి నీశ్వరు నెఱుంగ కుండె నంతం బరలోకగతుం డైనపురంజనుం గదిసి
పూర్వంబున నదయుం డైనయతనిచేత హింసింపం బడినయజ్ఞపశువులు క్రోధో
ద్రేకంబునఁ గుతారంబుల నతని నఱకె నివ్విధంబునఁ బ్రమదానంగదోషమాషి
తుండును సపారతమోనిమిగుండును నప్తజ్ఞానుండును నయి పురంజనుం డనేక
కాలంబు పరలోకంబున నార్తి ననుభవించి తద్భార్య యైనప్రమదోత్తమం
జిత్తుంబున నశ్రాంతంబును దలంచు చుండం దదీయసంస్మరణంబునం జేసి తరు
వాతిజన్మంబున విదర్భరాజగృహంబునం బ్రమదోత్తమ యై జన్మించె నంత.

సీ. అననీశ వీర్యపరా త్తమైకజ్జివై, దర్శిని ముఖ కేతముఁ డనంగఁ
బరపురంజముఁ డైనపాండ్యసూమీశుండు, దారు శంకరస్థలమునందు
శక్తి ననేకరూపముల నిర్జించి, పరిణామం బయ్యె నాశురుభుజుండు
నావిదర్భాత్మజుడయి దసి తేక్షణ, యైకకూఁతును ద్రవిడాధిపాను

తే. లైనకొడుగుల నేమ్వర శ నర్థిఁ గనియె, వారలకు నెల్ల నొక్కొక్కవరుస నర్బు
దార్బుదసుతులు సంజాతులైరి యతని, సుతభృత వ్రతనాయకస్త్వంబు వరించె.

క. అతఁ డాకన్యకవలనను, జతురుండై యిష్టవాహరజనకుఁ డగుదృఢ
చ్యుతుఁ డనుమునీంద్రుఁ గనియెను, మతి నంతవిరక్తుఁడగుచుమలయధ్వజుఁడున్.

తే. య్మోతలం బెల్ల నిజతనూజాతులకును, బంచి యిచ్చి సరోజాక్షరపాదపంక
జార్చనాయత్తుఁ డగుచుఁ గులద్రాక్షిణ్యుగ, నంత మదిరాక్షిణి యగునావిదర్భి.

తే. కడఁక గృహములు నఖిలభోగములు విడిచి
చందు వెనుచనుచంద్రి కశచందమునను
భక్తి దళు కొతఁ బాండ్యభూతాలుఁ డనున
మలయుకేతను వెనుకొని య మగువ సనియె.

833

వ. ఇట్లు ధర్మపత్ని వెంట రాఁ జని యందుఁ జాద్ర మసాతామ్ర పక్షి నవోదక లను
నదులపుణ్యజలంబుల నున్నాడుం డయి ప్ర తౌళితబాహ్యభ్యంతరమముండును
గందచూలఘబీజపుష్పపర్ణ తృణతోయాహారుండు నై కాయకర్మనం బైనతపం
బాచరించుచు శీతోష్ణవర్షవాతంబులు క్షుణ్ణిచాసలుఁ బ్రియాప్రియంబులుచుఖ
దుఃఖంబులు సనున్వంస్వంబులు సమదర్శనం డై జనుంచి తపోహిద్యానుమని
యమంబులంజేసి షక్వోపాయం డై బ్రహ్మంబునందు నిజాత్మ ననుసంధించి విజి
తేంద్రియప్రాణచిత్తుం డై స్థాణువుంబోలె దివ్యవర్ష శతంబు దపంబు సేసి భగవం
తుం డయినవాసుదేవునియందుఁ బ్రీతివహించుచు నన్యం బెరుంగక వర్తించు
చుఁ దన్ను స్వప్నమందు మ మేదం శిర శ్చిన్న మిత్యాది ప్రతితియందుంబోలె
వ్యతిరిక్తునిఁగా వ్యాపకునిఁ గా నంతఃకరణవృత్తిసాక్షినిం గా నెఱింగి.

834

సీ. సాక్షాత్కృతుండును య సర్వేశ్వరుండును, భగవంతుండును గృహాశ్రమరుండు నైన
హరి యనులోకైకకృగురునిచే నుక్తమై, సర్వతోముఖమును య స్వప్రకాశి
తము నగుమహితశుద్ధజ్ఞానదీపప్రభాతతిచేఁ బర య బ్రహ్మమందుఁ
దన్నును దనయందుఁ య దగఁ బర బ్రహ్మంబు, నెనయఁగన్గొనుచుదశగ్రేంథనాగ్ని

తే. భంగి నీషణములఁ బెడఁక బాసి భూరి,వ్యసనసాగరసంస్పృతశ్రవలనఁ జాల
నుపరతుండయ్యెనామహితోన్నతుండు, నవనినాయక వినుమప్పుడతనిభార్య.

క. పతిదైవత శీలసమం,చితవేణీభూతచికుర య చీరాంబర సు

వ్రతచర్యాక్షామాంగి వి,గతదోష విదర్భరాజకన్యక యచటన్.

836

తే. కమలలోచన నిఖిలభోగములఁ దొఱఁగి, మలయకేతనుఁ బరమధర్మర్మజ్ఞుఁ జేరి
నిరుపమైకపతివ్రతానియమ మొప్ప, సాధ్వయైభక్తిఁ బరిచర్యసలుపుచుండ.

క. విమలమతి సజేసుసమీ,పమునన్ సతి ధూమరిహిత¹పవమానసఖా

గ్రమున వెలుఁ గొందుకీలవి,ధమునఁ బ్రకాశించుచుండఁ య దద్దయు వేడకన్.

క. సతి దనప్రాణేశ్వరుండుస,రతుండుగుట మనంబులో²నశ్రయకయె పూర్వ
స్థితి నుపచారక్రియ లం,చితమతిఁ గావింపఁ దలఁచి య చిరతరభక్తిన్.

839

క. అ సుపమసుస్థిరచియమా,నయఁ డగునిజనాథు డాయఁ య జని పూర్వగతిన్
వినమిత యై సతి తత్పద,వనజము లర్పించునపుడు య వరుపాదములన్.

840

క. విను మూష్మత లేకున్నను, గని యూహభ్రష్టహరిణి, కైవడి సతి నె
మ్మనమున బెగడుచు దీనత, ననయంబును బంధురహితయైశోకించెన్.

841

1. "వచ్చు పురోభాగమున. 2. నెఱఁ గకయు." వ్రా. ప్ర.

- చ. అనయము నిట్లు శోకవిపులప్రపయఃకణసిక్తమానిత
స్తనయుగ యై వియోగ పరితాపమానా హృదయంబు మాడ శో
భనలలితాధర్మోష్ఠనవక్రపద్మము గందఁగ సుస్వరంబు గా
వనజదళాక్షి యెడైన నికవారణఁ దద్విసినాంతరంబునన్. 842
- ఉ. హా నరనాథ హా సుమహితాత్మక హా గుణశాలి యింక నం
భోనిధిమేఖలాకలితభూతల మెల్లను ను గ్ర చోరపి
డానిరతిం గృశింప నకటా తగు నయ్య యుపేక్ష సేయ శో
భానయశాలి నీవు పరిపాలనసేయుదు తెమ్మా భూవరా, 843
- చ. అని విలపించుచున్ సరసిఁబాక్షి నిజేశుపదారవిందముల్
దననిటలంబు సోకఁ బరితాపము నం బడి బిట్లు చాల రో
దస మొనరించుచుం గతినదారువులం జితిఁ బేర్చి యందులోఁ
బెను పగుతత్కలేబరముఁ బెట్టి శిఖిం దరికొల్పి యిమ్ములన్. 844
- క. తా ననుగమనము సేయం, బూనుటయును నంతలోనఁ గ బూర్వసఖుఁడు వి
జ్ఞానస్వరూపకుండును, నైనధరాదివిజః డొక్కఁ గ డబలం గనుచున్. 845
- క. చనుదెంచి య త్తలోదరి, సునయోక్తుల ననునయించుచుం దగ ననియెన్
నసితా నీ వెవ్వతె వె,వ్వనిదాన ¹వితం డెవండు గ వగచెద వేలా. 846
- క. అని యిగి వెండియును నిట్లనియెను నీసృష్టిపూర్వమందును నీ వె
వ్వనితోడిసఖ్యసౌఖ్యం, బనయంబు న్ననుభవించి గ తట్టిసఖుండన్. 847
- క. న న్నెఱుఁగు దేని మనమున, న న్నెఱుఁగక యున్న నైన గ నలినదళాక్షి.
నన్నుఁ బురాతనసఖుఁ గా, నెన్నం గలదాన వైన గ నెఱుఁగవె చెపుమా. 848
- వ. కావున నీవును నేనునుం బూర్వంబునందు మానసనివాసుల మైనహంసల మై
యుండి గృహంబుఁ బాసి సహస్రవత్సరంబులు సఖుల మై వర్తించునంత నీవు
నన్నుం బాసి భౌమభోగరతుండవై మనంబున నివాసంబు నిచ్చుచుచు మ
హీమండలంబుగలయం గుమ్మరనప్పు డొక్క-కామినీనిర్మితంబుం బంచారామం
బు నవద్వారసమేతంబు నేకపాలకంబుఁ ద్రికోష్ఠంబు షట్కులంబుఁ బంచవిప
ణంబుఁ బంచప్రకృతియు స్త్రీనాయకంబు నైనయొక్కపురంబు వొడగంటి వది
యెట్టి దనినం బంచారామంబు లనం బంచేంద్రియార్థంబులు నవద్వారంబు లన
నాసికాదిద్వారంబు లేకపాలకం బనం బ్రాణపాలనంబు త్రికోష్ఠంబులనం దేవో
భిన్నంబులు షట్కులంబు లన నింద్రియసంగ్రహంబువిషణంబు లనం గర్మేంద్రి
యంబులు పంచప్రకృతి యనం బంచభూతంబులు బ్రకృతియను కామిని యన
బుద్ధి యిట్టిపురంబునకుం బ్రవిష్టుం డైనపురుషుం డంగనాపరతంత్రుఁడు నజ్ఞుండు
నైననీవ యప్పురంబునం గామినిసంస్పృష్టుండ వై రమించుచుఁ దత్సంగమం

బున నన్వస్మృతి వై వైకన్భజనసంగావిరసుఖాభాసంబు లగురుఖంబులచే నిట్టి పాపిష్ఠం బైనదశం బొందితివి గావున. 849

సీ. నీవు వైదర్భివి శ గావు నీగుం డితంకు, వివరింపఁగాఁగాఁడు శ విభుండు నీకు నొగి మున్న పురమున శ నుకరుద్దుఁ జేసిన, చూపురంజనపతి శ వరయ గావు మఱియు నీ వన్యశ్రీమంతిఁ ననియును, జర్పింపఁగాఁ బూర్వజన్మమందఁ బురుషుండు ననియును శ బుద్ధిఁ కలంచుట, యరయంగ నీయుభయము వసత్వ

తే. మింతయును మామకీన మై శ యెసఁగుమాయఁ

జేసి కల్పితమయ్యెఁ జర్పింప మనము

పూర్వమున హంసలమ యని శ పూని యెఱుఁగ

జలికితిఁ దెలియ మకలరూపంబుఁ జూడు. 850

వ. నీవే నీవు గాని యన్యుండవుగావు నీవే నేఁ గాని యన్యుండం గా నిట్లని యెఱుంగుము విద్వాంసులు మన యిద్దఱయందు నంతరంబు నీక్షింపరు పురు షుండు దను నొక్క నినె చూడశ్శచక్షువులయందు భిన్నరూపునిం గాఁ కలంచు చందంబున మనయిద్దఱికిని భేదంబు గలిగినయట్ల తోచు నని యివ్విధంబున నతం డతనిచేత నీవు పూర్వంబున మదీయసఖుండ వైనహంస వని తెలుపంబడి స్వస్థుం డై తద్వియోగనష్టం బైనజ్ఞానంబు గ్రమ్మఱం బొందె నని చెప్పీ నార దుండు ప్రాచీనబర్హింశాచి యాయగ్యాత్మతత్త్వంబు రాజకథామిషంబున నీకు నెఱింగించితి ననిన. 851

క. విని భూమిఁశుండు నారద,ముని కను భవదీయవచనశములు సూరులు ద క్కను గర్మమోహితుల మై, వనరెడునే మెట్లు దెలియుశవారము చెపుమా.

వ. అనిన యోగీంద్రుండు రాజేంద్రున కిట్లనియె నరేంద్రా యేమికతనంబున నాత్మచే త నేకద్విత్రిచతుష్పాదంబును బహుపాదంబును నపాదంబు నగుచుఁ బురుషుం డయ్యె దేహంబు ప్రకటం బగు చుండు నాకళంబునం బురజనుండు పురుషుం డయ్యె నట్టిపురుషునకు నామక్రియాగుణంబుల విజ్ఞాయమానుండు గా కుండుటంజేసి యవిజ్ఞాతశబ్దంబునం జెప్పంబడుసఖుం డీశ్వరుండు పురుషుండు నాకల్యంబునంజేసి దేహపరిగ్రహంబు నేయ నిచ్ఛయించునప్పుడు నవద్వారకలితంబును ద్విహస్త చరణయుక్తంబును ననునపురం బేది గల దదియ లెస్స యని తలంచి యప్పు రం బనుదేహంబునందుఁ బురుషుం డింద్రియంబులంజేసి యేబుద్ధి నధిష్ఠించి వి షయంబుల ననుభవించు నహంకారమమకారంబులకు నేబుద్ధితత్త్వంబు గార గం బగు నట్టి బుద్ధి ప్రమదోత్తమ యనంబడు దానికి సఖులు జ్ఞానకర్మకారణంబు లైనయింద్రియాగుణంబులు సఖిజనంబులు దక్షిణవృత్తులు పంచముఖోరగం బ నం బంచవృత్తి యైనప్రాణంబు నేకాదశమహాభటు లన బృహద్భటుండు నుభ

దేంద్రియనాయకుండు నైనమనఁబు ననద్వారః పేతం బైన యస్పరంబు చుట్టి
వచ్చినపాంచాలదేశంబు లనం బంచవిపయంబుల ననద్వారంబు లన నక్షీనాసి
కాకర్ణమఖిగుదశిశ్చంబులు నందు నక్షీనాసాస్యంబు లైదునం బ్రాగ్ద్వారపుర
స్కృతంబులు దక్షిణోత్తరకర్ణంబులు దక్షిణోత్తరద్వారంబులు గుదశిశ్చం
బులు పశ్చిమద్వారంబు లందు ¹నేకస్థలసిగ్ధితంబు ²లనఖిద్యోతాఽదుక్తులు
నేత్రంబులు విభ్రాజతం బన రూపంబు ద్యుమృతం దనం జక్షుగింద్రియంబు స
లిసీనాశిను లన నాసికాద్వారంబులు సౌగంధం బన గంధంబు నవధూత యన
ఘ్రాణేంద్రియంబు ముఖ్య యన నాస్యంబు విపణం బన వాక్కు రసజ్ఞం దన ర
సం బాహణం బన వ్యవహారంబు బహూఽనం బన వివిధాన్నంబు సితృహు వన
దక్షిణకర్ణంబు దేవహు వన నుత్తరకర్ణంబు చండవేగుం దనం గాలోపలక్ష
కం బైనసంవత్సరంబు గంధర్వు లన దివంబులు గంధర్వజనంబు లన రాత్రులు
పరీవర్తనం బన నాయర్హరణంబు గాః కన్యక యన జర యవనేశ్వరుఁ దన మృ
త్యు వతనిసైనికు లన నాధివ్యాధులు ప్రజ్యారుం దనం బ్రాణిహింస యందు శీ
ఘ్రవేగంబు గలిగి శీతోష్ణభేదంబులం ద్వివిధం బైనజ్వరంబు దక్షిణపాంచాలం
బనం బీతృలోకప్రాపకంబును బ్రవృత్తిరూపకంబును నైనశాస్త్రంబు త్తరపాంచా
లం బన దేవలోకప్రాపకంబును నివృత్తిసంజ్ఞకంబు నయినశాస్త్రంబు శుతధ
రుండన శ్రోత్రంబు నాసురీనామకం బన బహ్చద్వారం బైనమేధంబు గ్రా
మకం బన సురతసుఖంబు దర్మదుం దన గుహ్యేంద్రియంబు నిర్మతినామకం
బైనపశ్చిమద్వారం బన గుదంబు వైశిసం బన నరకంబు లుబ్ధకుం దనం బాయు
వు సంధు లన హస్తపాదంబు లంతఃపురం బన హృదయంబు విషూచి యన మ
నం బని వెండియు నిట్లనియె.

853

సీ. అనఘాత్మ వినుము జాతయాత్మజు ¹ననుగుణా, క్తం బగు మఱి బుద్ధితత్త్వ మర్థి
వెలయ నేయేగతి ² వికృతి సేయంబడు, నేయే తెఱంగుల ³ నింద్రియములు
వికసించు నాయాయావిధమునఁ దద్గుణాన్వితమున వరుసఁ దదద్వైత్తులకును
ఘనుడఁ నుపద్రవ్యమును దగునాత్మయుఁ, దద్వైత్తులును బలారత్కారమునను

తే. ననుకరింపంగ నర్థి జేయంగః బడుట

ననయమును నాత్మమహిషిని ⁴ ననుసరించు

టయు నెఱుంగఁ జెప్పి యిట్లు లభియెను మఱియు

జనవరేణ్యునితో యోగిసత్తమఃండు

854

వ. మఱియు నరదంబన దేహంబు దురంగంబు లన నింద్రియంబు లీమాద్వయం
బన సంవత్సరంబునుం దత్కృతవయస్సును జక్రద్వయం బనం బుణ్యాపాపకర్మ

1. 'నేకస్థలసిగ్ధితం' వ్రా. ప్ర. 2. అన గుణత్రయ మగు మతి బుద్ధి' వ్రా. ప్ర. 3. 'వికరింపఁ
గాఁబడు' వ్రా. ప్ర. 4. వికృతిని జొందు నావిధము' ఆ. ప్ర.

ర్వయంబు వేణుత్రయం బన శుక్రయంబు పంచబంధురం బనం బంచస్థాన
బులు రశ్మియన మనంబు సారథి యన బుద్ధి రథికోపవేశస్థానం బన మృదయం
బు గూబరంబులన శోకమోహంబులు పంచ ప్రహరణంబు లనం బంచేంద్రియా
ర్థప్రక్షేపంబు పంచవిక్రమం బన రజోగుణం బక్షయతూణీరం బన సనంత
వాసనాహంకారోపాధి యేకాదశ చమూపనియన యేకాదశేంద్రియంబైన మనం
బాసురీవృత్తి యనం బాహ్య విక్రమంబుపంచేంద్రియంబులచేతమృగయానినో
దంబు¹చందంబున హింసాదులం జేసి పంచవిషయంబు లనుభవించుటయ నృ
గయాచరణంబును గా నీ ప్రకారంబున నుండ జీవుండు జేహంబున స్వప్నసుషు
ప్తిజాగ్రదవస్థలయందు నాధ్యాత్మికాధి దైవికాధిభౌతికంబు లైన బహువిధదుః
ఖంబులంజేసి కేశంబుల ననుభవించుచు నజ్ఞానావృత్తుం డు నర్హతంబు నిర్గు
ణం డయ్యును బ్రాణేంద్రియమనోధర్మంబులం దనయందు నధ్యవసించి కామల
వంబుల ధ్యానంబుసేయుచు నహంకారమమకారసహితంబు గాఁ గర్మాచరణంబు
సేయు చుండు.

858

క. పురుషుడు నిజ ప్రకాశతఁ, బరగియు నలఘుఁడుఁ బరుండుభగవంతుండున్
గురుఁడును నగునయ్యాత్మను, బరువడి నెఱుంగంగలేక ప్రకృతిగుణములన్.

క. విను మెపుడు దగులు నప్పుడ, యెనరంగ గుణాభిమానితయను గర్మవశం
డనఁ దగునాపురుషుఁడు దా, ఘన మగు త్రైగుణ్యకర్మకలితుం డగుచున్.

నీ. ధృతి నొప్పు చున్న సాక్షి కర్మమునను బ్రకాశభూమిప్రలోకముల భూరి
రాజసప్రకటకర్మమున దుఃఖోదర్క,లోలక్రియః యాసక్తలోకములను
గైకొని తామసకర్మంబునను డవ, శ్లోక మోహోత్కటకలోకములను
²బొందుచుఁ బుంస్త్రీనశనంకమూర్తుల, దేవతిర్యజ్జ్యోత్యభావములను

తే. గలుగుఁగర్మానుగుణములుఁగాఁగజగతిఁ, బుట్టించుచుచుఁ గ్రమ్మఱబుట్టుచిట్లు
దివిరి కామాశయం దైనదేహియెల్లు, నున్న తానతపదములనొందుచుండు.

859

వ. అని మఱియు నిట్లనియె.

మ. ఎనయన్ తుత్పరిపీడఁ గుంది శుంకంబింటిరిటికిం బోవఁ బూ

నినఁ దద్దైవిక మైనదండహతి గానీ కాక చౌర్యాన్న మై

నను గానీ లగఁ బొందుచందమున నెనఁక దైవయోగంబుపెం

పున నీజేవుఁడు దాఁ బ్రియాప్రియములం క బొందుం ద్రిలోకంబులన్

860

చ. గొనకొని యట్టిదుఃఖములకుం బ్రతికారము మానవేద్ర క

ల్లిన విను తత్ప్రీతిక్రియ నగించనవృత్తి జనుండు మ స్తకం

1. 'ననన్యాయంబునంజేసి' వ్రా.ప్ర. 2. 'గడఁకనొందుచుఁదిలింగస్వరూపములను' వ్రా.ప్ర

- బున నిడమోపు మూపుననుగూనినఁ దర్భరదూఖి మాత్రుఁ బా
యనిగతి జీవుఁడుం ద్రివిధమై తగుదూఖిముఁ బాయఁ డెన్నఁడున్. 861
- క. ఘనదూఖి హేతుకర్మంబును దత్ప్రసికారకర్మమును నన మాయా
జననము లగుటను బురుషుఁడు, గనుఁ గలలోఁ దోచినట్టికలచండమునన్. 862
- వ. సవాసనోచ్ఛేదకంబు గా దని నెంజియు నిట్లనియె. 863
- సీ. నరనాథ వినుము స్వోష్ణంబు, చండంబున, సజ్జానవిలసితంబగుటఁజేసి
తివిరి మిథ్యాభూతదేహాదికమ నకు, నరయ నివర్తనాశ్రమాస మేటి
కని యంటి వేనియుగ్గర్థంబు లేకున్న, సర్థి సోపాధికంబైనమనము
వాంఛతో స్వోష్ణమౌవర్తింపఁ బురుషునిఁ, బూని జాగ్రద్భోధశచే నుపాధి
తే. చెడక స్వాప్నికసంస్మృతివిడువనట్లు, తత్త్వవిజ్ఞానము న సవిద్యానివృత్తి
దారదేహాదికనివృత్తిదగుల కూడఁ, దివుట సంస్మృతి నా నివర్తింపకుండు. 864
- చ. ఘనపురషార్థభూత మనఁగఁ దగునాత్మకు నేనిమిత్త మై
యొనర ననర్థహేతు వనఁనూల్క నుసంస్మృతి సంభవించిన
ట్లనయముఁ దన్నిమిత్తపరిహారక మర్థి జగద్గురండు నాఁ
దనఁనవాసుదేవ పద్యతామరసస్ఫుటభక్తి యారయన్. 865
- క. పూనితద్భక్తి సమీ,చీనగతిం దెలియ ననఘోచిరవైరాగ్య
జ్ఞానకరంబగు భక్తిని, దానము గోవింద పరికరభాశ్రయమ యగున్. 866
- వ. కావున నది తత్కథాకర్ణనగానిరతుండు విశ్వాససంయుక్తుండు నైనవానికి
సంభవించు మాటియును. 867
- క. ధర సాధులు విమలాంతఃకరణులు భగవద్గుణానుకథన శ్రవణ
స్ఫురిత స్వాంతులు ననఘులు, 1వరధిషణులు నైసర్భాగవతజనులసభన్. 868
- క. సర సోదారమహాత్మము,ఖరితము లగుమధువిరోధికమఁ యగుఁగో
త్కరసుగుచిరచరితామృత,పరిపూరితవాహినులునుబరమ పీఠిన్. 869
- క. మన మలరఁగ శ్రోతాంజలు,లను బానము సేయుపుణ్యులకు యైత్తృష్ణా
ఘనభయశోకవిమోహము, లనయంబును సోక కుంకునవనీనాథా. 870
- వ. కావున నిట్టిభాగవతసహవాసంబులేకయున్నఁ (దనంతన భగవద్భాగవతగుణాభి
సంగ్గనకథానుచింతనాదులయందుం బ్రవర్తించిన) నాలస్యాదిదోషంబు లొంది
యీజీవలోకంబు సహజక్షుదాదికంబున నుపద్రుంతం బై సర్వేశ్వరకథామృత
వాహినియందు రతిం జేయ దిది నిశ్చితం బని మఱియు నిట్లనియె. 871
- సీ. పద్మసంభవుఁడుచుభవుఁడును మనుకుల, సమితి దత్తాది ప్రజాపతులును
నైష్ఠికులైన సకలకమఖ్యమునులుఁబు, 1స్వండుభృగువుఁ బులహుఁడుఁ గ్రతువు
నత్రి మరీచియుఁనంగిరసుండు న, రుంధతీవిభుఁడునారూఢి మెఱయ

బహుపుణ్యలే కడతపల గాఁగఁ గల బ్రహ్మ, వాదులు నందఱు శ వాక్కులకును
తే. నెనఁచు నీశ్వరులై యుంజిత యును సముగ్ర, మఱిదపోయోగ విద్యాసమాధివరవి
చారులై యుండియును సర్వసాక్షియై, యీశ్వరుని నెదకియు, గానకరిద్దచరిత.

873

వ. అది యెట్లం లేని.

మ. ఘన విస్తార మపార మద్వయ మనంగగా నొప్పనీ వేదము
న్ననువ ర్తించుచు మంత్ర యుక్తివివిధం శ బై నట్టిచేవాఖ్యశో
భనసామర్థ్యముచేత నింద్ర ముఖరూపం బిష్టదైత్యు గాఁ
గనివేడ్క భజించువారలు గనంగగా నేర్తురే యీశ్వరున్

874

క. విను మాత్ర భావితుండన, నెనసిన భగవంతుడెప్పు శ డేవ్యనిఁ గరున
న్ననయము నచుగ హించును, మనుజీశ్వర యపుడవాఁడు శ మహితాత్మకుడై.

క. ధీత నీలోకివ్య, హారంబును వెదికంబు శ ననఁ దగుకర్మా
చారములందు పినిష్ఠిత, మై రూఢిఁ దనర్చుబుద్ధి శనర్థి విడుచున్.

876

నీ. కావున రాజేంద్ర శ నీవును బరమార్థ, ¹రూపంబు లగుచుఁ బ్రకాశమాన
ములును గర్ణప్రియం, బులును నస్పృష్ట, స్తువులును నె నయీశవివిధకర్మ
ములయందుఁ బురుషార్థబుద్ధి గావింపకు, మతిఘనస్వాంతు లై శసట్టివారు
పరిగుణనార్దన ప్రతిపాదకంబైనశ్రుతి గర్మ పర మని శ చూపు చుండు

తే. వారు వేదజ్ఞు లనఁదిగు వారు గారు, రూఢి మఱి వారు నిత్యస్వరూపభూత
మైనయీశుత్తత త్వంబునలరు వేద, కలితతాత్పర్యమనియాత్మక డేలియ లేరు.

వ. కావునం బ్రాగగంబు లెనకర్మలచేత సకలక్షీతిమండలా స్తరణంబు గావించి
యహంకారయుక్తుడవు నవినితుండవు నె పెక్కుపశువులఁడంపనే కాని కర్మ
స్వరూపంబును విద్యాస్వరూపంబును నెఱుంగ వాకర్మవిద్యాస్వరూపంబు లె
ట్టి వనిన సర్వేశ్వరిపరావశకం బేది యదియ కర్మ బాసర్వేశ్వరునిమందు
నేమిట మతి సంధివిను నదియ విద్య యతండ్ దేహులకు నాత్మమునీశ్వరుండు
నగు చుండుఁ గావునఁ బురుషులకు షేమకరం బైనయీశ్రయంబు దత్పాద
మూలంబ యతండు పియతముండును సేవ్యమానుండును నగు చుండ నణుమా
త్రం బయిన దుఃఖంబు లే దట్టిమూఢగవత్పరూపం బెవ్వం డెఱుంగును వాఁడు
విద్వాంసుండును గురుండును హరియు నని చెప్పి వెండియు నిట్లయె.

క. అవసీశ యీవిధంబున, భవదీయ ప్రశ్న మిట్లుఁ పరిహృత మయ్యెం
దసలి యిత నొక్క గోప్యము, వివరించెదఁ జిత్తగింపు శ విమలచరిత్రా. 879

నీ. లలి సుమనోవాటికలయందు నల్పప్ర, నూనమరందగంధానుమోద
సంచారియును మృగీసహితముఁ దన్నివే, శితచి త్తమును మధుర వ్రతనినాద
మేదుర శ్రవణానుమోదితమును బురో, భాగచరన్నిజప్రాణహరి

- దీపితశృంగగణాధిష్ఠితములు లబ్ధకక్రూరఘోసాయతప్రభిన్న
- తే. పృష్ఠభాగంబు నై 'తగ నెదను మృత్యుభీతి వాటిల్ల నొండు దృష్టింప వెరవు
గాన కడవి జరించుమృగంబుపగిది, భూవరో తమ వినవయ్యరపురుషుఁ డెపుడు.
- వ. అంగనానివాసంబులయందు శ్చుద్రతమం బగు కామ్యకర్మపరిపాకజనితంబైన
జహ్వోపస్థాదికామజనితసుఖలేశంబుల నన్వేషించుచుఁ గామినీయక్తుండును
దన్నివేశితమానసుండును నతిమనోహరవాంఛితవసితాజనాలాప శ్రవణతత్పర
చిత్తుండును బ్రత్యక్షింబున నాయుర్హరణకారణాహారాత్రాదికాలపశేషగణనా
పరుండును గాక పరోక్షంబునం గృతాంతశరనిర్భిన్నగాత్తుండును నగుచు నీజీ
వుండు విహరించు చుండుఁ గావున నిపు నీజీవుని 'మృగచేష్టితంబుగా విచారించి
క్రోతాదులం దున్న 'శబ్దాదులంబోలె బాహ్యవృత్తు 'లగుశ్రౌతస్మార్తాదిరూప
కర్మంబులను హృదయంబునందు నియమించుచు నసజ్జనయూధవార్తాసహితం
బైనగృహశ్రమంబు విషపుము సకలజీవాశ్రయం డైనయీశ్వరుని భజింపు
మిట్లు సర్వతోవిరక్తుండవు గ మ్రాని నారదుండు నలికిన బ్రాచీనబర్హి యిట్లనియె.
- క. ముఁదవరి భగవంతుండవు, సనుపమవిజ్ఞానసిద్ధివిగ్రహనఁ దగు నీచే
తను వివరింపఁగాఁ దగి, యెనసినయీ ఘాతృతత్త్వమిట నాచేతన్. ౬౮2
- వ. శ్చుతంబును పిచారితంబును నయ్యె 'గర్మనిష్ఠు లగునపాధ్యాయు లైనవార
లీమాతృతత్త్వంబు నెఱుంగ రెఱింగి రేసి మపదేశింపరు గావునఁ దత్కృ
తం బయిన మహాసంశయంబు నీచేత సవృత్తం బయ్యెనని వెండియు ని ట్లనియె.
- సీ. అసఘాతృ యేమిటికయందు ని యిం ద్రియవృత్తులు దగఁ బ్రవర్తరింప కుండు
టను జేసి ఋషు లైన శ ఘనముగ మోహింతు, రట్టియర్థమునందుఁ గాతృసంశ
యమా గల్గుచున్నది శ యది యెట్టి దసినను, బురుషుఁ డేయేదేహాముననుజేసి
కర్మముల్ నేసి తత్కాయంబు నీలోకమందునే విడిచి తా శ నన్యదేహ
- తే. వర్ధితో ఘటించి లోకకాంతరమునఁ
బొంది తత్కర్మఫలమును శ బొందు ననుచు
బ్రకటముగ వేదవేత్తలు శ వలుకు చుండు
రన్న నది యెట్లు విన నుపకపన్న మగును.
- వ. అదియునుగాక యాచరితం బైనకర్మంబు తత్తణంబ వినవ్వు బగులంజేసి దే
హాంతరలోకాంతరభావి యైనఫలం బెట్లు సంధించు ననిసఁ బ్రాచీనబర్హికి
నారదుం డి ట్లనియె నరేంద్రా స్వప్నావస్థయందు లింగశరీరాధిష్ఠాత యైనజీవుం
డు జాగ్రద్దేహాభిమానంబు విడిచి తద్వశంబ కాని యతాదృశంబ కాని యైన
శరీరాంతంబు నొంది మనంబునందు సంస్కారరూపంబున నాహితం బైనక

1. మనంబునను. 2. యొక్కమృగ. 3. నదులంబోలె 4. లు ధరియించుచు నీచిత్తంబునందు
నియ. 5. నిష్ఠాపకేష్ట లైనవారు.

ర్కంబు ననుభవించుచందంబునం బురుషుం డేలింగశరీరంబునంజేసి కర్కంబు నాచరించు నాలింగశరీరంబున లోకాంతరంబున దేహవిభేదంబు నొందక తత్ఫలం బనుభవించు నదియుం గాక దానప్రతిగహాదాయందు స్థూలదేహంబునకుం గర్వత్వంబు గల దంటివేని సహంకారమమకారయుక్తుం డయినపురుషుగడు మనంబునంజేసి యేయేదేహంబు పరిగ్రహించు నాయాదేహంబున సిద్ధం బైన కర్కం బౌజీవుం డనుభవించు నట్లు గా కున్నఁ గర్కంబు పునర్భవ కారణం బగుట యుపపన్నంబు గా కుండుఁ గావున మనః ప్రధానం బైనలింగ శరీరంబున కేక ర్వత్వం బుపపన్నం బగు నని వెండియు నిట్లనియె. 885

క. క్షీతి నుభయేంద్రియకర్క, సితు లనుభవ మందఁబడినచిత్తముఁగిడిన్
ధృతిఁ జిత్తవృత్తానా లక్షిత మగుఁ దత్పూర్వదేహాకృతకర్కంబుల్. 886

వ. అది యెట్లనిన నీదేహంబునం జేసి యేయాపంబు నేప్రకారంబున నెప్పుడెచ్చట నగు నది యనుభూతంబును నదృష్టంబును నశ్రుతంబును నైయుండు నట్టిది యొకానొక కాలంబున వాసనాశ్రయం డయినపురుషునకుఁ (దదనుభవాది యుక్తం బగు) పూర్వదేహంబున ననుభూతంబును దృష్టంబును శ్రుతంబును నని విశ్వసింపు మీమనంబున ననుభూతార్థంబు గోచరింపఁ జాల దీనునంబె పురుషులకు శుభాశుభసిమిత్తంబు లైనపూర్వాపరదేహంబులం బ్రకాశింపం జేయుచుండు నీమనంబునందు నదృష్టంబు నశ్రుతంబు నైనయర్థంబు స్వపక్షిక మందుం దోచు నంటి వేని నది దేశకాల క్రియాక్రియం బని తలంపం దగు నీసమస్తవిషయంబులుఁ గ్రమానురోధంబున మనంబునం జేసి భోగ్యంబు లగు నని మఱియు నిట్లనియె. 887

చ. సుమహితశుద్ధస త్వగుణాశోభితమున్ సరసీగుహాదరో
త్తమగుణచింతనాపరము ిధన్యము నైనచునంబునందు భూ
రమణ సుధాంశునందు సుప్రసాదమున్ దివిఁ దోచురాహుచం
దమునను గోచరిం బగు మ్రదారత నీయఖిల ప్రపంచమున్. 888

వ. అని నెందు యు నిట్లనియె లింగ దేహమునకుఁ గర్వత్వభోక్తృత్వంబులు స్థూల దేహద్వారకంబు లగుటంజేసి స్థూలదేహవినాశంబు గలుగన్ జీవునకుఁ గర్వత్వభోక్తృత్వంబులు లే కుండుటంజేసి ముక్తి గలుగు నంటి వేని నిస్థూలదేహ సంబంధంబు జీవునియందు బుద్ధిమనోమాయార్థగుణప్రకారూపాదిలింగశరీర భంగపర్యంతంబు గలుగు చుండును సుషుప్తిమూర్ఛాదులయందు (నిష్ప్రవియోగాదిదుఃఖమందు) సహంకారంబు గలిగి యుండు నది మంద్రియోపహతిం జేసి యనూవాస్యములనలిచింద్రుండునంబోలెఁ దరుణపురుషునకు గర్భబాల్యా వస్థలయందు నింద్రియపౌష్కల్యంబు లేకుండుటంజేసి యేకాదశేంద్రియస్ఫురణ సమర్థం బైనయహంకారంబు (గర్భాదులకుఁ) బ్రకాశింపనిచందంబునం దోపఁ

కుండుఁ గావున స్థూలదేహవిచ్ఛేదకంబు లే కుండటంచేసి పన్నుభూతార్థంబు లే కున్న సీసంసారంబు (విషయంబులయొక్క దాసకుం డగుజీవునకు) స్వాప్నికాన రాగమనంబునుంబోలె నివ రింప దీతీరునఁ బంచతన్మాత్రాత్మకంబును (ద్రిగుణాత్మకంబును) పోడశవికారయు క్తంబును నయినలింగశరీరంబు సద్ధిష్ఠించి చేతనా యుక్తుం డైనజీవుం డని చెప్పంబడు మఱియును. 889

సీ. తివిరి యప్పురుషుండుఁ దేహంబునను జేసి, యనయంబుఁ బెక్కు దేహాంతరముల నంగీకరించుచు శ నవి విసర్జించుచు, సుఖదాఃఖిభయమోహాశోకములను బాలుపొందుతదేహములనె పొందుచు నుండు, నదియెట్లు లన్నను శ నగ్రభాగ తృణమూఁదిమఱిపూర్వోత్పణపఁ త్యాగంబు, గావించు తృణజలూకయును బోలె ఆ. జీవుఁ డవనిఁ గొంత శ జీవించి మ్రియమాణుఁ, డగుచు నొందుదేహామర్థిజెంది కాని పూర్వ మైనశకాయంబు విడువఁడు, గాన మనమె జన్మకారణంబు. 890

తెరలమా. నరవరో తమ యట్లు గాన మననంబె జీవుల కెల్ల సం సరణకారణ మట్టికర్మవశంబునకా సకలేంద్రియా చరణుఁ డౌట నవిద్య గల్గును శ సంతతంబు నవిద్యచేఁ బరఁగుటకా బహుదేహకర్మనిబంధముల్ గలుగుం జుమీ. 891

చ. వినీ మది గాన భూవర యశవిద్య లయించుటకై రమాపతికా ఘనజననస్థితి ప్రళయకారణభూతుఁ బయోజపత్రలో చనుఁ బరమేశు సీశ్వరుని శ సర్వజగంబుఁ దదాత్మకంబు గాఁ గనుఁగొనుచుం దదీయపదకంబము లర్థి భజింపు మెప్పు డన్. 892

క. అని యీగతి భగవంతుం, డనఘుఁడు ఘనభాగవతుఁడు శ నగునారదుఁ డా ఘనునకు జీవేశ్వరగతి, ఘనకృప నెఱిగించి సిద్ధగతిఁ జనినయెడన్. 893

సీ. రాజరి యెఱ్ఱిప్రాచీనబర్హి దాఁ, దగఁబ్రజాపాలనార్థంబు సుతుల ధరకు నియోగించి 1²తపము సేయుటకు నె, కపిలా శ్ర మంబునకపుడు వోయి యచ్చట నియతి నేకా గ్రచితుండును, ము కసంగుండుచు శ భూరిధైర్య యుక్తుండు నగుచు సరద్భక్తియోగంబున, ననఘ గోవిందప్రదారవింద

తే. చింతనామృతసానవిశేషచిత్తుఁ, డగుచు విధిరుద్రముఖ్యుల శ కంద రాని యన్యయానందమయపదకమం దనప్పు, డనుచు మైత్రేయముని విదురునకుఁజెప్పి

వ. నెంజయు నీ ట్లనియె నిట్లు ముకుందయశంబునంజేసి భావనపావనంబు మనస్కుద్ది కరంబు సర్వోత్కృష్టఫల ప్రదాయకంబు దేవర్షివర్మముఖివినిస్సృతంబు నైన యాయథ్యాత్మపారోక్ష్యంబు నెవ్వరికా పఠియించు నెవ్వండు విను నట్టివారు లింగశరీరవిఘానవంబు గావించి ము క్తసమ స్తబంధు లయి (విదేహాకై వల్యంబు నొంద) సంసారంబునందుఁ బరి భ్రమింప రనిన మైత్రేయనకు విదురుం డిట్లనియె.

1. 'పురుషుండు తస్మాదేహ'. 2. దాదాపూర్వంబు, బూని కల్యాణమునకు నేరి'వ్రా.ప్ర.

- క. మునినాథ ప్రచేతసు లా, హాస మగుగుద్రినదిష్టకమూనరకే
ర్తనమున నేగతిఁ బొందిరి, వనజాక్షుఁడు సంకపింప న వారసఘాతాత్మ. 896
- ప్రచేతసులతపంబునకు భగవంతుఁడు వెచ్చి వరము లిచ్చెట. 897
- తే. కడఁగి మఱివారుయాదృచ్చి¹కమునిజేసి, హాకినిత్య సింహంకగుహామహానిఁగాంచి
యతనివలనియను గ్రహామందిమోక్ష, మందిరినిచ్చె²దినిశ్చయంబుమఱియు.
- క. హరిదగ్ధనఘోర్నంబిహ, పరలోకములందు నాస్యపాలనయ లు
దలు నేఫలముల నందిరి, యెఱిగింపు ముట్ల నమ్మకసింద్రును పలికెన్. 898
- క. విను జనకాదేశము మున, మునఁ దాల్చి నృపాత్మజులు పరమార్ద్రోదరమం
దనుపమజపయజ్ఞంబున, నొనరఁ దపం బూని ముగిసె³ నొందుచు నుండన్.
- క. పదివేలేడులు నిష్ఠను, వడలక తప మాచరింప న వారిల కరిక
సదయాంతరంగుఁ డభయ, ప్రదుఁడు సనాతనుఁడు నై నాపవోద్ధరుఁడన్. 900
- క. అచుపమశాంతము లగునిజ, తమరిశ్మలచే నృపాలనయనపోవే
దనలు శమింపఁగఁ జేయుచు, సనయమాఁ బ్రత్యక్షమయ్యోపచ్యుతుఁడంతన్.
- సీ. ఘనమేరుశృంగసంగతనీలమేఘంబు, నెఱి గరుడస్కంధనివసితండు
గమనీయనిజదేహాకాంతివిపాటితా, భీలాఖిలాశాంతశరాశతముఁడు
సుమహితాష్టాయుధశుమనోమునీశ్వర, సేవకపరిజనసేవితుండ
మండితకాంచనశకుండలరుచిరోప, లాలితవదనకపోలతలుఁడు
- తే. చానునవరత్నదివ్యకోరటీఁధరుఁడు, కాస్తుభప్రవిలంబమంగళశగళుండు
లలితపీతాంబర ప్రభాశలకృతుండు, హారకేయూరవలయమంజీర యుతుఁడు.
- క. లలితాయతాష్టభుజగుం, డలమధ్యస్ఫురితగు నివిడంబితలక్ష్మీ
లలనాకాంతిస్పర్ధా, కలితలసద్వైజయంతిశాశోభితుఁడన్. 903
- క. సురగరుడయక్షకిన్నర, నిశుపమజేగీయమానశనిఖిలాశాసం
భరితయశోమహనీయ, స్ఫురణం డగునప్పుణాశురుషుం నెలమిన్. 904
- క. కరుణావలోకనంబుల, నిర వొంద నృపాలసుతులు న నీక్షించి రమా
వరుఁ డంబుదగంభీరమ, ధురభాషలఁ బలికె బ్రయమామాకొనుచుండన్. 905
- తే. తాపసోత్తము లగుప చేతసులు వేడ , విరుఁడు మీరలు సాహర్ద్రమున నభిన్న
ధక్కులగుట భవత్రౌహృదమున కేను, జాలఁ గరితోప మందిరి నమన నేడ.
- క. అనయమును మీమనోరథ, మొనరింతు నెఱుంగఁ బలుకఁ న దుత్తములగుమి
మ్మనుదినము నెవ్వఁడు సుఖశ, యనుఁడై మదలోనఁ దలఁచునానగుఁ డెపుడున్.
- క. భ్రాతృజనసౌహృదంబును, భూతపయాగుణము విచులకబుద్ధిమ సుజన
ప్రీతియుఁ గల్గి సుఖించును, వీతసమస్తాఘుఁ డగుచుఁ న విశ్వములోన్. 908

1. ప్రచేతస్కులు; 'ప్రచేతస్కులు' అనియే వరము ప్రయోగము. 2. యతని చేననుగృహీతులై యలరుమోక్ష.

వ. మఱియు రుద్రగీతం బయిననుదీయ స్తవం బెవ్వ రనుదినంబును స్తోత్రంబు సేయుదురు వారల కభిమతవరంబుల శోభనకరం బగు ప్రజయు నిత్తు మీరలు ముదన్నితు లై జనకాదేశం బంగీకరించుటంజేసి మీకీర్తిలొకంబుల విస్తరిలు మీకుననూన బ్రహ్మగుణుండునాత్మసంతతింజేసిలోక త్రయపరిపూర్ణగుణాకరుండు నైనపుత్తుండు సంభవింపం గలండు కండుమహామనితపోవినాశార్థంబు గా నింద్రప్రేషిత యగు ప్రమోచ యనునక్షరస గర్భంబు దాల్చి యమ్మనీంద్రుని వీడ్కొని దివంబునకు జనునమయంబునం బ్రనూతి యై తత్పుత్రిని వృక్షంబు లందుఁ బెట్టి చనిన.

909

సీ. ఆశిశు వపుడు పేరరాకలిచేఁ గుంది, వావిచ్చి బిట్టు వాశపోవు చుండ నాలించి యటకు రాకజైననోముఁడు వచ్చి, వల నొప్ప నవసుధావర్షి యైన యాత్మీయతర్లని న నర్థి బానమ్మ సే, యింపంగఁ బెరిగి యోయ్యిందువదనఁ గన్య వరారోహఁ న గడఁక మారిష యను, చెలువఁ బుణ్యంబు ప్రాశీనబర్హి

తే. ¹యన్నపునిచేఁ బ్రజావిసర్గరావసరము నందు వేడ్కఁ దదాదిష్టు నై నమీర లందఱును నెయ్యమున వివాహంబు గండ్ర యని సరోరుహనయనుఁ డి న ట్లనియె మఱియఁ.

910

వ. అనఘాత్మలారా యభిన్నధర్మశీలనాముల రమునమీకు సంపాదకు నాసుమధ్య యైనకన్య యభిన్నధర్మశీలయు భవదర్పితాశయయు నమునభార్యయగు మీర లప్రతిహత తేజస్కులరై దివ్యవర్షసహస్రంబులు భౌమదివ్యభోగంబులు మదను గ్రహులై యనుభవించెద రంత నాయందులభ క్తింజేసి నిర్మలాంతఃకరణు లై యీ భోగంబులు నిరయప్రాయంబులు గాఁ దలంచి మదీయస్థానంబు నొందెద రని వెండియు ని ట్లనియె.

911

చ. అరయ గృహస్థు లయ్యును మగదర్పితకర్ములు నస్మదీయసుం దరచరితామృత శ్ర వణతత్పరమానసయాతయాములున్ సరసగుణాధ్యులై తనరుసాధుల కీగృహముల్ దలంప దు మ్మరభవబంధహేతువులు న గావు నృపాత్మజులార యెన్నఁడున్.

912

వ. అది యెట్లంటి రేని

913

చ. అనుపమబ్రహ్మవాదు లగునంచితయోగిజనానుగీయమా ననిజకథాసముత్సుకుఁ డ్రవం దగునేను ²మదీయులం దనూ తనము గ నుందుఁ గావున నుగదారత వారికి సీగృహవళుల్ ఘనభవబంధహేతువులు న గా విది యంతయు నిక్క మూరయన్.

914

క. సరసుఁడ నగుననుఁ బొందిన, పురుషులు ఘనశోకమోహామోదంబులఁ బొం

దక్షగావున ¹ననయగను ద్రి,పురుషాధీశ్వరుడ బ్రహ్మభూతుడ నగుదున్.

వ. అని యిట్లు వలుకు చున్నపు రుమార్థభజనం డగుజనార్దను దర్శించి తద్దర్శనవిధ్య
స్థరజ స్థమోగుణ లయిన ప్రచేతసులు. 916

చ. కరసరసీరుహంబు లెసకం బెసగఁ ముకుళించి గద్గద
స్వరములఁజేసి యిట్లనిరి శ సర్వశరణ్య నగణ్య నిందిరా
వరు నజితు న్ననంతు ననవద్యకరిత్రుఁ బవిత్రు నచ్యుతం
బరుఁ బరమేశు నీశు భవభంధవిమోచనుఁ బద్మలోచనన్.

917

సీ. కేశవ సంతతశ్శేషనాశనుడవు, కోరి మనోవాగ్గోచరుడవు
నిద్ధమనోరథః హేతుభూ²నోదార, గుణనాముడవు సత్త్వగుణుడ వఖిల
విశ్వోద్భవస్థితిః కలయార్థధారిత, విప్రు మాయాగుణవిగ్రహుడవు
మహితాఖిలేంద్రియమార్గనిరధగత, మార్దుడ వతిశాంతమానసుడవు

తే. లివిలి సంసారహారిమేధస్కుడవును, దేవదేవుడవును వాసుదేవుడవును
సర్వభూతనివాసివి శ సర్వసాక్షి, వైననీకు నమస్కార శ మయ్య కృష్ణ. 918

వ. మతీయును.

919

ఉ. తోయరుహోదరాయ భవః ధుఃఖహరాయ నమో నమః పరే
శాయ సరోజకేసరస్త్రిశబ్దవిస్మర్మలదివ్యనవ్యవ
స్త్రాయ పయోజసన్నిభపదాయ సరోరుహమాలికాయ కృ
ష్ణాయ పరాపరాయ సుగుణాయ సురానిహరాయ వేధసే.

920

వ. అని వినుతింది.

921

చ. కమలదళాక్ష దుఃఖలయశ్చకారణ మై తగుతావకీసరూ
పము ననివార్యదుర్భరవిపద్దశ దుఃఖము నొందుమాకు నీ
సుమహితసత్కృపాగరిమఁ శ జూఘటకంటె ననుగ్రహంబు లో
కమునఁ దలంప నొం డొకటి శ గల్గునె భక్తఫలప్రదాయకా.

922

ఉ. భూరిశివేతరాపహవిభుత్వసమేత మహాత్మ దీనర
క్షారతి నొప్పనీవు చిరకాలమునకా సుఖవృత్తి వీరు మా
వార లటంచు బుద్ధి ననవద్య తలంచినయంతమాత్రస
త్కారమె చాలు నట్లగుట శ గా కిటు నన్నిధి వైతి వీశ్వరా.

923

చ. అరయఁగ త్సుద్ర భూతహృదయంబులయందుల సంతరాత్మ వై
తిరముగ నుండునీవు భవదీయపదాంబురుహద్వయార్చనా
పరమతు లై నమానుకశుభ ప్రదభూరిమనోరథంబు లీ
వెఱుఁగవె భక్తలోకహృదయేస్థితదాయక ముక్తినాయకా.

924

సీ. అయినను విను సరోజాయతలోచన, తగుమోక్షమార్గ ప్రదర్శకుడవుఁ

బురుషార్థభూతశ్చ సర్గుఃకన్య నగుశీవు, దగిలి ప్రసన్నుడై త వగుట మాకు
సర్గి మనోభీష్ట త మైసవరం బయ్యె, నైనను నాథ పరరాపరుండ
వైన ని న్నొకవరం త బర్ధింతు మనినను, భువిఁ దావకీవిభూతు లెన్న
తే. సంత మెఱుంగ రామి ననంతరుఁ డనుచుఁ

బలుకుదురు నిన్ను నది గాన త పరమపురుష

యేవరం బని కోసదు త మేము దప్పి

గొన్న బాలకుఁ డబ్బినీ త లెన్ని గ్రోలు.

925

వ. అదియునుం గాక.

926

ఉ. పూని భవత్పదాంబురుహామూలనివాసుల మైనమేము మే
ధానిధి నీవిలోకనముఁ త దక్కఁగ నన్యముఁ గోర నేర్తుమే
మానితసారిజాతకుసుమస్ఫుటనవ్యమరంజగంధశో
భానయశాలి యైవమధురపంబు భజించునె మన్యపుష్పముల్.

927

చ. హరి భవదీయమాయ ననయంబును జెందిననేము సచ్చలుం
గర మనుర త్త నేటితుదగా భవకర్మల మై ధరి త్రిపైఁ
దిరుగుదు మంతదాఁక భవదీయజనంబులతోడిసంగతిఁ
గుర్తుమతి జన్మజన్మమూలకున్ సమకూరఁగఁ జేయు మాధవా.

928

మ కమలాధీశ్వర తావకీపదభర క్తవ్రాతసంగర్గలే
శముతోడన్ సరిగాఁ దలంప మెలమిన్ త స్మర్యాపవర్గాదిసా
ఖ్యున్ లన్నన్ విను మానవంబు లగునీకాసుంబులు శెప్ప నే
ల మునిప్రస్తుతపాదపద్మ సుజనాశలాపానుమోచాశ్రితా

929

వ. మఱియు భగవద్భక్తసంగంబులయందుఁ దృష్ణాప్రశసనంబు లైనకృష్ణకథలు
చెప్పఁబడుట(చేత భూతంబుల)మందు వైరంబును లేకందు నని.

930

చ. వనమాల ము క్తసంగు లగువాడు సుతింపఁ దనర్తు వీవు గా
వున నిలఁ బుణ్యతీర్థముల త 1కొప్పుఁ బునీతము సేయఁ బూని య
ర్థిని బదచారు లై ధరఁ జగ్గించు భవత్పదభక్తసంగమం
బస పమభూరిసంస్మృతి భరయస్థునిబుద్ధి రుచింప కుండు నే.

931

వ. కావున.

932

చ. వనరుహాపత్రలోచన భవత్సఖుఁ డైనసుధాంశుమాళితో
డినిమిషమాత్ర సంగతిఁ గడిందివ్రణంబును దుశ్చికిత్సము
న్ననుభవకష్టకోగమున 1 కర్మిలివైద్యుడ వైననిన్న నే
నానయమఁ జూడఁ గంటిమి కృతార్థుల మై తగ మంటి మీశ్వరా.

933

వ. జేవా మదీయస్వాధ్యాయాధ్యయనంబులును గురుప్రపాదంబును విప్రవృద్ధాను

వర్తనంబును నార్యజన సమస్కరణంబును సర్వభూతానసూయయు నన్నరీహితంబు గా ననేకకాలం బుడికంబులయందు సుత పంబయినతపంబు సేయఁటయు విని యన్నియును బురాణపురుషుండ వైనభవదీయవర్తితోపంబుకొఱకు నగుం గాక యని విన్నవించెద మని వెండియు నిట్లఁగిరి. 934

మ. మనుపద్మాసనధూర్జటి ప్రముఖధీశమంతుల్ తపోజ్ఞానసత్త్వనిరూఢిం దగువాగు నీమహిమముకొనవర్ణింపఁ బొందు బెఱుంగనివా రయ్యును నోపినంత వినుతుల్ గావించు ర బ్రాహ్మనే మును నిన్నర్థి నుతింతు మీశ వరదాశ¹బుద్ధ్యాదిమూలంబు గన్. 935

వ. అని మఱియు సముండిపు నాదిపురుషుండిపుఁ (బగుండపుబుద్ధుండిపు వాసుదేవుండిపు) సత్త్వమూర్తివియు భగవంతుండిపు నైననీకు నమస్కరించెదము (అని యిట్లు ప్రచేతసులచేత నుతింపంబడి శరణ్యవత్సలుండగు హరిసంతుష్టాంతరంగుడై వారలకోరినయట్లు వరంబు లిచ్చిన.) 936

తరలము. అనుచు నాన్మపనందనుల్ ముద్రమార సన్నుతిఁ జేయఁగాఁ మనములోఁ బరితోష మంది రమమాహృదీశుఁడు భక్తపాలనకరుండు తదీయదర్శనశాలసాత్మక లాత్మలం దనివి సాలక చూడ నాత్మ ప్రదంబు కేగె రయంబునన్. 937

వ. తదనంతరంబ ప్రచేతసులు భగవదాజ్ఞ శిరింబుల ధరియించి సముద్రసలినిర్గతులయి. 938

క. భూరిసమున్నతినాక, ద్వారనిరోధంబు గాఁగఁగదిగఁ బెరిగినయా భూరుహసంపహితాఖిల, ధారుణి నీక్షించి రాజ్రతనయులు వరుసన్. 939

చ. ఘనకుపితృత్మ లై విలయితకాలభయంకిరహవ్యవాహలో చనుగతి నుగ్రు లై ధరణిచక్రము నిర్విసుధారుహంబు గా సనయముఁ జేయఁ బూనిన జగ్గనాధిపసూనలమోముఁడమ్ముల న్ననలసమీరిముల్ జనన,మంది కుజంబులఁ గాల్పఁ జొచ్చినన్. 940

క. నలినభవుఁ డామహీజ, ప్రళయముఁ గిసి వచ్చి ధరణిపాలతనూజాతుల మధురోక్తుల సుపశాంతులఁగావించుచును నయముగదూఁకొనఁ బలికెన్. 941

వ. అట్లు పలికి వారల నుపశమితక్రోధులం జేసెనయనంతరంబ. 942

సీ. అవశిష్టధరణీరుహంబులు భయమంది, తిరి చతుర్ముఖాదేశమునను మారిష యనుసత్రమణిఁ దమకూతును, నా ప్రచేతసులకునర్థి నిచ్చె నానరపాలకసూనులు దక్షున, కరయంగ²ము న్నిశ్యరాపరాధమునఁ బ్రాప్త మైనట్టిజనపాలజన్మంబు,నకుఁ గాఁగం బైననలిననయ. సతే. నాదరింబునఁ గమలజానాజ్ఞజేసి, కడఁగ దీపింప విధివత్ప్రకారమునను

1. బుద్ధ్యానుసారంబు గన్. 2. మను శబ్దనాపరాధ.

- వరుస నందఱుఁ గూడి వివాహ మైరి, గడవ వచ్చునె దైవసంకల్ప మెందు.
 క. కలదే జగతిం బదుగు నృపుల కిల నొకభార్య యెందుఁబొసగునె వినఁగా
 నలినోడరుఘనమాయా, కలితాద్భుతములకు సతులుగవింపఁ దగున్. 944
- వ. అంతఁ జాక్షుషమన్వంతరంబున దైవచోదితుం డై యిష్టప్రజాసర్గంబు గావిం
 చుచుఁ బ్రసిద్ధుం డైనదక్షుండు పూర్వదేహంబు గాలవిద్రుతంబుగాఁ బ్రచేతసు
 లకు నమ్మాదిష యనుభార్యయందు సంభవించి నిజకాంతింజేసి సమస్తతేజో
 ధనులక్షేజంబును బిహితంబుగాఁ జేయుచుఁ గర్మదాక్ష్యంబున దక్షుం డనునామం
 బు పహించి బ్రహ్మచేతం బ్రజాసర్గరక్షయందు నియోగింపఁబడి మరీచ్యాదులం
 ద తద్వ్యాపారంబులందు నియోగించి యుండె నంత. 945
- సీ. ఒసరఁ బ్రచేతస్కుల తృన్న పిజ్జాను, లగుచు వేగంబ నా, రాయణోక్తిఁ
 దలుచుచు నాత్మనం, దనుకడ నిజభార్య, నిడి వసవాసు లైకడఁగి మున్ను
 జాబాలి యనుమునీశ్వర నాశ్రమం బైన, భూరిషశ్చిచువార్ధితీరమునను
 సర్వభూతాత్మపిజ్జానంబు గలయాత్మ, సుచవిమర్శకృతసంకల్పు లైరి
 తే. యంత నచటికి సమ్మాద్రవతిశయిల్ల, సరసురాసురయక్షకి, న్నరవ రేణ్య
 మానితోన్నతసంపూజ్యమానుఁ డైన, నారదుండు వివేకవిశారదుండు. 946
- వ. చనుదెంచి సిద్ధితప్రాణమనోవాగ్ధర్మసులును జిత సనులును శాంతులును సస
 మానవిగ్రహులును నిర్మలం బైనపర బ్రహ్మంబునందు నియోజితంబైనయంతః
 కరణంబు గలవారును నైన రాజసందనులకడ నిలిచిన. 947
- క. చనుదెంచిన నారదమునిఁ, గనుఁగొని నృపసుతులు లేచి, కౌతుక మొప్పన్
 వినమితు లై సముచితపూ, జనములఁ బరతుష్టుఁ జేసి, సద్వినయమునన్. 948
- చ. అనఘ మునీంద్ర చంద్ర భవదాగమనంబు సమస్తలోకశో
 భన మగు నస్మదీయ మగుభాగ్యవశంబున నేడు విశ్వపా
 వన నినుఁ జూడఁ గంటి మనిరవార్యభవద్భ్రమణంబు లోకలో
 చనుగతివోలెఁ బ్రాణులకు సర్వభయాపహరంబు గావునన్. 949
- వ. అని మఱియు నిట్లనిరి. 950
- సీ. అనఘాత్మ భగవంతులైన కేశవవాసు, దేవులచే నుపదీప్తు మైన
 యాత్మతత్త్వంబు గృహస్థుల మగుమాకు, ననయంబు విస్మృతంబయ్యెనట్టి
 కలితతత్వార్థప్రకాశకంబును భూరి, తరళసంసారాబ్ధి, తారణంబు
 నై కర మొప్పారునాత్మతత్త్వము నేడు, చిరదయామతిఁ బ్రకాశింపఁజేయు
 తే. మని ప్రచేతస్కు లర్థిఁ బరలి-నఁజెలంగి, భగవదాయ త్తచిత్తుడు, భవ్యగుణుడు
 నఖిలలోకవిహారుండునైనయట్టి, నారదుండు వలె నారాకురూరులకును.
- సీ. చర్చింప నరుల కేజన్మకర్మాయుర్మ, నోవచనంబుల దేవ దేవుఁ
 డఖిలవిశ్వాత్మకుండైన గోవిందుండు, విలసిల్లుభక్తి సేవింపఁబడును

- నవియ పో జన్మకర్మాయుర్మరణోవచ, నములను ధరణి నెఁచుంగఁ దగును
వనరుహనాభ సేవారహితః లై న, జననోపనయచదీక్షౌకృతంబు
- తే. లై నజన్మంబు లేల పీర్ణాయు వేల, వేదచోదిత యగుకర్మవితతి యేల
జపతపశ్శ్చితవాగ్విలాసంబు లేల, మహితనానావధానసామర్థ్య మేల. 952
- వ. మఱియు హరివిరహితం బైనముంద్రియశాటవాంబును నిపుణ యైచబుద్ధియుఁ
బ్రాణాయామాదియోగింబును దేహాదివ్యతిరిక్తాత్మజ్ఞానంబును సన్న్యాసాభ్య
యనంబులును దక్కిన వ్రతవైరాగ్యాదిశ్రేయస్సాధనంబులును నేల సర్వేశ్వరుం
డును సమస్తశ్రేయస్సరూపుండును సమస్తశ్రేయోపధిభూతుండును సర్వభూ
తావాసుండును సర్వభూతాత్మ ప్రదుండును సర్వభూత ప్రియుండును (సర్వవ్యా
పకుండును) ౧ పున. 953
- మ. కమలాధీశ్వరుఁ బూజ సేయుట సమగ్రప్రీతిఁ బ్రాణోపహా
రము సర్వేంద్రియతృప్తిహేతువును సర్వత్కౌజమూలాభిషే
కము శాఖాభుజపుష్పిదంబు నగురేఖా సర్వదేవార్వాణ
క్రమ మై యొప్పు భరావరేణ్యసుతులార్కా బుద్ధి నూహించినన్. 954
- వ. అదియునుం గాక. 955
- క. పెను పగువర్షాకాలం, బున దిననాయకునివలనఁ గ బొడమినసలిలం
బనయుముఁ గ్రమ్మఱ గ్రీష్మం, బున సూర్యునియందుఁ జెందుప్రళిక మఱియున్
- క. ధరణిఁ జరాచరభూతము, లరయఁగ జనియించి యందె గ యడఁగినపగిదిన్
హరిచేఁ బుట్టినవిశ్వము, హరియందె లయంబు నొందు గ నదియెట్లన్నన్. 957
- మ. 1. అరు దానభ్రతమః ప్రభల్ ముచ నభంబం దొప్పఁగాఁ దోచి క్ర
మ్మఱ నీక్షింపఁగ నందె లేనిగతి బ్రహ్మాంబందు నీ శక్తులుం
బరికింపం ద్రి సుణ ప్రవాహమున సుతృప్తనంబు లై క్రమ్మఱన్
విరతిం బొందుచు నుండుఁ గావున హరిన్ గ విష్ణున్ భజింపం దగున్. 958
- వ. మఱియును సమస్తదేహులకు నాత్మయు (నిమిత్తభూతుండును) నద్వితీయుండును
శశ్వత్ప్రకాశుండును బ్రధానపురుషుండును స్వతేజోవిధ్వస్తగుణప్రవాహుం
డును (మానసబుద్ధిసుఖేచ్ఛాద్వేషాదివికల్పరహితుండును సగుణుండును దేహ
త్మభ్రమనివృత్త్యుపలభ్యుండును నాచిమధ్యాంతరహిండును నిత్యానందస్వ
రూపుండును సర్వజ్ఞుండుఁ) బరమేశ్వరుండును నైననారాయణు నభేదబుద్ధి
జేసి భజింపుఁ డతండు సర్వభూతదయయు నంతమాత్రంబు సంభవించు నంత
నూత్రంబున సంతుష్టుం డగుటయును సర్వేంద్రియోపశాంతియు ననునీగుణంబు
లు గలిగినయెడ సంతుష్టుం డగు నని వెండియు నిట్లనియె. 959
- చ. చతురత నట్టియీశ్వరుండు గ నజనలోకనిర స్తసర్వకా

- మితవినులాంతరంగమున కి మి శ్రీ తభావనః జేసి సన్నిధా
పితుఁ డగుచుకొ దనుకరగభీరగుణంబులఁ జాల నొప్పి యా
శ్రీ తజనపారతంత్ర్యమును క జేకొని పాయక యుండు నిచ్చలున్. 960
- క. శ్రుతధనకులకర్మసము, న్నతమనములఁజేసి సజ్జన ప్రతతికి సం
తతమును నె గ్గొనరించుకు, మతు లర్థిం జేయుపూజ క మతిఁ గొనఁ జెండున్. 962
- వ. అది యెట్లనిన.
- సీ. వల నొప్పుఁ దను నమనవ ర్తించునిందిరా, కామినీమణిఁ దదాశకాంక్షు లగుచు
ధృతి ననువ ర్తించుదేవేంద్ర ముఖ్యుల, నే ననువ ర్తించ కెప్పు డాత్మ
నిత్యస్వతంత్రుఁడు క నిజభ క్తవరదుఁడు, దీనవత్సలుఁడునా క నైనయట్టి
పురుషోత్తముని జగ, ద్భరితు సర్వేశ్వరు, నారాయణునిఁ జిదానందమముని
తే. నజితు నచ్యుతుఁ బుండరీకాయతాక్షుఁ దవిలి సేవింపకుండునే క ధరఁ గృతజ్ఞుఁ
డైనపురుషుండు సమ్మాదితాత్ముఁడగుచు, జారుమతులార రాజకుమారులార.
- వ. (అనిమతియు నిట్లనియె భవదీయవంశధుర్యుండుఁ జిత్రరథుండు నగుధ్రువుండు
నపత్నీమాతృవాగ్బాణభిన్నహృదయుండై పంచవర్షార్థకుం డగుచుఁ దపోవనం
బున కరుగునపుడు మార్గంబున నాచే నుపదిష్టం బైన క్రమంబున భగవంతుం
డగుపుండరీకాక్షు నారాధించి యితరులచే నొంద రానిసర్వోత్తమం బగుపదంబు
నొందఁ గాన మీరును రుద్రోపదేశ క్రమంబున సర్వభూతాంతర్యామి యగు
నీశ్వరు భవచ్ఛేదంబున కై భజియింపుడు. 964
- క. అని యిష్టధమున నారద, ముని రాజకుమారులకును క ముదము దలిర్పక
వనజోదరుసచ్చరితము, వినిపించి సరోజభవనిశ్చిటికిఁ జనియెన్. 965
- వ. ఇట్లు నారదుండు ససనయనంతరింబ. 966
- చ. నరవరనందచుల్ గడఁక క నారదవ క్త్రవిచిత్తతంబు సుం
దరిమును మంగళావహము క ధన్యము లోకమలాపహంబు నై
పరఁగినపిష్టుకీ ర్తి పని క పాయక తత్పదపద్మచింతనా
నిరుపమభ క్తిఁ జెంది హరిసత్యపదంబును బొంది రున్నటన్. 967
- వ. అని మైత్రేయుండు విదురున కిట్లనియె మహాత్మా నీవు నన్నుజిగిన ప్రచేతో నార
దసంవాదరూపం బైనహరికీర్తనంబు మనువుత్తు, డైనయుత్తాపాదునివంశ
ప్రకారంబును జెప్పిత నని వెండుయు నిట్లనియె నారకువలనం బ్రియవ్రతుం
డాత్మవిజ్ఞానంబు నొంది 1 మహిమండలంబుఁ బరిపాలించి యనంతరంబునఁ
బుత్తులకు రాజ్యంబుఁ బంచి యిచ్చి పరలోకగతుం డయ్యె ననిన. 968
- క. విని విదురుం డాతాపము, ఘనచరిణము లాత్మమ సక్రంబున మధుసూ
దనుచరణాంభోరుహములు, మనమునఁ దగఁ దాల్చి పలికె, మైత్రేయునితోన్.

క. మునినాథచంద్ర కరుణా, వననిధి నీచేత భక్తవత్సలుఁ డగునా
వనజాక్షుత త్వ వెఱిగితి, నని తత్పదములకు వినతుఁ డై వియమునన్ . 970

క. అమునిచే నామంత్రితుఁ డై మనమున బంధువర్జనాకాంక్షితుఁ డై
ధీమహితుఁ డైనవిదురుఁడు, సామజపురమునకుఁ జనియె న సమ్మద మెప్పనీ .

క. అని శుకుఁడు పరీక్షిత్తున, కనుకంపం జెప్పె నీయురసాఖ్యానంబున్
విరువాఁ డై శ్వర్యాయుర్ధ, నకీర్తిస్వ స్తిగతులఁ న దగఁ బ్రాపించున్ . 972

క. అని శుకయోగి పరీక్షి, జనపాలసుధాపయోధిశచంద్రున కర్థిన్
వినిపించినకథ మోదం, బున నూతుఁడు శౌనకాదిమునులకుఁ జెప్పెన్ . 973

చ. సరసవచోవిలాసగుణసాగర సాగరమేఖలామహీ
భరణధురంధర ప్రకటభవ్యభుజాభుజగేంద్ర రాజశే
ఖర ఖరదూషణ ప్రముఖగ్రాధతమఃపటల ప్రచండభా
స్కర కఠకంఠకార్ముః విఖండన ఘోర భక్తపాలనా . 974

క. శిరవిదళితసారంగా, సరసదయాపాంగ భక్తజలధితరంగా
దురితధ్వాంతపతంగా, వరజనకసుతాభిషంగ న వననిధిభంగా . 975

మాలిని. సురవిమలవిదారీ న సుందరీశంబరారీ, సరసవినుతనూరీ న సర్వలోకోపకారీ
నిరుపమగుణహారీ న నిర్మలానందకారీ, గురుసమరవిహారీ న ఘోరదైత్యసహారీ .

గద్యము. ఇది శ్రీపరమేశ్వరకరుణాకలితకవితావిచిత్ర కేసనమంత్రిపుత్ర సహజపాం
డిత్య పోతనామాత్యప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభాగవతం బనుమహాపురాణంబు
నందు స్వాయంభువమనువునకు నాకూతిదేవహూతి ప్రసూతి ప్రియవ్రతోత్తాన
పాదులు జన్మించుటయు నందు నాకూతిని రుచి ప్రజాపతికి నిచ్చుటయు నారుచి
ప్రజాపతికి నాకూతి దేవియందా శ్రీవిష్ణుమూర్త్యంశజం డైనయజ్ఞంబును లక్ష్మీ
కళాంశజ యగుదక్షిణ యగుకన్యాయు నుద్భవించుటయు మనుభక్తి యైనదేవ
హూతిని గర్దముని కిచ్చుటయుఁ బ్రసూతిఁ దత్ ప్రజాపతి కిచ్చుటయుఁ బ్రసూతి
దక్షులవలనం బ్రజాపరంపరలు గలుగుటయు నుజ్జీయుం గర్దమ ప్రజాపతి
పుత్రి కాసముదయంబును తుత్ర బ్రహ్మర్షుల కిచ్చుటయుఁ గర్దమపుత్రి యైనకళ
వలన మరీచికిఁ గళ్యపుం డనుపుత్రుండును బూర్ణిమ యనకూతురుం బుట్టు
టయును బూర్ణిమవలన గంగయు విరజం డ నెడుకుమారుండును జన్మించుట
యుఁ గళ్యప్రజాపతివలన నయిన ప్రజాపరంపరలచే ముల్లోకంబు లాపూర్ణం
బు లగుటయు నత్రిమహామునితపంబును నతః కి వారిహరబ్రహ్మలు ప్రత్యక్షం
బగుటయు ననసూయాపాతివ్రత్యమాహాత్మ్యంబువలన ననసూయాత్ములకుం
ద్రిమూర్తులకళాంశజ లయినచంద్రదత్తాత్రేయదుర్వాసులజన్మంబును దత్తో
త్మదలజన్మంబును భృగుపుత్రులనఖ్యాత మననంగనకు శ్రీమహాలక్ష్మీ జన్మించు
టయును భృగుపౌత్రుం డయినమార్కండేయజన్మంబును ధర్మనకు మూర్తివల

న నరనారాయణులు సంభవించుటయును సత్త్రయాగంబునందు డతుండు శివుని నిందించుటయును డత్వోద్వరద్వంసంబున బ్రహ్మచే బ్రాధితుండై శివుండుడత్వం దుల ననుగ్రహించుటయును డత్వోదికృతశ్రీహరి స్తవంబును శ్రీహరి ప్రసన్నం దై డత్తునియజ్ఞంబు సఫలంబుగా ననుగ్రహించుటయును సతీదేవి హిమవంతు నకు జనించి హనునకుం బ్రాప్తించుటయు నుత్తానపాదునివృత్తాంతంబును ధ్రు వోపాఖ్యానంబును ధ్రువుండు దండ్రీచేత నవమానితుం డై నారదోపదేశం బున మధువనంబునకుం జని తపంబు సేయటయు హరి ప్రసన్నం దై యతని మనోరథంబు లిచ్చుటయు నతండు మరలఁ బరంబునకు వచ్చుటయుఁ గుబే రానుచరు లైనయక్షులతోడియద్ధంబును ధ్రువుండు యజ్ఞంబులు సేయుచు రాజ్యభోగంబులం దనిసి తనయు నుల్కలునిం బట్టంబు గట్టి హరియనుగ్రహం బున ధ్రువక్షీతిని నిలుచుటయు నుల్కలుండు నత్సరుం డనుతనసుతునిఁ బట్టం బు గట్టి హరిం జేరుటయు వత్సరునివంశఁరంపరయ నందు నంగునిసుతుండయిన వేనుక శేబరంబున లక్ష్మీ నారాయణులయంశంబున నర్చియుఁ బృథుండునుజన్మిం చుటయుఁ బృథుండు భూమిఁ గామధేనువురీతి నఖిలవస్తువులుం బిదుక నియ మించి సమస్థలిం జేసి యిందుండు వశవర్తి యై యుండ బహుయజ్ఞంబులు సేసిన నతనికి హరి ప్రత్యక్షం బగుటయు నధ్యాత్మప్రబోధంబును నింద్రుని వలనఁ బావండసంభవంబును నింద్రుని జయించినవిజితాశ్వని నతనితమ్ములను బృథివీపాలనంబునకు నిలిపి పృథుండు నర్చియం బరమపదప్రాప్తు లగుటయు వసిష్ఠశాపంబునఁ ద్రేతాగ్నులు విజితాశ్వనికిం దనయ లై జనించుటయుఁ బృథునిపాత్రుం డయినప్రాచీనబర్హిరాజ్యంబును నతనియజ్ఞంబు లసంఖ్యాతం బు లైన నారదుండు మాన్పం దలంచి పురంజనుకథ నధ్యాత్మప్రపంచంబుగాఁ దెలుపుటయుఁ బ్రాచీనబర్హిసుతు లయిన ప్రచేతసలు పదువురకు శ్రీమహాదేవుం డు ప్రత్యక్షం బై హరి స్తవం బుపదేశించుటయుఁ బ్రచేతసులతపంబునకు మెచ్చి హరి ప్రత్యక్షం బగుటయు వారికి మారిషవలస నతుండు పూర్వకాలంబున శివవిద్వేషప్రయుక్త శాపంబునం బుత్తుం డై జనియించుటయును ప్రచేతసులు ముక్తికిం జనుటయును విదురుండు మైత్రేయుని వీడ్కొని హస్తీపురంబున కరు గుటయు ననుకథలు గలచతుర్థస్కంధము.

977

ఓం త త్స ద్ర్భ హ్మ ర్పణ మస్తు,

శ్రీ రస్తు

శ్రీరామచంద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

పంచమస్కంధము

ప్రథమాశ్వాసము

—❀❀❀—

¹కర కరుణాసాగర

ప్రాకటలక్ష్మీకళత్ర భవ్యచరిత్రా

లోకాతీతగుణాశ్రయ

గోకులవిస్తార నంద్రగోపకమారా.

1

వ. ²మహానీయగుణగర్భం లగునమ్మనిశ్రేష్ఠులకు నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యానవేళిరిసమేతుం డైననూతుం డిట్లనియె.

2

క. భూనాథు, దుత్తరాత్మజు, డైనపరీక్షిన్న రేంద్రుఁ డభిమన్యుసుతుం డానంద మంది ఘనసుజ్ఞానం డగుశుకునిఁ గాంచి సరసతఁ బలికెన్.

3

వ. మునీంద్రా పరమభాగవతుండు నాత్మారాముండు నైనప్రియవ్రతుండు గృహంబుననుండి యెట్లు రమించెఁ గర్మబంధంబు లయినపరాభవంబులు గలగృహంబులయందు ముక్తసంబంధులైనపురుషులకు సంతోషంబు కానేర దుత్తమశ్లోకుం డైనపుండరీకాక్షునిపాదచ్ఛాయంజేసి నిర్వృతచిత్తు లయినమహాత్ములు కుటుంబంబునందు నిస్సవ్వహతి సేయదురు గాన ప్రియవ్రతునికి సంసారంబునందుఁ దగులంబు గలుగు తెట్లు దారాగారసుతాదులందుఁ దగులంబు గలవానికి నెట్లు సిద్ధి గలుగు శ్రీహరియం దస్థలితమతి యెట్లు గలుగు నీసంశయంబుఁ దేటపఱపుమని పరీక్షిన్నరేంద్రుఁ డడిగిన శుకయోగీంద్రుం డిట్లనియె.

4

క. హరిచరణంబుజమకరం, దరసావేశితమనఃప్రధానుం డగున

1. 'క్రీసీతానయనోత్పల, క్రీసతిసహజన్మ త్రిదశశీవిత యాళా, వాసప్రకాశజయభా సాసురపతిహరణ రామచంద్రనృపాలా.' 2. 'సకలపురాణార్థజ్ఞానవిఖ్యాతుం డగునూతుండు కానకాదిమహామునుల కిట్లనియె.' వ్రా. ప్ర.

- త్పురుషుఁ డొకశేష విఘ్నముఁ బొరసినఁదన పూర్వమాగ్గమును విడువఁ డిలన్
- క. ధరిణీవల్లభ వినుమా, నరవరుఁడు ప్రియవ్రతుండు శ నారదమునిస
చ్చరణోపసేవఁ జెందుచు, నరుదు గ నధ్యాత్మసత్త్రయాగంబందున్.
- సీ. దీక్షితం డై ధరిశ్రీపాలనముఁ దంత్రి, పనిచిన సుజ్ఞానభంగ మనుచు
నంగీకరింపమి శ నంతయుఁ దెలిసి ప ద్మాసనఁ డతనికి శ నతులరాజ్య
మందుల మిక్కిలియైనఁ బట్టించు, ననుచును దనచి త్రమందఁ దలఁచి
తారకాపరివృత్తతారాధిపునిమాడ్కి, శ్రతులతోఁ గూడి యశ్చ్యుతవిభూతి
- తే. హంసవాహనుఁ డగుచునిండ్రాదులెల్లఁ, గదిసి సేవిం ప బ్రహ్మలోకముననుండి
సన్మసీంద్రులు దన్నఁ బ్రశంస సేయ, నల్లనల్లన యుడువీధి శ నరుగుదెంచె. 7
- వ. మఱియు నాయూయ మార్గంబులయందు సిద్ధసాక్ష్యగంధర్వచారణగరుడకింపురు
షు లిరుదెసల స్తోత్రంబులు సేయు చుండ గంధమాదనస్తోమంబు బ్రకాశంబు
నొందించుచుఁ జగు దెంచినపద్మాసనునకు నారదుఁడు స్వాయంభువప్రియవ్రతు
లతోఁ గూడి మ కుళితకరకమలుండ్ల యెదురు చనఁదెంచి సంస్తుతి స్తబకంబులం
బూజించిరి విరించి సంతసించి ప్రియవ్రతునిం జూచి నవ్వుచు ని ట్లనియె. 8
- క. హర్షి నాముఖమున నీకను, ¹గర నెఱిగింపంగఁ బనిచె శ గావున నిదె సు
స్థిరమతి విను హంతయు శ్రీహరివాక్యము గా నెఱింగి శ యవనీనాథా. 9
- ఆ. కోరి వేడ్క నీవు శ నారదుండును నేను, నందఱునును నీశ్వరాజ్ఞఁ బూని
యడగ కెపుడుఁ జేయనున్నవారము గాన, యతనియూజ్ఞఁడప్పఁ నలవిగాదు.
- వ. మఱియు శ్రీహరియాజ్ఞను జేవుండు తపోవిష్ణు ను యోగజ్ఞానదానార్థధర్మంబు
లను దనచేత నొరులచేతం దప్పింప నమర్దుండు గాదున్న తిస్థితినాశంబులకు
శోకమోహభయసుఖదుఃఖంబులకు నీశ్వరాధీనుండు కాని జేవుండు స్వతంత్రుం
డు గాఁడు శ్రీహరి వాగ్రూపంబు లయినశ్రుతులందు గుణత్రయం బనురజ్జు
వున బంధింపంబడినయశ్శుదాదుఁము ముకుందాదీచేఁ బశువు మనుష్యులకు
వశం బు నచందంబున నీశ్వరాజ్ఞం బ్రవర్తించు చుందుము నందు సుఖదుః
ఖానుభవంబులకు నీశ్వరాధీనుండు నేత్రంబులు గలవానిచేతఁ దివియంబడిన
యందుండునుంబోలె నీశ్వరం డిచ్చినసుఖదుఃఖంబు లనుభవించు చున్నవారిము
స్వన్నంబునం గన్నపవార్థంబు మేల్కొని మిథ్యగాఁ దలఁచినకరణి మోక్షార్థి
యైనసుజ్ఞానవంతుండు వ్రాప్తసుఖగుఃఖంబు లనుభవించుచు దేహరబ్ధిరక్మంబు
లం బామనొల్లఁడు వనవాసి యెనను జితేంద్రియుండు గాకుండేనేనిఁ (గామా
దిసహితుం డగుటండేసి) సంసారబంధంబులు సిద్ధించు గృహస్థాశ్రమంబందు
జితేంద్రియుండై యాత్మజ్ఞానంబు గలపురుషునకు మోక్షంబు సిద్ధించు శత్రువుల
గెలువ నిచ్చయించినపురుషుండు దుర్గం బాశ్రయించి శత్రువుల జయించిన

మాడ్కిని మోక్షార్థి యగువునుమౌను గృహశయం డగుచు శ్రీనారాయణ
చరణావిందంబు లనుకుర్గం బాశ్రయించి యశస్వర్గంబుల జముంచు కీవును
ముక్తసంగుండ వై యీశ్వరికల్పితంబు లగుభోగంబుల ననుభవించి ముక్తి
జెందు మనినఁ బ్రియవ్రతుండు త్రిభువంగునుం డయినచతురాసనువాక్యంబు
లరతము స్తకుండై బహుమానపూర్వకంబున నంగీకరించె నంత. 11

ఆ. సరసిజాసనుండు శ స్వామంభువునిచేత, నధిక మైనపూజ శ లంది నార
దాండు నాప్రియ వ్రతుండును జూడంగఁ, జనియెఁ దనదుపూర్వసదనమునకు.

ఆ. సత్యసంధుఁ డైనస్వామంభువుం డను, మనువు బ్రహ్మచేత శ మున్ననఁ ద
నం యంత నార ఁ దానుమతంబునఁ, దనకుసుతుని రాజ్యముననునిలిపె. 13

వ. ఇట్లు స్వామంభువహనువు భూచక్ర పరిపాలనంబునకుం బ్రియవ్రతునిఁ బట్టించు
గట్టి విషమంబు లగువిషమంబులవలన విముక్తుండై వనంబునకుం జనియెంత.

మ. ధరణీవల్లభుఁ డాప్రియవ్రతుండు మోక్షదం బండుచున్ లీల నీ
శ్వరవాక్యంబునఁ గర్మతంత్రపరుడై శ సంగంబులం బాపుశ్రీ
హరిపాదాంబుడచింతనం దగిలి నిత్యానందముం బొంది దు
ర్భర రాగాదులఁ బాఱి దోలి ప్రజలం శ బాలించె నత్యున్నతిన్. 15

వ. ఇట్లు ప్రియ వ్రతుండు రాజ్యంబు సేయుచు విశ్వకర్మప్రజాపతిపుత్రిక. యగు
బర్హిష్మతి (యనుదానిం బత్నిగాఁ బడసి యాసతి)వలన శీలవృత్తగుణరూపవీ
ర్యాదార్యంబులం దనకు సమానులై నయాగ్నిధేశశ్రజిహ్వాబాహుమహా
వీరహిరణ్యరేతోఘృతపృష్ఠపవనమేధాతిథివీతిహాత్రకపుంను నామంబులు గల
పుత్రదశకంబును నూర్జస్వః యచనొక్కకన్యకను గాంచె నందుఁ గవిమహా
వీరసవనులు ముఖ్యులు బాలకు లయ్యు నూర్జ్వరేతపుకై 'బ్రహ్మవిద్యా'ష్టా
తులై యుపశమనశీలు రగుచుం బారమహంసయోగం బాశ్రయించి సర్వ
జీవనికాయవాసుండు భవభీతజనశరణ్యుండు సర్వాంతర్యామియు భగవంతుండు
నగువాసుదేవునిచరణారవిందావిరతస్మరణాచగతపరమభక్తి యోగానుభానంబు
న విశోధితాంతఃకరణు లగుచు నిశ్చయతాదాత్మ్యంబు నొంది రంత. 16

సీ. వసుధేశ యాప్రియవ్రతుఁ డొండుకాంతయం, దధికుల మన్వంతరరాధిపతుల
మఱియు నుత్తముఁడుతామసుఁడురై వతుఁ డను, సుతులను బుట్టించెనుమహి
మున్న జచ్చించినమువ్వురుపుత్రులు, నవ్యయపదవికి శ నరుగుటయుచుత్రులను
నంతఁ బ్రియవ్రతుఁ శ డఖిలశాత్రవకోటిఁ దనబాహుబలముచేతను జయించి

తే. యతఁడు బర్హిష్మతీకాంత,యందుఁ బ్రితి, గలిగి యావనలీలావికాసహాస
హేలనాదులఁ జిత్తంబుగ్రీలుపటిచి, గతవివేకుఁడుబోలె భోగములఁ బొందె.

1. 'బ్రహ్మవిద్యావాసనం జెంది పరమహంసయోగం బాశ్రయించి జీవాంతర్యామి యగునీశ్వ
యగారి రంత' శ్రా. ప్ర

- వ. ఇట్లు ప్రియవ్రతుం డేకాదశార్బుకపరివత్సరంబులు రాజ్యంబు సేసి యొక్క నాఁడు మేరువగప్రదక్షిణంబు సేయుసూర్యునకు నపరభాగంబునం బ్రవర్తించు నంధకారంబు నివర్తింపం బూని ¹భగవదుపాసనాజనితాతిపురుషప్రభావుండై సచిత్రగణసదృశ వేగంబు గలిగి తేజోను మంబైనరథంబు నారోహణంబు సేసి (రాత్రుల నెల్ల దివంబు లొనర్తు నని) సప్తరాత్రంబులు ద్వితీయ తపనండునుం బోలె నరదంబు వజ్రపుటయుఁ గని చతురాననుండు వారించె నారథనేమిమార్గం బులుసప్తసముద్రంబులును నామశ్శబ్దాసంఘలు సస్తద్వీపంబులునయ్యెనందు.
- సీ. వరుస జంబూప్రక్షవరకుశక్రాంచముల్, శాకశాల్మలులు పుష్కరముననగ నలరునాదీపంబులందు జంబూదీప, మొనరంగ లక్షయోజనము లయ్యె నట యుత్తరోత్తరాశ్రమతసంఖ్యఁ దా ద్విగుణితముయొండొంటికతిశయిల్లు యోరేకురససురాజ్యక్షీరదధ్యుద,కంబులు గలుగుసాగరము లేడు
- తే. ద్వీపపరిమాణములు గల్గి యి స్థరిల్లు, సాధిసంధిన బరిఖలఁచందమునను గ్రమముదప్పక యొండొంటికలయగుండు, సకలజీవులకెల్ల నాశ్చర్యముగను.
- వ. అట్టిద్వీపంబులందుఁ బరిపాలనంబునకుం బ్రియవ్రతుం డాత్మభవులు (నాత్మసమానశిలురు) నైనయాగ్నిధే²ప్రజిహ్వాయజ్ఞబాహు హిరణ్యరేతో ఘృతపృష్ఠ మేధాతిథి వీతిహోత్రుల (కొక్కొకని నొక్కొక్కద్వీపంబునకుం) బట్టంబు గట్టి యూర్జస్వతి యచుకన్యకను భార్గవున కిచ్చిన నాభార్గవునకు నూర్జస్వతియందు దేవమూని (యచుకన్యారత్నంబు జనించె) నట్టిబలపరాక్రమవంతుండైన ప్రియ వ్రతుండు విరక్తుండై యొక్కనాఁడు నిజగురు వగునారదుని (చరణానుసేవా నుపతీరిరాజ్యాది ప్రపంచసంసర్గంబు) దలంచి (దుఃఖించి) యిట్లనియె. • 20
- సీ. అక్కటయేనింద్రియములచేఁ గట్టంగఁ, బసి యుండి యందులఁ గ బాయ లేక యజ్ఞానవిరచితం గ బగువిషయము లను,నంధకూపంబున గ నడఁగియుండి తరుణులకేవిరోధమృగంబనై యుండి, యవియెల్ల నేనొల్ల గ ననుచుకోసి హరికృపచే నప్పు గ డబ్బినయాత్మవిద్యను గల్గి తనవెంట గ నరుగుదెంచు
- తే. కొడుకులకు నెల్ల రాజ్యముఁ గుదురుపఱిచి,తనదుపత్నుల దిగనాడిధనమువిడిచి హరివిహారంబు చిత్తంబునందు నిలిపి, పరంగ నల్లన నారద్రవదవి కరిగె. 21
- వ. ఇట్లు దనరథమార్గంబులు సస్తద్వీపసాగరంబులు గాఁ జేసి సూర్యునకు బ్రతి సూర్యుండై సరిదిరివనాదిచిహ్నములచేత (భూతనిర్వృతికొఱకు బ్రతిద్వీపంబు నకు నవఘులు గల్పించి) ద్వీపవర్ష నిర్ణయంబులం బుట్టించి పాతాళభూస్వర్గాది సుఖంబులు నరకసమానంబులు గాఁ దలంచి విరక్తిం బొంది ³నిరంతరభగవద్ధ్యానవినులీకృతాశయుం డగుమహాభక్తిప్రియుండైన ప్రియవ్రతునిచరిత్రం బులీశ్వరునకుఁదక్క నన్యులకెఱుంగఁదరంబుగా దతనిమహిమంబులునేడునుం

1. భగవదుపాసనాశ్రభావజనిత వేగంబు. 2. హరిధ్యానపరుండైన ప్రియవ్రతునిచరిత్రంబు 'వా.ప్ర.

గొనియాడుదు రని శుకుండు మఱియు నిట్లనియె.

22

క. హరిసేవ నాప్రియవ్రతుఁ, డరయఁగఁ గైవల్యపదవి శ నందుట యగుదే
ధరఁ జండాలుం డైనను, హరినామస్మరణఁ జెందు శ నవ్యయపదమున్.

23

వ. అని పలికి శుకుండు మఱియు నిట్లనియె.

24

మ. జనకుం డిట్లు విరక్తుఁ డై¹నను దదాజ్ఞంజేసి యాగ్నిధ్రుఁడే
పున ధర్మప్రతిపాలనుం డగుచు జంబూద్వీపము స్నేలుచుం
దనసత్పుత్రులమాస్కి నెల్లప్రజలం శ దాత్పర్యచిత్తంబునన్
ఘనతం బ్రోచె ననేకకాల మిలఁ బ్రఖ్యాతంబు గా భూవరా.

25

వ. ఇట్లాగ్నిధ్రుండు రాజ్యంబు సేయుచు నొక్కనాఁడు పుత్రకాముండు మంద
రాద్రి సమీపంబున నఖిలోపచారంబుల నేకాగ్రచిత్తుండు యర్పించినం గమల
సంభవుండు సంతసిల్లి తనసమ్ముఖంబున సంగీతంబు సేయుపూర్వచిత్తియచునప్ప
రోంగనం బంపుటయు నాయప్పరోంగన సనుదెంచి²రమణీయవివిధనిబిడవిటపి
విటపసచూశ్లిష్టసమీపసువర్ణ లలితారూఢ స్థలవిహంగమమిధునోచ్ఛార్యమాణ
షడ్జాదిస్వరంబులచే బోధ్యమానసలిలకుక్కుటకారండవబకకలహంసాదివిచిత్ర
కూజితసంకులంబు లయిననిర్మల³దక కమలాకరంబులు గల తదాశ్రమవనోప
వనంబునందు⁴విహరించుచు విలాసవిభ్రమగతివిశేషంబులం జలనంబు నొందు
స్వర్ణచరణాభరణస్వనం బన్నరదేవకుమారుం డాలించి యోగసమాధిం జేసి
ముకుళితనేత్రుం డై యుండి యల్లన కను విచ్చి చూచి తనసమీపంబున మధు
కరాంగనయుంబోలెఁ బుష్పాఘ్రాణంబు సేయుచు దేవమానవులమనోనయనం
బుల కాహ్లాదంబుఁ బుట్టించుచున్నగతి విహారవినయావలోకనసుస్వరావయవం
బుల మన్మథశరపరంపర నొందించుచు⁵ముఖకమలవిగళితామృతసమానహాస
భాషణామోదమదాంధంబు లయినమధుకరమిధునంబుల వంచించి శీఘ్రగమ
నంబునం జలించుకుచకచమేఖలలుగలదేవిం గమంగొని చిత్తచలనంబు నొంది
మన్మథపరవశుం డై జడునిచందాబున నిట్లనియె.

26

క. సతి నీ వెవ్వతె వీప,ర్వతమున కేమేనిఁ గోరి శ వచ్చినవనదే
వతనో శారదనో రతి,పతి పందినమాయనో తప్రసన్నరమనో.

27

ఉ. అంగజఁ డెక్కుడించిన శరరాసనమున్ ధరియించి యంత నా
యంగజువెంట మానవమృగవళిఁ జూచుచు నున్నదాననో
రంగగునీదుచర్యలత్రేఱంగు నెఱుంగఁగ నాకుఁ బల్కుమా
యంగన నిన్నుఁ గన్గొనినశయంత ననంగుఁడు సందండించెడున్.

28

1. న నతనాజ్ఞంజేసి, 2. 'రమణీయవివిధకాఖానికరవిటపిసమీపసువర్ణ లలితారూఢస్థలవిహంగమ
మిధునసంచారంబును సలిలకుక్కుట...కలహంసాదిసంకులంబునుం గలనిర్మల' వ్రా. ప్ర,
3. 'మోదించుచుండ నన్నరదేవకుమా' వ్రా. ప్ర. 4. 'ముఖకమల మశిరామోదమదాంధ' వ్రా.ప్ర.

- క. పోలు పగుచున్న విలాసం, బులు గలయంగజనిబాణశములఁ బోలెడుచం
చలసత్కటాక్షవీక్షణ, ముల నెవ్వనియింతి చిత్తశ్రముం గిలఁచెదవే. 29
- చ. చెదరఁగ వేదముల్ సదుపుశిష్యులపైఁ దగఁ బుష్పవృష్టి. స
మ్మదమున నంతలోఁ గురియుఁ మాడ్కిని మశ్మథసామగానముల్
సదివెడుశిష్యులొఁ యనఁగ శ పడ్చదపంక్తులు సేరి మ్రోయఁగాఁ
బదపడి మీఁద రాలుఁ గచశభారమునందుల జాటు క్రొవ్విరుల్. 30
- క. 1 అందియలు డిండిమంబుల, చందమునం బాదపంక్తజంబులయందు
న్నందంద మ్రోయుచును నా, డెందంబుఁ దగలి సంక్షిప్తించెడి దరుణీ. 31
- క. పాయక కదంబపుష్ప, చ్ఛాయం గలవస్త్రకాంతి శ సల్లెడుఁ గంటే
యామెడ నితంబరోచులు, గాయుచు నెడ తెగక తఱిమి శ కప్పెడుఁ దన్వీ. 32
- క. నిరతిము నీతనుమధ్యము, గర మరుదుగ నరిసి చూడఁ శ గానంబడ దీ
కిరికుంభంబులఁ బోలెడి, గురుకుచముల నెట్లు నిలుపుకొంటి లతాంగీ. 33
- క. పొంకముఁ లగుకుచములపైఁ, కుంకుమపంకంబు సొంపుశగొని వాసవలం
గొంకొక వెదచల్లెడునీ, బింకం బగుచన్నదోయి శ పెంపో సొంపో. 34
- శా. ఏలోకంబుననుండి వచ్చితివి నీ శివీచ్ఛోటికిన్ మున్ను నే
నేలోకంబునఁ జెప్పఁ జూప నెఱుఁగ శ నీసుందరాకారము
నీలాలిత్యము లీవినోదములు నీ శ కిట్లాప్పునే కామినీ
భూలోకంబున కెట్లు వచ్చితివి నాశపుణ్యం బగణ్యంబుగన్. 35
- క. హాసావలోకనంబుల, భాసెల్లెడునీముఖంబు శ పలుమఱు నిపుడే
యాసలు పుట్టింపఁగ నే, నాసఁగొనెద నిన్నుఁ జూచి శ యంబుజనేత్రా. 36
- ఆ. 2 కందు లేనియిందుకళ మించి నెమ్మొము శ కాంతియుక్త మగుచుఁ శ గానిపించె
గాన విష్ణుకలయుఁ శ గాఁబోలు నని నామ, నంబునందుఁ దోచె నళిననేత్ర. 37
- మ. పటుతాటంకరభాంగయుగ్మమునకుం శ బల్మాఱు భీతిలుచున్
నటనం బందెడుగండుమీనములతో శ నాసన్నసీలాలకో
త్కటభృంగావళితో ద్విజావళి లసత్కాంతిన్ విడంబించుమా
ఱటకాసారముఁబోలె నెమ్మొగము దా శ రంజిల్లు నశ్శున్నతిన్. 38
- చ. కరువలిఁ బొయువస్త్రమును శ గట్ట నెఱుంగవు చూడ్కి దిక్కులం
బఱపుచుఁ జుచరీకములశభాతిఁ జెలంగెడుఁ గంధరంబునం
బొరలెడుము క్క కేశభరతముం దుఱుమంగఁ దలంప విప్పు డి
ట్లరుదు గ రత్నకందుకవిశహారము సల్పెడు సంభ్రమంబునన్. 39

1. అందియలు టిట్టిభంబులు; అందియల వెలయురత్నము, లందంబుగ లలితపదములన్ సుభగ
ములై యందంద మ్రోయుచును నా, డెందంబునఁ దగలి సంక్షిప్తించుచు నున్నన్. 2. 'కందు లేక
యుండి కడుమంచి కమ్మొవి'

వ. మఱియు నిట్లునుఁ దపోధను లగువారలతపంబులను నీరూపంబున నపహ్నావిం
చినదాన వీచక్కఁడనం బేమితపంబున సంపాదించితి నాతోడం గూడి తపంబు
సేయుము సంసారంబు వృద్ధిఁ బొందం జేయును పద్మాసనంబు ¹నాకుం బ్రత్య
క్షింబై నిన్న నిచ్చినవాఁడు గావున నిన్న విశుభం ²జాలను నీసఖజనంబులు
³నావాక్యంబులకు ననుకూలింతురా గాక నీవు చనుచోకి ⁴నన్నుం దోడ్కొని
చను మని స్త్రీలకు ననుకూలంబునఁ బలుక సేర్చినయాగ్నిధుండు పెక్కుభం
గులం బలికి(న)నాపూర్వచిత్తి(య) శతనియనయవాక్యంబులకుసమ్మతించి వీర
శ్రేష్ఠుం డగునారాజవర్యుని బుద్ధిరూపశీలాదార్యవిద్యావయస్సీలచేఁ బరాధీన
చిత్త యగుచు జంబూద్వీపాధిపతి యగునారాజశ్రేష్ఠునితోడం గూడి శతసహ
స్రసంవత్సరంబులు భూస్వర్గభోగంబు లనుభవించి యాపూర్వచిత్తివలన నాభి
కింపురుష హరివ ధేలావృత రమ్యక హిరణ్మయ కుకు భద్రాశ్వ కేతుమాలసంజ్ఞ
లు గలకుమారులఁ (బ్రసింకత్సరంబు నొక్కొక్క నిగఁ) దొమ్మిండు గాంచె
నంత నాపూర్వచిత్తి (య)యర్థకుల గృహంబున విడిచి) యాగ్నిధుం బాసి
బ్రహ్మలోకంబునకుం జనిన నాయాగ్నిధపుత్రులు మాతృసామర్థ్యంబునంజేసి
⁵స్వభావంబునన శరీరబలయుక్తు లగుచుఁ దండ్రిచేత ననుజ్ఞాతులై తమతమనా
మంబులఁ బ్రసిద్ధంబు లయినజంబూద్వీపవర్షంబులం బాలించు చుండి రంత నా
గ్నిధుండు నాపూర్వచిత్తివలనం గామోపభోగంబులందృష్టిం బొందక పూర్వ
చిత్తిం దలంచుచు⁶వేదోక్తంబు లగుకర్మంబులంజేసి (తత్సలోకంబగు)బ్రహ్మలో
కంబునకుం జనియె నిట్లు దండ్రి పరిలోకంబునకుఁ జనిననాభిప్రముఖులగునాగ్ని
ధకుమారులు దొమ్మిండును మేరుదేవియుఁ బ్రతిరూపయు నుగ్రదంష్ట్రయు
లతయు రమ్యయు శ్యామయు నారియు భద్రయు దేవియు ననునామంబులు
గల⁷మేరుపుత్రిక లగుతోమ్మిండుకన్యకలకు వివాహం బై రంత. 40

అథ భగవంతుం డగు నారాయణుండు ఋషభావతార మెత్తుట. 41

ఆ. నరవరేణ్యుఁ డైననాభి సంతానార్థ మంగనయును దాను శ నధికనియతిఁ
యజ్ఞపురుషుఁ డయిననయావాసుదేవుని, శ్రద్ధతోడఁ బూజ శ సరవిఁ జేసి. 41

వ. మఱియుం (బ్రవర్ణ్యసంజ్ఞకంబు లగుకర్మంబులు శ్రద్ధావిశుద్ధద్రవ్య) దేశకాల
మంత్రర్విగ్రహావిధానయోగంబులం బరమేశ్వరుని మెప్పించిన నెవ్వరికిం
బ్రసన్నుండు గానిపుండరీకాక్షుండు భ క్తవత్సలుండై సుకుచిరావయవంబులతో
యజనశీలం బయినయాతనిహృదయంబునందుఁ బాయనిరూపంబు గలిగి⁸మనో
నయనానందక రావయవంబులు గలతనస్వరూపం బాలినికిఁ జూపం దలంచి. 42

1. 'మాకుం. 2. జాలము. 3. మావాక్య. 4. మమ్ముం. 5. సారూప్యంబునంజేసి వయోబల
యుక్త వ్రా. ప్ర. 6. వేదోక్తంబున జన్మంబు నేసి. 7. 'మేరుదేవిబిడ్డల వివాహం. 8. మనోనంద
కరం బైన తనస్వరూపంబు' వ్రా. ప్ర.

- సీ. అంత నావిష్కృతశకాంతచతుర్భుజంబులును బీతాంబరంబును వెలుంగ
 శ్రీవత్సకౌస్తుభశ్రీరమాచిహ్నంబు, లరమందా రమ్యమై శయిగవుపడంగ
 శంఖచక్రగదాంబుజాతఖడ్గాదిది, వ్యాయధంబులు సేతులందు మెఱయ
 నతులితనవరత్నహాటకాంకితనూత్న, ఘనకిరీటద్యతుల్ శగడలుకొనంగ
- తే. గర్జకండలకటినూ త్రకనకరత్న, హారకేయూరవరనూపురాదిభూష
 ణములభూషితుడైనశ్రీనాయకండు, దంపతులకప్పుడెదురెబ్రత్యక్షమయ్యె.
- తే. ఇట్లు ప్రత్యక్ష మయినరమేశ్వరుని, బెన్నిధానంబు గనుగొన్నరవేదమాడ్కి
 హర్షమొందినఋత్విక్కు శలవనతాస్య, లగుచు నభినతిసేసి రిట్లనుచునపుడు.
- క. పరిపూర్ణుడ వై యండియు, మఱవక మాపూజ లెల్ల శ మన్నింతువు నీ
 చరణారవిందసేవయు, ధర బెద్దలు వినిచినటులు శ దగఁ జేసెద మా. 45
- క. ఏ మీపుడు సేయసంస్తుతి, నీమహిమ నెఱింగి కాదు శ నిరతము బెద్దల్
 దా మెది యుపదేశించి, యామతమునఁ బ్రస్తుతింతు శ మయ్య మహాత్మా. 46
- వ. మఱియు నీవు సంసారాసక్తమతి గలిగినవారికి వశ్యుండవుగా వీశ్వరుండవును
 బ్రకృతిపురుషవ్యతిరిక్తుండవును బరమపురుషుండవును నయిననిన్ను బొందని
 ప్రపంచాంతర్గతంబు లయిననామరూపంబులు గలయస్మదాదులచేత నిరూపింప
 నశక్యం బగు సర్వజీవులం జెందినదురితసంఘంబుల నిరసించుస్వభావంబు గల
 నీయుత్తమగుణంబులయందు నేక దేశంబు గాని సర్వగుణనిరూపణంబు సేయ
 నెవ్వరికి శక్యంబు గా నేరదు నీభక్తులు మిక్కిలి భక్తింజేసి సంస్తుతించుగద్గదా
 తురంబులను సలిలశుద్ధపల్లవతులసీదశదూర్వాంకురంబులను సంపాదించినపూ
 జను సంతసెల్లెడినీకు బహువిధద్రవ్యసంపాదనంబు గలిగి విభవయక్తంబు లయిన
 యశ్వమేధాదులును దృష్టికరంబులు గానేరవు స్వభావంబున సర్వకాలంబు
 లందును సాక్షాత్కరించి యతిశయం బై వర్తించుచు నశేషపురుషార్థస్వరూప
 మవు పరమానందరూపమవు నైనవాడ వగుటంజేసి యజ్ఞాదులయందు నీకు
 దృష్టి లేక యున్న నస్మదాదులకోరికల నాపాదించుకొంటు యజ్ఞాదుల నొనరిం
 తు మని మఱియు నిట్లనిరి. 47
- క. శాలిశుల మగుచు మిక్కిలి, మే లెఱుంగనిమమ్ము నీదుఃఖించినదయచే
 బాలించి యిత్తు వెప్పుడు, జాలంగ నిహపరములందు శ సకలసుఖములున్. 48
- ఆ. ఇప్పుడు మేము నీకు శ నిష్ఠంబు లగుపూజ, లాచరింప కున్న శ నైన నధిక
 మయిననీకృపాకరటాక్షవీక్షణముల, జక్కఁ జూచి తగఁ బ్రసన్నుడగుచు. 49
- క. వర మీయఁదలచి మమ్ముం, గరుణించితి గాక నిన్ను శ గనుగొనుటకు నై
 యరసి నుతింపగ మాకుం, దర మగునే వరద నీరదశ్యామాంగా. 50

1. గలిగి వకుండు గాని జీవుండు నీశ్వరుండవు నైననీస్వరూపంబు నిన్ను ముట్టి నీ ప్రపంచ...
 రూపంబుల నిరూపింప శక్యుండు గాఁడు.

వ. మఱియు నిస్సంగులై నిశితజ్ఞానంబునం జేసి దోషరహితులై భగవత్స్వభావులు
నాత్మారాములు నగమనులకు స్తుతియింపఁదగినగుణంబులు గలవాఁడ వగుచుం
డియుఁ బ్రసన్నుండవు ¹స్థలనకుతపతనశృంభణాదిదురవస్థలందును జ్వర వరణా
దిదుర్దశలందును (వివశుల మగుమాకుఁ) గల్మషనాశకరంబు లయినభవద్దివ్య
నామంబులు మావచన²గోచరంబు లగుం గాక మఱియు నీరాజర్షి పుత్రకా
ముం డై నీతోడ సమానుం డయినకుమారునిం గోరి కామంబుల స్వర్గాపవర్గం
బుల నీనోపిననినుం బూజించి ధనకాముం డైనవాఁడు ధనవంతునిం జేరి తుష
మాత్రం బడిగినచందంబున మోక్షనాథుండ వైననీవలన సంతానంబు గోరుచు
న్నవాఁడు జయింప రానినీమాయచేత నెవ్వండు మోహంబు నొంది విషయాస
క్తుండు గాక యుండు ³నర్థకాలములముమదాంధులము నగుమేము నిన్ను నా
హ్వానంబు సేసినయపరాధంబు (సర్వాత్మకుండ వగుటంజేసి సామ్యంబుచే, మ
న్నింపం దగుదువు మమ్ముఁ దయఁ జూడు మని ప్రణమిల్లిన సర్వేశ్వరుండు
వరాధిపతి యగునాభిచేతను ఋత్విక్కులచేతను వంద్యమానుం డై దయా
కలితుం డగుచు నిట్లనియె.

51

క. మనులార వేదవాక్యములను బ్రస్తుతి సేసి సర్వలక్షణముల నా
కెన యగుపుత్రుని ని మ్మని, వినఁ బలికితి రిపుడు మిగుల శ వేడుకతోడన్.

52

క. ⁴నాకాదిలోకములలో, నాకృత్ సరివచ్చువట్టినందను నెటు నా
లోకింప లేరు గావున, నాకృత్ సరి నేన కా మననమున నెఱుఁగుఁడీ.

53

వ. అదియనుం గాక భూసురోత్తములు నామఖం బగుటంజేసి విప్రవాక్యంబు
దప్పింపరాదు మీరు నాయూడుకుమారు నడిగితిరి గావున నాభిపత్ని యగుమేరు
దేవియందు నేన పుత్రుండ నై జనియించెద నని పలికి పరమేశ్వరుం ⁵డాగ్నిధీ
యపత్ని యగుమేరుదేవి సూచుచుండ నాయజ్ఞంబున నంతర్థానంబు నొంది
యానాభిమీఁదిదయంజేసి (దిగంబరులును దపస్వులును జ్ఞానులును సూర్యుల రేత
స్కులును నగునైష్ఠికులకు) యోగధర్మంబుల నెఱింగింపం దలంచి పుండరీకా
క్షుండు నాభిపత్ని యగుమేరుదేవిగర్భాగారంబునం బ్రవేశించె నంత.

54

ఆ. మేరుదేవియందు శ మేరుధీరుం డగు,హరి సమ స్తలక్షణాన్వితుండు
శమదమూదిగుణవిశారదుం డుదయించె, సకలజనుల కపుడు శ సంతసముగ.

55

ఆ. అతనికాంతియు క్త శ మయినదేహంబును, మహితబలపరా క్రమంబు వీర్య
మును దలంచి చూచిశ్రజనకుండు పేరిడె, సుతుని ఋషభుఁ డచుచుఁ సొంపుతోడ.

క. ధరణీసురులును మంత్రులుఁ, బరివారము హితులుఁ బ్రజలు శ బాంధవులును సు
స్థిరమతి నాబాలకునిం, గర మనురాగమున రాజ్యగాఁ జూచి రిలన్.

57

1. స్వప్నాదిదురవస్థం. 2. ంబులకు గోచరంబులు గాకున్నను నీతోడ. 3. ములమగుమేము. 4. లోకాలోకములందును...నందనులను నెట్లాకొంక్షింపరు. 5. డు హోమగుండంబునందు నంతర్థానంబు

- క. పురుషాత్మఁ డశనిమహిమలు, సరగున విని చిత్తమునకు శ సహ్యము గామిం
బరించి ఋషభుఁ డేలెడి, ధరణి ననావృష్టి మిగులకట్టము సేసెన్. 58
- ఆ. అది యెఱింగి ఋషభుఁ శ డంలేట యోగమా, యాబలంబుకతన శనఖిలరాజ్య
మందుఁ గరియఁజేసె శ నత్యంతసంపూర్ణ, వృష్టి దినదినంబు శ వృద్ధి బొంద. 59
- వ. ఇట్లు ఋషభుండు పురందరుండు సేయు¹ దౌష్ట్యంబునకు నవ్వి (యజనాభం బను)
తనమండలంబు సుభిక్షంబుగాఁ జేసి నాభియుం దనకొరిసచందంబునం బుత్తుండు
జనియించి వర్ధిలుటకు సంతసిల్లి తనచేత నంగీకరింపఁబడునగలోకధర్మంబు గల
పుండరీకాక్షునిమాయావిలసితంబునం జేసి బాహుక నాతండ్రి యని మోహంబున
నుపలాించుచుఁ బ్రజానురాగంబున సర్వసమ్మతుం డయినపుత్తుని (సమయసే
తురక్షణంబునకుఁ) బూజ్యం బయినరాజ్యంబునం దభిషిక్తుం జేసి భూసురులకుఁ
బ్రధానవర్గంబునకు నప్పగించి మేరుదేవింగూడి నరనారాయణస్థానంబయిన బద
రికాశ్రమంబునకంజని యచ్చట మహాయోగసమాధిచే² నరనారాయణాఖ్యుం
డుఁ బురుషోత్తముండు నగువాసుదేవు నారాధించి క్షీణదేశుం డై యానాభి
హరితాదాత్మ్యంబు నొందె నంత. 60
- చ. సరసత నేన్మపాలకునిరజస్త్వమునందును భూసురోత్తమాల్ •
సరసిజనాభునిం దగఁ బ్రసన్నతఁ బెట్టిన నంత మెచ్చి యీ
శ్వరుండు దనంత గర్భమున శ వచ్చి తనూభవుఁ డై జనించె నా
నరపతి నాభికి³ సరి యశనం దగునే నరనాథ యశ్యులన్. 61
- వ. అంత. • 62
- సీ. భూవరుఁ డగుఋషభుండు దనరాజ్యంబుఁ, గర్మభూముఁగ నాత్మకగాంచి జనుల
కంగటకును బ్రിയం బగునట్లు కర్మతం, త్రం బెల్లఁ జలుసంగఁ శ దలఁచి కర్మ
మలు సేయుటకు గురువులయొద్ద వేదంబు, సదివి వారలయను శ జను వహించి
శతమన్యఁ డిచ్చినసతి జయంతీకన్యఁ, ఒరిణయం బై యట్టిపడఁతివలన
- తే. ధరతుఁ డాదిగ సుతుల నూర్వరను గాంచె, నట్టిధరతునిపేరను శ నవనితలము
పురవరాశ్రమగిరి⁴తరువుపూర్ణ మగుచు, నమరి భారతవర్ష నామమున మించె.
- వ. అమహాభారతవర్షంబునందుఁ దమతమపేరం బరఁగుభూములకుం గుశావ ర్తే
లావ ర్త బహ్వర్త నార్యావ ర్త మలయకేతు భద్రసేన నిద్రస్సృ గ్విదర్భ కీక
టు లనతోమ్మండ్రు కుమా రులను⁵ దక్కం గలతోంబండ్రు పుత్తులకుఁ బ్రధా
నులం జేసె సంతం గవి హ ర్యంతరిక్ష ప్రబుద్ధ పిప్పలాయ నావిర్వాత ద్రమిథ
శమస కరభాజను లనువారు దొమ్మండ్రును⁶ భాగవతధర్మప్రకాశకులైరి (భగ
వత్ప్రహేమోపబృంహితంబు లగు) వారలచరిత్రంబులు ముంద రెఱింగించెదఁ

1. దుర్బుధికి. 2. నీశ్వరోపాస్తి సేయుచు క్షీణ. 3. కంజపుంజ మగుచు. 4. రాజులుగాఁ
జేసె. 5. భగవదర్మంబు గలవారైరి.

దక్కినయెనుబదియిద్దఱుకుమారులు (పిత్రాదేశకరులునతివినీతులు) మహాశ్రోత్రి
యులు యజ్ఞశీలురు: గర్మశ్రమల నయిన బ్రాహ్మణోత్తములైరి ఋషభుడుస్వంతం
త్తుండై సంసారధమ్మంబులం బొరయక కేవలచందానుభవుండయిన యాశ్వసుం
డై యుండియుఁ బ్రాకృతుండునుబోలెఁ (గాలానుగతంబులగు) శర్మంబుల నొచ
రించుచు (శర్మప్రవర్తకులకు సముండును నుపశాంతుండును మైత్తుండును గారు
ణికుండును నై ధర్మార్థముశః ప్రజానందామృతావరోధంబుచే గృహస్థాశ్రమంబు
లం బ్రజల నియమించుచుఁ గొంత కాలంబు నీతిమార్గంబు దప్పక ప్రజాపాలనంబు
సేయుచు (వేదరహస్యంబు లగునకలధర్మంబులు స్వవిదితంబులయినను) బ్రాహ్మ
ణోప¹దేశపుర్యకంబుగాద వ్యదేశకాలవయశ్చిద్ధర్మిద్విధోద్దేశోపచితంబులు
గ నొక్కొక్క క్రతువును శితివారంబు యథావిధి గఁ జేసి సుఖం బుండెనంత.

క. జనవర ఋషభుసరాజ్యం, బున నైహికఫలముఁ గోరుకపురుషుని నొకనిం .
గనుఁగొన నెఱుంగ మెన్నఁడు, నిన తేజం డతనిమహిమ శ లే మని చెప్పన్. 65

... ఋషభుండు పుత్తులకు నీతి యుపదేశించుట. ...

సీ. ఆ ఋషభుండు రాజ్యంబు సేయుచునుండి, యంతట నొక్కనాఁడొత్తముండు
దలపోసి భూలోకఫల మపేక్షింపక, మోహంబు దిగనాడి శ పుత్తులకును
దనరాజ్య మెల్ల న, పునచేసి వెనువెంటఁ, గొడుకులు మత్తులుఁ శ గొలిచి రాఁగ
నల్లన యరిగి బ్రహ్మవర్తదేశంబు, నందుల నపుడు మహాత్ము లయిన

తే. యట్టిమునిజనసముఖులబందుఁ జేరి, తనమపుత్తుల నందఱు శ దాయఁ బిలిచి
ఫరమపుణ్యండుఋషభుండుః ప్రణయః మోక్ష, హర్ష మందుచు నప్పజిల్లునుచుఁబ

ఆ. తనయులార వినుఁడు శ ధరిలోనఁ బుట్టిన, పురుషులకును సునకములకు లేని (లికె.
కష్టములను దెచ్చుఁ గాన కామంబుల, వలన బుద్ధి సేయ శ వలదు మీరు. 67

చ. నరులకు నేతపంబున ననంతసుఖంబులు గల్గు చుండు శ్రీ
కరమతి నాతపంబుఁ దగఁ శ గైకొని చేసిన బ్రహ్మసౌఖ్యము
దిరముగఁ గల్గు వృద్ధులకు శ దీకులఁ బోవుఁడు దుష్టవర్తన
జరుగుచు నుండుకాముకులసంగతిఁ బోకుఁడు మీఁద మే లగున్. 68

వ. మఱియు (నంగనానస్తు లగుకామకులసంగంబు నిరయరూపం బయినసంసారం
బగు మహత్సంగంబు మోక్షద్వారం బగు నట్టిమహాత్ము లెవ్వ రనిన) శత్రు
మిత్రవివేకంబు లేక సమచిత్తులును శాంతులును గోధరహతులును) సకలభూత
దయాపరులును సాధువులును నగువారలు మహాత్ము లనందగు దురట్టిమహాత్ము
లు నాయందలిస్నేహంబె (ప్రయోజనంబుగాఁ) గలిగియుండుటం జేసి (విషయవా
ర్తాప్రవృత్తు లగుసుజనులందుఁ)దమదేహగృహమిత్రవారాత్మజాదులందుఁ బ్రీతి
లేక యుండుదురు విషయాసక్తుడయినవాఁడు వ్యర్థకర్మంబులం జేయు నట్టిను

1. దేశంబునఁ గ్రతుశతంబు నేసి సుఖం బుండె. 2. మం దిరవునఁ బొందు

మృతకర్మంబులం జేయువాఁ డెప్పుడును బాపకర్తుఁ డగుచుం (గ్రేవం బగు
దేహంబు నొందు) చుండుఁ గావునఁ బాపమూలంబు లయినకామంబులు
గోరకుఁ డీజ్ఞానం బెంతకాలంబు లేకయుండునంతకాలంబు నాత్మతత్వంబెఱుం
గం(బడ దాతత్వం బెఱుంగ) కుండఁటంజేసి దేహికి దుఃఖం బధికం బైయుండు
లింగదేహం బెంతదడ వుండు నంతదడవును మనంబు కర్మవశంబై జ్ఞానవంతంబు
గాక యవిద్యం బాయ కుండు శరీరంబు గర్మమూలం బగుటవలనఁ గర్మంబులు
సేయఁ జనదు (వాసుదేవుం డగు)నాయందుఁ బ్రీతి యెంతదడవు లేక యుండు
నంతదడవును దేహధర్మంబులు బాధించు విద్వాంసుం డైనను దేహేంద్రి
యాదులయందుఁ బ్రీతిసేసిన(మిథునీభావసుఖప్రధానం బగు)గృహస్థాశ్రమంబు
సంగీకరించి (స్వరూపస్మృతిశూన్యం డై మూఢుం డగుచు)నందు సంసారతా
పంబులఁ బొందుఁ బురుషుండు స్త్రీతోడం గూడి యేకీభావంబు నొందుట
ద(నకు హృదయ గ్రంథియైయుండు) నందు (జనునకు గృహక్షేత్రసుతాప్తవిత్తం
బులందు నేను నాయది యనియెడిమోహంబు గలుగు నట్టిస్త్రీపురుషమిథునీ
భావంబుచే) సంతానంబు గలుగు నాసంతానకారణంబున గృహక్షేత్రవితా
దులు సంపాదించుటకు నందు మోహం బధికం బగుటంజేసి మోక్షమార్గంబు
దన్వగు నిట్లు సంసారంబునం దుడియు మనంబున నెప్పుడు ముక్తిచింతం
జేయు నప్పుడు సంసారంబునుం బాయు మోక్షోపాయంబులు పరమగురుండ
నైననాయందుల భక్తిసేయుటయు విగతతృప్త్యయు ద్వంద్వతితిక్షయు ¹సర్వలో
కంబులందులజంతువ్యసనావగతియు ²నీశ్వరవిషయజ్ఞానాపేక్షయుఁ (దపంబును)
విగతేచ్ఛయు (మత్కృతకర్మంబులు) మత్కథలువినుటయు నన్నె డైవంబుగా
నెఱుంగుటయు నస్మద్గుణకర్తృనంబులును ³నిర్వైరత్వసామ్యాపకమంబులును దే
హగేహంబులందు నాత్మబుద్ధిజిహ్వాసయు నధ్యాత్మయోగంబును నేకాంతసేవ
యుఁ బ్రాణేంద్రియాత్మల గెలుచుటయు. గర్తవ్యాపరిత్యాగంబును సచ్చిద్ధయు
బ్రహ్మచర్యంబును గర్తవ్యకృత్యంబులందుల నప్రమత్తుం డగుటయు వాఙ్మయ
మనంబును సర్వంబు నన్నకాదలండుటయు జ్ఞానంబును విజ్ఞానవిద్యుభితం బైన
యోగంబును(ధృత్యుద్యమంబును)సాత్త్వికంబును నాదిగాఁ గల తెలుగుచేత
లింగదేహంబు జయించి దేహి గుళలుం డగుచు నుండ వలయు. 69

- ఆ. అరయః గర్మరూప త మగునవిద్యాజన్మ, మైనహృదయబంధనాదిలతల
నప్రమత్తయోగశ్రమచ⁴మహాచ్ఛరికచే, ద్రెంపవలయు నాతః త ద్రెంపుకోడ .
ఆ. ఒనర నిట్లు యోగశ్రయకుండు గురుఁ డైన , భూపుఁ డైన శిష్యపుత్రవరుల

2. కర్మంబులుం బాయకుండు, 2. సర్వజంతువ్యసననిరీక్షణంబును. 3. నీశ్వరదర్శనాపేక్ష
యు. 4. నిరహంకారంబును గర్మత్యాగేచ్ఛయు నధ్యాత్మ. 5. నాత్మజయంబును శ్రద్ధయు.
6. మహాసురియచే, 7. నరప తైన శిష్యవరుల నెల్ల.

- యోగయుతులఁ జేయఁగొప్పగావలయును, గర్మపగుల జేయఁగూడు కాదు.
- సీ జనులెల్ల నర్థవాంఛలఁజేసి యత్యంత, మూఢు లై యైహికంశును మనంబు
లందును గోరుదురల్ప శౌఖ్యములకు, నన్వోన్యవైరంబులంది దుఃఖి నెంత
ములఁబొందుదురుగానమునుకొని గురుఁడైన, వాఁడు మాయామోహవశుఁడు
జనుఁడును నై నట్టిజగతువునంపును, దయగల్గి మిక్కిలి¹ ధర్మబుద్ధిఁ
- ఆ. గన్ను లున్న వాఁడు గాననివానికి, దెరువుఁ జూపినట్లు దెలియఁ బలికి
యతులమగుచు దివ్యమైనయామోక్షమా, ర్గంబుఁజూపవలయురమణతోడ.
- వ. మఱియుఁ బితృగురుజననీబంధుపతి వైవతంబులలో నెవ్వరైనను (సంసారరూప)
మృత్యురహితం బైనమోక్షమార్గంబుఁ జూప కుండిలేని వా రెవ్వరును హితు
లు గానేరరు నాదుశరీరంబు (దుర్విభావ్యంబు నాదుమనంబు) సత్త్వయుక్తం
బును ధర్మసమేతంబును బాహరహితంబును నగుటంజేసి పెద్దలు నన్ను ఋషభుం
డండ్లు గావున (శుద్ధసత్త్వమయం బైన) నాశరీరంబునం బుట్టినకుమారు లంద
ఱును (సోదరుండును మహాత్ముండును నగ్రజండును) నైనభరతు నన్నికాఁ
జూచి (యక్లిష్టబుద్ధిచే భజింపుం డదీయ నాకు శుశ్రూషణంబు) ప్రజాపాలనంబు
సేయుట మీకును బరమధర్మం బని మఱియు నిట్లనియె. 73
- సీ. భూతజాలములందుఁ భూజనుల్ వర్యముల్, భూరుహములకంటెభోగికులము
భోగిసంతతికన్న¹ బోధనిష్ఠులు బోధ, మాన్యులకన్ననుశ్రమనుజవరులు
వీరికన్నను సిద్ధకబుధగంధర్వులు, వారికన్నను సురలోకవాసికన్న
నింద్రాదిదేవతలిందతీకన్నను, దక్షాదిసన్మనుల్ శదలఁప నెక్కు
- తే. డంతకన్నను భర్గుఁ డాయభవుకన్నఁ, గమలభవుఁ డెక్కు డాతనికంటె విష్ణుఁ
డధికుఁ డాతఁడు విప్రులనాదరించుఁ, గాన విప్రుండు దైవంబుమానవులకు.
- క. భూసురులకు సరిదైవం, బీసచరాచరమునందుఁ నెఱుఁగను నాకున్
భూసురులు గుడుచునప్పటి, యాసంతోషంబు² దోషదగ్గులయందున్. 75
- సీ. మంగళం బైన బ్రహ్మ స్వరూపంబును, వేదరూపంబు ననాదిరూప
మగుచున్న నాదు దేహము బ్రాహ్మణోత్తముల్, ధరియింతురెస్సడుఁడత్వబుద్ధి
శమనమానుగ్రహాసత్యతపస్థితి, క్షులు గల్గువిప్రుండుశుద్ధురండు
గాన మిక్కిలిభక్తిగల్గి యక్లిచ్చను, లైనభూసురాలదేహమలవలన
- తే. నందుచుండును నాదు దేహంబుగాఁగ, నెఱిగి వరులగు విప్రులనెల్ల భక్తిఁ
బూజసేయుటయేనన్నఁ బూజసేయు, టనుచువినిపించి మఱియు నిట్లనుచుఁబలికె.
- క. ఈ తెఱఁగు దెలిసి భూసుర, జాతం బూజించునట్టి జనుఁడును మాయా
⁴తీతుండ్డ నిక్కంబుగ, భూతలనూన మోక్షమార్గమును ⁵బాడగాంచున్. 77

1. బుద్ధిమంతులు బుద్ధిమంతుల కన్నను. 2. లేదు యజ్ఞములందున్. 3. యేకాంతశావి ప్ర
వరులనెల్ల. 4. పేతులు నై. 5. బాడగందున్.

వ. ఇట్లు సదాచారులగు కుమారులకు లోక ప్రదర్శనార్థం బాచారంబులుపదేశించి మహాత్ముండును బరమసుహృత్తునునగు భగవంతుండు ఋషభాపదేశంబునంగర్చి త్యాగంబుసేసి (యుషశమశీలు రగు) మానులకు భక్తిజ్ఞాన వైరాగ్యలక్షణంబులు గలపారమహంస్యధర్మం బుపదేశించఁ గలవాఁ డగుచుఁ బుత్రశతంబునం దగ్రజుండును (బరమభాగవతుండును భగవజ్జనపరాయణుండును) నగు భరతుని (ధరణీపాలనంబునకు) బట్టంబుగట్టి (తాను గృహమందె) దేహమాత్రావలంబ నంబుసేసి దిగంబరుం డై యున్మత్తాకారం డగుచుం (బ్రక్లిర్ణ కేశుండై) యగ్ను ల నాత్మారోపణంబు సేసి బ్రహ్మవర్తజేశంబునుబాసి జడాంధబధిరమూకపిశాచోన్మాదులుంబోలె నవధూత వేషంబునొందిజనలకు మాటు వలుకక మానవ్రతంబునం బుర గ్రామాకర జనప దారామ శిబిరవ్రజ ఘోష సార్థగిరి వ నాశ్రమాదులయందు వెంటఁజనుచెంచు దుర్జనతర్రస తాడనావమాన మేహన నిష్ఠీవ న పాషాణశక్పద్రజః ప్రక్షేషణ పూతివాత దురుక్తులం బరిభూతుం డయును గణనం బెట్టక వనమదేభంబు మక్షికాడికృతోపద్రవంబునుంబోలెఁ గైకొనక దేహభిమానంబునంజి త్తచలనంబు నొందక యేకాకియై చరియించుచుండ నతి సుకుమారంబు లగుకరచరణోరస్థులంబులు విపులంబు లగుబాహ్వంసకంఠవద నాద్యవయవవిన్యాసంబులం గలిగి ప్రకృతిసుండరంబగుచు స్వతస్సిద్ధదరహాసరు చిరమఖారవిందంబై నవనళినదళంబులంబోలి శిశిరకనీనికలం జెలువొంది యరుణాయతంబు లగునయన(ంబులచే నొప్పి యన్యూనాధికంబు లగు) కపోలకర్ణకంఠనాసాగండ(ంబులచేఁ దేజరిల్లుచుఁ) నిగూఢస్మితవదనవిభ్రమంబులం బ్రకాశించుతనదివ్యమంగళవిగ్రహంబుచేఁ బరకాంతలచి త్తంబుల¹కత్యంతమోహంబు గలుగఁ జేయుచు.

78

- ఆ. ధూళిచేత మిగులధూసరితంబు నై, జడలుగట్టి కడుఁ బ్రశంగవర్ణము నగుకేశపాశ్రమును వెలిఁగించుచు, నితరు లెవరుఁ దన్నునెఱుంగకుండ.
- క. అవధూతవేషమున నిట్లవనిన్ మలినంబు లైనయవయవములతోఁ దవిలి చరించుచు నుండును, భువి భూతాక్రాంతుఁ డయినపురుషునిమాడ్కిన్.
- ఆ. జనుల కిట్లు యోగసంచార మెల్ల విరుద్ధ మనుచు నాత్మశ్రీబుద్ధిఁ జూచి యజగరంబుమాడ్కినవనిపై నుండె బీభత్సకర్మమునకుఁ బాలుపడుచు. 81
- వ. ఇట్లు బీభత్సరూపంబున వసుంధరం బడియుండి యన్నంబు భుజించుచు నీరు ద్రావుచు మూత్రపురీషంబులు విడుచుచు నవి శరీరంబున నంటం బొరలుచుండు మఱియుఁ దత్పురీషసాగంధ్యయుక్తం బగువాయువు దశదిశల దశయోజనపర్యంతంబు పరిమళింపఁ జేయుచుండ గోమృగకాకచర్యలం జరియించుచు భగవదంశంబైనఋషభుండు మహానందంబు ననుభవించుచుఁ దనయందు సర్వభూతాం

తర్వామి యగువాసుదేవుం బ్రత్యక్షంబుగాఁ గనంగొనుచు సిద్ధిం బొందిన
వైహాయసమనోజవపరకాయప్రవేశాంతర్ధాన దూరగ్రహణ శ్రవణాదియోగసిద్ధు
లు దమంత వచ్చినం గైకొనక యుండె నని పలికిన శుకయోగీంద్రునకుం బరీ
క్షిన్నరేంద్రుం డిట్లనియె. 82

క. మునివర యోగజ్ఞానంబునఁ జెఱుపం బడ్డకర్మములు గలపెద్దల్
గని యుండెడియైశ్వర్యంబును ఋషభుం డెఱిగి యేల శపొందక యుండెన్. 84

వ. అనిన శుకుం డిట్లనియె.

మ. ధరణీవల్లభ నీదువాక్యములు తత్వం బితయుం దప్ప దె
ట్లరయక వన్యమృగంబు పట్టువడి తా శ నావేశ నాలుబ్ధకు
ధర వంచించినమాడ్కి నింద్రియములక దండించి చిత్తంబు ని
ర్భర కామాదుల కాస యుచ్చుఁ గడు సంగరంభంబుతోఁ గ్రమ్మఱన్. 85

క. చిరకాలతపము నైనను, హరియింపఁగ నోపుఁ జిత్త శ మని పెద్దలు న
మ్మరు జారులకుఁ జారిణి, కరణిని నడరించు మనసు శ కామాదులకున్. 86

క. కామక్రోధాదికముల్, భూమిశ్వర కర్మబంధములు మఱియును జే
తోమూలము లగుటను దా, రీమహిలో మనసు నమ్మ శ రెప్పుడుఁ బెద్దల్. 87

నీ. అది గాన యెన్నఁడు శ నైశ్వర్యములను జే, పట్టఁ జూడఁడు లోకకథవృత్తెన
వారలచే నభివందనంబులు వొంది, వెలయంగ నవధూతశవేషభాష
ణంబుల నెఱిగికోసనఁగ వానిభగవత్స్వరూపంబు గలిగి యా¹రూపమందఁ
బరమయోగధ్యానశపరులకు నెల్ల దేహత్యాగసమయంబు శ నంతలోనఁ

తే. జూపుచుండియు దేహంబుఁ బాపనిచ్చ, యించెనచ్చట దివ్యయోగీంద్రుఁడాద్యుఁ
డెతులదివ్యప్రకాశకుఁడమరగురుఁడు, పరమపురుషుండుఋషభుండుశార్థి వేంద్ర.

వ. అంత విముక్తలింగుండును భగవంతుండును నగుఋషభుండు మనంబునం దేహభి
మానంబు విసర్జించి కులాలచక్రంబు గులాబుచేత భ్రమియింపంబడి విస్ఫుష్టం
బయ్యును భ్రమియించుగతిం బ్రాచీనసాస్కారవిశేషం బగునభిమానాభాసం
బున దేహచలనాదికంబుల నొప్పియుండియు యోగమాయావాసనచే యుక్తుం
డయ్యె మఱియు నాఋషభుం డొక్కదినంబునం గోంకణతెంకణంబు లను
దక్షిణగర్ణాటకదేశంబులకు యదృచ్ఛంజని కుటకాచలోపవనంబున నిజాస్య
కృతశిలాకబళుం డగుచు నున్మత్తునిచందంబున విక్రేర్ణ కేశుండు దిగంబరుండు నై
సంచరింప వాయువేగవిధూతరేణుసంఘర్షణసంజాతం బగునుగ్రదావాసలంబు
తద్వనంబు దహింప నందు దగ్ధుం డయ్యె నంత నతనికృత్యంబులు తద్దేశవాసు
లగుజనంబులు సెప్ప నర్హున్నామకుం డగుతద్రాష్ట్రాధిపతి విని నిజధర్మంబులం
బరిత్యజించి స్వదేశస్థులతోడం గూడి దా నాయాచారంబుల నంగీకరించి యథ

ర్మబహుళం బగుకలియుగంబున భవితవ్యతచే విమోహితుం డై మనుజుల న న
మంజసం బగుపాపండుమతాభినివేశులం జేసె మఱియును గలియుగంబునం ద
ర్హన్మతముల మనుజాధములు దేవమానూమోహితులై శస్త్రో కశౌచాచారం
బులు విడిచి (నిజేచ్ఛంజేసి) దేవతానిందలు సేయుచు న సానానాచమనాశౌచ కే
శోల్లుంఛనాదికాపవి త్రవ్రతంబులంజేయుచు ¹నధర్మబహుళం బగుకలియుగంబు
నం జెఱుపంబడ్డబుద్ధిధర్మంబులు గలిగి వేదబ్రాహ్మణయజ్ఞపురుషులదూషించుచు
లోకంబులం ²దమతమమతంబులకుందామె సంతసిల్లుచు (నవేదమూలం బగు స్వే
చ్ఛంజేసి ప్రవ ర్తించి యంధపరంపరచే విశ్వాసంబుజేసి తమంతన) యంధతమ
సంబునం బడుచునుండుదు రీఋషభునియవతారంబు ³రజోవ్యాఘ్రులగుపురుషుల
కు మోక్షమార్గంబు సుపదేశించుటకు నయ్యె నదియునుంగాక ⁴సప్తసముద్రపరి
వృతంబు లగునీభూద్వీపవర్షంబులందలిజనంబులు దివ్యావతారప్రతిపాదకంబు
శుద్ధంబు నగు నెవ్వనికృత్యంబులు గీ ర్తింతురు మఱియు నెవ్వనియంశంబున నతి
కీర్తిమంతుం డగుప్రియవ్రతుండు గలిగె నెందు జగదాద్యం డగుపురాణపురు
షుం డవతారంబు నొంది కర్మహేతుకంబు గానిమోక్షధర్మంబుం దెలిపె వెండి
యు నెవ్వండు యోగమాయాసిద్ధుల నసమ్భాతంబు లగుటంజేసి నిరసించె నట్టి
ఋషభునితోడఁ దిట్టిదికృతప్రయత్ను లగునితరయోగీశ్వరులు మనోరథంబున
నైన నెట్లు సరియగుదు రిట్లు సకల వేదలోక దేవబ్రాహ్మణులకు గోవులకుం బరమ
గురుండు భగవంతుండు నగుఋషభునిచరిత్రం బెవ్వరువినినను దుశ్చరితంబులు
దొలంగు మంగళంబు సిద్ధించు మిక్కిలిశ్రద్ధతో నెవ్వండువిన్నను వినిపించినను
హరిభ క్తివృథంబగు నట్టిహరిభ క్తితాత్పర్యమునంబెద్దలు భాగవతులగుటం జేసి
సంప్రాప్తసర్వపురుషార్థు లగుచు వివిధవృజనహేతుకం బగు)సంసారతాపంబును
బాసి⁵యవితంబుఁ దద్భక్తియో గమృతస్నానంబు సెసి పరమపురుషార్థం బ
యినమోక్షంబును జెందుదు రని సప్తద్వీపంబులవారు నేడును గొనియాడు
చుండుదురు.

89

ఆ. యాదవులకు మీకు ; సత్యంతకులగురు, వై నకృష్ణుఁ డెచటనైనఁ గలఁడు
కొలుచువారి కెల్ల సులభుఁ డై మోక్షంబు, నిచ్చుఁ డిత సేయ నేలనీకు. 90

1. నధర్మలక్షణంబులం గలిగికలియుగ. 2. దంధపరంపరను దమతమ. 3. బ్రాహ్మణక్షత్రియు
లగు మోక్ష. 4. నతనియంశంబున సప్తద్వీపములందుఁ బ్రమువ్రతునియంశంబునకు సరిచెప్ప నలర
గా దేవంశంబున శ్రీహరి యవతరించి మహామోగధర్మప్రకాశంబు సేసె నాఋషభునిచరితంబు మ
నోరథంబున నైనఁ బొందలే రతంశయోగమాయను నిరసించి మాయాకల్పితసకలసిద్ధుల నసత్యంబు
గాఁ దలచె నిట్లునగ్నలోక పూర్ణై నదేవబ్రాహ్మణులకు, 5. హరిక ధామృతపానంబున నిర్వృతు
లై పరమపురుషార్థంబైనమోక్షంబు నపేక్షింప రని సప్తద్వీప;—ఇట 'మోక్షంబు నపేక్షింప' వి
నుటకు'తమైవ నిర్వృత్య పరయా హ్యసవ్య హ్యంతరికిం పరమ పురుషార్థ మపి నో ఏవాగ్రాయతే'
అని మూలము. 6. డెక్కఁ డైనఁ.

సీ. నిత్యానుభూత మా¹నిజరూపలాభని, వృత్త మైతగుమహాత్పస్య గలిగి
యశులితవిపులమాయారచితంబైన, లాభంబునకల దగులంబు లేని
మతి గల్గి లోకుల క సతివేష్కల గరుణించి, యభయదానం బిచ్చియండఱ కిల
నవ్యయం బై దివ్య క మైహానందమై, యత్యంతసేవ్యమై క యశుల మైన
తే. తనదులోకంబు సూపంగల దగినయట్టి
మోక్షమార్గంబు నెఱిగించి క ముక్త దేహుల
డగుచుఁ దాదాత్మ్య మొందెఁ బ్రత్యక్షవిష్ణు
వైనముషభండు జనులకు క నద్భుతము గ.

91

... భ ర తో పా ఖ్యా న ము. ...

మ. భరతం డంత ధరాతలంబుఁ గడఁకం క బాలించుచున్ ధారుణీ
శ్వరచంద్రుం డగువిశ్వరూపునకు ముక్త క సంజాత యై యుండి ని
ర్భరకాంతిన్ విలసిల్లుపంచజనిక్షేరం గల్లుకాంతామణిం
గర మర్థిన్ ధరఁ బెండ్లి యాడె శుభలగ్నంబంధు భూవల్లభా.

92

న. ఇట్లు (వివాహితుం డై) యాపంచజనివలన నహంకారంబునం బంచతన్మాత్ర
లు జనించిన తెఱఁగున సుమతి రాష్ట్రభు క్కుదర్శ నాచరణ ధూమ్రకేశువు లను
సేవురు పుత్రులం బుట్టించ నట ము న్నజనాభం బనుపేరం బరఁగువర్షంబు
భరతుండు పాలించుకతంబున భారతవర్షంబు నాఁ బరఁగె నంత.

93

క. భరతుండు పూర్వజు లేలిన, కరణిని గర్మముల నెల్లఁ క గొని ప్రజలన్
హరికృప నొందుచు నేలెను, ధరణీసురవరులు వొగడ క ధరణీనాథా.

94

సీ. భగవంతుఁ డగుజగద్భరితు నెల్పంబులు, నధికంబు లైన పెక్కుధ్వరముల
దర్శపూర్ణిమలచేత క దగనుజాతురాస్య, ముల నగ్నిహోత్రమువలనఁ గడఁకఁ
బశుసోమములచేతఁ క జలుమాఱుఁ బూరించి, వేదోక్త మైనయోగవిమలకర్మ
ములఁగల్గుధర్మంబుఁబురుషోత్తమార్పణం, బుగఁజేయుచునుమఖంకరులనుమంత్ర

తే. ములను బలికడునాదైవశములను శ్రీశు
నవయవంబులు గాఁగ భూధివుండు పేమ
ననుదినంబును బొయక క ఘనతఁ దలచి
యఖిలరాజ్యానుసంధానుఁ క డగుచు నుండె.

95

క. ఈరీతిఁ గర్మసిద్ధుల, నారయ నత్యంతశుద్ధ క మగుచి త్తముతో
నారాచపట్టి భరతుండు, ధారుణి బాలించె నధికరధరాన్నితుం డై.

96

వ. మఱియు నాభరితుండు శ్రీవత్సకౌస్తుభవనమాలాలంకృతుండును సుదర్శనా
ద్యాయుధోపలక్షితుండును నిజభక్తజనహృదయారవిందసివాసుండును బరమ

1. నిజరూపుచేత వివృత్త. 2. నవ్యయంబును మహానంకరంబును, దివ్యంబు నత్యంత సేవ్యమైన
3. విగణ నాథికములైన పెక్కుమఖములచేత. 4. అగ్నిహోత్రముల చేతలభిజనము, 5. మనంబందు.

పురుషుండును నైనవాసుదేవునియందు నధికభక్తి ననుదినంబును జేయుచు
నేఁబడిలక్షలవేలేండ్లు రాజ్యంబుసేసి ¹పితృపితామహాద్యాయాతం బగునాధనం
బును యథార్హంబు గఁ బుత్రులకుఁ బంచి యిచ్చి బహువిధసంపదలు గలగృ
హంబును బాసి పులహాశ్రమంబున కరిగె నంత. 97

సీ. ఏయాశ్రమంబున న్ నిందిరాధీశ్వరుఁ, డచ్చటివారల న్ నాదరించి
ప్రత్యక్షమున వచ్చి న్ పాయ కెప్పుడునుండు, నట్టిరమ్యంబైనశయాశ్రమమున
నిలిచి సాలగ్రామములు గల²గండకీనది యెందు నెంతయుఁగదిసి యుండు
నచ్చోట నేకాకి న్ యగుచును భరతుండు, బహువిధనవపుష్పపల్లవముల

తే. నతులతులసీదళంబుల న్ నంబువులను, గందమాలాదిఫలములఁగంజములను
ఘనత నర్పించి నిచ్చలుఁ న్ దనివి లేక, సేవసేయుచు నుండెనాశ్రీశుఁజేరి. 98

వ. దానంజేసి విగతవిషయాభిలాషుం డై శమదమాదిగుణంబులు గలిగి యథేచ్ఛం
జేసి యెడతెగక పరమపురుషునిపరిచర్యాభక్తిభరంబున శిథిలీకృతహృదయ
గ్రంథి గలిగి సంతోషాతిశయంబునం బులకితాంగుండు నానందబాష్పనిరుద్ధావ
లోకనయనుండు నగుచు నిజస్వామి యైనహరి(చరణారవిందాను)ధ్యాన (పరిచిత)
భక్తియోగంబునం బరమానందగంభీరహృదయం బనునమృతకాసారంబున ని
మగ్నుం డగుచుఁ దా నపుడు పూజించుపూజ నెఱుంగక యిట్లు భగవద్వ్రీతంబు
ధరియించి యేణాజనవాసస్త్రిషవణస్నానంబుల నార్ద్రకుటిలకపిశవర్ణజటాకలా
పంబులు గలిగి మార్తాండాంతర్గతుం డయిన పరమేశ్వరుని హిరణ్మయపురుషు
నింగాఁ దలంచుచు నిట్లనియె. 99

సీ. కర్మఫలంబులఁ న్ గడఁక నిచ్చుచు మనో, వ్యాపారమువ నిట్టియఖిలలోక
ములఁజేసి యీలోకములకు నంతర్యామి, యగుచుఁ బ్రవేశించియంతమీద
నానందరూప మైనట్టిబ్రహ్మముఁ గోరు, చున్నజీవుఁ దనయం న్ దున్న యోగ
శక్తిచేదగ ననిశంబుఁ బాలనసేయు, చుండి యంతటను న్ మార్తాండునృప్య

ఆ. వర్తి యగుచు నిట్లు³వఱుచు జగముల,యందు నుండి ప్రకృతిఁబొంద కంత
నతులదివ్యమూర్తియైనయానందరూపమును శరణ మొందె న్ భరతవిభుండు.

వ. అంత నాభరతుం డొక్కనాఁ డామహానది గృతాభిషేకుం డయి ముహూర్త
త్రయం బంతర్జలంబులందుఁ బ్రణవోచ్ఛారణంబు సేయు చుండుసమయంబున
నిర్భరగర్భిణి యగునొక్క హరిణి జలార్థిని యెఱుఁగి జలాశయసమీపంబునకు
వచ్చి జలపానంబు సేయునెడ నా సమీపంబున మృగపతి గర్జించి లోకభయం
కరంబుగ నాదంబుసేయ నాహరిణి స్వభావంబున భీత యగుటంజేసి బెగ్గడిలి

1. సామ్రాజ్యంబు పుత్రులకుం. 2. చక్రతీర్థంబుఁ జేయును బవిత్రంబు గాఁగ' వ్రా. ప్ర.
3. గడుసమర్పణ. 4. వాగ్రూపమున నరు, లందు నుండి. 5. దావక్రతీర్థంబునం.

(హరివిలోకనవ్యాకులచిత్తయై) దిగ్గన నుదరిగగనంబునకు ¹ నెగిరి యపగతతృప్త
యగుచు నది నుల్లంఘించునెడ నధికభయంబునంజేసి యాగర్భంబుయోనిద్వా
రంబున గళితంబై జలంబులం బడియె నాహరిణి (యల్లంఘనాదిభయంబునంజేసి)
తత్త్వీరంబున (నుండుగిరిదరిం బడి) శరీరంబుఁ బాసె నంత నాహరిణిపోతంబు జ
లంబులం దేలుచున్న భరతుండు గను విచ్చి చూచి కరుణార్ద్రచిత్తుండై (మృత
జనని యగునా) హరిణిపోతంబును దనయాశ్రమంబునకుం గొంపోయి మిక్కిలి
ప్రీతి సేసి యుపలాలనంబుసేయుచుండఁ బోషణపాలనప్రీణనలాలనానుభ్యానంబు
ల భరతునకు నాత్మనియమంబు లైనయష్టాంగయోగంబులును ² బరమపురుష
పూజాపరిచర్యాదులు నొక్కొక్కటిగఁ గ్రమక్రమంబునం గొన్నిదినంబులకు
సమస్తంబును నుత్సన్నం బయ్యె నంత.

101

క. ఘనతపము చలన మొందుట, యను భరుతుం డెటుఁగ కాత్మయోగంబునఁ జ
య్యనఁ బాసె హరిణిపోతముఁ, దనమదిలోఁ బ్రీతిఁ జేసి శతప్రక పలికెన్. 102

ఉ. అక్కట తల్లిఁ బాసి హరిణార్థక మాపులు లేమిఁజేసి యే
దిక్కును లేక యున్నదిట శ దెచ్చితి నాయెడ నీమృగార్థకం
బెక్కుడు ప్రేమ సేసి చరియించుచు నున్నది నాదుసన్నిధి
మక్కువచేసి దీనిఁ గడుమన్ననలం దగఁ బోతు నెంతయన్.

103

క. శరణి వచ్చినజంతువుఁ, గరుణం గను విచ్చిచూచిరకాంచినఁ బుణ్యం
బరయఁగ నధికం బని ము, న్నెఱిగించిరి సన్మనీంద్రు శ లెల్లం బ్రేమన్.

104

వ. అని యిట్లు హరిణిపోతంబుం దనయాశ్రమంబున³ నత్యాస క్రింజేసి యాసనశయ
నాటనన్నానసమిత్కుశకుసుమఫలపలాశమూలోదకాహరణ దేవపూజాజపాదుల
యెడం దనయొద్దన యునిచికొనుచు వృకసాలావృకాదిక్రూరమృగంబులవలని
భయంబున వనంబుల వెనువెంటం దిరుగుచు (నధికప్రణయభరపరీతహృద
యం డగుచు నతిన్నహంబునంజేసి కొంతసేపు స్కంధంబుల వహించుచు మఱి
గొంతతడ వురంబున నుత్సంగంబున నుంచికొని లాలించుచు సంతసంబు
నొందు మఱియు నాభరతుండు సత్యనైమిత్తికాది క్రియాకలాపంబునిర్వర్తించు
నెడ నంత నంత లేచి హరిణకుణకంబుఁ జూచుచుఁ గించిత్స్వస్థహృదయుండై
దాని నాశీఃపరంపరల నభినందించుచుఁ జంబనాదులం ప్రీతిసేయుచు) నతిమో
హంబునం బెంచు చుండునెడ.

105

చ. ⁴గురువులువాటి బిట్టుటికి శ కొమ్మలఁ జిమ్మచు నంత నంత డ
గ్గఱుచును గాలుద్రవ్యుచు నశఖంబుల గీఱుచు గాసి సేయుచు
నొఱుగుచు ధారుణీశ్వరునిరయూరువుల శయనించి యంతలో

1. 'నెగిరిపడిన గర్భంబు స్రవించి జలం 2. జలనంబు నొందె నంత' వ్రా.ప్ర. 8.కుం గొని
చని ప్నానసమిత్కుశ. 4. ఇది యచ్చుప్రశుల లేదు.

నఱకడ మెక్కుచుం బొడలి శ యాడుచు నాహరిణంబు లీలతోన్. 106

తే. గరిమ నీగతి మెల్లనశకెరలువొడిచి, చెలఁగియాడంగ భరతుండుచి నమందు
సంశయిల్లుచునుండెనాశ్రమముఁబాసి, హరిణడింభక మంతలో శ నుటికి చనియె.

వ. భరతుం డంతం దన్మృగశాబకంబు గానంబడమికి (వ్యాకులితచిత్తుం డగుచు
సప్తధనుండునుంబోలె నతిదీనుం డై కరణతోడం గూడి తద్విరహవిహ్వలమతి
యై దానిన తలంచుచు నశిశోకంబుతో) మనంబున దుఃఖించి యిట్లనియె. 108

తే. హరిణపోతంబ నీకు వశనాంతమందుఁ

గూరమృగభాధ లేకుండఁ శ గోరు చుండఁ

దలఁగి పోయి తె యునుచుఁ జిత్తంబునందు

రాజవృషభుండు భరతుఁ డాశ్రయ మంది. 109

తే. తల్లిచచ్చినహరిణపోతంబు వచ్చి, పుణ్యహీనుండ నగునన్నుఁ శ బొంది పాసె
నేమి సేయుదు నేనింక శ నెట్లు గందూఁ, జేరి యేరితిఁ గాంచిర శ క్షించుకొందు.

క. కట్టాయీయాశ్రమమునఁ, బుట్టినతృణవల్లి మేసి శ పొడలినహరిణం
బిట్టట్టుఁ దిరుగు చుండఁగఁ, బట్టిమృగేంద్రుండు గొట్టిబాధించె నొకో. 111

వ. ఇట్లు భరతుండు హరిణకుణకక్షేమంబు గోరుచు నెప్పుడు వచ్చి నన్ను సంతోష
పరచు నానాప్రకారంబు లైనతనగతులచేత నన్ను నెప్పు డానందంబు నొందిం
చు ధ్యానసమాధి నున్నప్పుడు నన్నుఁగొమ్ముల గోకుచు నుండు నట్టివినోదంబు
లెప్పుడు గనుఁగొందు దేవపూజాద్రవ్యంబుల ద్రోక్కి- మూర్ఖానినం గో
పించి చూచినం గుమారుండునుంబోలె దూరంబునకుం జని నిలిచి మరల
నేఁ బిలిచిన వెనుక నిలిచి యుండు నిట్టిమెలఁకువస్వభావంబులు గలుగుట
యెట్లు లీభూదేవి యెంతతపంబు చేసినదియో యాహరిణపాదస్పర్శంబులం
బవిత్ర యైనభూమి స్వర్గాపవర్గకాములైనమునులకు యజ్ఞార్చయగు నట్టిహరిణ
పోతంబు నెట్లు గనుఁగొందు నదియునుం గాక భగవంతుం డగుచంద్రుండు
1మృగపతిభయంబున మృతజననియు స్వాశ్రమపరిభ్రష్టంబు నైనమృగశాబకం
బుచు గొనిపోయి పెంచుచున్నవాఁడో మున్ను పుత్రవియోగతాపంబునం జం
ద్రకిరణంబులం బొపుదు నిపుడు హరిణపోతంబు దనశరీరస్పర్శంజేసి కళానిధి
కిరణంబులకన్న నధికం బగుచుం బుత్రవియోగతాపంబు నివర్తింపం జేసె నను
చుం బెక్కుభంగుల హరిణనిమి తంబులైనమనోరథంబులచేతం బూర్వకర్మవశం
బున యోగభ్రష్టుం డగుభరతుండు 2భగవదాశ్రయంబువలన విభ్రంశితుం
డగుచు నితరజాతిం బుట్టినహరిణపోతంబుమీఁదిమోహం బగ్గలం బగుచుండ
నుండె నని పలికి శుకయోగీంద్రుండు మఱియు ని ట్లనియె. 112

నీ. జననాథ మున్ను మోక్షవిరోధ మని పాయఁ, గారానిపుత్రాదికంబు నెల్ల

బాసి తపస్వి యై శ భరతుండు హరిణశా, బకపోషణంబున శ బాలనమున
నటలాలన ప్రీణనానుషంగంబుల, మూషికబిల మతిరోషమునను

సర్పంబు సొచ్చినశచందంబుననుయోగ, విఘ్నంబు మిక్కిలి శ విస్తరితై

ఆ. గాన యెంతవాని శ కై నను గాలంబు, గడవ రామి నట్లు శ గాక పోదు

శరమమునులకై న శ బాయపు కర్మంబు, లొడు లనంగ నెంత శ సరవరేణ్య.

వ. ఇట్లు భరతుండు మృగవియోగతాపంబు నొందుచుండునెడ నామృగశాబ
కంబు సనుదెంచిన సంతసిల్లుచుండె నంత నొక్కనాడు. 113

మ. భరతుం డల్లన యంత్యకాలము వెసం బ్రాపింపగా నప్పుడా

హరిణంబుం గడుభక్తి¹ బుత్తుగతి నశత్యాసక్తి వీక్షింప నా

హరిణంబుం దనయాత్మలో నిలిపి దేహం బంతటం బాసి తా

హరిణీగర్భమునకా జనించి హరిణంబై యొప్పె బూర్వస్మృతిన్. 114

వ. ఇట్లు భరతుండు హరిణీగర్భంబునం బట్టియు భగవదారాధనసామర్థ్యంబునం

దనమృగత్వకారణంబు చెలిసి కడుం దాపంబు నొందుచు నిట్లనియె. 115

ఉ. రాజులు ప్రస్తుతింప సురశరాజసమానుడ నై తనూజులకా

రాజుల జేసి తాపసులు శ రాజముషీంద్రు డటంచు బల్కఁగా

దేజము నొంది యాహరిణదేహమునందలి ప్రీతి జేసి నా

యోజ² సెడంగ నే జెడితి శ యోగిజనంబులలోన బేల నై 116

వ. ఇట్లు శ్రీహరి శ్రవణ మననసంకీర్తనారాధ నానుసరణాభియోగంబులంజేసి

యశూన్యసకలయామం బగుకాలంబు గలనాకు హరిణపోతస్మరణంబుకతంబున

యోగవిఘ్నంబు ప్రాప్తం బయ్యె మోక్షమూరుండ నైతి నని (నిగూఢనిర్వేదుం

డగుచు) డల్లిం బాసి క్రమ్మట (నుపశమశీల) మునిగణసేవితం బయి భగవ

త్తేత్రం బైన సాల (తరునిబిడతమ) గ్రామపర్వతసమీప పులస్త్యపులహాశ్రమం

బులకుం (గాలాంజనపర్వతంబువలన) జనుదెంచి యందు మృగత్వావసానంబు

గోరుచు (సంగము విడిచి యేకాకియగుచు) శుష్కపర్ణతృణవీరుదాహారుండై

(మృగత్వనిమిత్తం బగునానదీ) తీర్థంబునందు (నవసానంబుగోరుచు డత్తీర్థోదక

క్లిన్నం బగుచు నుండు) శరీరంబు విడిచె నని శుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేం

ద్రునకు వినిపించిమఱియు నిట్లనియె. 117

— భరతుండు హరిణజన్మంబు విడిచి బ్రాహ్మణుండై జనించుట. —

సీ. హరిణదేహము బాసి శ యంత నాంగీరసా, న్యయుడు పవిత్రుండు శ వంశకరుడు

శమదమఘనతప, స్వాధ్యాయనిరతుండు, గుణగర్వితుడు నీతికోవిదుండు

నై నబ్రాహ్మణునకు శ నాత్మజుండై వుట్టి, సంగంబువలనను శ జకితు డగుచు

1. 'బుత్తునిగతి న్నాలించి వీక్షించుచున్' 2. 'సె డుండితిన్ భరతు' వ్రా ప్ర, 3. 'యా
రాధనానుస్మరణయోగంబులంజేసియెల్ల కాలంబునుం గలనాకు.'

గర్మబంధంబుల న్నింపఁ జాలనీ, శ్వరుని నచ్యుతు నజు నశ్రవణమనన[నీక
తే. మలను హరిచరణధ్యానశ్రమలను విఘ్నభయముననుజేసి మనమందుఁ నబాయ
నిలిపింస్తుతినేయుచు ననిలిచియుండె, భరియఁ డైనభరతుండు పార్థివేంద్ర.
వ. ఇట్లాంగిరసుండు ప్రథమభార్యయందుఁ బుత్రసవకంబును గన్విష్టభార్యయందు
స్త్రీపురుషుల నిద్దఱును గలుగఁజేసిన నందుఁ బురుషుండు పరమభాగవతుండును
రాజర్షిప్రసరుండును నుత్సృష్టమృగశరీరుండ నంజరమశరీరంబునం బ్రాక్షవిప్ర
శరీరుండును నగుభరతుం డయ్యె నతం డాజన్మఁబున నన్యజనసంగంబు జన్మ
పరంపరఁకుఁ గారణం బని యత్యంతభయంబు నొంది కర్మబంధవిధ్వంసనశ్రవణ
స్మరణాదుల శ్రీహరియనుగ్రహంబునం బూర్వజన్మపరంపరల సంస్మరించుచుఁ
దనస్వరూపంబు నున్మత్తజడాంధబధిరరూపంబుల లోకలకుం జూపుచుండెనంత.

మ. జగత్ 1డాంగిరసుండు నాత్మజుని వాత్సల్యంబునం బెంచుచుం
దనరం 2జౌలముఖాగ్రకర్మమలచేతఁ సంస్కృతుం జేసి పా
యనిమోహంబున నిచ్చలుం గడఁక శౌచాచారముల్ సెప్పినన్
ఘనుఁ 3డాభాగవతుం డసమ్మతిని దత్తకర్మంబులం గైకొనెన్. 120

వ. ఇట్లు బ్రాహ్మణకుమారుండు గర్మంబులయందు నిచ్చ లేక యుండియును బిత్త
నియోగనిర్బంధంబునం(బిత్తనిర్బంధియండె యసమీచీనంబుగ వ్యాహృతిక్షణవ
శిరస్సహితం బగునట్లు) గాయత్రీమంత్రోపదేశంబు నొంది 4చైత్రాదిచతుర్మాసం
బుల సమవేతంబుగ వేదంబుల నధ్యయనంబు నేయు చుండె జనకుం డాత్మజుని
శిష్టాచారంబుచే శిక్షింప వలయు ననులోకాచారంబు ననువర్తించి (యాత్మ
భూతుం డగునాత్మజునందు నభినివేశితచిత్తుం డగుచు శౌచాచమనాధ్యయన
వ్రతనియమగుర్వనలశుశ్రూషణాదికంబు లనభియుక్తంబు లయినం బుత్తునిచే
నొనరింపించుచు నప్రాప్తమనోరథుం డయ్యె నంత). 121

క. ఈరీతిని గొడుకున కాచారంబులు గఱపి చింత న్నద్వహమున సం
సారి యగు చుండి విప్రుఁడు, బోరన దేహంబుఁ బాసి న పోయినమీఁడన్.

ఆ. తల్లి తండ్రితోడఁ న్దా నగ్నిఁ జొచ్చిన, నతనిమహిమ లెఱుగ న్కంతలోన
సవతితల్లికొడుకు న్లవినీతు లగుచును, శాస్త్రవిద్య లతనిఁ న్జదువ నీక. 122

వ. ఇట్లు బ్రాహ్మణకుమారుని సవతితల్లికొడుకులు వేదవిద్యలవలనం బాపి గృహ
కర్మంబుల నతని నియమించిన. 124

క. ధరణీసురోత్తముఁడు దా, నరుదుగఁ దమవారు సెప్పినవి యెల్లను నే
మఱి కందుఁ బ్రీతి సేయక, నిరతము గృహకర్మ మట్లు న్నెఱపుచు నుండెన్.

వ. ఇట్లు గృహకర్మప్రవర్తనం డగుచు (నుండ మూఢు లగుద్విపాత్పశువులచే

1. 'డాటను విప్రు డాతనిని వాత్స. 2. గాఁ జవులాదికర్మమలచేతం బ్రీతిఁ బుట్టించి, 3. డా
విప్రునుతుండు గైకొనియె సత్కర్మంబులన్ భూవరా' 4. యనుష్ఠిత యై యధ్యయ త్రా. ప్ర.

నున్న త జడ బధిర యని యాహూయమానుం డగునపుడు తననుమానంబు
లగుసంభాషణంబుల నొనర్చుచుఁ బరేచ్ఛాయదృచ్ఛలంజేసి విష్టి వేతనమూర్తా
దులవలన నియు క్కకర్మంబులం బ్రవర్తించుచు).

126

తే. అతులమృష్టాన్న మైన శుక్రమాన్న మైన
నెద్ది వెట్టిన జిహ్వాకు శ హితవు గానె
తలఁచి భక్షించుఁ గా కొండుఁ శ దలఁచి మిగులఁ
బ్రీతి సేయఁడు రుచులందుఁ శ బెంపుతోడ.

127

వ. మఱియు నావిపుం డాత్మ నిత్యానందసుఖలాభంబు గలిగి యిహసుఖదుఃఖంబుల
యందు దేహభిమానంబు సేయక శీతోష్ణచాతవర్షాతపంబులకు నోడి పైచీర
గప్పక వృషభంబులుంబోలెఁ(బీనుండును గఠినాంగుండును నగుచు) స్థంశిలశాయి
యై ¹రజఃపటలంబునం గప్పంబడినదివ్యమాణిక్యంబునుంబోలె సనభివ్యక్తబ్ర
హ్మవర్చసుండై మలినాంబరపరీతకటితటుండు నతిమషీలి ప్తయశ్లోషవీతుండు నగు
టంజేసి యజ్ఞజనంబు లతండు బ్రహ్మణాభాసుండు మందుండు నని పలుక సంచ
రించు చుండఁ కర్మమూలంబునం బరులవలన నాహారంబు గొనుచును) నరు
వారును నియమించినవ్యవసాయకర్మంబునందు ²క్షేత్రవిహితసమవిషమన్యూ
నాధికంబుల నెఱుంగక ప్రవర్తిల్లుచు నూక తవుడు తెలికపిండి పొట్టు మాడు
ద్రబ్బెడ యాదిగాఁ గలద్రవ్యంబులయందు నరుచి సేయక యమృతసమానం
బుగా భక్షించుచుం జేసికావలి యుండు నెడ నొక్కనాడు.

128

ఇది వృషలరాజభృత్యులు కాళిబలికి భరతునిఁ గొంపోవుట.

క. పురిలోన వృషలపతి దా, నరుదుగ సంతానకాముఁ శ డై వేడుకతోఁ
బురుషుఁ డగుపశువుఁ గాళికే, దాసుముక గొనిపోవఁ బశువు శ దలఁగినభృత్యుల్.

ఆ. అరసి కాన లేక శ యారాత్రి వీరా,సనమునఁ జేసికాపురవిమలబుద్ధి
నున్నవిప్రయోగి శ నొయ్యన పోవగాంచి, పశువు మంచి దరుదు. శ బట్టి రతని.

క. ఆరీతి భూసురవరు, నారయ నాకాళికాగృహమునకు భృత్యుల్
జోరనఁ గొనిచని సల్పిరి, చారుతరాభ్యంజనాదిసంస్కారంబుల్.

131

వ. ఇ ట్లభ్యంజనాదికృత్యంబులు దీర్చి నూతనవసనంబు గట్ట నిచ్చి గంభిరమృత
రణాక్షతాలంకృతునిం జేసి మృష్టాన్నంబులు భుజియింపఁ బెట్టి ఘోషదీపప్రకాశ
లాజకిసలమూసురభూపహారా)ములు సమర్పించి పంచమహానాద్యఘోషంబుల
తోడ నాపురుషపశువు గాళికాదేవిసమృఖంబున నాసెయిం గావించి రావృషల
పతి పురుషపశువుర క్తంబున భద్రకా? సంతోషపెట్టు దలంచి కాళికామం

1. రజోనికరంబునఁ గప్పంబడినవాణియుంబోలె బ్రహ్మవిద్యగలిగి సర్వజనంబు లితండునట్ట
బ్రహ్మజ్ఞుండు మందుం డని పలుక. 2. క్షేపమృతపక్షపాతంబు లెఱుంగక.

త్రాభిమంత్రితంబు (నతికరాళంబు) నైనఖడ్గం బంది (నిజాభీష్టసిద్ధికి) హింసింపం దలంచిన. 182

సీ. సర్వభూతములకు శ ¹సఖుఁడును బ్రహ్మభూ, తాత్కుఁడు నిర్వైరుఁ శ డయిన బ్రహ్మ సుతునితేజం బంతఁ శ జూడ దుస్సహ మైన, భయమంది వడఁకుచు శ భద్రకాళి క్రోధంబు ముమ్మడిగొనఁగ హుంకారంబు, సలుపుచు నట్టహాసంబు జేసి పాపాత్ములును దౌష్ట్యపరులును రాజస, తామసకర్మసంధాను లగుచు

తే. విప్రవరు నట్లుహింసింపువృషలపతిని, భృత్యవర్గంబుదోదలల్ శపృథ్విఁగూల్చి యపుడు వృషలాధిపునిశిరశమంది లీలఁ, బాడి యాడుచు నందందశక్రీడ సలిపె.

క. ధరలోన నెవ్వ రేనియు, ధరణీసురవరుల కెగ్గుఁ శ దలఁచిరయేనికా నెరయంగఁ దార చెడుదురు, హరి ధరణీసురవరేణ్యులం దుండుటచేన్. 184

వ. మఱియును. 185

ఉ. అచ్చట విప్రసూనుఁడు భక్తయం బొకయించుక లేక చంపఁగా వచ్చినవారియందుఁ గరకవాలమునందును గాళియందుఁ దా నచ్యుతభావ ముంచి హృదయంబునఁ బద్మదళాక్షు నెంతయున్ మచ్చికతోడ నిల్చి యనుమానము నొందక యుండి నెంతయున్. 186

వ. మఱియు నావిప్రవరుండు చండికాగృహంబు వెలువడి క్రమ్మటం జని కావలి యుండునెడ. 187

సీ. అంతటఁ గొన్నిహాసయనములు సస సింధు, భూపాలనము సేయుభూవరుండు ధీరత నిక్షుమృతీతీరమున నున్న, కపిలమహామునిఁ శ గాంచి త త్త్వ విజ్ఞాన మెఱిగెడుశవేడ్కతోడుత శిబి, కారోహణము చేసి శ యరుగు చుండ నాలోన నాశిబి² కావహు లాచేనఁ, గా పున్నవిపునిఁ శ గాంచి తెచ్చి

తే. శిబిక మోపింత మీతనిశచేత ననుచు, బట్టి మూఁపునఁ బల్లకిఁ శ బెట్టి మోపు మనుచు మోపించునంత ధశరామరుండు, శిబిక మూఁపుననిడి యందుఁజింతలేక.

క. తనమనసుకొలఁది నప్పుడు, మునుకొని యట్లప్రయత్నమున నడవఁగ నా జనపతి నిమోన్నత మై, చనుట యెఱిగి శిబిక మోచుజనులకు ననియెన్.

ఆ. మీర లిప్పు డిచటఁ శ జేరి మిక్కిలి ప్రయత్నంబుతోడఁ దగిలి శ నడచు చుండ విషమ మగుచు గమనశవేగంబు నను బాధఁ, బెట్టుచున్నదనిన శ బెత్త లనిరి.

వ. దేవా యీవిషమగమనంబు మావలన నైనది గా³దీతురీయవాహకుండు సుఖ గమనంబు గా⁴నడవ నేరండు వీనితోడ మేము నడవ నేర మనిన రహూగణుం డను నా రాజు (పాశితవృద్ధజనుం డైనచు బలాత్కారంబునం బుట్టినకోపంబునం) గోపించి విమర్శ దప్పి నీలు గప్పిసనిప్పుచుంబోలె నెఱుంగ రాని బ్రహ్మతేజంబు

1. 'సముఁడు నెచ్చెలియును, నాబ్రహ్మయుషిసుతుం డైనవిప్ర. 2. కారోహణులు చేనికాపు న్ను. 3. దీవింతవాఁడు. 4. నడవం డనిన నారాజు' వ్రా. ప్ర.

141

గల బ్రాహ్మణునికిం గంటకంబుగా నిష్ఠురవాక్యంబుల నిట్లనియె.

చ. అలసితి వెంతయున్ ముసలివాఁడట డస్సితి ¹వెన్ను మిక్కిలిం
బలుచన యున్న దీశిబిక్రభారము దూరము మోసి తేగతిన్
నిలిచెద వంచు భూవరుఁడునిష్ఠురముల్ దగఁ బల్కు నాయెడం
బలుకక మోసె నాశిబిక్రబ్రాహ్మణవర్యుఁడు పార్థివేశ్వరా.

142

వ. అప్పు డావిప్రవగుండు దనకుం గడపటిశరీరం బయినక శేబరంబునందు నహం
కార మమకారంబులం బొంద నీక మిథ్యాజ్ఞానరహితుం డై బ్రహ్మ²భూతుండై
మాననతంబున నాశిబిక్ర మోచుచున్న విషమగమనంబుఁ జూచి యతిఁగపితుం
డగుచు నాభూవరుండు వెండియు నిట్లనియె.

143

సీ. ఓరిదుర్మద వినకరోరి జీవన్మృత, నాయాజ్ఞఁ దప్పించినడచె దీవు
నీవ క్రమార్గంబులిన్నియు విడిపించి, నడిపింతు నిన్ను సకన్మార్గమందు .
నని రాజగర్వాంధుఁడగుచు గుణత్రయం, బుర వృద్ధిఁ బొందినభూవరుం డ
బద్ధప్రలాపముల్ వల్కుచుండినఁ చూచి, శమదమాదులచేఁ బ్రశస్తుఁడగుచు
తే. జగతి బ్రహ్మస్వరూపమైనకలభూత, ములకు నత్యంతహితుం డై నభూసురుండు
యోగివర్తనదెలియ లేకున్నరాజు, నంత వీక్షించి యల్ల నిట్లనుచుఁ బలికె.

... భరతుండు రహూగణుని మాటలకుఁ బ్రత్యుత్తరంబు లిచ్చుట. ...

వ. నరేంద్రా నీవు సెప్పునది సత్యంబు భారం బీశరీరంబునకే కాని నాకుం గలుగ
నేరదైనను స్థూలకార్యంబులు వ్యాధులు నాధులు క్షుత్తృష్ణలు నిచ్చావిరోధ
భయంబులు జకామరణంబులు రోషవిద్రావాగరణంబులు నహంకారమమకార
మదశోషణాదులును దేహంబుతోడన జనియించుంగాని నాకుం గలుగనేరవు
జీవన్మృతుండ నేనకా(దాద్యంతంబులు గలుగుటజేసి)యందఱయందును గలిగి
యుండు స్వామిభృత్యసంబంధములు విధిక్యతంబు లగుచు వ్యవహారంబులం
జేసి శరీరంబులకుం గలుగుం గాని జీవునికి లేకయుండు నదియునుంగాక రాజాభి
మానంబున నీవు నన్నాజ్ఞాపించెదవేనిం బ్రమత్తుండవైననీకుం బూర్వస్వభావం
బెట్లుండె నట్లు గాక యే నేమి సేయుదు నెఱింగింపు మున్మృత(మూకాంధ)జడు
లుంబోలె సహజస్వభావంబునం బొందిననాయందు నీశిక్ష యేమిలాభంబుఁ
బొందింప నేర్చు నదియునుం గాక స్తబ్ధుండు మత్తుండు నైననాకు నీశిక్ష వ్యర్థం
బగునని పలికి యుపశమశీలుం డైనమునివరుండు పూర్వకర్మ శేషంబునం గల్గు
భారవాహకత్వంబుం దలంగం ద్రోయుటకు భారంబు వహించి శిబిక్ర మోచు
చుం జనునెడ నారాజవల్లభుండు దత్త్వజ్ఞానాపేక్షితుం డై చనియెడివాఁడగు
టం దనహృదయగ్రంథివిమోచకంబులును బహుయోగగ్రంథసమ్మతంబులును
నగుబ్రాహ్మణవాక్యంబులు విని యాశిబిక్ర దిగ్గన డిగ్గ నుటికి యావిప్రునికి

1. 'మేను. 2. స్వరూపము గలిగి. 3. నెఱింగించెద మున్మృత' వ్రా. ప్ర.

సాష్టాంగదండప్రణామంబు లాచరించి సర్వగర్వవర్జితం డై ముకుళితహస్తం
డగుచు నిట్లనియె. 145

- సీ. ధరణీసురులలోనఁదలఁప నెవ్వఁడవు నీ, వనధూతవేషి వైశ్రయవనియందు
నేమిటికై చరియింపంగ వచ్చి తి, చట నొక్కఁడవు నొంటిసనుట నేడు
ననుఁ గృతార్థునిఁజేయనకుకూలుఁడగుచున్న, యట్టియా కపిలమహామునీంద్రుఁ
డవా నీమహాత్వంబుదఱిలి విచారింప, నెఱుంగక చేసితిఁగరుణఁ జూడు
తే. తప్పు సైరింపు నే యమాదండమునకు, హరునిశూలంబునకును వశ్రాయుధమున
కనలచంద్రార్క ధనదశస్త్రాస్త్రములకు, వెఱవ విప్రుని కే మదిరనెఱచినట్లు.
వ. మఱియు నిస్సంగుండ నము జడుచునుబోలె నిగూఢవిజ్ఞానంబు గలిగి చరి
యించుచు నున్నవాఁడవు నీవచనంబులు యోగశాస్త్రసమానంబు లై వాఙ్మ
నసంబులకు నభేద్యంబు లము యున్న వే (నన్నిష్ఠుకళావతీర్ణుండు సాక్షాద్ధరియు
నగు) కపిలమహామునివలన బ్రహ్మవిద్య దెలియం గోరి చను చున్నవాఁడ నీవు
లోకనిరీక్షణార్థం బవ్యక్తలింగుండ వై చరియించు చున్న కపిలమహామునీంద్రుం
డవు గాఁ బోలుదువు మందుం డైనగృహస్థుండు. యోగీశ్వరచరిత్రంబు లెట్లు
లెఱుంగ నేర్చుఁ గర్మవశంబున దృష్టాబై శ్రాంతివహించుచు (నడచుచు)చున్న
యీయాశ్రమంబు నాకు(నుంబోలె)¹నీకు నగు నని తోఁచుచున్న దది యెట్లనిన
ఘటంబు లేక జలంబు దేరానితెఱంగున లేనివి గలుగనేరవు గావునం బ్రమాణ
మూలం బయినలోకవ్యవహారంబు సత్పథంబున సమ్మతం బై యుండుటం జేసి
నీ వాడువాక్యంబులు నాకు సమ్మతంబు గానేర వని సింధుదేశాధీశ్వరుండు విని
పించిన నావిప్రుండు లోకవ్యవహారంబునకు నిత్యత్వం² బాపాధికం బగుం గాని
నిత్యంబు గా నేర దని దృష్టాంతనిదర్శనంబు గా నిట్లనియె. 147

- సీ. పావకశిఖలచేత్రభాండంబు దాఁ దప్త, మిగుఁ దప్తఘటముచేతనందు నున్న
జలము తపించు నాజలముచేఁ దండులంబులు తప్తమొంది యశ్శుడు విశిష్ట
మైనయన్నం బగునాచండమునను దా, దేహేంద్రియంబులఁదెలిసి తోడ
నాశ్రయించుక యున్నయట్టిజీవునకు దేహంబునఁ బ్రాణేంద్రియాదికమున
ఆ. జరుగు చుండు నిట్లుసంసారఘటశిక్ష, రక్షకుండు నయినరాజు దుష్ట
కర్మములకుఁ బాసికంజాక్షపదసేవఁ, జేసె నేని భవముఁజెందకుండు. 148

- అ. అనుచు ధారుణీసురరాత్మజుఁ డీరీతిఁ, బలుకుటయును రాజుపరిణమించి
వినయవాక్యములను వినుతించి క్రమ్మఱఁ, బుణ్యం డైనసింధుభూవరుండు.
వ. మహాత్మా నేను రాజ ననియెడియభిమానమదాంధుండ నై మహాత్ములం దిస్క
రించిననన్నుఁ గరుణింపుము నీ వార్తబంధుండవు నికృపాదృష్టింజేసి మహాత్ముల
నవచూనంబు సేసినదురితంబువలన విముక్తుండ నయ్యెద విశ్వసుహృత్త వైన

1. 'నియది యని తోఁచు. 2. బాహ్యతం బగుం' వ్రా. ప్ర.

నీకుం గోపంబు గలుగనేర దనమగు లయినమాబోటివారలు మహాజనావ
మానంబున శీఘ్రంబు సజింతురు గావున నీవు కృపాదృష్టి వయి నన్ను మన్నింపు
మనిన నావిపుం డిట్లనియె. 150

క. కడువేడ్క నీ వవిద్వాంసుడ వై యుండియును మిగులఁ శ జోద్యము విద్వాం
సుడుఁబోలెను బలికెద వి,ప్పుడు మే లన వచ్చుఁ గొంత శ పురుషులలోనన్.

ఆ. పరఁగఁ జెద్దలీప్ర శపంచ మంతయుఁ దధ్య, మనరు నీవు తధ్య శ మచుచుఁ బలికి
తట్లు గాన నిన్నునధికుండ వని పల్క, రాదు నాకుఁ జూడ శ రాజచంద్ర. 152

సీ. యజ్ఞాదికములందుశనామ్నాయములయందుఁ, దఱుచుగాఁ ద త్వవారదంబులేదు
స్వప్నంబునందుల శ సౌఖ్య మాకారంబు, నందల నిత్యమై శ యంత లేని
యట్టిచందమున వేదాంతవాక్యంబులు, త త్వంబు నెఱిగించి శ తలఁగుఁ గాని
నిత్యంబు లై యుండనేరవు పురుషుని, చిత్తంబు గుణములఁ శ జెంది యెంత

తే. కాల ముండును మఱి యంతశకాలమందు, నరయ విజ్ఞానక ర్మేంద్రియములచేత
మరగి ధర్మంబులను నధర్మంబులట్లు, దగిలి పుట్టించుచుండు నశత్యంతమహిమ.

వ. మఱియు ధర్మాధర్మవాసనాయుక్తంబు విషయానురక్తంబు నైనచిత్తంబు గుణ
ప్రవాహంబులచేత వికారంబు నొంది దేవతిర్యజ్జనుష్యరూపంబు లయినదే
హంబులం బుట్టించుచుఁ గాలప్రాప్తంబు లైనసుఖదుఃఖతదుభయఘటంబుల
ననుభవించుచు ననవరతంబు జీవునికిం బ్రత్యక్షం బగుచు స్థూలసూక్ష్మరూపం
బుల నుండు స్వాంతంబు గుణరహితం బైన ముక్తికారణం బగు ఘృతవర్తులు
గలదీపంబు సధూమశిఖిలం బుట్టించు ఘృతవర్తులు నాశంబు నొందినస్వరూపం
బు నొందు నీ తెఱంగున మనంబుగుణకర్మానుబంధంబైనసిజన్మాదులంబుట్టించు
గుణకర్మంబులం బాసె నేనిం బరతత్త్వంబు నొందు జ్ఞానేంద్రియంబు లే
నును విషయంబులమీఁదఁ దోచు బుద్ధు లేనును నభిమానంబును ననునేకా
దశవృత్తులం గూడినమనంబు జీవునికి నసంఖ్యంబు లయిన జన్మంబులఁబొందించు
మనోవృత్తుల నతిక్రమించిన జీవుండు పరంజ్యోతియైన నారాయణస్వరూపంబు
గా నెఱుంగుము స్థావరజంగమంబు లయినజీవులకుం బవనాండు ప్రాణం బై
యన్న చందంబున నీశ్వరుండు సర్వభూతాంతర్యామి యగుచు జీవాత్మస్వరూ
పంబున నుండు జీవాత్ముండు జ్ఞానోదయంబునంజేసి మాయ నెంతకాలంబు
గెలువకుండు సంతకాలంబు ముక్తసంగుడు గాఁ డరిషడ్వర్గంబును జయించి
పరతత్త్వంబు నెఱింగిన నీశ్వరుం డగుఁ జిత్తం బెంతకాలంబు విషయాసక్తం
బగు సంతదడవు సంసారచక్రంబునందుసంచరించుంగావునమహావీరుండైనను
దనకు శత్రువైన మనంబు నప్రమత్తుం డయి యచ్ఛావిహారంబున జరగ నీక
పరమగురుం డైనశ్రీహరిచరణోపాసనాస్త్రంబునం జిత్తంబు గెలిచినం బరత
త్త్వంబు నొందు నని విపుండు వలికిన నతనిమహిమకు వెఱఁ గంది బ్రహ్మణ

నకు నమస్కారంబు నేయుచు భూవరుం డి ట్లనియె.

154

ఉ. కారణవిగ్రహంబు నురుకాయము నీయవధూతవేషమున్
భూరిధరామరత్నమును శ బూర్వసమాగమ మాత్మభావముం
జారువిహారము న్నతుల్యశాంతిగుణంబును గూఢవర్తనం
బారయఁ గల్గునీకు ననయంబును మ్రొక్కెదఁ బెక్కుభంగులన్.

155

మ. జ్వరితార్తుం డగురోగి కౌషధ మతీర్థం బైనచందంబునన్
¹ధరలో నాతపతప్తదేహి కడుశీతం బైనతోయంబునున్
గరిమం గోరినరీతి నెంతయు నహంకారాహిదప్టుండ నై
పరఁగున్ నాకును నీవచోమృతము దశప్పన్ మందు వే టున్నదే.

156

ఆ. విప్రవర్య నేను శ వేడ్కతో నాసంశయంబులెల్ల నిన్ను శ నడిగి తెలియఁ
దలఁచి యన్నవాడఁ శ దప్పక యెఱింగింపు, మాచితవృత్తి దత్త్వయోగమెల్ల.

వ. (అని యడిగినమారాజునకు విప్రుం డి ట్లనియె.)

158

తే. కాన వచ్చినఫలములుకర్మమూల, మగుటఁ జేసియు సంసారమందుఁ జిత్త
మెపుడువర్తించుచుండఁగారెఱుఁగ లేవు, తత్త్వయోగంబుమిగులనిత్యంబటంచు.

వ. ²మఱియు నీవసుంధర నున్నచరణంబులకు నెక్కుడు జంఘ లామీఁద జానువు
లాపొడవున నూరువు లందులకు నుపరిప్రదేశంబున మధ్యం బటమీఁద నుర
మందులకు నెక్కువ కంతం బటమీఁద స్కంధం బందుల దారు వాదారువున
శిబిక శిబికయందు రాజననియెడి యభిమానంబు గలిగి నీవున్నవాడ విట్టిశోచ్యు
లయు కష్టదశం బొంది జనుల దయలేక నిగ్రహించి నీవు ప్రజాపాలనంబునేయు
చున్నవాడ ననుగర్వంబున మావంటిమహాత్ములసభలలోనం బూజ్యుండవుగాక
యున్నవాడ వీస్థావరజంగమంబులకు నివాసస్థానంబువసుంధర యైనచందంబున
సత్క్రియలచేత నెఱుఁగం ³దగినజగత్కారణం బైనతత్త్వంబు నెఱింగించెదఁ
బరమాణుసముదయం బీధరిత్రి యైనచందంబున ⁴నవిద్యామనంబులచేతం
గల్పితం బయినకృశస్థూలబృహదణుసదసజ్జీవాజీవద్రవ్య స్వభావాశయకాలనామ
బుద్ధిరూపం బైనమాయచే జగత్తు రెండవదియై కల్పింపబడియె ⁵బాహ్యభ్యంతరంబులం గలిగి స్వప్రకాశంబై భగవచ్ఛబ్దవాచ్యంబును విశుద్ధంబును బరమా
ర్థంబును జ్ఞానరూపంబును నైనబ్రహ్మం బొకటియ సత్యంబు జగత్తసత్యం

1. స్మరయ న్నాతపతప్తదేహి గడువైత్యం బైనతోయంబునన్. 2. అనియభ్యర్థించినవిప్రుం డిట్లనియె మఱియు వ్రాతప్రతుల 158-వ వచనము లేదు, 159-వ పద్యము రహూగణుఁడుచెప్పినది గాను నవ్యలివచనము విప్రునిదిగానుగానిపించుచున్నది. 3. వచ్చినవ్యవహారమూలంబుగలిగి నేనినెఱింగింపుము. 4. నవిద్యామయంబైన మనంబుచేతఁ. 5. బాహ్యభ్యంతరపరిపూర్ణంబునుశుద్ధజ్ఞానస్వరూపంబును పరమార్థంబు నేకంబును సత్యంబును బ్రత్యగ్రూపంబును భగవచ్ఛబ్దసంజ్ఞికంబు నైనశబ్దంబు వాసుదేవుం డని పెద్దలు వలుకుదు రని కూరసేససింధుదేశాధీశుం డైనరాజున కెఱింగించి మఱియు.

బగు నని పలికి మఱియును.

సీ. ధరలోన బ్రహ్మంబుఁ గదపమున దానంబు, లను గృహఃకర్మంబులను జలాగ్ని
సోమసూర్యులచేత గ్రహులచే నెనను, బరమభాగవతులరపాదసేవఁ
బొందినమాడ్కిని బొందంగ రాదని, పలుకుదు రాద్యులుఁ గదపమునులు
ఘనతపోబాహ్యసౌఖ్యములకు విముఖులు, నయినట్టిపుణ్యులు గదపగుణాను
తే. మోదితాత్ములు సగుబుధరపాదసేవ, ననుదినంబును జేసిన గదపమోద
మోక్షమార్గంబునకునుబద్ధాత్మునందుఁ, బట్టువడి¹యుండు నెప్పుడుఁ బరఁగబుద్ధి.

వ. నరేంద్ర యేను బూర్వంబున భరతుం డనురాజును సర్వసంగపరిత్యాగంబుసేసి
భగవదారాధనంబు సేయుచు మృగంబుతోడన్నహంబుకతన మృగంబు నై పు
ట్టియు నందును హరిభక్తి దప్పకుండినకతంబున నిప్పుడు మనుష్యుండ నై
మనుష్యసంస్కరంబును బాసి యేకాకినై చరియించు చున్నవాఁడ నరుండు వృద్ధ
సంసేవంజేసి సంసారమోహంబును బాసి హరిధ్యానకథలచే లబ్ధజ్ఞానుఁ డై పుం
డరీకాక్షునిం బూజించుచుం బరలోకంబునం బొందు నిని పలికి విప్రుండు
మఱియు నిట్లనియె.

సీ. ధరణీశ మాయచేతను దాటఁగా రాని, పదమునఁ బెట్టంగఁబడ్డజీవుఁ
జెలమిమై గుణకర్మములఁ జేయుచునుభావ, మాశించి తిరుగుబేరహంబుఁ గ
ఫల మపేక్షించుచుఁ గదామక జీవుండు, సంసారగగనసంఘచారి యును
ననవరతము నుండురహమహావనమందుఁ, గామలోభాదతనస్కరులు హాసి

తే. ధరణివిజితేంద్రియుఁడుగానినరునిబట్టి, ధర్మమనియెడియామహాధనము నెల్ల
నరసి కొనిపోవుచుండుదుర్జనుదినంబుఁ, గాన సంసారమందు నాకాంక్ష వలదు.

క. అరయుఁగ సంసారాటవిఁ, దరలక యూపు త్రమిత్రదారాదు లనం
¹బరఁగుచు నుండెడువృకములు, పరువడి నరబస్థములను గదపక్షించు వడిన్ . 164

తరలము. మలసి సంస్మృతిఘోరకాననమందిరంబుల నెల్లచోఁ

జెలఁగి గుల్మలతాతృణాదులచేత గహ్వర మైనని

శృలనికుంజములందు దుర్జనసంజలం గలమక్షికం

బులనిరోధము దన్ను సోకినఁ గదపంబు దుర్దశ నెప్పుడున్ .

ఆ. మఱియు నీగృహస్థమార్గంబునం దెల్ల, విషయములను బొంది గదప విశ్వ మెల్లఁ
గడఁకతోడ నిట్లు గంధర్వనగరంబుఁ, గాఁ దలంచి మిగులమోద మందు.

ఆ. మరగి కాననమునఁ గొనివిద్యుముఁగాంచి, యగ్నిగోరి వెంటనరుగుమాడ్కి
గాంచనంబు గోరి గదపవారియిండ్ల పం, చలను దిరుగు నరుండు గదప మంది.

ఆ. బహుకుబుంబి యగుచు, బహుధనాపేక్షచే, నెండమావులఁ గనియేగుమ్మగము

1. బుద్ధి నెప్పుడు భక్తి గలిగి, 2. బరఁగెడు-మాయకవృకములు. పరువడి మానవునిఁ
బట్టి భక్షించు వడిన్ .

కరణిఁ బ్రేమఁజేసి శ్రీ గురువులువాలుచు, నొక్కచోట నిలువకుండు నెపుడు.

- ఆ. మఱియు నొక్కచోట శ్రీ మత్తుండై పవనర, జోహతాక్షుండగుచు శ్రీ జూపు దప్పి
ది క్కెఱుంగ కొండుదిశ కేఁగుచ్చరుషుని, కరణిఁ దిరుగు నరుడు శ్రీ నరవరేణ్య.
- వ. మఱియు నొక్కచోట నులూకర్చిల్లీస్వనంబులతోడ సమానంబు లయినశత్రు
రాజితరస్కారంబులకు దుఃఖపడుచు నొక్కచోట క్షుధార్దితుండై యపుణ్యఫల
వృక్షంబుల నాశించుమాడ్కిఁ బాపకర్ములు ద్రవ్యహీనులు నగువారి నాశ్ర
యించుచు నొక్కయెడం బిపాసాతురుం డై జలహీనం బయినదికిఁ జనినరీతి
నిహపరదూరుం డైనపాషండుని సేవించుచు మఱియు నొక్కప్రదేశంబునం
దగ్నిచేతం దపుం డయినవాఁడు దావాగ్నిం జేరి వ్యథ నొందురీతి నన్నార్థి
యగుచు దాయాదులం జేరి దుఃఖించుచు మఱియు నొక్కచోటఁ బరబాధంజేసి
మున్ను గానక రాజ్యాభిలాషం బ్రాణసఖు లైనపితృపుత్రభ్రాతృజ్యేష్ఠుల నైనను
వధియించుచు మఱియుశూరులచేతం గొట్టువడి సర్వధనంబును బోనాడి చింతా
వరవశుం డై దుఃఖించుచు నున్నంత గంధర్వనగరప్రాయం బైనసంసారసుఖం
బు ననుభవించి మోదించుచు మఱియు నగారోహణంబు సేయునరుండు గంటక
పాషాణాదులవలనం బాదపీడితుం డగుచు దుఃఖించుచందంబున గృహశ్రమో
చితమహానుష్ఠానంబునకు నుపక్రమించి వ్యసనకంటకశర్కరాపీడితుం డై దుః
ఖించుచు నొక్కచోటఁ జరరాగ్నిపీడితుం డై కుటుంబముమీఁద నాగ్రహిం
చుచు వనంబున సజగరిదష్టుం డై నిగీర్ణుం డైనచందంబున రాత్రి గృహటవి
యందు నిద్రాపరవశుం డై యెఱుంగక వర్తించుచు మఱియును వనంబునఁ
దృణచ్ఛన్నకూపపతితుం డగుచు సర్పదష్టుం డైన తెఱంగున సంసారియై డుర్జనుల
చేత వ్యధితహృదయుం డగుచు నంధుండై యజ్ఞానాంధకూపంబునం బడుచు నొ
క్కయెడ జంటితేనియకు నై మక్షికాబాధ సత్యంతదుఃఖతుం డయినమాడ్కిని
సంసారకాముం డై పరదారద్రవ్యాభిలాషి యగుచు భూపాలకులచేత నైనను
గృహపతిచేత నైనను దాడితుం డయి నరకంబునం బడుచు యావనంబున
సంపాదించినద్రవ్యంబులు పరులచేతం బోనాడినవిధంబున శీతవాతాద్యనేక
ప్రయాసలబ్ధం బైనధనంబు వోనాడి సంసారి యతిచింతాక్రాంతుం డై యుండు
మఱియును వనంబున లుబ్ధకులు సంస్పృష్టం బయినయల్పామిషంబునకు నన్యోన్య
నైషమ్యంబునం గలహించినవిధంబున సంస్పృష్టవ్యవహారి యై యల్పద్రవ్యంబుల
కుం బోరాడు చుండు నన భూపాలునకు విప్రుండు సంసారాటవి తెఱం గెఱిం
గించి వెండియు నిట్లనియె.

170

- ఆ. అల్పధనుఁడు విశ్రామాస్థానములఁ దృప్తిఁబొంద కొరులధనముఁబొందఁగోరి
యరిగి వారివలన శ్రీ సవమానములఁ బొంది, యధిక మైనదుఃఖ శ్రీ మనుభవించు.
- ఆ. అంతఁ గొందఱల్ల శ్రీ సన్యోన్యవిత్తాది, వినిమయమునఁ గడుఁ బ్రవృద్ధ మైన

వైరములను బొంది యే పోరాఁగి వొందుడు, రాత్మచింత లేక యనుదినంబు.

సీ. సంసారమార్గసంతాపముఁ దై యధికప్రయాసంబునను గూర్చునర్థములను
ఁజూరించుచును గొంద యజీహలోకఫలములఁ, గోరుచుమోక్షంబుగోర కంతఁ
జెడి పోవు చుందు రెప్పుడు గాని యందుకుఁ, గడపటియోగంబు యగానలేరు
మానవంతులు నసమానశోర్యులు నగు, వారు మిక్కిలి యైనవైరబుద్ధి

తే. నామానంబున మడియదు యరంతెకాని, మోక్షమార్గంబుగానరు యమాధవృత్తి
ననుచు సంసారగహనవిహార మెల్ల, దెలసిక్రమమట ననియెధాత్రిసురుండు.

వ. మఱియుం గాలచక్రనియంత్రితం దై చక్రాయుధునిం గొల్వక కాకగృధ్రబక
సమాను లైనపాపండులతోడి నఖ్యంబునంజేసి వారలచేత వంచితుండై బ్రహ్మణ
కులంబునంజేసిశ్రౌతస్మార్తకర్మానుష్ఠాన¹ పరుండై విషయసుఖంబులందుఁదగులమా
వడి కాలంబుతుద నెటుంగక వృక్షంబులంబోలెనైహికార్థంబులయందుఁ దృ
ప్తి గలిగి మైథుననిమిత్తంబు సుతదారాదులయందు సేవహంబు సేయుచుఁ బధి
కుండు మాతంగంబులయందు భయంబున దీర్ఘనిమ్నకూపంబునం² బడినతెఱుం
గున సంసారమృత్యుగజభయంబున గిరికందరప్రాయం బయినయజ్ఞానతమంబు
నం బడుం గావున మాయచేత సంసారమార్గం బైనరాజభావంబు విడిచి సర్వ
భూతమైతి గలిగి జిహ్వాద్రియండ వై జ్ఞానాసిచే మార్గంబుకడపల గను మని
పలికిన భూపాలుం డిట్లనియె.

174

క. అక్కడ మానవజన్మము, వెక్కవ యె యందు నపు డ్రభేదమతిం బెం

వెక్కినయోగినమాగమ, మక్కజమగఁ గలిగెనేని యఖిలాత్ములకన్. 175

క. ధరణీసురవర నీశ్రీ, చరణాంబుజయ గళరేణుసంస్పర్శము నా

దురితంబు లడఁచె నింతట, హరిభక్తియు నంతకంత యకధికం బయ్యెన్. 176

వ. మఱియు విప్రవరులయందు యోగీశ్వరు లవధూతవేషంబునం జరియించుచుం
దురు గావున విప్రులు పిన్న వెద్దలనక యందఱకు నమస్కారం బని స్తుతియిం
చిన నాయోగీశ్వరుండును సింధుపతికిఁ గరుణాన్వితం డగుచుఁ దత్కృజ్ఞానంబు
పదేశించి యారాజుచేత వందితచరణుండై పూర్ణారవంబునుంబోలె సంపూర్ణ
కరుణారసపూరపూరితస్వాంతంబుండై వసుంధరం జరియించుచుండెసింధుభూపతి

1. 'పరత్వంబున భగవదారాధనంబు సేయక విషయ. 2, బడుచుండి తత్కూపగతలతాగ్రహ
ణంబున నాపద్విముక్తుం డైనచందంబున సంసారమయమృత్యుగజభయంబున గిరికందరప్రాయం
బైనయజ్ఞానతమంబునం బడి కర్మవల్లవలంబించి పునర్భవంబునొందు సంసారప్రవర్తకుండుగావున
మాయచేత-ఇట 'కర్మవల్లీ మవలంబ్య తత ఆపదః కథంచిన్నరకౌద్విముక్తః పునరప్యేవం సంసారా
ధ్వని వర్తమానః.' అనుమూలమునకుఁ దెనుఁగుగానిపించుచున్నది. అచ్చుప్రతులందు శోధకులుదీనిని
గ2:10:40 కఁబోల. 1' 2' 3' 4' 5' 6' 7' 8' 9' 10' 11' 12' 13' 14' 15' 16' 17' 18' 19' 20' 21' 22' 23' 24' 25' 26' 27' 28' 29' 30' 31' 32' 33' 34' 35' 36' 37' 38' 39' 40' 41' 42' 43' 44' 45' 46' 47' 48' 49' 50' 51' 52' 53' 54' 55' 56' 57' 58' 59' 60' 61' 62' 63' 64' 65' 66' 67' 68' 69' 70' 71' 72' 73' 74' 75' 76' 77' 78' 79' 80' 81' 82' 83' 84' 85' 86' 87' 88' 89' 90' 91' 92' 93' 94' 95' 96' 97' 98' 99' 100' 101' 102' 103' 104' 105' 106' 107' 108' 109' 110' 111' 112' 113' 114' 115' 116' 117' 118' 119' 120' 121' 122' 123' 124' 125' 126' 127' 128' 129' 130' 131' 132' 133' 134' 135' 136' 137' 138' 139' 140' 141' 142' 143' 144' 145' 146' 147' 148' 149' 150' 151' 152' 153' 154' 155' 156' 157' 158' 159' 160' 161' 162' 163' 164' 165' 166' 167' 168' 169' 170' 171' 172' 173' 174' 175' 176' 177' 178' 179' 180' 181' 182' 183' 184' 185' 186' 187' 188' 189' 190' 191' 192' 193' 194' 195' 196' 197' 198' 199' 200' 201' 202' 203' 204' 205' 206' 207' 208' 209' 210' 211' 212' 213' 214' 215' 216' 217' 218' 219' 220' 221' 222' 223' 224' 225' 226' 227' 228' 229' 230' 231' 232' 233' 234' 235' 236' 237' 238' 239' 240' 241' 242' 243' 244' 245' 246' 247' 248' 249' 250' 251' 252' 253' 254' 255' 256' 257' 258' 259' 260' 261' 262' 263' 264' 265' 266' 267' 268' 269' 270' 271' 272' 273' 274' 275' 276' 277' 278' 279' 280' 281' 282' 283' 284' 285' 286' 287' 288' 289' 290' 291' 292' 293' 294' 295' 296' 297' 298' 299' 300' 301' 302' 303' 304' 305' 306' 307' 308' 309' 310' 311' 312' 313' 314' 315' 316' 317' 318' 319' 320' 321' 322' 323' 324' 325' 326' 327' 328' 329' 330' 331' 332' 333' 334' 335' 336' 337' 338' 339' 340' 341' 342' 343' 344' 345' 346' 347' 348' 349' 350' 351' 352' 353' 354' 355' 356' 357' 358' 359' 360' 361' 362' 363' 364' 365' 366' 367' 368' 369' 370' 371' 372' 373' 374' 375' 376' 377' 378' 379' 380' 381' 382' 383' 384' 385' 386' 387' 388' 389' 390' 391' 392' 393' 394' 395' 396' 397' 398' 399' 400' 401' 402' 403' 404' 405' 406' 407' 408' 409' 410' 411' 412' 413' 414' 415' 416' 417' 418' 419' 420' 421' 422' 423' 424' 425' 426' 427' 428' 429' 430' 431' 432' 433' 434' 435' 436' 437' 438' 439' 440' 441' 442' 443' 444' 445' 446' 447' 448' 449' 450' 451' 452' 453' 454' 455' 456' 457' 458' 459' 460' 461' 462' 463' 464' 465' 466' 467' 468' 469' 470' 471' 472' 473' 474' 475' 476' 477' 478' 479' 480' 481' 482' 483' 484' 485' 486' 487' 488' 489' 490' 491' 492' 493' 494' 495' 496' 497' 498' 499' 500' 501' 502' 503' 504' 505' 506' 507' 508' 509' 510' 511' 512' 513' 514' 515' 516' 517' 518' 519' 520' 521' 522' 523' 524' 525' 526' 527' 528' 529' 530' 531' 532' 533' 534' 535' 536' 537' 538' 539' 540' 541' 542' 543' 544' 545' 546' 547' 548' 549' 550' 551' 552' 553' 554' 555' 556' 557' 558' 559' 560' 561' 562' 563' 564' 565' 566' 567' 568' 569' 570' 571' 572' 573' 574' 575' 576' 577' 578' 579' 580' 581' 582' 583' 584' 585' 586' 587' 588' 589' 590' 591' 592' 593' 594' 595' 596' 597' 598' 599' 600' 601' 602' 603' 604' 605' 606' 607' 608' 609' 610' 611' 612' 613' 614' 615' 616' 617' 618' 619' 620' 621' 622' 623' 624' 625' 626' 627' 628' 629' 630' 631' 632' 633' 634' 635' 636' 637' 638' 639' 640' 641' 642' 643' 644' 645' 646' 647' 648' 649' 650' 651' 652' 653' 654' 655' 656' 657' 658' 659' 660' 661' 662' 663' 664' 665' 666' 667' 668' 669' 670' 671' 672' 673' 674' 675' 676' 677' 678' 679' 680' 681' 682' 683' 684' 685' 686' 687' 688' 689' 690' 691' 692' 693' 694' 695' 696' 697' 698' 699' 700' 701' 702' 703' 704' 705' 706' 707' 708' 709' 710' 711' 712' 713' 714' 715' 716' 717' 718' 719' 720' 721' 722' 723' 724' 725' 726' 727' 728' 729' 730' 731' 732' 733' 734' 735' 736' 737' 738' 739' 740' 741' 742' 743' 744' 745' 746' 747' 748' 749' 750' 751' 752' 753' 754' 755' 756' 757' 758' 759' 760' 761' 762' 763' 764' 765' 766' 767' 768' 769' 770' 771' 772' 773' 774' 775' 776' 777' 778' 779' 780' 781' 782' 783' 784' 785' 786' 787' 788' 789' 790' 791' 792' 793' 794' 795' 796' 797' 798' 799' 800' 801' 802' 803' 804' 805' 806' 807' 808' 809' 810' 811' 812' 813' 814' 815' 816' 817' 818' 819' 820' 821' 822' 823' 824' 825' 826' 827' 828' 829' 830' 831' 832' 833' 834' 835' 836' 837' 838' 839' 840' 841' 842' 843' 844' 845' 846' 847' 848' 849' 850' 851' 852' 853' 854' 855' 856' 857' 858' 859' 860' 861' 862' 863' 864' 865' 866' 867' 868' 869' 870' 871' 872' 873' 874' 875' 876' 877' 878' 879' 880' 881' 882' 883' 884' 885' 886' 887' 888' 889' 890' 891' 892' 893' 894' 895' 896' 897' 898' 899' 900' 901' 902' 903' 904' 905' 906' 907' 908' 909' 910' 911' 912' 913' 914' 915' 916' 917' 918' 919' 920' 921' 922' 923' 924' 925' 926' 927' 928' 929' 930' 931' 932' 933' 934' 935' 936' 937' 938' 939' 940' 941' 942' 943' 944' 945' 946' 947' 948' 949' 950' 951' 952' 953' 954' 955' 956' 957' 958' 959' 960' 961' 962' 963' 964' 965' 966' 967' 968' 969' 970' 971' 972' 973' 974' 975' 976' 977' 978' 979' 980' 981' 982' 983' 984' 985' 986' 987' 988' 989' 990' 991' 992' 993' 994' 995' 996' 997' 998' 999' 1000' 1001' 1002' 1003' 1004' 1005' 1006' 1007' 1008' 1009' 1010' 1011' 1012' 1013' 1014' 1015' 1016' 1017' 1018' 1019' 1020' 1021' 1022' 1023' 1024' 1025' 1026' 1027' 1028' 1029' 1030' 1031' 1032' 1033' 1034' 1035' 1036' 1037' 1038' 1039' 1040' 1041' 1042' 1043' 1044' 1045' 1046' 1047' 1048' 1049' 1050' 1051' 1052' 1053' 1054' 1055' 1056' 1057' 1058' 1059' 1060' 1061' 1062' 1063' 1064' 1065' 1066' 1067' 1068' 1069' 1070' 1071' 1072' 1073' 1074' 1075' 1076' 1077' 1078' 1079' 1080' 1081' 1082' 1083' 1084' 1085' 1086' 1087' 1088' 1089' 1090' 1091' 1092' 1093' 1094' 1095' 1096' 1097' 1098' 1099' 1100' 1101' 1102' 1103' 1104' 1105' 1106' 1107' 1108' 1109' 1110' 1111' 1112' 1113' 1114' 1115' 1116' 1117' 1118' 1119' 1120' 1121' 1122' 1123' 1124' 1125' 1126' 1127' 1128' 1129' 1130' 1131' 1132' 1133' 1134' 1135' 1136' 1137' 1138' 1139' 1140' 1141' 1142' 1143' 1144' 1145' 1146' 1147' 1148' 1149' 1150' 1151' 1152' 1153' 1154' 1155' 1156' 1157' 1158' 1159' 1160' 1161' 1162' 1163' 1164' 1165' 1166' 1167' 1168' 1169' 1170' 1171' 1172' 1173' 1174' 1175' 1176' 1177' 1178' 1179' 1180' 1181' 1182' 1183' 1184' 1185' 1186' 1187' 1188' 1189' 1190' 1191' 1192' 1193' 1194' 1195' 1196' 1197' 1198' 1199' 1200' 1201' 1202' 1203' 1204' 1205' 1206' 1207' 1208' 1209' 1210' 1211' 1212' 1213' 1214' 1215' 1216' 1217' 1218' 1219' 1220' 1221' 1222' 1223' 1224' 1225' 1226' 1227' 1228' 1229' 1230' 1231' 1232' 1233' 1234' 1235' 1236' 1237' 1238' 1239' 1240' 1241' 1242' 1243' 1244' 1245' 1246' 1247' 1248' 1249' 1250' 1251' 1252' 1253' 1254' 1255' 1256' 1257' 1258' 1259' 1260' 1261' 1262' 1263' 1264' 1265' 1266' 1267' 1268' 1269' 1270' 1271' 1272' 1273' 1274' 1275' 1276' 1277' 1278' 1279' 1280' 1281' 1282' 1283' 1284' 1285' 1286' 1287' 1288' 1289' 1290' 1291' 1292' 1293' 1294' 1295' 1296' 1297' 1298' 1299' 1300' 1301' 1302' 1303' 1304' 1305' 1306' 1307' 1308' 1309' 1310' 1311' 1312' 1313' 1314' 1315' 1316' 1317' 1318' 1319' 1320' 1321' 1322' 1323' 1324' 1325' 1326' 1327' 1328' 1329' 1330' 1331' 1332' 1333' 1334' 1335' 1336' 1337' 1338' 1339' 1340' 1341' 1342' 1343' 1344' 1345' 1346' 1347' 1348' 1349' 1350' 1351' 1352' 1353' 1354' 1355' 1356' 1357' 1358' 1359' 1360' 1361' 1362' 1363' 1364' 1365' 1366' 1367' 1368' 1369' 1370' 1371' 1372' 1373' 1374' 1375' 1376' 1377' 1378' 1379' 1380' 1381' 1382' 1383' 1384' 1385' 1386' 1387' 1388' 1389' 1390' 1391' 1392' 1393' 1394' 1395' 1396' 1397' 1398' 1399' 1400' 1401' 1402' 1403' 1404' 1405' 1406' 1407' 1408' 1409' 1410' 1411' 1412' 1413' 1414' 1415' 1416' 1417' 1418' 1419' 1420' 1421' 1422' 1423' 1424' 1425' 1426' 1427' 1428' 1429' 1430' 1431' 1432' 1433' 1434' 1435' 1436' 1437' 1438' 1439' 1440' 1441' 1442' 1443' 1444' 1445' 1446' 1447' 1448' 1449' 1450' 1451' 1452' 1453' 1454' 1455' 1456' 1457' 1458' 1459' 1460' 1461' 1462' 1463' 1464' 1465' 1466' 1467' 1468' 1469' 1470' 1471' 1472' 1473' 1474' 1475' 1476' 1477' 1478' 1479' 1480' 1481' 1482' 1483' 1484' 1485' 1486' 1487' 1488' 1489' 1490' 1491' 1492' 1493' 1494' 1495' 1496' 1497' 1498' 1499' 1500' 1501' 1502' 1503' 1504' 1505' 1506' 1507' 1508' 1509' 1510' 1511' 1512' 1513' 1514' 1515' 1516' 1517' 1518' 1519' 1520' 1521' 1522' 1523' 1524' 1525' 1526' 1527' 1528' 1529' 1530' 1531' 1532' 1533' 1534' 1535' 1536' 1537' 1538' 1539' 1540' 1541' 1542' 1543' 1544' 1545' 1546' 1547' 1548' 1549' 1550' 1551' 1552' 1553' 1554' 1555' 1556' 1557' 1558' 1559' 1560' 1561' 1562' 1563' 1564' 1565' 1566' 1567' 1568' 1569' 1570' 1571' 1572' 1573' 1574' 1575' 1576' 1577' 1578' 1579' 1580' 1581' 1582' 1583' 1584' 1585' 1586' 1587' 1588' 1589' 1590' 1591' 1592' 1593' 1594' 1595' 1596' 1597' 1598' 1599' 1600' 1601' 1602' 1603' 1604' 1605' 1606' 1607' 1608' 1609' 1610' 1611' 1612' 1613' 1614' 1615' 1616' 1617' 1618' 1619' 1620' 1621' 1622' 1623' 1624' 1625' 1626' 1627' 1628' 1629' 1630' 1631' 1632' 1633' 1634' 1635' 1636' 1637' 1638' 1639' 1640' 1641' 1642' 1643' 1644' 1645' 1646' 1647' 1648' 1649' 1650' 1651' 1652' 1653' 1654' 1655' 1656' 1657' 1658' 1659' 1660' 1661' 1662' 1663' 1664' 1665' 1666' 1667' 1668' 1669' 1670' 1671' 1672' 1673' 1674' 1675' 1676' 1677' 1678' 1679' 1680' 1681' 1682' 1683' 1684' 1685' 1686' 1687' 1688' 1689' 1690' 1691' 1692' 1693' 1694' 1695' 1696' 1697' 1698' 1699' 1700' 1701' 1702' 1703' 1704' 1705' 1706' 1707' 1708' 1709' 1710' 1711' 1712' 1713' 1714' 1715' 1716' 1717' 1718' 1719' 1720' 1721' 1722' 1723' 1724' 1725' 1726' 1727' 1728' 1729' 1730' 1731' 1732' 1733' 1734' 1735' 1736' 1737' 1738' 1739' 1740' 1741' 1742' 1743' 1744' 1745' 1746' 1747' 1748' 1749' 1750' 1751' 1752' 1753' 1754' 1755' 1756' 1757' 1758' 1759' 1760' 1761' 1762' 1763' 1764' 1765' 1766' 1767' 1768' 1769' 1770' 1771' 1772' 1773' 1774' 1775' 1776' 1777' 1778' 1779' 1780' 1781' 1782' 1783' 1784' 1785' 1786' 1787' 1788' 1789' 1790' 1791' 1792' 1793' 1794' 1795' 1796' 1797' 1798' 1799' 1800' 1801' 1802' 1803' 1804' 1805' 1806' 1807' 1808' 1809' 1810' 1811' 1812' 1813' 1814' 1815' 1816' 1817' 1818' 1819' 1820' 1821' 1822' 1823' 1824' 1825' 1826' 1827' 1828' 1829' 1830' 1831' 1832' 1833' 1834' 1835' 1836' 1837' 1838' 1839' 1840' 1841' 1842' 1843' 1844' 1845' 1846' 1847' 1848' 1849' 1850' 1851' 1852' 1853' 1854' 1855' 1856' 1857' 1858' 1859' 1860' 1861' 1862' 1863' 1864' 1865' 1866' 1867' 1868' 1869' 1870' 1871' 1872' 1873' 1874' 1875' 1876' 1877' 1878' 1879' 1880' 1881' 1882' 1883' 1884' 1885' 1886' 1887' 1888' 1889' 1890' 1891' 1892' 1893' 1894' 1895' 1896' 1897' 1898' 1899' 1900' 1901' 1902' 1903' 1904' 1905' 1906' 1907' 1908' 1909' 1910' 1911' 1912' 1913' 1914' 1915' 1916' 1917' 1918' 1919' 1920' 1921' 1922' 1923' 1924' 1925' 1926' 1927' 1928' 1929' 1930'

యును సుజనసమాగమంబున లబ్ధ త్వజ్ఞానం డయి దేహాత్మభ్రమం బాసె
నని పలికిన శుకయోగీంద్రునకుం బరీక్షింప రేంద్రుం డిట్లనియె. 177

చ. అరయఁగ మక్షికంబు విసృతాత్మజుఁ గూడఁగ లేనిరీతి యీ
భరతునిసచ్చరిత్రములు శ్రుప్రస్తుతి సేయఁగ నీవసుంధరకా
నరపతు లెల్ల నోపరు మనంబున నైనను నెంచ నింక నా
భరతునిపుణ్యవర్తనముఁ శ్రుప్రస్తుతి సేయఁగ నాకు శక్యమే. 178

వ. నరేంద్రా భరతుండు సుతదారరాజ్యాదులను బూర్వకాలంబునంద విడిచి భగ
వత్సరుం డగుచు యజ్ఞరూపంబును ధర్మస్వరూపంబును సాంఖ్యయోగంబును
బ్రహ్మతిపురుషస్వరూపంబును నైననారాయణునకు నమస్కారం బనుచు మృగ
రూపంబును బాసె నట్టిభరతునిచరిత్రం బెవ్వరు నెప్పిన నెవ్వరు ఏనిన నట్టి
వారలఁ బుండరీకాక్షుండు రక్షించు నాయురభివృద్ధి యగు ధనధాన్యసమృద్ధియు
నగు చుండ స్వర్గోపభోగంబులం బొందుగు రని. 179

మ. 'నర దేవాసురయక్షరాక్షసమునీంద్రస్తుత్య దివ్యాంబరా
భరణాలంకృత భక్తవత్సల కృపాశపారీణ వైకుంఠమం
దిర్. బృందావనభాసురప్రియ ధర్మత్రీనాథ గోవింద శ్రీ
కర పుణ్యాకరి వాసుదేవ త్రిజగత్కల్యాణ గోపాలకా. 180

క. పరమపదవాస దుష్కృతహర కరుణాకర మహాశక్తి హతదితిసుత భా
సురగోపికామనోహర, సరసిజదళనేత్ర భక్తజననాథగాత్రా. 181

మాలిని. సరసహృదయవాసా శచారులక్ష్మీవిలాసా
భరితశుభచరిత్రా భాస్కరాబ్జారినేత్రా
నిరుపమఘనగాత్రా శ నిర్మలజ్ఞానపాత్రా
గురుతరభవదూరా శ గోపికాచిత్తచోరా. 182

గద్యము. ఇది సకలసుకవిజనానందకర బొప్పనామాత్యపుత్ర గంగనార్యప్రణీతం
జైనశ్రీమహాభాగవతపురాణంబునందుఁ బ్రియవ్రతునిసుజ్ఞానదీక్షయు బ్రహ్మ
దర్శనంబును నాగ్నిధాదులజన్మంబును నుత్తమతామస రైవతులజన్మంబును
బ్రియవ్రతుండు వనంబునకుం జనుటయు నాగ్నిధుండు డప్పురసం బరిగ్రహిం
చుటయు వర్షాదిపతులజన్మంబును నాగ్నిధుండు వనంబునకుం జనుటయు నాభి
ప్రముఖులరాజ్యంబును నాభియజ్ఞంబును ఋషభునిజన్మంబును ఋషభునిరాజ్యా
భిషేకంబును భరతునిజన్మంబును ఋషభుండు దపంబునకుం జనుచు సుతులకు

1. ఈయాశ్వాసాంతగద్యపద్యములు పెక్కుప్రతులను గానిపింపవు, 179 వ గద్యమున
'బొందుదు రని' యన్నపదప 'సకలపురాణార్థవిజ్ఞాతుం డగునూతుం డిట్లనియె' నని యున్నది.
కాన నీస్కంధ మేకాశ్వాసముగానే కొన్నిటఁ జూపట్టుచున్నది.

నతులజ్ఞానం బుపదేశించుటయు భరతునిపట్టాభిషేకంబును భరతుండు వనంబు
నకుఁ జనుటయు భరతుండు హరిణపోతంబునందలి ప్రితింజేసి హరిణగర్భంబున
జనియించుటయు మరల విప్రసుతుండ్ల జనియించుటయు విప్రుండు చండికా
గృహంబున బ్రదికి వచ్చుటయు సింధుపతివిప్రసంవాదంబును ననుకథలు గల
పంచమస్కంధంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము

183

ఓం తత్సద్భ్రహ్మర్పణ మస్తు.

శ్రీ రస్తు

శ్రీరామచంద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

వంశమస్కంధము

ద్వితీయాశ్వాసము

— ❀ —

కాంతాహృదయప్రియ

లోకాలోకప్రచార శ్లోకేశ్వర సు

శ్లోక భవభయనివారక

గోకులమందార నందగోపకుమారా.

1

వ. సకలపురాణార్థజ్ఞానవిఖ్యాతుం డగునూతుం డిట్లనియె.

2

క. మునులార బాదరాయణి, యనఘాత్మకుడైనయు తృతారాత్మజునకుఁ స
ద్వినీయోక్తి భరతుచరితము, వినిపించుచు మఱియు నిట్లు శ్లో వినిపించెఁ దగన్.

ఆ. పార్థివేంద్ర యట్లు శ్లో భరతాత్మజుం డైన, సుమతి, ధర్మవర్తనమునఁ దిరుగ
నది యెఱింగి దుష్టు శ్లో నైనపాపండులు, దమమతంబు మిగులఁ దలఁచి పొగడి.

క. ధరణీవల్లభ నిన్నును, నిరతంబును బుద్ధదేవునిం గొలిచినయా
తెఱఁగునఁ గొలిచెద మని భా, సురమతి బోధించి రపుడు శ్లో సుమతిం బ్రీతిన్. 5

వ. ఇట్లు పాపండుబోధితుం డైనసుమతికి ధ్రువసేనయందు దేవతాజితనుపుత్రుండు
జనించె వానికి దేవద్యుముం డనుసత్పుత్రుం డాసురియం దుదయించె నమ్మహా
త్మనకు ధేనుమతియందుఁ బరమేష్ఠి జనియించె నాసత్యసంధునికి సువర్చలయందుఁ
బ్రతీహుండు జనియించె నప్పరమపురుషుండు సకలజనులకు బ్రహ్మాపదేశంబు
సేసి తాను శుద్ధాత్ముండ హానామస్మరణంబు సేయుచు ¹యజ్ఞకర్తానిపుణు
లగుప్రతిహర్తృప్రస్తోతోద్ధాతృలనుసత్పుత్రత్రయంబుంగాంచెనాప్రతిహర్తృకు
స్తుతియందు ²వ్యోమభూమనామకపుత్రద్వయం బుత్పన్నం బయ్యె నందు

1. సువర్చలాదేవకుల్యావికుత్సయందు యజ్ఞకర్తలయిన. 2. బ్రతిభూమం డనుతనయుండయ్యె
నాధైర్యవంశునకు ఋషికుల్యయం దుద్గీతి పుత్రుం డయ్యె నాధర్మాత్మునకు దేవకుల్యయందుఁ
బ్రస్థాపుండనువాఁడు జనన మందె నాప్రస్థాపునకు వికుత్సయందు నతిపుణ్యం డైనవిభుండుగలిగె
నావిభునకు జరంతియందు హయశీర్షణుం డనువాఁడు పుట్టె నాపుణ్యాత్మునకు నాకూతియందు న
కుం డనువాఁ డవరకుమారుం డయ్యె నాకీర్తిమంతునకు ధృతి యనువాఁడు మహాధీరుం డై పుట్టె
నాధృతికి గయం డనురాజవృక్షభుండు పుట్టె నంత.

భూమునకు ఋషికుల్యయందు నుద్గీధుం డనుసుతుండు జనించె నతనికి దేవకుల్య
యందుఁ బ్రస్తోత గలిగె నాప్రస్తోతకు వరరుత్సయందు విభుం డనుతనయుం
డుద్భవించె నతనికి భారతియందుఁ బృథుషేణుం డుదయించె నతనికి నాకూతి
యందు నక్తుండు గలిగె నానక్తునకు రాజర్షి శ్రేష్ఠుం డగుగయుం డనుమహాకీర్తి
సంపన్నుం డుదయించె.

ఆ. అట్టిగయునివలన శ నఖిలజీవులఁ బ్రోవఁ, దలఁచి సాత్త్విక ప్రధానమయిన
యట్టిమేను దాల్చి శ యాత్మత త్వజ్ఞానుఁ, డగుచునుండె హరినిజాంశమునను.

వ. (ఇట్టిమహానీయసుగుణాకరుం డగుగయునిగాధానువర్ణనంబు పురాణవిదు లగు
మహాత్ములచే నీతెఱంగున నుతింపంబడుచున్నదిసావధానమనస్కుండవై యాల
కిపు మని యిట్లనియె.) 8

నీ. ధర్మమార్గంబున శ ధారుణీజచులను, బ్రేమతోఁ బోషణ ప్రేమతోప
లాలనశాసనలక్షణాదులఁ బ్రీతిఁ, బోషించుచును యజ్ఞములను యజ్ఞ
పురుషునీశ్వరుఁజిత్తమున నిల్పిసేవించి, స్వాంతమందున్నయాశ్వరునిఁ గాంచి
యఖిలజీవతతికి శ నానంద మొసఁగుచు, నిరభిమానతమెయి శ నేల యేలె.

ఆ. సత్యమందు మిగులస శ్శేవయందును, ధర్మమందు యజ్ఞకర్మమందు
గయుఁడు వసుధలోనఁ శ గంజాక్షుండేకాని, చూనవుండు గాఁడు శ మానవేంద్ర.

వ. అట్టి మహాపురుషగుణగణపరిపూర్ణుం డగు)గయునికి (దక్షిణకన్యక లగు)శ్రద్ధామై
త్రీదయాదులు దమయంతన వచ్చి కోరిక లొసంగ నతనిప్రజలకు వసుంధర
కామధేను వై పిదుక వేదంబులు సకలకామంబుల నిచ్చుచుండ సంగరంబున
భంగంబు నొందినరాజు లప్పనంబు లొప్పనంబు సేయు విప్రులు ధర్మం బొసవ
పాలు పంచి యడ నిరంతరసోమపానంబును శ్రద్ధాధ క్తియోగంబులుః గలిగి
యొనర్చుయజ్ఞంబుల నింద్రాదిదేవతలు దృపులై యజ్ఞఫలంబుల నొసంగ
బ్రహ్మాదితృణగుల్మలతాపర్యంతంబు సకలలోకంబులవారినిఁ దృప్తి బొందిం
చుచు శ్రీహరిందృప్తిం బొందఁ జేయుచు గయుండు పెక్కుకాలంబురాజ్యంబు
సేసె నట్టిగయునికి జయంతియందుఁ జిత్రరథస్వాత్యవరోధను లనుమువ్వురు
గొడుగులు పుట్టిరి నాచిత్రరథునికి సూర్యయందు నామ్రాట్టును వానికి నుత్కళ
యందు మరీచియు నామేటికి బిందుమతియందు బిందుమంతుండును నాబిందు
మంతునకు సరఘయందు మధువును మధువునకు సుమనస యనుదానియందు
వీరవ్రతుండును నావీరవ్రతునకు భోజయందు మమృప్రమన్యువు లనునిరువు
రును నందు మన్యువునకు సత్యయందు భువనుండును నతనికి దోషయందుఁ
ద్విష్టయు నాధర్మాత్మునకు విరోచనయందు విరజం డనువాఁడును జనియించె
సంత విషూచియందు. 10

- క. ఆవిరజన కుదయించిరి, భూవినుత జితారిలోకపుత్రశతంబున్
ఆవల నొకకన్యకయును, నావేశ సమస్తజనులు శ మార్పం బండన్. 11
- క. ఘనుడు ప్రియవ్రతువంశం, బునకుం దుదయై విరజుడు శ భూపతి వంశం
బును దా నలంకరించెను, విను మి డ్రావరజుఁ డయినశిష్యునిమాడ్కిన్. 12
- క. అని పలికిన శుకయోగిం, గనుఁగొని యభిమన్యుసుతుఁడు శ గడుమోదముతో
వనజదళాక్షునిమహిమలు, విని సంతస మంది యనియె శ వేడుక మఱియున్. 13
- వ. మునీంద్రా సూర్యరశ్మి యెదాఁకం బ్రవర్తిల్లు నక్షత్రయుక్తంబైనచంద్రకిర
ణంబులెంతమేరఁ దిరుగు నంతదూరంబు ప్రియవ్రతునిరథ నేమిఘట్టనలచేతసప్త
ద్వీపంబులును సప్తసముద్రంబులు నయ్యెనని పలికితివి నాద్వీపసముద్రంబుల
పరిమాణంబులు సవిస్తరంబుగా నెఱింగింపుము గుణమయంబును స్థూలరూ
పంబును నయినశ్రీహరిశరీరం బగునీలోకంబునంకు నిలిపినచిత్తం బగుణంబును
సూక్ష్మంబును నాత్మజ్యోతియు బ్రహ్మంబును నైనవాసుదేవునియందు నిల్చుం
గావున ద్వీపవర్షాదివిస్తారంబు వినిపింపుమనిన శుకయోగీంద్రుం డిట్లనియె. 14
- క. ధరణీవల్లభ విను శ్రీహరిమాయాగుణవిభూతు శ లగుజలనిధులుం
బరఁగినదీవులు వర్షము, లరయంగాఁ గొలఁదివెట్ట శ నలవియె జగతిన్. 15
- ఆ. తెలిసినంత నేను శ దెలిపెద సంతోషమునను జిత్తగించి శ వినుము దెలియ
ననుచుఁ జెప్పఁదొడఁగెనభిమన్యుసుతునకు, ¹నింపుగాను శుకమునీంద్రుఁ డిట్లు.

— శుకయోగి యుపదేశరూపమునఁ దెల్పుభూగోళంబునిర్ణయము. —

- వ. నరేంద్రా జంబూద్వీపంబు భూపద్మంబునకు మధ్యదేశంబున లక్షయోజనం
బులవెడల్పు నంతయ నిడుపునుం గలిగి కమలపత్రంబునుంబోలె వర్తులాకారం
బు (నవసహస్రయోజనపరిమితాయామంబు గల)నవవర్షంబులు నష్టమర్యా
దాగిరులునుం గలిగి విభక్తంబు యుండు నందు మధ్యవర్షం బీలావృతవర్షం
బగు నందు మధ్యమప్రదేశంబున సువర్ణమయం బు. 17
- క. భూపద్మమునకు మేరువు, దీపిచుచుఁ గర్ణికాకృతిని బెం పగుచు
బ్రాహ్మీకులగిరిరాజు గఁ, జూపట్టుచు సురగణాళి శ చోద్యం బండన్. 18
- సీ. మఱియును నామేరుగిరి లక్షయోజనోన్నత మగు చుండి యానడిమిదళము
విదిత మై పదియాఱువేలయోజనములు, నంతయ పాతు నై శ యతిశయిల్లు
నామీఁద విస్తార శ మరయ ముప్పదిరెండు, వేలయోజనముల శ వెలసి యుండు
నాగిరి కు త్తరంబందు నీలశ్వేత, శృంగపర్వతములు శ నింగి ముట్టి
- ఆ. యుండు రెండువేలయోజనంబులదా.కఁ, బఱపు గలిగి పూర్వపశ్చిమాయ
తంబు దక్షిణోత్తరంబును విస్తార, మగుచు మిగులరమ్యమై నరేంద్ర. 19

1. రమణతోడ బాదరాయణుండు. 2. యత్యున్నత మై. 3. యానడిమియిమ్ము.

వ. ఇట్లు పూర్వపశ్చిమంబులు లవణసాగరాంతంబులై యున్నసీమాపర్వతంబుల
యందు ¹నీలశ్వేతశృంగవత్సర్వతంబుల నిడివిని యథాక్రమంబుగ దశమాంశ
న్యూన ప్రమాణయోజనంబులు గలవిగా నుండు వీనిమధ్యప్రదేశంబున రమ్యక
హిరణ్మయకురువర్షంబు లననామంబులు గలవర్షంబు లుండు వాసివిస్తారం
బులు నవసహస్రయోజనంబులు గలిగి లవణముద్రాంతంబులై క్రమంబున
నీలాదిపర్వతశీర్షప్రమాణంబుల నుండు నిలావృతవర్షంబునకు దక్షిణంబున
నిషధపేమకూటహిమత్సర్వతంబు లనుసీమాపర్వతంబులును బూర్వపశ్చిమం
బులు నిడువును దక్షిణోత్తరంబులు విశాలంబును నగుచు నానీలాదిపర్వతంబుల
తీఱున నుండునాగిరులమధ్యప్రదేశంబున హరినర్మ కిపురనర్మ భారతవర్షంబు
లనునామంబులు గలవర్షంబు లుండు నాయిలావృతవర్షంబునకు బశ్చిమంబున
మాల్యవత్సర్వతంబును బూర్వభాగంబున గంధమాదనంబును సీమాపర్వతం
బులు పూర్వపశ్చిమంబులు నిడువును దక్షిణోత్తరంబులు విశాలంబులు నగుచు
నీలపర్వతనిషధపర్వతంబులం గదిసి ద్విసహస్రయోజనంబులవిస్తారం బై యుండు
మాల్యవత్సర్వతంబు పశ్చిమసముద్రాంతం బై కేతుమాలవర్షంబును గంధమా
దనపర్వతంబునకు బూర్వభాగంబున సముదాంతం బగుచు భద్రాశ్వవర్షంబును
మేరువునకుం దూర్పున మందరపర్వతంబును దక్షిణంబున మేరుమందరపర్వతం
బులును బడమటిపార్శ్వంబుల నుత్తరమునం గుముదపర్వతంబులు ననునామం
బులు గలిగి యయుతయోజనోన్నతంబు లయి మేరు నగం బనుమధ్యోన్నతమే
ధిస్తంభంబునకుం జతుర్ముఖంబుల హ్రస్వస్తంభములుంజోలె నుండు నాచతు
స్తంభంబులయందును బర్హతశిఖరంబుల వెలుగొందు కేతువులునుం బోలె
జాతజంబూకదంబన్యగ్రోధంబు లనువృక్షరాజంబులు గ్రమంబున నొండొంటికి
నేకాదశశతయోజనాయతంబును శతయోజనవిస్తారంబును గలిగి యుండు మఱి
యు నా పర్వతశిఖరంబులం గ్రమంబునం బయోమధ్యక్షురసమృష్టజలంబులు
గలిగి శతయోజనవిస్తారంబు లయిన సరోవరంబులు దేవరిల్లు నందు సున్నాతు
లగువారలకు యోగైశ్వర్యంబులు స్వభావంబునం గలుగు మఱియు నందన
చైత్రరథ వైభాజిక సర్వతోభద్రంబు లనునామంబులు గలదేవోద్యానంబు
లాపర్వతశిఖరంబుల వెలుగొందుచుండు నందు దేవతాగణంబులు దేవాంగ
నలం గూడి గంధర్వులగీతనృత్యంబులు గనుంగొనుచు విహరింతు రంత. 20

ఉ. మందరపర్వతంబుకుది శ మామిడిపం డ్లమృతోపమాన మై
మందరశైలశృంగసుసకమానము లై గిరిమీడ వ్రాల మా
కందఫలామృతంబు గలగ్రగంబడి జాతీ మహాప్రవాహ మై

1. నీలపర్వతంబు సాదవులోను తొంబదిశేలయోజనంబులు శ్వేతపర్వతం బెనుబదిపేలు
శృంగపర్వతంబు దెబ్బదిపేలు. 31 పద్య.

- యం ¹దరుణోదనామమన శ నద్భుత మై విలసిల్లు నెంతయున్. 21
- చ. కడుమధురంబునన్ సురభిగంధముచే నరుణప్రకాశతన్
వడిగొని మందరాచలము శ వ్రంతలచెంతల జాటి యంతలోఁ
దొడితొడి నాయిలావృతముఁ శ దోచుచు వింతగఁ బూర్వవాహి యై
యడరుతరంగసంతతుల శ నందటి నచ్చటఁ జేయు ధన్యులన్. 22
- ఆ. ఆనదీజలంబు శ లాడిన ²యచ్చటి,యంబికానుచరులశయంగగంధ
మంది పవనఁ డంతశ్రమనుజేశ పదియోజ,నములు సుట్టుఁ బరిమళమ ల నింపు.
- ఆ. మేరుమందరములమీఁద జంబూఫలం,బులు మహాగజోపశములుగ వ్రాలి
యవిసి యంతఁ దద్రసామృతం బల్లన, యమ్మహానగంబునందుఁ బొడమి. 24
- క. అనుపమ మగుజంబూనది, యనుపేరను వెలసి లీల శ నరుగుచు నంతన్
ఘనత నిలావృతవర్షముఁ, బనుపడఁ దడుపుచును ధరణిఁ శ బ్రవహించుఁ దగన్.
- ఉ. ఆనదినీటఁ దోగి పద శ ³నై యటు వృత్తనిలార్కసంగతిం
బూని కడున్ విపాకమునఁ శ బొందుచు శుద్ధసువర్ణజాతి జాం
బూనదనామ మొంది సురశ్రముఖ్యుల కెల్లను భూషణార్హ మై
మాన గ వ న్నై మించి కడు శ మంచిది యై విలసిల్లు నెంతయున్. 26
- వ. మఱియు సుపార్శ్వనగాగ్రంబు⁴నందుఁ బంచవ్యామపరీణాహబంధురంబు లగు
నైదుమధుధారాప్రవాహంబులు పంచముఖంబుల వెడలి సుపార్శ్వనగశృంగం
బులం బడి యిలావృతవర్షంబు పశ్చిమభాగంబుఁ దడుపుచుం బ్రవహించు నా
తేనియ ననుభవించువారలముఖమారుతసుగంధంబు శతయోజనపర్యంతంబు
పరిమళించు. 27
- సీ. కుముదపర్వతశిఖాశ్రగ్రమున నుత్పన్న మై, కనుపట్టువటతరుస్కంధమునను
నుదయించునట్టిప్రయోదధిఘృతమధు, గుడవిశిష్టాన్నంబు శ లొడిక మైన
యంబరశయ్యాసనాభరణాదివ,స్తువులఁ గోరికలు దీర్చుచును గుముద
పర్వతాగ్రంబునఁ శ బడి యిలావృతవర్షమున జనులకు నెల్లభోగ్యములను
- ఆ. వదల కొసఁగు వారివలిపలితంబులు, దలఁగు దుష్టగంధశ్రములును బాయు
మరణభయము ముదిమిపోరయ దెన్నఁడును శీ,తోష్ణబాధసెందకకుండు నధిప.
- ఆ. దేవదానవులును శ దివ్యమునీంద్రగం,ధర్వులాది గాఁగ శ దగిలి యా శ్ర
యించి యుందు రాగిశరీంద్రమూలమునందు, హర్ష మంది ఘనవిహారలీల. 29
- వ. నరేంద్రా⁵కురంగ కురర కుసుంభ వైకలకత త్రికూట శిశిర పతంగ రుచక నిషధ

1. 'దు రసోదనామమన. 2. వారలు, సుఖులుచటులపుణ్యశుభము వృద్ధిఁ, బొందిదివ్యగంధ
మందంద శతయోజ,నములఁ బరిమళించు రమణతోడ.' వ్రా, ప్ర. 3. నందినమేదిని యర్కదీప్తమై
4. లలఁ గదంబకోటరంబుల వెడలిన మధుప్రవాహంబు లేనును సుపార్శ్వ. ఇట 'మహాకదంబ సు
పార్శ్వనిహాథ స్తస్యకోటరేవినిస్సృతాః పంచమధుధారాః' అని మూలము. 5. ఇట 'కురంగ కుర

శితివాస కపిల శంఖాదు లయినపర్వతంబులు మేరుపర్వతకర్ణికకుఁ గేసరంబులై
పరివేష్టించి యండు నామహామేరునగంబునకుఁ బూర్వభాగంబున జతరదేన
కూటంబులును బశ్చిమంబునం బవనపారియాత్రంబులు ననుపర్వతంబులు నాలు
గు నొండొంటికి దక్షిణోత్తరంబుల నష్టాదశసహస్రయోజనంబులనిడుపునుఁ
బూర్వపశ్చిమంబులు ద్వీపహస్రయోజనంబులవెడల్పు నగుచును దక్షిణంబున
గైలాసకరవీరంబులు నుత్తరంబునఁ ద్రిశృంగమకరంబు లనుపర్వతంబులు నా
లుగును బూర్వపశ్చిమంబుల నష్టాదశసహస్రయోజనంబులనిడుపును దక్షిణో
త్తరంబుల ద్వీపహస్రయోజనంబులవెడల్పునగుచును నగ్నిపురుషునకుం బ్రద
క్షిణం బగు చున్నపరిస్థరణంబుర చందంబున మేరుపునకుం బ్రదక్షిణంబుగా
నష్టనగంబులు నిలిచి యండు మేరుశిఖరంబున దశసహస్రయోజనంబులనిడుపు
నంతియ విస్తారంబు నగుచు సువర్ణమయం బైనబ్రహ్మపురంబు నేజరిల్లుచుండు
నాపట్టణంబునకు నష్టదిక్కులయందును లోకపాలురపురంబు లుండు. 30

క. పరమేస్థిపట్టణంబున, హరి మున్ను త్రివిక్రమణము శ్చ లందన్ సర్వే
శ్వరచరణాగ్రనఖాహతిఁ, బరువడి నూర్ధ్వాండ మంతః శ్చ బగితే నరేంద్రా. 31

వ. ఇట్లు చరణసఖిస్పర్శనంజేసి భేదింపబడ్డయూర్ధ్వకటాహవివరంబువలన నంతః
ప్రవేశంబు సేయు చున్నబాహ్యాజలధార శ్రీహరిపాదస్పర్శం జేయుచుఁ జను
దెంచి సకలలోకజనుంబులదురితంబులు వాపుచు భగవత్సాది యచపేరం బరఁ
గి దీర్ఘకాలంబు స్వర్గంబున విహరించుచు విష్ణుపదంబున నుత్తానపాదపుత్రుం
డును బరమభాగవతుండును నైనధ్రువుండు దనకులదేవత యైన శ్రీహరిపాదో
దక ప్రభావంబుఁ బ్రతిదినంబును భక్తి నిలిపి యోగంబున నిమిలితనేత్రుండై
యానందబాష్పంబులన్ రోమాంచితగాత్రుండై యత్యాదరంబున నేఁడును
శిరంబున ధరియించు చున్నవాఁ డతనికి నధోభాగంబున నుండుమండలాధి
పతు లైనసప్తర్షులును హరిపాదోదక ప్రభావంబు నెఱింగి తాము పొందుతప
స్సిద్ధి యాకాశకంగాజలంబుల న్నాతు లగుటయే యని సర్వభూతాంతర్యామి
యగునీశ్వరునియందు భక్తినిలిపి యితరపదార్థాపేక్ష సేయక మోక్షార్థి ముక్తి
మార్గంబు బహుమానంబు సేయు తెఱిగున (బహుమానయుక్తంబుగాఁ) దిమ
జటాజూటంబులయందు నేఁడును ధరియించు చుందురు. 32

సీ. అంత నసంఖ్యంబు శ్చ లైనదివ్యవిమాన, సంకులంబుల సువిశాల మైన .

దేవమార్గంబున శ్చ దిగి వచ్చి చంద్రమం, వలముఁ దోచుచు మేరునగశిఖాగ్ర

మసుంభ వైకంఠ త్రికూట శిఖరపతంగ రుచక నిషధ శితివాస కపిల శంఖ వైదూర్య... నారదా
దయోమేరోః కర్ణికాయా ఇవ కేసరాఽని మూలము. దీని తెను గచ్చుప్రతులందుఁ గానిపింపదు.

1. విహరింప నాకాశంబు విష్ణుపదం బనఁ బరఁగ నట్టివిష్ణుపదంబున.

- మునను నా బ్రహ్మజ్యేష్ఠనిపట్టణమునకు, వచ్చి యందులఁ జతుర్ద్వారములను
వరుసతో దీర్ఘప్రవాహంబు లగుచును, బ్రవహించి యమలప్రభావములను
ఆ. నరుగు లవణసాగరరాంతంబులు గ నాల్గు, మోము లందు నాల్గునామములను
దన్నఁ గన్నవారిఁ శ దనవారిఁ దోఁగిన,వారి కెల్ల నమృతశ్రవారి యగుచు. 33
- వ. ¹ ఇట్లు సీతయనుపేర వినుతినొందినయహ్మహానదీప్రవాహంబు బ్రహ్మసదనపూర్వ
ద్వారంబున వెడలి కేసరావలయంబుఁ దడుపుచు గంధమావనా ద్రికిం జని భద్రా
శ్వవర్షంబు బావనంబు సేయుచుఁ బూర్వలవణసాగరంబునం బ్రవేశించుఁ జక్షు
వనుపేరం దేజరిల్లెడుదీర్ఘప్రవాహంబు పశ్చిమద్వారంబున వెడలి మాల్యవ
త్పర్వతంబు ను త్తరించి కేతుమాలవర్షంబుం బవిత్రంబు సేయుచుఁ బశ్చిమలవ
ణార్ణవంబునం గలయు భద్ర యనుపేర వెలుఁ గొందినయతలప్రవాహం
బుఁ త్తరద్వారంబున వెడలి కుముద నీల శ్వేతాఖ్యసర్వతశిఖరంబులం గ్రమం
బునఁ బ్రవహించుచు శృంగనగరంబునకుం జని మానసోత్తరంబు లగునుత్తర
కురుభూములఁ బవిత్రంబు సేయుచు నుత్తరలవణసాగరంబుఁ జేరు నలకనంద
యనం (బ్రఖ్యాతి గాంచిన) యహ్మహానదీప్రవాహంబు బ్రహ్మసదనదక్షిణ
ద్వారంబున వెడలి యత్యంతదుర్గమంబు లైనభూధరంబులఁ గడచి హేమకూట
హిమకూటనగంబుల నుత్తరించి యతివేగంబునఁ గర్మక్షేత్రం బగుభారత
వర్షంబుఁ బావనంబు సేయుచు దక్షిణలవణాంబుధిం గలయు నంత. 34
- సీ. జగతిలో మేరు వ్యాదిగఁ బర్వతములకుఁ, బుత్రిక లైనట్టిపుణ్యతీర్థ
ములు వేలసంఖ్యలు శ గలవు జంబూద్వీప,మందు భారతవర్ష శ మరయఁ గర్మ
భూమి దక్కినవర్షముల దివింబుననుండ, భువికి వచ్చినవారు శ పుణ్యశేష
ములు భుజించుచు నుండు శ భూస్వర్గ మనఁ దగు, నావర్షముల నుండునట్టివార
- ఆ. లయతసంఖ్యవత్సరాయువు లయుతమా, తింగబలులు దేవతాసమాను
లతులవ జ్రదేహు శ లధిక ప్రమోదితా, ల ప్రమత్తు లార్యు శ లనఘు లధిప. 35
- వ. మతీయు సురతసుఖానందంబున మోక్షంబు నైనం గైకొనక సకృత్ప్రసూతు
లగుచు ననవరతంబును ద్రేతాయుగకాలంబు గలిగి ప్రవర్తింతు రీయప్రవర్షం
బులయందు దేవతాగణంబులు దమభృత్యవర్గంబు లత్యుపచారంబులు సేయు
చుండ నెల్లఋతుపులయందుం గసలయకుసుమఫలభరితంబు లైనలతాదుల శోభి
తంబు లగువనంబులు గలవర్షనిధిగిరిద్రోణులయందును జలకుక్కుటకారండవ
సారసవినోదంబులు గలిగి మత్తాశ్విర్ముంకృతిమనోహరంబు లై నానావిధంబు
లయినకొలంకలయందును దేవాంగనలకామోదేకజంబు లయినవిలాసహాస
లీలావలోకనంబులం దివియంబడనమనోదృష్టులు గలిగి విచిత్రవినోదంబులం

1. 'ఇట్లు అహ్మహానదీప్రవాహంబువలన బ్రహ్మసదనంబు పూర్వద్వారంబున వెడలునీతానది
కేసరావలయంబు' వ్రా. ప్ర.

దగిలి యిచ్చావిహారంబులు, నలుపు చుండుదురు.

36

క. ఈనవవర్షంబులయం, దానారాయణుడు వచ్చి యనవతరములో
కానుగ్రహమునకై సుజ్ఞానంబీడలచి లీలఁ జరియించుఁ దగన్.

37

సీ. వసుధ నిలావృతవర్షాధిపతి యైన, పురహారుం డావర్షమున వనంబు
నందు నుండుటకు నాయంబి కాశాపవ, శంబున నావనశ్శలములందు
నెవ్వరు వచ్చిన శ నింతులై యందు రా, వనమందుఁ బౌర్వతి శ యనుదినంబు
నంగనాజనసహస్రార్బుదంబులతోడ, నసమలోచనుఁ గొల్చు నతులభక్తి.

ఆ. నట్టిశివునిఁ గోరి శ యాయిలావృతవర్షమునుఁ జరించుజనులుఁ మోదమునను
గదిసి తత్ప్రకాశకము లైనమంత్రతం, త్రములఁ బూజ సేసి తలఁతు రెపుడు. 38

క. భద్రాశ్వవర్షమందుల, భద్రశ్రవుఁ డనెడిపేరఁ శ బరఁగుచుఁ దపసి
యాద్రిసమధైర్యుఁ డగుచు స, ముద్రాంతం బైనజగతిఁ శ బాలుపుగ నేలున్.

క. ఆనరవరునకుఁ బ్రియతముఁ, డైనహయగ్రీవమూర్తి శ ననవరతంబుకొ
ధ్యానస్తోత్ర జవాను, పానాదులఁ బూజసేసి శ సజ్జను లంతన్.

40

ఆ. తత్ప్రకాశకృత్ప్రధానమంత్రార్థసం, సిద్ధిజేసి ముక్తిఁ శ జెంది రప్పు
డట్టివర్షమందు శ నాహయగ్రీవునిఁ, దలఁచి కొలిచి మిగులభక్త్యు లగుచు.

41

సీ. హరివర్ష పతి యైన, నరహరి ననిశంబు, నం దున్నజనులు మహామహాత్ము లయిన
దైత్యదానవకులొక త్తములు ప్రహ్లాదాది, వృద్ధులఁ గూడి సంప్రీతితోడ
సున్నాతులై భక్తిఁ శ జూచుచునుందురు, రమ్యదుకూలాంబరములు దాల్చి
తత్ప్రకాశకమంత్రతంత్రజపస్తోత్ర, పఠనసుధ్యానతతపః ప్రధాన

తే. మైనసత్పూజలను జేసి : యచలబుద్ధి, శ్రీచృషీకునిఁ జేరి పూజించి యతని
కరుణ నొందుచు నతులప్రకాశు లగుచు, భుక్తిముక్తులఁ గైకొందురభూషవర్య.

వ. మఱియుఁ గేతుమాలవర్షంబునందు భగవంతుడు శ్రీదేవికి సంశోషణ నొసం
గుటకు గామదేవరూపంబున ¹నుండు నమ్మహాపురుషునియత్త తేజః ప్రకాశం
బునఁ బ్రజాపతిదుహిత లగురాత్ర్యధిదేవతలగర్భంబులు సంవత్సరాంతంబున
నిర్జీవంబు లై స్రవించు నాకామదేవుడును దనగతివిలాసలీలావిలోకనసుందర
భూమండలనుభగవదనారవిందకాంతులంజేసి శ్రీరమాదేవిని రమింపం జేయు
భగవన్మామూహపిణి యగు శ్రీదేవియుఁ బ్రజాపతిపుత్రికలును బుత్రులులైన
రాత్రులం బగల్గం గూడి కామదేవుని స్తోత్రపఠనపూజాధ్యానాదులం బూజించు
చుండు మఱియును.

43

1. 'నుండుటయు నమ్మహాపురుషునిసుందర్యవప్రకాశతంజేసి ప్రకాపతిమ గాతలును బుత్తులు
నగు నహారాత్రావ్యధిపకులగర్భంబును. 2, భగవంతునిమా మాహాపం బగు శ్రీదేవి యుఁ బ్రకాపతి
పుత్రికలుం హాడి' వ్రా. ప్ర.

- క. విమలమతిః జిత్రగింపుము, రమణీయం బైనవిమలశరమ్యక మనువ
 ర్మమునకునధిదేవత దా, నమరం గా మత్స్యరూపుఁ డగుహరి దలఁపన్. 44
- ఆ. అట్టివర్మమునకు నధిపతి యగుచున్న, మనువు పుత్రపౌత్రశ్రమంత్రివరులఁ
 గూడి మత్స్యమైనశకుంభినీధరుఁ జిత్ర, మతులభ క్తియు క్తి న హత్తఁ గొలుచు.
- ఆ. తత్ప్రకాశకృత్ప్రధానమంత్రస్తోత్ర, ములను ధర్మకర్మములను హోమ
 ములను జనులు సేసిపుణ్యలై భుక్తిముక్తులను బొందుచుందు న రెలమిదోడ.
 వినుము హిరణ్మయవర్షంబున శ్రీకూర్మావతారశ్రమ ను దాల్చినయా
- క. వనజోదరుఁ డధిదేవత, యనఘుఁడు పితృపతి మహాత్మాఁ డర్యముఁడు నృపా.
 క. ఆవర్షమందు నర్యముఁ, డావర్షజనంబు గూడి న హరిఁ జిత్రములో
 భావించి సంస్తవంబులు, గావించుచు భుక్తిముక్తి న గాంతురు కడఁకన్.
- క. ఉత్తరకురుభూములఁ దను, హత్తుకొని వరాహదేవుఁడధిపతి యైనన్
 సత్తు గ భూపతి యతనిం, జిత్రములో నిలిపి పూజ న సేయుచు నుండున్. 49
- క. ఆవర్షమందులను బ్రజ, లావిపులవరాహమూర్తి న ననవరతంబున్
 సేవించి కొలిచి సంస్తుతిఁ, గావించుచుఁ గాంతు రంతఃకైవల్యంబున్. 50
- క. అరయఁగ సీతాలక్ష్మణ, పరివృతుఁడై వచ్చి రామశభద్రుఁడు గడిమిం
 బరఁగు నధిదేవతగఁ గిం, పురుషమహావర్ష మునకు న భూపవరేణ్య. 51
- ఆ. అట్టిరామభద్రునంజనీసుతుఁడు గిం, పురుషగణముఁ గూడి న పూజ సేసి
 తత్ప్రకాశక ప్రధానమంత్రస్తోత్ర, పఠనములను దగ నుపాస్తి సేయు. 52
- సీ. భారతవర్షాధిపతి యైనబదరికా, శ్రమమున నున్ననారాయణుండు
 భూనాథ యామహాత్ముని నారదాదులు, భారతవర్షంబున ప్రజలు ప్రేమఁ
 బాయక చేరి యుపాస్తి సేయుచుసాంఖ్య, యోగంబు నుపదేశశ్రముచితవృత్తి
 నంది యందఱును గృతార్థు లై యట్టినారాయణదేవు నారాధనంబు
- ఆ. సేసి యాత్మఁ జాలఁ న జింతించి తత్ప్రకా, శకములయినమంత్ర సంస్తవములఁ
 బూజ సేసి ముక్తిఁ న బొందుచు నుండుదు, రచల మైనభక్తి ననుదినంబు.
- క. భారతవర్ష మునందుల, సారాంశము లైనపుణ్యశైలంబులు గం
 భీరప్రవాహములు గల, వారయ నెఱిగింతు వాని న నవసీనాథా. 54
- వ. మలయపర్వతంబును మంగళ ప్రస్థంబును మైనాకంబును ద్రికూటంబును ఋషభ
 పర్వతంబును గూటరంబును గోల్లంబును సహ్యాపర్వతంబును వేదగిరియును
 ఋశ్యమూకపర్వతంబును శ్రీశైలంబును వేంకటాద్రియును మహేంద్రంబును
 వారిధరంబును వింధ్యపర్వతంబును శుక్తిమల్పర్వతంబును ఋక్షగిరియును బారి

1. ఇట 48-వ పద్యము 'గావించుచు' మొదలుకొని 50-వ పద్యమున 'సంస్తుతి' అను
 వఱకుఁ గలపాఠ మచ్చుప్రతులందుఁ గానిపింపదు. ఇందులకు 'ఉత్తరేశు కురుషు భగవాన్ యజ్ఞ
 పురుషః కృతవరాహరూపః....' అని మూల మున్నది.

యా త్రంబును ద్రోణపర్వతంబును జిత్రకూటంబును గోవర్ధనాద్రియును రైవత
కంబును గుసుంభంబును నీలగిరియును గాకముఖంబును నింద్రకీలంబును రామ
గిరియును నాదిగాఁ గలపుణ్యపర్వతంబు లనేకంబులు గల వాపర్వతపుత్రక
లైనచంద్రపటయుఁ దామ్రపర్ణియుఁ నవటోదయుఁ గృతమాలయు వైహాయసి
యుఁ గావేరియుఁ వేణియుఁ బుష్పినియుఁ బయోదయు శర్కరావర్తయుఁ దుం
గభద్రయుఁ గృష్ణవేణియు భీమరథియు గోదావరియు నిర్వింధ్యయుఁ బయోష్ణి
యుఁ దాపియు రేవానదియు శిలానదియు సురసయుఁ జర్మణ్యతియుఁ వేదస్మృతి
యు ఋషికుల్యయుఁ ద్రిసమయుఁ గౌశికియు మందాకినియు యమునయు సర
స్వతియుఁ దృషద్వతియు గోమతియు సరయువును భోగవతియు సుషమయు శత
ద్రువును జంద్రభాగయు మరుద్వృథయు వితస్తయు నసింధియు విశ్వయు నను
నీమహానదులును సింధుశోణంబు లనునదంబులు నిట్టిమహాప్రవాహంబు. లీభార
తవర్షంబునఁ గల వందు సుస్నాతు లైనమానవులు ముక్తిం జెందుదురు మఱి
యునీభారతవర్షంబున జన్మించినపురుషులు¹ శుక్లలోహితకృష్ణవర్ణరూపంబు లగు
త్రివిధకర్మంబులంజేసి క్రమంబుగ దేవమనుష్యనరకగతు లను (త్రివిధగతులం)
బొందుదురు వినుము² రాగ ద్వేషాదిశూన్యండు నవాజ్ఞానసగోచరుండు ననాధా
రుండు నగుశ్రీవాసు దేవమూర్తియందఁ జిత్రంబు నిలిపి భక్తియోగంబున నా
రాధించెడుమహాత్ము లవిద్యాగ్రంథి దహనంబు గావించుటంజేసి పరమభాగవతో
త్తములు పొందెడును తమగతిం జెందుదురు గావున భారతవర్షంబు మిగుల
నుత్తమం బని మహాపురుషు లిట్లు స్తుతించు చుందురు. 55

ఉ. భారతవర్ష జంతువులభాగ్యము లే మని చెప్ప వచ్చు నీ
భారతవర్ష మంగ హరి శ పల్మణుఁ బుట్టుచు జీవకోటికి
ధీరతతోడఁ దత్త్వ ముపశ్చదేశము సేయుచు జెల్మి సేయుచు
న్నారయ బాంధవాకృతిఁ గృతార్థులఁ జేయుచు నుండు నెంతయున్. 56

క. తనజన్మ³ కర్మములనుం, గొనియాడెడివారి కెల్లఁ శ గోరిన⁴ వెల్లం
దనియఁగ నొసఁగుచు మోక్షం, బనయముఁ గృపసేయుఁ గృష్ణుఁడవనీనాథా.

వ. ఇట్లు భారతవర్షంబునందులజనంబులకు నెద్దియు నసాధ్యంబు లేదు నారాయణ
స్మరణంబు సకలదురితంబుల నడంచుఁ దన్నామస్మరణరహితంబు లైనయజ్ఞతపో
దానాదులు దురితంబుల నడంప లేవు బ్రహ్మకల్పాంతంబు బ్రదికెడియితరస్థానం

1. సాత్త్విక రాజస తామసకర్మంబులంజేసి. 2. బ్రహ్మవిద్యానిరతు లైనపురుషులు సాయు
జ్యంబు నొందుదురు సర్వభూతాంతర్యామియు బ్రహ్మస్వరూపము నైనవాసుదేవునియందుల నిరతి
శయభక్తియోగంబున నవిద్యను 7 లించి విష్ణులోకంబుఁ జెందుదురు. కావున నాభారతవర్షం బుత్త
మం బగు. 3. కర్మఫలమును. 4. వరముల్. 5. గాన హరివిరహితంబు లయినయజ్ఞ.

బునం 'బునర్జన్మభయంబున భీతిల్లుచు నుండుటకన్న భారతవర్షంబునందు తుణ
మాత్రంబు మనంబున సర్వసంగపరిత్యాగంబు సేసినపుడుప్రేక్షునకు శ్రీమ
న్నారాయణవదప్రాప్తి యతిసులభంబుగ సంభవించుం గావున నట్టియుత్తమం
బగునీభారతవర్షంబె కోరుచుండుదురు మఱియు నెక్కడ వైకుంఠనికథావాస
న లేకుండు నేదేశంబున సత్పురుషు లైనపరమభాగవతులు లేకుండుదు రేభూ
మిని యజ్ఞేశ్వరునిమహోత్సవంబులు లేక యుండు నది సురేంద్రలోకం బైన
నుండం దగదు జ్ఞానానుష్ఠానద్రవ్యకలాపంబులచేత మనుష్యజాతిం బొంది
తపంబున ముక్తిం బొంద కుండెనేని మృగంబులమాడ్కి నతండు దనకుం దానె
బంధనంబు నొందు భారతవర్షంబునందుఁ బ్రజలచేత² శ్రద్ధాయుక్తంబుగా నను
ష్ఠింపంబడినయజ్ఞంబులయందు వేల్వంబడుహవిస్సులను బెక్కునామంబులం బుం
డరీకాక్షుం డంది తనమీఁదిభక్తి యధికంబుగాఁ జేయునట్టిభారతవర్షంబునందలి
ప్రజలమీఁదం గరుణించి సర్వేశ్వరుం డిహపరసౌఖ్యంబుల నొసంగుచుండు జం
బూద్వీపంబున సగరాత్మజు లశ్వమేధాశ్వంబు నస్వేషింపం బూని భూఖననంబు
సేయుటం జేసి స్వర్ణప్రస్థ చంద్రశుక్లావర్తన రమణకమండేహాగణ పాంచజన్య
సింహళ లంకాద్వీపంబు లన నెనిమిదియుపద్వీపంబులు గలిగె. 58

- సీ. లక్ష్మయోజనముల ౩ లవణాబ్ధిపరివృత, మగుచు జంబూద్వీప ౩ మతిశయిల్లు
విను రెండులక్షల^౩విప్రుతము గను బ్లక్షద్వీప^౪ముండు నాగతొరసాగ
రముఁ జుట్టి యందుల^౫రమ్యమై యొప్పెడు, వృక్షంబు ప్లక్షంబు ౩ విదిగముగను
దనరు నాద్వీపంబు ౩ దరునామమహిమచే, మిగులఁ బ్లక్షం బన ౩ మించి రహిని
- ఆ. నందు సంచరించునట్టివారల కగ్ని, దేవుఁ డడుగు నాదిదేవతయుఁ గ
నందులోన నాప్రియవ్రతపుత్రుండు, నిధిజిహ్వఁ డగుమనహీవరుండు. 59
- వ. నరేంద్రా యూధిజిహ్వం డాప్లక్షద్వీపంబు^౫ లేడువర్షంబులుగ విభజించి
యందు నావర్షనామధానులుగా నుండుతనపుత్రు లగు శివ యశస్యసుభద్ర శాం
త త్సేమాభయామృతు లనియెడునేడుగుర నేడువర్షంబుల కధిపతులం గావించి
తిపంబునకుం జనియె నావర్షంబులయందు మణికూట వజ్రకూటేంద్ర సేనజ్యోతి

1. భారలుజనులు పునర్జన్మభయంబున భీతిల్లుచుందురు. భారతవర్షంబునందు తుణమాత్రం
జేని మనంబునఁ గర్మరహితుం డైనవానికి మనోధైర్యంబున నామస్మరణ సేసిన ముక్తి లభించు
నని భారతవర్షంబె కోరుచుందురు.

2. శ్రద్ధాయుక్తంబు లైనయజ్ఞంబులందు వేల్వంబడుహవిస్సులను బెక్కునామంబులను బుం
డరీకాక్షునకు సమర్పణంబు సేయుపురుషు నిహపరంబు లొసంగుచుఁ దనమీఁదిభక్తి. 3. మిక్కు
సాగరముఁ జుట్టి. యందుల రమ్యమై యమరు నేకాదశ, శతయోజనములయున్నది వహించి, యా
తరునామాంక మగుచు నవ్వలిది ప్లక్షద్వీప మనఁగఁ బ్రశస్త మయ్యె. 4. డతుల మైనవైభవమయ్యె
5. నందుఁ దనపుత్రులనామంబులు గల శివ యశస్య.

ష్టాద్ధూమవర్ణ హిరణ్యగీవ మేఘమాల లనునామంబులు గలసప్తకులపర్వ
తంబులను నరణయు సృవణయు నాంగిరసయు సావిత్రియు సుప్రభాతయు ఋ
తంభరయు సత్యంధర యు నన సప్తమహానదు లన నానమలయందు సున్నాతు
లగుచు గతపాపు లైనహంసతంగోర్ధ్వాయనసత్వంగు లనునామంబులు గల
చాతుర్వర్ణ్యులును గలిగి యందు నందుఁబురుషులు : హస్తవత్సరజీవులును దే
వతానములును దృష్టిమాత్రులునం ¹గ్లమస్వేదాదిరహితం బగునపత్యోత్పాద
నంబు గలవార లగుచు వేదత్రయముకందును ²స్వర్గద్వారభూతుండును భగవ
త్స్వరూపియు నగుసూర్యుని వేదత్రయముకనేవింపుదుగు ప్లక్షదీప్యం బాదిగా
మీఁదటిదీప్యపపంచకంబునందలి పురుషులకు నాయరింద్రియపటత్వంబుల నదేజో
బలంబులు దోడ నె జనియించుచుండు.

60

క. ప్లక్షదీప్యమ ³ద్విగుణిత, అక్షేక్షురసాద్ధి సుట్టి 1 రా విలసిల్లు
న్నిక్షురసోఽద్విగుణం, ఒత్తయము గ శాల్మలీ మకహాదీప్య మిలన్.

61

వ. అందు ⁴శాల్మలీవృక్షంబు ప్లక్షాయామం బై లేజరిల్లు నావృక్షరాజంబునకు
నధోభాగంబునం బతత్త్రి రాజుగా నుండుగరుత్మంతుండు నిలుకడగా వసించునా
శాల్మలీవృక్షంబుపేర నాదీప్యంబు శాల్మలీదీప్యం బన విలసిల్లు నాదీప్యపతి యైన
(ప్రియవ్రతాత్మజం డగు)యజ్ఞబాహువు దనపుత్రు లగుసురోచన సామనస్య
రమణక దేవబర్హి పారిబ ర్హాప్యాయ నాభిష్ఠాశు లనియెకవారిపేర నేడువర్షం
బుల నేర్పఱిచి యావర్షంబులయం దేక్షరఁగుమారుల నభిషిక్తులం జేసి నావ
రంబులయందు స్వరస శతశృంగ వామదేవ కుముద ముకుంద పుష్పచర్ష శత
శ్రుతు లచుపర్వతసప్తకంబును ననుమతయు నినీవాలి యు సరస్వతియుఁ గుహు
పును రజనియు నందయు రాకయు ననుసప్తమహానదులును గల చందు శ్రుత
ధర విద్యాధర వసుంధ రేధ్యధరసంజ్ఞ లగునావర్ష పురుషులు భగవత్స్వరూపుండు
⁵వేదమయుండు నాత్మస్వరూపుండునగుసోముని వేదమంత్రంబులచే నారాధింపు
దు రాదీప్యంబు లక్షచతుష్టయపరిమితయోజనపి స్థితం బయినసురాసముద్రం
బుచే నావృతం బై లేజరిల్లు నందు.

62

నీ. భూనాథ యాసురాంతభోధిఁ జిట్టుగా, నుండుకుశదీప్య ౩ ముర్విమీఁదఁ
దోర మై తా ద్విచక్రశురక్షయోజనం, బులను పిస్తార మై ౩ పొలుపు మిగుల
నందుఁ గుశ స్తంభ ౩ మనిశంబు దేవతా, కల్పితం బైనట్టికాంతిచేత

1. గర్భోత్పత్తులగుచు. 2. స్వర్గద్వారంబు నైననూర్యభగవానుల వేదత్రయమ్మున. 3. దాద్విర్ణ
క్షే. 4. అట్టిశాల్మలీవృక్షం బేకాదశశతయోజనోన్నతంబుననుండు నాశాల్మలీవృక్షంబుపేర. 5. వేద
మయుం డైనసోముని వేదాధ్వంబులఁ గొలుచు శ్రుతధర...ధన్యులను నావంబులుగలచాతుర్వర్ణ్య
లు గలిగి యుండు రాదీప్యంబుఁ దిరిగి ద్విచతుర్లక్షయోజనవిస్తారం బైన సురాసముద్రం బుండు,

- దిక్కులు వెలిగించు ॥ ద్వీపంబునకుఁ దన, కేరను నత్తిరి ॥ పెంపు నేయు
 తే. నట్టిదీవికి నధిపతి ॥ యగుప్రియవ్ర, 1 తతఁ యందు హిరణ్యరేతసుఁ డనం ద
 నరెడభూ పతి తనసులైనామమఁ ను, వర్షములు సేసె నత్యంతవార్షమునను.
- వ. ఇట్లు 2 హిరణ్యరేతసుండు వసుదాన దృఢరుచి నాభి గుప్త సత్యవ్రత విప్రవామ
 దేవు లనునామంబులు గలపుత్రులనామంబులు సప్తవర్షంబులం గావించి యా
 కుమారుల నందు నిలిపి తాను దపంబునకుం జనియె నావర్షంబునందు బభ్రు
 చతుశ్శృంగ కపిల చిత్రకూట దేవానీ కోర్వరోమ ద్రవిణంబు లనునామంబు
 లు గల సప్తగిరులును రసకుల్యయు వాఘకుల్యయు శ్రుతవిందయు మిత్రవింద
 యు దేవగర్భయు ఘృతచ్యుతయు మంత్రమాలయు ననుసప్తమహానదులును
 గల వాననీజలంబులఁ గృతమజ్జను లగుచు భగవంతుం డగుయజ్ఞపురుషునిఁ
 3 డశః కోటిదాభియుక్తు లనుకలంబులు గలవర్షపురుషు లారాధించుచుందురు.
- సీ. ఆకుశద్వీపంబు ॥ నరికట్టుకొని యుండు, నెనిమిదిలక్షలశుభనఘృతాభి
 యాఘృతశాగరం ॥ బవ్వల పోడశ, లక్షయోజనముల ॥ లలిత మగుచు
 నుండఁ గౌంచద్వీప ॥ ముక్తీశ యందు మధ్యప్రదేశంబున ॥ నట్టిదీవి
 పేరుగాఁ దనపేరి ॥ బెద్దగాఁ జేసిన, క్రాంచాద్రి గల దానశగంబు మున్న
- ఆ. షణ్ముఖుండు దివ్యశరమున ఘననిత, బంబు దూయ నేయఁ ॥ బాలవెల్లిఁ
 గరిమఁ దడుపుచుండువరుణంకు రక్షింప, నంగు మిగులభయమునొందకుండె.
- వ. నరేంద్రా యాక్రాంచద్వీపపతి యగుఘృతపృష్ఠుండు దనకుమారుల నాపేశ్వంగల
 యామోద మధువహ మేఘపృష్ఠ సుదామ ఋషిజ్యోతిహితార్ణ వనస్పతు లను
 వర్షంబుల కభిషిక్తులం జేసి పరమకల్యాణగుణయుక్తుం డైనశ్రీహరిచరణార
 విందంబుల సేవించుచుం దపంబునకుం జనియె నావర్షంబులయందు శుక్ల వర్షమా
 న భోజ నోపబర్హణానంద నందన సర్వతోభద్రంబు లనుసప్తసీమాపర్వతం
 బులును నభయయు నమృతౌఘయు నార్యకయుఁ దీర్థవతియుఁ దృప్తిరూపయుఁ
 బవిత్రవతియు శుక్లయు ననుసప్తనదులును గల వందులఁ బవిత్రోదకంబు లను
 భవించుచు గురు ఋషభ ద్రవిణక దేవక సంజ్ఞలు గలిగి వరుణదేవుని నుదకాం
 జలులం బూజించు చున్నచాతుర్వర్ణ్యుల గలిగి యుందురు. 66
- సీ. జగతీశ వినుము కౌంచద్వీపమును జట్టి, యుండు పోడశలక్షయోజనముల
 విస్తార మై పాలవెల్లి యందునను శా, కద్వీప మతులప్రకాశ మొందు
 దండిమై ముప్పదిరెండులక్షలయోజనములవిస్తార మైయమరి యుండు
 నందులశాకవృక్షమోద మాద్వీప, మురు సుగంధంబునఁబెనఁ ॥ గఁ జేసి

1. 'తాత్పర్యంబును బుణ్యంబు ॥ నగుహిరణ్య,రోముఁ డనువాఁడు పుత్రుల ॥ నామములను.
 2. హిరణ్యరోముండు కుశద్వీపమునందు. 3. సేవించుకుశలకోవిదాభియుక్తకుశకసంజ్ఞలుగలచాతు
 ర్వర్ణ్యంబులు గలిగియుందురు' వ్రా. ప్ర.

తే. ¹యంతః దనపేర దీవి ప్రఖ్యాతమగుటఁ జేసి యందుల మిగులఁ బ్రసీద్ధి కెక్కె-
నందు మేధాతిథి ముగ ర్తయగుచునుండఁ, దివిలివేడుకఁదనదునంతననుఁ జూచి.

వ. మఱియు నాప్రియవ్రతపుత్తుని డమునమేధాతిథి దనపుత్తునిపేరం గలపురోజవ
మనోజవ వేపమూన ధూమానిక చిత్రరథ భహుహూప విశ్వాచారింబు లనుసం
జ్ఞలు గలసప్తర్షింబులయందు వారలకుఁ బట్టంబు గట్టి శ్రీహరిపాదసేవ సేయు
చుఁ దపోవనంబునకుఁ జనియె నాశాకద్వీపంబునందు నీశా నోరుశృంగ బలభ
ద్ర శతకేశుఁ సహస్రస్తోతో జేవశాల మహాననామంబులు గలసీమాగిరులుచు
నన ఘాము ర్హోధయపుష్ట్యపరాజిత పంచపరీ సహస్రస్మృతి నిజస్థితు లనుసప్త
నదులుచు గల వానదీజలంబు లుపయోగించి ²యప్పుటివారలు వ్రాణామాను
బు సేసి విధ్వస్తజస్తమోగుణు లయి పరమసమాధిని వాయురూపం బైనభగ
వంతుని సేవించురు ఋతవ్రత సత్యవ్రత దానవ్రత సువ్రత నామంబులు గల
చాతుర్వర్ణ్యం బందుఁ గలిగి యుండు.

68

సీ. అట్టిశాకద్వీప క మరికట్టి తత్ప్రేమా,ణంబున దధిసముద్రంబు వెలుగు
నందుకుఁ బరివృతం క బయి పుష్కరవృష, మిలః జతుష్పటిలక్షలనిశాల
³మమ్ముహాద్వీపమం క దయుతకాంచనపత్త్ర,ములు గల్గి కమలగర్భునకు నాస
నం బగుపంకేరుహం బుంకు నాద్వీప, మధ్యంబునను నొక్కమానసోత్త

ఆ. రం బనంగఁ బర్వతం బుండుఁ దనకుఁ బూ, ర్వాపరముల నుండునట్టివర్ష
మునకు రెంటి కట్లు క నిలిచిననుర్యావ, నగ మనంగఁ జాలఁబొగడ నెగడు.

వ. ఇట్లు దనకు లోపలివెలుపలివర్షంబులు రెంటికి మర్యాదాచలంబుయింబోలె
నున్నమానసోత్తరపర్వతం బయుతయోజనవిస్తారంబును సంతియమాంశ్యంబు
నుం గలిగియుండు నానగంబునకు నలుదిక్కులయందు నాలుగుకోకపాలురపు
రంబు లుండు నామానసోత్తరపర్వతంబుతుద సూర్యరథచక్రంబు సవత్సరా
త్మకం బయి యహోరాత్రంబులయందు మేఘప్రదక్షిణంబు సేయు నందుకాల
మృగదీపాధిపతి యుపేతహోత్తుడు రమకథాతకనామంబును గలపుత్తుని
నిరువుర వర్షద్యయంబుల చభిషిక్తులం జేసి తాను బూర్వజు లేగినతెలుగు
భగవత్కర్మశీలుం డగుమఁ దపమునకుం జనియె నంత.

70

క. మనుజేశ్వర చూవర్షంబున నప్పుడు సంచరించుపురుషులు పద్మా
సరునిఁ దగఁ గర్మకారా,గన సేయుదు రచలబుద్ధితాత్పర్యమునన్.

71

క. ధరణీవల్లభ పిచుపు, ⁴మృగ యుద్వేపమున లేచు క చాతుర్వర్ణ్యుల్

1. 'యరయ సాం పాంధియుండుఁ బ్రఖ్యాత. 2. వాయురూపుఁ డైనభగవంతుని సేవించు
చుం బ్రాణామామంబుంజేసి విధ్వస్తజస్తమోగుణంబులం గలిగి ఋతవ్రత...చాతుర్వర్ణ్యులు
గలిగియుండురు. 3. మమ్ముహాధియంకు. 4. మృగదీవిం దలంప లేకు క చాకు' వ్రా. ప్ర.

పరఁగఁగ ¹భేదము లేకే, సరసత సము లగుదు రందు ² సకలజనములున్ . 72

వ. మఱియుఁ ²బుష్కరద్వీపంబు చతుష్పల్లవక్షయోజనవిస్తారంబై న శుద్ధోదకసముద్రము ద్రితం బగుచుండు నవ్వల లోకాలోకపర్వతం బుండు శుద్ధోదకసముద్ర లోకాలోకపర్వతంబులనడుమ రెండుకోట్లయోజనవిస్తారం బయిన నిర్జనభూమి దర్పణోదరసమానం బై (దేవతావాసయోగ్యంబుగా) నుండు (నాభూమిం జేరిన పదార్థంబు మరలఁ బొంద నశక్యంబుగానుండు) నటమీఁద లోకాలోకపర్వతం బెనిమిదికోట్లయోజనంబులు సువర్ణభూమియు ³సూర్యాదిభువంతంబు లగు జ్యోతిర్గణంబులమధ్యంబున నుండుటజేసి లోకాలోకపర్వతం బనం దగి యుండుఁ బంచాశతోక్తిఁ (యోజనవిస్తరిం బగు) భూమండల (మాన)ంబునకుఁ ⁴దురీయాంశ ప్రమాణంబు గల యాలోకాలోకపర్వతంబుమీఁద నఖిలజగద్గురు వగు బ్రహ్మచేతఁ జతుర్దిశలయందే ఋషభపుష్కరచూడచామనాపరాజితసంజ్ఞలు గలదిగ్గజంబులు నాలుగును లోకరక్షణార్థంబు నిర్మితంబై యుండు మఱియును

సీ. తనదువిభూతు లై ⁵ తనరియాదేవ, బృంద ధీజశ్శౌర్యబృంహణార్థమై భగవంతుండు ⁶ నాదిదేవుండును, నైనజగద్గురుం ⁷ డచ్యుతుండు సరి లేనిధర్మవిజ్ఞానవైరాగ్యాదు, లయినవిభూతుల ⁸ నలరి యన్న యట్టివిష్వక్సేనుఁ ⁹ డాది గుఁ గలుగుపార్షదులతోఁ గూడి ప్రశస్త మైన తే, నిజవరాయుధవోర్ధ్వంశనిత్యసత్త్వఁ, డగుచు నాపర్వతంబుపై ¹⁰ నఖిలలోక రక్షణార్థంబు కల్పపర్యంత మైన, యోగమాయావిరచితుఁడై ¹¹ యొప్పుచుండు .

వ. ఇట్లు వివిధము త్రిగోపవార్థం బా నగా గ్రంబున సున్నభగవంతుండు దక్క లోకాలోకపర్వతంబునకు నవ్వల నొరులకు సంచరింప నశక్యం బయి యుండు బ్రహ్మాండంబునకు సూర్యుండు మధ్యగతుండై యుండు నాసూర్యునకు నుభయ పక్షంబులనుండు నిరువదెనుకోట్లయోజనపరిమాణంబున నండకటాహం బుండు నట్టిసూర్యునిచేత నాకాశద్విస్వగ్రాపవర్ణంబులును నరికంబులును నిర్ణయింపం బడు దేవ తిర్యక్మృచమృనాగ పక్షిత్పణ గుల్మలతాదిసర్వజీవులకును సూర్యుం డాత్మ యగుచు నుండు. 75

క. కర మచురాగంబుల సే, ధరణీమండలముసంవిధానం బెల్ల

¹ న్నెఱిగింపితి నింతియ కా, దెఱిగి చెవ సర్వమాన ² మెల్ల నరేంద్రా. 76

1. 'నెక్కువతక్కువ, లేఱుగఁగు సము లగుచు నుండు' రెల్లజనంబుల్. 2. మఱియుఁగవలి జనంబులు సంకల్పసిద్ధులు నయుతాయుష్కులు నిత్యసత్యులగుచు దేవతలతోడ సంభాణంబులు నలు పుచుండు రట్టిపుష్కరద్వీపంబు. 3. గలిః యుండు సూర్యాదిగ్రహ తేజోంధత మోమధ్యంబున నుండు టంజేసి లోకాలోక. 4. చతుర్థభాగం బై యుండు నాపర్వతంబుమీఁద నఖిలజగద్గురు వగుబ్రహ్మ చేత నిర్మితం బై ఋషభపుష్కర...లోకరక్షణార్థం బుండు మఱియును. 5. సరసర యేఱుగం జెప్పితి, మఱి విని చెవ వినుచు దివ్య! మానం బెల్లక. 6. నేఱుగఁగు సర్వప్రమాణ మెల్ల. 'ప్రా.ప్ర

శ్లోక భ గ ణ వి ష య ము. శ్లోక

ఆ. కమలజాండమధ్యగణైః డై నసూర్యుండు, భరిత మైనయాత్రపంబుచేత
మూడులోకములను శ్రముచే తపింపంగఁ, జేసి కాంతికొండఁగజేయఁచుండు 77

వ. లట్టిభాస్కరుం డుత్తరాయణ దక్షిణాయన విషువు లననామంబులు గల
మాంద్యతీవ్ర సమాసగతుల నారోహణావరోహణస్థానంబులయందు దీర్ఘహస్త
సమానంబులు గాఁ జేయు చుండు. 78

ఆ. మేషతులలయ నుత్తరమిహిరుం డహోరాత్ర, మందుఁ దిరుగు సమవిహారములను
బరఁగఁగవృషభాదితపంచ¹మాసముల నొక్కొక్కగడియ రాత్రి దక్కినడచు.

ఆ. మించి వృశ్చికాదితపంచ²మాసములనొక్కొక్కగడియ రాత్రి శనిక్కి నడచు
దినములందు నెల్లశనిగజాటు నొక్కొక్కగడియ నెలకుఁజత్పరకారమునను.

వ. మఱియు నివ్వధంబున దినసంబు లుత్తరాయణదక్షిణాయనంబుల వృద్ధిక్షయం
బుల నొంద నొక్కయహోరాత్రంబున³నేకపంచాశదుత్తరనవకోటియోజనం
బులపరిమాణంబు గలమానసోత్తరపర్వతంబున సూర్యరథంబు దిరుగుచుండు
నామానసోత్తరపర్వతంబునందుఁ దూర్పున దేవధాని యనునింద్రపురంబును
దక్షిణంబున సంయమిని యశయమనగరంబును బశ్చిమంబున నిమ్నోచని యను
వరుణపట్టణంబును సుత్తరంబున విభావరి యనుసోమనిపుటభేదనంబును దేజరి
ల్లుచుండు నాపట్టణంబులయందు నుదయమధ్యాహ్నస్తమయనిశీధంబులనియెడు
కాలభేదంబులను భూతప్రవృత్తినివృత్తినిమిత్తం బచ్చట జనులకుఁ బుట్టించు
చుండు సూర్యుం డెపు డింద్రనగరంబుననుండఁ గమనించు నది యాదిగాఁ బది
యేనుగడియలను రెండుకోట్ల ముప్పదయేనులకులఁబుద్దియైదు వేలయోజనంబులు
నడుచు నివ్వధంబున నింద్రయమవరుణపురంబులమీఁదిఁ జంద్రాదిగ్రహసజ్జీ
త్రంబులం గూడి సంచరించుచుఁ బండ్రెండ్రుండు నాఱు⁴గమ్ములును మూడు
⁵దోలులుం గలిగి సంవత్సరాత్మికం బయి యేకచక్రం బయినసూర్యునిరథంబు
ముహూర్తమాత్రంబున ముప్పదినాలుగులక్షలు నెనమన్నాఱుయోజనంబులు
సంచరించు. 81

సీ. ఇనురథంబున కున్నయిదు సొక్కటియు మేరు, శిఖరంబునందును శ్ర జేరియుండు
నొనరఁ జక్రము మానసోత్తరపర్వతం, బందులఁ దిరిగిడునారథంబు
⁶నిరుసున నున్నరెం శ్ర డిరుసులు దిగులంగఁ, బవనపాశంబుల శ్ర బద్ధ మగుచు
ధ్రువమండలంబునందల నంటి యుండఁగా, సగంపించుచు నుండు శ్రసంతతంబు
తే. నట్టియరదంబు ముప్పదియూలులక్ష, లందు నంటినకాండయు శ్ర నన్నియోజ
నములవిస్తారి మైతురంగములకంఠ, రముల⁷దగులుచునెలుఁగొందురమణతోడ.

1. రాసులకు, 2. రాసులకు, 3. దొంబదికోట్ల మునుబదియొక్కలక్షలయోజనంబుల, 4. నమ్ములును
5. వాఘలుం, 6. నిరుసునందున నున్న యిరుసులు, 7. దగులుండు మిగులంగ రమణ' వ్రా. పు.

వ. ఆరథంబునకు గాఢుత్వీచ్ఛంసం బాదిగాన ప్తచ్ఛంసంబులు నశ్వంబు లై సంచరించు భాస్కరునకు నగ్రభాగంబున నరుణంపు నియుక్తుండై రథంబు నడపుచుండు వెంకియ సంగువృషర్వమాత్ర శరీరంబులు గలయటువది వేలపాలఖల్యాఖ్యులగుముషివకులు సూర్యసిమిందటసారచూక్తంబుల స్తుతియంప మఱియు ననేకమునులును గంధర్వకిన్నరకింపుకుషనాగాస్పరఃః తాగాదులును నెలనెల వరుస క్రమంబున సేవింపంబొమ్మిదికోట్లునేబదియొకలక్షయోజనంబులపరిమాణంబుగల భూమండలంబున (దొకక్షణంబున సూర్యుండు రెండువేలయేబదియోజనంబులు సంచరించుచు) నొకయహోరాత్రంబునందె యీభూమండలం బంతయు సంచరించు ననిన శుకయోగీంద్రునకుఁ బరీక్షింప రేంద్రుండు ట్లనియె. 83

క. మునివర మేరుధ్రువులకు, నొనరఁ బ్రదక్షిణము దిరుగు క చుందెను¹నజుడా యిన్ఁడ భిముఖుడై రాసుల, కనుకూలత నేగు నంటి క పది యెట్లాప్సన్.

క. అని పలికినభూవరునిం, గనుఁగొని శుకయోగి మిగులఁ క గరుణాన్వితుడై మనమున శ్రీహరిఁ దలఁచుచు, విను మని క్రమృతఁగ నిట్లువిప్పించెదగన్.

వ. నరేంద్రా²యతివేగంబునఁ దిరుగుచుండుకులాలచక్రంబునందుఁ జక్ర భ్రమణంబునకు వేతైనగతి నొంది బంతి సాగి తిరిగెనుపిపిలికాదులచందంబున నక్షత్ర రాసులతోడం గూడినకాలచక్రంబు ధ్రువమేరువులం బ్రదక్షిణంబు దిరుగునపు డాకాలచక్రంబువెంట సంచరించుసూర్యాదిగ్రహంబులకు నక్షత్రాంతరంబుల యందును రాశ్యంతరంబులయందును నునికి³గలుగుటంజేసి సూర్యాదిగ్రహంబులకుఁ జక్రగతిస్వగతులవలన గతిద్వయంబు గలుగుచుండు మఱియు నాసూర్యుం డాదినారాయణమూర్తి యగుచు లోకంబులయోగక్షేమంబులకు వేసత్ర యాత్మకంబై కర్మసిద్ధినిమిత్రంబై⁴ దేవర్షిగణంబులచేత వేదాంతాంబుల నసవరతంబు వితర్కమాణం బగుచున్నతనస్వరూపంబును ద్వాదశవిధంబులుగ విభజించి వసంతాదిముతువుల⁵నామకాలవిశేషంబులయందుఁ గలుగఁజేయుచుండు (నట్టిపరమపురుషునిమహిమ నీలోకంబున మహాత్ము లగుపురుషులు దమ తమవర్ణాశ్రమాచారములచొప్పున వేదోక్తప్రకారంబుగా భక్త్యతిశయంబున నారాధించుచు ట్లెమంబు నొందుచుండు రట్టిసూర్యాదినారాయణ మూర్తిజ్యోతిశ్చక్రాంతర్వర్తియైస్వకీయ తేజఃపుండవీపితాఖిలజ్యోతిర్గణంబులు గలవాడై ద్వా

1. నాసూర్యునకు రాసుల కెదుర, య్యనుచందముఁ దేటపడఁగ † నెఱిగింపు తగన్.
2. కులాలచక్రంబుతోడఁదిరుగుపిపిలికాదులకుభ్రమణవేగంబున స్థానాంతరంబునం దునికిదోఁపనిచందంబున నక్షత్రరాసులతోడం గూడిన. 3. దోఁచుం గారిరాసిక నెరుకుడచుట లేదట్టిసూర్యుండాదినారాయణ. 4. న తనస్వరూపంబు దేవర్షిగణంబులచేత ధ్యానంబు నేయంజడ్డదగుచుండుఁదనస్వరూపంబునుద్వాదశవిధంబులఁ బుట్టించు, వసం. 5. నాకౌశగతుం డై ద్వాదశమాసంబులద్వాదశరాసుల ననుభవించుచుండు.

దశరాసులయందు నొకసంవత్సరంబున సంచరించు చుండు నట్టియాదిపురుషుని గమనవిశేషకాలంబును లోకు లయనఋతుమాసపక్షతిథ్యాదులచే వ్యవహరించుచుండును మాణియు నప్పరమపురుషుం డారాసులయందు షష్ఠాంశసంచారంబు నొందినసమయంబును ఋతు నని వ్యవహరింపుడు రారాసులయందు నర్థాంశ సంచారమ్మన రాశిపట్కభోగం బొందినతఱి యయనం బని చెప్పుదురు సమ గ్రంబుగా రాసులయందు సంచాగ మొందినయెడల నట్టికాలంబును సంవత్సరం బని నిర్ణయింపుడు నిట్టి సమగ్ర రాశిసంచారంబునందు శీఘ్రగతి మందగతి సమగత్యు లనియెడు త్రివిధగతివిశేషంబులవలన వేరుపడెడునావత్సరంబును సంవత్సరంబు పరివత్సరం బిడవత్సరం బనువత్సరం బిద్వత్సరం బని పంచవిధంబులఁ జెప్పుదురు) చంద్రుండు నీతెఱంగున నానూర్యమండలంబుమీఁద లక్షయోజనం బులనుండి సంవత్సరవత్ రాశినక్షత్ర భుక్తులు గ్రహించుచు నగ్రచారి యై శీఘ్ర గతిం జరించునంత వృద్ధిక్షయరూపంబునం బిశ్యగణంబులకుం బూర్వపక్షాపర పక్షంబుల చేత నహారా త్రంబులఁ గలుగఁ జేయుచు సకలజీవప్రాణం బై యొక్క నక్షత్రంబు త్రింశన్మహారంబు లనుభవించుచు పోడశకళలు గలిగి మనో మయాన్నమయామృతమయదేశుం డై దేవతపితృమనుష్యభూతపశుపక్షిసరీసృప వీరత్ప్రభృతులకుఁ బ్రాణప్రాయశశీలుం డగుటంజేసి సర్వసముం డనబడును.

- క. చందురునకు మీఁ దై యా, సంకంబున లక్షయోజనంబులఁ దారల్ గ్రందుకొని మీరుశైలం, బాది ప్రదక్షిణము దిరుగు ౩² నభిజిత్తముతోన్. 87
- సీ. అటమీఁదఁ దారల ౩ కన్నిటి కుపరి యై, రెండులక్షల శుక్ర ౩ డుండి భాన్కరునిముందఱంబిటుఁడనుసామ్యమృదుశీఘ్ర, సంచారములను భాస్కరునిచూడ్కి జరియించుచుండును ౩ జనులకు ననుకూలుఁ, డై వృష్టి నొసఁగుచు ౩ నింతనంత జతురత వృష్టివిశిష్టంభక గ్రహశాంతి, నొనరించువారల ౩ కొసఁగు శుభము
- తే. లుండు నామీఁద బుధుఁడు దాఁరెండులక్ష, లనుజరించుచురవిమండ్రలంబుఁ బాసి కానఁబడినను జనులకుఁజౌమడాంబ, రాదిభయములఁ బుట్టించునతులమహిమ.
- సీ. ధరణీతనూజఁ డంతటిమీఁద రెండుల,క్షలనుండి మూఁడుపక్షముల నొక్క రాశి దాఁటుచునుండుఁ ౩ గ్రమమున ద్వాదశ, రాసులు భుజియించు రాజసమున వక్రించి యైన నశవక్రిత నైనను దఱుచుగాఁ బీడలు ౩ నరుల కొసఁగు నంగారకునకును ౩ నటమీఁద రెండుల,క్షల యోజనంబుల ౩ ఘనత మించి
- తే. యొక్క రాశినుండిఁయొక్కొక్క వత్సరం, బనుభవించుచుండు ౩ నమరగురుఁడు వక్రిమందునైన ౩ నసుధామరులకును, శుభము నొసఁగు నెపుడునభినవముగ.

1. ఋతువులు పుచ్చుకొనుచు నగ్ర... బిత్వదేవగణంబులకు భుక్తి నిచ్చుచు సకలజీవప్రాణుం డై..... పశుపక్షిసంస్థవలతాగుల్పాదులకు. 2. నభిజిత్సహితమ్, 3. మ్కంభగ్రహాపకాం, తొన రించుచును జను లుశనుఁ డనఁగ,

- క. సురగురునకు మీఁదై భాస్కరసుతుఁ ¹డిరులక్షలను జగములకుఁ బీడల్
జరపుచుఁ ద్రింశన్నాసము, లరుదుగ నొక్కొక్క రాశియందు వసించున్. 90
- క. ప్రాకటముగ రవిసుతునకు, నేకాదశలక్షలను మహీసురులకు నీ
లోకులకు మేలు గోరుచుఁ, జోకగ మునిసత్తకంబు శ సొంపు వహించున్. 91
- క. మునిసత్తకమున ²కెగువం, దనరుచు నామీఁదఁ ద్రియతదశలక్షలఁ బెం
పున శింశుమారచక్రం, బనగా నిన్నిటికి నుపరి శ యగు చుండు నృపా. 92
- సీ. ³అశింశుమారాఖ్యశమగుచక్రమన భాగవతుఁ డైనధ్రువుఁ డింద్రవరుణకశ్య
పప్రజాపతియమృత, ముఖులతోఁ గూడి, ⁴హుమానముగ విష్ణుశపదముఁ జేరి
కణకనిచ్చలుఁ బదక్షిణముగాఁదిరుగుచుఁ, జెలఁగియుండును గల్పజీవీయగుచు
ననఘుఁ డుత్తానపాదాత్మజుఁ డాద్యుఁడు, నయినయాధ్రువునిమహాత్మ్య మెల్లఁ
తే. డెలిసి వర్ణింప బ్రహ్మకు శ నలవి గాదు, నే నెఱింగినయంతయునీకు మున్న
తెలియఁబలికితిఁ గమ్మఱదలఁచికొనుము, జితశివువ్రాత శ్రీపరిక్షి న్నరేంద్ర
వ. మఱియు నాధ్రువుండు కాలంబుచేత నిమిషమాత్రం బెడ లేక సంచరించుచు
జ్యోతిర్గ్రహనక్షత్రంబులకు నీశ్వరునిచేత (ధాన్యాక్రమణంబునఁ బశువులకై
యేర్పఱచినమేధిస్తంభంబుతెఱంగున) మేటి గాఁ గల్పింపంబడి ప్రకాశించు
చుండు గగనంబునందు మేఘంబులును శ్వేనాదిపక్షులును వాయువశంబునం గ
ర్మసారథు లై చరించు తెఱంగున జ్యోతిర్గణంబులును బ్రకృతిపురుషయోగగృ
హీతాశు లై కర్మనిమిత్తగతి గలిగి వసుంధరం బడ కుందురు. 94
- క. పొందుగ జ్యోతిర్గణముల, నందఱి నాశింశుమ రశమందుల నుండం
గొందఱు దఱచుగఁ జెప్పుచు, నుందురు నెఱుంగంగ విన మహాన్నతచరితా.
- క. తలక్రిందై వట్టువ యై, సలలిత మగుశింశుమారచక్రమునందున్
నెలకొని పుచ్చాగ్రంబున, నిలిచి ధ్రువుం డుండు నెపుడు శ నిర్మలచరితా. 96
- వ. మఱియు నాశింశుమారచక్రపుచ్చంబునఁ బ్రజాపతియు నగ్నింద్రధిర్ముఖును
బుచ్చమూలంబున ధాతృవిధాతలును గట్టిపదేశంబున ఋషిసత్తకంబును
దక్షిణావర్తకుండలీభూతభూతశరీరంబునకు నుదగయననక్షత్రంబులు దక్షిణ
పార్శ్వంబున దక్షిణాయననక్షత్రంబులును బృథ్వంబున దేవమార్గంబును నాకాశ
గంగయు నుత్తరభాగంబునఁ బునర్వసుపుష్యంబులును దక్షిణభాగంబున నార్ద్రా
శ్లేషులును దక్షిణవామపాదంబుల నభిజిదుత్తరాషాఢులును దక్షిణవామనానారం
ధ్రంబుల శ్రవణపూర్వాషాఢులును దక్షిణవామలోచనంబుల ధనిష్ఠామూలలును
దక్షిణవామకర్ణంబులమఘాద్వజ్జనక్షత్రంబులునువామపార్శ్వంబున దక్షిణాయ
నంబును దక్షిణపార్శ్వంబునఁ గృత్తికాదినక్షత్రిత్రయంబును నుత్తరాయణంబు

1. డిరులక్ష నుండి జగతికిఁ బీడల్. 2. కెక్కువఁ, దనరుచు శ్రీవిష్ణుశపదము దశలక్షల, 3. అ
శింశుమారాఖ్యశమందుండి శ్రీభాగ.

ను వామదక్షిణస్కంధంబుల శతభిషగ్జ్యేష్ఠులును నుత్తరహనువున నగస్త్యుండును
నపరహనువున యముండును (ముఖంబున నంగారికుండును గుహ్యంబున శనై
శ్చరుండును మేధ్రంబున బృహస్పతియును పతింబున నాదిత్యుండును నాభిని
శుక్రుండును మనంబునఁ జంద్రుండును స్థనంబుల నాశ్వినులును బ్రహ్మపానం
బుల బుధుండును) గళంబున రాహువును సర్వాంగంబులఁ గేతుగ్రహంబును
గోమంబులఁ దారలును నుండు 1 నది సర్వదేవతామయం బైనపుండరీకాక్షుని
దివ్యదేహంబు ధ్రువునిం గా నెఱుంగుము. 97

సీ. ఇట్టిదివ్యశరీర శమేవ్వఁడు ప్రతిదినం, బండు సంధ్యాకాల శ 2 మతులభక్తి
మనమందు నిలిపి యేకమణిక మిక్కిలి ప్రయత్నంబున నియతుడై శత శ్వాబుద్ధి
మాన వ్రతంబునఁ శ బూని వీక్షించుచు, నీసంస్తవంబు దా శ నెంతో ప్రేమ గు
జపించి కడఁ బ్రశస్తమును 3 మునీంద్రసేవ్యమును జ్యోతిస్స్వరూపమున నెలుఁ

ఆ. విఫులశింశుమార! విగ్రహంబునకు వందనము వందనంబు శ లఱుచు నిలిచి
సన్నుతించె నేని శ సకలార్థసిద్ధులఁ, బొందు మీఁద ముక్తి శ జెందు నధిప. 98

క. ఇనమండలంబునకుఁ గ్రిందను దశసాహస్రయోజనంబుల స్వర్భా
నునిమండలంబు గ్రహ మై, ఘనముగ నపసవ్యమార్గగతి నుండు నృపా. 99

క. అసురాధముఁ డగురాహువు, బిసరుహసంభవునివరము శ పెంపున నెంతో
పస యగునమరత్వంబున, నసమానం బైన గ్రహవిశహారముఁ బొందెన్. 100

సీ. జననాథ రాహువు శక్తకర్మంబులు, పనిపింతు మాండల శ విస్తరించి
యయుతయోజనవిస్త్రతార్కమండలము ద్విషట్సహస్రవిశాలశచంద్రమండ
లముఁ బర్వకాలంబులను ద్రయోదశసహస్రవిశాల మై 4 మీఁద రాహుగప్పు
నది సూచి యపరాగమనుచును బలుకుదు, రెల్లవారును స్వధర్మార్థచులగుచు

ఆ. నంతలోన నినశశాంకమండలములఁ, గరుణా బ్రోవఁ దలచి శ హరి సుదర్శ
నంబుఁబుచ్చు ననుభయంబున నైదాటు, గడియఁకును రాహుశోనడికితొలఁగు.

క. నరవర యారాహువునకు, సరసత నాక్రింద సిద్ధచారణవిద్యా
ధరు లయుతయోజనంబులఁ, దిరముగ వసియించి లీల శ 5 దిరుగుదు రచటన్.

క. పరికింప సిద్ధవిద్యా, ధరులకుఁ బదిపేలు క్రిందఁ శ దరలక యతుల్
మఱియును భూతప్రేతలుఁ, జరియింతురు రాక్షసులు పిశాచులు గొలువన్.

ఆ. వారి క్రిందఁ దగిలి శ వాయువశంబున, మలయుచుండు మేఘమండలంబు
మేఘమండలంబు శ మీఁ దగుచుండు భూమండలంబు క్రింద శ నుండునధిప.

వ. అట్టిభూమండలంబు క్రింద 7 యోజనాయతాంతరంబున నండకటాహాయామంబు

1. నిది...ధ్రువంబు గా నెఱుంగుము. 2. ఋతులభక్తి. 3. జ్యోతిస్స్వరూ, పంబును నై
పరబ్రహ్మమైన, విఫుల...విగ్రహంబునకును, నధికవందనంబు లాచరించి, సన్నుతించె నేని.
4. రాహు జరిగి కప్పు, నది...మనుచుఁ బలుకుదు రెల్లవారును స్వధర్మార్థచులగుచు. 5. విడిచి
తలఁగు. 6. దిరుగుచు నుండున్. 7. లక్షయోజనంబులవిస్తారంబు గలిగి క్రమంబున.

గలిగి క్రమంబున నొండొంటికిం గ్రిం దగుచు నతల వితల సుతల రసాతల తలాతల మహాతల పాతాళలోకంబు లుండు నట్టిబిలస్వర్గంబులయందు నుపరి స్వర్గంబున కధికం బైనకామోఽభోగంబుల నైశ్వర్యానందంబులను సుసమృద్ధ వనోద్యాన క్రీడావిహారస్థానంబుల (ననుభవించుచు) దైత్యదానవకాద్రవే యాదిదేవయోనులు నిత్య ప్రముదితానరక్తులగుచుఁ గళత్రాపత్యసుహృద్బంధు దాసీదాసపరిజనులతోఁ జేరుకొని మణిగణఖచితంబు లగునతిరమణీయగృహం బులయందు నీశ్వరునివలనం జేటు లేనికాయంబులు గలిగి వివిధమాయావిశేష వినిర్మితనూతన కేళీసదనవిహారణమండపవిచిత్రోద్యానాదులయందుఁ గేళీవనోదం బులు సలుపుచుఁ జరియింతు రంత.

105

- సీ. అట్టిపాతాళంబులందును మయకల్పితము లగుపుటభేదనములయందు బహురత్ననిర్మితప్రాకారభవనగోపురసభాచైత్యచక్రత్వరవిశేష ములయందు ¹నాసురాదులమిథునములచే, శుకపికశాఠికానికరసంకు లముల శోభిల్లుకృత మిథూమూను గల, గృహములచే నలంకృతము లగుచుఁ
- ఆ. గుసుమచయసుగంధికిసలయ స్తబకసం, తగులచేత నిఫలవికృతతులచేత నతుల రుచిరనవలతాంగనాలింగిత, నిటకములను గలుగురవిభవములను. 106
- వ. మఱియు మానసేంద్రియంబుల కానందకరంబు లైననానావిధజలకహంగమ మిథునంబులు గలిగి నిర్మలజలపూరితంబులై మత్స్యకులసంచారక్షుభితంబులైన కుముదకువలయకప్లరలోహితశతపత్రాదికంబులఁ (దేజరిల్లెడు సరోవరంబులు గలయద్యానవనంబులయందుఁ) గృతనికేతను లై ²స్వర్గభూముల నతిశయించినవివిధవిహారంబులు గలిగి యహోరాత్రాది కాలవిభాగభయంబులు లేక మహాహి ప్రవరులయిన శేషాదులశిరోమణిరోచులచే ³నందకారోపద్రవంబు లేక యెల్లప్పుడు దివసాయమానంబుగా నుండు నాలోకంబునందు నఖిలజనులు దివ్యోషధిరసరసాయనంబుల ననవరతంబు నన్నపానంబులుగా సేవించుటంజేసి యచ్చటివారలకు నాధివ్యాధులును వలితపలితంబులును జరారోగంబులును శరీరవైవర్ణ్యంబులును స్వేదదౌర్గంధ్యంబులును గలుగక పరమకల్యాణమూర్తు లగుచు హరిచక్రభయంబుదక్క నన్యంబగుమృత్యుభయంబు నొందక యందు రదియునుం గాక.

107

1. దనుచరులం గలిగి గృహపతు లై...గలిగి మాయావినోదు లగుచుఁ జరియిం. 2. నాగా సురులమిథునములచే. 3. నవనతంబు లైన, పాదపముల నొప్పు బహువనావళులచేఁ, బుణ్యనదుల చేతఁ బాలుపు మిగిలి. 4. యనేక విహారంబులు గలిగి నిర్మలజలపూరితంబు లగుచు మధుకరనికర వివిధస్వనంబుల రమణీయంబు లయినస్వర్గభూముల నతిశయించి యహోరాత్రాది. 5. సర్వతోధికం బైనతమంబు చెలువంబడుచుండు నందుల పురుషులకు దివ్యోషధంబులు రసాయనంబులుగా నాధి వ్యాధులు...కల్యాణమూర్తులగుచుందురు పాతాళపురవాసులకు హరిచక్రభయంబుదక్క నే వెంట నన్యధ్రమంబు లేకుండు.

తే. అట్టిపాతాళలోకంబునందు విష్ణు, చక్రమెప్పు డేనియుఁ బ్రవేశంబు నొందు నప్పుడెల్లను దైత్యకులొంగనలకు, గర్భంబున లంకందళకరఁగుచుండు.

చ. అతలమునందు నమ్మయునిశ్రమాత్మజుఁ డైనబలాసురుండు స
మృతిఁ జరియించు వణ్ణవతిశ్రమాయలఁ గూడి విరోధ మందుచుం
గుతలములందు నేడు నొక్కకొండలు నచ్చటి మాయఁ జెంది సం
తతముఁ జరించుచుండదురుదప్పక మోహనిబద్ధచిత్తు లై. 109

వ. అట్టి బలుని మావులింతలను స్వేదింబులు కామినులు పుంశ్చలులను స్త్రీగణంబులు
జసియించి రాకామిసీజనంబులు పాతాళంబుఁ బ్రవేశించిన¹పురుషునికి హోటక
రసం బనియెడు సిద్ధరసఘటిక నిచ్చి రససిద్ధునిం గావించి యతనియందు స్వవిలా
సావలోకనాచురాగ్నిస్థిత సల్లాసోపగూహనాదుల నిచ్చావిహారింబులు సలుపు
చుండ²నాపురుషుండు మదాంధుం డై తానె సిద్ధుండ ననియును నాగాయుత
బలుండ ననియును దలంచి నానావిధరతిక్రీడలఁ బరమానందంబు నొందు
చుండు. 110

సీ. హోటకేశ్వరుఁ డైనయంబికాధీశుండు, వితలంబునందులగవేక్క-నిలిచి
తనదు పార్షదభూతత్రతులతో బ్రహ్మసర్గోపబృంహణముననొక్క-చోటఁ
బార్యతీసంభోగపరుఁడగు చుండఁగా, వారలవీర్యంబువలనఁ బుట్టి
నట్టిది హోటకియనియెడినది యని, గాగులు భక్షించియందునుమియ

తే. నదియు హోటక మనువేరనతిశయిల్లి, వన్నెమీఱుచు శుద్ధసువర్ణమయ్యె
నాసువర్ణంబు నాలోకమందు నున్న, జనులకెల్లను వినుతభూషణములయ్యె.

సీ. ఆక్రింద సుతలంబునందు మహాపుణ్యుఁ, డగువిరోచనపుత్రుఁడైనయట్టి
బలిచక్రవర్తి యాపాకశాసనునకు, ముద మొసంగఁగఁ గోరియదితిగర్భ
మున వామనాకృతిఁబుట్టియొత్తటఁ బ్రవి, క్రమరూపమునను లోకత్రయాబు
నాక్రమించినదాననవారాతిచేత ముం,దటన యీబడినముం ద్రవ్యమిట్లు

ఆ. గలుగువాఁడు పుణ్యకర్మసంధానుండు, హరిపదాంబుజార్చనాభిలాషుఁ
డగుచు శ్రీరమేశునారాధనము సేయు, చుండునెపుడు నతిమహోత్సవమున.

వ. నరేంద్రావకలఘాతాంతర్యామియుఁ దీర్థభూతుండును నయినవాసుదేవునియం
దుఁ జిత్తంబు గలిగి యిచ్చిన భూవానంబునకు సాక్షాత్కరించిన మోక్షంబు ఫ
లం బగుం గాని పాతాళస్వర్గరాజ్యంబులు ఫలంబులు గానేర వయిన నెవ్వరికిని
మోక్షంబు సాక్షాత్కృతంబు గా కుండుటంజేసి లోక ప్రదర్శనార్థంబు పా

1. పురుషులందు స్వవిలాసావలోకన. 2. నాపురుషులు తామే ఈశ్వరులనియు సిద్ధులనియు
నాగాయుతబలు లనియుఁ దలంచి గర్వింబిమదాంధులై యుందురు. 3. భూతసర్గోపబృంహణముకై
4. హోటకి యనియెడినది చులార్కులు, భక్షించి యెంతయుఁ బాటచుమియ. 5. హరిపదార్చ
నాభిలాషుఁ డగుచు, శ్రీరమేశుఁ రాజసేనుచు చుండుచు, నొసర నెపుడు.

తాశస్వర్గరాజ్యంబుల నిచ్చె యుతపతన ప్రస్థలనాదులందును వివశుం డైనయెడల
హరినామస్మరణంబు సేయుపురుషుండు గర్మబంధంబువలన విచుక్తుం డగుచు
సుజ్ఞానంబునం బొందు నట్టి వాసుదేవుం డాత్మజ్ఞానప్రమోషణంబు సేయు మా
యామమంబు లైనభోగైశ్వర్యంబుల నెల్ల నెట్లాసంగు నన వలవదు భగవం
తుండు యాచనసేసి సకలసంపదలఁ జేకొని శరీరమాత్రావశిష్టునింజేసి వాగుణ
పాశంబులం గట్టి విడిచినప్పుడు బలీదుం డిట్లనియె. 113

సీ. పరమేశ్వరునకు నెఱప్పటిపదార్థములందుఁ, దృష్ట లేకుండుటదెలిసిగాఁడ
నింద్రాదు లెల్ల నురపేందునిఁ బ్రార్థించి, యడిగిరి గాని శ్రీహరికిఁ గోరి
కలు లేవు మిక్కిలిగంభీర మగుమహా, కాలస్వభావంబుఁగలుగుచుండు
నరయంగ మన్వంతరరాధిపత్యమును తోక త్రయంబును నంతఃగాన తలఁప

ఆ. మత్పితామహుండుఁకమానవంతుండు ప్రహ్లాదవిభునిఁ జూచిహర్షమంది
యెద్దియైనఁ గోరుకమిచ్చెద ననుటకు, నంతలోన నీశ్వరాజ్ఞఁ దెలిసి. 114

వ. ఇట్లు ¹కృతార్థుం డై పితృయం బయినరాజ్యంబు నొల్లక పరమేశ్వరదాస్యంబు కో
రె నట యాప్రహ్లాదచరిత్ర ²కథనావసరముకృత నీతండ్రికిని నీకును విశేషంబుగా
నేపురుషుండు భగవదనుగ్రహంబుఁ బొంద నోపు నని పుండరీకాక్షుండానతిచ్చిన
వాక్యంబులు ³వక్ష్యమాణ గ్రంథంబున విస్తరించెన నాబలిచక్రవర్తిగృహద్వా
రంబున నిఖిలలోకగురుం డయిన శ్రీమన్నారాయణుండు గదాపాణియును నిజ
జనానుకంపితుండును శంఖచక్రాద్యాయుధధరుండును నగుచు నేఁడు నున్నవాఁ
డట్టి బలిద్వారంబుననున్న గరుడధ్వజంబు లోకంబుల గెలువనిశ్చయించినదశగ్రీ
వుం (మల్లంఘితశాసనుం డై ప్రవేశంబు గావింపఁ) దనపాదాంగుష్ఠంబున యో
జనాయుతాయుతంబులం బొడిచి జిమ్మె వినుము. 115

క. ఆ సుతలమునకుఁ గ్రిందై, భాసిల్లుఁ దలాతలంబు! ప్రభు ⁴వండు మయుం
డాసురపురనిర్మాతగ, వాసిగఁ బొగ డొంది యేలునసుధాధీశా. 116

చ. పురహరుచే రిమేశ్వరుఁడు, భూతహితార్థముగాఁ బురత్రయం
బరుదుగ నీరు సేసె శరణాగతు నామయుఁ గాంచి యోతయుం
గరుణఁ దలాతలంబునకుఁగర్తగ నిల్పిన నున్నవాఁడు శ్రీ
ధరుససుదర్శనంబునకుఁగదప్పి విముక్తభయుండు గాఁ దగన్. 117

క. తలఁపఁగ నాక్రింద మహా, తలమునఁ గన్పావఘాటితనయులు సర్పం
బులు గలవు పెక్కు-శిరములు, నలరంగఁ గ్రోవశగణావళి యవఁగన్. 118

వ. మఱియును గుహకి తక్షక కాళియు సుషేణాది ప్రధాను లయినవార లతులశరీ

1. సర్వతోభయం బై సకలసంపదలు గలరాజ్యంబు. 2. ంబు ననుసరించి తమతండ్రినాతని
కన్నభగవదనుగ్రహంబు నెప్పుడు పొందనోపునని. 3. ఉత్తరోత్తరంబుగా వినిపింతు. 4. వండులకు
న్నాసురపురత్రయంబును, వాసిగ నిర్మించె మయుఁడువసుధాధీశా.

రంబులు గలిగి యాదిపురుషునివాహనం బైనవతగ రాజభయంబున ¹ననవరతం
బు నుద్వేజికు లగుచు స్వకళత్రాపత్యసుహృద్బాంధవసమేతు లు యుండుచు
రాక్రింద రసాతలంబున దైత్యులు దానవులు నగునివాతకవచకాలకేయు లను
హిరణ్యపుంగునివాసు లగు దేవతాశత్రువులు మహాసాహసులును దేవోధికులును
నగుచు సకలలోకాధీశ్వరుం డైన శ్రీహరి తేజాబునం బ్రతిహతు లై వత్సీకంబు
నందు నడంగి యున్నసర్పంబులచందంబున నింద్ర మాత యగుసరమచే జెప్పం
బడెడుమంత్రాత్మకవాక్యంబులకు భయంబు నొందు చుండుదురు. 119

క. ఇంచుకులోద్భవ నినుమా, క్రిందటిపాతాళమునకు శ్రీ గ్రీడించుచు నా
నందము నొందుచు నుండును, సందడి బడినాగకులము శ్రీ చతురతతోడన్ 120

వ. ఇట్లు వాసుకి ప్రముఖు లైనశంఖ కుళిక మహాశంఖ శ్వేత ధనంజయ భృతరాష్ట్ర
శంఖచూడ కంబ శాశ్వతర దేవదత్తాదు లయినమహానాగపుంగవులు ద్విమర్ష
ణంబున నైదు నేష పది నూఱు వేయి శిరంబులు గలిగి ఫణామణికాంతులం
జేసి పాతాళతిమిరంబును బాపు చుండుదురు. 121

నీ. పాతాళలోకంబునపాతున శేషుండు, వెలయుగ ముప్పదిరవేలయోడ
నంబులవెడలుపునను దోతఁ జుట్టగాఁ, జుట్టుక యుండు విశ్ణుని మహోగ్ర
మైనతాను శరీర శ్రమైసమునంతాఖ్య, సంకర్షణుం డుండు శ్రీ సంతతంబు
నట్టియనంతనామాభిధానునిమస్తకమున సిద్ధార్థంబునకరణి ధరణి

ఆ. ²యంత నావిభుండు శ్రీ నఖలలోకంబుల, సుహరింపఁ గోరి శ్రీ చండకోప
వశత సృజనఁజేయు శ్రీ వరుస నేకాదశ, రుద్రమూర్తు లనెడుశ్రౌద్రమతుల. 122

ఆ. అట్టిరుద్రమూర్తు శ్రీ లకులత్రినేత్రులు, నఖలమాలహస్తు శ్రీ లగుచు నుండు
రందు నున్నఫణికుశలాధిపుల్ శేషుని, వాదపంకజముల శ్రీ భక్తిఁ జేరి. 123

ఆ. నము లగుచు ననుదిగవంబును మౌళిర, త్నములచేతఁ గడుముగదంబు నొంది
కోరికలు దలిర్ప శ్రీ నీరాజవంబుల, నిచ్చుచుండు రెపుడు శ్రీ మచ్చికలను. 124

వ. మఱియు నాసంర్షణమూర్తిం జేరి నాగకన్యకలు కోరికలు గలవార లగుచు
నొప్పెడిశరీరవిలాసంబులంజేసి యగరుచందనకుంకుమపంకంబు లను లేపనంబులు
సేయుచు సంకర్షణమూర్తిదర్శనస్పర్శనాదుల మద్బోధితమకరధ్వజావేశితచిత్తం
బులు గలిగి చిఱుకవృక్షలాలయ నధికాభిలాషంజేసి ³స్థితావలోకనంబులుసప్త
డిత లై యవలోకించుచుండ ననంతగుణంబులు గలయనంతదేవుడుససంహ
రింపంబడినక్రోధంబు గలిగి లోకంబులకు షేమంబు గోరుచు సురాసురసిద
గంధర్వవిద్యాధరమునిగణంబు లనవరతంబు ధ్యానంబుసేయ సంతతసంతో

1. జకితులైస్వకళత్రభృత్యసుహృత్కుటుంబసమేతులై. 2. దేవియుండు బ్రహ్మ! దేవునిఁ జేరిన
నందుఁ బ్రళయ మైన నాగవిభుని. వలన నుపయ మున్నవార లేకొదిక, రుద్రమూర్తు. 3. మనముని
విఘ్నార్థి తారుణకరుణావలోకననయనవద నారవిందంబులను సంప్రతీక్షేయు గుండ ననంతగుణంబులు.

మాతి¹శయంబున మ్రాగన్న వెట్టుచు సలలితగీతవాద్యంబుల నానందంబు
నొందుచుఁ దనపరిజనంబుల సతిన్నేహంబున నవలోకించుచు నవతులసీగంధ
పుష్పరసామోదితమధురస్రాతమధురగీతంబులు గల వైజయంతీవనమాలికల
ధరించుచు నీలాంబరధరుండును హలధరుండును నగుచు నితండు (మహేం
ద్రుండో) హరుండో యనుచు జనంబులు వలుకుచుండఁ గాంచనాంబరధరుండై
ముముక్షువులు ధ్యానంబులు సేయ ²నధ్యాత్మవిద్యాముక్తం బునయానంద
హృదయగ్రంథిని భేదించునట్టిశేషుని స్వాయంభువుం డగునారిదుండు తుంబురు
ప్రభృతు లగుముషిశ్రేష్ఠులతోఁ జేరుకొని కమలాసనునిసభాస్థానంబునందు నిట్లు
స్తుతియించుచుండు.

125

సీ. ఓలిమై నెవ్వని, లీలావినోదముల్, జన్మసంరక్షణక్షయములకును

హేతువు లగుచుండు శ నెవ్వనిచూపుల, జనియించె సత్త్వరజ స్తమంబు
లెవ్వనిరూపంబు శ లేక మై బహువిధం, బులన్ జగత్తులఁ శ బోచుచుండు
నెవ్వనినామంబు శ లెఱుఁగక తలఁచిన, యంతన దురితంపు శ లడఁగుచుండు

తే. నట్టిసంకర్షణాఖ్యుండు శ నవ్యయుండు, నైనశేషుని విరుతి సేయగఁ దరమె

తలఁప నెప్పుడు వాఙ్మనంబులకు నింక, మూఁడులోకంబులందును భూతతతిక.

ఆ. మఱియుఁ బెక్కుగతుల, మాబోటివారలఁ, బోవఁదలఁచి శేషమూర్తిసాత్త్వి
కస్వభావ మొండఁ శ గడఁకతో నట్టిశేషునకు మ్రొక్కుచుండు శ ననుదినంబు.

వ. మఱియు నాశేషుని నెవ్వం డేని నాకస్మికంబుగ నయినను నార్తుం డగుచునయి
ననుస్మరించినమాత్రన యథలపాపంబులం బాసి సకలశ్రేయస్సులం బొందు నట్టి
శేషునినే ముముక్షువు లీలాశ్రయించి ధ్యానం బొనర్చి భవబంధనిర్ముక్తులగుదు
రతనిఫణంబులయందు భూగోళం బణుమాత్రం బగుచు నుండు నతనిమహా
మహిమలు గణితంపనహస్తజిహ్వాలు గలపురుషుండైన నోపం డని పలుకుచుం
డు రామసంతుండు పాతాళంబున నుండి సకలలోకహితార్థంబు భూమిని ధరి
యించు నని లోకతిర్యక్తమష్టగతుండు లోకస్థితియును శుకమోగీంద్రుండు
వినిపించి యొక నేమి విన వలతు వెఱిగింపు మనినం బరీక్షింపరేంద్రుండు
శుకమోగీంద్రున కిట్లనియె.

128

క. మునివర లోకచరిత్రం, బహుపమము మహావిదిత్ర శ మగునట్లుగ నా

కుచు వినిపించితి వంతయుః, బహుపతి నాదిత్యుడుః శ బాచుక నిలిచెన్. 129

వ. అనిన శుక మోగీంద్రు డిట్లనియె.

130

ఆ. జంతుకాలములకు శ శ్రద్ధలు త్రిగుణాత్మకములు గాన వారికర్మగతుల

1. శయవిలోకంబునఁ గ్రేగన్న వెట్టుచు. 2. విద్యామయం బునహృదయగ్రంథిని భేదించు
నట్టి శేషధగవంతుని బ్రహ్మదేవుండు తుంబురు నారవాసులం గూడి బ్రహ్మలోకంబునందుండియుట్లని
స్తుతియించుచుండు. 3. లోకయోగ సంతాపం 4. శుక్రుకు వసుప శాయ సంతండు.

తారతమ్యములును ౩ దగిలి యన్నియు 'వివిధంబులగుచు సంతతంబు నుండు.

వ. నరేంద్రా ప్రతిష్ఠిద్ధలక్షణం ఒగునధర్మం (బాచరించునరుని శ్రద్ధ విపరీతంబుగా బ్రవర్తిల్లు నట్టివానికిఁ గలిగెడికర్మఫలంబును విపరీతంబుగా నె యుండుం గావున ననాద్యవిద్యాకామప్రవర్తనలవలనఁ బెక్కుతెజంగులఁ గలిగెడుకర్మగతుల సంగ్రహంబుగ) నెఱింగించెద ననిన (శుకునితోఁ జరిగి)న్నరేంద్రుం డిట్లనియె.

ఆ. మునివరేణ్య నరకకములు ముజ్జగంబుల, యందొ యంతరాశ్రమందొ వెలినొ యదియుఁగాక² దేశశ్రమం దుండుభూవిశేషములయందొ తెలుపునంతసమున.

వ. అనిన శుకయోగీంద్రుం డిట్లనియె. 134

... శుకయోగి పరీక్షిస్తునకు చెలిపెడినరకలోకవర్ణనము. ...

క. ఎడ తెగక ముజ్జగంబుల, కడపల నయ్యామ్యదిశను ౩ గదలక³ నిలుచుం గడుఘోరములుగ నరకము, లడరంగా సంతరాశ్రమందుల నధిపా. 135

వ. మఱియును డక్షిణంబున నగ్నిష్వాత్మాదిపితరులు దమతమగోత్రజాలకు (మేలు గలుగుటకొఱకు సత్యంబు లగు)నాశీర్వాదంబుల నొసంగుచుండుదు రచ్చటి పితృపతి యగుశమనుండు దనలోకంబునకుం జనుదెంచుజంతువులకర్మంబులకుం దగినఫలంబుల నిచ్చి శిక్షించుచునుండు నందుఁ దామిస్త్రంబును నంధతామిస్త్రం బును రౌరవంబును మహారౌరవంబును గుంభీపాకంబును గాలసూత్రంబునునసి పత్రవనంబును నూకరమఖంబును నంధకూషంబును గ్రిమిభోజనంబునుసందం శంబును దప్తోర్మియు వజ్రకంటకశాల్మలియు వైతరణియుఁ బూయోదంబును బ్రాణరోధంబును విశసనంబును లాలాధత్తంబును సారమేరూదనంబును నవీచి రయంబును రేతఃపానంబును నననేకవింశతిమహానరకంబులును మఱియును తౌరకర్దమంబును రక్షోగణభోజనంబును శూలప్రోతంబును దందశూకంబును నవటనిరోధనంబును బర్యావర్తనంబును సూచీముఖంబును ననసప్తవిధనరకంబు లతోడం గూడి యష్టావింశతినరకంబులు గల వని గొందఱు నొడువుదు రందు.

క. పరపుత్రకళత్రంబులఁ, బరికింపక యపహసించునపాపాత్ముఁడు దుష్కరపాశబద్ధుఁడై యమ,పురుషులచే నధికబాధఁ ౩ బొందుచునుండున్. 137

వ. మఱియు నివ్వీధంబున బాధితుం డగుచుఁ దామిస్త్రనరకంబునం బడి యనశ నాద్రిపాతనదండతాడనతర్జనాదిబాధలం జెంది కడుభయంబున మూర్ఛలం బొందుచుండు. 138

క. పరకాంత నెవ్వడేనియుఁ, బురుషుం దుండంగ మొఱిగి ౩ పొందిన యమకింకరు లతనిఁ బట్టి వడిఁ ద, త్తటమునఁ బడవైతు రంధ్రతామిస్త్రమునన్. 139

వ. నరేంద్రా యెవ్వడేనిం గుటుంబపోషణార్థంబు పరులకు ద్రోహంబునేయునా న

1. ద్రోధంబు. 2. మఱియు నందులభూవిశేషముల' చెలియఁ బలుకు. 3. నిలి చెప్పడుఁ బాయకుండునరకము. 4. బురుషుఁడు దగ మోహమునకు బొందిన... వడిగాఁ దఱుముచుఁ బడవైతు.

గండు రారవనరకంబునం బడు నెవ్వం (జీహలోకంబునందు స్వేచ్ఛావిహారం
బున సంచరించుచుఁ బరోపద్రవపరాజ్ఞుఖంబు లయి యందు) పశుపక్షిమృగా
దల బాధించు నాయామృగంబులు రురూపంబులఁ దాల్చి ¹యట్టిపాపజనుల
నానావిధయాతనల బాధించుటంజేసి రారవమహారారవనరకంబుఁ లనంబడు
నెవ్వం జేసి - జీహపోషణార్థంబు మూషికాదుల బిలనిరోధంబుఁ జేసి వధించు
నానిష్కరుణం డైనపురుషునిం గుంభీపాకనరకంబులయందుఁ గలత ప్పతెలం
బులం బెక్కు బాధల నలయింతురు. 140

పీ. తల్లిదండ్రులకును శ్రీ ధరణీసురులకును, నహితంబు నేసినయట్టివాఁడు
కాలసూత్రం బనుకడఁదీప్త నరకంబు, నందును నందంద శ్రీ యయుతయోజ
² నాయతపాత్రాదుశలందుల సూర్యుఁ డా, మీఁదఁగ్రిందను వహ్నిగిగులమండ
నత్యంతక్షుత్పిపాసాదులచేతను, బాధితుం డగు చుండుఁ శ్రీ బాయ కెపుడుఁ

ఆ. బరువు వెట్టచున్నఁ శ్రీ బడి యున్న నిలిచినఁ, గడలకున్నఁజాల శ్రీ నొదిఁగియున్న
బాధఁబొందుచుండుఁ శ్రీ ³బశురోమములెక్క, వరుస నపరిమేయవత్సరములు.

వ. మఱియు వేదమార్గంబు విడిచి పాపండమార్గంబు లాదరించుపురుషుని నసిపత్ర
వనంబునందు యమకింకరులు తఱుట నడుచుచుఁ బరిహసించుచుం దోలునెడ
నాయసిపత్రంబు లిరుగెలంకుల శరీరంబు ద్రెంచుచుండు నడుగడుగునకు బిట్టు
మొలవెట్టుచుండ బాధించుచుండుదురు. 142

క. దండింకఁ దగనివారల, దండించిన విప్రవరులతనువులు ముట్టక
దండించిన దుర్మతుల, న్దండింతురు కాలసూత్ర నరకములందన్. 143

ఆ. మఱియు నట్టిదృష్టమానవుఁ గింకరుల్, విడిచి చెఱకుఁగోల శ్రీ విడిచినట్లు
బాధవెట్టుచుండఁ శ్రీ బడి మూర్ఖుఁ జెందుచు, మొలలునెట్టుచుండుభూపవర్య.

వ. నరేంద్రా యెవ్వం జేసి నీశ్వరకల్పితవృత్తి గలజంతువుల హింసించు ⁴నట్టివాని
సంధకూపం బనునరకంబునం బడవైచిన నందు నతండు దొల్లితాను జేసినభూత
ద్రోహంబున నచ్చటవివిధక్రూరపక్షిన్యృగపశు సర్పమశకమత్తుఁ గమక్షికాదుల
చేత హింసం బొందుచు మహాంధకారంబునందు నిద్రానుభవసుఖలేశంబును
లేక కుశరీరంబునందులజీవుండునుంబోలెమృతప్రాయుండై యుండునంత. 145

క. తనకలిమి నెవ్వఁజేసిం, దనబాంధవవరులఁ గూడి శ్రీ తగఁ గుడువక తా
నును వాయసంబు భక్షిం,చినమాడ్కిం దిన్నవాని శ్రీ శీఘ్రమె యచటన్. 146

క. క్రిమిభోజన మనియెడినర, కమునం బడి క్రిములె కూడుకగాఁ గుడుచుచుఁదాఁ
గ్రిమి యగుచు లక్షపరిమా,ణముఁ గల క్రిమిగుండమందు శ్రీ నాటుకయందున్.

1. యట్టివాని బాధించుట. 2. పశుమృగాదులఁ బ్రాణనిరోధంబు నేసి, 3. నాయసిపత్రాదు
4. బశువురోమములెన్ని, వరుస నన్ని వేలవత్సరములు, 5. లదరంట నడుచుచు. 6. నెడవానికిం దన
బుద్ధిబలంబునఁ బ్రతిహింస చింతించు.

వ. మఱియు నీభూలోకంబున నెవ్వఁ డేని నవిపన్నుం డై చౌర్యవృత్తిచే¹బ్రాహ్మ
ణాదులహిరణ్యరత్నాదిద్రవ్యంబు లపహరించినను బ్రాహ్మణుం డితరజాతీవారల
హిరణ్యద్రవ్యం బపహరించినను, నట్టిపురుషుని నగ్నివర్ణంబులగు²నయఃపిండంబుల
నగ్నితప్తంబు లగుశూలంబుల నతనిశరీరంబునం దివియుచుండుదురు మఱియును
మదనాతురు లగుచు స్త్రీపురుషు లగమ్యాగమనంబు సేసిరేని నట్టివారిని యమ
లోకంబున ³నతితీక్షణకళాతాడితులం జేసి యగ్నిమయంబు లయినయుక్కుప్రతి
మల నాలింగనము సేయుదురు. 148

ఆ. ⁴సర్వజంతుజాలసంగమ మొందెడు, వానిఁ బట్టి కట్టి ॥ వజ్రదండ్రు
కములు గలుగునట్టిఁగునతరశాలమ్రలీ, ⁵తరువులందుఁ జేర్చి ॥ యందు రెపుడు. 149

ఆ. పార్థివేంద్ర నరుఁడు ॥ పాపండదర్శనుఁ, డగుచు ధర్మమార్గ ॥ మడఁచె నేని
వాఁడు నరకముందు ॥ వైతరణీనది, నుడుగ కెపుడుఁ బొరలిపడుచు నుండు. 150

వ. మఱియు నట్టివైతరణీనదియందు జలగ్రాహంబులు దిగిచి భక్షింపఁ బ్రాణంబులు
నిర్గమింపఁ దనపాపంబు లుచ్చరించుచు విణ్మాత్రపూయశోణిత కేశనఖాస్థిమేదో
మాంసవసాదులం దప్తుం డగుచు నుండు పిప్రుండు శూద్రకామినులం బొంది
శౌచాచారంబులం బాసి గతలజ్జం డై పశువుంబోలెఁ జరియించె నేని నతఁడు
నరకంబునం బొంది యందుఁ బూయవిణ్మాత్రలాలాశ్లేష్మపూర్ణార్ణవమందు
(ద్రౌబ్ధం)బడి యతిభీభత్సిత(ంబు లగునా) ద్రవ్యంబుల భుజియించు చుండు. 151

క. శుకకముఁ బెంచి మెవ్వఁ, డనయంబుచు వేట సలిపి ॥ యాత్మార్థముగా
వనమృగములఁ జంపుచు నా, మనుజాధము నస్త్రములను ॥ మర్దించు రొగిన్. 152

ఆ. జృంభణమున నరుఁడు ॥ దంభార్థ మై పశువులను జంపి జన్మములను జేయు
వానిఁ బట్టి యమునివారలు గోయుచు, నుండు రెపుడు మిగులసందడిలుచు.

వ. కామమోహితుం డై యెవ్వఁ డేని దనభార్యచేతఁ గోశఃపానంబు సేయించు
నాపాపాత్ముని రేతోహృదంబునం ద్రోచి యారేతంబునె పానంబు సేయించు
దురు రాజపుత్రులైనను జోరు లైనను ధనికులగ్రామంబుపైఁ బడి యందు గృహ
దాహంబు సేయువారలను విషాదులవలన నన్యులఁ జంపెనువారలను వజ్ర
దండ్రులు గలవివిశత్యు తరస ప్తశతశునకంబు లెడతెగక తిగిచి భక్షించుచుండు.

సీ. లంచంబుఁ గొని సాక్షి ॥ వంచించి యన్యతంబు, వలకెడుపాపాత్ముఁ ॥ బట్టి కట్టి
యంత మానక వీది ॥ యనునరకమునందు, శతయోజనోన్నతశైలశిఖర
మునఁ దలక్రిందుగాఁచునిచి యథోముఖంబుగఁ బడద్రొబ్బిన ॥ బొబ్బలిడుచుఁ
గల్గొలములు లేనికమలాకరముబోలె, బదర మై యున్నపాపాణనుందుఁ

1. స్నేహబలోద్బుద్ధుల ధరామరుల హిరణ్యాది. 2. నినుపతండసంబుల శరీరంబుఁ బాలియు
చుండును. 3. నతితీక్షణం బైత తప్తంబు లయినయుక్కుప్రతిమలు. 4. సర్వకాలమందుఁబడఁతులఁ
బొందిన, వానిఁ బట్టి కట్టి వజ్రకండ్రు, కములు ॥ తరువులను జేర్చి తప్త రెపుడు.

తే. బడినయంతన దేహంబుపగిలివెక్కు, తునుకలై పాసి యది గూడికొనఁచునుండ
దండియాకులతను బొందుకొందుఁ గాని, చావు లేకుండు నాదుష్టజంతువునకు.

ఆ. సోమయాజిభార్యఁ గామించి పొందిన, వానిఁ గడటమద్యపానసోమ

పాన మనుదినంబుఁ గ బానంబు సేయవిత్త త్రియాలను బట్టి గ సంభ్రమమాన.

ఆ. తొమ్మిది ద్రోక్కి మోముఁజేమ్మవట్టఁగ మోది, యనలనుఖమునందుగనగ్నివర్ణ
ముగను గాచి వక్త్రమున నిండఁగా నుక్కు, నీరు వోతు రేచి గ నిష్ఠురముగ.

వ. మఱియు నీచవర్ణుండు నిష్ఠ సలుపుచుఁ దపోదానవిద్యాచారంబులఁ బెద్దల కవ
మానంబు సేయువాఁడు తొరకర్దమం బనునరకంబునందు నధో ముఖుం డగుచు
బాధలం బొందు స్త్రీపురుషు లెవ్వరేని శరీరరక్షణార్థంబు పశువుల మానవుల
బలి యిచ్చి రేని వారల నిరయంబునందు యమకింకరులు సురియలం దునిమి
తధక్తంబు పానంబు సేయుచుం బాతాడు చుండురు గ్రామారణ్యంబులయం
దు జంతువుల శూలప్రోతంబులం గావించి (హింసించుచు హరించు చున్న)
వారలను శూలసూత్రం బనునరకంబునందు శూలప్రోతులం జేసిన తుత్పిపాసా
పరవశు లగుచుండఁ గంకగృధ్రాదులు (దీక్షతుండ్రాగ్రంబులం) దిగిచి భక్షిం
చుచుండు మఱియు ధూర్తస్వభావంబున జంతుపీడనంబుఁ గావించెడు పాపా
త్ముల దందశూకం బనునరకంబునందు వైవ నైదు నేడుముఖంబులసర్పంబులు
గఱచు చుండు.

158

ఆ. ¹ఎనయ దొడ్డిలోన గ నిండ్లలో నైనను, బశుపతంగహరిణశపంక్తి నెల్లఁ

బట్టి హింస సేయుపాపాత్ము విషనహ్ని, ధూమశిఖల ద్రొబ్బుదురు నృపాల. 159

క. తనయింటికి వచ్చినమను, జని నతిథిం గ్రోధదృష్టిఁ గ జూచిపవానిం

గనుఁగవల వజ్రదంష్ట్రులఁ, దనరినయాకంకగృధ్రతతి భక్షించున్.

160

మ. ధనవంతుం డగుమానవుండు గ కళక గ ధర్మోపకారంబులఁ

ఘనతం జేయక యుండె నేని యమలోకంబందు సూచీముఖం

బనునాదుర్గతిఁ బట్టి త్రోచి యిది గా గ పై యున్నభూతం బట

న్చును బాశంబులఁ బట్టి కట్టి వడితో గ నొప్పింతు రత్యుగ్గు లై.

161

ఆ. నరవరేణ్య యిట్టి నరకముల్ యమలోక, మందుఁ గలపు మఱి సకహ స్రసంఖ్య

లందు శమనదూత గ లనిశంబు బాధింతు, రవని ధర్మమారు గ లయననరుల. 162

ఆ. ధర్మవంతు లెల్లఁదప్పక స్వర్గంబు, నందు భోగసమితిఁ గ బొందు చుండు

రెలమిఁ బుణ్యపాపములశేషములవల్లఁ, బుట్టుచుండు రవనిఁ గ బుణ్యచరిత. 163

వ. నరేంద్రా మోక్షమార్గంబు మున్నె వినిపించితి నిప్పుడు నీ కెఱింగించిన వెల్లను

బ్రహ్మాండకోశంబునం జతుర్దిశకోశంబులు గల వని పురాణంబులు వలుకుచుండు

నట్టి బ్రహ్మాండంబు శ్రీమన్నారాయణవిష్ణులశరీరంబగుటంజేసి బ్రహ్మాండంబెవ్వ

రు వర్ణింతు రెవ్వరు విందురు వారలకు సకలశ్రేయస్సలం గలుగు నీశ్వరస్థూల
శరీరంబుఁ దెలిసినవానికి శ్రద్ధాభక్తులంజేసి స్థూలదేహంబు నెఱుంగవచ్చు భూ
ద్వీపవర్ష సరిదద్రి నభస్సముద్ర పాతాళదిబ్బరక తారాగణలోకసంస్థితం బయిన సకల
జీవనికాయ్యం బైయద్భుతంబైన శ్రీహరిస్థూలశరీర ప్రకారంబువినిపించితి¹నని.

చ. జలజభవాదీదేవమునిసన్నత తీర్థపదాంబుజాత ని
ర్మలనవరత్ననూపురవిరాజిత కౌస్తుభభూషణాంగ యు
జ్జ్వలతులసీ²కురంగమదనవాసనవాసితదివ్యదేహ³ శ్రీ
నిలయశరీర కృష్ణ ధరణీధరభానుశశాంకలోచనా.

165

క. శ్రీతరుణీహృదయస్థిత, పాతకహర సర్వలోకప్రపావన భువనా
తీతగుణాశ్రయ యతిః, ఖ్యాతసురార్చితపదాబ్జ శ కంసవిదారీ.

166

మ త్తతోకిలము. దండితారిసమూహ భక్తినిరధాన దానవిహార⁴మా
ర్తాండమండలమధ్యసంస్థితతత్త్వరూప గదాసింహ
దండశంఖసుదర్శనాంక సురధాకరార్కసునేత్ర⁵భూ
మండలోద్ధర గార్తపోషణ శ మత్తదైత్యనివారణ.

167 .

గద్యము. ఇది శ్రీసకలసకవిజనానందకర బాప్సనామాత్యపుత్రగంగనాఽప్రణీతం
బైన శ్రీమద్భాగవతమహాపురాణంబునందు భరతాత్మజుడైన సుమతికిరాజ్యాభి
షేకంబును బావండదర్శనంబును సుమతిపుత్ర జన్మవిస్తారంబును గయునిచరిత్రం
బునుగయుని సంస్తుతియు భూద్వీపవర్ష సరిదద్రి నభ స్సముద్ర పాతాళదిబ్బరక తారా
గణసంస్థితయు ననుకథలు గల పంచమస్కంధంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము. 168

ఓం తత్ సద్భ్రహ్మ యో నమః.

1. 'సర్వంబును విష్ణుమయం' అని తెలియము శ్రీహరిపాదారవిందంబులు నిరంతరంబును ధ్యా
నంబు నేయువారలు విష్ణుపదంబునం జెందఁగలవారలు గావున నీవు పరమభాగవతుండవును నారా
యణపారాయణుండవును గావున నీకు వినిపించితి నీపరమపావనం బైనకథాప్రపంచంబు వినునతండు
విగతపాపుం డై బైకుంతంబున వసియుంచు నని భుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రునకుం జెప్పె
నని నూతుండు శానకాదిమహామునులకుం జెప్పె నిట్లు' వ్రా. ప్ర.2. మరందమద. 3. 'శ్రీనిలయ
నికాచరేంద్రఘననీరదమారుత రాఘవేశ్వరా' అనియు. 4. 'మార్తాండవంశ సుధాబ్ధిపూరసుధామ
యూఖ సదాసి' అనియు. 5. 'భూమండలేశ నతార్తిపోషణ' అనియు నీయాశ్వాసముసంఖ్య
పద్యములును అదిపద్యముంబోలె రామాంకితముగాఁ జూపజైడి. మఱియు నీస్కంధపురంధా
శ్వాసములగద్యములును నేకగద్యముగాఁ గానుపించుచున్నవి.

శ్రీ ర స్తు

శ్రీరామచంద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

షష్ఠ స్కంధము

— ❀ —

¹వత్సాంకితకౌస్తుభస్ఫురితలక్ష్మీచారువత్స్ఫుల
శ్రీవిభ్రాజతు నీలవర్ణ శుభ రాజీవాక్షుః గంజాతభా
దేవేంద్రాదిసమస్తదేవమకటోద్ధీప్తోరురత్నప్రభా
ప్యావిద్ధాంఘ్రిసరోజు నచ్యుతుః గృహావాసుం బ్రశంసించెదన్. 1

ఉ. నిండుమలిం దలంతుః గమనీయభుజంగమరాజనుండలీ
మండనుః జంద్రఖండపరిమండితమస్తకుః దారమల్లికా
సాండురవర్ణుః జండతరభండను హేమగిరింద్రచారకో
దండు మహేశు గంధగజదానవభంజను భక్తరంజనున్. 2

ఉ. హంసతురంగముం బరమహంసము నంచితదేవతాకులో
త్తంసము నాగమాంతవిదితద్రువపుణ్యరిమానతంసముః
గంసజిఘాంసునంశమును శ గర్భురసూత్ర సమావృతాంసముః
హింస నడంచు² బ్రహ్మము నహీనశుభంబులకై భజించెదన్. 3

ఉ. మోదకహస్తాని సమదశమూషకవాహను నేకదంతు లం
బోదరు నంబికాతనయు శ నూర్జితపుణ్య గణేశు దేవతా
హ్లాదగర్భిణు దంతిముఖు శ నంచితభక్తఫలప్రదాయకుః
మోదముతోడ హస్తములు శ మోడ్చి భజించెద నిష్టసిద్ధికిన్. 4

ఉ. కల్లతనంబు గాక పొడగట్టినపూర్వపురీతి నేడు నా
యుల్లమునంగు నుండుమా సకమున్నత శేజముతోడ భక్తిరం
జలినచూపు గూడ విధిః శ జెందినపోడ బుధాళిసిడ మా
తల్లి దయామతల్లి ప్రణతద్రుమకల్పకవల్లి భారతీ. 5

1. కొన్నిప్రతుల నీపద్యమునకు మాటుగా 'క. భూతనయాహృదయస్థిత. పాతకహర సర్వ
లోకపాపన భువనా, తీతగుణాశ్రయ యతివి, భ్యాత సురార్చితపదాజ్ఞాకరుణానిలయా' అని
యున్నది. 2. 'నబ్జభవు నల్లకుభం' వ్రా. ప్ర.

- క. విలసత్కంఠరవరవ, కలితం బగునభయవరదశరముల బెరయం
జెలఁగి భ కులకు నల, కలుమల దయసేయుజలధిశక్త్యకం దలఁతున్ . 6
- క. కాళికి బహుసన్నతలో, కాళికి గమనీయవలయశరకీలితకం
కాళికి దాపసమానస, కేళికి వందనము సేసి శ కీ ర్తింతు మదిన్ . 7
- వ. అని యిష్టదేవతాపారనంబు సేసి. 8
- చ. పరమసమాధిధుర్ముఁ బటుశపావనకర్మవిధేయు దేవతా
వరనరవంద్యు సద్విమలశవాక్యు జనార్దనకీర్తనక్రియా
భరణసమర్థు వేదచయశపారగు భవ్యుఁ ద్రికాలవేది భా
సురమతిఁ గొల్చుటొప్పు బుధశోభితుఁ బుణ్యుఁ బరాశరాత్మజున్ . 9
- క. వ్యాసుని భగవత్పదసం, వాసుని నాగమపురాణవరవిష్ణుకథా
వాసుని నిర్మలకవితా, భ్యాసునిఁదపద్మయుగము శ భావించు మదిన్ . 10
- సీ. వరకవిత్వోద్రేకి శ వాల్మీకిఁ గొనియాడి, భాగవతార్థవైభవముఁ బలుకు
శుకమంజులాలాపు శ శుకయోగిఁ బ్రార్థించి, బాణమయూరులప్రతిభ నొడివి
భాససామిల్లికభారవిమాఘుల, ఘనసుధామధురవారక్యములఁ దలఁచి
కాళిదాసుఁ గవీంద్రకల్పవృక్షముఁ గొల్చి, నన్నపాచార్యు వర్ణనలఁ బొగడి .
- తే. వెలయఁ దిక్కనసోమయాశజలభజించి, యెఱ్ఱనామాత్యుభాస్కరునిచ్చఁగొల్చి
సుకవిసోముని నాచనశసోము నెఱఁగి, కవిమనోనాథు శ్రీనాథు శ ఘనత మెచ్చి.
- ఉ. ఎమ్మెలు సెప్ప నేల జగ శ మెన్నఁగఁ బన్నగరాజశాయికిన్
సామ్మగ వాక్యసంపదలు శ సూఱలు సేసినవానిభ క్తి లో
నమ్మినవాని భాగవతశైషికుఁ డై తగువానిఁ బేర్చితో
బమ్మెరపోతరాజుఁ గవిశైషిపురాజుఁ దలంచి మ్రొక్కెదన్ . 12
- వ. అని సకలసుకవినికరంబులకు ముకుళితకరకమలుండ నై . 13
- ఉ. ఎయ్యది కర్మబంధమల శ నెల్ల హరించు విభూతికారణం
బెయ్యది సమ్మనీంద్రులకు శ నెల్లఁ గవిత్వసమా శ్రయంబు ము
న్నెయ్యది సర్వమంత్రముల శ నేలిన దెయ్యది మోక్షలక్ష్మీరూ
పెయ్యది దానిఁ బలెక్కద సుకృత్యము భాగవతాఖ్యమంత్రమున్ . 14
- వ. అని శ్రీమహాభాగవతపురాణంబునందు షష్ఠస్కంధం బాంధ్రభాషరచియిం
పం బూని యీశ్వరికిం బతిగా నద్దేవుండు గలం డని వితర్కించి నాకుం గవిత్వ
మహత్త్వంబు సంప్రాప్తం బగుకాలంబు దలంచి నారాయణుండై దైవం బని
యెఱింగి మనోరథంబు సఫలం బయ్యె నని యీశ్వరిఁ గృష్ణార్పణంబు చేసితి
నది యె ట్లనిన నేను విద్యాభ్యాసంబునం దగిలి కొండుక నై యుండ నొక్క
నాఁడు దివంబున . 15
- చ. కలితవిశేషవస్త్రములు శ గట్టి హిమాంబుసుగంధచందనం

బలది వినుతభూషణము శ లారంగఁ దాల్చి వినోదలీల నిం
పులమృదుశయ్య నిద్రఁ దగఁ శ బొందినచోఁ గనుపట్టె బల్మలుం
దలమునఁ గ్రమ్మకొమ్మెఱుఁగుతండము రూపున నిల్చుపోలికన్.

16

సీ. ఉరవడిఁ బ్రాగ్భి శ నుదయించుమార్గాండ, కోటిబింబచ్చాయ శ గూడినట్లు
హరిహరబ్రహ్మలయ్యాత్మలలో నుబ్బి, కరుణ యొక్కట మూర్తి శ బెరసినట్లు
ఖరకరకరతీవ్ర గతిని గరంగుచు, హేమాద్రి¹చెంతఁ బె శ లెగసినట్లు
ఫణిరాజఫణరాజశ్రవణిగణవిస్ఫుర్తి, సుషిరంపువెలిఁ దలఁచూసినట్లు

తే. లుట్టిపడ్డట్లు కట్టెఱుఁగూడినట్లు, తేజ మెసఁగంగ నామ్రాల శ దివ్యవాణి
పూని సాక్షాత్కరించి సంపూర్ణదృష్టిఁ జూచి యిట్లనివలికెమంజులముగాను.

ఉ. ఆటలుఁ బాటలుం జదువు శ లద్భుతముల్ విన నొప్పువాద్యముల్
సాటి దలంప రానిబలుఁసాములు ము న్నగువిద్య లెల్ల నీ
కాటలుఁ బాట లయ్యె విను శ మన్నిటికీ మెఱుఁ గిడ్డభంగి నా
చాటునఁ జాటుకారపదసాధుకవిత్వముఁ జెప్పుమింపుగన్

వ. అని యాన తిచ్చుజగన్మాతృకృపావలోకనసుశ్లోకుండ నై యే నొక్క శ్లోకంబు
నాక్షణంబ నుడివితి నది యెట్టి దనిన.

19

శ్లో. హంసాయ సత్త్వనిలయాయ² సదాశ్రయాయ
నారాయణాయ నిఖిలాయ నిరాశ్రయాయ
సత్సంగహాయ సగుణాయ సదీశ్వరాయ
సంపూర్ణపుణ్యతయే హరయే నమస్తే.

20

వ. ఈశ్లోకం బద్దేవియంగీకరించె నంత మేలుకాంచియానందభరితుండ నై నాట
నుండి చంద్రానుగత యగుచంద్రికయుంబోలె నారాయణాంకితం బయినకవిత్వ
తత్త్వజ్ఞానంబు గోచరం బయ్యె దానికి ఫలంబుగా గోపికావల్లభుని నుల్లం
బున నిడుకొని.

21

ఆ. పలుకఁ గలిగె మొదల శ భాగవతార్థంబు, భర్త గృష్ణుఁ డయ్యెభాగ్యమొదవె
నవృతరసముఁ గోర శ నలరు చింతామణి, పాత్ర సంభవించుభంగినిపుడు.

22

అ. (భాగవతము దేటపఱుప నెవ్వఁడు సాలు, శుక్లఁడుదక్క నరునిసఖుఁడుదక్క
బుద్ధిఁ దోచినంత శ బుధులచే విన్నంత, భక్తి నిగిడినంత శ పలుకువాడ.)

23

ఉ. పుట్టిననాటనుండియును శ బుట్టద యెట్టియ డట్లు నైనఁ జే
పట్టి నుతంపఁ జిత్తము శుభం బగు మద్వరవాక్య³మకుం
బట్టము గట్టినాడ హరిఁ శ జాయక తత్కథనామృతంబు నే
నుట్టిపడంగఁ జెప్పుదు బుద్ధోత్తము లానుఁడు శ్రోతృపద్ధతిన్.

24

వ. అని.

25

- సీ. శ్రీవత్సగోత్రుడు శ శివభక్తిరుక్తుఁ డాపస్తంబసూత్రుఁ డప్రపరగుణుఁడు
నేర్పూరిశాసనం శ డెట్టన పెగ్గడ, పుత్రుడు వీరన శ పుణ్యమూర్తి
కాత్మజుం డగునాద్యయామాత్యునకుఁ బోలమాంబకు నందనులమితయశులు
కసువనామాత్యుండు శ ఘనుఁడు వీరనమంత్రి, సింగధీచుణియునంతచితగుణాఘ్య
తే. లుద్భవించిరి తేజంబులూర్జితముగ, సారిది మూర్తిత్రయంబన శ శుభకీర్తి
బరఁగి రందులఁగసువన ప్రభువునకును, ముమ్మడమ్మనుసాధ్వీయములచువెలసె.
ఉ. ఆడదు భర్తమాట కెదు శ రాడదు వచ్చినవారి వీడఁగా
నాడదు పెక్కుభాష లెడఁనాడదు వాకిలి వెల్లి కల్ల మా
టాడదు మిన్న కేసి సుగుణావళి కిందిర గాక సాటి యే
చేయు లేదు చూరికులశేఖరుకస్వయముమ్మడమ్మకున్. 27
- క. ఆకసువయమంత్రికేఁ బుణ్యాకల్పశుభాంగి ముమ్మడమ్మ మము న్న
వ్యాకులచిత్తుల నిరువుర, శ్రీకరగుణగణులఁ బుణ్యాశీలురఁ గాంచెన్. 28
- క. అంగజసమలావణ్యశు, భాంకులు హరిదివ్యపదయుఁ గాంబుజవిలస
ద్భృంగాయమానఁ త్తులు, సింగయతెలగయలు మంత్రిశేఖరు లనఁగన్. 29
- క. అం దగ్రజుండ శివపూజం దసరింపవాఁడ విష్ణురచరితామృతని
వ్యందిపటువాగ్విలాసా, నందోచితమానసుండ శ నయకోవిదుఁడన్. 30
- వ. కావునం గృష్ణపాదారవిందసందర్శనాదర్శితలాయమానచిత్తుండ నయి. 31

అథ పుష్ట్యంతములు. శ్లో.

- క. శ్రీపతికి మత్సరికి నుత, గోపతికి ద్రిలోకపతికి శ గురుజనబుధసం
తాపనివారణమతికిని, బ్రాహ్మతసనకాదితతికి శ బహుతరభృతికిన్. 32
- క. హరికి గురుకలుషకుంజర, హరికి బలాభీలహరికి శ నంగస్థితగ
వ్వారికి నరహరికి రక్షిత, కరికిఁ గరాగ్రస్థిరికిఁ శ ఘనతరకిరికిన్. 33
- క. గుణికి సమాశ్రితచింతా, మణికి మహేంద్రాదిదివిజయమండలచూడా
మణికిఁ బ్రకల్పితశయ్యా, ఫణికినురోభాగకౌస్తుభప్రియమణికిన్. 34
- క. కంసాసురసంహారున, కంసాచితకర్ణకుండలభరణునకున్
హింసాపరవరమస్తక, మాంసకరాళితగదాభిమతహస్తునకున్. 35
- క. వరయోగిమానసాంతః, కరణసుఖాంభోధిభావకల్లోలలప
త్పరతత్వశేషశాయికిఁ, జిరదాయకి సకలభక్తచింతామణికిన్. 36
- వ. సమర్పితంబుగా నాయొనర్పం బూనినషష్ఠస్కంధంబునకుఁ గథాప్రారంభక్రమం
బెట్టి దనినహరిచరణస్మరణపరిణామవినోదులయినశౌనకాదులకు నిఖిలపురాణేతి
హాసనిర్ణయవిఖ్యాతం డైనసూతుం డిట్లనియె. 37
- క. శ్రీరమణీరమణకథా, పారాయణచిత్తుఁ డగుచుఁ శ బలికెఁ బరీక్షి
ద్భారమణుఁ డాదరంబున, సూరిజనానందసాంద్రు శ శుకయోగీంద్రున్. 38

- సీ. షడ్గుణేశ్వర్యశాశ్వతమూర్తి వయినట్టి మునినాథ దయతోడఁగఁగఁము క్షిపదము
మున్నగా నేమార్గమన వినిపించితి, వారయ నడవర్గభూమిహిమఁ
గ్రమయోగసంభవ బ్రహ్మాంబుతోఁగూడ, ననువొంద నగు నని క వినుతికెక్క
మఱియు సత్త్వరజ స్తమః ప్రభావంబులఁ, కడిది యై యున్నట్టికర్మచయము
తే. నప్పటప్పటి కడఁగని క యట్టి ప్రకృతి, గలుగుపురుషునిభోగార్థముటన దేహ
కారణారంభరూపమాత్మరంబు మొదలు, మాటిమాటికి నన్నియుఁ క దేటపడఁగ.
వ. మఱియు ననేకపాపలక్షణంబు లగునానావిధనరకంబులును వాని కాద్యంతంబు
లును స్వాయంభువసంబంధి యగు మన్వంతరంబును బ్రహ్మవ్రత తానపాదుల
వంశంబును దచ్చరిత్రంబును ద్వీపవర్ష సముద్రాదినద్యుద్యానవనస్పృశులును
భూమండలసంస్థాపనంబును వానిపరిమాణంబును జ్యోతిశ్చక్రచలన ప్రకారం
బును విభుం డయినపరమేశ్వరుం డెవ్విధంబున నిర్మించెనావిధం బంతయు
నెఱింగించినాఁడ విష్ణుడు. 40
- ఆ. కడిదివేదనలకుఁ క గారణం బై యుండు, గుఱుతు లేనినరకకూపరాసి
పాలు గాక నరుండు క బ్రదికెడుమార్గంబు, పరమపుణ్య తెలియఁక బలుకవయ్య.
శ. అనినం బరీక్షిన్న రేంద్రునకు శుకయోగీంద్రుం డి ట్లనియె. 42
- క. కట్టా త్రికరణ ¹మెఱుగక, పుట్టినదురితముల నపుడ క పొలియింపనియా
కట్టిడి దేహం బుడిగినఁ, గొట్టాడును బిట్టు నరకకూపంబులలోన్. 43
- ఉ. కావునఁ గాలకింకరవికారము గానకమున్న మృత్యుదు
²ర్భావనఁ జిత్తమున్ వెడఁగుపాటును జెందకమున్న మేనిలో
జీవము వెల్లు చుండఁ దనకల్వము దప్పకమున్న పన్నుగాఁ
బావనచిత్తుఁ డై యఘముఁ క బాయుతెఱు గొనరింపఁగాఁ దగున్. 44
- క. కాలం బెడ గని పాపము, మూలముఁ జెఱుపంగవలయు క ముచు ³రోగములం
దేలినదోషము నెఱుగుచు, వాలాయుచు దాని నడఁచువైద్యునిధరిన్. 45
- సీ. అనవుడు నారని క కనియె భూకాంతుండు, కనుకలి విచుకలి క గలిగినట్టి
పాపము దనకు నొప్పని దని కని చాలఁ, బరిత పుః డయ్యుఁగ్రమ్మఱి నొనర్చు
మూఢాత్మునకు దోషమోచనం బెయ్యది, యారయ నెఱిగింపుమదియుఁగాక
కలుష మొక్కొక చోటఁగావించునొకచోటఁ, గావింపకుండు దత్కర్మమెఱిగి
ఆ. యిట్టిదనుండు పుణ్య క మేరీతిఁ జేసిన, నది ఫలింప నేర క దని తలంతు
సలిలమందు మేనిమలినంబు వోకుండు, గజము గ్రుంకువెట్టుగతియుఁబోలె. 46
- వ. అనిన శుకుం డి ట్లనియె. 47
- క. కర్మము గర్మముచేతను, నిర్మూలము గాదు తెలియ క నేరక తాన

1. 'మలచే బుట్టిన, 2. ర్భావన చిత్తమున్ బెగడుపాటుగఁ జేయకమున్న. 3. దేహముల
దేలినరోగము నెఱుగుచు' వ్రా. ప్ర.

- కర్మముసేసినఁ దత్ప్రతి, కర్మం బొనరింప నలయుఁ శ గలుపవిమూర. 48
- క. హితవు గలకుడుపు మతి రు,గ్నితశులఁ బొడమంగ నీనిశవిధమున నతిన
ద్వైతుఁ డైనవాడు ¹నిర్మల,మతిచే నఘరాళి నెల్ల శ మట్టము సేయున్. 49
- చ. తపమున బ్రహ్మచర్యమాన శ దాశమునన్ శమసద్దమంబులన్
జపమున సత్యశౌచముల శ సన్ని యమాదియమంబులం గృహ
నిపుణులు ధర్మవర్తనులు శ నిక్కము హృత్తనువాక్యజంపుచా
పపుగుది ద్రుంతు రగ్ని శతశపర్వవంబుల నేర్చుకై వసిన్. 50
- వ. అదియునుం గాక 51
- ఉ. కొందఱు పుణ్యవర్తనులు శ గోషకుమారపదారవిందజా
నందమరందపానకలనారణవట్టుకచిత్తు లాచు గో
విందపరాయణుల్ విమలవేషులు దోష మడంతు రాత్మలం
జెందినభక్తిచేత రవి శ చేకొని వంచు నడంచుకై వడిన్. 52
- క. హరిభక్తిచేతఁ గొందఱు, పరిమార్తురు మొదలు ముట్టఁ శ బాపంబుల ని
మృతరకరములనూర్చుం, డరుదుగఁ బెనుమంచుఁబించఁమనఁచినభంగిన్. 53
- క. దంతిపురనాథ విను మొక,మంతన మెఱిగింతు శమదశమంబులు సంహా
వంతు శుభవంతుఁ జేయపు, కంతునిగురుభక్తి ముక్తిఁ శ గలిగించుగతిన్. 54
- నీ హరికి నర్థముఁ బ్రాణ శ మర్పితంబుగఁ జేయు,వానికైవల్య మోవ్వనికి లేదు
వనజలోచనుభక్తవరుల సేవించిన, వానికైవల్య మోవ్వనికి లేదు
వైకుంఠనిర్మలశ్రవణరుం డైనట్టి,వానికైవల్య మోవ్వనికి లేదు
సరసిజోదరుకథాశ్రవణలోలుం డైన,వానికైవల్య మోవ్వనికి లేదు
- తే. లేదు దపముల బ్రహ్మచర్యాదినియశి,శమదమాదుల సత్యశౌచముల దాన
ధర్మమఖముల సుస్థిరస్థాన మైన, వైష్ణవజ్ఞానజాతనిశ్చరాణపదము. 55
- తే. అరచు నెన్నఁడుఁ జేటు లేనట్టిముక్తి,వర్తమిలోకమందు నోవ్వరికిఁ గలదు
సాధులును బుణ్యశీలుకు శ సజ్జనులును, హరిపరాయణతత్పరు శ లయినఁ గాక.
- క. అరుదుగ నరహరిభక్తిం, బొరయనిమూపురుషుసుకృతకృపంబులు వే
మఱుఁ బుణ్యుఁ జేయ నేరపు, నరవర మధుఘటముఁ బెక్కుననులుంబోలెన్.
- చ. సతతిముఁ గృష్ణపాదజలజంబులయందు మనంబు నిల్పును
వ్రతులుఁ దదీయశుద్ధగుణరాగులుఁ గాలునియుగ్రపాశసం
హతుల ధరించుతత్పుభటకౌఘములం గలలోనఁ గాన రే
గతులను దుష్టకర్మములు శ గైకొని వారలఁ జెంద నేర్చునే, 58
- వ. కావున నీయర్థంబునకుం బురాతనం బగునొక్కయతిహాసంబు గల దది విష్ణు
నూతనమదూతసంవాదం బనంబడు దాని నెఱింగింతు నాకర్ణింపుము. 59

... అ కా మి లో పా ఖ్యా న ము. ...

- సీ. నరనాథ వినము కన్యాకృష్ణపురమనఁ, గలఁడు బ్రహ్మణఁడజామిళుఁడనంగఁ
బాతకుం డతులనిశ్శాభ్యుం డవజ్ఞుండు, నప్తనదాచారి క కష్టరతుఁడు
జూదంబులందు దుశ్శర్వాదంబులందును, శౌర్యంబునందు మోచ్చరము గలిగి
తో త్తాత్మపత్నిగా క మత్తుడై వరియించి, కొడుకులఁ బదుగురఁ క బడసిచాల
- ఆ. మోహజలధిలోన క మునిగి ముచ్చట దీర, బాలలాలనాదిశ్రీలఁ దగిలి
పెద్దకాల మతఁడు క పెంపార సుఖయించి, ¹భలిత మెల్ల వదలి క పతితుఁడయ్యె.
- సీ. నిర్మలంబునఁ జాల క నెఱయుచి త్తం బన, నల్ల నివెండుకల్ కదెల్ల నయ్యెఁ
దగుమోహపాశబంధంబు జాఱినమాడ్కిఁ, బొదలినయంగముల్ కవదలివేరె
నిం ద్రియంబులకోర్కొలిక నొల్ల ననుభంగి, నుద గకతలచాలవడఁకజొచ్చె
దళఃకంబుప్రాయంబుఁదగిలిపోయినమాడ్కి, లోచనంబుఁచూడ్కిసేచ మయ్యె
- ఆ. వగరు పుట్టె నంత క బెగలె దంతంబులు, నుక్కినయును దగ్గు క బిక్కటిల్లె
శిరసు నొవ్వఁ దొడఁగె క జెదరె మనం బంతఁ, గడిదియైనమఘశకాలమందు.
- ఆ. ఎనయ నతని కెనుబడినిమిదివర్షంబు, లంత నగుగుటయును క భ్రాంతిఁడగుచుఁ
గోరి పిఁకొడకు క నారాయణాఖ్యుండు, బాలుఁ డగుట మిగుల క భక్తికేసి.
- క. తనసతియఁ దానుఁ గూరిమి, మనమునఁ బెనఁగొనఁగ నక్కుమానుని ననిశం
బును ముద్దాసేయు చుండెను, జనవర వాత్సల్య మాత్మ క సందడిగొనఁగన్. 63
- క. బాలుని ²ముగవచోఋజు, ఫాలుని నిజజనకబంధుపరిణామకళా
శీలుని లోలతఁ గనుఁగొని. యాలరిబ్రాహ్మణుఁడు నందితాశ్ముం డగుచున్. 64
- క. అత్యంతపానభోజన.కృత్యంబులఁ బొత్తు ³గలిగి క క్రీడలఁ దత్సం
గత్యంబు వదల కాగత,మృత్యువుఁ గన నేరఁ డయ్యె క మిక్కిలిబడు డై. 65
- తే. తెలియకీరీతి నతఁడు వక ర్థించుచుండ, భయదమగుమృత్యుకాలంబుప్రాప్తమైన
భూరివాత్సల్యవృత్తినప్పుత్తు⁴దలఁచి, యాత్మఁ బ్రలపించెనారాయణాయటంచు.
- వ. అప్పుడు. 67
- క. కింకరుల ధర్మరాజవ, శంకరుల దురంతపంకశసమధికజననా
శంకరుల సకలలోకభ, యంకరులం గనియె నిందియాకులుఁ డగుచున్. 68
- క. ఘాతుకుల దండదండిత, పాతకుల మహా గ్రకర్మభరనిష్కరుణా
జాతకులఁ బ్రేతనాయక, దూతకసంతతుల నతఁడు క దూరమునందున్. 69
- మ. కసియెన్ బ్రాహ్మణుఁ డంత్యకాలమున వీరకన్ రోషవిఘ్నాతులన్
ఘనపీనోష్ణవికారవక్త్ర విలసద్గర్భక్షణోపేతులన్
జనసంత్రాసకరోద్యతాయతసుపాశక్రేణికాహేతులన్

1. 'భలిత మెల్ల వదలి పతితుఁడయ్యె. 2. నర్థవచోఋజు. 3. గలసి. 4. గూర్చి, యడరి పలి
వించు నారాయణాహ్వాయనిని' వా. ప.

హననవ్యాప్తివిభీతులన్ ముపుర నా త్మానేతలన్ మాతలన్

70

వ. ¹ ఇట్లతివిక్రతకుండగండాభోగవిభాగవిషమవివృతనేత్రులు నతినిష్ఠనిష్ఠురతను
యష్టిసంవేష్టిమహార్థ్యోములు నభ్యస్త సమస్త జీవాపహరిణకరణప్రశస్త
హస్తనిన్యస్తపాశభారులు నగుయమభటుఁ మువ్వరం గనుంగొని యజామి
కుండు వికలేంద్రియుండు వికంపితప్రాణుండును వికృతలోచనుండును విహ్వ
లాత్మకుండును నై

71

వ. దూరమున నాడుబాలుఁడు, బోరనఁ దనచిత్తసీమఁ గ బాడగట్టిన నో
నారాయణ నారాయణ, నారాయణ యనుచు నాత్మకనందను నొడివెన్

72

చ. మరణపువేళ నద్దనుదశమర్దనుసంస్మరణంబు సేయఁ ద
త్పరిసరవర్తు లాత్మపరిరపాలకునామము నాలకించి ని
ష్ఠురగతి నేఁగుదెంచి పొడనూపి యదల్చిరి కాలుబాసులన్
ఖరతరభాషులన్ వికటకల్పితవేషుల దీర్ఘరోషులన్.

73

క. దాసీభర్త నజామిళభూసురుఁ దత్తనువువలన గ బోరన వెలికిం
దీసినయమభటులను బోఁ, ద్రోసి శ్రీచరునికూర్మకమాతలు కడిమిన్.

74

••• విష్ణుదూతయమదూతలసంవాదము. •••

వ. ఇట్లు విష్ణుమాగలవలన నిర్ధూత ప్రయత్నులై యమదూత లిట్లనిరి.

75

క. ఎవ్వరివారలు నూతోఁ, జివ్వకుఁ గత మేమి యిట్లు గ చిక్కినవానిం
గ్రొవ్వున విడిపించితి రింక, నవ్వులతో జమునశాసనంబులు జగతిన్.

76

వ. అదియును గాక.

77

సీ. ఎవ్వరు మీ రియ్య గ మూఢవ్యరూపముల్, కన్నుల కద్భుతక్రమ మొనర్చె
²దివిజులో భువిజులో గ దేవతాప్రవరులో, సిద్ధులో, సాధ్యులో గ చెప్పరయ్య
దళితపాండురపద్మకళదీర్ఘనేత్రులు, నరవీరకౌశేరుఁ వాసు లరయ
గండమండలవటకత్తుండలన్వములును, బటుకిరీట ప్రభా, భాసితులును

తే. భూరిపుష్కరమాలికాకాచువత్సు, లమితకోమలనవయావనాధికులును
బాహుకేయూరమణిరణభ్రాజమాన, సునచతుర్భుజలభ్రసంకకాశరచులు.

78

క. ధనువులు నిషంగచరుములుఁ, గనవంబుజశంఖచక్రఖడ్గదాసా

ధనములు ధరియించిరమీ, తరువులు లోకముల కద్భుతం బొనరించెన్.

79

క. శాంతంబు లమునమాతలు, కాంతులు జగములను దిశలఁ గలిగినబహుళ
ధ్వంతములఁ బాఱఁ దోలుచు, సంతస మొందించె నిపుడు గ సర్వకషమై.

వ. ఇట్లఖిలలోకానందకరకమ్రాకారులు నఖిలవిభ్రాజమాన తేజోదుర్నిరీక్ష్యమాణు
లును నిఖిలధర్మ పాలురును నగుమారు ధర్మపాలపరిచారుల ముమ్మ నక్షపెట్టం
గతం బేమి యున (నాకు ధర్మరాకారువరులు గా రమతలంపుర) ముదపీఠ

కందళితముఖారవిందు లయి గోవిందునికందువమందిరంబు(కావలి)వారలు వారి
వాహగంభీరనిర్దోషపరిపోషణంబు లై నవిశేషభాషణంబుల నిట్లనిరి. 81

ఉ. మీరు పరేతనాయకునికేమీమిదూత లటేని బల్కుడా
తోరపుఁబుణ్యలక్షణము క దుష్కృతభావము దండకృత్యముకా
బిరముతోడ నితని కభీష్టసివాసముఁ బూని దండ్యు లె
వ్వారలొ సర్వభూతములొ 1వా కొకకొందఱుపాపకర్ములొ. 82

వ. అనిన యమభటు లిట్లనిరి. 83

క. వేదప్రణిహితమే యను,మోదంబుగ ధర్మ మయ్యె క మున్ను తదన్యం
బేది యగు నది యధర్మం, బాదియు హరిరూపు వేద క మని వినుకతనన్. 84

సీ. ఎవ్వనిచేఁ దనకయిర వొందు త్రిగుణస్వ,భావ మైనట్టియూప్రాణిచయము
లనుగుణనామ క్రియారూపములచేత, నేర్పడుగతిఁ దాన క యెఱుఁగఁబడును
సర్వముం దనలంబు క నాకాశమును బ్రభం,జనుఁడు గోచయమునుశశధరుండు
సంధ్యలు దినములు క శిర్వరీచయములుఁ. గాలంబు వసుమతీజలములును

తె. దేహధారికి నాత్ము లై క తెలుపుచుండు, దండనస్థానవిధము సద్ధర్మగతియుఁ
దగులుమిరీ క్రమానుకోధనముసేసి, యఖిలకర్ములు దండార్హులరయ నెపుడు.

తే. కోరికర్మంబునడిపెడుకవారి కెల్లఁ, గలితశుభములు నశుభముల్ క గలుగుచుండు
నరయఁగా దేహి గుణసంగియైనయపుడె, పూని కర్మంబు సేయకమానరాదు.

క. ప్రకృతమునఁ దా నొనర్చిన,సుకృతము దుష్కృతము నెంత క చూడఁగ నంతే
వికృతి గని యనుభవించును, నకృతమతిం దత్ఫలంబు క నతినిపుణుడై. 87

వ. మఱియు పనుండు జన్మంబు శాంతఘోరమూఢగుణంబులచేత నైనను (గుణ
దుఃఖగుణంబులచేతనైనను) ధార్మికాదిగుణంబులచేతనైనను సకలభూతంబులుఁ
ద్రైవిధ్యంబు నే ప్రకారంబునం బొందు నా ప్రకారంబున జన్మాంతరంబునం
బొందుచుండు దేవుం డైనయముండు సర్వజీవాంతర్యామియైధర్మాధర్మయుక్తం
బైనపూర్వరూపంబుల విశేషరూపంబులచేతం జూచు చుండి వాని కనురూపం
బులఁ జింతించు చుండు నపద్యోపాధి జీవుండు తమోగుణయుక్తుం డై ప్రాచీన
కర్మంబులచేత నేర్పడినవ రమానదేహంబు నే ననితిలంచుచుండినప్రజన్మస్మృతి
గలవాఁ డై పూర్వాయరంబు లెఱుంగఁ జాలకుండు మఱియుఁ గర్మేంద్రియంబుల
చేతఁ గర్మంబులం జేయుచుండి జ్ఞానేంద్రియంబులచేతఁదమోవిషయంబు లైన
శిబ్దస్పర్శరూపరసగంధంబుల నెఱుంగు చుండి పదియూటవది యైనమనంబుతోఁ
గూడి పదియేడవవాఁ డగు చుండి పోడశోపాధ్యంతర్గతుం డై యొక్కరుండైన
జీవుండు సర్వేంద్రియవిషయప్రతిసంధానంబుకొఱకు జ్ఞానేంద్రియకర్మేంద్రియ
మనోవిషయంబులఁ బొందు చుండి పోడశకళలు గలిగి లింగశరీరం బనం బరఁగి

గుణత్రయకార్యం బనునిమి త్తంబున హర్షశోకభయంబుల నిచ్చు చున్నసంసారంబు ధరియించుచుండు విజితపద్మరుం డైనదేహి కర్మంబు లొల్లనిబుద్ధి నెఱింగియు వినియుఁ గర్మంబులు సేయు చుండి తనసంచారకర్మంబునం జుట్టకొన్న పసిరికాయపురువునంబోలె నిర్గమోపాయం బెఱుంగక నాశంబు నొందుచుండు వర్తమానవసంతాదికాలంబు భూతభావివసంతాదికాలయోగ్యం బైనపుష్ప ఫలాదులు తత్కాలజ్ఞాపకంబు నెట్లు సేయు నట్లు భూతభావిజన్మంబులకు ధర్మాధర్మంబులు నిదర్శనంబులు సేయుచుండు నొక్కనరుండు నొకక్షణంబునుగర్మంబు సేయ కుండువాఁడు లేఁడు పూర్వసంస్కారంబులం గలగుణంబులచేతఁ బురుషుం డవశుండు గావున బలిమిఁ గర్మంబు సేయింపం బడు చుండు నవ్యక్త నిమిత్తంబు నొంది తదనురూపంబు లైనస్థూఃసూక్ష్మశరీరంబులు మాతాపితృ సదృశంబు లగు చుండు నిట్టివిపర్యయంబు పురుషునికిఁ బ్రకృతీసంగమంబునం గలుగు చుండు నాప్రకృతి పురాణపురుషుం డైనయప్పరమేశ్వరుని సేవించినం దలంగు చుండు.

88

సీ. కావున నితఁడు సత్కర్మవర్తనమున, భూదేవకులమునఁ గ బుట్టినాఁడు దాంతుఁ డై శాంతుఁ డై గ ధర్మసంశీలుఁ డై, సకలవేదంబులఁ గ జదివినాఁడు . అనయంబు గురువుల గ నతిథులఁ బెద్దలఁ, జేరి శుశ్రూషలఁ గ జేసినాఁడు సర్వభూతములకు గ సమబుద్ధి యై చాల, బహుమంత్రసిద్ధులఁ గ బడసినాఁడు తే. సత్యభాషణనియమంబు గ జరపినాఁడు, నిత్యనైమిత్తికాదుల గ నెరపినాఁడు దండిలోభాదిగుణములఁదరపినాఁడు, మంచిగుణములుదనయందుఁగమరపినాఁడు.

క. సతతాచారసమంచిత,మతి యై సుజ్ఞానమునకు గ మరగెడుతఱి నా యతగతి నాతిని కంగజ,మత మై నవయావనాగమం బెడసాచ్చెన్. 90

సీ. కడకంట యశావనగర్వంబు వొడగట్టె, మదిలోన నుద్రేకమదము దొట్టెఁ గడు తేనఁ గామవికారంబు దలచూపె, ముఖమునఁ జిలునవ్వునమొలకలెత్తె నతిపుష్టి నిష్ఠురం గ బయ్యె దేహం బెల్లఁ, గచభారమున నెఱిగిప్పు మెఱసెఁ గటిభారమున నూయకాండముల్ జిగిమీఱె, బాహుశాఖలు దీర్ఘభంగిదోచె

ఆ. నరము వివుల మయ్యె గ నుల్లసద్వరకాంతి,పూర మంగకమునఁబొందుపడియె భూరితేజఁ డయినభూసురాన్వయునకు, నభినవైక యశావనాగమమున. 91

క. హృదయమున, బొడముయశావన,మదము పెలిం దోచుభంగి గ మానితరుచిఁ ద ద్వదనమున నూగుమీసలు, వొదలుచుఁ గప్పడరి చూడఁ గ బొంకం బయ్యెన్.

వ. మఱియును. 92

క. తమ్మివిరిమీఁడ వ్రాలిన,తుమ్మెదపం క్తియుచుజోలెఁ గ దోరపులీలం గ్రమ్ముకొనివిప్రతనయుని, నెమ్మొగమునఁ గానఁబడియె గ నెఱిమీసంబుల్.

వ. అంత ననంగబ్రహ్మతంత్రంబునకు వసంతుండొనర్చునంకురార్పణారంభంబును

బోలె లలితఃసలయవిసరప్రసారభాసురఃహుపాదపాదిపురోపవనపవనజవనప్రభా
వపరికంపితవిటవిటీజనహృదయప్రపుల్ల పల్లవభల్లంబును ననూనప్రసూననిర్భర
గర్భావిరూభితసురభిపరాగపటలపటఘటితనభోమండలంబును నమందనిష్ఠ్యంద
మరందబిందుసందోహకందళితచిత్తమ త్తమధుపసంకులర్పుంకారముఖరిత సకలది
శావలయంబునునిరంతరధారాశరసభరితపరిపక్వఫలానుభవప్రభవసమ్మోద వాద
శుకప్రముఖపతంగకోలాహలంబును నై మధుమాసంబు సర్వజనమనోహరం
బును నై నిఖిలవనపాదపంబుల నలంకరించె నయ్యవసరంబున నజామిళుండు
పితృసర్దేశంబునం గుశసమిత్సప్నఫలార్థంబు వనంబున కరిగి తిరిగి వచ్చుసమ
యంబున నొక్కలతాధవనంబున.

95

క. బద్ధానురాగ యై స్మర,యుద్ధంబున కలరుబుద్ధి శ నురుకామకళా
సిద్ధ యగువృషలితోఁ బ్రియ,వృద్ధిం దగఁ గూడి యున్నవిటునొరుఁ గాంచెన్.

క. భటునిఁ రతిశాస్త్రకళా,ర్భటునిఁ వరయావనానుభవమదవిభవో
దృఢునిఁ సురతేచ్ఛాసం,ఘటునిఁ విగతాంబరోరుకటునిన్ విటునిన్.

97

శా. హాలాఘూర్ణితనేత్రతో మదనతంత్రారంభసంరంభతో
1. ఫేలాపాలనయోగ్యభూవిభవతోఁ శ గీర్ణాలకాజాలతో
హేలాలింగనభంగివేషనతితో శ నిచ్చావతీమూర్తితోఁ
గేళిం దేలుచు నున్నవానిఁ గనెఁ బుంభూతరోమాంచుఁ డై.

98

క. కలికి వరుమదనకదనపుఁ, బలుకులకలకలము బెడఁగువడుమేఖలము
వ్వలరవళిఁ దగిలి 4. గతిగొనఁ, గలకంతి రతంబు సలుపుగమకముఁ గనియెన్.

క. కవకవ నై పదనూపుర, రవరవ లాగుబుబ్బకొన్నరతిపతిగతులం
జివచివ నై విటుచెయ్యుల, రవళిఁ రతిసల్పురతులరవరవ గనియెన్.

100

చ. కురు లళికంబుపై నెగయఁ శ గ్రొమ్మడి వీడఁగ గుబ్బదోయిపై
సరములు చొకళింపఁ గట్టిసంగతి మేఖు తాళగింప స
త్కరవరకంకణావళులు శ గర్జిలఁ గౌ నసియాడ మీఁదు గా
మరునివినోదముల్ సలిపె శ మానిసి యశావనగర్వరేఖతోన్.

101

క. మవ్వపుసుకుమారాంగిని, జవ్వని, నుపగూహనాదిసముచితరతులన్
నివ్వటిలుదానిఁ గని మది, నువ్వీళ్ళూరంగ మర్మధోద్దీపనుఁ డై.

102

తరలము. బహుళదృక్పరిపాకమోహనిబద్ధుఁ డౌచు మనంబులో
సహజకర్మము వేదశాస్త్రము శ సాత్త్వికంబుఁ దలంచి త
న్నిహితచిత్తము వట్టి పట్టఁగ శ నేరఁ డయ్యె సదా మనో
గహనమందు మరుండు పావకుశైవడిఁ జరియింపఁగాన్.

103

1. ఫేలాపాటవకోటరీవిభవతో. 2. మూర్ధ్నితో, 3. కలికివగ మదన. 4. గరిగొన;రతిగొన.
5. కవకవ లై...రవరవ లై గుబ్బుగొన్న.

- శా. ఆలీలావతిగండపాళికలపై శ హాస ప్రసాదంబుపై
నాలోలాలకపం క్తిపై నళిపై శ నాకర్ణదృశూభితిపై
హేలాపాదికుచద్వయోరుకటిపై శ నిచ్చల్ పిసాలింపగా
జాలిం బొందుచు నాత్మఁ గుందుచు మనోజాతానలోపేతుఁ డై. 104
- తే. మఱి కులాచారవ ర్తన శ మాలుచేసి, పరఁగుపిత్రర్థములు దానిశపాలు చేసి
సాధులక్షణగుణవృత్తిఁ శ జాలుచేసి, లోలలోచనపసఁ జెంది శ లోలుఁ డయ్యె.
- క. శ్యామఁ గుసుమాస్త్రఫేలన, కామఁ గులస్త్రీలలామఁ శ గమనీయగుణ
స్తోమ నిజభామ నొల్లక, ధామమున నటించెఁ గ్రించుఁదన మెదఁ బొడమన్.
- ఉ. బంధులఁ దిట్టి సజ్జనుల శ బాధలఁ బెట్టి యనాథకోటిఁ బెం
బందెలు సుట్టి యారములు శ వట్టి పథంబులు గొట్టి దిట్ట యె
నిందల కోర్చి సాధులకు శ నిందితుఁ డై గడియించువి త్త మా
సుందరి కిచ్చి మచ్చికలు శ సొం పెదఁ గూర్చి వసించెఁ దత్కృపన్. 107
- నీ. సముచితశ్రుతిచర్చఁ శ జర్చింప నొల్లక, సతికుచద్వయచర్చఁ శ జర్చనేయు
దర్కకర్కశపాతతర్కంబు గా దని, కలికితోఁ బ్రణయతర్కంబు సేయు
స్మృతిపదవాక్యసంగతి గాక తత్సతి, పదవాక్యసంగతి శ పరఁగఁ జేయు
నాటకాలంకారశ్చైపుణం బుడిగి త, న్నాటకాలంకారశ్చాటిఁ దిరుగుఁ
- తే. బరఁగఁజరకాలమీరీతిఁ శ బాపనియతి, రమణదాసీకుటుంబభారమువహించి
యదికుటుంబినిగాఁగఁబాఁపాత్ముఁడగుచు, నశుచియునుదుష్టవ ర్తనఁడై మెలంగె.
- క. అటు గాన పాపకర్మునిఁ, గుటిలుని సుజనార్తు ధూర్తుఁ శ గూఢని నేమా
వటమునఁ గొని యేగెద మం, తట దండమువలన నితఁడు శ ధన్యత నొందున్.
- వ. ఇట్లు వలుకుచున్నయమదూతల వారించి నయకోవిదులైనభగవద్దూత లిట్లనిరి.
- క. అవురా ధర్మవివేక, ప్రవరులపస గానఁబడియెఁ శ బాపము పుణ్యో
దృవుల యదండ్యులదండన, వివరం బొనరింపఁబడియె శ విధి యెఱుఁగమిచేన్.
- చ. సములును సాధులున్ విహితశాసనులున్ సుదయాళురున్ శుభో
త్తములును నై నయట్టితల్లి, దండ్రులు బిడ్డల కెగ్గు సేయుచోఁ
గ్రమ మఱి వార లెవ్వరికిఁ శ గైకొని కయ్యడఁ జాలువారు సం
భ్రమమతి మీమసంబులఁ దీరఁబుగఁ జర్చ యొనర్చి చూడుఁడా. 112
- ఆ. ఎఱుక గలుగునాతఁ శ డేది యొనర్చిన, నది యొనర్తు రితరు శ లైనవార
లతఁడు సత్య మిట్టి శ డనెనేని లోకంబు, దత్ప్రవ ర్తనమునఁ శ దగిలియుండు.
- ఆ. నెమ్మిఁ దొడలమీఁద శ నిద్రించుచెలికాని, నమ్మఁదగినవాఁడు శ నయము విడిచి
ద్రోహబుద్ధిఁ జంపఁ శ దొడరునే యెం దైనఁ, బ్రీతి లేక ధర్మదూతలార. 114

1. 'మాటుసేసి' అ. ప్ర. 2. ధామంబు నడంచుక్రించు. 3. ధర్మవిలోకప్రవరులసభఁ గానఁ,
4. వృథ యగుసేతన్.

- ఆ. చిత్త మెల్ల నిచ్చి శ చెలితనంబున వచ్చి, నచ్చి కలయ మెచ్చి శ నమ్ముచానిఁ
గరణ గలుగువాఁడు శకదుసౌమ్యుఁ డగువాఁడు, చింతసేయ కెట్లు సెఱుప నేర్పు
వ. అదియునుం గాక. 116
- ఉ. ఈతఁడు కోటిసంఖ్యలకు శ నెక్కడుపుట్టువులందుఁ జెంది యా
యాతము లైనపాపనివృహంబుల నన్నిటిఁ బాఱఁ దోలి ప్ర
¹భ్యాతమతిఁ మహామరణశకాలమునకా హరిపుణ్యనామసం
భూతసుధామయాద్భుతవిభూతికరాక్షరసంగ్రహంబునన్. 117
- సీ. బ్రహ్మహత్యానేకశపాపాటవుల కగ్ని, కీలలు హరినామశ్రీ ర్తనములు
గురుతల్పకల్మషకూరసర్పమఁకుఁ, గేకులు హరినామశ్రీ ర్తనములు
తపనీయచౌర్యాఘృతమసంబునకు నూర్య, కిరణముల్ హరినామశ్రీ ర్తనములు
మధుపానకిల్బిషమదనాగసమితికిఁ గేసగుల్ హరినామశ్రీ ర్తనములు
- తే. మహితయోగోగనిత్యసమాధివిధుల, నలగు బహ్మదిసురులకు శ నందరాని
భూరినిర్వాణసామ్రాజ్యాభోగభాగ్య, ఖేలనంబులు హరినామశ్రీ ర్తనములు. 118
- సీ. ముక్తికాంతైకాంతశమాహనకృత్యముల్, గేలిమై హరినామశ్రీ ర్తనములు
సత్యలోకానందశసౌభాగ్యయుక్తముల్, గేలిమై హరినామశ్రీ ర్తనములు
మహితనిర్వాణసామ్రాజ్యాభిషిక్తముల్, గేలిమై హరినామశ్రీ ర్తనములు
బహుకాలజనితతపఃఫలసారముల్. గేలిమై హరినామశ్రీ ర్తనములు
- తే. పుణ్యమూలంబు లనపాయశపోషకంబు, లభిమతార్థంబు లజ్ఞానశహరణకరము
లాగమాంతోపలబ్ధంబులమృతసేవ, లార్తశుభములు హరినామశ్రీ ర్తనములు.
- క. కామంబు పుణ్యమార్గ, స్థేమంబు మునీంద్రసాంద్ర శచేతస్సరసీ
ధామంబు విష్ణునిర్మల, నామంబుఁ దలంచువాఁడు శ నాథుఁడు కాఁడే. 120
- క. డెందంబు పుత్రువలనం, జెందిన దని తలఁప వలదు శ శ్రీపతిపే రే
చందమఁ బలుకఁగలిగిన, నందకధరుఁ డందుఁ గలఁడు శ నాథుం డగుచున్.
- ఆ. బిడ్డపేరు వెట్టి శ పిలుచుట విశ్రామ, కేలి నైన మిగులఁ శ గేలి నయినఁ
బిడ్డగద్యగీతభావార్థములనైనఁ, గమలనయనుఁ దలఁపఁ శ గలుషహరము. 122
- ఉ. కూలినచోటఁ గొట్టుపడి శ కుందినచోట మహాజ్వరాదులం
బ్రేలినచోట సర్పముఖశపీడల నందినచోట నార్తు లై
తూలినచోట విష్ణు భవదూరునిఁ బేర్కొని రేని మీఁద న
క్కాలుని ²యాతనావితతిఁ శ గానరు పూనరు దుఃఖభారముల్. 123
- సీ. అతిపాపములకుఁ బ్రయత్నపూర్వకముగఁ, దనుపాపముల కమితంబు గాఁగ
సన్మనివరులచే శ శంపాద్య మై యుండు, నిర్మలం బగుపాపనిష్కృతములు
గ్రమరూపమున నుపశమనంబు లగుఁ గాని, ⁴తత్ప్రపచయములుదలఁప లేవు

- సర్వకర్మంబుల శ సంతోష మె నగించి, చి త్తంబునకుఁ ద త్వస్థిని నొసఁగు
 ఆ. నొనర నీశు సేవ శ యోగిమానససరో, వాసు సేవ పేమ వాసు సేవ
 వేదవేద్యుసేవ శ వేదాంతవిభుసేవ, పరమపుగుషపాదశపద్మసేవ. 124
- క. హరి నెఱుంగనియాబాఱుడు, హరిభ క్తులతోడఁ గూడిహరి యనువాఁడన్
 సరియై దోషము లేడంచును, గరువలితో నగ్ని దృణముఁగొల్పినభంగిన్. 125
- ఉ. ఆరియ వీర్యవంత మగునావధ మెట్లు యదృచ్ఛఁ గొన్నఁ ద
 చ్చార్గుణంబు రోగములఁ శ జయ్యనఁ బావెడుమాడ్కిఁ బుణ్యవి
 స్ఫాగుని నంబుజోదరునిఁ శ బామగుఁ డజ్జ డవజ్జఁ బల్కినన్
 వారక త త్ప్రభావము ధ్రువంబుగ నాత్మగుణంబుఁ జూపదే. 126
- క. ధృతి దప్పినతఱిని బురా, కృతమునగాఁ కెట్లు దోచుఁ శ గేశవుఁడు మదిన్
 మితి లేనిజగముఁ దాల్చిన, యత డొక్కని మనములోన శ నడగెడువాఁడే. 127
- మ. నిరతం బై నిరవద్య మై నిఖిలచిన్నిరాక్షా మై నిత్య మై
 నిరహంకారిగుణాధ్య మై నియమ మై నిర్దోష మైనట్టిశ్రీ
 హరినామస్మరణామృతం బితఁడు బ్రత్యక్షంబు సేవించెఁ దా
 మరణాంతంబున నిట్టిసజ్జనునిధర్మరూప బేల వ్యర్థం బగున్. 128 .
- వ. అని యట్లు శ్రీమద్భగవద్దూతలు భగవతధర్మంబు నిర్ణయించి¹ బ్రాహ్మణుని నతి
 ఘోరం బయినయామ్యపాశబంధనిర్ముక్తునిం గావించి² యమభటులవలనియుదు
 టు వాపి రంత నాయమదూత (లాభగవద్దూతలసంభాషణప్ర భావంబునఁ దమ
 మనంబుల శాంతి నొంది భగవ త్త్వజ్ఞులు లయి) చేయునది లేక (నిరాకృతు
 లై) యమలోకంబునకుం జని పితృపతికి సర్వంబును నెఱింగించి రంత. 129
- క. అతఁడును భాశచ్యుతుఁ డై, గతభయుఁ డై ప్రకృతి నొంది శ కడునుత్సవసం
 గతిఁ జూచి మ్రొక్కిమదిలో, నతులితముగ మొదలి పొదలి శ హరిదాసులకున్.
- ఆ. నిలిచి కేలు మొగిచి శ పలుక నుద్యోగించి, చెలఁగు చున్నలోనితలఁపు దెలిసి
 చక్ర ధరునికూర్మిసహచరు లరిగి ర, దృశ్యు లగుచు దేవదేవుకడకు. 131
- క. వేద త్రయసంపాద్యము, మోదంబు గుణాశ్రయంబు శ మొగి భగవద్ధ
 త్మాదేశం బగుతప్పట, వాదంబు నజామిళుండుశవదలక వినుచున్. 132
- క. శ్రీమన్నారాయణపద, తామరసధ్యానసలిలధౌతమహాఘ
 స్తోముం డై సద్భక్తికి, ధామం బగు చుండఁ దెలిసి శ తత్త్వణమాత్రన్. 133
- క. బరవసమున నరికట్టిన, దురితంబుల దలఁచితలఁచి శ తుదిఁ దాపమునన్
 హరి నీశు నాశ్రయించుచు, బరితాపము నొంది పలికె బ్రాహ్మణుఁ డంతన్.
- సీ. వృషలియం టనురాగశృద్ధి బిడ్డలఁ గనిఁ కులము గోదావరిఁగూలద్రోచి

1. హరిభ క్తుఁడు భక్తితోడహరి యన రెండున్. 2. యాయర్థంబుననిగు సంశయంబుగలదేని
 మిరాజు నడుగఁ జూపని పలికి బ్రాహ్మ. 3. మృత్యువువలని మొదలు వాపి. 4. చురు పెల్లొదవన్,

- రచ్చల కెక్కి వెళ్ళరజ్జుసేతల సరి,వారిలోనలఁ దలకనంపు చేసి
కట్టిడిముదక నై శ కర్మబంధంబుల,పుట్టనై నిందలకప్రొన నగుచుఁ
దరణుల రోతలఁక ద్రవ్వి భోగించిన, కశిడినాజన్మంబుగలి పోయెఁ
- ఆ. జదువు చట్టు పడియె శ శాస్త్రంబు మన్నయ్యె,బుద్ధి పురువుమే సెఁబుణ్యామడఁగె
నీతి మట్టువడియె శ నిర్మలజ్ఞానంబు, ¹ముట్ట నుడిగె బోధ శ మూరిఁ బోయె.
- క. చిక్క నిచక్క నిచన్నల,మక్కువయిల్లాలి విడిచి శ మాయలు గలయీ
వెక్క సపుమద్యపానపు,ఛొక్కపసం దగిలి దుర్వికటుడ నై చెడితిన్. 136
- ఉ. లక్క ట ఘోరదాష్కృతమహానలకీలలు నన్ను మాట్టి పే
రు క్కడఁగింప కిట్లు ధృతి శ నుండఁగ నిచ్చె సహో దురాత్ముని
గ్రక్కునఁ దల్లిదండ్రుల నకలమచిత్తులఁ బెద్దలన్ మ తే
దిక్కుగ లేనివారిఁ బలు ²త్రి క్కులఁ బెట్టుచుఁ బాటఁ దోలితిన్. 137
- క. లకృతజ్ఞుడ నై విడిచితిఁ, బ్రకృతిం గలబంధువులను శ బాల్యమునను దు
ర్వికృతిఁ బడ కుండఁ బెంచిన,సుకృతుల మజ్జనకవరుల శ శోభనకరులన్. 138
- వ. అప్పుడు. 139
- ఆ. వెక్కుపాతకమల శ భృశదారుణం బైన దొడ్డనరకమండఁ శ బడ్డనను
నాశదకులకుఁ బాపి శ యరికట్టి రక్షించి, రిట్టిధర్మపురుషులెందువాఁ. 140
- శా. చోద్యం బై కలవోలెసిక్షణమునం శ జూడంగఁ బ్రత్యక్ష మై
వేద్యం బయ్యెను నన్ను నీడ్చినమహావీరుల్ భృశోదగులా
యద్యోగంబులపారు పాశధరు వీరయత్సహముల్ మాని సం
పాద్యానేకవికారరూపకుటిలప్రఖ్యాతులెం దేగిరో. 141
- ఉ. దారుణపాశబంధనవిరధానమలక్ సరకార్ణవంబులోఁ
గూరినవాని నన్నుఁ జెడక కుండ నొనర్చినపుణ్యమూర్తు లం
భోరుమానేత్రు లుజ్జ్వలశభోమణితేజులు లోచనోత్సవుల్
చారుదయాసమంచితవిరచారులు నల్వరు నెందుఁ బోయిరో. 142
- మ. నను రక్షించినపుణ్యవంతులు కనకన్నాళికపత్రాక్షు లం
జనసంకాశులు శంఖచక్రధరు లాజానూరుబాహుల్ స్మితా
నను లాలంబితకర్ణ వేష్టనసువర్ణచ్ఛాయదివ్యాంబరుల్
ఘనకారుణ్యరసైకపూర్ణులు సమగ్రస్ఫూర్తి నెం దేగిరో. 143
- వ. పాతకుండ నగునాకు నవ్విబుధోత్తమవర్షనంబు పురాకృతంబు లగుపుణ్య (విశే
షం)బులం గాని దొరక నేరదు తత్సందర్శనం బాత్మకు నతిసుప్రసన్నం బయి
యొప్పె నట్లుగా కుండనేనిఁ గలుషవర్షనంబున వృషలీభర్తనై యండి మృతిఁ

బొందు చున్ననాదుజిహ్వాకు శ్రమన్నారాయణనామగ్రహణంబు సంభవింప నేరదు మఱియును. 144

ఆ. పాతకుండ జడుడ శ బ్రహ్మఘాతుకుండను, మానలోభమోహామత్సరుండ నాకు నెట్లు దొరకు శ నారాయణునిదివ్య, నానువిమలకీర్తనంబు మదిక. 145

సీ. దారుణమోహాంధకారపూరితుండను, హరివిస్మయస్మరశాస్త్రమతినె పంచమహాత్మివ్ర పాతకోపేతుండ, హరివిస్మయస్మరశాస్త్రమతినె కౌటిల్యకితవవికారపారీణుండ, హరివిస్మయస్మరశాస్త్రమతినె యఖిలదుఃఖైకభోగారణవమగుండ, హరివిస్మయస్మరశాస్త్రమతినె తే. నిందలకు నెల్ల నెల్ల వైననీర్గుణుండ, మందభాగ్యుండ నేనేడమగువిదారి దివ్యగుణనామకీర్తనతెఱంగు దేడఁ, బూర్వసుకృతంబుగ కెట్లుపొందఁగలుగు. 147

మ. అని వితర్కించి. 147
మ. యతచిత్తేంద్రియమారుతుండు నగుచుక శ యత్నం బొనర్తుక హరి వ్రతసంపత్తికి బుణ్యవృత్తికిఁ జిదాశవాసోన్ముఖాసక్తికిఁ యుతనిర్వాణపదాసురక్తికి సుఖోద్యోగక్రియాశక్తికిఁ ధృతిలబ్ధోత్తమముక్తికిఁ సకలధాత్మీధుర్యసద్భక్తికిన్. 148

క. విడిచితి భవబంధంబుల, ¹నడచితి మామూవిమోహ శ మైనతమంబు న్నొడిచితి నరివర్గంబుల, గడచితి నాజన్మదుఃఖకర్మారణవమున్. 149

క. యోషిద్రాపంబున నను, ²నేషణముఖగహ్వరమున శ నెగమ్రంగి కడుక ద్వేషమున గోతి సేసిన, దోషద యగునాత్మమాయఁ శ దొలఁగం గంటిన్. 150

వ. అని యిట్లు వైష్ణవజ్ఞానదీపంబాత్మసేవంబునందోచిన నాబ్రాహ్మణుండు. 151

మ. భగవద్ధర్మపరాయణోత్తములసంభాషైకమంత్రంబులక మిగులక జ్ఞానము వుట్ట మోహభవసమిక్తశ్రాత్మబంధంబులం దెగ ఖండించి సబంధమిత్రసుతపత్నిమోహవిశ్రాంతుండై జగతీనాథురమేషు కృష్ణునిదయైశ్వర్యంబులం గోరుచున్. 152

క. హరిభక్తులతో మాటలు, ధర నెన్నఁడు జెకనిపుణ్యధనములచూటల్ వరముక్తికాంత తేటలు, నరిషడ్వర్గంబు చొరని శ యరు దగుకోటల్. 153

సీ. అనుచు నాబ్రాహ్మణుం శ కతిత త్వవేదియై, భవబంధముల నెల్లఁ శ బాఱిద్రోచి మొనసి గంగాద్వారమున కేగి యచ్చటఁ, ³బ్రబ్ధినదేవతాభవనమందు నాసీనుడై యోగ శ మా శ్రయించి చెలంగు, దేహేంద్రియాదులతెరువువలనఁ దనుఁ బొపుకొని పరతత్త్వంబుతోఁ గూర్చి, మానుగా యోగసమాధిచేత

ఆ. గుణగణంబుఁ బాసి శ⁴కొమ రొప్పినభగవ, దనుభవాత్మయందునాత్మఁ గలిగి

1. 'జడిసితి మామూవిమోహాసంతమసంబున్' వ్రా.ప్ర.2. 'నిషణ...మించుచు బత్వేషమున

3. పునికేసారి మునుగురు. 4. కొసమణు ప్రకమకుడై 'మాత్మ' వ్రా.ప్ర.

రమణః దన్ను మొదలగ్రహించినట్టి యా, పురుషవరులఁ గాంచిరపొసఁగ మ్రొక్కె.

వ. అట్లజామిళుండు యోగమార్గంబున దేహంబు విడిచి పుణ్యశరీరుండై యగ్ర
భాగంబునం బ్రాగుపలబ్ధు లైనమహాపురుషకింకరులం గాంచి సమంచిత¹రో
మాంచితచలచ్చటాపింజరిత స్వేదబిందుసందోహమిషనిష్కందమహానందవల్లికామ
తల్లికాంకురసంకులపరిశోభితతనుండును హర్ష వికర్ష మాణమానసోద్వోగ యోగ
ప్రభావోత్సాహవిస్మయమందస్మితకందళితముఖారవిందకందళితుండును ²నిఖిల
జగజ్జేగీయమానాఖండశుభ ప్రదశుభా కారసందర్శనసమాసాదితకుతూహలమాన
సుండును నై ప్రణామం బాచరించుచు భాగీరథీతీరంబునఁ గళేబరంబు విడి
చెం గావునఁ దతణంబ హరిపార్శ్వవర్తులైనదాసవరులస్వరూపంబుఁదాల్చి యా
విష్ణుసేవకులతోడం బాడి (దివ్యమణిగణాచితంబై) సువర్ణ (మయంబైనయస
మాన)విమానంబెక్కి సకలమహానందభోగభాగ్యానుభవాకుంతితంబైనవైకుంఠ
నగరంబునకు శ్రీమన్నారాయణపదారవిందసేవాచరణపరిణామసితికిం జనియె
నిట్లు విప్లావితసర్వధర్ముండైనదాసీపతి గర్హితకర్మంబులచేతఁ బతితుండును హత
వ్రతుండును నై నరకంబునం గూలుచుండే భగవన్నామగ్రహణంబున సద్యో
ముక్తుం డయ్యెఁ గావున. 155

క. కర్మంబు లెల్లఁ బాయను, మర్మముదెలుపంగ లేరు క మధురిపుపేరే
పేర్మిఁ బఠించుటకంటెను, దుర్మదమునఁ జిత్త మెన్నిఁత్రోవలఁ జన్నన్. 156

ఉ. పాండవవంశపావన నృపాలక యాయితీహాస మెవ్వఁడే
నొండొకభక్తిలేక విను క నోర్చుమెయిం బఠియించు నాతఁ డు
ద్దండత ముక్తికామినికిఁ క దానకమై దనుజారిలోకమం
దుండు మహావిభూతి యమరసూతలచూడ్కి క నోచరాకృతిన్. 157

తే. అరయఁ బుత్రోపచారిత క మైఁవిష్ణునామ మవసానకాలంబునను భజించి
శార్ఙ్గనిలయంబుఁ జేరెనరజామిళుండు, నిట్లుపద్భక్తిఁ బలికిన క నేమి సెప్ప. 158

క. కోరినవారల కెల్లను, జేరువకైవల్యపదము క శ్రీవరుని మదిం
గోరనివారిల కెల్లను, మారముమోక్షోప్తియెన్నిఁత్రోవల నైనన్. 159

వ. అసినం బరీక్షింప రేంద్రుం డిట్లనియె ముసింద్రా యాజ్ఞాభ్రష్టుండై యమధర్మరా
జు శ్రీవిష్ణునిర్దేశంబులచేవిహతులైనభటులచేత నర్జింపంబడిననారాయణదేవుని
మహానుభావం చాకర్ణించి వారల కే మనియె మఱియు నెన్నఁడేని యమదం
డంబు విఫలం బైపోయినతెఱంగు గలదని వినవలయు నీసందేహంబుఁ బాప
(మహాత్మా) నిపు దక్కఁ దక్కనవారిలు చాల రని తలంచుచున్నవాడఁ జిత్తం

1. 'రోమాంచచ్చటాపింజరిత స్వేదకణసంకోహ'. 2. 'దలితలోచనోత్సవక రాకారసందర్శమానభా
రేయండును నై ప్రణా'. వ్రా. ప్ర.

బును బ్రసాదాయ త్రంబుగా భవదీయవచనసుధాధారలం బ్రసాదింప వలయు
ననిన శుకుం డి ట్లనియె. 160

క. శ్రీకృష్ణభటులచేత ని,రాకృతు లై య-మృభటులు శ యశునకు నాత్మ
స్వీకృతవి ప్రక థాక్రమ, విక్రీయ మున్ తెలిపి రదియు శ నఱిగింతుఁ దగన్.

తే. చేరి ¹త్రైవిద్యమున మించుశీవతతికిఁ, గర్మఫలములఁ దెలిపెడుకారణంబు
లగుచుశిక్షించువార లీయవనిమీఁద, దేవయెందఱు గలరయ్యు శ తెలియవలయు.

క. దక్షిణదిశాధిపాయక, శిక్ష దగం జేయవారు శ షీతిఁ బెక్కండ్రే
నీతయమును సడియమును, ²సాక్షాత్తుగ నెందు రెండు శ సంపన్న మగున్.

తే. దట్ట మైనట్టికర్మబంధముల నెల్ల, నాజ్ఞవెట్టెడువారు పె శ క్కెనచోట
నకట శాస్త్రత్వముపచారమయ్యెగా దె, శూరులైనట్టిమండ లేశులకుఁబోలె.

ఉ. కావున నీవ యొక్కఁడవ శ కర్తవు మూఁడుజగంబులందు స
భావితభూతకోటిఁ బరిపాకవశంబున శిక్ష సేయఁగా

నీవరశాసనం బఖిలనిర్ణయ మై తనరారు చుండు నేఁ

డీవలఁ గ్రమ్మఱింప మఱి శ యెవ్వఁడు శక్తుఁడు ధర్మపాలనా. 165

క. చండకరతనమ యొరులకు, దండధరత్వంచు గలదె శ తగ జగమున ను
ద్దండధరవృత్తి నొత్తిలి, దండెత్తువు నిన్ను దండధరుఁ డని పొగడన్. 166

సీ. ఇట్టిదండంబ శ యూమూఁడుజగములఁ, దెగువమై నేఁడు వశ ర్తిల్లు చుండ
మనజలోకంబున శ మహితాద్భుతాకార, సిద్ధుల మిగులఁ బ్రసీద్ధు లైన
వారు నల్వురు వేగ శ వచ్చి నిర్దేశంబు, భంగించి మమ్మంత శ చెంగఁ దోలి
నీశాసనంబున శ నేమిచ్చుకొని వచ్చు, క్రూరత్తునిఁ బుచ్చుకొని యదల్చి

తే. పాశబంధంబు లీసునఁ శ బట్టి త్రొచి, బలిప మిగులంగ మమ్మును బాఱదోలి
యిచ్చఁ జనిరారు వారు దామెచటివార, లాదరమ్మున మాకు నేఁడనతిమ్ము.

వ. అస రని మఱియు శుకుం డి ట్లనియె నట్లు మాతలు పరితాపసమేతు లై పలికిన
దండధరుండు పుండరీకాక్షునిచరణకిమలంబులు దనమానసంబున సన్నిహితంబు
లుగఁ జేసికొని వందనం బొచరించి పరమభక్తిపరుం డై వారల కి ట్లనియె.

సీ. కలఁడు మదన్యండుశుశుఁడొక్కఁడతడెందు, వెలికఁగానఁగ రాకశవిశ్వమెల్ల
నతిలీలమై మహాద్భుతసమ గ్రస్ఫూర్తి, నుండును గోక నూ శ లున్న భంగి
దామెనఁ బశువులు శ దగిలి యుండెనుమాష్కి, నామసంకిర్తనస్థేమగతుల
విహరించు నెవ్వఁడు శ పిలసితమత్పూజ, లెవ్వనిపదముల శ నివ్వటిల్లుఁ

ఆ. గనుట మనుట చనుట శ గల్లు నెవ్వనిలీల, లందు లోక మెవనియందుఁబొందు
నెన్నఁబడుచుఁ బుడమి శ నెవ్వనినామముల్, గర్మబంధనముల శ పేర్చి నడచు.

తరలము. వినుఁడు నేను మహేంద్రుఁ డప్పతి శ వీతిహోత్తుఁడు రాక్షసుం

1. త్రైవిద్య మొనరించు. 2. సాక్షాత్తు మ తెవ్వ రందు. 3. దతనందు.

- డనిలుఁ డర్కుఁడు చంద్రుఁడు గమకలాసనుండు మరుద్గణం
బును మహేశుఁడు రుద్రవర్ణము శ భూరిసంశయమిసిద్ధులున్
మొనసి కన్దానఁ జాల రెవ్వనిఁకూర్తి విశ్రుతకీర్తిమై. 170
- క. సత్త్వేతరగుణపాశవ, శ త్త్వంబునఁ బొంద వీరు శ జలజాక్షుసదై
క త్త్వంబు గాన నోపరు, సత్త్వప్రాధాన్య లితరజనములతరమే. 171
- చ. అభవు నమేయు నవ్యయు ననంతం ననారతుఁ బూని మేనిలో
నుభయము నై వెలుంగుపురుషోత్తముఁ గానరు చిత్తకర్మవా
గ్విభవగరిష్ఠు లై వెదకి శ వీటిఁడిప్రాణులు సర్వవస్తువుల్
శుభగతిఁ జూడ నేర్చి తరుఁ శ జూడఁగ నేరనికంటిపోలికన్. 172
- చ. పరముని భక్తలోకపరిపాలనశీలుని దుష్టలోకసం
హారుని పతంగపుంగవవిహారుని కూరిమిమాత లామనో
హరులు సురేంద్రవందితులు శ నాహరిరూపగుణస్వభావు లై
తిరుగుచు నుందు రెల్లెడల శ దిక్కులఁ దేజయు పిక్కటిల్ల గన్. 173
- ఉ. లెక్కకు ¹ నెక్కు వై కసటు శ లేనిమహాద్భుత తేజ మెల్లెడం
బిక్కటిలం జరింతు రత్రిభీమబలాఘ్నులు విష్ణుమాత లా
చక్కనిధర్మశాంతు లత్రిసాహసవంతులు దేజపూజితుల్
గ్రీక్కిటి నీజగంబునను శ గేశవసేవకరక్షణార్థ మై.
- క. నావలనను మీవలనను, దేవాసురగణమువలనఁ శ ద్రిజగంబులలో
సేవగలఁ బొంద కుండఁగఁ, గావం గలవారు పుడమిఁ శ గలవైష్ణవులన్. 175
- క. భగవత్ప్రణిహితధర్మం, బగడ దెవ్వారిమతికి శ ననిమిషగరుడో
రగసిద్ధసాధ్యనరసుర, ఖగతాపసయక్షదివిద్రఖచరుల కై నన్. 176
- క. ఎన్నఁడు దెలియఁగ నేరరు, పన్నగపతిశాముత త్వభావము మేరం
గన్నులవేల్పుచు డాపలఁ, జ న్నమరినవేల్పు ముమకరచదువుల వేల్పున్. 177
- సీ. వరమహాద్భుత మైశ్రవైష్ణవజ్ఞానంబుఁ, దిరముగా నెవ్వరు శ దెలియఁ గలరు
దేవాదిదేవుండు శ త్రిపురసంహారుడొండె, గమలసంధవుడొండె శ గార్తికేయ
కపిలనారదులొండె, గంగాత్మజుడొండె, మరువొండె బలియొండె, జనకుడొండె
బ్రహ్మమొండె నేర్పాటుగా శుశుడొండె, భాసురతరమతి శ వ్యాసుడొండె
తే. గాక యచ్యులతరమె యీలోకమందఁ, నీసుబోధంబు సద్బోధ శ మీపదార్థ
మీసదానందచిన్మయ శ మీయగమ్య, మీవిశుద్ధంబు గుహ్యంబు శ నీశుభంబు
- క. ఈపన్నిద్దఱు దక్కఁగ, నోపరు లెక్కొరులు దెలియ శ నుపనిషదుచిత
² శ్రీపతినామమహాద్భుత, దీపితభాగవతధర్మదివ్య క్రమమున్. 179
- తే. ఏది జపియింప నమృతమైయెసఁగుమండు, నేదిసద్ధర్మపథమనిశ³ యెఱుంగఁదగిన

దరియె సద్భక్తియోగంబు క నఁ వరించు, మూర్తిమంతంబు దాహరికీర్తనంబు.
తే. కరికిరే మీరు సుతులార క కమలనేత్రు, భవ్య మగునామకీర్తనఫలము నేడు
దవిలి మృత్యువుపాశబంధము లవలన, జాణతనమున నూడె నజామిళుండ. 181

ఉ. ఏటికి జాలిఁ బొంద నరు క లీక్రియ గృష్ణునికీర్తనంబు పా
పాటవులన్ దహింపఁ గల క చాటకు సందియ మేల యిప్పు డీ
తూఁటరి దోసకారి వెనుదోషి యజామిళుఁ డంత మొందఁచుం
బాటిగ విష్ణునామసుతుఁ క బల్కుచుఁ గేవలము క్తి కేగఁడే. 182

క. ఇంతయును దధ్య మని మది, నింతయుఁ దెలియంగ లేరు క హీనాత్ములు దు
ద్ధాంతతరఘటితమాయా, క్రాంతాత్యంతప్ర కాశకౌరవజడు లై. 183

మంగళమహాశ్రీవృత్తము

¹ ఈవిధమునన్ విబుధు క లేతమ చిత్తముల క నేకతము లేక హరి నీశన్
భావమున నిల్చి తగుభాగవతయోగపరిపాకమున నొందుదురు వారిం
దే వలదు దండనగతిం జనదు మాకు గుణీతింప నఘముల్ దలఁగు మీఁదన్
శ్రీవరునిచక్రము విశేషగతిఁ గాచు సురసేవితులు ముక్తిఁ గడుఁ బెద్దల్.

ఉ. ఎవ్వరు సిద్ధసాధ్యఖచరేశలసత్పరిగీతగాథలం
దెవ్వరున్ ముక్తిభోగతలఁ పేమమనోహరచంద్ర శాలలం
దెవ్వరు శంఖచక్ర గురుఁ పేతిగదారుచిరోగ్ర పాణు లా
మవ్వపురూపవంతు లసకమానులు వో ధరలోనివైష్ణవుల్. 185

సీ. శ్రుత్యంతవిశ్రాంతకమత్యనుక్రమణీయ, భగవత్ప్రసంగతుల్ క భాగవతులు
సనకాదిమ నియోగిజనసదానందైక, పరమభాగ్యోదయల్ క భాగవతులు
కృష్ణపదధ్యానకేవలామృతపాన, సరిణామయతులు శ్రీభాగవతులు
బహుపాతకానీకకపరిభవప్రక్రియా, పరుషోగ్రమూర్తులు క భాగవతులు

తే. భావతత్త్వార్థవేదులు క భాగవతులు, బ్రహ్మవాదానువాదులు క భాగవతులు
సిరులు దొలఁకంగ నెన్నఁడుఁ జేటులేని, పదవి నొప్పారువారు వో క భాగవతులు.

క. అది గాన విష్ణుభక్తులఁ, గదియఁగఁ జన వలదు మీరు క కరివరదు లస
త్పదపద్మవినతివిముఖులఁ దుది నంటఁగఁ గట్టి తెండు క ధూర్తులు వారల్.

సీ. ఎకసక్కెమున కైన క నిందిరారమణునిఁ, బలుకంగ లేనిదుర్భాషితులను
గలలోన నైన శ్రీకాంతునిసత్పాద, కమలముల్ నూడనికర్మదృశుల

1. ఇది 'ఈవిధమునన్ విబుధులేచి తమచిత్తముల నేకతము లేక పరమేశు హరినీశున్, భావమున నిల్చి తగుభాగవతయోగపరిపక్వమున నొందుదురు పాలుపడి వారిం, దేవలదు దండనగతిం జనదు మాకు గుణీతింప నఘముల్ దొలఁగుఁ దెల్లమగుమీఁదన్, శ్రీవరుని చక్రము విశేషగతిఁ గాచుసురసేవితులముక్తిఁ గడుఁజెందుదురు పెద్దల్' అని వ్రాతప్రతులలయగ్రాహిగా నున్నది.

నవ్వుచు నెన్గ గృహప్రశంసకుఁ జెవి, ¹దార్ప నేరనిదుమ్మ-థాప్రవాల
యాత్రోత్సవంబుల శ నైన నీశునిగుడి, త్రోవఁ ద్రొక్కఁగ లేనిదామ్పదలను

ఆ. బరమభాగవతులరసాదధూళినమస్త, తీర్థసార మనుచుఁ శ దెలియ లేని
వారి వారివారి శ వారిఁ జేరినవారిఁ, దొలుతఁ గట్టి తెండు శ మాతలార. 188

ఆ. ఎల్లపాపములకు శ నిల్లెనయింటిలో, బద్ధతృష్ణు లగుచు శ బుద్ధి దలఁగి
పరమహంసకులమ శ గుటి దప్పి వర్తించు, ధూర్జజనులఁ దెండు శ మాతలార.

ఆ. అరయఁ దనదుజిహ్వా శ హరిపేరు నుడువదు, చిత్త మతనిపాదరచింతఁ జనదా
తలఁపఁ దమకు ముక్తి శ తంగేటిజన్మోకో, సకలవిష్ణుభక్తులకున బోలె. 190

ఆ. పద్మనయనుమీఁదిరభ క్తియోగంబెల్ల, ముక్తియోగమనుచు శ మొద లెఱుంగు
వారి వారివారి శ వారిఁ జేరినవారి, త్రోవఁ దలఁప వలను శ మాతలార 191

వ. అని పలికె నని చెప్పి మఱియు శుకం డిట్లనియె శ్రీకృష్ణనామకీర్తనంబు జగ
న్మంగళం బనియు ²(జగన్మోహనం బనియును) జగజ్జీయమానం బనియును
నిఖిలపాపైకనిష్కృతి యనియును నిఖిలదుఃఖనివారణం బనియును నిఖిలదారిద్ర్య
నిర్మూలనం బనియును నిఖిలమాయాగుణవిచ్ఛేదకం బనియును నుద్ధామంబు లగు
హరివీర్యంబుల నాకర్ణించువారలచిత్తంబు లతినిర్మలంబు లగుభంగిం దక్కిన
వ్రతాచరణంబులం గా వనియును శ్రీకృష్ణపదఃకృతంబులు హృత్పద్మంబుల
నిలుపువార లన్యపాపకర్మంబు లగునవిద్యావ్యసనంబులంబొరయనేర రనియును
నిజస్వామి యైన(యమ)ధర్మరాజుచేతఁ గీర్తింపంబడినభగవన్మహత్త్వంబు నాక
ర్ణించి విస్మితులై కాలకింకరులు నాఁటనుండియు వైష్ణవజనంబులం దేటి చూడ
వెఱతురు నరేంద్రా పరమగుహ్యం బగునీయతిహసంబును బూర్వకాలంబున
సకలవిజ్ఞానగోచరుం డైనకుంభసంభవుండు నఖిలదుఃఖనిలయంబును (సకలపుణ్య
నిలయంబును) నైనమలయంబునఁ బురాణపురుషుం డైనపురుషోత్తము నారాధ
నంబు సేయుచుండి నా కెఱింగించె నని చెప్పిన విగ్ర విస్మయానందహృదయం
డై పరీక్షిజనపాలుం డిట్లనియె. 192

క. స్వాయంభువమనువేళల, నోయయ్య సురాసురాండ్రజోరగనర³న
ర్గాయతసర్గము దెలిపితి, పాయక విసవలయుఁ దెలియఁ శ బలుకం గదవే. 193

క. ఉత్తరకొడు కిట్లడిగిన, నుత్తరమును నమ్మునీంద్రుఁ శ డుత్తమచేతో
వృత్తి మొద మంది పలికెను, పత్తపాటుడిగి వినుఁడు శ తాపసవర్యుల్. 194

సీ. పూని ప్రచేతసుపుత్రులు పదుగురు, ప్రాచీనబర్హిష్ఠప్రాఖ్యఁ గలుగు
వారు మహాంభోధివలన వెల్వడి పచ్చి, తగ వృక్షవృత మైనధరణిఁ జూచి
మేదిసేజములపై శ మిక్కిలి కోపించి, మదిలోన దీపితమన్య లగుచు

1. జోలపేయనిదుమ్మ-థాభిరతుల. 2. 'జగజ్జయం బనియు జగచ్ఛరణ్యం బనియు జగ
చ్ఛాశ్వతం బనియు నిఖిలపాపై. 3. సర్గాయతము గలిగె నంటివి.

వక్త్రంబులను మహావాసుసంయుత మైన, యనలంబుఁ గల్పించిరయవనిజములఁ
తే. ¹బెల్లు వడఁ గాల్చుఁ దొడఁగిన శ దల్లడిల్లి, వారికోపంబు వారింతువాడపోలేఁ
బలికెఁజందురుఁడోమహాభాగులార, దీనమగువృక్షములమీఁదఁ దెగుటదగునె.

తే. మొదల వర్ధిల్లు లగుమిమ్ము శ సదయహృదయు
లగుప్రజాపతు లనుచు సర్వాత్ముఁ డనియె
నట్టిమీరు ప్రజాసృష్టి శ కై నవార
లీవనస్పతితతుల దశహింపఁ దగునె.

196

సీ. ఆదికాలంబున శ నాప్రజాపతి²పతి, యైనలోకేశ్వరుం శ డచ్యుతుండు
పద్మనేత్రుఁడు వన్శ³స్పతుల నోషధిముఖ్య, జాతంబు మిషము నూర్జంబుఁ గోరి
కల్పించె నందు ముఖ్యం బైనయన్నంబు, నచరంబు లైనట్టిరయపద మెల్లఁ
బాదచారులకు శ బాల్యెట్టి యిరుగాళ్ళు, చేతులు గలిగినశజీవతతికి

తే. ⁴పాణు లొగిలేనియాచతుష్పాత్తులెల్ల, నన్నముగఁ బూనికావించెనదియుఁగాక
నామహాభాగుఁ డచ్యుతుఁ శ డాదరమున, మీకు ననఘాఖ్యవిఖ్యాతిశోకపఱిచె.

క. నిజముగ దేవాధీశ్వరుఁ, డజుఁడు ప్రజాసర్గమునకు శ ననఘుల మిమ్ముక
సృజించె నిట్టివారికిఁ, గుజదహనము సేయ నెట్లు శ గోరిక వొడమెన్. 198

చ. సతతమహత్త్వసత్త్వగుణసత్పురుషస్మృతిఁ బొందరయ్య మీ
పితరులునుం బితామహులుఁ శ బెద్దలు నెన్నఁడుఁ బొందనట్టిదు
ష్కృతమత మైనకోపమునఁ శ గిల్చిషభావము మానరయ్య సం
భృతకరుణావలోకమున శ భీతతరుప్రకరంబుఁ జూచుచున్.

199

ఉ. తప్పక యర్భకావళికిఁ శ దల్లియు దండ్రియు నేత్రపంక్తికిన్
తెప్పలు నాతికిం బతియు శ తేఁడు ప్రజావలి కెల్ల నర్థికిం
పొప్ప గృహస్థ మూఢులకు శ నుత్తము లెన్న సమస్తబాంధవుల్
ముప్పనఁ గావ లేనికడుకమూర్ఖులు గారు నిజాలచుట్టముల్.

200

సీ. అఖిలభూతముల దేహాంతస్థులగునాత్మ, యీశుఁడచ్యుతుఁడనియెఱుఁగవలయు
నెఱిగి సర్వంబైనశయిందిరారమణు లో, చూపులఁ దనివిగాఁ శ జూడ వలయుఁ
జూచినచిహ్నప్రశుద్ధాత్ము లగుమిమ్ము, నెనసినవేడ్కతో నిచ్చ మెచ్చు
మెచ్చినసర్వాత్ము శ మీ రెఱింగినచోటఁ, గోపగుణంబులఁ శ బాప వలయుఁ

ఆ. బాపి దగ్ధశేషపాదపజాలంబు, దియ్య మెనఁగ బ్రదుక శ నియ్యవలయు
ననఘులార మీర శ లస్మదీయప్రార్థనంబు పరఁగఁ జేకొనంగ వలయు. 201

క. ఇదె వృక్షసముద్భవ యగు, మదిరేక్షణ నాప్సరసిఁ గురమారిక నిత్తున్
వదలక పత్నిగఁ జేకొని, ముద మందుఁడు పాదపములశమోసము వాయన్.

1. పొల్లునెడ. 2. తండ్రియైన. 3. స్పృశులనునోషధీజాతంబు. 4. బాహువులు లేనియీచతుష్పదుల నెల్ల. 5. యల్ల వారలకు. 6. బతివారింబి ప్రజాశికి భిక్షుకోటికిం. 7. నాప్సరీమారిక 'వ్రా.ప్ర,

వ. అని యిట్లామంత్రణంబు సేసి మారిష యనకన్యకను వారల కిచ్చి చంద్రుండు
సనియె నప్పుడు. 203

క. వారలు పర్యాయంబున, నీరేజముఖున్ వరించి శ నెటి రమియింపన్
ధీరుఁడు ప్రాచేతసుఁ డై, వారక దక్షుండు వుట్టె శ వనజజనముఁ డై. 204

క. ఎవ్వనిసంతానంబులు, నివ్వటిలెన్ వసుధ నెల్ల శ నెటి నాదక్షుం
ఢివ్వలన జగము లన్నిటఁబ్రవ్వ జలము నిలిపినట్లు శ ప్రజఁ బుట్టించెన్. 205

ఉ. వారనివేడ్కలో దుహితృవత్సలదక్షుఁడు దక్షుఁ డాత్మలోఁ
గోరి సృజించెఁ గొన్నిటి నశకుంతితవీర్యముచేతఁ గొన్నిటిన్
బోరన భేచరంబులను శ భూచరముఖ్యవనేచరంబులన్
నీరచర వ్రజంబు రజశీచరజాలదివాచరంబులన్. 206

క. నరసురగరుడోరగకి,న్నరదానవయక్షపక్షీశనగవృక్షములం
దర మిడి సృష్టి యొనర్చెను, దిరముగ దక్ష ప్రజాపతి వితతకీర్తిన్. 207

క. బహువిధముల బహుముఖముల, బహురూపములైన ప్రజల శ బహులోకములన్
బహుళముగఁ జేసి మదిలో, బహుమానము నొందఁడయ్యె శ బ్రఖ్యాతముగన్.

తే. 1 ఆ ప్రజాసర్గబృంహితం శ బయినజగము
దక్షుఁ డీక్షించి మదిలోనఁ శ దాప మొంది
మఱియు జననంబు నొందించుశమతము రోసి
పరమపురుషుని నాశ్రయింశపంగఁ దలఁచె. 209

వ. ఇట్లు దక్షప్రజాపతి ప్రజాసర్గంబు సాలక చింతించి మంతనంబున లక్ష్మీకాంతుని
సంతుష్టస్వాంతుం జేయువాఁ డై. 210

క. మోదం బై పరిదూషిత,భేదం బై శాబరీద్ధకిలికించితదృ
గ్భేదం బై బహుసౌఖ్యా,పాదం బై యొప్పువింధ్యపాదంబునకున్. 211

వ. ఇట్లు వింధ్యపాదంబున కరిగి యం దఘమర్షణం బనుతీర్థంబు సర్వదురితహారం
బయి యొప్పుచాని ననుసవనంబు సేవించి యతిఘోరం బైనతపంబు సేయుచు
హరిం బ్రసన్నుం జేసి హంసగుహ్యం బను స్తవరాజంబున ని ట్లని స్తుతియించె.

••• దక్షుఁడు స్తుతియించినహంసగుహ్యం బను స్తవరాజము. •••

తే. పరమునికి వందనము సేతుఁ శ బరిధవించి
ము న్నవితథానుభూతికి శ మ్రొక్కికొందు
మెఱయ గుణములఁ 2 దేలునిశమి త్రమాత్ర
బంధు వైనట్టివానికిఁ శ బ్రణతి సేతు. 213

ఆ. తవిలి గుణులచేతఁ శ ద త్వబుద్ధులచేత, నిగిడి కాన రానిశ నెలవువాని
మొదలఁ దాన కలిగి శ ము క్తిమానావధి,రూపుఁజెందువానిస్తాపుఁ గందు. 214

ఆ. ఎల్లతనువులందు ౧ నిర వొంది తనతోడఁ, బొందుసేసినట్టిపొందుకాని
పొందు వొందలేదుపుకమందు ¹గుణము నా,గుణని బోలునట్టిగుణి భజింతు.

ఉ. పూని మనంబునుం దనువు ౧ భూతములు మఱి యింద్రియంబులుం
బ్రాణములు వివేకగతిఁ ౧ బాయక యన్యమఁ దమ్ము నెమ్మొయిం
గానఁగనేర వాగుణనికాయములం బరికించునట్టిస
ర్వానుగతుల సమ స్తహితు ౧ నాదిమపురుషు నాశ్రయించెదన్. 216

వ. మఱియు ²ననేకవిధనామరూపనిరూప్యం బగుమనంబునకు దృష్టస్మృతులనాశం
బువలనఁ గలిగెడు నుపరామం బగుసమాధియందుఁ గేవలజ్ఞానస్వరూపంబున
దోచునిర్మల ప్రతీతిస్థానం బైనహంసస్వరూపికి నమస్కరింతు దారువందు నతి
గూఢం బైనవీతిహోత్రుని బుద్ధిచేతం బ్రకాశంబు నొందించుభంగి బుద్ధి
మంతులుహృదయాంతరంబున సన్నివేశం డయినపరమపురుషుని ³నాత్మశక్తిత్ర
యంబుచేతం దేజరిల్లఁ జేయుదు రట్టిదేవుండు సకలమాయావిచ్ఛేదకం బయిన
నిర్వాణసుఖానుభవంబునం గూడి యుచ్చరింపం గొంది గానిశక్తి గలవిశ్వ
రూపుండు నాకుం బ్రసన్నం డగుం గాక వాగ్బుద్ధింద్రియమానసంబులచేత
జెప్పను నిట్టి దని నిరూపింపను నలవి గాక యెవ్వనిగుణరూపంబులు వర్తించు
నెవ్వండు నిర్గుణుండు సర్వంబు నెవ్వనివలన నుత్పన్నం బగు నెవ్వనివలన స్థితిం
బొందు నెవ్వనివలన లయం బగు నట్టిపరాపరంబులకుం బరమం బై యనన్యం
బై (ప్రా)కృ⁴సిద్ధంబై యదియ బ్రహ్మంబై యాదికారణంబై యున్నతత్త్వంబు
నాశ్రయింతు నెవ్వనిప్రభావంబు మాట లాడెడువారలకు వాదంబు సేయవార
లకు వివాదస్థలంబు లగుచు నప్పటప్పటికి మోహంబు నొందించుచుండు నట్టి
యనంతగుణంబులు గలమహాత్మునకు నతిభక్తిం బ్రణామంబు సేయుదు నస్త్రీ
నాస్త్రీ యనువస్తుద్వయనిష్ఠలం గలిగి యొక్కటన యుండి విరుద్ధధర్మంబులుగఁ
గనంబడునుపాసనాశాస్త్రసాంఖ్యశాస్త్రంబులకు సమంబై వీక్షింపందగినపరమం
బు నాకు ననుకూలం బగుం గాక యెవ్వఁడు జగదనుగ్రహంబుకొఱకు జన్మ
కర్మంబులచేత నామరూపంబు లెఱుంగంబడ కుండియు నామరూపంబులు గలిగి
• తేజరిల్లు నట్టియనంతుం డయినభగవంతుండు ప్రసన్నం డగుంగాక యెవ్వండు
జనులకుఁ బురాకృతజ్ఞానపదంబులచేత నంతర్గతుం డై మేదినిం గలుగుగంధాది
గుణంబుల నాశ్రయించినవాయువుభంగి మెలంగు చుండు నాపరమేశ్వరుండు
మదీయమనోరథంబు సఫలంబు సేయం గాక యనుచు భక్తిపరవశుం డయి

1. 'గుణకర్త, గుణముఁ బోలునట్టి. 2. నామరూపంబుల రూపవిభవంబునకు దృష్టిస్మృతీసం
ప్రమోషంబువలన నేప్రకారంబునఁ బొందరాక తమందులం గలసుజ్ఞానంబుచేత నేది యెఱుంగం
బడుచుండు నట్టితేజోధామం బైనపరమహంసంబునకు నమస్కరింతు. 3. నాత్మశక్తు లైన సప్ర
వ్యంబులచేత నశక్తిత్రయంబులచేతను దేజరిల్లు' వ్రా. ప్ర.

యుక్తివిశేషంబున స్తుతియించుచున్నదక్షునికి భక్తవత్సలం డైనశ్రీవత్సలాంభ
నుండు ప్రాదుర్భావంబు నొందె నప్పుడు. 21

- సీ. భర్మాచలేంద్ర ప్రసాద్యయంబునఁ, గలిగిననీలంపురగను లనంగ
మొనసి తార్మ్యనియిరుమాపుపై నిడినట్టి, పడములకాంతుల శ పరిధవింపఁ
జండదిబ్బండలశుండాలకరముల, కైవడి నెనిమిదికరము లమరఁ
జక్రకోదండాసిశంఖనందకపాశ, చర్మగదాదుల శ సరవిఁ బూని
ఆ. నల్లమేను మెఱయ శ నగుమొగం బలరంగఁ, జల్లచూపు విబుధశసమితిఁ బ్రోవ
బసిఁడికాసెఁ బూని శ బహుభూషణకిరీట, కుండలములకాంతి శ మెండుకొనఁగ.
సీ. కుండలమణిదీప్తగండస్థలంబులు, పూర్ణేందురాగంబుఁ శ బొనుఁగుపలుప
దివ్యకిరీటాంతరదీప్తు లంబరరమా, సతికిఁ గౌసుంభవశ్రుంబు గాఁగ
వత్సస్థలంబుపై శ వనమాలమాలిక, శ్రీవత్సకౌస్తుభశ్రీల నొఱయ
నీలాద్రిఁ బెనఁగొని శ నిలిచినవిద్యుల్ల, తలభాతిఁ గనకాంగదమ లు మెఱయ
ఆ. నఖిలలోకమోహనాకారయ క్తుడై, నారదాదిమునులు శ సేరి పొగడఁ
గదిసి సురలు గొలువ శ గంధర్వకిన్నర, సిద్ధగానరవము శ సెవుల నలర. 219

- క. సర్వేశుఁడు సర్వాత్మఁడు, సర్వగతుం డచ్యుతుండు శ సర్వమయుం డై
సర్వంబుఁ జేరి కొలువఁగ, సర్వగుఁ డై డక్షునకుఁ బ్రసన్నుం డయ్యెన్. 220
వ. ఇట్లు ప్రసన్నుం డయినసర్వేశ్వరుని సర్వంకమంబును మహాశ్చర్యధుర్యంబును
నయి తేజరిల్లుదివ్యరూపంబుఁ గాంచి భయంబును హర్షంబును విస్మయంబును
జిత్తంబున ముప్పిరిగొని చొప్పు దప్పింపం దెప్పటి కప్పుటబాటునం బుడమిపై
నిడుసాఁగిలం బడి దండప్రణామంబు లాచరించి కరకమలంబులు మొగిడ్చి సెల
యేఱులతోట్టునఁ గొట్టువడి యిట్టట్టు బట్టు చాలక నిట్టవొడిచి మున్నీరు దన్ని
నిలిచిన పెన్నీరునుంబోలెసర్వాంగంబులుం దొంగలింపఁజిత్తంబు నాత్మాయత్తం
బు సేసి పిక్కటిల్లినసంతోషంబుచేత భగవంతుం బలుకను నత్యంతమంగళసం
దోహపాదకంబు లైనతన్నామంబు లుగ్గడింపను నతినిర్మలంబు లయినతదీయ
కర్మంబులు దడవను విబుధహర్ష కరంబు లైనతత్సేరువంబులు వొగడను నా
త్మీయమనోరథంబు వాక్రువ్వను నోపక ప్రజాకాముం డై యూర కన్నప్రజా
పతిం జూచి సర్వజీవదయాపరుండును సర్వసత్త్వహృదంతరస్థుండును సర్వ
జ్ఞుండునుం గావున నతనిభావంబు దెలిసి జగన్నాథుం డార్తపోషణంబు లైనభాష
ణంబుల నిట్లనియె. 221

- క. మెచ్చితిఁ బ్రాచేతస తప, మిచ్చట ఫలసిద్ధియయ్యె శ నిట్లతిభక్తి
పొచ్చగుమద్భవవిభవము, నచ్చుపడం బొంద నెవ్వఁ శ డర్హుఁడు జగతిన్.
ఆ. తపము సాలు నింకఁ శ దగ భూతతతికి విభూతు లొనరుఁ గాకరపొందుపడఁగ
నిదియ సుమ్ము మాకునిచ్చలోఁ గలకోర్కి, పొసఁగ నీదువలసఁబొందుపడియె.

వ. వినుము బ్రహ్మయు భర్తృండన ప్రజాపతులును మనవలలును నింద్రులును నిఖిల భూతంబులకు భూతిహేతవు లయిన మమ్మభివీభవంబులు మఱియు నాకు (యమనియమాదినహితసంధ్యావండనాదిరూపంబగు) తపంబు ¹బ్రహ్మయంబు సాంగజపవద్ధ్యానరూపం బగువిద్య శరీరంబు ధ్యానాదివిషయపుంవ్యాపారం బుగా నుండుభావనాదిశబ్దవాచ్యం బగుక్రియ యాకృతి క్రతఃజతంబు లంగంబులు ధర్మం బాత్మ దేవతలు ప్రాణంబులు నిగమంబు మత్స్వరూపంబు (జగదుల్పై త్రికి నాదియందు నే నొక్కండన జేరిల్లు చుంటి) బహిరంతరంబుల (జేటొక్కటి) లేక (సుషుప్త్యవస్థయందు) సర్వంబు ²లీనం బగుటంజేసి సంజ్ఞామాత్రుండును నవ్యక్తుండునుగా నుండుజీవునిభంగి నొక్కండన యుండుదు ననంతుండ నై యసంతగుణంబులు గల మాయాగుణంబువలన గుణవిగ్రహం బగు బ్రహ్మాండంబును నయోనిజండుస్వయంభువునగు బ్రహ్మయును నుదయించిరి మదీయవీర్యోపబృంహితుండయి మహాదేవుం డగునా బ్రహ్మ యసమర్థుండునం బోలె నకృతార్థమన్యమానమనస్కుండయి సృజింపనుద్యమించుతఱి దపంబా చరింపు మని నాచేత బోధితుం డై ఘోరం బైనతపం బాచరించి తొలుతసృష్టి కర్తృత్వంబు వహించినమిమ్ము సృజించెనంతఁ బంచజనప్రజాపతితనూజ యగునసిక్నియనుపేరిట వినుతి నొందియున్న యిక్కన్యకను నీ కిచ్చితి దీనిం బత్నిం గాఁ గైకొని మిథునవ్యవాయధర్మంబు గలవాడ నై మిథున వ్యవాయధర్మం బు గలె యీనాతియందుఁ బ్రజాసర్గంబు నతివిపులంబుగఁ గావింపం గలవాడఁపు మఱియు నీకుఁ బిదప నీ క్రవంబున నిఖిలప్రజలను మన్మాయామోహితు లయి మిథునవ్యవాయధర్మంబునఁ బ్రజావృద్ధి నొందించి మదారాధనపరులై యుండఁ గలవా రని పలికి విశ్వభావనుం డైనహరి స్వప్నోపలబ్ధార్థంబునుంబోలె సంత రానంబు నొందె నప్పుడు డిట్లుండు విష్ణుమామోపబృంహితుం డై (పాంచజని యగు) నసిక్నియందు హర్యశ్వసంజ్ఞల (వినుతిఁజెంది యున్నయయ తసంఖ్యాపరి

1. 'బ్రహ్మంబు శరీరంబు క్రియ యాకృతి. 2. 'నేన యై యుండుదు నవ్యక్తంబు సంజ్ఞా మాత్రంబు గలిగి యెఱుక సాలక నిద్రించువాని భంగి విశ్వంబువలన నేమియు బహిరంతరంబులు లేక యుండుదు ననంతుండనై యసంతగుణంబులు గల నాగుణంబువలన గుణవిగ్రహంబు వుట్టె నా విగ్రహంబు వలన నాధ్యుండై స్వయంభు వైనయజుం డయ్యె మదీయవీర్యోపబృంహితుం డై మహా దేవుండైకవ్య సర్గంబులయం దుద్యుక్తుండై యఖిలంబునునన్నుఁగాఁదలంచె దారుణం బైనతపంబువల ననాకభిమతంబుగాఁ జేసి నవబ్రహ్మ లైనమమ్ము నేవిధిఁ బ్రభువైసృజించె నట్టిపంచజనప్రజాపతికి దుహితయైన యసిక్ని యవంబడునిక్కన్యక నిచ్చితి దీనిం బత్ని గాఁగైకొని మిథునవ్యవాయధర్మం బు గలిగి ప్రజాసర్గకర్మంబు గావింపుము మిథునవ్యవాయధర్మిణియందు భూతసంఘంబులు గలిగింప నిశ్చయించిన నీవలన నుత్పన్నం బైనప్రజ లెల్లను మిథునీభూతంబు లై మదీయ మాయచేతఁ బుట్టుచు మత్స్వేవాపరు లగుదురుగాక యని పలికి విశ్వభావనుం డైనహరి' వ్రా. ప్ర.

- గణితం లైన) పుష్కలం దశసహస్రంబులఁ బుట్టించె నప్పు డాధర్మశీలు రైన
దాతౌయలు పితృనిర్దేశంబునం బ్రజాసర్గంబుకొఱకుఁ దపంబు సేయువా
రై పశ్చిమదిశకుం జని యచ్చట నారాయణసర స్సనంబరఁగు తీర్థరాజం బైసిం
ధుసముద్రసంగమంబున నొప్పుచుండి సమస్తదేవమునిసిద్ధగణసేవితంబై దర్శన
స్పర్శనాలోకనమాత్రంబున నిర్ధూతకల్మషులను నిశ్చలధర్మపరులను నిర్మలచిత్తు
లనుంజేయు చున్నయప్పుణ్యతీర్థంబున నవగాహనంబు సేసి నిర్మలాంతరంగులై
ఋరమహంస ధర్మంబునందు నుత్పన్నమతులై ప్రజాసర్గంబుకొఱకుఁ దండ్రియను
మతంబున నుగ్రతపంబు సేయఁచుండ వారికడకు నారదుండు వచ్చి యిట్లనియె.
- సీ. మీ రతిమూఢులు! మీఁదటిగతి గాన, రెన్నంగఁ బసిబిడ్డలన్నలార
పుడమి చా నిం తనికడఁ బరికింపరు, ప్రజఁ బుట్టింప నేప్రతిభ గలదు
అట్లున నొక్క మహాత్ముఁడు, పురుషుండు బహురూపములు గలభామయొక తె
¹పుంశ్చలి గర్మంబుఁబురుణింప నభయ, ప్రవాహంబు గలనదివఱలఁ గదల
- ఆ. నంచయొకటి యరువత్ దైదింటిమహిమలఁ, లిగియుండు తెరువుగాన రాక
వజ్రనిబిడ మగుచువరుసఁ దనంతన, తిరుగు²గాప్తబిలముదేటపడఁగ.
- క. వినుఁ డందుల ననురూపము, నను వొందఁగ నెఱుఁగ కాత్మనాత్మగురూక్తిం
గొనసాగించెద మను మి, మృన నేమియు లేదు మూఢులని తెలిసితగన్.
- వ. అని నారదుండు బోధించిన హర్యశ్వులు సహజబుద్ధిచేత నారదవాక్యంబులఁ
దమలో నిట్లని వితర్కించిరి. 227
- తే. సారిది తే త్రజ్జఁ డన నతి నూత్నబుద్ధి, నరయ నజ్ఞానబంధనంబగుచు లింగ
దేహ మన నెద్ది గలదది దెలియకున్నఁ, గలదెమోతంబుదుష్కర్మగతులచేత.
- తే. కలఁడు జగదేశసన్నతకారణుండు, స్వామిభగవంతుఁడభవుండుస్వాశ్రయండు
పరముఁడతనిఁజూడకబ్రహ్మకై నఁ, గలుగునేము క్తిపదము దుష్కర్మగతుల.
- ఆ. పురుషుఁ డెట్లులేనిఁబూనిబిలస్వర్గ, గతుఁడుఁబోలెవర్మకంబు మాను
నట్టిబ్రహ్మ మెఱుఁగనయ్యకు స్వరోభిగ, కర్మగతుల నేమిగానఁబడును. 230
- శా. నిత్యష్టాగతి లేనివానికి నసత్కర్మ ప్రచారంబుచే
ము నేన మయ్యెడి నాత్మ బుద్ధిగుణ సమోహంబునం దోచుచున్
వన్నెల్ వెట్టుక వింతబాగులతటిన్ శవ ర్తించుదార్గుణ్య సం
పన్నశ్రీయునుబోలె నెల్లగతులంబ్ర ఖ్యాత మై యుండఁగన్. 231
- సీ. అను వొంద సృష్టి శనవ్యయముగ జేయుచు, బ్రచుగప్రవాహసంకపతిత మైన
నెఱయఁ గూలం బనుశిర్గమస్థానంబు, నందు వేగము గలకర్మందుమాయఁ
³గదలి యహంకారకాంతివశంబునఁ జాల, వివశుఁడై బోధకు శ విపరి యైన
వానికి నీరీతి శ వలవంత కర్మప్రచారంబులను మీఁదఁ కడక్క నైన.

- ఆ. జన్మమరణముఖ్యజాడ్యంబుతో బాసి, నిఖిలసౌఖ్యపదవి నెఱసి కన్దు
మార్గ మైనయట్టిమహనీయధామంబు, జిత్ర మార నెట్లు న సేరఁ గలడు.
- తే. దానిసంసర్గగుణములు న దప్పి నడచు, కుచ్చితపుభార్యఁ జేకొన్నకుమతివోలె
దివిరి సుఖదుఃఖములఁ గూడి నతిరిగి జీవ, రూపమెఱుఁగనివారికిఁ న బ్రాపు గలదె.
- మత్తకోకిలము. పంచవింశతిత త్వరాశి క్రపారదర్పణ మయ్యుఁ దాఁ
గొంచె మై పురుషుండు తత్త్వముఁ న గోరి పట్టఁగ నేర కే
మంచుఁ గించుఁ దలంచు¹వార మనమార్గకర్మము సేయఁగా
మంచిలోకము వారి కేటికి న మానుగా సమకూరెడిన్. 234
- క. బంధానుమోక్షణక్రమ, సంధానైశ్వర్యధుర్యశాస్త్రసమగ్ర
గ్రంథంబు మాను చిహ్న, పాంధునకును గర్మగతుల న నగునే శుభముల్. 235
- మత్తకోకిలము. చూడ నీజగ మంతయున్ వెసఁ న జుట్టి పట్టుక లీల నే
జోడు లేక రయంబునం ²గుడిసుట్టునట్టిస్వతంత్రముం
గూడి యుండినకాలచక్రముఁ న గోరి చూడనివారి కే
జాడఁ గల్గును గర్మసంగతిఁ న జారుమోక్షపదం బిలన్. 236
- ఆ. జన్మహేతు వైభవజనకునిర్దేశంబు, తనకుఁ జేయ రాని న దనుచుఁ దెలిసి
గుణమయ్యవృత్తిఘోరాధ్వనిశ్వాస, నిరతుఁ డగుచుఁ జేయనీరఁ డతఁడు.
- వ. ఆని తమలో విచారించి యాకుమారు లప్పుడు. 238
- సీ. వినవయ్య భూపాల న మునివరేణ్యునిమాట, లనువొందఁ దలపోసి, వినయ మలర
వలగొని యతనికి న వందనంబు లొనర్చి, తిరిగి యెన్నఁడు రాని తెరువు వట్టి
చయ్యన నేగిరి న ³సహజసత్త్వబ్రహ్మ, మయ మైనపంకజనయనుపాద
పద్మమరందంబు న పానంబుసేయుచు, మత్తిల్లి నిలిచినమానసాళి
- ఆ. పరిణమింప విష్ణు న బాడుచుఁ దక్కిర్చి, సరణి మ్రోయుమహతి న సంఘటించి
నారదుండు గుణవిశారదుం డెందేని, జనియె దన్ను జగము న సన్నుతింప.
- క. అప్పుడు దక్షుండు దనయులు. దప్పి మహాపథము గనుటఁ న దగ నారదుడే
చెప్పినఁ గప్పినశోకము, ముప్పిరిగొని చిత్తవృత్తి న మూరిం బోవన్. 240
- చ. అడలుచు నున్న వచ్చి కమలాసనుఁ డూఱడిలంగఁ బల్కి మున్
పడసినలీలఁ బుత్తుల ననపారగుణాధ్యులఁ గాంచు చున్న నా
⁴పడఁతుకయందుఁ బల్కురను న బన్నుగఁ దా శబళాశ్వసంజలన్
బెడఁ గగువారిఁ బుణ్యములఁ న బేర్చినవారి సహస్రసంఖ్యులన్, 241
- క. పుట్టించిన జనకునిమది, బుట్టినతలఁ పెఱిగి వారు న పూనికఁ బ్రజలం
బుట్టించువ్రతముఁ గైకొని, గట్టిగఁ దప మాచరింపఁగఁ జనిరి వెసన్. 242

1. 'వాడు కదధ్వకర్మము' అ. ప్ర. 2. 'సుడిసుట్టు. 3. 'సహజస్వర బ్రహ్మ, భాసితకౌశేయ
తానుపాద. 4. 'పడఁతుకవల్ల గ్రమ్మఱును బల్కురఁ దా శబళాశ్వసంజలన్' వ్రా. ప్ర.

వ. ఇట్లు శబళాశ్వులు ప్రజాసర్గంబునొకఁ డండ్రిపంపునం దపంబు సేయువారై
యేతీర్థంబు తీర్థరాజంబై సకలతీర్థఫలంబుల నాలోకనమాత్రంబున ననుగ్ర
హించుచు సకలపాపంబుల నిగ్రహించు నేతీర్థ ప్రభావంబున నగ్రజన్ములు ఫల
సిద్ధిం బొందుదు రట్టినారాయణసర స్సనుపుణ్యతీర్థంబునకుం జని తదుపస్సర్పమా
త్రంబున నిర్దుత¹మలాశయులై. 248

శా. బ్రహ్మాండ్రాదులు నంద నేరనిపరబ్రహ్మాంబుఁ జింతించుచున్
బ్రహ్మానందముఁ బొంది జిహ్వాశలపై శ బ్రహ్మణ్యమంత్రంబులన్
బ్రహ్మలోకనవాంఛతో నిలుపుచున్ శ బ్రహ్మం బితం డంచు మున్
బ్రహ్మజ్ఞానగురున్ హరిం ²దపమునం బాటించి రబ్బలకుల్. 244

సీ. ఏకపాదాంగుష్ఠ శ మిలమీఁద సవరించి, నిశ్చలకాయలై శ నిక్కినిలిచి
కరములు గీలించి శ సరవి మిఁదికి నెత్తి, గుఱుతుగాఁ బెనుబయల్ శగుట్టి పట్టి
సిడివిగాఁ గ్రూర మై శ నిగిడినచూడ్కులఁ గడుదీప్రభానునిఁ శ బొడిచి పట్టి
వడిఁ గొంతకాలంబు శ వాయువు భక్షించి, యంతనుండియు నిరాశహారులగుచు

ఆ. సకలలోకములకు శ సంహారకరమును, బేర్చి దేవతలకు శ భీతికరముఁ
గాఁగ ఘోరతపముఁ శ గావింపఁ దొడఁగిరి, మహితచిత్తు లక్కుశమారవరులు.

—యి నారదుఁడు శబళాశ్వులకు నివృత్తిమార్గంబు నుపదేశించుట. యి—

వ. ఇట్టితిథయంకరం బైనతపంబు సేయుచు నెడ తెగక భగవన్మంత్రంబు నొడు
వుచుఁ బ్రజాసర్గకాములై యున్నయచ్చిన్ని బాలురకడకు నారదుండుసనుదెంచి
పూర్వవిధంబునం బలుకుచు నిట్లనియె భ్రాతృవత్సలులై యున్నమీరలు వే
దాంతసారం బాలుకు చున్ననావచనంబు లాదరించి తోఁబుట్టువులు సనినమార్గం
బునఁ జనుం డెవ్వఁ డేని దనయగ్రజులు సన్నమార్గంబునం దానునుం దప్పక
వర్తించె నేని నట్టివానిని విశేషధర్మం బెఱింగినవాఁ డండ్లు సతతంబును బుణ్య
బంధువు లైనదేవతలం గూడి సుఖం బుండుఁ డని పల్కి నారదుండు సనియె
వారలును సర్వకర్మంబులయందు నిర్మోహితులై పరమపదంబునకు నాస్పదంబు
లయినదేవర్షివాక్యంబుల నాశ్రయించి. 246

ఉ. అప్పుడు లజ్జతోడ శబళాశ్వులు పూర్వజు లేఁగినట్టియా
చొప్పున నెన్నఁడుం దిరిగి శ చూడనిత్రోవ విశేషపద్ధతిం
దప్పక పోయి రయ్య గుణధాములు నేఁడును మళ్ల రేమి నేఁ
జెప్పెదఁ గాక రాక కడఁగిరినరాత్రులఁ బోలి భూవరా. 247

క. దక్షున కాకాలంబున, లక్షిత మై యుండెఁ బెక్కుశలాగుల నుత్పా
తక్షోభంబులు వానికి, రూక్షవృథ నొంది యాపుర్రుషనాశంబున్. 248

1. కల్మషులై. 2. దలఁపులం. 3. బొందుగా భానుని. 4. బంధుండైనదేవతలం గూడిసుఖం
బుండు నని పల్కి.

- క. నారదకృత మని యెఱిగి మహారోషముతోడ నేగిరయూతనిఁ గని కః
ఖారూఢచిత్తుఁడై మది, నూఱుడిలం దెరువు లేకయుగ్రుండుగుచున్. 249
- ఆ. మోము జేవుటింపఁముడివడ బొమ్మలు, చూపువెంట మంట్రసు? గొనంగఁ
బెదవు లదరఁ బండ్లు పెటపెటఁ గొలుకుచు, దక్షుఁ డాగ్రహించితపసిఁ బలికెఁ
- చ. నెఱయఁగ నాధురూపమునననీ వతి బాలుర కాత్మజాలికిం
గఱకున భిక్షుమార్గ మగుకందువ సెప్పితివేల ధూర్త వై
మఱుగక యుండవచ్చునె కుమారుల నీ దురితంబు వొంద ని
న్నొఱులఁగఁ ద్రోతు నాదు సమద్రోగమహాగ్రహశాపవహ్నులన్. 251

అప్పుడు దక్షుండు నారదుని శపించి ప్రజాసర్గం బొనరించుట. . .

- వ. అది యెట్లం టేని దేవర్షి పితృయుణాంబులు దీర్పక మిమామాంసితకర్మంబులుగల
బాలురకు బుద్ధిఁ జెఱిచి వారలకు నుభయలోకంబుల శ్రేయోహాని నొనర్పితి
విట్టిపాపంబున భాగవతోత్తములలో లజ్జాహీనుండ వై యశోహానిఁ బొంది
చరింతువు గాక సకలభూతంబులును గ్రహంబులును దారకంబులును నిన్నందఱి
పట్టునఁ గలహంకారవని తలంపుదును గాక యతి కుతూహలంబున నీచేత నే
హపాశ నికృంతనం బైన మిత్రభేదంబె కాని తదుపశమనంబు గా కుండెడు నింత
నుండియుఁ బురుషుండు విషయతీక్షణత్వంబు లనుభవింపక కాని తెలియకుండెడు
జ్ఞానంబు తనంత నె కాని యొరులచే బోధింపబడి తెలియరాకుండెడి నిరంతరం
బును జరియుమ నీకునేలోకంబునను నునికిపట్టు లేకుండుంగాకయని నిర్దయుం
డై శాపంబిచ్చె నంత నారదుండు తతోక్రీఢనాక్యంబుల కలుగక యట్లు కాకని

1. కీదురితంబు నేడు నిన్నులఁగఁజ్రోను. ఇందులకు 'మిమామాంసితకర్మణాం విఘాతశ్రేయ
సః పాపలోకయో రుభయోః కృతః ఏవంత్వం నిరనుక్రోశో బాలానాం మతిభిద్ధరేః | పాషాదమధ్యే
చరసి యశోహానిరపత్రపః || ననుభాగవతానిత్యంభూతానుగ్రహ కాతరాః | ఋతేత్యాంసోహృదఘ్నం
వై వైరంకర మవైరితామ్ | నేత్థంపునో విరాగస్యా త్వయా కేవలినామృషామన్యసే యద్యుప
శమంస్తేహపాశనికృంతనమ్ || నానుభూయవబానాతిపుమాన్ విషయతీక్షణతాం | నిర్విద్యేతస్వయంతస్తా
న్నకథాభిన్ననిపదైః | అని యుండు. ఇందు 'ననుభాగవతానిత్యంభూతానుగ్రహ కాతరాః' అనుట
కు 'నను... గూతానుగ్రహతారకాః' అని పాఠముగ్రహించి కవి తెలియించియుండును కని తోచెడిది.
ఇది యట్లుంక నచ్చుప్రకులందు కర్మవిచారంబునీయని బాలురమనంబులను నైహికేచ్ఛలయను వైరా
గ్యంబు గలుగం జేసి నివృత్తి మార్గం బుపదేశించి వారలకు నుభయలోకములయందుఁ జెందఁగల
శ్రేయోహాని నొనర్పితి విట్టిపాతకంబున భాగవతోత్తములతో లజ్జాహీనుండవై యశోహానింబొంది
చరింతువు గాక నిరపరాధులై వైరంబులేని నాపుత్రులపట్ల ప్రోహకృత్యంబొనర్చిన నీవువస్వదక్కి
నభాగవతోత్తములు సకలభూతానుగ్రహ పరవసులుగావున నిరంతరంబు లోకసంచారియైననీకు
అని యున్నది. ఈ పాఠమున 'ఘాతానుగ్రహతారకాః' అను దానిని సరిగాఁ దెలిగించుట యొకటి
తప్ప మూలములోఁ దక్కిన 'మన్యసేయ్యుపశమమ్' ఇత్యాది పాఠమునకుఁ జెరుగు గానిపింపదు.
ప్రాత్ర ప్రకులం దిందులకుఁ జెరుగు గానిపింపెడిది గాన యదియై గ్రంథమునఁ జేర్చబడియె.

సమ్మతించి చనియె నిట్టిశాంతభావం బెవ్వనివలనం గలుగు నతండు సర్వాతీతుం డయిన సర్వేశ్వరుం డనంబడు మఱియు దక్షుండు దనమనోరథంబు విఫలంబగుటం జేసి యతిదుఃఖతమనస్కుండై పొగులు చున్నఁ బితామహుండు సనుదెంచి మఱియుఁ బ్రజాసర్గోపాయం బెఱింగించిన నాప్రజాపతి ప్రియభామయైనయసిక్కియందుఁ బితృవత్సల లైనకూఁకుల నలువదుండ్రంబుట్టించి వారిలో ధర్మనకుం బదువురను గశ్యపునకుం బదుమువ్వురను జంద్రునకు నిరువదేడ్దురను భూతునకు నాంగిరసునకుఁ గృశాశ్వునకు నిద్దజేసిచొప్పున నార్దురను దార్దుర్యుండును నామాంతరంబుఁ దాల్చిన కశ్యపునకు (మరలఁ గడమ) నలువురను నీక్రమంబున నిచ్చె వారి నామంబు లాకర్ణింపుము. 252

- ఆ. ఎట్టిపుణ్యవతులొక్కఁడూ చేషియలు సెప్ప, సవతు లేనియట్టిసవతు లయ్యుఁ గడుపు వడసి రెట్టికడుపునఁ బుట్టిరో, కడిది త్రిజగ మెల్లఁగడుపుగాఁగ. 253
- వ. వారలెవ్వరనిన భానువులంబయుఁ గకుప్పు జామియు విశ్వయు సాధ్యయు మరుత్వతియు వసువు ముహూర్తయు సంకల్పయు ననంబుగురు ధర్మనకుఁబత్తులైకొడుకులంబడసిరి వార లెవ్వరంటేని భానువునకు¹ వేదముషభుండుపుట్టెననినింద్రసేనుండుదయించె లంబకువిద్యోతుండు గలిగెనతనికి స్తనయిత్తువులనువారుపుట్టిరి కకుబ్దేవికి సంకుటుండు పుట్టె సంకుటునకుం గీటకుండు పుట్టెఁ గీటకునకు దుర్గాభిమానిను లయినదేవతలు జన్మించిరి జామిదేవికి² దుర్గభూముల కధిష్ఠానదేవతలు జన్మించిరి వారికి స్వర్గుండును నందియు జన్మించిరి విశ్వయనుదానికి విశ్వేదేవగణంబు జన్మించె వార లపుత్రుకు లనం బరఁగిరి సాధ్యయనువానికి సాధ్యగణంబులు పుట్టెవానికి నర్థసిద్ధియనువాడు పుట్టె మరుత్వతి యనుదానికి మరుత్వంతుండు జయంతుం డనువార లుదయించి రందు జయంతుండు వాసుదేవాంశజుండైన యుపేంద్రుం డనం బఁగి విచితినొందె ముహూర్త యనుదానికి సకలభూతంబులకు నామాకాలంబులం గలిగెడు నామాఫలాఫలంబుల నిచ్చుమాహూర్తికు లనియెడు దేవగణంబులు పుట్టిరి సంకల్ప యనుదానికి సంకల్పుండుదయించె నా సంకల్పునకుఁ గాముండు జన్మించె వసు వనుదానికి ద్రోణుండును బ్రాణుండును ధ్రువుండును నర్కుండును నగ్నియు దోషుండును వస్తువును విభావసువును నన నెనమండు వసువు లుదయంబు నొంది రందు ద్రోణునకు నభిమతి యనుభార్యయందు హర్షశోకభయాదులు పుట్టిరి ప్రాణునకు భార్య యైన యూర్జస్వతియందు సహుండును నాయువును బురోజవుండును ననువారు గలిగిరి

1. వేదండును ఋషభుండును నింద్రసేనుండు ననుమువ్వురు పుట్టిరి. ఇందులను 'భానోస్తు వేద ఋషభ ఇంద్రసేనస్తతో నృప' అను మూలమును 'భానోస్తు వేదో ఋషభ, ఇంద్రసేనస్తతో నృప' అని గ్రహించి కవి తెనిగించె నని తోచుచున్నది. 2. దుర్గంబులు పుట్టె.

ద్రువునకు భార్య యగుధరణీయందు ¹వివిధంబు లగుపురంబులు పుట్టె నర్కునికి భార్య యగువాసనయందుఁ దర్వాదు లుదయించి రగినికి భార్య యైనవసుధార యందు ద్రవిణకాదులుపుట్టిరి మఱియుఁ గృత్తికలకు స్కందుండు (గలిగె నా స్కందునకు) విశాఖాదులుదయించిరి దోషునకు శర్వరి యను భార్యయందు హరి కి శ శింశుమారుండుదయించె వస్తువునకు నాంగిరసయందు విశ్వకర్మయనుశిల్పా చార్యుం డదయం బందె నావిశ్వకర్మకు నాకృతి యనుసతియందుఁ జాక్షుషుం డనుమనువు జనియించె నామనువువలన విశ్వలు సాధ్యు లనువారలు పుట్టిరి విభావసునకు నుష యనుభార్యయందు వ్యష్టియు రోచియు నాతపుండునుజనించి రందు నాతపునికి. బంచయామం డనుదివసాభిమానదేవత జనియించె శంక రాంశజుం డయినభూతునకు సురూప యనుభార్యయందుఁ గోల్లసంఖ్య లై నరుద్ర గణంబు లుదయించిరి మఱియు రైవతుండు నజుండు భవుండు భీముండు వా ముండు నుగ్రుండు వృషాకపియు సజైకపాత్తు నహిర్బుధ్యుండు బహురూపుండు మహాంతుండు ననువారలును రుద్రపారిషదులును నతిథయంకరు లయినప్రేతు లును వినాయకులును బుట్టి రంగిరసుం డను ప్రజాపతికి స్వధ యనుభార్యయందుఁ బితృగణంబులు పుట్టిరి సతి యనుభార్యకు నధర్వవేదాభిమానిదేవతలు పుట్టిరి కృశాశ్వనకు నర్చి యనుభార్యయందు ధూమ్రకేశుం డనుపుత్రుం డదయించె వేదశిరునకు ధిషణ యనుభార్యయందు దేవలుండునువయునుండును షనువునుం బుట్టిరి ఆ ర్జ్యునకు వినత కద్రువ పతంగి యామిని యన నలువురు భార్య లందు బతంగికిఁ బక్షులు పుట్టె యామినికి శలభంబులు పుట్టె వినతకు సాక్షాత్కరించిన యజ్ఞాధిపతికి వాహనం బయినగరుడుండును సూర్యునకు సారథియైనయసూరుం డును జనియించిరి కద్రువకుఁ బెక్కు తెఱంగు లగుభుజంగమంబులు పుట్టెఁ జంద్రు నకుఁ గృత్తికాదినసక్షత్రంబులు భార్యలైనను వారలయందుఁ జంద్రుండు రోహిణి యందు మాత్రము మోహితుం డగుటంజేసి డక్షశాపంబున క్షయరోగగ్రస్తుం డై సంతానంబు వడయ నేరఁ డయ్యె నంత దక్ష ప్రసాదంబున క్షయపీడితంబు లగుఊడశకశల మరలం బొందె మఱియును.

254

- నీ. కామిత ప్రదుఁ డైనకశ్యపుకౌగిట, ముచ్చట దీర్తు రే;ముద్దరాండు రఖలలోకములకు శ నవ్వ లై జగ మెల్లఁ, బూజింప నుండు రేపువ్వుఁబోండ్లు బలియై పుత్రులు శ పౌత్రులు త్రి జగంబు, లేలంగఁ జాతు రేయిందుముఖులు ముంగొంగుపసిఁడి యై శ మూల్గుపుణ్యంబుల, విష్ణువీగుదు రెట్టివింతరాండు
- తే. వారి కలగంపకడుపుల శ ²నేరుపలుప, నరిది బిడ్డలఁ బడసినబిరుదునతుల నామములునన్వయంబులు శ నీమనంబు, పూనఁజెప్పదు వినవయ్యమానవేంద్ర.

1. ఇందులకు 'ధరణీహ్యనాతవివిధాఃపురాః' అనిమూలము 'పురాః=పురాణి' అని వ్యాఖ్యానము. దీనికి 'వివిధు లగుపురుషు లనువారు జనించిరి' అని అ.ప్ర.2. ఏరుపలుచు'అని యీకవిప్రయోగము.

తరలము. ¹అదితియుఁ దితి గాఢయుఁ దను శ వయ్యరిష్టయుఁ దామ్రయు
న్నదనఁ గ్రోధవశాఖ్యయుఁ సురసాఖ్యయుఁ సురభి మునిఁ
మొదలుగాఁ దిమియు న్నిశాఖ్య సుశముఖ్య యా సర మాదిగా
మ దితి లెన్నఁగఁ గన్నసంతతి శ ముజ్జగంబుల భూవరా. 256

సీ. చాలంగఁ దిమికిని శ జలచరంబులు వుట్టె, ²శ్వాపదంబులువుట్టె శ సరమయందు
సురభికి మహిషాదిసురభులు జనియించె, దామ్రకు శ్వేనగృ శ ధ్రుమ లు గలిగె
మునికి నప్పరసలఁమూఁకలు జనియించె, నిశ గనె భూరుహాశములను గ్రోధ
వశ కుద్భవిల్లె దుశర్వారసర్పంబులు, సరి యాతుధానులు శ సురస కరయ

తే. నుప్పతిల్లిరి గంధర్వులొక్క మె గి న, రిష్టకు సుతుల్ దనువునకుఁ ద్రిదశరిపులు
పదియు నెనమండ్రునై నట్టిరవిదితబలులు, వానినామాన్వయంబులఁ శ గోరివినుము.

వ. ద్విమూర్ధుండును శంబరుండును సరిష్టుండును హయగ్రీవుండును విభావసుండును
నయోమఖుండును శంకుశిరుండును స్వర్భానుండును గపిలుండును నరుణియుఁ బు
లోముండును వృషపర్వుండును నేకచక్రుండును ననుతాపకుండును ధూమ్రకే
శుండును విరూపాక్షుండును దుర్జయుం డగువి ప్ర చి త్తియు ననువారలు వీరలలో
న స్వర్భానునకు సుప్రభయనకన్యక వుట్టె దాని నముచి వివాహంబయ్యె వృష
పర్వునకు శర్మిష్ఠ యనుకూతురు వుట్టె దాని నహుషపుత్రుం డైనయయాతి
పెండ్లి యయ్యె వై శ్వానరునకు నుపదానవి హయశిరస పులోమ కాలక యను
నలువురుపుత్రికలుదయించి రందు నుపదానవి హిరణ్యాక్షునకుం బత్నియయ్యె
హయశిరసను గ్రతువు వివాహం బయ్యె పులోమకాలక లనుగిరువురను గశ్యప
ప్రజాపతి చతుర్ముఖునివాక్యంబునఁ గైకొనియె నాయిరువురకును సమరకోవిదు
లయినదానవులు పోలోమకాలకేయు లనం బుట్టిరి మఱియు నాయిరువురకు నలు
వదివేలరాక్షసులు జన్మించిరి వారు యజ్ఞకర్తంబులకు విఘాతకు లై వర్తింప
వారి నింద్రునకుం బ్రియంబుగా నీపితామహుం డగునర్జునుండు వధించె మఱి
యు విప్రచిత్తి సింహిక యనుదానియందు రాహుప్రముఖంబుగాఁ గల కేతు
శతంబును బడసె వారలు గ్రహత్వంబుఁ గైకొనిరి మఱియుం బురాణపురుషుం
డైనశ్రీమన్నారాయణుండు దనయంశంబునఁ బరమభాగ్యవతి యయినయదితి
గర్భంబున నుదయించె నాయదితివంశంబునువిదితంబుగా వినిపించెద సావధానుం

1. ఈతరలమునకు మాటుగాఁ అదితియు దితియుఁ గాఢయు సరిష్టయు సారసయు నిశయు
మునియుఁ గ్రోధవశయుఁ దామ్రయు సురభియు సరమయు ననఁ బదుమువ్వరు గల రందు' అనివచ
నమే వ్రాతప్రతులఁ గాఁపించెడి. 2. 'మఱి శ్వాపదులు సరమకును జ్రజలు' అ.ప్ర. 3. 'వశకు సర్ప
ములు దుర్వారాసురులు సార.సకును గంధర్వులు సరి కరిష్ఠ, కలరుఁ గాఢకుఁ బంచశషాదులుద్భవ
వించెఁ ద్రిదశారివర్గ మావిర్భవించె, దనువు కరువదియొక్క రుదారబలులు' వ్రా.ప్ర. ఇందు 'అలు
వదియొక్కరు' అనుటకు 'సుతాదనో రేకవష్టిః' అని మూలము,

- డ వయి వినున వివస్వంతుఁడును నర్యమునిడును బూషుండును ద్వప్తయు సవిత
యు భగుండును ధాతయు విధాతయు వరుణుండును మిత్రుండును శక్రుండును
నరుక్రముండును ననుమనవులు జన్మించి రండు వివస్వంతునకు శ్రాద్ధదేవుం
డనుమనువు సంజ్ఞాదేవియందు నుదయించె మఱియు యముండుయమియు నను
నిరువుగు మిథునంబుగా నుదయంబు నొందిరి వెండియు నాసంజ్ఞాదేవి బడబాస్వ
రూపంబు నొంది యశ్వదేవతలం గనియె ఛాయాదేవియందు శనై శ్చరుండును
సావర్ణి యనుమనువును దవతి యనుకన్యయుం బుట్టి రాతపతిని సంవరుణుండు
వరియించె నర్యమునకు మాతృక యనుపత్నియందు జన్మరణ లుదయించిరి వారి
మూలంబున మనుష్యజాతి యీలోకంమన స్థిరంబుగా నుండునట్లు బ్రహ్మదేవుని
చే గల్పింపబడె బూషుండు భర్గునిజూచి దంతంబులు విస్మతంబులుగానగిన
సతండు క్రోధించి దంతంబు లూడ నడచిన నాటనుండియు భగ్నదంతు డయి
యనపత్యుం డయి పిష్టాదులు భక్షించుచుండె ద్వప్తకుదై త్యానజయైనరచన
యనుకన్యకకు నధికబలాణ్యం డగువిశ్వరూపుండు పుట్టె నంత నాదేవతలు
బృహస్పతి గోపించి తలంగి పోయినం దమకు నావిశ్వరూపునినాచార్యునింగావరి
యించి రని చెప్పిన విని శుకయోగీంద్రునకుం బరీక్షింప రేంద్రుం డి ట్లనియె. 258
- సీ. అరయంగ యోగీంద్ర శ యద్భుతం బయ్యెడు, సురలపై నేటికి శ సురగురుండు
గోపించె నీతండు శ గురుభావమున దేవతల కేమియాపదఁ శ దలఁగజేసె
నెఱిగింపు మనవుడు శ నింద్రుండు త్రిభువనై, శ్వర్యమదంబున శ సత్పదంబు
గానక వసుర ద్రగణమ లు నాదిత్య¹ మరుదశ్వదేవాదిశమండలములు
- తే. సిద్ధచారణగంధర్వజిహ్వాగాది. సురలు మునులును రంభాదిసుందరాంగు
లాడఁబొడంగ వినుతిసేయంగఁగొలువ, మ్రొక్క భద్రాసనంబుననాకు మిఱి.
- సీ. నిండుపున్నమనాఁడు శ గండరించిన చంద్ర, మండలశ్రీతోడ శ మాఱు మలయు
భద్ర విద్యోతాతపత్రంబు గ్రాలంగఁ మిన్నేటితరఁగల శ మేలుకొలుపఁ
గలితదివ్యాంగనాకరతలచాతుర్య చామర శ్రేణులు శ జాడపడఁగఁ
జంతామణిస్ఫుటశకాంతరత్నానేక, ఘటితసింహాసనాగ్రంబునందు
- తే. సూరువీరంబుపై శచి శ యుండ నుండి, వరుసదిక్పాలకాదిదేవతలుగొలువ
సాటిసెప్పంగ రానిరాజసముతోడ, నింద్రుఁ డొప్పారెవై భవసాంద్రుఁడగుచు.
- వ. అప్పుడు.
- క. గురుతరధర్మక్రియ నయ, గురుఁడు మరుస్మం త్రవిషయగ్రుగుఁడు వచశ్శ్రీ
గురుఁడు సమస్తసురావలి, గురుఁడు గురుం డగుగుడెంచె శ గొల్వనకు నృపా.
- చ. అమితతపఃప్రభావుఁ గరుణాత్ముని గీషుతిఁ జూచి రాజ్యదు
ర్దమమదరేఖ నింద్రుఁడు వృథా తనగద్దెయ లేవ కుండ నె

1. మరుదశ్వనీయుషిమండలములు.

- య్యమున నెదుర్కొనం జనక శ యాసన మీయక గౌరవోపచా
రములఁ బ్రసన్నుఁ జేయక తిరంబుగ దివ్యసభాంతరంబునన్. 263
- క. అప్పుడు మహేంద్రుకన్నులఁ, గప్పినసుర రాజ్యపదవికారంబునకుం
బప్పుడు సేయక గృహమున, కప్పణ్యుడు దిరిగిపోయె శ నతిఘన్నుండై. 264
- చ. ఎఱుఁగమిఁజేసినట్టిగురుశహౌళన మంత నెఱింగి యింద్రుఁ డ
చ్చెరువడి భీతి నొంది యతిఁచింతితుఁ డైతలపోసి పల్కె న
ప్పరమపవిత్ర లోకనుతభవ్యచరిత్ర విశేషపాదపం
కరుహముఁ బూజ సేయక యకర్మముఁ జేసితి నప్రబుద్ధి నై 265
- క. త్రిభువనవిభవమదంబున, సభలో మద్గురువునకుఁ బ్రసన్నునకు లస
త్ప్రభువునకు నెగ్గు సేసితి, శుభములు దొలఁగంగ నే నశసురభావమునన్. 266
- ఆ. ¹పారమేష్ఠ్య మయినపదవి నొందినభూవు, లెట్టివారి కైన శ లేవ వలదు
ఏబుధు లిట్లు సెప్పునవిధ మెన్న వారలు, ధర్మవేత్త లనుచుఁ శ దలఁపఁబడరు.
- ఆ. కుపథవర్తు లగుచుఁ శ గుత్సితదుర్వచోనిపుణు లయినవారు శ ²నియతి విడిచి
తొలఁగ లేక తా ర్యధోగతిఁ బడుదురు, తప్పు లేక రాత్రితెప్పభంగి. 268
- ఉ. కావున లోకవందితుని శ కార్యవిచారునియింటి కేగి త
త్సావనపాదపద్మములశపై మకుటంబు ఘటిల్ల మ్రొక్కిత
త్సేవ యొనర్చి చిత్తము ³వశించి ప్రసన్నునిఁ జేతు నంచున
దేవవిభుండు వోయె నతిశీఘ్రగతి గురుధామసీమకున్. 269
- సీ. ఈరీతిఁ దనయింటి శ కేతెంచుదేవతా, పతిరాక యీబృహత్స్పతియెఱింగి
యధ్యాత్మమాయచే శ నడఁగి యదృశ్యుడై, పోయె నప్పుడు దేవత వుఁగవుండు
సకలంబుఁ బరికించి శ జాడఁ గానక గురుఁ, జింతించి తలపోసి శ చిన్నబోయెఁ
బోయినవిధ మెల్ల శ దాయలు రాక్షస,వీరులు వేగులశవారివలన
- తే. దెలిసి టుక్కిలితమలోనఁ దెలివినొంది, యందఱును గూడి భార్గవునాశ్రయించి
తిత్కృపాదృష్టిఁ దమశక్తిదట్టమైన, దేవతలమీఁదిదాడికిఁ శ దెరువువెట్టి. 270
- ఐ దానవులు దేవతలతో యుద్ధము సేసి దేవతల నోడించుట. —
- క. ధూర్తులు సమస్తకిల్బిష, మూర్తులువరధర్మకర్మ⁴ముంచితమార్గా
వర్తులుదుర్ణయనిర్మితి, కీర్తులు దానవులు సనిరిగి గీర్వాణులపై. 271
- సగ్ధర. దండిం గోదండకాండోద్ధతరథమాయవేదండతండంబుతోడన్
దండై త్తై మెండుగా నశద్దనుజనికరముల్ శ⁵దైవవర్గంబుమీఁదం

1. 'పారమేష్ఠ్యమైనపదవి నొందినవారు, లెస్సవారి కదురులేవరనుచు, విబుధజనులవలన
♦ విస్మయపడేసేనియు, నదియు పరమధర్మ ♦ మండ్రు మొదల' వ్రా. ప్ర. 2. 'నిడివి దెలిసి' అ. ద్ర.
3. 'వశించు' 'చేతును' అని కవిప్రయోగములు. 4. 'మోచిత'కు 'ముంచిత' అని కవి ప్రయోగించి
నాడు. 5. 'దైవతాకోటిమీదన్' వ్రా. ప్ర.

- జండబ్రహ్మాండభద్రోరచ్ఛ్రియజయరవముల్ శ సర్వదిక్షోభగా ను
ద్దండప్రఖ్యాతలీలం శ దలపడిరి సురల్ శ దర్శులై వారితోడన్. 272
- చ. మదమఃన దేవదానవులు మచ్చరులై కడుఁ బిచ్చలించి సం
పదలకుఁ గోరి పోరునెడ శ భార్గవమంత్రకళావి శేషులై
1యదరులు వాఱునస్త్రముల శ నార్పి మహాసురు లేర్చి యేసి పెం
గుదులుగఁ గ్రువ్వదేవతలు శ గోల్తల కోర్వక పాటి రయ్యెడన్. 273
- ఆ. దనుజవీరు లేయకదారుణదివ్యాస్త్ర,దళితదేశు లగుచుఁ శ దలలు వీడ
నోడి పాటి రద్భ్రతోపేతబలులైన, త్రిదశవరులు బిట్టు శ దిట్టునట్లు. 274
- క. ఒక మొగము గాక దివిజులు, తికమక గొని వైరులెల్ల శ దీకొని తమ్ముం
2ఒకపక నగ నకనక లై లుకలుకఁ బరు వెత్తి రోడి శ లోఁగొనుభీతిన్. 275
- చ. దనుజులగర్వరేఖయును శ దానవవీరులయంపజోకయున్
మనుజవిశేషభోజనులమచ్చరికంబు నిశాటకోటి యే
చినబలశౌర్యముం దమకు శ సిగ్గును హాని మహాభయంబు ని
ర్గుణతను జేయునుమ్మలికఁ శ గోల్తల కోర్వక పాటి రాత్తులై. 276
- క. అమరులు విస్మయవారుణ, సమరులు శరభిష్ట దేహాసంతాపగుణ
భ్రమరులు దైత్యకరాతక, చమరులు కమలజునికడకుఁజనిరి భయార్తిన్. 277
- ఉ. ధాతకు దేవతావిభవ, ధాతకుఁ బుణ్యజనానురాగసం
ధాతకు సర్వలోకహిత, ధాతకు వైదికధర్మమార్గని
రేతకు నుల్లసద్విభవ, నేతకు సర్వజగజ్జయాంగజ
భ్రాతకుఁ బుణ్యయోగిజనభావ విజేతకు మ్రొక్కి రయ్యెడన్. 278
- క. ఆఖండలుండు మొదలుగ, లేఖానికముల బ్రహ్మ శ లేనగవున ని
త్యాఖండసత్కృపారస, శేఖరవాక్యముల వారిసేదలు దేర్చెన్. 279
- వ. ఇట్లు బ్రహ్మదేవుండు దేవేంద్రప్రముఖు లయినదేవతల కనుకంపాతిశయవిభ
వంబున నభయం బొసంగి యిట్లనియె. 280
- ఉ. నెట్టన పాపకర్మమున శ నేరమిఁ జేసితి రేమి సెప్ప మీ
పుట్టిననాఁటనుండియును శ బుద్ధులు సెప్పి జగంబు లేలఁగా
బట్టముఁ గట్టి పెంచినకృపానిధి బ్రహ్మకళావిధిజ్ఞఁ జే
పట్టక గుట్టు జాటి సిరిపట్టునఁ దొట్టినపాటకొప్పునన్. 281
- వ. బ్రహ్మిష్ఠుం డైనబ్రాహ్మణు నాచార్యుం గైకొనక గురుద్రోహంబు సేసితిరితద్దో
షం బిపుడు మీకుఁ జేసెత శత్రుకృతం బై యనుభవింపం జేసె నతిబలవంతు
లయినమిమ్ము3నతిక్షీణు లయినరాక్షసులు జయించుట దమయాచార్యుండైనశు

1. 'యెదురులు... నేయ' మహాసురులేచి యేసి...కోర్వక వీరి రయ్యెడన్' ఆ. ప్ర. 2. ఒకపక
లై నకనక లై' ఆ. ప్ర. 3. నతితీక్షణబలు లయినరాక్షసులు.

శ్రీ మ దాంధ్ర మ హా భా గ వ త ము

కు నారాధించి తన్మంత్ర ప్రభావంబునఁ బునర్ల బ్ధవీర్య లై యిప్పుడు మదీయం
బయిననిలయంబు నా క్రమింపంగలవారు నై మనోద్రేకంబున నెదురులేక వర్తి
ల్లు చున్నరక్షోనాయకులకుం దిదివఁబుఁ గొనుట తృణప్రాయం బభేద్యమంత్ర
బలంబు గలభార్గవునకు వారు శిష్యు లగుటంజేసి విప్రగోవిందగవేశ్వరానుగ్ర
హంబు గలవారలకుఁ దక్కం దక్కినరాజుల కరిష్టం బగుంగావున మీ రిప్పుడు
త్వష్ట యనుమనుపుత్తుం డగువిశ్వరూపుం డనుముని నిశ్చలతపోమహాత్మసత్త్వ
స్వభావుం డతని నారాధించిన మీకు సభీష్టార్థంబుల నతండు సంఘటించు నెట్టి
దుర్దశల నైన నడంచు నని చెప్పిన దిక్పాలకాదులు డెందంబులు డిందుపడికమల
గర్భుని వీడ్కొని విశ్వరూపుకడకుం జని యిట్లనిరి. 282

తే. అన్న మే లగు నీకు ని శ్ న్నడుగఁ గోరి

వచ్చినారము భవదీయవనమునకును

దండులకు నేడు సమయోచితంబు లైన

కోర్కు లొడఁగూడఁ జేసి చేకొమ్ము యశము. 283

క. సుతులకుఁ బితృశుశ్రావణ, మతిపుణ్యము సేయు చుండు శ నాత్మజులు గుణో

న్నతి బ్రహ్మచారు లేనియు, మతిలో గురుసేవకన్న శ మతియుం గలదే. 284

వ. అదియునుం గాక.

285

సీ. అరయ నాచార్యుండు శ పరతత్త్వరూపంబు, దండ్రి దలంపఁగ శ ధాతరూపు

రూపింప భ్రాత మృదుత్పతిరూపంబు, దెలియంగం దల్లి భూదేవిరూపు

భగిని శకరుణరూపు శ భావంబు ధర్మస్వరూపంబు దా నర్థిరూపు మొదల

నభ్యాగతుఁడు మున్న శ యగ్నిదేవునిరూపు, సర్వభూతములు గేశవునిరూపు

ఆ. గాన తండ్రి వేగకడు నార్తు లగుపితృ, జనుల మైనమమ్ముఁ శ జల్లఁ జూచి

పరభయంబు వాపి శ నిరుపమం బగుతపో, మహిమచేరి మెఱసి శ మనుపవయ్య.

వ. ఇట్టిబ్రహ్మిష్టుండ వైసని న్నాచార్యునింగా నరియించి భవదీయతేజోవిశేషంబు

చేరి వైరివీరులం బరిమార్చెద మాత్రీయార్థం బయినయవిష్టపాదాభివందనంబు

నిందితంబు గా దని వేదవాక్యంబు గలదు గావున నీకు నమస్కరించు చున్న

దేవ వరులం గైకొని పోరోహిత్యంబు సేయు మనినం బ్రహ్మసితవదనుం డైయ

మ్మునీశ్వరుం డిట్లనియె. 287

తే. బ్రహ్మతేజంబు వోయెసిప్రార్థనంబు, ధర్మగుణగర్వితం బని శ తా నెఱింగి

సారిదననుబోటితపసియూసురలచేతఁ, బ్రకటమధురోక్తి నేటికిఁబలుకఁబడియె.

వ. విశేషించియు.

289

క. గురుధవముఁ గూర్చ నేటికి, గురుశిక్షం దగిలి మంత్ర శకోవిదు లై స

ద్గురుధర్మనిరతు లేనియు, గురువులకును శిష్యువరులె శ కూర్చినధనముల్. 290

సీ. అరయ నకించను శ లై నట్టివారికిఁ, బంబినట్టిశిలోంఛనంబె ధనము

- దానిచే నిర్వర్తితప్రియసాధుసత్కియ గలవారలై శ్రీప్రీతి నుందు
రది గాన సద్గర్భితాచార మైనయా,చార్యత్వ మిపుడు మీశశాసనమునఁ
గైకొంటి గురువులకామంబు ప్రాణార్థ,వంచనములు లేక శ్రవణి నొనర్తు
ఆ. ననుచు విశ్వరూపుఁ శ్రీదనియెడిముని ప్రతిజ్ఞోక్తిఁ బలికి వారి శ్రీనూటడింది
మహిత మైనతత్సమాధిచే గురుభావ, మమరఁ జేసె దేవశసమితి కపుడు. 291
- క. భార్గవవిద్యాగుప్త,స్వర్గశ్రీద్విగుణదనుజశసమధికసంప
ద్వర్గముల విష్ణుమాయా,నర్గళగతిఁ దెచ్చి యింద్రునకు నిచ్చె నృపా. 292
- క. ఏవిద్యచేత రక్షితుఁ, డై వజ్ర దురంబులోన శ్రీనసురులఁ ద్రుంచె
భావింప నట్టివిద్యను, శ్రీవరమాయామతంబుఁ శ్రీజెప్పెను హరికిన్. 293
- ఉ. నాపుడుఁ బాండవాన్వయుఁడు శ్రీనమ్మినభక్తి జగన్నివాసు రా
జీవదళాక్షుఁ గృష్ణుఁ దనశచిత్తమున భజియించి పల్కె నో
దేవగణార్చి తాంఘ్రియుగ శ్రీదివ్యమునీశ్వర విశ్వరూపుఁ డ
చ్చావన మైనవిద్య సురశపాలున కెక్కియ నిచ్చె జెప్పవే. 294
- ఉ. ఎందును రక్షితుం డగుచు శ్రీనింద్రుఁడు లీలయపోలె వైరిసే
నం దునుమాడి దేవతలు శ్రీనమ్మి సుఖంపఁగ నిష్టసంపదం
జెంది సమస్తలోకములఁ శ్రీజేకొని యేలె మునీంద్ర దాని నే
విందు సుఖంబుఁ గందు నిక శ్రీవీనులు సంతస మందఁ బల్కవే. 295

... శ్రీమన్నారాయణకవచ ప్రారంభము ...

- క. నరనారాయణకవచము, నరిభీకరవజ్రకవచ శ్రీమాశ్రితసంప
త్పరిణామకర్మసువచము, పురుహూతున కెట్లు మాని శ్రీబోధించె వగన్. 296
- వ. అనినం బరీక్షిజనపాలునకు మునినాథుం డిట్లనియె. 297
- సీ. వినవయ్య నరనాథ శ్రీమునినాథుఁ డింద్రున, కను వొంద నారాయణాఖ్యమైన
కవచంబు విజయసంకల్పంబు నప్రమేయస్వరూపంబు మహాఫలంబు
మంత్రగోప్యము హరిమామూవిశేషంబు, సాంగతతోడ నెఱుంగఁజేసె
దాని నే వినిపింతుఁ శ్రీబూని తదేకాగ్రచిత్తంబుతోడుతఁ శ్రీజిత్తగింపు
తే. మొనరథౌతాంఘ్రిపాణియైయుత్తరంబు, ముఖముగానుత్తమాసనశ్రమునవసించి
కృతనిజాంగకరన్యాస శ్రీమతిశయిల్ల, మహితనారాయణాఖ్యవక్రమనొనర్చె.
వ. ఇట్లు నారాయణకవచంబు ఘటించి పాదంబులను జానువులను నూరువులను
నుదరంబునను హృదయంబునను సురంబునను ముఖంబునను శిరంబునను ని
ట్లప్రాంగంబులం బ్రణవపూర్వకంబైనయష్టాక్షరీమంత్రరాజంబు న్యాసంబుసేసి
(ద్వాదశాక్షరవిద్యలచేతం గరన్యాసంబుసేసి)మంత్రమూర్తియై¹భగవచ్ఛబ్దవా

1. 'భగవచ్ఛబ్దవాచ్యం బగుషట్చక్రీసంయుతుం డగుచు విద్యామూర్తియు నైనపరమేశ్వరు
నందు భావించి, శ్రీనారాయణకవచాఖ్య' వ్రా. ప్ర.

చ్యంబైన (ప్రణవాదియకారాంత మగుమహామత్రంబుచేత నంగుళ్యంగుష్ఠపర్వ సంధులయం దుపన్యసించి మఱియు హృదయంబున నోంకారంబు వికారంబు మూర్ధంబున షకారంబు భూమధ్యంబునందు ణకారంబు శిఖయందు వేకారంబు నేత్రంబులయందు నకారంబుసర్వసంధులయందుమఱియును నస్త్రమునుద్దేశించి మకారంబు నుపన్యసించెనేని మంత్రమూర్తి యగు మఱియును నస్త్రాయఫ ట్టనుమంత్రంబున దిగ్బంధనంబు సేసి పరమేశ్వరునిం దనభావంబున నిల్చి విద్యామూర్తియుఁ దపోమూర్తియు నగు)షట్చక్రీసంయుతం బయిననారాయణ కవచాఖ్య మైనమంత్రరాజంబు నిట్లని పఠియించె.

299

చ. గరుడునిమూపుపైఁ బదయుగంబు ఘటిల్లఁగ శంఖచక్రవ
ర్మరుచిరశార్ఙ్గ ఖడ్గశరరాజితపాశగదాదిసాధనో

తక్రనికరంబు లాత్మకరకంజములన్ ధరియించి భూతిసం

భరితమహాష్టబాహుఁడు కృపామతితో ననుఁ గాచుఁ గావుతన్.

300

ఆ. ప్రకటమకరవరుణాపాశంబులందుల, జలములందు నెందుఁ శ బాలియ కుండఁ
గాచుఁ గాక నన్ను శ ఘనుఁ డొక్కఁడైనట్టి,మత్స్యమూర్తి విద్యామానకీర్తి.

క. వటుఁడు సమాశ్రితమాయా,నటుఁడు బలిప్రబలశోభన ప్రతిఘటనో
దృఢటుఁడు త్రివిక్రమదేవుఁడు, ²చటులస్థలమందు నన్ను శ సంరక్షించున్. 302

చ. అడవుల సంకటస్థలుల శ నాజిముఖంబుల నగ్నికీలలం

దెడరుల నెల్ల నాకు నుతి శ కెక్కఁగ దిక్కగుఁ గాక శ్రీనృసిం

హుఁడు ³సురశత్రుయూధపవనధోగ్రుఁడు విస్ఫురితాట్టహాసవ

క్రుఁడు ఘనదంష్ట్రపావకవిధూతదిగంతరుఁ డప్రమేయుఁ డై.

303

చ. అరయఁగ నెల్లలోకములు శ నంకిలి నొంద మహార్ణవంబులో

⁴నొరగి నిమిగ్న మైనధర శ నుద్ధతిఁ గొమ్మున నెత్తిపట్టియా

కిరిపతి ⁵యగ్నికల్పుఁ డురుభేలుఁడు నూర్జితమేదిసీమనో

హరుఁడు గృపావిధేయుఁడు సదాధ్యములన్ ననుఁ గాచుఁ గావుతన్.

304

క. రాముఁడు రాజకులైకవి, రాముఁడు భృగుసత్కులాభి,రాముఁడు ⁶సుగుణ

స్తోముఁడు ననురక్షించును, ⁷శ్రీమహితోన్నతుఁడు నద్రిశిఖరములందున్. 305

సీ. తాటక మర్చించి శ తపసిదన్నముఁ గాచిఁ హరువిల్లు విఱచి ధైర్యమున మెఱసి

ప్రబలు లై నట్టివిరాధకబంధోగ్ర,ఖరమాషాదరాక్షసులఁ దునిమి

వానరవిభు నేలి శ వాలిఁ గూలఁగ నేసి, జలరాశిగర్వంబుఁ శ జక్కఁజేసి

సేతువు బంధించి శ చేరి రావణకుంభ,కర్ణాదివీరులఁ శ గడిమిఁ ద్రుంచి

తీ. యలవిభీషణు లంకకు శ నధిపుఁ జేసి

1. 'వరుసజలధిహుప'వరుణపాశములందు.2.'చటులస్థలివలన.3.కనకాక్షరాక్షసవధో.4.మరు
తరమన్న మురధర.5. ముక్తకమ్మః మరుభేలప. మార్జిత.6.కాం.7.శ్రీమహితోన్నతుల'ప్ర'వా.ప్ర.

భూమిసుతఁ గూడి సాకేతశ్రుతిమనందు
రాజ్యసుఖములు గైకొన్నరామవిభుఁడు
వరుస ననుఁ బ్రోచు చుండుఁ బ్రవాసగతుల.

306

వ. మఱియు నఖిల ప్రమాదంబులైన యభిచారకర్మంబులవలన నారాయణుండును
గర్వంబువలన నరుండును యోగభ్రంశంబువలన యోగనాథుం డయినదత్తా
త్రేయండును గర్మబంధంబులవలన గణేశుండైన కపిలుండును గామదేవునివలన
సనత్కుమారుండును మార్గంబు, (దేవహేళనంబు సేయఁ) వలనశ్రీహయగ్రీ
వమూర్తియును దేవతానమస్కార తిరస్కార దేవపూజాచ్ఛిద్రంబులవలన నార
దుండును నశేషనిరయంబులవలనఁ గూర్మంబును నపథ్యంబువలన భగవంతుం
డైనధన్వంతరియు నుద్వంద్వంబులవలన నిర్జితాత్ముండైన ఋషభుండునుజనాపవా
దంబువలన నగ్నిదేవుండును¹జననమరణాదులంగలుగఁజేయు కర్మంబులవలనబల
భద్రుండును గాలంబువలన యముండును సర్పగణంబులవలన శేషుండును నప్ర
బోధంబువలన ద్వైపాయనుండును బాపండసమూహంబులవలన బుద్ధదేవుండును
శివశివునివలనఁ గల్గియు నై ధర్మరక్షణపరుం డయిన మహావతారుండు న
న్నరక్షించుం గాతఁ బ్రాప్తమధ్యాహ్నపరాప్తసాయంకాలంబులను బ్రదో
షార్ధరాత్రాపరరాత్రప్రత్యూషానుసంధ్యప్రభాతంబులను గదాద్యాయుధంబుల
ధరించి కేశవ నారాయణ గోవింద విష్ణు మధుసంహరత్రివిక్రమ వామన
హృషీకేశ షడ్వనాభ శ్రీవత్సధామపసర్వేశ్వరేశ జనార్దనవిశ్వేశ్వరకాలమూర్తు
లనునామరూపంబులుగల దేవుండు నన్నరక్షించుంగాకప్రళయకాలానలాతితీక్ష
సంభ్రమభ్రమణనిర్వక్రవిక్రమవక్రీకృతదనుజచక్రం బైన సుదర్శన పుణ్యనామ
చక్రంబ మహావాయు ప్రేరితుం డై హుతాశనుండు నీరసతృణాటపుల భస్మీ
భూతంబు సేయుభంగి భగవత్ప్రయుక్తంబ వై మద్వైరిసైన్యంబుల దగ్ధంబు
గావింపుము జగత్సంహరకాలపటఘటితచటలమహోత్సాహ గర్జారవతర్జనదశ
దిశాభివర్జిత ఘనఘనాంతర నిష్ఠూతనిష్ఠుర కోటిశతకోటిసంస్పర్శస్పృహద్విస్ఫులింగ
నిర్గమానర్గళ భుగభుగాయమానమూర్తివిస్ఫూర్తినారాయణ కరకమలవర్తిగదా
యుధోత్తమ మదీయవై (రితండ్రోపతండంబుల భండనంబునంజండగతింబిండిగాఁ
జండికాకూశ్మాండవై)నాయకరక్షోభూతగ్రహంబులు చూర్ణంబులు గాఁ గొం
డొకవినోదంబు సలుపుము²దరేంద్రంబ వైన పాంచజన్యంబ సర్వలోక జిష్ణుం
డైన శ్రీకృష్ణుని నిఖిలపుణ్యైకసదనవదననిష్ఠూతనిశ్శ్వాసా³ ధరవేణపరిపూరితం
బ వై యున్మత్త భూతప్రేత పిశాచ విప్రగ్రహాదికూర్మదుర్గ్రహంబులు విద్రా
వణంబులుగా నస్మత్పరవీరమండలంబుల గుండియలతోఁ దదీయమానినీ దుర్భర

1. సంతకాకృతిం జేయుభూతంబులవలన బలభద్రుండును. 2. కలివలన. 3. దరేంద్రుండ.
4. దర్శనపూరితం. 5. దృగ్గణంబులు.

గర్భంబులు గర్భస్థాగ్నాగ్నిరేభదంబులుగా నవియ బ్రహ్మాండభాండభీకరం బయిన భూరినాదంబున మోదింపు మతితీవ్రధారాదళితనిశాటకోటి కఠోరకంఠకరాశర క్తధారాధౌతమలీమసవినరంబ వైననందక మహాసిశేఖరంబ జగదీశప్రేరితంబ వై మద్విద్యేషివిషమవ్యూహంబుల మెండుగడికండలుగఁ జెండి చెండాడుము నిష్కళంకనిరాతంక నిశ్శంకసాంద్రచంద్రమండల పరిమండిత సర్వాంగరక్షణ విచక్షణధర్మనిరతంబ వయిన¹ చర్మంబ దుర్మదమద్వైరిలోకభీకరాలోకంబులను సమాకులనిబిడనీరంధ్రనిష్ఠురతమఃపటలఁటు ఘటనం (బులం) గుటిల పఱుపుము నిఖిలసాపగ్రహంబులవలనను సకలనరమృగ సర్వకోడభూతాదులవలనను నగు భయంబులు భగవన్నామ రూపయాన దివ్యాత్మంబుల వలనం బొంద కుండుఁ గాక బ్రహ్మద్రుథంతరాదిసామంబులచేత స్తోత్రంబు సేయంబడుచున్న ఖగేంద్రుండు (రక్షణఁడుం డై)నన్ను రక్షించుఁ (గాక) శ్రీహరినామరూపవాహన దివ్యాయుధ పారిషదోత్తమ ప్రముఖంబు లస్మదీయ బుద్ధింద్రియమనఃస్రాణంబుల సంరక్షించు భగవంతుం డయిన శేషుండు సర్వోపద్రవంబుల నాశంబు సేయు జగదైక్యభావం బయినధ్యానంబు గలవానికి వికల్పరహితుం² డై భూషణాయుధ లింగఖ్య లగుశక్తులం దనమాయచేత ధరియించి³ తేజరిల్లు చుండు లక్ష్మీకాంతుండు వికల్పవిగ్రహంబులవలన నన్ను రక్షించుఁగాక లోకభయంకరాట్టహాస భానురవదనగహ్వరుండగుచు సమస్తతేజోహరణధురీణ తేజఃపుంజసంజాతదివ్యస్థ సింహావతారుండగు నప్పరమేశ్వరుండు సర్వదిగ్భాగంబులవలన సమస్త బహిరంతరంబులవలన నన్ను రక్షించు చుండుఁ (గాత) మని నారాయణాత్మకకవచప్రభావం బితిహాసరూపంబున⁴ నింద్రుండు దెలిసికొని ధ్యానంబుసేసి తద్విద్యాధారణమహిమవలన నరాతుల నిర్జించెం గావున నెవ్వ రేని నిర్మలాత్ము లగువార లేతద్విద్యాధారణు లై యనుదినంబును బఠియించిన నతిఘోరరణంబుల సత్కృత్యులసంకటంబులను సర్వగ్రహనిగ్రహకర్మమారణకర్మాది⁵ దుష్కర్మజన్యకేళంబులను వదలి యవ్యాకులమనస్కు లై విజయంబు నొందుదురు మఱియును సర్వరోగంబులకు నగమ్యశరీరు లై సుఖంబు నొందుదు రదియునుంగాక. 307

సీ. అతిభక్తిఁగొనికుండను బ్రాహ్మణుండు దొల్లి, యీవిద్యధరియించియెలమిఱుంచి మరుభూమియందు నిర్మలచిత్తుండ్ల యోగ,ధారణంబున బిట్టు శతనువు విడిచె దానిపై నొకఁడు గంధర్వవరేణ్యుండు, చిత్రరథాఖ్యుఁ డశజేయుఁ డొంటి చదలఁ జనంగఁ దశ్చాయ తదస్థిపైఁ, గదిసిన నాతఁడు శ గళవళించి

ఆ. యువిదపిండుతోడ శనవవిమానముతోడఁ, దనదువిద్యతోడ శ ధరణిఁద్రెల్లి

1. 'ధర్మంబ. 2. డయ్య సప్పరమేశ్వరుండు భూషణాయుధ. చిహ్నిత మైనశక్తిం. 3. విశేష నిగ్రహంబు గలలక్ష్మీకాంతుండు నన్ను రక్షించు. 4. మనీంద్రుండు ధ్యానంబుసేసి యింద్రున కుపదేశించిన నతండు తద్విద్యా. 5. దుష్కర్మంబులకు నతిభయంకరు లై విజయంబు. వ్రా. ప్ర.

తివిచి లేవలేక శ తికమక గుడ వంగ, వాలజల్యమాని శ వానిఁ జూచి. 308

క. నారాయణకవచసమా,ధారణపుణ్యాస్థి దీని శ దగ్గఱ నీకుం
గూరెడిన విష్ణుభక్తుల, వారక చేరంగ నెట్టివారకఁ దరమే. 309

ఇంద్రవజ్రము. సంధించి నీయంగకసంధులెల్లన్, బంధించి తన్మంత్రబలంబుపేర్చి
న్నందంబు మాన్సింపఁ దడదన్య మేదీ, సింధుప్రవాహోన్నతి¹చేతఁ దీరున్.

వ. కావున నీ విప్పు డీపుణ్యశల్యంబులు భక్తియక్తుండవై కొనిపోయి ప్రాజ్ఞుఖంబు
నఁ బ్రవహించెడుసరస్వతీజలంబుల నిక్షేపణంబుసేసి కృతస్నానండ్ వైయాచ
మనంబు సేసిన నీసర్వాంగబంధనంబు లుడుగు ననిన నతం డట్లచేసి తనవిమానం
బెక్కి నిజస్థానంబున కరిగెం గావున. 311

క. అనదినము దీని నెవ్వరు, విని రేనిఁ బఠించి రేని శ విస్మయ మొదవన్
ఘనభూతజాల మెల్లను, మునుకొని వారలను గాంచి శ మ్రొక్కుచు నుండున్.

ఆ. విశ్వరూపువలన శ వైశ్వర్యకర మైన, యిట్టివిద్యఁ దాల్చి శ యింద్రుఁ డీపుడు
మూఁడలోకములకు శ మూడ లైనట్టిశ్రీ, ననుభవించి మించె శ నధికమహిమ

నీ. భూపాలయావిశ్వరూపున కరుదైనతలలు మూఁ డనువొందఁ శ గలిగియందు
సారిది సురాపానసోపానంబులు, నన్నాద మనఁగను శ నమరవరుల

తోఁ గూడి భుజించి శ తూకొని వారితో, యజ్ఞభాగంబు ప్రత్యక్ష మొంది
కైకొను చుండి దుఃష్కర్ముఁ డై యాయజ్ఞభాగంబు రాక్షసప్రవరులకును

ఉ. దల్లిమీఁదఁ గలుగుతాత్పర్యవశమాన, దివిజవరుల మొఱిగి శ తెచ్చి యచ్చు
నది యెఱింగి యింద్రుఁ శ డతిభీతచిత్తుఁ డై, తనకు గానియతనితలలు ద్రుంకె.

క. భాసురుఁ డనక మహాత్మా, గ్రేసరుఁ డన కతఁడు పూర్వకృతకర్మగతిన్
వేసరఁ డనక మహేంద్రుఁడు, భాసురుల లపుడు రోషశ్రమనఁ దెగ నడిచెన్.

వ. ఇట్లయ్యింద్రుండు క్రోధంబు సహింపం జాలక విశ్వరూపుతలలు ఖడ్గంబునం దెగ
నడిచిన సోమపానంబు సేయశిరంబు గపింజలం బయ్యె సురాపానంబు సేయు
శిరంబు గలవింకం బయ్యె నన్నంబు భక్షించుశిరంబు తిత్తిరి యయ్యె నిట్లు
త్రివిధక్షీస్వరూపంబు దాల్చి బ్రహ్మహత్యయే తెంచి యింద్రునిఁ జుట్టకొని
తమ్ముఁ బరిగ్రహింపు మని నిర్బంధింప నపు డింద్రుం డతిభీతచిత్తుం డై త్రిలోక
నాయకుం డైనన్ దానిం దప్పించుకొనం జాలక యంజలి యొగ్గి యమ్మహద్
వంబుఁ గైకొని తద్దోషం బొక్కసంవత్సరం బనుభవించి యంతం బావుకొను
వాఁ డై భూజలవృక్షస్త్రీలం బ్రార్థించి మద్దురితంబు చతుర్విధంబులం బుచ్చికొ
నుం డనినభూమి తనయందుఁ జేయఁబడినభాతంబు తనంతనపూఁడునట్టివరంబును
జలంబు సర్వంబు దనయందుఁ బ్రత్యుత్థితం బైనం బావనం బగునట్టివరంబును
వృక్షంబులు ఛేదింపంబడి పునః ప్రరోహంబు గలుగువరంబును స్త్రీ లెల్లపుడుం

దమకుఁ గామసఖంబు గలుగునట్టివరంబును గోరిన నతం డట్ల కా నొసంగిన నత
నిదవ్వుతలంబు ధరణి¹ యీ రిణవిధంబునను నుడకంబు బుద్ధదపేనరూపంబు
నను మహీరహంబులు నిర్వాసభావంబునను నింతులు రజోవికారంబునను
నిట్లు చతుర్భాగంబులు బంచికొని రంత. 816

- మ. హతపుత్తుం డగువిశ్వరూపజనకుం శ డాత్వస్థ దుఃఖాయతో
ధతరోహనలదహ్యమానుఁ డగుచుం దా నింద్రుపై మారణ
క్రతుహోమం బొనరింప నందఁ బొడమెం శ గల్పాంతకాకారవి
శ్రుతకీలానలనిష్ఠు లేక్షణగుణక్షుభ్యత్రిలోకోగ్నుఁ డై. [చు
సీ. యగమద్దుంగెడునాఁడు శ జగమ లు వొలియించు, నంతకుమూర్తిపై శనింతయుగు
బటపున బొడవును శ బ్రతిదినంబును నొక్క, శరపాతమంగంబు విరివిగొనుచుఁ
గడుదగ్ధశైలసంశకాశ దేహమునందుఁ, గరము సంధ్యారాగశకాంతి బెరయ
మనుగాఁక రాగిచేఁగ నుమించుమించులఁ, గ అకుమీసలుకచాశ గ్రములు మెఱయఁ
తే. చండమధ్యాహ్నమూర్తాండశమండలోగ్న, చటులనిష్ఠురలోచనాం శ చలవిధూత
దశదిశాభాగు డజ్జ్వలతరకరాశ, భిదురసునిశితదంష్ట్రోరువదనగుహుఁడు.
ఉ. నింగికి నేలకుం బొడవు శ నిట్టల మై శిఖలందుఁ బర్వను
త్తుంగతరాగ్నిజాలములఁ శ దోట్రిలుచు గ్రహపంక్తి జాఱ ని
స్సౌగకరాశ శాతఘనసద్భుణిమండలచండశూల ము
ప్సొంగుచుఁ గేల లీలఁ గొని శ భూమి చలింపఁ సోలి యాడుచున్. 319
సీ. వడఁక విరివిగా శ వదనంబుఁ దెఱచుచు, నాకాశ మంతయు శ నప్పళించుఁ
గడనాల్క నిగిడించి శ గ్రహతారకంబుల, నయ మెల్ల దిగజాఱ శ నాకి విడుచు
నలవోకయునుబోలె శ నట్టహాసము సేసి, మెఱసిలోకములెల్ల శ మ్రింగఁ జూచుఁ
దనరుదిగ్దంతిదంతములు సెక్కలు వాఱ, ను గ్రదంష్ట్రలు ద్రిప్పు శ నుక్కుమిగిలి
తే. స్వప్నబలితంపుఁడఁమునఁబుష్పినొంది, యఖిలలోకంబు లెల్లఁ దా నా క్రమించి
వృత్రనామాఖ్య దేవతాశత్రుఁడగుచుఁ, దారుణాకారుఁడఖిలదుర్దముఁడు మెఱసె.
మ త్తకోకిలము. అట్టివృత్రనిమిఁద దేవత శ లల్కతోఁ బెనుమూఁక లై
చుట్టి ముట్టి మహాస్త్రవిద్యలు సూపి యేపున నేయ నా
గొట్టువీరుఁడు వార లేసిన శ క్రూరశస్త్రము లన్నియుం
జుట్టి పట్టుక మ్రింగి శూరత శ జోక నార్చె మహోగ్నుఁ డై. 321
క. భక్షితదివ్యాస్త్రం డగు, రక్షోనాయకుని నమరరాజప్రముఖుల్
వీక్షింప వెఱచి పఱచిరి, రక్షకుఁ జింతించికొనుచు శ రయ మొప్పారన్. 322
వ. ఇట్లు సర్వసాధనంబుల(తోడ సాధుజనంబుల) వృత్తాసురుండు మ్రింగిన నచ్చెరు
వడి చేయునది లేక త త్రేజోవిశేషవిభవంబునకు భయంబు నొంది కందినడెం

1. 'నెఱియ లాపరక్షేత్రంబులవిభవంబున' అ. ప్ర.

దంబునం గుందుచుం బురందరప్రముఖ లార్థరక్షకుం డగుపుండరీకాక్షునకుం
గుయ్యిడువారలై . 323

లయగ్రాహి. వీడు కడుదుర్దముఁడు శ వాఁడిమనకైదువులు
శ పోడి చెడఁగా మెసవి శ యీడు గన కున్నాఁ
డేడ బ్రదు కింకఁ బెనుఁగ్రీకు వొడమెన్ మనకు
శ దోడుపడ నొక్కరుఁడు శ లేడు హరి దక్కన్
వేడుదముఁ శ్రీధరునిఁ శ గూడుదము సద్భటులఁ
శ బాడుదము గీతముల శ జోడుపడ నంతన్
వీడు చెడుత్రోవ దయత్రోడ నెఱిగించు ఘనుఁ
శ డోడక సురాలయము శ పాడువడ దింకన్ . 324

క. అని తలపోయుచుఁ దమలో, మునుకుచుఁదికమకలు గొనుచు శ మురరిపుసభకున్
గునుకుచుఁ గునుకుచు నేగిరి, ఘనరాక్షసుఁ గన్న కన్నుఁగవఁబెగ్గిలఁగన్ . 325

వ. ఇట్లు భయార్తులై యమ ర్యవ్రాతంబు సని చని ముండట నభంగభంగరంగ
దుత్తుంగడిండీరమండల సముద్దండాడంబరవిడంబిత నారాయణనిరంతరకీర్తిత
కుసుమగుచ్ఛస్వచ్ఛంబును ననవరతగోవిందచరణారవిందసేవాసమాకులకలిత
ఫలితమహాపుణ్యఫలాయమాన సముద్దీప్తితావర్తవర్తిత దక్షిణావర్తరువిరళంఖ
మండల మండితంబును నతినిష్ఠురకతినపాతనపృథురోమరాజీవశకులతిమితిమింగిల
కర్కట కమతకచ్ఛపమకరనక్రవక్రగ్రహగ్రహణఘుమఘుమాయమానదారుణ
గమనవిషమితివిషమతరంగఘట్టనఘట్టితసమద్భూతశీకరనికర నీరంధ్రతాంకిత
తారాపథంబును మహాచ్ఛ్రియశిలోచ్ఛ్రియశిఖరాగ్రప్రవహితదుగ్ధనిర్మలసమ్మా
ర్జితపురాణపురుషవిశుద్ధశుద్ధాంతవిహారణఘనీణనవసుధాధౌతధావశ్యధగద్ధగాయ
మానరమ్యహర్యనిర్మాణకర్మంబునునతిపవిత్రగుణవిచిత్రనిజకళత్రప్రేమానంద
సందర్శితముకుందపరిస్రవదంతరంగకరుణారస పరిమళితభావబంధురవిద్రుమ
వల్లిమతల్లికాంకురశోభితంబును బ్రసిద్ధసిద్ధరసాంబువాహసంగమసముత్థితగంఢీర
ఘోషపరిపూరితసకలశోదోంతరాళంబును సముద్రమేఖలాఖిలప్రదేశవిలసితనవీ
నదుకులాయమానంబును హరిహరప్రముఖదేవతానిచయ పరిలభ్యామృతమహై
శ్వర్యదానధౌరేయమహానిధానంబును వైకుంఠపురపౌరవారమనోహరకామ్య
ఫలఫలితమందార పారిజాత సంతాన కల్పవృక్ష హరిచందన ఘనవనానుకూల
కూలంబును నై యొప్పుచుఁ గుబేరుభాండాగారంబునుంబోలెఁ బద్మమహాపద్మ
శంఖమకరకచ్ఛపముకుందకుందనీలవరసమగ్రం బై విష్ణుకరకమలంబునుంబోలె
సుదర్శనావర్తప్రగల్భం బై కైలాసమహిధరంబునుంబోలె నమృతకళాస్థాన
శేఖరపదార్పణం బై యింద్రవైభవంబునుంబోలెఁ గల్పవృక్షకామధేచుచిం
తామశిషినితవిశేషం బై సుగ్రీవసైన్యంబునుంబోలె నపరిమితనిబిడహరిసంచా

రంబై నారాయణోదరంబునుంబోలె నిఖిలభువనభారభరణసమర్థంబై శంకరు
జటాఘాటంబునుంబోలె గంగాతరంగిణీసమాశ్రయంబై బ్రహ్మలోకంబునుంబో
లెఁ బరమహంసకులసేవ్యంబై పాతాళలోకంబునుంబోలెఁ ననంతభోగిభోగయో
గ్యంబై నందనవంబునుంబోలెనై రావతమాధవీరంభాదిసంజ ననకారిణంబై
సాదామనీనికరంబునుంబోలెఁ నభ్రంకవంబై విష్ణునామకీర్తనంబునుంబోలె ని
ర్మలస్వభావంబై క్రతుశతగతుండునుంబోలె హరిపదభాజనంబై యొప్పుచున్న
దుగ్ధవారాశి డాసి శ్వేతద్వీపంబు దర్శించి యందు సకలదిక్పాలకాదిదేవతలు
దేవదేవు నాశ్రయించి యిట్లని స్తుతియించి రంత

326

సీ. పంచమహాభూతః పరినిర్మితంబైన, ముజ్జగంబుల కెల్ల శ నొజ్జ యైన
బ్రహ్మయు నేమును శ బరఁగ¹నందఱుఁ గూడి, యెవ్వనికై పూజ్యలిత్యుమెపుడు
నట్టిసర్వేశ్వరుం శ డాగమవినుతుండు, సర్వాత్మకుఁడు ²మాకు శ శరణ మగుచు
అతిపూర్ణ కాము నఁహంకారదూకుని, సముని శాంతునిఁ గృపాశస్పదుని గుఁని
తే. మాని యన్యుని సేవింపఁ శ బూనునట్టి, కపటశీలుని నతిపాపకర్మబుద్ధి
శునకవాలంబు వట్టుక శ ఘనతరాబ్ధిఁ, దరియఁజూచుటగాదె తాత్ర నామసమున.

ఉ. ఉదకమయంబున³ వసుధ శ నోడగఁ జేసి తనర్చుకొమ్మున⁴
వదలక యంటఁ గట్టి మనుశ్చల్లభుఁ గాచినమత్స్యమూర్తి స
మ్మదమున మమ్ముః బ్రోచు ననుమానము మానఁగ వృత్తుచేతియా
పద దొలఁగించి నేడు సురశపాలురపాలిటిభాగ్యదైవ మై

328

మత్తకోకిలము. రంతుసేయుచు వాతఘాతకశరాశభంగురభంగదు
ర్దాంతసంతతసాగరోదకశతల్ప మొంది వసించుధా
తంతవానిని బొడ్డుఁదమ్మిన శ యాచి కాచిననేర్ప రిం
తంతవాఁ డనరానియొంటరి శ యాదరించు మముం గృపన్.

329

తే. దేవతల మైనమే మిట్టిదేవదేవు, సర్వలోకశరణ్యుని శ శరణు చొచ్చి
బలితమైనట్టివీనియూపదలఁ బాసి, మీఱి శుభములఁజేకొనునవార మిపుడు.
వ. ఇట్లు స్తుతియించు చున్నదేవతలకు భక్తవత్సలుండైనవైకుంఠుడు ప్రసన్నుం
డయ్యె నప్పుడు.

331

సీ. తగుశంఖచక్ర గ్రదాధరుం డగువాని, శ్రీనర్మకౌస్తుభశ్రీలవానిఁ
గమనియమాణిక్యఘనఃరీటమువాని, దివ్యవిభూషణాదీప్తివాని
మండితకోటీరకుండలంబులవాని, సిరి యురఃస్థలమునఁ శ జెలఁగువానిఁ
దనుఁ బోలుసేవకఃకరంబు గలవాని, జిలుఁగైనపచ్చనివలువవానిఁ
ఆ. దెల్లదమ్మవిరులఁ శ దెగడుకన్నులవాని, నవసుధాద్రవంపునవవృవానిఁ
గనియె వేల్పుపిండు శ కప్పరపాటుతోఁ, గన్నులందు నున్నకఱపు దీఱి.

332

- నీ. తనసేవకులలోనఁ గ దడఁబడుకూపంబు, శ్రీవత్సకౌస్తుభశ్రీలఁదెలుప
వికచాబ్జములతోడ గ వీడ్వడుకన్నుల, కడలు దైవాతెడుశకరుణఁ దెలుప
నెల్లలోకములకు గ ని లైనభాగ్యంబుఁ, గాపురం బుండెడుశకమల దెలుప
మూఁడుమూర్తులకును గ మొద లైనతేజంబు, తాతఁ బుట్టించినశ్రమి దెలుప
- ఆ. బుద్ధిఁ బోల్పురానిశ్రుణ్యంబుఁ దత్పాద, కమలజనిత యైన గంగ దెలుప
నప్రమేయుఁ డభవుఁడవ్యక్తుఁ డవ్యయుఁ, డాదిపురుషుఁ డఖిలమోది యొప్పె.
- వ. ఇట్లు జగన్తోహనాకాసుం డయినాగాయణనికృపావలోకనాహ్లాద చకితస్వభావ
చరితు లై సాష్టాంగదండ ప్రణామంబు లాచరించి ఫాలభాగపరికీలితకరకములు
లై యిట్లనిరి. 334
- ఆ. దుర్గమంబు లయినశస్వరాదిఫలములఁ, బుట్టఁ జేయఁ జాలుశస్త్రీగుణమా
గలిగి మెలఁగు చున్నభునుఁడ వైనట్టి నీ. కరయ మ్రొక్క వార గ మాదిపురుష.
- నీ. దండంబు యోగిం దశమండలనుతునకు, దండంబు శార్ఙ్గకోశదండునకును
దండంబు మండితగుండఁదవ్యయానకు, దండంబు నిష్ఠురభండనునకు
దండంబు మత్తవేదంశరక్షకునకు, దండంబు రాక్షసభండనునకు
దండంబు పూర్ణేందుశమండలముఖునకు, దండంబు తేజఃప్రచండునకును
- తే. దండ మద్భుతపుణ్యప్రధానునకును, దండ ముత్తమవైకుంఠప్రధానునకును
దండ మాశ్రితరక్షఃశత్రువునకు, దండ మురుభోగినాయకతల్పునకును. 336
- ఉ. చిక్కిరి దేవతావరులు గ చిందఱవందఱ లై గి భేదరుల్
సుక్కిరి సాధ్యసంఘములు గ సోలిరి పన్నగు లాజిభూమిలో
మక్కిరి దివ్యకోటి గడు గ మగ్గిరి యక్షులు వృత్తుచేత నీ
చిక్కినవారి నైన దయ గ నేయము నొవ్వక యుండ నోహరీ. 337
- క. మొద లాతినరక్కసులకు, మొద లై మా కాపదలకు గ మూలం బగ
దుద మొదలు లేనిరక్కసు, తుదిఁ జూపఁ గదయ్య తుదకుఁ గ దుది యైనహరీ.
- తే. అకట దిక్కులకెల్ల దిక్కున మాకు, నొక్కదిక్కును లేదు కాల్మూడ నైన
దిక్కు గావయ్య నేఁడు మా గ దిక్కుఁజూచి, దిక్కు లే కున్నవారలదిక్కునీవ.
- క. నీదిక్కు గానివారికి, నేదిక్కును లేదు వెదక గ నిహపరములకు
మోదింపఁ దలఁచువారికి, నీదిక్కే దిక్కు సుమ్ము గ నీరజనాభా. 340
- తే. అరయ మాతేజములతోడ గ నాయుధములు
మింగి భువన త్రయంబును గ మింగుచున్న
భీకరాకారు వృత్తునిఁ గ బీచ మడఁచి
యెల్లభంగుల మాబన్న గ మీఁగు మభవ. 341
- ఆ. పరమపురుష దుఃఖభరిజన పరమేశ, భక్తవరద కృష్ణ గ భనవిహార
జలరుహాక్ష నిన్ను గ శరణాబు వేడెద, మభయ మిచ్చి కావరవయ్య మమ్ము.

వ. 1 నమస్తే భగవన్నారాయణ వాసుదేవ యాదిపురుష మహానుభావ పరమ మం
గళ పరమకల్యాణ దేవ పరమకారణీకు లయిన పరమహంస లగుపరివ్రాజకులచేత
నాచరితంబు లగుపరమసమాధిభేదంబులఁ బరిభావితపరిస్ఫుటం బయిన పరమ
హంసధర్మంబుచేత నుద్ఘాటితం బగుతమఃకవాటద్వారంబున నపావృతం బయిన
యాత్మలోకంబున నుపలబ్ధమాత్మండు వై నిజసుఖానుభవుండ వై యన్ననీ వా
త్మసమవేతంబు లై యుపేక్షింపంబడనియీశరీరంబులకు నుత్పత్తిస్థితిలయకా
రణుండ వై యుండుదువు గుణసర్గభావితుండ వై యపరిమితగుణగణంబును గల
నీవు దేవదత్తునిమాడ్కిఁ బారతంత్ర్యంబున స్వకృతంబు లైనకుశలాకుశలఫలం
బుల ననుభవించువు షడ్గుణైశ్వర్యసంపన్నుండ వైననీ వాత్మారామస్వభావుండ
వయి యపరిమితగుణగణంబులుగలిగి యీశ్వరాహ్వయానవగాహ్యమాహాత్మ్యం
బందు సర్వాచీనవికల్పవితర్కవిచార ప్రమాణభావంబులగుతర్క శాస్త్రంబులఁ
గర్కశంబు లయిన ప్రజ్ఞలు గలిగి దురవగ్రహవాదు లైనవిద్వాంసులవివాదావ
సరంబులయందు నుపరతంబు లగున స్తినా స్తీత్యాదివాక్యంబుల సమస్తమాయా
మయుండ వై నిజమాయచేతఁ గానంబడక యుక్తిగోచరుండ వై సమవిషయమా
పంబులఁ బ్రవర్తింతువు దేవా రజ్జుఖండనంబునందు సర్పభ్రాంతి గలుగుచుండు
ద్రవ్యంబున ద్రవ్యాంతరభ్రాంతి గలుగు చుండు సర్వేశ్వర సర్వజగత్కారణ
రూపేంబ వైననీవు సర్వభూతప్రిత్యగాత్మ వగుటంజేసి సర్వగుణావభాసోపలక్షి
తుండ వై కానంబడుచుండువు లోకేశ్వరా భవన్మహిమఁ మహామృతసముద్ర
విప్పుడసకృతానమాత్రింబున సంతుష్టచిత్తులై నిరంతరసుఖంబున వినాశిరేద్య
ప్రభుతవిషయసుఖలేశభాసు లైనపరమభాగవతులు భవచ్ఛరణకమలసేవా

1. ఇందులకు 'మఱియును భగవన్నారాయణ...భేదంబులఁ బరిస్ఫుటం బయిన పరమహంస
ధర్మంబుచేత ననువాదితం బగుపరమకపాలద్వారంబున నావృతం బయినయాత్మలోకంబున...సమవే
తంబు లై యుపేక్షింపంబడనిశరీరంబులకు...గుణసర్గభావితండు వై...పారతంత్ర్యంబుననబ్ధికుశల
ఫలంబులు ననుభవించి చింతించువు షడ్గుణైశ్వర్యసంపన్నుండ వైననీ వాత్మారామండు వయి యుం
దువు గుణసర్గభావితుండ వయి యపరిమితగుణగణంబులర్వాచీనవికల్పవిచారప్రమాణభావంబు లగు
తర్కశాస్త్రంబులఁ గర్కశంబు లైన ప్రజ్ఞగలిగి దురాగ్రహవాదు లైనవిద్వాంసుల వివాదానుసర
ణంబులయందు...గోచరుండవై సమస్తవిషయరూపంబులఁ బ్రవర్తింతువు. దేవా రజ్జువునందు సర్ప
భ్రాంతి గలుగునట్లు ద్రవ్యాంతరంబులచేత బ్రహ్మంబయిననీ యందుఁ బ్రపంచభ్రాంతిగలిగెడినని యిట్లు
తిమనోహరచతురవచనంబులు' అచ్చుప్రతి. ఈపాఠము'ఓం నమస్తే అస్తుభగవన్నారాయణాః...'
అనుమూలమునకు అనుగుణముకొనిచేతను వ్రాతప్రతులపాఠ మనుగుణ మగుటంబట్టియు, గెండవపా
ఠమే గ్రంథమునఁ గూర్పబడియె మఱియు మాలమునందు 'స ఏకపి పున స్సర్వవస్తుషు వస్తుస్య
రూప స్సర్వేశ్వర స్సకలజగత్కారణ...' మొదలుకొని 'గ్రస్త నియేననః కృష్ణ తేజాంస్యస్త్రాయథా
నిచ' అనువఱకుఁ గల కొప్పగ్రంథమునకు వ్రాతప్రతులందే తెనుఁగు గానిపించు చున్నది: కాని
యచ్చుప్రతులఁ గానిపింపదు.

ధర్మంబు విషువరు త్రిభువనాత్మభవన త్రివిక్రమ త్రిణయ త్రిలోక మనోహ
రానుభావ భవదీయవై భవవిభూతిభేదంబు లైనననుజాదులకు ననుపక్రమన
మయం బెఱింగి నిజమాయాబలంబున సురసరమృగజలచ గాదిరూపంబులు ధరి
యించి తదీయాపతారంబుల ననురూపం బైనవిధంబున శిక్షింతువు భక్తవత్స
లా భవన్ముఖకమలనిర్గతమధురవచనామృతకళావిశేషంబుల నిజహాసుల మైన
మాహృదయతాపం బడంగింపుము జగదుత్పత్తిస్థితిలయకారణ ప్రధానదివ్య
మాయావినోదవర్తి నై సర్వజీవనికాయంబులకు బాహ్యభ్యంతరంబులయందు
బ్రహ్మప్రత్యగాత్మస్వరూపప్రధానరూపంబుల దేశకాలదేహవస్తానవిశేషంబులఁ
దదుపాదానానుభవంబులు గలిగి సర్వప్రత్యయసాక్షి నై సాక్షాత్పర బ్రహ్మస్వరూ
పుండ్రవై యుండెడినీకు నేమని విన్నవించువారము జగదాశ్రయంబై వివిధవృజిన
సంసారపరిశ్రమోపశయనం బైనభవదీయదివ్యచరణశతపలాశచ్ఛాయ నాశ్ర
యించెద మని పెక్కువిధంబుల వినుతించి యిట్లనిరి. 343

క. తేజంబు నాయువును విభ్రాజితదివ్యాయుధములుఁ బరువడి పృథ్వు
డాజముఖంబున మ్రింగెను, మాజయ మిం కెందుఁ జెప్పుమా జగదీశా. 344

వ. అని యిట్లతిమరోహరంబు లైనవచనంబుల భక్తిపరవశు లయి వినుతినేయు
చున్న దేవతలం జూచి యప్పుమేశ్వరుం డమృతప్రాయంబు లగుగంభీరభాషణం
బుల నిట్లనియె. 345

క. మదుపస్థానం బగుమీ, సదమలసుజ్ఞానమునకు సంతోషమునం
బొదలె మదిబ్రీతి నొందితి, చదలక నాధక్తి వొడమి పవ్యర్థం బగునే. 346

వ. మఱియును బ్రీతుండ నైననాయందు భక్తులకుం బొందరానియర్థంబు లేదు
విశేషించి నాయందు నేకాంతమితి యైతత్త్వవిదుం డన్యంబులం గోర కుండు
గుణంబులయందు దత్త్వజ్ఞానగోచరుం డైనవాడు విషయనివృత్తిచిత్తుం డై
సంసారమార్గంబు నిచ్చింపండు కావున మీకు శుభం బయ్యెడు దధీచి యను
బుషిసత్త్వము గలం డతఁ శిరంబు మద్విద్యాతిశయమహత్త్వంబునను దే
జోవిశేషంబుననుసారవంతం బై యున్నయదితన నడిగి తచ్చరీరంబుఁ బుచ్చి
కొనుం డతండు పూర్వకాలంబున నశ్వదేవతలకు నశ్వశిరోనామంబనుబ్రహ్మస్వ
రూపం బగునిష్కళంకం బయినవిద్యముపదేశించిన వారలు జీవన్ముక్తిత్వంబు
నొందిరి మఱియుఁ ద్వష్టృలృత్తుం డయినవిశ్వరూపునకు మదాత్మకం బయినయ
భేద్యకవచంబు నిచ్చెనావున నతం డతివహన్యుం డశ్వదేవతలచేత యాచింపం
బడి దేహంబు వంచింపక మౌనమృత నలసశల్యంబులు విశ్వకర్మనిర్మితంబు లై
శతధారలు గలయాయుధశ్రేష్ఠం బయి మత్తేజోపబృంహితం బయి వృత్రాసుర

1. మద్విద్యాతిశయంబునను సద్వృతాతిశయంబునను దేజోమహత్త్వంబునను సారం బై
యన్నయది. 2. అను నిష్కళంకం బైనబ్రహ్మవిద్య.

శిరోహారణకారణం బయి యుండు దానంజేసి మీరు పునర్జన్మతేజోస్థాయుధసం
పదలు గలిగి వెలింగెదగు విశేషించియు మద్భక్తవరు లయినవార లేలోకం
బుల నెవ్వరికి నజయ్యలు కావున మీకు భద్రం బయ్యెడు మని యాదేశించి
భూతభావనం డైనభగవంతుండు వారల కదృశ్యం డయ్యె నప్పుడు దేవతలు
దధీచిమునికడకుం జని యశ్వలం బురస్కరించుకొని యిట్లనిరి. 347

అ. దేహిసుఖముగోరి శ దేహంబు ఘటించు, దేహివిడువలేడు శ దేహమెపుడు
దేహి యస్మదీయశదేహంబుకొఱకు నై, దేహమీఁ గదయ్య శ దేవతలకు. 348

ఉ. ఎక్కడ నెల్లలోకముల శ నెవ్వరుఁ గోరనికోర్కి నేడు మా
తెక్కలిపాటు కై తివిరి శ దేహమువేడఁగ వచ్చినార మే
మెక్కడఁ దీవ్రకర్మగతి శ మెక్కడ దైవకృతంబు గాక యా
1. రొక్కపుదాన మీవరున శ రోయక వేడుదురే జగంబులన్. 349

క. నీచగతి యెల్లభంగుల, యాచన యని తెలిసి తగని శ దడుగుదు రేని
యాచకవర్గములోపల, 2. నీచకు లనఁబడరె యెంతనేర్పరు లైనన్. 350

క. అడుగంగ రానివస్తువు, అడుగు బలిమాలి యెట్టియర్థులు నిను నే
మడిగితిమి దేహ మెల్లను, గడు నడిగెడువారి కేడఁ శ గరుణ మహాత్మా. 351

ఉ. నావుడు నాదధీచియు మననంబున సంతస మంది నవ్వి సం
భావితివాక్యపద్ధతులఁ శ బల్కుచు నిట్లనె బేర్మితోడ నో
దేవతలార ప్రాణులకుఁ శ దెక్కలిమృత్యుభయంబు పూను తే
భావములం దలంపరు కృపామతి నెన్నఁడు మీమనంబులన్. 352

అ. ఎలమి బ్రదుక నిచ్చుమించినవారికి, దేహ మెల్లభంగిఁ శ దీపు గాదె
యచ్యుతుండు వచ్చి శ యర్థించె నేనియు, దన్ను నిచ్చునట్టిదాత గలఁడె. 353

వ. అదియనుం గాక. 354

నీ. అర్థంబు వేడెడుశరణులు గలరు గా, కంగంబు వేడెడిశరణురి గలఁడె
తగుకోరికల నిచ్చుదాసశీలుఁడు గాక, తనదేహ మీ నేర్చుదాత గలఁడె
యీ నేర్చువాఁడు త శ నిచ్చిన రోయక, చంపెడునట్టియూచకుఁడు గలఁడె
చంపియుఁ బోవక శశల్యంబు లన్నియు. నేటి పంచుకపోవువారు గలరె

అ. స్థిరమణ లోక మెల్ల శ రక్షించువానికి, హింస సేయుబుద్ధి శ యెట్లు వొడమె
గ్రాతి యైనయట్టిప్రాణంబుపైఁ దీపు, తమకుఁబోలె నెదిరి శ దలంప వలదె.

వ. అనిన దేవత లిట్లనిరి. 356

తే. సర్వభూతదయాపరస్వాంతులకును, బుణ్యవర్తను లగుమిమ్ముఁబోఁటివారి
కమితసత్కీర్తికాముల శ కలఘుమతుల, కిమ్యరానిపదార్థంబు శ లెవ్వి గలవు.

అ. అడుగరానిసొమ్ము శ నడుగ రా దని మానఁ, డడుగువానిమాట శ లడుగ నేల

భాగింతి నడుగుచోటఁ గ బ్రాణంబు లేనియు, నిచ్చుచాఁడు దాఁడఁ గడిచుఁగాని.
 వ. అని యరసంకటంబు దలంపక నిలింపులు(గార్యపరితా సవినయ)వాక్యపరంపరలఁ
 బ్రాగ్రిచిన నతండు దరహాసితభాసితవననుం డై యఖిలలోకధర్మం బెఱింగియు
 నొక్కంతకాలంబు ప్రతివాక్యం బిచ్చితి దీని సహింపం దగుదును మీయట్టివార
 లకుం బ్రియం బగునేని నెప్పుడైన విహవం దగినశరీరంబు విడుచుట యేమివర్ల
 భం బధ్రువం బైనయీశరీరంబుచేతం గీర్తిసుకృతంబుల నెవ్వం డాఱిప
 కుండు నతండు పాపాణాదలకంటె నణికమ్మండు మీయట్టిపుణ్యశ్లోకులచేత
 నాశింపంబడినయీశరీరం బప్రమేయభక్తార్జితం బేదేహంబుచేత నేనియు సకల
 భూతంబులు శోకానుభవంబున శోకించు హరానుభవంబున హరించు సట్టి
 మహాకష్టదైత్యారం బైనయీశరీరంబు కాకనుకస్యకాలానులపాలు గాకుంక
 మేలయ్యె నని నశ్చి తాత్మకంబు దధీచిదత్వానలోకనంబుచేత నిరసితబంధనం
 డై బుద్ధింద్రియమానసంబులతోఁ గూడినక్షేత్రజ్ఞునిఁ బరబ్రహ్మస్వరూపం బైన
 భగవంతునందు నేకీభూతంబునీసి యోగజ్ఞానంబున శరీరంబువిడిచెనప్పు డిందు
 డితసిశిల్యంబుల విశ్వకర్మసర్వతం బై నిశితశతధారాసమావృతం బై వెలుంగు
 వజ్రాయుధంబుఁ గైకొని భగవత్తేజోపబృంహితుం డు యైరావతాయాధుం
 డై సకల దేవోత్తమగుడగంధర్వఖచరకిన్నరకింపురుషసిద్ధవిద్యా ధరపరిసేవితుం
 డై సకలమునిజనంబులు వినుతింపఁ ద్రిలోకహర్షకారి యై (భగవదనుగ్రహసం
 ప్రాప్తమహోత్సాహవికసితవదనారవిందుం డై) వృత్రాసురుపై నడచె నప్పుడు.

- ఉ. వృత్రుడు మానవాన్వయప్రతివృత్రుడు లోకజిహ్వాంసక క్రియా
 నూత్రుడు విగ్రహగ్రహణసుస్థిరవాక్యవివేకిమానచా
 రితుడు దేవతోరగద, రీకృతవక్త్రుడు రోషమాషితా
 మితుడు శత్రురాకఁ గని ముక్తిలీ యైనయుగాంతరాకృతినో. 360
- క. మెందు గలదనుదనాయఁ, మండలములు గొల్వ నడచె గ మహితోద్ధతి వే
 దండము లనడుముఁ జనునడ, గొండయునుంబోలె నిబడఁకోవోద్ధతుఁ డై. 361
- క. కాలగళుఁ డడరి కడువడిఁ, గాలునిపైఁ గవయుమాడ్కి గ ఖరతరరివసం
 చాలితపూర్వదిగంతరుఁ, డై లీల మహేంద్రమీఁద గ నతఁ డరిగె నృపా. 362
- వ. ఇట్లు రుద్ర గణంబులు మరుద్గణంబులు నాదిత్యగణంబులు నశ్వీదేవతలుఁ బితృ
 దేవతలు విశ్వేదేవులు వహ్ని యమ నైరృతి వసుణ వాయు కుబే రేశానాదులు
 సిదసాధ్యకిన్నరకింపురుషగరుడగంధర్వభేదర ప్రముఖంబు లగునిద్ర సైన్యంబుల
 తోడ ననుచియు శంబరుండును ననర్వుండును ద్వీమూర్ధుండును వృషభుండును
 నంబరుండును హయగ్రీవుండును శంకుశిరుండును విప్రచిత్తియు నయోముఖుం
 డును బులోముండును వృషపర్వుండును హేతియుఁ బ్రహేతియు నుత్కటుండు

1. చారిత్రసర్వదిగం...నడకె నృపాలా.

ను ధూమ్ర కేశుండును విగూఢాక్షుండును గపిలుండును విభావసుండును నిర్వలండును బల్వలుండును దండశూకుండును వృషధ్వజుండును గాలనాభుండును మహానాభుండును భూతసంతాపనుండును వృకుండును సుమాలియు మాలియు మున్నగు దైతేయదానవయక్షరాక్షసాద్యసౌఖ్యంబు లగువృత్రాసురుబలంబు లంతంతం దలపడి సమరంబు నేసి రప్పుడు. 363

చ. అసురులక్షా సురావలికి శ నయ్యై మహారణ మప్పు డొండొరుల్
ముసల గ దాసి కుంత శర శ ముద్గర తోమర భిందిపాల ప
ట్టినపటుశూలచక్రముల శ లేవలు నూపి యదల్చి యార్చుచున్
మసలక కప్పి రస్త్రముల శ మార్కొని మంటలు వింట నంటఁగన్. 364

క. ఒండొరులఁ గడవ నేసిన, కాండము లాకాశఽథముఁ శ గప్పి మహోల్క
¹ధండంబు లొలసి నిష్ఠుర, భండనముఖ మొప్పెఁ జూడఁ శ బ్రళయోచిత మై
చ. సురవరు లేయుబాణములు శ నూడ్కి కగోచర మై నభస్థలం
బటిముటిఁ గప్పి ²లేసి దివశసాంతముఁ జేసినలీల నాసురే
శ్వరబల³యూధవీరులును శ సాయకపంక్తులచేత వాని రూ
పఱ ⁴శతధూళిఁ జేసి పఱ శ పైనతమం బొనరించి యార్చుచున్. 366

చ. సమరమదాంధు లై సురనిశాచరవీరులు సైనికాంఘ్రిసం
క్రమితమహిపరాగములు శ గ్రమ్మిన నుమ్మలికంపుఁజీకటుల్
దమకనుదోయి కడ్డముగఁ శ దాక్కొనినం జల మూఁది పోరి రా
క్రమితనిజాంతరంగపరిఘట్టితరోషమహాగ్ని పెంపునన్. 367

క. అతిగళితర క్షధారా,క్షతములతోఁ గ నఁబడిరి శ సైనికులు మహా
ద్ధతరోషవహ్నికీలలు, వితతం బై పిక్కటిల్లి శ వెడలెడిభంగిన్. 368

నీ. తవణించుశింజినీరటంకారరవములు, భటసింహనాదంబుఁ శ బరిధవింప
భీషణోత్తమహాయశ హేషావిఘ్నోషంబు, కరిబృంహితన్ఘ్నార్తిశ గ్రండుకొలుప
సమర నిశ్చంకాంకశశంఖనినాదంబు, నేమిన్వనంబుల శ నిహ్నవింపః
దుముల మై చెలఁగెడుదుందుభిధ్వానంబు, లట్టహాసంబుల శ నాక్రమింప

తే. ఘోరితశస్త్రాస్త్రనిష్ఠురశఘట్టోనోత్థ, ఖరకరోరోరువిస్ఫులింగంబు లడిరి
దివ్యకొటీరమణిఘృణీధిక్కరింప, సమర మొనరించి రసురులు శ నమరవరులు.

వ. ఇట్లు ప్రళయసంరంధవిజృంభితసమ త్తుంగరంగ తరంగితభైరవారావనిష్ఠూత
నిష్ఠురమహార్ణవంబుచుంబోలె యుగాంతసంక్రాంతర్ఘోరపవనపరికంపితదీర్ఘ
నిర్ఘాతనిబిడనిష్ఠురనీరదంబులుంబోలె నుభయసైన్యంబులుం గలసి సంకులసమ
రంబు నలుపుసమయంబున యుగాంతకృతాంతసకలప్రాణిసంహారకారలీలయుం

1, దండములువోనినిష్ఠుర. 2. లేని. 3. యూధవీరులును. 4. శతధూళితోడఁ బఱపైన.
5. నిస్సాణాంక. 6. నోగ్ర, ఖరకరకరోరు.

బోలెబదాతిరాహు తగజాన్ హకరధికమహాధికపీరు లొండొరులు చండగతిం
గాండంబులు పఱపుచు గదలం జడుపుచు గత్తుల గత్తలంబుల జనుగం బొడు
చుచు నడిదంబుల నడుచుచు గుంతంబులం గ్రుచ్చుచు గుతారంబుల వ్రచ్చుచు
ముసలంబుల మోడుచు మద్గరంబులం బాడుచు జక్రంబులం ద్రుంచుచు
సబళంబుల నొంచుచు సురియల మెఱుముచు శూలంబుల దుఱుముచు వాజుల
కుటికియ వాలంబుల నటికియ దొడలు తుండించియ దొండంబులు ఖండిగ
చియు మెడ లెడయించియ మెడళ్ళు గెడయించియ నడుములు ద్రుంచియు నా
సిగలు ద్రెంచియ బదంబుల విటిచియ బాగ్నంబులం ఇటిచియు గజంబుల
బటిపియు గాత్రంబుల నుటిపియు గుంభంబుల బగిలించియు గొమ్ముల బెక
లించియు హస్తంబుల దుండించియు నంగంబుల జించియు రథంబుల నలిపిం
చియు రథికులం బొలిపించియు సారథులం జంపియు సైంధవంబుల దంపియు
శిరంబుల నొగిలించియు నీసకంబు లగిలించియు ఛత్త్రంబులనుఱుమాడియు జామ
రంబులం దుఱుమాడియు సైన్యంబుల జదిపియు సాహసుల మెదిపియు (నడు
ములు ద్రుంచియు మటియను) బరస్పరగుణవిచ్ఛేదనంబును నన్యోన్యకోదండఖా
డనపటుత్వంబును సుభయ సైంధవధ్వజసారథిరధికరథవికలనంబును నొండొరుల
పాడిజానుజంఘాహస్తమస్తకనిర్దళనంబును రక్తమాంసమేదః పంకసంకలితసమ
రాంగణంబును నై యతిఘోరభంగిం బెనంగి రప్పుడు. 370

చ. సమజయమున్ సమాపజయః సామ్యపరిశ్రమమున్ సమానవి
క్రమము సమాస్త్రశస్త్ర బలగర్వము నై కడుఘోరభంగి నా
నముచిహరాగ్రసైన్యగణనాథులకోడ నిశాచరేశ్వరో
త్తములు దురంబు సేసి రొగి ర దాఁకొని వృత్తుబలంబుప్రాపునన్. 371

వ. అప్పుడు. 372

లయ గాహి.
మొత్తముగఁ బాఱుపెను నెత్తుకుమహానరులఁ దత్తముతోనుటికిఁ కుత్తుకలు మోనం
జిత్తముల నుబ్బి వెనక నెత్తుకొన భూతముల నెత్తుకొని శాకినలుజొత్తిలెడి మాంసం
బుత్తలముతో మెనఁగి నృత్తములు సేయుమదనమత్తఘనడామలునృత్తగతిఁ బ్రేవుల్
బిత్తరములందిగిచి మెత్తమెడదులొనసిగుత్తగొనుచుండ భయవృత్తిగలనొప్పెన్

వ. ఇట్లు దేవదానవులు నర్మదాతీరంబున గృతయుగంబునం దలపడ త్రేతాయు
గంబు సొచ్చునంతకాలంబు బోరు దారుణంబుగాఁ జేయు చుండ నంత వృత్తా
సురుభుజబలంబు పెంపునఁ దెంపుసేసి కంఠింపక నిలింపులపై రక్కసుల గుంపులు
సొంపు పెంపు చూపి. మహావృక్షపాషాణగిరిశిఖరంబులు వర్షించిన. 374

మ. గిరిపాషాణమహీజముల్ గురియఁగా శగీర్వాణు లన్నింటి ని

ఘోరనారాచపరగణగల్ వటపుచుం శ జూర్ణంబుఁ ¹గానింప ని
ర్భగలీలం దమచేయ సత్త్వములు దోర్భంగంబు లై పోవఁగాఁ
దెరలన్ రాక్షసయోధవీగలు మదోర్ద్రదేకంబు సంఛిన్న మై.

375

క. ప్రచురముగ రాక్షసావళి, ఖచరులపై నేయునిబిడక కాండావళి దు
ర్వచనుఁ డెడనాడుమాటలు, సుచరిత్రునియందు బోలెఁ శ జొర వయ్యె నృపా.
వ. అప్పుడు.

377

వనమయూరము.

అంత సుర లేయునిబిడాస్త్రములపాలై, పంతములుదక్కిహత శ పౌరుషముతో ని
శ్చింతగతి రక్కసులు శ సిగ్గుడిగిభూషిన్, గంతుకొనిపాటి రపకారపరులార్వన్.

క. కొండలఁ బోలెడురక్కసు, లొండొగులం గడవఁ బాటి శ ²రు క్కటి పటుకో
దండముఖసాధనంబులు, భండనమున వైచి దివిజకృతు లార్వంగన్.

379

వ. ఇట్లు సమరతలంబు వాసి తనప్రాపు మాసి తీసి పటచుచుండు దండనాయకులం
జూచి యకుటిలమతిం బకపక నగి వృత్తాసురుం డిట్లనియె.

380

ఉ. త్సుల్లకవృత్తి మీకగునె శ శూరుల కిమ్మొయిఁ గీర్తిభోగముల్
గొల్లగఁ జేరుచావు మదిఁ శ గోరినవారల ³కేను గల్గ నీ
తల్లడ్ల మంది యీ సమరధర్మము మాని తలంగఁ బాడియే
మల్లుఁడు దుర్దమప్రథనమత్తుఁడు వృత్తునిప్రా పెటుంగరే.

381

క. చావు ధ్రువ మైనప్రాణికిఁ, జావులు రెం డరసికొనుఁడు శ సమరమునందున్
భావింప యోగమందును, జావంగా లేనిచెడుగుఁజావుం జావే.

382

వ. అని వాసుదేవతేజోవిశేషవిశేషితు లై దవాసలకీలలంబోలె వెలుంగుచు వెఱచి
వెన్నిచ్చి పటచునసురుల వెనుకొని తఱుము సురవీరులం జూచి హుంకరించి
స్వర్గానుభవంబున నిచ్చ లేకుండ నేని మదవలోకనస్పర్శనమాత్రంబు ముంగర
నిలుతురు గాక యని యేచి కల్పాంతానల్పఘనఘనాటోపంబునుంబోలెఁ గఠోర
కంఠహుంకారభర్జనంబులన్ గర్జిలుచుఁ బ్రళయకాలపవనస్తంభాసిత మహాశిఖి
ఖావళులఁ దృణీకరించుకుటిలావళోకలంబుల నాలోకించుచుం గాలపరిపక్వలీలా
లోలుం డయినశూలిపోలిక నాభీలమూర్తి యై సకలజీవభారభరణదుర్భర భగ్న
బ్రహ్మాండభండమహాధ్వానంబుగా నాస్ఫోటించిన.

383

ఉ. కూడె జగంబు లన్నియును శ గ్రుంకిరి నూర్యసుధాంశు లదు లూ
టాడె నభస్థలం బగిలె శ నంబుధు లింకె నుడుగ్రహళిప
ట్టాడె వడిన్ దిశల్ వగిలె శ నుర్వర క్రుంగె నజాండభాండ మ
ల్లాడె విధాత బెగ్గడిలె శ నార్పుచు వృత్తుఁడు బొబ్బ వెట్టినన్.

384

1. గావించి నిర్భర...సత్త్వములతోభంగంబులై...దెరలెన్. 2. రుక్కటపటు. 3. కై నగల్లునే

లయగ్రాహి.

కూలిరివియచ్చరులుఁ జాలిరిదిశాధిపులుఁ బ్రాచీనమర వ్రజము శమాలి రురగేంద్రుల్
 1 ప్రేలిరి మరుత్తులెదఁజాలిగొని రాశ్వినులు కాశలుఁజిగిరుద్రు లవశీలఁ బడిరా ర్థిక్
 నేలిరి దినేశ్వరులు శ కీ లెఁగలిపట్లు సురభాలములు పెన్నిదురకపా లగుచుఁ ధారా
 భీల తిత్తోడఁ దమకేలిధనువుల్ విడిచివేలఁ బడి చూర్చులనుఁదేలిరి మహాత్మా.

వ. ఇట్లు కఠోరకంఠనాదం బొనర్చిన నశనిపాతంబునఁ గూలుపాణిచయంబుభంగి
 నంగంబు లెఱుంగక రణరంగంబునం బడి బిట్లు మూర్ఛిల్లిన దివిజరాజసైన్యం
 బుల వృత్తాసురుండు సంగరరంగదుర్గముండై శుహీవలయంబుపదాహతుల గజ
 గజ వడంక నిశితశూలంబు గేల నంకించఁచు మదిఁచినభద్ర మాతంగంబుకమ
 లవనంబు చొచ్చి మట్టి పల్లాడువిధంబున నిమిలితాక్షుం డు తనపదతలం
 బుల రూపంబులు మాయం జముగఁచు కెక్కసంబుగఁ గ్రీడించువానిం గని
 వజ్ర వజ్ర (శతోపమ) నిఘ్నరగ నాడండం బాభీలభంగిఁ బ్రళయకాలమాంఠాండ
 చండపరివేషఘోరంబుగాఁ ద్రిప్పి వైచిన. 386

మ. అది మింటం బెనుమంట లంటఁ బఱపై శ యాభీలవేగంబునం
 గదియఁ వచ్చిన లీల వామకరసంక్రాంతంబు గావించి బె
 ట్టిదుఁ డై చేరి సురారి దానిఁ గొని కాశినోరుపాతంబులం
 జదియఁ మోఁదె గజేంద్రమ సకము నుత్తాహైకసాహాయ్యుడై. 387

ఆ. అగ్రజంబు గులిశకహతిఁ గూలుకులమహీధ్రంబుఁబోలె ర క్తధార లురుల
 మస్తకంబు వగిలి శ మద మఱి జఱిజఱి, దిరిగి భీతితోడఁ శ దెరలి పఱచె. 388

ఉత్సాహము. గజము దెరలి దాని కొఱలి శ కంప మొంది పాఱఁగా
 భజన నింద్రుఁ డంకుశమునఁ శ బట్టి బిట్లు నిల్పుచుం
 నిజసుధా²రసైకపాననిర్ణ యార్ద్రకరమనఁ
 ఋజుత మీఱ నిమిరె నదియు శ రీతి మెఱసి క్రమ్మఱన్. 389

వ. ఇవ్విధంబున నైరావతంబును సేద దేర్చుచు నెదుర నిలుచున్నభిదురసాణిం గని
 తోఁబుట్టువుఁ జంపినతెంపుఁ దలంచి మోహశోకంబుల విపర్యాసంబుగా నవ్వచు
 నాహవకామ్యార్థియై వృత్తుంజి ట్లనియె. 390

శా. నాకుం బెద్దన నీకు సద్గురువు దీననవ్రాతరక్షున్ శుభా
 లోకుం బంపితి విట్లు పాపమతి నై శ లోభంబుతో నియ్యెడన్
 లోకుల్ నవ్వఁగ మద్భుజాపటిమకున్ శ లో నైతి వీశూలమం
 దాకంపింపఁగ నిన్ను గ్రచ్చి ఋణమృక్తాత్ముండ నై పేర్చెదన్. 391

1. ప్రేలిరి దివౌకసుటు + కాలుడిగి రుద్రు లవశీలఁబడి రశ్వినులు + జాలిగొని రార్థిన్
 2. రసార్ద్రహస్తాభృత మైనకరమునన్. 3. రూఢిఁ దెలిసి క్రమ్మఱన్.

- క. వట్టేతులు వయనఁ గానీ, నట్టన తనబ్రదుకకొఱకు శ నీవలె గురువుం
జట్టమును బుణ్య బ్రాహ్మణుఁ, బట్టి వధింపంగఁ గలఁడె శ పశువుంబోలెన్ 392
- చ. దయయును సత్యమ౯ విడిచి శ ధర్మము మాని యశంబుఁ బాసి శ్రీ
జయములఁ బాఱఁ దోలి పురుషత్వము గానక లోకనిందితా
హ్వాయుఁ డగువానిచావునకు శ నార్యులు గుందుదురే సృగాలముల్
ప్రియమున నంటునే శవముఁ శ ¹బ్రేలక చేరునె కంకగృధ్రముల్. 393
- క. నిక్క మగుపాపములచేఁ, జిక్కితివి నిశాతశూలశిఖరాగ్రమునకా
మక్కించి నీదుమాంసము. గుక్కలు నక్కలును బెఱికికొని తినఁజేతున్. 394
- ఉ. దీకొని నీకుఁ నేఁ డిచట శ ది క్కని వచ్చినవారు గల్గి రే
నేకమతిఁ బిశాచముల శ కెల్లను దృష్టిగ మన్నిశాతశూ
లైకమహాగ్నికీలల నశనేకవిధంబుల సోమయాజి నై
మేఁకలఁ జేసి వేల్చెద నశమేయమదోద్ధతి వ్రాలి యయ్యునిన్. 395
- క. కాక నను గులిశధారల. దీకొన నిరింపఁ గలిగి తేనియు భూతో
ద్రేకంబు నేసి శూరుల, ప్రాకటపదపద్మధూళి²భాగం బగుదున్. 396
- వ. అని మఱియువా సుదేవకృపాబద్ధునిరీక్షుండైన వజ్ర హస్తునిం గని యిట్లనియె.
నీ. సందియం బేటికి శ జంభ రి వేవేగ, భిదురంబు వ్రేయు మాత్రభీలభంగి
నతిలోభి నడిగినయర్థరాశియుఁబోలె, గడపకు మిది వృథ 1 గాదు సుమ్ము
మురమర్దనునితేజఃమున నాదధీచివి, ద్యాతిశయంబున శ నధిః మయిన
యది గాన వారిచే నియంత్రితోన్నతఁడై వై, గెలుపుము శత్రుని శ గీటడంచి
- అ. యెందుఁగలఁడు విష్ణుఁ శ డందు జయశ్రీలు, వొందఁ గాఁగ వచ్చి పొందుచుండుఁ
గాన భక్తవరదుఁ శ గమలాక్షు, సర్వేశు పదమలందు మనముఁ శబదిలపఱుతు.
- వ. ఇపుడు వజ్ర ధారలం ద్రెంపంబడినవిషయభోగంబులు గలవాడ నయి శరీరంబు
విడిచి భగవద్ధామంబు నొందెద నారాయణునిదాసుండ నైననాకు స్వర్గమర్త్య
పాతాళంబులం గలసంపద్యోగంబులు ³నిచ్చగింపంబడవు త్రైవర్గికాయాస
రహితం బయినమహైశ్వర్యంబు ప్రసాదించుం గావున ననుపమేయం బయిన
భగవత్ప్రసాదం బన్యుల కగోచరం బద్దేవుని పాదైకమూలంబుగానుండు దాసులకు
దాసానుదాసుండ నగు చున్నవాడ నని యప్పరమేశ్వరు నుద్దేశించి. 399
- చ. అరయఁగ భక్తపాలనము శ లై న⁴భవద్గుణజాల మాతృసం
స్మరణము సేయ వాక్కు నిను శ సన్నతి సేయ శరీర మెల్లఁ గిం
కరపరివృత్తి సేయ మదిఁ శ గాంక్ష యొనర్చెదఁ గాని యెల్ల నే
నరిది ధ్రువోన్నతస్థలము శ ⁵నబ్జజాపట్టణ మింద్రభోగమున్. 400

1. ప్రేలఁగ. క్రేలఁగ. 2. భరియింతుఁడలన్. 3. నిచ్చయింపఁబడు. 4. భవచ్ఛరీతంబులాత్మ.
5. నబ్జజాపట్టణ నింద్ర.

- ఉ. ఆకలి గొన్నకేపులు రయంబున నీకలు రానిపక్షులున్
దీకొని తల్లికిన్ మఱి విశదేశగతుం డగుభర్త కంగజ
వ్యాకులచిత్త యైనజవరాలును దత్త మందుభంగి నో
శ్రీకర పంకజాత్ నిమః శ జేరగ నామది గోరెడుం గదే. 401
- క. ¹నాకును సఖ్యము పుణ్యశ్లోకులతోఁ గాని తత్త్వశూన్యులు సొసా
²రైకవిమోహులతోడం, గాకుండ నొనర్పు మయ్య శ కంజదళాక్షౌ. 402
- వ. అని పలుకుచు. 403
- మహాస్థగర. హరిపై సర్వాత్ముపై నత్యగణితగుణుపై శ నంతరంగంబు పర్వన్
సగిమే నుప్పొంగఁ జావున్ శ జయమును సరిగా శ సంతసం బందుచున్భీ
కరుఁడై కాలాగ్నివోలెం శ గనలుచుఁ గవిసెన్ శగర్వదుర్వాకుఁడై ను
ర్భరలీలన్ భూమి గంపింపఁగ దిశ లద్రువన్ శ భండనోద్దండవృత్తిన్. 404
- క. దొరఁకొని ప్రళయోదకమున, హరిపైఁ గైటభుండు గవియుశహంకారిమనన్
సురనాథురూఁద వృత్తాసురుండు మహాద్వృత్తి నడచె శ శూలయుధుఁడై.
- శా. కల్పాంతాగ్నియుబోలె నుల్కు లెగయం శ గాఁదిప్పుచున్ దీన ³నో
యల్పా చాపు మటంచు శూలము రయం శ బారంగఁ బై వైచినం
బోల్పుం గోటిరవిప్రకాశత దివిం శ బోవంగ వీక్షించి యా
వేల్పుల్ వొంగఁగ వజ్రధారఁ దునిమెన్ శ విన్నాణ మొప్పారఁగన్.. 405
- ఆ. శూల మప్పు డతఁడు శ సుక్కక ఖండించి, పూని తోన కదిసిభుజముద్రుంచె
నసుర గనలి యేకహస్తుఁడై పరిఘంబు, గొని మహేంద్రుఁగిట్టి శ హనువులడిచె.
- వ. ఇట్లు ప్రళయకాలభీషణపరివేషవేష్టంబు గా రోషంబునం బరిఘంబుఁ ద్రిస్సి కు
ప్పించి గజకుంభస్థలంబు భగ్నంబుసేసి యింద్రహను ప్రదేశంబును స్మరరాహతి
నొందిన. 408
- క. గజము మన ముడిగి తిరుగుచు, గుజగుజనై గీక వెట్టఁ శ గులిశము నేలన్
భజన చెడి విడిచె సంద్రుఁడు, గజబిజత్ బెగడె నసుర శ కడిమి జగంబుల్. 409
- క. గరుడుండుపొడివినసర్పయి, కరణిన్ ⁴ వృత్తాసురేంద్రుఁకడిమికిలో నై
తిరుగుడు వడ్డహరిం గని, పురపుర నాహా యటంచుఁ శ బొగిలిరి దివిజుల్. 410
- వ. అప్పుడు. 411
- ఆ. గజముపాలు సూచి శ కడుదీనగతిఁ జూచి, పవి కరంబు జాటి శపడుటఁజూచి
యుద్ధధర్మ మెఱిగి శ యున్నవృత్తునిఁ జూచి, సిగ్గుతోడ వజ్ర శ శిరము వాంచె.
- వ. ఇట్లు యుద్ధరంగంబున శత్రుసన్నిధి గరంబుఁ జాటి పడినవజ్రంబుఁ బుచ్చికొనక
నివ్వెఱపడి లజ్జించి యున్నపాకశాసనుం జూచి వృత్తుం డిట్లనియె. 413
- క. దురమునఁ గైచువు. వైచిన, శరణన్నను వైరిజనులఁ శ జంపము మది ని

వ్యోమః గండ నేల కులిశమః, కర వాగుదాగః బుచ్చికొనుః ॥ కాచితీ నింద్రా.

సీ. వజ్రంబుఁ గైకొని १ వైరి నర్జింపు కు, ట్లడలంగ వేళ గా १ దమరనాథ
యెనయ దేహాధీను १ లెన¹ మూర్తుల కెల్ల, నీశు లక్ష్మీశు సర్వేశ్వరుఁ బాసి
కడ తేట జయములు १ గల్గునె యెందైనఁ, దలవ²సి చూడుమాత్ర త్వబుద్ధి
²నీలోకపాలకు १ లెవ్వనివశగతి, వలఁ బడ్డపక్షులవ ర్తనమునఁ

తే. జిక్కి- చేష్టలు సేయఁచుఁ ३ జింతగాంతు, రట్టిమృత్యుబలంబుల १ నాత్మజయము
తమది గాఁ గోరి యజ్ఞానతంత్రులఁచుఁ, గమలలోచనులీలావికారములను,

తే. మెలయ యంత్ర మయం బై సమృద్ధి ముభంగి, దారుసిర్మిత మైనట్టితరణిపోల్కి
శక్ర యెఱుఁగుమ యాభూతజాలమెల్ల, ధవళపంకేరుహాక్షుతంత్రములుగాఁగ.

వ. మఱియు ४ భూతంబులచేతను నిందియంబులచేతను నవశుం డైనపురుషుండు ప్ర
కృతిచేత వేఱుసేయఁబడినయాత్మం బరమేశ్వరానుగ్రహంబు వాసిసుఖించు
చుండు నవిద్వాంసుం డైనవాఁ డనవరతంబుఁ దన్ను స్వతంత్రుంఁగాఁ దలంచు
చుండు భూతంబులవలన భూతంబులు పుట్టు చుండు నాభూతంబులు భూతంబు
లచేత భక్షింపంబడుచుండుఁ బురుషున కాయువు శ్రీయును గీర్తియునైశ్వర్యం
బును మొదలయినవి యనుభవింప నెంతగాలంబు పాప్తం బంతగాలంబు నివ
సించు నాపాప్తంబు దీక్షినఁ బురుషుండు జలం బొందిన నవి యుండకపోవు
చుండుంగావున (గుణంబును నవగుణంబును) గీర్త్యపకీర్తులును జహపజయం
బులును సుఖదుఃఖంబులును జావుబ్రతుకులును సమంబు లయి కలుగు చుండు
నజ్ఞాని యెనవానికి సత్త్వరజస్తమోగుణంబులు గలిగి యుండు నట్టివానికి
గుణయంబు లై నయిందియాదులె యాత్మ యని తోచు చుండుం గావున
వాఁ డాగుణంబులచేత బద్ధుం డగు నాగుణంబులకు సాక్షిమాత్రం బగుశరీరం
బు వేఱని యెవ్వఁ డెఱుంగనోపు వాఁ డాగుణంబులచేత బద్ధుండు గాఁడు గా
వున గుణంబులును గుణియును భోక్తయును భోగ్యంబును జయంబును నపజ
యంబును హర్తయును హన్యంబును సత్త్వ తీస్థితీలయక ర్తయై సర్వోత్కృష్టుం
డైనయప్పరిమేశ్వరుండె కాని యన్యంబు లె దిప్పు డొక్కహస్తంబునాయుధం

1. 'ధూర్తుల కెల్ల. 2. నీలోకచయ మెల్ల నెవ్వని. 3. జింతసేతు, రమృతమర్త్యబలంబును నాశ్మ. 4. భూతేంద్రిగూంతకరణంబులును ప్రకృతి పురుషుండు నైనభగవంతునియనుగ్రహంబు లేమి స్వర్గాదులయందు సమర్థంబులు గావు ప్రకృతిచేత వశుండైనపురుషుండు సుఖదుఃఖంబుల ననవరతం బనుభవించుచునుండితన్ను స్వతంత్రునిగాఁ దలంచుచుండుఁగాని స్వతంత్రుండుగాఁడు స్వతంత్రుం డైనయాశ్వరుండు భూతంబులవలన భూతంబులఁబట్టించుచుండు నాభూతంబులు భూతంబుల భక్షించుచుండుఁ బురుషునకు' వ్రా. ప్ర. 5. 'మృత్యువిజితంబులును నచద్వంద్వంబులకు సమండు గావలయు సత్త్వరజస్తమంబులు ప్రకృతిగుణంబు లాగుణంబులకు సాక్షిమాత్రంబైనయాత్మ నెవ్వఁ డెఱుంగ నోపు వాఁ డాగుణంబులచేత' అని కొన్నిప్రతులు.

బునుం బోయినను భవత్ప్రణామహరణ(ంబునకు) సమర్థుండ నగు చున్ననన్నం
జూడ మని (నృత్తాసుగుండు) మఱియు నిట్లనియె. 417

శే. వాహనంబులు సారెలు క వాడిశరము, లూర్జితాక్షము లనువులెయొడ్డనములు
గాఁగఁబోరెడునీడ్యాలకర్మమందు, నెసఁగుజయముఁబరాజయమెఁవ్వఁడెఱుఁగు.

చ. అనవుడు వృత్తమాటలకు క నచ్చున మంది సురేంద్రుఁ జెంతయుం
దనమదిఁ గుత్సితం బుడిగి క దైవముగా నతనిం దలంచి కై
కొనియెఁ గరంబునన్ దిగువఁ క గూలినవ జ్రము నప్పు డాత్మలోఁ
దనరె జగంబు లన్నియు ముదఁబునఁ బొందిరి భేదరానఖుల్. 419

క. రాహుగ్రహవక్త్రగుహ, గేహంతము వాసి వచ్చి క కిరణావళి స
ద్యాహుశ్య మొప్పు వెలిఁగెడు, నాహరిదస్వండుఁబోలె క హరి యొప్పె నృపా.

వ. ట్లుకరకలితవజ్రాయుధుజ్జ్వలమండితదిజ్జ్వలండులుం డయి జంభ రి గంభీరవా
క్యంబుల విస్మయమందస్మితముఖారవింశం డయి వృత్తున కిట్లనియె. 421

క. ఓదానవేంద్ర నీమతి, వేదాంతముఁబోలె ద త్వవిజ్ఞానకళా
మోదము నీ నతిభక్తుడ, వాదిమపుగుషునకుఁ బతిఁ క సబ్దాక్షునకున్. 422

ఉ. లోకము లెల్ల నిండి తనకొనుగ సర్వముఁ జేసి ప్తా.బలన్
దీకులఁ బెట్టి యెల్లెడలఁ క దీపులు సూపెడివిష్ణుమాయ నేఁ
డేకమతిం దలంచి తది క యేల మహాసురురూపు మాని సు
శ్లోకుఁబురాణపూరుషుని క శోభనమూర్తి ధరింపు మింపునన్. 423

ఉ. ఏనియమంబు సల్పితివా క యెట్టిమహాతప మొనరించితో
పూని రజోగుణాభిరతిఁ క బొందిననీమతి శాంతదాంతస
న్మానసమానసానుభవమ త్తమరాళుని లోకభావస
మ్మాను నమేయు నాదనుజమర్దనుభ క్తి పొసంగె నెంతయున్. 424

క. నారాయణరూపామృత, పారావారమునఁ ² దేలుభక్తుడు దా భూ
దారకరఖాతకోదక, పూరంబుల నేల తృప్తిఁ క బొందు మహాత్మా. 425

వ. అని పలుకు సు రేంద్ర నుపలక్షించి నృత్తాసుగుం డాయోధనమర్మర్షణసంఘ
ర్షమాణమానసుం డై వైరిం బురికొల్పుకొని వామహస్తంబునం బరిఘంబుఁ
ద్రిప్పుచు నుప్పరంబునకుం గుప్పించుచు బ్రహ్మాండకర్పరంబు నిష్ఠురభైరవారా
వంబునం బగిలించుచు సముత్తంగమ త్తమాశంగ(పుంగవ)ంబు³వృషభంబుపైఁ
గవియుభంగి సురవృషభుపేరురం బుపలక్షించి భషణాశనినిపాతవేగంబునం గొ
ట్టిన నింద్రుండు కులిశధార నప్పరిఘంబుఁ దునిమితోడన శేషభావిశేషభాసురం

1. 'మరాళు. డశోషభావ', మ్మానుఁ డమేయుఁ డాదనుజ.' అ. ప్ర. 2. 'నొనరు పటుభక్తి
యిడే, యారి త్తఖాదకోదక,' కి. సింగంబుపై.

బయిన బాహుదండంబు కిండించె నప్పుడు వృత్తుండు భిన్న బాహుద్వయమూ
లుగ డై ర క్తధారావలించి దోగుచు వజ్రచేతఁ బక్షహతం బై దివంబుననుండి
జాటు చున్నకులపర్వతంబునుంబోలెఁ జూపట్టి ప శయకాలసంహారనిటలచ్చట
చ్చటాగ్భటకతోరకీలాగ్గీలాగ్నిసమాన క్రూరకుటిలనిరీక్షణదుర్నిరీక్షుం డయి భూ
మిం గిందిదొడను నాకాశంబు మీదిదొడను హత్తించి నభోమండలంబు
నుంబోలెఁ దుది మొదలెటుంగ రాక వికృతంబుగా వక్రంబు దెఱచి మందర
మథసమధ్యమానవివధరజనితవివవివమజిహ్వభీలం బగు నాలుక నభంబు
నాకుచుఁ గాలసంహారకారణం డయినకానిభుజాదండమండితం బగుకాల
దండంబునుం బోనిదంష్ట్రలచేత జగత్త్రయంబును, మ్రొగెడువాడునుంబోలె
నతిమాత్రమహాకాయుం డయి పర్వతంబులం దలంగ మీటుచు నడగొండ
యుంబోలె నభోభాగభూభాగంబుల నా క్రమించి యప్పుడు. 426

ఉ. కాలమునాటిమృత్యువుముఖంబునబోలెను విస్ఫులింగమల్
గ్గాలఁగ దేవసంఘములు క గంఃము నొంద జగంబు లెల్ల నా
హాలులితారవం బెసఁగ క నభ్రగజంబునఁ నాయుధంబుతో
నాలుకఁ జట్టిపట్టి సురనాథుని మ్రొగె మహాద్భుతాకృతిఁ. 427

ఆ. లోక మెల్ల నపుడు క చీకాకుపడెఁ దమం, బడరె నుడుగణంబు లవనిఁ బడియె
1 సోనవాన గురిసె క సూర్యచంద్రాగ్నుల, రశ్మి లడఁగె దిశలు క రభస మయ్యె.
వ, అప్పుడు. 429

ఉ. కందఁడు భీతిఁ గుందఁడు ప్రకంపము నొందఁడు పెద్దనిద్దురం
జెందఁడు తత్తటింపఁడు విశేషముఁ దప్పఁడు వైష్ణవీజయా
నందపరైకవిద్యను మనంబునఁ దాల్చుచు నుండె. గాని సం
క్రందనుఁ డాసశాచరునిగర్భములో హరిరక్షితాంగుఁ డై. 430

వ. ఇట్లు కనచరూపశ్రీనారాయణకృపా²పాలితుండై యోగబలంబున బలభేది
యతః యుదరంబు వజ్రాయుధంబున, భేదించి యైరావణసహతుండై వెడలి యతని
కంధంబు లెగ నడువ వజ్రంబు. బ్రయోగించిన నితివిఘ్నరవేగంబున వృత్త
హరణార్థంబుగం దిరుగుచు సూర్యాదిగ్రహాక్షత్రంబులకు దక్షిణోత్తరగతి
రూపం బయినసంవత్సరసంధిమౌదు నహోరాత్రమధ్యంబున వృత్తుకిరంబు
పర్వతశిఖరంబునుంబోలెఁ ద్రుంచి కూలం ద్రోచె నప్పుడు. 431

మ. మొరసెన్ దుమధు లంబరంబునఁ గడుక క మామిది గంధర్వులున్
సురలున్ సామ్యులు సిద్ధులు మునివరున్ క సాంపార వృత్తఘ్న భీ
కర తేజోవిభవ ప్రకాశకరవిఖ్యాతైకమత్రంబులం

1. 'ర క్తవృష్టి గురిసె రవిచంద్రవహ్నుల, ప్రభలు మాసె విశలు భస్మ మయ్యె' వ్రా. ప్ర.
2. దంకితుండై,

దిర మొప్పం బఱియించుచుం గురిసి రెంతే గ్రొత్తమాసోనలన్ 432

ఆ. ఏమి సెప్ప నప్పు న డింద్రాదితనువున, నొక్కదివ్యతేజ న మబ్బి వెడలి
లోక మెల్లఁ జూడ న లోకలు నూడ నీ, లోక మరసి విష్ణులోను సొచ్చె 433

వ. ఇట్లు లోకభీకరుం డై వృతాసుగుండు గూలిన నఖిలలోకంబులఁ బరితాపంబు
లాడిగి సుస్థితిం బొందె దేవర్షిపితృగణంబులు (దానవులతోడం) గూడి యిం
ద్రునకుం జెప్పక తమతమస్థానంబునకుం జని రనిన విని పరీక్షింపరేంద్రుండు
శుకయోగీంద్రున కిట్లనియె. 434

ఆ. ఏమికారణమ న నీ నింద్రుతోఁ బలుకక, సురలు వోయి రట్టిసురగణంబు
లెందుచేత సుఖముఁ న జెందిరి వజ్రకిఁ, జేటు గలుగు తెట్లు న సెప్పవయ్య. 435

వ. అసిన శుకుం డిట్లనియె వృతశరాక్రమచకితు లయిననిఖిలదేవతలును మహర్షి
గణంబులును మున్న వృత్త వధార్థం బింద్రునిం బ్రార్థించిన నతండు బ్రహ్మహ
త్యకుం జాలక తొల్లి విశ్వరూపునిం జంపినపాపంబు స్త్రీలయందును భూషేయం
దును జలంబులందును ద్రుమంబులందును విభజించి పెట్టితి నిపు డీహత్య యేమి
టం బాపుకొనువాడ నా కశక్యం బనిన మహర్షు లశ్వమేధయజ్ఞంబు సేయించి
యజ్ఞపురుషుం డయిన శ్రీనారాయణదేవుని సంతృప్తునిం జేసి యాహత్యం బాపం
గలవారము స్వభావంబున బ్రాహ్మణపితృగోమాతృసజ్జనహంత లైనవార లే దే
వునిం గీర్తించి శుద్ధాత్ము లగుదు రదేవుని సశ్వమేధమహామఖంబున శ్రద్ధాన్వి
తుండై వై మాచేత ననప్తిశూం డై సేవించిన నీకు ఖలుం డైనయిద్దురాత్ముని
హింసించినహత్య యేమి సేయం గల దని యొడంబఱిచిన నింద్రుండు వల్లె యని
యవ్వీధంబున మార్తునిం బరమార్చి బ్రహ్మహత్యం బొంది యప్పాపంబు భరి
యింప నోపక దుర్దశం బొందె నప్పుడు. 436

సీ. పాపపుణ్యంబులరూపంబు గలదాని, ముదిమిచే నొడ లెల్ల న గదలుదాని
క్షయక్షయరోగసంఘయకృతం బగుదాని, నురుర క్తపూరంబు న దొరఁగుదాని
నరసినవెండుకల్ న బెరసినతలదాని, నటఁ బోకు పోకుండు న మనెడుదాని
గదురుకంపునఁ బ్రేవు న లదిరఁజేసెడుదాని, దా నెందుఁ బాటినఁదఱుముదాని

ఆ. నాగుణంబు లెల్ల న భోగింప కేరీతి, నరుగ నెంతవాడ న వనెడుదాని
బిట్టు దిరిగి చూచి న భీతిల్లి సిగ్గుతో, దేవనాయకుండు దెగచిపఱచె. 437

వ. ఇట్లతివికృతత్వంబుతో బ్రహ్మహత్య వెనుతగుల నింద్రుండు నభోభాగభూభాగ
దిగ్భాగంబు లెల్లం దిరిగి చొరం దెరువు లేక దీర్ఘనిర్ఘాతాటోపనిశ్చాసదూష
తుండై యాశాన్య భాగంబునకుం బఱచి యద్దెస నమేయపుణ్యగణ్యం బయిన
మానససరస్సునం బ్రవేశించి యం దొక్కకమలనాళంబు సొచ్చి యందుఁ దం
తువులం గలసి రూపంబు లేక యలబ్ధభోగుం డై బ్రహ్మహత్యావిమోచనంబుఁ

1. లోకంబు నూడని, లోకమరిగివిష్ణు, 2. పరితోషంబు నొండ. 3. తోపమనిశ్చాస.

జింతించుకొనుచు సహస్రవర్షంబు లుండెనాచండాలియు నది పరమేశ్వరదిగ్భాగం
బగుటంజేసి యందుం జొర రాక కాచి యుండె నంతకాలంబుఁ ద్రిదివంబున
నహుషుండువిద్యాబలతపోబలయోగబలంబులం బాలించు చుండి సంపదైశ్వర్య
మదాంధుం డై యింద్రుఁడై గోరి యింద్రుండు వచ్చునందాఁక నాకుం బట్టివి
గమ్మనిన నాశచీదేవి బృహస్పతి ప్రేరితయైబ్రహ్మర్షి వాహ్యశిబిక నెక్కివచ్చినను
భోగింపు మనిన నతం డట్లచేసి కుంభసంభవశాశవాతుండై యజగరయోనియం
దుఁ బుట్టె నంత నింద్రుండు బ్రహ్మర్షిగణోపహూతుం డై త్రిదివంబునకు వచ్చె
నంతకాలంబు నారాయణచరణారవిందధ్యానశరుం డై చింతించుచుఁ దద్దిశాధి
నాయకుం డైనశంకరుచేత రక్షితుం డై యుండుటంజేసి తద్దోషబలంబు
దఱిగి సహస్రాక్షుం బీడింప లే దయ్యె నప్పు డింద్రుండు నిజైశ్వర్యంబునుం
బొంది బ్రహ్మర్షి పరివృతుం డై మహాపురుషారాధనంబు సేసి హయమేధాధ్వ
రంబునకు దీక్షఁ గైకొని బ్రహ్మవాదలచేత యజంప బడచున్నవాఁ డయి సర్వ
దేవతామయుం డైననారాయణుం బరితృప్తుజేసి మంచు విరియించుమార్తాం
డనిచందంబునఁ ద్వాష్ట్రవధరూపపాపంబు నాశంబు నొందించి సకలదివిజయక్ష
గంధర్వసిద్ధమునిజనసంస్తూయమానుం డయి త్రిభువనైశ్వర్యభోగభాగ్యమలం
గయికొనియె సప్పుడు.

438

చ. సతతమరీచిముఖ్యమునిశసంఘముచేత యథోచితంబుగాఁ

గృతఘనవాజిమేధమునఁ ౧ ¹గేశపు నీశుఁ బురాణపూర్వము

హితు జగదీశు యజ్ఞుఁడతి ౨ నిష్టఫలప్రదా నంతరంగసం

గతు భజించి వజ్ర గతకల్మషుం డై నెగడె మహేశ్వరా.

439

సీ. మఱియుఁ బుట్టింపంగ ౩ మనసు నెట్టినయట్టిక్రూరకర్మంభోధికుంభజుండు

అంగారములు సేయ ౪ నాహుతిఁ గన నోపు, బహుపాపకాననశపావకుండు

కందక దిగ మ్రింగి ౫ గట్టునఁ ద్రేపంగఁ, గల్మషగరశగంధగాధరుండు

ఘనగుహాంతరములఁ ౬ గలూన నియ్యని, కలుషదు స్తరతమోగ్రహవిధుండు

ఆ. సకలము క్తిలోకసామ్రాజ్యసమధిక, సహజభోగభాగ్యసంగ్రహైక

కారణప్రమేయ ౭ కంజాక్షసర్వేశ, కేశవాదినామకీర్తనంబు.

440

సీ. అఖిలదుఃఖైకసంహారకారణమును, నఖిలార్థసంచయోగ్లగకరము

విమలభక్త్యుదేకవిభవసందర్శనం, బనుపమభక్తవర్ణనరతంబు

విబుధర్షభానేకవిజయసంయుక్తంబు, గ్రస్తామరేంద్రమోక్షక్షమంబు

బ్రహ్మహత్యానేకశిపాపాబ్ధితారణ, కారణసజ్జనకాంక్షితంబు

తే. నైనయీయితిహాసంబు ౮ సధికభక్తి, వినఁ జదివిన ⁹వారికి ౧౦ సనుదినంబు

1. 'గీర్తితుఁ డైనపురాణ. 2. నీశురమేశు నిజాంతరంగ' ప్రా. ప్ర. 3. 'పాప నిష్కరణంబు, గమనీయసజ్జనకాంక్షితంబు. 4. 'వాసిన... నాయురాలోగ్యభాగ్యభోగాభివృద్ధి...గల్గు ననఘ' అ. ప్ర.

- నానురాగోగ్యకరము జగదాభివృద్ధి, కర్మనాశము సుగతియుఁ గల చుండు.
- సీ. నావుడు యోగీంద్రుఁ గ నామనం బీవృత్తు, వివరంబు నీచేత గ విన్న మొదలు
కడు నద్భుతంబునఁ గ గళవళం బందెడు, గొఱలు రజస్తమోగూఢములందు
వర్తించునిపాపవర్జి నేరీతి, మావపదభక్తి గ మది వసించె
సత్వస్వభావులై గ సమబుద్ధులై తపో, నియమప్రయత్నులై గ నిష్ఠచేత
- తే. నిర్మలాత్మకు లైనట్టిభర్తృపరుల, కమరులగుఁ బుణ్యముచులకు గ నంబుజాక్షు
భూరికై వల్యసంప్రాప్తిమూల మైన, భక్తి వీనికిఁ బోలె నేర్పాటు గాదు. 442
- సీ. 1 భూస్థలిఁ గల రేణువులకన్న నట్లు మై, కడు నొప్పుజీవసంక్రమములు గలవు
ఆజీవములలోన గ నరయ ధర్మాయత, మతి ననినవారు గ మనుజజాతి
మనుష్యులలోనఁ గ గామంబుఁ బెడఁ బొసి, మోక్షార్థులగువారు మొదల నరిది
మోక్షమార్గం బాత్మకమూలంబుగా నుండు, వారిలో ముక్తులు గ లేరు తఱచు
- తే. ముక్తు లైనట్టివారిలో గ యుక్తిఁదలఁపఁ, జాలదుర్లభుఁ డమితప్రశాంతిపరుఁడు
పామనుజ్ఞాననిరతుండు గ భద్రగుణుఁడు, రమణ శ్రీవాసుదేవప్రరాయణుండు.
- తే. సకలలోకాపకారి దుఃస్సంగతుండు, పృథ్వుఁ డేక్రియ సుజ్ఞానవేది యయ్యె
సమరమునఁ బారుషంబుచేసమరవిభుని, నెట్లుమెప్పించె దీనినాకెఱుంగఁ జెప్పును.

— శ్లో చిత్రకేతుపాఖ్యానము. —

- వ. అని పరీక్షింప రేంద్రుండు శుభ యోగీంద్రు నడిగె నని సూతుండు శౌనకాదిమును
లకుం జెప్పి మఱియు నిట్లనియె నట్లు గజపురవల్లభుండు సరిప్రశ్నంబు సేసిన
బాదరాయణ హరిస్మగణశ్రద్ధాపరుం డయి మిట్లనియెఁ దొల్లి కృష్ణద్వైపాయన
నారద దేవల మహర్షులు నా కెఱిగించిన యతిహాసంబు గలదు బాని నెఱిగిం
చెద సావధానుండ వై యాకర్ణింపుము. 445
- చ. అమిశవిభూతిఁ జూచి నమఃరాధిపఁ బోలుచు శూరసేనదే
శములకు భర్త యై ప్రజలు గ సంతస మందఁగ సార్వభౌముఁ డై
క్షమ వస కెల్ల కాలముచు గ గామమహంబు గఁ జిత్రకేతునా
మమునఁ బ్రసిద్ధి కెక్క గుణమండనుఁ డంచితకీర్తికాముఁ డై. 446
- సీ. మానిత తాగుణ్యమున నశురంబులు, కందర్పవిజయైకఖడ్గలక్ష్మలు
సదనసమ్మాహనమంత్రాధిదేవతల్, పంచశలీముఖురబందకతై
లసమాస్త్రుఁ డఖిలంబు గ నడకించుబొమ్మలు, నాత్మసంభవునికట్టయితములు
పుండ్రక్షుగోదంబుభూరితేజంబులు, శంబరవిద్యేషి గ సాహసములు
- తే. గాఁగఁబాలుపారునొకకోటి నలినములు, చనకుఁబత్తులుగాఁ గనత్యంతవిరు
క్తిర్తివై భవసన్మార్గవర్తి మగుచు, జగతిఁ బాలించుచుండె నాదనవిభుఁడు. 447
- తే. క్షితి వేవేలుభార్గవు గ గలిగి యుండి, పరఁగ సంతతి యొకరందుఁ బరకయలేక

చిత్తమునఁ జాలఁబాయనినంత వొడమి, బడలఁజొచ్చెను వేసనినమకువుఁబోలె.

ఉ. రూపము సత్ప్రతాతము మగ్గుశ్చతిభోగము యావనంబు సం
దీపితచారువర్తనము ॥ దిగ్విజయంబును సత్యమున్ జగ
ద్వాప్తితకీర్తియున్ సతులు ॥ వైభవముఖ్యము లెల్ల మాన్వఁగా
నోపక యుండె గాన్పఁతి ॥ నొందినసంతతి లేనిహుఁఖమున్.

449

వ. ఇట్లు సంతతి లేక యతిదుఃఖమానసుం డయినయానరేదునిమందిరంబున కంగి
రసమహాముని వచ్చి యతనిచేత నతిథిసత్కారంబులు వడసి కుశలం బడిగి రా
జ్యంబు భవదధీనంబ కదా పృథివ్యప్రేజోవాక్పూర్వాకాశమహానహంకారము లని
యెడియేడించిత రక్షింపంబడ్డజీవుండనుంబోలె సమాత్యజనపదదుర్గద్రవిణ
సంచయదండకుత్త్రంబు లనెనసప్తప్రకృతులచేత రక్షితుండ వై ప్రకృతిపురు
షులయందు భారంబు బెట్టి రాజ్యసుఖంబు లనుభవింతువు గదా మఱియు దార
ప్రజామాత్యభృత్యమంత్రిపౌరజానపదభూపాలుకు నీకు వశపర్తులు గదా సర్వం
బునుం గలిగి సార్వభౌముండ వై ననీవదనంబున వీన్నడనంబు గలిగి యున్న
యది కలం బేమి యనిన నామునిప్రవరునకు నతం డిట్లనియె మీతపోబలంబున
మీకు నెఱుంగరాకయున్నయదియుం గలదే యని తల వంచి యూరకున్ననతని
యభిప్రాయం బెఱింగి యాభగవంతుం డైనయంగిరిసుండు దయాళుండై పుత్ర
కామేష్ఠి వ్రేల్చి యజ్ఞశేషం బతనియగ్రమహిషి యయినకృతద్యుతికిచ్చి నీకుం
బుత్తుండు గలిగెడి నతనివలన సుఖదుఃఖంబు లనుభవింపంగల వని చెప్పి యమ్మ
హాత్ముండు సనియె నాకృతద్యుతి యనుదేవి గర్భంబు ధరియించి నవమాసావ
సానంబునం గుమారునిం గనియె నాకాలంబున రాజును సమస్తభృత్యా
మాత్యజనంబులుఁ బరమానందంబుఁ బొంది రపుడు చిత్త కేతుండు గృతస్నానం
డై సకలభూషణభూషితుండై సుతునకు జాతకర్మంబు నిర్వర్తించి బ్రాహ్మణులకు
నపరిమితహిరణ్యరజతదానంబులు వస్త్రాభరణంబులును గ్రామంబులును గజం
బులును వాహనంబులును ధేనువులును నాతేసియక్బదంబుల(ద్రవ్యంబును) దా
నంబుసేసి ప్రాణిసముదయంబునకుం బర్జన్యుండునుంబోలెఁ దక్కినవారలకు నిష్ట
కామంబులు వర్షించి పరమానందహృదయుండై యుండెఁ గుమారుండును
మాతృపితృబంధుజనంబులకు సంతోషంబుసేయుచుదినదినప్రవర్ధమానుండై పెరుఁ
గు చుండె నంత బుత్తమోహంబునం గృతద్యుతియందు బద్ధానురాగుం డై
మహీధవుండు వర్తించుచుండం దక్కినభార్యలు సంతానసంతోషవికలలై యీ
మోహంబునకుం గారణంబు పుత్తుండ యని యీర్ష్యంజేసి దారుణచిత్తలై
కుమారునకు విషంబుఁ బెట్టించిన సుఖనిద్రితుండునుంబోలె బాలుండు మృతి
బొందె నప్పుడు వేగుటయు దాద బోధంపం జని యాకుమారునివికృతాకారం

బుజూచి విస్మయశోకభయార్తయై పుడమిం బడి యాక్రందించె నప్పుడు.
తరలము. పుడమి నిట్టకనిల్వనం బడి శ పొక్కుచుం గడుదీన యై

యడకు వేమియు లేనివాక్కుల శ నావు రంచు విలాపమం

¹దెడరు దోప భృశాతురోన్నతి శ నేడ్చినన్ విని భీతితోఁ

గడుపు బిట్టవియంగ భూపతికాంత గ్రక్కున నేగుచున్.

451

అ. బాలుఁ డొక్కరండు శ ఁరిణామశీలుండు. వంశకర్త తపస్వివరమువలనఁ

బుట్టి మిన్న కట్లు శ వొలిసి యన్నట్టియా, కొడుకుఁజూచి తల్లి శ యడలఁజొచ్చె.

ఉ. కుంకుమరాగరవ్యాకుచశకుంభములం గడుఁ గజ్జలంబుతోఁ

బంకిల మైనబాష్పముఁ శపాల్పడ మజ్జన మాచరించుచుం

గంకణపాణిపల్లవయుగంబున వక్షము మోదికొంచు నా

పంకరుహాక్షి యేడ్చెఁ బరిభావితపంచమసుస్వరంబునన్.

453

క. ఆయా ర్తరవమునకు భూ, నాయకుఁడు భయంబు నొంది శ నయ ముడిగి సుతన్

డాయఁగ వేగంబునఁ జని, పాయనిమోహంబుతోడ శ బాలునిమోడన్.

454

స్రగ్విణి. వ్రాలియోపుత్ర నీశవార్త దంభోభియై, కూలఁగావ్రేయకీకొద్దినన్నేటికిన్

జాలి నొందించె నాశాడ యింకెట్టిదో, తూలుమీతల్లికిన్ శదుఃఖ మెట్లాటునో.

వ. అని తలమొలయెటుంగక పలవించుచు భృత్యామాత్యబంధుజనంబులం గూడి

యడలుచు నున్నయారాజునాఃఖం బెఱింగి యంగిరసుండు నారదునితోడంగూడి

చనుదెంచి మృతుం డైనపుత్రునిదతలంబున మృతుండునుంబోలెఁ బడియున్న

యారాజుం గనుంగొని యిట్లనియె.

456

సీ. నీకుఁ వీఁడెవ్వఁడు శ నీ వెవ్వనికి శోక, సంతాప మాందెదు శ సార్వభౌమ

పుత్రమిత్రాదులు శ పూర్వజన్మంబున, నెవ్వనివారలో శ యెఱుఁగఁ గలవె

మొదల నకీవేగమున నాడ కాడకు, నీకతంబు గూడుచుఁ శజెదరు చుండు

నారీతిఁ బ్రాణుల శ కతికాలగతిచేతఁ, బుట్టుట చచ్చుట శ పొనఁగు చుండుఁ

అ. గాన భూతములకుఁ గలుగు భూతంబులు, మమతతోడ విష్ణుమాముఁజేసి

దీని కడల నేల శ ధృతిఁ దూలఁగా నేల బుద్ధిఁ దలఁప వలదె శ భూతస్పృష్టి.

457

వ. మఱియు నేము నీవుచు దక్కినవారలునా బ్రవర్తమానకాలంబునం గలిగినజన్మం

బు నొందిమృత్యువువలన విరామంబు నొందం గలవార మై యిపుడ లేక పోవు

దుమా చావుపుట్టువులకు నిక్కువంబు లే దీశ్వరుండు దనమాయచేత భూతజా

లంబులవలన భూతంబులం బుట్టించు వాని నాభూతంబులచేతన రక్షించు వాని

నాభూతంబులచేతన హరించు స్వతంత్రంబు లేనితనస్పృష్టిచేత బాలుండునుం

బోలె నపేక్ష లేక యుండు దేహియైనపితృదేహంబుచేత దేహియైనపుత్రదే

హంబు మాతృదేహంబువలనం గలుగుచుండు నాప్రకారంబున జంబువలన

బీజంబు వట్టచుండ దేహికి నివి శాశ్వతంబై జరుగుచునుండుఁబూర్వకాలంబున
 1 సామాన్యవిశేషంబులు సన్మాత్రంబై నవస్తువులం దేవిధంబునం గల్పింపబడియె
 నాప్రకారంబున దేహంబునకు జీవునకు నన్యోన్యవిభాగంబు (పూర్వకాలంబున
 నజ్ఞానకల్పితం బయ్యె) జగ్గఫలంబులను జూచుచున్నవారికి దహన్ కి యల నగ్ని
 వెక్కు రూపంబులం గానంబడుభంగి నొక్కండై నజీవుండు వెక్కుభంగులవెలం
 గు చుండు నివి యన్నియు నాత్మజ్ఞానంబు సాలక దేహి దేహసంయోగంబు
 స్వప్నంబునందు భయావహం బైనప్రయోజంబు నడపు చుండు మేల్కొంచి
 యాస్వప్నార్థం బైనప్రయోజనంబు తనది గా దని యెఱుంగుభంగి జీవుండే తా
 నని జ్ఞానగోచరం డైనవాఁ డెఱుంగుం గావున నన్నియును మనోమాత్రంబని
 తెలిసి మోహతమంబు వాసి భగవంతుం డై నవాసుదేవునియందుఁ జిత్తంబు
 నెట్టినిర్మల త్మకుండ వగు మని శోధించినఁ జిత్త కేతుండు లేచి వారలకిట్లనియె.

సీ. యతీశేషములు పూని 1 యతిగూఢగతి నిందు, నే తెంచినట్టిమీ 2 రెవ్వరయ్య
 కడఁగి 3 నక బోలిన, గ్రామ్యబుద్ధుల నెల్ల, బోధింప వచ్చినపుణ్యమతులొ
 రమణఁ గుమార నారద 4 ఋషభాదులొ, దేవలాసితు లనుధీరమతులొ
 వ్యాస . సిష్ఠ 5 దుర్వ్యాసో మృకండుజ, గౌతమ శుక రామ కపిలమునులొ

తీ. యాజ్ఞవల్క్యుండుఁ దరణియఁ 3 నా రుణియను, జ్యవనరోమశు లాసుకృతాశు కర్ణ
 నత్తమైత్రేయ వరభరద్వాజబోధ్యపంచశిఖులొ పరాశరప్రభృతిగునులొ.

క. వీరలలో నెవ్వరు సుర, చారణగంధర్వసిద్ధసంఘంబులలో

వారలొ యీసుజ్ఞానము, కారణ మైయెవరియందుఁ 3 గలదు తలంపన్. 460

క. పొందుగ గ్రామ్యపశుత్వముఁ బొంది మహాశోకతమత 3 బ్రుంగిననాకు
 ముందట దివ్యజ్ఞానముఁ జెందించినవారి మిమ్ము 3 జెప్పఁడు తెలియన్. 461

వ. అనిన నంగిరసుం డిట్లనియె నేను బుత్త కాంక్షి వైననీకుఁ బుత్తుం బ్రసాదించిన
 యంగిరసుండ నితండు బ్రహ్మపుత్తుం డయిననారదభగవంతుండు దుస్తరం
 బై నపుత్ర శోకంబున మగ్నుండ వైననిను ననుగ్రహించి పరమజ్ఞానం బుపదే
 శింప వచ్చితిమి నీదుఃఖం బెఱింగి పుత్తు నిచ్చితిమేనిఁ బుత్రవంతులైనవారితా
 పంబు నీచేత ననుభవింపంబడు నీప్రకారంబున లోకంబున సతలును గృహం
 బులును సంపదలును శబ్దాదులయినవిషయంబులును రాజ్యవైభవంబును జంచ
 లంబులు మఱియు రాజ్యంబును భూమియును బలంబును ధనంబును భృత్యా
 మాత్యసుహృజ్ఞానంబులును మొదలైనవి శోకమోహభయపీడితులంజేయుచుం
 డుఁ గాని సుఖంబులనీ నేరవు గంధర్వనగరంబునుంబోలె స్వప్నలబ్ధమనోరథంబు

1. 'జాతివ్యక్తివిభాగంబులఁదన్మాత్రంబులైన. 2. దారువికారంబులైనదీర్ఘత్వవక్రతాదులన్ని
 యందుఁ గానంబడుభంగి నసద్ధర్మంబు లయిన నానాత్వంబును త్తయవృద్ధులును గ్రియాఫలంబుంజూ
 చుచున్నయాత్మయందుఁగానంబడు. 3. నన్యోఁడైన. 4. శివాంగీరసదేవలా. 5. దుర్వాసమార్కండేయ.

నాంకాలై నరంబును బాసి కానంబడచు మనోభవంబు లయినయర్థంబులంకూడి
స్వార్థంబు లై కానంబడనేరవు కర్మంబులచేత ధ్యానంబులు సేయుచుండు ¹మ
నంబులు నానాకర్మంబు లగుచు నుండు నీదేహిదేహంబు ద్రవ్యజ్ఞానక్రియాశ్మ
కంబై జేహికి వివిధకేశసంతాపంబులం జేయచుండుం గావుననీవు నిర్మలంబయిన
మానంబుచేత నాత్మగతి ²వెదక ధువం బయిన పడవి నొందు మనియె నప్పుడు
నారదం డిల్లనియె నుపనిషద్ధోష్యంబగు సేనిచ్చవంత్తం బెవ్వండేనినప్తరాత్రం
బులు పఠించు నతండు సంకష్టముం డైనభగవంతునింజూచు నెవ్వనిపాదమూ
లంబు సర్వాశ్రయం బై యుండు నట్టిశ్రీమన్నారాయణనిపాదంబులు సేవించి
యీమోహంబు వదలి యతిశీఘ్రంబున నుత్తమపదంబు నొందు మిప్పు డిక్క
మారునకు నీకును బ్రయోజనంబు గల దేనిం జూడు మని నాడదుండు మృత
బాలకునికళేబరంబుఁ జూచి యోజేవుండ నీకు శుభం బయ్యెడు నిందుఁ బ్రసే
శించి మీతల్లిదండ్రుల బంధుజనులం జూచి వీరల దుఃఖంబు లార్చి యీకళేబరం
బునందుఁ బ్రవేశించి యాయుశ్శేషంబు ననుభవించి పిత్రధీనం బైనరాజ్ఞాన
నంబునఁ గూర్చుండు మనిన నబ్బలుం డి ట్లనియె. 462

తే. కర్మవశమన నెందు సుఖంబు లేక, దేవశిర్యజ్ఞుయోనులఁ దిరుగునాకు
వెలయ నేజన్మనందునొ క వీరు తల్లిదండ్రు లయినారు చెప్పవే క తాపసేంద్ర.

తే. బాంధవజ్ఞాతీసుతులును క బగతు రాత్మవరు లుదా సీనవధ్యస్తవర్షల న
సరపింగనుచుందురొక్కొక్క జన్మమ నను, నెఱయఁబ్రాణికి నొకవావిరనిదముగలద.

తే. రత్నములు హేమములు ననుకరాగలీల

• నమ్మకంబుల నీవల క నావల నగు

భంగి నరులందు జీవుండు క ప్రాప్తుఁడగుచు

• నెలమిఁ దిరుగుచు నుండుఁ దా క నెందుఁ జెడఁడు. 465

సీ. ఒక్కండై నిత్యుండైయొక్కడఁ గడలేక, సొరిది జన్మాదుల క శూన్యం దగుచు
సర్వంబునం దుండి క సర్వంబుఁ దనయందు, నాండంగ సర్వాశ్రయం దనంగ
సూక్ష్మమై స్థూలమై క సూక్ష్మాదికిములకు, సామ్యమై స్వప్రకాశమున వెలిగి
యఖలంబుఁజూచుచునఖల ప్రభావుండై, యఖలంబుదనయందయడఁచికొనుచు

తే. నాత్మమాయాగుణంబుల క నాత్మమయము

గాఁగ విశ్వంబుఁ దనసృష్టి క ఘనతఁ జెందఁ

జేయు చుండును సర్వసంజీవనుండు

రమణ విశ్వాత్మఁ డయిన నారాయణుండు. 466

క. సతు లెవ్వరు సుతు లెవ్వరు, పతు లెవ్వరు మిత్రశత్రుబంధుప్రియసం

1. మనంబునకు-నానాకర్మంబులుగలుగుచుండు-నాకరంబులగుచుండు. 2. వెదకివైత్తత్రాం
తి విడిచి ధువం బయిన. 3. నగుచుండు-దగుచుండు. 4. ఘటన నొంద.

గతు లెవ్వరు సర్వాత్మక, గతుఁడై గుణసాక్షి యైనఁఘనుఁ డొక్కనికిన్. 467

చిత్రకేతుండు తపం బాచరించి భగవత్ప్రసాదంబు నొందుట. ఖఖ

వ. మఱియు సుఖదుఃఖంబులం బొందక సర్వోదాసీనుం డై పరమాత్మయై యుండు నప్పరమేశ్వరరూపుండు నయిననాకును మీక నెక్కడిసంబంధంబుమీకు దుఃఖం బునకుం బని లే దని పలికి యాజీవుండు వోయినం జిత్రకేతుండును బంధువులు నతిఃస్మితచిత్తులై శోకంబులువిడిచి మోహంబుం బెసి యమనానదియందు నక్కుమాగునకు నుత్తరకర్మంబులు నిర్వర్తించి చిత్రకేతుండు గాఢశంకంబు నం బడివెడలినయేనుంగునుంబోలె గృహంధకూపంబునందుండి, వెడలి కాళిందీ నదికిం బోయి యందు విధిపూర్వంబుగఁగృతస్నానండై మానంబుతోడ నార దూనకు నమస్కరించిన నతండు ప్రసన్నుం డై భగవత్సంత్రంబు విధిపూర్వకం బుగా నతనికి నుపదేశించి యంగిరసుతోడం గూడి బ్రహ్మలోకంబునకుం జని మొఁ జిత్రకేతుండును నారదోపదేశమార్గంబున నిరాహారం డై సమాధినియ తుండు నారాయణరూపం బయినయావిద్య నారాధించి సప్తరాత్రాంతంబున నప్రతిహతం బయినవిద్యాధరాధిపత్యంబును భాష్పద్రవత్నదివ్యవిమానంబునుం బడసి నారాయణానుగ్రహంబునుం బొంది మనోగమనంబునం ద్రిజగంబులం జరియించు. చుండఁ గొన్నిదినంబులకు నొక్కచోట. 468

నీ తాపహరపటిరక్తధవళదేహమూవాని, రమణీయనీలాంబరంబువాని
మణికిరీటస్ఫురన్మస్తకంబులవాని, గంకణకేయూరకరమువాని
గర్భరమయదీప్తకటిసూత్రములవాని, దరళియజ్జ్వలవీరములవాని
నతిసుప్రసన్నవక్త్రాంబుజంబులవాని, దరుణవివృతనేత్రములవాని

ఆ. సిద్ధమండలంబు శ సేవింపఁ బుణ్యప్రసిద్ధి వెలసినట్టియిద్ధచరితుఁ
బద్మలోచనునకుఁ శ బాదపీఠం బైన, ఘనునిఁ బన్నగేంద్రుఁగొంచె నతఁడు.

ఆ. కన్నమాత్రీ నతఁడు శ కల్మషంబులఁ బాసి, విమలచిత్తుఁ డగుచు శ విశదభక్తి
నిట్టరోమములకుఁ శ బట్టగు చానంద, బాష్పనేత్రుఁ డగుచుఁ శ బ్రణతి సేసె.

క. సంశోషాశ్రులచేత న, నంతునిఁ బరిషిక్తుఁ జేసి శ యతఁడు ప్రమాదం
బెంతయు నరికట్టిన నొక, కొంతయుఁ బలుకంగ లేక శ కొండొకచడికిన్. 471

చ. మది నొకయింతమాత్రము సకమంబుగఁ జేయుచు బాహ్యవర్తనం
గదిసినయింద్రియంబుల నిరొకంతకుఁ దెచ్చి వచోవిలాసముల్
గుదురుగఁ ద్రోచి తత్త్వమూనఁ శ గూర్చుచు శిశాశ్వతవిగ్రహంబు నా
సదయుఁ బ్రశాంతు లోకగురు శ సన్నతి సేయఁ దొడంగె నిమ్మూనె. 472

1. నిర్వర్తించి రాధూపాలుభార్యలు బాలహత్యాదోషంబు బ్రాహ్మణోత్తమనిరూపితవ్రతం బున నివర్తించి రంత. 2. వికారము మాన్చి, 3. సాత్వతవిగ్రహంబు.

- క. అజితుడ వై భక్తులచే, విజితుడ ¹వైనాడ విపుడు ౩ వేడుక వారున్
విజితులు నీచే గోర్కులు, భజియింపనివారు నిన్ను ౩ బడయుదురె హరీ. 473
- ఉ. నీవిభవంబు లీజగము ౩ సిండుట యుండుట నాశ మొందుటల్
నీవిమలాంశజాతములు ౩ నెమ్మి జగంబు సృజించునార లో
దేవ భవద్గుణాంబుధుల, ²తీముఁ గానక యీశ బుద్ధితో
వావిరిఁ జిర్ప సేయుదురు ౩ వారికి వారలు దొడ్డవార లై. 474
- క. పరమాణువు మొదలు గఁ గొని, పరమము దుది గాఁగ మధ్యపరికి ర్తనచే
స్థిరుడవు త్రయీవిదుడ వై, సరి సత్యాద్యంతమధ్యసద్ధివగతి వై. 475
- తే. శిర్వి మొదలైనయేడు నొండొకటికంటె, దశగుణాధికమై యుండువాని నండ
కోశమందురజాండంబుకోటులెవ్వ, నందునణమాత్రమగుననంతాఖ్యుడతడు.
- వ. మఱియు నొక్కచోట విషయతృప్తాపరు లైనరపశువులు పరతత్త్వంబునైన
నిన్నుమాని యైశ్వర్యకాము లై తక్కిన దేవతల భజియింపుదురు వారిచ్చు సం
పదలు రాజకులంబునుంబోలె వారలం గూడి నాశంబునం బొందుచుండు విష
యకాము లేని నిన్ను సేవించి రేని వేచినవి త్తనంబునుంబోలె దేహాంతరోత్పత్తి
నొంద కుండుదురు నిర్గుణుండ వై (జ్ఞానవిజ్ఞానరూపంబు నొందియున్ననిన్ను గుణ
సమేతునిం గా జ్ఞానులు భావింపుదురు) నీభజనం బేరూపున నయిన మోక్షంబు
ప్రసాదించు జితమతి వై ననీవు భాగవదధర్మం బేప్రకారంబున నిర్ణయించితి వా
ప్రకారంబున సర్వోత్కృష్టుండ వయిననిన్ను సనత్కుమారాదులు మోక్షంబు
కోరుకు సేవించుచున్నా రీభాగవతధర్మంబునందు జ్ఞానహేనుం డొక్కండును లేఁ
డన్యకామ్యధర్మంబులందు విషమబుద్ధిచేత నేను నివు నాకు నీకు నని²వచ్చిం
చు చున్నవాఁ డస్మినిరతుఁ డై ఊచుచు చుండు సావరజంగమప్రాణిసమూ
హంబునందు సమం బైనభాగవతధర్మంబుల వర్తించు చున్నయనుజానికి భవద్ద
ర్శనంబువలనఁ బాపంబు ఊచుచుట యేమిచిత్రం బిపుడు భవత్పదావలోకి
నంబున నిరస్తాశయమలుండ నైతి మూఘుండ నయిననాకుఁ బూర్వ కాలంబున
నారదుం డనుగ్రహించి భాగవద్ధర్మంబు దమసేసె నది నేడు నాకు పరదుండ
వై ననీకతంబున దృష్టం బయ్యె ఖిద్యోతంబులచేత సూర్యుండు గోచరుండు గాని
మాడ్కి జగదాత్మకుండ వైనసిమహాత్త్వంబు మనుజులచేత నాచరింపంబడిప్ర
సిద్ధం బైనది గా దుత్పత్తిస్థితిలయకారణుండ వై భాగవంతుండ వైననీకు నమ
స్కరించెద నని మఱియును. 477
- తే. అరయ బ్రహ్మాదు లెవ్వనినెనునయించి, భక్తియుక్తుల భయమునఁ బ్రస్తుతింతు
రవని యెవ్వనితలమీఁద ౩ నావగిండఁ, బోలు నావేయుశిరములభోగి గొల్తు.

1. 'వై యంటి విపుడు వేడుకతోడన్, విజితాత్ములగుచుఁ గోర్కులు, భజియింపనివారు నిన్నుఁ బడయుదురు హరీ. 2. రచియింపఁబడుచున్న.

- క. ఈవిధమున వినుతింపఁగ, నావిద్యాధరులభర్త కనియె ననంతుం
డోవిమలబుద్ధి నీదగు, ధీవిధవంబునకు మెచ్చికోం బ్రియ మారన్. 479
- ఆ. అరయ నారదుండు క నంగిరసుండును, దత్త్య మొసఁగినారు క దానికతన
నన్నుఁ జూడఁ గల్గె క నాభ క్తిమదిఁ గల్గె, నాపభంబు నీకుఁ నమ్మఁ గలిగె. 480
- సీ. పూని నారూపంబు భూతజాలంబులు, భూతభావనుడ నేక బొందువడఁగ
బ్రహ్మంబు మఱియు శబ్దబ్రహ్మమును శాశ్వతం బైనతనువులు క దగిలె నాకు
నఖిలలోకములందు క ననుగతం బైయుండు, లోకంబు నాయందుజోకఁజెందు
నుభయంబు నాయందుసభిగతంబైయుండు, నభిలీనమగుదునిర్యుభయమందు
తే. వెలయనిద్రించువాఁడాత్మక విశ్వమెల్లఁ, జూచిమేల్కొంచితానొక్కఁచోటివాని
గావివేకించుమాడ్కి నీక¹జీవితేశ, మాయ దిగవాడి పరమధర్మంబుఁ దెలియు,
- ఆ. నిద్ర పోవువేశ క నిరతుఁ డై దేహి దా, నెట్టిగుణముచేత క నింద్రియములఁ
గడచినట్టిసుఖముగను నట్టిబ్రహ్మంబుఁ, గడిమి మెఱయ నన్నుఁగానెఱుంగు.
- ఆ. స్వప్నమందు నెట్లు క సంచారమొనరించు, మేలుకాంచి²దృష్టమోలి నెఱుంగు
నుభయ మెఱుంగునట్టియు తమజ్ఞానంబు, తత్త్వ మట్టి దై నకరిలఁపు నేను.
- సీ. అరయంగ నెవ్వని క కలవి గానట్టియీ, సలలితమానుషశాతిఁ బుట్టి
యాత్మతత్త్వజ్ఞానహతుఁ డైనవానికీ, గలుగునె యెందు సుఖం బొకింత
వెలయఁ బ్రవృత్తినివృత్తిమార్గంబుల, సుఖములు దుఃఖంబు క సొరిదిఁ దెలిసి
పనిచెడిసంకల్పఫలమూలమునఁ బాటు, కడు సుఖదాఃఖమోక్షములకొఱకు
- ఆ. దంపతిక్రియామఁతంబు వర్తింతురు, దాన మోక్ష మేల క దక్కియుండు
నఖిలదుఃఖహేతు క వయినయీకర్మంబు, నెఱిగి నన్నుఁ దలఁప క రిచ్చలోన.
- వ. మఱియు విజ్ఞానాభిమాను లయినమచ్యులకు నతిసూక్ష్మం బయినయాత్మగతి
నిజస్థాన త్రయలక్షణంబునఁ జతురాంశంబు నెఱింగి యైహికాముష్మికక్షయం
బులచేతను ³వివేకబలంబులచేతనునియుక్తు డైజ్ఞానవిజ్ఞానసంతృప్తా డైనపురు
షుండు నాకు భక్తుం డగు నీవిధంబులు గలవారలు యోగనైపుణబుద్ధి గలవా
రలు నైస్వార్థ బయినయాత్మచేతం బరమాత్మను దెలియుచుందురు నీవు నీక
మాబున మద్భక్తిశ్రద్ధాపరుండవై విజ్ఞానసంపన్నంబు లైనచాక్కులచేత నన్ను
స్తోత్రంబు సేసి ముక్తుండవైతి వని యాశేషభగవంతుండు విద్యాధరపతి యైన
చిత్ర కేతుం బలికి యతని కదృశ్యం డైపోయె నేదిక్కున సర్వాత్మకుండైన య
సంతుం డంతర్ధానంబు నొందె నాదిక్కునకు విద్యాధరభర్త నమస్కరించి గగ
నచరుం డై చని లక్షలసఖ్య లైనదివ్యవర్షంబు లవ్యాహతబలేంద్రియుం డై
పరమయోగిపురుషులును దివ్యముసింద్రులును సిద్ధచారణగంధర్వులును వినుతి
సేయు గులద్రోణాదిశైలంబులను రమ్యప్రదేశంబులను సంకల్పసిద్ధప్రదేశంబు

లన విన్నోంచుచు శ్రీనారాయణదత్తం బగుదివ్యవిమానంబునందఁ జరియిం
చుచు నుండి. 484

శా. ఆశించున్ హరిదివ్యనాటకగుణనాపారనృత్యంబులం
బాశించున్ జలజాతినేత్రవిరుదన్ ప్రఖ్యాతగీతంబులం
గూడించున్ సతతము జిహ్వలతుడిన్ శ గోవిందనామావళుల్
1 క్రీడం గిన్నరయక్షకామినులచే శ గృష్ణార్చితస్వాంతం దై. 485

సీ. వాసిమ నాత్మఁ బో శ వైష్ణవజ్ఞానంబు. నాశించు భాగవతార్చనంబు
భూషించు నేపౌద్ధుఁ శ బుర్రురీకాక్షుని, భాషించు హరికథాప్రాధి మెఱసి
ఘోషించు హరినామగుణనికా.కుంబులు, పోషించుఁ బరతత్త్వబోధ మరసి
సేవిం సు శ్రీకృష్ణసేవకానీకంబు. సుఖమునఁ జేయు నీశసునకు బలులు
తే. పాడుఁబాడించు వైకుంఠభర్తనటన. రూపవర్తనగుణనామదీప్తితోరు
గీతజాత ప్రబంధసంగీతవిధులఁ, గేశవప్రీతి గాఁ జిత్రకేతుఁ డపుడు. 486

అథ చిత్రకేసుం డీశ్వరధిక్కారంబున గారిచే కాప మొందుట.

మ. హరిఁ గీర్తించుచు నల్లనల్ల మదిలో శ నబ్జాక్షు 2 సేవించుచుం
బరమానందము నొందుచున్ జగములం 3 బ్రఖ్యాతి వర్తించుచున్
సురరాజోపమసూర్తి యక్షగణముల్ శ సొం పార విద్యాధరా
పురసల్ గొల్వఁగఁ బాడఁగా నితగిరిప్రాంతంబున న్నేఁగుచున్. 487

శా. ఆవిద్యాధరభర్త గాంచె హరనిరహ గామృతాహాసమున్
శ్రీవిభ్రాజితమున్ నిరస్తగిరిజా సేవాగతానుసమున్
దేవానికవికాసమున్ శుభమహా, దేవాంఘ్రిసంవాసమున్
భూవిఖ్యాతవిలాసముం ద్విభువవికృతాంతంబుఁ గైలాసమున్. 488

క. ఆరజతభూధరంబున, నీ రేణుధవామరాదినికరము గొల్వ
బేరొలగమున నుండు, గారీ ముఖం డమునహరునిఁ శ గనియె నరేంద్రా. 489

సీ. తననిజరూప కిమిశయము నున్ని దలియక, వాదంబు సేసెనురవేనరవముఁ
గగుణావళోకనాకాంక్షీతు లై యున్న, బ్రహ్మాదిసనకసంప్రణతిరవము
సారశివానందసల్లాపముల నొప్పు, ప్రమథగణాశియార్భటరవంబు
డ మరుమృగంగాది, ధమక మధ్వని కోడి, పటుధృగినాట్యవిశ్ఫాసరవము

తే. మానుగాఁ జామరలు వీచుకొనెత్తకాచి, కామచిజనమహితకంకణరవంబు
మొడుఁజెలఁగంగఁగన్నులకపంకువయ్యె, గొండ్లరాచూలి పెనిమిటినిండుకొల్వె.

వ. ఇట్లు బ్రహ్మాదిసురనికర సేవితుం దై యూరుపీఠంబున నున్నభవానిం గౌఁగిటం
జేర్చుకొని యొడ్డోలగంబున నున్నపరమేశ్వరుం జూచి చిత్రకేతుండు పకపక
నగి యద్దేవి విను చుండ నిట్లనియె. 491

1. గ్రీడించున్ సరయక్ష. 2. పక్షించుచుం. 3. మిలిం తని.

- సీ. కొమ రొప్పఁగా లోకగురుఁడును గడలేని, ధర్మస్వరూపంబుఁ శ దాన యగుచు
జడలు ధరించియు శ సరిలేనితపమునఁ, బొడ వైనయూయోగిశుంగవులును
బ్రహ్మవాదులుఁ గొల్వ శ భాసిల్లుకొల్వులో, మిథునరూపంబున శ మెలఁతతోడఁ
బ్రాకృతుండుచుబోలె శ బద్ధానురాగుఁడై, లాలిషుం డయ్యె నిశ్చర జత నిట
- ఆ. నకట ప్రకృతిపురుషుఁ శ ¹ డైనఁ దా నేకాంత, మందు సతులతోడఁ నలరుఁగాని
యిట్లు ధర్మసభల శ నింతులతోఁ గూడి, పరిధవింపలేడు శ భాంతి నొంది. 492
- క. అన విని సర్వేశ్వరుఁ డా, తని నేమియు ననక నవ్వి శ తత్సభవారల్
గనుఁగొన నూరక యుండెను, మనుజేశ్వర యీశుద్ధైర్యమహి మెట్టిదియో.
- వ. ఇట్లు దనపూర్వకర్మ శేషంబున నిం ద్రియజయుండ నని పుట్టినయహంకారంబున
జగద్గురువుం బెక్కుప్రల్లదంబులాడుచున్నచిత్ర కేతుం జూచి భవాని యిట్లనియె.
- క. మముబోటిలజ్జ లుడిగిన, కుమతులకుం గ ర్తయగుచుఁ శ గోపింపంగా
నమితాజ్ఞానిపుణుం డగు, శమచుండా వీఁడు నేడు శ జగముల కెల్లన్. 495
- క. భృగువారదకపిలాదులు, నిగమాంతజ్ఞులును యోగనిర్ణయనిపుణుల్
త్రిగుణాతీతు మహేశ్వరు, నగి రెన్నఁడు వారు ధర్మనయ మెఱుంగ రొకో.
- సీ. ఎవ్వనిపదపద్మ శ మింద్రాదివిబుధుల, చూడగ్రపక్తులనీడఁ జూచు
నెవ్వనితత్త్వంబ శ దేవయంగ బ్రహ్మాది, యోగిమానససంక్తి శ నోల లాడు
నెవ్వనిరూపంబు శ నేర్పాటు గానక, వేదంబు లందంద శ వాద మడుచు
నెవ్వనికారుణ్య శ మీలోకముల నెల్లఁ, దనిపి యెంతయు ధన్యతమలఁ జేయు
- తే. నట్టిసర్వేశుఁ బాపసంహారు ధీరు, శాశ్వతైశ్వర్యు నాత్మసంసారు నీశు
నెగ్గు వల్కినపాపాత్ముఁ శ డెల్లభంగి, దండనాహ్వాంఘ గా కెల్లు కదలఁగఁగలఁడు.
- తే. నిఖిలలోకా శ్రయంబు సకన్నిహితసుఖము, సకలభద్రైకమూలంబు శ సాధుసేవ్య
మైకంజాక్షుపాదపద్మార్చనంబు, సనుచరింపంగ ఖలుఁడు వీఁ శ డర్హుఁడగునె.
- వ. కావున నోరిదురాత్మక యీపాపంబునం బాపస్వరూపం బైనరాక్షసయోనింబు
ట్టుమని శపియించి యింతనుండి మహాత్ములకు నవజ్ఞసేయ కుండు మని పలికినఁ
జిత్ర కేతుండు విమానంబు డిగ్గి వచ్చి యద్దేవికి దండ ప్రణామంబు లాచరించి
కరకమలంబులు దోయిలించి యిట్లనియె నోడగన్మాతా భవచ్ఛాపవాక్యంబు
లట్లకై కొంటిఁ బ్రాచీనకర్మంబులం బ్రాప్తంబైనసంసారచక్రంబుచేత నజ్ఞానమో
హితు లై తిరుగు చున్నజంతువులకు సుఖదుఃఖంబులు నైజంబు లై ప్రవర్తిల్లు
చుండు నిందులకు బరతంత్రు లైన వా రాత్మపరసుఖంబులకు నెవ్వరుకర్త
లీగుణంబులనిమిత్త మై శాపానుగ్రహంబులును స్వర్గనరకంబులు సుఖదుఃఖం
బులును సమంబులు భగవంతుం డొక్కఁడ తనమాయచేత జగంబు సృజియి
చుచుండు వారివారికి బంధాదిరాగంబులు గలుగంజేయుచుఁ దాను వానికి లోను

1. డైనను నేకాంత, సీమ సతులతోడఁ జేలఁగువాని.

గాక నిష్క-శంకుం డై యుండు నీవిధంబునంబుట్టు చున్ననరునకుం బట్టిబంధుశ
త్తుమిత్రోదాసీనత్వంబు లెక్కడివి వారివారికర్మవశంబునం బరమేశ్వరుండు గ
ల్పించుచు సర్వంబునందు సర్వసమం డై యుండునప్పరి మేశ్వరునకు సుఖదుఃఖం
బులచేత రాగంబు లేదు గాగానుబంధం జై నరోషంబును లే దతసిమాయాగుణ
విసర్గంబు జంతువులకుసుఖదుఃఖంబులను బంధమోక్షంబులను గల్పించుచుండుం
గావున నీకు నమస్కరించు చున్ననన్న ననుగ్రహింపుము శాపభయశంతుండం
గాను జగన్మాత వైననిన్నుఁ బలికినదోషంబునకు శంకించుచున్నవాఁడ ననిదండ
ప్రణామంబు లాచరించి పార్వతీపరమేశ్వరులం బ్రసన్నులం జేసి తనవిమానం
బెక్కి చనియె నప్పుడు పరమేశ్వరుండు బ్రహ్మాదిదేవర్షిదైత్యదానవప్రమథ
గణంబులు వినుచుండఁ బార్వతికి నిట్లనియె నీకు నిప్పుడు దృష్టం బయ్యెఁ గదా
నారాయణదాసదాసానుచరులనిస్సృహభావంబు హరితుల్యార్థదర్శను లై
నిస్సృహు లై నభాగవతులకు స్వరాపవర్గసరకభేదభావంబులు లేవు ప్రాణులగు
దేహసంయోగంబువలన నారాయణలీలంజేసి యుండి ద్వంద్వాదిసుఖదుఃఖంబు
లాత్మయందు నజ్ఞానంబున భేదంబుసేయంబడియె నిట్టివిపర్యయంబులు భగవం
తుం డయినవాసుజేవునిభక్తి గలవారిం జెందవు మఱియును. 499

ఉ. నేనుఁ గుమారనారదులు శ నీరజగర్భుండు దేవసంఘమున్
మానితయోగివర్ణమునిమండలి మున్నగువార మెల్ల నా
దానవవిద్విడంశజనితంబుల మయ్యఁ దదీయత త్వముం
గానఁగ నేర మీశు ఘనశ్రగర్వమానం దలపోసి చూచుచున్. 500

క. ఆతనికిం బ్రియుఁ డప్రియుఁ, జేతెరువున లేడు నిఖిల శ మెల్లను దా నై
భూతముల కాశ్మ యగుటయు, భూతప్రియుఁ డొక్కఁ డాదిపురుషుండు తస్మి.

ఆ. అరయఁ జిత్రకేతుఁ శ డతిశాంతుఁ డతిలోక,సముండు విష్ణుభక్తి శ సంగతుండు
నితని నేమి సెప్ప శ నీశుండు నగునేను, నువిద యచ్యుతప్రియుండఁ జుమ్మి. 502

క. కావున భగవద్భక్తుల,భావమునకు విస్మయంబు శ పని లేదు మహా
ధీవిధవశాంతచిత్తులు, పావనపరత త్వనిపుణభవ్యులు వారల్. 503

వ. అనిన విని యద్రినందన విస్మయంబు నూని శాంతచిత్త యయ్యె నట్లు పరమ
భాగవతుం డయినచిత్రకేతుం డద్దేవికిం బ్రతిశాపం బియ్య సమర్థుం డయ్యును
మరల శపింపక యతిశాంతరూపంబునఁ దచ్చాపంబు శిరంబున ధరియించె నిట్టి
సాధులక్షణంబులు నారాయణపరాయణు లయినవారలకుం గాక తక్కురులకుం
గలుగనేర్చునే యట్లు శాపహతుం డయినచిత్రకేతుండు త్వష్ట సేయయజ్ఞంబున
దక్షిణాగ్నియందు దానవయోనిం బుట్టి వృత్తాసుడం డన విఖ్యాతుం డయి
భగవద్దానపరిణతుం డయ్యెం గావున. 504

శ్వరుం డయినయపురమేశ్వరుని భర్తృభావంగాన నేవించుచుండుదు రేనును నీ
కీ భావంబున వరదుండ నైతి దుశ్శీల లయిన వనితలకుం బొందరాని వరంబు
నీకిచ్చెద నేడు మనిన నాకశ్యపునకు దితి యిట్లనియె. 514

ఆ. వరము గోర నాకు శ వరదుండ వేనియు, నిందుఁ ద్రుంచునట్టికృద్ధబలుని
నమితతేజుఁ దన యుగ నమరత్వసంప్రాప్తు, నందుఁ జెడనివానినిమున్నాథ.

వ. అనవుడు.

516

క. ఉట్టిపడునట్టివర మీ, కట్టిడి న న్నెట్టు వేడఁ గటకట యనునన్
మిట్టిపడి యతఁడు మదిలోఁ, బట్టినల్లడముతోడఁ శ బొక్కుచు నాత్మన్. 517

చ. ప్రకృతిని గర్మపాశముల శ బద్ధుండ నైతి గ దయ్య నేడు నే
వికటసతీస్వరూపమున శ వేడులు గొల్వినమాయ నింద్రియా
ధిక్వతి యైనవాఁడు దనశత్రేపునఁ జిత్తము వెచ్చఁజెట్టి పా
తకములఁ గూల కున్నె నను శ దైవము నవ్వదె లోలితాత్మునిన్. 518

నీ. ఖండశర్కరతోడఁగలహించుపలుకలుఁ, బద్మవిలాస మేగర్పణచుమోముఁ
దుహినాంశుకళలతోడఁదులదూఁగుచెయ్యలుఁ, జెమటఁగ్రొన్నెత్తురుసేయుమేను
నిలు వెల్లఁ గరగించునేర్పులయింపులు, పువ్వుల కరుదె నప్రోది సేత
తమకంబు రెట్టించుతరితీపుతలపులు, ననసినమదిలోని శ యిచ్చగింత

ఆ. గలిగి కటవ నున్నకాలాహిపోలికిఁ, జెలఁగు చున్న సతులశచిత్తవృత్తిఁ
దెలియవశమె యెంతకృతి గలవారికి, నాక కాదు నిఖిలలోకములకు. 519

ఆ. కోరి సతుల కెల్లఁ శ గూర్చువారెవ్వరు, పతుల నైన సుతుల శహితుల నైన
ఒలిమిఁ జేసియెసరహస్తమున నైన, హింస సేతు రాత్మహితముకొఱకు.

వ. అని చింతించి దీనికి నేమని ప్రతివాక్యం బిచ్చువాఁడ మద్వచనం బెందు నమో
ఘంబు త్రిలోకపరిపాలనశీలం డయినభిదరపాణి వధార్హుండె యేచు దీనికి
నైనది యొకటి గల్పించెద నని దితిం జూచి యోతనుమధ్యనీకు నట్ల జేవ
బాంధవుం డయినయింద్రహంత యగుపుత్రుండు గలిగెడు నొక్క సంవత్సరంబీ
వ్రతంబు నాచరింపుము దాని ప్రకారం బెల్ల నేను జెప్పెద విను మెల్లజీవుల
వలన హింసాభావంబు లేక యతిధ్వనివాక్యంబు లుడుగి కోపంబు మాని య
స్మృతంబులు వలుకక నఖిరోమచ్చేనంబు సేయక యస్థికపాలాదు లయినయ
మంగళంబుల నంటక జలంబులు సొచ్చి కాని ఘటోదకకూపోదకంబుల స్నా
నంబు సేయక దుర్జనసంభాషణంబు వర్జించి కట్టినకోకను ముడిచిన పువ్వులను
గ్రమ్మఱి ధరియింపక భోజనంబులకుండు నుచ్చిష్టాన్నంబును జండికానివేదితా
న్నంబును (గేశశునకి మార్జారకంక క్రిమి) పిపీలికాదివిదూషితాన్నంబును సామి
పాన్నంబును వృషలాహితాన్నంబును ననునీపంచవిధనిషిద్ధాన్నంబులు వర్జించి
దోయిట నీళ్ళు ద్రావక సంధ్యాకాలంబుల ముక్తకేశి గాక మితభాషిణి యై

యలంకారవిహీన గాక వెలుపలం దిరుగక పాద ప్రత్యక్షనంబు సేసికొనికాశయ
నింపక యార్ద్రపాదయై పవ్వళింపక పశ్చిమశిరస్క యయ్యును నగ్నయయ్యును
సంధ్యాకాలంబుల నిద్రింపక నిత్యంబును ధౌతనస్త్రంబులు గట్టి శుచి యై సర్వ
మంగళసంఘ క్త యై ప్రాతఃకాలంబునఁ మాక్కుమొగం బై లక్ష్మీనారాయణుల
నారాధించి యీవాహనార్ఘ్యపాద్యోపచ్ఛర్మన సుస్నానవాస ఉపవీతభూషణపుష్ప
ధూపదీపోపహారాద్యుపచారంబులనర్పించిహవి శ్చేషంబుద్వాదశాహుతులవేల్పిం
చి దండ ప్రణామంబు లాచరించి భగవన్మంత్రంబును దశవారంబు లనుసంధించి
స్తోత్రంబు సేసి గంధపుష్పాలంబుల ముత్తైదువలం బూజించి పతిని సేవించి పు
త్తుం గుక్షిగతుంగాభావించి యివ్విధంబున మార్గశీర్ష శుద్ధస్రతిపదారంభంబుగా
నొక్కసంతత్సరంబు సలిపి యాద్వాదశమాసాంత్యదివసంబున విధ్యుక్తంబుగా
నుద్యాపనంబు సేయవలయు నీ వీపుంసవనం బనియెడివ్రతంబు ద్వాదశమాస
పర్యంతం బేమఱక సల్పిన నిపుగోరినకుమారుండు గలిగెడు ననిన దితె యీ
వ్రతంబుతోడ నె ర్భంబు ధరియించి వ్రతంబు సలుపుచు నుండ నిందుండు
మాత్రభిప్రాయం బెఱిగి యాయుక్తు నహారహంబును రహస్యంబున సేవించుచు
వ్రతంబునకుం దగినపుష్పఫలసమితుశపత్రాకురంబులు మొదలయినవస్తు
వితతం ద్రికాలంబులం దెచ్చియిచ్చుచుఁ బుండరీకంబులు హరిణికిం బొందియున్న
భంగిఁ దద్వ్రతభంగంబునకై కాచి శుశ్రూష సేయుచు నాయుక్తుగర్భంబు ధరి
యించిన తేజోవిశేషంబునకు దిగులుగుడుచుచుఁ గృశించుచునుండె నొక్కనాఁడు.

సీ. వామాక్షీయనుదినవ్రతధారణోన్నత. పరిచర్యవిధులచే న బడలి యలసి

యొంటి సంధ్యావేళ న సుచ్చిష్ట యై పద, ప్రత్యక్షనామలఁ న బాసి మఱచి

తనకర్మమోహంబు న దవిలి నిద్రింపంగ, నిందుండు సయ్యన న నెడకు గాంచి

యోగమాయాబలోద్భుక్తుఁడై యాయుంతి, యుదరంబుఁజొరఁబడి న యుగ్రుండగు

తే. దివిరి దేదీప్యమాన మై న తేజరిల్లు

[చు

నర్భకుని వజ్రధారల న నడిచె నేడు

దునుకలు గ వాఁడు దునిసియుఁ న దునుక దునుక

చెడక యొక్కొక బాల్కుఁడై న చెలఁగు చున్న.

522

క. వా రేడ్వ రగుచుఁ గుయ్యడ, నో రేడ్వకుఁ డనుచుఁ ద్రుంచె నొక్కొక్కని నా
శూరుం డేడేసి దునుక, గా రయమున వారు సెడక న ఖండితు లయ్యున్. 523

క. ఖండము లన్నియు నందఱుఁ, జండాంశుసమప్ర కాశశశాశ్వతు లగుచున్
మెండుకొని నిల్చియని రా, ఖండలునకుఁ గరుణ వుట్టుగతి మతిఁ దోపన్. 524

వ. అందఱు ముకుళితకరకమలు లై నీకుం దోడంబుల్లువులము మమ్ము హింసింపం
బనిలేదు నీకు బారిషమల మై మరుద్గణముల మై నిన్ను సేవించెదము మమ్ము ర
క్షింపు మనిన నారాయణ ప్రసాదంబున జెకనిమరుద్గణంబులపలుకులకుం గృపా

శుంజె యింద్రుడు వారల సహోదకులం గాఁ గైకొని నుతి హింసింపక మానె
 సశ్వత్థామశరాగ్నిచలన నారాయణరక్షితుండ వయినశివుఁడంబోలెఁ గులిశధా
 రలశిశులంబు లయినకుమారులం డన్నిరూపంబు లై సంవత్సరంబునకు నొక్కొంత
 కడమగా హరిం బూజించిన నుద్భవించినవారు గావున యింద్రుతోడం గూడ నేకోన
 పంచాశద్దేవత లయినమరుద్గణంబులు దితిగర్భంబువెలుచడి రంత దితి మేల్కొంచి
 యనల్పప్ర కాశులై యింద్రుతోడం గూడి వెలుంగుచున్నకుమారులం జూచి సం
 తోషింపక యింద్రు జూచి నీకు మృత్యురూపం బయినపుత్తురిం గోరి దుస్తరం
 బయినవ్రతంబు సలిపితి సంకల్పించినపుత్తురిం డొక్కఁడుం డీస ప్తసంఖ్య గల
 కుమారు లగుట కేమికతంబు నీ వెఱిగినభంగిన తథ్యంబు వలుకు మనిన నిం
 ద్రుం డిట్లనియెఁ దల్లి భవద్వృతంబుఁ జింతించి సమయవిచ్ఛేదనంబున గర్భం
 బుఁ జొచ్చి పాపదిత్తుండ నై వజ్రధారఁ గర్భంబు విదళనంబు సేసిన నాశకలా
 బులు సెడక మహాశ్చర్యంబు గా నివ్వినంబున గుమారకు లైరి మహాపురుష
 పూజాసంసిద్ధి కార్యానుషంగి గా కుడునే భగవదాచారాధనంబు గోరికలఁ బాపి
 యెవ్వరు గావించును వా రిహపరంబుల సర్వార్థకుశలు లగుదు రమ్మహాపురుష
 వ్రతసముత్పన్న తేజంబు నడంప నెవ్వఁ డోవుఁ గావున దుర్మనంబున బాలిశ
 స్వభావుండనై దోషంబు సేసిననాదౌర్జన్యకర్మంబు సహింపఁ దల్లికన్న నెవ్వరు
 సమర్థులు పాపాత్ముండ నగునమ్మఁ గావుము నేను వీరలకోడివాండ నని నిష్క
 పటంబుగాఁ బ్రార్థించిన నద్దేవి యట్ల కాక యని శాంతచిత్త యయ్యె నింద్రు
 డును వారలంగూడి త్రిదివంబునకుం బోయి సోమపానహవిర్భాగంబులు వార
 లకుం బంచి పెట్టి కూడి సుఖం బుండె నని చెప్పి పరీక్షింపఁజేయవకు శుక
 యోగీంద్రుండు వెండియు నిట్లనియె

525

క. హరి వరదుఁ డయినవ్రత మఁట, హరియాశజు లగుదు నెగఁకునచురులజవ్రత
 స్ఫురణం బట పరియించిన, నరయఁగ నుగుదీర్ఘ కర్మమార మగు టగు జీ. 5 26

వ. అని విష్ణుకథా శ్రవణకుతూహలా మమారమానసులైన శౌనకాచిమహామురులకు
 సూతుండు సెప్పెనని శుకయోగీంద్రుండు పరీక్షింపఁజేయవకుఁ జెప్పెననుటయు.

క. రాజీవరాజపూజ్య, శ్రీజిత గోపీకటాక్షసేనాంతర వి
 భ్రాజితమూర్తి మనోద్ధత, రాజసతోత్సాద 1 రామరాజాఖ్యనిధి. 528

తరలము. మురవిదారణ ముఖ్యకారణ १ మూలత త్వవిచారణ
 దురితతారణ దుఃఖవారణ १ దుర్మదాసురమారణ
 గిరివిహారణ కీర్తిపూరణ १ కీర్తనీయమహారణ
 ధరణిధారణ ధర్మతారణ १ తాపసస్తుతిపారణ.

529

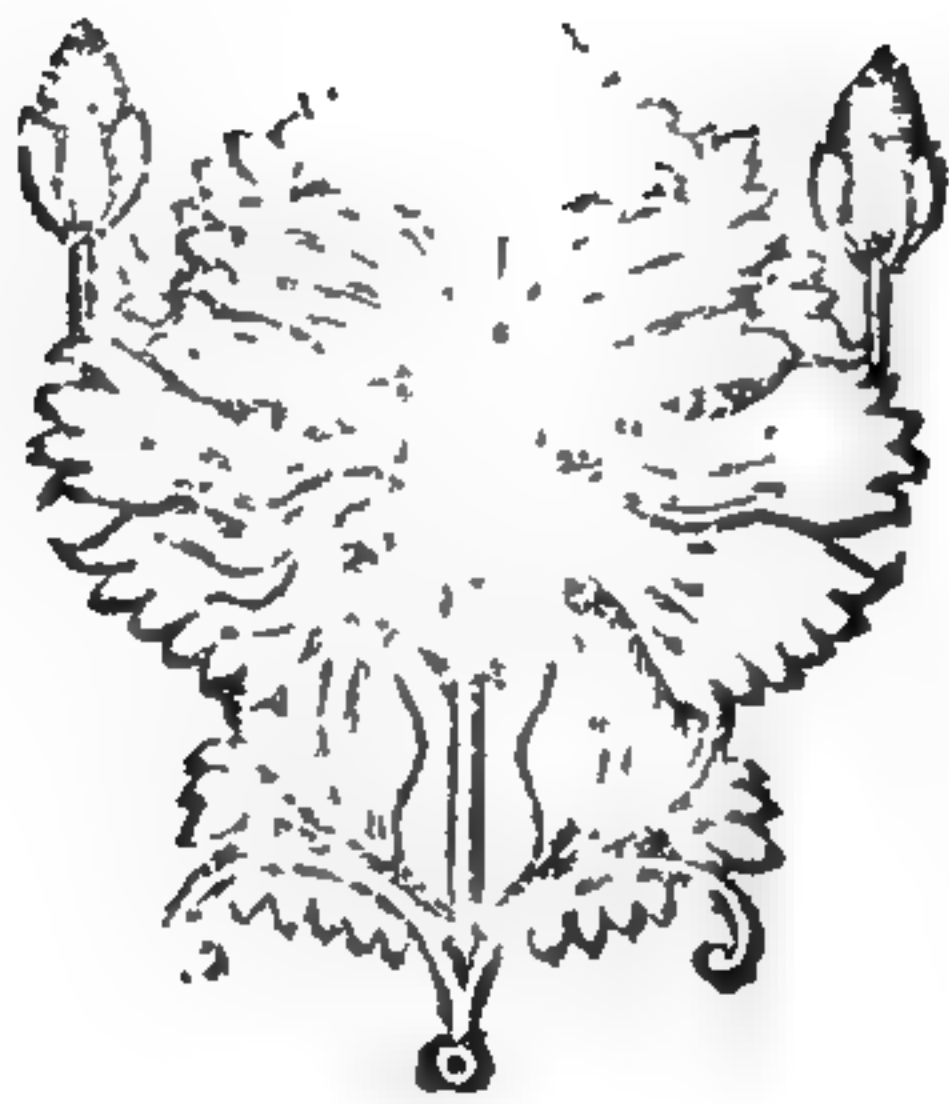
తోటకము. కరుణాకర శ్రీకర కంబుకరా, శరణాగతసంగతజాడ్యహరా
పరిపక్వితశిక్షితభక్తముగా, కరిరాజశుభపదకాంతిధరా.

530

గద్యము. ఇది శ్రీసకలసుకవిజనముల శ్రీవశ్యోత్తమవిత్ర కసువనూమాత్యపుత్ర
బుధజన ప్రసంగానుషంగ సింగయనానుధేయ ప్రణీతం బైన శ్రీమహాభాగవత
పురాణంబునందు నజామిలోపాఖ్యాంబును బ్రచేశసులఁ జూర్చు డామంత్రణం
బు సేయుటయు నుత్తోత్పత్తియుఁ బ్రజాసర్గంబును దక్షుండు శ్రీహరింగూర్చితపం
బు సేయుటయు నతనికి నప్పగమేల్వగుండు ప్రత్యక్షం బగుటయు హస్త్యశ్వశబళా
శ్వలజన్మంబును వారిలకు నారగుండు బోధించుటయు నారకువచన ప్రకారం
బున వారు మోక్షంబు నొందుటయుఁ దద్వృత్తాంతంబు నారదునివలన విని
దక్షుండు దుఃఖాశాంసుం డగుటయుఁ దదనంతరంబ బ్రహ్మవరంబున దక్షుండు
శబళాశ్వసంజ్ఞ సహస్రసంఖ్యాకు లగుపుత్తులం గాంచుటయును సృష్టివిరాణే
చ్ఛానిమిత్తంబున దక్షుపంపున వార లగ్రజములు సిద్ధి బొందినతీర్థరాజం బైన
నారాయణసరస్సునకుం జనుటయు వారికి నారదభగవంతుండు బ్రహ్మజ్ఞానం
బు నుపదేశించుటయు వారు పూర్వజు లేఁగిన ప్రకారంబున మోక్షంబు నొం
దుటయుఁ దద్వృత్తాంతంబును దక్షుండు దివ్యజ్ఞానంబున నెఱింగి నారదోపదిష్టం
బు తెలిసి నారదుని శపించుటయు నారదుండు దక్షుశాపంబు ప్రతిగ్రహిం
చుటయు దక్షునకు మరల బ్రహ్మవరంబును సృష్టివిస్తారంబుకొఱకుఁ గూర్చి
లఱువండుజనించుటయు నందుఁ గశ్యపునకు నిచ్చినపదుమువ్వునవలన సకల
లోకంబును నిండుటయు దేవాసుర నర తిర్యక్ జాతుగ ఖగాదుల జన్మంబులును
దేవేంద్ర తిరస్కారంబున బృహస్పతి యన్యోన్యముచేతం గానరా కుండుట
యుఁ దద్వృత్తాంతంబు రాక్షసులు విని శుక్రోపదిష్టులై దేవతలపై నెత్తి
వచ్చుటయు దేవాసురయుద్ధంబును నాచార్యతిరస్కారంబున దివిజరాజపలాయ
నంబును బలాయమానులై నదేవతలు బ్రహ్మసర్పధికిం జనుటయును బ్రహ్మవా
క్యంబునఁ ద్వష్టకుమారుం డయినవిశ్వరూపు నాచార్యుని గా దేవతలు
వరించుటయును విశ్వరూపు ప్రసాదంబున నిందుండు నారాయణవర్మం బను
మంత్రకవచంబు ధరించి రాక్షసుల జయించుటయుఁ బరోక్షంబున రాక్ష
సులకు ననుకూలం డయినవిశ్వరూపు నిందుండు విధించుటయు విశ్వరూపవ
ధానంతరంబున నిందుండు బ్రహ్మహత్య సంప్రాప్తం బయిన నిందుండు శ్రీ
భూజలద్రుమంబులయందుఁ బడి పెట్టుటయు విశ్వరూపుండు హతుం డగుట
కుఁ ద్వష్ట గోపించి యింద్రవధాన్ధంబు మూఁతహోమంబు సేయ వృత్తాసు
రుండు జనించుటయు వృత్తాసురయుద్ధంబునఁ బరాజితులై యింద్రసహతు
లయినదేవతలు శ్వేతేద్వీపంబునకుం జనుటయు నందు శ్రీహరి ప్రసన్నుం డయి
దధీచివలన భిమరంబు గైకొన నుపదేశించుటయు నిందుండు వజ్రయుధంబున

వృత్త్రుని సంహరించుటయు నిందుండు బ్రహ్మహత్యాపీడితుం డయి మానస
సరస్సు ప్రవేశించుటయును నహుషుండు శతాశ్వమేధంబులం జేసి యింద్రాధి
పత్యంబు వడయుటయు నహుషుం డగ న్నృశాపంబున సురరాజ్యచ్యుతుం డై
యజగరయోనిం బుట్టుటయు సింద్రాగమనంబును నశ్వమేధంబును నిందుం
డు మరలఁ ద్రిలోకాధిపత్యంబు వడయుటయును జిత్ర కేతూవాఘ్నానంబును
మరుద్గణంబులజన్మ ప్రకారంబును ననుకథలం గలవృత్తాంతంధము. 513

ఓం తి త్స ద్భ్ర హ్మ ర్పణ మ స్తు.

శ్రీ రస్తు

శ్రీరామచంద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

సప్తమ స్కంధము

—ఓఓఓ—

మద్విఖ్యాతి లతా

క్రాంతిరోగోంతరాళ కమనీయ మహా

జీమూతతులిరిదేహ

శ్యామలరుచిజాల రామచంద్ర, నృపాలా.

1

వ. మహనీయగుణగరిష్ఠు లగు నమ్మునిశ్రేష్ఠులకు నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యాన వైఖరీసమేతుం డయిన నూతుం డిట్లనియె నట్లు ప్రాయోపవిష్టుం డయిన పరీక్షిన్నరేం. 2

సీ. సర్వభూతములకుఁ సముదకు నెచ్చిలి ప్రియుం, డైనవైగుంతుఁ డనంతుఁ డాద్యుఁ డింద్రునికొఱకు దైత్యేంద్రుల నేటికి, విషమునికైవడి క వెదకి చంపె

నసురులఁ జంపంగ క నమరులచేఁ దన, కయ్యెడిలాభ మిం క తైనఁ గలదె నిర్వాణనాథుండు క నిర్గుణుం డగుతన, కసురులవలనిభక్తయంబుఁ బగయుఁ

ఆ. గలుగనేర వట్టికృపనుఁడు దైత్యులఁజంపి, సురులఁ గాచుమనికి క చోద్యుచుచు సంశయంబు నాకు క జనియించెమునినాథ, ప్రజ్ఞ మెఱసి తెలియఁబలుకవయ్యు. 4

వ. అనిచ శుకుం డిట్లనియె.

శా. నీసంప్రశ్నము వర్ణ నీయము గదా క నిక్కంబు రాజేంద్ర లక్ష్మీసంభావ్యునిసచ్చరిత్రము మహాచిత్తంబు చింతింకఁ దద్దాసాఖ్యానము లొప్పు విష్ణుచరణాధ్యాన ప్రధానంబు లై శ్రీసంధానము లై మనీశ్వరవచోజేగీయమానంబు లై. 5

క. చిత్తంబులు త్రైలోక్యప, విత్తంబులు భవలతాలవిత్తంబులు సస్త్రితంబులు మునిజనవన, చైత్రంబులు విష్ణుదేవుఁడారి తంబుల్. 6

వ. నరేంద్రా కృష్ణద్వైపాయనునకు సమస్కరించి హరికథనంబులు సెప్పెన వినుము వ్యక్తుండు గాక గుణంబులు లేక బ్రకృతిం జెందక భవంబుల నొందక పరమేశ్వరుండు దనమాయవలన నయినగుణంబుల నావేశించి బాధ్యబాధకత్వం

బుల నొందు నతండ గుణహితండ సత్సరజస్తవంబులు ప్రకృతిగుణంబు
లాగుణంబులకు నొక్కొక్క కాలంబున హనివృద్ధులు గా వాయాశ్వరుండు
సత్సరంబున దేవఋషులను రజోగుణంబున నసురలను ధమోగుణంబున
యక్షరక్షోగుణంబులను నిభజించె నూర్జుండు పెక్కడలం గానంబడియు నొ
క్కరుం డయినతెఱంగునఁ దద్విభుండను సర్వగతుం డయ్యెను భిన్నండు
కాఁడు తత్త్వవిదు లయినపెద్దలు దమలోనం బరమాత్మస్వరూపంబున నున్న
యాయాశ్వరు నివ్వధంబున నెఱుంగుదుగ జీవాత్మకుఁ బరుం డైనసర్వమాయండు
దనమాయచేరి జంబును విశ్వంబు సృజించుం గోరి సత్త్వంబును గ్రీడింపం
గోరి తమంబును నిద్రింపఁగోరి యత్పాదిండి చరపై నకాలంబును సృజించు
నాకాలంబున సర్వదర్శనం డయినయాయాశ్వరుండును గాలావ్యాయండునై
హరి సత్త్వగుణం బయినదేవానీకంబుకు వృద్ధియు రజస్సమోగుణు లయిన
రాక్షసులకు హనియుం జేయు చుండు

7

క. జానాయక యాయార్థన , భూయశుఁ డగుధర్మజునకుఁ శ్ర గ్రతుకాలమునకా
మను నానదుండు సెప్పెను, వినిపించెద వినువా చెవులు శ విమలత నొందన్.

వ. మున్న ధర్మరాజు సేయ రాజసూయ యోగంబున బాలుం డైనశిశుపాలుండు
హరిని నిందించి నిశితనిర్విక చక్ర ధారాదళితమృత్తకం వయ దేజోరూపంబున
వచ్చి హరిదేహంబు సొచ్చినం జూచి వెఱుగుపడి ధర్మజుండు సభలో నొన్న
నానదునిం జూచి యిట్లనియె.

9

ఆ. ఎట్టివారి కైన శ నేకాంతులకు నైన, వచ్చి చొరగ రానివాసుదేవు
తత్త్వమందుఁ శరీరధరణీశుఁ డహిహ డై, యెట్లు సొచ్చె మునిశిశేష్య నేడు.

ఉ. వేనుడు మ ధవుం దెగడి శ విప్రుఁ దిట్టిన భగ్నుఁ డై తమో
లీనుడు గాఁడె తొల్లి ముడలిపుండ్రుఁ డైద్యుడు పిన్ననాటనుం
డేనియు మాధవుఁ విన సహింపఁడు భ కి వహింపఁ డట్టిహ
డే నిబిడ ప్రభావమున శ నీపరమేశ్వరునందుఁ జొచ్చెన్.

11

మ. హరి సాధింతు హరిగ గ్రసింతు హరిఁ బ్రాణాంతంబు నొందింతుఁ దా
హరికిఁ వైరి నటంచు వీడు పటురో, మాయత్తుఁ డై యెప్పుడుం
దిరుగుం బ్రవ్వదు నోరు వీలి పడదుక శ దేహంబు దాహంబుతో
నరకప్రాప్తియు నొందఁ డే క్రియ జగత్సాధుం బ్రవేశించెన్.

12

వ. అదియునుం గాక దంతవక్త్రుండును వీడును సరఃతరంబు గోపిండు నింద సేయు
దురు నిఖిలజనులు సందర్శింప నేడు వీనికి విష్ణుసాయుజ్యంబు గలుగుట కేమి
హేతువు వినిపింపుమా పవనచలితదీపశిఖియునుంబోలె నాహృదయంబు సంచ
లించు చున్న దనిన ధర్మసందనునకు నారదుం డిట్లనియె దూషణభూషణతిర
స్కారంబులు శరీరంబునకుం గ ని షరమాత్మకు లేవు శరీరాభిమానంబునంజేసి

దండవాక్పారుష్యంబులు హింస యై తోచు తెఱంగున నేను నాయది యని
యెడువైషమ్యంబును భూతంబు కు శరీరంబునంద సంభవించు నభీమా సంబు
బంధంబు నిరభిమానుం డై వధించినను వధంబు గాదు కర్మశ్శ్శ మొల్లని
వానికి హింసయు సిద్ధింపదు సర్వభూతాత్మకుం డైనయాశ్వగనికి వైషమ్యంబు
లేదు గావున.

13

ఆ. అలుక నైనఁ జెలిమి నైనఁ గావంబున, నైన బాంధవమ న నైన భీతి
నైనఁ దగిలి తలఁప న నఖలాత్మఁ డగువారిఁ, జేరవచ్చు వేటునసేయఁ డతఁడు.

క. వైరానుబంధనంబునఁ, జేరినచందమున విష్ణుఁ శ జితరథభక్తిం
జేరఁగ రా దని తోచును, నారాయణభక్తియుక్తి శ నాచిత్రమ నన్.

15

క. కీటకముఁ దెచ్చి భ్రమరమా, పాటవమా న బంభ్రమింప న బ్రాంఠం బైత
కీటకము భ్రమరరూపముఁ, బాటించి వహించుఁగాదె శ భయయోగమునన్.

17

వ. ఇవ్వినంబున.

శా. కామోత్కంఠత గోపికల్ భయమునం శ గంసుండు వైరక్రియా
సామగ్రి శశుపాలముఖ్యనృపతుల్ శ సంబంధు లై వృష్ణులుం
ప్రేమక మిరలు భక్తి నేము నిదె చక్రక్రిం గంటి మె టైన ను
దామధ్యానగర్వితుఁ డైనవారిఁ జెందక వచ్చు ధాత్రిశ్వరా.

18

. శ్రీహరిద్వారపాలకులకు సనకాదులవలన శాపంబు గల్గుట.

వ. మఱియు బెక్కంగు కామద్వేషభయక్షేపాసేవాతిరేకంబులఁ జిత్తంబు హరి
పరాయ త్తంబుగఁ జేసి నిద్రతిం జెందిరి హరి సుద్దేశించి క్రోధాదు లైనయేసిరిటి
లోపల నొక్కటి యైన పెన్నునికి లేనినిటు త్తంబున నతండు వ్యర్థు డయ్యె మీ
తల్లిచెలియలికొడుకు లయినశశుపాలజంతవక్త్రులు దొల్లి విష్ణుమందిర ద్వార
పాలకులు విప్రశాపంబునఁ బదభ్రష్టు లై భూతలంబునక జన్మించి రనిన విని
యుధిష్ఠిరుండు నారదున కిట్లనియె.

19

మ. అలుగం గారణ మేమి విప్రులకు ము శ న్నావిప్రు లెవ్వారు ని
శ్చలు లేకాంతులు నిజ తేంద్రియములు నిక స్పృహను లీశానువ
ర్తులు వైకుంఠపురీనివాసుల న విందొడుక వారి కెబ్బంగి నీ
ఖలజన్మంబులు వచ్చె నారద వినం శ గౌతూహలం బయ్యెడిన్.

20

వ. అనిన నారదుం కిట్లనియె నొక్క నాఁడు బ్రహ్మచూనసఫక్తు లైనసనకసనంద
నాదులు దైవయోగంబున భువనత్రయంబునందును సంచరించుచు నైదాతే
డప్రాయంపుబాలకులభావంబున దిగంబరు లయి హరిమందిరంబునకు వచ్చి
చొచ్చునెడ మొగసాల నున్నపురుషు లిరువురు వారలం జూచి.

21

క. డింభకుల ననర్గళవి, స్తంభకుల రమాధినాథసల్లాపసుఖా

- రంభకుల ముక్తమానస, డంభకులరి జొరంగ నీక శ్రీతటిమి రధీశా. 22
- క. వారించినతమకంబున, వారిండుక నిలువ లేక శ్రీవశిః దిట్టిరి దా
వారికుల నసురయోనిన, వారితులై పుట్టు డనుచు శ్రీవసుధాధీశా. 23
- వ. మఱియు నాపిన్నవెద్దలు వారలం జూచి మీర లీయెడ నుండ నర్హులు గారు
నారాయణచరణమూలంబు విడిచి రజస్తమోగుణులై రాక్షసయోనిం బు
ట్టిం డని శపియించిన వారు నాశాపవశంబునఁ బడభష్టులై కూలుచు మోఱ
లిడిన నమ్మహాత్ములు దయాళువులై శ్రమ్యులం గరుణించి మూఁడుజన్మంబులకు
వైరంబున భగవత్సన్నిధానంబు గలిగెడు మని నిర్దేశించి చని యీధంబున
శాపహతులై హరిపార్శ్వచరులై నపురీషు లిరువురు హిరణ్యకశిపు హిర
ణ్యాక్షులన దితికి జన్మించి రందుఁ గనిష్ఠుం డైనహిరణ్యాక్షుని హరి వరాహ
రూపంబున సంహరించె నగ్రిజం డయినహిరణ్యకశిపుండు నరసింహమూర్తి
యయినశ్రీహరిచేత విదళితుం డయ్యె నతనికొడుకు ప్రహ్లాదుండు దండ్రీచేత
హింసితుం డయ్యెను నారాయణపరాయణుం డై శాశ్వతుం డయ్యె రెండవ
భవంబునఁ గైకేశి యనురాక్షసికి రావణకుంభకర్ణులయి సంభవించిన విశ్వం
భరుండు రఘుకులంబున రాఘవుం డయి యవతరించి వారల వధియించె
నమ్మహాత్మునిపరాక్రమంబులు మార్కండేయఃఋషివలన నెఱింగెదవు తృతీయ
జన్మంబు మీతల్లిచెలియలికి శిశుపాలదంతవక్త్రులన నుద్భవించి. 24
- శా.వక్రం బింతయు లేక పాయనిమిషావైరంబున నిత్యజా
తక్రోధస్మరణంబులన్ విదళింపఁద్యతాపసంఘాతులై
చక్రిచ్చిన్న శిరస్కులై మునివచఃశ్వాపానధిప్రాప్తులై
చక్రిం జేందిరి వారు పార్శ్వచరులై శ్రీసారూప్యభావంబునన్. 25
- వ. అనిన ధర్మనందనుం డిట్లనియె. 26
- క. బాలున్ హరిపదచింతా, శీలన్ సుగుణాలవాలు , శ్రీమన్మేధా
జాలున్ సంతోషింపక, యేలా శిక్షించె రాక్షసేంద్రుం డనఘా. 27
- క. పరిభూతవ్యధనంబులు, విరుపసుసంసారజుధినిర్మథనంబుల్
నర కేసరికథనంబులు పరిరక్షిత దేవయక్షపణిమిథునంబుల్. 28
- వ. మనీంద్రా వినిపింపు మనిన నారదుం డిట్లనియెఁ గమలోదరుచేతం దన
సహోదరుండు హతుం డయ్యె నని విని హిరణ్యకశిపుండు రోషశోకదండ
వ్యామానమానసుం డయి ఘోరిల్లుచు నాభిలదావదహనజ్వాలాక రాశంబు
లయినవిలోకనజాలంబుల గగనంబునం బొగ లెగయ నిరీక్షిం చుఁ దట్టిల్లతాం
కురసగ కాశధగద్ధగితదంతసందప్తదశనచ్ఛదుండును నదిభి భయంకర భ్రుకుటిత
ఫాలభాగుండును నిరంతరాశాంత దురంతవైరివేగుండును నై మహాబ్రభా
జాలజటాలం బగుశూలంబుఁ గేల నందుకొని సభామండపంబున నిలువంబడి

త్రిమస్తక త్రిలోచన శకుని శంబర శతబాహు సముచి హయగ్రీవ పులోమ విప్ర
చి త్రిప్రమాఖు లైనదైత్యవానవుల నాలోకించి యిట్లనియె. 20

శా. నాకుం దమ్ముడు మీకు నచ్చెలి రణనామైకదక్షుండు భా
హుంకీకృతదేవయక్షుండు హిరణ్యాక్షుండు వాగ్వి మహా
సౌకర్యాంగము దాల్చి దానవవధూ, సౌకర్యముల్ నీటుగా
వైకుంఠుండు వధించి పోయె నట యీ వారాసితిక్ వింటిరే. 30

చ. వనముల నుండు జొచ్చు మునిశవర్గములోపల ఘోణి గాఢు సం
జనన మెటుంగ రెవ్వరును శబాడ యెడికింతయు లేదు తన్ను డా
సిన మఱి డాయు ¹వెంటఁ బడి శ చిక్కక చిక్కఁడు వీని నొక్కకీ
లున మన మెల్ల లోబడక శ లోబడఁ బట్టుకొనంగ వచ్చునే. 31

సీ. భుజశక్తి నాతోడఁ శ బోరాడ శంకించి, మున్నీట మునిగినమునుఁగుఁగాక
యలయించి పెనఁగునాయచలసంభ్రమమున, ²కఱిగి వెన్నచ్చినశనిచ్చుఁగాక
జగదంబు సైఁడక శ సౌకర్యకాంక్షి యై, యిలక్రింద నీగిన శ నీగుః గాక
క్రోధించి యటుగాక శ కొంత పౌరుషమున, హరిభంగి నడరిన శ నడరుఁ గాక

ఆ. శతినశూలధారఁ శ గంఠంబు విదళించి, వానిశోణితమున శ వాడి మెఱసి
మత్స్యహోదరునకు శ మహిఁ దర్పణము సేసి, మెఱసి వత్తు మీకురమేలు దెత్తు.

క. ఖండితమూలద్రుమముల, యెండినవిటపములభంగి శ నితఁడు వడిన నా
ఖండలముఖ్యులు వడుదురు, భండనమున నితఁడు దమకుశ్రబ్రాణము లగుటన్.

సీ. పొండు దానవులార శ భూసురక్షి త్రసంగత యైనభూమికే శ గములు గట్టి
మఖతపస్వాధ్యాయ శ మూనివ్రతస్థుల, వచిక ఖండంపుఁడు శ విష్ణుఁ డనఁగ
నన్యుఁడొక్కఁడు లేఁడు శ యజ్ఞంబు వేదంబు, సతఁడె భూదేవ క్రియూదిమూల
మతఁడె దేవర్షి పితృతాదిలోకములకు, ధర్మాదులకు మహాధార మతఁడె

తే. యెస్థలంబుల గోభూసుః శ రింద్రవేద, వర్ణధర్మా శ్రమంబులు శ వరుస నుండు
నాస్థలంబుల కెల్ల మీ శ రరిగి చెఱిచి, దగ్ధములు సేసి రండు మీదర్పమొప్ప.

వ. అని యిట్లు నిర్దేశించిన దివీజమర్దునినిదేశంబులు శిరంబుల ధరియించి రక్క-
• సులు పెక్కండు భూతలంబునకుం జని. 35

సీ. గ్రామ పుర క్షేత్ర శ ఖర్వులు ఖట ఘో, మారామ నగ రాశ్రమాదికములు
గాలిచి కొలఁకులు శ గలఁచి ప్రాకారగో, పురసేతువులు ద్రవ్వీపుణ్యభూజ
చయములు ఖండించి శ సౌధ ప్రవ గేహ, పర్ణశాలాదులు శ వాడు చేసి
సాధుగోబ్రాహ్మణసంఘంబులకు హంస, గావించి వేదిమూర్తములు సెఱచి

ఆ. కుతల మెల్ల నిట్లు శ కోలాహలంబుగా, దైత్యు లాచరింపఁ శ దల్ల డించి
నప్టమూర్తులగుచునాకలోకము మాని, యడవులందుజొచ్చి శ రమరవరులు.

వ. అంత హిరణ్యశివుండు దుఃఖితుం డై మృతుం డయినసోదరునకు నుడకప్రదా
నాదికార్యంబు లాచరించి యరిగిబిడ్డల శకని శంబర కాలనాభ మదోత్కచ
ప్రముఖుల నూరిసిచి వారలెల్లతోడ గూడ హిరణ్యక్షునిభార్యల నందఱు
రావించి తమల్లి యైనదితి నవలోకించి యిట్లనియె. 37

శా. నీరాగారినిజిష్టపాఠుల క్రియకృత నిక్కంబు సంసారం
చారుల్ వత్తురు గూడి విత్తురు సదా క సంకంబు లే దొక్కచో
శూరుల్ వోయెడిత్రోవఁ బోయెను భవత్సూనుండు దల్లి మహా
శూరుం నాతఁడు తద్వియోగమునకకృత శోకింప నీ కేటికిన్. 38

సీ. సర్వజ్ఞఁ డీశుండు సర్వాత్ముఁ డవ్యయుఁ, శమలుండు సత్పుఁ డనంతఁడాధ్యుఁ
డాత్మరూపంబున క నశ్రాంతమును, దన, మా మూప్రవర్తనమహిమవలన
గుణములఁ గల్పించి క గుణసంగమంబున, లింగశరీరంబు క లీలఁ దాల్చి
కంపితజలములోఁ క గదలెడి క్రియఁ దోచు, పాదపంబులభంగి క భ్రావ్యమాణ
ఆ. చక్షువుల భరిత్రి క చలిత యై కానంగఁ, బడినభంగి వికలభావరహితుఁ
డాత్మమయుఁడు గంపితయంతరంగంబునఁ, గదిలినట్ల తోచుఁ క గదల కుండు.

— యి బాలవేషము దాల్చినయమండు వెలిపెడుసుయవోపాఖ్యానము. యి —

వ. అవ్యా మివ్విధంబున లక్షణవంతుఁడు గానియూశ్వరుండు లక్ష్మితుం డై కర్మసం
సరణంబున యోగవియోగంబుల నొందించు సంభవవినాశశోకవిచేకావిచేక
చింతాస్మరణంబులు వివిధంబు లీ.దుర్గంబునకుః బెద్దలు ప్రేతబంధుయమసంవా
దం బరునితీహాసంబు నుదాహరింతును వినుండు చెప్పెద నుశీనర జేశంబునండు
సుయజ్ఞుం డనురాజు గలం డతఁడు శత్రువుచేత యుద్ధంబున నిహతుం డయి
యన్నయెడ. 40

సీ. చిరిగినబహురత్నరచిత వర్మముతోడ, రాలినభూషణరాజితోడ
భీకర బాణనిర్భిన్నవక్షముతోడఁ, దఱిమ గాతెడుశోణితంబుతోడః
గీర్ణ మై జాతికర కేశబంధముతోడ, రయరోషవస్తాభరంబుతోడ
నిమిషహీనం బైసరనేత్రయగ్మముతోడ, భూరజోయుతముఖాంబుజముతోడఁ

ఆ. దునిసి పడినదీర్ఘవోర్ధ్వండుముతోడ, జీవరహితుఁ డగునుశీరరేందుఁ
జుట్టి బంధుజనులుసారించి నుడఁగ భ మా, క్రాంత లగును నతఁ, క్రాంత లెల్ల.

శా. సస్తాకంపిత కేశబంధములతో క సంచ్ఛిన్నహారాళితో
హస్తాబంబులు సాచి మోదికొనుచుక హా క నాథ యుచుక బహు
ప్రస్తావోక్తులతోడ నేడ్చిరి వగం క బ్రాణేశుపాపంబుపై
నస్తోక స్తనకుంకుమారుణవికీర్ణాస్రంబు వర్షించుచున్. 42

మ. అనఘా నిన్నునుశీనర ప్రజల కర్థానందసంధాయిఁ గా

- మును నిర్మించిన బ్రహ్మనిర్దయత¹ను నన్మాలించెనే వీరికిం
దనయశ్రేణికి మాకు దిక్కు గలదే శ ధాశ్రీ శ నీబోటికిం
జనునే పాసి చనంగ² భాతృజనులన్ శ సన్నిత్యుం³ బుత్తులన్. 43
- మ. జనలో కేశ్వర సిన్ను బాసిననిమేషంబుల్ మహాబంబులై
చను లోకాంతరగామి వై మరల కీచదంబులన్ నీవు వో
యిన మే మెట్లు చరింతు మొల్లముగదా శ యీలోకవృత్తంబు నే
డనలజ్ఞా⁴ జొచ్చి వచ్చెదము నీయంఘ్రిద్వయం జూడంగన్ 44
- వ. అని యెట్లు రాజభార్యలారాజనంశంబు డగ్గటి విలసింపం బొద్దు గ్రుంకెడుము
యంబున వారలవిలాపంబులు విని బ్రాహ్మణబాంధవండ్లై యముడు సనుదెంచి
ప్రేతబంధువలం జూచి యిట్లనియె. 45
- ఉ. మచ్చిక వీరి కెల్ల బహుమాత్రము జోద్యము దేహి పుట్టుచుం
జచ్చుచు నుటజూచెదరు శ జావక మానెనువారిభంగి నీ
చచ్చినవాని కేడ్చెదరు శ చావునకొల్లక డాంగ వచ్చునే
యెచ్చట బుట్టెనచ్చటికి శ నేగుట నై జము ప్రాణికోటికిన్. 46
- క. జనసీజనకుల బాసియు, ఘనవృకములబాధ పడక శ గడుచిన్నల మై
మనియెద మెవ్వడు గర్భం, బున మను వోషించె వాడె శ పోషకుడనెన్. 47
- క. ఎవ్వడు సృజించు బ్రాణుల, నెవ్వడు రక్షించు, ద్రుంచు శ నెవ్వడు వంతుం
డెవ్వడు విభుడెవ్వడువా, డివ్యధమునోమనుచు బెనుచు శ హేలా రతుడై. 48
- అ. ధనము వీధి బడిన శ దైవనశంబున, నుండు బోవు మూల శ నున్ననైన
నడవి రక్ష లేని కయబలుండు వర్ణిల్లు, రక్షితుండు మందిరమున జచ్చు. 49
- క. కలుగును మితి లేకుండును, గలభూతము లెల్ల గాలకర్మవశములై
ని వ. బహుబ్రక్పతి దద్దుణ, కలితుడుగా డాత్మమయుడగమ్యుడువలంపన్. 50
- సీ. పాంచభౌతిక మైభవనంబు దేహంబు పురుషుండు దీనిలో శ బూర్వకర్మ
వశమున నొక వేళ శ వర్తించు దీపించు, దతి యైన నొకవేళ శ దలగి పోవు
జెడ నేని దేహంబు శ సెను గాని పురుషుండు, సెడడాతనికినింతసేను లేదు
పురుషునికి దేహపుంజంబునకు వేఱు, గాని యేకత్వంబు శ గానరాదు
అ. దారువుల వెలుంగుదహనుచైవశే, గాయముల జరించుగాలిభంగి
నాశలీన మై నభముచాడ్చున వేఱు, దెలియవలయు దేహిదేహములకు. 51
- వ. అని మఱియు నిట్లనియె. 52
- సీ. భూపాలకుడు నిద్రవోయెడ⁷నొం డేమి, విలసింప నేటికె వెఱులార
యెవ్వడు భాషించు శ నెవ్వడు డాకర్ణించు, చట్టివా డెన్నడో శ యిగినాడు

1. 'నున్మాలింప నీవీటికిం 2. భాతృజనులన్ .-నాత్మజనున్ .3. భృశ్యులన్ .4. నయ్యెకల
శేగుట. 5. మమువోషించు. 6. మనువు-బెనుపు-జనుపు. 7. 'మేమి' శ్రీ. ప్ర.

- ప్రాణభూతుం డైనప్రపవనుఁ డాకర్ణింప, భాషింప నేరఁడు శ్రీ ప్రాణి దేహ
ములకు వేతై తాన శ్రీ ముఖ్యుఁడై పుం ద్రియ,వంశుఁడై జీవుండుశ్రవలనుమెఱయఁ
- ఆ. బ్రాభవమున భూతప్రపంచకేంద్రియమనో,లింగదేహమును శ్రీ లీలఁ గూడు
విడుచు నన్యుఁడొకఁడు శ్రీ విభుఁడు దీనికిమీరు, వొగలనేల వగలఁ శ్రీ బొరలనేల.
- క. ఎందఁక నాత్మ దేహము, నొందెడు నందఁకఁ గర్మయోగము లుపైఁ
జెందవు మా.నూయోగ,స్పందితులై రి త జాలిఁ శ్రీ బడ నేమిటికిన్. 54
- మ. చెలులుం దల్లులు దండ్రు లాత్మజులు సంశసేవ్యుల్ సతుల్ చారుని
ర్మలగేహంబు లటంచుఁ గూర్చును మహామా.నూగుణభాంతు లై
కలలోఁ దోచినయోగముల్ నిజములే శ్రీ కర్మానుబంధంబులం
గలుగున్ సంగము లేక మానూఁ బదపం శ్రీ గర్మాంతకాలంబునన్. 55
- వ. మఱియు మా.నూగుణ ప్రపంచంబు నెఱింగెడుతత్త్వజులు నిత్యాచిత్యంబులం
గూర్చి సుఖదుఃఖంబులం జెంద రజ్జులు గొందఱు యోగవియోగంబులకు
సుఖదుఃఖంబుల నొందుదురు తొల్లి యొక్క మహాగహనంబున విహంగంబులకు
నంతకభూతుం డైనయెఱుకు గలఁ డతం డొక్కనాఁడు ప్రభాతంబున లేచి వా
టం బైనవేటతమకంబున. 56
- క. వల లురులు జిగురుఁగండెలుఁ,జలిదియుఁ జిక్కంబు ధనువుశరములుఁగొనుచుం
బులుఁగుల బట్టెడువేడుక,యలుఁగులు వెడలంగఁ గదలియడవికిఁ జనియెన్.
- వ. ఇట్లడవికిం జని తత్ప్రదేశంబునందు. 58
- క. కట్టలుకఁ దడుకుచాటునఁ బట్టల నురిగోలఁ దిగిది శ్రీ బిఱుసున తెక్కల్
వట్టి విఱిచి చిక్కములోఁ, బెట్టుచు విహరించె లోకభీకరలీలన్. 59
- వ. మఱియు నానావిధంబు లగుశనితంబుల నంతకంబు నొందించుచు సకలపక్షి
సంహార¹సంరబ్ధకుం డైనలుబ్ధకుండు దనముదటఁ గాలవోదితం బై సంచరించు
చున్నకుళింగపక్షిమిథునంబు గనుంగొని యందుఁ గుళింగి నురం దిగిచియొక్క
చిక్కంబులో వైచినం జూచిదుఃఖించి కుళింగపక్షి యు ట్లనియె. 60
- చ. అడవుల మేత మేసి మన శ్రీ మన్యుల కెన్న డు నెగ్గు సేయ కి
క్కడ విహరింప నెఁ డకట శ్రీ కట్టిడిబహ్మ కిరాతుజేతిలోఁ
బడు మని వ్రాసెనే నుదుటఁ శ్రీ బౌపపుడవముకంటి కంతయె
క్కుడుబరువయ్యెనే బ్రదుకు శ్రీ గోమల యె మన నేర్తుఁ జెల్లరే. 61
- క. ఒకమాటు మనల నందఱఁ, బ్రకటించి కిరాతువలలఁబడఁ జేయకని
న్నొకతిన్ వలఁ బడఁ జేసిన, ²వికటికృతదత్తు మైన శ్రీవిధి నే మందున్. 62
- ఉ. రెక్కలు రావు పిల్లలకు శ్రీ తేపటిమండయు మేత గానమిం
బొక్కెడుఁ గూటిలో నెగసి శ్రీ పోవఁగ నేరవుమున్ను తల్లి యీ

దిక్కున నుండి వచ్చు నని శ్రీప్రసిచాక్షుల నిక్కి నిక్కి న
ల్లిక్కలుఁ జూచుచున్న సత్రిదీనత నెల్లు భరింతు నక్కటా.

63

వ. అని యిక్ష్వాంబున.

64

క. కుంతినాదముతోడను, గంతము శోషింప వగచుఖగమును హసనో
త్కంతుం డైనకిరాతుఁ డ,కుంతితగతి నేసె నొక్కకోలం గూలన్.

65

క. కాలము వచ్చిన శబరుని,కోలను ధరఁ గూలె ఖగము శ్రీ ఘోషముతోడం
గాలము డాసిన నేలం, గూలక పోవశమె యెట్టిగుణవంతులకున్.

66

ఉ. కావున మీరు చచ్చుతటిఁ శ్రీ గానరు చచ్చి ధరి త్రిఁ బడ్డధా
శ్రీవిభుదేహముం గదిసి శ్రీ దీనత నేడువ నేల పొండు చిం
తావతులార వత్సరశత్రంబుల కైన నిజేశుచక్కికిం

బోవుట దుర్లభంబు మృతిఁ బొందినవారలు సేర వత్తురే.

67

వ. అని యిట్లు కపటబాలకుం డై క్రిడించుచున్నయమునియుశలాలనాలాపంబులు
విని సుయజ్ఞునిబంధువులెల్ల నెఱఁగుపడి సర్వప్రపంచంబు నిర్వంబుగాదని తలచి
శోకింపక సుయజ్ఞునికి సాంపరాయికకృత్యంబులు సేసి చని రంత నంతకుం డంత
ర్హితుం డయ్యె నని చెప్పి హిరణ్యకశిపుండు దనతల్లిని దమ్మునిభార్యలం జూచి
యిట్లనియె.

68

క. పరు తెవ్వరు దా మెవ్వరు, పరికింపఁగ నేక మగుట శ్రీ భావింపరు త .

త్పరమజ్ఞానము లేమిని, బరులును నేమనుచుఁ దోచుఁ శ్రీ బ్రాణుల కెల్లన్.

69

వ. అని తెలియం బలికిన హిరణ్యకశిపునివచనంబులు విని దితి గోడండ్లునుం దా
నును శోకంబు మాని తత్త్వవిలోకనంబు గలిగి లోకాంతరగతుం డైనకొడుకు
నకు వగవక చనియె నని చెప్పి నారదుండు ధర్మనంశనున కిట్లనియె.

70

క. అజరామరభావంబును, ద్రిజదాజ్యంబు నప్రకృతిద్వంద్వము దో

ర్విజితాఖిలశాత్రవమును, గజరిపుబలమును హిరణ్యకశిపుండు గోరెన్.

71

వ. ఇట్లు గోరి మందరాచఁ ద్రోణికిం జని యందుఁ గాలిపెను వ్రేల నేల నిలువంబడి
యూర్ధ్వభాషుం డయి మిన్న చూచుచు వాడిమయాఖంబులతోడిప్రళయ
కాలభానుండునుంజోలె దీర్ఘజటారుణప్రభాజాలంబులతోడ నెవ్వరికిం దేటి
చూడ రాక పరమదారుణం బైనతపంబు సేయు చుండె నిర్జరులు నిజస్థానంబుల
నుండి రంత.

72

మ. అదరెం గుంభిని సాద్రి యై కలఁగె నేడంభోనిధుల్ దారకల్

సెదరెన్ సగ్రహసంఘులై దిశలు విచ్చిన్నాంతలై మండఁ బె

ల్లదరెన్ గుండెలు జంతుసంహతిక నుగ్రాచారదై త్యేంద్రమూ

ర్ధదిశోద్ధాతసధూమహేతిపటలోదంచ తపోవహ్నిచన్.

73

వ. ఇట్లు త్రైలోక్యసంతాపకరంబైనదైత్యరాజతపోవిజృంభణంబు పైరింపక నిలిం

పులు నాకంబు విడిచి బ్రహ్మలోకంబునకుం జని లోకేశ్వరుం డయినబ్రహ్మకు
వినతు లయియిట్లని విన్నవించిరి. 74

క. దితికొడ కతఃమువేడిమి, నతిత పుల ధౌతి మింక 1 నలజడి నమరా
నతి నుండ వెఱతు మెయ్యది, గతి మాకును దేవదేవ ౩ కారుణ్యనిధి. 75

శా. శంకాలేశము లేదు దేవ త్రిజగత్సంహారమున్ దేవతా
సంకోచంబును వేదశాస్త్రపదవీసంక్షేపమున్ 1 లేక యే
వంకన్ లేవ నటంచు దస్సహతపోవ్యావృత్తి చిత్తంబులో
సంకల్పించె నిశాచరుండు ప్రతిసంస్కారంబు చింతింపవే. 76

శా. నీ వేరీతిఁ దపోబలంబున జగన్నిర్మాణముం జేసి యీ
2 దేవాధీశులకంటె నెక్కుడుసిరిం ౩ దీపించి తిబ్బంగిఁ దా
నీవిశ్వంబుఁ దపస్సమాధిమహిమన్ ౩ హింసించి వే తొక్కవి
శ్వావీర్భావకరత్వశక్తి మదిలో ౩ సర్ధించినాఁ డీశ్వరా. 77

వ. అదియునుం గాక కాలాత్మకు లగుజీవాత్మల కనిత్యత్వంబు గలుగుటంజేసి తపో
యోగసమాధిబలంబునం దనకః నిత్యత్వంబు సంపాదింతు నని తలఁచినాఁ డని
మఱియు ని ట్లనిరి. 78

• మ. భవదీయం బగునున్నతోన్నతమహాబ్రహ్మైకపీఠంబు సం
స్తవసీయం బగుభూతియన్ విజయమన్ ౩ సౌఖ్యంబు సంతోషమున్
భువనశ్రేణికి నిచ్చు దైత్యునితపఃసూక్ష్మర్థిన్ నివారించి యో
భువనాధీశ్వర కావవే భువనముల్ ౩ పూర్ణప్రసాదంబునన్. 79

—యి బ్రహ్మదేవుండు హిరణ్యకశిపునకు వరంబు లిచ్చుట. ఐ—

వ. అని దేవతలు విన్నవించిన స్వయంభూతుండును భగవంతుండును నైననలు మొ
గంబులప్రోక్ష భృగుదత్తులతోడ నుండరవర్వతంబునకు వచ్చి యందు నియ
మయుక్తుండును బిషీలికాహృతమేదోమాంసచర్మరక్తుండును వల్మీకతృణవేణు
పటలపరిచ్ఛన్నుండును మహాతపఃప్రభావసంపన్నుండును నై నీరంధ్రనిబిడనీరద
నికరనివిష్టనీరజబంధుండునుంబోలె నివసించి యున్ననిర్జరారాతిం జూచి వెఱఁ
గుపడి నగుచు ని ట్లనియె. 80

మత్తకోకిలము. ఓసురారికులేంద్ర నీక్రియ ౩ నుగ్ర మైనతపంబు మున్
జేసి చూపినవారు లేరికఁ ౩ జేయువారును లేరు నే
నీసమాధికి మెచ్చితిన్ విను ౩ నియభీష్టము లిత్తు నా
యాస మేటికి లెమ్ము లెమ్ము మహాత్మి కోరుము కోరికల్. 81

శా. దంశవ్రాతఃసులుం బిషీలికలు మేదఃక్రవ్యరక్తంబులన్
సంశీర్ణంబులు సేసి పట్టి తినఁగా ౩ శల్యావశిష్టుండ వై .

- వంశచ్ఛ్వాతృణావళీయతవశోవక్త్రీమం దింద్రియ
భ్రంశం జీంతయు లేక నీకు నిలవం శబ్రాణంబు ¹లెట్లుంకెనో 82
- ఉ. ఉత్సకణన్ జలాన్నమల శ నొల్లక యాక్రియ నూరుదివ్యసం
వత్సరముల్ శరీరమున శ వాయువులన్ నిలుపంగ వచ్చునే
యత్సవ మయ్యెఁజూచి మము శ నుగ్రతపంబున గెల్చి తీవు నే
వత్సలతన్ నీనం గదియ శ వచ్చితిఁ గోరిక లెల్ల నిచ్చెదన్. 83
- వ. అని పలికి వనమక్షి కాపీలే కాభక్షితం బైన రక్షోవిభునిదేహంబుమీఁదం గవం
డలుజలంబులుప్రోక్షించిన నద్దానవేంద్రుండు గమలాసన కరికమలకమనీయ కనక
మయదివ్యామోఘకమండలునిర్గతనిగ్మలనీరధారా బిందుసందోహసంసి క్తసకలాం
గుం డయు తపంబు నాలించి సాంద్రకీచక సఁఘాతసంఘాదిత వామలూరు
మధ్యంబు వెలువడి మహాప్రభావబలసాంద్ర్య తారణ్యసహితంబును వజ్ర
సంకాశదేహంబును దక్షసునర్గవర్ణుండును నై నీరసేంద్రనికరనిర్గతవహ్నియు
నుంబోలె వెలుంగుచుం జనుదెంచి. 84
- మ. దివిజనీకవిరోధి మ్రొక్కెఁ గని వాగ్దేవీమనోనేతకున్
సవిశేషోత్సవసంవిధాతకు నమః త్సంతాతకున్ సత్తపో
నివహాభీష్టవర ప్రదాతకు జగన్నిర్మాతకున్ ధాతకున్
వివిధప్రాణీలలాటలేఖనమహావిద్యానుసంధాతకున్. 85
- వ. ఇట్లు దైవ్యేశ్వరుండు దివి సున్నహంసవాహనునకు ధరణీతలంబున దండ ప్రణా
మంబు లాచరించి సంతోషబాష్పసలిలసంవర్ధితపులకాంకురుం దై యంబలి సేసి
కంబగర్భనిమీఁద దృష్టి యిడి గడ్గదస్వరంబున నిట్లని వినుతించె. 86
- నీ. కల్పాంతమాన సంధికారసంవృత మైన, జగము నెవ్వఁడు డనకసంప్రక శ
మున వెలిగించుచుకొమ్మఁడుభంగుల రజ, స్సత్త్వతమోగుణసహితం డగుచుఁ
గల్పించు రక్షించుఁగడపటం బ్రహరించు, నెవ్వఁడాద్యుండు సర్వో హేతువగుచు
శోభితుం దై స్వయంబ్రజ్యోతి మై యొక్కట, విలసిల్లు నెవ్వఁడు శ విభుత మెఱసి
ఆ. సమయ మున మానకసప్రాణబుద్ధింద్రియములతోడ నెవ్వఁ శ డలఘుమహిమ
నడరు నట్టిసచ్చిదానందమయునకు, మహితభక్తి నే నకమస్కరింతు. 87
- వ. దేవా నీవు ముఖ్యప్రాణం బగుటంజేసి ప్రజాపతివి మనోబుద్ధిచిత్రేంద్రియంబు
లకు నధీశ్వరుండవు మహాభూతగణంబులకు నాధారభూతుండవు త్రయీతను
వునం గ్రతువులు విస్తరింతువు సకలవిద్యలు నీతనువు సర్వార్థసాధకులకు
సాధనీయుండ వాత్మనిష్ఠాగరిష్ఠులకు ధ్యేయం బగునాత్మవు కాలమయుండ వై
జనులకు నాయుర్నాశంబు సేయుదువు జ్ఞానవిజ్ఞానమూర్తి వాద్యంతరహి
తుండ వంతరాత్మవు మూఁడుమూర్తులకు మూలం బగుపరమాత్మవు జీవలో

కంబునకు జీవాత్మపు సర్వంబును నీవ నీవు గానిది లేశంబును లేదు వ్యక్తుం
డవు గాక పరమాత్మ వై పురాణపురుషుండ వై యనఁతుండ వైన నీవుప్రాణేం
ద్రియమనోబుద్ధిగుణంబుల సంగీకరించి సరవేష్టిపడవిశేషంబున నిలిచి స్థూల
శరీరంబునంజేసి యంతయుం బ్రపంచింతువు భగవంతుండవై నీకు మ్రొక్కెద
నని మఱియు నిట్లనియె. 88

క. కోరినవారలకోర్కులు, నేరపుతో నిచ్చి మనః శ్రీ క్రియ సమ్యక్
నేరరు కరుణాకర నే, గోరెద నీవిచ్చె దేసఁ శ్ర గోరిక లభవా. 89

శా. గాలిం గుంభిని నగ్ని సంబువుల నాకాశశక్తి దిక్కుల
లీలఁ ఘన మూలం దమఃప్రభల భూరిగ్రాహరక్షోమృగ
వ్యాధాదిత్యవరాజిజంతుకలహావ్యాఘ్ని సమస్తాస్త్రశ
స్త్రాళిక మృత్యువు లేనిజీవనము లోకాధీశ యప్పింపవే. 90

వ. అని మఱియు రణంబులందుఁ దన కెదురులేనిశౌర్యంబును లోకపాలుర నతిక్ర
మించుమహిమయును భువనత్రయజయంబును హిరణ్యకశిపుండు గోరిన నతని
తపంబునకు సంతోషించి దుర్లభంబు లయినవరంబు లన్నియు నిచ్చి కరుణించి
విరించి యిట్లనియె. 91

శా. అన్నా కశ్యపపుత్ర దుర్లభము వీర్యర్థంబు లెవ్వారికిఁ
ము ఛైవ్వారలుఁ గోర రీవరములక శ్ర మోదించితఁ నీయెడక
నన్నుం గోరిన వెల్ల నిచ్చితఁ బ్రవీణత్వంబుతో బుద్ధిసం
పన్నత్వంబున నుండుమీ సుమతి వై శ్ర భద్రైశీలుండ వై. 92

వ. అని యిట్లమోఘంబు లయినవరంబు లిచ్చి దితిసంజనుచేతం బూజితుం డై
యరక్షిందసంభవుండు బృందారకసందోహవంద్యమానుం డగుచు నిజమందిరం
బునకుం జనియె నివ్వధమ్మున నిలింపారాతి వరపరంపరులు సంపాదించుకొని. 93

క. సోదరుఁ జంపినపగ్గై, యాదర మించుకయు లేక శ్ర యసురేంద్రుఁడు గం
జోదరుపై వైరము దుర్మానాతుం డగుచుఁ జేసె శ్ర మనుజాధీశా. 94

సీ. ఒకనాఁడు గంధర్వయూథంబుఁ బరిమార్చు, దివిజుల నొకనాఁడుదెరలఁదోలు
భుజగుల నొకనాఁడుభోగంబులకుఁ బాపు, గ్రహముల నొకనాఁడుగట్టివైచు.
నొకనాఁడు యక్షుల శ్ర నుగ్రత దండించు, నొకనాఁడు విహగుల శ్ర నొడసిపట్టు
నొకనాఁడు సిద్ధుల శ్ర నోడించి బంధించు, మనుజుల నొకనాఁడుమదమడంచు.

తే. గడిమి నొకనాఁడు క్షిరక్షిచరిసాధ్య, చారణప్రేతభూతపిశాచవన్య
సత్త్వవిద్యాధరాదుల శ్ర సంహరించు, దితితనూజుండు దుస్సహాతేజుఁ డగుచు.

క. అట్టశతోడఁ గోటలఁ, గట్టలుకం గూలఁ ద్రోచి శ్ర క్రవ్యాదులతోఁ
జట్టు విడిసి దిక్పాలుర, పట్టణములు గొనియె నతిఁడు శ్ర బలమున నధిపా. 96

క. కృశ లై సంప్రాపితదుర్దశ లై సర్వంకషోగ్ర దై తేయాజ్ఞా

వశతై నిశలును దినములు, దిశ లెల్లను గట్టువడియె శవీరత ననఘా. 97

వ. మఱియు నద్దానవేంద్రుండు విద్రుమసోపానంబులు మరకతమణిమయ ప
దేశంబులును వెదూర్వకత్త స్తంభసముదయంబులును జంద్ర కాసన్నిభస్ఫటిక
సఘటితకుడ్యంబులును బక్కరాగ పీఠకనకకవాసుగేహళీవిటంకవాతాయనంబు
లును విలంబమానముక్తాఫలదామవితానశోభితభవశపర్యంకంబులును వివిధ
విచిత్రపిమానంబులును నిరంతరసురభికుసుమ శలభచితపాదపమహోద్యోచంబు
లును హేమారవిందసౌగంధిక బంధురసరోవరంబులును రమణీయరత్నప్రాసాద
విశేషంబులును మనోహరపరిమళశీతలమందమారుతంబులును మృగుమధురనిశ
దకీరకోకిలకులకోలాహలంబులును గలిగి విశ్వకర్మనిశ్చితం బై త్రైలోక్యరాజ్య
లక్ష్మీశోభితం బైనమహేంద్ర భవనంబు నొచ్చి. 98

మ. దితిపుత్తుండు జగ త్రియైకవిభుఁ డై ధేవేంద్రసింహాసనో
ద్ధతుఁ డై యుండ హరాచ్యుతాంబుజభవుల్ ధిప్పించి భీతిన్ సమా
గతులై తక్కినయత్కిన్నరమరుద్గంధర్వసిద్ధాదు లా
నతులై కానిక లిచ్చి కొల్లు రతనిన్ నానాప్రకారంబులన్. 99

శా. ఏ దిక్పాలురఁ జూచి నేఁ డలుగునో యేదేవు బంధించునో
యే దిగ్భాగముమీఁద దాడి చనునో యేప్రాణులం జూపునో
యీ దైత్యేశ్వరుఁ డంచు నొండొరులు దా శ రింద్రాను లాస్థానభూ
వేదిక మెల్ల న నిక్కి చూతురు భయావిరూభితరోమాంచులై. 100

సీ. కోలాహలము మాని శ కొలువుఁడి సురలార, తలఁగి దీవిపుఁడి శ తపసులార
ఫణ లెత్తకుఁడు నిక్కి శ పన్న గేంద్రములార, ప్రణతులై సమాడి దిక్పాలురార
గానంబు సేయుఁడి శ గంధర్వవరులార, సందడి బడఁకుడి శ సాధ్వలార
యాడుఁడి నృత్యంబు శ లప్పరోజనులార, చేకి మొక్కుఁడి శ సిద్ధులార
తే. శుద్ధకర్పూరవాసితసురభిమధుర, భవ్యనూతనమైరేమకపానజవిత
సుఖవిలీనత నమరారి శ సొక్కినాఁడు, శాంతి లే దిందు నిచ్చలుఁ శ జారు లధిప.

శా. లీలోద్యానలతానివాసములలో శ లీలావతీయుక్తుఁ డై
హాలాపానవిచరచూనమదలోకలావృత్తతామ్రాక్షుఁ డై
కేళిం దేలఁగ నేచుఁ దుంబురుఁడు సంకీర్త ప సంగంబులన్
వాలాయంబుఁ గరంగఁ జేయునుము దేవద్యపి నుర్వీశ్వరా 102

క. యాగములు బుధులు ధరణీ, భాగములం జేయు చుండఁ శ బటతెంచి హవి
ర్భాగములు దాన కైకొనుఁ, జాగింపఁడు దైత్యుడమరసంఘంబువకున్. 103

సీ. సకలమహాద్వీపసహితవిశ్వంధరా. స్థలిని దున్నక పండు శ సస్యచయము
గామధేన్వాదులకరణ నర్థులు గోరు, కోర్కులు గగనంబు శ గురియు చుండు

- వననిధు లేడును శ వాహినీసంఘాత, మును వీచులను రత్నములు వహించు
 నుక్వీగుహంబులు శ నురులతాళాలంబు, నఖలర్తుగుణముల శ నతిశయిల్లు
 తే. నంబుసంపూరితద్రోణు శ లగుచు నొప్పు, బర్వతంబులు సర్వదిశ్చాపవివిధ
 గుళములెల్లనుదానైకై శకొనుచుదైత్య, విభుఁడు త్రైలోక్యరాజ్యసంప్రదానిండ.
 వ. ఇట్లు సకలదిక్కులు నిజ్జింవి లోకైకనాయకుం డై తననుచ్చాప్రకారంబున
 నిందియసుఖంబు లనుభవించుచుం దనియక శాస్త్రమార్గంబు నతిక్రమించి
 విరించివరజనితమర్వారగర్వాతిరేకంబున సుపర్వారాతి యైశ్వర్యవంతుం డై
 పెద్దకాలంబు రాజ్యంబు సేయునెడ. 105
- ఉ. ఎన్నఁడు నూకు దిక్కు గల శ దెన్నఁడు దైత్యనిబాధ మాను మే
 మెన్నఁడు వృద్ధి బొందఁ గల శ మెవ్వఁడు రక్షకు లంచు దేవతా
 కిన్నరసిద్ధసాధ్యమునిశ్రేణరనాయకు లాశ్రయించి రా
 పన్నగతల్పు భూరిభవభంధమోవనుఁ బద్మలోచనున్. 106
- వ. ఇట్లు దానవేంద్రునియు గ్రవండంబునకు వెళిచి యనన్యశరణ్యులై రహస్యంబున
 సందఱుం గూడికొని. 107
- ఉ. ఎక్కడ నున్నవాఁడు జగదీశ్వరుఁ డాత్మమయుండు మానవుం
 డెక్కడ కేగి శాంతులు మునిషులు భిక్షులు రాసు క్రమ్మఱు
 దిక్కుల నెల్ల నెక్కుడుతుదిం జొర ది క్కుగు నట్టిదిక్కుకై
 మొక్కెడ మేము హస్తయుగముల్ ముసుగించి మరేమరక్షునున్. 108
- వ. అని మఱియు నాహారసిద్ధులు మాని చిత్తంబులు పరాయత్తంబులు గానీక స
 మాహితబుద్ధులై భగవంతుండును మహాపురుషుండును మహాత్ముండును విశుద్ధ
 జ్ఞానానందమయుండు నైనహృషీకేశుఁడు నమస్కరించుచున్నయెడ మేము
 రవసమానగంభీరసదంబున దిశలు మ్రోయుచుచు సాధులకు నభయంబు
 గావించుచు దృశ్యమానుండు గాక పరమేశ్వరుండైన హరి యిట్లయె. 109
- మ. భయముం జెందకుఁ డయ్యనిర్జర వసుల్ శ భద్రంబు మీ కయ్యెడున్
 జయమున్ లాభము భూతసంతతిక మత్సందర్శనప్రాప్తి న
 వ్యయ మై చేసు నెఱుంగుదున్ దితిసుత్రవ్యాపారభాషావిప
 ర్యయముల్ గాలము గూడఁ జంపెదఁ జనుం శ డందాఁక మీ త్రోవలన్. 110
- ఆ. శుద్ధసాధులందు శ సురలందు శ్రుతులందు, గోవులందు విప్రకోటియందు
 ధర్మపదవియందు శదగిలి నాయుందు వాఁ, డెన్నఁడలుగునాఁడెహింస నొందు.
- క. ఎన్నకొడుకు శమదమసం, పన్నుఁడు నిర్వైరుఁ డనక శ ప్రహ్లాదుని వాఁ
 డెన్నఁడు రోషంబున నా, పన్నత నొందించు నాఁడె శ పట్టి వధింతున్. 112
- శా. వేధోన త్తవర ప్రసాదగరిమన్ శ వీఁడితవాఁ డై మిమున్
 శాధం బెట్టుచు నున్నవాఁ డని మదిన్ శ భావింతు భావించి నే

536, బ్రహ్మరుద్రేంద్రాదులు ఓ రాభికివచ్చి శ్రీమహావిష్ణువును
స్తోత్రముచేయుట.

536 B

సాధింపం దటి గాదు గావునఁ గజన్ శస్టైరించితిన్ మీఁదటన్
సాధింతున్ సురలార నేడు ననుఁడా శ శంకింప మీ కేటికిన్.

113

వ. అని యిట్లు దనుజమర్దనండు నిర్దేశించిన నిలింపులు గుంపులు గొని మ్రొక్కి
రక్కసుండు మ్రక్కుట నిక్కం బని తమతమదిక్కులకుం జనిరి హిరణ్యకశిపు
నకు విచిత్రచరిత్రులు నలువురు పుత్రు లుద్భవించి రందు.

114

ప్రహ్లాద చరిత్రము

సీ. తనయందు నఖిలభూతములందు నొకభంగి, సమహితత్వంబున శ జరగువాఁడు
కెద్దలఁ బొడగన్న శ భృత్యునికైవడిఁ జేరి నమస్కృతుల్ శ సేయువాఁడు
కన్నుదోయికి నన్యకాంత లడ్డం బైన, మాతృభావన సేసి శ మరలువాఁడు
తల్లిదండ్రులభంగి శ ధర్మవత్సలతను, దీనులఁ గావఁ జింతించువాఁడు

తే. నములయెడ సోదరస్థితిజరపువాఁడు. దైవతము లంచు గురువులఁదలంచువాఁడు
లీలలందును బొంకులు శ లేనివాఁడు, లలితమర్యాదుఁ డైన ప్రహ్లాదుఁ డధిప.

116

వ. మఱియును,

సీ. ఆకారజన్మవిద్యార్థవర్తిష్ఠుఁ డై, గర్వసం స్తంభసంగతుఁడు గాఁడు
వివిధమహానేకశ్రవిషయసంపన్నుఁ డై, పంచేంద్రియములచేఁ శ బట్టువడఁడు
భవ్యవయోబలశ్రాభవోపేతుఁ డై, కామరోషాదులఁ శ గ్రందుకొనఁడు
కామినీ ప్రముఖభౌగము లెన్ని గలిగిన, వ్యసనసంస క్తి నావంకఁ బోఁడు

ఆ. విశ్వమందుఁ గన్నశ్రవిన్నయర్థములందు, వస్తుదృష్టిజేసి శ వాంఛ యిడఁడు
ధరణినాథ దైత్యతనయండు హరిఃరతంత్రుఁ డై హతాన్యతంత్రుఁ డగుచు.

ఆ. సద్గుణంబు లెల్ల శ సంఘంబు లై వచ్చి, యసురరాజతనయుశనందు నిలిచి
పాసి చనవు విష్ణుఁ శ బాయనివిధమున, నేడుఁ గలిగియుండు శ నిర్మలాత్మ.

మ. పగవారై నసురేంద్రులున్ సభలలోఁ శ బ్రహ్మాదసంకాశులన్
సుగుణోపేతుల నెందు నే మెఱుంగ మంతున్ వృత్తబంధంబులం
బొగడం జొత్తురు సత్కవీంద్రుల క్రియన్ శ భూనాథ మీబోటి స
దభగవద్భక్తులు దైత్యరాజతనయం శ బాటించి కీర్తింపరే.

119

క. గుణసిద్ధి యగు ప్రహ్లాదుని, గుణము లనేకములు గలవు శ గురుకాలమునన్
గణుతింప నశక్యంబులు, ఫణిపతికి బృహస్పతికిని శ భాషాపతికిన్.

120

వ. ఇట్లు సద్గుణగర్విష్ఠుం డయిన ప్రహ్లాదు ఁ భగవంతుం డయినవాసుదేవునియందు
సహజసంవర్ధమాననిరంతరధ్యానరతుం డై.

121

సీ. శ్రీవల్లభుఁడు దన్నుఁ శ జేరినయ ప్పైనఁ, జెలికాండ్ర నెవ్వరిఁ శ జేర మఱచు
నసురారి దనమ్రాల శ నాడినయ ప్పైవ, నసురబాలురతోడ శ నాడ మరచు

భక్తవత్సలుఁడు సంభాషించినట్లైనఁ, బరభావలకు మాటున పలుక మఱచు
సురనంద్యుఁ డనలోనఁ న జూచినయట్లైనఁ, జొక్కి సమస్తంబుఁ నజూడ మఱచు
తే. హరిపదంభోజయుగచింతనామృతమున, నంతరంగంబు నిండినట్లైన నతఁడు
నిత్యపరిపూర్ణుఁ డగుచు నన్నీయును మఱచి, జడతలేకయునుండును! జడుసిభంగి.

శా. పానీయంబులు ద్రావుచుం గుడుచుచున్ న భాషించుచున్ హాసలీ
లానిద్రాదులు సేయుచుం దిరుగుచున్ న లక్ష్మించుచున్ సంతత
శ్రీనారాయణపాదపద్మయుగళీచింతామృ¹తాస్వాదనం
ధానుం డై మఱచెన్ సురారిసుతుఁ డేతద్విశ్వమున్ భూవరా. 123

సీ. వైకుంఠచింతావివర్జితచేష్టుఁ డై, యొక్కఁడు నేడుచు న నొక్కచోట
నశ్రాంతహరిభావనారూఢచిత్తుఁ డై, యద్ధతుఁ డై పాడు న నొక్కచోట
విష్ణుఁ ²డింతియకాని న వేటొండు లే డని, యొత్తిలి నగుచుండు న నొక్కచోట
నలినాక్షుఁ డనుఁ ధానముఁ గంటి నే నని, యబ్బిగంతులువైచునొక్కచోటఁ

ఆ. బలుకు నొక్కచోటఁ న బరమేశుఁ గేశవుఁ బ్రణయహర్షజనితబాష్పసలిల
మిళితపులకుఁ డై నిశమిలితనేత్రుఁ డై, యొక్కచోట నిలిచి న యూర కుండు.

వ. ఇట్లు పూర్వజన్మజరమభాగవతసంసర్గసమాగతం బైనముగంధచరణారవిందసే
వాతిరేకంబున నఖర్వనిర్వాణభావంబు విస్తరించుచు నప్పటప్పటికి దుర్జనసంసర్గ
నిమిత్తంబునం దనచిత్తం బన్యాయత్తంబు గానీక నిజాయత్తంబు సేయుచు
నప్రమత్తుండును సంసారనివృత్తుండును బుధజనవిధేయుండును మహాభాగధే
యుండును సుగుణమణిగణగరిష్ఠుండును బరమభాగవతశ్రేష్ఠుండును గర్మబంధ
లతాలవిత్తుండును (బవిత్తుండును) నై నపుత్తునియందు విరోధించి సురవిరోధి
యనుకంప లేక చంపం బంపె నని పలికిన నారదునకు ధర్మజుం డి ట్లనియె. 125

శా. పుత్తుల్ నేర్చిన నేర కున్న జనకుల్ న పోషింతు రెల్లప్పుడన్
మిత్రత్వంబున బుద్ధి సెప్పి దురితో న్నేమంబు వారింతు రే
శత్రుత్వంబుఁ దలంప రెట్టియెడ నాసౌజన్యరత్నాకరుం
బుత్తున్ లోకపవిత్రుఁ దండ్రి నగులుం న బొందింపనె ట్లోర్చెనో. 126

ఉ. బాలుఁ బ్రభావిశాలు హరిపాదపయోరుహచింతనక్రియా
లోలుఁ గృపాళు సాధుగురులోకపదానతఫాలు నిర్మల
శ్రీలు సమస్తభవ్యనుతేశాలు విఖండితమోహవల్లికా
జాలు న దేల తండ్రి వడిఁ న జంపఁగఁ బంపె మునీంద్ర చెప్పవే. 127

వ. అనిన నారదుం డి ట్లనియె. 128

- శా. లభ్యం బైనసురాధిరాజపదమున్ ॥ లక్ష్మీంపఁ డశ్రాంతమున్
సభ్యత్వంబున నున్నవాఁ డబలుఁ డై ॥ జాడ్యంబుతో వీడు వి
ద్యాభ్యాసంబునఁ గాని తీవ్రమతి గాఁ ॥ డండున్ విచారించి డై
త్యేభ్యం డొక్కదినంబునం బ్రియసుతున్ ॥ వీక్షించి నోత్కంఠుఁ డై. 129
- క. చదువనివాఁ డజ్ఞుం డగుఁ, జదివిన సదసద్వివేకచతురత గలుగు
జదువఁగ వలయును జనలకు, జదివించెద నార్యులొద్దఁ ॥ జదువుము తండ్రీ.
వ. అని పలికి యసురలోకపునోహితుండును (భగవంతుండును) నయినశుక్రాచార్యు
కొడుకులఁ బ్రచండవితర్కులఁ జండామర్కుల రాపించి సత్కరించి యిట్లనియె.
- శా. అంధప్రక్రియ నున్నవాఁడు వలుకం ॥ డన్మత్ప్రజాపక్రియా
గంధం బించుక లేడు మీఁ గురువుల్ ॥ గారుణ్యచిత్తుల్ మనో
బంధుల్ మాన్యులు మాకుఁ బెద్దలు మముం ॥ బాటించి యాబాలకున్
గ్రంధంబుల్ సదివించి నీతిసుఖలుం ॥ గావించి రక్షింపరే. 132
- వ. అని పలికి వారలకుఁ బ్రహ్లాదు నప్పగించి తోడ్కొని పొందనిన వారును
దనుజరాజకుమారునిం గొనిపోయి యతనికి సవయస్కులగుసహస్రోత్తల
నసురకుమారులం గొండఱుం గూర్చి. 133
- ఉ. అంచితభక్తితోడ దనుజాధిపగేహసమీపముం బ్రవే
శించి సురారిరాజసుతుఁ ॥ జేకొని శుక్రకుమారకుల్ పఠిం
పించిరి పాఠయోగ్యములు ॥ పెక్కులు శాస్త్రము లాకుమారుఁ డా
లించి పఠించె నన్నియుఁ జలంపివైష్ణవభక్తిపూర్ణుఁ డై. 134
- క. ఏ పగిది వారు నెప్పిన, నా పగిదిం జదువుఁ గాని ॥ యట్టి ట్టని యా
క్షేపింపఁడు దా నన్నియు, రూపించిన మిథ్యలని నిరూఢమనీషన్. 135
- శా. అంతం గొన్నిదినంబు లేగిన సురేంద్రద్రారాతి శంకాన్విత
స్వాతుం డై విజయందమున్ గురువు లేజాడం బరిపించిరో
భ్రాంతం డేమి పఠించెనో పిలిచి సుభాషించి పద్యాపరి
శ్రాంతిం జూచెదఁ గాక నేఁ డని మహా సాధాంతరాసీమఁ డై. 136
- ఉ. మోదముతోడ దైత్యకులకముగ్ధుఁడు ర మ్మని చీరఁ బంచె బ్ర
హ్మాదకుమారకున్ భవమహర్ణవ తారకుఁ గామహోషలో
భాదివిరోధివర్గపరిహారసుఁ గేశవచింతనామృతా
స్వాదకతోరికుం గలుషజాలమహోగ్రవసేకుతారకున్. 137
- వ. ఇట్లు చారులచేత నాహూయమానుం డై ప్రహ్లాదుండు సమదించిన. 138
- శా. ఉత్సాహ ప్రభునిత్రశక్తిముత మై ॥ యుద్యోగ మారూఢనం
విత్సంపన్నుఁడ వైతివే చదివితే ॥ వేదంబులున్ శాస్త్రముల్

- వత్సా ర మ్మని చేరఁ జీరి కొడుకున్ శ వాత్సల్యసంపూర్ణుఁడై
యుత్సంగాగ్రముఁ జేర్చి నానవవిభుం శ డుత్కంఠ దీపింపఁగన్. 139
- క. అనుదినసంతోషణములు, జనిత శ్రమతాపదుఃఖశసంశోషణముల్
తనయులసంభవణములు, జనకులకుం గర్ణయుగళశసమ్భాషణముల్. 140
- వ. అని మఱియుఁ బుత్రా నీ కెయ్యది భద్రం బై యున్నది సెప్పు మనినఁ గన్న
తండ్రికిఁ బ్రియనందనుం డిట్లనియె. 141
- ఉ. ఎల్లశరీరధారులకు శ నిల్లఁజీకటినూతిలోపలం
ద్రెళ్ళక మీరు మే మను మృతిభ్రమణంబున భిన్ను లై ప్రవ
ర్తిలక సర్వము న్నతనిశ్చిదివ్యకళామయ మంచు విష్ణునం
దుల్లముఁ జేర్చి తా రడవి శ నుండుట మేలు నిశాచరాగ్రణీ. 142
- వ. అని కుమారకుం డాడిన ప్రతిపక్షానురూపంబు లయినసల్లాపంబులు విని దాన
వేరిదుండు నగుచు నిట్లనియె. 143
- క. ఎట్టాడిన నట్టాడుదు, ¹రిట్టిట్టని పలుక నెఱుంగ శ రితరులశిశువుల్
దట్టించి యెవ్వ రే మని, పట్టించిరా బాలకునకుఁ శ బరపక్షంబుల్. 144
- శా. నాకుం జూడఁగఁ జోద్య మయ్యెడిఁ గదానాతండ్రి యీబుద్ధి దా
నీకున్ లోపలఁ దోచెనో పరులు దుర్మీతుల్ పరింపింఁదో
యేకాంతంబున భార్గవుల్ వలికిరో శ యీదానవశ్రేణికిన్
వైకుంఠుండు గృతాపరాధుఁ డతనిన్ శ వర్ణింప నీ కేటికిన్. 145
- మ. సురలం దోలుటయో సురాధిపతులన్ శ స్రుక్కించుటో సిద్ధులం
బరివేధించుటయో మునిప్రవరులన్ శ బాధించుటో యక్ష
న్నరగంధర్వవిహంగనాగపతులన్ శ నాశంబు నొందించుటో
హరి యంచున్ గిరి యంచు నేల చెడ మోహంధుండ వై పుత్రకా. 146
- వ. అనినఁ దండ్రినూటలకుఁ బురోహితు నిరీక్షించి ప్రహ్లాదుం డిట్లనియె మోహ
నిరూపనంబు సేసి యెవ్వనియందుఁ దత్పరు లయి యెఱుక గలపురుషులకుం
బరులు దా రనియెడుమాయాకృతం బయినయసద్బ్రాహ్మంబు గానంబడ దట్టిపర
మేశ్వరునకు సమస్కరించెద. 147
- శా. అజ్ఞుల్ గొందఱు నేము దా రచుడు మాయం జెంది సర్వాత్మకుం
²బ్రజ్జాలభ్యు దురన్వయక్రమములన్ శ భిషింపఁగా నేర రా
జ్జ్ఞానాపథమందు మూఱులు గదా శ చింతింప బ్రహ్మాదివే
దజ్ఞుల్ తత్పరమాత్ము విష్ణు నితరుల్ శ దర్శింపఁగా నేర్తురే. 148
- తే. ఇది మయస్కాంతసన్నిధి శ నెట్లు భ్రాంత, మగు హృషీ కేశుసన్నిధి నావిధమునఁ

1. రిట్టిట్టని మాలు పలుక నెఱుంగ - రిట్టిట్టని పలుక నెఱుంగ రెల్ల - శిశువు. 2. బ్రజ్జాలభ్య
దురన్వయక్రమములున్.

గరఁగుచున్నదిదైవయోగమునజేసి, బ్రాహ్మతోత్తమచిత్తంబుభ్రాంతమగుచు.

సీ. మందారమకరందరమాధుర్యమునఁ దేలు. మధుపంబు వోవునే శ్రమదసములకు

నిర్మలమందాకిరసీవీచికలఁ మాఁగు, రాయంద సనునె తరంగిణులకు

లలితరసాలపల్లవఖాద యై చొక్కు, కోయల సేరునే శ్రమజములకుఁ

బూర్ణేండుచంద్రికా, స్ఫుగితచకోరక, మనుగుచే సాంద్రనీరహాగముఁకు

తే. సంబుజోదరదివ్యపాదావింద, చింతనాచ్యుతపాదవిశేషమత్త

చిత్త మేరీతి నితరంబుఁ శ్ర జేర నేప్పు, విరుతపూశీల మాటలు శ్ర వేయు నేల.

వ. అనిన విని రోపించి రాజసేవకుం డైనపురోహితుండు ప్రహ్లాదుం జూచి తిర

స్కరించి యిట్లనియె.

151

ఉ. పంచశరద్వయస్కుండవు శ్ర బాబుడ వించుక గాని లేవు భా

షించెదు తర్కవాక్యములు శ్ర సెప్పినశాస్త్రములోనియర్థ మొ

క్కించుక యైనఁ జెప్ప వసురేంద్రునిముదట మాకు నౌదలల్

వంచుకొనంగఁ జేసితవి శ్ర జైరివిభూషణ నంశ మాషణ.

152

చ. తనయుండు గాఁడు శాస్త్రవుండు శ్ర దానవభర్తకు వీడు దైత్యచ

దనవనమందుఁ గంటకయుతక్షితజాతముభంగిఁ బుట్టిరాఁ

డనవరతంబు రాక్షసకల్రాంతకుఁ బ్రస్తుతి సేయు చుండు దం

డనమునఁ గాని శిక్షలకు శ్ర డాయుండు వట్టుండు కొట్టుండుదతిన్.

153

క. ఈ పాపనిఁ జదివింతుము, నీపాదము లాస యిరక శ్ర నిపుణతతోడం

గోపింతుము దండింతుము, కోపింపకు యయ్య దనుజకుంజర వింటే.

154

వ. అని మఱియు నారాచపాపనికి వివిధోపాయములం బురోహితుండు వెఱుఁ

జూపుచు రాజసన్నిధిం బాపి తోడుకొని పోయె యేకాంతంబున.

155

శ. భార్గవనందనుఁ డతనికి, మార్గము సెడ కుండఁ బెక్కుశ్రమాలులు నిచ్చల్

వర్గిత్రితయము సెప్పె న, నర్గళ మగుమతివిశేష శ్ర మమర నరేంద్రా.

156

వ. మఱియు గురుండు శిష్యునకు సామవానభేదవండ్లోపాయంబు లన్నియు నెఱిం

గించి నీతికోవిదుం డయ్యె నని నమ్మి నిశ్చయించి తల్లికి నెఱింగించి తల్లిచేత

నలంకృతుం డయినకులదీపకు నవలోకించి.

157

ఉ. త్రిప్పకు మన్న మామతము శ్ర దీర్ఘము లైన త్రివర్గపాఠముల్

దప్పకు మన్న నేడు మనశ్చైత్యవరేణ్యనిమోల నేము ముఁ

జెప్పిననీతిఁ గాని మఱి శ్ర సెప్పకు మన్న విరోధితులన్

విప్పకు మన్న దుష్ట మగు విష్ణుచరిత్ర కథార్థజాలముల్.

158

వ. అని బుజ్జగించి దానవేశ్వరునిసన్నిధికి దోడి తెచ్చిన.

159

సీ. అడుగడ్డునకు మాధవనానుచింతనసుధా, మాధుర్యమున మేను శ్ర మఱచువాని

నంభోజగర్భాదు శ లభ్యసింహగ లేని, హరిభక్తి పుంభావ శ మైనవాని
మాతృగర్భముసాచ్చి శ మన్నది మొదలుగా, జిత్తమచ్యుతుమీదఁగజేర్చువాని
నొకించి తనలోన శ నఖిల ప్రపంచంబు, శ్రీవిష్ణుమయ మని శ చెలఁగువాని
తే. వినయకారుణ్యబుద్ధివివేకలక్షణాదిగుణముల కాటప శ ట్టమునవాని మ్రచుచు.
శిష్య బుధులకసంభావ్యుఁ శ జేరి గురుఁడు, ముండటికిద్రొబ్బి తండ్రికి శ మ్రొక్కు
క. శిక్షించితి వన్యము లగు, పక్షంబులు మాని నీతిరపారగుఁ డయ్యెన్
రక్షోవంశాధీశ్వర, వీక్షింపుము నీ కుమారుఁడవిద్యాబలమున్. 161

వ. అని పలికిన శుక కుమారకువచనంబు లాకర్ణించి దానవేంద్రుండు దనకు డండ
ప్రణామంబు చేసి నిలుచున్నకొడుకును నీవించి బాహుదండంబు సాచి ది
గ్గఁగఁ డగ్గఱం దిగిచి గాఢాలింగనంబు సేసి తనతోడలమీఁద నిడుకొని చుంచు
దువ్వి చిబుకంబుఁ బుడికి చెక్కిలి ముద్దు గొని శిరంబు మూర్కొని ప్రేమాతి
రేకసంజతభాష్పసలిలబిందుసందోహంబుల నతనివదనారవిందంబు దడుపుచు
మందమధురాలాపంబుల ని ట్లనియె. 162

శా. చోద్యం బయ్యెడి నింతకాల ముగిగఁ శ శోధించి యే మేమి సం
¹వేద్యాంశంబులు సెప్పిరో గురువు లేనెటం ²బఠింపించిరో
విద్యాసార మెఱుంగఁ గోరెద భవద్విజ్ఞాతశాస్త్రంబులోఁ
బద్యం బొక్కటి సెప్పి స్థాముగఁ దాత్పర్యంబు భాషింపుమా. 163

శా. నిన్నున్ మెచ్చరు నీతిపాతమహిమన్ శ నీతోడిదైత్యార్భకుల్
గన్నా రన్నియుఁ జెప్పనేర్తురు గదా శ గ్రంథార్థముల్ దక్షు లై
యన్నా యెన్నఁడు నీవు నీతివిదుఁడౌ శ నంచున్ మహావాంఛతో
నున్నాఁడన్ ననుఁ గన్నతండ్రి భవదీయోత్కర్షముం జూపవే. 164

న. అనినం (గన్న) తండ్రికి (బ్రతునందనుం డున) ప్రహ్లాదుం డి ట్లనియె. 165

క. చదివించిరి నను గురువులు, చదివితె ధర్మార్థముఖరశాస్త్రంబులుఁ నేఁ
జదివినవి గలవు పెక్కులు, చదువులలో మర్మ మెల్లఁ శ జదివితెఁ దండ్రి. 166

మ. తమహృద్భాషల సఖ్యమున్ శ్రవణమున్ శ వాసత్వమున్ వందనా
ర్చనముల్ సేవయు నాత్మలో నెఱుకయున్ శ సంకీర్తనల్ చింతనం
బనునీతోమ్మిదిభక్తిమార్గముల సర్వార్వాత్మున్ హరిన్ నమ్మి స
జ్జనుఁ డైయుండుట భద్రమంచుఁ దలఁతున్ శ సత్యంబు దైత్యోత్తమా. 167

శా. అందేమావయముల్ మహాబధిరశంఖారావముల్ మూకస
ద్గ్రంథాఖ్యాపనముల్ నపుంసకవధూకాంక్షల్ గృతఘ్నావలీ
బంధుత్వంబులు భస్మహవ్యములు లుబ్ధద్వవ్యముల్ కోడన
ద్గంధంబుల్ హరిభక్తివర్జితులరక కవ్యరససారముల్. 168

- సీ. కమలాక్షు నర్పించుకరములు కరిమలు శ్రీనాథు వర్ణించుజిహ్వా జిహ్వా
సురరక్షకనిఁ జూచుకమాడ్కులు చూడ్కులా, శేవశాయికి మ్రొక్కు శశిరము
విష్ణు నాకర్ణించువీసలు వీనులు, వాధువైరిఁ దవిలినఁమనము మనము శశిరము
భగవంతు వలగొనుకపడములు పడములు, పురుషోత్తమ నిమిఁదిబుద్ధి బుద్ధి
తే. దేవదేవునిఁ జంగించుదినము దినము, చక్రహస్తానిఁ బ్రకటించుచదువు చదువు
కుంభినీధవుఁ జెప్పెడిగురుఁడ గురుఁడు, శండ్రిహరిఁ జేరుమనియెడుతండ్రి తండ్రి.
- సీ. కంజాక్షునకుఁ గానికాయయు కాయమే, పవనకుంభితచర్మభస్మి గాక
వైకుంఠుఁ బొగడనివక్త్రంబు వక్త్రమే, ధవధమ ధ్వనితో డిధకక గాక
హరిపూజనము లేనిహస్తంబు హస్తమే, తరుశఖనిర్మితదర్శి గాక
కమలేశుఁ జూడనికన్నుల కన్నలే, తనకుడ్యజాలరంధ్రములు గాక
- ఆ. చక్రి చింత లేనిజన్మంబు జన్మమే. తరళనలిఁ బుద్బురదంబు గాక
విష్ణుభక్తి లేనివిబుధుండు విబుధుడే, పాదయుగముతో డిధపశువు గాక • 170
- సీ. సంసారజేమూతకంఘంబు విచ్చునే, చక్రిదాస్యప్రభంజనము లేక
తాపత్రయాభీలకదావాగును లాటునే, విష్ణుసేవామృతకవృష్టి లేక
సర్వంకషాఘాతుకజలరాస లింకునే, హరిమనీషాబడకబాగు లేక
ఘనవిపద్ధాధాంధకారంబు లడఁగునే, పద్మాక్షనఃతిరవిప్రభలు లేక
- తే. నిరుపమాపునరావృత్తిసేష్కళంక, ముక్తినిధిఁగానవచ్చునేరముఖ్యమైన•
శార్ఙ్గోదండచింతనాంజనము లేక, తామరసగర్భనకు నైన కదానవేంద్ర. 171
- వ. అని యివ్వినంబున వెఱుప మఱపు నెఱుంగక యులుకుసెడి పలికెడికొడుకుయడు
పులు సెవులకు మలుకులక్రియ నొదవినఁ బెరిపు లదరం గదురుచు నుదరిపడి
గురుసుతునిగ గనుంగొని విమతాధనంబులు గఱపినాడ వని దానవేంద్రుం
డి ట్లనియె. 172
- చ. పటుతరసీతిశాస్త్రచయకపారగుఁ జేసెద నంచు బాలు నీ
వటు గొనిపోయి వానికి నకన్వర్తము లైనవిరోధిశాస్త్రముల్
కుటిలతఁ జెప్పినాడవు భృగుప్రవరుండ వటంచు నమ్మితిం
గటకట బ్రాహ్మణాకృతివిగ్రగాక యథార్థపుబ్రాహ్మణుండవే. 173
- క. 1ధర్మేతరవర్తనలును, దుర్మైత్రులు నైనజనుల కదురితము లొందున్
మర్మములు గలఁచి కల్మష, కర్ముల రోగములు వొందుకైవడి విప్రా. 174
- వ. అనిన రాజునకుఁ బురోహితుం డి ట్లనియె. 175
- ఉ. తప్పలు లేవు మావలన క తానవనాథ విరోధిశాస్త్రముల్
సెప్పుము కూర్చు లై పరులు క జెప్పురు మీచరణంబులొన సు

- మొప్పుడు మీకుమారునకు శ నింతయు నైజమనీష యెవ్వరుం
జెప్పెడిపాటి గాదు ప్రతిశచింతఁ దలంపుము నేర్పుకై వడిన్. 176
- క. మిత్తులము పురోహితులనూ, పాత్రల మే మదియుఁ గాక శ భార్గవులము నీ
పుత్తుని నిటువలెఁ జేయఁగ, శత్రులమే దైత్యజలధిశచంద్రమ వింటే. 177
- వ. అనిన గురునందనుం గోపింపక దైత్యవల్లభుండు గొడుకునవలొకించియిట్లనియె.
- క. ఒజ్జలు సెప్పనియూమతి, మజ్జాతుఁడ వైననీకు శ మతి యెవ్వరిచే
నజ్జాతమయ్యె బాలక, తజ్జనులం జేరుకొనుము శ తగ నామ్రాలన్. 179
- వ. అనినఁ దండ్రికిఁ బ్రహ్లాదుం డి ట్లనియె. 180
- ఉ. అచ్చఘోజీకటిం బడి గృహవ్రతు లై విషయప్రవిష్టు లై
చచ్చుచుఁ బుట్టుచున్ పరలఁ శ జర్వితచర్వులు లైనవారికిం
జెచ్చరఁ బుట్టినే పరులు శ సెప్పిన నైన నీజేచ్చ నైన నే
మిచ్చిన నైనఁ గానలకు శ నేగిన నైన హరి ప్రబోధమున్. 181
- ఉ. కాననివాని నూతగొని శ కాననివాఁడు విశిష్టవస్తువుల్
గాననిభంగిఁ గర్మములు శ గైకొని కొందఱు కర్మబద్ధు లై
కానరు విష్ణుఁ గొందఱు అటఁ శ గందు రకించనవైష్ణవాంఘ్రిసం
స్థానరక్షోభిషి క్తు లగుసంహృతకర్మలు దానవేశ్వరా. 182
- శా. శోధింపం బడె సర్వశాస్త్రములు రక్షోనాథ వేయేటికిఁ
గాధల్ మాధవశేముషీతరణిసాంగత్యంబునం గ క దు
రేధన్ దాటఁగ వచ్చునే సుతవధూమినోగ్ర వాంఛామద
క్రోధోల్లోలవిశాలసంస్మృతిమహాఘోరామితాంభోః ధిన్. 183
- వ. అని పలికినకొడుకును ధిక్కరించి మక్కవ సేయక రక్క-సులతేఁడు దన తోడల
పై నుంపనీక గొబ్బున దిగద్రొబ్బి నిబ్బరంబు లగు కోపతాపంబులు దీపింప
వేడిచూపుల మింట మంట లెగయ మంత్తులం జూచి యి ట్లనియె. 184
- శా. క్రోడం బై పినతండ్రిఁ జంపె నని తాఁగ్రోధించి చిత్తంబులో
1వీడం జేయఁడు బంటుభంగి హరికిఁ శ విద్యేషికిఁ భక్తుఁ డై
యోడం డక్కట ప్రాణవాయువులు వీఁ శ దొప్పించు చున్నాఁడు నా
తోడన్ వైరము వట్టె నిట్టిజనకద్రోహిన్ 2మహిం గంటిరే. 185
- వ. అని రాక్షసవీరుల నీక్షించి యి ట్లనియె. 186

— హిరణ్యకశిపుండు ప్రహ్లాదుని వివిధోపాయంబుల హింసించుట. థి—

శా. పంచాబ్దంబులవాఁడు తండ్రి నగునాశవక్షంబు నిందించి య
త్కించిదీభితియు లేక విష్ణు సహితుం శ గీర్తించుచున్నాఁడు వ
ల్లంచుం జెప్పిన మానఁ డంగమునఁ బుత్రాకారతన్ వ్యాధి జ

- స్మించెన్ వీని వధించి రండు గనఁజల్ గమిమి పటుత్వంబులన్. 187
- శా. అంగవ్రాతములోఁ జకిత్సకుఁడు దుశ్శాంగంబు ఖండించి శే
షాంగ శ్రేణికి రక్ష సేయుక్తియ నీయజ్ఞుం గులద్రోహి దు
స్సంగుం గేశవపక్షపాతి నధముం న జంపించి వీరవ్రతో
త్తుంగఖ్యాతిఁ జరించెదన్ గులము నిర్దోషంబు గావించెదన్. 188
- క. హంతవృక్షుడు రక్షింపను, మంతవృక్షుడు గాఁడు యనునిగ్మందిరమునకున్
గంతవృక్షుడు వధమున కుప, రంతవృక్షుం డనక చంపి నరం డీపడుచున్. 189
- వ. అని గానవేంద్రుం డానతిచ్చిన వాఁడికోటలు గలరక్కసులు పెక్కండు శూల
హస్త లై వక్త్రంబులు దెఱచికొని యుబ్బి బొబ్బి లిడుచు ధూమసహితదావ
దహనంబునుంబోలెఁ దామసంకాశంబు లయిన కేశంబులు మెఱయ భేదన
వాదనచ్ఛేదనంబులు సేయుచు. 190
- ఉ. బాలుఁడు రాచబిడ్డఁడు కృపాశుఁడు సాధుఁడు లోకమాన్యసం
శీలుఁడు వీఁ డవధ్యుఁ డని న చక్కక స్పృక్కక క్రూరచిత్తులై
శూలములం దదంగముల న సుస్థికు లై ప్రహరించి రుగ్రవా
చాలత నందఱున్ దివిజ న శత్రుఁడు వ ల్దనఁ డయ్యె భూవరా. 191
- చ. పలువురు దానవుల్ వొడువ న బాలునిదేహము లేశమాత్రము
1 న్నొలియదు లోపలన్ రుధిర న ముబ్బదు కందదు శల్యసంఘమున్ .
నలియదు దృష్టివైభవము న నష్టము గాదు ముఖేందుకాంతియుం
బొలియదు నూతన శ్రమము నృపుట్టదు 2 పట్టదు దీనభావమున్. 192
- ఉ. తన్ను నిశాచరుల్ వొడువ న దైత్యకుమారుఁడు మాటిమాటి కో
పన్నగళాయి యోదనుజభంజన యోజగదీశ యోమహా
పన్నశరణ్య యోనిఖిలశిపావన యంచు నుతించుఁ గాని తాఁ
గన్నుల నీరు దేఁడు భయకంపసమేతుఁడు గాఁడు భూవరా. 193
- ఉ. పాఱఁడు లేచి దిక్కులకు న బాహువు లొడ్డఁడు బంధురాజులోఁ
దూఱఁడు ఘోరకృత్య మని న దూఱఁడు తండ్రిని మిత్రవర్గముం
జీరఁడు మాతృసంఘము వశించుసువర్ణగృహంబులోనికిం
దాఱఁడు కావరే యనఁడు న తాపము నొందఁడు కంటగింపఁడున్. 194
- వ. ఇట్లు సర్వాత్మకం బై యిట్టి డట్టి దని నిర్దేశింప రానివర బ్రహ్మంబు దాన యై
యమ్మహావిష్ణునియందుఁ జిత్తంబుఁ జేర్చి అన్మయుం డయి పరమానందంబునుం
బొంది యున్న ప్రహ్లాదుని మంసి రాక్షసేంద్రుండు దనకింకరులచేతం జేయించు
చున్నమారణకర్మింబులు పాపకర్మనియందుఁ బ్రయుక్తంబు లైనసత్కారంబు
లుంబోలె విఫలంబు లగుటంజూచి. 195

- ఉ. శూలములక నిశాచరులు శ సుక్కక దేహము నిగ్రహింపఁగా
బాలుఁడు నేలఁడై బడఁడు శ పాఱఁడు చావఁడు తండ్రి నైన నా
పాలికి వచ్చి చక్రధరుఁడక్షమ మానితి నంచుఁ బాదముల్
ఫాలము సోక మ్రొక్కఁ డనశ్చాయత నొందుట కేఱు హేతువో. 196
- వ. అని శంకించుచు. 197
- సీ. ఒకమాటు దిక్కుంభియాధంబుఁ దెప్పించి, కేఁలి డింభకనిద్రోక్కింపఁబంపు
నొకమాటు విషభీకరరోగశ్రేణులఁ గదవడి నర్భకుఁగజవఁ బంపు
నొకమాటు హేతిసంఘోగ్రానలములోన, విసరి కుమారుని శ ప్రేయః బంపు
నొకమాటు కూలంకషోల్లోల జలధిలో, మొత్తించి శాబకు శ ముంపఁ బంపు
- ఆ. విషమఁ బెట్టఁ బంపుఁ విదళింపఁగాఁ బంపుఁ దొడ్డకొండచలులఁ శద్రోయఁ బంపుఁ
బట్టి కట్టఁ బంపు శ బాధింపఁ గాఁ బంపు, బాలుఁ గినిసి దనుజశపాలుఁ డధిప.
- సీ. ఒకవేళ నభిచారహోమంబు సేయించు, నొకవేళ నెండల శ నుండఁ బంచు
నొకవేళ వానల శ నుపహతి నొందించు, నొకవేళ రంధ్రంబు శ లుక్కఁబట్టు
నొకవేళఁ దనమాయనొదవించి బెగడించు, నొకవేళ మంచుననొంటి నిలుపు
నొకవేళఁ బెనుగాలి శకున్ముఖుఁ గావించు, నొకవేళఁ బాఁతించు శ నుర్వియందు
- తే. నీరు నన్నంబు నిడ నీక శ నిగ్రహించుఁ
గళల నడిపించు అువ్వించు శ గండశిలల
గదల ప్రేయించు నేయించు శ ఘనశరములఁ
గొడుకు నొకవేళ నమరారి శ క్రోధి యగుచు. 199
- వ. మఱియు ననేకమారణోపాయంబులఁ బాపరహితుం డైనపాపనిరూపు మాంప
లేక యేకాంతంబున దురంతచింతాపరిశ్రాంతుం డయి రాక్షసేంద్రుండు దన
మనంబున. 220
- ఉ. ముంచితి వార్ధులక గదల శ మొత్తితి శైలరటంబులందు ద్రో
బ్బించితి శస్త్రరాజఁ బొడిగిపించితి మీఁద సిభేంద్రపంక్తి తొ
ప్పించితి ధిక్కరించితి శ్రవించితి ఘోరదవాగ్నులందుఁ ద్రో
యించితిఁ బెక్కుపాట్ల నలశయించితిఁ జావఁ డి దేమి చిత్రమా. 201
- చ. ఎఱుఁగడు జీవనౌషధము శ లెవ్వరు భర్తలు లేరు బాధలం
దరలఁడు నైజశేజమునఁ శ దధ్యము జాడ్యము లేదు మిక్కిలిక
మెఱయుచు నున్నవాఁ డొకనిశమేషము దైన్యము నొందఁ డింక నే
తెఱుఁగునఁ ద్రుంతు వేసరితి శ దివ్యము వీనిప్రభావ మెట్టివో. 202
- వ. అదియునుం గాక తొల్లి శునశ్శేవుం డనుమునికుమారుండు దండ్రిచేత యాగ
పశుత్వంబునకు డత్తుం డయి తండ్రి తనకు నపకారి యని తలంపక బ్రదికిన
చందంబున. 203

క. ఆగ్రహమున నేఁ జేసిన, నిగ్రహములు పరులతోడ ॥ నెఱి నొకనాఁడున్
విగ్రహము లనుచుఁ బలుకఁ డ, ఈగ్రహములు గాస్మరించునొవ్వఁడు మదిలోన్.
వ. కావున వీఁడు మహాప్రభ వసంపన్నుండు వీని కెందును భయంబు లేదు వీని
తోడివిరోధంబునం దనకు మృత్యువు సిద్ధించు నని నిర్ణయించి చిన్నబోయి
ఖిన్నుండై ప్రసన్నుండు గాక క్రిందు సూచుచు విషణ్ణుండై చింతనంబు
సేయు చున్నరాజునకు మంతనంబునఁ జండామర్కు లిట్లనిరి. 204

శా. శుభభ్యాతివి నీప్రతాపము మహాచోద్యంబు దైత్యేంద్ర రో
షభ్రూయుక్తవిద్యుంధణంబున దిగ్విశ్రవ్రాతము బోరులన్
విభ్రాంతంబుగఁ జేసి యేలితి గదా ॥ విశ్వంబు వీఁ డెంత యీ
దభ్రోక్తుల్ గుణవోషహేతువులు చింతం బొంద నీ కేటికిన్. 206

శా. వక్త్రుం డైనజనుండు వృద్ధగురుసేవం జేసిమేధానయో
పక్రాంతిన్ విలసిల్లు మీఁదట వయఃశపాకంబుతో బాలకున్
శక్ర ద్వేషణబద్ధుఁ జేయుము మదిం ॥ హలింపు మీరోషమున్
శుక్రాచార్యులు వచ్చునంత కితఁడున్ ॥ సుశ్రీయుతుం డయ్యెడున్ 207

వ. అని గురుపుత్రులు వలికిర రాక్షసేశ్వరుండు గృహస్థు లైనరాజులకు నుపదేశింపఁ
దగినభర్తార్థకామంబులు ప్రహ్లాదునకు నుపదేశింపు డని యచుజ్ఞ సేవీర వారు
నతనికిఁ ద్రివర్గంబు నుపదేశించిన నతండు రాగద్వేషంబులచేత విషయానక్తు
లైనవారలకు గ్రాహ్యంబు లైనభర్తార్థకామంబులు దనకు నగ్రాహ్యంబు అని
యును వ్యవహారప్రసిద్ధికొని కైనభేదంబు గాని మాతృభేదంబు లే దనియును
ననర్థంబులయొ దర్థకల్పన సేయుట దిగ్భీను బనియును నిశ్చయించి గురూప
దిష్టశాస్త్రంబులు మంచి వని తలంపక గురువులు దమగృహస్థకర్తాచ్యుష్మానం
బులకుం బోయివసమయంబున. 208

క. ఆబలకుఁ దన్ను ర మృని, పాటించి నిశాబసుతులు ॥ భాషించిన దో
మాటకులేద్రకుమారుఁడు, పాటనమున వారిఁ జేరి ॥ ప్రజ్ఞాన్వితుఁ డై. 209

క. చెప్పఁ డొకచదువు మంచిని, చెప్పెడి దగులములు సెవులు ॥ సింహక గౌనఁగాఁ
• జెప్పెడు మరయెడ నొడ్డులు, సెప్పెన నొకచదువు విరుఁడు ॥ చిత్తము లలరన్.

వ. అని రాజకుమారుండు గావునఁ గరుణించి సుగడికాండ్రతోడ నగియెడి చందం
బునఁ గ్రీడలాడుచు సమానవయస్కు లైనదైత్యకుమారుల కెల్ల నేకాంతంబున
నిట్లనియె. 211

ఉ. బాలకులార రండు మహాప్రాయువుబాలురు కొందఱుర్విపై
గూలుట గంటిరే గురుఁడు ॥ హూఁ డనర్థచయంబునందు
శ్వేలత నర్థకల్పనముః ॥ 2 జేసిడి గ్రాహ్యము గాదు శాస్త్రమున్

మే తెఱిగించెదక వినిన శ్రీ మికు నిరంతరభద్ర మయ్యెడిన్.

212

వ. వినుండు సకలజన్మంబులందును ధర్మార్థచరణకారణం బయినమానుషజన్మంబు దుర్లభం బందుఁ బురుషత్వంబు దర్శనం బదియు శతవర్షపరిమితం బైనజీవిత కాలంబున నియతం బై యుండు నందు సగ మంధకారబంధురంబు రాత్రి రూపంబున నిద్రాదివ్యవహారంబుల నిర్ధకం బు చనుఁ జిక్కినపంచాశ ద్వత్సరంబులందును బాల్య కైశోర కౌమారాదివయోవిశేషంబుల వింశతిహా యనంబులు గడచుఁ గడమముప్పదియబ్దంబులు నిందియంబులచేతఁ బట్టు పడి దురవగాహంబు లయినకామక్రోధలోభమోహమదమత్సరంబు లనుపా శంబులం గట్టుపడి విడివడ సమర్థుండు గాక ప్రాణంబులకంటె మధురాయ మాణ యైనతృప్తకు లో నై భృత్యతస్కరవణిక్కర్తంబులఁ బ్రాణహాని యైన నంగీకరించి పరార్థంబుల నర్థించుచు రహస్యసంభోగచాతుర్య సౌందర్యవిశేషం బుల ధైర్యవల్లికాలవిత్రంబు లయినకళత్రంబులను మహనీయమంజులమధురా లాపంబులు గలిగి నశు లయినశిశువులను శీలవయోరూపధన్య లగుకన్యలను వినయవివేకవిద్యాలంకారు లయినకుమారులను గామితఫలప్రదాత లగుభ్రాత లను మమత్వప్రేమదైన్యజనకు లయినజననీజనకులను సకలసౌజన్యసింధువు లయినబంధువులనుధనకనకవస్తువాహనసుందరంబు లయినమందిరంబులను సుక రంబుఁ లైనపశుభృత్యనికరంబులను వంశపరంపరాయత్తంబు లయినవిత్రంబు లను వర్జింప లేక సంసారంబు నిర్దించుచుపాయంబుఁ గానక తత్తువర్గంబున నిర్గమద్వారశూన్యంబయినమందిరంబుఁ జేరి చిక్కువడివెడలెడిపాటవంబుసాలక తగులునడుకీటకంబుచందంబున గృహస్థుండు స్వయంకృతకర్మబద్ధుం డై శిశోష్ణ దరాదిసుఖంబులఁ బ్రమత్తు డయి నిజకుటుంబపోషణపారవశ్యంబున విరక్తి మార్గంబుఁ దెలియనేరకస్వకీయపరకీయభిక్షుభానంబున నంధకారంబునం బ్రవే శించుం గావునఁ గౌమారసమయంబున మనఃపరిమృంధై పరమభాగవతధర్మం బు ననుష్ఠింప వలయు దుఃఖంబులు వాంఛితంబులు గాక చేకులుభంగి సుఖంబు లును గాలానుసారంబు లై లబ్ధంబు లగుంగావు. వృధాప్రయాసంబున నాయు ర్వ్యయంబు సేయం జనదు హరిభజనంబున మోక్షంబు సిద్ధించు విష్ణుండు సర్వ భూతంబులకు నాత్మేశ్వరుండు ప్రియుండు ముముక్షు వైనదేహికి దేహవసాన పర్యంతంబు నారాయణచరణారవిందసేవనంబు గర్హవ్యంబు.

213

సీ. కంటిరే మనవారుఘనులు గృహస్థు లై, విఫలు లై కైకొన్న వెట్టితనము

భద్రాదు లై యుండి శ్రీ పాయరు సంసార,పద్ధతి నూరక శ్రీ పట్టువడిరి

కలయోనులం దెల్ల శ్రీ గర్భావ్యవస్థలఁ, బురుషుండు దేహి యై శ్రీ పుట్టుచుండుఁ

ద న్నెఱుంగఁడు కర్మతంత్రుఁ డై కడపట, ముట్టుడు భవశత్రములకు నయిన

ఆ. దీన శుభము లేదు శ్రీ దివ్యకీర్తియు లేదు, జగతిఁ బుట్టి పుట్టి శ్రీ చచ్చి చచ్చి

పౌరల నేల మనకుఁ బుట్టని చావని, త్రోవ వెదకోనుట శ దొడ్డబుద్ధి. 214

శా. హాలాపానవిద్యుంభ మాణమదగ్రస్వాతీతదేహలోలస
దబ్బలాలోకనశృంఖలా నిచయసంబద్ధాత్మకై లేశమూ
వేలానిస్సరణంబు గానక మహావిద్యాంసుడుం గామినీ
హేలాకృష్టకురంగశాబక మగున్ శ హీనస్థితి వింటిరే. 215

ఆ. విషయసక్తు లై నశ్రవిబుధాహితులతోడి, మనికి వలదు ముక్తిమార్గవాంఛ
నాదిదేవు విష్ణు శ నాశ్రయింపుడు ముక్త, సంగజనులఁ గూడినై శవమున.

వ. కావున విషయంబులఁ జిక్కువడిన రక్కసులకు హరిభజనంబు శక్యంబు గాదు
రమ్య మయ్యును బహుతరప్రయాసగమ్య మని తలంచితి రేనిఁ జెప్పెద సర్వ
భూతాత్మకుం డై సర్వదిక్కాల్ సిద్ధుం డై బ్రహ్మకడపలగాఁ గల చరాచరస్థూల
సూక్ష్మజీవసంఘంబులందును నభోవాయుకుంభిఁ నలిల తేజంబు లనియెడు మహా
భూతంబులయందును భూతవికారంబు లయినఘటపటాదులయందును గుణసా
మ్యం బయిన ప్రధానమందును గుణవ్యతికరం బైనమహా తత్త్వాదియందును రజ
స్సత్త్వతమోగుణంబులయందును భగవంతుం డవ్యయుం డీశ్వరుండుఁ పరమాత్మ
పరబ్రహ్మ మనియెడువాచకశబ్దంబులు గల్గి కేవలానుభవానంద స్వరూపకుండు
నవికల్పితుండు ననిర్రేఖ్యుండు నయినపరమేశ్వరుండు త్రిగుణాత్మకం బైనతనదివ్య
మాయచేత నంతర్హితైశ్వర్యుం డై వ్యాప్యవ్యాకరూపంబులం జేసి దృశ్యుం
డును ద్రష్టయుభోగ్యుండును భోక్తృకులయు సిద్ధికింపఁ దగి వికల్పితుం డై
యుండుఁ దత్కారణంబున నాసురభావంబు విడిచి సర్వభూతంబులందును దయా
సుహృద్భావంబులు గర్తవ్యంబులు దయా(సుహృద్భావంబులు) గల్గిన నభో
క్షజుండు సంతసించు ననంతం డాద్యుండు హరి సంతసించిన నలభ్యం బెయ్యది
యు లేదు జనార్దనచరణసరసీసుహృదుగళస్మరణసుధారసపానపరవశుల మైతి
మేని మనకు దైవవశంబున నకాంక్షితంబు లై సిద్ధించు ధర్మార్థకామంబులుఁ
గాంక్షింపై సిద్ధించుమోక్షంబును నేలత్రివర్గంబును నాత్మవిద్యయుం దర్శ
దండనీతి జీవికాదు లన్నియుఁ ద్రైగుణ్యావిషయంబులై నవేదంబులవలనం బ్రతి
వాద్యంబులు నిస్త్రైగుణ్యలక్షణంబునం బరమపురుషుం డైనహరికి నాత్మసమర్ప
ణంబు సేయుట మేలు పరమాత్మతత్త్వజ్ఞానోదయంబునంజేసి స్వపరభ్రాంతి
సేయక పురుషుండు యోగావధూతత్వంబున నాత్మవికల్పభేదంబునం గలలోఁ
గన్నపిశేషంబులభంగిం దధ్యం బనక మిథ్య యని తలంచు నని మఱియుఁ
బ్రహ్మదుం డిట్లనియె. 217

మ. నరుండు దానును మైత్రితో మెలఁగుచున్ శ నారాయణుం డింతయున్
వరుసన్ నారదసంయుమీశ్వరునకున్ శ వ్యాఖ్యానముం జేసె మున్
హరిభక్తాంఘ్రిపరాగశుద్ధతను లేకాంఘ్రి మహాకించనుల్

పరతత్త్వజ్ఞులు గాని నేరరు మదిన్ భావింప నీజ్ఞానమున్. 218

వ. తొల్లి నేను దివ్యదృష్టి గలనారదమహామునివలన సవిశేషం బయిన యీజ్ఞానం బును బరమభాగవతధర్మంబును వింటి ననిన వెఱఁగుపడి దైత్యబాలకు లద్దనుజ రాజకుమారున కిట్లనిరి. 219

ఉ. మంటిమి గూడి భార్గవకుమారకులొద్ద ననేకశాస్త్రముల్
వింటిమి లేడు సద్గురుఁడు భవేతొకఁ డెన్నఁడు రాజశాలము
క్కంటికి నైన రాదు సారఁ భగా వెలికిం జనరాదు నీకు ని
ష్కంటకవృత్తి నెవ్వఁడు ప్రగల్భుఁడు సెప్పె గుణాధ్య చెప్పుమా. 220

క. సేవించుము నిన్నెప్పుడు, భావించుము రాజవచుచు భహుమానములం
గావించుము తెలియము నీ, కీవించుమతిప్రకాశ భమే క్రియఁ గలిగెన్. 221

వ. అం. యిట్లు దైత్యులవచుచు నన్నశిరః బరమభాగవతసూక్తికారుం డైన
ప్రహ్లాదుడు నగి తరసః బూర్వమునకు విరాజింపనారకుమాటలు దలంచి
యిట్లనియె. 222

శా. అక్షిణోగ్రతపాము మువరముపై నుద్ధరించి మాతండ్రి శు
ద్ధమౌంతిం జని యుండఁ జీమగమిచేతన్ భోగిచందంబునన్
భక్షింపబడెఁ బూర్వపాపములచే. భాసాత్మకుం డుడు మున్
రక్షింపుము మాఁద నిర్వచు సుకరాభిది మువ్వనలై. 223

శా. ప్రస్థానోచితభేరిభాంకృతులతోఁ భాకారియుం దారు శౌ
ర్యసైన్యంబుల నేఁగుదెంచినఁ దదీశమాటోపవిభ్రాంతులై
స్వస్థేమల్ దిగనాడి పుత్త్ర ధనయోషామిత్రసంపత్కళా
ప్రస్థానంబులు డింది పాటి రసుకున్ భావనోద్యుక్తులై. 224

మత్తగోకిలము. ప్రల్లదంబున వేల్పులుద్ధతిఁ బాటి రాజనివాసముం
గొల్లపెట్టి సమస్తవిత్తముఁ భూరతం గొనిపోవఁగా
నిల్లు సాచ్చి విశంకుఁ డై యమరేశ్వరుం డవలించి మా
తల్లిఁ దాఁ జెఱపెట్టె సిగ్గునంద ప్తయై విలసింపఁగాన్. 225

వ. ఇట్లు సురేంద్రుండు మాతల్లిం జెఱగొని పోవుచుండ నమ్ముగుర కురకె యు
పులుఁగు క్రియ మొఱ లిడఁ దెరవున దైత్య మూఁదంబున నారకుడు పొడగని
యిట్లనియె. 226

ఉ. స్వర్భువనాధిపాథ సురసత్తమ వేల్పులలోన మిక్కిలి
నిర్భరపుణ్యమూర్తిని సురసీతిని మానిం బట్ట నేల యీ
గర్భిణి నామరక విమల భక్తమహావచురాలు గామనీ

దుర్భరరోషమా నిలుపు ధర్మయుఁ డైననిలింపఁజేరిపె.

227

వ. అనిన వేల్పుఁడఁకికి వేయిగన్నలు గలగఱువ యిట్లనియె.

228

ఉ. అంతనిధాన వైఃనదివిజాధిపువీర్యము దీనికుఁడే న
త్యంతసమ్మద్ధి నొండెడి మహాత్మక కావునఁ దత్ప్రసూతిప
ర్యంతము బద్ధఁ జేసి జనితార్భకు వజ్రముధారఁ ద్రుంచి ని
శ్చింతుఁడ నై తుదికా విడుతు ధర్మము దానవరాజవల్లభన్.

వ. అని పలికిన వేల్పుఁడేనికిం దఁపసి యిట్లనియె.

230

శా. సిద్ధికుండు ప్రశస్తభాగవతఁ డున్నెద్రుండు జన్మాంతరా
విరూభతాచ్యుతపాదభక్తిమహిమావిష్టుండు దైత్యాంగనా
గర్భస్థుం డగుబాఁకుండు జహసంగ్రమాద్యుపాయంబుల
దుర్భావంబునఁ బొంది చావఁడు భవద్దోరండవిభ్రాంతుఁ డై.

231

వ. అని దేవముని నిర్దేశించిన నతనివచనంబులు మన్నించి తానును హరిభక్తుండు
గావున దేవేంద్రుండు భక్తిబాంధవంబున మాయవ్వను విడిచి వలగొని సుర
లోకంబునకుం జనియె మునీంద్రుండును మజ్జననియందుఁ బుత్రికాభావంబు సేసి
యూఱడించి నిజాశ్రమంబునకుం గొనిపోయి నీవు పతివ్రతవు నీయుదరంబు
నఁ బరమభాగవతుం డయినప్రాణి యున్నవాఁడు తపోమహత్త్వంబునం గృతా.
ర్థుం డై నీపెనిమిటి రాఁ గలం డందాఁక నీ విక్కడ నుండు మనిన స్మృతించి.

శా. యోషారత్నము నాథదైవత విశ్వాలోద్యోగ మాతల్లిని

ర్వైషమ్యంబున నాథురాక మదిలో ధర్మవాంఛించి నిర్దోష యై

యీషదీభియు లేక గర్భపరిరక్షేచ్ఛన్ విచారించి శు

శ్రూపల్ సేయుచు నుండె నారదునకున్ ధర్మకళిలంబునన్.

233

వ. ఇట్లు దనకుఁ బరిచర్య సేయుచున్న దైత్యరాజకుటుంబినికి నాశ్రితరక్షావిశారదుం
డైననారదుండు నిజసామర్థ్యంబున నభయం బిచ్చి గర్భస్థుండ నైననన్న నుద్దే
శించి ధర్మతత్త్వంబును నిర్మలజ్ఞానంబును నుపదేశించిన నమ్ముద్దియ దద్దయుం
బెద్దకాలంబునాఁటివినికి గావున నాడుది యగుటంజేసి పరిపాటి దప్పి సూటి
లేక మఱచె నారదుండు నాయెడఁ గృప గలనిమిత్తంబున.

234

క. వెల్లిగొని నాటనుండియు, నుల్లసితం బైనదైవయోగంబున శో

భిల్లెడు మునిమత మంతయు, నుల్లంబున మఱపు వుట్ట ధర్మకనాఁ డైనన్.

235

ఆ. వినుఁడు నాదుపలుకు ధర్మసింఛితి రేని, సతుల కయిన బాలజనుల కయినఁ
దెలియ వచ్చు మేలు ధర్మదేహాద్యహంకార,దళననిపుణ మైనతపసిమతము.

236

వ. అని నారదోక్తప్రకారంబున బాలకులకుఁ బ్రహ్లాదుం డిట్లనియె నీశ్వరమూర్తి
యైనకాలంబునంజేసి వృక్షంబు గలుగు చుండ ఫలంబునకు జన్మసంస్థానవర్ధ
నాపక్షీణత్వపరిపాకనాశంబులు ప్రాప్తంబు లయినతెఱంగున దేహంబులకుం

షడ్భావవికారంబు లాత్మకు లే వాళ్ళ నిత్యుండు తేయరహితుండు శుద్ధుండు
 తే త్రజ్జుండు గగనాదులకు నా శ్రయండుఁ గ్రియాశూన్యుండు స్వప్రకాశుండు
 స్పృష్టిహేతువు వ్యాపకుండు నిస్సంగుండుఁ బహుర్గుండు నొక్కండు నని వివేక
 సమర్థంబు లగునాత్మలక్షణంబులు పండ్రెండు నెఱుంగుచు దేహదులందు
 మోహజనకంబు లగునహంకారమమకారంబులు విడిచి పసిండిగనలు గలనెల
 వున విభ్రాజమానకనకలేశంబు లైనపాపాదాలందుఁ బటంబు నెట్టి వహిషి
 యోగంబునఁ గరంగ నూఁది హేమకారకుండు పాటవంబున హాటకంబుఁ
 బడయుభంగి నాత్మకృతకార్యకారణంబుల నెఱింగెడినేర్పరి దేహంబునం దాత్మ
 సిద్ధికొఱకు నయినయ పాయంబునంజేసి బ్రహ్మభావంబుఁ బడయు మూలప్రకృతి
 యు మహాదహంకారంబులును జంచతన్మాత్రంబులు నివి యెనిమిదియం బ్రకృ
 తు లనియును రదస్సత్వతషంబులు మూఁడును బ్రకృతిగుణంబు లనియును
 గోర్మేంద్రియంబు లయినవాక్పాణిపాదపాయూపస్థంబులును జ్ఞానేంద్రియంబు
 లైన శ్రవణనయనరసనాత్వగ్ఘ్రాణంబులును మనంబును మహీసలిలతేజోవాయు
 గగనంబులునునివి పదాఱును వికారంబు లనియును గపిలాదిపూర్వాచార్యుల
 చేతఁ బెప్పం బడియె సాక్షిత్వంబున నీయిరువదేడింటిని నాత్మ గూడి యుండుఁ
 బెక్కింటికూటువ దేహ మదియు జంగమస్థావరరూపంబుల రెంగువిధంబు
 లయ్యె మూలప్రకృతి మొదలయినవర్గంబునకు వేతై మణిగణంబులం జొచ్చి
 యన్నసూత్రంబుచండంబున నాత్మ యన్నింటియందునుం జొచ్చి దీపించు
 నాత్మకు జన్మస్థితిలయంబులు గల వంచు విధ్యాతత్పరలు గాక వివేకశుద్ధమైన
 మనంబునంజేసి విచారించి దేహంబునం దాత్మ నెదక వలయు నాత్మకునవస్థలు
 గలయ ట్లుండుఁ గాని యవసలు లేవు జాగరణస్వప్నసుషుప్తు లనువృత్తు లెవ్వని
 చేత నెఱుంగంబడు నతం డాత్మ యండ్లు కుసుమధర్మంబు లయినగంధంబుల
 చేత గంధాశ్రయం డయినవాయువు నెఱింగెడుభంగిం ద్రిగుణాత్మకంబు లయి
 కర్మజన్యంబు లయినబుద్ధిభేదంబుల నాత్మ నెఱుంగం దగు నని చెప్పి. 237

సీ. సంసార మిది బుద్ధిసాధ్యము గుణకర్మ, గణబద్ధ మజ్ఞానకారణంబు
 గలవంటి దింతియ శ కాని నిక్కము గాదు, సర్వార్థములు మనశస్సంభవములు
 స్వప్నజాగరములు శసమములు గుణశూన్యు, డగుపరమునికి గుణా శ్రయమున
 భవవినాశంబులు శ వాటిల్లినట్లందుఁ. బట్టిచూచినలేవు శబాలురార

తే. కడగి త్రిగుణాత్మకములై నశకర్మములకు, జనకమైనచ్చు నజ్ఞానసమాదయమాను
 ఘనతరజ్ఞానవహిచేగొల్చి వుచ్చి, కర్మపిరహితు లై హరి శ గనుట మేలు.

వ. అదిగావున గురుశుశ్రూషయ సర్వలాభసమర్పణంబును సాధుజనసంగమంబును
 నీశ్వర ప్రతిమాసమారాధనంబును హరికథాతత్పరత్వంబునువాసు దేవునియం

దలిప్రేమయు నారాయణగుణకర్మకథాసామకీర్తనంబును వైకుంఠచరణకమల
ధ్యానంబును విశ్వంభరమూర్తివిలోకనపూజనంబును మొదలయినవిజ్ఞాననై
రాగ్యలాభసాధనంబు లైనభాగవతధర్మగుబులపై రతి గలిగి సర్వభూతంబుల
యందు నీశ్వరండుం భగవంతుం డాత్మగలం డని సమ్మానంబు సేయుచు గాను
క్రోధలోభమోహమదమత్సరంబుల గెలిచి బుద్ధియవర్గంబును బంధించి
భక్తి సేయు చుండు నీశ్వరం కనునవిష్ణుదేవునియందలిగతి సిద్ధించు. 239

సీ. దనుజారిలీలావళితారంబులందలి, శౌర్యకర్మంబులు శ సద్గుణములు
విని భక్తుఁ డగువాఁడై వేద్యుఁ డొకఁ బులికించి, కన్నలహర్షాశ్రుకణము లొలుక
గద్గదస్వరముతోఁ గమలాక్ష వైకుంఠ, వరద నారాయణ శ వాసుదేవ
య నుచునొత్తిలిపాడునాడు నాక్రోశించు, నగుఁ జింతనచు సేయనతియొనర్చు

తే. మరులకొనియుండుఁడనలోనమాటలాడు, వేల్పుపోకిరపురుషునిన్పత్తిధిరుగు
బంధమలభాసియజ్ఞానబలిఁగాల్చి విష్ణుఁబ్రాపించుఁ దదిభక్తివివశుఁడగుచు.

వ. కావున రాగాదియుక్తమనస్కుం డయినశరీరికి సంసారచక్రనివర్తకం బయిన
హరిచింతనంబు బ్రహ్మమండలినిర్వాణసుఖం బెట్టి డట్టి డని బుధులు డెలియు
దురు హరిభజనంబు దుర్గమంబు గాదు హరి సకలప్రాణిహృదయంబులయందు
నంతర్యామి యై యాకాశంబుభంగి నుండు విషమూర్జనంబుల నయ్యెడిది లేదు
నిమిషభంగురప్రాణు లయినమర్త్యులకు మమతాస్పదంబులును జారచలంబు
లును నైనపుత్రమిత్రకళత్ర పశుభృత్యబలబంధురాజ్యకోశమణిమందిరమంత్ర
మాతంగమహీప్రమాఖివిభవంబులు నిరర్థకంబులు యాగప్రమాఖిపుణ్యబంబు
లైనస్వర్గాదిలోకభోగంబులు పుణ్యానుభవక్షీణంబులు గాని నిత్యంబులు గావు
నగుండు విద్వాంసుండ నని యభిమానించి కర్మంబు లాచరించి యమోఘంబు
లయినవిపరీతఫలంబుల నొందుఁ గర్మంబులు గోరక చేయ వలయుఁ గో వేసిన
దుఃఖంబులు ప్రాప్తించుఁ బురుషుండు దేహంబుకొఱకు భోగంబుల నపేక్షించు
దేహంబు నిత్యంబు గాదు తోడ రాదు మృతం బయినదేహమును శునకాదులు
భక్షించు దేహి గర్మంబు లాచరించి కగ్మబద్ధుం డయి క్రమ్మాటంగర్మానుకూలం
బయిన దేహంబుఁ దాల్చు నజ్ఞానంబునంజేసి పురుషుండు గర్మదేహంబు విస్త
రించు నజ్ఞానతంత్రులు ధర్మార్థకామంబులు జ్ఞానలభ్యంబు మోక్షంబు
మోక్షప్రదాత యగుహరి సకలభూతంబులకు నాశ్రయింపఁడు ప్రియుండు దన
చేత నయినమహాభూతంబులతోడ జీవసంజ్ఞితం డయి చుండు నిష్కాము లై
హృదయగతుం డయినచారిని నిజభక్తిని భజింప వలయు. 241

క. దానవదైత్యభుజంగమ, మానవగంధర్వచురసప్రమాజములో ల
క్షీమనాథుచరణకమల,ధ్యానంబున నెవ్వఁ డయిన శ ధన్యత నొందున్. 242

క. చిక్కఁడు వ్రతములఁ గ్రతువులఁ, జిక్కఁడు దానముల శౌచశీలతపములం

- జక్కఁడు యుక్తిని భక్తిని, జక్కినక్తిను నచఁజేతుండు శిష్యుఁడునుండీ. 243
- క. చాలదు భూదేవత్యము, సాలదు దేవత్య విధి శాంతిగ్రామం
బాలగు హరి మెప్పింప విశాలోద్యమాలార భక్తి శిష్యుని భంగిన్. 244
- ఆ. దనుజభుజయత్నదైత్యవృక్షభీర, సురరీతిహరిగ్రామ ద్రుపదు
లైన బాపజీవులైన ముక్తికి బోదు రఘు జగము విష్ణు శిష్యుఁడు దలఁచి. 245
- క. గురువులు భవకును లోబడు, తెరువులు సెప్పెనకు విష్ణుదివ్యపదవిం
దెరువులు సెప్పరు చీకటి, బరువులు వెట్టంగ నే శిష్యులారా. 246
- క. తెం డెల్లపు స్థకంబులు, నిం డాచార్యునకు మరల శిష్యులమునకున్
రండు విశేషము సెప్పెదఁ బొం డొల్లనివారు కర్మపుంజము పాలై. 247
- క. ఆడుదము మనము హరి రతి, బాడుగ మేపొద్దు విష్ణుకథ ద్రుపదశంబుల్
వీరదము దనుజసంగతి, గూడదము ముందవధ క్తికోటిన్ సూటిన్. 248
- క. పితృము సంస్మృతిపటలము, వ్రతము కామాదివైరివర్గంబుల నే
డితృముచిత్తము వరికిని, జాతము నిర్వాణపదము శిష్యు మగు మనగన్. 249
- వ. అని యిట్లు ప్రహ్లాదుండు రహస్యంబున నయ్యెవేళల రాక్షసకుమారులకు నప
వర్గమార్గం బెఱింగించిన వారును గురుశిక్షితంబు లైన చిదువులు సాలించి నా
రాయణభక్తి చిత్తంబులం గీలించి యుండుటం జూచి వారలయేకాంతభావంబు
దెలిపి వెఱచి వచ్చి శుక్రనందనుండు శక్రవైకిటనియె. 250
- కా. రత్నో బాలుర నెల్ల నీకొడుకు సేరంజేరిలోలోన నా
శిష్యమార్గము లెల్ల గల్ల లని యాశ్చర్యపించి తా నందఱన్
మోక్షాయత్తులఁజేసినాఁడు మనకున్ శిష్యులంబువాటిలై
దక్షిణంబునఁ జక్కఁ జేయ వలయున్ శిష్యులవంశాగ్రణీ. 251
- క. ఉల్లసిత విష్ణుకథనము, లెల్లప్పుడు మాకుఁ జెప్పఁ గడీగురుఁ డని న
న్నుల్లంఘించి కుమారకు, లొల్లరు చదువంగ దానవోత్తమ వింటే. 252
- క. ఉడుగఁడు మధురిపుకథనము, విడివడి జడుపగిదిఁ దిరుగు శిష్యునిమున నే
నొడివిననొడువులు నొడువఁడు, దుకుకనిఁ జదివింప మాకు శిష్యుని మధికా. 253
- క. చొక్కపురక్కసికులమున, వెక్కురు జన్మించినాఁడు శిష్యునియందున్
నిక్కపు మక్కువ విడువఁ, జెక్కసిమీఁది గంటి రాక్షసేశ్వర వెల్లిన్. 254
- వ. అని యిట్లు గురుసుతుండు సెప్పినఁ గొడ గువఁ సిగోధవ్యవహారంబులు గర్లరం
ధ్రంబుల కిద్దప్రహరంబు లయి నోకిం బిట్లు మిట్టిపఁ పాపాపాతం బైఁభువ
గంబుభంగి బవన ప్రేరితం బైనదవానలంబుచందంబున డండతాడితం బయిన
కంఠీరవంబుకైవడి భీషణరోషరినా వేళజాజ్వలమానచిత్తుండును బుత్రసంహా
రోద్యోగాయత్తుండును గంపమానగాత్తుండును నభుజీకృతనేత్తుండును నై

కొడుకుల రప్పించి నమాన కృత్యములు దప్పించి నిర్ధయుండై యశనిసంకాశ భావణంబున నడల్పును. 255

శా. సూర్యుల శాంతిని పొందెను నతిసంపద్యుడైతఁజ్ఞాను న
జ్ఞానానియ్యకృతాను సంజలిపుట్టిన వ్రాజసూర్యుల సవా
శ్రీనారాయణపాదపక్వములీ చింత మృతాస్వాదనా
ధీమత ధిక్కరణంబు సేసితికన్ శ దేవాహతుం దుగ్రతన్ 256

సీ. అస్మదీయం బగునాదేశమునఁ గాని, మిక్కిలి రవి మింట శ మెఱయ వెఱచు
నన్నికాలములందు నననకూలుఁ డై కాని, విద్యేషి యై గాలి శ వీవ వెఱచు
మత్ప్రతాపానలమందీకృతాచ్చి యై, విచ్చలవిడి నగ్ని శ వెలుఁగ వెఱచు
నతిశాత యైననాఁయాజ్ఞ నుల్లంఘించి, శమకుండు ప్రాణులఁ శ జంప వెఱచు

తే. నింద్రుఁ డౌదల నామ్రాల శ నెత్త వెఱచు, సమరకిన్నరగంధర్వయక్షపిహగ
నాగవిద్యాధరావలి శ నాకు వెఱచు, నేల వెఱవవు పలువ నీ శ కేది దిక్కు.

శా. ప్రజ్ఞానంతులు లోకపాలకులు శుంభ ద్వేషులయ్యున్ మనీ
యాజ్ఞానంగము సేయు నోడుదుకు రోమాహంగదృష్టి వివే
కజ్ఞాన య్యత మై జగత్త్రితయముం శ గపించు నీ విట్టిచో
నాన్మోలంఘన మెట్లు సేసితివి సాహంకారతన్ దుర్మతీ. 258

శా. కంఠక్షోభము గాఁగ నొత్తిరి మహాగాధంబుగా డింభ వై
కుంతుం జెప్పెను దుర్జయుం డిచ్చుచు వై శ కుంతుండు వీరవ్రత
త్కంఠాబంధునుఁ డేని నే నమములన్ శ ఖండిప గండింపఁగాఁ
గుంతీభూతుఁడు గాకి రా వలదెచ్చిన్వోరాహవక్షోణికిన్ 259

శా. ఆచార్యోక్తము గాఁ బాలురకు మోక్షమౌన క్తిఁ బుట్టించి నీ
వాచాలత్వముఁ జూప విష్ణు నహితున్ శ వర్ణించ మద్దత్వవం
శాచారంబులు నీటు సేసితివి యూ శ ధాన్యం గులద్రోహినిన్
నీచుం జంపులు మేలు చంపి కుండున్ శ నిర్వోషము జేసెదన్. 260

క. దిక్కులు గెల్చెదల నన్నయు, ద కెవ్వఁడు రోరి నీచు శ దేవేంద్రాదుల్
దిక్కులరాజులు వేటొక,ది కెవ్వఁడుగక కొలుతు రితిఁడై శ దిక్కుని నన్నున్.

క. బలవంతుఁడ నే జగమున, బలములతోఁ జనక వీరభావమున మహా
బలుల జయించితి నెప్పున,బలమున నాడెవవు నాను బ్రవిరుఁడ వై. 262

వ. అనివఁ దండ్రికి మెల్లన వినయమునఁ గొను కిట్లయె. 263

క. బలముతులకు దుర్బులులకు, బల మెవ్వఁడు నీకు నాకు శ బ్రహ్మాదులకున్
బల మెవ్వఁడు ప్రాణులకు, బల మెవ్వఁడు వచ్చినినకు శ బల ముని రేవా.

- క. దిక్కులు గాలముతో నే, దిక్కున లే కుండు గలుగు దిక్కులమొదలై
దిక్కు గలలేనివానికి, ¹ది క్కుయ్యెదువాడు నాకు దిక్కు మహాత్మా. 285
- సీ. కాలరూపంబులఁ ద గ్రమవిశేషంబుల, నలఘుగుణాశ్రయం ద డనునవిభుఁడు
స త్త్వబలేంద్రియసహజ ప్రభావాత్ముఁడై విరోధంబున ద నఖిలజగముఁ
గల్పించు రక్షించు ద ఖండించు నవ్యయుం, డన్నిరూపమ లందు దతఁడు గలఁడు
చిత్తంబు సమముగాఁ ద జేయుము మార్గంబుఁ, దప్పి వర్తించుచిత్తంబుకంటె
తే. వైరు లెవ్వరు చిత్తంబు ద వైరిగాక, చిత్తమను నీకు వశముగాఁ ద జేయవయ్య
మదయుతాసుర భావంబుమానవయ్య యయ్యఁ మోఁ పేలాడదరయ్యజనులు.
- ఉ. లోకము లన్నియున్ గడియఁలోన జయించినవాడ వింద్రియా
నీకముఁ జిత్తమున్ గెలువ ద నేరవు నిన్ను నిబడుఁ జేయనీ
భీకరశత్రు లార్చురఁ బ్రభిన్నులఁ జేసినఁ బ్రాణికోటిలో
నీకు విరోధి లేఁ డొకఁడు ద నేర్పునఁ జూడుము దానవేశ్వరా. 267
- క. పాలింపుము శేషుషి ను, న్మాలింపుము కర్మబంధముల సమదృష్టిం
జాలింపుము సంసారముఁ, గీలింపుము హృగయమందుఁ ద గేశవభక్తిన్. 268
- వ. అనినఁ బరమభాగవతశేఖరునకు దోహచర శేఖరుం డిట్లనియె. 269
- క. జంపినఁ జచ్చెద ననుచును, గంపింపక యోరిపడుచ ద కఠికోక్తుల నన్
గుంఠించెడు చావునకుం, దెంపరి యై వదరువానిద తేజఁగునఁ గుమతీ. 270
- శా. నా తోడం బ్రతిభాష లాడెడు జగన్నాథుండ నాకంటె నీ
భూతశ్రేణికి రాజు లేఁ డొకఁడు సంపూర్ణప్రభావుండు మ
ద్రాభతం జంపిన మున్ను నే వెదకితిం ద బల్కాఱు నారాయణుం
డతద్విశ్వములోన లేఁడు మఱి వాఁ ద డెం దుందుగా దుర్మతీ. 271
- క. ఎక్కడఁ గలఁ డేక్రియ నే, చక్కటి వర్తించు నెట్టిజాడను వచ్చుం
జక్కడుతు నిన్ను విష్ణునిఁ, బెక్కులు ప్రేలెదవు పానిభృత్యునిపగిదిన్. 272
- న. అనిన హరికింకరుండు శంకరాపక హర్ష పులకాంకురసంకలితవిగ్రహుండ్డ యాగ్ర
హంబు లేక హృదయంబున హరిం నలంచి నమస్కరించి బాలవర్తనంబున
నర్తనంబు నేయుచు నిట్లనియె. 273
- మ. కలఁ డంభోధిఁ గలండు గాలిఁ గలఁ డాకాశంబునం గుంభినిం
గలఁ డగ్నిన్ దిశలం బగళ్ళ నిశలన్ ద ఖద్యోతచంద్రాత్మలం
గలఁడోంకారమనం ద్రిమూర్తులఁ ద్రిలింగవ్యక్తులం దంతటం
గలఁ డీశుండు గలండు తండ్రి వెదకం ద గా నేల యాయాయెడన్. 274
- క. ఇందుఁ గలఁ డందు లేఁ డని, నందేహమువలదు చక్రిఁ సర్వోపగతుం
డెందెందు వెదకి చూచిన, నందందే కలఁడు దానసహగ్రణివింటె. 275

వ. అని యివ్వఁబున.

276

మ. హరి సర్వాత్మతులం గలం డనుచుఁ బ్రహ్మదుండు భాషింప స
త్వరుఁ డై యొకును లేడు లే డని సుతుఁ డై యెప్పుండు డింప శ్రీ
నరసింహాకృతి నుండె నచ్యుతుఁడు నానాజంగమస్థానో
త్కరగర్భంబుల నన్ని జీవముల నుద్ధృతప్రభావంబునన్.

277

వ. అయ్యవసరంబున నెద్దాన వేచుండు.

278

క. డింభక సర్వస్థలవ. ల, నంభోరుహనేత్రుఁ డుండు న ననుచు మిగుల సం
రంభంబునఁ బలికెద వీ, స్తంభంబునఁ జూపఁ గలవె న చక్రి గిక్రిన్.

279

క. స్తంభమునఁ జూప వేనిం, గుంభిని నీశిర యు దుంచి క కూల్పంగ రక్షా
రంభమున వచ్చి హరి వి, స్తంభంబున నడ్డపడంగ న శక్తుం డగునే.

280

వ. అనిన భక్తవత్సలునిభటుం డిట్లనియె.

281

శా. అంభోజాసనుఁ డాది గాఁగఁ దృణపర్యంతంబు డశ్వాత్ముఁ డై
సంభావంబున నుండుప్రోడ విపులస్త్తంభంబునం నుండఁడే
స్తంభాంతర్గతుఁ డయ్య నుండుటకు నేనసందేహమున్ లేదు ని
ర్దంభత్వంబున నేడు గానఁబడుఁ బ్రత్యక్షస్వరూపంబునన్.

282

వ. అనిన విని క రాళించి గ్రద్దనలేచి గద్దియ డిగ్గ నటికి (యొఱఁబెట్టిన) ఖడ్గంబు (వెటి
కి) కేలనమర్చి జలిపించుచు మహాభాగవతశిఖామణియైన ప్రహ్లాదునిధిక్కిరించుచు.

మ. వినరా డింభక మూఢచిత్తగరిమన్ న విష్ణుండు విశ్వాత్మకుం
డని భాషించెన వైన నిందుఁ గలఁడే న యంచున్ మదోద్రేకియై
దనుజేంద్రుం డఱచేత వ్రేసెను మహోదగ ప్రభాశుంభమున్
జనదృగ్భీషణదంభమున్ హరిజనుస్సంరంభమున్ స్తంభమున్.

284

— శ్రీహరి నరసింహరూపంబున స్తంభంబునం దావిర్భవించుట. —

వ. ఇట్లు దానవేంద్రుండు పరిగృహ్యమాణువైరుండును వైరానుబంధజాఙ్గల్యమాన
రోషానలుండునురోషానలజంబున్యమాన విజ్ఞానసేనయుండును వినయగాంభీర్యధై
ర్యజేగీయమానహృదయుండును హృదయచాంచల్యమానతామసుండును దామ
సగుణచంక్రమ్యమాణస్తైర్యంబునునై విస్తంభంబున హుంకరించిబాలుని ధిక్కి
రించి హరి సిందుఁ జూపు మని కనత్కనకమణిమయకంకణక్రేంకారశబ్దపూర్వకం
బుగా దిగ్గంతిదంతభేదనపాటవ ప్రశస్తం బగుహస్తంబున సభామండప స్తంభంబు
వ్రేసిన వ్రేయకోడన దశదిశలను ముడుంగులు సెదరంజిటిలి పెటిలి పడి బం
భజ్యమానంబగునమ్మహా స్తంభంబువలనఁ బ్రళయవేళాసంభూతన ప్రస్కంభబంధుర
సమీరణసంఘటిత ఘోరవోఘుష్యమాణ మహావలాహకవర్ణనిర్గతనిబిడనిష్ఠుర

దుస్సహనిర్వాతసంఘనిర్హోషనికాశంబు లైనఘటచ్ఛటచ్ఛటచ్ఛటచ్ఛన్వనిక్రమాఖిభ
యకరారానవుంజంబులు జుజ్జుమానబులు యెగిసి యాకాశకుమారా
తరాళంబు నివకాశంబు కేసి నిండినం గట్టు సాలక దోఘాయమానవృన్
యంబు లులు పగవకంబు లైనపితామహ మహేంద్రవరుణవాయు శిఖినిశిర
చరాచరజంతుజాలంబులతోడ బ్రహ్మాండకటాహంబు వగిలి పరిస్ఫోటకంబు
గాఁ బ్రభుల్లసద్భయగళసంకాశ భాస్వర చక్ర చాప హల కులిశ జలచర రే
ఖాంకితచారుచరణతలుండను చరణపక్వ మణుసవినమితవిశ్వవిశ్వంభరాభార
ధౌరేయ దిక్కుంభి కుంభీస కుంభినీధర కూక్మకుల శేఖరుండును జలరాశిజాత
శుండాలశుండాదండమండిత (ప్రకాంఠప, చండ) నహోరు స్తంభయగళండును
ఘణఘణాయమానమణి(నింకిణీగణు, ఖిరిణి) వేఖిలావలయవలయిత పీతాంబర
శోభితకటి ప్రదేశుండును నిర్జరనిన్నగవర్త వస్తులకమలాకరగంభీరనాభివినరుం
డును(మృష్టిపరిమేయవినుత)తరుతఃస్నిగ్ధమన్యుండును గులాచలసానుభాగసద్భ
శకర్కశవిశాలవత్సుండును దుర్జ్వదప జభటధ్వజ తికాక్షత్రా యమాణిక్యో
రాజవత్కోభాగవిశంకటక్షేత్ర విలేఖనచంగ లాంగలాయమాన ప్రతాపజ్వలన
జ్వాలాయమాన శరణాగతనయనచకోర చంద్రరేఖామమాణ పజ్రాకూర్కప్రతి
మానభాసమానసిశాత (ఖిరతరమాఖి) నఖరుండును శంఖచక్రగదాఖడ్గగుంత
తోమృరప్రముఖ నానాయుధ మహిత మహోత్తుంగ నాహీధరశృంగసన్నిధి వీర
సాగరవేలాయమాన మాలికావిరాజమాననిర్దర్శితానేక శతభుజార్ధిళుండును మం
జుమంజీరమణిపుంజరంజిత మజులహార కేయూరకంకణకిరీటమకరకుండలాదిభూ
షణభూషితుండును ద్రివళీయుతశిఖరిశిఖరాభ పరిణద్ధబంధురకంధరుండును బ్రకం
పనకంపితపారిజాతపాదపపల్లవ ప్రతీకాశకోపావేశసంచలితాధరుండునుశరత్కల
మేఘజాలమధ్యధగద్ధగాయమానతటిల్ల తాసమాన దేదీప్యమాన దంష్ట్రాంకురుం
డును గల్పాంతకాలసకల భువన గ్రసనవిలసనవిజృంభమాణ సప్తజిహ్వజిహ్వతు
లీతతరలతరాయమాణవిభ్రాజమానజిహ్వండును మేరుమందరమహాగుహంత
రాళవిస్తారవిపులవక్త్రనాసికారంఘుండును నాసికారంధ్రనిస్సరన్నిబిడనిశ్వాస
నికరసంఘట్టససంక్షోభితసంహిష్యమానసచ్చసాగరుండును బూర్వపర్వతవిద్యోత
మానఖిద్యోతమండల దృక్ష్యసమంచితలోచనుండును లోచనాంచలసముత్క్రి
ర్యమాణ విలోలకీలాభీలవిస్ఫులింగవిణానరోరుద్యమాన తారకాగ్రహమండలం
డును శక్రచాపసురుచిరోదగ్రమహాభూలతాబంధబంధుర భయంకరవదనుండు
ను ఘనతరగండశైలతుల్య కమనీయగండభాగుండును సంధ్యారాగర క్తధారా
ధరమాలికా ప్రతిమమహాభ్రంకషతంతన్యమానపటతరసటాజాలుండును సటా
జాలసంచాలనసంజాతవాతడోలాయమానవైమానికవిమానుండును నిష్కండిత
శంఖవర్ణమహోర్ధ్వకర్ణుండును ముఖవంశాయమానమందరవసుంధరాధరపరి

భ్రమణ వేగమునృద్యమాన నియన్తరజలమండితసుధారాశికల్లోలశీకరాకార
భాసుర కేసమండును ఋశ్యాశ్వినిశిఖిరణయూఖగౌరవనూక హండును నిజ
గర్జానినదనిర్వృత కముద స్ఫులిక వాను నై రావణ సార్వభౌమ ప్రమఖదిభ
రాజకర్ణ కోటరుండును ధవళధరా ధగద్గి దుగళలోకనియ దేహండును దేహ
ప్రభాపటల నిర్మధ్యమానపరిపంథి యత ధాననికడుంబగర్జాంధ కారుండును బ్ర
హ్మద హిరణ్యశివురంజనభంజనివిత్తాంజరంగ ౨ హిరంగ జేగీయ మానకరణ
వీరరససంయ తుండును మహాప్రభావ్రండును నయన శ్రీశృంగిహదేవుండావిర్భ
విందినం గనుంగొని. 285

క. సరమూర్తి¹గాదు కేవల, హరిమూర్తియు²గాదు మానవాకారము³ గే
సరియాకారము నున్నది, హరిమాయారతిత మగు యశధార్థము సూడన్.

ఉ. లెంపున బాలుఁ డాడినను శ ధీత సర్వగతశ్వముం బ్రతి
ష్ఠింపఁ దలంచి యందు సరిసింహశరీరముఁ దాల్చి చక్రిశి
క్షింపఁగ వచ్చినాఁడు హరిశచే మృతి యంచుఁ దలంతు నైన నా
సొంపును బెంపునందఱును శ జూడఁ జరింతు హరింతు శత్రువున్. 287

— యా శృసింహమూర్తి హిరణ్యకశిపుతోఁ బోరి వధించుట. యి—

వ. అని మెత్తంబడినచి తంబున గరి యెత్తికొని తత్తజంబున నార్పుచు సకుంతిత
కంతీరవంబు డగ్గలుగంధసింధుగఁ బుచ్చందంబున నక్తంచరకుంజరుండు సరిసింహ
దేవున కెదురు నడచి తదీయ దివ్యజేజోబాలసన్నికర్షంబునం జేసి దహనలంబు
డగ్గఱిసఖివ్యోతంబునుంబోలె (గర్తవ్యాకర్తవ్యంబులు డెలియక) నిర్గతప్రభుం
డయి యండె నష్టాడు. 288

మ. ప్రకటం బై ప్రళయావసానమున మున్ శ బ్రహ్మాండభాండావరో
ధక మై యన్నతమిస్రమన్ జగము నుత్తాపించుచోఁ ద్రావి సా
త్త్విక తేజోనిధి యైనవిష్ణునెడ నుద్గ్రీపించునే నష్ట మై
వికలం బై చెడుఁ గక తామసుఁ ప్రావీణ్యంబు రాజోత్తమా. 289

వ. అంత నద్దానవేంద్రుండు మహోద్దండం బగుగదాదండంబు గిరగిరం ద్రిప్పి సర
మృగేంద్రుని వ్రేసివ నతండు దర్పాబున సర్వము నొడిసిపట్టుసర్వపరిపంథినే
ర్చున దితిపట్టి బట్టికొనిన విట్టి డ డట్టించి బిట్టుకట్టుక సయ్యసురవరుండు
దృఢబలంబుఁ నిట్లు జరిసి పట్టు దప్పించుకొని విడవడి డబవు లెప్పుక
కుప్పించి యుప్పురిం బుసి విహరిం కలరాజచరణసిర్గళిశిఖుడంగంబు తెలుగునం
డలంగ నుత్తర తిసభుజాబోషంబున సరికంతీవుండు గుంతింకం డయ్యెడి సని
తలంచి కలంగక చెలంగుచుఁ దన్న సబిడసీరివసికరంబులమాటున సిలింపులు
గుంపులు గొని డాగి మూగి క్రమ్మట నాత్మీయజీవనశింకాకళింకితు లై మంత

నంబులఁ జింతనంబులు సేయుచు నిరీక్షింప నక్షీణసమరదక్షతావిశేషం బుప
లక్షించి ఖడ్గవర్షంబులు ధరించుచి భూనభోభాగంబుల వివిధవిచిత్రలంఘన
లాఘవంబుల బరిభ మణ భేదంబులం గరాశవననం డయి యంతరాశంబునఁ
దిరుగుసాళువపు డేగచుదంబున సంచరించిన సహింపక. 290

సీ. సంచానోద్ధూతశ్చ వకజ్వాలలు, భూనభోంతర మెల్ల శ బూరితముగ
దంష్ట్రాంకురాభీలధగధగాయితవీప్తి, నసురేంద్రనేత్రము శ లండములు గఁ
గంటకసన్నిభోత్కట కేసరాహతి, నభ సంఘము భిన్న శ మై చలింపఁ
బ్రళయభ చంచలాశ ప్రితుభాస్వరములై, శరనభిరోచులు శ గ్రమ్ముదేర
తే. సటలు జళిపించి గర్జించిసంభవించి దృష్టిసారిచి బాహులు బం శ ధించి కెరలి
జిహ్వా యాడించి లంఘించి శ చేత నొడిసి, పట్టె నరసింహుఁ డాదితిసట్టి నధిప.

క. సరకు గొనక లీలాగతి, నురగేంద్రుఁడు మాపికంబు శ నొడిసి పగిదిన్
సభ కేసరి దను నొడిసిన, నురవిమూలఁడు ప్రాణభీతి శ సుడివడియె నృపా. 292

క. సరరాజవైరి లోబడె, బరిభావితసాధుభ క్తపటలాంహునకన్
సరసింహునకు నుడంచ, స్థితరజిహ్వాన కుద గ్రథునరంహునకున్. 293

వ. అంత. 294

మ. విహగేంద్రుం డహి వ్రచ్చుకై వడి మహోద్వృత్తిన్ నృసింహుండు సా
గ్రస్థుఁ డై యూరువులందుఁ జేచ్చి నశిసంఘాతంబులన్ వచ్చె దు
స్సహు దంభోళికతోరదేహు నచలోత్పాహున్ మహాబాహు నిం
ద్రహుతాశాంతకభీకరున్ ఘనకరున్ శ దైత్యాస్వయశ్రీకరున్. 295

శా. చంచన్ హృత్కమలంబు శోణితము వర్షించెన్ ధరామండలిం
ద్రెంచుం గర్కశనాడికావరులు భేదించెన్ మహానక్షము
ద్రంచన్ మాంసము సూక్ష్మఖండములుగా శ దష్టాసురున్ వచ్చి ద
ర్పించుం బ్రేవులు కంతమాలికలు గల్గించెన్ నభోద్భాసి యై. 296

సీ. వక్షాకవాటంబు శ వ్రక్కలు సేయుచో, మచకుతారంబులకరణి నొప్పు
గంభీఃహృదయఁకంకజము భేదించుచో, గుద్దాలములభంగి శ గొమరు మిగులు
ధమనీవిశానంబు శ దవిలి ఖండించుచో, బటులవి త్రంబులపగిది మెఱయు
జతరశశాలాంత్ర శజాలంబుఁ ద్రెంచుచో, గ్రకచసంఘంబులగరిమఁ జూపు

తే. నంకగతుఁ డై నదైత్స్యం శ నాగ్రహమాన, శత్రుచయముల నొంపకశంహరించి
యమరునఁసింహునఖరంబుఁలొలిపిచి త్ర, సమరముఖరంబులై యుండెజనవ రేణ్య.

క. స్ఫురితవిబుధదనముఖము ల, పరివిడిళితః న శనివహశతితనుముఖు ల్
గురురుచిజితశిఖిశిఖములు, సరహరఖరనఖము లమరు శ నతదనసఖు ల్. 298

వ. ఇట్లు కేవలపురుషరూపంబుచు మృగరూపంబునుం గానినరసింహరూపంబున
రేయునుం బవలునుం గానిసంధ్యాసమయంబున నంతరంగంబును బహిరంగం

బునుం గాని సభాద్వారంబున గగనంబును భూమియునుం గానియూరుమధ్యం
బునఁ బ్రాణసహితంబులు బ్రాణరహితంబులును గానినఖంబులం దైవోక్త్య
జనప్యావశ్యభల్లుం డయునన్యత్సమల్లుని నధియించి మహావహనకీలాభీరుదర్శనుం
డును గరాళవకనుండును లేలిహాసభీషణజహ్నుండును శోణితపంకాంకిత కేసరుం
డును నై ప్రేపులుకింత మాలికలుగ గరించి కూభికుంభవిదళనంబు సేసి చును
దెంచుపంచాననంబునునోలె దన జసుజరహృదయకమలవిదళనంబు సేసి తదీ
యర క్షసిక్తంబు లైననఖంబులు సంధ్యారాగర క్తచంద్ర రేఖలచెలుపు వహింప
సహింక లేచి తనకట్టెదుర నాయధంబు లెఱుకొని తత్తటంబున రణంబు
నకు సురవణించురక్కసులం బెక్కుసహస్రంబులం జక్రాదికనిర్వక్రసాధనం
బుల నొక్కనిఁ జిక్క-కుండం జక్కడిచె నివ్వధంబున.

299

శా. రక్షోపీకుల నెల్లఁ ద్రుంచి రణసంక్రంభంబు సాలించి దృ
ష్టిక్షేపంబు భయంకరంబు గ సభాసింహాసనారూఢుఁ డై
యక్షీణాగ్రహుఁ డై నృసింహుఁడు కరాళశాస్యంబుతో నొప్పెదక
విక్షింపం బలికంప నోడి యితమల్ శ విభ్రాంతులై డాఁగఁగన్

300

క. సురచారణవిద్యాధర, గగుడోరగయక్షసిద్ధగణములలో నొ
క్కరుఁ డైన డాయ వెఱచును, నరహరి నయ్యనసరమున శ నరలోకేశా.

301

క. తర్షరీబుల నరసింహుని, హర్షంబులఁ జూచి నిర్జ్వరాంగనలు మహా
తర్షరీబులఁ గుసుమంబుల, వర్షంబులు గురిసి రుత్సవంబుల నధిపా.

302

ప. మఱియు నయ్యనసరంబున మిట ననేకదేవతావిమానంబులును గంధర్వ
గానంబులును నప్పశోగణరత్ననసంవిధానంబులును దివ్యకామాశభరీపటహముర
జాదిభ్యానంబులును బ్రకాశమానంబు లయ్యె సునందకుముదాదు లయినహరి
పార్శ్వచరులును విరిచి మహేశ్వర మహేంద్రపురస్సరు లగుత్రిదశ కిన్నర
కింపుషుల నన్నగ సిద్ధ గరుడ గంధర్వ చారణ విద్యాధరాదులును బ్రజాపతు
లును నరకూరీకవదర్శిచోత్కంతు లయి చనుదెంచి.

303

అట్లు బ్రహ్మసింహాసనంబున వేలువేట స్తుతించుట.

క. కరకమలయుగళకేలిత, శిరు లై డగ్గఱక భక్తిఁ శ జేసిరి బహుసం
సరణాభిరక్తి నఖికి, నరభోజనమా స్తిహారికి శ నరకేసరికిన్.

304

వ. ఆసమయంబున దేవత లందఱు వేలు వేట వినుతించి రండుఁ గమలాసనుం డి
ట్లనియె.

305

మ. ఘంటికాగుణవాతుని భువనముల్ శ గల్పించి రక్షించి శ
దనము జేయు సకలంశక్తిక ననంతతత్వోత్పత్తికం జిత్రవీ
ర్యునికిన్ నిత్యపవిత్రకమ్మనికి నే శ సుతకంఠతో నవ్యయా

- తృనికి వందన మాచరించెదఁ గృహశూఖ్యప్రసాదార్థి నై. 306
- వ. రుద్రు డి ట్లనియె. 307
- చ. అమరవరేణ్య ఖూదట సహస్రయుగాంతమునాఁడు గాని కో
పమునకు వేళి గాదు సురభాధకుఁ డైనతమస్వినీచరణ
సమరమునాన్ వధించి వి శ చాలుఁ దదాశ్మజుఁ డైనవీఁడు స
ద్విమలఁడు నీకు భక్తుఁడు పవిత్రుఁడు గావుము భక్తవత్సలా. 308
- వ. ఇంద్రుం డి ట్లనియె. 309
- సీ. ప్రాణసంఘములహృత్పద్మమధ్యంబుల, నివసించి భ సిల్లునీవ యెఱుఁగు
దింతకాలము దానశవేశ్వరుచే బాధ, పడి చిక్కి యున్న మూఁపన్నజనుల
రక్షించితివి మము కరాక్షిసుఁ జంపితి, క్రతుహవ్యములు మాకుఁ క గలిగె మరల
మంటిమి నీసేవ క మరగినవారలు, కైవల్యవిభవంబు క కాంక్ష సేయ
- ఆ. రితరసుఖము లెల్లనిచ్చయింపఁగ నేల, యస్థిరంబు లివి యనంతభక్తి
గొలుపు నిమ్ము నిన్ను క ఘోరదైత్యానీక, చిత్తభయవరంహ క శ్రీశృసింహ. 310
- వ. ఋషు లి ట్లనిరి. 311
- మ. భవదీయాదరలీల లోకముల నుత్పాదించి రక్షింప నేఁ
డవి దై త్యేశునిచేత భవితము లై క్రహస్వంబు లై యుండ నీ
యవీనీతున్ సరిసింహరూపమున సంహారంబు నొందించి వే
డవిధిం గ్రమ్మఱ నుద్ధరించితి గదా క ధర్మాచుసంధాయి వై. 312
- వ. పితృదేవత లి ట్లనిరి. 313
- శా. చండకోధముతోడ దైత్యుఁడు వడిన్ క శ్రాద్ధంబులన్ మత్స్యశుల్
పిండంబుల్ సతలోదకంబులు గ నర్పింపంగ మా కీక యు
ద్దండత్వంబునఁ దాన కె కొను మహోదగుండు వీఁ డిక్కడన్
ఖండింపంబడె నీనఖంబుల నుత్తుల్ క గావించు మా తేష్వరా. 314
- వ. సిద్ధు లి ట్లనిరి, 315
- క. క్రుద్ధుం డై యణిమాదిక, సిద్ధులు గైకొనినదైత్యుఁ క జీరితివి మహా
యోద్ధవు నీశ్వప మాకును, సిద్ధులు మరిలంగఁ గలిగె క శ్రీచరసింహ. 316
- వ. విద్యాధరు లి ట్లనిరి. 317
- క. దానవునిఁ జంపి యంత, ధావాదికవిద్య లెల్ల క దయతో మరలం
గా నిచ్చితివి విచిత్రము, నీనిరుపమవైభవంబు క నిజము నృసింహ. 318
- వ. భుజంగు లి ట్లనిరి. 319
- క. రత్నములను మత్కాంతా, రత్నంబుల. మన్వికొని రక్కసుకురమున్
యత్నమున వ్రచ్చివైచితి, పక్షులు కిత్తు మును. 320

- వ. మనవు లిట్లనిరి. 321
- క. దుర్లయుని దైశ్శ్యం బొరిగొని, వర్ణాశ్రమధర్మ¹ సేతువర్ణము మరలం
బూర్ణము నేసితి వేమని, వర్ణింతుము కొలిచి బ్రవకువారము దేవా. 322
- వ. ప్రజాపతి లిట్లనిరి. 323
- మ. ప్రజలం జేయుటకై సృజించితి మముం య బాటించి దైత్యాజ్ఞచేః
బ్రజలం జేయక మంతకాలము నుహతభారంబుతో నుటిమీ
కుడనక వక్షముఁ జేరి చంపిలిని సంకోచంబు లేకల్లవోఁ
బ్రజలం జేయుచు నుండువారము జగదృద్ధాయమాణోదయా. 324
- వ. గంధర్వ లిట్లనిరి. 325
- క. అశునము రేయఁ బగలుం, బాడుదుము ? శాటునొగ్గ య గాధిండు దయం
బూడఁడు నీచే జములం, కాడె మహాపాతకునకుఁ య గుశలము గలజే. 326
- వ. చారణు లిట్లనిరి. 327
- క. భువనజనహృదయభల్లుడు, దివిశేంద్ర విరోధి నేడు య దెగ నీచేతక
భవరోగనివర్తక మగు, భవనంఘ్రియుగంబుఁ జేరి య బ్రదికెద మీశా. 328
- వ. యక్షు లిట్లనిరి. 329
- ఉ. భ్రంశము లేనినీభటుల య భంగవిముక్తుల మమ్ము నెక్కి ని
స్సౌశయవృత్తి దిక్కులఁ బ్రసారము సేయుచు నుండు వీడు ని
స్త్రింశముతోడ వీనిఁ గడఁజేర్చితి వాపద మానె నోచతు
ర్వింశతితత్వశాసక త్రివిష్టపముఖ్య జగన్నివాసకా. 330
- వ. కింపురుషు లిట్లనిరి. 331
- క. పుగుషోత్తమ నేరమ కింపురుషుల మల్పుము నిన్ను య భూపింపఁగ ను
ఘ్నుసఖా సకలసుజనహృత్పరుషు జగపిరిని జగము య బ్రదికె నధీశా. 332
- వ. వైతలికు లిట్లనిరి. 333
- క. త్రిభువనత్రయము వడియెను, సభలందును ముములందు య జగదీశ్వర నీ
శుభగీతములు పఠించుచు, నభయుల మై సంచరింతు య మార్తశరణ్యా. 334
- వ. కిన్నరు లిట్లనిరి. 335
- క. ధర్మము దలఁపకు లఘువర, ధర్మము సేయించు నామా య గలమాశ్మకుడు
మృదువుని జంపితి పుష్పతలైక్యముల మై నీమధ్య క్తి నలవేడకు వారి. 336
- ప. కష్టుసేవకు లిట్లనిరి. 337
- ఉ. సంచితవిప్రశాపమునఁ య జంక్షనశాచకుఁ జైనవీని శి
క్షించుట కీడు గాదు కృప య నేసితి వీశ్వర భక్తితోడ నే
వించుటకంటె వైరమున య వేగమ చేరఁగ వచ్చునియ్య నీ

- యంచితనారసింహతను శ వద్భుత మాపదః శాసి రంజయన్ . 338
- వ. ఇట్లు బ్రహ్మదేంద్రసిద్ధసాధ్యపురస్సరు లైనదేవనుఖ్య లంజయ నడ గలిగి
యనేక ప్రకారంబుల విన తించి రోషనరంభవిజృంభమాణుం డయిననరసింహ
దేవునిదిగ్గజః శేర వెఱచి లక్ష్మీదేవిం బిలిచి యిట్లనిరి. 339
- క. హరికిం బట్టపుదేవివి, హరిసేవానిపుణమతివి శ హరిగణివి నదా
హరిరతివి నీవు నని నర, హరిరోషము డింజవమ్మ శ హరివరమధ్యా. 340
- వ. అనిన నియ్యకొని మహాత్కంఠతోడ నాకలకంఠకంఠి నరకంఠీరపుణ్యప
కంఠంబునకుం జని. 341
- సీ. శ్రవ్యార్కబింబంబుఁగిది నన్నదిగాని, నమ్మామా పూర్ణేందునిభము గాదు
శిఖిశిఖాసంఘంబుఁజెలుపు నూపెడుఁ గాని. చూడ్కి ప్రసాదభాసురము గాదు
వీరరాధ్రాద్భుతాశ్రవేశ మొప్పెడుఁ గాని. భూరికృపారసస్ఫూర్తి గాదు
భయదడంప్టాంకురప్రభలు గప్పెడుఁ గాని, దరహాసితాంబుజాతంబు గాదు
- తే. కఠిననఖరన్మసింహవిశ్రగ్రహము గాని, కామినీజనసులభవిశ్రగ్రహము గాదు
విన్నదియుఁగాదు తొల్లి నేవిష్ణువలనఁ, గన్నదియుఁగాదు భీషణాకారమున చు. 342
- క. పలికెద నని గమకము గొనుఁ, బలికినఁ గడు నలుగు విభుడుశ్రవతివచనములం
బలుకఁడనినిలుచు శశిమఖ,బలువిడి హృదయమానఁ జనపుభయమునుగదరన్ . 343
- వ. ఇట్లు నరహరిరూపంబు వారిజనివాసిని వీక్షించి శంకించి శాంతుం డైనవెనుక
డగ్గతెద నని చింతించు చున్న వారిజసంభవుం డద్దేవునిరోషంబు నిరంజన
నితరుల కలవి గా దని ప్రహ్లాదుం జీరి యిట్లనియె. 344
- క. తీండ్రమగ రోషమున మీ,తండ్రినిదీ త్తమునఁ జక్రి శ దారుణమూర్తి
వేండ్రము విడువఁడు మెల్లన, తండ్రి శీతలునిఁ జేసి శ డయసేయఁగదే. 345
- వ. అనిన నాఁగాక యని మహాభాగవతశేఖరుం డయినబాలకుండు గరకమలంబులు
ముకుళించి మందగమనంబున నమందవినయవివేకంబుల నరసింహదేవునిసన్నిధి
కిం జని సాష్టాంగదండ ప్రణామంబు సేసిన భక్తపరాధీనం డగునయ్యాశ్వరుం
డాలోకించి కరుణాయత్తచిత్తుం డై. 346
- ఉ. ప్రాభవ మొప్పు నుత్కటకృపామతి యై కదియంగఁ జీరి సం
శోభితదృష్టిసంఘములఁ శ జూచుచు బాలునిమాళియందు లో
కాభినుతుండు వెట్టె నసురరాంఠికఁ డుద్భటకాలసర్పిణీ
తాధయదానశ స్తము ననర్గళమంగళ హేతుహస్తమున్ . 347
- వ. ఇట్లు హరికరస్పర్శనంబున భయవిరహితుండును బ్రహ్మజ్ఞానసహితుండును బుల
కితదేహుండును సముత్పన్నసంతోష బాష్పసలిలధారాసమూహుండును.. బ్రే
మాతిశయగద్గదభాషణుండును వినయవివేకభూషణుండును నేకాగ్రచిత్తుండును

భక్తిసరావశ్యమను నను పుష్కలవిజరణకమలంబులు దన మృగయంబున నిలిపికొని కరకవలంబులు ముగళించి యిట్లని విసరించె.

348

... పుష్కలగుడు నృసింహమూర్తిని స్తుతించుట. ...

మ. అనుకూల సిద్ధులు సంఘమిత్యగులు బ్రహ్మాదుల్ సతాశ్చర్యచి
త్తములన్ నిర్మలము ప్రకారముల నిత్యంబున్ విచారించి పా
రమా ముక్తి నతి సేయ నోప రెట నే శ రక్ష ననూజంక గ
ర్వవదోద్ది క్కుడ బాలాక్ష జడమలే శ వర్ణింప శక్కుడనే.

349

మ. లోకమున్ వంశమున్ శేజమున్ శ్రుతము సౌందర్యంబు నుద్యోగమున్
నిపుణత్యంబున్ బ్రతాపపౌరషము లాన్ శ నిష్ఠాబలప్రజ్ఞాన్
జపయాగంబులన్ జాల వీశ్వర భవత్యంత్రుష్టికై దంతియా
ధపుజందంబున భక్తి సేయ వలయుం శ దాశ్చర్యసంయుక్తుడై.

350

మ. అమలజ్ఞానత దానధర్మరతి సత్సత్సాంతినిగ్రహ్య
త్వమున్ యజ్ఞతపోనసాయాన్ గడున్ శ దర్శించు ధాత్రీసురో
త్తమకంఠై శ్శిష్యాంశు ముఖ్యుడు మనోర్థసాధనావళిగ్రహముల్
సమన్ నిన్న నయించె నేని నిజవంశశ్రీకరుం డౌ దుదిన్.

351

నీ. అజ్ఞాండు నేనినయకరాధములను జేపట్ట దీశ్వరుడు కృపాళుడగుట
జేపట్టు నొకచోట శ సిద్ధమిత్యరునకు, నర్థంబు లేకున్న శ నతడు పూర్ణుడై
న నర్థము లేశ్వరార్పణంబులు గాగఁ, జేయట ధర్మంబు శ సేసె నేని
నద్దంబు జూచిన శ నళికలలామంబు, ప్రతిబింబితం బగుపగిది మరల

తే. నర్థములు జూచు గావున శ నధికబుద్ధి, భక్తి సేయంగవలయును భక్తి గాని
మెచ్చిదర్థంబులొసఁగెడు మేరల దు, బరమకరుణండు పారిభక్తబంధవుండు.

క. కావున నల్పుడ సంస్తుతి, గావించెద వెఱపు లేక శ కలనేరుపున్
నీవర్ణనమన ముక్తికై, బోవు ననిద్యమ జయించి శ పురుషుడనంతా.

352

నీ. సత్త్వాకరుడ వై నసర్వేశనీయాజ్ఞ, శిరమల నిడుకొని శ చేయువారు
బ్రహ్మాదు లమరులు శ భయ మండు చన్నాకు, నీభీషణాకృతి శ నేడు సూచి
రోషంబు మాను నీ రుచిరవిగ్రహముల, కల్యాణకరములు శ గాని భీతి
కరములు గావు లోకమలకు వృశ్చిక, పన్నగంబులధంగి శ భయము జేయు

తే. నసుర మర్దింపితివి నాకుపార్ష మయ్యె నవతరించినప దీతెనలుక యెల
కలషహరివి సంత మకారి వనుచు, నన్ను దుఁతురు లొకులుకొనిలాశ్చ.

మ. ఖరదంష్ట్రాభ్రుకుటీసహనఖము నుగ్రధ్వనయన్ రక్తకే
సరయన్ దీర్ఘవరాంత్రమాలికయు భాస్వన్నేత్రయ న్నైననీ
నృసింహకృత జూచి నే వెఱవఁ బూర్ణకూరిదుర్వార దు
ర్భరసంసారదవాగ్నికై వెఱు నీరసాద్రాయం జేయవే.

353

న. దేవా నకల యోనానందాన సుఖియోగదాని సంయోగసంజాతం బైనశోకా
 నలంబున దండవ్వానానందం దానివానికంబుగాని దేహస్వభావంబున
 మోహితుండ నై హరిహరిచూచుచున్న యేన నానంద బియ్యండవ సఖింశవు
 బరదేవతవు నైననీ వగుభక్తహృదయంబు లయిన లీలావతాక కథావిశేషంబులఁ బఠి
 యించుచు రాగానిగ్గుత్తండ నై దుఖపంజంబులఁ దరియించి భవనీయచరణ
 కమల స్మరణసేవానిపణు లైనభక్తలం జేరి యుండెన బాలునిఁ దలిదండ్రులును
 రోగిని నైద్యుర తంబయినయావధంబును సమృద్ధంబున మునిండ్రివాని నావ
 యను దక్కోరులు రక్షింప నేరని తెజంగున సంసారతాపసంతప్యమానుం డై
 నీచేత నుక్షేపితుం డయినవాని నగ్గరింప నీవునక్క నన్యండు సవర్ధుండు గాఁడు
 జగంబుల నెవ్వం దేవికృత్యంబు నెవ్వనిచేతంబే రితుండై యేయింద్రియంబులం
 శేసి యేమిటికొఱకు నెవ్వనికి సంబంధి యై యే స్థలంబున నే సమయంబునం
 దేవిరూపంబున నేగుణంబున నవరం బయిన జనకాది భావంబున నుత్పాదించి
 పరం బయిన బ్రహ్మాదిభావంబున రూపాంతరంబు నొందించు నట్టివివిధప్రకారంబు
 లన్నియు నిత్యము క్తుండవు రక్షకుండవు నైననీచ నీయంశం బైన పురుషునికి నీ
 యచు గ్రహంబునఁ గాలంబుచేతం బేరిత యైకకృత్యమయంబును బలయతుంబును
 బ్రధానలింగంబు నునైనవసంబును నీమాయ సృజించునవిద్యాస్థితకారం
 బును వేదోక్తకర్మప్రధానంబును సంసారచక్రాశ్మకం బైనయీమనమను నిన్ను
 నేవింపక నియమించి తరియింప నొక్కండ ను సవర్ధుండు లేడు ¹విష్ణునిర్జిత
 బుద్ధిగుణండవు నీవు నీవలన వశీకృతకార్యసాధనశక్తి యైనకాలంబు మాయ
 తోడం గూడ పోడకవికారయత్తం బయిన సంసారచక్రంబుఁ జేయుచుండు
 సంసారదావదహనతంతప్యమానండ నగు నన్ను రక్షింపుము. 356

నీ. జనులు దిక్పాలురసంపదాయర్విభ, నమూనా గోరదురు భక్తస్వంబు లనచు
 నవి యంత రోషహృదవిద్యుంధితం బైన, మాతండ్రి బామవ ద్విషహిమఁజేసి
 విహతంబు లగు నట్టివీరుండు నీచేత, నిమిషమాత్రంబున నే నేడు మడిసె
 గావున ధృవములు న గావు బ్రహ్మాదుల, శ్రీవిభవంబులు న జీవితములుఁ
 తే. గారూపకుఁ డగునును క్రమనిచేత, వితళితమ లగు నిలువవు న వేయునేల.
 యితర మేనొల్లనీమిఁదియెఱుకగొంత, గలిగియున్నదిగొలుతుఁగొంకరుడనగుచు.
 మత్తకోకిలము. ఎండమావులచరిభద ను న తెల్ల నాళ్లము లనచు మి
 ర్దుగండు రోగినిధానదేహముతో విక్రు ప గాకయు
 ద్దండమిన్మృత్యువహి నెప్పుడొక దప్పుడై యెరినాఁడు జే
 రిండు పాఠము దుష్టసౌఖ్యపరంపరా కవణంబునన్. 358

1. ఈవాక్యము మూలవిరుద్ధము. 'విష్ణు...గుణుండవు నీ...కాలంబు వగునీవు మాయతో
 నూడి...చక్రింబునఁ బరిభ్రమించుచున్న నన్ను రక్షింపుము' అని మూలము.

డి. శ్రీమహిళామహేశ్వరస్తోత్రముగర్భం శైవ నీనుహా
ద్దామకరింబుచే నభయదానము సేయవు నేను గాల్గుండం
దామసవంశసంభవణి ॥ శైవ్యుడి న గర్భజోగుణంక ని
స్సీనుదమం గరాంబుజము ॥ శీర్షముఁ జేర్చుట చోద్య మీశ్వరా. 359

వ. మాహాత్మ్య సుజగ లయిన బ్రహ్మకలంకను గర్జు లై సమామృతను సేనాను
రూపాబుగం ॥ యోగింబులు లేక కల్పకృత్ బుడందంబున ఫలప్రదానంబు
సేయదువు కంఠిర్వంశేతం బగుసంసారిసూపంబునం గూలు చున్నయూధదను
లం గూడి కూలెడివేను భవదీయభృత్యుం డగుకారదునియనుగ్రహంబునం
జేసి నీకృపకుఁ బాత్రుండ నైతి నన్ను రక్షించి మజ్జనకుని వధియించుట నా
యందులఁ బక్షపాతంబు గాదు దాష్ట్యదుజసంహారంబును శిష్టభృత్యమునిదన
రక్షాప్రకారంబును నీకు నైజగుణంబులు విశ్వంబు నీవ గుణాత్మకం బయిన
విశ్వంబు సృజించి యందుం బ్రవేశించి హేతుభూతిగుణయుక్తుండ వై రక్షక
సంహారకాదనానానూపంబుల నుండుచువు సదంత్రాంతకార్యాత్మకం బయిన
విశ్వంబునకుం బరమకాచిణంబు నీవ సిమాయచేత వీడు దా ససియెడిబుద్ధి
వికల్పంబు దోచుఁ గాం నీకంటె నొం డెద్దియు లేదు బీడంబునందు వస్తుమా
త్రభూతిసౌత్కర్యంబును వృక్షంబునందు నిలత్వాదివర్ణంబునుం గలుగుతెఱం
గున విశ్వంబునకు నీయంద జన్మస్థితి ప్రకాశనాశంబులుం గలుగు నీచేత నయిన
విశ్వంబు నియంద నిలుపుకొని తొల్లి ప్రళయకాలపారానారంబునఁ బన్నగేంద్ర
పర్యంకంబునఁ గ్రమారహితుండ వై నిజసుఖానుభవంబు సేయుచు నిద్రితుని
భంగి యోగనిమిత్తలోచనుండవై మెలంగుచుఁ గొంతకాలంబునకు సజకాల
శక్తివేతం బ్రేరితంబు లై ప్రకృతిధర్మంబు లయినసత్త్వాదిగుణంబుల నంగీకరించి
సమాధి నాలించి విసిల్లు చున్నసినాధియందు వటబీడంబువలన నుద్భవించు
వటంబు తెఱంగున నొక్క కమలంబుసంభవించె నట్టికమలంబువలన నాల్గుమో
ములబ్రహ్మ జన్మించి దిశలు వీక్షించి కమలంబునకు నొండయినరూపంబు
లే కుండుటఁ జింతించి జలాంతరాళంబుఁ బ్రవేశించి జలంబులందు నూలు
దివ్యవత్సరంబులు వెఱకి తనజన్మంబునకు నుపాదానకారణం బైననిన్ను దర్శింప
సమర్థుడు గాక మగిడి కమలంబుకడకుం బని విష్ణుయును నొంది చిరకాలం
బు నిర్భరతిపంబు సేసి పృథివియందు గంధంబు గనుచందంబునఁ దనయుదు
నానాసహస్రవదనశోన మననానాకర్ణ వక్త్రధుడకరచరణుండును బహువిధా
భరణుండును మాయాకలితుండును పాహాలక్షణలక్షీతుండును నిజప్రకాశమా
రీకృతతముండును బురుషోత్తముండును నయిననిన్ను దర్శించె నయ్యవసరంబున.

క. ఘోటకవదనుండ వై మఘ, కైటభులం ద్రుంచి నిగమ్యగణముల నెల్లం
బాటించి యజన కచ్చిన, కూటఘండ వీశ్వరుడవు ॥ కోవిదవంద్యా. 361

వ. ఇన్ద్రియంబునఁ గృతతేతాద్వానరంబు లనఁగూఁడుయుగంబుందును దిర్యజ్ఞాత్రి
నెవమునఁజలచరాకారంబుల నవతరించి లోకంబుల నద్ధరించుచు ధరించుచు
పరించుచు యగాదుకులధర్మింబులం బ్రతిష్ఠించుచు నుండువపు డేవా
యనఁగలవును.

362

సీ. కామహర్షాది సంప్రతిత మై చిత్తంబు, భవదీయఁజింతఃకవవి సారదు
మమరాదిరసముల శ మరగి చొక్కచు జిహ్వా, నీవర్ణనమునకు శ నిగుడ నీదు
సుందరీనుఖములఁ శ జూడఁ గోరెడిచూడ్కి, తాపకాకృతి లవైఁదగులువడదు
వివిధదుర్భాషలు శ వినఁ గోరువీచులు, వినవు యుష్మత్కథా విరచనములు

తే. ఘాణమురవడిఁ దిరుగు దుర్గంధములకుఁ
దసెవు గొలువదు వైష్ణవధర్మమాలకు
నడఁగి యండవు క ర్మేంద్రియములు పురుషుఁ
గలఁచు సవతులు గృహమేధిఁ శ గలఁచునట్లు.

363

వ. ఇన్ద్రియంబున నిందియంబులచేతఁ జిక్కు వడి స్వకీనులకీ మశరీరంబులందు మి
త్రామిత్రభావంబులు సేయుచు జన్మమరణంబుల నొందుచు సంసరివైతరణీ
నిమగ్నం బునునలోకంబు నుద్ధరించుట లోకసంభవస్థితిలయ కారణుడ వైన
నీకుం గర్తవ్యంబు భవదీయసేవకుల ముననమాయండుఁ బ్రియభక్తు లును
వారల నుద్ధరింపుము.

364

మ. భగవద్దివ్యగుణానువర్తనసుధాప్రాప్తైకచిత్తుండ నై
జెగడక సంసరణో గ్రవైతరణిః శ భిన్నాత్ము లై తావకీ
యగుణస్తోత్రపరాజుత్తఖ్యమున మామూసౌఖ్యభావంబులన్
సుగతిం గానినిమూఘంబం గని మడిక శోకాతు సర్వేశ్వరా.

365

వ. డేవా మునింబ్రులు నిజవిముక్తకాము లు విజనస్థలంబులం దపంబు లాచరిం
తురు కాముకల్పంబు నొల్లరు విశ్వంబున వీరికి నీకంటె నొందు శరణంబు లేదు
గావున నిన్ను సేవించెదరు కొందఱు కాముకులు గరిద్వయకండుతిచేతం దని
యనిచందంబునఁ దుచ్చు (బులు పశుపక్షి క్రిమికీటసామాన్యం బును) మైఘ
నాదికృహమేధుఁఖంబులం దనియక కడపట నతిదుఃఖవంతు లగుదురు నీ ప
నాదంబు గలసుగుణుడు నిష్కాముం డు యుడు మౌన వ్రతదపతపశ్శు
తాభ్యుపసంబులును నిజధర్మవ్యాఖ్యానవిజనస్థనివాససమాఘులును మోక్షహే
తువు లగు నమున నివి పదయు నిద్రియజనుంబు లేనివారికి భోగార్థంబు లును
విశ్రమించువారికి జీవహాసాయంబు లుయుండు డాంబికులకును వార్తాకరంబు
లనునఫలంబులు గావు భక్తి లేక భవదీయజ్ఞానంబు లేదు రూపరహితుడ
వైననీకు బీహారుంబులకివడిఁ గారణకార్యంబు లును సదసద్రూపంబులు

రెండును బ్రకాశమానంబు లగు నారెంటియందును భక్తియోగంబున బుద్ధి
మంతులు మథనంబున దాగవులంకు వహ్నిం గనియెడు తెఱంగున నిన్నబొవ
గందుకు పంచభూతతన్మాత్రంబులును బ్రాణంబులు నిందియంబులును మనోబు
ద్ధ్యహంకారచిత్తంబులును నీవ సగుణంబును నిర్గుణంబును నీవ గుణాభిమాను
లము జన్మమరణంబుల నొందువిబుధు లాద్యంతంబులు గానక నిరుపాధికుండ
వైనని నెఱుంగరు తత్త్వజ్ఞ లయనవిశ్వాంసులు వేదాధ్యయనాదివ్యాపారం
బులు మాని వేదాంత ప్రతిపాద్యుండ వగునిన్న సమాధివిశేషంబుల నెఱింగిసే
వింతు రది గావున.

366

సీ. నీగృహంగణభూమి శ నిటలంబు మోవంగ, మోదించి నిత్యంబు మ్రోక్కడేని
నీమంగళ స్తవశనికరశర్లంబులు, పలుమాటు నాలుకఁ శ బలుకడేని
నీయధీశములుగా శ నిఖిలకృత్యంబులఁ, బ్రియభావమున సమర్పింపడేని
నీపదాంబుజమాల శ నిర్మలహృదయుఁ డై, చింతించి మక్కువఁ శ జిక్కడేని
తే. నిన్నుఁ జెవులార విచడేని శనీకుసేవ, సేయ రాడేని బ్రహ్మంబుఁజెందఁగలఁడె
యోగి యైనఁ దపోవ్రతయోగి యైన, వేది యైన మహాతత్త్వవేది యైన.
వ. కావున భవదీయదాస్యయోగంబు గృహ సేయు మని ప్రణతుం డైన ప్రహ్లాదుని
వర్ణనంబులకు మెచ్చి నిర్గుణుం డైనహరి రోషంబు విడిచి యిట్లనియె.

368.

శా. సంశోషించితి నీచరిత్రమునకుకా శ సద్భద్ర మాఁ గాక నీ
యంతర్వాంఛితలాభ మెల్లఁ గరుణాత్రయత్తుండ నై యిచ్చెదం
జింతం జెందకు భక్తకామమండ నే శ సిద్ధంబు దుర్లోక్కుండఁ
జంతుశ్రేణికి నన్నుఁ జూచినఁ బునర్జన్మంబు లే దర్భకా.

369

ఱి. సకలభావములను శ సాధులు విద్వాంసు, లఖిలభద్రవిభుండ శ నైననన్నుఁ
గోఁకు లి మ్మటంచుఁ శ గోఁకుదు రిచ్చెదఁ, గోఁకు మెద్దియైనఁ శ గుట్ట నీవు.
వ. అని పరమేశ్వరుడు ప్రహ్లాదునియందుఁ గలసకామత్వంబుఁ దెలియుకొఱకు
వంచించి యిట్లానతిచ్చిన నతండు నిష్కాముం డైనయేకాంతి గావునఁ
గామంబు భక్తియోగంబునకు నంతరాయం బని తలంచి యిట్లనియె ¹నుత్పత్తి
మొదలు కామాద్యుభవాసక్తిగలనాకు వరంబు లిచ్చెద నని వంచింపనేల సం
సారబీజంబులును హృదయబంధనంబులు నయినకామంబులకు వెఱచి ముము
క్షుండ నై సేమంబుకొఱకు సేమంబున నిన్నుంజేరితిఁ గామంబులును నిందియం
బులును మనశ్శరీరధైర్యంబులును మనీషాప్రాణధర్మంబులును లజ్జాస్మరణ
లక్ష్మీసత్యతేకోవిశేషంబులును నశించు లోకంబులందు భృత్యు లర్థకాము
లము రాజుల సేవింతురు రాజులు బ్రయోజనంబు లర్పించి భృత్యులకు సర్వం
బు లొసంగుదు రవిధంబు గామ నామ గామంబు లేకు నీకుం బ్రయోజ

1. 'అజ్యకామాసక్తుండ నై ననాకు' వ్రా. ప్ర.

సంబు లేనయినను దేనా వరకుంక వచ్చెన వేని గానంబులు నృద్ధి బొం
దనివరంబు గృహ సేయింతు రామంబులు విడిచివపుండు నీతోడ సమాన
విధపుండు నరసింహ పరమాత్మ పునఃప్రసాదము చుని ప్రణవపూర్వకంబుగా
నమస్కరించిన హరి యిట్లనియె. 371

సీ. నీయట్టిసుజ్ఞాననిస్సణు లేకాంతులు, గోర్కులు నాయుండుఁ గోర నొల్ల
ర ట్టెనఁ బ్రహ్లాద క యసురేంద్రభర్తవై, సాగి మన్వంతరసమయ మెల్ల
నిఖిలభోగంబులు క సీపుభోగింపుట, కిల్యాణబుద్ధి నాకథలు వినుము
సకలభూతములందు క సంపూర్ణుఁ డగునన్ను, యజ్ఞేషు సీశ్వరు క నాత్మ నిలిపి
ఁ. కర్మచయము లెల్ల క ఖండించి పూజన, మాచరింపు మీశ్వరార్పణముగ
భోగముల నశించుఁ క బుణ్యంబు వ్రతములఁ బాపసంచయములపాయు నిన్ను
వ. మఱియు మీఁదటఁ గాలవేగంబునం గళేబరంబు విడిచి త్రైలోక్యవిరాజమా
నంబును దివిజరాజ జేగీయసూనంబును బరిపూరితదశదిశంబును నయినయశంబు
తోడ ముక్తబంధుండ వై నన్ను డగ్గఱవపు వినుము. 373

ఁ. నరుండు ప్రియముతోడ క నాయవతారంబు, నీయుచారగీత, సకరములను
మానసిండునేని క మఱి సంభవింపఁడు, కర్మబంధచయముఁ క గడచిపోవు. 374
వ. అనినఁ బ్రహ్లాదుం డిట్లనియె. 375

సీ. దంష్టి వై తొల్లి సోదరుని హిరణ్యాక్షు, నీవు సంపుటఁజేసి క నిగ్రహమున
మాతండ్రి రోషవిరక్తుఁడై సర్వలోకేశ్వరుఁ బరము ని క న్నెఱుంగ లేక
పరిపంథిపడితి నీ, భక్తుండ నగువాకు, నపకారములు సేసి క నతఁడు నేడు
నీశాంతవృష్టిచే క నిర్మలత్వము నొందెఁ, గావునఁ బాపసంస్కారములనఁ
తే. బాసఁ గున్యాత్మసుండు గాఁగ క భవ్యగాత్ర, చరము వేఁడన నాకిమ్ము క వనజనేత్ర
భక్తసంఘాతమునుపరమైవద్యమిత్ర, భక్తకల్యాణవల్లికాపటు లవిత్ర. 376

వ. అనిన భక్తునికి భక్తవత్సలుం డిట్లనియె. 377

మ. నిజభక్తుండవు నాను నిమ్మఁ గనుబాక క నితాత్రి త్రిపుష్టపూ
ర్వజులగుఁడపవిత్రుం డై శుభకరికా క వర్తిండు విజ్ఞానదీ
పజితానేకభవాంధకారు లగుమృదృచ్ఛల్ వినోదిండుదే
శజనుల్ దుర్జను లైన శుద్ధులు సుమీ క సత్యంబు దైత్యోత్తమా. 378

సీ. ఘనసూక్ష్మసూతసంఘాతంబుతోపల, వెల్లవాంఛలు మాని క యెవ్వ రయిన
నీచందమున నొప్పు క నెఱును సేవించిన, ముద్భక్తు లగుదురు క మత్పరులకు
గుఱి సేయ నీవ యోగ్యుండ వైతి విటమీఁద, నేదవోదిత మైనవిధముతోడఁ
జిత్తుంబు నామీఁదఁ క జేర్చి మీతాత్రిక, బ్రేతకార్యములు సంప్రీతిఁ జేయు
తే. మతఁడ రణయన నేడు నాగముగమగ్న, నయిన నిర్మలదేహుండై సవ్యమహిమ

నపగతాఖలకల్మషః శ్చ దై తనర్చి, పుణ్యలోకంబులకు నేఁగుఁ శ్చ బుణ్యచరితః.
 వ. అని యిట్లు నరసింహదేవుం డాన తిచ్చిన హిరణ్యకశిపునకుం బ్రహ్మమందు శర
 లోక క్రియలు నేసి భూసురోత్తమలచేత నభిషిక్తుం డయ్యె నయ్యెడం బ్రసాద
 సంపార్జములుం డైన శ్రీనృసింహదేవునిం జూచి దేవతాప్రముఖసహతుం డైన
 బ్రహ్మదేవుం డిట్లనియె. 380

నీ. దేవదేవాఖలదేవేశ భూతభావన వీఁడు గాచేశ శ్చ వనమావనసి
 మత్స్యప్రజనులచే శ్చ మరణంబు నొండక, వాత్సల్యై సకలదగ్ధములఁ జెఱచి
 నేఁడు శ్చ గృంబున శ్చ నీచేత హతుఁ డయ్యె, గల్యాణ మన రె బోధకము ల కెల్ల
 బాలు నీతని మహాభాగవతశ్రేష్ఠ, బ్రదికిందితివి మృత్యుభయముఁ బాపి
 తే. వరమా గృప నేసితివి వేలు శ్చ వారిజాక్ష, నీనృసింహవతారంబు శ్చ నిష్ఠతోడఁ
 దగిలి చింతించువారలు శ్చ దండధరుని, బాధ నొంగరు మృత్యువ్రతబారిఁ బడరు.
 వ. అనిన నరసింహదేవుం డిట్లనియె. 382

క. మన్నించి దేవశత్రుల, కన్నెడు నిటువంటివరమా శ్చ లీకుసు పాపా
 త్పములకు వరమా లిచ్చట, వన్నగముఁ కమృత మిడుట శ్చ పంకజగర్భా 383

వ. అని యిట్లునతిచ్చి బ్రహ్మదిదేవతాసమూహంబుచేఁ బూజతుం డై ధగవంతుం
 డైన శ్రీనృసింహదేవుండు రోహితుం డయ్యె, బ్రహ్మమందు నశూలికి బ్రణమిల్లి.
 తమ్మిచూడక నందనంబులు నేసి ప్రజాపతులకు మ్రోగి భగవత్కృత లైన
 దేవతలకు నమస్కరించిం జూచి బ్రహ్మదేవుండు శుకాదిమునీంద్రసహితం
 డై దైత్యదానవరాజ్యంబునకుం బ్రహ్మవం 'బట్టంబు గట్టి యతనిచేతఁ బూజ
 తుం డై దీక్షించె నంత నీశాన దీక్షలు దేవతలు వివిధంబు లగునాశీర్వాదం
 బులచేత నాప్రహ్లాదునిఁ గృతార్థుం జేసి తమ్మిచూలిని మందట నిడుకొని నిజ
 స్థానంబులకఁ జని రిట్లు నిష్ఠు దేవుండు నిజపార్శ్వచమ లిరువురు బ్రహ్మకాళాపం
 బునంజేసి ప్రథమజన్మంబున తిరుప్రస్తాన హిరణ్యాక్షహిరణ్యకశిపులనువరాహ
 నారసింహరూపంబుల నవతరించి విధియించె ద్వితీయభవంబున రాక్షసజన్మం
 బు దాల్చినరావణకుంభకర్ణులను శ్రీరామరూపంబున సంహరించె దృతీయ
 జన్మంబున శిశుపాలవంశనక్తు లనుపేరులం బ్రసిద్ధి నొందినవారలను శ్రీకృష్ణ
 రూపంబున ఖండించె నీర్వధంబున మూడుజన్మంబుల గాఢవైరానిబంధం
 బున నిర తరసంభవితధ్యాన లై వారలు హరినొంపాదిపాపవిముక్తు లై హరిం
 గదిసి రని చెప్పి నారదుం డిట్లనియె. 384

ఉ. శ్రీరమణీయ మైనరసింహవిహరణ నింగ్రతత్వం
 హరిముఁ బుణ్యభాగవతఁ శ్చ డైనసిశాచరినాథపుష్టసం
 చారము నెవ్వఁ డైన నవిచారిత విన్నఁ జరించినకా శుభా

1, 'బట్టంబు గట్టె నతనిచేతం బ్రతిపూజితులై దీవించి బ్రహ్మాదులు నిజస్థానంబులకుం జనిరి'వా,ప్ర.

కారముతోడ నేభయముఁ శ గల్గనిలోకముఁ జెందు భూవరా.

385

మ. జలబాత ప్రభవాదులున్ మనములోఁ శ జర్పించి భాషావళిం
బలుకన్ లేనిజనార్దనాహ్వయఁడన్ బ్రహ్మంబు నీయింటలోఁ
జెలి యై మేనమఱింది యై సచివుఁ డై శ చిత్రప్రియుం డై మహా
ఫలసంధాయకుఁ డై చఱించు టది నీభాగ్యంబు రాజో త్తమా.

386

— ధృతిపురాసుర సంహారము ధృతి — .

క. బహుమాయుఁ డైనమయచే, విహతం జగహరునియశము శ విఖ్యాతజయూ
వహమున నీభగవంతుఁడు, మహితాత్ముఁడు ము న్నొసర్చె శ మనజనరేణ్యా.

వ. అనిన ధర్మనందనుం డిట్లనియె.

388

క. ఏకర్మంబున విభుఁ డగు, శ్రీ కంతునియశము వాయునిచే సుడివడియెన్
వై కంతుఁ డెవ్విధంబునఁ, గైకొని తత్కిర్తి చక్కఁగా నొనరించెన్.

389

వ. అనిన నారదుం డిట్లనియె.

390

క. చక్రాయుధబలయుతుఁగు, శక్రాదుల కోహటించి శ శ్రమమున నసురుల్
సాక్రోశంబున నరిగిరి, విక్రమములు మాని మయనివెనుకకు నధిపా.

391

వ. ఇట్లు రక్కసులు దనవెనుకఁ జొచ్చిన మారగానిలయుండును దుర్జయుండును
నైనమయుండు దనవిద్యాబలంబున నయోరజతసువర్ణమయంబులై యెవ్వరి
కిని లక్షింప రానిగమనాగమనంబులును వితర్కింప రానికర్మశపరిచ్ఛదం
బులును గలిగిన త్రిపురంబుల నిర్మించి యిచ్చిన నక్తంచరులందఱు నందుం బ్రవే
శించి కామసంచారులై పూర్వవైరంబుఁ దలంచి సనాయకానీకంబు లయివ
లోకంబుల నస్తోకంబు లయిననిజబలాతి రేకంబున శోకంబు నొందించిన.

392

క. లోకాధినాథు లెల్లను, శోకాతురు లగుచు శరణుఁ శ జొచ్చిరి దుష్టా
నీకవిదళనాకుంతున్, శ్రీకంతున్ భువనభరణచిత్తోత్కంతున్.

393

వ. ఇట్లు సకలలోకేశ్వరుం డగుమహేశ్వరుం జేరి లోకపాలకులు ప్రణతు లై పూ
జించి కరకమలంబులు ముకుళించి.

394

క. త్రిపురాలయు లగుదానవు, లపరాజితు లగుచు మాకు శ నశ్రాంతంబున్
వపురాదిపీడఁ జేసెద, రపరాధికులను వధింపు శ మగజాధీశా.

395

క. దీనులము గాక యుష్మదధీనుల మై యుండుమేము శ దేవాహితదో
గ్రీనుల మైనారము బలహీనుల మగుమమ్ముఁ గావు శ మీశాన శివా.

396

వ. అనిన భక్తవర్తలుం డగుపరమేశ్వరుండు శరణాగతు లైనగీర్వాణుల వెఱవకుం
డని దుర్వారబలంబున బాణాసనంబుఁ గేల నందికొని యొక్కదివ్యబాణంబు
సంధించి త్రిపురంబులపయి నేసిన మార్తాండమండలంబున వెలువడు
మయూఖిజాలంబులచందంబునఁదద్యాణంబువలన దేదీప్యమానంబు లై యనేక

బాణసహస్రంబు ¹లక్షాన్ని కంక్షలు నిండి వండి తెప్పలుగా గుప్పలుగాని
త్రిపురంబుల గప్పె నప్పుడు తద్బాణసహస్రే హేళనందోవాడం? వ్యమానం లై
గతాసు లైన త్రిపురనివాసులం డెచ్చి వహయోగి యైనవయందు సిద్ధరస
కూపంబున వైచిన. 397

క. సిద్ధామృతరసమహిమను, శుద్ధమహావజ్రతుల్యశోభితలను లై
వృద్ధిం బొందిరి దానవు, లాడతనిర్లాతపావశ్రకోపము లగుచున్. 398

క. కూపామృతరససిద్ధిని, దీక్షితం లై నిలిచి యున్నదేవహితూణ
రూపించి చింత నొందెను, గోషధ్వజం జూచి చక్రి శ కవనాన్నితం డై. 399

కా. ఉత్పాహంబున నొక్క పాడిమొద నై యూధంబు ఘాటించుచున్
వత్సం బై తనవెంట బ్రహ్మ నడవన్ శ వైకంఠం డేతెంచి యు
ద్యత్స్వత్వంబున గూపవధ్వరసముం శ ద్రాక్ష విలాకించుచుం
డతౌభాగ్యనిమగ్ను లై మఱచి రాశైత్యుల్ నివారింపగన్. 400

వ. ఇట్లు విష్ణుండు మోహనాకారంబున ధేను వయి వచ్చి త్రిపురమధ్యకూపామృ
తరసంబు ద్రావిన నెఱింగి శోకాకులచిత్తు లయినరసకూపాలకులం జూచి మ
హాయోగియైనవయందు వెఱగుపడి దైవగతిం జరించి శోకంపక యిట్లనియె.

అ. అమరు లైన దనజు శ లైనను నరు లైన, నంతఃపుణులైన శ నెవ్వరైన
దైవికార్థచయమూ శ దప్పింపగా లేన, వాడు దనజులార శ వగన మునకు

వ. అనే పలిక నంత విష్ణుండు నై జంబులైనధర్మజ్ఞానవిద్యాతపోవిర కింవృద్ధి కియా
శక్తివిశేషంబుల శంభునికే బ్రధాన్యంబు నవర్పించి రథసూతకేతావర్మబాణ

సనప్రముఖసంగ్రామసాధనంబులు సేసినం గైకొని. 403

మ. శిరి యై కాముకి యై మహాకవచి యై శ సన్నాహి యై వాహి యై

సరథుం డై సనియుత యై సబలుం డై శ సశ్కోతనచ్చక్రం డై

పరమేశుం డొక బాణమున్ విడిచె డద్బాణానలజ్వాలలం

బురమల్ గాలె ఛటచ్చటద్వని నభోభూమధ్యమల్ నిండగన్. 404

వ. ఇట్లు హరుండు దురవగాహంబు లైన త్రిపురంబుల పభిజన్మహూ రంబున ధన్వంత
రు సేసి కూల్చిన నమరిగరుడగంధర్వసిద్ధసాధ్యయక్షవల్లభులు పీక్షించి జయ
జయశబ్దంబులు సేయుచు గుసుమవర్షంబులు వర్షించిరి ప్రజలు హర్షిం
చిరి బ్రహ్మాదులు గీర్తించి రప్పరసలు నర్తించిరి దివ్యకావళిదుండభిరవంబు
లును మునిజనోత్సవంబులును బ్రచరంబు లయ్యె నిట్లు విశ్వజననం ఒగు
త్రిపురాసురసంహారంబున నఖిలలోకమును సంతసిల్లి యుండ నయ్యవసరంబున.

అ. తృణకణములభంగిం శ ద్రిపురంబులడహించి, పరమూడవ్యయండు శధి ద్రయశుండు
శివుండు పద్మజాద్ధి, జేగీయమానుం డై, నిజనివాసమునకు శ నెమ్మి జనయె. 406

వ ఇట్లు నిజమాయావిశేషంబున మర్కటాకంబున విడలించు చున్న విష్ణునిపరా
క్రమవిధానంబులు మునిజనపండ్లమానంబులై సకలలోకకల్యాణప్రదానంబు
లై యుండు ననిన విని నారదునకు ధర్మనందనుం డిట్లనియె. 407

నారదుండు ధర్మరాజునకు వర్ణశ్రవణధర్మంబులు తెలుపుట. శ్లో.

సీ. అసఘోష సకలవర్ణాశ్రమాచారసమ్మతధర్మ వేయ్యది క మానవులకు
నేధర్మమున నయం క డ్గనిజ్ఞానమా, భక్తియుఁ బ్రాప్తియుఁ క బద్ధజనకు
సాక్షాత్సంక్షుంక్షపు క సర్వజ్ఞుడవు నీవు, నేలఁగరానిది ధర్మ క మింత లేదు
నారాయణపరాయణస్వాంతం లసఘులు, శాంతులు సదయలు క సాధువృత్తి
ఆ. వెఱయచున్నఘనలు క మిఁకంలేవారెన్ని, పరమధర్మవనచు క భక్తిదలతు
రట్టిధర్మరూప క వాఘంబు నేటిఁగింపు, వినఁగ నిచ్చ గలకు క విమలచరిత. 408

వ. అనిన నారదుండు ధర్మరాజుం జూచి దానోయణియందు నిజాశెంబున నవ
తరించి భవనశోభనంబుకొఱకు బడరికాశ్రమంబునఁ దపోనిరతం డయి యు
న్ననారాయణునివలన సనాతనధర్మంబు వింటి నది సెప్పెద సకలవర్ణం
బుఁజనుఁ కు సస్యంబును నయయును నుపవాసాదితపంబును శౌచంబును స్నాన
ణయు సదసద్వివేకంబును వనోనియవంబును హింసిం ది యజయంబును హిం
సలేమియు బహుచర్మంబును దానంబును యథోచితజనంబును సంతోషం
బును మార్గంబును సమదర్శనంబును పహుజనసేవయు గావ్య బులయిన
కోరికలు మానుటయు నివృత్తియలు విడుచుటయు వితభాపిత్వంబును
దేహంబు గానితన్న వెఱికికొనుటయు నన్నొడిగఁ బులు ప్రాణలకుం బంచీ
యిచ్చుటయుఁ బ్రాణలందు దేవతబుద్ధియు నాశ్మబుద్ధి జేయటయు శ్రీనా
రాయణచరణస్మరణకీర్తనశ్రవణసేవార్చన సమస్తా రదాస్యాశ్రితమర్పణసఖ్యం
బు లఁ దెడి త్రింశల్లక్షణంబులు గలుగ వలయ నందు సత్కులాచారుం డయి
మాంత్రవంతంబు లై సగర్భాధానాదిసంస్కారంబు లవిచ్ఛిన్నంబులు గల గల
వాఁడు ద్విజుండు ద్విజునకు యజనయాజనాధ్యయనాధ్యాపనవానప్రతిగ్రహంబు
లనుపట్కర్మంబులు విహితంబులు రాజనకుఁ బ్రతిగ్రహవృత్తిరక్తంబు లయిన
యజనాదికర్మంబు లయిదును బ్రజాపాలనంబును బ్రహ్మణులు గానివారివలన
దండశుల్కదులు గొనటయు విహితకర్మంబులు వైశ్యునిఁ గృషివాణిజ్యగో
రక్షణాదికర్మంబులును బ్రహ్మ కులానుసరణంబును విహితంబులు శూద్రునకు
ద్విజశశ్రూష సేయ వలయు. 409

సీ. విచిత్రగాదిక కృత్తికంటెను వేలు, యాచింప నొల్లనియట్టివృత్తి
ప్రాప్తంబుఁగైకొనిబ్రదుకుకంటెను లెస్సయనదిసంబును ధాన్యమడిగికొనుట
యాయావరముకంటె క వధికకల్యాణంబు, పటిగ యెన్నులధాన్యభక్షణంబు

- శిశువృత్తికంటెనగ్రేయ మానవములు, బద్ధాంజులు దిగి బదులు గనట
 ఆ. యెవరుచోట నృత్య కీర్తనలునృత్తులు, పగు బ్రహ్మహులుగను లెచు
 నాపదచరణముల నభిము డెక్కువహతి, నృత్తి నున్న దోషవిధముగాదు.
- వ. విరుము శిశువృత్తియు నుచ్యవృత్తియు ఋత మనియు నయాచితవృత్తి యమ్మ
 త మనియు యాయావర వృత్తి నృత మనియుఁ గర్వకవృత్తి పవృత మనియు
 నెన్నడు రట్టి వృత్తు లెక్కరి జీవించుట మేలు వాణిద్యులు సత్యానృత మనియు
 శ్వవృత్తి నీచసేవ యయఁ బలుకుదురు స్యవేదమయుండు బ్రాహ్మణుండు
 సర్వదేవమయుండు త్తత్త్రియుండు బ్రాహ్మణత్తత్త్రియులకు నీచసేవనాబు గర్
 వ్యంబు గాదు. 411
- క. దసుమును శౌచముఁ దపమును, శమమును మార్దవముఁ గృపయు న సత్యజ్ఞాన
 తమలును హరిభక్తియు హర్షము నిజలక్షణము లగ్రజాతికి నధికా. 412
- ఉ. శౌర్యము దానశీలముఁ బ్రసాదము నాత్మజయముఁ దేజముఁ
 ధైర్యము దేవభక్తియును, ధర్మము నర్థముఁ గామముఁ బుధా
 చార్యముకుందసేయును న సత్కృతియుం బరితోషంబు న
 ద్వీర్యము రక్షణంబు బృథివీవరశేఖర రాజవివాహుల్. 413
- క. ధర్మార్థకామవాంఛయు, స్మిలగురుదేవిప్రసాదహృదయముల్
 నిర్మలభావము బ్రమదము, శిర్మకపత్వమును వైశ్యజనలక్షణముల్. 414
- ఉ. స్తేయము లేచివృత్తియు శుచిత్వము సన్నతీయున్ నిక్షేపుల్
 మాయలు లేక డాయుటయు న మౌల్యము సెప్పక పంచయజ్ఞముల్
 సేయుట యున్ ధరామకులసేవయు గోవులరక్షణంబు న
 గ్యాయము లేమియున్ నురుజననాథ యెఱుంగుము శూద్రధర్మముల్. 415
- సీ. నిలయును వాటింపి న నిర్మలదేహి యె, శృంగార మేహృద్దుఁ న జేయవలయు
 సత్యప్రియాహారచకుర యె పాణేసు, చిత్తంబు ప్రేమ రంజింప వలయు
 దాక్షిణ్యసంతోషసర్వమేధామం, దైవత మని ప్రియుఁ న దలఁప వలయు
 నాథుఁ డేదధి న నడచు నాపద్ధతి, నడచి తద్బంధులనడపవలయు
- ఆ. మార్దవముఁ బ్రతికి న మజ్జసభౌజన, శయనసారథులు న జరుప వలయు
 విభుఁడు పతితుఁ డైన, వెలఁది పాతి వ్రత్యమహిమఁబూర్వ జేసి, మనుషవలయు.
- క. తరుణి దనప్రాణలల్లభు, హరిభావముగా భజింపి న యతఁడును దానున్
 సిరికై వడి వర్తించును, హరిహృతమునందు సంత, తానందమునన్. 417
- క. ఉపవాసంబులు వ్రతములు, దపములు వేయెల భర్త న దైవత మని ని
 మ్కపబతఁ గొల్పినాధ్వికి, నృపవర దుర్లభము లేమ న నిఖిలజగములన్. 418
- వ. మఱియు సంకరజాతు లయినదక చర్మకారక నట బురుడక కైవర్తక మేచ్చ
 భిల్లు లకుచాత్యజాతు లేప్పురకును దండాలు పుల్కన మాతంగజాతులకును

నాథుఁకులాకంబు లయినవృత్తులఁ జొర్యహింసామలు వర్జించి సాచరింప
వలయు మానవులకుఁ బ్రతియుగంబున నైసర్గికంబు లైనధర్మంబులు రెండు
లోకంబులందును సుఖకరంబు లని వేదవిను లైనవైష్ణవుల సెప్పమకు కాలుకా
ఱున దున్నెకుక్షేత్రంబు లావు సెను నందుఁ జల్లిన బీజంబులు నిస్తేజంబు లై
యుడి లెస్సగ నంకురింపవు నిరంతరఘృతధారావర్షంబున డనానానకు
దాహకల్పంబు లేక శాంతి జెందు నందు వేల్చిహాచ్యంబులు ఫలింపవు తద్వి
ధంబున నసవరతకామానుసంధానంబునఁ గామోన్ముఖం బైనచిత్తంబు కామం
బులు దనిసి నిష్కామం బై విరక్తి నొందుం గావున సత్త్వస్వభావంబుతోడ
నెప్పుడు దప్పక నిజనాశాచారవిహితధర్మంబున వర్తించుననుండు మెల్లన
స్వాభావికకర్మపరత్వంబు విడిచి ముక్తి నొందు జాతిమాత్రంబునఁ బురుషునికే
వర్ణంబు సిద్ధిశింపం బని లేదు శమదమాదివర్ణలక్షణ వ్యవహారంబులఁ గన
వలయు నని మఱియు నారదుం డిట్లాయె.

419

క. క్రమమున వర్ణంబులచి, హ్నుము లెల్లను జెప్పఁబడియె నాశ్రమములధ
ర్మము లెఱిగించెన నన్నియు, సమవాహితశృంగయశూలసదమలశీలా. 420

వ. వినుము బ్రహ్మచారి మహాదీకౌపీయఞ్శ్లోపనిత కృష్ణాజినపలాశ దండకకుండలు
ధర్మంబును సంస్కారహీనశిరోమహుంబును దర్భహస్తంబును శీలప్రశస్తం
బును మానియు నై త్రిసంధ్యంబును బ్రహ్మగాయత్రి జపించుచు నాయు
ప్రాతరవసరంబుల నర్కపానకగురుదేవతోపాసనంబులు సేయుచు గురుమాదిరం
బులకు జరి దాసునిచందంబున భక్తివినయసౌమనస్యంబులు గలిగి వేదంబులు
సమవుచు నధ్యయనోపక్రమావసానంబుల గురుచరణంబులకు నమస్కరించుచు
చేల్చి మూలము విహితకృత్యంబుల భిక్షించి భైక్షంబు గురువునకు నివేదించి
యరుజ్జగ్గొ మిశ్రోదనంబు గావించుచు నర్హకాలంబుల నుపవసించుచు
నంగనలంబు నంగనాసక్తులంబు బ్రయోజనమాత్రభాషణంబు లొనర్చుచు
గురు పరాగవలన నధ్యయనకీర్తన ప్రసాదశరీరమర్కన మజ్జనరహస్యయోగం
బులు వర్జించు కృత్యంబుల నుండక జితేంద్రియశ్శుభ్రంబున సత్యభాషణం
డయు సంచరింపవలయు.

421

ఆ. పౌలతి దావనిహ్ను న పురుషుఁ డాద్యనుటంబు, కరఁగ కుండరాదుకదిసెనేని
బ్రహ్మయోగఁ నాతుఁ న బట్టక మూలంబు, వదుగు కింతి పొత్తువలదు వలదు.

వ. వినుము స్వయాపనామౌత్కారంబున దేహ బహిరందియాదికం బయినయంత
యు నాహారమాత్రంబుగా నిశ్చయించి మోదాక జీవుండు స్వతంత్రుం డయిన
యాశ్చర్యంబు గానుండు నంతవఱకు నంగన యిది పురుషుండ నేనియెడ భేదంబు
ద్ధి మూలబకర్తవ్యంబుగాను బ్రహ్మచారియతిష్ఠానుభవదేవ్యుడై నుజితంబు

పరిపక్వంబు గాక యద్వైతానుసంధానంబు సేసిన మూఱు డగుం గావున
రహస్యంబునఁ బుత్రిక నైనఁ డాయ కుండ పలయు. 423

చ. శిరమున మేన సంస్కృతులు క సేయక చందనభూషణాద్యలం
కరణము లెల్ల మాని ఋతుకాలమునక నిజభార్యఁ బొందుచు
దరుణులఁ జూడఁ బాటక ధృతవ్రతుఁ డై మధుమాంసవర్జి యై
గురుతరవృత్తితో మెలఁగుకోవిదుఁ డొక్కగృహస్థ భూవరా. 424

వ. మఱియు ద్విజుండు గృహస్థుం డై గురువులవలన నుపనిషదంగసహితం బైన
వేదత్రయంబును బఠియించి నిజాధికారానుసారంబుగ సర్థవిచారంబు సేసి తన
బలంబుకొలఁది గురువులకు సభీష్టులు లొసంగి గృహంబున నొండె వనంబున
నొండె నైష్ఠికత్వంబు నాశ్రయించియొండె బ్రాణులతోడ జీవించుచు గురువునం
దు సన్నియందు నాత్మయందు సర్వసూతంబులందు సచ్యతదర్శనంబు సేయుచు
నిందిమవ్యసనాదిమగ్నండు గాక యెఱుక గలిగి వర్తిండుచు బ్రహ్మంబునొందు.

చ. వినుము వన ప్రస్తుతకు, మునికథితము లైనవియమగములు గల వాచో
ప్సన వసగతుఁడై మెలఁగెడి, ఘనుఁడు మహర్షోకమునకు క గమనించు నృపా.

వ. అటమీఁద గృహస్థాశ్రమంబు విడిచి వనంబునకుండని దున్నక పండెడిసేవారా
దికంబు లగ్నిపక్వంబు సేసి యొండె నామంబులు సేసి యొండె సర్వపక్వంబు
లైనఫలాదు లొండె భక్షించుచు వన్యాహారంబుల నిత్యకృత్యంబు లయినచరు
పురోడాశంబు లొనర్చుచుఁ బ్రతిదినంబును బూర్వసంచితంబులు పరిత్యజించి
నూతన ద్రవ్యంబులు సంగ్రహించుచు సన్నికొఱకుఁ బర్ణశాల యైకఁ బర్వతకం
దరం బయిన నాశ్రయించుచు హిమ వాయు వహ్ని వర్షాతపంబులకు సహిం
చుచు సఖిశ్రమ కేశతనూరుమాంబులు ప్రసాధితంబులు సేమక జటిలుం డై వసి
యించుచు దండాక్షిపకమాండలులపరిచ్ఛేదంబులు ధరియించి పండ్రెండైన
నెనిమి డైన నాలు గైన రెండైన నొకవత్సరం బయినఁ దపః ప్రయాసంబున
బుద్ధిహాశంబు గాకుండ ముని యై చరించుచు దైవవశంబున జరారోగంబుల
చేతఁ జిక్కి నిజధర్మానుష్ఠానసమర్థుండు గానిసమయంబున నిరశనవ్రతుం డయి
యగ్నుల నాత్మారోపణంబు సేసి సన్న్యసిచియాకాశంబునందు శరీరరంధ్రంబు
లును గాలియందు నిశ్శ్వాసంబును దేహంబులోపలనూష్మంబును జలంబు రసం
బును ధరణియందు శిల్యమాంస ప్రముఖంబులును వహ్నియందు వక్తవ్యంబు
తోడ వాక్కును నిందునియందు శిల్పంబుతోడఁ గరంబులును విష్ణునియందు
గతితోడఁ బదంబులును బ్రహ్మపతియందు రతితోడ నుపసంబును మృత్యువం
దు విసర్గంబుతోడఁ బాయువును దిక్కులందు శబ్దంబుతోడ శ్రోత్రంబును
వాయునందు స్పర్శంబుతోడఁ దృక్కును సూక్ష్మవియందు రూపంబుతోడఁ

జక్షువులును సలిలంబులందుఁ బ్రచేతస్సహిత యమునజిహ్వయు క్షీతియందు
గంధసహితం బమునఘ్రాణంబును జంద్రునియందు మనోరథంబులతోడ మనం
బును గవి యైన బ్రహ్మయందు బోధంబుతోడ బుద్ధియు మదునియం దహంకా
రంబుతోడ మమత్వంబును క్షేత్రజ్ఞునియందు సత్త్వంబుతోడఁ జిత్తంబును
బరంబునందు గుణంబులతోడ వైకారికంబును డిందించి యటమీఁదఁ బృథివిని
జలంబునందు జలంబును దేజంబునందుఁ దేజంబును వాయువునందు వాయువును
గగనంబునందు గగనంబును నహంకారతత్త్వంబునందు నహంకారంబును మహా
త్తత్త్వంబునందు మహత్తత్త్వంబును బ్రకృతియందుఁ బ్రకృతిని నక్షరుండైన పర
మాత్మయందు లయంబు నొందించి చిన్మాత్రావశేషితుం డయిన క్షేత్రజ్ఞుని నక్ష
రత్వంబున నెఱింగి ద్వయరహితుండై దగ్ధకాష్ఠుం డైనవహ్నిచందంబునఁ బర
మాత్మ యైన నిర్వకారబ్రహ్మంబునందు లీనుండు గావలయు. 427

క. అనఘ వనప్రస్థుం డై, చని తద్ధర్మంబు లిట్లు శ సలుపుచు మఱియున్
మనె నేని సన్న్యసింపం, జను నటమీఁదటను ముక్తశసంగత్వమునన్. 428

వ. ఇట్లు వానప్రస్థాశ్రమంబు జరిపి సన్న్యసించి దేహమాత్రావశిష్టంబును నిర
పేక్షుండును భిక్షుండును నిరాశ్రయుండును నాత్మారాముండును సర్వభూత
సముండును శాంతుండును సమచిత్తుండును నారాయణపరాయణుండును నై కా
పీనంబునకు నాచ్ఛాదకమాత్రం బైనవస్త్రంబు ధరించి ధండాదివ్యతిరిక్తం
బులు పిసర్జించి యాత్మపరంబులు గాని శాస్త్రంబులు వర్జించి గ్రహనక్షత్రాది
విద్యల నభ్యసింపక భేదవాదంబులైన తర్కంబులు దర్శింపక యెందును బక్షీక
రింపక శిష్యులకు గ్రంథంబులు వంచించి యుపన్యసింపక బహువిద్యల జీవింపక
మత్తాదిప్యాపారంబుల నుల్లసిల్లక పెక్కుదినంబు లొక్కయెడ నసియింపక
యూహారనొక్కొక్కరాత్రినిలుచుచుఁ గార్యకారణవ్యతిరిక్తంబైన పరమాత్మ
యందు విశ్వంబు దర్శించుచు సదసన్మయం బైనవిశ్వంబునందుఁ బరబ్రహ్మం
బమునయాత్మ నవలోకించుచు జాగరిణస్వప్నసంధిసమయంబుల నాత్మనిరీక్ష
ణంబు సేయుచు నాత్మకు బంధమోక్షణంబులు మాయామాత్రంబులు గాని
వస్తుప్రకారంబున లేవనియును దేహంబునకు జీవితంబు ధ్రువంబుగా దనియును
స్మృత్యువు గుఱిన బలయు నెఱుంగును భూతదేహంబుల సంభవనాశంబులకు
మూలం బమునకాంబుఁ బ్రతీక్షించుచు నివ్వధంబున జ్ఞానోత్పత్తిపర్యంతంబుఁ
జరియించి యటమీఁద విజ్ఞానవిశేషంబు సంభవించినఁ బరమహంసుం డై దం
డాదిచిహ్నంబులు ధరియించి యొండె ధరియింపక యొండె బహిరంగవ్యక్త
చిహ్నుండు గాక యంతరంగవ్యక్తం బైనయాత్మానుసంధానంబు గలిగి మనిషి
యై బాహ్యనుసంధానాభావంబున మనుష్యులకుఁ దనవలన నున్మత్తభాల
మూకుల తెఱంగుఁ జూపు చుండ వలయును. 429

... ప్రహ్లాదాజగరసంవాదము. ...

- క. మునివల్లభుఁ డజగరుఁ డను, సునయుండు హిరణ్యకశిపునూనుండను ము
నొనరించిన సంవాదము, విను మీయర్థంబునందు శ వెలయు నరేంద్రా. 430
- వ. తొల్లి భగవత్ప్రియుం డయిన ప్రహ్లాదుండు గతిపయామాత్యసమేతుం డయి
తాకికత త్వంబు నెఱింగెడి కొఱకు లోకంబుల సంచరించుచు నొక్కనాఁడు
కావేరీరంబున సహ్యాపర్వతతటంబున ధూళిధూసరితంబు యైన కరచరణా
ద్యవయవంబులతోడ గూఢం బైననిర్మలతేజంబుతోఁ గర్మాకారవచోలింగవర్ణా
శ్రమాదుల నెవ్వరికి నెఱుంగఁ బడక నేల నిద్రించుచు నజగరవ్రతధరుం డైన
మునిం గని డాయం జని విధివత్ప్రకారంబున సర్పించి మునిచరణంబులకుశిరంబు
మోపి మ్రొక్కి యతనిచరిత్రంబు దెలియ నిచ్చయించి యిట్లనియె. 431
- సీ. భూమి నుద్యోగియై శ భోగియై యుండెడి, నరునికై వడి మనిననాథ నీవు
ఘనశరీరము చాల్చికడలవు చిత్ర ము, ద్యమయుక్తునకుఁ గాని శ ధనము లేదు
ధనవంతునకుఁ గాని శ తగుభోగములు లేవు, భోగికిఁగాని సంపూర్ణమైన
తనువు లే దుద్యోగధనభోగములు లేక, నేల నూరక పడి శ నిద్రవోవు
- అ. నీకు నెట్లు గలిగెనిరుపమదేహంబు, సముడ వార్యుడవు విశారదుడవు
బుద్ధినిధివి జనులభాగడవు దెగడవు, నిద్ర ప్రతిదినంబు శ నిలువనేల. 432
- వ. అని యిట్లు ప్రహ్లాదుం డడిగిన వికసితముఖుం డయి మునీంద్రుండు డడీయమధు
రాలాపసుధారస ప్రవాహంబులు గర్జంబులఁ బరిపూర్ణంబు లైన నతని నవలో
కించి యిట్లనియె. 433
- సీ. ఆంతరంగికదృష్టినంతయు నెఱుఁగుదు, వార్యసమ్మతుడ వీవసురవర్య
విశ్వజంతువులప్రవృత్తినివృత్తిల, క్షణములు నీయెఱుంగనివి లేవు
భగవంతుఁ డగుహరి శ పాయక నీమనో, వీధి రాజిల్లుచు శ వెలుఁగుజేని
క్రమమునబహుళాంధ్రకారంబుఁ బరిమార్చుఁ, బరమసాత్త్వికుడవుభద్రబుద్ధి
- అ. వైననీవు నన్ను శ నడిగెదు గావున, విన్నధర్మ మెల్ల శ విస్తరింతు
నిన్నుఁ జూడఁ గలిగె శ నీతోడిమాటల, నాత్మశుద్ధి గలిగె శ ననఘచరిత. 434
- వ. వినుము ప్రవాహకారిణి యైవిషయంబులచేతం బూరింప రానితృప్తచేతం బడి
కర్మంబులఁ బరిభ్రామ్యమాణుండ నైననేను నానావిధయోనులందుఁ బ్రవేశించు
చు వెడలుచు నెట్లకేలకు మనుష్యదేహంబు ధరియించి యందు ధర్మంబున
స్వర్గద్వారంబును సధర్మంబున శుక నూకరాదితిర్యగ్గతుయోనివ్వారంబుల
నొంది క్రమ్మఱ మనుష్యుం డై పుట్టవలయునని వివేకించి సుఖరక్షణదుఃఖమో
క్షణంబులకొఱకు ధర్మంబు నేయు దంపతులవ్యవహారంబు గని సర్వక్రియా
నివృత్తి గలిగినజీవుండు స్వతంత్రుడై ప్రకాశించు నని నిర్ణయించి భోగంబులు

మనోరథజాతమాత్రంబులు గాని శాశ్వతంబులు గా వని పరీక్షించి నివృత్తుం
డ నై యుద్యోగంబు లేక నిద్రించుచుఁ బ్రారబ్ధభోగంబుల సనుభవించుచు
నుండుదు నిష్కంఠంబునఁ దనకు సుఖరూపం బైన పురుషార్థంబు దనయందుఁ
గలుగుట యెఱుంగక పురుషుండు శైవాలజాలనిరుద్ధంబులైన శుద్ధజలంబుల
విడిచి యెండమావులు జలంబు లని పాతెడుమూఢునివడి పున సత్యంబు గాని
ద్వైతంబుఁ జొచ్చి ఘోరసంసారచక్ర పరిభ్రాంతిం దై యుండు దైవతంతంబు
లైన దేహదులచేతనాత్మకసుఖంబును దుఃఖినాశంబును గోరుచు నిశుం దైన
వానిప్రారంభంబులు నిష్ఫలంబు లగు నదియనుం గాక మర్త్యులకు ధనంబు
ప్రాప్తంబయిన నది దుఃఖకరంబు గాని సుఖకరంబు గాదు లోభవంతు లయిన
ధనవంతులు నిద్రాహారంబులులేక రాజ చోర యాచక శత్రు మిత్రాదిసర్వస్థలంబు
లందును శంకించుచు దానభోగంబులు మఱచి యుండుదురు ప్రాణార్థవంతు
లకు భయంబు నిత్యంబు శోకమోహభయకోధరాగ శ్రమాదులు వాంఛా
మూలంబులు వాంఛ లే కుండ వలయును. 435

మ. సరిఘల్ గూర్చిన తేనె మానవులకుఁ శ సంప్రాప్త మై నట్లు లో
భరత ల గూర్చినవిత్తముల్ పరులకుం శ బ్రాపించుఁ బ్రాప్తాశి యై
తిరుగం బోనిమహారగంబు బ్రదుకుక శ దీర్ఘాంగ మై యుండియుం
జరకాలం బగు వానివర్తనము నేఁ శ జింతించి యేకాంతి నై. 436

క. అజగరమును జుంటిఁగయు, నిజగురువులుగాఁ దలంచి శ నిశ్చింతుండ నై
విజనస్థలిఁ గర్మంబుల, గజబిజి లేకున్నవాడ శ గౌరవవృత్తిన్. 437

నీ. అజినవల్కలదుకూలంబరంబులు గట్టి, యైనఁ గట్టక యైన శ నలరుచుండు
నాందోళికారథహయనాగముల నెక్కి, యెచ నెక్కక యైన శ నరుగుచుండుఁ
గర్పూరచందనశక్తస్తూరికాలేప, మైన భూరజ మైన శ నలఁదికొందు
భర్తృశయ్యలనైనఁ శ బర్ణశిలాతృణ, భస్మంబులం దైనఁ శ బండుచుండు

ఆ. మానయుక్త మైన శ మానహీనం బైనఁ, దీయ నైన మిగులఁ శదిక్తమైనఁ
గుడుతు సగుణ మైన శ గుణవర్జితంబైన, నల్పమైనఁ జాల శ నధికమైన. 438

క. లే దని యెవ్వరి నడుగను, రా దని చింతింపఁ బరులు శ రప్పించినచోఁ
గాదని యెద్దియు మానను, భేదము మోదమును లేక శ క్రిడితు మదిన్.

క. నిందింపఁ బరుల నెన్నఁడు, వందింప ననేకవీడ శ వచ్చిన మది నా
క్రందింప విభవముల కా,నందింపఁ బ్రకామవర్తనంబున నధిపా. 440

వ. ఇట్లు గోరికలు లేకయొక్కసమయంబున దిగంబరుండనై పిశాచంబుచందంబున
నుండుచుఁ బెక్కుదినంబులంగోలెఁ బెనుఁబాషవర్తనంబుఁ గైకొని నిమిలితలో
చనత్వంబున నేకాంతభావంబున విష్ణునియందుఁ జేర్చి వికల్పంబు భేదగ్రాహకచి
త్తవృత్తులఁ జిత్తంబు సర్గరూపవిభ్రమంబు గలమనంబునందు మనంబును నహం

కారంబునందు సహాకారంబును మాయయందు మాయను నాత్మానుభూతియం
దు లయంబు నొందించి సత్యంబు దర్శించుచు విరక్తి నొంది స్వానుభవంబున
నాత్మస్థితుండ నాయుండును నీవు భగవద్గుండవు గాఢనావాస్యం బైన
పరమహంసధ్యంబు (స్వానుభవగోచరం బైనతెలుంగున నీకు వృన్దాచరం
బగునట్లు) నెప్పితి ననిన విని. 441

క. ఘను నజారణ నిచ్చుచు ననుకేందుడు పూజనేసి శతగ వీడ్కొని నె
మ్మనమున సంకోపించుచు, జనియెన్ నిజగేహమునకు శశీకులతిలకా. 442

వ. ఆనిన యధిష్ఠికుం డిట్లనియె. 443

క. ననుబోటిజగదగృహస్థుడు, మనివల్లభ యట్టిపదవి శమోదంబున నే
యనువునఁ జెందును వేగమ, వినిపింపుము నేడు నాకు శ విజ్ఞాననిధి. 444

వ. ఆనిన నారదుం డిట్లనియె గృహస్థుం డయినవాడు వాసుదేవార్పణంబుగా
గృహాచితక్రియ లచుసాధించుచు మహామునుల సేవించి వారలవలన నారా
యణదివ్యావతారకథాకర్ణనంబు సేయుచు నయ్యైవిహితకాలంబుల శాంత
జనులం గూడి పొలంగుచు బుత్తమి త్రకళత్రాదిసంగంబులు గలవంటి వని
యెఱుంగుచు లోపల నాసక్తి లేక సక్తునికైవడి వెలుపలఁ బురుషకారంబు
లొనర్చుచుఁ దగులంబు లేక విత్తంబు లిచ్చి జనక సుత సోదర సఖ జ్ఞాతి
జనుల చిత్రంబులు సమ్మదాయత్తంబులు గావించుచు ధనధాన్యనిధానదైవ
లబ్ధంబులవలన నభిమానంబు మాని యనుభవించుచు గృహక్షేత్రంబులఁ
జొచ్చి యుదరప్రారణమాత్రంబు దొంగిలినవాని దండింపక భుజగమృగమూ
షిక మర్కట మక్షికాఖరోష్ట్రంబుల హింసింపక పుష్కలభంగి నీక్షించుచు
దేశకాలజైవంబులకొలందిని ధర్మార్థకామంబులఁ బ్రవర్తించుచు శునకపతిత
చండాలాదులకైన భోజ్యపదార్థంబులు దగినభంగి నిచ్చుచు నిజవృత్తిలబ్ధంబు
లగునశనాదులచేత దేవఋషిత్వభూతమానవుల సంతర్పించుచుఁ బంచమహా
యజ్ఞావశేషంబుల సంతర్యామిపురుషయజనంబును నాత్మజీవనోపాయంబును
సమర్థించుచు నుండవలయు. 445

ఆ. జనకగురుల నైనఁ శ జంపు నర్థమునకై, ప్రాణ వైన విడుచు శ భార్యకొఱకు
నట్టిభార్యఁ బురుషుఁ డడిగిధిశుశ్రూష సేయించి గెలుచు నజితు శ నీశు నైన.

ఆ. పరిమఁ డీశ్వరుండు శ బ్రాహ్మణముఖున, నాహరించి తుష్టుఁ శ డయినభంగి
నగ్నిమ ఖమి నందు శ హవ్యరాసులు గొని,యైనఁ దుష్టి నొండఁ డడనఘచరిత

వ. కావున గృహస్థుండు బ్రాహ్మణులందును దేవతలందును మత్స్యశుప్రమాఖ
జాతులందును సంతర్యామియు బ్రాహ్మకాననుండును నైనక్షేత్రజ్ఞునందు సయ్యై
కోరికలు సమర్పింపి సంతర్పణంబు సేయ వలయు భాద్రపదంబునఁ గృష్ణ
పక్షంబునందు ధక్షిణోత్తరాయణంబులందును రేయుంబగులు సమ మైనకా

లంబులందును వ్యతీపాతంబులందును దినశయంబులందును సూర్యచంద్ర
గ్రహణంబులందును శ్రవణద్వానియందును వైశాఖశుక్లృత్తియందును
గారికశుక్లసప్తమియందును హేమంతశిశిరంబులలోన నాలు గష్టకలందును
మాఘశుక్ల నవమియందును మాసనక్షత్రంబులతోడం గూడినపున్నమలం
దును ద్వాదశితోడం గూడినయత్రాత్రయ శ్రవణాచారాగలందు నుత్త
రాత్రయ సహింబు లయినయేకాదశులకుండున జన్మనక్షత్రయుక్తదివసంబు
లందును మఱియుఁ బ్ర శస్తకాలంబులందును జననీజనకబంధుజులకు శ్రాద్ధంబు
లును జనహోమస్నాన వ్రతంబులును దేవబ్రాహ్మణ సమారాధనంబులును
నాచరింపవలయు భార్యకుఁ బంసవనాదికంబును నత్యంబునకు జాతకర్మాదికం
బును దనకు యజ్ఞదీక్షాదికంబును బ్రేతజనలకు దహనాదికంబును మృతదివ
సంబున సాంవత్సరికంబును జరప వలయు. 448

మ. వీను మేదేశములక ధర్మాగుణతపోవిద్యాన్వితం బైనవి
ప్రసిదాంబు వసించు నేస్థలములక భాగీరథీమఖ్యవా
హిను లుండుక హరిపూజలెయ్యెడల భూమిష్ఠ ప్రకారంబులం
దనకక భూవర యిట్టిచోటులఁ దగుక భర్తంబులం జేయఁగన్. 449

క. హరియందు జగము లుండును, హరిరూపము సాగుపాత్రమం దుండు శివం
కరమగుపాత్రము గలిగిన, నరయఁగ నది పుణ్యదేశ క మనఘచరిత్రా. 450

వ. మఱియుఁ గురుక్షేత్రంబును గయ్యాశీర్షంబును బ్రయాగంబును బులహాశ్ర
మంబును నైమిశంబును ఫాల్గునంబును సేతువును బ్రభాసంబును గుశస్థలి
యును వారణాసియు మధురాపురియును బంపాబిందుసరోవరంబులును నారా
యణాశ్రమంబును సీతాకామాశ్రమంబును మహేంద్రమలయాదు లైన
కలాలంబులును హరిప్రతిమార్చనప్రదేశంబును (హరిసేవాపరు లైనపరమ
భాగవతులు వసించెడుపుణ్యక్షేత్రంబులును) శుభకాముండైనవాఁడు సేవింప
వలయు. 451

ఆ. భూవరేంద్ర యిట్టిపుణ్యప్రదేశంబు, లందు నగుఁడు సేయునట్టిధర్మ
మల్ప మైన నది సహస్రగుణాధిక, ఫలము నిచ్చు హరికృపావశమున. 452

వ. వీనుము చరాచరం బయినవిశ్వ మంతయు విష్ణుమయం బగుటంజేసి పాత్రనిర్ణ
యనిపుణు లైనవిద్వాంసులు నారాయణుండు ముఖ్యపాత్రం బని పలుకుదురు
దేవఋషులును బ్రహ్మపుత్రు లైనసనకాదులును నుండ భవదీయరాజసూయం
బున నగ్రపూజకు హరి సమ్మతుం డయ్యె ననేకజంతుసంఘాతసంకీర్ణం బైన
బ్రహ్మాండపాదపంబునకు నారాయణుండు మూలంబు దన్నిమిత్తంబు నారా
యణసంతర్పణంబు సకలజంతుసంతర్పణం బని యెఱుఁగుము ఋషినరధిర్యగ
మరశరీరంబులు పురంబులు వానియందుఁ దారతమ్యంబులతోడ జీవరూపం

బున భగవంతుఁ డయినవారి నర్థించుటకేసి పురుషుం డనఁ బ్రసిద్ధుఁ డయ్యె
నందుఁ దిర్బగ్ధతాలకంటె సధికన్యంబు పురుషులయ దు విలసిల్లుటం జేసి పురు
షుండు పాత్రంబు పురుషులలోన హరితము వైవవేదంబును ధరించుచు
సంతోషవిద్యాతపోగరిష్ఠుఁ డైనబ్రాహ్మణుండు పాత్రంబు బ్రాహ్మణులలోన
నాస్మజ్ఞానపరిపూర్ణుం డయినయోగి ముఖ్యపాత్రం బని పలుకుదురు పరస్పర
పాత్రగ్రంథులకు సహింసనుచుఘటకుఁ బూజనాగ్రంబుగాఁ ద్రేటాయుగంబు
నందు హరి ప్రతిమలు గల్పింపబడియెఁ గొందఱు ప్రతిమార్చనంబు సేయుదురు
పాత్రపురుషద్వేషు లైనవారలకు నట్టిప్రతిమార్చనంబు ముఖ్యార్థప్రదంబు
గాను మందాధికారులకుఁ బ్రతిమార్చనంబు పురుషార్థప్రదం బగును. 453

ఆ. అఖిలలోకములకు న హరి దైవతము నూడ, హాకి దైవతము ధర్మరాధినాథ
పదపరాశరేశః పంక్తిచేఁ ద్రైలోక్య, పావనంబు సేయుఁ బ్రాహ్మణుండు. 454

వ. అట్టిబ్రాహ్మణజనులందు, గర్మనిష్ఠులుఁ దపోనిష్ఠులు వేదశాస్త్రనిష్ఠులు జ్ఞాన
యోగినిష్ఠులు నై కొందఱు వర్తించు రందు జ్ఞాననిష్ఠునికి ననంతఫలకామియైన
గృహస్థుండు పితృజనుల నుద్దేశించి కన్యంబులును దేవతల నుద్దేశించి హవ్యం
బులును బెట్టుట ముఖ్యంబు దైవకార్యంబునకు నిరువుర నైన నొకరి నైన
బిత్తకార్యంబునకు మువ్వుర నైన నొకరి నైన భోజనంబు సేయింప వలయు
ధనవంతుని కైనను శ్రాద్ధవిస్తారంబు గర్వంబు గాను దేశకాలప్రాప్తకంఠ
మూలఫలాదికం బయినవారినై వేద్యంబున విధిచోదిత ప్రకారంబుగా శ్రద్ధ
తోడఁ బాత్రంబునందుఁ బెట్టినయన్నంబు గామదం బయి యక్షయఫలకాది
యగు ధర్మతత్వవేది యైనవాఁడు శ్రాద్ధంబులందు మాంసప్రదానంబు సేయక
భక్షింపక చరింపవలయుఁ గందమూలాదిదానంబున నయ్యెడిఫలంబు పశుహింస
నంబున సంభవింపదు పాణిహింస సేయక నర్థించుటకంటె మిక్కిలి ధర్మంబు
లేదు యజ్ఞవిదు లై సమ్మాము లయినవోడిలు బౌద్ధాకర్మంబులు విడిచి
యాత్మజ్ఞానదీపంబులందుఁ గర్మమయంబు లయినయజ్ఞంబుల నాచరింతురు.

క. పశువులఁ బొరిగొని మఖములు, విశదములుగఁ జేయుదునుఁ విక్షించి తయిన్
విశసనము సేయునో యని, కశిమన్ బెగ డొందు భూతగణము నరేంద్రా.

వ. అది గావున ధర్మవేది యయినవాఁడు దైవప్రాప్తంబు లయినకందమూలాది
కంబులచేత నిత్యనైమిత్తిక క్రియలఁ జేయ వలయు నిజధర్మబాధకం బయిన
ధర్మంబును బరధర్మప్రేరితం బయినధర్మంబును నాభాసధర్మంబును బాషంక
ధర్మంబును గపటధర్మంబును ధర్మజ్ఞుఁ డయినవాఁడు మాంసవలయు నై నర్థిః
ధర్మంబు దురితిశాసనమునం బను నిరీనుండు ధర్మార్థంబు యాత్ర సేయుచు
నైన ధనంబు గోర వలవను జీవనోపాయంబులకు నిట్లుఁ దిరుగక కార్యణ్యంబు
లేక జీవించుచు మహిసర్పంబు తెచ్చుగునసంతోషముననాత్మరాముండై యెది

యుం గోరక బ్రదికెడినుగుణునిఁ గలసఖంబు గామలోభంబుల దశదిశల
బరిధాననంబు సేయువానికి సిద్ధింపదు పాదరక్షలు గలవానికి శర్క రాకంటకాదుల
వలన భయంబు లేక మెలంగి నలవడుభంగి గామంబులవలన నివృత్తిగలవానికి
స్లోకాలంబును భద్రంబగు నుపస్థమునకును జిహ్వదైన్యంబునకును బురుషుండు
గృహపాలకి శుశకంబుకై వడి సంచించుచు సంతృప్తి లేక చెడు సంతోషి గాని
విప్రవిద్యాతపోవిభవయశంబులు నిరర్థకంబు లగు నిందియలోత్యంబున
విజ్ఞానంబు నశించు సకలభూలోకభోగంబులు భోగించియు దగ్విజయంబు సేసి
యు బుభుక్షోపిపాసలవ నఁ గామపాదంబును హింసవలనఁ గ్రోధపాదంబును
జేరుట దుర్లభంబు సంకల్పవర్జనంబునఁ గామంబును గామవర్జనంబునఁ గ్రోధం
బును స్థానార్థనర్థనంబున లోభంబును నద్వైతానుసంధానంబున భయం
బును నాత్మానాశ్రివివేకంబున శోకమోహంబులును సాత్వికసేవనంబున
దంభంబును మానంబున యోగాంతరాయంబును శరీరవాంఛ లేమిని హింస
యు హితాచరణంబున భూతజం బయినదుఃఖంబును సమాధిబలంబున దైవిక
వ్యభయఁ బ్రాణాయామాదికంబున మన్మథవ్యభయఁ సాత్వికాహారంబుల నిద్ర
యు సత్త్వగుణంబున రిజస్తనంబులును సుషశమంబున సత్త్వంబును గురు
భజనకుశలుఁ డై (శీలంబున) జయింపవలయు. 457

క. హరిమహిమ దనకుఁ జెప్పిన, గురువున నరుఁ డనుచుఁ దలఁచి కుంతితభక్తి
దిగుగువైరుషుశ్రమ మెల్లను, గరిశౌచముక్తిను నిరర్థకం బగు నధిపా. 458

ఉ. ఈవనజాతనేత్రుఁ బరమేశు మహాత్ముఁ బ్రధానపూరుషుఁ

దేవవరేణ్యు సజ్జనవిధేయు ననంతః బురాణయోగిసం

సేవితపాదిపద్ముఁ దమఃపితృములక నరుఁ డంచు లోకు లి

చ్ఛావిధిఁ జూచు చుండునగు క సన్మతి లేక నరేంద్ర చంద్రమా. 459

వ. వినుము మహింద్రియంబులలోన నొకటియందుఁ దల్పెరు లై యిచ్ఛాపూరణ
విధానంబులఁ జరితార్థుల మైతి మమవారలు ధానిభ్యాససమాధియోగం
బుల సాధింప లేకు కృష్ణప్రముఖంబులు సుసారసాధనంబులు గాని మోక్షసా
ధనంబులు గవు కుటుంబసంగంబునఁ జిత్తవిక్షేపం బగు జిత్తవిజయ ప్రయత్న
బున సన్నసింపి సంగంబు వర్జించి మితం బయినభిక్షోన్నంబు భక్షించుచు
శుద్ధవిచిత్తసమప్రదేశంబుల నొక్కరుండు నాసీనుఁ డై సుస్థిరత్వంబునఁ బ్రణ
వోచ్ఛారణంబు సేయుచు రేచఃపూరికకుంభకంబులఁ బ్రాణాపానంబుల నిరో
ధించి కామహతం బయినచిత్తంబునఁ బరిభ్రమణంబు మాని కామవిసర్జనంబు
సేసి మరలునంతకు నిజనానాగ్రసిరీక్షణంబు సేయుచు నివ్వధంబున యోగా
భ్యాసంబు సేయువానిచిత్తంబు గామరహితం బయినవిహితంబున శాంతిం
జెందుఁ గామూదులచేత వేధింపబడక ప్రశాంతసమస్తవృత్తం బయినచిత్తంబు

460

బ్రహ్మసుఖసమ్మత్సంబున నీచం బై నాశియు నెగయ నేగదు.

మ. ధగణీదేనఁడు సన్మ్యసించి యతి యై శ ధర్మార్థకామంబుం
బరినర్జించి పున్వలంబునఁ దత్త్వాంభి యా నేని లో
భరతిం గ్రక్కినకూడు వంచి దనుచుకా శ భక్షించి జీవించును
ర్షుచందంబున హాస్యజీవనఁ దగుకా శ నానాప్రకారంబులన్.

461

క. మలమానఁ గ్రివియను బడుక్రియ, నిలబడునొడలాత్మగాదుఁ హేయం బనఁచుం
దలఁతురు తజ్జులు వొగడుదా, రెనత నొడలాత్మ యనుచు శ నజ్జు లితేశా.

ఁ. న్నలము మానఁదగదువడుగుఁగుట్టసికి, గ్రియలుమానఁదగదుగృహగతుసికి
దపసి కూర నుండఁ శ దగదు సన్మ్యసించి, దరుణితోడిపొత్తు శ దగదు తగదు.

సీ. రిధను మే నెల్ల సారథి బుద్ధి యింద్రియ, గణము గుట్టములు పగ్గములుమనము
ప్రాణాదిదశవిధశపఁసంబు లిరుసు ధ, ర్మాధరగతులు రథధాంగకములు
బహుళతరం బై శబంధంబు చిత్తంబు, శబ్దాదికములు సంశచారభూము
లభిమానసంయతుం శ డునజీవుఁడు రథి, ఘనతప్రణవంబు శ శార్మకంబు

తే. శుద్ధజీవుండు బాణంబు శ శుభదమైన, బ్రహ్మ మంచితలక్ష్యంబు శ పరులు గాగ
భయమదద్వేషశోకలోభ ప్రమోహ, మానస త్సరముఖములుమానవేంద్ర.

వ. ఇట్లు మనుష్యశరీరరూపం బయినరథంబు దనవశంబు సేసికొని మహాభాగవత
చరణకమలసేవానిశితం బయినజ్ఞానఖడ్గంబు ధరించు శ్రీమన్నారాయణకరు
ణావలోకనబలంబున రాగాదిశత్రునిర్మూలసంబు గావించి ప్రణవబాణాసనంబున

శుద్ధజీవశరంబును సంధించి బ్రహ్మ మనియెడిగుట్టనుండుఁ బడసేసి యహంకార
రథికుండు రథికత్వంబు మాని నిజానందంబున నుండ వలయు నట్టివిశేషంబు
సంభవింపనిసమయంబున బహిర్ముఖంబు లయినయింద్రియఘోటకంబులు బుద్ధి
సారథిసహితంబు లై స్వాభిమానరథికుని ప్రమత్తత్వంబు బెలిసి ప్రవృత్తిమార్గం
బు నొందించి విషయశత్రుమధ్యంబునం గూల్చిన.

465

ఁ. విషయశత్రు లెల్ల శ విక్రాంతితోడ సారథిసమేతుఁ డయిన శ రథికుఁ బట్టి
యుగతిమిరమృత్యుయత మగుసంసార, కూపమధ్యమందుఁగూల్తు రధిప.

466

వ. వినుము వైదికకర్మంబు ప్రవృత్తంబును నిన్వృత్తంబును నన రెండ దెఱంగులయ్యె
నందుఁ బ్రవృత్తంబునఁ బునరావర్తంబును నిన్వృత్తంబున మోక్షంబును సిద్ధిం
చుఁ బ్రవృత్తికర్మంబులోన నిష్టాపూర్తంబు లన రెండుమార్గంబులు గల వందు
హింసాద్రవ్యమయకామ్యరూపంబు లయినదిర్భ పూర్ణమాన పశు సోమయాగ
వైశ్వదేవ బలిహరణప్రముఖంబు లైనయాగాదికంబు లిష్టంబులు దేవతాలయ
వన కూప తటాక ప్రముఖంబులు పూర్తంబులు ప్రవృత్తికర్మంబున దేహంబు
విడిచి దేహాంతరాంధంబు నొందుదేహి హృదయాగ్రంబు వెలుంగ వాని

తోడ నిండి యంబుల గూడి భూనూత్నయక్తం దై ధూవదక్షిణాయన
కృష్ణక్షతరాత్రి దర్శింబులవలన సోవలోకంబు జేరి భోగవసానంబున విలీన
దేహం దై వృష్టిద్వారంబున గ్రహంబున నోవధిలతాన్నశుక్లరూపంబులం
బ్రాపించి భూమియందు జన్మించు నిది ఘనర్భవరూపం బయినశిశుమార్గంబు
నివృత్తకర్మనిష్ఠం డయినవాడు జ్ఞానదీప్తంబు లయినయిందియంబులందుఁ
గ్రియ యజ్ఞంబుల యజించి యిందియంబుల దర్శనాదిసంకల్పమూలం బయిన
మనంబునందు వికారయుక్తం బయినమనంబును వాక్కనందు విద్యావిలక్షణ
యయినవాక్కను వర్ణసమదాయంబునందు వర్ణసమదాయంబును నకారాది
సర్వత్రయాత్మకం బయినయోగకారంబునందు నోంకారంబును బిందునందు
బిందువును నాదంబునందు నాదంబును బ్రాణంబునందుఁ బ్రాణంబును బ్రహ్మ
మందు నిలుప వలయును దేవమార్గం బయినయత్తరాయణ శుక్లక్షత్రదివా
స్థానా పూర్ణమారాకలవలన సూర్యద్వారంబుఁ బ్రహ్మలోకమునందుఁ జేరి
భోగావసానంబున స్థూల పాధి యైనశుక్లం దై స్థూలంబును సూక్ష్మంబునందు
లయించి సూక్ష్మపాధి యైనజైజనుండు సూక్ష్మంబున గారణంబునందు లయించి
కారణోపాధి యైనప్రాజ్ఞం దై గారణంబును సాక్షిస్వరూపంబునందు లయించి
తూర్పుండు సూక్ష్మలయంబునందు శుద్ధాస్మిండు యివ్విధంబున ముక్తుండగును.

ఆ. అమరనిర్మితంబు శలై యొప్పుపితృదేవ, సరణు లెవ్వఁ డెఱుఁగు శాస్త్రదృష్టి
నట్టివాడు దేహి శయై మోహమున నొందఁ, ఉతిశయించి బుద్ధి శనవసానాథ.

వ. వినము దేహదులకుఁ గారణత్వంబున నాదియందును నవధికత్వంబున నంతమం
దును గలుగుచు బహిరంగంబున భోగ్యంబును సంతరింగంబున భోకయం
బరంబున నపరంబును జ్ఞానంబున జ్ఞేయంబును వచనంబున వచ్యమును నప్రకా
శమునఁ బ్రకాశంబును నైనవస్తువునకు వేటొందు లేదు ప్రతిబింబాదికంబువస్తు
త్వంబునంజేసి వికల్పితంబై తలంపంబడుభంగినైందియకం బైనసర్వంబును సర్థ
త్వంబున వికల్పితం బయి తోచుం గాని కరమార్గంబు గాదు దేహాదికంబు.
మిథ్యాత్మకంబులు వానికి హేతువు లయినక్షీతిప్రముఖంబులకును మిథ్యా
త్వం బగుట సిద్ధంబు పరమాత్మకు నవిద్యచేత నంతదడవు వికల్పంబు దోచు
నంతదడవును భ్రమంబునుం దోచు నవిద్యానివృత్తి యైన సర్వంబును
మిథ్య యని శాస్త్రవిధినిషేధంబులు కలలోపల మేలు గన్నతెఱుం గగు
భావాద్వైతక్రియాద్వైతద్రవ్యాద్వైతంబులు మూడు గల వందుఁ బటతంతు
న్యాయంబునఁ గార్యకారణంబులందు వస్త్వేకత్వాలోచనంబు సేసి విక
ల్పంబు లే దని భావించుట భావాద్వైతంబు మనోవాక్కాయకృతంబు
లైనసర్వకర్మంబులనఁ ఫలభేదంబు సేయక పరబ్రహ్మర్పణంబు సేయుట
క్రియాద్వైతంబుపుత్రమితఃకళత్రాదిసర్వపాణులకుం డకును దేహంబునకుం

బంచభూతాత్మకతలంబున భోక్త యోక్తం డనుపగమాగ్ధతలంబును నర్థకామం
బులయెడ నై క్షదృష్టిఁ జేయట ద్రవ్యాద్యైతంబు. నేర్పుననాత్మతత్త్వానుభవం
బున నర్థైతత్తయంబును విలొకించి వస్త్రశేదబుద్ధియుఁ గర్మశేదబుద్ధియు న్న
కీయపరకీయబుద్ధియు న్నన్నంబులగా దలంచి ముని యైనవాడు మానవలయు.

క. చానములు వేయు నేటికి, వేదో కవిధిం జరించు విబుధుఁడు గృహమం
దాదరమన నారాయణ, పాదంబులు గొలిచి ము క్తిపదమున కేగున్. 470

ళా. భూపాలో తమ మీరు భ క్తిగరిమఁ నూర్చిన్ సరోజేక్షణ
శ్రీపాదాంబుజయుగ్మమాన్ నియతు లై శ సేవించి కాదే మహా
గాత్రంఘ్రములోనఁ జిక్కక సమస్తాశాఙ్గనిజేత లై
యేపారంగ మఖంబు సేసితిరి దేవ వేం ద్రపభావంబునన్. 471

... నారదునిపూర్వజన్మవృత్తాంతము. ...

వ. వినుము పోయినమహాకల్పంబునందు గంధర్వులలోన నుపబర్హణం డనువేర
గంధర్వుండ నైననేను సౌందర్యమాధుర్యగాంభీర్యాదిగుణంబుల సుందరూకుఁ
బ్రయుండ నై క్రీడించుచు నొక్కనాఁడు విశ్వ సప్త లైన బ్రహ్మలు దేవసత్త్వ
మనియెడియాగంబులోన నారాయణకథలు గానంబు సేయుకొలకు నప్పురో
జనులను గంధర్వులనుం జీరిన. 472

ఆ. క్రతువుల్లోని కేగుఁగంధర్వగణముతోఁ, గలసి పోయి విష్ణుశగాధ లగట...
గొన్ని పాడి సతుల. శ గూడి మోహితుఁడ నై, తఱగి చనితి సంత శ ధరణీనాథ.
క. వారిజగంధులపొత్తున, వారిం గైకొనక తలగి శ వచ్చిన బుద్ధిన్
వా రెఱిగి శాప మిచ్చిరి, వారింపఁగ రానిరోషశ్రవణమున వధిపా. 474

ఆ. పంకజాక్షు నిజటఁ బాడక కామినీ, గణముఁ గూడి చనిన కలకృషమున
దగ్ధకాంతి వగుచు శ ధరణీతలంబున, శూద్ర జాతికి శ సుతఁడ వగుము. 475

వ. అని యిట్లు విశ్వ సప్తలు శపించిన నొక్క బ్రాహ్మణదాసికిఁ బుత్రుండ నై జన్మిం
చి యంగు బ్రహ్మవాదు లయిన పెద్దలకు శుశూప్స సేసిన భిగ్యంబున నిష్కహ
కల్పంబునందు బ్రహ్మపుత్రుండ నై జన్మించితి. 476

ఆ. కౌశలమున మోక్షరగతికి గృహస్థుఁ డే, ధర్మ మాచరించి శ తగిలి పోవు
నట్టిధర్మ మెల్ల శ నతిశయదలంబు గాఁ, బలుకఁబడియె నీకు శ భవ్యచరిత. 477

మ. అఖలాధారుఁ డజాదిదుర్లభుఁడు బ్రహ్మం బైనవిష్ణుండు నీ
మఖమం దర్పితుఁ డై నివాసగతుఁ డై శ మర్యాకృతిన్ సేవ్యుఁ డై
సఖ యై చారకుఁ డై మనోదయితుఁ డై శ సంబంధి యై మంత్రియై
సుఖదుం డయ్యె భవన్మహామహిమ దాఁ శ జోద్యంబు ధా త్రీశ్వరా. 478

వ. అని యిట్లు నారదుండు సెప్పినవృత్తాంతంబంత ను విని ధర్మనందనుఁడు ప్రేమ
వీర్యాలుం డై నాసుదేవునిం బూజించె వాసుదేవధర్మనందనులచేతఁ బూ

జితం ధై నారదమనియ దేవమార్గంబునం జనియె నని శుకయోగీంద్రుండు
పాండవపౌత్రునకుం జెప్పె నని నూతుండు శౌనకాదులకుం జెప్పిన. 479

క. రాజీవసదృశలోచన, రాజీవభవాదిదేవరాజవినుత వి
భ్రాజితకీర్తిలతావృత, రాజీవభవాండభాండ శ రఘుకులతిలకా. 480

మాలిని. ధరణిదుహితృరంతా శ ధర్మమార్గానుగంతా
నిరుపమనయవంతా శ నిర్జరారాతిహంతా
గురుబుధసుఖకర్తా శ కుంభినీచక్రభర్తా
సురభయపరిహర్తా శ సూరిచేతోవిహర్తా. 481

గద్యము. ఇది శ్రీ పరమేశ్వరకరుణాకలితకవితావిచిత్ర కేసనమంత్రపుత్రసహజపాం
డిత్య పోతనామాత్యప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభాగవతం బనుమహాపురాణం
బునందు ధర్మనందనునకు నారదుండు హిరణ్యాక్షహిరణ్యకశిపులపూర్వజన్మవృ
త్తాంతంబు సెప్పుటయు హిరణ్యకశిపుదితినంవాదంబును సుయజ్ఞోపాఖ్యానం
బును యమసల్లాపంబును బ్రహ్మవరలాభగర్వితుం డైనహిరణ్యకశిపుచరిత్రం
బును బ్రహ్మదవిద్యాభ్యాసకథయును బ్రహ్మదహిరణ్యకశిపులసంవాదంబును బ్ర
హ్మదువచనంబు ప్రతిష్ఠింప మారి నరసింహరూపంబున నావిర్భవించి హిరణ్య
కశిపుని సంహరించి ప్రహ్లాదునకు నభయం బిచ్చి నిఖిలదేవతానివహ ప్రహ్లాది
స్తోత్రమానం డై తిరోహితుం డగుటయుఁ ద్రిపురాసురవృత్తాంతంబును
నీశ్వరుండు ద్రిపురంబుల దహించుటయు వర్ణాశ్రమధర్మవివరణంబును బ్రహ్మ
దాజగరసంవాదంబును స్వధర్మప్రవర్తకుఁ డగుగృహస్థుండు ముక్తుం డగుమా
ర్గంబు నారదుండు ధర్మజునకుఁ దెలుపుటయు నారదునిపూర్వజన్మవృత్తాంతం
బును ననుకథలం గలసప్తమస్కంధము. 482

ఓం తత్ సద్రాహ్మర్పణమస్తు.

శ్రీ
మదాంధ్ర
మహాభాగ
వతము
పద్యము
సంపుట
నెంబది
మూడు
పుటలు
ముద్ర
య్యెను
శ్రీ
కృష్ణ
మఠము
వారు
ముద్ర
య్యెను
కర్ణాటక
రాష్ట్రము
బెంగళూరు
నగరము
లో
ముద్ర
య్యెను
శ్రీ
కృష్ణ
మఠము
వారు

మనసు ఫౌండేషన్ పుస్తకాల పరిశీలనావట్టిక

పుస్తకం పంఖ్య	TPLA1208161
పుస్తకం పేరు	శ్రీ మదాంధ్ర మహాభాగవతము 02
తారీఖు	28/10/24
ముందు అట్ట	NO
వెనుక అట్ట	NO
మొత్తం పేజీలు	675
పెద్ద సైజు పేజీలు	NO
ఖాళీ పేజీలు	B, 4, 80B, 53B
లేని పేజీలు	NO
తయారు చేసినది	Ashwini
పేజీలు విడదీసినది	ROHITH
స్కాన్ చేసినది	MOHITH
పరీక్ష చేసినది	
పేజీలు పరిశీలించినది	
బైండింగు చేసినది	
వ్యాకరణం చేసినది	
పరిస్థితి	good